R.P. DIDACI DE BAEZA ... COMMENTARIORUM ALLEGORICORUM & MORALIUM DE...

Diego : de Baeza



Digitized by Google



Digitized by Google

Digitized by Google

R.P. DIDACI
DE BAEZA,
PONFERRADIENSIS,
SOCIETATIS IESV THEOLOGI,
COMMENTARIORVM ALLEGORICORVM,
& Moralium de CHRISTO figurato in veteri Testamento,

TOMVS QVINTVS:
COMPLECLENS
Historiam Salomonis, Absalonis & Caini.

Indice quadruplici locupletatus: Priori continetur Librorum, Capitum, & Paragraphorum series; Altero summa Concionum totius anni ad vsum Concionatorum maxime vtilis; Tertio sacræ Scripturæ loca; Posteriori demum Res selectiores indicantur.

Ad Perillustrem D.D. PETRVM CARRILLO de Acuña, Archidiaconum de Bribiesca, Catholici Regis à Consilijs, & in sacra Rota Auditorem, &c.

PRODIT NVNC PRIMVM.





LVGDVNI,
Sumpt. Hær. Gabr. Boissat, & Laurentij Anisson.
M. DC. XLII.
CVM PRIVILEGIO REGIS.

Ex dono Laurentij Anisson







ILLVSTRISSIMO,
AC
REVERENDISSIMO DOMINO,

D. PETRO CARRILLO ET ACVNHA,

Archidiacono de Bribiesca, S. D. N. Vrbani VIII. Pont. Max. Capellano, & sacræ Rotæ Auditori, à Consiliis Catholicæ Maiestatis PHILIPPI IV. Hispaniarum Regis, olim apud Vallisoletanos insignis Collegij S. Crucis Alumno, & in eadem Vniuersitate primario legum Interpreti.



ONVS iste labor noster tuo nomine inscribitur (INTEGERRIME AVDITOR) non quòd tantillam rem (etsi multa & attenta lectione, multa etiam formatam opera) amori meo satis respondere arbitrer, aut hoc esse tandem putem, quod tantæ virtuti, fortunæque debeatur. Verùm vt opus ipsum Salomonis sacramento, quàm mole fœliciùs admoneret, sapientiæ me candidatum esse, & si quidquid hactenus elaborauimus, fœlici interpretatione in tui obsequium deflecteres. Et quidem

hoc solùm pacto desiderio nostro satisfacies tu ipse, si ista, vel simili ratione concesseris, vniuersa studia nostra tandem compendio aliquo in tui honorem cessisse. Debes hunc affectum tibi ipsi, vir ornatissime, debes moribus, durabítque non dico me quamdiu ames, sed quamdiu nobilitatis tuæ doctrinæque fulgor obuersetur oculis. Amaui equidem te, (patere affectum istum adhuc liberum) & præceptor in scholis nostris erudiui iuuenem. Nulli in illa lubrica ætatis statiône, cupiditatum fluxus, nulli errorum anfractus, qui affectum retardarent, sed quæ acuerint, vitæ probitas, par comitas, rara & supra ætatem eruditio, solumque virtutibus tuis facilis annorum computatio fidem inuideret. Ita scilicet non simplici gradiebantur itinere, etsi omnes ad eumdem gloriæ exitum ferebant, maturioremque instituebas cursum, vt qui moram considerandi itineris non haberes. Ergo his animi dotibus eximiè probatus in maximum sanctæ Crucis Collegium accitus, sic te inter purpuratos illos proceres gessisti, vt opem omnem, quam de te conceperant, maiori opere cumulares. Hinc prima fœlicitatis semina largissimè iaciebas, & quasi ex editissimo facinorum tuorum theatro despiciebas, non quod posses, sed quod primum aggredi liberet. Attamen pro negotij modo animosa virtus tua ex obuia gloriæ segete materiam laudis metens, in facilioribus propè ad securitatem remissa, in mediocribus modicè intentior, vbi denique magna venerunt iuxta magnitudinem aggrediendi operis erigebatur. Itaque in florentissimæ Vallisoletanæ Academiæ gremium adoptatus, per omnes gradus ad vltimum peruenisti, breui Cæsarei iuris Vespertinus Antecessor; paulo postmodum te legum primarium Interpretem numerosa discipulorum suffragia declararunt. Dehinc in Canonicum Pœnitentiarium electus primos etiam ibidem honores meruisti, prorsus siquidem totius Episcopatus Vicarius Generalis, & Ordinarius plurimorum Præsulum apud sanctæ Inquisitionis Tribunal, necnon pluries in eadem Regia Cancellaria Cantabrorum iudex deputatus extitisti. Ex his omnibus illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, donec tandem audiretur vox tonitrui tui in Rota, in qua per septennium, & quod excurrit, iuris publici & priuati leges tueris, inter diuersas totius orbis nationes. Enim verò est hoc nobilissimæ tuæ familiæ proprium, non vni Ordinum, sed Reipublicæ Heroës sufficere, quibus etiam nunc Hispani orbis non minor pars nobilitatur. Quippe antiquissima Carrillorum familia, quæ à notioribus olim sæculis in Tordomarensem domum concessit (quæ vestræ gentis primaria est,) quamuis sedem mutauerit germanam, scilicet cum Hispana, non tamen amplitudinem

tudinem, quia dispari licèt statione, parem nihilominus prodigit splendorem. Possem satis longa maiorum vestrorum serie liberare fidem, sed vetat epistolaris breuitas. Satis sint (vltra nobilissimas Principum familias, quæ Hispanicum orbem aut moderantur, aut nobilitant, de quibus cùm nihil dico, satis me dixisse arbitror,) tot viri eruditissimi non solùm togati apud Salmanticenses asciti ad quatuor maiora Collegia, & postea in supremo Prætorio iustitiæ & Cameræ collocati, sed etiam strenui milites, qui militarium ordinum stemmatibus insigniti feliciter dimicarunt. Qui omnes non modicum claritudinis suæ splendorem in vestræ gentis originem regerunt, quibus tu ipse vir clarissime addendus eris stirpis tuæ floridissima gloria, vtpote qui singulari fœlicitate & spe colligis, quidquid præclarissimæ familiæ tuæ decoris accrescere poterat. Verùm mihi animus non est modestiam tuam altiùs premere. Donariolum tantùm istud qua me soles humanitate suscipias velim, deinceps maiora melioraque fortassis accepturus, dignum scilicet aliquid virtutibus tuis, dignum meritis, dignum etiam fortunæ, quam in dies auctiorem cum annis opto. VALE.

DIDACVS DE BAEZA.

* 3 CENSV

CENSVRA

Doctoris Francisci Fernandez de Torres Arroyo, emeriti Canonici Pallantini, modò Magistralis à concionibus sanctæ Ecclesiæ Cathedralis Vallisoletanæ.

Ex commissione Illustriss. Domini, ac Domini mei, D. Fr. Gregorij de Pedrossa, Præsulis Vallisoletani, Catholicæ Maiestatis à Consilijs, eiusdemque Concionatoris, vidi, legi, & iucundissimè perlegi Reuerendi Patris Didaci de Baeza è Societate IESV, *Prædicantium Magistri, mihi in amicitijs coniunctissimi, Moralis expositionis Tomum quintum, tribus distributum libris. Quorum primus repræsentat Iesum, qui de se ipso Matth. 12. fatur,* Ecce plus quàm Salomon hic, *adumbratum in Dauidico Salomone, eo tempore quo diuinæ fuit ordinationi subiectus. Secundus apprimè demonstrat Absalonem eiusdem Dauidis Regis filium, sui regni & honoris parricidam typum fuisse proditoris Iudæ, cùm vterque suæ obligationis oblitus machinatus fuerit contra suum Dominum magnificam supplantationem, teste eodem Regio Vate Psalm. 40. Tertius liber in fratricida Caino delineat Iudaici populi inuidiosam rabiem in Iesum fratrem suum, fratrem (inquam) qui non confunditur Iudam eorum ducem vocare amicum, Matth. 26. Et eos (licèt perditissimos peccatores, vt vel sic eos lucrifaceret) vocare fratres Hebr. 2. Hæc autem tria suæ Moralis expositionis argumenta, quæ accuratè persequitur, verborum claritate & styli facilitate sic temperat, vt altissima mysteria & profundissima sacramenta, quæ in eis tractat, etiam à rudioribus facillimo negotio valeant comprehendi. Sic etiam altissimarum considerationum fastigium ad nostrorum morum institutionem accommodat, vt rectum Christi cultorem vel hic solus liber valeat efformare; immò & in via spiritus ad summum vsque gradum subleuare, & vndequaque hominem perfectum efficere. Hominem (inquam) perfectum, qualem illum instituere exoptabat magnus ille Concionator, qui sic adhortatus est Eccles. cap. 12.* Deum time, & mandata eius obserua; hoc est enim omnis homo. *Lector ergo charissime, librum istum tanti magistri (vt verbis vtar Doctoris maximi, ad Lætam scribentis pro libris B. Hilarij) poteris inoffenso pede percurrere, & absque vlla labis suspicione perlegere, & ex eo, si voles, poteris (crede mihi) vberrimos fructus exhaurire, & capessere ad tuæ spiritualis vitæ incrementum. Non solùm ergo, Illustrissime Domine, hic liber est ab omni macula & næuo, quo possit in publicum absque vllius detrectatoris sugillatione prodire; verùm & toti Christi Reipublicæ erit perutile, vt tua bona venia typis mandetur. Sic sentio, sic censeo, Vallisoleti Calendis Octobris, anno à partu Virginis Matris, absque vllius peccati labe conceptæ, 1640.*

Doctor FERNANDEZ DE TORRES ARROYO.

Facultas Prouincialis Castellani Societatis IESV.

EGO Ildefonsus del Caño Prouincialis Societatis IESV in Castellana Prouincia, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum P. Mutio Vitellescho, Præposito nostro Generali, facultatem facio, vt quintus Tomus *de Christo figurato*, à P. Didaco de Baëza, nostræ Societatis, compositus, eiusdémque Societatis grauium, doctorúmque hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem has literas manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus, in nostro Vallisoletano Collegio D. Ignatij 24. die Februarij, anno 1641.

ILDEPHONSVS del Caño.

Censura Operis.

NOS infra scripti testamur, nihil nobis in hoc Opere, cui titulus est, *P. Didaci de Baeza Societatis* IESV, *Commentariorum de Christo figurato, Tomus quintus*, prorsus occurrisse à bonis moribus, & Catholica fide, Theologorúmque placitis alienum. In cuius rei fidem hoc testimonium manu nostra subscriptum dedimus, Lugduni die 10. Aprilis 1642.

IOSEPHVS GIBALINVS.
CAROLVS DV LIEV.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV *in Prouincia Lugdunensi.*

IOANNES Gayetus Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunensi, iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Christianissimis Henrico III. 10. Maij, 1583. Henrico IV. 20. Decembris, 1606. & Ludouico XIII. nunc regnante, 14. Februarij 1611. concessum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur, ne libros ab eiusdem Societatis hominibus compositos, absque Superiorum permissione imprimant: Permitto Laurentio Anisson, Bibliopolæ Lugdunensi, vt librum, qui dicitur, *Tomus quintus de Christo figurato, à R. P. Didaco de Baëza, nostræ Societatis*, compositum, & à duobus eiusdem Societatis Patribus recognitum, ad decem proximos annos imprimere, ac liberè diuendere possit. Datum Lugduni 11. Aprilis 1642.

IOANNES GAYETVS.

Summa

Summa Priuilegij à Christianissimo Galliarum Rege concessi.

LVDOVICI XIII. Galliæ & Nauarræ Regis authoritate sancitum est, ac præsentibus literis cautum, ne quis in Regno suo, aliísve locis ditioni suæ subiectis, intra proximos annos decem à die impressionis primæ inchoandos, ac numerandos, excudat, vendat, excudendum, vendendumque quouis modo, & ratione conetur librum, qui inscribitur: *R. P. Didaci de Baëza, Societatis* IESV *Theologi*, *Commentariorum de Christo figurato, Tomus quintus*, præter LAVRENTIVM ANISSON, Bibliopolam Lugdunensem, aut illos, quibus ipsemet concesserit. Prohibitum insuper eadem authoritate Regia omnibus suis subditis, eundem librum extra Regni sui limites imprimendum curare, vel quenquam, vbicunque fuerit, ad id agendum impellere, ac instigare, sine consensu dicti LAVRENTII ANISSON. Idque omne sub confiscatione librorum, aliísque pœnis originali Diplomate contra delinquentes expressis. Datum Lugduni, die 31. Augusti, 1642.

De mandato Regis

Signatum,

FAVVRE.

SERIES



SERIES
LIBRORVM, CAPITVM, & Paragraphorum.

LIBER NONVS.
Salomon, ſiue IESVS *triumphans Hieroſolymis.*

CAPVT I.

PARAGRAPHI.

CAPVT II.

MORALIA.

*Sap.*7. Sum quidem & ego mortalis homo, *&c.*

PARAGRAPHI.

*Sap.*7. Et ego natus accepi communem aërem, *&c.*

Capvt IV.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

Capvt V.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT VI.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT VII.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT VIII.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

Iesu

Capvt IX.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

Capvt X.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT XL.

MORALIA.

3.*Reg.*3. Tunc congregati sunt omnes maiores natu Israël, *&c.*

PARAGRAPHI.

CAPVT XII.

Regia & thronus Salomonis, & classis. 174.1

MORALIA.

3.*Reg.*17. Domum autem suam, &c.

PARAGRAPHI.

CAPVT XIII.

MORALIA.

3. *Reg.* 9. Factum est autem, cùm perfecisset, *&c.*

PARAGRAPHI.

CAPVT XIV.

MORALIA.

3. *Regum* 10. Sed & Regina Saba, *&c.*

PARAGRAPHI.

Mariæ



LIBER DECIMVS.

De Absalon, siue de Iuda proditore Christi.

Capvt I.

PARAGRAPHI.

Capvt II.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT III.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT IV.

MORALIA.

2.*Reg.*14. Intelligens autem Ioab filius Saruiæ, *&c.*

PARAGRAPHI.

CAPVT V.

MORALIA.

2.*Reg.*14. Surrexit ergo Ioab, *&c.*

PARAGRAPHI.

Temporalia

CAPVT IX.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

CAPVT X.

MORALIA.

PARAGRAPHI.

LIBER VNDECIMVS.

Caini, siue Iesu persequutor.

CAPVT I.

PARAGRAPHI.

CAPVT II.

MORALIA.

Genes. 4. Adam verò cognouit, *&c.*

PARAGRAPHI.

CAPVT III.

MORALIA.

Genes. 4. Iratusque est Cain, *&c.*

PARAGRAPHI.

Mundia

CAPVT IV. & vlt.

MORALIA.

Genes.4. Nunc igitur maledictus eris, &c.

PARAGRAPHI.

INDEX Concionatorum.

Dominica 1. *Aduentus.*

Lucæ 21.

Dominica 2. *Aduentus.*

Matthæi 11.

Dominica 3. *Aduentus.*

Ioannis 1.

Dominica 4. *Aduentus.*

Lucæ 3.

tionem prætendit. In malis enim filiorum non possunt non tangi viscera matris. 98.1

Filia mea, &c. Pro filia in primis postulat, non pro extraneis; in hoc verè prudens, quia de malo venit, quod relictis propriis feraris ad extraneos. 96.1

Et catelli comedunt de micis, &c. Cœlestis panis ex se nulli non abundat. 114.2

Feria 6. *à Dominica* 1.

Ioannis 5.

PRobatica piscina, &c. Non patuo alicui fonti, sed magnæ piscinæ virtus sanandi communicata fuit, vt credant peccatores ad salutem non peruenturos nisi de magna pœnitentia. 147.1

Angelus descendebat in piscina, *& mouebatur aqua*, &c. Hoc erat salutis præludiũ, quod ad præsentiam Angeli aqua commouebatur: sic ex quo ad præsentiam Sacerdotis commouetur cor per confessionem, salus animæ plaudit. 148.2

Angelus autem Domini, &c. Angelus erat, qui descendebat in piscinam, vt sciamus, quàm fiant Angeli per sacramenta christiana. 154.1

Hunc cùm vidisset Iesus, &c. Ad hominem triginta & octo annos agentem in infirmitatibus, & iam de salute temporali desperantem, accedit Iesus, vt illum sanet. Est enim Iesus salutaris mundo mortuis. 138.1

Tolle grabatum tuum, *& ambula*, &c. Salutem ibi præstat, & simul eum onerat grabato. Onus grabati ad pœnam faciebat, salus data ad misericordiam pertinebat. Vt videas in peccatore sanando, quàm non obliuiscatur Deus pœnalis afflictionis. In vno enim Deo misericordia, & iustitia non se mutuo impediunt. 165.1

Sabbatho à Dominica 1.

Matthæi 17.

DVxit illos in montem excelsum, &c. Aiebat Dauid Psalm. 10. *Quomodo dicitis animæ meæ: Transmigra in montes?* Dauid equidem cogebatur in montes transmigrare, discipuli autem Iesu non in montes, sed in vnum tantùm montem ducebantur. In nullo enim minus, quàm in Christi rebus laboras. 175.1

Transfiguratus est ante eos. Quidquid decorum sibi assumit Iesus, suis communicat. 178.1

Facies eius sicut Sol, &c. Qui virtutes exercet, exemplo suo Sol est, bonorum dierum author. 237.1

Apparuerunt illis Moyses, *& Elias*, &c. Quos secum ostendit Iesus, nimirum Moysem, & Eliam, de semine Abrahæ sunt, vt sic discipuli arctiùs illi iungantur. Naturæ enim cognatio efficacissima ad trahendum. 35.2

Apparuerunt illis Moyses, *& Elias*. Lucas cap. 9. addit: *Visi in maiestate*. Origen. legit: *Visi in gloria*. Suos seruos Dominus & gloriosos, & honoratos ostendit, honoris enim zelus non parum proficit ad firmandos homines in virtute. 81.2

Faciamus tria tabernacula; *tibi vnum*, *Moysi vnum*, &c. Vt Deum ibi detineat, Moysem, & Eliam illi socios adiungit, nescit enim Deus permanere nisi in Sanctis. 86.2

Bonum est nos hic esse. Radians vt Sol Iesus sic Petrum implet, vt nil aliud expetat; nec miror, quòd sic impleat Petrum radians vt Sol, quando vel vmbræ diuinorum hominem implent. 90.2

Ecce nubes lucida obumbrauit eos. Non venit nubes vt illis Iesum auferret, sed vt magis inflammaret illos in Iesum. Dum enim Deus se magis occulit in via, magis solet inflammare humana corda. 84.2

Hic est filius meus, &c. Patris diuini vox nunquam non in bonum filiorum. 99.2

DOMINICA II. Quadrages.

De hac vide in Sabbatho præcedenti.

Feria 2. *à Dominica* 2.

Ioannis 8.

EGo *vado*, *& quæretis me*, *& in peccato vestro moriemini*: Vbi Iesus abscedit, non mirer, quòd quis moriatur, & malè pereat, nam in vno Iesu bonorum soliditas inuenitur. 106.2

Quò ego vado, *vos non potestis venire*. Abitionem vocat mortem, & passionem suam, quam quia piè videre non poterant Iudæi, miserè erant perituri. Passio enim Christi visa maximè teneret homines, ne ruerent. 106.1

Vos

Deus enim non tam in multitudine, quam in paucorum deuotione sibi complacet. 129.2

Congregatis omnibus adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam. Vbi bonorum substantiam accepit, se maximè à vita alienat. Nociuissima equidem sunt transitoria bona. 203.2

Dissipauit substantiam suam viuendo luxuriosè, &c. Lasciuia exuperans omnia hominis bona perdit, absumit. 227.1

Vt pasceret porcos. A lasciuia non in vnam, sed in multas spurcitias deuenit. Luxuriæ enim peccatum non inuenitur sine aliis plurimis. 211.2

Surgam, & ibo ad patrem meum. Surgam, ait; non enim præualeret apud Deum, nisi de abiecta terra. 222.1

Ibo ad patrem. Et nobis peccatoribus spectandum est, vt ad pristinam paradisi patriam regrediamur. 223.1

DOMINICA III. Quadrages.

Lucæ 11.

ERAT *Iesus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Præsente Iesu, & conante dæmonium eiicere, adhuc illud obmutescit, nec vllum verbum bonum promit. Sic enim qui diu in peccatis existit, ægrè, & difficulter ad pœnitentiam exurgit. 233.2

Cum eiecisset dæmonium. Qui Deum pro se habet, etsi solus sit, de inferno triumphat, & mundo. 305.2

Locutus est mutus. Hic est Iesu Spiritus, vt facias nos per confessionis verba nudare peccata. 138.2

Confessio salutaris. 267.1

In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia. Nunquam virtus non malè audit apud scelestos.

Feria 2. à Dominica 3.

Lucæ 4.

QVANTA *audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.* Fecerat equidem virtutes, & miracula in Capharnaum, quas nondum fecerat in patria. Quia in Dei, virtutisque causa, affectibus carnalibus non est seruiendum. 271.2

Fac & hic in patria tua. Vanè petunt fieri virtutes à Iesu in patria sua, quando non oportebat. Solus enim Deus scit adesse in opportunitatibus. 314.1

Nemo Propheta acceptus est in patria sua. Inde se excusat à faciendis virtutibus in patria, quòd illam non similiter affectam erga se inueniat, ac alias ciuitates. Si enim similiter affecta esset, similia illi præstaret. Deus enim quod vni semel dedit, idem aliis similibus præstabit. 321.1

Exurrexerunt, & eiecerunt eum extra ciuitatem, &c. Quid durius? Ciues, & cognati insurgunt in Iesum. Duriora equidem sunt, quæ per charissimos nobis mala inferuntur. 241.2

Feria 3. à Dominica 3.

Matthæi 18.

SI *peccauerit in te frater tuus, vade, & corripe,* &c. Peccatori quanto citiùs adhibenda est correctio, quæ salutaris sit. 363.2

Adhibe tecum adhuc vnum, vel duos. Ne statim in damnationem fratris ire permittimur, sed magis expectare, & moras nectere. De magna enim potentiæ virtute venit, quòd sciamus erga peccatores esse longanimes. 343.1

Sit tibi sicut Ethnicus, &c. Cum fraterna charitate stat, quod pertinacem punias. Misericordis enim est non semper parcere. 342.1

Si duo ex vobis consenserint, &c. Vnitas, & concordia requirenda, vt Dei dona adolescant, affectumque habeant. 53.2

Feria 4. à Dominica 3.

Matthæi 15.

QVARE *discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum?* Simul & discipulos, & magistrum amant percutere. Quo discipulorum correptio illis grata est; gratus est enim labor homini, qui Deo est communis. 81.1

Quare discipuli tui transgrediuntur, &c. Discipulos Iesu criminosos facere nituntur, ne Iesu pateat diuinitas. Quippe diuinitas maximè ostenditur in bono successore. 127.2

Quare, & vos transgredimini, &c. De transgressione mandatorum Dei Pharisæos

Solici

Feria 6. à Dominica 4.

Ioannis 11.

Sabbatho à Dominica 4.

Ioannis 8.

DOMINICA V. Quadrages.

Ioannis 8.

Feria 2. à Dominica 5.

Ioannis 7.

Feria 3. à Dominica 5.

Ioannis 17.

Feria 4. à Dominica 5.

Ioannis 10.

Feria 5. à Dominica 5.

Lucæ 5.

Feria 6. à Dominica 5.

Ioannis 11.

Sabbatho à Dominica 5.

Ioannis 11.

DOMINICA IN Ramis.

Matthæi 21.

Feria 5. in cœnam Domini.

Ioannis 13.





LIBER NONVS.

Salomon, siue IESVS triumphans Hierosolymis.



VM lætis acclamationibus audio Iesum Hierosolymis excipi, illa me singulariter impleuit, quæ dicebat: *Osanna filio Dauid.* Subit enim animam meam Dauidis regalissima proles Salomon, in cuius gloria non obscurè delineatam video, quam Iesus in suo triumpho Hierosolymitano ostendit. Vterque ibi filius Dauid, vterque Rex pacificus & mitis claruit, vt ad vtriusque triumphos decantandos noster stylus euolet, eo libentiùs, quo in re gloriæ Salomon, & Christus sæpe æquiuocantur. Matth.21.

CAPVT I.

Salomonis & IESV symbola in triumpho Hierosolymitano.



RIVMPHANTEM Iesum meditatus, regalique pompa à Hierosolymitanis exceptum, non possum oculos à Salomone filio Dauidis auertere; cuius gloria nostri pacifici glorias adumbrabit egregiè.

§. I.

A Christo pax.

SAlomon idem est, ac pacificus; in hoc enim eius regnum à Dauidico regno distinguebatur, quòd hoc multis præliis constiterit, illud autem multa floruerit pace. Quid magis Christi imperio comparandum? Nonne ille est Iesus meus, cuius in pace maximè splendet principatus? Dicebat Matth.21. pompaticum Iesu ingressum ad Hierosolymitanos describens: *Hoc autem factum est, vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetam dicentem: Dicite filia Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam,* &c. Et fallar, si pacifici Regis clariorem speciem dabis. Quæ verba tractans Imperf. homil.37. in Matth. ait: *Dominus ascendens ad Hierosolymam, magnam gratiam pacis & concordiæ mundo vniuerso quasi in testamento reliquit. Non sedet in curru aureo, pretiosa purpura fulgens, neque ascendit super feruidum equum discordia amatorem, & litis, qui de longè odorat bellum, & gaudet ad vocem tubæ, & cùm viderit sanguineam pugnam, dicit in corde suo: Bene est factum. Sed sedet super asinam tranquillitatis, & pacis amicam.* Hic est habitus pacifici regni, quem Iesus in suo triumpho ostendit: vt credamus pacem, & vnanimitatem Christi principatui annexam esse. Adeò vt Christiani regni à mundo discedentis signa hæc ponantur Luc.21. *Cùm audieritis prælia, & seditiones, nolite terreri: oportet primum hæc fieri, sed nondum statim finis. Tunc dicebat illis: Surget gens contra gentem,* &c. Vt pax indicat regnum Christi existens in mundo, sic bella, & seditiones ostendunt illud à mundo abire. Quod notans Origen. homil.28. in Matth. ait: *Sicut aduentus Christi in plurimis gentibus fecit pacem, secundùm quod dicit Propheta: Orietur in diebus eius iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur Luna: sic* consequent

Matth.21. | Imperfect. | Luc.21. | Origen.

consequens est, vt eius propter abundantiam iniquitatis refrigeuerit charitas multorum, & ideo reliquerit eos Deus, & Christus eius, iterum fieri prælia, &c. Non equidem clarius designat Salomonem regni pax, quàm designat Christus, cuius principatui sic est annexa, vt cum illo veniente veniat, & cum recedente recedat.

§. II.

Tributa non possunt facere Principem conspicabilem populis: vt in Salomone & Iesu.

HOc ponderat textus inter Salomonis glorias 3. Reg. 10. 3. Reg. 10. *Magnificatus est ergo Rex Salomon super omnes Reges terræ diuitijs, & sapientia. Et vniuersa terra desiderabat vultum Salomonis.* Cùm sic audio à sapientia & diuitiis fuisse omnibus factum Salomonem conspicabilem; clarè colligo tunc temporis non fuisse eius diuitias à suorum sanguine tributis, & exactionibus extortus. Non enim cùm erat in gloria, sed post lapsum declinauit Salomon in auaritiam, vt testis est Pineda noster. Et quidem non tributa, & exactiones, sed diuitiæ sine subditorum lachrymis ortæ faciunt Principem conspicabilem populis. Quis hoc non videat exactius in Iesu meo, quàm in Salomone? Ait D. Matth. cap. 21. Matth. 21. de eius Hierosolymitano ingressu: *Hoc factum est, vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus*, &c. Particula illa *Ecce*, non otiosè in præsenti posita est, sed vt omnibus Regem conspicabilem faciat. Et cur diuinus Princeps modò conspiciendus exhibetur? Ait Diuus Chrysost. Chrysost. homil. 67. in Matth. *Non currus, vt Reges cæteri, agens, non vectigalia exigens.* Planè dignus in omnium oculis esse Princeps ille, qui tributis parcit erigendis. Tributa enim nimia sic obscurant Principes, vt minimè à suis conspici queant. Potentissimum Principem Nabuchodonosor effigiabat Dominus in procerissimæ arboris specie, cuius culmen pertingebat cœlum. De qua locutus Daniel Dan. 4. cap 4. ait: *Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius.* Pulchritudinem, & conspicabilitatem foliis, non fructibus attribuit. Et cur non magis dicit: Fructus eius pulcher? Genes. 3. Genes. 3. dicebat: *Vidit igitur mulier, quòd bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis, aspectuque delectabile.* Non solùm lignum; sed & lignum & fructus eius pulcher visus est, & aspectu delectabilis, vt placet D. Thomæ, & Caietano in cat. Lyppom. Quando ergo arboris vetitæ fructus adeò pulcher, & aspectu delectabilis videbatur; cur Danielis arboris fructus nec pulcher, nec aspectu delectabilis dicitur? In fructu arboris Danielis, Babylonici imperij tributa, & exactiones repræsentabantur, quæ vbi nimiæ sunt, nullam possunt dare Principibus pulchritudinem, nec conspicabilitatem. Theodor. Ait Theodor. ibi: *Folia vocat decus illud, quod conspiciebatur, in veste, & throno, & regijs, & scutatis, hastatis, satellitibus, ac stipatoribus corporis; fructum verò, tributum, quod vndique ei afferebatur, idcirco multum fructum, non autem pulchrum dixit, neque enim iustè impositum erat.* Vbi nimium tributum, nulla pulchritudo, nulla conspicabilitas esse potest in Rege, neque in regno.

§. III.

Vt Salomonis, sic Christi gloria singularis.

HInc extollebatur Salomonis gloria, quòd illi fuerit singularis, dicit enim 3. Reg. 3. *Quæ non postulasti dedi tibi, diuitias, scilicet, & gloriam, vt nemo fuerit similis tui in Regibus, cunctis retro diebus.* 3. Reg. 3. Sic singularis illi data est gloria, vt nulli alij fuerit similis elata. Huc trahe Iesum pompaticè ingredientem Hierosolymam, de quo ait D. Ioan. cap. 12. *Turba multa, quæ venerat ad diem festum, cùm audisset, quia venit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant: Osanna, benedictus, qui venit in nomine Domini*, &c. Ioan. 12. Cui alij data est hæc gloria? Nonne vni Iesu singularis? ait Theophylactus ibi: Theophylact. *Occurrerunt ei cum gloria propter miraculum Lazari, maiorem illi impendentes honorem, quàm homini puro debeatur. Non enim vltrà vt Prophetam habebant illum. Quem enim Prophetarum sic venerati sunt olim vnquam?* Nulli vnquam Prophetarum similis honor exhibitus fuit à populo, vt de singulari acclamatione radiaret gloria Iesu. Sed & illud notandum, quod Matth. 21. dicebat tunc impletam fuisse Scripturam, dicentem: *Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam.* Matth. 21. Quæ verba tractans D. Cyril. Hierosol. Catech. 12. ait: *Nulli sunt Reges: de quo igitur hoc dicit? Da nobis signum, quod alij Reges non habeant. Da nobis proprium signum Regis, cuius regnum annuntias. Habes singulare signum Regis adfuturi. Solus Regum Iesus, super pullo asini sedit: & solemniter cum benedictionibus tanquam Rex in Hierusalem ingressus est.* Cyrill. Quis Regum sedens super asinam, extorsit tantam gloriam à populis? Planè sic singularis in hoc ostenditur Iesus meus, vt nemo in Regibus fuerit similis illi.

§. IV.

Religio & in Salomone, & in Iesu libentissimum nudat populum.

DE Salomone locuti Israëlitæ dicebant 3. Regum 12. *Durissimum iugum imposuit nobis*; 3. Reg. 12. iugum vocant, non seruitutis, sed tributi, vt cum Chaldæo mauult noster Salianus. Sed quod tunc apparebat durissimum iugum; in principio suauissimum fuit, & nullius ponderis. Dicit enim 1. Paral. 29. *Polliciti sunt itaque Principes familiarum, & proceres tribuum Israel, tribuni quoque & centuriones, & Principes Principum possessionum Regis. Dederuntque in opera domus Domini auri talenta quinque millia, & solidos decem millia: argenti talenta decem millia, & æris talenta decem, & octo millia; ferri* 1. Paral. 29. *quoque*

quoque centum millia talentorum. Et apud quemcumque inuenti sunt lapides, dederunt in thesauros domus Dei per manum Iahiel Gersonitis. Lætatusque est populus. Sic lætus, & libens populus nudabatur. Cur ergo iugum graue dicitur, quod populus adeò libens, & gaudens dabat? Erat equidem iugum grauissimum, & intolerabilis hæc spoliatio, si secundùm se consideraretur, & in ordine ad sumptus prophanos. At quando hæc subditorum spoliatio fiebat pro domo Dei ædificanda, ornanda; illam libentissimus, & lætissimus populus tolerabat. Sic pro templi religione à Salomone populus libentissimus nudabatur. Et quid magis Christianum? Religionis prætextus iampridem à Iesu cœpit populos libentissimos nudare. De Iesu ingrediente Hierosolymam locutus Matth.cap.21. ait: *Adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via,* &c. Ipsas, quibus tegebantur, vestes exuebant Apostoli, & turbæ, vt Iesu præstarent obsequium. Tolerant enim vel spoliari libentissimi homines, vt religioni Iesu seruiant. Nec mireris, quòd vestibus nudentur; ibi enim iam ostendebantur, qui bonis omnibus, vel ipsis propriis corporibus exuendi pro Iesu erant. Vt dicat Beda ibi homil.2. *Plurima hac turba innumerabilem Martyrum designat exercitum, qui corpora sua, animarum videlicet tegumenta, pro Domino dabant.* Sic Beda ibi videbat, vt Iesu Domini religio non solùm homines libentes nudat vestibus, sed ipsis corporibus animæ tegumentis. Et quibus non libenter spoliemur pro Iesu? Ait Imperfect.hom.37. *Turba, quæ vestimenta sternebant in via, credentes erant ex circumcisione, qui gloriam, quam habebant ex lege, videntes Christum deiecerunt in terram; & cum Apostolo dicebant: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc æstimaui propter Christum detrimenta, & arbitror stercora esse, vt Christum lucrifaciam.* Sic Iesus conspectus facit omnia alia sordescere, vt non grauentur, sed magis ament homines se illis exuere.

3.Reg.5. Matth.21. Ioan.12. Theophil. Beda. Marc.11. Imperfect. Philip.3.

§ V.

Prophetæ halant regnum Iesu.

SI Salomonis promotionem ad regnum meminerimus, qui illam primus negotiabatur, fuit Nathan Propheta. Is enim 3.Regum 1. cum Bersabeth locutus, fecit, vt ageret de promouendo filio; ait enim: *Dixitque Nathan ad Bersabeth,* &c. Insuper ipse inaugurationi Salomonis adfuit: *Rex Dauid Regem constituit Salomonem, misitque cum eo Sadoch Sacerdotem, & Nathan Prophetam,* &c. Sic vbi de regno Salomonis agitur, Propheta Nathan adest. Nec miror, figurabatur ibi Iesus, cuius regnum, & principatus de Prophetis conclamantibus maximè claret: vt dicat Ruper.lib.2.in lib.Reg.cap.4. *Bersabee cum Propheta consilium ineunte Salomon Rex constituitur. Quia videlicet Prophetarum dictis adimpletis, & spiritualiter intellectis, Christus Dei filius agnoscitur Rex pacificus, Rex patriæ gloriæ, & omnia trahit ad se.* Et Salomonis, & Christi regno Prophetæ seruiunt; nec vnquam expressè claruit regnum Christi, quin Prophetarum calculus ibi existeret. Matth.21. dicebat: *Hoc factum est, vt adimpleretur, quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi,* &c. Sic hodie splendebat regnum Christi decantatum à Prophetis, & cui ipsi Prophetæ totam suam gloriam deferebant. Quid enim aliud innuebant Apostoli, vbi vestimenta sua imponunt asello vecturo Christum? Ait enim Matth.21. *Et adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.* Circa quæ ait D.Hilar. cap.21. *Erit enim Domini in claritatis suæ aduentu gentes possidens, earumque mentibus tanquam victor insidens, toto comitatus sui agmine prædicabitur, Patriarcharum, Prophetarum, atque Apostolorum. Nam gloriam suam in vestimentis Patriarcharum Domino substernunt. Eorum enim & generationibus, & nominibus, & insectationibus est Dominus prophetatus, eique omni dignitatis suæ ornatu concedentes, seque sedili substernentes doceant omnem gloriam suam præparationi dominici aduentus fuisse substratam.* Itaque vt Prophetarum generationibus, nominibus, & insectationibus prophetatus erat Dominus Iesus; sic in eius aduentu, vniuersi Prophetæ suam illi gloriam cesserunt, eiusque sedili & throno se substrauerunt, tanquam subditi throno Regis.

3.Reg.1. Reg.1. Rupertus. Matth.21. Ibid. Hilar.

§. VI.

Hæc est sapientia Salomonis, & Iesu quæ faciat hominem popularibus acceptum.

INde suæ sapientiæ triumphos extollit Salomon Sapient. cap.8. *Habebo propter hanc claritatem ad turbas, & honorem apud seniores iuuenis,* &c. *in multitudine videbor bonus, & in bello fortis.* Ecce tibi vnde sapientiæ sibi à Deo collatæ æstimet beneficium, nimirum, quia ab illa gubernatus eò perueniet, vt turbis & multitudini populari acceptabilis fieret. Et quantum hoc ad virum sapientem? Nonne sapientis est, potius contemnere, quàm quærere popularem acceptionem? Equidem veri sapientis gloria in eo est, quòd ea faciat, quibus fit maximè acceptus populis. Dicebat Cicero 2.officior. *Summa, & perfecta gloria constat ex tribus his; si diligit multitudo; si fidem habet; si cum admiratione quadam honore nos dignos putat.* Ea est vera sapientis hominis gloria, & laus, quòd ea faciat, quæ ex se habeant virtutem extorquendi à popularibus & affectum, & fidem, & honorem. Quæ sapientia non solùm in Salomone, sed in Iesu vera Dei sapientia habuit locum. Quis magis compositus ad populares affectus rapiendos? Nusquam non laudatus, & acclamatus à turbis, vt ex eo apertè probaretur esse naturalis, & verus Princeps omnium. Ioan.12. visæ sunt turbæ illi occurrere, eius cantare nomen, vestimentis viam sternere. Quid tunc? *Pharisæi ergo dixerunt ad semetipsos: Videtis, quia nihil proficimus. Ecce mundus totus post eum abijt.* Pharisæi isti ostendebant digito popularem totam multitudinem in Iesum affectam. Et ad quid hoc ostendebant? An vt Iesum calumniarentur? Imò inde contin

Sapient.8. Cicero. Ioan.12.

conuincebant in Iesu esse veram sanctitatem, veram sapientiam. Videntur enim isti discipuli occulti Iesu, & cùm illum prædicare non auderent, tamen effectum hunc iudicabant raptæ multitudinis, quo illum à parte sapientiæ diuinæ apertè conuincebant esse. Sic D. Chrysostomus hom. 65. in Ioan. *Videntur mihi hæc esse verba rectè sentientium, non audentium tamen palàm loqui, ex euentu illos conuincentes.* Tanto hoc effectu raptæ multitudinis ad Iesum, nemo non amens non conuinci debebat in illo habitasse Dei sapientiam. Cuius argumenti vim probè callebant ipsissimi Iesu hostes: de quibus ait Euthymius in cap. Ioan. 12. *Maximè suffocabat Iudæos persuasam esse turbam, quòd Iesus à Deo veniret.* Itaque non vnius, alteriusve etiam sapientis, & docti viri opinio de Iesu sic Iudæos premebat, vt opinio à populari multitudine de eo concepta. Et crede mihi, magni ponderis est ad veritatem, quod de te populus sentit. Plinius sic suum Traianum monebat in Panegyr. *Huc aures, huc oculos intende. Ne respexeris clandestinas existimationes, nullisque magis, quàm audientibus insidiantes susurros. Melius omnibus, quàm singulis creditur. Singuli enim decipere, & decipi possunt, nemo omnes, neminem omnes fefellerunt.* Sic bonus præponit clandestinis existimationibus, acceptionem, quam Princeps habet apud multitudinem.

Chrysost.

Euthym.

Plin.

§. VII.

Salomonis & Christi gloria ab obedientibus subditis.

Expendendum est illud Salomonis elogium ex 3. Regum 4. nimirum 3 *Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam Salomonis; & ab vniuersis Regibus terræ, qui audiebant sapientiam eius.* Cùm vides cunctos populos, & Reges venire, vt audirent sapientiam Salomonis, non credas id dictum de solo auditu aurium, sed de auditu cum executione præceptorum eius; sic enim vniuersi & populares & Reges sapientibus Salomonis dictis audientes ostendebant, vt eius obedientissimi subditi viderentur. Sic de vna Regina Saba ait D. Irenæus lib. 4. cap. 45. *Et Regina Austri à finibus terræ veniebat ad eum, sapientiam, quæ in eo erat, scitura, quam & Dominus ait in iudicio resurrecturam, cum eorum natione, qui audiunt sermones eius, & non credunt in eum, & iudicaturam eos, quoniam illa quidem subiecta est annuntiatæ sapientiæ per seruum Dei.* Ecce tibi et Regina sic audiebat Salomonis sapientiam, vt eius præceptis subiiceretur. Inde maximè splendebat viri sapientia, quæ vel Reges ipsos sibi faciebat obedientes. In quo veri Salomonis Iesu adumbrabatur gloria, quæ de gentium exaltatur obedientia. Dictorus enim D. Lucas cap. 19. triumphum Iesu, quo Hierosolymis exceptus est, ait: *Cum appropinquasset Iesus ad Bethphage, & Bethaniam ad montem, qui vocatur Oliueti, misit duos discipulos suos, dicens: Ite in castellum, quod contra est: in quod introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum sedit, soluite illum, & adducite.* Tunc cùm ad Bethaniam accedit, inde sibi pullum asinæ afferri iubet; & cur in Bethania potius, quàm alibi pullum solui mandat, & sibi adduci? Est Bethania iuxta significationem suam domus obedientiæ, nec Christus amat triumphare nisi in illis, qui obedientes sunt dictis eius. Dicebat Ioannes Geometra in caten. Græcæ: *Illuc enim vbi obedientia, vbi locus Sacerdotibus mancipatur, mittit Dominus Apostolos suos, vt soluant asinæ pullum.* Soluendus erat ab Apostolis in pullo illo bestialis populus, & adducendus in libertatem Christi, vt Christus Dominus triumpharet in eo; & ideo inde requiritur pullus, vbi floret obedientia. Crede mihi homo, in tua obedientia non parum se extollit Christi Domini sapientia, & potentia.

3. Regum 4.

Irenæus.

Luc. 19.

Geometra.

§. VIII.

Patrum antiquorum virtutibus respondere summa est laus, vt in Salomone, & Iesu.

Non ad paruam sui commendationem dicebat Salomô Prouerb. 4. *Ego filius sui patris mei tenellus,* &c. Quasi diceret; vix patris mei doctrinam attigi, excessit enim ille, adhuc me in pueritia manente. Quod tamen ille fuit in sapientia, & virtutibus, hoc ego etiam modò sum. Quid laudabilius in homine? Meritò putat Caietanus ibi ad summam viri commendationem pertinere, quòd eas virtutes retineat grandæuus, quas vix à patre valuit in infantia percipere. Et sic Salomon, vt se exemplar proponat futuris, ostendit in se ad amussim repræsentatas illas antiquas patris sui virtutes, quas vix ipse potuit videre, cùm adhuc puerulus esset, cùm pater sibi ab oculis fuerit ereptus. Quam gloriam cumulatiùs mirabatur populus in Christo Iesu. Ait enim Matth. 21. *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid.* Multi equidem fuerunt Dauidi secundùm carnem propinquiores, in quorum nullo hoc mirstus est populus cum tanto elogio, quòd fuerit filius Dauid. Cur ergo id in Iesu & mirantur, & celebrant? Crediderim in Iesu non solam carnis propagationem consideratam, sed magis Dauidis seruitutes ad amussim in Iesu expressas, & notas. Indeque ad summam Iesu laudem pertinere putabant, quòd patris Dauidis referret virtutes, patris, inquam, qui tot sæculis antea excesserat è viuis, quàm nasceretur Iesus. Quis hoc non tribuat summæ laudi filio? Ad Ephes. 4. dicebat Paulus ex Psalm. 67. *Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus.* Tertullianus legit, *dedit dona filijs hominum.* Et qui filij hominum sic honorantur diuinis donis à Deo, & Christo eius? An quorumque hominum filij? Minimè: sed specialiter loquitur de illis, qui verorum hominum, nimirum Apostolorum, iam pridem defunctorum, modò referunt virtutes. Ait Tertullianus lib. 5. in Marc. *Eleganter filijs hominum ait, non passim hominibus, non ostendens filios hominum, id est, verè hominum Apostolorum,* &c. Cùm munerari à Deo dicit Apostolus filios hominum, nos designat, qui in nouissimis sæculis viuimus, qui verè hominum Apostolorum tot antè sæculis defunctorum, modò repræsentamus virtutem, & vitam. Summæ enim

Prouerb. 4.

Matth. 21.

Ephes. 4.

Tertull.

tium commendationis est, quòd homo in nonissimo hoc sæculo recens; sic exprimat antiquorum Patrum virtutes, ne videatur modò illis adniuere.

§. IX.

Iesus ornatus ferculis vt gaudet, instar Salomonis.

Cant. 3. QVis ignoret Salomonis ferculi ornatum? Dicit illa Cant. 3. *Ferculum sibi fecit Rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum media charitate constrauit,* &c. Septuaginta: *Intimum eius lapidibus constratum.* quod Ambrosius, Theodor. & Nissen. intelligunt *gemmis, & lapidibus pretiosis variatum.* Nec aliter vehebatur Salomon, nisi in ferculo tam pulchris, & pretiosis decorato ornamentis. Vt inde quàm simillimus Iesu filio Dei videretur, qui nullo in pectore gratè fertur, nisi cuius pretiosissimarum virtutum ornamentum fuerit. Matth. 21. asinam, & pullam sibi afferri mandabat, vt illis Hierosolymam veheretur. Discipuli autem: *Adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.* Matth. 21. Non in nudis iumentis sedet Dominus, sed in eis, quos priùs Apostoli vestimentis suis ornarunt. Et quidem non sedet Dominus in animis hominum, quin priùs ipsi de Apostolorum doctrina pretiosis virtutum ornamentis decorentur. Hieronym. Vt dicat D. Hieronymus in præsenti: *Pullus iste, & asina, quibus Apostoli sternunt vestimenta sua, vt Iesus mollius sedeat: ante aduentum Saluatoris nudi erant, absque operimento frigebant. Postquam verò acceperunt Apostolicas vestes, pulchriores effecti, Dominum habuere sessorem. Vestis autem, vel doctrina virtutum, vel differtio Scripturarum intelligi potest, quibus nisi anima instructa fuerit, & ornata, sessorem habere Dominum non meretur.* Non enim venire solet Deus nisi ad eum, quem nouit pulchris virtutum ornamentis fulgere. Virginibus tam prudentibus, quàm fatuis clamor factus est Matth. 25. qui monebat sponsum accedere. Matth. 25. *Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.* Circa quæ Origen. ait Origen. homil. 33. in Matth. *Omnes quidem audierunt, & surrexerunt, non autem omnes decentem posuerunt lampadibus suis ornatum, sed qua audierunt prudentiam eas ornantem.* Ne mireris, quòd è decem virginibus quinque excludantur à Deo, quæ omni ornamento præcipuo carebant, Deus enim amat esse in eo, qui pulchris virtutum ornamentis splendet.

CAPVT II.

Natiuitas, & educatio Salomonis.

MILLESIMVS tertius mundi annus dedit Dauidi filium ex Bersabe, legitimis conceptum nuptiis. Cuius natiuitatis auspicia, & mater, & Propheta Nathan nominibus finem appositis præsignant. Illa à Dauide informata puerum, Salomonem vocat, perpetuæ pacis illi abcumulans diuitias. Hic Dei monitu Ledidiath, id est, Domino amabilem, nominat, vt hinc pateret, quàm erat futurus Deo in delitiis. Eo ardentiùs puer cœpit amari à matre, quo regalis thalami noscebatur maturior fructus absque vlla acerbitate delicti. Cui materno amori adiunxit bonæ curas nutricis, ne teneri infantis artus aliquid non regium ebiberent, sed inde haberetur matri suæ vnicus.

MORALIA IN TEXTVM.

PARVULI Regis cunabula tractaturus eò specto, vt gloria in excelsis Deo affulgeat, quæ de terrena pace non semel resultat.

Sap. 7. Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, & ex genere terreni illius, qui prior factus est, & in ventre matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagulatus sum in sanguine ex semine hominis, & delectamento somni conueniente.

§ I.

A temporalibus, terrenisve bonis numquam non mors gignitur.

SApiens & vera confessio hominis prudentissimi, qua se mortalem agnoscit, dum ait: *Sum quidem & ego mortalis homo, similis omnibus, de genere terreni illius, qui prior factus est.* Et meritò, vbi à terreno illo hominum primo originem fatetur esse, mortalem se agnoscit. Terrena etenim, & temporalia bona non possunt non ex se gignere mortem. Cùm Iesus meus agebat in terris, per se accedebat ad defunctos, & eos vocabat in vitam. Ioan. 11. clamauit Iesus: *Lazare, veni foras, & statim prodijt, qui fuerat mortuus;* Ioan. 1. similiter ad portas Naim filium exsuscitat viduæ, & filiam principis Archisynagogi. Verùm postquam in cœlis agit, neminem est visus suscitare per se ipsum. Et cur à Iesu cœlesti non auditur vox suscitans mortuos, qualis audiebatur quondam à terreno Iesu? Quicumque suscitantur in hac valle, sic suscitantur, vt iterum mortem incurrant. Inde fit, quòd cœlestis Iesus factus abstineat à suscitatione mortalium; cùm autem terrenus erat, & temporalis in carne, tunc suscitabat plurimos, vt iterum in mortem irent, scientes de terreno, & temporali origine esse præstantissimo, non posse non mortem parturiri. Dicebat D. Epiphan. in Ancorato: *Dominus in carne progressus suscitauit mortuos, quo id quod per carnem factum est, rursus obdormiat,* &c. *Quisane* Epiphan.

poſtquam ſurrexit ex mortuis, nullum ſuſcitauit ex recens mortuis. Nequit non mortem ſapere, quod tibi per terrenos, & temporales canales obuenit. Sint, licèt, limpidiſſimi, & puriſſimi bonorum fontes, vt limpidiſſima erat, & puriſſimã Ieſu caro paſſibilis; attamen inde vita hauſta à defunctis, in mortem iterum ibat. Nihil enim terrenum, & temporale etiam in ſua maiori magnitudine, & plenitudine non ſignat ruinam. *Galat.4.* Paul. ad Gal. cap. 4. dicebat: *Vbi venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum,* &c. Cuius aduentum ſpectans Apocal. cap. 10. ait: *Apoc.10.* *Vidi alium Angelum fortem, deſcendentem de cœlo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columna ignis: & habebat in manu ſua libellum apertum, & poſuit pedem ſuum dextrum ſuper mare, ſiniſtrum autem ſuper terram.* Et ſic compoſitus hic Angelus *Ibid.* quid fecit, aut quid dixit? Ait ſtatim: *Iurauit per viuentem in ſæcula ſæculorum,* &c. *Quia tempus non erit amplius.* Hic Angelus creditur eſſe Chriſtus Dominus cùm per Incarnationem ex Maria apparuit in terris. Sic Beda, Primaſius, Richard. Victor. Pannonius, Andreas Cæſarienſ. & de hoc diuiniſſimo Angelo dicitur, quòd veniens in mundum temporalibus bonis finem fecit, iuratus, *Quia tempus non erit amplius.* Et quando hic temporum deſtructor venit? Ait Pau- *Gal.4.* lus ſuprà: *Quando venit plenitudo temporis;* quando temporalia omnia in maiori erant augmento, in maiori magnitudine, tunc patitur, qui tempora omnia impellat ad interitum. Non enim potuit de temporalium augmento aliud naſci, quàm finis ipſius temporis. Vt di- *Auguſt.* cat D. Auguſtinus tractat. 13. in Ioan. *Vbi venit plenitudo temporis, venit ille, qui nos liberabit à tempore; liberati autem à tempore, venturi ſumus ad æternitatem illam, vbi non eſt tempus.* Simul cum plenitudine temporum venit deſtructor temporis, ne aliud expectes à culmine temporalitatum, quàm interitum.

§ II.

Humilis propriæ vilitatis cognitio firmum gratiarum excipiendarum fundamentum.

AVdio Salomonem ſic clamantem: *Sum quidem ego mortalis homo, ſimilis omnibus, de genere terreni illius, qui prior factus eſt.* Et qui ſic ſuam vilitatem agnoſcit, & prædicat, cur ad culmen felicitatis, & ſapientiæ non perueniat? Paſturus Ieſus ingentem multitudinem Ioan. 6. *Ioan.6.* ait: *Facite homines diſcumbere. Erat autem fœnum multum in illo loco,* &c. Poterat & ſtantibus cibum præbere; cur mauult vt ſuper fœnum ſe- *Emiſſen.* deant? Ait Euſeb. Emiſſ. *Super fœnum turbas diſcumbere facit, quatenus hoc cibo ille ſe intelligat eſſe indignum, qui nondum ſupra fœnum diſcumbit. Propheta enim dicit: Verè fœnum eſt populus, ſiccatum eſt fœnum, & cecidit flos. Quicumque igitur es, qui vis ſatiari de panibus Chriſti, diſcumbe priùs ſuper fœnum: imò priùs fœnum te eſſe cognoſce.* Expende, quæ à te priùs requiratur præparatio, vt ad Chriſti fauores aſcẽdas, nimirum: *Prius fœnum te eſſe cognoſce;* quippe ille, qui humilem cognitionem ſuæ vilitatis habet, qui humiliter de ſe ſentit, is aptatur diuinis fauoribus excipiendis. Coram Præſide Pilato poſitus Ieſus, & multis interrogatus: *Non reſpondit ei verbum, ita vt miraretur Præſes vehementer,* Matth. 27. Sed & Luc. 23. ad Herodem nihil reſpondebat. Vbi autem ad crucem ventum eſt, cùm iam ei ſuffixus eſſet, tunc à nemine interrogatus, nec requiſitus ſexties locutus eſt, & à latrone requiſitus ſemel iterum reſpondit placidiſſima verba. Cur Domine latroni verba das bonorum plena, quæ Principibus Herodi, & Pilato negas? Inflati iſti altos ſpiritus gerebãt, ſuæ paruitatis immemores: humilis ille paupertatem ſuam profitebatur, & miſeriam. Cur mirer, ſi ad illum diuina dona citiùs perueniant? Dicebat Arnol. Carnot. tract. 1. de ſeptem Chriſti verbis: *Modò vltrò loquitur, qui paulò antè ad Herodis, & Pilati inquiſitionem conticuit: curioſitatem & faſtum tumentium hominum aſpernatus, pauperes ſpiritu de patibulo edocet,* &c. Aſpernatur Dominus faſtuoſos Principes, & animo tumentes, & ad illos inclinat dona ſua, qui ſub propriæ paupertatis cognitione humiliter ſe gerunt. Nec miror; quidquid enim Dei eſt, humili corde exceptum multos fructus edit. Ioan. 8. vt adulteræ fœminæ parceret Ieſus, inclinauit ſe, & *digito ſcribebat in terra.* Quæ verba tractans D. Auguſt. in Pſalm. 102. ait: *Tunc ſcripſit in terra, quando ſe inclinauit in terram. Antequam ſe inclinaret in terram, non in terra ſcripſit, ſed in lapide. Iam fructuoſum aliquid erat terra de Domini litteris paritura.* Expende illud: *Iam fructuoſum aliquid erat terra de Domini litteris paritura;* equidem vbi terra, nimirum homines terræ æquati, originemque terrenum agnoſcentes, vel literã Dei in ſe exciperent, inde maximos fructus parturirent. Nequit enim humilis cognitio ſui in homine eſſe infœcunda. Trahe huc dicta tom. 2. de Chriſto figur. *lib.* 5. §. 34. & alibi.

§ III.

Ille ſolus ſcit aliquid, qui mortis extrema nouit.

PVlchra hæc Sapientis eſt confeſſio: *Sum quidem ego mortalis homo.* Solus namque ille aliquid ſapit, ſcit aliquid, qui mortem nouit hominibus propriam. Obiiciebat Moyſes populo ſuo Deut. 32. *Gens abſque conſilio eſt, & ſine prudentia: vtinam ſaperent, & intelligerent, ac nouiſſima prouiderent.* Si in eis eſſet ſapientia, & intelligentia alicuius rei, ſimul eſſet nouiſſimi exitus prouidentia. Quando autem probabantur non curare, nec attendere nouiſſima; ſimul probantur nullam prudentiam, neque ſcientiam rerum habere. Et meritò creditur omnia neſcire, qui mortem ſibi, & omnibus communem neſcit. Ieſus meus audiens Lazarum ſepultum Ioan. 11. quaſi eius locum ignoraret, aiebat: *Vbi poſuiſtis eum.* Sed & Marci cap. 13. ait Dominus: *De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cœlo, neque filius,* &c. Sic diem ſecundi aduentus Chriſti à ſe ignorari dicit. Sed qualiter in Dei filium ignorantia aliqua cadere poteſt? Qualiter dies aliquis, aut hora fugere poteſt oculos

oculos diuinissimi filij? Ex quo diuinus Iesus voluit prætendere ignorantiam sepulchri Lazari, consequenter etiam quoad nos prætendit ignorantiam diei aduentus sui secundi, vt pateat, quàm nil aliud sciat, qui nescit instantem hominibus sepulturam. Huc adest D. Hilar. lib. 10. (Hilarius.) de Trinitate fatus: *Patuit Verbi professionem ad consummandi hominis sacramentum pertinere, vt qui infirmitates nostras portabat, infirmitatem humanæ ignorationis assumeret; atque ita diem nescire se diceret, vt sepulchrum Lazari nesciebat.* Illa sunt valde notanda: *ita diem nescire se diceret, vt sepulchrum Lazari nesciebat*; conformabatur prorsus ignorantia diei ignorantiæ sepulchri: vt sepulchrum ignorabatur, & dies, & hora & cætera omnia ignorari dicuntur. Vis homo scire tuæ ignorantiæ mensuram? Vide, vt ignoras sepulchrum; qui sepulchri, mortisve extrema ignorat, nil mirum quòd cætera ignoret. Ille aliquid scit, qui attendit hominem moriturum.

§ IV.

Te generi diuino adiungit humilitas.

SVam vilitatem professus Salomon ait: *Sum quidem ego mortalis homo, similis omnibus, de genere terreni illius.* Quæ ad spiritualem sensum tracta ab Hugone Cardinali, sic explicantur: *De genere terreni illius notabilis, id est, Christi.* Sed vnde tantus Doctor agnouit in Salomone genus Christi? Planè ex illa humili confessione, qua dixit: *Sum quidem ego mortalis homo, similis omnibus.* Tanta enim sapientis viri humilitas eum generi adiungebat diuino. Vix aliunde clarius in te genus diuinum agnoscis, quàm ex humilitate. (Ioan. 13.) Ioan. cap. 13. *Sciens Iesus, quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit.* Non loquitur ibi de eo, quòd ab æterno exierat à Patre Deus de Deo; sed de exitu temporali, quo in mundum venerat. Et vnde hic exitus temporalis ostendebatur à Deo venisse? Sapienter ait D. Eligius Episc. Nouiomensis (Eligius.) homil. 4. in cœna Domini: *Sciens, quia à Deo exijt per humilitatem incarnationis.* Vbi adeò humilis in mundo Iesus apparebat, clarissimè ostendebat genus à Deo trahere. Humilitas enim nos supra humanas generationes eleuat, & proximos superno, & diuino generi facit. Quò tendebat illud inter D. Iesum, & Nicodemum colloquiũ, (Ioan. 3.) de quo Ioan. 3. ait: *Respondit Iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei. Quod natum est ex carne caro est, quod natum est ex spiritu spiritus est, &c. respondit Nicodemus, & dixit: Quomodo possunt hæc fieri? Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in Israël, & hæc ignoras?* Sic bonus Iesus Nicodemo ignorantiam obiicit. Et cur Domine tantum magistrum ignorantiæ nomine premis? Amabat Iesus hominem ex Spiritu sancto regenerare, & ideo illi ignorantiam obiicit, vt inde humilietur, & per humilitatem diuinum spiritus consequatur genus. (August.) Ait D. Augustinus tract. 12. in Ioan. *O fratres, quid putamus Dominum huic magistro Iudæorum quasi insultare voluisse? Nouerat Dominus quid agebat, volebat illum nasci ex spiritu. Nemo ex spiritu nascitur, nisi humilis fuerit. quia ipsa humilitas facit nos nasci de spiritu, quoniam propè est Dominus obtritis corde.* Tumebat Nicodemus magisterio, & qua parte tumebat, non poterat renasci ex Spiritu sancto; Iesus autem illi ignorantiam obiiciens tumorem eripiebat, & hominem humilem faciebat, vt inde ad natiuitatem spiritualem, & diuinam pertineret. Adiungit enim nos humilitas diuino generi.

§ V.

Vel Christi vmbra te diuino generi adiungit.

ADhuc insto in illis, quòd Salomon dicatur *de genere terreni illius*, nimirum iuxta Hugonem, *illius notabilis, id est, Christi.* Nec miror ad genus Christi pertinere, qui erat eius imago apud omnes patres cantatissima. In quo enim vel vmbra Christi est, iam inde censeri incipit de genere Christi. Genes. 35. locutus textus de morte Isaac, dicit: *Appositus est populo suo.* (Gen. 35.) D. Ambros. autem legit: *Appositus est ad genus suum*; & vim facit maximam in eo quòd non dicatur appositus populo, sed generi. Quando enim de aliis dicebatur, quòd appositi fuissent populis, vel patribus; cur de Isaac dicitur, quòd appositus fuit generi suo? An pertinebat Isaac ad aliud genus, quàm ad genus patrum suorum? Equidem vt Isaac expressissima erat Christi imago, sic non inter populares patrumfamilias censebatur, sed sublimiori, & diuiniori generi adscribebatur. Ait tandem D. Ambrosius lib. 1. de Cain, & Abel, cap. 2. *Isaac tanquam Dei munus,* (Ambros.) *ad genus suum magis, quàm ad populum appositus legitur, vt diuinorum potius, quàm humanorum imitatorem esse sedulum recognoscas. Beata & illa mens, quæ species, & ipsum genus supergrediens meretur audire, quod dictum est ad Moysem, cùm separaretur à populo: Tu sta mecum. Nam sicut in Isaac dominicæ incarnationis typus humanæ generationis supergressus consuetudinem vicit priores.* Typus Christi in Isaac existens sic eleuauit hominem, vt eum faceret supergredi humanam conditionem, & adscribi generi diuiniori. Nec non & in Moyse mirabar illud ei dictum à Deo Exod. 7. *Faciam te in Deum Pharaonis.* (Exod. 7.) Homo enim cùm esset Moyses, qualiter Deus fieri poterat? Si vel vmbra Christi in eo cerneretur, per hoc posset videri pertinere ad diuinam sortem. Ait D. Ambros. vbi suprà: *In* (Ambros.) *Moyse venturi doctoris figura, qui legem doceret, Euangelium prædicaret, impleret testamentum vetus, nouum conderet, cæleste populis alimentum daret, humanæ dignitatem conditionis excessit, eo vsque vt Dei donaretur nomine, dicente Domino: Posui te Deum Pharaonis.* Vbi Moyses Iesum adumbrabat, eiusque typum præ se ferebat, sic se super omnia humana posuit, vt diuino generi accederet. Quòd si adeò diuinitati approximantur, qui vel vmbram Christi referunt, quid nobis eueniet, qui totum in nobis Christum verum gerimus.

§. VI.

Hic est ordo rerum mundialium, vt carnales primas referant.

HVc veniant, qui mundi primatus amant, & videant, quæ in hominis constructione primas ferat; nimirum ait: *In ventre matris figuratus sum caro.* Caro est, quæ primò figurata in homine apparet ante spiritus creationem, & infusionem. Et quando in mundo carnales non citiùs ad primatus accedunt? Huc spectans Paulus 1. ad Corinth. 15. ait: *Non priùs, quod spirituale est, sed, quod animale, deinde quod spirituale.* Ecce tibi in hac mundi valle, quod animale est, & quod carnale, sibi primas rapiunt. Dicebat diuinum oraculum Rebeccæ Genes. 25. *Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuidentur, populusque populum superabit, maior seruiet minori.* Et quis populus maior, & quis minor? Ait in rem præsentem D. Augustinus ibi quæst. 73. *Carnales in populo Dei significantur per maiorem filium, & spirituales per minorem, quia sicut dicit Apostolus: Non prius quod spiritale, sed quod animale, postea spiritale.* Solent equidem carnales in hoc mundo sibi primas præripere. Quò spectans Sidonius Apollin. lib. 7. epist. 6. aiebat: *Euarix Rex Gothorum, quod limitem regni sui, rupto dissolutoque fœdere antiquo, vel tutatur armorum iure, vel promouet; nec nobis peccatoribus hic accusare, nec vobis sanctis hic discutere permissum est. Quin potius si requiras, ordinis res est, vt & diues hic purpura, byssoque veletur, & Lazarus hic vlceribus, & paupertate feriatur. Ordinis res est, vt dum in hac allegorica versamur Ægypto, Pharao incedat cum diademate, Israelita cum cophino.* Quis non videat hunc ordinem seruari in mundo? Quis non videat frequentiùs carnales spiritualibus præferri, & illis parari cathedras, his cophinos? Duriùs illud ego ferrem, nisi intra me ipsum eumdem ordinem sentirem, quo caro præfertur spiritui, & malitia sibi præripit primas. Dicebat Genes. 4. *Adam verò cognouit vxorem suam Heuam, quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum. Rursumque peperit fratrem eius Abel.* Circa quæ verba D. Ambrosius lib. 1. de Abel ait, cap. 3. *In nobis antè nascitur Cain se ipsum præferens: postea Abel generatur, in quo sit reuerentia diuinitatis. Prius ergo irrepit, quod malum est, postea agnoscitur quod bonum est.* In quouis homine prius oritur Cain, quàm Abel; prius malitia eminet, quàm virtus; ne miremur, si in mundiali conflictu carnales sibi præripiant primatus.

1. Cor. 15.

Genes. 25.

August.

Sidonius.

Genes. 4.

Ambros.

§. VII.

Humanum est, non nisi per profectum venire ad palmas.

QVando homo ex præcipua sui parte spiritualis est; tamen priùs in illo apparet caro figurata; ait enim: *In ventre matris figuratus sum caro.* Ab imperfectis enim incipit homo, vt tandem accepto spiritu perficiatur; & discat non nisi per profectum posse venire ad palmam. Ad hæc Paulus 1. ad Corinth. 15. *Non priùs, quod spirituale est, sed quod animale, deinde quod spirituale.* Si cæca illa gentium Fortuna hæc administraret, non mirarer, quòd sic res essent dispositæ, vt prius esset animale, quàm spirituale. Sed quando Deus iustus, & sapiens administrator est omnium rerum temporalium: cur, quod perfectius est, non in primis est? Cur animale prius permittitur esse, quàm spirituale? Vt hinc credatur homo ad palmam debere contendere per profectum. Ait Theophylact. *Ne quis fortè quærat, cur corpore hoc animali, quod deterius est, nunc ipsi potimur, spirituali verò, quod satius est, sumus potituri? Respondet vtriusque principia sic fuisse disposita. Adamum primò, postremò Christum. Ita fit, vt in melius prouehantur res nostræ.* Amat equidem Deus, vt promotioni meliùs studeas; & ideo tibi in primis dedit, quod deterius est, vt per promotionem & profectum gloriam obtineas. Post lapsum primi hominis, & immortalitatem amissam, duæ fuerunt generationes singulis hominibus prouisæ. Altera carnalis, qua ex Adam nascitur, altera spiritualis, qua renascitur homo per Christum, iuxta illud, Ioan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu sancto*, &c. Et dubitari potest, cur Christus Dominus maluerit, quòd homo prius ex Adam nasceretur, proditetque in hoc mundiale lumen, quàm in regenerationem per Spiritum sanctum veniret? Cur perfectus, & beneficus hominum reparator, non prouidit ea remedia homini suo, quæ illum in primo animationis puncto regenerarent ex diuino Spiritu? Cur maluit, vt regeneratio diuina non veniret nisi post generatum, & proditum in culpa? Rem sapienter definit Clemens Alexandrinus lib. 4. stromat. non longè à fine, inquiens: *Generatio excipiens generationem, vult immortales reddere per profectum.* Hic est ordo Dei gubernantis hominum salutem, vt quod immortalitatis, & gloriæ, & victoriæ est, id homines per profectum acquirant. Hinc post generationem, & natiuitatem in culpa, prouisa est regeneratio in gratia per Baptismum, vt iam inde discamus profectui studere, scientes non nisi per profectum debere in gloriam venire.

§. VIII.

Nil adeò vile, & abiectum est in viro iusto, quod non veniat in gloriam eius.

NOn veretur Sapiens de se fateri, quòd primò fuerit figuratus caro. Ait enim: *& in ventre matris figuratus sum caro.* Quid carne à sapientia remotius? Quid inter intellectuales substantias vilius? Et nihilominus non veretur in sui conceptione primas carni dare, vt qui sciat in sapiente, & iusto viro nihil esse adeò vile, quod non maximè ad gloriam eius faciat. Qua mente imbutus Paulus 1. ad Corinth. 15. aiebat: *Non priùs quod spirituale est, sed quod animale, deinde, quod spirituale.* Et quando animalis pars est peior in homine, cur permittit Deus hanc in primis dominari? Rationem huius reddens Theophylact. ait: *Quin etiam persuasum habeas velim,* vel

vel ex quæ in te sunt corruptibilia, & peiora, in id quod incorruptum est, & præstantius commutatum iri. Ne mireris quòd vilibus, & abiectis in homine cedat Apostolus primas; inde enim ostendebat, quàm certò commutanda erant in gloriam vilissima, & abiectissima quæque existentia in viro iusto. Sapiens sis, & iustus coram Deo, & nil tibi timebis ab abiectis, & vilibus, certus, quòd de illis etiam parturienda sit gloria tua. Partus filij Dei promittebatur Mariæ, illa autem Angelo promittenti respondet Luc. 1. *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* In quibus verbis Xuares, Tolet. & ferè omnes, quos vidi, agnoscunt votum virginitatis à Maria emissum. Et mirabar, quòd puella hæc sanctissima virginitatis votum emiserit, in illo populo, in quo filij Dei partus erat promissus; pro quo adeò omnes aliæ fœminæ, etiam sanctissimæ, suspirabant, vt illis sterilitas esset instar maledicti. Et quando omnes fœminæ viuunt sub spe maternitatis filio Dei fœcundæ, cur tu, ô Maria, amplecteris virgineæ sterilitatis abiectum, & vile tunc temporis, imò & maledictum? Nonne illo voto à te abiiciebas spem tam gloriosi partus, dum dabas primas sterilitati virgineæ? Absit: in tantæ enim virtutis, & prudentiæ puella, quòd sterilitatis abiectum videbatur primas præripere, eo promouebatur, vt cœli terræque gloriam pareret. Ait D. Ber. serm. 4. in Missus est, &c. *Christo deuoues te exhibere virginem, & nescis, quòd ipsi exhibere te etiam debeas matrem? Eligis in Israël esse contemptibilis, vt illi placeas, cui te probasti, maledictum incurrere sterilitatis; & ecce maledictio benedictione commutatur, sterilitas fœcunditate recompensatur.* Ecce tibi præsumptum à Maria sterilitatis virgineæ maledictum, quòd ipsa in primis amplexa est, ad tantam fœcunditatem deductum est, vt fontem omnium benedictionum, & felicitatum pariat.

Luc. 1.

Bernard.

§ IX.

Nil est adeò vile, in quo non possis inuenire aliquid, quo excedaris.

NOndum spiritus in homine est, & iam caro in primis apparet figurata, iuxta illud: *In ventre matris figuratus sum caro.* Et cur caro primas sibi rapit? Ne quid adeò vile sit, quod non habeat aliquid, quo superentur etiam magni. Genes. 2. dicebat: *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Circa quæ conueniunt plures antiqui expositores, quod de terra priùs formatum fuerit corpus humanum etiam in prima creatione, & post efformatum corpus, creata, & infusa illi anima. Sed cur, quod deterius, & vilius in homine erat, id primas sibi in creatione rapuit? Accipite pulchram rationem à Diodoro datam. Is enim in cat. Græca fatur: *Hominis verò corporis primo instrumentum conformatur, deinde opifex animum inspirat. Et quod in eo potius est, secundum locum obtinuit, ne carnem suam despiciat ille, neque plus nimio se extollat de egregia sua, præstantique natura.* Sic solet Deus omnia communiter temperare, vt etiam infimis detur aliquid præstantiæ, quo supremi vincantur, ne in imos despicientes se nimium extollant; sed magis humilientur videntes se illo bono carere quod infimi habent. Quod docet Paul. 1. ad Corinth. 12. inquiens: *Non potest autem dicere oculus manui: Opera tua non indigeo; aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarij. Sed multo magis, quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt.* Quid pulchrius? Sunt in homine oculi, est caput, sunt manus, sunt pedes. Et præstantiores sunt oculi manibus pedibusve, & nihilominus est aliquid præstantius in pedibus, & manibus, quod oculi non habent; vt inde oculi honorē habeant manibus pedibusve, & ne aduersùs illos extollantur. Sic in cæteris omnibus, vt ibi dicat D. Ambros. *Qui maior est dignitate, & gradu, non potest sine illo esse, qui humilis est; quia est, quod humilis potest, quod non potest sublimis: quia ferrum potest, quod non potest aurum; ac per hoc honorem capitis faciunt pedes. Quamuis ergo magnus sit Imperator, necessarium tamen habent exercitum. Caput est enim corporis eius ante se habens tribunos, comites, & magistros. His omnibus inferiores sunt milites, & magis necessarij sunt, sicut membra corporis, quæ cùm inferiora videntur, plus vtilia sunt: sine oculis enim manus operatur, & pes ambulans victum quærit.* Equidem nullus adeò magnus est, qui vel in infimis non debeat suspicere aliquid, quo ipse careat, & ab infimis etiam emendicare, quo splendeat. Aurum nisi de beneficio fornacis, ferrive non splendet; Imperator nihil est sine plebe. Ex quo Plinius exsufflat vanissimos fastus Principum, qui fastidiunt plebeios. Ait enim in Paneg. Traiani: *Locupletes ad tollendos liberos ingentia præmia, & pares pœnæ cohortantur; pauperibus educandis vna ratio est, bonus Princeps. Hic fiducia sui procreatos, nisi larga manu fouet, auget, amplectitur, occasum imperij, occasum Reipublicæ accelerat. Frustràque proceres, plebe neglecta, vt defectum corpore caput, nutaturamque instabili pondere tuetur.* Is est Imperator sine plebe, quod caput sine aliis membris; vt hinc discat plebem fouere.

Genes. 2.

Diodor.

1. Cor. 12.

Ambros.

Plin.

§ X.

Communis vsus nullo prætextu immutandus à sapiente moderatore.

HOc sæpe mirabar in homine ad sapientiam cœlitus habendam nato, quod in sui conceptione primas referat carni. Dicit enim: *In ventre matris figuratus sum caro.* Caro est, quod primò apparuit figuratum in ventre matris. Et cur caro vel in Salomonis exortu sibi primas præripuit? Cur non saltem simul cum carne spiritus ille sapientiæ sedes conditus est? Sapiens, & prudens mundi gubernator, nec in electi Regis, & dilecti sibi hominis exortu voluit communem vsum, & modum nascendi immutare. Genes. 2. *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.* Prius corpus formauit, vel quamdam emortuam statuam, deinde animam creauit per spiraculum, & corpori infudit. Et quando anima

Genes. 2.

præstantior pars hominis erat, cur ipsa primò minimè creata fuit? Nonne in illa prima hominis formatione poterat Deus prospicere animæ præstantiæ, & illam primò creare? Cur maluit quod deterius est, nempe corpus priùs producere? Rem ita proponit, & definit D. Chrysostomus homil. 13. in Genes. fatus: *Et fortè diceret aliquis: Quare si anima dignior est corpore, indignius primo formatum est, & postea quod eminentius? Non vides dilecte, quod & in creaturis hoc idem vsu venit? Sicut enim cælum, & terra, & Sol, & Luna, & cætera omnia formata sunt, & irrationalia animalia, & post hæc omnia homo horū principatum suscepturus: ita in hac hominis formatione priùs corpus producitur, & postea anima, quæ dignior.* Erat iam vsus in creaturis, quòd viliora præcederent, & præstantiora sequerentur, sic terra, & mare, & animantia præcesserant, & homo postremus factus fuerat. Sic & sapiens opifex, & gubernator, orbis Deus in creatione animarum rationalium noluit ab vsu iam præscripto discedere. Hoc notàrim, propter nouellos moderatores, qui vt longè sunt à sapientis Dei spiritu, sic nullum vsum præscriptum, nullam communem legem verentur; sed omnia immutant, & peruertunt, vt suorum, suisve lucris, & cupediis seruiant. Chrysost.

§. XI.

Magnis rebus struendis morosior, & diuturnior debetur præparatio. Vbi de mortis præparatione.

IAm illud gestationis suæ in vtero materno tempus ostendit Sapiens illis verbis: *Decem mensium tempore coagulatus sum*, &c. Licèt communiter homines nono mense à conceptione nascantur; Sapiens hic cum non multis aliis magnatibus, & heroibus viris decimo mēse fuit natus. Pro quo videndus est noster Pineda lib. 1. de rebus Salomonis cap. 10. §. 7. Et meritò gestandis in vtero heroicis viris decem menses assignantur, nunquam enim magnis rebus edendis non longior, & morosior debetur præparatio. De diuinissimo Agno Iesu locutum Apocal. cap. 13. dicit: *Qui occisus est ab origine mundi.* Et dicitur occisus ab origine mundi, quòd ex tunc fuerit eius mors præsignata, & prædicata, & per figuras, sacrificia, & sacramenta multa præparata. Et cur necessum fuit diuini Agni mortem tot sæculis præsignari, & præparari? Pulchrè ait Tertullianus lib. 3. in Marcion. *Et vtique tantum opus, quod scilicet humanæ saluti parabatur, vel catenus subitam non fuisset, quà per fidem profuturum. In quantum enim credi habebat, vt prodesset, in tantum paratum desiderabat, substractam fundamentis dispositionis, & prædicationibus.* Equidem quo maius est opus, eo præstantius, & salubrius, & diuturniorem præparationem, & elaborationem postulat. Hinc cauebat Dominus, Exod. 12. *Decima die mensis huius tollat vnusquisque Agnum per familias*, &c. *& seruabitis eum vsque ad quartam decimam diem mensis huius*, &c. Et si decima quarta mensis die immolandus erat Agnus; cur necessum erat illum emi decima die, & asseruari domi quatuor integris diebus? Cur non sufficeret, quòd emeretur illa ipsa die immolationis? Erat die illa immolationis perficiendum magnum opus liberationis, quando Israëlitæ exituri erant de captiuitate Ægypti, quod tantum opus necessario petebat, vt multis antè diebus præpararetur. Rem sic ponderat ibi Rupertus: *Vt quid vero tam diu ante tolletis agnum, tanto tempore seruaturi? Videlicet, vt dum ille præstò est, causa quoque eius corda vestra solicitet, ne sitis immemores, vel imparati, quia transeundum est, dum ille tot antè diebus de profectione paranda vos admonet. Quoties enim ille vallatum emittit, toties quasi tubæ sonitus, exituras castrorum acies excitet.* Non equidem tantus exitus de Ægypto communiter peragendus erat; sed multò antè temporis spatio, præparandi erant Israëlitæ, & disponendi ad eum. Et vtinam ad exitum de hoc mundo, nos ita præparemur; vt quotidie sumentes viuificum agnum, eius vallatibus per totam vitam excitemur, vt præclarum, & felicem sortiamur exitum. Inde enim res magnæ distinguuntur à paruis, quòd illæ ex se longiorem elaborationem, & præparationem ostendunt. Matth. 17. transfigurato Iesu clamabat Pater: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite.* Sic Iesus magister Orbis ostendebatur à Patre cœlesti. Sed & Iesus Matth. 16. dicebat Petro: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam.* Sic in Petro totam doctrinam Ecclesiæ constituit. Quid ais Domine, si in Petro doctrinæ certitudinem constituis, & petram inexpugnabilem Fidei in eo ponis, in quo illum à te distinguis? Si Petrus, vt tu, audiendus est, in quo erit minor excellentia Petri? Accipite D. Damascenum sanctem sermone de Transfigur. *Cum primum discipulorum concilium coegisset, atque illa vitæ petra cathedram sibi in petra quadam ex tempore exstruxisset, interrogabat discipulos*, &c. Expende illa: *Cathedram sibi in petra quadam ex tempore extruxisset*, quippe Christus petra erat, & Petrus erat petra; in Christo erat cathedra cœlestis doctrinæ, & in Petro cathedra erat doctrinæ cœlestis. At cathedra posita in Petro, erat cathedra posita, & constructa ex tempore, respectu cathedræ, quæ in Iesu erat ab origine mundi elaborata, & præsignata. Vt enim opus ex tempore factum maximè distat ab opere multum olei, & studij olente; sic omnes Sanctorum virtutes & excellentiæ distant à virtutibus, & excellentiis Iesu, quia illæ videntur ex tempore factæ; hæ infiniti temporis elaborationem ostendunt. Felix ille Christianus, cui nec introitus, nec exitus à vita contingunt ex tempore, sed cum multa præparatione antecedenti.

Apocal. 13.

Tertull.

Exod. 12.

Rupert.

Matth. 17.

Matth. 16.

Damascen.

§. XII.

Vita humana somnus.

PEruenio ad illa verba: *Coagulatus sum in sanguine, & semine hominis, & delectamento somni conueniente*, siue, vt putat legendum Lorinus, *conuenientis.* quibus absoluit Sapiens totam hominis constitutionem in vtero matris, & illum in ea perfectione constituit, quæ iam sit proxima natiuitati. Sequitur enim immediatè: *& ego natus*, &c. Quapropter crediderim præfatis ver-

bis debere ostendi & materialia,& formalia pertinentia ad hominis constitutionem, quæ sunt in semine & sanguine, & infusione animæ. Semen enim humanum sic ex sanguine coalescit, & attemperatur, & figuratur, vt immediatè, & conuenienter ibi anima infundatur. Et qualis anima in hac infusione? Quantum ad externas, internasve functiones suas adeò infirma, & trunca, vt dormienti similis appareat, & possit meritò dici infusio illa animæ placidus, delectabilis, & conueniens somnus. Quod forsan ab hoc loco Sapientiæ, vt alia, ebibit Plato; de illo enim ait Clem.Alex.lib.5. stromat.fatus: *Rursus autem Plato quoque in septimo de Republica, eum, qui est, diem-nocturnum appellauit, propter mundi Principes, vt sentio, harum tenebrarum. Somnum autem & mortem, animæ descensum in corpus.* Et Clementis Scholiastes Heruetus ait ibi: *Descensus animæ in carnem à Platone vocatus somnus, quòd non fungatur libero contemplationis munere.* Sic homo in vtero matris coagulatur ex semine & sanguine dispositis, & attemperatis & somno placido, nimirum animæ in corpus infusione. Dicebat de se Saluator mundi Psalm.3. *Ego dormiui, & soporatus sum, & exsurrexi.* De quo somno loquitur? An de dormitione mortis? Sed loquitur de suo in carnem descensu, quem vocat somnum. Sic Clemens Alexandrinus suprà: *Non solum enim Christi resurrectionem, ex somno excitationem, sed etiam Domini in carnem descensum somnum vocat.* Nec miror, non enim minus dici potest somnus de morte, quàm de vita filiorum hominum. Et crede mihi: nisi vita hominum somnus haberetur, nunquam Dominus suos moneret Matth.25. *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam.* Luc.cap.12. *Hominis cuiusdam diuitis vberes fructus ager attulit; & cogitabat intra se dicens: Anima habes multa bona posita in annos plurimos; requiesce, comede, bibe, epulare. Dixit autem illi Deus: Stulte hac nocte repetent animam tuam.* Cur in nocte dicitur anima ab eo repetenda? Vt ostendantur omnia illa bona ad nocturna insomnia pertinere. Ait D.Nissen.lib.de orat.Dom. orat.4. *Quid diuiti illi profuit multus comitatus, & apparatus? Qui vanæ spei inhærescebat, & inhiabat? Diruens, ædificans? Congregans, genio indulgens longos annorum ambitus spei vanitate in horreis simul concludens? An non vna nox illam somniatam spem confutauit, quasi vanum quoddam insomnium super re vana confictum?* Equidem vna nox ostendit illa omnia bona somnia esse, quæ in ictu oculi euanescebant. Solebam ego maximè mirari duos cantatissimos viros Iosephum, & Danielem occupatos in exponendis somniis Regum. Dicit enim Genes.41. *Respondit Ioseph: Somnium Regis vnum est*, &c. Sed & Dan.4.ait, *Respondit Baltassar Regi, & dixit: Domine mi, somnium his, qui te oderunt*, &c. Ecce tibi Ioseph, ecce tibi Baltassar (is est Daniel) in enodandis Regum somniis occupantur, quod blateronum hominum munus solet esse. Et cur Deus eò adduxit tantos viros, vt in tali munere seruirent Regibus? Traducebat inde Dominus vitam humanam, mundialemque Regum potentiam, ad quam dirigendam gubernandamque non alios adducit, quàm somniorum interpretes, vt pateret quàm instar somniorum omnia mundi esse. Ad hæc aiebat Philo lib.de Ioseph: *Ego tamen, non dissimulanter dico, ciuilem virum vtique somniorum esse interpretem, non quales isti nugatores garruli mercenariique sophistæ quæstum facientes ex nocturnis somniorum ludibriis: sed qui magnum illud somnium commune, publicumque vigilantium, non dormientium exactè intelligat. Id somnium, ne quid mentiar, est vita hominum. Nam sicut in somniorum visionibus videntes, non videmus.* Equidem sapientissimi hi viri, sanctissimique non accedebant ad somniorum interpretationem, vt garruli blaterones accedunt, sed ostendentes, qui sint necessarij in politia humana, nimirum qui somnia vigilantium interpretentur. Quando enim instar somniorum currunt omnia mundialia, necessarij prorsus sunt, qui hæc somnia ostendant, & nos ad veritatem impellant.

Clem. Alex. — Heruet. — Psalm.3. — Clem. Alex. — Matth.25. — Luc.12. — Nissen. — Genes.41. — Daniel.4. — Philo.

Sap.7. Et ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram, & primam vocem similem omnibus emisi plorans. In inuolumentis nutritus sum, & curis magnis. Nemo enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus.

§. XIII.

Conformari debemus loco, & statui nostro.

CVm in hunc aërem, & terram se venisse meminit, non de aëre, sed de terra dicit eiusdem secum conditionis esse. Ait enim: *Ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram*, &c. Pagninus & Regia legunt: *in similiter passam decidi terram.* Et cur aër non notatur similiter passus, aut factus; sed sola dicitur similiter facta, & passa terra? Est terra stabilis animalis locus, & ideo meritò de illa notatur, quòd sit eiusdem conditionis, & generis cum animali in se suscepto. Nulla enim bonæ rationis lege, non debet quis conformis esse loco, & statui, in quo stabiliter degit. De increata sapiẽtia locutus Sapiens c.7. dicebat: *Vapor est enim virtutis Dei; & emanatio quadã est claritatis omnipotentis Dei sincera, & ideo nihil inquinatum in ea incurrit. Candor est enim lucis æternæ, & speculum sine macula Dei maiestatis*, &c. De hac autem tanta, tam lucida Dei sapientia, vide quid D.Luc.cap.2. dicat: *Inuenietis infantem, pannis inuolutum, positum in præsepio.* Sapientia Dei apparet facta infans sine loquela, & quæ lucidissimis radiis omnia complet, vilibus pannis est inuoluta. Et cur, quæ candor est lucis æternæ, sordidis pannis vestitur? Expende illud: *Positum in præsepio*; vbi enim in cœlis degit, ibi nihil non lucidum, & splendidum admittit; vbi autem præsepij locum sibi delegit, ibi absurdum esset, si non & sordidus in habitu esset, & elinguis. Quò spectans D.Fulgent.serm.de Epiph.aiebat: *Paruulus in præsepio, immensus in cælo, vilis in pannis,*

Sap.7. — Luc.2. — Fulg.

pannis, pretiosus in stellis. Sic sapientia Dei se conformat locis habitationis suæ: in cælis immensitatem prætendit, inter stellas nihil non pretiosum sibi assumit. At in præsepio sub paruitate, & vilitate pannorum se manifestat. Nonne ridendus esset, qui degens inter stercora, ibi splendidas, & pretiosas vestes affectaret? Qui in paupertatis statu, & loco inhiaret ad diuitias? Equidem ratio postulat, vt loco, & statui nostro in omnibus conformes simus. Ne in terra passionis, velimus cœlestium impatibilitatem potiri, nec in terra paupertatis inhiemus diuitiis. Hoc malorum initium notabat Psalm. 105. in Israëlitis: *Concupierunt concupiscentiam in deserto.* Miseri in deserto agentes, & viuentes, non se conformabant loco, sed concupiscentias suas ad Regias mundi extendebant, & mensas Principum habitantium in curiis. Quid mirum, si perirent? Ex quo D. Bernard. sermone 3. in Psalm. *Qui habitat*, sic monebat: *Hoc est, quod vehementer singulis quibuscumque timendum est, ne quando fortè eatenus Deum offendant, vt manifestè abyciantur, & euomantur ab eo; aut si pudor neget apostasiam corporis, tepor ipse paulatim ingerat apostasiam cordis; vt videlicet in habitu religionis cor sæculare gerant, & quidquid sæcularis consolationis inuenire potuerint, amplectantur.* Hoc videant, & notent viri religiosi, vt nitantur in omnibus conformes fieri & statui suo, & loco. Exod. 3. apparuit Dominus Moysi de medio rubi in flamma ignis, & cùm rubus arderet, & non combureretur, videns Moyses visionem, propiùs accedebat. Quid tunc? Ait text. *Cernens autem Dominus, quòd pergeret ad videndum, vocauit eum de medio rubi.* Quæ verba ponderans D. Hilarius lib. 4. de Trinitate, ait: *Qui apparuit in rubo, de rubo loquitur, & visionis locus vnus, & vocis est.* Quid pulchrius? Visio, & vox rubi loco respondebant. Non alius videbatur in voce, quàm qui erat in rubo. Non enim erat in rubo, & loquebatur, quasi esset in rosis; sed tota rubi humilitas, & spina ostendebatur & in apparente, & in loquente.

Psalm. 105.

Bernard.

Exod. 3.

Hilarius.

§. XIV.

Ventosæ vanitatis pastum nunquam non loquitur casus, & perditio.

VIde, quàm citò casus infestet hominem. Ait enim: *Natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi in terram.* Et simul nascitur, & simul in terram decidit. Quid homini coniunctius casu? Nec miror, primò enim dicit: *Accepi communem aërem*; & deinde ait: *Decidi in terram.* ab aëris pastu immediatè ad casum in terram venitur: vt videas quàm certò ventosæ vanitatis pastum sequatur casus, & perditio. Quò spectans Oseas cap. 12. ait: *Ephraim pascit ventum, sequitur æstum: tota die mendacium, & vastitatem multiplicat.* Expende vt in primis dicatur Ephraim pascere ventum, & deinde vastitatem multiplicare; nihil enim citiùs ventorum pastibus adiungitur. Vt meritò ibi dicat Ruffinus: *Samaritæ verò, sicut falsos Deos relicta veritate coluerunt, ita ventis pasti, secuti æstum, id est, vanitates, & perniciem, deteguntur.* Ephraim regnum erat Samaria; ideo Ruffinus pro Ephraim posuit Samaritas; sed illa notanda sunt, nimirum: *vanitates, & perniciem*; nunquam non simul & ventosæ vanitatis pastus, & casus perniciosissimus. Aiebat Dominus Ioan. 12. *Nunc princeps huius mundi eyicietur foras.* Qui Princeps? Paulus ad Ephes. 2. explicat *principem potestatis aëris huius, spiritus*, &c. Sed vbi noster posuit, *eyicietur foras*; D. Gaudent. legit: *Mittetur deorsum.* Et sanè multo perniciosius est deorsum mitti, quàm foras eiici. In eo enim quòd quis dicatur deorsum mitti, non sola eiectio explicatur, sed & præceps casus innuitur. Et cur præter eiectionem, adhuc adiungitur præceps ille casus? Planè qui in altis habitabat, aëreisque sublimitatibus pascebatur, non potuit nō præcipitem casum experiri. Aiebat ibi D. Gaudent. homil. in Sabb. post 5. Domin. Quadrages. inquiens: *Non in planis, ac humilibus habitabat diabolus, vbi pulsus ad alium locum credatur, absque casu suo transire potuisse, sed cùm de sublimitate expellitur, vtique præcipitatur.* Qui in humilibus degit, & planis, sine casu potest de loco ad locum expelli; at qui super alas ventorum moratur, nihil non sublime sibi affingens, is inde non deiicitur, nisi casu perniciosissimo præcipitatus.

Os. 12.

Ruffin.

Ioan. 12.

Ephes. 2.

Gaudent.

§. XV.

Vnus Deus præcipuè spectatus tenet hominem, ne inter mundialia negotia labatur.

NOn mirer, quòd primum vitæ ingressum inficiat lapsus in terram, quando nihil hauritur ab homine, quod non sit de communi sorte mundialium. Dicit enim: *Ego natus accepi communem aërem, & in similiter factam decidi terram.* Cadat in terram necesse est, qui communi mundialium impletur pastu. Vtinam illi præcipuè Deus spectaretur, & diuinus illi halitus afflaret, fallar, nisi inde ad communia negotia mundi transiret sine lapsu. Primus homo, vt vitam accepit, non decidit in terram, quin potiùs se à terra erexit, & lætus ambulat in Paradiso, & aliquos dies consumpsit sine lapsu. Quid mirum? Ait de eius vitæ initio Genes. 2. *Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem.* Expende illa: *Spirauit in faciem eius spiraculum vitæ*; non equidem in primis accepit communem aërem, sed illi in primis fuit diuinum spiraculum, & de hoc Dei spiraculo præcipuè, & in primis accepto didicit sine periculo tractare communes auras. Rem pulchrè concinit D. Alcimus lib. 1. de orig. mundi, aiens:

Postquam perfecta iacuit nouitatis imago,
Formatumque lutū speciem peruenit in omnem;
Nam lēuem suaui flatum profudit ab ore,
Inspiratque homini; quem protinus ille receptum
Attrahit, & crebri discit spiraminis auras.
Surgit, & erectis firmat vestigia plantis, &c.

Expende illa: *Quem protinus ille receptum Attrahit, & crebri discit spiraminis auras*, &c. Vbi in primis habuit Dei spiraculum, de illo didicit sic communes auras excipere, vt surgeret à terra, & tutò, & securè gradus figeret. O si nos assuesce

Genes. 2.

Alcim.

suesceremus in primis Deum præcipuo affectu tenere; de eius afflatu præcipuè quæsito, & excepto, securissimè communia mundi negotia tractaremus. Quò adduxissem illud Hieremiæ
Thren.4. Threnor. 4. nimirum: *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris; cui diximus: In vmbra tua viuemus in gentibus.* Quid
Lyra. est: *Viuemus in gentibus?* Ait Lyra ibi: *Viuemus securi à gentibus, quæ circumdant nos.* Equidem vbi Christus sit primus nostri cordis, & oris halitus; vel inter mundialium gentium consortia, negotia, & otia securi à causa vitam agemus.

§ XVI.

Illæ compunctionis lachrymæ veræ censentur, quæ non facilè admittunt risum inanem.

FLentes nascuntur pueri, vt Salomon in præsenti testatur, fatus: *Primam vocem similem omnibus emisi plorans.* Nascuntur sic omnes plorantes, vt lachrymabili voce sua testantes, & dolentes primorum parentum cladem, vt multi in masculorum, fœminarumve nascentium notant ploratu. Qui ploratus adeò est illis naturalis, vt
Plin. dicat Plinius in proœmio lib.7. *Risus præcox ille, & celerrimus ante quadragesimum nulli datur.* Itaque infantes in luctu sunt, nec risum admittunt intra quadraginta dies à natiuitate. O certum, & verum lucrum! O lachrymæ à vera cordis compunctione prolapsæ! Huc accedat, quisquis amat lachrymas compunctionis suę, æstimare; & suspectas habeat, quæ facilè in risum abeat.
Bernard. Aiebat D.Bernard.serm.4.de Aduent. *Alios quoque lugentes video, sed si de corde procederent illæ lachrymæ, non tam facile ilico soluerentur in risum. Nunc autem cùm abundantius otiosa verba, & scurrilia profluant, quàm prius lachrymæ; lachrymas huiusmodi de his esse non arbitror, quibus consolatio diuina promittitur, quandoquidem post illas, tam facile consolatio vilis admittitur.* Equidem suspectæ sunt illæ lachrymæ, quæ inanibus risibus crebrò interrumpuntur: quæ momento temporis cedunt vanæ lætitiæ. Illæ de vera cordis compunctione nascuntur, quæ pertinaciter profluunt, nec vana gaudia facile admittunt. De
1.Reg.1. Samuelis matre dicebat 1.Reg.1. *Orauit ad Dominum flens largiter;* & cùm ab oratione in domum iret, ait rursus textus: *Vultusque illius non sunt amplius in diuersa mutati.* Et quanta hæc fœminæ commendatio? Sanè, quòd flens oraret ad Dominum, hoc non paruum erat deuotionis signum; quòd autem vultus eius non mutarentur, quid ostendere posset virtutis? Planè fletus virtuosus inde maximè ostendebatur, quòd non citò mutarentur vultus in inania gau-
Greg.PP. dia. Quò aspiciens D. Greg. PP. lib. 33. Moral. cap.21.aiebat: *Bene de Anna flente perhibetur: Vultusque eius non sunt amplius in diuersa mutati, quia videlicet mens eius nequaquam post preces inepta lætitia lasciuiendo perdidit, quod orationis sua tempore gemitum rigore exquisiuit.* Inde maximè probabantur Annæ lachrymæ, quòd non statim interrumpebantur inepta lætitia; sed magis luctus durabat.

§. XVII.

Non nisi magnorum criminum rei in cladibus communibus admittunt lætitiam.

COmmunem nascentium vocem luctuosam ostendit Salomon, dicens: *Primam vocem similem omnibus emisi plorans;* quod adeò naturale est omnibus hominibus, vt ominosum putetur in Zoroaste, quòd nascens risisset. Cuius notissima postea malitiæ præcox ille risus dedit iudicium, vt notat Pineda noster lib.1. de rebus Salomon.cap.12. num.6. Nec immeritò insuetæ malitiæ creditur reus, qui in communi omnium luctu, ipse lætatur, & ridet. Aiebat Oseas cap.10. Osea 10.
Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Samariæ: quia luxit super eum populus eius, & æditui eius super eum exultauerunt in gloria eius, quia migrauit ab eo. Ecce tibi totus, quantus erat populus in luctu, & lachrymis, soli Sacerdotes in lætitia erant. Et cur lætantur Sacerdotes, quando totus populus luget? Insinuant verba illa: *Quia migrauit ab eo.* Erat enim res huiusmodi; quia Samariæ tributum auri pendebant quotannis Regi Assyrio; & eò propter penuriam deducti erant, vt non habentes aliud aurum, vitulos aureos à Ieroboamo factos, & à populo cultos loco tributi Babylonem mitterent. Tunc populares vitulorum amore capti dolebant maximè, & plorabant miseram vicem suam; at Sacerdotes gaudebant. Et cur in tanta clade, quando amata idola auferebantur, Sacerdotes illorum gaudebant? Auari illi ignorante populo, & Rege sustulerunt aureos vitulos, & loco illorum posuerunt æreos alios aureis simillimos; quos cùm videbant tolli, & ferri Babylonem, lætabantur, quia inde credebant prorsus absconRuffin. denda sua facta. Ait Ruffinus ibi: *Cum necessitas extitisset, vt ad supplementum tributi, etiam vituli mitterentur, luxerunt quidem populi; qui se æstimabant numina perdidisse: fraudis verò conscij exultauere custodes, quia translatis aliò simulachris, etiam inquisitionem furti, vlteriùs timere desiissent.* Non otiosè in tanto populi luctu lætantur Sacerdotes, sed quia ingentis criminis conscij credebant illa clade sua crimina in perpetuis tenebris mansura. Sic communiter criminosi in communibus cladibus & luctibus exultant, & rident: quia à cladibus densiores tenebras parari cernunt suis delictis.

§. XVIII.

Multum hebescit cladium acies, si videatur omnibus communis.

INde natiuæ abiectionis dolorem minuit, & sapit Salomon quòd omnibus communis sit; dicit enim: *Nemo enim ex Regibus aliud habuit natiuitatis initium.* Quid metuam in malo, quod omnibus commune est, etiam magnis Principibus? Aiebat non absimile Iob cap.3. *Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem* Iob 3.

 cum

cum Regibus, & consulibus terræ. Optabat bonus præproperam mortem; & ne miraremur à tanto viro mortem esse expetitam, ostendit sibi in eo nihil optasse, quod non esset & Regibus, & Consulibus commune, vt inde asperitas tota rei concupitæ concideret. Ad hæc Olympiod. in caten. *Olympiod.* Græca fatur: *Nullam rem igitur asperam laturus erat, si ortus comitem interitum excepisset, nullaque eorum, quæ in vita putantur, bonorum partem abstulisset; præsertim cum ipsi illi, qui ob eas res se se magnopere circumspiciunt, non secus, quàm cæteri excedant è vita.* Ecce tibi vnde penè tota mortis asperitas euanet, nimirum ex eo, quòd omnibus etiam magnis Principibus sit communis. Hinc Matth. de consummatione sæculi locu- *Matth. 24.* tus ait: *Post tribulationem dierum illorum Sol obscurabitur, & Luna non dabit lumen suum, & stellæ cadent de cælo.* Et cur necessum fuit, tot cœlestium astrorum ruinas nominare? Ne homo tristetur in ruina sua, quam videt etiam astris com- *Cyril. Hierof.* munem. Ex quo D. Cyrillus Hierosolymitanus catechef. 15. ait: *Non tristemur tanquam soli morientes, cum & astra moriantur.* Sic iubet tristitiam mortis calcari astrorum societate. Nec miror, nam nullo tam fodicatur humanus animus, quàm si aliis in felicitate visis se solùm in plaga videat. Hinc post eiectum Iob de domo, *Iob 2.* & positum in sterquilinio, ait textus cap. 2. *Audientes tres amici Iob omne malum, quod accidisset ei; venerunt singuli de loco suo Eliphaz Themanites, & Baldad Suhites, & Sophar Naamathites. Condixerant enim, vt pariter venientes visitarent eum, & consolarentur.* Et mirabar, quòd cùm tantæ cladis diabolus author esset, amicorum aduentum non magis impediret. Et cur non satagebat diabolus, ne amici Iob venirent, vt sic omnem consolationis spem illi adimeret? Imò crediderim ab ipso diabolo factum, vt amici venirent ad Iob, vt sic magis iustum conficeret, qui videns illos in prosperitate, se autem vnum tot plagis afflictum, acerbiorem dolorum calicem ebiberet. Quò spectans D. Chrysosto- *Chrysost.* mus in catena Græca aiebat: *Quin amicorum tantum aspectus nondum quicquam loquentium magnam vim habuit ad iusti animum fodicandum. Nam nostrorum casuum atrocitatem in alienis bonis acrius solemus ipsi contemplari. Tute cogita, quanti fuerit, se ipsum in illis malis vidisse, amicos autem suos claros, ac priori felicitate vtentes intueri.* Planè hinc maximè turbantur corda humana, si nouerint sibi esse mala singularia.

2. *Regum* 12. Quæ genuit filium, & vocauit eum Salomon, & Dominus dilexit eum. Misitque in manu Nathan Prophetæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Domino, eo quòd diligeret eum Dominus. Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat vrbem regiam, *&c.*

§. XIX.

In dilectis suis nihil Deus vacuum relinquit.

POst adulterini filij mortem, nascitur Dauidi ex Bersabeth alter filius, qui à parentibus vocatur Salomon; dicit enim: *Quæ genuit filium, & vocauit eum Salomon*, &c. de quo nomine ait 1. Paralip. 22. *Filius, qui nascetur tibi, erit vir* *1. Paral. 22.* *quietissimus: faciam enim eum requiescere ab omnibus inimicis suis per circuitum; & ob hanc causam Pacificus vocabitur; & pacem, & otium dabo*, &c. Itaque ob futurum regnum pacificum monstrandum puer hic Salomon vocatur, id est, Pacificus. Et quando iam nomen Pacifici habebat, cur necessum fuit à Deo statim alio etiam nomine appellari? Dicit namque: *Misitque in manu Nathan Prophetæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Domino, eò quòd diligeret eum Dominus.* Ecce tibi duo ponuntur nomina infanti; alterum à parentibus, quo *Salomon* appellatur, in signum pacifici regni; alterum à Deo, quo *Amabilis Domino* dicitur, propterea quòd à Domino diligebatur. Sed cur primo nomini Pacifici oportuit hoc secundum à Deo amati statim addi? Secundum diuinæ dilectionis nomen maximè primum confirmabat, testificans vt certò implendum erat eius significatum; Deus namque in dilectis suis nihil relinquit vacuum. Quis nesciat amorem Iacob in Rachelem? Ait Gen. 29. *Quàm diligens Iacob, ait: Seruiam tibi pro Ra-* *Genes. 29.* *chel filia tua minore septem annis.* Seruiuit itaque Iacob pro Rachele septem annis, quibus transactis non Rachel, sed Lia fraudulenter illi data est. Et tandem post nouas querelas, & seruitia noua Rachelem accepit. Quid inde? Rachel, quia postremò ducta, ideo magis abiecta in domo Iacob? Absit, non enim aspicias, quòd postremò ducta fuerit, sed à Iacob diligebatur, vt credatur eam præualituram, & plenariè habituram omnia, quæ à Iacobi amore sperabat. Ex quo pulchrè elicit D. Ambrosius, quàm nihil patiatur vacuum in dilectis suis diuinus Amor. Dicit enim lib. 2. de Iacob cap. 5. *Dominus Iesus* *Ambros.* *sponsus duorum coniugiorum, hoc est, legis & gratiæ: qui virginem Rachel antè dilexit. Sed quoniam Lia tanquam lex subintrauit, & oculis infirmior obrepsit tanquam Synagoga, quæ Christum videre non potuit; superabundauit gratia sanctæ Rachel, quæ Ecclesiæ principatum iam tunc nominis sui interpretatione signabat.* Typica Rachel, hoc est, Ecclesia à Deo amabatur, quæ in nomine gentium sonabat principatum. Subintrauit prius typica Lia, quæ est Synagoga, & sub Moyse viuebat. Quid tunc? Dilecta Rachel iacebit? Nomenque eius gentium notans principatum manebit inane? Absit; præualeat, necessum est, diuinus amor, & superabundet gratia eius in dilecta sua; adimplens, quod in nomine de principatu gentium significabatur. Nescit enim diuinus amor aliquid in dilectis suis permittere vacuum. Esau vbi benedictionem paternam sibi paratam vidit à fratre Iacob acceptam, dolenter aiebat Genes. 27. *Iustè vocatum est nomen eius Ia-* *Genes. 27.* *cob, supplantauit enim me en altera vice.* Vbi D. Chrysostomus homil. 53. ait: *Non in vanum,* *Chrysost.* inquit,

inquit, *nomen hoc sortitus est, supplantationem enim interpretamur nomen eius: id quod in me declarauit, & primogenitis, & benedictione priuans.* Et vnde Iacob sic in omnibus præualuit aduersùs fratrem, vt nomen suum in vacuum minimè videatur accepisse? (*Malach.1.*) Aiebat Malach. cap.1. *Dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui.* Expende illud, *& dilexi Iacob*; ea enim est radix, qua nihil poterat in Iacob manere vanum.

§. XX.

Pacificus Principis animus efficacissimus ad hostiles incursus tollendos.

NOn sub Dauide, sed sub filio eius regnum ab hostibus quieturum in pace promittebat Dominus 1. Paralipom. 22. qui filius Salomon vocatur, id est, Pacificus. Dicit enim: *Quæ genuit filium, & vocauit eum Salomon.* Et (*1.Paral.22.*) quid valeat pacificus Princeps, vt aduersùs illum hostes nec mutire audeant? Nonne ad hostes cohibendos, regnumque sedandum bellicosus Princeps aptior est, qui bellis, armisque omnia conterat, & quiescere cogat? Quanto id certius faciet bellicosus, quàm pacificus? Imò crediderim à nullo melius, quàm à pacifico Principe hostes contineri, & cohiberi, ne turbationem (*Matth.6.*) faciant. Matth.6. dicebat Dominus: *Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur.* Et cur pacifici singulariter filij Dei? Equidem pacifici tanti patris Dei virtutem, & efficaciam referunt in cohibendis, propulsandisque aduersariis. Dicebat (*Nissen.*) D.Nissen.orat.7.de Beatitud. *Quinam sunt hi pacifici? Imitatores humanitatis diuinæ, qui id, quod proprium diuinæ efficientiæ est, in sua vita ostendunt. Tollit, & ad nihilum redigit Deus, quidquid extra naturam boni, & à bono alienum est. Hoc etiam tibi præscribit opus, & officium, eijcere odium, finire bellum, abolere inuidiam, exterminare pugnam.* Quod proprium est diuinæ efficientiæ in abolendis noxiis, id in viris pacificis, quasi in Dei filiis singularissimè apparet, quòd pugnas exterminent, & bella finiant, nec permittant ab vllo fœdera confringi pacis. Crede mihi, nullus sic cohibet hostes, quàm pacificus (*Apocal.9.*) animus. Apocal.9. *Audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solue quatuor Angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.* Ecce tibi quatuor Angeli alligati ostenduntur in magno flumine. Quòd si scire cupis, qui sint isti quatuor Angeli alligati; D. Ambrosius putat per illos intelligi Imperium Romanum, qui quatuor mundi partibus dominabatur. Sed quis tanti Imperij duces, & exercitus potuit alligare? An bellicosior alius Princeps militaribus potens armis? Minimè, sed vnus pacificus Rex Iesus pacem halans validissimos duces cohibuit, & alligauit, ne Euangelij segetem turbarent. Quod sic ibi finit D. Ambros. (*Ambros.*) *Vincula igitur quatuor Angelorum, verba sunt Domini: non quòd Dominus præceperit persecutoribus, vt à persecutione cessarent, donec semina fidei per omnes gentes spargerentur; sed quod potestate fecit, hoc dicitur verbis præcepisse. Romani namque, qui ante aduentum Christi, cædibus, & rapinis, atque ab effusione sanguinis generis humani manus cohibere non poterant, pace ligati sunt, atque ab effusione sanguinis prohibiti.* Expende illa, *pace ligati sunt*, &c. quippe nullius potentissimi Regis exercitus valuit cohibere Romanos, ne liberè omnia vastarent. Accessit halitus pacis à Iesu mundo immissus, & ecce tibi Romani sic ligantur, vt ad nullum malum inferendum mittãt manus. Est equidem pax validissimum vinculum, quod possit continere aduersarios. Ex quo monebat Paul. ad Ephes.4. vt essemus *soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.* (*Ephes.4.*) Circa quæ D. Thom. ibi ex Ecclesiastici cap.6. ait: *Ne acedieris vinculis illius. Et quare? Quia certè, vt ibidem dicitur, vincula illius alligatura salutis.* (*D.Thom.*) Nos equidem pacificus animus in vincula salutis trahit.

§. XXI.

Auspicata solet esse pueri natiuitas inter felicia contingens.

NAscentis ad regnum pueri natiuitati adiungit textus victoriam de Ammonitis, dicens: *Quæ genuit filium, & vocauit eum Salomon, & Dominus dilexit eum, misitque in manu Nathan Prophetæ, & vocauit nomen eius, Amabilis Domino, eo quòd diligeret eum Dominus. Igitur pugnabat Ioab contra Rabbath filiorum Ammon, & expugnabat,* &c. Non otiosè eodem anno & tempore Salomonis natiuitas fuit, quo expugnatio Ammonitarum, & de illis à Dauide triumphalis sumpta vindicta. Sed inde triumphalis regni nascenti puero iam sumebatur auspicium. De Alexandri Magni natiuitate dicebat Plutarchus in eius vita. (*Plutarch.*) *Philippus capta modò Potidæa eodem die tres nuntios accepit, fusos à Parmenione, ingenti plaga Illyricos, alterum Olympios se equi pernicitate vicisse, tertium natum Alexandrum. His nimirum lætitiam magis etiam erexerunt vates, qui affirmauerunt infantem, in cuius natales trigemina concurrerat victoria, fore inuictum.* Et quid non speretur de puero, cuius natales ornat tantæ prosperitatis signum? Matth. 20. dicebat ad Iesum mater filiorum Zebedæi: (*Matth.20.*) *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram, alius ad sinistram in regno tuo.* Multa dixerat Iesus de imminente passione sua, de verberibus, de sputis, de ignominia crucis. Quibus auditis, vnde potuit ista mulier in cogitationem regni venire? Quando audit mortem, & crucem, vnde haurit regni signum? Ait D.Basil.Sel.orat.24. (*Basil.*) *Vidit pridem matrem virginem, quæ nixum tulit non à natura ortum: vidit stellam, quæ Persidem ad hunc partum euomit. Ioannem audiuit clamantem: Ecce agnus Dei,* &c. Equidem cuius natales tot fœlicitatis signis radiare vidit, non potest non credere ad regnum natum, etiam si illum in mortem videat ire. Tantum testimonium regni in fœlicitatibus natales comitantibus habebat, quantum non possunt vincere vniuersæ contumeliæ crucis.

*Sap.*8. Puer autem eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam. Et cùm essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.

§. XXII.

§. XXII.

Virilis ætatis facinora, solet Deus in hominis pueritia præmonstrare.

QVem sapientem virum facturus erat Deus, iam à pueritia ingenij acumine aptabat, vt ipse fatetur, aiens: *Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam.* Bonæ namque indolis, & ingenij puer futuræ sapientiæ & aptitudinem, & indicia profert satis clara. Sic solet Deus vel in recèns natis maturæ ætatis præstantias delineare. Ezech. cap. 28. dicebat ad quemdam: *In delitijs paradisi Dei fuisti: omnis lapis pretiosus operimentum tuum, sardius, topazius, & iaspis, chrysolithus, & onyx, & beryllus, sapphirus, & carbunculus, & smaragdus; aurum opus decoris tui, & foramina tua, in die, qua conditus es, præparata sunt.* Expende illa, *& foramina tua, in die, qua conditus es, præparata sunt*; quippe aurifices cùm vas aliquod in honorem efformant, quod perfectum lapidibus pretiosis rutilare debet, simul in prima ipsa efformatione vasis spatia quædam delineant, & vacuitates, quæ postea addendos lapides pretiosos iam præsignant. Sic Deus in suis creaturis, quas ad magnalia præstanda condit, sic eas efformat, vt vel in ipsa infantia eas delineationes exhibeant, quæ præmonstrent facinora ventura. Iudicum cap. 13. dicitur de Anna Samsonis matre. *Peperit itaque filium, & vocauit nomen eius Samson. Creuitque puer, & benedixit ei Dominus. Cœpitque spiritus Domini esse cum eo in castris Dan.* Et quomodo ostendebatur Dominus cum puero esse in castris Dan? Inter puerilia sic se animosum, & pugnacem cum cæteris pueris ostendebat, vt clarè maturioris ætatis facinora præsignaret. Dicebat D. Ambrosius epistol. 70. *Ab adolescentia, quæ in alijs ætas mollior, in hoc egregia, atque supra modum perfectæ virtutis stupenda facinora effecit; quibus diuini oraculi mox aperuit fidem, futuri regimen, & præsidium suis.* Expende illa, *mox aperuit fidem, &c.* quippe mox in ipsa pueritia ostendebat iam foramina, & delineationes futurorum facinorum.

Ezech. 28. — *Iudic. 13.* — *Ambros.*

§. XXIII.

Sapientiæ signa cum puritate, & sanctitate vitæ coniuncta.

EXpende illa: *Puer eram ingeniosus, & sortitus sum animam bonam, & cum essem magis bonus, veni ad corpus incoinquinatum.* Equidem ingeniosum, & verè sapientem puerum comitabantur anima bona, & corpus incoinquinatum. Vbi enim veræ sapientiæ signa sunt, abesse noscuntur inde vitiorum maculæ. Aiebat Psal. 105. *In seruum venundatus est Ioseph. Humiliauerunt in compedibus pedes eius, ferrum pertransijt animam eius, donec veniret verbum eius. Eloquium Domini inflammauit eum, misit Rex, & soluit eum.* Nota est historia Ioseph, vt venundatus est à fratribus, vt emptus à Putiphare, vt ab vxore eius amatus; & quia petulanti fœminæ non acquieuit, in carcerem coniectus tanquam adulter. Ibi agens sanctus iuuenis verba sapientiæ dedit duobus seruis Pharaonis; moxque misit Rex, & soluit eum. Sed cur Rex soluit eum, qui tanquam adulter ligabatur in carcere? Cur non magis damnat adulterum, quàm soluit? Aiunt illa: *Eloquium Domini inflammauit eum*; vbi sapiens eloquium in eo apparuit, quo seruis Regis euentus imminentes prædixit, sic hominem igniuit, & inflammauit, vt nulla in eo videretur esse labes, aut macula, ob quam deberet detineri in carcere; sicut enim ignis non admittit secum sordes in auro, sic verba sapientiæ non admittunt maculas in anima. Quò spectans D. Bruno ibi aiebat; *Eloquium Domini, id est, verbum interpretationis à Domino ipsi datum inflammauit Ioseph, hoc est, comprobauit eum sanctum esse, qui antè adulter dicebatur; à similitudine auri puri, quod inflammatur, & per flammam purum esse comprobatur. Et tunc misit Rex, & soluit eum.* Vt ignis aurum non patitur esse cum sordibus, sed illud exhibet omnino purum, & defæcatum; sic sapientiæ verba ostendunt hominem in quo sunt, omni purum labe. Adeò vt quamuis Ioseph in carcere teneretur tanquam adulter, cùm primum in interpretatione somniorum eius sapientia apparuit, sic purus visus est omni labe, vt minimè eum amplius pateretur Rex esse in carcere. Crede mihi ægrè, & difficulter à virtute, & sanctitate verba sapientia separantur. Nota erat Samaritanæ illius lasciuia Ioan. 4. postquam autem Iesum agnouit, abiit in ciuitatem, & dicebat ad suos: *Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci. Numquid ipse est Christus?* Expende artificium ingeniosum fœminæ in prædicando Iesu; non apertè dicit, ipse est Christus, sed proponens eius propheticam virtutem, quasi dubitanter interrogat, vt illos credere sine dubio faciat. Et quid hoc artificiosum ingenium in muliere lasciua? Sanè iam illam ostendebat purum ab omni labe, & plenam virtute, & sanctitate. Vt exclamet Diuus Cyrillus Alexandrinus ibi: *O mirabilem mulieris prudentiam! O ineffabilem virtutem Christi; artificiatè iam loquitur, quæ paulò antè, nihil intelligens audiuit: Vade, voca virum tuum, & veni huc.* Quæ paulo antè lasciuiæ suæ increpationem non intelligebat, ex quo Christum induit, & affectibus, lasciuiis renuntiauit, & artificium in verbis, & sapientiam ostendit.

Psalm. 105. — *Ioan. 4.* — *Cyrill. Ale[x.]*

Prouerb. 4. Ego filius fui patris mei, tenellus, & vnigenitus coram matre mea, & docebat me, atque dicebat, &c.

§ XXIV.

Domestica, & quieta sub prudenti matre educatio vtilissima Principi.

PRæstantem suæ pueritiæ, & adolescentiæ efformationem Salomon & patri defert, & matri. Ait enim: *Ego fui filius patris mei tenellus.* quibus ostendit, se velut ceram exhibuisse patri, vt ab illo facile posset efformari, cuius mores sic æmulabatur, vt meritò talis diceretur filius patris. Et post hæc accedit ad matrem, aiens: *Et vnige*

vnigenitus coram matre mea edocebat me, &c. Et qui à tanto patre efformatus, illi plenissimè respondebat, vt verè filius patris; cur maluit post hæc quasi vnigenitum sisti coram matre, eius etiam doctrina efformandum? Poterat illi aliquid restare dicendum à matre; qui agens cum Dauide parente, in illius virtutibus fuerat educatus? Equidem post totam à patre acceptam efformationem, restabat adhuc plurimum, quòd futurus Princeps deberet discere à sapiēte matre. A Dauide enim parente bellicosissimo non sinebatur Salomon domi quiescere, sed ad certamina informabatur, vt puer cum exercitibus ageret, in bellum procederet, & omnia tractaret militaria, præcipuè in illis quatuor certaminibus, quæ confecit Dauid 2. Reg. 21. Post quæ redeunte pace rediens Salomon domum, totum se tradidit ciuilibus disciplinis sub oculis, & præceptis matris. Hoc mihi persuadet & Salomonis ætas, & ingenium patris, & prouidentia Dei puerum ad regnum gloriosissimum ordinantis. Ætas Salomonis ante acceptum regnum expleuerat vnum & viginti annum, vt latè probat noster Salianus anno mundi 3020. n. 7. assert. 4. In qua ætate spatium est, quo possit puer cum paterno exercitu ire, & inde postea ad domestica reuocari. Insuper Dauidis ingenium bellicosum non credendum est permisisse dilectum filium domi effœminari, sed magis attēdisse illum sibi similem fieri in experientia rei militaris. Tandem Dei prouidentia non passa est puerum ad gloriosum regnum ordinatum continuò esse in arena; sed illum ad domestica otia reuocauit, vt sub oculis matris ciuiles disciplinas magis caperet. Penè idem inuenio factum cum Theodosio magno, qui puer cum patre in stadio militari educatus, postea bellis ereptus, otio domestico traditus ciuilia didicit, vt efformaretur præstantissimus Imperator. De illo ait Latinus Pacat. in Paneg. *Prius quidem, quàm ad illa veniam, quæ cui maturus egisti, summatim tuum illud attingam cum patre diuino consortium castrense; actas sub pellibus hyemes, æstates inter bella sudatas, dies noctesque præliando, aut vigilando consumptas, grauissimas pugnas, terrà, marique pugnatas. Non tamen patiens Africanus rudimenta militiæ, sub Paulo patre tolerauit, neque pari indole Hannibal puer in tentoria Hispana successit, neque futurarum spe certiore virtutum Philippea castra Alexander nondum magnus impleuit. Quos etsi plurima laude dotauerit amplificatrix veri vetustas, nihil tam plus blandita præstitit, quàm vt eos in his annis secutos Regum, aut Ducum castra vulgaret; in quibus tu ita fortiter multa gessisti, vt ea non tantùm Alexander, aut Africanus, aut Hannibal videre, dum discerent; sed parentes, atque institutores eorum optassent facere, dum docerent. Quàm recta sunt semper consilia fortunæ? Quis, quæso, tum publicis rebus non putasset inimicum tuum illum à statione castrensi ad quietem receptum? Enim verò illa futurum Principem comens, idcirco paulisper voluit esse priuatum, vt quia iam ad plenum bellicis artibus abundabat, vsus ciuilis experiens sub otij tempore redderetis.* Quid pulchrius? Vide, vt sub bellatoribus parentibus Africanus, Alexander, Hannibal, Theodosius adhuc pueruli in militari statione exercebantur. E quibus præstantior Theodosius post hæc ad quietem, & domesticum otium occulto diuinę prouidentiæ consilio se recepit. Et cur castris eripitur puer, & domestico otio mancipatur? *Vt futurus Princeps vsus ciuilis experiens sub otij tempore redderetur.* Vt hinc pateat, quàm meritò Salomon puerum à patre bellicoso in castris sui similem efformatum; deinde redditum matri, vt in domestico otio ciuilis vsus experiens redderetur. Valde enim proficit sapientis matris contubernium, vt ad ciuilia tractanda futurus Princeps formetur. Quis ignoret historiam Oseæ? Iussus à Deo est accipere meretricem in vxorem, vt in eius filiis status regni Israëlitici adumbraretur. Et ait text. cap. 1. *Accepit Gomer filiam Debelaim, & concepit, & peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Iezraël, quoniam adhuc modicum, & visitabo sanguinem Iezraël super domum Iehu,* &c. *Et in illa die conteram arcum Israël in valle Iezraël. Et concepit adhuc, & peperit filiam, & dixit ei: Voca nomen eius, Absque misericordia, quia non addam vltrà misereri domui Israël, sed obliuione obliuiscar eorum. Et domui Iuda miserebor,* &c. *Et ablactauit eam, quæ est absque misericordia,* &c. Equidem duos filios, & duas filias fecit sibi Oseas ex meretrice, vt figuraret statum Israëlitici regni. Sed illud notandum, quod de sola filia dicit, quòd ablactata fuerit. Sic enim ibi ait Ruffinus: *Inter filiorum autem imagines, de sola tantum puella, quòd sit ablactata, memoratur.* Et cur sola puella dicitur ablactata, & non etiam pueruli? In puella decem tribuum regnum exprimebatur, quod vt efferum, & passionibus ignominiæ deditum, & absque misericordia puniendum, sic meritò ostenditur caruisse & lacte, & doctrina matris. Non sic regnum Iuda, quod vt magis morigerum, & in misericordiam directum, sic non ostenditur auulsum ab vberibus matris, de sapientis enim matris institutione venit, quòd Princeps & ciuiliùs, & gratiùs agat. Huc spectabat Cassiod. 11. var. 1. vbi Reginam Amalesuntham in educatione filij extollens ait: *O sæculi beata fortuna! sub Principe feriato matris regnat affectio: per quam totum sic peragitur, vt generalis nos regere charitas sentiatur. Huic gloriosum præstat obsequium, cui omnia seruiunt, & mirabili temperamento concordiæ, antequam posset populus regere, suis iam cœpit moribus imperari,* &c. *Gaudeamus nos, quoniam nulla erit accessu temporis difficilis clementia nostro Principi, qui in annis puerilibus didicit seruire pietati. Sed hoc miraculum vtriusque moribus demus, nam tantus est genius maternus, cui etiam iure Princeps seruire debuisset extraneus.* Et meritò de tantæ matris institutione nil non suaue in Principe sperabatur, vt nos videamus, quid speremus à Iesu inter vbera Mariæ educato.

Ose. 1.

Ruffin.

Cassiod.

CAPVT III.

Salomonis inauguratio in Regem.

TEXTVS HISTORIA.

SALOMONIS in iuuentute indoles, vt parenti grata, sic Adoniæ fratri cœpit esse suspecta, ne sibi præriperet regnum paternum. Qui solicitudine agitatus aliquid

moliri audet, vnde Salomoni spem regnandi auferret, & sibi assereret. Regiam pompam in curribus, & satellitibus prætendit: addebat namque animos & ætas, qua primus filiorum Regis erat; & oris pulchritudo, quæ non parum mortalium solicitabat pectora; & parentis senis indulgentia, & nota conniuentia in filiis cohibendis. Annuerunt iuueni regnum ambientis Ioab militiæ princeps, & Abiathar Sacerdos; cum quibus & non paucis aliis palatinis, insuper & filiis Regis processit Adonias, vsque dum veniret ad lapidem Zoheleth iuxta fontem Rogel. Ibi post litatas hostias Deo, ab Abiathare vnctus, & ab omnibus sociis acclamatus Rex, lautissimo illos conuiuio excepit. Interea Nathan Propheta, qui cum Sadoch Sacerdote, & Banaia, & Semei, & Cerethi, & Phelethi, non iuerat post Adoniam. Bersabeth Salomonis matrem monet, vt sibi consulat, & Dauidem de ausu Adoniæ, & regno Salomoni promisso, quàm citò informet. Excanduit Dauid ad vxoris, & Prophetæ verba; & eo iubente statim Salomon in mula sedens, quæ vni Regi parenti erat destinata, pomparicè processit. Præcedebat Banaias militiæ princeps, & Cerethi, & Phelethi; post hos Sadoch, & Nathan, & statim regius adolescens, quem sequebantur ferè vniuersi aulici, & effusi populi multitudo vniuersa. Vbi autem ventum est ad fontem Gihon, descendens Salomon & humi procumbens Deum adorat; deinde Sadoch sancto oleo, de tabernaculo Dei allato Regem inungit, moxque buccinæ insonuere, & clamor populi, qui lætis acclamationibus Salomonem denuntiabat Regem. Tantus autem fuit lætátium clamor, vt ad Adoniæ stationem satis longè positam peruenerit; cuius socij ad sonitum buccinarum attoniti tantæ commotionis expectabant euentum. Solicitior Ioab hincinde perquirit, quid rei esset; cùm ecce Ionathas Abiatharis filius adest, qui totum Salomonici regni processum manifestat. Vt in Gihon inunctus à Sadoch, & Nathan, vt à populo acclamatus fuerit; vt deductus ad regiam, & in solio Dauidis constitutus, lætante populo, lætante exercitu, lætante ipso Dauide parente, dum à salutantibus audit se à Salomone vincendum in gloria regni. Videres subitò totum illum Adoniæ comitatum euanescere, vnusquisque tacitus se ad sua recipit; solus Adonias ad Dei altare confugit, nec inde audet discedere, vsque dum certior sibi datæ veniæ, adoraturus Regem iam propitium procedit.

MORALIA CIRCA textus literam.

Amittio Adoniæ regnum Salomoni accelerauit, numquam enim contraria non seruiunt, vt citiùs impleantur diuina promissa.

3 *Reg.* 1. Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum. Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti? Erat autem & ipse pulcher valde, secundus natus post Absalon, & sermo ei cum Ioab, filio Saruiæ, & cum Abiathar Sacerdote, &c.

§ I.

Numquam non animaduertendum in præproperam solicitudinem de habenda dignitate.

NOn præcipiebat Adonias regnum patri, sed sibi futurum regnum post patris obitum præparabat; & tamen notat textus in eo defecisse correctionem patris. Dicit enim: *Adonias eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum. Nec corripuit eum pater suus,* &c. Et quando hi apparatus non tendebant eò, vt patri regnum eriperetur, sed vt futurum post patris obitum disponeretur, quid pater corriperet in eo? Quòd primogenitus Regis se futuro regno appararet, quale hoc malum, quod corripi, & castigari deberet? Cur ergo in hac futuri regni præuentione desiderat diuinus textus correctionem patris in filium? Planè correptione dignum erat, quòd viuo adhuc Rege, sic properaret Adonias disponere sibi futurum regnum. Nunquam enim non tam præpropera festinatio regnandi correptionem meretur. Quò spectans Concil. Toletanum VI. num. 17. cauebat: *Itaque Regis vita constante nullus sibi aliquo opere, vel deliberatione futurum Regem prouideat, contra viuentis Regis vtilitatem, & proculdubio voluntatem: nullo blandimento, vel suasione pro eadem spe, aut alios ad se trahat, aut ipse in alium acquiescat. Iniquum enim & valde execrabile Christianis debet haberi, futuris temporibus illicita prospicere, & vita sua ignaros ventura disponere.* Moxque (Concil. Tolet. VI.) talia meditantes sancti Concilij Patres anathemate plectunt, vt pateat, quàm reprehensibile æstiment, quòd superstitibus antecessoribus, iam aliqui pro successione dignitatum inquietentur. Quandiu enim Præsul in munere est, quandiu non instat iam tempus dignitatis potiendæ, numquam non à malo venit, quod pro illa soliciteris. *Actor.* 1. erat rediuiuus Iesus cum discipulis suis, de quo ait textus: *Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicentes: Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël? Dixit autem eis: Non est vestrum nosse tempora, vel momenta,* &c. (Act. 1.) Sic solicitudo præpropera de regno Israëlitico restituendo repellitur statim à Domino, ait ibi Chrysost. *Repellit curiosam quæstionem graui, quamuis benigniore responso.* (Chrysost.) Et cur sic boni discipuli repulsi sunt? Quantulum erat, quòd de regni restitutione soliciti essent, vt sic à Deo repellerentur? In bono viro non debet esse solicitudo de crastino circa bona temporalia; ille bonus, qui non festinat præripere, sed expectat tacitus temporalium commodorum maturitatem. Pro quo stat Concil. Toletanum V. num. 4. aiens: *Ergo quia & religioni inimicum, & hominibus* (Conc. Tol. V.)

constat

constat esse perniciosum futura illicitè cogitare, & casus Principum exquirere, ac sibi in posterum prouidere, cùm scriptum sit: Non est vestrum nosse momenta, vel tempora, quæ Pater posuit in sua potestate: hoc decreto censemus, vt quisquis inuentus fuerit talia perquisisse, & viuente Principe, in alium attendisse pro futura regni spe, aut alios in se propter id attraxisse, à conuentu Catholicorum excommunicationis sententia expellatur. Sic plectuntur à Patribus, qui adeò præproperi sunt in dignitatibus temporalibus negotiandis, vt antecessorum decessum minimè expectent. Hi enim & religioni inimici, & hominibus perniciosi meritò habentur.

§. II.

Ambitionis elatio lethalis.

NOtanter dicitur de Adonia: *Eleuabatur, dicens: Ego regnabo.* Eleuabatur, inquit, vt solent eleuari, qui deiiciendi sunt, iuxta illud
Psalm.72. Psalm.72. *Deiecisti eos, dum alleuarentur.* Nescit enim ambitionis elatio aliam eleuationem, nisi quæ in ruinam abeat. Hoc spectans 4.Esdræ 11.
4.Esdra 11. ait: *Vidi, & ecce in tempore sequentes pennæ erigebantur à dextera parte, vt tenerent & ipsæ principatum, & ex his erant, quæ tenebant, sed tamen statim non comparebant.* Sic quæ erigebantur, vt principatum tenerent, in eo vix obtento disparebant; nec miror, dicit enim D.Cyprianus serm.
Cyprian. de ieiunio, & tentatione fatus: *Peremptoria est altitudo quæsita.* Nec vtcumque est peremptoria ambitio, sed quæ funditus quidquid bonorum apparet, extirpet. Minabatur Dominus Ezech.13.
Ezech.13. *Erit enim imber inundans, & dabo lapides prægrandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantem.* Et qui ventus procellæ adeò dissipator potest inueniri, vt ambitionis flatus? Hic sanè vbi reflat, nihil non perdit, nihil non funditus
Cyprian. dissipat. Aiebat D.Cyprianus vbi suprà: *Repentéque & subitò, quod multis erat partum sudoribus, ambitione irruente, obliteratum est, & turbinis huius impetu auulsum est, quidquid antiquæ religionis labor meruerat.* Expende illud: *Turbinis huius impetu auulsum est*; quippe ambitio turbo est, & ventus procellæ adeò vehemens, vt omnia hominum bona radicitus euellat, & funditus perdat. Mirabatur Isaias cap.14. quòd Lucifer
Isai.14. ceciderit, & clamans dicebat: *Quomodo cecidisti Lucifer?* Ego, qui nullum puto à creatura alienum casum, illud solum miror, quòd cadens creatura adeò pennata, non surrexerit statim. Esto, quòd cecidisti Lucifer, quod proprium est creatæ infirmitatis, cur non te statim erexisti? Equidem cecidit inuolutus à turbine ambitionis, quæ in illo irreparabilem fecit lapsum. Ait
Isidor. D.Isidorus lib.1. sentent. cap.12. *Primatum habuisse inter Angelos diabolum constat excellentia prælationis: ex qua fiducia cecidit, ita vt sine reparatione laberetur.* Heu ambitionis procella, quot gignis irreparabilia mala! Huc trahe dicta 4. tom. de Christo Figur. lib.8. cap.4. §. 27.

§. III.

Ambitiosi non tam verbo, quàm opere coërcendi.

INter tot ambitionis conatus Adoniæ, tacebat pater eius Rex Dauid, nec vllum illi correptionis verbum faciebat. Dicit enim: *Nec corripuit eum pater suus aliquando, dicens: Quare hoc fecisti?* Et cur pater tacebat? Cur non magis verbis coërcebat filium? Equidem quem facto deiecturus erat à regno, non multum curabat cum verbis coërcere: semper enim ambitiosi sapientius facto corripiuntur, quàm verbo. Ad hæc
Rupertus in libros Regum lib.2. cap.3. ait: *Sapiens Rex grauis iram temperabat silentio, stultam præsumptionem ita correpturus facto, vt non esset opus verbo.* Quando ipso facto coërcendus erat Adonias, sapienter pater abstinebat à verbis, non enim sic ambitiosum verba, vt facta detinent. Post cœnam à Iesu cum discipulis celebratam referens Matth. quid immediatè actum erat, ait Rupert.
cap. 26. *Tunc dixit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis. Postquam autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam. Respondens autem Petrus ait illi: Et si omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia hac nocte ante quàm gallus cantet, ter me negabis. Ait illi Petrus: Etiamsi oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt: Tunc venit Iesus in villam, &c.* Matth.26.
Ecce vobis Dominus Iesus & suo, & Prophetarum testimonio informabat Apostolum de scandalo imminenti, quo Petrus correptus negaturus erat magistrum. Petrus autem maiora de se præsumens, & sibi arrogans persistebat, dicens, *Non te negabo.* Ad quæ verba Petri nihil dicens Iesus, ibat in villam. Et cur Domine non magis præsumptorem, & arrogantem discipulum obiurgas? Cur illi suam inscitiam non manifestas? Erat equidem præsumptor, & arrogans homo non tam verbo, quàm facto corripiendus, vt factus negator de ipsa re correctionem caperet.
Ait D. Chrysostomus homil.83. in Matth. *Cùm dicendum esset à Petro, opem nobis feras, ne scandalizemur, è contrario nimium sibi arrogans inquit: Et si omnes scandalizati fuerint in te, tamen ego non scandalizabor; quamuis omnes id patiantur, ego tamen solus non patiar. Quem reprimere Christus volens, quoniam nec Propheta, nec sibi obtemperauit, negationem fieri permisit. Quare Petrus cùm verbis non crederet, à rebus ipsis eruditur.* Sic ambitiosi, & præsumptores præsertim, & non aliter sapiunt, nimirum cùm corripiuntur non verbis, sed factis. Chrysost.

§. IV.

Ambitiosus de sua gloria agit, etiam cum contemptu Dei.

HOc de Adonia regnum ambiente addit textus, *& sermo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar Sacerdote.* Et qualis erat hic Ado-

niæ sermo cum Ioab, & Abiathare? Cur non magis explicatur à Scriptura, quia sermo erat iste factus ab Adonia ad Ioab, & ad Abiatharem Sacerdotem? Agebat ne cum Sacerdote de cultu exhibendo vero Deo? Nullo modo; satis enim exprimitur sermo eius, dum ipse proponitur ambitionis affectu raptus. Ambitiosus enim de sola sua gloria agit; eò spectat sermonibus suis, conatibus suis, vt sibi honor, & gloria deferatur; vt vel ministri Dei cessantes à diuinis, eius intendant promouendis laudibus. Videbis ambitiosum in sede, & prælatura, aliarum virtutum defectus nihili æstimantem, obedientia sibi debitæ defectum passim deplorantem. Quòd infirmi consolentur, quòd proximi iuuentur, quòd Deus colatur, silenter præterit; quòd suus honor detur Prælato, quòd vel halitus eius adoretur, & nutus summis præconiis extollatur. Huc spectat omnis eius sermo, huc inuigilat cura & anxietas. Quod in pastore stulto damnans Zacharias clamabat cap. 11. *O Pastor, & Idolum!* Et cur stultus pastor dicitur idolum? An quia solam portat pastoris imaginem, non veritatem? Imò magis crediderim idolum dici, quia, vt idolum sibi rapit honores, & quidquid diuini cultus, & gloriæ est, sibi adscribit; sic stultissimi, & ambitiosissimi pastores, quod honoris, & gloriæ Dei debebatur, sibi malunt arrogare. Ita D. Hieronymus habitus in Glossa: *Tam sceleratus es, vt non cultor idolorum, sed idolum nomineris, dum vis ab hominibus adorari.* Eò tendunt vniuersi ambitiosorum sermones, & conatus, vt ipsi adorentur, vt ipsi promoueantur, etiam si necessum sit Dei honorem obliuioni dari? Vnde non miror, quòd hic ambitionis affectus in sacra Scriptura cum idololatris, & blasphemis coniungatur. Matth. 20. vbi hac lue filij Zebedæi infecti primas sedes apud Iesum ambiebant, dicit: *Iesus autem vocauit eos ad se, & ait: Scitis, quia Principes gentium dominantur, &c.* Ambientibus principatum proponit Iesus eos, qui principatus habent, nimirum Principes gentium. Sed & in populo fideli erant Principes, qui dominum Reipublicæ habuerant. Cur magis proposuit gentium Principes, quàm Principes fidelium? Ostendebat Dominus, quibus præcipuè assimilarentur ambitiosi, nimirum Principibus Gentilibus, quorum est idolis seruire, & verum Deum contemnere. Horum enim idololatrarum est propria & gloriæ, & principatus affectio. Ait D. Chrysostomus homil. 66. in Matth. *Gentium moris esse ostendit prima quæque appetere. Tyrannica enim hec passio est, & nonnunquam etiam eximios viros perturbat.* Qui gloriæ student, & principatui obtinendo, propinquior sanè est idololatris, & contemptoribus veri Dei. Matth. 27. vbi crucifixus est Dominus: *Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.* Qui à sinistris erat, blasphemabat Iesum, qui autem erat à dextris, & confitebatur, & publicabat eum Regem, vt habes Luc. 23. Et qui in his figurabantur? Ait Beda in Matth. *Latrones qui cum Domino hinc inde sunt crucifixi, significant eos, qui sub fide, & confessione Christi, vel agonem martyrij, vel qualibet continentia arctioris institutia subeunt. Sed quicumque hec pro æterna solùm, cælestique gloria gerunt, hi profectò dextri latronis merito, ac fide designantur. At qui humanæ laudis intuitu, mundo abrenuntiat, non immeritò blasphematoris mentem imitatur, & actus.* Expende, quid dicatur notanter blasphematoris mentem imitari, nimirum, qui humanæ laudis intuitu omnia facit. Affectio enim est blasphematorum, & idololatrarum ambitio honoris, & laudis.

Zachar. 11.

Hieron.

Matth. 20.

Chrysost.

Matth. 27.

Beda.

§ V.

Mundiales Principes suos in perditionem, Deus solus in salutem ducit.

EXpende illa textus verba: *Sermo ei cum Ioab filio Saruiæ, & cum Abiathar Sacerdote, qui adiurabant partes Adoniæ. Sadoc verò Sacerdos, & Banaias filius Ioiada, & Nathan Propheta, & Semei, & Cerethi, & Phelethi, & robur exercitus Dauid non erat cum Adonia.* Ecce tibi de Ioab & Abiathar, dicitur, quòd sequebantur partes Adoniæ; de aliis autem validissimis viris, nempe Sadoc, Banaia, Nathan, Semei non dicitur quòd aliculus partes sequerentur, sed solùm dicitur, quod non sequebantur Adoniam. Quippe hi non hunc, aut illum sequebantur Principem, sed vnum spectabant Dei ductum. De illis enim ait Carthusianus: *Non erant cum Adonia, quia sciebant prænuntiatum esse à Deo, per Nathan, quod Salomon patri in regno succederet.* O viros sapientissimos, vt vnam voluntatem Dei spectabant, sic in nullius Principis partes ibant. Nec hoc sine consilio fœlicissimo; Principes enim mundiales raro non ducunt suos in perditionem, vnus est Deus, qui ducat in salutem. Quis nesciat Danielis apud Babylonios Monarchas pretium? Sanè & Nabuchodonosori placuit, & Dario; & huic præcipuè fuit charissimus. Quid inde? Tandem ait cap. 6. *Tunc Rex præcepit, & adduxerunt Danielem, & miserunt eum in lacum leonum, &c.* Iacebat inter leones bonus Daniel omni ope amicissimi Regis destitutus; & tunc ait: *Deus meus misit Angelum suum, & conclusit ora leonum, & non nocuerunt mihi.* Compone modò, quid Daniel à Regis fauoribus habuit, & quid à Deo. Planè regius fauor illum ad leones famelicos discerpendum deduxit, Deus ad salutem. Id quod ponderabat sapientissimè Clemens Alexandrinus lib. 2. stromat. cap. 9. inquiens: *In antrum feris plenum adduxit Danielem Rex Babyloniorum: ipsum autem eduxit illæsum Rex vniuersorum, qui est fidelis Dominus.* Conueniant huc, qui toto conatu adhærescunt Principum vel vmbris, & videant, quò tandem deducant Principes amantissimos affeclas suos; sanè in antrum feris plenum adduxit Danielem Rex amicus, nec alius fœlicior exitus expectandus est de Principibus mundi. Vnus Deus fidelis Dominus est, qui nunquam suos non deducit in salutem. Nemo ignorat populi Israëlitici fœlicitatem, cùm sub Deo erat; voluit tamen Regem habere excluso Deo, dum ait 1. Regum 8. *Rex erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes;* acquieuit Samuel petitionibus populi, & datus est illis Rex, dicit namque cap. 11. *Perrexit omnis populus in Galgala, & fecerunt ibi Regem Saül, &c.* Abiecto ergo Deo fecit sibi populus Regem, quem sequeretur, quem in omnibus spectaret. Quid tunc? Ait Oseas cap. 9. *Omnes nequitia eorum in Galgal, quia ibi exosos habui eos propter malitiam adinuentionum eorum, de domo mea*

Carthus.

Dan. 6.

Clem. Alex.

1. Reg. 8.

Ibid. 11.

Ose. 9.

mea eiciam eos; non addam, vt diligam eos, omnes Principes eorū recedentes. Percussus est Ephraim, radix eorum exsiccata, &c. Quanta hæc mala miseris Israëlitis? Exosi facti sunt Deo, & odiosi, à sacra, & diuina domo eiecti, percussi, & funditus extirpati, ex quo Deum in Galgalis offenderunt? Et quæ fuit hæc in Galgalis offensa, qua expulsi, & eiecti à Deo nullum Principem experti sunt fidelem? Pulchrè ait Ruffinus ibi: *Illum originem accusat erroris, cum Sacerdotum regimine fastidito, esse sub Regibus ad similitudinem vicinarum gentium concupiuit. Sic ergo ait: Omnes nequitiæ eorum in Galgal; ac si diceret: Ista quæ nunc eos deuorauit impietas, inde habuit causas, vbi Rempublicam de sacerdotali ad regiam transtulerunt.* Erant quondam Israëlitæ subiecti iudicibus, & Principibus, qui de diuinis oraculis per Sacerdotes acceptis populum regebant. Sic sub Eli, sic sub Samuele erant, vt sacerdotium in eis principatum haberet, & per hoc à Deo in salutem dirigebantur. Fastidierunt prorsus sacerdotale regimen, & amarunt magis esse sub Regibus, vt cæteri Gentiles, quorum erat vnum spectare placitum Regis. Et ideo, quia totum Sacerdotum regimen excluserunt, nullumque alium voluere spectare nisi Regem, in maximum Dei odium deuenerunt. Quod scelus apertè in sectariis neotericis videtur, qui totum Sacerdotis Romani regimen ad regiam solam dignitatem referentes maximè exosi sunt Deo, & ab illo funditus perdendi. Quibus dicit illud Oseæ cap. 13. *Occurram eis quasi vrsa raptis catulis, & disrumpam interiora iecoris eorum; & consumam eos ibi, quasi Leo, bestia agri scindet eos. Perditio tua Israel: tantummodo in me auxilium tuum. Vbi est Rex tuus? Maximè nunc saluet te in omnibus vrbibus tuis, & iudices tui, de quibus dixisti: Da mihi Reges, & Principes. Dabo tibi Regem in furore meo*, &c. Conueniant huc illi, qui abiecto toto Sacerdotis summi regimine, vnum spectant sæcularem Regem, in quo solo omnia, & spiritualia, & temporalia bona constituunt. Heu quàm iis infensus Deus! Heu quàm illos Deus perdet! Et inter perdendos eos, meritò dicet: *Vbi est Rex tuus, maximè nunc saluet te.* Heu quàm tremenda erit hæc Dei vox illis, qui nullum alium voluerunt spectare nisi Regem, nec Sacerdotem summum, nec Deum. O vtinam in die diuinæ iræ, non audiam à Deo: *Vbi est Rex tuus?* sed magis de Sacerdotis Romani manibus ad Deum veniam.

Ruffinus.

Osee 13.

3. *Regum* 1. Immolatis ergo Adonias arietibus, & vitulis, & vniuersis pinguibus, iuxta lapidem Zoheleth, qui erat vicinus fonti Rogel, vocauit vniuersos fratres suos filios Regis, & omnes viros Iuda seruos Regis. Nathan autem Prophetam, & Banaiam, & robustos quosque, & Salomonem fratrem suum non vocauit.

§. VI.

Sacrorum abusus lethalis.

AD regnum præripiendum Adonias multa Deo immolat hostias; ait namque: *Immolatis ergo Adonias arietibus, & vitulis*, &c. in quo licebat iam eius perditionem præmonstrari. Nunquam enim non lethalis est homini sacrorum abusus, quòd illis ipsis negotientur peccata, quæ instituta sunt ad gratiam negotiandam. Ideo canebat lex Deuter. 14. *Non coques hœdum in lacte matris.* Nec absolutè vetitus hœdus coqui in lacte, sed in lacte matris. At quando multa alia coquuntur in lacte caprarum sine vllo illarum damno, cur & hœdus non coquatur in lacte matris? Adde, quòd magis detrimentosum esset capræ, si eius sanguine fœtus coquerentur, & tamen lex nihil loquitur de coctione in sanguine, sed de coctione in lacte. Cur ergo magis cauet coqui hœdum in lacte matris, quàm in sanguine? Lac ideo datur matribus, vt fœtus suos alant, & de lactis alimento fœtus viuant; inde lex maximè horret, quòd abutamur in mortem fœtus, eo, quòd datum à natura erat in eius vitam. Aiebat Clemens Alexandrinus lib. 2. stromat. 8. *Sed neque coques hœdum in lacte matris suæ. Non fiat enim id, quod est viuentis nutrimentum, interempti animalis condimentum: neque quod est vitæ causa, opem ferat ad consumptionem corporis.* Sapientissimè id cautum est, nunquam enim ratio non horret talem abusum bonorum, quo trahantur ad mortem inferendam ea ipsa, quæ vitam halant omnibus. Et quis inde extremum excidium non auguretur homini? Resurgente Domino ex sepulchro ait Matth. cap. 18. *Exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.* Ecce tibi vbi Iesus resurgens, vitam halat omnibus, hi miseri custodes vmbra operiuntur mortis. Nec miror; quod enim seminatum erat in sepulchro in virtute, ad germinandam omnium vitam, & resurrectionem; ipsi custodiebant, vt maneret in morte, nihil vtile sibi haurientes ex tanto fonte bonorum. Sic Paschasius lib. 12. in Matth. *Debuerat miraculum esse de facto, de exemplo spes resurgendi, de reuersione Christi ad vitam firmitas credendi, de visione Angelorum, honor, & triumphus æstimari resurgentis. Vnde, quia eos tanta dementia ceperat, vt in nullo fidem de Christo possent recipere, iure facti sunt ac mortui.* Quando omnia sepulchri vitam, & gloriam halabant hominibus, & resurrectionis spes, & firmitas fidei, & Angelorum conspectus affulgebat; custodes nihil inde hauriebant boni, sed magis inter illa instabant custodire mortuum; ideo iure facti sunt ac mortui. Et inde in mortem abeunt, vnde alij æternam vitam promunt. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo Figurato lib. 7. cap. 5. §. 4.

Deut. 14.

Clem. Alex.

Matth. 28.

Paschas.



§. VII.

Certissima est ruina illi, qui præstantes virtute viros in malum prouocat.

IMminentis excidij Adoniæ & illud certissimum indicium est, quòd sibi in regni subre-

ptione adiunxit filios Regis. Sic enim ait textus: *Vocauit vniuersos fratres suos, filios Regis, & omnes viros Iuda*, &c. Non moror in eo, quòd viros Iuda traheret Adonias in proditionem. Illud omnium pessimum fuit, quòd illos ipsos filios Regis, patris cura educatos, in aula iuxta se nutritos, patri eriperet, & sibi faceret consentire in regni surreptione. Et crede mihi, numquam non est ominosum homini, quòd præstantes virtute viros à recto calle detorqueat, Oseæ cap. 13. mina-

Osee.13. batur Dominus Israëli, dicens: *Occurram ei, quasi vrsa raptis catulis, & disrumpam interiora iecoris eorum*, &c. Expende illud, *quasi vrsa*; commune quippe omnibus feris est pro catulis sibi ablatis in immensum sæuire: cur ergo magis placuit adducere vrsam in similitudinem furoris? Cur non magis Tygridem adduxit? Vrsarum catuli maiori cura matrum elaborantur, & efformantur. Nascuntur enim quasi carnea quædam informis portio, quam acceptam mater lingua multo conatu efformat. Sic Deus maiorem, & ineuitabiliorem iram monstrat pro sibi sublatis illis filiis, in quibus efformandis, instituendis, dirigendis plus posuerat operis. Vt dicat ibi

Ruffin. Ruffinus: *Eleganter autem inter Leonum hiatus, vrsam quoque posuit, & feritatem eius stimulis orbitatis exacuit, necubi comparatio illata decresceret. Sicut vrsa, inquit, raptis catulis. Et disrumpam interiora iecoris eorum, qui me videlicet similibus affecere dispendijs. Nam cùm ego hunc populum mihi in filios multa sedulitate formarem, cordaque eorum quasi lambendo componerem, isti me non solùm optatis, sed etiam elaboratis fœtibus orbauerunt.* Itaque vrsæ iram maximè Deus prætendit, vt perdat eos, qui non quoscumque, sed charissimos Dei filios, magis elaboratos, & perfectos à via virtutis faciunt declinare.

3. *Regum* 1. Dixit autem Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Non audisti, quòd regnauerit Adonias filius Haggith, & dominus noster Dauid hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe consilium à me, & salua animam tuam, filiique tui Salomonis. Vade, ingredere ad Regem Dauid, & dic ei: Non ne tu domine mi Rex iurasti mihi ancillæ tuæ, *&c.*

§. VIII.

Consilium Dei vel de minimis prosperatur.

Videns Nathan regnum ab Adonia præripi, & à parte eius stare Ioab militiæ Principem, & Abiatharem Sacerdotem, & filios Regis, & non paruam populi multitudinem: ad vnam confugit Bethsabee, quæ se opponat. Quippe ait textus: *Dixit autem Nathan ad Bethsabee matrem Salomonis: Non audisti, quòd regnauerit Adonias filius Haggith, & dominus noster Dauid hoc ignorat? Nunc ergo veni, accipe consilium à me, & salua animam tuam*, &c. Et quantula erat vna Bethsabee, vt posset cum Dauide agere de reprimendo Adonia, quem ætas iuuabat, & natura, & Ioab, & Abiathar, & cæteri filii Regis, & ingens multitudo populi, & longa conniuentia ipsius Dauidis? Cur ergo Nathan aduersùs tam validam Adoniæ manum ad vnam tantùm Bethsabee confugit? Sciebat consilium Dei & oraculum diuinum stare pro Salomone contra Adoniam: vt dicat in præsenti quæst. 1. Theodor. *Propheta Dei norat sententiam.* Vbi *Theodor.* autem sententia Dei adest, diuinumque consilium, etiam minimi conatus ad summam prosperitatem ibunt. Amabat Isaac Esau filium maiorem natu, cupiensque illi vltimam benedictionem impertiri, iubet, vt in campum eat, & venationem afferat, qua patri paret cibos. Quid tunc? Ait Genes. 27. *Quod cùm audisset Rebecca,* *Genes.27.* *& ille abiisset in agrum, vt iussionem patris impleret, dixit filio suo Iacob: Audiui patrem tuum loquentem cum Esau fratre tuo, & dicentem ei: Affer mihi de venatione tua, & fac cibos vt comedam, & benedicam tibi coram Domino, antequam moriar. Nunc ergo fili mi, acquiesce consiliis meis, & pergens ad gregem affer mihi duos hædos optimos, vt faciam ex eis escas patri tuo, quibus libenter vescitur, quas cùm intuleris, & comederit, benedicat tibi.* Sic Rebecca agit de extorquenda benedictione patris in Iacob, quæ promissa erat Esau. Sed vnde prudens fœmina tam facilè credit se posse præripere benedictionem Isaaci, quam Esau promiserat patris affectus, & exposcebat ætas, & natura, & crebra obsequia, & diligentiæ multæ? Sciebat Rebecca oraculum diuinum, quod pro Iacob stabat aduersùs Esau, dicens: *Maior seruiet minori*; & inde præsumit vel de minima diligentia prosperandum esse, quidquid Iacob efficeret. Ait Lyppom. in cat. *Religiosa & prudens Rebecca Iacob* *Lyppom.* *magis amabat, cui audierat subiiciendum ipsum Esau, Dei consilium didicerat, vnde promouere volebat, quod necessariò futurum erat Dei ordinatione. Obedientia Esau, diligentia, opus, patris consilium, & ipse cæli influxus circa geniturum, omnia hæc promotionem Iacob impedire non poterant.* Expende, quot erant virtutes à parte Esau, nimirum: Obedientia Esau, diligentia, opus, patris consilium, ipse cœli influxus, quo maior natu erat; & hæc omnia non potuerunt Iacobi prosperitatem impedire ab vna matris diligentia adiutam. Didicerat enim mater Dei consilium de promouendo Iacobo, & non dubitat vel de minima diligentia illum in prosperitatem iturum. Seruus ille Abraham referebat, quid fecisset, vt sponsam Isaaco inueniret. Ait enim Genes. 24. *Veni ergo hodie ad fontem aquæ, & dixi:* *Genes. 24.* *Domine Deus domini mei Abraham, si direxisti viam meam in qua ambulo, ecce sto iuxta fontem aquæ; & virgo, quæ egredietur ad hauriendam aquam, audierit à me: Da mihi pauxillum aquæ ad bibendum de hydria tua, & dixerit mihi; & tu bibe, & camelis tuis hauriam, hæc est mulier, quam præparauit Dominus filio domini mei. Cumque hæc tacitus mecum voluerem, apparuit Rebecca*, &c. à qua dum petit aquam, & sibi, & camelis accepit, & genus eius nouit, & ductus fuit in domum parentum. Quæ omnia referens

bonus

bonus petit à parentibus sibi virginem dari in sponsam magni Isaaci. Quid plura? Statim puellæ parentes aiunt: *En Rebecca coram te est, tolle eam, & proficiscere, & sit vxor filij domini tui, sicut locutus est Dominus.* Expende illa, *sicut locutus est Dominus.* Quæ verba non paruam quæstionem faciunt Doctoribus, vbi locutus fuerit Dominus de Rebecca iungenda Isaaco? Nullum Dei verbum inuenies, quòd promiserit Isaaco talem sponsam. Quam ergo locutionem fuisse Dei dicunt isti circa Rebeccam Isaaco despondandam? Ait D. Augustinus quæst. 67. in Genes. *Signum illud quod sibi datum seruus ille narrauit, locutionē Domini appellarunt.* Et quidem meritò; quando enim signum illud fundatum erat, in adeò leui diligentia serui, qua puella dixit: *Da mihi pauxillum aquæ*; quam tanta secuta est prosperitas in aduentu Rebeccæ, & ostensione virtutis eius, & cognitione generis, apertissimè ostendebatur Deus ibi nuptias Rebeccæ cum Isaaco decernens. Quæ enim sunt Dei ore decreta, id proprissimum habent, vt vel si à minimo incipiant, in summam prosperitatem procedant.

Theodor. August.

Genes.

§ IX.

Ad fœlicitatem hominis pertinet, quòd vni Deo debeat promotionem suam.

MVlti fuerunt ab Adonia prætermissi, neque inuitati, vt qui Salomoni affecti erant; nimirum Sadoch, Banaias, & robusti quoque Israël; quorum nullus audaciam Adoniæ in aulam detulit. Vnus Nathan inuenitur de ea re locutus cum Bethsabee, vt iusiurandum Dauidis de regno Salomonis in memoriam reduceret. Sic namque textus dicit: *Dixit autem Nathan ad Bethsabee: Non audisti, quòd regnauerit Adonias filius Haggith, & dominus noster Dauid hoc ignorat? Nunc ergo veni, &c. Vade, ingredere ad Regem Dauid, & dic ei: Nonne tu domine mi Rex iurasti mihi, &c.* Sic vnus Nathan cum Bethsabee agit de Adoniæ ausu, de iuramento à Dauide facto pro Salomone: & cur similiter de iis non agit cum Banaia, & aliis ducibus, & fortibus palatinis, vt Adoniæ se opponant? Cur in re adeò difficili, quando Adonias à tantis viris iam Rex acclamabatur; cum vna sola fœmina agit Nathan de memorando iuramento facto Salomoni apud Dauidem Regem? Cur non magis agit de comparandis viribus, quæ tyranno obsistant? Pertinebat hoc ad fœlicitatem Salomonis, ne tantus iuuenis humana ope, sed diuina videretur promoueri ad regnum. Id quod similiter cauit Dominus in Ioseph. Is detrusus in carcerem dum pincernæ Pharaonis somnium explicat, eique prospera annuntiat, ab illo petit, vt restitutus in pristinam gloriam, sui meminerit. Restituitur equidem in gloriam pincerna iuxta Iosephi prædictionem; at prorsus interpretis sui fuit oblitus. Dicit enim Genes. 40. *Et tamen succedentibus prosperis præpositus pincernarum oblitus est interpretis sui.* Et vnde nobilis vir in tam obliuionem venit Iosephi, vt nec verbum faceret pro illo? Rem pulchrè attigit Philo, dicens ibi: *At pincernarum princeps oblitus est eius, qui futura prædicendo præsentem eius calamitatem*

Eggum.

Genes.

Genes. 40.

Philo.

subleuarat; vel quia nemo ingratus beneficiorum meminit, vel quia Deo visum est, iuuenem non humana, sed diuina ope ad fœlicitatem prouehi. Hoc maximè cauet Deus in suis, ne quid videantur habere ex humanis fauoribus, sed omnia sibi ostendant venire ex ope diuina. Hinc de Iesu Domino locutus Matth. 16. dicebat: *Tunc præcepit discipulis suis, vt nemini dicerent, quia ipse esset Iesus Christus.* Et quidem in hoc venit in mundum, vt ipse agnosceretur Christus Dominus; idque maximè procurabat peractis signis, & virtutibus. Cur modò cauet Christum prædicari à discipulis? Cauebat equidem Dominus sui notitiam deberi humanis, & alienis fauoribus, quæ potiùs monstranda erat propria diuina virtute: vt dicat D. Hieronymus epistol. de vera circumcis. *Mauult se inuentum esse, quàm proditum, vt virtus sua illum, non fauor manifestet alienus.* Sic cauendum est bonis viris, ne quid magnum credantur fauoribus humanis debuisse. Matth. 16.

Hieron.

§ X.

Stabilis sedes à Deo non in ambientes, sed in humiles venit.

CVm Bethsabee agit Nathanus de regno Salomonis procurando, non cum Salomone ipso. Sic enim ibi: *Venit Nathan ad Bethsabee, &c.* Et quidem tunc temporis Salomon, vt suprà ex Saliano vidimus, vigesimum primum annum attigerat. Cur ergo Nathanus & Salomonem non adit, & iuueni narrat ausum Adoniæ; & monet, vt secum ad matrem Bethsabee accedat, & cum illa sibi regnum ex patre procuret? In Euangelio secundum Matthæum cap. 20. filij Zebedæi matrem præmiserant, ad acquirendas sibi sedes in regno Iesu; & simul cum illa ipsi ibant. Cur similiter Nathan non facit, vt Salomon ipse & matrem præmittat, & simul cum illa regnum sibi ex patre negotietur? Sapientissimè à Propheta, & Salomonis præceptore cautum est, ne Salomon de regno acquirendo curaret; erat enim sedes illa regni Dauidici à Deo peculiariter conferenda in perpetuum, qui non ambientes illam, sed eligit humiles. Sic Matth. 20. dicebat Iesus filiis Zebedæi: *Sedere autem ad dexteram meam, & sinistram, non est meum dare vobis.* Non negat absolutè, quòd ipse det sedes, sed quòd det illas illis, ait enim: *Non est meum dare vobis.* Et quando non negat se illas aliis dare; cur cognatis, & amicis, & discipulis negat illas? Ambiebant illi sedes, & vnà cum matre anxiè negotiabantur illas; Deus autem non sedes dat ambitoribus, sed humilibus. Ait D. Hieronymus de vera circumcis. *Non est, ait, meum dare vobis, id est, sic petentibus superbè, insolenter, elatè, de carnis tumore, non spiritus lenitate. Nam ego qui resisto nunc vobis, humilibus dare gratiam consueui.* Itaque non ambitiosè, & elatè petentibus, sed humilibus, & humiliter quiescentibus sedes stabiles à Deo veniunt. Et quæ Dei dona stabilia non dantur humilibus? De Maria Magdalena ait Luc. 10. *Quæ sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.* Et statim pro illa locutus Dominus, dicit: *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Ecce tibi non auferenda

Matth. 20.

Hieron.

Luc. 10.

ferenda pars bonorum Matiæ obtigit; & quibus tam stabilem partem accepit? Ait textus: *Sedens secus pedes Domini*; non ambitiosè agens, sed hu militer ad pedes quiescens sibi acquisiuit optima quæque: vt dicat D. Thom. in cat. ex August. *Quanto autem humilius ad pedes sedebat, tanto amplius capiebat.* Sic certiùs, & cumulatiùs, & stabiliùs bona à Deo in humiles veniunt. Dicebat illa Cant. 3. *Inueni, quem diligit anima mea; tenui eum, nec dimittam.* Et vnde fœmina tam valida est ad tenendum Deum, vt præsumat à se numquam fore dimittendum? Matth. cap. 28. de sanctis mulieribus locutus ait: *Ecce Iesus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerunt pedes eius*; non dexteram, sed pedes petunt, vt inde stabiliter, & firmiùs Deum teneant. Circa quæ D. Cyril. Hierosol. catechef. 14. *Tenuerunt illum, vt impleretur. Tenui eum, nec dimittam.* Ex quo non dexteram sedem ambiunt, sed se dimittunt ad pedes, sic vel fœminæ tenent Deum, vt credatur ab illis minimè dimittendus.

D. Thom.

Cant. 3.

Matth. 28.

Cyril. Hierosol.

§. XI.

In promotione non est nudè spectandum quod ad potestatem facit, sed magis, & priùs quod facit ad salutem animæ.

De regno procurando Salomoni agens Nathan cum Bethsabee, sic illam præmonet: *Nunc ergo veni, & accipe consilium meum, salua animam tuam, filiique tui Salomonis.* Non ait: Pete regnum promissum filio, sed solùm dicit; salua animam tuam, filiique tui. Et esto, quòd vtriusque anima periclitaretur sub regno Adoniæ: in vna tamen regni petitione, & consecutione totum illud periculum tolleretur. Cur ergo Propheta non priùs, & expressiùs agit cum Bethsabee de regno petendo, sed maluit agere de animæ periculo tollendo, & salute conquirenda? Cur non monuit expresse regnum petendum, sed animam saluandam? Equidem sanctus Propheta ostendebat, quid in omni promotione priùs, & diligentiùs spectandum erat, nimirum illud, quod ad salutem propriarum animarum, & subditorum pertinet, non quod ad potestatem, & excellentiam. Simon Magus videns Spiritum sanctum communicari fidelibus per impositionem manuum Apostolorum, accessit ad illos Act. 8. dicens: *Date & mihi hanc potestatem, vt cuicumque imposuero manus, accipiat Spiritum sanctum.* Sic Magus nefarissimè petebat, non solùm repulsam patiens, sed & incurrens damnationem extremam. Et quo ad tantum malum peruenit? Respexit potestatem Apostolorum, & totus exarsit potestatis desiderio; nihil memorat, quod sibi ad salutem pertineat, sed vnam potestatem spectat acquirendam. Sapienter D. Cyril. Hierosol. catech. 16. de illo ait: *Quare damnatus est Simon Magus? Nam non ideo, quòd accedens ad Apostolos dixit: Date mihi hanc potestatem, vt cuicumque manus imposuero, Spiritum sanctum accipiat? Non enim dixit: Date mihi Spiritus sancti communionem, sed potestatem.* Inde meritò periit, quòd vnam potestatem accipiendam spectabat, nihil cogitans de sancto Spiritu in se accipiendo. Prorsus immemor de ornanda anima sua Spiritus sancti donis, solùm agebat de potestate accipienda, quo se à fidelibus Christi alienissimum ostendebat. Crede mihi, minimè ad fidelium gregem pertinet, qui in promotione nihil aliud sibi salutare meminit, sed vnam potestatem accipere meminit. Qui enim Dei Spiritu agitur in potestate, & principatu accipiendo, illud in primis respicit, vt ibi salus animæ suæ, & suorum sit acquirenda, vt omnia salutis pericula & impedimenta remoueanda. Huc tendit tota eius solicitudo, & cura: qui ad hæc cæcus, oculatus est in sola potestate videnda, is minimè pertinet ad gregem fidelium. Hinc filiis Zebedæi petentibus dexteras, & sinistras sedes, respondens Iesus Matth. 20. dicebat: *Principes gentium dominantur eorum*, &c. & sæpe miratus sum dominicum responsum. Agebant enim illi de sedibus acquirendis; & Dominus pro responso cœpit illis proponere mores Gentilium, & idololatrarũ Principum. Et cur Domine charissimis discipulis tuis in petitione sedium ob oculos ponis Gentilium Principes? Equidem ostendebat illis ad quam classem pertineant, qui obliti salutis nudas potestates spectat, hi namque in idololatrarum, & infidelium Principum censentur gregibus, vt vel hinc fidelium ambitio castigetur. Circa quæ aiebat Theophylactus: *Sciens quam sit tyrannica, & graui indigeat reprehensionis plaga ambitio, acrius eos perstringit, & abucit eos in infidelium, & Gentilium portionem, si inani gloriæ studere voluerint.* Ecce tibi, qui in acquirendis dignitatibus vnum gloriæ temporalis splendorem, & commodum spectant, abiiciuntur à Iesu in Gentilium portionem, & infidelium.

Act. 8.

Cyril. Hierosol.

Matth. 20.

Theophyl.

3. *Regum* 1. Ingressa est itaque Bethsabee ad Regem in cubiculo; Rex autem senuerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei: inclinauit se Bethsabee, & adorauit Regem. Ad quam Rex: Quid tibi, inquit, vis? Quæ respondens ait: Domine mi Rex, tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ, Salomon filius tuus regnauit post me, & ipse sedet in solio meo. Et ecce nunc Adonias regnat, te, Domine mi Rex, ignorante. Mactauit boues, *&c.*

§ XII.

Virginitas efficacissima ad impetrandum.

Dum Bethsabee peritura filij regnum ingreditur, non otiosè à textu sacro notatur ibi interfuisse virgo illa Abisag Dauidi ministrans, & ab illo intacta; quippe ait: *Ingressa est itaque Bethsabee ad Regem in cubiculo: Rex autem*

autem senuerat nimis,& Abisag Sunamitis ministrabat ei. Et quid, quòd in Bethsabee ingressu Abisag ministraret Regi? Crediderim ibi ostendi, quàm efficax sit socia virginitas illis, qui à Regum Rege aliquid amant impetrare. Luc. cap.1. [Luc.1.] *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Ioseph, de domo Dauid, & nomen virginis Maria.* Ecce tibi mittitur Gabriel, vt inter Nazareth coniuges, quærat matrem virginem filio Dei. Et quando inter coniugatas mater Dei quærenda erat, cur necessum fuit, vt virgo quæreretur? Nonne Deus absolutè, & simpliciter posset de corrupta nasci: cur ergo magis virginem amauit matrem? Multæ rei huius fuerunt conuenientissimæ causæ: sed non contemnenda illa in præsenti; nimirum, quia quærebatur Dei mater, quæ efficaciter apud Deum oraret, & salutaria omnibus impetraret, ad quod munus maximè virginitas conducebat: vt dicat D.Bernard. serm.3. in Aduent. Domini: [Bernard.] *Datum est Mariæ, vt per illam acciperes, quidquid haberes; quæ per hoc, quòd mater est, genuit tibi Deum: per hoc, quòd virgo est, exaudita est pro reuerentia sua, in causa sua, & totius generis humani.* Expende illa, *per hoc, quòd virgo est, exaudita est,*&c. quasi virginitas ad id maximè pertineat, quòd petentibus aliquid ex Deo, efficaciùs audiantur. Nescio enim quid est in ore virginum, vt earum postulata nesciant repulsam pati. Accipite Eliam apud Achab loquentem 3. Regum 17. [3.Reg.17.] *Viuit Dominus, in cuius conspectu sto, si erit annis his ros, & pluuia, nisi iuxta oris mei verba.* Et vnde tantus Vates hanc ebibit confidentiam, qua sibi persuaderet, voce sua posse claudi, vel aperiri cœlos? Aiebat D.Aldhelmus epist.de virginitate cap.10. [Aldhelm.] *Elias vates, virginitatis gratia decoratus, & spiritu afflatus prophetico, cœlestia claustra, & nimborum obstacula precibus patefecit.* Expende illa, *virginitatis gratia decoratus*; quippe virginitas dabat illam virtutem homini, qua quidquid peteret, obtineret. Ne miremur, quòd Iesus matrem virginem dissimulet, vbi eius petitionem aliquantisper differt. Cupienti enim Mariæ vinũ nuptis præstari Ioan. 2. respondit Iesus: *Quid mihi, & tibi est, mulier? Nondum venit hora mea.* Tum mulieris vocabulo vtitur, virginem dissimulare videtur, imò & occultare totum maternæ virginitatis mysterium. Et cur non magis aspicit ad petitionem virginis; sed sub mulieris nomine illam dissimulat? Pulchrè ait D. Gaudent. tractatu 2. in præsenti: [Gaudent.] *Quoniam vinum Spiritus sancti ante passionem Christi, ac resurrectionem Gentibus dari non poterat,*&c. *meritò tunc inter initia signorum matri respondit: Quid mihi, & tibi mulier? Nondum venit hora mea.* Vbi donum differendum est, meritò dissimulatur in petente virginitas, sub nomine communi corruptis; ne vnquam virgo appareat non efficax in precibus suis.

§. XIII.

Maximè extollitur paterfamilias in concordia domesticarum fœminarum.

MInistrante, & assistente Abisag Dauidi, non grauatur Bethsabee intrare ad Regem, nec

eius interitus retardatur, dicit namque: *Ingressa est itaque Bethsabee ad Regem in cubiculo, Rex autem senuerat nimis, & Abisag Sunamitis ministrabat ei.* Ecce tibi dum Regi aderat Abisag, non veretur Bethsabee ad Regem intrare minimè vocata. Esther autem cap.4. ne cogeretur ad Regem intrare dicebat: *Ego igitur quomodo ad Regem intrare potero, quæ triginta iam diebus non sum vocata ad eum?* [Esther 4.] Quibus verbis duas leges meminisse videtur à Rege latas: altera erat communis omnibus, ne Regis cubiculum ingrederentur non vocati: altera particularis vxoribus, de eadem re. Huius meminit Esther aiens, *triginta iam diebus non sum vocata ad eum.* Circa quæ Iosephus lib.11. cap.6. *Neque præterea sibi facilem esse ad Regem aditum, cùm trigesimus iam ageretur dies, ex quo ab illo accersita non esset.* [Ioseph.] Expende illud, *neque præterea*, &c. explicato enim impedimento ingrediendi ad Regem ex prima illa lege omnibus communi; præterea addit aliud sibi proprium, quia vxor cùm esset, triginta dierum spatio non fuerit vocata. Et quidem hæc erat lex longè illa prudentior: cui enim erant plures vxores, ab ingressu cubiculi debebant non vocatæ prohiberi, ne si præsente vna alia intraret, inter se rixarentur. Ideo Esther cauebat intrare ad Assuerum: Bethsabee autem minimè cauet intrare ad Dauid etiam non vocata, imò cum alia, nempe Abisag assisteret Regi. Et quando prudenter ab Assuero cautum erat, ne vxor intraret ad eum, nisi vocaretur, vt sic cauerentur in cubiculo Regis rixæ fœminarum; cur similiter id non cautum erat à Dauide? Cur permittit duas simul apud se esse, non timens, quòd zelotypia discerperentur? Hinc maximè commendarem Dauidis virtutem, cuius erat nihil sibi timere à domesticarum fœminarum grege; quæ sic institutæ erant, vt nullam vnquam acciperent discordiæ materiam. Habebat Traianus Imperator in Regia & vxorem, & sororem maximè inter se conuenientes, de quo Imperatorem extollebat Plinius in eius Panegyr. fatus: [Plin.] *Nihil est tam pronum ad simultates, quàm æmulatio, in fœminis præsertim. Quod quidem admirabilius existimandum est, quòd mulieribus duabus in vna domo, parique fortuna nullum certamen, nulla contentio est. Suspiciunt inuicem, inuicem cedunt; cùmque te vtraque effusissimè diligat, nihil sua putat interesse, vtram tu magis ames. Idemque vtrique propositum, idem tenor vitæ; nihilque ex quo sentias duas esse. Te enim imitari, te subsequi student. Ideo vtraque mores eosdem, quia vtraque tuos habet.* Si nil aliud dictum de Traiano fuisset, hoc maximum erat, quòd eius moribus tribuatur tanta concordia, & vnanimitas inter duas domesticas fœminas, vt nullam vnquam appareret certamen in illis. Ait Genes.7. [Genes.7.] *Ingressus est Noë, & filij eius, vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuij. De animalibus quoque,*&c. Et miratur D. Basil.Sel.orat.6. qualiter sub vno Noë in arca tot discordantium animalium genera poterant esse pacata; & inter se reprimebantur ferarum species. Ego autem plus miror, quòd Noë audeat tam arcta domo secum includere & vxorem suam, & vxores filiorum suorum, nimirum tres nurus, & socerum vnam. Equidem si nihil aliud esse, thoc vnum ostendebat Noëmum à Deo impleri, & gubernari, quòd scierit pacificè degere

cum

cum tribus nuribus, & focru vna. Quò forsan spectabat Claudius Marius lib.2. in Genes. inquiens:

Claud. Mar. *Tunc Deus è celso famulum dignatus Olympo*
Voce monet Noe, summum iam tempus adesse
Condere se latebris, natos cum vxore, nurusque
Eripere instanti exitio.

Non valuit equidem Lot generos simul cum filiabus, & vxore secum pacificè ducere; & Noë filios & tres nurus cum vna focru secum pacificè simul in arca facit commorari, itavt nihil fuerit, ex quo sentiret tres fuisse nurus. Et vnde hoc? Ait Claudius: *Tunc Deus è celso famulum dignatus Olympo, Voce monet Noe.* Ad Lot Angeli missi sunt, qui hominem deducerent, ad Noë non Angeli, sed ipse Deus loquitur; homo enim Deo familiaris sit, & præstantissimus, qui tam pacatas fœminas habeat domi suæ. Hinc Nazianzen. Nazianzen. orat.12. suæ ciuitatis pacem extollens ait: *Cum alij alio quodam ornamento, vel maiori, vel minori, præditi sint, nostri ouilis hoc maximè proprium erat, quod minimè infringi posset, atque ab omni seditione abhorreret: itavt perspepe Arca Noe vocati simus.* Hoc suæ ciuitatis elogium, & ornamentum erat singulare, quòd propter pacem seruatam vocaretur Arca Noë. Nullibi enim gloriosior pax authori dabatur, quàm vbi inter tres nurus, & socrum vnam seruabatur.

§. XIV.

Nemo non magis afficitur ad promouendam rem operis sui.

Dictum fuerat Dauidi à Deo de regno Salomonis, vt ipse Dauid fatetur 1. Paral. 28. & vulgatum erat in regno. Nihilominus Bethsabee non proponit Dauidi Dei placitum illi notum, sed proponit iusiurandum sibi à Dauide pro Salomone factum. Ait enim: *Tu iurasti per Dominum Deum tuum ancillæ tuæ: Filius tuus Salomon regnabit post me,* &c. Et cur non magis proponit viro sancto, quid à Deo illi fuerit dictum; sed solùm proponit, quid ille iurauerit? In iuramento aliquid à Dauide factum circa Salomonis regnum apparebat, vnde sapiens mulier illud proposuit pro filio, in quo ipsius Dauidis factum videbatur, sciens homines vehementiùs affici ad promouendam rem, circa quam aliquid ipsi sunt operati. Quis enim non promoueat ea, quæ nouerit sui operis esse? Iusserat Dominus discipulis Matth. 21. *inuenietis asinam alligatam, & pullum cum ea, soluite, & adducite mihi.* Quid tunc discipuli? *Adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua,* &c. Iussi erant tantùm soluere asinam, & adducere: de imponendis vestibus nullum præceptum acceperant. Cur ipsi post solutam, & adductam asinam, & hoc addere voluerunt, vt super eam imponerent vestes suas? Ait Origenes homil.14. in Matth. *Adducentes ergo ad Christum asinam, & pullum, nudos eos non dimiserunt, sed ornamenta eis imposuerunt, quibus fuerant adornati, & vestes, quibus fuerant cooperti, honestatem eis adijcientes, quos suo studio soluerant ipsi.* Expende hæc, *honestatem eis adijcientes, quos suo studio soluerant ipsi;* vbi enim suum studium, & opus viderunt in soluendis illis, minimè eos nudos passi sunt, sed & ornatum vestium addiderunt. Vel se ipsos nudant, vt ornent eos, circa quos studium suum iam posuerant. Ductæ ad mortem Susannæ affuit Deus. Dicit Daniel.13. Dan.13. *Cum duceretur ad mortem, suscitauit Dominus Spiritum sanctum pueri iunioris, cuius nomen Daniel. Et exclamauit voce magna: Mundus ego sum à sanguine huius,* &c. Sic Deus per puerum Susannæ liberationi instat. Et cur tam insitato miraculo adest Deus Susannæ liberandæ? Operatus fuerat in illa eam animi castitatem, qua repudiarat adulteros, ne miremur, quo eam liberando promoueat opus suum. D. Chrysostomus homil. de Susanna, ait: *Nec deserunt, ne moreretur, cui subuenit, ne adulteraretur.* Chrysost. Quis non amet promouere rem operis sui? Dicebat Isaias cap.9. *Paruulus enim natus est nobis, filius datus est nobis.* Isai.9. Ex quo D. Augustin. homil.1. de Epiph. *Tibi ergo nascendo Christus aduenit, tibi viuendo militauit, tibi moriendo conflixit.* August. Ex quo se nobis per incarnationem adiunxit, nihil non fecit, vt promoueremur in vitam. Vt meritò clamet Zacharias 3. *Domine opus tuum in medio annorum viuifica illud.* Zachar.3. quasi vel ipse Deus teneatur, rem operis sui ad perfectum deducere.

§. XV.

Iuramenta pro illis solùm emittenda, quæ in tui vnius potestate sunt.

Nec Dei beneplacitum, nec rationes alias proponit Bethsabee, vt Dauidem adducat ad Salomonem promouendum, sed solùm illius iuramenti sibi facti meminit, dicens: *Tu iurasti per Dominum Deum tuum, ancilla tua,* &c. Et cur non magis diuini beneplaciti, & rationum aliarum meminit, sed solius facti iuramenti? Sic omnes excusationes Dauidi auferebantur, ne detrectaret regnum Salomoni tradere: iuramentum enim ostendebat rem esse in vnius Dauidis potestate, nec dependere ab aliis. Quis enim bonus iuratet nisi ea, quæ in sua nosset esse potestate? Si Dauidi repræsentaretur diuinum placitum, posset dicere supra suas esse vires, regnum Salomoni dare, præcipuè cùm id penderet à populi comitiis, & multi, & fortissimi essent pro Adonia, quibus ipse præ nimia senectute non posset obuiare. Et similiter alias impotentiæ rationes subderet. Quas omnes iuramentum à se factum succidit; eo enim ipso quòd ostendatur iurasse se regnum Salomoni dandum; simul ostenditur id in sua solius esse potestate, quando iuramenta à bonis viris pro his solùm emittuntur, quæ ipsi per se efficere valent. Dicebat Paul. ad Hebræos cap.7. Hebr.7. *Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem iuraret, maiorem, iurauit per semetipsum, dicens: Nisi benedicens benedicam,* &c. Sed cur necessum erat Deo iurare? Nonne simplex Dei promissio totam rei promissæ monstrabat firmitatem? Ad quid ergo necessum fuit iuramentum addi? Simplex Dei promissio sufficienter firmitatem rei demonstrabat, at iuramentum additur, vt ostendatur rei promissæ effectus in vnius Dei esse potestate, nec dependere ab aliis. Aiebat D. Chrysostomus homil.9. ibi: *Et in Abraham quidem ostendit Dei esse totum opus, non* Chrysost.

longanimitatis illius. Siquidem & iuramentum passus est addere, & per quem iurant homines, per hunc iurat Deus, hoc est, per semetipsum. Iurauit equidem Deus, vt rei promissæ effectus opus solius Dei crederetur, & minimè ab Abrahamo dependere. Si enim solùm promisisset Deus, posset credi promissio dependens ab Abrahami virtutibus, adeò vt si Abrahamus non haberet longanimitatem in sperando, promissio irrita maneret. Ideo promissioni addidit Dominus iuramentum, quo ostendebatur res non ab alio, sed à solo Deo pendere, nemo enim bonus iurat, nisi pro se, quæ à sola sua potestate pendet.

1.Reg.14. De Saüle ait 1.Regum 14. *Adiurauit autem Saül populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem vsque ad vesperam.* Quod iuramentum, & stultè, & temerariè prolatum à Saüle, docet D. Chrysostomus homil. 14. ad populum; & meritò, non enim erat in potestate Saülis, quòd è tot militibus, nec vnus sumeret cibum, vel leuem, ante prædictum tempus. Bonus autem & prudens non deberet iurare, nisi ea, quę in sua potestate essent.

§. XVI.

Iuramenti violatio lethalissima est domibus, vrbibus, regnis.

SApienter Bethsabee Dauidi proponit iuramentum factum de Salomone promouendo in regnum, dicens: *Tu iurasti per Dominum Deum tuum*, &c. Nec enim poterat Dauid violare iuramentum tale, sine ingenti malo totius regni. Quippe Deus qui in aliis sceleribus castigandis pigritat, pro iuramentis violatis nimium excandescit, & penè implacabilis ostenditur. Nota est historia Sedeciæ Regis Hierosolymitani, qui iuramentum exhibitum Nabuchodonosor violauit. De quo statim Dominus Ezech. 17.

Ezech. 17. *Spreuerat iuramentum, vt solueret fœdus, & ecce dedit manum suam: & cum omnia hæc fecerit, non effugiet. Propterea hæc dicit Dominus: Viuo ego, quoniam iuramentum, quod spreuit, & fœdus, quod præuaricatum est, ponam in caput eius. Et expendam super eum rete meum, & comprehendatur in sagena mea*, &c. Ecce tibi tota ira Dei in scelesto Sedecia, illud solum castigandum respicit, nimirum, quòd iuramentum infideli Principi factum fregerit, & iuratum fœdus contempserit. Sed erant Sedeciæ multa alia scelera, nonne & propter omnia vapulat à Deo? Planè, Propheta vnum meminit fractum iuramentum, aiens: *Quoniam iuramentum, quod spreuit*, &c. circa quæ D. Chrysostomus homil. 19. ad Populum, ait:

Chrysost. *Spreuerat*, inquit, *iuramentum præuaricando pactum meum, quoniam iuramentum meum, quod spreuit, & fœdus, quod præuaricatus est, ponam in caput eius, & expandam super eum rete meum. Vides quomodo non semel, nec bis, verùm & sæpius dixit, quòd ille propter iuramentum hæc omnia passus est? Implacabilis est Deus contemptis iuramentis.* Quid horribilius? Non vulgaris homo, sed maximus, & sapiẽtissimus Doctor Chrysostomus ait: *Implacabilis est Deus contemptis iuramentis.* Et credant stultissimi homines posse pertinere ad rectam rationem status, quòd passim iuramenta contemnantur, & fœdera? Sic credebat Sedecias ille, & putans de Ægyptiorum auxilio posse à se Babylonios subiugare, iuramentum, & fœdus illis factum contempsit. Quid tunc? Quis regni eius, & status omnis ruinas commemoret? Post filios eius interfectos, post Regiam captam, ait textus 4.Regum 25. *Venit Nabuchodonosor princeps exercitus, seruus Regis Babylonis, in Ierusalem. Et succendit domum Domini, & domum Regis, & domos Ierusalem*, &c. 4.Reg.25.

O clarissima conseruandi statûs, vel acquirendi ratio per fœdera rupta, & periuria! Huc spectans dicebat Chrysostomus homil. 19. ad Populum: *Recordare mihi, quomodo iuramentum hoc vrbem ingressum, & domos, & templum, & mœnia, ædificia splendida destruxit, & ruinam fecit ciuitatis, & neque Sancta Sanctorum, neque sacra vasa, neque aliud quicquam pœnam, & vltionem illam auertit, quia transgressum fuerat iuramentum.* Chrysost. Equidem periuria non status, non principatus conseruant, nec acquirunt, sed acquisitos perdunt. Zachar. cap. 5. *Ego video volumen volans, longitudo eius viginti cubitorum, & latitudo eius duodecim cubitorum. Et dixit Dominus ad me: Hæc est maledictio, quæ egreditur super faciem omnis terræ, quia omnis fur, sicut ibi scriptum est, iudicabitur, & omnis iurans ex hoc similiter iudicabitur. Educam illud, dicit Dominus exercituum, & veniet ad domum furis, & ad domum iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & consumet eam, & ligna eius, & lapides eius.* Zachar. 5. Ecce tibi & Dominus, & Prophetæ, & sancti Patres, & experientia ipsa ostendit periurium esse ad trahendam ruinam omnium statuum, & principatum; & nihilominus athei quidam homunciones adeò stolidi sunt, & fatui, vt adhuc in periurio putent esse altissimam rationem status: & magis credant atheorum magistrorum argutiis, quàm patentissimis Dei vocibus, quàm experientiæ ipsi, quàm sanctis Doctoribus, & Patribus. Hi sine Domino exercituum putant posse exercitus regi, & prosperari: vel teneri Deum fauere magis suis contemptoribus, & aduersariis. Heu miseri, quàm citò suam ignorantiam irremediabiliter deplorabunt!

§. XVII.

Vxoris afflictio maximè virum emollit.

MVltæ erant Dauidi vxores, pluresque ex illis filij, quorum aliqui vno præmoto in regnum mansuri erant inter priuatos sine honore regio. Et nihilominus Bethsabee de se sola, & de filio suo ait: *Eritque cùm dormierit dominus meus Rex cum patribus suis, erimus ego, & filius tuus Salomon peccatores.* Hoc est, iuxta Salianum nostrum, & Abulensem, erimus viles, & contempti, nullo loco, ac numero. Et cur hanc vilitatem, & contemptum potius timere deberet Dauid Salomoni, & matri eius, regnante Adonia, quàm timeret eandem Adoniæ, & cæteris filiis cum matribus suis regnante Salomone? An eo ipso, quòd vnus filius regnet, cæteri non sunt æquales in honore priuato? Cur Bethsabee regnante alio Dauidis filio, sibi & Salomoni præcipuè timebat tantam vilitatem, & contemptum? Habe-

bat hoc præcipuum Bethsabee, quòd eius matrimonium cum Dauid inceptum esset à nefario adulterio, & homicidio prioris mariti; ideo mortuo Dauid, cuius fauore viuebat, necessum erat, vt ipsa cum filio suo contemneretur, & despiceretur à cæteris filiis, & vxoribus Regis, & haberetur Salomon ineptus ad regnum ex matrimonio parentum tam nefariè incepto, & sic mater, & filius peccatores reputarentur, hoc est, pœnam peccati illius antiqui soluentes. Id quod, vt Bethsabee, & Salomoni maximè ærumnosum erat, sic non poterat non afficere Dauidem, vt illorum misereſceret. Quem enim optimum virum non emollit vxoris ærumna? Matth. 27. *Sedente Pilato pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iusto illi; multa enim passa sum hodie per visum propter eum.* Vt maritum traheret in Iesu liberationem, hoc vnum proponit vxor, nimirum, *multa passa sum*; quasi non posset vir non misereſcere vxoris patientis dira, & acquiescere precibus illius. Ait D. Chrysost. homil. 87. in Matth. *Multa patitur vxor, vt maritus vxori condolendo tardior ad cædem redderetur.* Equidem impediebatur maritus vxoris ærumnis, ne aliud faceret, quàm id, quod petebat ipsa. Validissima enim est vxoris ærumna, vt persuadeat quoduis difficile viro. Post bonorum amissionem, post mortem filiorum, post morbos mille aderat Iobo sedenti in sterquilinio vxor, dicens cap. 2. in textu Græco, *Et ego oberrans quædam, & ancilla de loco ad locum, & de domo ad domum*, &c. Sic Dæmon validissimo viro proponit vxorem ærumnosam; & quantula hæc ærumna vxoris ad trahendum Iob? Erat equidem vxor oberrans, & ancilla de loco in locum; sed Iob erat sedens in sterquilinio à vermibus corrosus, à mille morbis & doloribus agitatus. Nonne minus malum est mendicitas vxoris, quàm extrema Iobi nuditas, & desolatio, & morbi, & putredo, & vermes? Cur ergo mulier proponis minora ad trahendum virum, qui inter longè maiora manet inexpugnabilis? Minor erat vxoris mendicitas, quàm quæ Iob in se patiebatur; sed quia erat vxoris, maiorem vim habebat, vt virum traheret. Ait D. Chrysost. in cat. Græca: *Vides ne, quemadmodum suas ærumnas vxor cum illius rebus coniungat? Non valent*, inquit, *tua: vincant mea.* Videt vxor ingentia Iobi mala non præualere illi, nec eius inclinare animum; nec ideo desperat, sed suas illi proponit ærumnas, quæ licèt minores, tamen ad triumphandum de viro, maioris creduntur esse efficaciæ. Dicit enim: *Non valent tua, vincant mea.* Sic vel in comparatione maiorum sua proponit vxor, vt possit victoriam reportare.

Matth. 27. — Chrysost. — Idem.

§. XVIII.

Felices Christi asseclæ, cuius vel in morte habent gloriam, & vitam.

Conueniant huc, qui Principibus, qui potentibus sæculi adhærent, vt eorum fauoribus exaltentur, & triumphent. Quid illis inde? Ait Bethsabee ad Dauid: *Eritque cum dormierit dominus meus Rex, erimus ego, & filius tuus Salomon peccatores.* Quid aliud sperent vniuersi Principum, potentumve asseclæ; vbi Principes potentesve occumbant? Equidem manebunt ipsi tanquam rei omnium scelerum, expositi maledictis, & ærumnis. Nos nos fœlices, qui reiectis sæcularium potentum fauoribus vnum Christum Iesum suspicimus; equidem erit, cùm dormierit Dominus noster Rex Christus, erimus & nos ab omni peccato liberi; vt securi curramus ad gloriam, & vitam. Morte suorum Principum manent eorum asseclæ peccatores, id est, rei multorum scelerum, & expositi supplicio. Morte nostri Principis Iesu manemus eius serui omni scelere immunes, vndique sperantes vitam. Sic Zachar. 3. *Ego cælabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terræ illius in die vna.* Ex quo viridissimus lapis Iesus sculpitur, terræ iniquitates auferuntur. Et quam sculpturam, aut cælaturam accipiet lapis ille, quæ sic homines reddat à peccatis immunes? Ait ibi Rupertus: *Istum lapidem clauis crucis, & lancea militis faciam vulnerari, ait Dominus, & in illius passione auferam iniquitatem terræ in die illa.* O seruorum Iesu fœlicitas! Serui mundialium Principum in eorum morte manent rei multorum scelerum; serui Iesu, in morte & passione eius manent ab omni scelere liberi. Non possum non meminisse in præsenti illius peccatricis Thamaris, quæ meretricio ornatu furata fuit soceri Iudæ concubitum. Huic pro sceleris præmio oblatus fuit hædus de capris; at illa oblati pretij arrhabonem petens, ait Genes. 38. *Patiar, quod vis, si dederis mihi arrhabonem*; & statim designans arrhabonem ait: *Annulum tuum, & armillam, & baculum, quem manu tenes.* Sufficerent fœminæ iuueni annulus, & armilla; ad quid baculus? Cur non magis puella erubescit videri cum baculo? Colligebat ea, quibus posset à reatu ibi peracto liberari, vt postea factum est; cùm enim fornicationis rea duceretur ad mortem, protulit aurum & armillam, & baculum, quibus liberata fuit à reatu, & morte. In quo ostendebatur, tunc nobis esse liberatio à peccato, cùm baculus appareret, in quo Christus occumbens animam ageret. Rem ponderat Theophanes Cerameus orat. in Exaltat. crucis apud Gretheserum tom. 2. de cruce fatus: *Thamar Israelitici seminis nobilitatem suffurata, amatoremque socerum nacta, accepit ab illo pignore baculum, quo postea mortis discrimen euasit. Nisi enim baculum Iudæ ostendisset, non effugisset quo minus necaretur. Thamar igitur Ecclesiam adumbrabat, quæ surripuit fructum ex Iuda; Christum, inquam, ex tribu Iuda ortum, crucemque baculi instar rapit, per quam à morte anima liberata est.* Expende illa: *Nisi baculum non ostendisset, non effugisset, &c.* haberet licèt annulum aureum, & armillam auream, non haberet, quo pecosa damna effugisset, nisi haberet baculum, hoc est, crucem, in qua Dominus Iesus morti occubuit. Nullis enim gazis, nullo auro liberantur Principum mundialium asseclæ à ruina, ab infamia reatuum saltim post fata Principum. Christi autem serui vbi eius morientis signa habent, à nullis flagitiis, à nullis periculis timent. Ecce tibi Danielis cap. 4. Nabuchodonosori ostensa est imago regni temporalis, ait enim: *Magna arbor, & fortis, & proceritas eius contingens cælum: aspectus illius erat vsque ad terminos vniuersæ terræ. Folia eius pulcherrima, & fructus eius nimius, & esca vniuersorum in ea, subter eam habitabant*

Zachar. 3. — Rupert. — Genes. 38. — Theophan. — Daniel. 4.

animalia, & bestiæ, & in ramis eius conuersabantur volucres cæli: & ex ea vescebatur omnis caro,&c. *Et ecce vigil, & sanctus de cælo descendit, clamauit fortiter, & sic ait: Succidite arborem,* &c. *Fugiant bestiæ,*&c. *& volucres,* &c. Sic pingebatur imago regni mundialis, longè aliter pingebatur Christi Domini principatus. Ait enim Genes.2. *Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue. Lignum etiam vitæ in medio paradisi.* In imagine regni temporalis dicitur arbor magna, & fructifera; in imagine autem regni Christi non dicitur arbor, sed lignum. Et cur ibi arbor, hic lignum? Arbor viuida planta est, quæ dum viuit, & fructu, & ramis multos sustentat; vbi autem succisa fuerit, vt omni fructu caret, sic qui ab illa sustentabantur, destituti prorsus manent. Lignum post succisionem vocatur; & post succisionem, & casum præstat homini suas commoditates. Regnum ergo temporale, vt arbor est, sic in præcisione, & casu perditos, & destitutos ostendit suos asseclas. Regnum autem Christi, vt lignum est, post ipsam præcisionem & mortem adhuc suis vitam halat. Ad hæc Theophanes Cerameus vbi suprà: *Quid sibi volens Moyses nec plantam, nec arborem nominat, sed lignum vitæ. Lignum autem post sectionem dicitur.* Miseri, qui mundialibus potentibus adhærent; necessum enim est, vt illi tandem succidantur, & cadant; quo manebunt eius adhærentes destituti, & quasi errones, & fugitiui. Felices, qui Christo adhærescimus, cuius etiam post mortem hauriemus & gloriam, & vitam.

Genes.2. Theophan.

3.*Regum* 1. Et nuntiauerunt Regi, dicentes: Adest Nathan Propheta. Cúmque introisset in conspectu Regis, & adorasset eum pronus in terram, dixit Nathan: Domine mi Rex, tu dixisti, Adonias regnet post me, & ipse sedeat super thronum meum, quia descendit hodie, & immolauit oues, & pinguia, *&c.* Numquid à domino meo Rege exiuit hoc verbum, & mihi non indicasti seruo tuo, qui sessurus esset super thronum domini mei Regis post eum?

§ XIX.

Ad celsitudinis munera non præcurrendum.

SVbstitit Nathan ante Regis cubiculum, nec intrat ad Regem, ante quàm per Regis famulos Rex moneatur; & illis introeat ducentibus. Sic ibi: *Et nuntiauerunt Regi, dicentes: Adest Nathan Propheta. Cumque introisset,* &c. Longè aliter dictum est de Moyse, & Aarone; de quibus Exod. 5. dicit: *Post hæc ingressi sunt Moyses, & Aaron, & dixerunt Pharaoni.* Moyses, & Aaron sese ingerunt in præsentiam Pharaonis, cùm minimè illi noti essent; Nathan autem cùm familiarissimus esset Dauidi, non intrat in eius conspectum, quin priùs Rex per famulos suos moneatur, & illis introeat ducentibus. Et quando id non obseruarunt Moyses & Aaron in introitu ad Pharaonem, cur id obseruat Nathan in introitu ad familiarissimũ sibi Regem? Moyses & Aaron rem maximæ humilitatis acturi erant, nimirum postulantes à Rege liberationem populi sui; Nathan autem veniebat acturus cum Rege de statu regni, & de successore conuenienti, quod magnæ celsitudinis negotium erat apud mundiales Principes. Ne miremur, quòd bonus ad munera celsitudinis pedetentim, & non per se ipsum, sed aliis ducentibus introeat. Audita Nabuchodonosoris sententia aduersùs omnes sapientes suos, quòd non illi somnium reuelauerint, Danielis cap.2. dicitur: *Daniel ingressus rogauit Regem, vt tempus daret sibi ad solutionem indicandam Regi.* Acceptoque tempore orauit ad Dominum, à quo regalis somnij notitiam accepit, & post paululum ait textus: *Post hæc Daniel ingressus ad Arioch, quem constituerat Rex, vt perderet sapientes Babylonis, sic ei locutus est: Sapientes Babylonis ne perdas, introduc me in conspectus Regis, & solutionem Regi narrabo.* Ecce tibi in principio ipse Daniel per se introiuit ad Regem, nemine præmisso, à quo introduceretur: modò ipse per se non vult intrare, sed quærit Arioch Regis famulum, qui priùs Regem moneat, & à quo ipse introducatur, dicit enim: *Introduc me in conspectu Regis.* Et cur, qui priùs sine introductore intrauerat, modò sine introductore intrare refugit? Rem ita tractat Richard. Victor.lib.1.de erudit.interior.hom.p.1.cap.15. fatus: *Quid, quæso, hoc loco ab alio se introduci petit, qui iam superius ante Regis conspectum per semetipsum intrauit. Sed superius intrauit, vt Regi supplicaret; hic verò vt Regem doceret. Illud fuit humilitatis, istud magnæ sublimitatis. Magnæ, (inquam) fuit sublimitatis illud Regem docere, quod ab alio nemine poterat didicisse. Ad humilitatis ergo obsequia libenter se ipsum ingessit; ad celsitudinis officia impudenter se ingerere declinauit.* Sic boni ad humilia euolant, ad gloriosa pedetentim & morosè accedunt. Quod sanè proficit, vt in illis præclarè se gerant. Sic ille Moyses Exod. 4. vocatus à Deo in ducem populi, ait: *Obsecro Domine, non sum eloquens,* &c. sic prætendens linguæ tarditatem munus honorificum recusabat. Quid inde? Ait D. Ennodius orat. in dedicatione templi S. Laurentij: *Officium ducis iussus arripere, quia verecundè renuit, constanter impleuit.* Ferè nullus, qui cunctatur principatum accipere, non in illo præclarè se gerit; vt tarus est, qui munus adimpleat ex his, qui ad illud euolaut.

Exod.5. Daniel.2. Richard. Exod.4. Ennod.

§. XX.

In conuiuijs maximè cauenda sunt pericula. Ubi de Eucharistia.

ILlud notanter posuit Nathan de Adonia: *Immolauit boues, & pinguia, & arietes plurimos, & vacauit vniuersos filios Regis, & principes exer-*

citus

eitus, Abiathar quoque Sacerdotem: illisque vescentibus, & bibentibus coram eo, & dicentibus: Viuat Rex Adonias. Expende illud, *vescentibus, & bibentibus, & dicentibus: Viuat Rex Adonias.* Sapienter ostendit tyrannum, & illegitimum Regem, qui exurgit à fartis mensis, à poculis plenissimis. Proh hominum gula! Fallar, nisi per illam non veniatur in tyrannum Principem. Porrexit aliquãdo Dominus Iudæ buccellam, & *Ioan.13.* ait Ioan. c. 13. *Continuò post buccellam introiuit in eam Sathanas.* Ecce vel vna intincta buccella regnum tenebrarum excitauit in Iudam. Quod meditatus D. Ambros. serm. 35. de ieiunio Domi- *Ambros.* ni in deserto, ait: *Ex quo buccellam cœpit Iudas, non iam Apostolus cœpit esse, sed proditor. Continuò post buccellam introiuit in eum Sathanas. Non bonus cibus, post quem negatur Dominus, post quem ingreditur inimicus. Non bonus cibus post quem Christus respuitur, deuoratur Antichristus. Non bonus cibus, qui benedictione caret, maledictione completur. Illa ergo esca nobis necessaria est, quæ vitam præstat, quæ animam pascit, post quam sequitur Christus, inimicus excluditur. Illam escam accipere debemus, quam Saluator, non diabolus subsequatur, quæ præceptione sui confessorem faciat, non proditorem.* Timui vel verbulum prætermittere; quibus sanctus mundialis cibi discrimina ponderabat, & virtutes diuini. Illum ferè numquam non subsequitur diabolus, tenebrarum Princeps, & mors, & perditio; hoc numquam ex se non gignit vitam. A Dei epulis exurgit regnum Christi; à mundi conuiuiis, nisi caueas, firmatur Antichristus. Quærenda est igitur Christi esca, vt inde negetur aditus maligno. *Luc.2.* Post Christum natum dicebat Luc. 2. *Et pastores erant in regione eadem vigilantes, & custodientes vigilias noctis super gregem suum. Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, &c.* Et multi alij ciues erant vigilantes, quisque domi suæ, vt rebus suis consulerent. Quis hoc neget? Cur ergo Angelus ad solos vigilantes pastores mittitur. Equidem in iis docebantur vniuersi animarum pastores, vt non poterant greges suos defendere à luporum incursibus, nisi pastum suum exhiberet, diuinus ille puer, qui tunc vagiebat in cunis. Ad hæc aiebat Origenes homil 2. in Lu- *Orig.* cam: *Audite pastores Ecclesiarum, pastores Dei, quòd semper Angelus eius descendat de cœlo, & annuntiet vobis, quoniam natus est vobis Saluator, qui est Christus Domini. Etenim pastores Ecclesiarum, nisi ille pastor venerit, per se bene gregem seruare non poterunt: infirma est eorum custodia, nisi Christus cum eis pauerit.* Equidem in mundialibus pastibus seruari non possumus à malignorum insultibus, nisi Christus suum pastum porrigat. Vbi Christus pauerit nos, ibi solùm est firma custodia. Meritò de felice homine *Psalm. 111.* dicebat Psalm. 111. *Paratum cor eius sperare in Domino, confirmatum est cor eius, non commonebitur.* Circa quæ D. Bernard. serm. 6. in vigil. Na- *Bernard.* tiuit. ait: *Paratum cor eius, ait Propheta, haud dubium, quin de iusto loquatur. Confirmatum est cor eius, non commouebitur. Non est paratum, quod non est confirmatum. Scimus autem, ipso eodem Propheta teste, quòd panis cor hominis confirmet. Non est ergo paratum, sed aridum, & exangue cor eius, qui oblitus est comedere panem suum.* Vbi cœlestis panis non adest, nulla in custodia cordis, potest esse firmitas.

§. XXI.

Quasi similem se effingat potentibus in sententijs, qui illos trahere amat in bonam frugem.

SApientissimè se gerit Nathan cum Daniele; non improbat Adoniæ factum, sed quæritur non sibi ostensum; quasi ipse in eamdem sententiam esset iturus, quæ placuisset Dauidi. Quò spectant verba illa: *Domine mi Rex, tu dixisti; Adonias regnet post me, & ipse sedeat super thronum meum, &c. Numquid à domino meo Rege exiuit hoc verbum, & mihi non indicasti seruo tuo, qui sessurus esset super thronum domini mei Regis post eum?* Ecce tibi, vt minimè damnat facinus, etiamsi à Dauide ortum fuisset; sed reuerenter queritur, quòd non sibi sit indicatum; quasi nihil aliud ibi damnabile existeret; sed quicumque à Dauide Rex declararetur, eum ipse libenti animo suspiceret. Et cur non magis Dauidem pungit in regno Adoniæ permisso contra Dei voluntatem? Sapientissimè se in primis Dauidi conformem, & prorsus in sententia similem ostendit, vt inde illum in Salomonis regnum Deo placitum deducat. Sic potentes superari in bonum solent ab iis, qui se eorum similes in sententiis affingunt. Dum Moyses, & Aaron coram Pharaone starent, ait textus Exod. 7. *Tulitque* *Exod.7.* *Aaron virgam coram Pharaone, quæ versa est in colubrum.* Hæc virga imperatura erat elementis omnibus, multaque in illis erat affectura prodigia; cur necessum fuit conuerti in colubrum? Inter alia prodigia per hanc virgam facienda, vnum erat, quod serpentes colubros à Magis perfectos voraret ipsa; quod duellum sapienter non aggreditur, nisi priùs ipsa in colubrum efformaretur similem illis. In quo tota Dei sapientia ostendebatur in conterendis potestatibus aëris huius. Pulchrè enim ait Macharius Archiepiscop. Philadelph. orat. in exaltat. crucis apud Grethse- *Machar.* rum tom. 2. *Sicut Iesus meus cum iniquis reputatus est, vt nos ex acerba peccati tyrannide eriperet, ita & id, quod lignum crucis eius præfigurabat, in draconem conuersum est, vt simili simile interficeretur, Satanæque fraudes sapientissimo dispensationis consilio contererentur.* Expende illa, *simili simile interficeretur*; in naturalibus simile simili augetur, vt ignis igne, aqua aquis: verùm in moralibus vera sapientia adinuenit, vt simile à similibus superetur. Dum enim bonus absque vllo peccato se assimilat, & conformat potentibus in aliquibus eorum sententiis, & affectibus; eos ad bonam frugem trahit, quidquid in illis est malitiæ necans. Quò etiam spectans Dei filius homo factus est, iuxta illud Ioan. 1. *Verbum caro factum* *Ioan.1.* *est, & habitauit in nobis, & vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre.* Et cur Deus caro fieri amauit? Eò deuenerat malitia diaboli, vt persuaderet mundo homines Deos esse; sic Hercules, sic infiniti alij homunciones dij credebantur. Quam altissimam hominum superbiam vt Deus traheret in viam veritatis, se illis assimilauit homo factus, vt per simile similes conuincerentur, & reducerentur. Ait D. Method. orat. de crucis vtilitate apud Grethserum tom. 2. *Huius* *Method.*

enim

enim rei gratia, & carnem gessit Dominus Iesus, & homo factus est: vt per quam carnem dæmones superbè Deos ementiti fuerant, per eam disiecti, despectique essent, vt non dij. Prohibuit enim altiùs extolli superbiam ipsorum factus homo, vt per quod corpus rationis particeps genus à veri Dei cultu alienatum, per idem ineffabili arte sapientiæ verbo suscepto, exitiales hostes esse arguerentur, non benefactores animarum. Sic Dei sapientia similem obiecit similibus, vt Deus homo diis hominibus saniorem inderet mentem, eosque insaniæ superbissimæ conuinceret, & ad bonam frugem conuerteret.

3. *Regum* 1. Et respondit Rex Dauid, dicens: Vocate ad me Bethsabee. Quæ cùm fuisset ingressa coram Rege, & stetisset ante eum, iurauit Rex, & ait: Viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, quia sicut iuraui tibi per Dominum Deum Israël, dicens: Salomon filius tuus regnauit post me; sic faciam hodie. Summissoque Bethsabee in terram vultu adorauit Regem, &c.

§. XXII.

Nullo prætextu fœmina virorum non caueat congressum.

ADhuc loquente Bethsabee cum Rege, vt suprà dicitur, ingressus fuerat Nathan; & modò dicitur, quòd Dauid iusserit vocari Bethsabee. *Et respondit Rex Dauid, dicens: Vocate ad me Bethsabee, &c.* Erat equidem Bethsabee cum Dauide, quando nuntiatum fuit Regi, quòd Nathan adesset; qui vbi ingredi iussus fuit, statim Bethsabee sese in interius gynæceum recepit. Nec manere voluit in præsentia Nathani, licèt Prophetæ, licèt sibi, & Dauidi familiarissimi. Vt hinc discant fœminæ, quam debeant omnes virorum congressus cauere, etiam vbi potest inueniri prætextus virtutis. Visitauit quondam Deus Abrahamum sub speciebus trium Angelorum, qui ab illo excepti sunt hospitio, dumque prandissent, adstabat illis Abrahamus, vxore Sara intus parante conuiuium. Post prandium autem ait Dominus Abrahamo Genes. 18. *Vbi est Sara vxor tua?* Sciebat equidem Dominus Saram esse in conclaui, qui sciebat illam parituram. Ad quid ergo interrogat, vbi sit? Crediderim id factum à Deo, vt mulieris castitatem promulget, quæ nec prætextu peregrinorum fauendorum apparuit coram illis, sed intus necessaria parans fugiebat virorum conuictus. Ait D. Epiphanius in Ancorato: Vbi est Sara vxor tua, dixit ad Abraham, is qui venit ex supernis cum duobus Angelis filiis Dei. Si autem ignorasset, vbi esset, non vtique dixisset. Risit vtique Sara, quæ intus erat; *& vult sic ostendere eius castitatem, quæ exemplum est earum, quæ in veritate pietatem exercere volunt: quæ vbi susceperint peregrinos, proprijs quidem laboribus inseruiant, verùm propter verecundiam, & castitatem, faciem suam viris non ostendant.* Hoc documentum est honestarum fœminarum; quarum castitas in eo splendet, quòd nullo prætextu amant in conspectum virorum venire. Huc trahe dicta tom. 3. de Christo figur. lib. 6. cap. 8. §. 14. & alibi.

Genes. 18.

Epiphan.

§. XXIII.

Mala temporalia bonorum temporalium absorbent commoditates.

EXpende Dauidis verba, dicentis: *Viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia, &c.* Equidem Deus non solùm eruerat Dauidem de omni angustia, sed insuper ei victorias mille, & regnum Israëliticum contulerat. Cur ergo Dauid non magis Deum meminit bonorum, regnique datorem, quàm à malis liberatorem? Cur non ait: Viuit Dominus, qui dedit mihi regnum, & victorias; sed solùm dicit: Viuit Dominus, qui eruit animam meam de omni angustia? Sanè huius vitæ angustiæ, & ærumnæ tales sunt, quæ absorbeant omnium bonorum temporalium memoriam. Interrogatus Iacob à Pharaone, quot annos ætatis haberet; respondit ille Genes. 47. *Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt, parui, & mali.* Ecce tibi dies vitæ suæ malos vocat. Sed certum est illi & bonos etiam affulsisse dies, cùm primogenituram, & paternam benedictionem obtinuit, cùm Rachelem inuenit, cùm greges suos in dies augescere vidit, cùm ingentibus diuitiis cumulatus est, & filiis earum hæredibus circumdatus est. Hi non fuerunt illi boni, & clarissimi dies? Cur hos non meminit? Cur coram Rege saltem non æstimat bonum diem illum, in quo aulam eius terebat, eiusque fauoribus permittebatur frui? Cur his omnibus prætermissis solam malignitatem temporis sui in medium adducit? Inter hæc bona, multis fuit afflictus ærumnis, repetiti septennij seruitute comparauit Rachelis nuptias; luxit filiæ stuprum, & alia multa; quæ mala sic absorbuerant bonorum memoriam, vt solùm malorum meminerit. Ad hæc aiebat D. Chrysostomus homil. 65. in Genes. *Quibus diebus, inquit, peregrinus fui, pauci, & mali fuerunt. Significat hic annos seruitutis, quam sustinuit apud Laban propter fugam, quam propter fratrem fecit. Deinde luctum, quem tanto tempore habuit propter Iosephi mortem, & alias miserias. Propterea dicit, pauci, & mali sunt dies annorum vitæ meæ.* Itaque dum vitæ suæ dies recolit, & meminit, nihil inuenit, quod non ad seruitutis, & luctus malitiam pertineat, malorumque memoriam coràm adducens, bonorum nec vnum recolit fuisse diem. Vt meritò cum Psalm. 37. possit dicere, *Et dolor meus in conspectu meo semper*, euanescentibus enim huius vitæ bonis, mala, & ærumnæ sunt, quas fixiùs in animo retinemus.

Genes. 47.

Chrysost.

Psalm. 37.

§. XXIV.

Sapientis Principis est fœmineis votis non moueri.

AVdierat Dauid tacitus Bethsabee orationem, nec illi vel verbum responderat: postquam verò locutus fuit Nathan de eadem re, statim Dauid responsum accelerat. Dicit enim textus, *& respondit Rex Dauid, dicens: Vocate ad me Bethsabee*, &c. Et cur hoc non respondit ante Dauid ipsi Bethsabee petenti; imò ostendenti iusiurandum Regi? Marc. 6. petiuit Herodias caput Ioannis Baptistæ ab Herode; qui recolens iusiurandum à se factum, statim annuit puellæ. Sed & Dauid videt iuramentum suum de Salomonis regno sibi à Bethsabee proponi, & impletionem eius peti, & tacet, & permittit illam abire absque vllo responso. Quod vt daret post auditum Nathan, Bethsabee reuocat. Cur ergo & antè non respondit? In hoc ostenditur stulti, aut sapientis Principis ingenium. Stulti enim Principes, vt Herodes, muliercularum placitis rapiuntur, vel ad res execrandas perficiendas. Sapiens autem Princeps, vt Dauid, nec in re iusta, & à se iurata acquiescit votis fœminæ, quin priùs audiat sapientis alicuius viri verba. Non enim cum Bethsabee loquitur, sed cum Nathan Propheta verba facit, respondit Dauid, ne videretur in regni conferendi negotio annuisse votis fœminæ, sed magis sanctissimo, & sapientissimo viro Prophetæ. Vtinam hoc biberent ingenium Principes, fallar enim, nisi omni malo superiores essent. Rem ponderat D. Chrysostomus in Adamo primo hominum Principe, & in Iobo Idumææ Rege, homil. 1. in Iob fatus: *Adam indutus fuit incorruptione, sed vt mulieri credidit, nudus effectus, & condemnatus est: Iob verò nudus erat, & mulieri non credidit; & quia mulieri non credidit, corona per Angelos allata indutus est. Ille, vt mulieri credidit, à paradisi delitijs cecidit, in terram spinarum, mortemque incidit: hic quia non credidit mulieri, & à sterquilinio, & plagis liberatus regnum hæreditauit cœlorum.* In quot bona non perueniant Principes, qui minimè ducuntur fœminarum placitis ad sententias ferendas? Et in quot mala non veniant, qui fœminarum ducuntur cupediis? Inde mihi laudatissimum fuit illud Senatusconsultum, de quo Lamprid. in Heliogabalo; dicit enim: *Cautumque ante omnia post Antoninum Heliogabalum, ne vnquam mulier Senatum ingrederetur, vtque inferis eius caput dicaretur, deuoueretúrque, per quem id esset factum.* Sic sapientissimi Senatores timebant sententiis, decretisque suis, vel à conspectu fœminæ, vt vellent lethale esse homini, qui aditum in senatum daret mulieri. Et perditissimorum Principum res expendens Diuus Synesius epist. 73. dicebat: *Versantur in conuiuijs calumniæ, mulieris dono fit ciuis alicuius calamitas.* Quid peius? Ciuium vel absolutio, vel damnatio dabatur fœminis. Talis interituræ Reipublicæ status perhibetur.

Chrysost.

Lamprid.

Synes.

3. *Regum* 1. Dixit quoque Rex Dauid: Vocate mihi Sadoch Sacerdotem, & Nathan Prophetam, & Banaiam filium Ioiadæ. Qui cùm ingressi sunt coram Rege, dixit ad eos: Tollite vobiscum seruos domini vestri, & imponite Salomonem filium meum super mulam meam, & ducite eum in Gihon, & vngat ibi eum Sadoch Sacerdos, & Nathan Propheta in Regem super Israël, & canetis buccina, *&c.* Imposuerunt Salomonem super mulam Regis Dauid, & adduxerunt eum in Gihon, *&c.*

§. XXV.

Religio fundamentum regnorum, & totius prosperitatis.

NOn otiosè notauit Theodoretus ordinem seruatum à Dauide in vocandis iis, qui Salomonem ad regnum eleuarent. Ait enim Dauid: *Vocate mihi Sadoch Sacerdotem, & Nathan Prophetam, & Banaiam*, &c. Vt fiat Salomon Rex, in primis vocatus adest Sacerdos, deinde Propheta, postremò dux exercitus. Verùm vbi Adonias sibi regnum procurat, ait de illo textus suprà: *Sermo illi cum Ioab, filio Saruiæ, & cum Abiathar Sacerdote*; & similiter de eodem dicitur: *Vocauit omnes filios Regis, & Principes exercitus, & Abiatharem Sacerdotem.* Semper in electione Adoniæ Sacerdos est in vltimis; in electione autem Salomonis in primis Sacerdos est. Ne miremur, quòd conatus Adoniæ cadat, vt cui in vltimis est religio, & quòd regnum Salomonis supremam attingat prosperitatem, vt quod primum fundamentum & sacerdotium & religionem habeat. Quò adduxerim illud Ruffini lib. 1. in Oseam: *Illud in prophanorum, etiam nunc, ore versatur: inter varias opiniones, nullum esse validius certæ religionis testimonium, quam quòd vox afferat prosperorum.* Ecce tibi, vt absoluta prosperitas veram religionem comitatur; periit funditus idololatria cum Principibus suis, periit Arrianismus, periere infinitæ aliæ sectæ; & post tot pestes, & sæcula in prosperitate est Sacerdos Romanus: cui qui innititur populus, similiter prosperabitur, vt qui in primis religionem habeat, in qua & regna, & populi fundantur. Matth. 24. *Egressus Iesus de templo ibat.* Ibat, inquam, Iesus, ostendens à se iam deseri ciuitatem illam, & populum, & relinqui, vt ab hostibus perderetur funditus. Sic in illo verbo *ibat*, meditatur Imperfect. homil. 47. in Matth. Et cur tunc Iesus maximè ostendit totam illam populi desolationem, & perditionem, cùm à templo exiret? Nihil in templo religionis viderat, & Sacerdotum munus, & omnia diuini cultus notauit esse in vltimis; & inde non potuit iam non ostendere potentissimam populi ruinam. Pulchrè rem explicat Imperfectus suprà:

Ruffin.

Matth. 24.

Si

Imperfect. *Si pars aliqua domus fuerit decisa, cum labore tamen, possibile est, vt reparetur; si autem ipsum fundamentum fuerit conquassatum, quid faciat paterfamilias, nisi fortè in aliquo loco noua faciat fundamenta? Sic & in spiritualibus, siquidem populares peccauerint, per pœnitentiam corriguntur; si autem sacerdotium ipsum fuerit dissipatum, quod est populi fundamentum, quid faciat Deus? Hac ratione gentem Iudæam relinquens, in alio loco noua posuit fundamenta, id est, Apostolos,* &c. Expende illa de sacerdotio dicta, nimirum: *Quod est populi fundamentum*, vt fundamentum in primis est omnibus ædificiis stabiliendis, sic Sacerdos, & religio in primis debet esse vt fundamentum omnium populorum, & regnorum, & prosperitatum. Stultè de ædificanda domo agit, qui in primis non ponit fundamentum; vt stultè de regno formando agit, cui in primis non est Sacerdos. Genes. 1. Hinc Genes. 1. *In principio creauit Deus cœlum, & terram*, &c. Quæ verba non paruam fecerunt quæstionem D. Chrysostomo, ex eo, quòd in principio creati orbis ponatur cœlum, quod videtur magis ad finem operis pertinere. Chrysost. Ait enim serm. de ieiuniis, & Genes. *Cur autem cœlum primum fecit, deinde terram, ante tectum, quàm solum?* Equidem iam tunc insinuabatur, vt ea, quæ ad cœlum spectant, debent esse omnium temporalium machinarum primum fundamentum.

§ XXVI.

Non omnia ab vno occupanda, sed locus alijs dandus.

Domi inter fratres suos vnctus fuerat Dauid in Regem; at cùm filium inungi amat, illum duci iubet ad cantatissimum campum iuxta fontem Gihon. Dicit enim: *Dicite eum in Gihon, &c. & adduxerunt eum in Gihon.* Et cur maluit, quòd Salomon iuxta fontem Gihon inungeretur? A nullo melius informari nouus Rex potuisset, quàm à fontis riuulis; etsi enim aqua omnia in principio occupabat, tamen in vnum coacta sic constringitur, vt iam non nisi certis cuniculis, & canalibus erumpat orbem rigatura, & dans locum crescendi cæteris germinibus. Sic potentes, sic Principes non ament ab vno omnia occupari, sed & multis aliis locum crescendi permittant. Huc spectans Plutarchus in moralibus monebat Principem: Plutarch. *In Republica non debet vnus occupare omnia; sed alijs vicissim dare locum.* Quisquis bene moratus est, siue Princeps, siue priuatus, non vniuersa sibi præoccupare amet, sed certis legibus, finibusve constrictus aliis locum permittat. Vastissimus ille aquarum abyssus in principio à Deo creatus, in duo diuisus fuit, vt pars aquarum immensa super cœlos existeret, cœlestes orbes vndique cingens; pars autem in terra maneret, coacta in locum vnum. Genes. 1. Ait enim Genes. 1. *Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt, in locum vnum, & appareat arida. Et factum est ita.* Expende illud: *Congregentur aquæ, quæ sub cœlo sunt*; non quidem tale mandatum fuit aquis, quæ super cœlos sunt; sed mandatum fuit aquis, quæ sub cœlo sunt. Et cur non illæ, sed hæc in vnum coguntur locum? Vt sciamus, quòd illi affectus nostri, qui supra cœlos euolant, nullis debeant terminis constringi, sed sinendi vt ad diuinam vsque perfectionem complendam nitantur: illi autem affectus, qui ad hæc inferiora tendunt, sic constringi debent, vt non nisi sub certis legibus & terminis exire permittantur, vt in bonis consequendis detur locus aliis. Ait Hugo Victor. lib. 1. de Sacram. par. 1. cap. 23. Hugo Victor. *Iam quodammodo videmus, quare aquæ illæ, quæ supra cœlum sunt, non debuerunt colligi, & in vnum coarctari, quoniam charitas amplificanda semper est, & dilatanda; & quanto latius panditur, tanto altiùs sublimatur. Quæ autem sub cœlo sunt aquæ, congregandæ sunt, & constringendæ in locum vnum: vt inde per certos tramites, & exitus ordinatos, quacumque deducantur. Quoniam affectus animæ inferior, nisi certa lege constringatur, non potest apparere arida, nec germina producere,* &c. Ecce tibi vbi datur facultas Adami filiis omnia occupandi, in cœlestibus nimirum; vbi sese diffundat, quantum volet affectus humanus. At in terrenis maximè constringatur, nec sine certis finibus, & legibus progrediatur. Sed permittat aliis & florere, & germinare.

§. XXVII.

Qui hominum ingenijs prosperè amat vti, eorum sequatur indolem.

Inungendus Salomon in fontem Gihon ducitur, iuxta illud: *Ducite eum in Gihon: & adduxerunt eum in Gihon*; vt simul ibi regnum accipiat, & politiam regnandi à fonte discat. Fons enim plantas rigans, illas maximè promouet, illarum sese accommodans naturis, ad nihil enim illas mouet, nisi ad id, ad quod ipsæ propensæ sunt natura sua. Quid moralius? Tunc homines maximè promouebis, illorumque ingeniis, & viribus vteris feliciter, si illorum sequaris indolem. Locutus Dominus de gratia sua, qua homines in bonum dirigit, Ioan. 4. ait: Ioan. 4. *Et aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Et cur Dominus gratiam suam aquæ, & fonti comparat in promouendis, & deducendis hominibus in salutem? Aqua cùm sit vna, & eadem, diuersas plantas in diuersos promouet fructus, sese accommodans cuiuscumque plantæ naturæ. Sic Deus sapientissimus hominum gubernator, cuiusque indoli aptans gratiam suam, illos promouere solet in vitam. Pulchrè D. Cyril. Hierosl. catech. 16. ait: Cyrill. Hierosl. *Paradisum totum fons vnus irrigat, & vna pluuia in vniuersum descendit mundum, quæ alba quidem fit in spinis, rubra autem in rosis, purpurea verò in hyacinthis, ac in diuersis speciebus diuersa, in omnibus fit omnia, cùm ipsa nilominus eadem eiusdemque sit speciei. Neque enim se ipsam transmutans pluuia, alia, & alia descendit: sed quicumque naturæ sese adiunxerit, illi fit incrementum: sic Spiritus sanctus*, &c. Itaque vt adiuncta aqua plantarum naturis, illas promouet in flores, & fructus iuxta ipsarum genus; sic diuinus Spiritus regulariter adiunctus hominis cuiusque indoli, illum promouet in vitam. Et sic quisquis amat homines fœliciter dirigere, illorum spectet indolem, iuxta quam illis vtatur, numquam enim errabit, si illos in contraria distrahat studia. Vt

designaretur summus Sacerdos, duodecim virgæ ligatæ sunt, & tabernaculo appositæ; quarum quæ floreret, ostenderet sacerdotium Domino suo. Quid tunc? Ait textus Numerorum 17. *Inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui: & turgentibus gemmis eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdalas deformati sunt.* Ecce tibi vt diuina gratia fecit amygdalas produci à sicca virga, quæ Aaronis principatum ostenderent. Et cur potius amygdalas, quàm alios produci fecit fructus? Cur non magis malogranata erumpi fecit, quæ coronis suis aptius essent principatus signum? Erant virgæ amygdalinæ, & maluit Deus se virgarum accommodare naturis; vt doceremus omnes non abuti naturis rerum, sed potius earum sequi ductum in muneribus committendis. Dicebat D. Cyrillus Alexandrinus in cat. Græca: *Quod è virga erumperent amydala, multo magis congruum fuit, quam si nuces alias, aliósve fructus virga tulisset. Erant enim omnes virgæ amygdalinæ, de more gentis; qui ex ea potissimum arbore scipionibus vtebantur.* Vt virga erat amygdalina, sic Deus eius se accommodans naturæ, amygdala fecit ex illa nasci. Ne quis ad contraria studia homines trahat, sed eorum indolem sequatur, si prosperè cupiat rem agi.

Num. 17.

Cyrill. Alex.

§. XXVIII.

Fœlix, cui cœlestis ros suppetit, quo carnis ardores temperentur.

INungendus mittitur Salomon ad fontem Gihon, ait enim Dauid: *Ducite eum in Gihon, &c. & adduxerunt eum in Gihon.* Et vtinam semper fontem præ manibus haberet; ostendebatur enim inde illi in quo firmam, & securam fœlicitatem posset adipisci; si nimirum non abesset à diuinis fluentis, quibus incendia carnis extinguere. Exod. 14. dicebat de Israëlitis: *Filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, & aquæ eis erant quasi pro muro à dextris, & à sinistris.* Et quando poterant duci Israëlitæ per terram, semper miratus fui, quòd voluerit Deus illos deducere per medium sicci maris, inter aquarum muros. In terra posset perdere Ægyptios persequentes, in terra posset saluos facere Israelitas; nihilque in mari factum est, quod & in terra circa liberationem gentis facere Deus non potuisset. Cur ergo magis Deo placuit illos inter decursus aquarum ducere? Crediderim in eo ostendi fœlicitatem hominis viatoris, qui eam arripit ad virtutem viam, cui semper aquæ suppetant, quibus extinguatur carnalium cupiditatum ignis. Ex quo monebat D. Ambrosius in Exhortat. ad Virgin. dicens: *Dextera, lauaque circa vos aqua murus sit: vt vapor omnis corporis temperetur, donec ad illos intelligibiles duodecim fontes, & septuaginta arbores palmarum diuina vos dignatio perducat.* Ecce ibi monemur, vt viam illam arripiamus salutis, cui à dextris, læuisque aquæ suppetant, quæ ignitum carnis vaporem temperent, aut extinguant. Hanc viam demonstrauit nobis Iesus securissimam; de quo dicit Psalm. 1. *Et erit tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit tempore suo.* Tota equidem fœlicitas hominis in eo est, quòd assimiletur viridi ligno Iesu, in eo, quod plantatum est secus decursus aquarum. Sed Iesus iuxta quos decursus aquarum plantatus est? Planè vt Iesus carnem sumeret in visceribus Mariæ; ea ibi fluenta diuini Spiritus apparuerunt, quæ omnes carnales illecebras eliminarunt, imò & extinxerunt peccati fomitem ipsum. Ait D. Remig. ibi: *Conceptus est Iesus in Beata Maria, non secundum carnalem concupiscentiam, sed secus decursus aquarum, secundum abundantiam donorum Spiritus sancti. Spiritus sanctus veniens in Beatam Mariam ab omni æstu illicitarum concupiscentiarum illam protexit, & totum eius amorem in Deum direxit.* Sic Iesus viuificum lignum plantatum est secus decursus aquarum, secus ea diuini Spiritus fluenta, quæ ignita concupiscentiæ iacula extinguerent. Iuxta quæ si tu planteris, & dirigas viam, & beatus eris, & fructibus impleberis salutis.

Exod. 14.

Ambros.

Psalm. 1.

Remigius.

§. XXIX.

Ille singulariter sedem Deo præbet, qui castitatis puritate præfulget.

SEd & illud notandum, quòd in signum accepti regni ponitur Salomon in Dauidis mula; ait enim textus: *Imponite Salomonem filium meum super mulam meam, &c.* Erat enim Regi assignata quædam singulari præstantia illustris mula, in qua solus Rex equitaret, præcipuéque in se regiam susceptam maiestatem exprimeret. Quod etiam seruatur in spirituali regno virtutum; illæ enim mentes præcipuè, & particulari proprietate Deo sedem præbent, quæ castitatis puritate præfulgent. Dicebat Dominus Cant. 1. *Equitatui meo, &c. assimilaui te amica mea. Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis.* Septuaginta legunt: *Equæ meæ assimilaui te.* Nyssenus autem, *Equis meis.* Et mirabar, quòd maximus Regum Deus equum aliquem habeat suum, sibique præcipuè appropriatum. Dicebat namque Psalm. 31. *Nolite fieri sicut equus, & mulus;* & de penè deploratis hominibus dicebat Hierem. cap. 5. *Equi amatores, & emissarij facti sunt, &c.* Quando ergo equorum similitudo malè accipitur in sacro textu: cur Dominus inde extollit præstantiam sponsæ suæ, quòd assimilata sit equo? Vnde equus habere potest, quòd summi Regis sponsam referat, & vni Deo approprietur? Id insinuant illa adiuncta verba; nimirum: *Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis;* tota equi malitia absconditur, vbi in maxillis eius turturis castitas apparet. Hac turturis virtute compositus, & quasi infrænatus equus, meritò vni appropriatur Deo; & illam mentem refert, quæ singulari iure Deo in se præbet sedem. Ad hæc dicebat Nyssenus homil. 3. in Cantic. *Fortasse malè habent insipientes se equo esse assimilatos, propterea quòd multi Prophetæ nobis prohibent, ne assimilemur equis, &c. Et ideo, quod sequitur, eum sensum mitigat, dicens: Non sunt maxillæ tuæ eiusmodi, vt sicut equus chamo, & fræno opus habes, vt constringaris: sed per puritatem turturis tibi ornatur gena. Dicit enim: Pulchræ sunt genæ tuæ, sicut turturis. De hac aue testantur, quòd si separata fuerit à coniugio, manet deinceps solitaria, adeò vt in ea naturaliter exerceatur temperantia. Propterea laudum significatione comprehensa est hac aue,* quod

Cant. 1.

Psalm. 31. Ierem. 5.

Nyssen.

quod pro fræno fuerit diuini equi, maxillæ turturis assimilatio. Expende hæc vltima, *pro fræno fuerit diuini equi maxillæ turturis assimilatio;* quippe inde equus diuinitati portandæ assignatus ex turturis agnoscitur puritate, quòd turturis castitate pro fræno, & ornatu vtatur. In quo enim castitatis puritas est, ibi adeò peculiaris Dei sedes inuenitur, vt singularissimè debeat inde præsentia Dei designari. Dicebat Isaias cap. 7.

Isaia 7. *Ecce Virgo concipiet, & pariet filium,* &c. vt filij Dei in virgineis visceribus conceptionem monstraret. Et cur necessum fuit, vt in primis virginalis puritas matris ostenderetur ad conceptionem Verbi diuini persuadendam? Ait ex D. Nysseno Author cat. Græcæ ad cap. 2. D. Lucæ num. 17.

Chrysost. *Hanc ob causam existimo etiam fontem ipsum incorruptionis Dominum nostrum Iesum Christum, nulla nuptiarum quæsita via, in hunc mundum ingressum, vt ex modo incarnationis magnum hoc mysterium patefieret: quoniam Dei præsentiam ingressumque sola puritas excipere sufficiens est; quam aliter omnino perfectè præstare nemo potest, nisi qui ab omnibus se carnis affectionibus alienet.* Expende illud, *Dei præsentiam ingressumque sola puritas excipere sufficiens est;* quippe hanc sibi præcipuè Deus assignauit sedem, quæ castitatis puritate præfulgeat. & pergit Author: *Quod enim in inuiolata Maria contigit corporaliter, plenitudine diuinitatis in Christo per virginem elucente, hoc ipsum etiam in omni anima virginitatem seruante contingit.* Quod in Maria contigit, vt virginitatis amore in ea sedem fixerit sibi corporaliter Deus; similiter accidit nunc spiritualiter in omni anima, quæ virginitatis candore splendeat. Ea enim singulariter in se ostendit habitare Deum. Quò spectans dicebat Paul. 1. ad Thessa-

1. Thess. 4. lonicens. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra;* vbi nomine *sanctificationis* intelligit castitatem, vt malunt D. Chrysostomus, Hieronym. Tertul. Cassian. relati à nostro Iustiniano ibi. Sed cur castitas à Paulo vocatur sanctitas? An quia, qui in castitate est, pertinaciori sanctitatis hoste deuicto, facilior redditur ad habendam sanctitatem, quam Deus inhabitat? Ab hac sententia stat Author cat. Græc. in D. Luc. vbi suprà fatus: *Incorrupta vtique est virgo illa, sancta, & labe carens propter virginitatem deificantem, quæ modo quodam purissimorum eius mysteriorum consortes gloriæ, soli purissimoque Deo verè propriè consortes facit per puritatem, incorruptionemque illi coniunctos. Nam virginitas simul cum incorrupto Patre mente comprehenditur.* Expende illa, *virginitatem deificantem, quæ soli Deo verè propriè consortes facit;* quippe vt virginitas vincit sæuiorem, & pertinaciorem sanctitatis hostem, inde est, quòd puri, virgineique animi faciliores inueniantur, vt Deum excipiant. Nec immeritò dico castitatem de truculentiori hoste triumphare; ex eo enim dicit Hildebertus Episcop. Cenoman.

Hildebert. epistol. 57. *De omni hoste simul triumphat, cui datur de carne, & fœmina triumphare.* Quid moralius?

3. Reg. 1. Audiuit autem Adonias, & omnes, qui inuitati fuerant ab eo, iamque conuiuium finitum erat; sed & Ioab audita voce tubæ, ait: Quid sibi vult clamor ciuitatis tumultuantis? Adhuc eo loquēte, Ionathas filius Abiathar Sacerdotis venit; cui dixit Adonias: Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians. Responditque Ionathas Adoniæ: Nequaquam: Dominus namque noster Dauid Regem constituit Salomonem, *&c.*

§. XXX.

Felix, cui strictæ iustitiæ Dei tuba non in medio fœlicitatis temporalis, sed in fine intonat.

REgni Salomonici tuba audiri cœpit ab Adonia, & sociis post finitum suæ temerariæ præsumptionis conuiuium, sic enim ait: *Audiuit autem Adonias, & omnes qui inuitati fuerant ab eo; iamque conuiuium finitum erat: sed & Ioab audita voce tubæ,* &c. Ecce tibi à regni præsumptoribus auditur legitimi Regis tuba; *cum iam conuiuium finitum erat.* Non sic euenit antiquis illis Israëlitis, qui carnes in deserto appetierant. Sed de illis ait Psalm. 77. *Adhuc esca eorum erant* *Psalm. 77.* *in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super illos: Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit.* Illos finito prandio terrefecit clangor tubarum: hos adhuc comedentes, & bibentes inuasit Dei ira. Et cur hos inuasit Deus adhuc comedentes; illos autem post prandium ferit clangor tubæ? Inuenio discriminis causam in verbis illis, *Electos Israel impediuit;* vbi effugium omne impedire, & occludere volebat, comedentes inuadit, præsentes enim dapes sic homines impediebant, vt minimè curarent effugere ab imminente excidio. Quibus autem dabatur locus fugæ expeditus, hi terrebantur post prandium finitum. Ecce tibi non minima pars humanæ fœlicitatis, nimirum quòd non in medio, nec in principio gaudiorum temporalium clangor diuinę irę intonet, sed in fine. Quæ seueritatis diuinæ vox sonet, postquam te deseruerunt humanæ delitiæ, ô quàm te expeditum inueniet, vt effugias periculum. Si autem dum immersus cupediis es, fartisque mensis incubas, totus Dei furor pro foribus perstrepat, mirum erit, quòd possis effugere. Dicebat Dominus Matth. 24. *Sicut autem in die-* *Matth. 24.* *bus Noe, ita erit & aduentus filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes, & bibentes, nubentes, & nuptui tradentes vsque ad eū diem, quo intrauit Noe in arcam, & non cognouerunt, donec venit diluuium,* &c. Clamabat Noë, diluuium iam iam pro foribus ostendebat; & non cognouerunt, nec crediderunt, nec vllam diligentiam fecerunt, qua à tanto liberarentur excidio. Et cur adeò cæci, & surdi permanebant in re tāti discriminis? Ait textus: *Erant comedentes, & bibentes, & nubentes;* dumque præ manibus haberent cupiditatum fructus, nihili æstimabant venturam iram. Ait D. Chrysostom. homil. 2. in epist. ad Colossenses: *Vnde erat illorum incredulitas?* *Chrysost.*

Ex animo delicato, & molli. Bibebant, & comedebant, & propterea non credebant. Quis credet malum esse in ea re, de qua actualiter accipit potum, & cibum? Equidem dum te temporalia gaudia actualiter implent, & simul tenent, ne pœnas inde ortas effugias. Quò spectans Paulus 1. ad Thessalonicens. 5. ait: *Cùm dixerint: Pax, & securitas; tunc repentinus eis superueniet interitus, sicut dolor in vtero habenti, & non effugient.* (1. Thess. 5.) Et cur non effugient? Quia malum venit, non post pacem, & fœlicitatem, sed cùm adhuc pax, & fœlicitas sit in ore eorum clamantium: Pax, pax. Sic Chrysostomus homil. 45. in Ioannem, ait: *In medio fœlicitatis superueniet. Ideo Paulus inquit: Cùm dicent pacem, & securitatem, tunc repentinus eis superueniet interitus, & non effugient.* (Chrysost.) Expende illud, *in medio fœlicitatis*; inde non habes effugium à Dei ira, quia venit, quando es in medio fœlicitatis temporariæ, non in fine. Temporalia enim bona dum te implent, & singulariter impediunt, ne effugias salutis præsentissima discrimina.

§. XXXI.

Honor exhibitus maioribus fratribus ex se laudabilis.

IMpiorum conuiuia frequentissimè turbari solent à diuina ira, vt passim potes videre in sacra Scriptura. Conuiuium autem Adoniæ nullo timore interrumpitur, sed narraturus textus timoris causas ortas ex Salomonis regno, sapienter notat, peractum iam fuisse Adoniæ conuiuium. Dicit enim: *Iam conuiuium finitum erat*, &c. Et cur diuinus scriptor sic curat ostendere conuiuium hoc nullo malo interruptum, sed potiùs ante omnia mala, malorumve rumores quietè, & pacificè celebratum fuisse? Erant in conuiuio filij Regis fratres minores Adoniæ; iuxta illud sæpe in hoc capite repetitum, *vocauit vniuersos filios Regis*, &c. quod autem minores fratres morem gererent maiori, illiusque mensæ accumberent, & in omnibus deferrent primas, hoc laudabile erat, & ex eo capite meritò videbatur Deo placidissimum. Iobi cap. 1. dicebat textus: (Iob 1.) *Cùm quadam die filij, & filiæ eius comederent, & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti*, &c. Ecce tibi ante Iobi calamitates narrandas hoc præmisit diuinus scriptor, nimirum quòd vniuersi filij eius comedebant in domo fratris sui maioris. Et cur hoc præmisit? An vt ostenderet calamitatum causas ex filiorum comessationibus ortas? Absit, sed vt ostenderet, quàm sine causa culpabili venerint omnia illa mala; quando & Iob sanctus erat, & filij eius sic in vijs Dei ambularent, vt omnes minores fratres maiorem, & primogenitum, eius mensæ accumbentes, honorarent. Dicebat Origen. lib. 1. in Iob: (Orig.) *De istis ergo filijs Iob dicit: Et filij Iob, & filiæ manducabant, & bibebant in domo fratris sui maioris. Et in hoc, quod maiori primatus honor ab omnibus tribuebatur, in hoc ipso etiam sicut in omnibus circa Dei ordinationem ambulare properauerunt. Dei enim ordinatio, atque iustitia est, vt maiori primatus honor ab omnibus exhibeatur.* Hæc est regularis Dei ordinatio, in qua quisque laudabiliter ambulat, dum non illi manifestè patet Dei placitum in contrarium.

§. XXXII.

Calamitas medijs gaudijs immissa acerbior est.

PEractum erat Adoniæ conuiuium cùm eius res cœperunt inclinari; vt dicat textus: *Iam conuiuium finitum erat.* Longè aliter accidit Baltassari, de quo ait Daniel cap. 5. *Bibebant vinum, & laudabant Deos suos, &c. In eadem hora apparuerunt digiti quasi manus hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ Regis, & Rex aspiciebat articulos manus scribentis. Tunc facies Regis commutata est*, &c. (Dan. 5.) Expende illa, *in eadem hora*, &c. quippe in eadem conuiuij hora, cùm comederet, & biberet Rex, illum terror inuasit. Et cur Adoniæ post finitum iam prandium; Baltassari autem in eadem hora prandij terror immissus est? Adonias non adeò peccabat, regnum sibi præripiens, vt qui primogenitus tunc temporis esset, & maior omnibus filiis Regis; Baltassar autem grauissimus peragebat scelus circa vasa Dei, & ideo debuit illi inferri calamitas, cùm comederet, medio ipso conuiuio, quo tempore acerbior existit quælibet plaga. Dicebat Iob cap. 1. *Cùm autem quadam die filij, & filiæ comederent, & biberent vinum in domo fratris sui primogeniti, nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & asinæ pascebant iuxta illos, & irruerunt Sabæ*, &c. (Iob 1.) Tunc calamitas cœpit nuntiari Iob, cùm filij eius comederent, ex quo sapienter colligit Origenes & ipsum Iob domi suæ prandisse. Non enim prandebant filij, nisi cùm hora prandij omnibus communis esset. Et cur malus horam prandij spectauit, vt Iobum calamitates suas doceret; nisi vt inde magis exacerbaret eius pœnam? Ait Origen. lib. 1. in Iob: (Origen.) *Sic itaque hora prandij manducantibus illis, ac bibentibus, Iob sanè in domo sua, filij autem eius in domo fratris, venit nuntius ad Iob. Erat namque nequissimi diaboli versutia, vt horam prandij obseruaret, vt prandente illo tristes, ac mortiferos nuntios ad eum mitteret, quo magis fatigaret, & eum interficeret, vt tempore comestionis, ac potus atque iucunditatis, tristes nuntios mittendo deficere illum iustum faceret.* Nunquam enim non acerbissima est plaga inter gaudia illata.

§. XXXIII.

Naturæ cognatio efficacissima est, vt trahat siue ad bonum, siue ad malum.

POst Salomonis vnctionem, venit Ionathas ad locum in quo factio erat Adoniæ. Sic enim dicit textus: *Adhuc eo loquente Ionathas filius Abiathar Sacerdotis venit; cui dixit Adonias: Ingredere*, &c. Viderat Ionathas Salomonem exaltatum in regno, viderat eius vnctionem factam à Sadochio, viderat totius populi acclamationem; & nihilominus venit ad Adoniæ partem. Non viderant cæteri, sed solùm ea audierant, & statim Adoniam deseruere fugientes. Dicit enim textus: *Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes, qui inuitati fuerant ab Adonia, & iuit vnusquisque in viam suam.* Ecce tibi vt omnes,

nes, etiam viri validissimi, auditis Ionathę verbis, deseruerunt Adoniam, & fugerunt. Ionathas autem, qui omnia viderat, non se statim ab Adonia alienat, sed magis ad illum venit. Et quando omnes ex sola fama Salomonici regni, deserunt Adoniam, & ab illo fugiunt; cur Ionathas, qui omnia viderat, non magis se ab Adonia alienat, quin potiùs ad illum venit? Causam indigitat textus illis verbis: *Ionathas filius Abiathar Sacerdotis venit.* Erat Ionathas filius Abiathar Sacerdotis, qui adhuc cum Adonia erat; ideo non poterat non venire ad partem, in qua nouerat adhuc patrem suum esse. efficacissima enim est naturæ cognatio ad trahendum. Dicebat Lucas cap. 3. [Luc. 3.] *Factum est cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante, apertum est cælum; & descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum.* Nunc primum Spiritus sanctus descendisse cernitur, & in Iesum descendit. Et cur, qui ante lucem inhabitabat inaccessibilem, modò in mundum visibiliter descendit? Quis potens fuit tantum Deum trahere? Erat in Iesu cognata eius natura diuina, & filius Dei, à quo originem Spiritus sanctus trahebat. Ex quo autem cum homine erat cognata sibi natura, iam diuinus Spiritus ad homines euolat. Vt meritò dicat Origen. homil. 1. in Ezechiel. [Origen.] *Clausi erant cæli, & ad aduentum Christi aperti sunt, vt reseratis illis veniret super eum Spiritus sanctus in specie columbæ. Neque enim poterat ad nos commeare, nisi primum ad suæ naturæ consortem descendisset.* Non equidem ad nos veniret Spiritus sanctus, nisi apud nos suæ naturæ consortem, suumque originem vidisset. Vbi autem apparuit in homine Iesu Dei filius, à quo procedebat diuinus Spiritus, statim hic euolauit ad consortem naturæ. Nunquam enim non euolatur ad cognatam naturam, eiusque moribus adiungimur. De Moyse ait Paulus ad Hebræos 11. [Hebr. 11.] *Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei.* Nota est historia ex Exodo, vbi Moyses adoptatus filius Reginæ Ægypti viuebat inter Ægyptiorum delitias. Quadam autem die videns Hebræum hominem iniustè affligi, ad eum liberandum conuolauit. Et cur non magis dissimulat? Cur non magis morem gerit Ægyptiis, quorum Princeps erat? Habebat apud Hebræos veros parentes suos, nec potuit illis non accurrere. Ait Imperfect. homil. 25. in Matth. [Imperfect.] *Perdidit beneficium suum Ægyptus, non potuit bene nutriendo facere suum Moysem, qui meliùs nascendo fuerat alienus.* Nullis teneri potuit lucris apud Ægyptios, vbi ad natales proprios erat recurrendum. Nunquam enim non cognatio naturæ suas vires non exerit. Iob 1. [Iob 1.] *Vir erat in terra Hus nomine Iob, & erat vir ille simplex, & rectus.* Vt nouum, & inusitatum refert textus, quòd vir bonus esset in terra Hus, in qua Husitæ, siue Idumæi vniuersi in malum consentiebant. Et vnde tantus Idumæorum in malum consensus? Erat eorum pater Esaü, qui pro prandio primogenium vendiderat, & à parte steterat iniustitiæ, & inde Idumæi manibus, pedibusque in sententiam patris ibant. Ait Chrysostomus homil. 1. in Iob: [Chrysost.] *Omnes iniqui erant, omnes Deo odibiles, omnes superbi ad Esaü descendentes, peccatisque non secus, quàm conuiuijs gaudentes.* Expende, *peccatisque non secus, quàm conuiuijs gaudentes;* quippe Esaü scelera à prandio cœperunt, propter quod vendidit primogenium. Quem sic in omni malitia sequabantur filij, vt etiam in prandiis, & conuiuijs illum æmularentur. Matth. 25. dicebat de Iuda, vt Iesum meum vendidit Sacerdotibus, qui *constituerunt illi triginta argenteos.* Et mirabar hominis impudentiam, qui auderet tantum magistrum publicè vendere. Vnde miser raptus es in tantum nefas? Cur non magis discrimen vereris? Ait Rupertus lib. 4. de glor. & honore Filij hom. circa finem: [Rupert.] *Ab initio, quo patres tui, ô Iuda, viginti argenteis, vendiderunt Ioseph fratrem suum, vsque nunc auaritiæ morbo languidus incessisti, & huc usque processisti, vt in pretium sanguinis triginta argenteos acciperes.* Vt Iudæ maiores sanguinis fraterni venditores extiterant, sic ille rapiebatur in maiorum suorum malitiam. Heu vis cognatæ naturæ, vt potens est trahere homines in sententiam suam!

§. XXXIV.

Pusilli, & infirmi animi est tristibus nuntiandis accurrere.

SApienter Adonias hoc felicis nuntij promebat signum, dicens ad Ionatham: *Ingredere, quia vir fortis es, & bona nuntians.* Meritò coniungit virum fortem, & bonorum nuntium. Ad tristia nuntianda currere, nunquam fortis vir, & magnanimus solet; sed pusilli, & infirmi animi vir, cuius cordi plus hærent tristia, & infelicia. Raró, aut nunquam inuenies in sacro textu malorum nuntium, qui præ se non ferat infirmitatis signum. Iob 1. dicebat tertius nuntius: [Iob 1.] *Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaserunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percusserunt gladio, & ego fugi solus, vt nuntiarem tibi.* Sanè infirmior, & meticulosior fugit, & nuntiauit mala; qui fortes, & strenui erant obstiterunt hostibus; & in bello ceciderunt percussi. Similiter 1. Regum 4. post Israëlitarum cladem à Philisthæis acceptam ait: [1. Reg. 4.] *Currens autem vir de Beniamim ex acie, venit in Silo in die illa, scissa veste, & conspersus puluere caput, &c. Et dixit ad Heli: Ego sum, qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi hodie, &c. Ruina magna facta est in populo: insuper & duo filij tui mortui sunt, Ophin, & Phinees, & arca Dei capta est.* Et quis est hic, qui cucurrit vt tam acerba, & tristia nuntiaret? An aliquis strenuus dux? An aliquis vir nominis? Minimè; sed ipsa de se ait: *Ego sum, qui veni de prælio, & ego qui de acie fugi;* nihil de se ait, quod non meticulosum, & infirmum homuncionem denuntiet. Pulchrè enim ibi ait D. Gregor. PP. [Gregor. PP.] *Fugere metuentis est.* Qui strenui erant, vel in acie pugnantes, occubuerant, vel ægrè, & difficulter locum relinquebant pugnæ. Meticulosus, & infirmus homo & fugæ se dedit, & cucurrit multus in enunciandis tristibus.

3. *Regum* 1. Hæc est vox, quam audistis. Sed & Salomon sedet super solium regni. Et ingressi serui Regis benedixerunt domino nostro Regi Dauid, dicentes: Amplifi-

ect Deus nomen Salomonis super nomen tuum, & magnificet thronum eius super thronum tuum. Et adorauit Rex in lectulo suo, insuper & hæc locutus est; Benedictus Dominus Deus Israël, qui dedit hodie sedentem in solio meo, &c.

§. XXXV.

Crux Christi, & passio Reges facit.

VT Regem Salomonem faceret Dauid, inter alia præcepit, vt in solio suo sederet, quod factum in testificationem Salomonici regni refert Ionathas Adoniæ, iis verbis: *Sed & Salomon sedet super solium regni.* Equidem post acclamationem, & vnctionem solium maximè Salomonem Regem ostendebat. Quò cùm accedo, non possum non meminisse dominicæ crucis mysterium. Hæc enim est solùm, quòd maximè Iesum ostendit Regem. Dicebat Dominus
Ioan. 12. Ioan. 12. *Nunc iudicium est mundi. Nunc Princeps huius mundi eycietur foras, & ego cùm exaltatus fuero,* &c. Nunc dicitur Rex diuinus ad iudicandum sedere; nunc dicitur munus regale exercere in damnando Principe tenebrarum. Sed ad quod tempus respicit illud *nunc*? Continuò subdit; *Ego cùm exaltatus fuero*, quasi innuens tempus crucis esse illud, in quo è suo solio Iesus regale munus exercebit damnando reos. Quò spectans Germanus Hierosolym. orat. in Exaltat.
Ger. Hieros. crucis apud Grethserum tom. 2. ait: *Nunc iudicium est mundi huius; iudicat verò vt Rex, in thronum regalem crucis conscendens.* Expende illud, *iudicat verò vt Rex*; tunc enim maximè Iesus meus Rex ostenditur, cùm solium crucis ascendit. De crucis enim passionisve dominicæ solio regnum Christianum singulariter clarescit.
Matth. 24. Matth. 24. dicebat Dominus: *Vbicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquilæ.* Legunt alij, *vbicumque fuerit cadauer*; quasi de Iesu mortuo, & crucifixo intelligentes. Et cur diuinissimus hic crucifixus, & mortuus non alios alites, sed aquilas ad se trahit? Vt aquila regalis est, sic de crucifixo Iesu, & mortuo omnes Reges apparent. Vt dicat Orig. homil. 30. in Matth.
Orig. *Non dixit: Vbicumque fuerit cadauer, congregabuntur vultures, aut corui; sed volens ostendere magnificos, & regales esse omnes, qui in passionem Domini crediderint, propriè dixit, congregabuntur & aquilæ.* Circa alios mortuos vultures sunt, & corui; verùm circa crucifixum Iesum non vultures, nec corui, sed aquilæ sunt, numquam enim crux, & passio Christi suos alumnos non facit regales.

§. XXXVI.

Ab vnius Iesu nomine latissima venit posteritatis amplificatio.

EA amplificatio speratur à nomine Salomonis, quæ ipsum nomen patris Dauidis vincat. Dicunt namque serui eius; *Amplificet Deus nomen Salomonis super nomen tuum*, &c. Quam amplificationem in nomine Salomonis optari potuit, sed haberi non potuit, vt inde magis clareret gloria Dauidis, & Salomonis filij, de quo ait
Paul. ad Philip. 2. *Dedit illi Deus nomen super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur*, &c. Sic vnum Iesu nomen super omne nomen valet amplificari, adeò vt de tanti nominis virtute, vbicumque sit, mira statim cernatur amplificatio. Sola erat Maria, & per virginitatis votum, sic se in sua solitudine clauserat, vt minimè de posteritate amplianda cogitaret. Tunc ingressus ad eam Angelus, Luc. 1. ait: *Ecce concipies, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum.* Virgini dicitur, vt ampliandum erat genus eius per filium. Et vnde manente Mariæ virginitate poterat fieri illa generis, & posteritatis dilatatio? Ait Angelus: *Vocabis nomen eius Iesum*; vbi nomen Iesu cœpit clarere, nulla non possibilis est amplificatio, & dilatatio. Ad hæc loquebatur
D. August. homil. 17. de temp. *O sacrum mysterium in natiuitate Domini! Concepit Virgo antequam sponsum haberet; & quod ad laudem nominis Domini pertinet, & mater, & virgo cœpit esse post partum.* Expende illa, *quod ad laudem pertinet nominis Domini*; diuino Iesu nomini acceptum refert, quòd virgo manens dilatationem & propagationem simul matrum habeat. Et quidem hæc est efficacia, & potestas diuinissimi nominis, quæ ab amplificatione, & dilatatione commendatur. Apparuerunt hoc sæculo duo sacri Ordines, alter à sancta Tharasia de Iesu amplificatus, illustratus; alter à parente meo sancto Ignatio sub nomine Societatis Iesu erectus, & fundatus. Et quis dicat, quàm breui vterque Ordo dilatatus, amplificatusque sit longo filiorum examine? Planè tam perennis doctissimorum, sanctissimorumque virorum scaturigo, qua vterque sanctissimus Ordo æternatur, non ad aliud, quàm ad laudem nominis Domini pertinet. Vt Tharasia, & Ignatius sub nomine Iesu clarent, sic in immensum amplificantur. Quod meditatus statim memini mulierum, quæ in Genesi, & in Isaia nuptiarum fructus optabant. Rachel Genes. 30. sic ad maritum clamabat: *Da mihi filios, alioquin moriar.* De aliis dicit Isaias cap. 4. *Apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa, dicentes: Panem nostrum comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos.* Omnes hæ fœminæ de posteritate sua dilatanda cogitabant, pro qua Rachel magno fletu filios petebat. Septem autem illæ nullum verbum de filiis faciunt, imò aiunt, *tantummodo vocetur nomen tuum.* Et quando eodem desiderio tenentur, quo Rachel, cur non pro filiis clamant? Cur contentæ sunt, si hoc tantùm obtineant, quod viri illius nomen inuocetur super illas? Quale erat illud nomen, quod solùm præ aliis desiderabatur ab illis, quæ de posteritate dilatanda cogitabant? Credo illis in mentem venisse nomen Iesu, in quo solo, deficientibus omnibus aliis, & viuere, & amplificari, & propagari sperabant. Ad hæc dicebat ibi Interlinealis: *Tantummodo inuocetur super nos nomen tuum, vt omnes dicamur nomine tuo, id est, omnes vocemur Iesus, vt omnia in omnibus nomen tuum fiat.* Nihil deficit illi, quem Iesu nomen irradiat, à quo habet, quidquid vult, & habet viuere, ac propagari, & æternari

Margin notes (right column): Philip. 2. — Luc. 1. — August. — Genes. 30. Isai. 4. — Interlin.

3. Regum 1. Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes, qui fuerant cum Adonia, & iuit vnusquisque viam suam. Adonias autem timens Salomonem, surrexit, & abiit in tabernaculum Domini, tenuitque cornu altaris. Et nuntiauerunt Salomoni, dicentes: Ecce Adonias timens Regem Salomonem tenuit cornu altaris, dicens: Iuret mihi Rex Salomon hodie, quòd non interficiat seruum suum gladio. Dixitque Salomon: Si fuerit vir bonus, non cadet, &c.

§. XXXVII.

Si vel paruum Dei pro te habeas, superas maximas mundi potestates.

NOn possum non mirari, quòd tantus terror Adoniæ asseclas inuaserit, vt statim vnusquisque fugerit. Ait enim textus: *Territi sunt ergo, & surrexerunt omnes, qui erant cum Adonia, & iuit vnusquisque viam suam*, &c. Sanè à parte Adoniæ erant Abiathar, & Ioab cantatissimus militiæ Princeps, & omnes filij Regis, & Principes exercitus. De Salomone autem solùm dictum est, vt fuerit vnctus Rex iubente Dauid, nondum pro tutando scripti milites, nondum coactus exercitus, nulla militaris manus apparuit. Quid ergo tam citò potuit frangere Adoniam, & cantatissimum Ioabum, & Principes exercitus, vt fugerent? Non galea, non scutum, non lancea in Salomone apparet, sed parum tantùm olei, quo fuerat inunctus. Cur de parua olei vnctione tantus pauor in factionarios exiuit? Erat vnctio illa Salomonis legitima, & à Deo decreta, & inde valentior omnibus armis aduersùs rebelles vniuersos. Nota est vnctio ipsius Dauidis, quæ facta fuit à Samuele; de qua ait textus 1. Regum 16. *Tulit ergo Samuel cornu olei, & vnxit Dauid in medio fratrum eius*, &c. Nihil aliud fecit Samuel, quàm inuertere cornu olei super caput Dauidis, vt faceret eum Regem, & statim abire. Et quis non videat illam inaugurationem Regis in sola olei vnctione consistentem? Erat Dauid pastor inermis; habebat contra se potentissimum Regem Saülem multo cinctum exercitu, deinde vniuersos Philisthæos, à quibus debebat regnum eripere. Pro se autem quid habebat? Non arma, non militem, sed parui olei vnctionem; quæ, prout à Deo erat, præ omnibus armis omnes detriumphare valebat. Rem miratus D. Chrysostomus in Psalm. 50. ait: *Venit ergo Dauid de pascuis, & vngitur vnctione Domini, oleo benedictionis, ministerio quidem hominis, sed Dei nutu, quod superposuit capiti eius cornu chrismatis omni diademate, & purpura potius, & perrexit habens regnum, non lorica indutus, non protectus clypeo, non telis munitus, sed habens benedictionem Dei omnibus potentiorem.* Ecce tibi, vt à paruo benedictionis diuinæ oleo redditur Dauid potentior omnibus. Quidquid enim Dei est, etsi paruum videatur, præ omnibus exercitibus & armis est ad prosternendos hostes. Dicebat Cant. 1. *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea.* Quòd si examines, quali equitatu vsus est Dominus in euertendis curribus, & exercitibus Pharaonis, vnam solam virgam inuenies, qua Moyses mare scidit, vt transeat Israël, & qua iterum aquas reduxit, vt tota Pharaonis potentia submergeretur. Et quid virga paruula ad equitatum, ad equestrem exercitum? Equidem virga illa vt Dei erat, & in Dei virtute operabatur, licèt paruula esset, tamen equestribus exercitibus valentior erat ad euertendos contrarios exercitus. Ait Rupertus ibi: *Hoc est, quod te nolo ignorare, ait Dominus. Magnum & mirum spectaculum respicienti, inde currus Pharaonis, hinc equitatum meum. Currus Pharaonis valde multi ferro armati, plerique etiam auro, & argento insignes fuerunt: equitatus autem meus virga vna fuit, virga Moysi, & Aaron*, &c. *Rectè ergo virga talis dicitur equitatus Domini, qua contra tot currus, & equites Pharaonis sola suffecit, & victoriam peregit.* Non spectes paruitatem, & fragilitatem virgæ; sed specta, quòd erat virgo Dei; & vel virgula habens Deum pro se, equestribus exercitibus par est ad hostes prosternendos. Quò adduco victoriam Stiliconis in campis Pollentinis de Gottis partam virtute crucis dominicæ. De qua ait Prudentius lib. 2. contra Symmachum:

———Cecinere tuba, prima hasta Draconis
Præcurrit, quæ Christi apicem sublimior effert.
Illic ter denis gens exitiabilis annis
Pannonia pœnas tandem deleta pependit.
Corpora famosis olim dicata rapinis
In cumulos congesta iacent, &c.

Sic vt hasta sublimior Christi apicem extulit, cos hostes inimicæ, quasi ad validissimi exercitus impetum ceciderunt.

Cant. 1. — Rupert. — Prudent. — 1. Reg. 16. — Chrysost.

§. XXXVIII.

Quod mendaciter tibi à creaturis promittis, id veraciter in vno Deo inuenies.

DEsertus à suis Adonias, ad tabernaculum Dei confugit, sic enim habes: *Adonias autem timens Salomonem, surrexit, & abijt in tabernaculum Domini*, &c. Suprà dicebat textus de illo: *Sermo ei cum Ioab*, &c. De Ioabi potentia sperabat regnum, & de patris sui dissimulatione: & de ingentis multitudinis voce, quæ clamarat, Viuat Rex Adonias. Modò solus ab omnibus destitutus ad Deum in tabernaculis eius confugit; & meritò, solus enim Deus in veritate tribuit, quod alij mendaciter promittunt. Quis nesciat altos Adami spiritus, cùm audit Genes. 3. *Eritis sicut dij?* Et dum hac promissione inescatus diuinitatem procurat, inuentus est & miserabilis, & solus & nudus. Festinauit miser non ad Deum, sed ad latebras; Deus autem venit ad illum, vt sibi Adamum adiungeret, vbi dixit Ioan. 1. *Verbum caro factum est.* Cur Domine sic tibi hominem adiungis? Ad quid tanta propinquitas hominis & Dei? Bene homo Deo iungitur, vt in

Genes. 3. — Ioan. 1.

quo

quo solo veraciter haberet, quod sibi de aliis fallaciter præsumpserat. Vt dicat Andreas Hierosol. homil. in Annunt. *Decebat quippe eum, à quo facta sunt omnia, veterus nostræ noxæ condemnationem mutare, propriaque sua gloria gloriosam reddere corruptam in Adamo naturam, nec non veritate contundere fallax illud fallacis patris consilium, cuius opus fuit prima transgressio.* Expende illud, *veritate contundere fallax illud fallacis patris consilium*; consilium enim illud habitum cum serpente ab Adamo de acquirenda sibi diuinitate, de inuadenda sede imperij diuini, totum fuit fallax, & mendax; mentitus fuit serpens, dicens: *Eritis sicut dij*; mentita fuit Adami ambitio sibi, dum inde ad diuinitatem habendam tenderet. Quid tunc? Decuit hominem non ampliùs sermocinari cum serpente, nec cum vxore, sed Deo vniri, in quo solo falsa illa consilia contusa sunt veritate ipsa. Habuit enim ex Deo in veritate homo, quod de aliis fallaciter sibi præsumpserat. Vtinam Adonias, vtinam vniuersi nos sincerè ad Deum confugiamus, illique toto corde inhæreamus, non dubitem inde fallacissimas præsumptiones à creaturis conforas in veritatem ituras. Quid fallacius, quàm regnum illud à Pilati ministris datum Iesu? De illo ait Ioan. cap. 19. *Et milites plectentes coronam de spinis imposuerunt capiti eius, & veste purpurea circumdederunt eum. Et veniebant ad eum, & dicebant: Aue Rex Iudæorum.* Ecce tibi & corona, & purpura, & Regis acclamatio ibi mendacissimè, & falsissimo corde attribuebatur Iesu; & quid inde? Hæc ipsa falsissima Regni signa Deo adiuncta in veri, & æterni regni formam commutata sunt. Vt dicat D. Isidor. Pelus. lib. 1. epist. 251. *Ludibrij vestis de terreno imperio tanquam de re ludrica triumphauit. Verùm domino imposita robur, ac vires contraxit, atque ad imperium à corruptione liberum progressa est.* Quid pulchrius? Falsissima illa purpura, in qua terrenorum regnorum fallaciæ vincebantur, Deo adiuncta eas vires accepit, quibus ad verum & solidum regnum transferebatur. Felices nos si Deo iungamur, certum est, quòd fallacissimæ capiti nostri præsumptiones, in solidam transibunt veritatem.

Andr. Hier.

Ioan. 19.

Isid. Pelus.

§. XXXIX.

Semel fallaci, & duro tibi ne te committas, vbi quòd non credamus nos mundo, nec vitijs.

Metuens à Salomone Adonias ad tabernaculum Dei confugit; ait namque: *Adonias autem timens Salomonem surrexit, & abijt in tabernaculum Domini*, &c. Cur non priùs ad patrem Dauidem confugit, vt vel patris nomine acquireret sibi patrocinium? De Iacob filiis dicit Genes. cap. 50. *Timentes fratres Ioseph, & mutuo colloquentes: ne forte memor sit iniuriæ, quam passus est, & reddat nobis omne malum, quod fecimus, mandauerunt ei, dicentes: Pater tuus præcepit nobis, antequam moreretur, vt hæc tibi verbis illius diceremus: Obsecro, vt obliuiscaris sceleris fratrum tuorum*, &c. Et quidem atrociùs isti peccarunt in Ioseph, quàm Adonias in Salomonem; & tamen vt se protegerent ab offenso fratre, ad patris confugiunt nomen. Cur similiter Adonias non de parentis patrocinio disponit suam defensionem? Promiserat sibi antea Adonias regnum de parentis gratia, & de parentis permissione, qua permissus fuerat regiè se gerere in curribus, & comitatu subditorum. In quibus vt se falli nouit translato regno à patre in Salomonem; non ampliùs fidit patri, cuius fiduciam sibi adeò fallacem nouerat. Heu filij huius mundi, & quando vos non credetis parenti, quem toties fallacem nostis? Quando non credes voluptati, à qua sæpè spoliati, & miserè percuti expertus es? A Iacobo Patriarcha petebat filius Ruben, vt sibi crederet Beniaminum in Ægyptum deducendum. Ait Genes. 42. *Cui respondit Ruben: Duos filios meos interfice, si non reduxero illum tibi: trade illum in manu mea, & ego eum tibi restituam. At ille, Non descendet*, inquit, *filius meus vobiscum.* Sic bonus pater Ruben primogenito filio negabat Beniaminum ducendum, quem immediatè concessit Iudæ. Et cur illud etiam Rubeno non concessit? Expertus iam semel fuerat Rubenum infidum, vt qui parentis cubile macularat, & ampliùs illi non fidit. Ait Theodor. quæst. 103. *Quare pater noluit committere Beniamin ipsi Ruben? suspectus illi erat propter illegitimum congressum, & petulantiam in cubile patris commissam.* Sapientum quippe est, & semel infido, & fallaci iuuento cauere sibi. Vt mirer homines, qui toties temporalia bona infida inueniunt, adhuc hærere illis. Post peccatum hominis Genes. 3. *Dominus eiecit Adam, & collocauit ante paradisum voluptatis Cherubim, & flammeum gladium, atque versatilem ad custodiendam viam ligni vitæ.* Et cur tanta custodia? Tantus gladius? Tot ignes pro arcendo homine? Vel verbo solo imperat ventis, & mari, & non transgrediuntur fines suos, cur aduersùs hominem tot se armis munit? Ait D. Chrysostomus ibi: *Quoniam tam negligens iam fueras in mandato tradito, hinc factum est, vt tanta diligentia ingressus muniretur, & præcluderetur.* Semel nouerat hominis audaciam in contemnendo Deo, & vindemiando paradiso; & ideo tot gladiis, tot ignibus munit ingressum illius. Huc conueniant homines, & cùm videant se toties spoliatos, & vulneratos à vitiis, in vltimasque miserias reductos, & ferro, & igne se muniant aduersùs illa. Iesus meus vbi inuenit ouem perditam Luc. 15. *Imponit in humeros suos gaudens.* Cur in humeris portat ouem? Cur non magis curat vt ipsa inambulet pedibus suis? Ait cat. Græc. in D. Lucam: *Neque iam amplius, propriis suis, quibus semel errauit, pedibus mouetur, sed ab ipsa natura diuina gestatur.* Ecce tibi vt non ampliùs fidit pedibus, quibus semel errauit.

Genes. 50.

Genes. 42.

Theodor.

Genes. 3.

Chrysost.

Luc. 15.

Cat. Græc.

§. XL.

Quæ Deo credimus, iam certissimè tenemus.

Non quamcumque pacem, sed pacem iuratam petit Adonias ex Salomone, dicens: *Iuret mihi Rex Salomon hodie, quòd non interficiat seruum suum gladio.* Non contentus est simplici Regis promissione, nisi & huic iuramentum addatur; & meritò, quia in simplici promissione

missione authoritas Regis humana sola intercedit, in iuramento autem Dei authoritas additur. Et sapienter non homini, sed Deo se credit, sciens, quòd Deo credita, certissimè statim teneri incipiunt. Quò spectans Paulus ad Rom.8. in-

Rom.8.

quit: *Ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. Spe enim salui facti sumus.* Se gementem adhuc ostendit, & iam se à lachrymis saluum profitetur. Non enim ait: Salui facti erimus, sed *salui facti sumus.* Et si adhuc in gemitu es, vnde saluus es? Spe saluus factus est; ex quo enim spem in Deo posuit, illique se credit, iam certissimè putat se tenere salutem. Ait D. Hieronymus epistol. ad

Hieron.

Virginem missam in exilium: *Tantam in nobis fidei stabilitatem Dominus esse desiderat, vt certius esse, quod credimus, quàm quod patimur, iudicemus; & verius habeamus speranda, quàm sensibilia; & præsentes angustias non sentiamus, dum in futuram spem tota animi intentione protendimur, &c. Certa spes rem vincit instantem, vt illud quodammodò esse incipiat, quod futurum est, & desinat esse, quod præsens est.* Quid pulchrius? Sit tua spes in Deo posita, te vni Deo committe; & ex tunc mala præsentia euanescunt, & bona futura iam censentur esse in tua potestate. Nihil enim certiùs habes, quàm quod Deo credis. Pro

Ioan.16.

quo monebat Dominus Ioan.16. *Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis.* Circa quæ ait D. Hieronymus vbi suprà; *In me, inquit Dominus, pacem habeatis, hoc est dicere: Firmius vobis sit, quod in me est, qui semper sum, quàm quod in temporali geritur mundo. Quia mundus transibit, & malitia, quæcumque agitur in ipso, finietur. Pax verò mea, nulla vnquam defectione temporis soluetur.* Expende illa, *firmius vobis sit, quod in me est,* &c. quippe quod Deo nititur, illud solùm habet veram securitatem, & firmitudinem.

§. XLI.

Remissio sceleris paruum est beneficium, vbi mens peccatoris non sanatur.

QVid quòd Adonias veniam impetret à Salomone? Pepercit equidem illi, dicens: *Si fuerit vir bonus, non cadet ne vnus quidem capillus eius in terram.* Et statim ait: *Vade in domum tuam.* Sed quantulum hoc fuit beneficium Adoniæ, dum ab eius animo non ablata fuit ambitionis radix? Equidem non post multos annos dum in eo recruduit ambitio, irremissibiliter ad mortem fuit raptus. Paruum, mihi crede, beneficium præstas peccatori, cui cùm parcis, eius non sanas

Psalm.31.

mentem. Dicebat Psalm. 31. *Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.* Duo requirit in peccatoribus ad eorum plenam fœlicitatem, alterum quòd eorum iniquitates condonentur, alterum quòd tegantur. Sed post remissionem, quid importat tectio illa? Crediderim illis verbis aliquid de Medicorum consuetudine importari, qui saluriferis emplastris vulnera percussi tegunt, vt recipiant sanitatem. Sic Psaltes non contentus remissione extrinseca peccatorum, ad plenam felicitatem adhuc requirit aliquid animæ impressum, quod eius affectiones componat, & vulnera sanet. Vt meritò dicat

Zeno.

D. Zeno lib.3. serm.25. *Pretiosa est indulgentia, qua & veniam præstat, & medicinam. Cæterùm qui parcit venefico, homicidæ, adultero, incestaori, sacrilego, nisi eius curauerit mentem, non video, quid illi præstiterit.* Profectò parùm accipit, qui solam sceleris veniam obtinet, in eisdem animi morbis manens, qui ni tollantur, extremum exitium certissimè trahent. Ideo verùs Salomon

Luc.7.

mulieri peccatrici dicebat Luc.7. *Remittuntur tibi peccata, &c. Vade in pace.* Circa quæ Theo-

Theophyl.

phylactus ait: *Non contentus remisisse peccata, nisi adiecisset operationem boni. Vade in pace.* Pertinebat hoc ad beneficij cumulum, ne tantùm peccatrici parceret, sed insuper eius animam sanaret, vt posset bona operari. Quò spectans D. Chrysostomus in catena Græca D. Luc. ait:

Chrysost.

Hanc meretricem & suscepit, & curauit. Cui peccata dimisit, simul & eius menti indidit sanitatem. Id quod non semel faciebat Dominus peccatoribus; de quibus dicit Chrysostomus

Idem.

homil.11. in Ioannem: *Quemadmodum corpora bene curata non in bonam tantùm valetudinem, sed in bonum quamprimum habitum restituuntur; itidem animas Deus, non à vitijs solùm purgauit, sed ad ipsum mox virtutis cacumen extulit; & publicanus Apostolus factus est, &c.* Sic pergit per multos, qui vbi condonationem peccatorum receperunt, simul ad eam mentis sanitatem fuerunt redacti, vt summum fastigium pertingerent sanctitatis.

§. XLII.

Externas operationes virtutum, etsi asperas, faciliùs amplexamur.

QVi modò regnum ambiebat, Salomonemque despexerat, & viderat se Regem acclamari, nunc non detrectat procidere coram Salomone. Imò de illo ait textus, *& ingressus adorauit Regem Salomonem.* Et quomodo tam citò potuit adduci, vt prosterneret se humi, & Salomonem adoraret, qui paulo antè tam anxiè ambiebat adorari? Crede mihi, facillimæ sunt externæ virtutum operationes, licèt asperrimæ videantur. At quæ ad internam pertinent compositionem animæ, ægrè, & difficulter, & non sine ingenti labore & studio efformantur. Rem pulchrè tractabat Author putatus Hieronymus

Hieron.

epistol. ad Demetriam, fatus: *Intra vnius horæ spatium mutatur habitus, ieiunare, abstinere, psallere, vigilare, non tam studio opus habent, quàm voluntate. Quilibet incipiens, statim vt voluerit, ad ista perfectus est; imò hoc faciliùs facere possunt, qui recentes corporis vires de sæculo ad propositum afferunt. Mores verò mutare, singulasque virtutes animi formare in se, atque perficere, grandis studij est, & longæ consuetudinis.* Sapienter bonus author externarum operationum virtutem comparat cum internis: & illas longè faciliores habet. Ecce tibi in religiosa familia est habitus asper, ieiunia, vigiliæ, psalmodiæ, cantus, humi cubationes; sunt item sæcularium affectuum mortificationes, propriæ voluntatis abnegationes, contemptus temporalium splendorum, & commoditatum. Cùm ergo quis sese religioni tradit, spatio vnius horæ mutatur habitus, & vnius hebdomadis spatio ieiunat, vigilat, psallit, humi cubat, & omnia hæc externa perfectissimè

peragit. At mores mutare, affectus exuere, virtutes animi formare; ea res est grandis studij & longæ consuetudinis, ad quam vix peruenitur post multos exercitij annos.



Capvt IV.

Secunda Salomonis inauguratio.

TEXTVS HISTORIA.

NOn quieuit Dauid in Salomonis inauguratione facta in Gihon; sed eò statim addixit animum, vt maiori pompa in totius regni comitiis, eius thronum firmaret. Omnes sanè populi ordines, & regni proceres conuocantur; qui è singulis prouinciis, ciuitatibusque venientes, Dauidis Regiam impleuerant. Illic Regum suggestus eminebant, duo quidem regali, sed inæquali fronte fulgentes. Alter enim maiori gloria celsus præcipuum locum tenebat, alter paulo inferius ad latus recesserat. Ille Dauidi, hic Salomoni sedem prætendit. In quibus postquam Reges præbuerunt se populo, & manu plausum compescunt, non nihil moratus Dauid, vt Salomon à Deo fuerit Rex electus, manifestat. Multo, inquit, iam diu desiderio afficiebar, templi ædificandi Deo omnipotenti, pro quo dum impensas paro, repulsus inuenior, vt qui belli puluere, & sanguine hostium manus infectas haberem. Promissus tamen mihi filius est, adhuc orturus ad regnum, nomine, & re pacificus, cuius sapientia & opere exurgeret omnium cantatissimum templum, digna Dei sedes in terra. Hic est Salomon à Deo designatus, vnus è minoribus filiis meis, quos Deo refero acceptos. Sic è minoribus filiis Iacob Iudas electus est, cuius Tribus in populo principatum haberet. Sic fratrum minimus & ego sedem regni teneo. Impone igitur ô fili, fortunatissime Regum ingenti operi manus, aggredere templi ædificium, quod immensam diuinitatem deceat. Stabant nunc proceres silentio defixi; nunc lætis murmuribus, & nouo Regi, & templi fabricatori annuebant. Quem in medio statuunt, & oleo manu Sacerdotis Sadoch delibuto simul inungunt, & acclamant Regem. Nam tantum Principem, à Deo electum, publicis comitiis ab omnibus regni ordinibus suscipi intererat. Deinde Dauide paulisper in inferius secedente, ad thronum ducitur paternum, vt in patris oculis & à fratribus, & à regni proceribus, & popularibus adoretur.

MORALIA CIRCA textus literam.

SECVNDO ad sacrum Oleum venit Rex Salomon à Deo electus, vt innuat, quàm multus debeat esse in sacris Rex, qui in regno confirmari vellet.

1. Paral. 28. Conuocauit igitur Dauid omnes Principes Israël, duces tribuum, & præpositos turmarum, *&c.* Cúmque surrexisset Rex, & stetisset, ait: Audite me fratres mei, & populus meus: Cogitaui, vt ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, & scabellum pedum Dei nostri, & ad ædificandum omnia præparaui. Deus autem dixit mihi: Non ædificabis, *&c.*

§ I.

Principum magistri puritate castitatis conspicui sint.

INter eos, qui conuocati sunt à Dauide, notanter Eunuchi regiæ prolis ponuntur; quippe ait: *Conuocauit igitur Dauid omnes Principes Israël, duces tribuum, & præpositos turmarum, qui ministrabant Regi*, &c. *Filiosque suos cum Eunuchis*, &c. Non solùm filij Regis, sed & qui fuerant eorum pædagogi, & magistri vocantur, qui Eunuchi dicuntur, non quia secti erant; non enim id lege Moysi permittebatur; sed quia conspicui erant pudicitiæ, & castitatis virtute. Sic etiam & Daniel Eunuchus dicebatur, iuxta D. Epiphan. & Dorothæum in eius vita, ob solam eius eximiam castitatem. Nec immeritò tales magistri, & pædagogi filiorum à Regibus quærebantur, qui eximij essent in virtute castitatis.
Dicit enim Psalm. 104. *Eloquium Domini inflam-* Psalm. 104.
mauit eum. Misit Rex, & soluit eum; Princeps populorum, & dimisit eum. Constituit eum dominum domus suæ, & Principem omnis possessionis suæ, vt erudiret Principes eius, sicut semetipsum, & senes eius prudentiam doceret. Ecce tibi, vt Regiæ Pharaonis Ioseph & dominus, & magister esset; quid priùs in illo factum est, nimirum: *Eloquium Domini inflammauit eum*; vt ignis inflammat aurum, quod purificat; sic diuinum eloquium igniuit, & inflammauit Iosephum, ab omnique libidinis sorde purum, & defæcatum ostendit. Et inde totius Pharaonis Regiæ magister fuit electus. Quò spectans ait D. Bruno ibi:
Verbum interpretationis à Domino ipsi datum in- Bruno.
flammauit Ioseph, id est, comprobauit eum sanctum esse, qui antè adulter dicebatur, à similitudine auri puri, quod inflammatur, & per flammam purum esse comprobatur; & tunc Rex Pharao misit in carcerem, & soluit eum à compedibus, &c. *& postquam vidit eum sapientem, constituit eum dominum domus suæ, vt erudiret Principes eius, id est, Pharaonis*, &c. Itaque priùs ostensus est Ioseph ab omni libidinis macula purus, & deinde ab adulterorum pœna liber, & Regiæ Pharaonis magister est effectus. Nec miror, quòd castitatis puritas maximè requiratur in magistris, & pedagogis Regum, cùm hæc virtus plurimi æstimetur ad animos hominum efforman

Apocal.14.

effomandos,& effingendos. Apocalypſ.14. ait: *Agnus ſtabat ſuper montem Sion, & cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius ſcriptum in frontibus ſuis, &c. Hi ſunt, qui cum mulieribus non ſunt inquinati, virgines enim ſunt.* Ecce tibi virginum frontibus inſcriptum non ſolùm nomen Agni, ſed & nomen Patris eius. Et quid nomen Patris cum virgine? In Patre enim ſumma elucet fœcunditas in filiorum propagatione monſtrata. Nunquid tale poterit monſtrare virginitas? Equidem, quod pater productione eſt in filios gignendos, eſt virginitas doctrina, & inſtitutione in acquirendis filiis, vt inde meritò eodem fœcunditatis nomine dicatur Pater,& Virgo. Quò ſpectans Author catenæ Græcæ dicebat in Lucam cap.2.num.17. *Virginitas ſoli, puriſſimoque Deo verè propriè conſortes facit. Nam virginitas ſimul cum incorrupto Patre, mente comprehenditur.* Quid pulchrius? Expende illa, *virginitas ſimul cum incorrupto Patre, mente comprehenditur*; in eumdem conceptum Patris ingreditur virginitas, vt quæ inſtitutione ſua, & doctrina ſua,& efficaciſſima,& fœcundiſſima ſit ad acquirendos filios.

§. II.

Alacritas mentis internæ ſolet corporis infirmitatem ſuperare.

3. Reg.1.

DIcitur modò de Dauide: *Cùm ſurrexiſſet Rex,& ſtetiſſet, ait,* &c. Paulo antè in prima inauguratione Salomonis 3.Regum 1. *Adorauit Rex in lectulo ſuo.* tanta erat ſenectute confectus, vt vel adoraturus Deum non poſſet à lecto conſurgere. Qui fieri potuit, vt modò non ſolùm ſurgeret, ſed & ſtaret in longa concione ad Principes ſuos? Vt modò res erat de cupidiſſima ſibi templi ædificatione, & de firmando filio in Regno, tanta animi alacritate ad ea negotia feſtinabat, vt ea corporis infirmitatem vinceret, & robur inderet. Poteſt equidem alacritas mentis internæ corporis infirmitatem ſic ſuperare, vt appareat robuſtus, qui erat infirmus. Cùm Iacob penè animam ageret, Geneſ.48. ait textus:

Geneſ.48.

dictum eſt ſeni: *Ecce filius tuus Ioſeph venit ad te. Qui confortatus ſedit in lectulo,* &c. Qui moriturus iacebat, vbi audiuit filium ad ſe venire, & exurgit,& ſedit in lecto. Vnde hoc? ait Ru-

Rupert.

pertus lib.9. cap.22. *Confortatus itaque adeò mente eſt, qui ægrotabat corpore, ita vt corpus quoque feſſum alleuiaretur mentis alacritate; & cuius oculi corporei caligauerant præ nimia ſenectute, nec clarè videre poterat, interioris eius hominis acies clarificata eſt.* Sic mentis alacritas corpus feſſum, & proſtratum alleuiabat, vt ſurgeret, & erecto collo ſederet, vt ſedere ſolent, qui viribus valent. De Simeone illo cantatiſſimo ſene ait Luc.cap.2. *Venit in ſpiritu in tem-*

Luc.2.

plum. Quod ponderans Timoth. Hieroſol. orat. de illo feſto, ait: *Simeon itaque tamquam ætate*

Timoth.Hieroſol.

innouatus, animique deſiderio, perinde ac aliis quibuſdam vehementer concitatus, & à Spiritu ſancto nihilominus impulſus, & ſubleuatus celerrimè cucurrit, Ioſephumque & Mariam, qui rectà ad templum contendebant, anteuertit. Ecce tibi ſenex ætate confectus iuuenes ad templum contendentes curſu corporali anteuertit, & prior illis terit templi limina. Vnde hoc? Ait ibi: *Animique deſiderio, ac aliis quibuſdam vehementer concitatus.* Itaque animi deſiderium, & alacritas alas indidit ſeni, quibus concitatus & grauedinem ſenectutis & infirmitatem vinceret.

§. III.

Non parua celſitudo ab humilitate venit.

ARca illa fœderis tot officiis ab Iſraëlitico populo exaltata, modò dicitur à Dauide *ſcabellum pedum Dei noſtri.* Nec inde putes humiliari fœderis arcam, quia ad pedes Domini conſtituitur, ſed exaltari magis. Non enim parua celſitudo venit de illa humilitate. Quò traho D.Paulinum epiſt.1.ad Seuerum, in qua dicebat: *Beatus qui refugiſti de concilio impiorum, & in* Paulin.
via peccatorum perſiſtere noluiſti, & ſedere in cathedra peſtilentiæ dedignatus es, vt humilitate præcelſa pedibus crucifixi accubares. Humilitas eſt,& abiectio, qua ſe homo pedibus Chriſti obuoluit, ſed humilitas omni celſitudine celſior. De nullo celſior appares ad diuina tenenda, ad gloriam aucupandam, quàm de pedibus Domini. Matth. 28. *Venit Maria Magdalene, & altera* Matth.28.
Maria videre ſepulcrum. Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Angelus enim Domini deſcendit de cælo, & accedens reuoluit lapidem, & ſedebat ſuper eum; erat autem aſpectus eius ſicut fulgur, &c. Inter hæc mulieres erant. Tunc ait: *Ecce Ieſus occurrit illis, dicens: Auete. Illæ autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius,* &c. Non manus, nec latus, ſed pedes tenent. Quàm aliter Thomas cap.20. dicebat: *Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum* Matth.20.
clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Transfoſſus fuerat Ieſus manibus,& pedibus,& latere. Thomas autem ſolas manus, & latus amat videre. Cur ſimiliter ſanctæ illæ fœminæ non magis Principis ſui manus, aut latus petunt? Cur manus, latuſve oblitæ ſolos pedes tenent? Equidem inde eam celſitudinem obtinuerunt, qua citiùs Apoſtolis diuina penetrarunt myſteria. Vt docet D. Cyrillus Hieroſol. catech.14. *Mulieres quæ apprehenderant pedes, tre-* Cyril.Hieroſ.
moris terræ magnitudinem, & Angeli præſentis ſplendorem cernebant. Nulla tanta rerum, gloriarumve magnitudo eſt, quam à pedibus Domini pertingere non poſſis. Mulier pluribus annis deſperatæ ſalutis, tandem ſibi perſuaſit ad ſalutem tam longè à ſe diſſitam peruenire poſſe. Et quo medio nitebatur tanta præſumptio? Ait Matth.9. *Dicebat intra ſe: Si tetigero tantùm fimbriam ve-* Matth.9.
ſtimenti eius, ſalua ero. Non ſi manus, aut caput, ſed ſi fimbriam veſtis circa pedes verſantis tangeret, ad elongatam à ſe ſalutem peruenturam credidit. Quod & factum eſt. Quid enim non pertingat celſitudo humilitatis ad diuinos pedes ſeſe deiicientis? Pulchrè ait D.Gaudent. ſerm.in dedicat. Baſilicæ: *Attactu fimbriæ medelam cre-* Gaudent.
dentis fides traxit, & ſalutem, quam præſumpſerat, acquiſiuit. Expende illud, *quam præſumpſerat*; quidquid enim humana præſumptio ſibi obtinendum affingit, hoc verè obtinet fides, quæ te deiicit ad pedes Chriſti. De fimbriæ circa pedes

Iesu obuolitantis tactu id obtines, ad quod vix fugeret se peruentura præsumptio.

§ IV.

Bonorum propositum executioni mandare, præstantissimi viri est.

PVlchrè gloriatur Dauid de proposito ædificandi templi, quod quantum est ex se, & ipse mandabat executioni. Dicit enim: *Cogitaui vt ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini, & scabellum pedum Dei nostri, & ad ædificandum omnia præparaui.* Cogitauit planè Dauid de ædificando templo, idque animo suo facere decreuit, nec eo animi decreto, & proposito contentus fuit, sed insuper ad opus accessit omnia necessaria præparans. Ex quo Dauidis propositum non paruum accepit pretium apud Deum. Sic cauebat lex Leuit. 1. (Leuit. 1.) *Homo, qui obtulerit ex vobis hostiam Domino*, &c. *Immolabitque vitulum coram Domino: & offerent filij Aaron Sacerdotis, sanguinem eius fundentes*, &c. De adductore sacrificij agens solùm ait: *Homo, qui obtulerit*, nulla insigni tituli nota illum designat, sed hominem à plebeiis indistinctum vocat. Vbi autem accedit ad eos, qui de facto offerebant mactatam hostiam, de iis ait: *Offerent filij Aaron Sacerdotis*, &c. eorum vel auitam excellentiam proponens. Et cur hos de dignitate, & excellentia extollit; illum à plebeiis indistinctum proponit? In illo exprimebantur illi, qui largi sunt in promissis, & propositis bonorum faciendis, sed numquam accedunt ad opus; ij enim apud Deum viles sunt, & nullius nominis. Ille magnus, ille præstans vir est apud Deum, qui promissa, & proposita mandat executioni. (Isych.) Ibi Isychius ait: *Is qui oblationem offeret, sine nomine, & non designatè expressus est. Filij autem dicuntur Aaron, immolantes quod oblatum est, & sanguinem offerentes; quia oblationem quidem adducere, id est, promittere, quorumlibet est; implere autem promissa, non quorumlibet, sed illorum, qui filij Aaronis sunt, vtpote habentes in semetipsis sacerdotij dignitatem.* Quis adeò vilis, & plebeius, & nullius nominis homo propositum non habet, & animi decretum aliquid honesti faciendi? At propositum, & promissum exequi, & ad opus reducere, id cantatissimi, & nominatissimi viri est, cuius dignitas omnibus innotescit. (Prouerb. 13.) Ad hæc traho illud Prouerb. 13. *Vult, & non vult piger, anima autem operantium impinguabitur.* Vbi Septuag. legunt: *In desiderijs est omnis otiosus, manus autem fortium in sedulitate.* Circa quæ meritò Caietan. Iansen. & Rodolphus, otiosum, & pigrum homuncionem inde notant, quòd in desideriis sit, numquamque ad opera extendant manus. Vir autem fortis, & illustris, non in desideriis manet, sed ad opera transit. Nec mireris, si vilis habeatur, qui solum nouit desiderare; ab aliis enim non homo censetur, (Psalm. 38.) sed vmbra hominis, vel imago. Ait Psalm. 38. *Verumtamen in imagine pertransit homo.* Quasi dicat. Sunt, qui solùm transire videantur, vt hominum imagines. Apparent enim in picturis imagines hominum strictis gladiis, & extento brachio vt vel feram percutiant, vel arbores, & dum semper in eodem conatu apparent, nunquam ad rei effectum pertranseant. Sic multi, multa proponunt, multa desiderant, ad quorum exequutionem non perueniunt. Verè in hoc non homines, sed hominum imagines.

1. *Paral.* 28. Sed elegit Dominus Deus Israël me de vniuersa domo patris mei, vt essem Rex in Israël in sempiternum; de Iuda enim elegit Principes; porrò de domo Iuda domum patris mei: & de filiis patris mei, placuit ei, vt me eligeret Regem super cunctum Israël. Sed & de filiis meis (filios enim mihi multos dedit Dominus) elegit Salomonem filium meum, vt sederet, *&c.*

§ V.

Non limitatæ potestatis, sed infinitæ est præfixos rerum ordines immutare.

NOuum, & inusitatum in mundo erat minores filios maioribus præferri; quam prælationem meritò Dauid vni omnipotenti Deo attribuit, inquiens: *De Iuda elegit Dominus Principes; porrò de domo Iuda domum patris mei, & de filijs patris mei, placuit ei, vt me eligeret Regem*, &c. *Sed & de filijs meis elegit Salomonem*, &c. Et Iudas, & Iesse pater Dauidis, & ipse Dauid, & Salomon è minoribus filiis erant patrum suorum; qui tamen maioribus fratribus prælati fuerunt. Et à quo prælati fuerunt? Non equidem à parentibus, nec ab vlla potestate creata, sed à sola electione diuina. Solius enim omnipotentis Dei est immutare ordines rerum præfixos, vt cuius sermo potens sit præstare, quod dicit. Ait Genes. 1. (Genes. 1.) *In principio creauit Deus cœlum & terram.* Circa quæ altis ridebant antiqui hæretici cachinnis; quòd cùm terra fundamentum orbis sit, & cœlum tectum, dicatur artifex prius cœlum, quàm terram, nimirum prius tectum, quàm fundamentum condidisse. Quis artifex non amens relicto ædificandi ordine à tecto inciperet ædificium? Et quidem meritò riderent, si artifex limitatæ potestatis esset; at cùm artifex Deus sit, non mirer, quòd ordinem inuertat, & à tecto incipiat, vt qui possit omnia præstare, quæ verbo dicit. Ait D. Chrysostomus homil. de ieiunio, & Genes. (Chrysost.) *Cur autem primùm cœlum fecit, deinde terram, ante tectum, quàm solum? Vides & in hoc nihil esse simile humanis artibus, neque hominum regulis voluntatem seruari diuinam. Apud nos adminiculis, & fulcimentis opus est, ibi verò voluntas opus efficit, & præbet sermo virtutem.* Expende illud, *& præbet sermo virtutem*; cuius enim sermo virtutem præbet, quam dicit, meritò potest omnes ordines immutare, nullisque legibus, aut regulis constringi, sed quodcumque vellet efficere. Sic cùm dicat ordinem com-

munem non seruati, sed bonum esse à recto incipere, quia sermo ille de facto præstabit, vt bonum id sit; inconueniens sequitur nullum. At cuius verbum præstare non potest, quod dicit; imprudenter, & stultè facit, si deuiat à præfixis rerum ordinibus. Hinc Deus elegit Apostolos idiotas, vt docerent mundum; quia & illis præstitit sufficientiam doctrinæ. At Apostoli, vt notat noster Lorinus, elegerunt Matthiam virum sapientem, & eruditum, vt enim non valebant præstare sufficentiam, sic ordinem seruarunt communem, vt doctus eligeretur ad docendum. Quò spectans Arnob. lib. 1. contra Gentes fatus: *Superciliosa res est, cùm ipse sis non tuus, aliena etiam in possessione verseris, potentioribus dare conditionem, velle, vt id fiat, quod cupias, non quod in rebus inueneris antiquis constitutionibus fixum.* Id superciliosum & durum est, quòd homo infirmæ potestatis velit omnia fieri iuxta placitum suum, & non vt est antiquis constitutionibus fixum. Id quod vnius est Dei potestatis, vt qui valet id efficere tale esse, quod bonum dicit. Verùm quid interest, quòd tu dicas hoc, aut illud bonum esse? An ideo bonum erit & eligendum? Minimè, sed sæpe contrarium euenit tuis dictis. Quare qui sapiens est, plus credat communibus, & præfixis antiquitus rerum ordinibus, quàm sibi. Solus enim ille immutare ordinem valet, qui potest bonum facere, quod sibi probatum. Declinauit Moyses à communi vsu populi, & duxit Æthiopissam vxorem, propter quod malè audit apud suos. Ait enim Numer. 12. *Locuta est Maria, & Aaron cõtra Moysem propter vxorem eius Æthiopissam.* Sed & sponsa Iesu de se dicebat Cant. 1. *Nolite me considerare, quòd fusca sim,* &c. Ecce tibi, & Moyses, & Iesus ducunt vxorem fuscam: Iesus autem laudatur in illa electione, Moyses autem reprehenditur à fratribus. Et cur Iesus laudem, ille reprehensionem incurrit? Ait D. Bernard Domin. 1. post octauam Epiph. serm. 2. *Moyses quidem Æthiopissam duxit, sed non potuit Æthiopissæ mutare colorem: Christus verò quam adamauit ignobilem adhuc & fœdam, gloriosam sibi exhibebit. Murmuret Aaron, murmuret & Maria,* &c. Crede mihi numquam sine offensione communes vsus prætermittet, ille, qui propriam electionem non potest facere, vt de facto sit bona. Ille solus omnia mutet, qui quodcumque elegerit, faciet bonum.

Arnob.

Numer. 12.

Cant. 1.

Bernard.

§. VI.

Efficacius persuadet rem, qui eam vsitatam probat.

VT promotionem Salomonis ad regnum sanctam, & Deo gratam persuaderet Dauid populo, similes alias à Deo etiam factas in medium adducit, dicens. *De Iuda elegit Dominus Principes; porrò de domo Iuda domum patris mei, & de filijs patris mei, placuit ei, vt me eligeret Regem,* &c. *Sed & de filijs meis Salomonem,* &c. Erat equidem Salomon de minoribus filiis Dauidis; & quis credat à Deo minorem eligi, maioribus prætermissis? Qui simile fieri à Deo videat in aliis. Vnde sapienter Dauid, priùs recolit Iudam prælatum fratribus, cùm ipse quartus esset patris sui filius: deinde se ipsum Regem factum cùm esset minimus fratrum suorum. Tandem vt rem Deo vsitatissimam proponit, Salomonem electum ad regnum; nullis enim efficacius id persuaderet populo, quàm de exemplis adductis. Maximè enim probatur res, quæ vsitata scitur. Quam efficaciam persuadendi optimè calluit tentator ille Matth. 4. cùm ait Domino: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Cur lapides porrigit ad panes faciendos? Sciebat vsitatum iam antiquitus Deo de lapide educere, quo filios suos reficeret. Et inde ad vsitata confugit, vt certius faciat suum consilium. Ait D. Ambros. serm. 5. *Postulat igitur in panem lapides commutari. Versutus, & callidus scit, quid petat, nouit factum esse, quod dicit. Meminit enim in veteri Testamento sitientibus aquam, de lapide profluxisse, vult etiam hic esurienti cibum de lapide ministrare. Suspicatur enim ipsum esse Christum, qui hæc operari soleat de natura saxorum.* Equidem vafer ille spiritus nil proponit eligendum Deo insuetatum, sed de vsitatis eius operibus vnum proponit, vt magis in suum consensum trahat. Sapientiùs, & sanctiùs Angelus Gabriel ab incorrupta virgine filium oriturum testificans statim ait Luc. 1. *Et ecce Elizabeth cognata tua, & ipsa concepit filium in senectute sua, & hic mensis est sextus illi, quæ vocatur sterilis.* Sic de exemplo parientis sterilis, & aniculæ fœminæ, ostendit non adeò peregrinum, & insuetatum opus esse, quòd etiam per Dei potentiam virgo incorrupta pariat. Partus enim sterilis anus persuasibilem facit incorruptæ virginis partum.

Matth. 4.

Ambros.

Luc. 1.

§. VII.

Numquam Deus non profusior in suos.

NOn possum non expendere verba illa à Deo prolata de Salomone: *Ipsum elegi mihi in filium, & ego ero ei in patrem.* Huc vsque potest peruenire sanctissimus vt filium perfectissimè agat, erga Deum; sed Deus eò peruenit, vt patrem agat. Et quis neget profusiorem patrem esse in filium, quàm filium in patrem? Equidem vnus pater dicitur sufficere multis filiis; & multi filij vix sufficiunt vni patri. Sic Deus patrem agit erga nos, vt pateat, quàm profusissimis charitatis donis vincamur. Vna excepta Dei matre, de adoptiuis Dei filiis nullus maior est Ioanne. Hic tamen tantus, & maior Dei filius vbi ad Deum accedit prædicandum ait Ioan. 1. *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi.* Tollebat autem Deus mundi peccata; sed & maiora alia præstabat, nempe gratiam, & gloriam immortalem. Erat etiam Iesus agnus immaculatus pro nobis immolandus, sed & amplius erat, nempe Deus. Et cur Ioannes non magna, sed minima de Deo prædicat? Nonne Iesus magna de Ioanne prædicauit? Nonne illum natis maiorem dixit, & plusquam Prophetam, & Angelum? Cur ergo Ioannes adeò curtus in Iesu prædicando, quando Iesus in prædicando Ioanne adeò largus erat? Non miror; erat enim Iesus Deus, qui numquam non profusior, & largior in suos est. Ait Imperfect. homil. 17. in Matth. *Ioannes quidem testificatus erat de Christo: Ecce Agnus Dei. Sed amplius recepit à Christo, quàm*

Ioan. 1.

Imperfect.

prestitit. Ioannes enim Christum glorificans, humanam illi prestitit laudem. Christus autem Ioanni diuinam contulit gloriam. Nam iste illum agnum ostendit, ille autem istum Angelum predicauit. Iste minus laudauit in Christo, quàm erat. Nam non solùm peccatum mundi abstulit, sed etiam vitam æternam mundo donauit. Ille autem istum supra quàm videbatur, erexit: vt qui homo erat, Angelus diceretur. Nunquam non largior ostendebatur Deus in Ioannem, quàm in Deum Ioannes. Planè diuinus Pater non sic à filiis etiam perfectissimis colitur, vt ipse colit, quos amat.

1. *Paralip.* 28. Tu autem Salomon fili mi, scito Deum patris tui, & serui- to ei corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda, & vniuersas mentium cogitationes intelligit. Si quæsieris eum, inuenies; si autem dereliqueris eum, proiiciet te in æternum. Nunc autem quia elegit te Dominus, vt ædificares domum Sanctuarij, confortare, & perfice. Dedit autem Dauid Salomoni filio suo descriptionem porticus, &c.

§. VIII.

Præcellenti personæ singularis habendus est honos.

LOcutus Dauid ad vniuersum populi conuentum, statim ad filium in particulari dirigit concionem, aiens: *Tu autem Salomon*, &c. Et quando iam cum aliis informatus erat ipse Salomon, cur necessum fuit eadem illi in particulari repeti à parente? Nonne omnibus dictum est, vt Deum colerent, eiusque præcepta & iudicia seruarent; cur eadem solùm aliis verbis in particulari reperiuntur Salomoni? Placet Abulensi id factum propter excellentiam personæ; vt enim Rex erat Salomon à Deo electus, vt templum ædificandum, sic eis debebat affici honoribus, qui non essent omnibus communes, sed illi singulares & proprij. Exod. 13. de dilecto Dei populo Israële dicit: *Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Esto quòd per diem necessaria esset columna nubis ad arcendos radios Solis; ad quid addita columna ignis per noctem? Nonne Luna, & stellæ sufficientes erant, vt lumen præberent sub diu existentibus? Cur maluit insuper addere columnam ignis? Dabant equidem Luna, & stellæ lumen sufficiens, sed id erat commune hominibus omnibus, bonis, & malis, fidelibus, & idololatris. Vnde conueniens fuit, vt lectissimo, & præcellentissimo Dei populo, non commune, sed proprium, & singulare lumen assignaretur, sub quo honorabilius gradi posset. Quò spectans D. Iustinus Martyr in dialogo cum Tryphone, ait: *Columna fulgida prælucebat orbis, vt singulari priuilegio possetis habere lumen proprium, ac perpetuum.* Expende illud, *possetis habere lumen proprium*; gaudet enim Deus, vt lectissimi viri non relinquantur sub communibus officiis, sed insuper illis assignetur aliquid singulare, & proprium faciens ad honorem. Magis illis venientibus ad Iesum, proposuit Dominus stellam, quæ eos duceret; dicunt enim Matth. 2. *Vidimus stellam eius in Oriente*, &c. Pastores autem cùm noctis medio vigilarent, Luc. 2. *Ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos*, &c. Et cur pastoribus non stella, sed Angelus? Nonne in medio noctis erant? Nonne tunc saltem in promptu erant stellæ, quarum vna posset illis ortum Solem nuntiare? Erant stellæ, sed hæ communes erant & bonis, & malis, fidelibus, & infidelibus; in pastoribus autem vt Christianorum præstantissimi adumbrabantur, sic illis particularis honor habetur, vt in lucidissimo Angelo ad Iesum ducantur. A quo non abest D. Gregor. PP. homil. 10. in Euangel. fatus: *Pastoribus in Iudæa Angelus apparuit, Magos non Angelus, sed stella perduxit. Quia videlicet Iudæis tanquam ratione vtentibus Angelus prædicare debuit. Gentibus verò, quia vti ratione nesciebant, ad cognoscendum Dominum, non per vocem, sed per signa perducuntur.* Relinquuntur Gentiles sub communibus signis, vt per ea, quæ visibilia sunt, inuisibilia Dei scrutentur. At verò qui ratione, & virtute præstant, honorabiliorem ducatum per Angelos habeant, sicque illis Angelorum clarius obsequium proprium, & singulare.

§. IX.

Quidquid bonum maiorum nostrorum est, peculiari honore colendum.

NOn otiosè Dauid Salomonem monet illud: *Scito Deum patris tui.* Cur Deum patris tui? Cur non magis dixit, Deum tuum, vel Deum cæli & terræ? An quòd Deus patris eius diceretur, conciliaret magis animum eius ad cultum exhibendum? Planè, quod maiorum nostrorum bonum est, vehementiùs nos trahere debet, vt abundantiorem honorem illi præstemus. Rem præclaro Iacobi facinore explico. Is Genes. 29. in terram Orientalem peruenit, ibique puteum inuenit ingenti obtrusum lapide, quem nemini licebat amouere ab ore putei, donec vniuersi regionis pastores conuenirent, & ab omnibus pastoribus amoueretur, vt adæquarent greges. Multi iam aderant, quibus Iacob persuadebat, vt lapidem amouerent. Quid tunc? Ait textus: *Adhuc ille loquebatur, & ecce Rachel veniebat cum ouibus patris sui, nam gregem ipsa pascebat. Quam cùm vidisset Iacob, & sciret consobrinam suam, ouesque Laban auunculi sui, amouit lapidem, quo puteus claudebatur*, &c. Non expectat alios, sed ipse se obsequiosum præbet, & propriis manibus lapidem amouet. Sed & Iesus meus Ioan. 11. venit ad speluncam, qua defunctus Lazarus claudebatur, ingensque lapis speluncæ ostium claudebat. Volens autem Iesus Lazaro afferre medelam, iubet circunstantibus, vt lapidem amoueant, dicens: *Tollite lapidem.* Et quando

Iesus

Iesus cauit amouere suis manibus lapidem de ostio monumenti, vt Lazarum in vitam traheret; cur Iacob non detrectat per se ipsum lapidem ab ostio putei amouere? Cur in amouendo lapide officiosior apparuit Iacob, quàm Iesus? Causam ostendunt illa verba: *Sciret oues Laban auunculi sui*; nihil ibi vidit Iacob, quod non pertineret ad bona maiorum suorum, & ideo nullum officium, nullum cultum, nullum obsequium per se ipsum præstare detrectat. In sepulchro Lazari, facinus apparebat primorum parentum, quod mortem inuexit, & filijs construxit monumentū. Vnde tanti mali vestigia meritò Iesus vel attingere refugit: in puteo autem videbat Iacob prouentus bonorum auunculi sui, & non quiescit, nisi maiorum suorum bona peculiari tractet honore, ipse per se lapidem remouens. Aiebat Origen. in Ioan. *Lapidem quidem eum, qui speluncæ appositus erat, id est sepulchro, quod in spelunca erat, à Iesu ipso tractari non oportuit, sed tantummodo imperauit, vt, qui apti essent ad opus, vt lapidem auferrent; eum autem, qui putei ostio impositus erat, Iacob sumere licuit, atque detrudere à putei ostio, vt Laban eius auunculi oues aquarentur: & debuit Iacob ad putei quidem ostium accedere, Iesum quidem stare extra speluncam.* Cauet meritò Iesus propinquitatem speluncæ, in qua nihil præter latrocinia primorum parentum videbat. Iacob autem vt vidit iuxta puteum auunculi sui Laban oues, festinat accedere, & per se ipsum lapidem remouere. Sic bona maiorum nostrorum solicitant animos, vt illis peculiarem cultum & honorem præstemus. Ioan. 4. *Venit Iesus in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium, quod dedit Iacob Ioseph filio suo. Erat autem ibi fons Iacob: Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem.* Erant Hierosolymis cantatissimi alij fontes, quorum nulli tantus exhibitus est à Iesu honor. Magnus enim erat fonti honos, quòd Iesus super eum sederet. Et vis scire, quantus hic honor fuerit? Dicit ipse Ecclesiæ ore: *Veni electa mea, ponam in te thronum meum.* Circa quę Guarricus Abb. serm. 1. in Assumpt. Mariæ ait: *Parum est, vt iudicanti consedeas, nisi & ipsa mihi sedes fias.* Hæc erat tota sponsæ dignitas, quòd Iesu sedes fiat. Et cur Iesus dignitatem, & honorem sponsæ, fonti tribuit, agens vt fons illi sedes fiat? Erat fons Iacob; sicque afficitur animus circa bona peracta à maioribus suis, vt vel in reiectione populi Iudaici Iesus maiorum bonis honorem habeat. Dicit D. Cyrill. Alex. *Cùm à terminis Iudæorum exiuerit Iesus, alienigenarum regionem ingressus, super fontem Iacobi sedebat, vt significaret, quamuis Iudæorum genere relicto, in gentes abitura sit veritas, non tamen honor, & dignitas patrum decidet, sed crescet potius.* Sic parentum, maiorumve bona afficiunt successorum animos.

Origen.

Ioan. 4.

Guarric.

Cyril. Alex.

§ X.

Qui claris oculis Deum noscit, facile despicit vanitates mundiales.

HOc in primis petit Dauid à Salomone in regalibus glorijs constituto, vt noscat Deum; ait enim: *Scito Deum patris tui, & seruito ei corde perfecto, &c.* Equidem nihil prius requirit, quàm illud, *scito Deum*; qui enim Deum scit, qui Deum claris oculis noscit, facilè reliqua virtutum præstabit, & se expediet à mundi laqueis. Duæ illæ sorores Iacobo nuptæ Lia, & Rachel maritum sequuntur, qui reuertebatur in patriam suam. De qua reuersione agens sacer textus Genes. 31. ait: *Rachel furata est idola patris sui*; imò cùm hæc requirerentur à parente, *illa festinans abscondit idola subter stramenta cameli, & sedit desuper, &c.* Duæ erant sorores, duæ proficiscebantur cum marito, quorum vna sola furatur idola, & in honore abscondit, & sedit super illa. Quod notans author cat. Græcæ in D. Lucam ad cap. 3. num. 60. circa finem ait: *Rachel autem Deos patris sui surripuit, non verò Lia. Idolorum enim sublatio erat illustre facinus Ecclesiæ gentium idola manu facta ignominia afficientis.* Vt ibi significabatur abolitio idolorum facienda cum illorum ignominia, sic illa facta fuit per Rachelem, non per Liam. Et cur à sola Rachele, & non etiam à Lia idola perduntur? Ait Gen. 29. *Lia lippis erat oculis, Rachel decora facie, & venusto aspectu.* Non equidem quæ lippitudine oculorum laborabat, sed quæ oculis venustis, & claris pollebat, idola sustulit, & cum ignominia illorum abscondit. Qui enim claris oculis est ad videndum, facilè idola mundi pessundat. Hinc D. Cyril. Alex. lib. 11. in Genes. ostendit, vt ab oculis pendet bonum, aut malum hominum. Ait enim: *Liæ oculi imbecilles fuere. Rachel pulchra specie, formosaque vultu vehementer erat. Sed de Iudæis Christus: Dimitte eos; quia cæci sunt. Vestri verò beati oculi, quia vident. Ad Iudæorum matrem Synagogam sic ille Propheta clamitat: Ecce non sunt oculi tui, neque cor tuum pulchrum. Ad Ecclesiam verò gentium Christus ait: Oculi tui columbæ sunt. Concupiuit enim decorem eius.* Ecce tibi vt ab oculis veniat, aut tota formositas, aut tota turpitudo; vt in Lia oculorum lippitudo faciebat, ne ipsa commendaretur, nec commendabilis appareret; sic in Iudæis tota illorum perditio ex cæcitate orta dicitur. Et vt in Rachel oculorum claritas patuit, & inde tota pulchra, & formosa dicitur; sic in Christianis omnibus, ex eo quòd clarè videant, & noscant Deum tanta illis formositas inditur, vt Rex cælorum, eorum decorem concupiscat. Parit equidem Dei cognitio in nobis, quidquid decoris est, & salutis. Vt dicat Iacob Genes. 32. *Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. Ortusque est ei statim Sol.* Nihil non lucidum, & salutare ex agnitione Dei accidit illi. Ait ibi Chrysost. *Vides, quantum ei fiduciæ à visione concessum? Salua facta est anima mea, quæ propemodum mortua erat præ timore: quoniam videre mihi datum est facie ad faciem Deum, salua facta est anima mea. Ortus est autem ei Sol, quando præteriit visio Dei.* Et quid boni non oriatur nobis, vbi præcedit Dei visio, & cognitio?

Genes. 31.

Genes. 29.

Cyril. Alex.

Genes. 32.

Chrysost.

§. XI.

Illud in te præcipuum, quod magis spontaneum, & voluntarium est.

NOn vtcumque iubet Dauid Salomoni, quod seruiat Deo, sed illud ait: *Serui ei*

corde

corde perfecto, & animo voluntario. Omnia enim corda, & vniuerſas cogitationes intelligit. Nihil enim ſic placet Deo in humanis obſequiis, vt animus ſpontaneus, & voluntarius obſequentis, quæ præcipua pars in homine eſt. Pſalm.131.
Pſalm.131. *Memento Domine Dauid, & omnis manſuetudinis eius. Sicut iurauit Domino, votum vouit Deo Iacob: Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectulum ſtrati mei, &c. Donec inueniam locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob.* Inde petitur à Deo miſericordia in Dauid, quia Dauid cogitauit de ædificando templo, imò vouit Deo ſe illud ædificaturum. Sed Salomon de facto templum & ædificauit, & dedicauit illud; cur ergo non magis petitur miſericordia Dei in Salomonem? Quando templi ædificati merces petitur ex Deo, nonne magis Salomon, quàm Dauid memorari debet? Cur ergo Dauid in eo ſibi primas præripit? Sanè Dauid ſponte ſua, & voluntario animo procedebat ad templi ædificationem; Salomon autem à Dauide motus, & paterno præcepto impulſus procedebat. Ille libertate ſpontanea, hic neceſſitate præcepti templum faciebat, ne miremur, quòd templi ædificatio præcipuè Dauidi tribuatur apud
Chryſoſt. Deum. Ait D. Chryſoſtomus ibi: *Eum quidem, qui eſt ædificaturus, præterit; eum verò, qui eſt pollicitus, in medium adducit, vt ſciâs, quantum bonum ſit rectus animus, & quomodo Deus ſemper conſueuerit recto animi inſtituto, & bonæ voluntati mercedem conſtituere, & ideo eius potius meminit, quoniam ipſe potius ædificauit, quàm filius. Dauid enim pollicitus eſt, filius verò iuſſus eſt.* Sic qui non niſi præcepti neceſſitate adductus fuit ad templi ædificationem, meritò poſtponitur illi, qui ſponte ſola ſua, & voluntario animo ad opus currebat. Nunquam enim non creditur præcipuum in homine, quod illi voluntarium, & ſpontaneum eſt. Poſt ductam Ruth di-
Ruth 4. cebant amici, & cognati Boozo cap.4. *Faciat Dominus hanc mulierem, quæ ingreditur domum tuam, ſicut Rachel, & Liam, quæ ædificauerunt domum Iſrael.* Cur Rachel ponitur in primis? Nonne Lia & maior natu Rachele, & multo fœcundior in populi propagatione? Fateor Liam & maiorem natu, & fœcundiorem Rachele; ſed Rachel præcipua erat Iacobi vxor, quam ipſe ſpontaneo, & voluntario animo elegerat, & ideo meritò primas ſibi præripuit. Non ſic Lia, ad quam Iacob non voluntariè acceſſit, ſed coactus quadam neceſſitate conſuetudinis. Ad hæc ait
Abulenſ. Abulenſis quæſt.80. *Rachel prius nominata eſt, quàm Lia, quia illa erat verè vxor Iacob; Lia autem per quamdam neceſſitatem.* Vbi Iacob Liam non ſpontaneè accepit, ſed quadam neceſſitate coactus; non miror, quòd illi præponatur Rachel ſpontè, & voluntariè petita. Nunquam enim non præcipuum, & primum eſt in nobis illud, ad quod ſpontaneo, & voluntario animo imus. Inde plus placet Deo, qui illum quærit animo voluntario, & ſponte ſua. Huc trahenda dicta 1. tom. in Euangel. lib. 1. cap. 7. §. 33.

* * *

§. XII.

Quales nos ſumus Deo, talem ſe nobis exhibet Deus.

ILlud ſæpe nobis repetendum de Deo: *Si quæſieris eum, inuenies; ſi autem dereliqueris eum, proijciet te,* &c. Vt tu erga Deum te geſſeris, Deus ſe erga te geret. Vt dicat de illo Pſal. *Cum ſanctis ſanctus eris, & cum peruerſis peruerteris.* Nos moribus noſtris Deum componimus, vt ſe exhibeat nobis. Dicebat Matth. 12. *Simile eſt regnum cælorum homini Regi, qui fecit nuptias filio ſuo.* Regnũ, & Regem cælorum homini comparat, & homini facienti nuptias filio ſuo; ex quo patet ibi debere intelligi diuini Patris perſonam, cuius ſolius eſt habere filium. Sed Pater vnde dicatur homo? An quia ipſe homo eſt? Abſit; non eſt Pater diuinus homo, ſed quando agit cum iis, qui nihil exhibent in ſe niſi infirmitatem hominum, & ipſe ſe oſtendit illis quaſi hominem. Ait Theophylact. *Non apparet Deus, vt eſt, ſed qualem decet vt ſe nobis exhibeat. Nam quando vti homines morimur, humanis peccatis obnoxij, vt homo nobis apparet Deus; quando autem vt dij ambulamus, nunc ſtat Deus in Synagoga Deorum; ſicut & quando naturas ferarum aſſumimus, fit & ille nobis panthera, & vrſus, & Leo.* Id tibi erit Deus, quod tu fueris ſiue in malum, ſiue in bonum. Exod. 3. *Apparuit Dominus in flamma ignis de medio rubi.* Verùm Ioſue 5. *Vidit virum ſtantem contra ſe tenentem gladium euaginatum;* qui dicebat: *Sum princeps exercitus Dei.* Vtrobique Deus ſe oſtendit ſuis ſeruis, illic Moyſi in igne, hic Ioſue in gladio. Et cur Moyſi oſtenditur Deus in igne, & Ioſue in gladio? Erat in Moyſe claritas miraculorum, in Ioſue autem fulgebat potentia gladij, & ideo Deus, prout vterque erat, ſic ſe illis ſimilem exhibere conatur. Ait Rupertus lib. 1. in Ioſue cap. 18. *Moyſi apparuit Deus in flamma ignis de medio rubi, Ioſue tanquam vir præliator euaginatum habens gladium; illi videlicet ſplendida facturo miracula ignis apparuit; huic mox cruenta bella facturo euaginatum gladium tenens apparet.* Sic Deus ſe exhibet hominibus, ſplendenti miraculis ignis ſplendet, cruento bellatori bellator apparet. Huc trahe dicta tom. 3. de Chriſto figur. lib. 7. cap. 18. §. 2.

§. XIII.

Magno virtutis robore indiges ne ſub præpropera, & ſubita dignitate euaneſcas.

NOtanda maximè ſunt illa Dauidis verba ad filium Salomonem, nimirum: *Nunc autem, quia elegit te Dominus, vt ædificares domum ſanctuarij, confortare, & perfice.* Et meritò, quia Salomon, cùm non primogenitus eſſet, inſperatè, & improuisè ex parte ſua electus eſt à Deo, in tantum opus confortari iubetur ad perficiendum, ne interim euaneſcat. Magni enim roboris in virtute eſt, quòd ſub ſubita, & improuiſa dignitate, quis non efferatur, & euaneat in auras. In non paruum virtutis ſuæ teſtimonium clamabat

Pſaltes

Psal.130. Psaltes 130. *Nec ambulaui in magnis, neque in mirabilibus super me.* Ambulauit equidem Dauid in magnis, & mirabilibus, quando paruulus pastor electus à Deo fuit in Regem, & Prophetam. Regem, & Prophetam fieri nonne magnum est? Cur ergo Dauid negat se ambulasse in magnis? Non negat se in magnis ambulasse, sed negat in magnis & mirabilibus ambulasse super se, quod ad magnum virtutis robur pertinet. *Zeno.* Ait D. Zeno lib. 1. serm. 5. *Cùm addidit, super me, ostendit numquam se esse elatum cùm posset. Nulli enim faciliùs efferuntur, nisi quos inopinati honoris culmen extollit. Dauid quippe humilis, abiectus, ignobilis sui iacebat in domo patris. Hic placuit Deo, vnctus in Regem, inspiratus in vatem non insolescit*, &c. Hoc in Dauide singulare, non sperandum ab eo, qui ingenti virtutum robore non appareat confirmatus. Hinc Paul. 1. ad Timoth. 3. ostendens quem Præsulem eligere debeat, cauet, *1. Tim. 3.* *Non Neophytum, ne in superbiā elatus in iudicium incidat diaboli.* Sapienter à dignitatibus Neophytos arcet, metuens illis elationem, & diaboli casum. Raro enim hi, qui ante tempus, & subitaneè in dignitatibus constituuntur, non à sana mente cadunt. Pro quo stat D. Na- *Nazianz.* zianzen. orat. 20. aiens: *Antistes facile inuenitur, non elaboratus, sed recens quantum ad dignitatem, simul satus, & editus, quemadmodum Poëta gigantes fingunt*, &c. *Verum simul cum imperio sapientiorem se quoque esse existimat; prauè vtique sentiens, atque à potentia, & authoritate de mente deturbatus.* Sic bonus doctor sui temporis repentinas, & insperatè promotiones lachrymatur. In quibus vt insperatè, & inopinatè noui, & recentes perueniebant, sic repentina authoritate, & potentia elati de mente deturbabantur.

§. XIV.

Vnus Iesus perfectionem dat rebus sanctis.

NEc non & notandum est, quod ait: *Quia elegit te Dominus, vt ædificares domum sanctuarij, confortare, & perfice.* Clariùs diceret: *Perfice eam*; cur pronomen illud relatiuum prætermisit, & solum dixit: *Perfice*? Cauit Dauid, ne absoluta perfectio crederetur à Salomone esse, quæ ab vno Iesu profectura constabat. Iesus enim solus absolutam perfectionem dedit antiquis, & nouis sacris. *Luc. 19.* Aiebat Luc c. 19. *Ingressus Iesus perambulabat Iericho*, &c. Expende illud, *perambulabat*; quo ostenditur perfecta omnium viarum consummatio. Vt meritò dicat Chrysol. *Chrysol.* serm. 54. *Quare perambulat, non ambulat? Quia quod Moyses ambulauerat, perambulabat Christus; & populum; quem Moyses induxit in viam, Iesus ad quietem promissæ mansionis adduxit.* Non à Moyse, non à Salomone, non ab alio quopiam, sed vno Iesu venit perfecta rerum consummatio. Quò sunt trahenda dicta tom. 3. de Christo fig. lib. 6. cap. 7. §. 1.

§ XV.

Christianorum epulæ à cœlis.

EXpende illa: *Dedit autem Dauid Salomoni filio suo descriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi*, &c. In templo fiebant cellaria, & cœnaculum pro Sacerdotibus, & Leuitis sustentandis. Nec miror, parauit enim verus Salomon Iesus in Ecclesia sua pro suis alumnis saturandis ditissima cellaria. Vt dicat sponsa Cant. 1. *Introduxit me Rex in cellaria sua.* Circa *Cant. 1.* quæ D. Ambros. lib. 5. de sacram. cap. 2. ait: *Introduxit me Rex in promptuarium suum, in cellarium suum. Vbi bona libamina, vbi boni odores, vbi mella suauia, vbi fructus diuersi, vbi epulæ variæ, vbi plurimis epulis tuum prandium condiatur.* *Ambros.* Abundant equidem cellaria Christianæ Ecclesiæ epulis, quæ à cœlo descendant, & nos satient. Actor. 10. Petrus dum in parte superiori domus oraret, esuriit; & dum paratur prandium cecidit in mentis excessu. Quid tunc? *Vidit cœ-* *Actor. 10.* *lum apertum, & descendens vas quoddam velut linteum magnum, quatuor initijs submitti de cœlo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cœli. Et facta est vox de cœlo ad eum: Surge Petre, occide, & manduca.* Conueniant huc Dauid, & Salomon, & videant, an talia cellaria fecerint in templo suo, qualia nostræ Ecclesiæ caput Petrus habuit? Huic cœli reserantur, & de cœlo summittitur vas plenum dapibus, quas ministrabant Angeli. Rem pulchrè tractat D. Ambros. serm. 67. aiens: *Pransuro igitur Petro desunt coquorum appara-* *Ambros.* *tus, , desunt obsequia famulorum; sed, quod est melius, ministeria diuina non desunt, & vtili commutatione sancto viro, quod deest in terris, abundat in cœlis. Vt reficiatur enim Petrus, non cellarium solicitè reseratur, sed cœlum ipsum protinus aperitur. Legimus Heliam in deserto coruis ministrantibus pastum, quanto meliùs Petrus, cui non paruam escam terra auis porrigit, sed integrum conuiuium multitudo angelica subministrat.* E multis hæc pauca decerpsi, vt videas, quàm dissident templi Hierosolymitani, & christianæ Ecclesiæ cellaria; illa à Salomone facta sunt; pro iis cœlum statuitur à bono Deo factum. Ibi ministræ sunt tristes aues, hic ministerium exhibetur ab Angelis. Terrenæ ibi, & corruptiles dapes; hic cœlestis & supersubstantialis panis. Vt meritò dicat D. Zeno lib. 3. serm. 38. *Illis irrorata est* *Zeno.* *esurientibus manna, nos autem esurire non possumus: sempiternam qui cœlestis panis nobiscum portamus annonam. Illis sitientibus petra fluxit in poculum: ad Christi fontem, qui biberit, in æternum sitire non nouit.* Proh Christianorum fœlicitas, quibus superabundant cœlestia promptuaria; vt æternam depellant famem.

§. XVI.

Præsules Ecclesiæ non solùm spiritualia, sed & temporalia subsidia debent suis.

NOn prætereibo, quòd cellaria, & cœnacula Dauid templo adscribat, dicente textu:

Dedit autem Dauid Salomoni filio suo descriptionem porticus, & templi, & cellariorum, & cœnaculi. Quid cellarium, & cœnaculum ad templum? Planè iam tunc monebantur Ecclesiæ Præsules, quòd ad rem templi, cœnacula, & cellaria adiungant, ne sistant in solis spiritualibus communicandis, sed insuper parent subditis pauperibus cibos. Quò spectans Dominus Cantic. 4. aiebat: *Quàm pulchra sunt mammæ tuæ soror mea sponsa, pulchriora sunt vbera tua vino.* Notatur ecclesiasticorum Principum pulchritudo per Deum requisita; quæ consistat, non in vna tantùm mamma, qualem pugnaces Amazonæ habere dicuntur; sed in duabus, vt scilicet & lacte doctrinæ, & lacte subsidij temporalis subditos nutriant. Circa quæ Gillib. Abbas serm. 31. in Cantic. inquit: *His vberibus geminis erga subditos abundare debet, qui doctoris, & patris in Ecclesia locum occupat, his muniri mammis à dextris, & à sinistris, vt qui ei commissi sunt, potentur à lacte, & satientur ab vberibus consolationis eius. Harum alteram reputa sinistram, alteram dexteram. Sinistram in temporalibus subsidijs, dexteram in spirituali consolatione.* Itaque qui Prælaturam tenet in Ecclesia, simul & duo vbera debet habere, vt & spiritualibus, & temporalibus subsidiis subditorum prospiciat. De sæcularibus Principibus dicebat Isai. cap. 60. *Mamilla Regum lactaberis.* Non duas illis, sed vnam tantùm attribuit mamillam; hi enim in solis temporalibus adiuuant subditos, vt dicat suprà Gillib. *Mamilla, inquit Isaias, & non mamillis, eo quòd Regum est temporalibus præcipuè bonis Ecclesiam fouere; hæc enim sinistra eius est, in qua sunt diuitiæ & gloria.* Vt Principes sæculi temporalibus tantùm debent præcipuè fouere subditos; sic Principes ecclesiastici & temporalibus, & spiritualibus subditorum debent prospicere. Nec credant ad aliud accipere bona temporalia, nisi vt illis foueant subditos suos, pauperes Christi. Pharisæi, & Sacerdotes Iudæorum Matth. 27. vbi viderunt à Iuda nummos in templum refundi, dicebant: *Non licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est. Consilio autem inito emerunt ex illis agrum figuli ad sepulturam peregrinorum.* Et cur homines auarissimi non magis sibi nummos attribuunt? Ait D. Ambrosius sermone 51. *Prouidentia Dei factum puto, vt pretium Saluatoris non peccatoribus sumptum præbeat, sed peregrinis requiem subministret.* Horret enim semper Iesus, quòd pretium sanguinis sui, qualia sunt bona temporalia Ecclesiastica, prophanis insumantur sumptibus, & non magis foueant pauperes suos.

Cant. 4. — *Gillib.* — *Isai. 60.* — *Matth. 27.* — *Ambros.*

1. *Paralip.* 28. Dixit quoque Dauid Salomoni filio suo: Viriliter age, & confortare, & fac: ne timeas, & ne paueas; Dominus enim Deus meus tecum erit, & non dimittet te, neque derelinquet, donec perficias omne opus ministerij domus Domini. Ecce diuisiones Sacerdotum, *&c.*

§. XVII.

Id enixè curandum, quod internè Deo fiat, quod illi in externis operibus exhibes.

INde tollit Dauid omnem timorem à Salomone in ædificando templo; quia ipse in se habebat Deum. Dicit enim: *Ne timeas, ne paueas, Dominus enim meus tecum erit,* &c. Cur enim timeat in ædificando externo templo, qui etiam intrinsecus in animo suo sedem, & templum parat Deo? Equidem qui in se, tanquam in sede habet Deum, non timeat in ædificatione sedis externæ. Luc. 21. dicentibus discipulis de templo, *quod bonis lapidibus, & donis ornatum esset, ait Iesus: Hæc, quæ videtis, venient dies, in quibus non relinquetur lapis super lapidem, qui non destruatur.* Sic Iudæorum calamitatem minatur in destructione tanti templi. Et quando à destructione templi tanta ruina & calamitas in Iudæos venit, cur magis Salomon non timeat, non paueat ædificare illud? Rationem reddunt illa verba: *Dominus enim meus tecum erit.* quibus notatur sedes Dei esse in animo Salomonis, dum sedes Dei externa ab illo paratur in templo. Vbi autem internè Deo fiat, quod extrinsecus exhibet, nil habet timendum. Perditio enim tunc venit, quando quod externè offertur, in nullius animo inuenitur à Deo. Ait D. Zeno lib. 2. sermone 24. *Non relinquetur in templo lapis super lapidem, qui non dissoluatur. Reprobat ergo Deus tam immensum, tam insigne, tam opulens templum: quia in eo verum non erat templum. Etenim hominum conciliabulum est contextio ista parietum, fidelis autem populus Dei templum.* Vbi in hominum cordibus nullum erat Dei templum, nulla Dei sedes, non miror quòd externum templum reprobetur à Deo vnà cum gente. Hoc curet quis, vt intrinsecus in se fiat Deo idipsum, quod extrinsecus illi exhibet, & non ruinam timendam, sed salutem sperandam obtinebit. Memorans Lucas cap. 2. fortunatissimos illos, qui in templo Hierosolymitano Iesum recèns natum viderunt, de Anna vidua dicit: *Quæ non discedebat de templo,* &c. Sed multæ fœminæ, & virgines in templo assiduæ erant; cur hæc ad tantum bonum peruenit? Ait D. Hieronymus in Psalm. 49. ad Principiam: *Anna filia Phanuelis in templo templum efficitur Dei, & quotidiano ieiunio cœlestem panem inuenit.* Expende illa, *in templo templum efficitur Dei*; cæteræ præsentiam templi externam habebant, sed non fiebant interno animo templum. Hæc quod extrinsecus colebat templum, intrinsecus in animo suo etiam ostendebat, quoad salutis fontem peruenit. Ex quo nos monet D. Bernardus serm. 1. de Purificat. dicens: *Cum beata Anna non dimoueamur à templo, templum enim Dei sanctum est, quod estis vos, ait Apostolus. In cordibus vestris per fidem habitat Christus. Hoc templum eius, hæc sedes eius,* &c. Hoc de beata Anna sumamus exemplum, quòd in extremi templi assistentia curemus in cordibus nostris fieri Dei templum, & illi præbere sedem. Huc trahe dicta tom. 8. de Christo figur. lib. 8. cap. 21. §. 3.

Luc. 21. — *Zeno.* — *Luc. 2.* — *Hieron.* — *Bernard.*

1.*Paral*.29. Salomonem filium meum vnum elegit Deus, adhuc puerum, & tenellum: opus enim grande est, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa, *&c.*

§. XVIII.

Non annorum ætas æstimanda apud Deum, sed virtus.

VBi Dauid ostendit solum Salomonem electum ad tantum opus, non veretur illum nominare puellum tenellum. Dicit enim: *Salomonem filium meum vnum elegit Deus, adhuc puerum, & tenellum*, &c. Nec nouum est ad magna etiam præstanda tales eligi à Deo, apud quem non censetur annorum ætas, sed virtus. Post reiectos à Domino maiores Isai filios dicebat Pater *1.Reg.16.* 1.Reg.16. *Adhuc reliquus est paruulus, & pascit oues. Et ait Samuel ad Isai: Mitte, & adduc eum*, &c. Paruulum restare audit Samuel, & petit sibi paruulum adduci. Cur non magis paruulum despicit? Crede mihi, nulla ætas despectui est Deo, dum adsit virtus. Quò respiciens *Chrysost.* D. Chrysostomus in Psalm. 50. ait: *Adolescens Dauid in eremo oues pascebat. Non cessabo sæpius adolescentulum nominare, vt nullus neque iuuenem culpet, neque senem collaudet. Non enim canities laudabilis, neque iuuentus culpabilis. Multi quidem & in iuuentute Philosophiam demonstrauere, & in senectute lapsi sunt.* Equidem nec nimis fidendum est senectuti, nec de iuuentute desperandum, non enim semel de iuuentute præstantissimi extiterunt, qui magna Deo patrarent. Quorum nonnullos memorans Chrysostomus *Item.* vbi suprà ait: *Tres pueri in ignem sunt Regis imperio missi, & quia virtute cælesti præditi erant, quam sibi bene viuendo acquisierant, flammas in rorem conuerterunt. Sed & Daniel cùm esset duodecim annorum, leonum rabiem in ouium mansuetudinem commutauit, & ferociam illorum fide fregit. Neque enim iuuenem culpes, nec collaudes senem*, &c. Cùm dicit Sanctus à Daniele duodenni leonum rabiem confractam, leonum nomine senes lasciuientes, & in Susannam rugientes intelligit. Hos enim à puerulo Daniele perditos certum est, vt videas senectutem à pueritia superatam; pueriles enim anni virtute præditi ad magna peragenda eliguntur à Deo.

§ XIX.

Vitæ nouitas Iesu placet.

NOn otiosè puerulus, tenellus eligitur, vt templum Dei ædificet, cùm dicitur: *Salomonem filium meum vnum elegit Deus adhuc puerum, & tenellum.* Iam enim in templi ædificatione Christus adumbrabatur, cuius est vetusta dimittere, & nouæ vitæ operibus adgaudere. Sic *Luc.19.* Luc.19. ait Iesus: *Ite in castellum, quod contra est, in quod introeuntes inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquam hominum sedit, soluite illum, & adducite*, &c. Expende, quid petat sibi adduci, nimirum *pullum asinæ*. Et cur pullum, nisi vt ostendat, quàm gaudeat sibi adiungi, qui nouitatem vitæ tenent? Ait Apollinaris in caten. *Apollinar.* Græca D. Lucæ. *Per hoc, quòd pullo asinæ insederit, nobis declaratur, cælestem ducem, & Ierosolyma Regem nouo populo insedisse. Pullus enim significabat vocationis nouitatem*, &c. Sic Iesus nouitate vitæ tenetur, nihil amat vetustum, sed quidquid veteris hominis est, abiiciens nouitatem viuendi in suis requirit. *Luc.2.* Luc.2. *Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis. Hæc descriptio prima facta est à Præside Syriæ Cyrino*, &c. Orituro Iesu deseruit edictum Augusti, & descriptio Cyrini; sed quare notatur descriptio hæc fuisse prima? Ne quid vetustum ostenderet Iesum, cui omnia noua, & recentia adscribuntur. Ait D. Ambros. ibi: *Ambros.* *Dum professio sæcularis obtenditur, spiritualis impletur, non terrarum Regi dicanda, sed cæli. Professio ista fidei census animorum est. Abolitio enim Synagogæ censu vetusto, nouus census Ecclesiæ parabatur.* Recedant vetera, necessum est, & noua sint omnia vbi Ecclesia Christi affulget. Quidquid enim Christi est, de nouitate vitæ debet fulgere. Ait Ioan. Apocal.21. *Apocal.21.* *Vidi ciuitatem sanctam Ierusalem nouam, descendentem de cælo à Deo paratam sicut sponsam ornatam viro suo.* Ecce tibi, quæ sponsa à Deo Christo suo parabatur, inprimis noua dicitur, radiat enim semper Ecclesia Christi de nouitate vitæ. Ex quo monet D. *Zeno.* Zeno lib.2. serm.24. *Exultate igitur fratres, ædificationemque vestram ade ista de nouella cognoscite.* Non de veteri homine; sed de adolescente secundo & nouo quærendum, quales nos exhibeamus. Deo Huc refer dicta tom.2. in Euang. lib.7. cap.1. §.12. & alibi.

§. XX.

Deus non sic superbam templorum magnificentiam, vt intimam cultorum deuotionem, æstimet.

AVrum, argentum, lapides pretiosi à Dauide parati pro ædificando templo multos rapiunt in admirationem. Me autem longè cumulatiùs implet Dauidis deuotio in colendo Domino. Audite fantem in præsenti: *Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus Dei mei. Aurum ad vasa*, &c. Miraris aurum, argentum, lapides pretiosos, ingentesque opes dicatas templo Domini? Ego magis miror illam Principis sæcularis, & militis deuotionem, qua dicit, *totis viribus meis paraui*, &c. Totum animi conatum, totam mentis intentionem, & contentionem, totam regni potentiam eo Dauid adhibuit, vt decenter coleretur Dominus. Hæc Dauidis deuotio singularis est veri Dei gloria; cæteræ opes, & externæ pulchritudines forsan communes possunt esse vel dæmoniis. Rem tractat sapientissimè Diuus Zeno lib.2. serm.24. aiens:

Zeno. *Quamuis sit optimum laudare, quæ Dei sunt; tamen præcipuum non est, quod cum gentibus, vel Iudæis potest esse commune. Nam & illis, si liceat, vel si velint fortassis cultius Synagogas ædificent, cultius erigant Capitolia, &c. Sed hæc sæcularia sine legitimo, ac deuoto cultore, nec sufficientia, nec necessaria honori suo protestatur Deus, dicens: Cælum mihi thronus est, & terra suppedaneum pedum meorum; quam mihi ædificabitis domum?* Totus ille diues, & superbus ornatus exterior, vt communis esse potest idolis, & prophanissimis hominibus, sic non æstimatur à Domino, vbi deficit cultor deuotus. Non in auro, & argento, & lapidum pretio, sed in deuotione, & virtute cultorum singularis exaltatur gloria Domini. Pro qua extollenda monebat D. Petrus 1. epist. cap. 2.
1. Petr. 2. *Et ipsi tanquam lapides viui superædificamini, domos spirituales, sacerdotium sanctum, &c.* Duo petit à fidelibus, vt superædificentur tanquam viui lapides, & vt fiant sacerdotium sanctum. Et quid in eo, quòd tanquam viui lapides ædificentur? Vt mortui lapides in ædificio adunantur, & alter alteri cohæret, vt exurgat parietis pulchritudo. Sic fideles se vniant, & inter se arctissimo charitatis vinculo cohæreant. Insuper, vt Sacerdotis munus est vni Deo vacare; sic viui isti lapides vni Deo vacent, nihil in eo à Sacerdotibus differentes; quæ singularem gloriam vero Deo
Zeno. faciunt. Ait D. Zeno suprà: *In his enim virtutibus solis Sacerdotum Dei structura & propria est, & perennis; qua & Iudæos, & gentes, vel cæteros antecedimus. Incomparabilis autem gloria, ac vero Deo digna, cum vno consensu, vna fide alter alterum commendans, deuotione consimili conuertuntur ad Deum, & Sacerdos, & templum.* Quid pulchrius? Hæc planè est incomparabilis veri Dei gloria, cuius cultores sic in fide, & charitate adunantur, alter alterum commendans, sic vni Deo vacant, vt in iis videatur esse Dei Sacerdos, & templum. Fideles enim adunati charitate inter se, & ad Deum, præter quàm Dei templum sunt, & Sacerdotes esse videntur. Nota est Dauidis historia 1. Regum 24. vt nactus Saülem in spelunca, illi pepercerit, imò & suos cohibuerit,
1. Reg. 24. dicit enim textus: *Confregit illos sermonibus.* Sed cur Princeps & dux eorum non potius vi, quàm sermonibus cum militibus agebat? Quando tanta charitate erat in Saülem, vt illum suis commendaret, Principis arma obliuiscitur, & confugit ad arma Sacerdotum, quæ sunt verba. Iam enim in ea charitate Sacerdotem agebat. Ait D. Chrysostomus homil. 2. de Dauid & Saüle:
Chrysost. *Paratos illos, & morigeros reddidit. Præfuerat enim illis, non vt belli dux militibus, sed vt Sacerdos, iamque spelunca illa erat Ecclesia.* Ecce tibi ex quo Dauid sibi socios in virtute, & charitate adiunxit, iam ibi & Sacerdos apparuit, & templum, quo singulariter Dei gloria extolleretur.

§. XXI.

Sanctissimi non plus pro Deo faciunt, quàm mundiales pro mundo.

MAgnum hoc, quòd Dauid totis viribus laborauerit, vt aurum Deo acquireret, dicit enim: *Ego autem totis viribus meis præparaui impensas domus Dei mei. Aurum in vasa, &c.* Dauid totas vires suas adhibet, vt aurum pro Deo expendat; quod auarus totis suis viribus nititur sibi acquirere. Huc adest D. Augustinus serm. 110. de diuersis: *Quid ergo miramini fratres, si amatores Dei tanta pertulerunt, vt acquirerent Deum? Amatores auri, videte quanta patientur. Hyemalibus asperitatibus se nauigando committunt. Iactantur ventis, suspenduntur, & deprimuntur fluctibus. Ineffabilibus periculis vsque ad mortem agitantur. Dicant & ipsi auro: Propter te mortificamur tota die. Dicant Martyres Christo: Propter te mortificamur tota die. Vox quidem similis, sed causa est valde dissimilis. Ecce vtrique dixerunt, isti Christo, illi auro.* Et planè non maiora faciunt pro Deo Sancti, quàm faciunt auari pro auro, & mundiales pro suis cupiditatibus. Vox quidem & gemitus, & labor, & sudor, & impensæ similes sunt & mundialibus, & Sanctis. Vtrique laborant, substantiam dilapidant. Isti Christo, illi diabolo. Miraris Dauid totis viribus suis laborasse in templi expensis colligendis, aurumque dedisse & argentum in fabricam. Et quod mireris magis, accipe illud Exodi cap. 32. *Dixitque ad eos Aaron: Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me. Fecit populus, quæ iusserat, deferens inaures, &c.* Ad idoli fabricam requiritur aurum, & Israëlitæ vniuersi amant filios, filiasque & vxores spoliare, vt aurum exhibeant idolo fabricando. Quod Deo Dauid, idem Israëlitæ præstant idolis. Ex quo D. Augustinus quæst. 141. ait: *Factum tamen illud ipsum difficile, vt esset aurum ad faciendum idolum, propter eos notandum putaui, qui contristantur, si quid tale propter vitam æternam diuinitus fieri, vel æquo animo tolerari iubeatur.* Quando tanta faciunt, & impendunt homines mundiales pro idolis, quid mirum, si eadem Sancti pro Deo faciant.

August. — Exod. 32. — August.

§. XXII.

Feliciores, qui in vno Iesu nituntur.

NOn solùm aurum, & argentum, sed & multos pretiosos lapides collegit Dauid ad templi fabricam; dicit enim: *Et lapides onychinos, & quasi stibinos, & diuersorum colorum, omnemque pretiosum lapidem, & marmor Parium abundantissime.* Sic bonus in tot lapidibus colligendis distrahebatur, & laborabat. Feliciores Christiani, qui in vno pretioso, & angulari lapide Iesu habent, quidquid possunt amare. Paulus ad Ephesios cap. 2. *Estis ciues Sanctorum, & domestici Dei superædificati supra fundamentum Apostolorum & Prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Quid ais Paule de vno angulari lapide pro fabrica Christiana, quando Dauid tot lapides collegit pro templo ædificando? Dauid nulli lapidi pepercit, sed onychinos multos, & stibinos, & marmoreos apposuit, cur tu vnum solum summum, & angularem porrigis? Lapis à Paulo porrectus est Christus Iesus, qui solus pro omnibus sufficit, & in illo vno habentur omnia quæ possunt concupisci, aiebat D. Zeno lib. 2. serm. 24. Igitur ne quis operationem à me fortè disquirat, paucis insinuabo; *In totius fabricæ fundamentis non sicut in Iudæa templo plurimi, sed magnus, præclarus, pretiosus, ac speciosus vnus est lapis Christus, qui quadræ turris totam solus*

Ephes. 2. — Zeno.

sustinet

sustinet molem: cui non innumerabilis variè simulatur acies validissimæ columnarum, quia illi septem solæ sufficiunt; non aneum imbaret mare, quia illi perennis fontis sui viuum inest mare, non quòd naufragos faciat, sed quod naufragos ad vitam suauem perducat. Non aurum, non argentum, quia in suis Martyribus computat totum. Ecce tibi Christianorum fœlicitas, quibus non multi, sed vnus lapis est Christus, in quo vno habent quidquid indigeant. Dicebat Dauid Psalm. 44. filiæ

Psalm. 44. suæ Mariæ: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam. Obliuiscere populum tuum, & domum patris tui.* Vnde Dauid tam seuerus in filiam, quòd velit illam esse extra populum suum, & domum paternam? Explicat D. Bruno serm. in

Bruno. Annunt. Mariæ, inquiens: *Obliuiscere igitur populum tuum, & domum patris tui. Omnia relinque, satis tibi sit filius tuus; quia ipse est Rex tuus, & Dominus Deus tuus. Ipse tibi sufficiat. Non amor patriæ, non propinquorum affectus te retinere valeat. Si illum solum habeas, diues es, & in illo omnia possidebis.* Felix sanè, qui non habet necesse turbari ad multa, sed in vno Iesu habet, quidquid cupit.

§. XXIII.

Spontanea dona lætitiam afferunt donatori.

ERuebatur aurum populo pro templo ædificando, & populus lætabatur. Sic enim in præsenti: *Lætatusque est populus cùm vota sponte promitterent, quia corde toto offerebant ea Domino*, &c. Offerebant aurum, argentum, lapides pretiosos, & lætabantur. Vnde tanta lætitia afficiuntur, quando auro se spoliant? Ait textus: *Lætatusque est populus cùm vota sponte promitterent.* Non coacta, sed spontanea erant dona, quæ vbi spontanea sunt, numquam non afferunt læ-

Psalm. 41. titiam donatori. Psalm. 41. *Introibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei, in voce exultationis, & confessionis.* Expende coniunctum illud, nimirum, *exultationis, & confessionis.* Quid confessio ad exultationem? Confessio vt plurimum cum dolore, cum gemitibus miscetur. Quis reus confitetur nisi constrictus tormentorum dolore? Quando ergo tormentum, & dolor comites sunt penè inseparabiles confessionis, vnde potest confessio coniungi cum lætitia, & exultatione? Cùm confessio spontaneè fit, nullo timore extorta, tunc exultatione, & lætitia replet confitentem. Vnde extollit D. Zeno confessiones Christianæ religionis, di-

Zeno. cens lib. 3. serm. 32. *Inde est, quòd nostra non habet necessaria tormenta confessio, quia sine truculenti sudore tortoris facinora sua sponte reus confitetur, vt fiat innocens.* Absunt à confessione Christiani tormenta, absunt carnei dolores, & exultatio adest; quia sua sponte reus, vt fiat innocens, confitetur. Nec tristitiam gignit, quod fit propria sponte.

1. *Paralip.* 29. Et comederunt & biberunt coram Domino in die illa cum grandi lætitia. Et vnxerunt secundò Salomonem filium Dauid: vnxerunt autem eum Domino in Principem, &c.

§. XXIV.

Ad non ignobile ieiunium pertinet, quòd non comedas nisi ex præscripto Dei.

ALienum putarit aliquis, quòd instante adhuc Salomonis vnctione secunda, & consecratione summi Sacerdotis Sadochi; Principes & regni proceres mensis incumbant, & bibant, & comedant; quippe post oblatas hostias ait: *Comederunt & biberunt coram Domino. Et vnxerunt secundò*, &c. Qualis vnctio, quæ non nisi à bene potis? Satiùs 1. Reg. 14. *Adiurauit* 1. Reg. 14.
Saul populum, dicens: Maledictus vir, qui comederit panem vsque ad vesperam, donec vlciscar de inimicis meis. Et non manducauit vniuersus populus. Non ausus est Rex credere fœlicitatem pugnæ hominibus bene potis, & indixit ieiunium vsque ad obtentam victoriam. Cur non similiter Dauid fœlicitati vnctionis Salomonis cauit à conuiuij potationibus? Cur non magis ieiunium indixit vsque ad finitam Regis vnctionem, & Sacerdotis consecrationem? Erant epulæ illæ de reliquiis hostiarum oblatarum Domino, quæ iuxta legis præscriptum ab offerentibus absumi debebant. Epulæ autem sumptæ iuxta legis præscriptum ad tam nobile ieiunium pertinent, vt meritò Dauid non cogitarit aliud ieiunium imponere. Nonne satis ieiunat, qui non comedit, nisi quando præscribit Dominus? Iter faciebat populus per desertum, & singulis diebus dabatur illis manna ad comedendum, *Gomor per sin-* Exod. 16.
gula capita, Exod. 16. Nec tunc temporis aliud ieiunium audio fuisse in populo Israëlitico. Et cur fidelis populus tamdiu non magis ieiunat? Ait sapienter D. Ambros. serm. 34. de Quadrag.
Intelligimus ergo ieiunasse filios Israël, quia co- Ambros.
gnoscimus illis escarum copiam defuisse, & tunc sumpsisse cibum, quando largienti Domino placuisset. Satis autem diu ieiunat, qui cum Christi voluntate se reficit. Equidem satis diu ieiunat, qui numquam edit, nisi quando iubet Domini præscriptum. Vt hinc pateat, quàm non ignobile sit perpetuum Religiosorum ieiunium, quibus non licet edere, nisi quando religiosa disciplina præscribit. Habet Societas Iesu regulam illam 16. *Nemo extra consueta tempora bibat, nec extra domum cibum sumat absque facultate superioris.* Hoc non est ieiunium à regula præscriptum? Sanè D. Ambrosius perpetuum crederet ieiunium. *Satis enim, ait, diu ieiunat qui cùm Christi voluntate se reficit*, qui nec edit, nec bibit, nisi vbi lex religiosæ strictionis permittit.

§. XXV.

Unitas, & concordia requirenda, vt Dei dona adolescant, & effectum habeant.

NOn contentus Dauid prima inunctione Salomonis, secundam modò parat. Dicit enim: *Et vnxerunt secundò Salomonem filium Dauid*, &c.

Et cur non prima contentus est? Saül inunctus secundò fuit, quia primò non publicè, sed occultè vnctionem accepit. Similiter & Dauid, quia primò occultè vnctus est, secundò publicè vngitur in Regem Iuda; & tertiò, quia nouum Israëlis regnum accepit. Salomon autem priùs & publicè & totius regni Israëlitici Rex inunctus est. Cur ergo Dauid non contentus est illa prima inunctione, sed & quòd secundò inungatur in præsenti satagit? In prima inunctione Salomonis non fuit vnitas, & concordia populi, quia & omnes filij Regis, & Ioab, & Abiathar, & multi alij proceres cum non parua turba plebeiorum pro Adonia stabant, illumque similiter vnxerant. Vnde Dauid sapientissimus secundam hanc inunctionem parat, in quam vniuersi conueniant, & filij Regis cæteri, & Principes militiæ, & centuriones, & tribuni, & Sacerdotes, & populares: à quibus omnibus vnanimiter Salomon Rex inungatur. Sciebat enim vnitatem & concordiam maximè necessariam, vt dona Dei promissa regno illi effectum habeant. Sic Isaac cap. 27. Gen. post datam benedictionem Iacob, nolebat benedicere Esaü clamans: *Venit germanus tuus* (Gen. 27.) *fraudulenter, & tulit benedictionem tuam*, &c. *Tibi post hæc, fili mi, vltrà quid faciam?* Sic habens duos tantùm filios credebat in vno stagnatam omnem benedictionem, vt nihil ad alium superaret. Sed Iacob duodecim filios habens libentissimè omnibus benedictionem impertiuit. Et cur Isaac duos simul filios benedicere detrectat, quando Iacob duodecim filiis benedictionem dat? Duo illi Isaaci filij diuidendi erant; at duodecim Iacobi filij in vnum populum, vnamque gentem erant coadunandi. Ne miremur, quòd benedictio fugiat discordes, & diuisos, amet concordiam, & vnitatem, sine qua dona Dei multum incrementum capient. Ait Rupert. (Rupert.) lib. 9. in Genes. cap. 22. aiens: *Cur non Isaac duos filios habens, vtrumque benedixerit, cùm Iacob plures habens, singulos benedixerit benedictionibus proprijs? Facilis responsio est; quia duo filij Isaac in duos populos erant diuidendi, sicut oraculum diuinum prædixerat Rebeccæ; plures autem filij Iacob vna gens, & vnus populus in vnitate paternæ fidei Deum verum & viuum possessuri erant.* Fugienda est diuisio, & discordia, amplectenda autem vnitas, & concordia ei, qui amat dona Dei, benedictiones Dei adolescere, & peruenire ad effectum. (Psalm. 103.) Psalm. 103. dicebat: *Fundasti terram super stabilitatem suam, non commouebitur*, &c. Quibus non solùm hæc terra, quæ calcatur, sed & terreni homines; inter quos mirum est, quòd stabilitas permaneat. Vnde terreni homines stabilitatem minimè perturbandam possunt habere? (Ephes. 2.) Ait Paul. ad Ephes. 2. *Superædificati supra fundamentum Apostolorum, & Prophetarum ipso summo angulari lapide Christo Iesu.* Quando terreni licèt homines sic in vnum conueniant, vt nullam diuisionem admittant, eam stabilitatem & firmitatem consequentur in donis diuinis, quæ nullam perturbationem incurrant. Ait (Arnob.) Arnob. ibi: *Tunc fundauit terram in stabilitatem suam, id est, terrenas mentes gentium, quæ fuerunt in fabrica turris diuisæ, nunc ad stabilitatem suam reuocans in vno verbo Iesu Christi corroborat, & ita fundat in eis Ecclesiam super hanc petram, vt non inclinetur in sæculum sæculi.* Ecce tibi stabilitas & firmitudo gentium minimè perturbanda vnde oriatur, nimirum ex eo, qui diuisione dimissa, in vnum conueniant, & supra vnam angularem petram Iesum consistant. Et cur vnitas, & concordia ad dona Dei stabilienda non conducat, quando sine illa nullum intentum perducetur ad finem? Aaron coactus à populo Idolum fabricare, ait Exod. 32. *Tollite inaures aureas* (Exod. 32.) *de vxorum filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.* Et cur Aaron ad nefarium opus perficiendum aureas inaures filiorum filiarumque petiuit? Nonne ad id quodcumque aliud aurum sufficeret? Cur magis amauit aurum de inauribus? Petit sapienter inaures filiorum, filiarumve, & vxorum, vt inde domesticas discordias inducat, credens, si semel discordia seminaretur, minimè nefarium opus perficiendum esse. Ait ibi Caiet. *Poterat quidem Aaron petere* (Caiet.) *aurum aliud ab illo, quod erat formatum in aures, sed quærens cautè diuertere furorem populi, posuit hoc difficile, vt dissensio domestica in domo qualibet oriretur, reluctantibus mulieribus, & pueris.* Sic dissensio procuratur ad quodlibet intentum frustrandum.

§. XXVI.

Qui ad Dei possessionem pertinent, benedictionibus cælestibus implentur. Non sic alieni.

Expende adhuc illud: *Vnxerunt secundò Salomonem filium Dauid. Vnxerunt autem eum Domino in Principem.* Si enim quæras, cur necessum fuit secundò Salomonem vngere? Statim textus illa respondit: *Vnxerunt autem eum Domino in Principem.* In prima enim vnctione tantùm curatum fuit, vt daretur Rex populo, qui eum regeret; in secunda autem maximè curabatur, vt Rex daretur Deo, qui à Deo haberetur, & possideretur. Nec miror, quòd Dauid hanc secundam filij amaret vnctionem, vt enim illa fiebat Dei pars, & possessio, sic in illo implendæ erant diuinæ benedictiones Isaac. Genes. 27. post benedictum vnum filium maximè detrectabat alteri impendere benedictionem. At Iacob Genes. 48. *Benedixit filijs Ioseph*, &c. non (Genes. 48.) solùm decem filiis suis benedixit, sed & duobus nepotibus, Iosephi filiis. Cur ergo Isaac habens tantùm duos filios, detrectat alterum benedicere, Iacob autem & filiis benedicit, & nepotibus? Alter Isaaci filius augendus erat in populum, qui non pertineret ad dominium. Filij autem Iacob, & duo eius nepotes constitututi erant vnum populum, qui pars esset & possessio Domini, & ideo in illo implendæ vniuersæ Dei benedictiones. Rupertus lib. 9. in Genes. cap. 22. *Filij* (Rupert.) *Isaac in duos erant populos diuidendi: plures autem filij Iacob vna gens, & vnus populus in vnitate paternæ fidei Deum verum, & viuum hæreditate possessuri, vel ab ipso erant possidendi.* Expende illa, *ab ipso erant possidendi*; inde enim filij Iacob omnes ostenduntur aptiores, vt in eis diuinæ benedictiones implerentur, quia facturi omnes erant populum Domino, qui possideretur à Domino. Numquam enim qui ad Dei pertinet possessionem, non cælestibus impletur benedictionibus. Isaias cap. 26. *Domine* (Isaias 26.)

dabit

dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es in nobis. Domine Deus noster, possederunt nos domini. Verùm catena Græca in Pentateuch. & D. Cyril. Alex. legunt: *Domine Deus noster, da nobis pacem, omnia enim tradidisti nobis, Domine Deus noster posside nos.* Vt pacis benedictionem obtineat à Domino, hoc petit, nimirum, vt possideatur à Domino; qui enim fit Dei possessio, iam habet, vnde omnes benedictiones habere potest. Quò respiciebat Euseb. in cat. Græc.

Euseb. dicens: *Bona quidem sunt bona alia, quæ à te conceduntur, sed nullum maius donum à te habemus, quàm pacem erga nos ipsos, vt sine seditione tecum simus, & anima nostra tecum custodiatur: hoc autem fieri potest, si dignatus fueris nos tui ipsius propriam possessionem efficere.* Expende hæc vltima: *hoc autem fieri potest, si dignatus fueris nos tui ipsius propriam possessionem efficere.* Quòd enim omnia bona etiam præstantissima obtineamus à Deo, fieri poterit, si eius possessio fiamus. Qui enim Dei est, quid non obtineat ab illo?

Luc. 2. Aiebat Simeon ille Luc. 2. *Nunc dimitte seruum tuum Domine secundùm verbum tuum in pace. Quia viderunt oculi mei salutare tuum, quod parasti ante faciem omnium populorum.* Quod omnibus fuerat paratum, vnus habet Simeon in vlnis. Et quis Simeon? Ipse ait: *Dimitte seruum tuum Domine*; vt seruus est tuus Domine, sic tantum salutis habet bonum. Commendabatur

Cant. 4. Dei incarnata sapientia illis verbis Cant. 4. *Hortus conclusus, fons signatus.* Et quî fieri potest, vt laudi detur conclusio, & signatio fontis? Pro-

Prouerb. 5. uerb. 5. dicebat: *Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide. Habeto eas solus, ne sint alieni participes tui.* Illic laudatur aquarum conclusio, & signatio, hîc petitur magis illarum deriuatio, & communicatio, vsque adeò vt per plateas currant. Si adeò communicandæ, & deriuandæ sunt vsque ad plateas, ad quid obsignatio, & conclusio? Ait textus: *Ne sint alieni participes*, &c. Equidem vt Dei gratiæ efficaces, & donationes sunt conclusæ, & obsignatæ alienis; sic patentissimæ sunt suis. Pulchrè D. Bernard.

Bernard. serm. 1. de Purif. Mariæ: *Deriuantur aquæ tuæ foras Domine Deus, nilominus tamen fons tuus tibi proprius est, & non bibit alienus ex eo. Qui tuus est, non videbit mortem, donec viderit Christum Domini, vt securus dimittatur in pace. Quid ni dimittatur in pace qui Christum Domini habet in pectore?* Expende illa: *Non bibit alienus ex ea. Qui tuus est*, &c. currant licèt per plateas Dei dona, Dei benedictiones pertinentes ad vitam æternam, non bibunt ex eis alieni. Qui tui sunt Domine, qui ad tuam possessionem pertinent, hi largissimè donis tuis fruuntur. Heu quoties vidi diuinæ misericordiæ fontes foras præsilire, & per plateas diffundi: nimirum Eucharistiam foris proponi omnibus, & tamen à pluribus intactam præteriri. Quid hoc? Non bibit alienus ex ea; licèt ad plateas vsque effundatur, suis patens est,

Ioan. 1. sed alienis obsignata, & conclusa. Ioan. 1. *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.* Adeò se diffudit lux diuina, vt vel ad ipsa tenebrarum claustra penetraret, & ipsos tenebrosos homines attingeret. Illi autem non æstimant illam, neque attingunt. Cur hoc? Alieni

Bernard. sunt. Ait D. Bernard. vbi suprà, *Et lux*, inquit, *in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. Ac si dicat: Et in plateis diriuantur aquæ, & alienus non bibit ex eis. Et misericordia in medio templi est, nec tamen accedunt, quos manet æterna damnatio. Medius vestrûm stat ô miseri, quem vos nescitis, vt morientes antequam videritis Christum Domini, non in pace dimittamini, sed potius rapiamini, à rugientibus præparatis ad escam.* Proh Deus immortalis patentissimus tuis, sed obsignatissimus alienis. Qui tui sunt pro fluentibus misericordiis implentur; alieni autem etiamsi præ manibus habeant misericordiæ tuæ fluctus, quàm longissimè se faciunt ab illa.



CAPVT V.

Adoniæ & Iacobi mors.

TEXTVS HISTORIA.

DAVIDIS defuncti insta soluerat Salomon, & in regali solio solus consederat; quem populus faustis acclamationibus implens perpetuam rerum fœlicitatem precabatur, vitamque diuturnam. Adonias verò non sine fraudulento animo ad Bethsabee Regis matrem venit, significauit se in Salomonis regno libenter diuinis placitis consentire; inter suæ fœlicitatis titulos numeraturum, si mereretur de manu Regis puellam Abisag in coniugem accipere, quæ etsi patri fuerat nupta, publicè tamen censebatur intacta virgo. Annuit Bethsabee adolescenti, suamque operam promittit, vt Regis animus applaudat fratris petitis nuptiis. Nec pigra fuit, in præstandis promissis, ad cubiculum filij properat, in quo tunc erat regius thronus, alteraque perducta sella à dextris Regis consedit iubente Rege ipso. Aduentus sui causam proponit, & vt erat animo sincero, sic precabatur Abisag nuptias optanti Adoniæ. Loquebatur mater, & Salomoni omnia suboluerunt Adoniæ molimina, curantis per thalamos adire regnum, quod sibi credebat debitum ex natura. Dimissáque matre, & accito Banaia Præfecto militum, iubet ea ipsa die mortem inferri Adoniæ. Nec ibi quiescit, sed & Abiatharem Sacerdotem regni Adoniæ procuratorem mandat in exilium, ab eius sanguine abstinens ob religionis obsequia, & ob officia præstita Dauidis. Procedebat ad Ioab Regis ira, qui ad famam cæsi Adoniæ, sibi cœperat timere, & ad altare Domini confugerat, à quo nullis verbis dimoueri potuit, adeò vt necessum fuerit, instante Regis præcepto, ibi perimi, & sepeliri. Quo tandem soluit, quas ipse nefarissimè neces duobus cantatissimis Principibus Abnero, & Amasæ intulerat. Tunc Abiatharis sacerdotij munus datum est Sadocho, & Dei minæ de auferendo sacerdotio de domo Eli, sunt ad effectum perductæ. Vnus restabat Semei impudentissimè in Danielem iniurius; qui Regis præcepto cogitur ædificare domum Hierosoylimis, ibique sub iuramento dato manere, nec vnquam inde exire. Quod vt intanit, vtinam impleret, & viueret. Sed post triennium dum seruos fugitiuos sequitur,

ab

ab Hierosolymis exit, & ad Gethæorum gentem proficiscitur. Redeuntem autem excepit hominė Regis ira, quæ fracti iuramenti reum percuti iubet. Maximè optarem hanc Regis seueritatem vsque ad hæc tempora durasse in periuros.

MORALIA IN TEXTVS literam.

PACATISSIMI Regis initia nefariorum sanguine madere video; ne credatur pax esse posse, vbi desunt nefariorum supplicia.

3. *Regum* 2. Salomon autem sedit super thronum Dauid patris sui, & firmatum est regnum eius nimis. Et ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee matrem Salomonis. Quæ dixit ei: Pacificus ne est ingressus tuus? Qui respondit, Pacificus. Additque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere; & ille. Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, & me præposuerat omnis Israël sibi in Regem; sed translatum est regnum, & factum est fratris mei, à Domino enim constitutum est, *&c.*

§. I.

Per Mariam veri Salomonis matrem omnia salutaria.

VT Regem ad se traheret Adonias, confugit ad Bethsabee matrem Regis, ait enim: *Et congressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee matrem Salomonis.* Longè fœliciores, qui ad Mariam veri Salomonis matrem confugiunt, quidquid enim salutare est, per illam accipimus. Vt dicat D. Bernardus serm. 4. in vigil. Natiuit.
Bern. *Datum est Maria, vt per illam acciperes, quidquid haberes*, &c. *Quia nihil Deus nos habere voluit, quod per Mariæ manus non transiret.* De Maria enim nihil ad nos salutare non debet venire. Matth. cap. 1. narrationem genealogiæ Iesu
Matth. 1. aggrediens ab Abraham incepit, dicens: *Abraham genuit Isaac*, &c. & tamdem in Maria finiuit, dicens: *Iacob autem genuit Ioseph virum Mariæ, de qua natus est Iesus.* Et cur finiturus in Maria, non magis à Deo incepit, qui produxit Adam; Adam autem Seth, &c. Vel cur non magis incepit à Seth, à quo denominati sunt Dei filij? Cur magis placuit incipere ab Abraham. Inde incepit, vnde clariùs ostenderetur nostra salus & fœlicitas per Mariam futura. Vt enim ab Ægypto egressus Israël per quadraginta & duas mansiones peruenit ad Iordanem, & inde occupauit terram promissam. Sic Iesus post quadraginta & duas generationes ab Abraham peruenit ad Mariam, à qua in omnia bona nos introducit. Ait D. Hieron. epistol. ad Fabiol.
in principio. *Per has generationes currit verus Hebræus, qui de terra festinat ad cælum transire; & Ægypto sæculi derelicta, terram repromissionis ingreditur. Nec mirandum si in illo numeri sacramento perueniamus ad Regna cælorum, sub quo Dominus atque Saluator à primo Patriarcha peruenit ad virginem, quasi ad Iordanem, qua pleno gurgite fluens Spiritus sancti gratijs redundabat.* Equidem vbi sistitur in Maria, non tot fluctibus exundat Iordanis, vt illa gratiis, & fauoribus exundat, quæ nos in salutem perducant. Et quæ gratiarum abundantia non per Mariam? Dicebatur Deo Cant. 1. *Oleum effusum nomen tuum.* Cur effusum? Nonne in cœlesti vase inclusum seruabatur? Ex quo ergo habuit, vt effunderetur, & diffunderetur? Ait Petrus Damian. serm. de Natiuit. *Pax inaudita à sæculo regnat, vniuersus orbis ad censum describitur; riuus olei de terra persudat, & in diuitem venam liquor sanctificatus ebullit. Quid est hoc? Nisi quia vera pax in terris apparuit, nisi quia ad supernum regnum ciues adscribuntur, nisi quia fons misericordiæ de virgine emanat? Oleum effusum nomen tuum.* Inde pacis, & misericordiæ fluctus exundant, quia de concluso, & signato fonte Mariano nascuntur.

Hieron. Cant. 1. Damian.

§. II.

Validissima vis ad perdendum, quæ per simulatoria blanditiarum signa.

PAcificus, & blandus venit Adonias ad Bethsabee, postulaturus Abisag nuptias; venit autem pacificus, & blandus, vt citiùs, & securiùs perdat Salomonis regnum. Accipite verba, & veneno, & blanditiis plena. *Ingressus est Adonias filius Haggith ad Bethsabee*, &c. *Quæ dixit ei: Pacificus ne est ingressus tuus? Qui respondit: Pacificus. Additque: Sermo mihi est ad te. Cui ait: Loquere; & ille: Tu, inquit, nosti, quia meum erat regnum, & me præposuerat omnis Israel sibi in Regem; sed translatum est regnum, & factum est fratris mei, à Domino enim constitutum est.* En tibi quot blanditiæ, quot fauores; in primis ipse comes adit matrem Regis, se illi asserit pacificum; insuper & regnum Salomoni delatum à Deo profitetur. Sed inter hæc blandissima, specta etiam ingentem veneni vim; ait enim: *Nosti, quia meum erat Regnum, & me præposuerat omnis Israël sibi Regem.* Planè certissimum erat nullum illi ius fuisse ad regnum; non ratione ætatis, quia nec ea in prædecessoribus Israëlis Regibus spectata fuit, imò è minoribus, & minimis vocati ad principatum fuerant. Sed nec ratione popularis electionis, quia electio Regis non penes populum, sed penes Deum erat, vt patuit in Saule, & Dauid. Præterquam quòd nec à populi electione habebat ius Adonias, quia maior pars populi, cum Rege Dauide Salomonem elegerat. Quæ cùm euidentissima essent, nihilominus Adonias adeò persuasum habebat

habebat

habebat regnum ſuum eſſe ex duobus illis capitibus, vt nec illud coram Bethſabee diſſimulet. Cur ergo hac perſuaſione ductus non magis ad arma pergit, quàm ad Bethſabee? Cur non magis clamat bellum, quàm pacem? Cur profitetur regnum à Deo Salomoni datum, & non magis ab hominibus ſibi ereptum? Aſtutus homo ad ea ſe contulit, quæ ſciebat ad perdendum incautum validiſſima, quæ per ſimulatoria fiunt blanditiarum, & fauorum ſigna. Non aliter Conſtantius Imperator Arrianus, vt regnum perderet Chriſti, à bellis abſtinet, nihilque non blandum exhibet, & amicum. Contra quem grauiſſimè D. Hilar. in proprio lib.

Hilar. *Pugnamus contra perſecutorem fauentem, contra hoſtem blandientem, contra Conſtantium Antichriſtum, qui non dorſa cædit, ſed ventrem palpat; non trudit carcere ad libertatem, ſed intra palatium honorat ad ſeruitutem: non latera vexat, ſed cor occupat: non caput gladio deſecat, ſed animam auro occidit; non contendit, ne vincatur, ſed adulatur, vt dominetur.* Equidem aſtutiſſimus homo, non pugnas, non contentiones exhibebat, metuens vinci; ſed fauores, ſed adulationes præmittebat, vt ſecurius obtineret dominium. De diabolo locutus Ieſus ait

Ioan. 8. Ioan. 8. *Ille homicida erat ab initio.* Quo ab initio? Putat Toletus initium illud ſignificari, quando cum Eua locutus blandiſſima verba præmiſit. Sed cur non magis homicida cenſetur, ex quo Cainum induxit, vt vi fratrem opprimeret? Cùm armauit Cainum in fratrem, vnum tantùm hominem occidit; at quando blanditias cum Eua locutus fuit, mortem inuexit vniuerſo mundo. Sic ad perdendum valentiores inueniuntur falſæ blanditiæ. Ex quo dicebat Hilarius ſuprà:

Hilar. *Hæc ille pater tuus artifex humanarum mortium docuit, iugulare ſine gladio, perſequi ſine infamia, odire ſine ſuſpicione, mentiri ſine intelligentia, profiteri ſine fide, blandiri ſine bonitate, agere quod velis, nec manifeſtare, quæ velis.* Et qualia ſunt hæc arma, quæ inuenit & docuit artifex humanarum mortium? Sanè diabolus, qui homicida fuit ab initio, vt regnum perderet hominis, non exercitus armatorum comparauit, vt poſſet; ſed blanda, & amica verba compoſuit, & ſic mortem inuexit mundo. Monebat Dominus ſuos

Matth. 7. Matth. 7. *Attendite vos à falſis Prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.* Et quando lupi in veritate ſunt, cur non magis luporum rabiem exhibent ad perdendum? Cur malunt ouinam manſuetudinem præſeferre? Non ſic aperta rabies, vt ſimulata comitas potens eſt, vt perdat. Hinc etiam D. Hilar. ſuprà pungit

Hilar. Conſtantium, inquiens: *Veſtem ouis tua lupe rapax cernimus. Auro reipublicæ ſanctum Dei oneras; & vel detracta templis, vel publicata edictis, vel exacta pœnis Deo ingeris. Oſculo Sacerdotes excipis, quo & Chriſtus eſt proditus; conuiuio dignaris ex quo Iudas ad proditionem egreſſus eſt*, &c. Heu oſcula, & conuiuia, & honores, & blanditiæ luporum, fallar niſi perdant orbem.

§. III.

Vnus diuini Spiritus eſt, quòd ſciat cedere, & velle vinci.

CVm humilis, cùm pacificus amat Adonias accedere ad Bethſabee matrem Salomonis, non potuit verbis non manifeſtare virus cordis ſui. Ait enim: *Tu noſti, quia meum erat regnum, & me præpoſuerat omnis Iſrael ſibi.* Fauorem petiturus adeſt à matre Regis, & non veretur aſſerere ſuum fuiſſe regnum, & ſe electum fuiſſe in Regem ab omni populo. Cur non magis id diſſimulas? Cur non potiùs profiteris te nullum ius habuiſſe ad regnum, quod verius erat? Cur vel coram ipſa Regis matre adhuc inſtas ad te pertinuiſſe regnum, quod etſi verum eſſet, celari, & diſſimulari pro tunc debuiſſet? Planè impotens eſt ſui humana præſumptio, nec ad horam ſcit cedere, aut victam ſe profiteri. Accipe ex Gen. 32. Iacobum ſolitarium in campo nocte vna: *Et ecce vir luctabatur cum eo vſque manè. Qui cum videret, quod eum ſuperare non poſſet, tetigit neruum femoris eius, & ſtatim emarcuit. Dixitque ad eum: Dimitte me*, &c. Genes. 32. Et quis erat iſte vir, qui cum Iacob luctabatur, & videbat, quòd eum ſuperare non poſſet, & dimitti petebat? Meritò talis non creditur homo, ſed Deus; quia homo neſcit vnquam cedere, nec ſe victum vnquam profitebitur. Dei vnius ſpiritus eſt, qui non detrectat ſe diſſimulare victum, & ad horam cedere. Aiebat de illo D. Hilarius lib. 4. de Trinitate: *Deus certè eſt, quia Iacob aduerſus Deum inualuit.* Hilar. Ex quo noſcitur permiſiſſe Iacobo, vt aduerſùs ſe inualeſceret, maluiſſe ab illo vinci, noſcitur etiam Deus eſſe; non enim qui hominis, ſed qui Dei ſpiritu agitur, ſic amat alteri cedere. Quò trahenda ſunt dicta tom. 3. de Chriſto fig. lib. 6, cap. 3. §. 7.

3. *Reg.* 2. Precor, vt dicas Salomoni Regi (neque enim negare tibi quicquam poteſt) vt det mihi Abiſag Sunamitidem vxorem. Et ait Bethſabee: Bene ego loquar pro te Regi. Venit ergo Bethſabee ad Regem Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia, & ſurrexit Rex in occurſum eius, adorauitque eam, & ſedit ſuper thronum ſuum: poſituſque eſt thronus matris Regis, quæ ſedit ad dexteram eius. Dixitque, &c.

§ IV.

Ingenuus & præcelſus animus ex quo aliquid accepit, non poteſt non & ipſe præſtare.

SApienter iudicabat Adonia de Salomonis gratia erga matrem fatus: *Neque enim nega-*

re tibi quidquam potest. Vt enim sciebat Salomonem à matre & vitam, & regnum accepisse, sic etiam omnia à Salomone donanda matri credidit. Numquam enim celsus, & ingenuus animus, potest non dare illi, à quo & accepit. De Iesu in mundum veniente dicebat Ioan. 1. [Ioan. 1.] *Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Ecce tibi prius receptus dicitur, & ab hominibus accipiens, deinde & ipse statim dedit. Nec poterat tantus non dare, vbi accepisse creditur. Circa quæ ait D. Athanas. [Athanas.] homil. de Incarnat. Christi: *Accipiens enim mortalem hominem patrem, dedit hominibus suum patrem immortalem, quod ex eo dicto apparet: Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Non accepit, & recessit, & se occultauit, sed accepit ex hominibus mortalem patrem Adamum, vt filius Adami esset, & statim dedit nobis suum immortalem patrem, vt filij Dei essemus. Proh ingenuum, & celsum nostri Principis animum! Nescit accipere vel parua; nisi vt magna præbeat. Mundiales Principes vt seruili animo sunt, sic largi in accipiendo exhibentur, dandi prorsus immemores. Promptissimè accipiunt vel de paupere, sed facilè obliuiscuntur donatoris sui, & si non obliuiscuntur, faciliùs illi petita negant. En agrestia, & seruilia ingenia! Qui ingenuus est, & animi præcelsi, ex quo vel obulum accipit, quasi obstrictus manet ad præbendum. Matth. 16. [Matth. 16.] dicebat Iesus: *Quem dicũt homines esse filiũ hominis.* Filium hominis se vocat, in quo se aliquid ab homine accepisse profitetur. Et mirabar, quòd habẽs plura alia agnomina, quibus suam celsitudinẽ ab omni re indepẽdentẽ significaret, magis voluerit recurrere ad nomen, quo se hominibus debitorem exhiberet. Cur magis Domine non dissimulas id minimum, quod ex hominibus tenes? Dissimularent illud seruiles animi, qui nullis obligantur donis; at qui ingenuus est, non veretur accepta profiteri, vt qui ex quo accepit, maiora dederit. Ex quo aiebat D. Athan. [Athan.] vbi suprà: *Ipse in sublimi procreatus ex Deo, &c. in tempore nascitur humi ex perpetua Deipara Virgine; vt illi qui humi antea geniti erant, denuò in sublimi nascerẽtur, hoc est ex Deo. Ipse igitur matrẽ dũtaxat habet in terris, & nos dumtaxat patrem habemus in cœlo, eaque de causa filium hominis se ipsum appellat, vt homines Deum cœlestem patrem suum appellarent.* Expende ab illis: *Eaque de causa filium hominis seipsum appellat,* &c. Quippe celsus, & ingenuus Dominus non refugit filij hominis appellationem, quã ab hominibus accepisse fatetur, vt qui promptus sit patrem Deum hominibus exhibere. Inde enim affluentissimus est Dominus ad præstandum, ex quo aliquid accepit. Isaias 66. [Isai. 66.] *Lætamini cum Ierusalem, & exultate in ea omnes, qui diligitis eam,* &c. *Ecce ego declinabo super eam, quasi fluuium pacis.* quæ verba à non ignobilibus patribus applicari solent ad Christi natalia. Sed inter natalia Christi, Nazareth affulget eius conceptione, Bethleem eius natiuitate; cur iis prætermissis iubemur lætari cum Ierusalem, in quam tanta dona Dominus refũdere sit paratus? Nazareth ciues nihil Domino præstiterunt, Bethlemitici ciues vel locum in diuersorio illi negarunt, vt necessum fuerit in destituto præsepio nasci. Ierosolymam autem vbi puerulus accessit sistendus Domino iuxta præscriptum legis, in vlnis Simeonis hospitium inuenit, & ab Anna vidua fuit prædicatus. Ne miremur, quòd ibi tanta præstare sit paratus, vbi etiam accepit tanta. Ait Guerricus Abbas serm. 2. de Purificat. [Guerr.] *Lætare Ierusalem diem, festum agite omnes, qui diligitis eam. Læta est Nazareth de Annunciatione, Bethleem de Natiuitate. Lætare & tu Ierusalem de Purificatione, quoniam qui in Nazareth conceptus, & in Bethleem natus est, & in Ierusalem est susceptus, & prædicatus.* Habent equidem omnes, qui diligunt Ierusalem, vnde magis in ea lætentur, quia vt de ea maiora accepit Dominus, sic maiora præstabit suis asseclis. Vide tom. 1. de Christo figur. lib. 1. c. 2. §. 2.

§. V.

Gloriosior quis in dato, quàm in accepto.

EXpende quantus honor tribuatur à Salomone matri suæ: *Venit ergo Bethsabee ad Salomonem, vt loqueretur ei pro Adonia, & surrexit Rex in occursum eius, adorauitque eam, & sedit supra thronum suum; positusque thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram eius.* Intrarat ipsa antea ad Dauidem coniugem suum, vt Salomonis regnum assereret, & nullo honore dicitur excepta à viro. Ait enim 3. Reg. 1. [3. Reg. 1.] *Ingressa est itaque Bethsabee ad Regem in cubiculo: Rex autem senuerat nimis,* &c. *inclinauit se Bethsabee, & adorauit Regem. Ad quam Rex: Quid tibi, inquit, vis?* Nec credam nullum aliud officium tunc præstitum à Dauide accedenti Reginæ. Esto enim, quòd præ senio non assurrexerit, nec occurrerit illi; tamen non dubito sedem illi paratam regiam à dextris Regis, in qua sedens negotium diceret. Cur ergo textus, qui tantus fuit in explicandis officiis à Salomone matri ingredienti exhibitis, sic præteriit, quæ Dauid præstitit ingredienti ipsi Reginæ? Planè Bethsabee apud Dauidem etiam sine vllis obsequiis acceptis gloriosior ostendebatur, quàm apud Salomonem cum omnibus illis obsequiis, & officiis sibi præstitis à filio. Quia apud Dauidem ostendebatur negotians ipsa, & præstans Salomoni regnum; apud Salomonem autem solum ostendebatur obsequia à filio accipiens. Et quidem nemo non gloriosior est in datis, quàm in acceptis, vt ait illud Christianũ Actor. 20. [Act. 20.] *Beatius est magis dare, quàm accipere.* Ex quo veri Salomonis matris gloriam maximè extulerim; cui apto illa Aggæi verba cap. 2. [Aggei 2.] *Et veniet desideratus cunctis gentibus, & implebo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum,* &c. *Magna erit gloria domus istius nouissimæ plusquam primæ.* Componite domum, & domum; Mariam, & templum antiquum Ierosolymitanum; & Maria & templum à Salomone habuerunt originem; in Maria, & in templo illo Deus habitauit. Et nilominus Mariana domus gloriosior habetur, quàm templum illud. Vnde gloriosior? Pulchrè rationem ostẽndit D. Petrus Damian. serm. 2. in Nat. Mariæ, [Damian.] dicens: *Ad illud ergo templum Dominus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ infidelitatis caliginem designaret, in hoc, in sole posuit tabernaculum suum, vt sedentes in tenebris illuminaret. Illi denique templo Deus omnipotens gloriam quidem sui aduentus contulit, sed nihil ex eo in sua natura suscepit; in beatissima autem Virginis vterum non solum dignatus est descendere, sed ex*

eo

eo etiam perfectam sibi substãtiam nostræ mortalitatis vnire. Quanto igitur nostri templi maior est dignitas, &c. Vbi Maria ostenditur dedisse carnem Deo, quam ille sibi vniuit; gloriosior templo ostenditur, qui nihil sic Deo vniendum præstiterat. Nunquam enim quis non magis commendatur ex datis, quàm ex acceptis. Vnde vbi Imperator Constantinus pepercit Antiochenis ciuibus contumeliam, quam imperialibus præstiterant imaginibus; sic illi dictum fuit à sanctissimo Episcopo, vt habet D. Chrysost. hom. 20. ad Pop. *Si velis, ò humanissime, & sapientissime, & omni pietate plene, diademate isto clariorem, & maiorem tibi coronam hæc afferet contumelia. Hoc nempe diadema quidem est, & tuæ virtutis insigne, & Dei liberalitatis indicium. Sed corona ex hac humanitate contexta, tuum solius erit, & sapientiæ tuæ meritum. Nec te tantum omnes admirabuntur propter istos lapides pretiosos, quantum propter victoriam de indignatione repertatam te laudabunt.* Expende illa, *Tuum ipsius erit*, &c. nec enim credit in victoria illa indignationis, non etiam concurrisse Dei auxilium liberale; sed illud asserit, quòd in ea plus collatum fuisset ab Imperatore, quàm in regno habendo. In regno enim habendo illud solum spectabatur, quod regnum ex Deo accepisset; in vincenda autem indignatione, & simul spectabatur, quod ipse etiam ex se aliquid præstabat difficile. Vnde clarior, & gloriosior ostendebatur ciuibus. Huc trahenda dicta 4. tom. in Euang. lib. 6. cap. 2. §. 2.

Chrysost.

§. VI.

Nil honoris & gloriæ datur à mundo, quod non præstandum sit à Deo suis cumulatissimè.

HOc magnum Salomon matri exhibuit; *Positusque est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram eius.* Miraris hoc? Sed accipe idem præstitum à Deo vel minimis suis; ait enim Matth. 25. *Statuet oues à dextris*; imò & Matthæi 20. dicit illis: *Sedebitis & vos super duodecim sedes*, &c. Crede mihi, nihil honoris, nihil gloriæ accipitur à mundo, quod non accipiendum sit à Deo cumulatissimè. Pauperi Iesu post miracula innumera intranti Ierosolymam Matthæi 21. *Plurima turba strauerunt vestimenta sua in via.* Magnus equidem hic honor fuit Iesu exhibitus à mundo, vt propriis vestimentis viam sternerent quâ erat transiturus. At post ascensum ad gloriam, cùm inde in glorioso statu rediturus est ad mundum, ait Matth. 24. *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cœli cum virtute multa, & maiestate.* Ecce tibi venienti nubes sternuntur, & nubes lucidissimæ, quæ maiestatem eius ostendent. Et quando is est, qui sedet super Cherubim, cur non magis illi Cherubim sternuntur, quàm lucidæ nubes? Sunt lucidæ nubes Deo pro vestimentis, iuxta illud Psal. 103. *Amictus lumine sicut vestimento*; ideo pater nubes, quasi vestimenta sua filio sternit procedenti, quàm omnia honoris dentur à Deo suis; quæ dantur à mundo. Ex quo dicebat Orig. hom. 30. *Et siquidem ne terram calcaret filius Dei in Hierosolymis, diligentes eum strauerunt vestimenta sua in via; nec asellum, qui portabant eum, volebant terram calcare; quid mirum, si Pater, & Deus omnium, nubes sternat cælestes sub corpore filij descendentis ad opus consummationis?* Quando turbæ strauerunt vestimenta sua Iesu procedenti; non mirandum, quòd eidem in ostensione gloriæ pater sternat lucidissimas nubes, vt vestimenta. Nil enim honoris accipitur à mundo, quod Deus in gloria suis non exhibeat?

Matth. 25. *Matth. 20.* *Matth. 21.* *Matth. 24.* *Psalm. 103.* *Orig.*

§. VII.

Plus contulit nobis Dominus se nobis donans in Eucharistia, quàm faciens nos assidere sibi.

MIraris Salomonis officiũ erga matrẽ suam, dum dicitur: *Positusque est thronus matri Regis, quæ sedit ad dexteram eius.* Sed vide aliud longè mirabilius præstitum à Deo suis seruis. Ioan. 6. *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.* Non enim solùm thronos illis in regno apparet, sed, quod longè mirabilius est, per exhibitionem corporis, & sanguinis sui in illis est, per se ipsum. Et quis neget, præstantius esse beneficium, quòd Deus in nobis sit, quàm quòd nos simus apud illum considentes? Hoc namque Apostolis conuenit, illud proprium erat matris diuinæ. Matthæi 20. *Sedebitis & vos supra duodecim sedes iudicantes*, &c. Hoc, inquam, datum fuit Apostolis, vt assideant Christo Domino in Regno suo; at de matre eius canit Ecclesia, dicens: *Veni electa mea, ponam in te thronum meum.* Non dicitur illi, quòd sedeat à dextris filij, sed quòd in illa ponet filius sedem suam. Et cur, & illi non dicitur, vt sedeat? Rem pulchrè tractat Guerricus Abb. serm. 1. in Assumpt. *Discipulis inquit: Sedebitis & vos super duodecim sedes. Alibi quoque promittit: Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo. Matri verò, cuius longè differens est meritum, nihilominus differens promittit præmium. Veni, inquit, electa mea, ponam in te thronum meum. Parum est, vt iudicanti consideas, nisi & ipsa sedes mihi fias, vt maiestatem regnantis, eo fœlicius, quo familiarius in te contineas.* Expende illud, *Parum est, vt iudicanti consideas*, nec miror, illud enim & maximum, & præstantius est, quòd in te condignam sedem exhibeas Deo, vt in te gratè sit Deus. Hinc Psalm. 44. dicebat Deo: *Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato.* Quando Regina iam à dextris Dei erat, cur non dicitur ibi sedisse, sed astitisse? An Regina cælestis minus obsequium recepit à filio, quàm à Salomone Bethsabee? Nonne de Bethsabee dicitur, *Sedit ad dexteram eius?* Cur de Regina cæli non dicitur, quòd sederit, sed quòd astiterit à dextris filij? Erat equidem illi adhuc maius largiendum, nimirum, quòd in ea poneret Rex thronum suum; quòd ipsa in se reciperet Deum, vt sic tota fulgeret sub radiis maiestatis diuinæ.

Ioan. 6. *Matth. 20.* *Guerr.* *Psal. 44.*

3. *Reg.* 2. Responditque Rex Salomon, dixitque matri suæ: Qua-

re postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? Postula ei & regnum; ipse est enim frater meus maior me; & habet Abiathar Sacerdotem, & Ioab filium Saruiæ. Iurauit itaque Rex Salomon per Dominum, dicens: Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc. Et nunc viuit Dominus, &c.

§. VIII.

Fœminarum virus elanguet, vbi Christus apparet.

VOrauerat Bethsabee totum Adoniæ virus, nec senserat, vt ille per fœminas filij sui regno insidiabatur. Sed vbi ad Salomonem ventum est, statim totum malitiæ virus patuit. Dixit enim matri Salomon: *Quare postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? Postula ei & regnum,* &c. Ecce tibi, quod in petitione mulieris occultum veniebat venenum, & coram Salomone patuit, & elanguit. Nec mirum; vt enim in Salomone expressissimè Christi regnum exprimebatur, sic iam præualere non poterat venenum, quod per mulieres introducebatur. Vbi enim Christus apparet, quòd per mulieres venit venenum, maximè elanguet. Mater filiorum Zebedæi Matth. 20. petebat filiis suis sedes à dextris, & sinistris in regno Christi. Quæ petitio statim à Rege omnium Iesu fuit repulsa; dum ait: *Nescitis, quid petatis.* Et cur sic Deus repellit bonæ matris petitionem pro filiis supplicantis. Occultabatur in petitione fœminæ magnum filiorum incommodum, quo illos hostis curabat in Dei sinistram præcipitare. Et non præualuit aduersùs bonos malum per mulierem intentatum, ex quo Christus apparuit. Ait Imperfect. homil. 35. in Matth. *Vidit diabolus, quia per illos ipsos aduersus eos agere non valebat, contulit se ad consueta arma mulierum, vt sicut Adam per mulierem spoliauit, ita & istos separaret per matrem. Nam etsi mater erat, tamen mulier erat. Sed iam non poterat per mulierem perditio introire in Sanctos, ex quo de muliere salus cunctorum processit.* Ex quo de muliere Christus claruit, mirum in modum virus, quod per mulieres introducebatur, elanguit; vt facile à viris sanctis repellatur. Sanguinis fluxu laborantem fœminam adeò cauebat lex Leuit. 15. vt putaret ab illa immunditiam ad omnes vicinos oriri. Quid virulentius, vt homines inficeret? Verùm Matthæi 9. mulier hac peste laborans dum currit ad Iesum: *Dicebat intra se: Si tetigero tantùm vestimentum eius, salua ero.* In tactu vestimenti Iesu sperabat sibi salutem obuenturam. Et quid tactus pestilentis fœminæ cum salute? Imò si tangis illum, totum sanitatis fontem inficies. Cur non magis credis à te inficiendum Iesum, quàm te ab illo sanandam? Crediderim iam fide perceptum ab illa omne virus suum confringi ad Iesu præsentiam; quæ enim per mulieres infectio venit, vel elanguet, vel penitùs euanescit, vbi ad Iesum peruenitur. Ex quo sapienter dicebat D. Machar. hom. 20. *Postquam tetigit vestimenta Domini, exsiccatus est fluxus fontis impuri illius sanguinis; ita & omnis anima habens fontem prauarum, & immundarum cogitationum, si accesseris ad Christum, & verè credens deprecata fuerit, sanitatem consequitur ab incurabili affectionum fonte, ac deficiens exiccatur fons ille, qui cogitationes immundas producebat, per virtutem Iesu siccatur.* Sic totum virus fœmineæ voluptatis, insulatum à fœminarum conspectu, prorsus euanebit, vbi nos afflauerit Christus. Vide tom. 2. in Euang. lib. 6. cap. 6. §. 5. & tom. 2. de Christo figur. lib. 5. cap. 7. §. 2. & tom. 3. de Christo fig. lib. 6. cap. 1. §. 16. & alibi.

Matth. 20.

Imperf.

Matth. 9.

Machar.

§. IX.

Sæcularis pompa regni affectati symbolum.

IN petitis Abisag nuptiis colligit Salomon in Adonia regni ambitionem, dum ait matri suæ: *Cur postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? Postula ei & regnum.* Sed in quo conducebat Abisag ad regnum habendum, vt ex eius nuptiis crederet Salomon affectari regnum ab Adonia? Scio huius conuenientiam latuisse clarissimos interpretes Scripturæ; quam etiam fatetur Salianus sibi prorsus ignotam: quia regiæ vxores nullum ius ad regnandum dare poterant. Et sanè Abisag nullum ius regni daret, sed non paruam dispositionem ad regnum habendum Adoniæ tribueret. Vt enim Regina erat ex noto Dauidis coniugio, sic regiam pompam in processu suo seruaret etiam Adoniæ iuncta. Quò forsan spectans Adonias, Abisag Reginæ appetiit nuptias, vt propter vxorem Reginam liceret sibi regiam pompam, regiumque satellitium habere, in quo non leuem dispositionem credebat, vt posset & regnum adipisci. Non enim semel inuenio regiam pompam, & satellitium assumptum pro dispositione ad regnum. Sic de ipso Adonia, 3. Reg. 1. *Adonias autem filius Haggith eleuabatur, dicens: Ego regnabo. Fecitque sibi currus, & equites, & quinquaginta viros, qui currerent ante eum.* Ad quid hoc? Ait Lyra: *Ad ostentationem, & quandam dispositionem ad regnandum.* Quam dispositionem in pompa, & satellitio vt modò sine suspicione renouaret, amabat notissimam Reginam ducere, vt sub prætextu vxoris pompam strueret, & comitatum, qui sibi aditum ad regnum præberet. Sic etiam 2. Regum 15. *Absalon fecit currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum.* Vbi Carthusian. *Per apparatum istum tanquam per quædam preludia, siue preambula, monstrauit se regnaturum.* Amabant astuti per apparatum æquiuocari cum Regibus, vt sic faciliorem aditum ad regnum inuenirent. Hinc quando nefarij Iudæi Ioan. 19. obiiciebant Iesu: *Qui se Regem facit;* vt hanc labem affectati regni à Iesu depellat. D. Chrysostom. homil. 64. in Ioan. ait: *Numquid seditionem docebat Christus? Nonne humilem, & abiectam duxit vitam? Nonne & domo,*

3. Reg. 1.

Lyra.

2. Reg. 15.

Carthusian.

Ioan. 19.

Chrysost.

&

& alijs huiusmodi caruit? Num satellitibus stipabatur? Num se muniebat? Cui nulla pompa, nullum satellitium erat, nil habebat, vnde credi posset in regnum exurgere

§. X.

Nullum malum non timetur, vbi apparet lascivia.

EX appetitis Abisag nuptiis ab Adonia, malum odoratur Salomon, à quo sibi cauere debeat, dum ait: *Cur postulas Abisag Sanamitidem Adoniæ? Postula ei & regnum, &c. Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc.* Et cur ex iis appetitis nuptiis malum statim sibi cauendum præsagit Salomon? Carth. & Lyra, putant illam petitionem Adoniæ, non fuisse sine petulantiæ, & libidinis crimine, quo Adonias ferebatur in vxorem patris sui. Vbi autem lasciuus Adoniæ animus apparuit, non miror, quod malum quodlibet ab illo Salomon timeat. Numquam enim non lascivia in malum inclinat. Quò videtur spectasse D. Greg. Nissen. de virginit. c. 2. inquiens: Nissen. *Quæ & natura, & consilio ad virtutem propensa sunt, omnis incorruptæ virginitatis, pudicitiæque splendore decorantur; quæ verò in contrariam virtutis partem procliuia feruntur, castitatis lapsu, ea talia sunt, & nominantur.* Planè, vt virtutis consilium pudici pectoris splendore decoratur; sic castitatis lapsus penè inseparabilis comes est iis, quæ virtuti, & Deo aduersantur. Nullum virtutis, nullum Dei consilium securum est, vbi voluptatum excessus inuenitur. Isai. c. 7. Isai. 7. dicebat: *Ecce virgo concipiet, & pariet filium.* Et Ibid 9. consequenter de filio à virgine nato c. 9. ait: *Vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius, Deus fortis.* Siue vt Septuag. legunt: *Vocabitur nomen eius, magni consilij Angelus, admirabilis consiliarius, Deus fortis*, &c. Itaque Deus magnum consilium exhibiturus, & firmaturus de virgine nascitur, & maximè sibi à nuptiali passione in matre cauit. Et cur adeò cauit nuptialem passionem in matre? Nonne honorabiles sunt nuptiæ, & coniugia sancta? Equidem sanctæ sunt nuptiæ; sed rarò in nuptiis non inuenitur excessus voluptatum. A quo meritò sibi cauet Deus, diuinorum consiliorum fundator. Ex quo dicebat Di- Nissen. uus Greg. Nissen suprà cap. 2. *Ob eam causam mihi Dominus noster Iesus Christus, à quo veluti fonte quodam omnis castimonia manat, non nuptiarum via quæsita, in hanc vitam ingressus videtur, vt ex eo modo, quo carnem humanam assumpsit, admirabile hoc, & magnum planè mysterium patefieret; quoniam quæ Dei aduentum demonstraret, sola castitas idonea est, quam aliter perfectè omnino præstare nemo potest, nisi qui ab omni carnis affectu se totum auertit.* Expende illud, *sola castitas idonea est*; quippe de virtutibus moralibus, quæ etiam nos exteriùs componunt, castitatis munditiès clarior index est Dei aduentantis, vt diuina consilia perducat ad effectum.

§. XI.

Qui habenas regni tenuit, idoneus ad regnum inuadendum.

NOn miror, quòd Salomon regno suo metuat ab Adonia iuncto Abisag, dum ait: *Cur postulas Abisag Sunamitidem Adoniæ? Postula ei & regnum.* Quippe Abisag Sunamitis data fuit seni Dauidi vxor; quæ Regi seni ministrans, & adhærens multa equidem fuit in administratione regni, & vt puella senis voluntatem tenebat, sic ab illa moderatus non dubitem regni habenas. Cur ergo non timeat Salomon Adoniam, si Abisag coniungeretur? Non enim parui momenti erat fœmina iuncta Adoniæ, habens Abiatharem, & Ioabum Principem militiæ ad inuadendum regnum, cuius ipsa paulo antè habenas moderata fuerat. Accipe exemplum 4. Reg. 11. vbi dicitur: *Athalia verò mater Ochoziæ videns mortuum filium suum, surrexit, & interfecit omne semen regium.* De qua addit 2. Paralip. 22. *Sex annis, quibus regnauit Athalia super terram.* Fuerat Athalia vxor Ioram Regis Iuda, & mater Ochoziæ, & ipsa non erat de tribu Iuda, nec de Dauidis semine, sed prorsus extranea Dauidis stirpi, & nilominus, vt vidit filium mortuum, ausa est inuadere regnum, & Dauidis semen extinguere, & sibi accipere solium eius, quod & fecit nemine resistente. Et vnde mulier extranea in tantam audaciam prorupit? Ait Abul. ibi quæst. 4. *Tota potestas domus regiæ manebat nunc penes Athaliam, ipsa enim gubernabat palatium Regis, dum filius Ochozias iuisset ad videndum Regem Israel, &c. Et tunc cùm exercitus esset in manu eius, & faueret ei, quia fortè ipsa promittebat magna, & dabat, populus non potuit resistere ei, & sic mansit regnans in terra annis sex.* Ecce tibi fœmina extraneæ tribus, & alieni originis, eo solùm quòd ipsa gubernabat palatium Regis, & eius nutui omnes parebant, ausa est stirpem regiam occidere, & inuadere regnum, quod & fecit, & nemine resistente regnauit annis sex. Ne miremur, quòd similia ab Abisag timeret Salomon, speraret Adonias, vt quæ sola in suam potestatem habuisset Regem Dauidem senem, & de cuius ministerio Rex vixerat aliquo tempore, Quo multa donauerat proceribus, & magnam reuerentiâ apud omnes populares acquisierat. Et crede mihi, numquam non sapienter sibi timent Reges, ab his, qui habenas regni moderati, officiis sibi multos deuincire valuerant.

4. Reg. 11.

2. Par. 22.

Abul.

§. XII.

Nuptiæ luctibus propinquissimæ.

APpetitæ Abisag nuptiæ luctuosæ Adoniæ fuerunt. Dicebat enim Salomon: *Hæc faciat mihi Deus, & hæc addat, quia contra animam suam locutus est Adonias verbum hoc, &c.* Nuptiarum equidem verbum ab Adonia factum illi attulit luctum extremum. Et quando nuptiæ propinquissimè luctibus non adhærent? Post Iesu sepulchrum vacuum inuentum Maria Magdalena lachrymis se dedit. De qua fatus Ioan. c. 20.

Ioan. 20. ait: *Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei, Mulier, quid ploras?* Sciebant Angeli Mariæ nomen, & dissimulato eius nomine proprio mulierem vocant. Et cur mulierem vocant, quam vident plorantem? Ait D. Hieronym. epist. ad Hedibiam

Hieron. quæst. 5. *Dicunt ei Angeli, quos cernebat: Mulier, quid ploras? Secundum illud, quod Dominus loquebatur ad matrem in nuptiis, Quid mihi, & tibi est mulier? Nondum venit hora mea.* Et quidem bis dicitur mater Iesu vocata mulier à filio, semel in nuptiis Cana, & semel iuxta crucem, dum ait: *Mulier, ecce filius tuus.* Cur ergo credunt Angeli magis respexisse ad nomen mulieris datum matri Iesu in nuptiis, quàm iuxta crucem? Videbant Magdalenam plenam luctibus, profusam lachrymis; & à luctu, & lachrymis citius deducti sunt ad id, quod factum fuit in nuptiis, quàm ad id, quod factum fuit iuxta crucem. Quia nuptiæ longè propinquiores, & viciniores luctui, & lachrymis sunt. Hinc Abraham ingrediens Ægyptum cauit vocare Saram vxorem, quin potius ait Genes. 12. *Dic ergo, obsecro te, quod soror*

Genes. 12. *mea sis, vt bene sit mihi propter te, & viuat anima mea ob gratiam tui.* Et cur magis cauet à nomine vxoris, quàm à nomine sororis? Ait Di-

Chrysost. uus Chrysostomus homil. 36. in Genes. *Vxoris venustas & pulchritudo mortem ei quasi ante oculos monstrabat.* His equidem timoribus semper nuptiæ scatent.

§. XIII.

Sæculi dignitates via tritissima ad mortem.

Iurabat Salomon, *Quia hodie occidetur Adonias.* Quo die Adonias per Abisag thalamum repere ad solium regni curabat, ad sepulchrum festinauit. Tales enim sunt sæculi dignitates, quæ ad mortem deducunt suos asseclas. Dicebat Do-

1. Reg. 2. minus Heli 1. Reg. 2. *Hoc autem erit tibi signum, quod venturum est duobus filiis tuis Ophni, & Phinees, in die vno morientur ambo.* Circa quæ

Greg. PP. D. Gregorius Pap. ait ibi lib. 2. expositionis: *Audiant ergo filii Heli, quia in vna die ambo moriuntur. Qui enim de accepto pastorali culmine, labentis vitæ fœlicitatem diligunt, intentionem quidem habent gaudii; fructum verò lamenti propositum, in exultatione vitæ, & peruentionem in mortis mœrorem. Ad mortem itaque properant, quoties vanè de temporali fœlicitate gratulantur.* Ecce tibi quid culmina temporalia pariāt sectatoribus suis illorum fructus lamenti est, non gaudii. Grandem sibi proponunt ambitores exultationem dignitatis obtinendæ, peruentio autem ad illam, in mortis mœrorem desinit. Crede mihi, ad mortem properatur, cùm ad culmina itur. Vt meritò dicat D. Cyprianus serm. de

Cyprian. ieiun. & tentat. Christi: *Sicut peremptoria est altitudo quæsita, ita & periculosissima est, & oblata.* In quauis dignitate, & throno etiam oblato periculum agnoscit; at quæ dignitas ambitur, qui thronus quæritur, meritò peremptorius putatur. Vnde cùm Psaltes ait 101.

Eleuans allisisti me; arguit Diuus Bernardus Psal. 101. lib. 1. de consider. circa finem ait: *Non est, quod blandiatur celsitudo, solitudo magis, sera querela: quoniam eleuans allisisti me.* Seram vocat illam querelam, qui fuit post expertum in celsitudine casum; cùm antea deberet querelam promere, nimirum in ipso eleuationis actu, eo quo nosceretur peremptoria ipsa eleuatio. Huc trahenda dicta tom. 2. in Euangel. lib. 12. cap. 6. §. 1. & tom. 2. de Christo figur. lib. 5. cap. 3. §. 10. & alibi.

§. XIV.

Non est patientiæ humanæ iteratas offensas præterire.

Vbi Adoniæ facinus percaluit Salomon, statim accingitur in supplicium, iurat etenim; *Quoniam hodie occidetur Adonias.* Cur non magis fratri, & fratri maiori natu parcit. Pepercerat iam semel 3. Reg. 1. cùm dixit: *Si fuerit vir bonus, non cadet, ne vnus quidem capillus eius in terram.* Verùm cùm ab illo facinora iterari percepit, non ampliùs supplicium distulit; non enim est humanæ patientiæ iteratas iniurias præterire. Dicebat Dominus Ose. c. 1. *Vade, sume tibi vxorem fornicationum, & fac filios fornicationum.* Ose. 1. Obligabatur vates fornicariam, & prostitutam fœminam in vxorem assumere, ex qua sibi filios gigneret; qui vt à matre prostituta geniti, non magis crederentur à marito suscepti, quàm ab adulteris. Sed esto, quòd Deus voluerit gigni filios à Propheta ex fœmina vxore, adeò suspecta in fide, vt incertum fit, cuius patris sint filij. Cur ex illa non filium, sed filios gigni mandat? Nonne sufficeret, quòd vates oneraretur vnico filio dubio? Cur mauult Deus Prophetam non vno, sed multis onerare filiis dubiis? Volebat Deus, vt Propheta disceret, experientia, quàm non erat humanæ patientiæ sustinere iteratas iniurias; vnam enim iniuriam semel homo ordinariis suffultus gratiæ sustinebit auxiliis. At multas iteratas quis homo sustineat? Ait Ruffinus ibi; *Personam ergo, inquit Deus, assumito viri boni, sed iam diu meretricios mores in coniuge sustinentis, & suscipe filios, qui vel habeantur incerti, vel alienæ obscœnitati consequentius applicentur, atque experire, vtrùm queas continuatam habere patientiam.* Datur Prophetæ, non vt semel, sed ter, & quater criminis vxoris suspicione affligatur, vt experiatur, an tam continuata patientia homini sit possibilis, certus, quòd ex vi ordinarij auxilij nequeat in homine inueniri. Inuenitur tamen in Deo, sed quando reus in iteratis criminibus duplicat spiritum doloris pœnitentiæ. Suscitaturus Iesus Lazarum Ioan. 11. *Fremuit spiritu, & turbauit semetipsum.* Ioan. 11. Aliosantea suscitauerat sine vllo fremitu, sine vlla turbatione. Cur modò addit turbationem & fremitum? Erat Lazarus quartus mortuus suscitandus; & in fremitu, & turbatione ostendebat Iesus habitum illius, qui quartò suscitandus à Deo veniret, is enim non suscitatur nisi in ingenti pœnitentiæ turbatione, & fremitu. Vt dicat ibi Beda: *Cur turbat semetipsum Christus, nisi vt significet tibi, quomodo turbari tu debeas, cum tanta mole peccati grauaris, & premeris? Attendisti enim tu, vidisti te reum, computasti tibi. Illud feci, & pepercit*

Ruffin.

percit Deus. Illud commisi, & distulit me. Dic, dic lachrymando. Baptizatus sum, & iterum ad peccatum reuolutus sum. Quid facio? Quò eo? Quando ista dicis, iam fremit Christus, quia tua fides fremit. In voce frementis apparet spes resurgentis. Vbi iterata peccata recolis, necessum est, vt magis turberis, & magis ad Deum fremas; in magno enim fremitu apparebit tibi spes resurgendi.

3. *Reg.* 2. Abiathari quoque Sacerdoti dixit Rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, & quidem vir mortis es: sed hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram Dauid patre meo, & sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus. Eiecit ergo Salomon Abiathar, vt non esset Sacerdos, *&c.*

§. XV.

Vt in præstantioribus personis, minus sunt dissimulanda delicta.

POst fratrem maiorem natum occisum statim ad Abiatharem summum Sacerdotem castigandum festinat. Ait enim: *Abiathari quoque Sacerdoti dixit Rex: Vade in Anathoth ad agrum tuum, equidem vir mortis es,* &c. Non occidit Sacerdotem magnum, sed illum exulare cogit, omni priuatum sacerdotij honore. Et cur tanto viro non omnino parcit? Vt maior vir erat, altiorique dignitate notior, sic citiùs debuit ob delicta punire, ne tanta nobilitas inter crimina appareret sordida. [*Amos 3.*] Ait Amos cap. 3. *Audite verbum, quod loquutus est Dominus super vos, filij Israel, super omnem cognationem, quam eduxi de terra Ægypti, dicens: Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ; idcirco visitabo super vos omnes iniquitates vestras.* Expende ab illis, *Idcirco visitabo*, &c. quippe quia Israëlitæ lectissimi erant Deo, & super omnes alias nationes nobilissimi, ideo seueriùs dicuntur visitandi, & castigandi propter iniquitates suas. Cur inter tanta nobilitatum decora non magis dissimulantur crimina? Cur non magis Deus conniuet ad crimina eorum, quos ad tantam nobilitatem, & sublimitatem perduxit? Ideo, quia nobiliores erant, eo minus eorum dissimulantur delicta, ne nobilitatis splendor sorderet in illis. [*Ruffin.*] Ait ibi Ruffin. *Est consequentius, vt diligentius inspiciantur, quæ pretiosius æstimantur. Decor ergo genti vestræ, vel mea indulgentia, vel parentum virtutibus comparatus, nullam sinit culpam incastigatam relinqui; quia vilescit concessa nobilitas, si non auferatur indignis. Haud itaque impunitatem criminum, sed custodiam mandatorum nobilitas acquisita commendat.* Non equidem ab impunitate criminum notantur nobiles, sed à puritate vitæ: ab *illisque* per correptionem auferenda sunt crimina, ni velis nobilitatem in indignis sordescere. Dicebat enim D. Hieron. epist. ad Pamach. [*Hieronym.*] *Apud viros bonos indignior fit ipsa dignitas, quam multi indigni possident. Vnde egregiè de Cæsare Tullius cum quosdam, ait, ornare voluit, non illos honestauit, sed ornamenta ipsa turbauit.* Ideo penes sapientes Principes maior cura sit in castigandis culpis præstantissimorum, ne videatur in illis vilescere nobilitas. Matth. 22. Dum cælestis Rex celebrat nuptias filij sui, vidit hominem sordidum assistentem conuiuio, quem statim mittit in supplicium, dicens: [*Matth. 22.*] *Ligatis manibus, & pedibus mittite eum in tenebras exteriores.* Quis inter nuptiarum festa tantum decernit supplicium? Cur non desinis finiri nuptiarum conuiuium, vt hominem miserum percutias? Cur maius funesta hominis nece fœdare nuptiarum diem? Ait D. Chrysost. hom. 9. in Ioan. [*Chrysost.*] *Hoc pacto & nuptias, & conuiuas honorat, cùm temerarios, & impudentes expellit; aliter reliquos inuitatos offenderet.* Consuluit honori conuiuarum cæterorum, & nuptiarum, dum ibi percutit, & eiicit impudentem conuiuam. Nec patitur tantam nuptiarum gloriam turpari sordidi hominis vestitu. Minus enim toleranda sunt crimina in his, qui ad magnalia admittuntur. Psalm. 136. dicebant Iudæi: [*Psal. 136.*] *Super flumina Babylonis, illic sedimus, & fleuimus,* &c. Erat ibi captiua Iuda tribus, & Beniaminica: sed & aliæ decem tribus captiuæ fuerunt apud Assyrios, nec tamen audio illas vnquam fleuisse, aut doluisse. Cur ergo Domine Iudam, & Beniamin non solùm captiuitate prêmis, sed & lachrymis imples? Ait D. Ambr. in Psalm. 1. [*Ambros.*] *Super flumina Babylonis sedebant, & flebant suæ calamitatis ærumnæ. Illic suspenderunt organa sua, & omnem deposuerunt lætitiam, vbi grauiora tolerarunt. Reliquæ decem tribus ad Assyrios ducta sunt, duæ autem Iuda, & Beniamin tanquam grauioris rea flagitij in Babyloniam transierunt. Atrociùs enim Sacerdotis filia adultera, quàm cætera puniuntur; quia sacerdotalis generis gratiam turpi opprobrio decolorauit.* Erat equidem Iuda, & Beniamin, tribus regia, & sacerdotalis, ideo eorum delicta notiori, & grauiori supplicio notantur; egent enim maiori lachrymarum flumine, vt abstergantur maculæ tantarum nobilitatum.

§. XVI.

Salus nostra in Maria tutissimè, & securissimè custodita.

PRopter veterem arcam portatam habet modò Abiathar salutem, dicitur enim illi: *Hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini mei,* &c. Ecce tibi in arca veteri fuit vita, & salus Abiatharis custodita, ne illi eriperetur in die illa. Felices etiam nos sumus, quibus arca est Maria Deipara, in qua tutissimè, & securissimè Iesus vita, & salus nostra nobis custoditur. Hinc clamabat Psalm. 131. [*Psalm. 131.*] *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.* Salutarem Dei aduentum requirat, in quo thesaurus nostræ afferatur salutis, sed non manifestus, sed in arca conclusus, ne pateat furibus. Et qua in arca? Equidem in Maria, in qua tutissimè, & securissi-

mè

mè hominum custoditur vita. Synagoga in monte Caluariæ posuit Iesum medium inter latrones. Quorum vnus thesaurum noscens rapuit illum, & Synagogam depauperauit. Feliciores nos, qui non in monte, sed in arca Mariæ habemus Iesum, ne nobis inde eripi posset. Illa Cant. 1. venientem indigitabat, dicens: *Ecce iste venit saliens in montibus.* Quo audito Dauid adhuc clamabat: *Surge Domine, tu & arca sanctificationis tuæ.* Si iam dicitur venisse, & saltasse in montibus, cur adhuc Dauid instat, vt surgat? Timebat Dauid vel montis memoriam, ne in illo sibi raperetur Christus; & ideo magis clamat, vt veniat in arca Maria, in qua veniet securissimus. Quò aspiciens Hesychius Hierosol. homil. 2. de Maria Deipara ait: *Surge in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuæ, quæ est haud dubiè Virgo Deipara. Si enim tu es gemma, meritò illa est arca.* Consequentiùs diceret, si tu es gemma, meritò illa est concha; sunt enim correlatiua concha, & gemma, vt mater, & filius. In concha enim gignitur gemma, & concluditur, vt in Maria natus fuit Iesus, & eius clausus vtero. Cur ergo non dixit, si tu es gemma, meritò illa est concha, quòd conducibilius videbatur ad explicandam Iesu generationem ex Maria? Cur cauit Iesu gemmam ad propriam concham reducere, & magis ad arcam reduxit? Gignitur equidem gemma in concha, ibique concluditur, sed minimè ibi securitatem habet, quin potiùs à piscatoribus, & vrinatoribus quæsita tandem rapitur, & diuenditur ad orbis delitias. A concha autem semel erepta, & à potentibus empta, in arca concluditur, in qua tutè, & securè custoditur. Pulchrè ergo Hesychius, vt ostenderet salutem nostram Iesum securissimè in Mariam custoditam, recurrit ad gemmam, non in concha, sed in arca repositam, omni iam latronum periculo liberam. Quid fœlicius? Habes Christiane salutare tuum in Maria, non vt gemmam in concha expositam furibus; sed vt gemmam in arca, vt à nullo possit eripi tibi. Vbi enim Iesus meus in Maria est, nunquam non nobis manebit ibi. Matth. 21. *Homo erat paterfamilias, qui plantauit vineam,* &c. quam vineam agricolæ dum rapere sibi nituntur, funditus perdiderunt. Ex quo iam non vineam, sed vitæ arborem Iesum iterum plantat Dominus; Psal. 1. *Erit sicut lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Et cur Domine adhuc plantando ligno incumbis? Tota Synagogæ vinea à te plantata euanuit; eiusque fructus per latrones ablatus est; nonne & lignum hoc vitæ etiam eradicabitur, & auferetur? Sanè non profuit vineæ turris, nec seps, quominus eradicaretur; quomodo & lignum hoc vitæ non eradicabitur? Accipite D. Ambr. in Psalm. 1. fantem: *Iesus lignum vitæ, lignum sapientiæ, plantatum in vtero virginis voluntate patris, à quo in perpetuum mansurum plantatur, vt fructum daret in tempore suo. Non enim potuit arescere ista plantatio.*

Cant. 1. — Hesych. — Matth. 21. — Ambros.

Equidem quod in Maria plantatum est, non deficiet, in perpetuum nobis manet, vt tempestiuo tempore fructum eius percipiamus.

§. XVII.

Non qui visu tantùm, sed qui & passionis experientia percipit labores Christi, is felix.

SOcietas cum Dauide in laboribus morti eripit Abiatharem. Dicit enim: *Hodie te non interficiam, quia portasti arcam Domini Dei coram Dauid patre meo, & sustinuisti laborem in omnibus, in quibus laborauit pater meus.* Expende illa, *& sustinuisti laborem,* &c. hoc est, te ipsa patiebare in te, quod pater meus patiebatur. Ne miremur, quòd detur vita homini, qui Regis sui laborum non testis solùm visu fuit, sed & socius ipsarum pœnarum. Matth. 27. de Pilati vxore locutus ait: *Misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iusto illi, multa enim passa sum per visum hodie propter eum.* Ecce dicitur Pilati vxor multa passa per visum propter Iesum; & non dicitur, quòd hæc passio illi aliquid commodi, aut consolationis attulerit. Longè aliter dicebat Abrahamus de Lazaro Luc. 15. *Fili multa bona recepisti in vita tua, & Lazarus similiter mala; nunc autem hic consolatur,* &c. Vbi dicitur Lazarus mala pertulisse, & simul dicitur, quòd inde consolatur. Et cur vxor Pilati in malorum perpessione propter Iesum non consolatur; Lazarus autem consolatur? Illa dicebatur pati per visum, Lazarus autem in vita sua, in carne sua patiebatur, inde præ illa meruit consolationem capere. Orig. homil. 30. *Consolatur, & requiescit in sinibus Abrahæ, qui recepit mala in vita sua, & non hæc, mala quæ recepit in visu suo.* Non datur consolatio Christi eis, qui solo visu eius labores sciunt, in se autem nolunt eos experiri; ille verò in Iesu consolatur, qui non solo visu, sed & carne eius experitur mala. Vnde monebat ille Cant. 8. *Pone me vt signaculũ super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum; quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio.* Non equidem contentus est Iesu esse in corde, sed & amat esse in brachio; hoc est, non solùm vult esse in visu, & mera cogitatione, sed & in opere. Et cur non solùm in cogitatione, sed in opere amat esse. *Quia fortis est vt mors dilectio, dura sicut infernus æmulatio;* quia vt ille amore, & dilectione sua nos vel per mortem acquisiuit, sic qui eum fideliter æmulantur, nec vitæ suæ debent parcere. Ex quo aiebat D. Iustus Orgelit. ibi: *Primitus super cor, deinde super brachium signaculum superponendum intellige, vt tam in cogitatione, quam in opere ad meum signum recurras. Quia fortis vt mors dilectio tui. In tantum dilexi te, vt mori voluerim pro te; hæc erat fortitudo amoris, acerbitas mortis. Dura autem sicut infernus æmulatio; vt Sancti quoque è contrario pro Christo occidi non metuant, quem pro sua salute mortem suscepisse sine dubio cognouerunt.* Equidem boni æmulatores, & triumphatores, quando viderunt, & cognouerunt Iesum mortuum pro eorum vita; non in visu, & cogitatione hæserunt, sed ad similia præstanda festinauerunt, vt etiam ipsi pro Christo mortificarentur, morerentur. Ne nos detrectemus mortificari cum Iesu, si amamus cum illo regnare. Sed de nobis dicatur, quod D.

Matth. 27. — Luc. 15. — Orig. — Cant. 8. — Iustus.

Irinæus

Irenæus. Irenæus lib.4. cap.12. dixit de Abrahamo: *Iustè igitur derelinquens terrenam cognationem omnem, sequebatur verbum Dei, cum verbo peregrinans, vt cum verbo moraretur.* Sic ibi.

3.*Reg*.2. Venit autem nuntius ad Salomonem, quòd Ioab declinasset post Adoniam, & post Salomonem non declinasset: fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris. Nuntiatumque est Regi Salomoni, quòd fugisset Ioab in tabernaculum Dei, & esset iuxta altare; misitque Salomon Banaiam, filium Ioiadæ, dicens: Vade, interfice eum. Et venit Banaias ad tabernaculum Domini, *&c.*

§. XVIII.

Miserè falluntur impij, dum sibi præsumunt ventura bona, quæ alijs euenere.

AVdiens Ioab de se malè audiri in Salomonis Regia, fugit ad tabernaculū Dei, quippe ait: *Fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris*, &c. Et cur non magis fugit in vicina regna, vt Dauid fugerat à Saule? Sciebat aliis profuisse in vitam locum Sanctuarij, & ideo licèt magnorum criminum reus non dubitat similia sibi sperare; quo miserè deceptus in perditionem abiit. Venit enim perfidus homicida promittens sibi de Sanctuario incolumitatem, quam norat aliis datam: sed dum ibi incolumitatem præsumit, quasi agnus sub sacro gladio apparuit. Sic impij quotidie dum bona, quæ in aliis vident, non dubitant sibi promittere, & sperare, miserè cadunt. Huc adduxerim quæ Israëlitis acciderunt, de quibus Oseas fatur cap.4. *Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel: nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine.* Osee.4. Vidit Israël gentes multis bonis abundare, ingentibus lucris ditari, victoriis nobilitari, & ab authore naturæ diuites fructuum messes capere. Et similia sibi præsumens, ad gentes confolabat, augendus bonis, & prosperitatibus. Quid tunc? Ad agnelli exiguitatem redactus, vel leui ictu interimendus apparuit. Rem pulchrè tractans Ruffin. ibi ait: *Israël à virtutis semitis declinauit, credens se optimis bonis fruiturum; sed impiorum vota votorum frustratio consecuta est, vt ad agni exiguitatem, de taurina mole descenderint. Sic tota gens, quæ confidebat in viribus, gloriam suam ignominia sequente vidit mutatam, & sub pastorali baculo constitutam, tanta quanta solet agnus facilitate compesci.* Ruffin. Heu impiorum fallaciæ! Crede mihi, numquam non illorum vota sequitur frustratio, & qui vt leones rugiebant, & vt tauri regna ventilabant, sibi glorias promittentes immortales, quas aliis datas nouerant;

ignominia sequente, quasi parui agnelli sub gladio trepidabant. Aiebat Iob cap.6. *Considerate semitas Thema, itinera Saba, & expectate paulisper. Confusi sunt*, &c. Iob 6. Quæ verba sic ex aliorum lectione Olympiod. ponit in cat. Græca: *Respiciunt in vias Theman: itinera Saba expectant sibi ipsis, & confundentur*, &c. Olympiod. Equidem impij aliorum fœlicitates, & glorias videntes non dubitant sibi ipsis per easdem vias eadem ventura. Toti intenti in lucra, quæ multi alij impij obtinuerunt eadem sibi indubitanter promittunt. Et quid inde? *Et confundentur* ibi Olympiod. Idem. *Qui rebus huiusmodi animo incubarint, turpitudinem, ac dedecus vitare non potuerunt.* Semper equidem frustratio sequetur impiorum vota; & dum aliorum fœlicitates expectant, in turpe exitium deuenient.

§. XIX.

Militares animi vbi metuunt Deum spectant.

SEmper miror, quòd tantus Princeps, tot bellorum victor, Israëliticæ militiæ dux non sibi securitatem quærat in vicinis regnis, sed ad Dei tabernaculum confugiat. Dicit namque: *Fugit ergo Ioab in tabernaculum Domini, & apprehendit cornu altaris.* Et cur tanto bellatori, & militiæ duci citiùs venit in mentem refugium tabernaculi, & altaris, quàm refugium vicini regni? Ait ibi Iosephus: *Porrò Ioabus Imperator, audita nece Adoniæ valde extimuit, eius enim amicitiam magis, quàm Regis coluerat, & ideo non immeritò malè suspicans ad altare confugit.* Ioseph. Expende illa, *valde extimuit*; equidem & bellator maximus, & dux militiæ vbi timere cœpit, nihil aliud, quàm quæ Dei erant, meminit, & ideo ad altare se recepit. Sic militares animi correpti metu ad Deum accedunt. Matth. 28. vbi post Iesum rediuiuum apparuit Angelus in sepulchro, ait: *Præ timore autem eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui. Respondens autem Angelus dixit mulieribus: Nolite timere vos.* Matth.28. Et mulieres piæ, & custodiæ milites in maximo timore erant; Angelus autem non militibus, sed mulieribus solis timorem adimit. Et cur à mulieribus timorem excutiens, milites in timore reliquit? Meritò milites timere relinquit, vt qui nouerat paulo antè quantum milites timere profecerant, vt irent ad Deum. Ait enim Matth. cap.27. *Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat iste.* Ibid.27. Vt ergo ad Deum veniant milites, datur eis quòd timeant, non sanctis fœminis, qui amore Iesu in sepulchro erant detentæ. Ait D. Cyril. Hierosol. Catech.14. *Ait Angelus ad ipsas: Ne timeatis vos, non dico militibus, ne timeatis, sed vobis. Illi timeant, vt experientia discentes testentur, & dicant: Verè filius Dei erat iste.* Cyril. Hierosol. Equidem vt militares animi meminerint Deum, metu sunt consternandi, quem vbi conceperint, armorum auxilium contemnunt, & ad Deum euolant. Quò adduco illud Isaiæ cap.2. *Et iudicabit gentes, & arguet populos multos, & conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Non leuabit gens contra gentem gladium,* Isai.2.

dium, nec exercebuntur vltra ad prælium. Domus Iacob venite, & ambulemus in lumine Domini. Ecce tibi vt arma, & bella obliuiscuntur populi, & vnum amant, ad quod se inuitant, nimirum ambulare in lumine Domini. Et vnde sic arma, & bella dantur obliuioni ab ipsis ducibus, & bellatoribus, & vnus quæritur Dominus? Insinuabat Propheta præmittens: *Et iudicabit gentes, & arguet populos;* terribilem se iudicem exhibebit Dominus, arguens, & terrefaciens populos; ex quo tota armorum memoria auolabit à bellatoribus, & vnus memorabitur Dominus. Quò alludebat Sibylla lib. 3. Oracul. Sibyl. aiens:

Sibyl. *Pax enim terram peragrabit summa bonorum.*
Romphæam verò auferent Dei magni Propheta,
Ipsi enim iudices mortalium, & Reges iusti.
Ipsius enim magni Dei iudicium, & imperiũ erit.

Vbi enim Prophetæ iudicij terrorem mundi iniecerint; *Romphæam auferent*; nullus erit, qui gladium meminerit, aut arma bellica. Pugnacissimi ipsi distincti se Deo substernent.

§. XX.

Vnus Iesus tegit, & protegit in vitam eos, qui sub illo sunt.

QVantumuis ad tabernaculum, & altare confugerit Ioab, non potuit Regem latere, vt ab eius ira euaderet. Sic enim ait: *Apprehenditque altare. Nũtiatumque est Salomoni, quòd fugisset Ioab in tabernaculũ Dei, & esset iuxta altare: misitque Salomon Banaiam, dicens: Interfice eum.* Ingressus tabernaculum, & altare apprehendens non potuit non patere ad mortẽ irato Regi. Vtinam non altare illud vetus, sed Iesum meum apprehenderet toto corde, & fallat nisi sub eius velamine tegeretur, ne morti pateret. De Iesu loquebatur Psalm. 79. dicens: *Operuit montes* Psalm. 79. *vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei.* Qui iniquitatum magnitudine montes superant, & sterilitate, & asperitate vitæ cedros, sub vmbra Iesu, & sub arbustis eius se operiuntur, & teguntur, vt nulli pateant extremæ miseriæ. Et quæ arbusta sic steriles cedros tegit, & protegit? Vt Iesus vitis est, sic & arbustum; quod qui toto corde amplectitur, licet ipsa sterilitate sterilior sit, tamen ex accepto Iesu in vitam crescit. Pulchrè ait D. Basil. in Psalm. 28. *Quoniam vitis* Basil. *Dominus noster dicitur: Ego, inquit, sum vitis. cedri Dei sunt illi, qui hactenus quidem steriles, & apti ad comburendum fuerunt, vbi verò sub velamen, & integumentum Christi venerunt, illumque veluti induti sunt, per ipsius gratiam, propria vitæ sterilitatem contegunt. Cedros ergo Dei hac arbusta fructuosa circum amplexa custodiunt.* Cedrus licet sterilis sis, & iam ob flagitia deputatus ad combustionem, vbi sub Christi velamentum venias, vbi induas Iesum, vbi diuinissimum illud arbustum amplectaris, non dubito quin ab omni malo custodiaris euentu. Væ tibi si careris hoc Iesu velamento, nullo alio ad mansuetudinem trahes Dei iram. Genes. 9. iacebat Noe nudatus in terram; quem sic nudatum nec videre ausi sunt filij eius, quin imò ait Genes. 9. textus: *At verò Sem, & Iapheth pallium imposuerunt humeris suis, & incedentes retrorsum, &c.*

A nudato patre faciem auertebant boni filij. Quorsum hæc? Vt videas, quàm auersa sit Dei misericordia ab eo, qui nudatus fuerit velamine Christi. Rem sic expendit D. Machar. homil. 20. Machar. *Filij quoque Noe videntes nudatum patrem, facies suas auerterunt, ne nudum patris corpus aspicerent, & retrogradientes operuerunt eum, & sic vultum auerterunt: ita Deus auersatur animas non ornatas indumento sancti Spiritus, eos, inquam, qui non induerunt Dominum Iesum Christum in virtute, & veritate.* Miser qui Iesum non induit, sed eius protectione apparet nudatus; is manet expositus diuinæ iræ, quam fugit, qui se abdit sub velamento Christi.

§ XXI.

Impius nihil videt in sacris nisi facinora sua, sub quibus pereat.

ILlud mirandum in Ioab quòd stans in tabernaculo Dei, & altare manu tenens clamet, & dicat: *Non egrediar, sed hic moriar.* In Dei tabernaculo, in ipso altari Dei mortem vocat. Quam aliter Dauid Psalm. 22. *Misericordia tua* Psalm. 22. *subsequetur me, omnibus diebus vitæ meæ. Et vt inhabitem in domo Domini, in longitudinem dierum.* Dum se in domo Domini considerat, nil sibi non spectat vitale, & mitericors. Et quando Dauid vitam, & misericordiam à domo Domini expectat; cur Ioab nec in domo Domini, neque in altari spectat aliud, quàm mortem? Sanè impio à sacris nihil citiùs occurrit, quàm propria facinora, ob quæ extremam expectet ruinam. Deut. 28. dicebat Iudæo: *Eris pendens vita tua* Deut. 28. *ante oculos tuos, & timebis die, ac nocte.* A cruce pendens vita nostra Iesus maximè nostras spes fouet, & corda confirmat, ne timeamus ruinam. Cur dicitur Iudæo, quòd habens ob oculos suos Iesum pendentem à cruce, non in spem erat, sed inde timorem incurrat? Vt impius Iudæus, & in impietate pertinax, nihil prius in sacris, & diuinis cogitare potest, quàm facinus suum, cuius dissumpatur timore pœnæ. Ait D. Leo serm. 8. de Pass. *Isti nihil in crucifixo Domino præter fa-* Leo. *cinus suum cogitare potuerunt, habentes timorem, non quo fides vera iustificatur, sed quo conscientia iniqua torquetur.* Equidem pertinacissimi impij habentes ob oculos Iesum pendentem in cruce; nihil ibi aliud videbant, quàm propria facinora, quorum conscientia torquebantur in mortem. Matth. 28. traducebatur Iesus vinctus à domo Caiphæ in Pilati Palatium. *Tunc videns* Matth. 28. *Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos Principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens: Peccaui, &c. & abiens laqueo se suspendit.* Vidit miser Iesum mansuetissimum vinctum traduci ad Pilatum. Et ex Iesu victo viso quid cogitauit Iudas? An cogitauit ad illum currere, veniam petere flagitij? Minimè, sed solùm cogitauit, quòd clamauit, nimirum peccati sui immanitatem; nil aliud, quàm conscientiæ suæ sensit intolerabiles stimulos. Vt dicat D. Chrysost. ibi: *Noe enim potuit acerbos conscientiæ stimulos, &* Chrysost. *flagella praferre.* Vt vidit Iesum, ecce tibi conscientiæ excitantur stimuli, qui facinora propria illi obijcientes præcipitarunt eum in extremum excidium.

Euthym. excidium. Quò spectans Euthym. ait: *Conscientiæ remorsum non ferebat. Cùm ergo ad Iesum clementissimum confugere oporteret, ille ad mortem potiùs confugit, vt à desperata, tristique vita citius liberaretur.* Non equidem Iudas à conspectu clementissimi Iesu aliquid boni eduxit, sed vt vidit vinctum, statim verberatus conscientiæ stimulis proprij flagitij immanitatem videns in mortem ruit. Sic impij à signis salutis nihil aliud educunt, quàm conscientiæ stimulos, quibus in mortem ruant.

§. XXII.

Pœnitentia in finem vitæ dilata suspecta sit.

TEnens altare manibus, dicebat Ioab: *Non egrediar, sed hic moriar.* Quæ verba non credit Carthus. prolata ex animi contritione, sed ex vitæ desperatione. Nec miror, quòd ab altari non trahat Ioab contritionem, sed vitæ desperationem; tenebat enim illud tantùm in articulo illo mortis. Altaria autem à quibus se homo tota vita alienat, vereor, ne etiam nociuè arripiantur extremo tempore mortis. Post refusum argentum à Iuda ait Matth. 28. *Consilio inito emerunt ex illis agrum figuli in sepulturam peregrinorum.* Expende, quid paratur ex pretio sanguinis Christi, nimirum peregrinis paratur sepultura. Et qui sunt hi peregrini, qui à pretio sanguinis nihil aliud accipiunt, quàm sepulturam? Qui tota vita peregrinati sunt à Deo, qui numquam æstimarunt numerari inter domesticos Dei, qui sese à sacris alienarunt, ij, cùm ad sanguinis Christi pretium in extremis accedunt, fallar, si non ægrè, & difficulter aliud, quàm sepulturam, & excidium metant. Ait Origen. homil. 35. in Matth. *Qui autem vsque ad finem peregrini sunt à Christo, & alieni à Deo, dicent sine dubio consequenter, Consepulti sumus peregrinis in agro figuli operantis lutum, qui pretio sanguinis est comparatus, & sumus in agro, qui ager sanguinis nominatur. Peregrinos dicimus esse, qui vsque in finem extranei sunt à Deo. Tales igitur peregrini huiusmodi habent finem, vt in agro figuli sepeliantur.* Ecce tibi quid comparet pretium sanguinis Iesu peregrinis, & extraneis, qui vsque in finem à Deo alienati sunt, iis equidem comparat pretium sanguinis Iesu agrum sanguinis, luteam sepulturam, ne vnquam videant nisi mortem, & excidium. Et qui magis peregrini Deo, quàm qui ab eius absunt altaribus? Luc. 15. de prodigo illo filio, qui substantiam consumpsit viuendo luxuriosè, ait: *Peregrè profectus est.* Circa quæ D. Ambros. lib. 2. de pœnit. cap. 3. ait: *Bene dicitur, quia peregrè profectus est, qui erat à sacris altaribus separatus; hoc est enim ab Ierusalem illa, quæ in cœlo est, ciuico quodam, & domestico Sanctorum separari domicilio. Vnde ait Apostolus, Iam non estis hospites, & peregrini, sed ciues Sanctorum, & domestici Dei.* Sic domestici Dei sunt qui frequentes sunt eius altaribus, à quibus se alienat vsque in finem, ex illis peregrinis est, qui excidium timent, & à cœlesti Ierusalem exilium. De quo plura sunt dicta à nobis per omnes tomos.

Matth. 28.

Origen.

Luc. 15. Ambros.

§. XXIII.

Honor habendus reo, qui religiosè, & piè occumbit.

BIs iubet Salomon interfici Ioabum; primò ait Banaiæ: *Vade, interfice eum.* Secundò postquam audiuit illum noluisse exire de tabernaculo, ait: *Fac sicut locutus est, & interfice eum, & sepeli.* Antea nullum verbum fecit Salomon de sepultura præstanda Ioabo; sicut nec suprà in occisione Adoniæ vllum auditum est verbum de sepultura eius. Quando ergo nec de Adonia sepeliendo egit, nec de Ioabo sepeliendo dixit verbum prima vice; cur vbi audiuit illum velle interfici in tabernaculo Dei, dum ait: *sed hic moriar*, tunc statim mandat, præstari illi honorificam sepulturam? Crediderim probabilius ex illis verbis Ioabi, hominis pietatem, & religionem saltem in extremis collectam fuisse, vt qui ex religioso, & pio in Deum animo decreuerit mortem expectare altari Dei innixus, vt caderet tanquam pro commissis peccatis victima. Quam religionem, & pietatem notans Salomon, & illi annuit, & insuper decreuit illi honorem sepulturæ, dicens: *Fac sicut locutus est, & interfice eum, & sepeli.* Sic enim vel in reis supplicio afficiendis honoranda est pietas, & religio, qua occumbunt. Nota est historia illius hominis Dei, cuius meminit 3. Reg. 13. qui deceptus à Pseudo-Propheta transgressus fuit mandatũ Dei, pro quo statim affectus fuit diuino supplicio. Dicit enim text. *Qui cùm abisset, inuenit eum Leo in via, & occidit, & erat cadauer eius proiectum in itinere. Asinus autem stabat iuxta illum, & Leo stabat iuxta cadauer.* Ecce tibi Leo ipse, qui occiderat hominem, custodiebat defunctum in sepulturam. Quid inde? Meritò Raban. Euch. Angelom. inde colligunt hominis in morte & pietatem, & sanctitatem, ob quam etsi Deus voluit in eo punire per Leonem transgressionis culpam, tamen voluit illum honorare & Leonis custodia, & sepultura. Ex quo dicebat Theodor. quæst. 42. ibi: *Deus autem honorauit eum etiam post decessum. Nam occisorem ei induxit custodem, hac quidem ratione honorans vt Prophetam; illa verò puniens tanquam transgressorem.* Sic vel in reis castigandis, eorum virtutibus notis habendus est honor.

3. Reg. 13.

Theodor.

3. *Reg.* 2. Misit quoque Rex, & vocauit Semei, dixitque ei: Ædifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi, & non egredieris inde huc, atque illuc. Quacumque autem die egressus fueris, & transieris Torrentem Cedron, scito te interficiendum: sanguis tuus erit super caput tuum. Dixitque Semei Regi: Bonus sermo, &c.

§. XXIV.

Præstantissimorum hominum contentio de honore nociuissima religiosæ familiæ.

POst Adoniam, Ioab, & Abiathar mulctatos vocat Salomon Semei, cui dixit: *Ædifica tibi domum in Hierusalem, & habita ibi*, &c. Abiatharem exulare cogis ab Hierusalem, Ioabum, & Adoniam à mundo; & Semei Hierosolymis retines, & diu illi manere permittis? Qui tam boni in patrem tuum fuere, quamprimum à ciuitate, & vita eiiciuntur, hic autem iniquissimus in Dauidem in curia manere permittitur? Cur non magis huius eiectionem, & supplicium acceleras, quàm illorum? Erant illi tres præstantissimi viri cæteros, & sanguine, & dignitatibus superantes, qui pro honore regni ad suas partes trahendo maximè contenderant, ideo eorum supplicium accelerandum fuit, vt quorum de honore regni cótentio nocentior esset Reipublicæ. Quod dum noto, non possum non timere præstantissimis viris malum, qui in religiosa familia de honoribus in suas partes trahendis contendunt. Hi enim nociuissimi sunt, & spirituali vitæ aditum prorsus occludunt. Matth. 18. accesserunt Apostoli ad Iesum dicentes: *Quis putas maior est in regno cælorum?* Quibus inter alia sic respondit Dominus: *Qui scandalizauerit vnum de pusillis his, qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris*, &c. Quærentibus de maioritate in regno, proponitur præceps pœna eius, qui paruulos Christi scandalizat. Et quid hæc pœna adeò præceps ad eos, qui tantùm quærebant de maiori honore in familia Dei? Crediderim ad eos maximè eam pœnam spectasse, qui cùm præstantissimi omnium Christianorum essent, & electi ad regnum Christi stabiliendum, propagandum, in honoris primatu quærendo occupabantur, in qua contentione si perseuerassent, totum Christi regnum perditioni, quantum est ex se, darent. Ad hæc sapientissimè dicebat D. Hieron. ibi: *Hoc etiam contra Apostolos dictum intelligi potest; qui interrogando quis maior esset in regno cælorum, videbantur inter se de dignitate contendere, & si in hoc vitio permansissent, poterant eos, quos ad fidem vocabant, per suum scandalum perdere, dum Apostolos viderent inter se de honore pugnare.* Quis præstans vir in sacra familia non intremiscat ad hæc verba? Heu quot perduntur è minimis, dum vident magnos contendere, vt honores ad suas partes deferant; quibus, & omnibus religiosis prouiderent, si suo, & suorum exemplo docerent fugere à dignitatibus, honores temporales contemnere.

Matth. 18.

Hieron.

§. XXV.

Ex auaritia certissimus laqueus in ruinam.

VIde sapientiam Salomonis parantis laqueum Semei, vt illum trahat in mortis supplicium; ait enim: *Ædifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi, & non egredieris inde huc, atque illuc. Quacumque enim die egressus fueris, & transieris torrentem Cedron, scito te interficiendum*, &c. Vltra Torrentem Cedron erat oppidum Bahurim, vbi erat habitatio Semei, & substantia eius, & ager, vt notat Abul. in præsenti. Cogitur ergo Semei habitare Ierosolymis à propria substantia, & agro proprio separatus, nec permissus illò ire sub pœna capitis. Quantus hic laqueus homini ad mortem, quòd non permittatur agellum proprium inuisere, eiusque fructus propriis oculis notare? Quis sic resistat lucri cupiditati, quòd non rapiatur amore proprij agri, desiderio videndæ rei familiaris? Fallar, si potuerit Semei vehementius ad mortem trahi, quàm hoc auaritiæ laqueo. Dicebat Dominus Luc. cap. 11. *Cùm immundus spiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cùm venerit, inuenit scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se*, &c. Ecce tibi spiritus lasciuiæ vt inuadat domum, à qua semel eiectus est, licèt illam vacuam inueniat, tamen non solus accedit, sed septem alios nequiores conuocat, & simul cum illis domum aggreditur. Non sic ille spiritus tentator Iesu; sed semel, & bis repulsus tertiò accedit. Ait enim Matth. cap. 4. *Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde, & ostendit illi omnia regna mundi, & gloriam eorum, & dixit ei: Hæc omnia tibi dabo*, &c. Bis reiectus, tertiò etiam solus accedit, cur non magis conuocat alios, vt maiori impetu incurrat? Quando ille immundus septem alios spiritus nequiores conuocauit; cur iste solus audet redintegrare certamen? Cur non plures assumit socios? Afferebat secum temporalia bona, quæ vt ipse putabat, offerebat homini. Vbi autem auaritia excitabatur bonorum temporalium obiectu, illa sola pro ingenti exercitu sufficit ad perdendum hominem. Ait Diuus Paulinus epist. 2. *Auaritia vna omnibus armata criminibus, vel si sola nos capiat, & Zabulo ad militiam, & homini ad mortem sufficit.* Non eget Diabolus militibus aliis ad perdendos homines, solam si habeat pro se auaritiam, illa soli pro omni exercitu, & militari sufficit, & pro certissimo laqueo, quo homo trahantur in mortem. De Tyri naui opulentissima locutus Ezech. cap. 27. *In aquis multis adduxerunt te remiges tui: ventus Auster contriuit te in corde maris. Diuitiæ tuæ, & thesauri tui, & multiplex instrumentum tuum, nautæ tui, & gubernatores tui, qui tenebant supellectilem tuam, & populo tuo præerãt, viri quoque bellatores tui, qui erant in te, cadent in corde maris.* Quòd pereunte naui milites eius, & populares pereant, non miror; illud inuisitatum magis, quòd nautæ, & naucleri omnes etiam pereant. Quando nauclero deficit scapha, in qua euadat? Cur ergo in naui Tyri, & nautæ omnes, & naucleri irremediabiliter pereunt? Ait de illis textus: *Qui tenebant supellectilem*, &c. tenebant illi diuitias nauis, à quibus sic tenebantur, vt maluerint cum illis perire, quàm sine illis euadere. Rem similem cantat D. Paul. epist. 42. de Naufragio Martiniani fatus.

Luc. 11.

Matth. 4.

Paulin.

Ezechiel. 27

Paulin.

Nauarchus ipse perditæ Princeps ratis
Pereuntibus primus fuit.
Potuisset ille se periclo abrumpere,
Sed debitum morti caput,

Captiua digni mens auari vinclis,
Adstrinxit, in finem ligans.
Nam ne superstes nauis, & mercis foret,
Necem saluti prætulit.

Expende illa: *Debitum morti caput Captiua digni mens auari vinclis Adstrinxit in finem ligans;* quippe amor bonorum, supellectilisumque sic ligauit hominem in mortem, vt maluisset perire cum mercibus, quàm sine illis euadere. Sic ligantur in perditionem, qui auaritiæ sequuntur ducatum.

§. XXVI.

Maledici lingua omni gladio lethalior.

VNius Ierosolymæ habitatio decernitur Semei, vt possit viuere; dicit namque: *Ædifica tibi domum in Ierusalem, & habita ibi, & non egredieris inde huc, atque illuc. Quacumque autem die egressus fueris, scito te interficiendum.* Itaque vna ciuitas Ierusalem designatur Semei, vt in illa impunè viueret: lex autem sex ciuitates designabat homicidis, ad quas confugerent, & in quibus etiam impunè viuerent, vt habes Iosue cap. 7. Quando ergo lex ciuitates sex dabat homicidæ, vt euaderet; cur Salomon vnam tantùm ciuitatem permittit Semei? An hic nocentior homicidis? Equidem qui non gladium, sed linguam strinxerat in Dauidem, lethalior, & crudelior extiterat, quàm ipsi fuissent latrones, homicidæ. Dicebat Psalm. 58. de maledictis:
Psal. 58. *Lingua eorum gladius acutus.* Quæ verba expendens D. Bern. serm. de triplici custodia, inquit:
Bern. *Gladius equidem anceps, imò triceps est lingua detractoris. Nec verò eiusmodi linguam etiam ipso mucrone, quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis. Fodit enim hæc Christi corpus, nec iam exanime fodit, sed facit exanime. Ipsis quoque nocentior est spinis, quas illi tam sublimi capiti furor militaris imposuit, sed etiam clauis ferreis, quos sanctissimis illis manibus, & pedibus consummatio Iudaicæ impietatis infixit.* Quis hoc crederet, nisi Bernardus diceret? Non sic lancea, non sic claui, non sic spinæ sæuierunt in Iesum; vt sæuit modò detractoris lingua, quæ percutit, & transfodit mysticum Iesu corpus, nimirum viros iustos. Nec miror, Dominus enim Iesus semper crudeliores habuit linguas, quàm gladios. Propone tibi ob oculos Iesum à Iudæis cruci suffixum, & postmodum ab hæreticis blasphematum, vtros crudeliores, & nocentiores credideris? Fallar, nisi superentur, qui clauis, ab iis, qui linguis percutiunt Christum. Aiebat D. Cyril. Alex.
Cyril. Alex. in cap. Ioan. 4. *Quid autem rursus Arriani, aduersus quos meritò dicere possumus: Sodoma iustificata est à vobis, qui Iudæorum insaniam excesserunt. Ab illis enim Christus crucifixus est; ab istis ineffabilis naturæ verbum blasphematur.* Ecce tibi crucifixores Iesu exceduntur in malitia ab Arrianis blasphemantibus Iesum. Sic lingua gladios superat.

***

§. XXVII.

Auaritia impellit in mortem nescientes.

POst tres annos dum Semei fugitiuos seruos perquirit, in mortis venit excidium. Sic enim in text. *Surrexit Semei, & strauit asinum suum, ibitque ad Achis in Geth ad requirendum seruos suos, & adduxit eos,* &c. Fugerant serui Semei ad Achis Principē Geth; Semei autē in seruis fugitiuis lucri ruinam non sustinens, nihil aliud memorans, quàm recuperationem lucri ad Achis contendit. Quò vadis miser? Cur non magis capitis pœna te vrget, quàm lucrum? Cur non memoras sententiam Regis Salomonis, contra quam pergis in extremum excidium? Equidem seruorum vsura sic miserum obcæcabat, & impellebat, vt curreret in extremam ruinam. De Iuda venditore Iesu notabat Ioan. cap. 13. *Cùm* Ioan. 13.
ergo accepisset ille buccellam, exiuit continuò. Erat autem nox. Et cur notabat Ioan. noctis tempus in egressione Iudæ? Notarunt horam meridianam Euangelistæ in crucifixione Iesu, vt eius discubitum ostenderent pretiosum mundo, iuxta illud Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima* Cant. 1.
mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie. At tempus noctis in venditore eius, ad quid notatum est? Vt pateat, quàm cæcè, & ignoranter currant ad necem, qui impelluntur ab auaritia. Currunt illi, vt putant, ad lucrum; sed reuera cursus non ad lucrum, sed ad extremam ruinam illos perducit. Rem pulchrè tractat D. Cyrill. Alex. lib. 9. in
Ioan. cap. 19. aiens de Iuda: *Cursim ille abijt ad* Cyril. Alex.
diaboli opus, de domo exilijt, nihil pecunia melius putans, quodque maius est, nihil à benedictione adiutus; morbo enim auaritiæ victus, nec quo noctu quidem ruit, considerat. Tenebrosa enim nox quadam impia cupiditatis in profundum inferni eum impellebat, ideo quasi ceruus ad sagittam properabat, vel quasi canis ad vincula, nesciens se ad periculum animæ suæ currere. Componite modò & Semei, & Iudæ egressum à domo; vterque ibat lucri spe impulsus, vterque ad lucrum obtinendum currebat, ad omnia pericula obcæcatus propter lucrum. Et dum vterque trahitur ad lucrum, sic nocte ruunt, vt reuera perueniunt, vt ceruus ad sagittam, vt canis ad vincula, vt cæcus ad extremam ruinam. Nec vllus gressus auari hominis cogitari potest, qui extremo non sit præuentus excidio. Quò spectans
Sophon. cap. 1. ait: *Disperierunt omnes inuoluti* Sophon. 1.
argento. Criminosis aliis dicitur, quòd peribunt; at auaris hoc dicitur, quòd iam perierint; cùm enim putant se esse in delitiis, iam in perditione
sunt. D. Hieron. ibi. *Considera, quòd non dixerit,* Hieron.
peribunt, qui inuoluti sunt argento, sed iam nunc, antequam eis veniat supplicij dies, in eo ipso quod semper de thesauris suis cogitant, & seruiant eis, perierint, atque corruerint. Semper vel primum gressum auari præuenit perditio.

§. XXVIII.

Væ quos peccata non sinunt esse in intimis Ecclesiæ.

TOta hæc erat causa Semei, nimirum: *Nonne testificatus sum tibi per Dominum, &*

prædixi tibi : Quacunque die egressus fueris huc, atque illuc, scito te esse moriturum, &c. *Reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum*, &c. Iustus fuerat miser sub pœna capitis manere Ierosolymis, à qua ipse stultissimè egressus est, & pœnam incurrit. Cur non magis se Ierosolymis continuit? Cur tam facilem legem non obseruauit? Occasionem textus insinuat, dicens: *Reddidit Dominus malitiam tuam in caput tuum.* Equidem peccata pristina, & malitia hominis sic eum grauarunt, & malè affecerunt, vt egredi à Ierosolymis facerent, quò periret. Quàm id contigit quotidie miseris hominibus, quorum vita in eo consistebat, si intimo cordis affectu essent intra Ecclesiam Dei; at peccata eorum, & iniquitates sic eos afficiunt, vt videantur iam esse in limine ad egressionem & perditionem. Clamabat Dominus Sophoniæ cap. 4. *Visitabo omnem, qui arroganter ingreditur super limen in die illa: qui complent domũ Domini Dei sui iniquitate, & dolo.* Quæ sic à Septuag. transferuntur in rem nostram. *Vlciscar super omnes manifestè, qui sunt in vestibulis in die illa, qui complent domum Domini Dei sui impietate, & dolo.* Qui tanta iniquitate exundant, vt illa compleant domum Dei, dicuntur esse in vestibulis, & quia in vestibulis sunt, expositi manent iræ diuinæ, & extremo exterminio. Et quid est esse in vestibulis? An qui in vestibulis materialibus portarum templorum consistunt, vt inde mulierculas sollicitent? Magnum hoc scelus est, & dignum manifesta vltione diuina. Sed supremum aliud malum denotari illis verbis duxerim: illi enim, qui peccatis suis, & sceleribus domum Dei sui implent, adeò dispositi sunt ad defectionem à fide, & Ecclesia, vt credantur iam iam esse in limine, vt penitus egrediantur, & pateant extremo exterminio. Ait ibi D. Hieron. *Et vlciscar super omnes manifestè, qui sunt in vestibulis; hoc est, qui egressi sunt de templo Dei, & cùm deberent esse intrinsecus, propter peccata sua egressi sunt foras, de Ecclesia Dei recesserunt adimplentes templum Dei impietate, & dolo.* Equidem qui vt viuerent debebant esse in Ecclesia Dei intrinsecus, peccatis suis, & iniquitatibus suis, quibus Dei domum implent, tam pessimè disponuntur, vt ab Ecclesia egrediantur, vel sint in vestibulis, egressioni propinqui. Hi certissimè sperent vltionem diuinam.

Sophon. 4.

Hieronym.

CAPVT VI.

Sapientiæ conquisitio.

TEXTVS HISTORIA.

COMPRESSIS seditiosis hominibus, nihil magis cordi fuit Salomoni, quàm sapientiam tanto Regi conuenientem conquirere. Pro eaque ex Deo obtinenda peregrinationem à Regia in Gabaon decernit; is enim erat locus in sorte Beniaminitica, vbi post destructam Nobe requieuerat arca Domini, vsque dum in Sione à Dauide constituta fuit. Venit ergo Salomon in Gabaaon regni proceribus cinctus, & antiquam tabernaculi sedem mille nouellorum agnorum honorat victimis. Longas deinde addit preces, quibus iuncta à liquescenti corde suspiria cœlum pulsant, creatoris aures solicitant, vt acerbos iuuentutis animos sapientiæ sale saporet, & saporando constringat. Interea aduentantis Dei nuntius blandus sopor occupat iuuenem; dormientique Deus mandat, petitionem instituat de his, quæ sibi dari à tanta largitate percupiat. Non illæ vitæ longæuitatem, non diuitias, non hostium ruinam cæteris Principibus optatissimam petiit, sed vnam sapientiam postulat, quam ideo cum cæteris omnibus acquisiuit, quia eam postulauit vnam. Expergefactusque Ierosolymam redit, & minimè accepti doni ignarus, multis hostiis cæsis gratum se Deo exhibuit, popularesque suos regio excepit conuiuio.

PARS MORALIS.

IN Rege pacifico sapientiæ amor extitit ardentissimus, vt enim arma, & bella sapientiæ sunt inimica; sic pax nil prius, quàm sapientiæ studiosos gignit.

3. *Regum* 3. Dilexit autem Salomon Dominum, ambulans in præceptis Dauid patris sui, excepto, quòd in excelsis immolabat, & accendebat thymiama. Abiit itaque in Gabaon, vt immolaret ibi; illud quippe erat excelsum maximum: mille hostias in holocaustum obtulit Salomon, *&c.*

§. I.

Dilectione Deus trahitur.

HOc assistentis Dei in Salomone signum clarissimum ponitur, nimirum: *Dilexit autem Salomon Dominum.* Vbi enim Deum diligas, eum ad te trahis, & habes tibi intimè præsentem, & assistentem. Clamat illa Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Cui sic statim respondit dilectus: *Si ignoras te, ô pulcherrima mulierum*, &c. Illa non se, sed dilecti assistentiam ignorare monstrabat, quam scire cupiebat. Quorsum ergo dicitur illi de Dei assistentia requirenti, *Si ignoras te?* Est ne idem ignorare assistentiam Dei, & se ignorare? Equidem in Dei amatrice idem est. Vt enim à se profitebatur Deum dilectum; sic non ignoraret eius præsentiam, si se non ignoraret; nam sibi assistentem illum videret. Sic enim amore nostro Deum trahimus, vt nisi ab ignorante se amatrice, non possit ignorari eius intima assistentia. Ex quo sic D. Iustus Orgelitanus ibi: *Si ignoras te; si non intelligis, quia tu es illa, cui dicitur: Audi filia, & vide, &c. quia tu sola accepisti decorem incorruptibilis sacramenti. Igitur non oberres, me alibi extra te quærendo*

Cant. 1.

Iustus.

vbo

nullo modo, in te quippe vbi me hactenus non quærebas, tanquam in meridie requieſco. Iam intellige, vbi me paſcentem, & gubernantem ſemetipſam, quærat. Ecce tibi quàm ignoranter profiteatur Deum à ſe dilectum, & ſimul quærat, vbi ille ſit præſens. Certum enim eſt Deum ibi eſſe, vbi diligitur. Ibi paſcit, ibi imperat, ibi intimè hæret, vbi eum ſincero amore proſequitur. Facilius aberit à cœlis, quàm à ſe diligentibus, quorum intimis ſeſe inſinuat viſceribus. De Ieſu ad templum deducto locutus Lucas cap. 2. ait:

Luc. 2.

Cùm inducerent puerum Ieſum parentes eius, vt facerent ſecundùm conſuetudinem legis pro eo: & Simeon accepit eum in vlnas ſuas, &c. Quid tunc? Manſit Ieſus in vlnis Simeonis? Nonne magis ſe viſceribus eius inſinuauit? Equidem ardentiſſimus amor Ieſu in Simeone exiſtens non permiſit Ieſum manere in vlnis, ſed eum in intima pectoris, & animi fecit introire. Id pulchra ſimilitudine oſtendebat Guerricus Abb. ſerm. 2. de Purificat. dicens:

Guerric.

Vnctus iſte, qui vngit etiam quos non tangit, quomodo candidum, & ſanctum pectus ſenis noſtri perunxit, cùm ſuſcipiens eum in vlnas ſuas adſtringeret eum vberibus ſuis? Quid, inquam, putamus ille ſuauis, & mitis qualem inſinuabat ſe ipſum caſtiſſimo ſinui pij ſenis, qualis illabebatur medullis, quàm omninò ineffabilem ſe implicabat oſſibus, inſpirabat ſenſibus? Prorſus liqueſcebat vnctus in vnctionem, quaſi ad ignem reſolutus ad amplectentis amorem. Expende hæc: *Quaſi ad ignem reſolutus ad amplectentis amorem*; quippe vnguentum quantumuis ſolidum videatur, ſi in manibus habeatur iuxta ignem, ſtatim liqueſit, & ſeſe per brachia tenentis infundit, omniaque peruadit intima, & totum in ipſo tenente imbibitur. Sic Dei filius Ieſus vnguentum pretioſiſſimum, ſi ſemel tangatur ab amatore ſuo, ad flammam amoris, tanquam ad ignem reſoluitur, & ſeſe intimis præcordiis inſinuat, ipſiſque ingerit animæ medullis. O te fœlicem, qui hanc flammam amoris ſeruas erga Ieſum: per illam & trahis ad te Deum, & omnimodam munditiem; ſine illa in eas ſordes incurres, quæ penè ſint inabſtergibiles. Ioan. cap. 13.

Ioan. 13.

dicebat Ieſus diſcipulis ſuis: *Vos mundi eſtis, ſed non omnes. Sciebat enim quis nam eſſet, qui traderet eum; propterea dixit: Non eſtis mundi omnes.* Hæc dicebat Ieſus habens in manu peluim aquâ plenam, qua pedes diſcipulorum lauabat. Et quando tibi ô Domine præ manibus lauacrum eſt, cur pateris aliquem ex tuis manere immundum? Cur non magis omnes facis mundiſſimos? Aiebat Diuus Cyrill. Alexand. lib. 9. in

Cyril. Alex.

in Ioan. cap. 7. *Cæteris quidem diſcipulis vel quoniam non parua charitate Chriſto afficiebantur, mundities inerat. Proditori verò tam auaritiæ crimen, quàm affectionis erga Chriſtum infirmitas inabſtergibiles peccatorum ingeſſit ſordes.* Ecce mundities noſtra in eo, quòd amemus Chriſtum; cuius amoris defectus ſordes gignit inabſtergibiles.

§. II.

Nullo magis parentes familiæ ſplendorem æternant, quàm dum filios erudiunt in amore, & timore Dei.

NOtandum eſt illud huius capitis principium, nimirum, *Confirmatum eſt igitur regnum in manu Salomonis*, &c. & penè immediatè ait: *Dilexit autem Salomon Dominum ambulans in præceptis Dauid patris ſui.* Quando enim de præceptis, & inſtitutione Dauidis veniebat, quòd Salomon diligeret Dominum, non miror, quod Dauidicũ regnum in eius manu confirmaretur. Facit quippe ad confirmandum, & æternandum familiæ ſplendorem, quòd parentes reddant filios in diuina affectos. Dicebat Dei ſponſa Cantic. 8. *Ego murus, & vbera mea ſicut turris.*

Cant. 8.

Quis vnquam audiuit tale, quod matri vbera in fortiſſimas, & munitiſſimas turres creuerint? Vnde illi tam nouum, & inauditum accidit munimentum, & robur? Eò ſpectabant huius matris vbera, vt paruulos filios cum lacte doctrinam virtutum, & affectum erga Deum docerent; quo mirum in modum confirmabantur, & muniebantur contra omnia aduerſa. Ait D. Iuſtus Org.

Iuſtin.

ibi: *Ego murus, quia ipſe ædificauit me, qui fortiſſimus eſt, & pugnat pro me. Vbera mea ſicut turris, conſtruente Deo, proceritate iuſtitiæ creuerunt, & in me paruulos, qui in Chriſto ſunt, nutriunt; & donec ad perfectionis cibum perueniant, eos educare non deſinunt, quoadvſque eis dicatur: Relinquite infantiam, & venite, & ambulate in vijs prudentiæ.* Tot muri, tot turres conſurgunt pro tutanda, & æternanda domo, quod parentum ſolicitudines fuerint de erudiendis filiis, in virtutibus, & Dei timore, vt ambulent in viis eius. Qui patres hæc filiis procurauerint, & illos, & familiæ ſplendorem æternant. Vnde non poſſum non ridere ſtultiſſimas curas illorum parentum, qui ambientes clariſſimam poſteritatem, nil prius amant in filiis eſſe, quàm ingentes diuitias, ampliſſimos bonorum redditus, quibus per ſingulos annos ornentur. Neſciunt miſeri in vna virtutis inſtitutione, & Dei amore firmitatem, & claritatem poſteritatis conſiſtere; in diuitiis autem, & bonorum terrenorum cumulo non firmitatem, ſed excidium. Numer. 33. dice-

Numer. 33.

bat textus de Iſraëlitis: *Profecti igitur de Rameſſe, menſe primo, quinta decima die menſis primi, fecerunt altera die Phaſe filij Iſraël in manu excelſa, videntibus cunctis Ægyptijs, & ſepelientibus filios primogenitos*, &c. Et mirabar, quòd tam particulariter notarit textus, quòd Ægypti ſepelirent primogenitos ſuos egredientibus Iſraëlitis. Quid enim magnum, quòd Ægyptij primogenitos ſepelirent, cùm egrediebantur Iſraëlitæ? Crediderim non tam reſpectum eſſe ad id, quod tunc temporis materialiter fiebat, quàm ad id, quod omni tempore fit à parentibus erga filios. Parentes enim qui eò deſudant, vt diuitias, & honores temporales relinquant filiis, vt clariſſima primogenia inſtituant, mihi crede, primogenitos ſuos ſepeliunt, non viuificant. Ait D. Hieronym. epiſt. ad Fabiol. manſione prima:

Hieron.

Ægyptij ſepeliunt primogenitos ſuos, & patres mortui terrenis operibus opprimunt mortuos filios. Quot terrena bona, tot terræ aggeres congerunt parentes, quibus opprimant, & ſepeliant filios ſuos. Fallar, ſi ampliſſimi Hiſpanorum maioratus non plures primogenitos oppreſſerint, & ſepelierint, quàm confirmarint, honeſtauerint. Frequentiſſimi primogeniti abeunt in pauperiem, & ruinam, & minores fratres in ſtudiis, & virtutibus nutriti in dignitates euolant clariſſimas. Luc. 15. Pater ille familias primogenito ſuo dedit partem ſubſtantiæ, quæ contingebat illi; &

Luc.15. quid inde? Nonne illud in eo ſepeliuit? *Sanè diſſipauit ſubſtantiam ſuam viuendo luxurioſè*; & factus eſt porcorum cuſtos. Quis magis ſepultus? Sed vbi fame edoctus cœpit patris præcepta optima meminiſſe, & ad magnalia ſurgere. Iuſtin. Vt dicat D. Iuſtus Orgelit. in cap. 8. Cant. *Ille filius, qui de ſiliquis porcorum paſci cupiens ſaturari non poterat ad conuiuium, quod de pingui occiſo vitulo pater præparauit reficiendus inducitur.* Non diuitiæ, ſed virtus, & affectus in patrem Deum hominem reuocarunt in vitam.

§. III.

Principis tui virtutibus hærendum.

HOc præſtantiſſimum in Salomone, quod patris ſui virtutibus hæret, quippe ait: *Dilexit autem Salomon Dominum ambulans in præceptis Dauid patris ſui.* Non declinauit à patris virtutibus circa Deum, ſed maximè illis incubuit. Quis bonus non id curet? Carpebatur à Iudæis Ieſus, quòd diſcipuli eius Sabbatho vellebant ſpicas, quibus veſcebantur. Et ait Dominus Matth. 12. Matth.12. *Non legiſtis, quid fecerit Dauid, quando eſuriit, & qui cum eo erant? Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propoſitionis comedit?* Multis poterat os calumniantium obſtruere, ſed maluit eos in primis reuincere exemplo Dauidis. Et cur in primis ad exemplum Dauidis recurrit? Athanaſ. Ait D. Athanaſ. homil. de ſemente: *Ille qui ex Dauide eſt, Dauidis meminit.* Vt filius Dauid ſic ſe oſtendebat inſiſtere Dauidis virtutibus, nec ſe degenerem eſſe ab illo. Numquam enim Ieſus meus non reſpondit principij ſui virtutibus. Pſalm.112. Cant.5. Dicebatur de illo Pſalm. 112. *Qui in altis habitat, & humilia reſpicit.* Et Cant. 5. *Species eius vt Libani, electus vt cedri.* Cedrus altiſſima arbor eſt, comis ſuis cœleſtia contingens. Et cur Ieſus tam altæ arbori voluit comparari? Vt ab alto patris ſinu prodierat, ſic licèt in terra radicauerit, cœleſtia tangebat, vt reſponderet primæ origini. Ambroſ. Ait D. Ambroſ. lib. 1. de virg. *In altis habitat, & humilia reſpicit. Et ſpecies eius, ſicut cedrus Libani, quæ comam nubibus, radicem in terris inſerit. Principium enim eius in cœlo, poſteriora eius in terris, fructus cœlo proximos ediderunt.* Vt principium habebat in cœlis, ſic cœlis reſpondebat in operum fructu; ne quis fugiat non reſpondere virtutibus propriis originis.

§ IV.

In filijs ſuis caſtigat Deus vel minutiſſima, vt probetur amor eorum.

NOn erat tunc temporis peccatum adolere in excelſis, ſed erat tantum quædam imperfectio, vt concors eſt expoſitorum ſententia; & tamen id non diſſimulat, ſed caſtigat in Salomone Deus, aiente textu, *excepto quod in excelſis immolabat*, &c. Et quando immolatio in excelſis non peccatum erat, ſed ad ſummum aliqua imperfectio; cur non magis diſſimulatur in Salomone? Cur illi obiicitur à ſacro textu? Dixerat in primis: *Dilexit Salomon Dominum*, &c. qui autem ex Dei dilectoribus eſt, magis debet ſibi vel à minimis timere. Deut. 10. ſic lex cauebat: *Et nunc Iſrael, quid Dominus Deus tuus petit à te, niſi vt timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eum*, &c. Deut.10. Expende illa, *Timeas, & diligas*; credebam enim timorem longè ab amore poſitum eſſe; neque ſimul poſſe eſſe amare, & timere. Quod ſi amare Deum tenemur, qui fieri poteſt, vt timeamus Deum? Eo quòd amemus, debemus magis, vel à minimis timere; vt ſcitum illud ſit,

Res eſt ſollicitis plena timoris amor.

Quo enim vehementiùs amas, eo ſolicitior debes eſſe ne offendas, & vel ab vmbris debes timere. Ait D. Irenęus lib. 4. cap. 31. *Donat hominibus per adoptionem patrem ſcire Deum, & diligere eum ex toto corde, & ſine auerſione ſequi eius verbum, non tantùm abſtinentes à malis operationibus, ſed etiam à concupiſcentijs eorum. Auxit autem etiam & timorem: filios enim plus timere oportet, quàm ſeruos, & maiorem dilectionem habere in patrem.* Irenæus. Ecce tibi quo ardentiores amatores fecit, eo & timidiores; filiorum enim vehementiſſimè amantium patrem eſt, magis cauere, & timere eius offenſam. Matth. 12. dicebat Dominus: *Dico autem vobis, quòd omne verbum otioſum, quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij.* Matth.12. Quid ſeuerius? Ille ipſe, qui venit ſaluum facere, quod perierat; qui dedit nobis poteſtatem filios Dei fieri; à quo accepimus ſpiritum adoptionis, non ſeruituris; ille, inquam, ipſe adeò in nos ſeuerum ſe exhibet, vt vel verbulum otioſum in iudicium vocet. Et cur Domine non magis diſſimulas in tuis leuia illa? Cur propter leuia oſtendis tantam diſtrictionem? Aiebat ſuprà D. Irenęus: *Vt ſciamus, quoniam non ſolùm factorum reddimus rationem vt ſerui, ſed etiam ſermonū, & cogitationum, tanquam qui & libertatis poteſtatem acceperimus, in qua magis probatur homo, ſi reuereatur, vt timeat, & diligat Deum.* Irenæus. Expende illud, *in qua magis probatur homo*; quippe ex quo ſeruitutem exuimus, & accepimus ſpiritum adoptionis, ſpiritum filiorum, patrem amantium, ſtrictiùs vel in minimis probamur, ſi verum habeamus amorem, qui enim verè amat, debet timere vel à leuiſſimis vmbris offenſionum.

§. V.

Culpæ quæ aliquod virtutis ſpecimen præbent, magis ad veniam pertinent.

HOc imperfectionis notatum fuerat in Salomone, quod in excelſis immolaret, & tamen cùm venitur ad ſacrificium, quo ſapientiam ex Deo comparauit, ſic textus ait: *Abijt itaque in Gabaon, vt immolaret ibi; illud quippe erat excelſum maximum*, &c. In tanto ſacrificio, Dei apparitione honorato, Deique muneribus ditato cur neceſſum fuit notari in maximo excelſo peractum fuiſſe holocauſtum? Nonne immolatio in excelſis ſaltim ad imperfectionem pertinebat tunc temporis? Cur non diſſimulatur imperfectio illa in ſacrificio, quod tot bona Salomoni attulit? Crediderim affectum illum immolandi in excelſis ortum in Salomone ex eius erga

Deum

erga Deum religione, qua procurabat, omnia præſtantia, & excelſa Deo eſſe dicata. Qui affectus licèt exceſſum, & imperfectionem, imò aliqualem culpam importaret, tamen in eo, quòd virtutis ſpecimen, & effectum præbebat, magis ad veniam appropinquabat. Dixerat Pſalm. 5. *Psalm. 5.* *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.* At Exodi 1. inueniuntur fœminæ obſtetrices Hebræorum, quæ coram Pharaone mentitæ ſunt, vt pueros Hebræorum vitæ reſeruarent, ex quo non parua munera à Deo ſibi compararunt. Quando ergo mendaces perduntur à Deo, quomodo hæ fœminæ mendaces à Deo in bonum abeunt? Fuit in earum mendacio effectus non paruus virtutis, nimirum erga innocentes pueros compaſſio, & illorum à morte liberatio, ne miremur in tanto virtutis effectu vorari culpam mendacij, vt fœminæ in bonum abeant. Ait ibi Auguſtinus: *August.* *Multa quidem videntur pro ſalute, aut commodo alicuius, non malitia, ſed benignitate mendacia. Quale illarum in Exodo obſtetricum, quæ Pharaoni falſam renuntiarunt, vt infantes Iſrael non necarentur. Quoniam qui tantùm hoc modo mentiuntur, merebuntur aliquando ab omni mendacio liberari.* Nec non & Didymus de mendacio Raab Ioſue 2. loquutus ait circa eundem Pſalm. *Didymus.* *Mendacium loquentem non ex ſola voce, ſed ex propoſito, & affectu oportet indicare, ne qui hoc olim per diſpenſationem fecerunt, minis ſubiaceant, vt Raab, quæ mentiri viſa eſt erga illos, qui exploratores viros bonos quærebant interficere. Cum verò propoſitum hominis vim ingentem habeat, non erit conſentaneum inter eos qui perduntur, aut loquuntur mendacium, ipſam deputari.* Nunquam non excuſabilis eſt aliquo modo is, qui ad aliquem exceſſum it, ex affectu magnam aliquam virtutem ad Deum, & proximum operandi. Quod quia in peccatoribus non *Amos 2.* inueniebat, clamat Deus Amos cap. 2. *Stridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno.* Et cur Deus aduersùs impios ſe plauſtro onuſto fœno comparat? Vt oſtendat, quàm intolerabiliores ſint illi, qui nihil virtutis etiam in exceſſibus ſuis exhibent. Ait ibi Ruffinus: *Ruffin.* *Meritò Deus noſter maiorem ſe ſarcinam pronuntiat experiri, eorum peccata tolerando, in quibus nihil queat de pretioſis ſtudijs reperire, ſed qui omnes ad vile fœnum, quod facilè ignibus conſummatur acceſſerunt.* Maximè onerant Deum peccata illorum, in quibus nullus virtutis affectus, aut effectus ſentitur; illi autem tolerabiliores cenſentur, & minus veniæ repugnant, quorum inter peccatorum nubila, quædam quaſi virtutum fulgetra affulgent. Sic ab ambitioſis famæ opera miſericordiæ fulgurant, quibus multa bona in Republica ſtabiliuntur, nec parum acuitur diuinitatis cultus. Qui autem in bonum proximorum & Dei cultum ſuos exceſſus dirigunt, fortè, vt cum Auguſtino loquar, impetrabunt aliquando ab omni faſtu liberari.

§. VI.

Maria humilibus maximè fauet.

ITerum expendo illud de Salomone dictum: *Iuit itaque in Gabaon, vt immolaret ibi: illud quippe erat excelſum maximum, &c.* Erat equidem in Gabaon tabernaculum à Moyſe factum: inſuper erat æneum altare; non erat arca Dei, quæ inde tranſlata in Sion ciuitate Dauid morabatur. Cur ergo Salomon non magis ad Sion, vbi erat arca, acceſſit, quàm ad Gabaon, vbi ſolùm erat tabernaculum ſine arca? Cur magis bonum ſibi expectauit à loco tabernaculi, quàm à loco arcæ? Vt Salomoni erant cordi excelſa, & ſublimia, ſic maiora expectabat à Moyſi tabernaculo, quàm ab arca, in qua repræſentabatur Maria, quæ magis fauet reſpicientibus infima, & humilia. Dum Ieſus Bethaniæ eſſet poſt ſuſcitatum Lazarum, & eius menſæ accumberet, ait Ioan. 12. *Ioan. 12.* *Maria ergo accepit libram vnguenti nardi piſtici, pretioſi, & vnxit pedes Ieſu.* Cuius facti memoriam faciens Matth. 26. ait: *Matth. 26.* *Acceſſit ad eum mulier habens alabaſtrum vnguenti pretioſi, & effudit ſuper caput ipſius, &c.* Eadem fuit fœmina, quæ à Matthæo, & Ioanne deſcribitur, vt ex D. Auguſtino probat noſter Toletus in Ioannem. Eius tamen nomen Matthæus reticuit, quod explicatè poſuit Ioannes, dicens: *Maria ergo, &c.* Et cur Matthæus reticuit Mariæ nomen, quod Ioannes manifeſtè explicuit? Duo fecerat illa, & pedes, & caput Ieſu vnguento vnxerat, Matthæus autem intentus ad capitis vnctionem, Mariæ nomen prætermiſit; non enim adeò Marianum eſt, alta fouere, & ſublimia. Ioannes autem, vt qui pedum vnctionem notabat, non potuit non meminiſſe Mariam, ad eiuſque nomen euolare, cuius eſt fauere humilibus, & imis. Ex quo D. Ambroſius lib. 2. de Pœnitent. cap. 7. ait: *Ambros.* *Ipſa Maria mittit vnguentum in pedes Ieſu. Ideo fortè in pedes, quia vnus de infimis ereptus eſt morti. Omnes enim Chriſti corpus ſumus, ſed alij fortè ſuperiora membra ſunt. Os erat Chriſti Apoſtolus, qui dixit: Experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus? Vtinam ego pes eius eſſe merear, & mittat in me Maria vnguentum ſuum pretioſum, & vngat, & peccata mea extergat.* Ecce tibi vt Ambroſius amet fieri pes Ieſu, hoc eſt, vnus è minimis, & infimis, vt ſic fruatur fauore Mariæ, cuius nominis virtus in humiles inclinat. Vt meritò dicat Damaſcenus orat. de dormition. Mariæ apud Metaph. *Damascen.* *Maria auerſatur vanam gloriam, quæ ponit ſtudium in rebus inanibus. Ampullis ſuperbiæ hoſtiliter auerſatur, &c. Charitatem, & miſericordiam, & humilitatem in honore habet tanquam ſuas nutrices.* Equidem ab humilitate alta humiles nouit fouere, & exaltare.

§. VII.

Omnia magna Mariæ adſcripta.

DE Gabaon ait textus: *Ille quippe erat excelſum maximum.* Et meritò dicitur excelſum maximum de loco, in quo erat Moyſi tabernaculum; ne miremur omnia magna dicari Mariæ, quæ verum eſt Dei hominis tabernaculum. Dicebat namque illa Luc. 1. *Luc. 1.* *Fecit mihi magna, qui potens eſt.* Ad quæ Andreas Cretenſ. homil. 2. de Aſſumpt. ait: *Cretens.* *Quid enim ex ijs, quæ ſunt longè maxima, non in ea proceſſit cum maxima virtutis abundantia? Quid verò ex ijs, quæ ſpectant ad oſtendenda miracula, non productum eſt admirabile, ideo vt omnium miraculorum, quæ quomodocumque facta ſunt, aut fiunt, eam eſſe effectricem in omnium referret auribus.* Itaque quæ maxima ſunt,

sunt, & miraculosa omnia Mariæ dicantur; adeò vt cùm Iesus eam à miraculi operatione separatam vellet ostendere Ioan. 2. ait: *Quid mihi & tibi mulier*: Mulierem vocat, non matrem, nec Mariam, solam enim quà mulier in communi erat, vt logicè loquar, non quà Maria Deipara à magnorum miraculorum operatrice virtute erat separanda. Vbi autem maximum aliquod, aut magnum miraculum spectabatur, ibi iam adumbrabatur Maria. Ardebat in monte rubus, nec comburebatur, quod spectaculum miratus Moyses ait Exod. 3. *Vadam, & videbo visionem hanc magnam.* Vnde magnam, nisi quia inde præfulgebat Maria? Ait Andreas Cret. homil. 2. de Assump. *De te resonarunt omnes spiritus interpretes. Moyses primus, cùm vidisset rubum, te prædixit. aiens: Transiens videbo magnam hanc visionem.* Sic in magna visione non potuit non Mariam Deiparam indigitare, cui omnia magna sacrantur.

Ioan. 2.
Exod. 3.
Cretens.

Sap. cap. 9. Deus patrum meorum, & Domine misericordiæ, qui fecisti omnia verbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem, vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est; vt disponat orbem terrarum in æquitate, & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet: da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam, & noli me reprobare à pueris tuis, quoniam seruus tuus sum ego, & filius ancillæ tuæ, *&c.*

§. VIII.

Veri Dei religio totam hominum antecedit originem.

POst sacrificia mille in Gabaon peracta, sic Salomon sese pro sapientia acquirenda in preces effundit. Ait enim: *Deus patrum meorum, & Domine, &c.* & cùm ait, *patrum meorum*, crediderim illum non sistere in immediatis parentibus suis, sed ad totam collectionem progenitorum spectare vsque ad primum parentem omnium fontem, & originem. Parum enim commendaretur veri Dei cultus, nisi ostenderetur primam hominum originem antecessisse, ab illisque mundi progenitoribus, & conditoribus extitisse. Illud enim erat falsorum Deorum signum datum Deut. 32. *Noui, recentesque venerunt, quos non coluerunt patres eorum*; quippe si vetustissimos humanæ originis cancellos scruteris, solus Deus verus, & Christus eius inuenitur à primi sæculi patribus cultus. Vt meritò dicatur Apocal. 13. *Agnus, qui occisus est ab origine mundi.* Nullus enim pater iustus apparuit à prima conditione orbis, quem beati immaculati Agni præuisus & cultus sanguis non purpurasset. Ex quo prudentissimè Aurel. Prudent. conficit Ethnicos in carm. pro Sanct. Romano. Vbi sic:

Deut. 32.
Apocal. 13.

Antiquitatem Romuli, & Mauortiam Pruden.
Lupam renarras primum, & omen vulturum,
Si res nouellas respicis, nil tam recens:
Vix mille fastis implet hanc ætatulam,
Cursu dierum, conditore ab augure.
Sexcenta possum regna pridem condita
Proferre toto in orbe, si sit otium
Multo ante clara, quam capellam Gnosiam
Suxisse fertur Iuppiter, Martis pater.
Sed illa non sunt, hæc & olim non erant.
Crux ista Christi, quam nouellam dicitis
Nascente mundo factus vt primum est homo
Expressa signis, expedita est literis,
Aduentus eius mille per miracula
Prænuntiatus ore vatum consono.
Reges, Prophetæ, iudicesque & Principes
Virtute, bellis, cultibus, sacris, stilo
Non destiterunt formam pingere crucis.
Crux prænotata, crux adumbrata est priùs,
Crucem vetusta combiberunt sæcula.

Quid pulchrius? Planè non dabis aliquam Ethnicorum, infideliumve sectam, quam non antecesserit multis retro sæculis præformatio, & prædicatio christianæ crucis. Siue primum hominem spectes iuxta lignum vitæ; siue filium eius Abelem in occisione mortis, siue Sethum filiorum Dei patrem, siue Enos orantem ad Deum, siue Noëmum currentem ad salutem per lignum. Omnes hi vnum, & verum Deum mundi conditorem, & Christum eius sæculi saluatorem inueniuntur suspirauisse. Quis apud illos Baal? Quis Iupiter, Mars, Apollo? Quis Mahoma, Lutherus, Caluinus? Planè isti noui, recentesque venerunt, quos prorsus ignorarunt Patres illi. Sola quæ est vera Christi religio, omnium est antiquitate prima. Nota est historia cantatissima illius partus Thamaris, de qua locutus textus Genes. 38. ait: *Instante autem partu apparuerunt gemini in vtero: atque in ipsa effusione infantium, vnus protulit manum, in qua obstetrix ligauit coccinum, dicens: Iste egredietur prior. Ille verò retrahente manum, egressus est alter,* &c. De illo, qui præmisit manum, & coccini signum accepit, dictum est: *Iste egredietur prior.* In quo monstrabatur populus Christiano sanguine prænotatus omnibus aliis tulisse primas, & cùm ipsa sæculi origine confluxisse. Quò spectans dicebat Chrysostom. apud Lyppoman. in catena: *Quod figura futurorum fuerit, res ipsa declarat. Quomodo enim erat possibile, quod postquam manus ligata coccinuo, iterum contraheretur, & daret posteriori transitum, nisi diuina quædam virtus hæc priùs dispensasset, & sicut in vmbra quadam præfigurasset, in Phares quidem Iudæorum populum, in Zara autem gentes, quæ in Christum crediderunt? Nam ante legem plures erant religione, & pietate præditi, non secundum legem, sed fide vitam agẽtes. Sacrificijs enim Deum agnoscebant, & venerabantur, vt Enoch, Noë, Melchisedech, Abraham, Isaac, Iacob.* Non equidem natura, sed Dei virtus gubernabat ortum illorum infantum; vt in Zara Christi sanguine rubricatus populus, & in Phares populus monstraretur Iudaicus. Licèt enim Zara posterior nasci videretur, tamen prior fuit præmonstratus, dum ab origine mundi populus Christianus in primis illis patribus monstrabatur. Qui sacrificiis suis, & moribus, & religione Christum habebant. Vna

Genes. 38.
Chrysost.

enim

enim Chriſtiana religio in Enoch, Noë, & Melchiſedech radiabit. Hinc quærentibus, cur Filij Dei incarnatio non ſtatim in primis eſſet facta diebus mundi, ſed in vltimis? Sapienter reſpondit D. Leo ſerm. 3. de Natiuit. cap. 4. *Ceſſent igitur illorum querelæ, qui impio murmure diuinis diſpenſationibus obloquentes, de Dominicæ natiuitatis tarditate cauſantur: tanquam præteritis temporibus non ſit impenſum, quod in vltima ætate eſt geſtum.* Quod prædicauerunt Apoſtoli, hoc annuntiauerunt Prophetæ, nec ſerò eſt impletum, quod ſemper eſt creditum. Sapientia verò Dei hac ſalutiferi operis mora capaciores nos ſuæ vocationis effecit, *vt natiuitas, quæ omnia miracula, omnemque intelligentiæ erat exceſſura menſuram, tanto conſtantiorem in nobis gigneret fidem, quanto prædicatio eius, & antiquior præceſſiſſet, & crebrior.* Sic in filij ſui natiuitate captabat authoritatem fidei Deus ex eius prædicationis antiquitate, vt hæretici confundantur in ſuis nouitatibus.

D. Leo.

§. IX.

Sordes generis virtutum floribus obteguntur.

ET patrum ſuorum, & eorum crimina à Deo condonata dum meminit Salomon, ait: *Deus patrum meorũ, & Domine miſericordiæ.* Vbi Lyra: *Qui pepercisti patri meo peccatum de morte Vriæ;* non refugit Salomon patres & homicidas, & adulteros meminiſſe: vt qui ſciret quaſcumque generis ſordes poſſe contegi floribus virtutum. Ieſu genealogiam narrans Matth. 11. ait: *Dauid autem Rex genuit Salomonem ex ea, quæ fuit Vriæ.* Et Sara, & Rebecca, ſanctis fœminis prætermiſſis, ſolas meminit adulteras, idololatras, & inceſti crimine pollutas. Et cur fœculentos lacus euoluit, dum limpidiſſimi Saluatoris tractat originem? Ait D. Ambroſius lib. 3. in Lucam: *Ne quis putaret generis maculam impedimento poſſe eſſe virtuti: vnde neque inſolens de generis ſui nobilitate ſe iactaret, nec parentum crimina verecundior erubeſceret, cui obumbrandæ originis facultas daretur, flore virtutis.* Cui præ manibus ſunt virtutum flores, non erubeſcat natalium ſordes; nulla fœditas tanta eſt, quæ non tollatur, & venuſtetur flore virtutum. Matth. 15. *Ecce mulier Chananæa finibus illis egreſſa clamauit, dicens ei: Miſerere mei,* &c. Chananæorum genus ſeruile malè habebat apud Iſraëlitas; & nihilominus non detrectat Matthæus in hac fœmina generis vilitatem producere. Quando genus vile, & famoſum eſt, cur non magis illud diſſimulas? Ait D. Baſilius Seleuc. orat. 20. *Chananæa mulier, ſed animi probitate genus refutabat, naturam vicit fides. Nemo Chananæos accuſat; ſoluit mulier maiores ſuos.* Expende illa, *animi probitate genus refutabat;* quippe virtutum flores ſic venuſtabant generis maculas, vt tota illarum abſconderetur fœditas, & malitia. Quis pellucentes roſas conſpicatus attendit ad radicum ſpinas?

Lyra. Matth. 11. Ambroſ. Matth. 15. Baſil.

§ X.

Chriſtiani præſtantia, quod nihil habeat tuum præter Deum.

EXpende adhuc, quod dicat Salomon: *Deus patrum meorum.* Ea erat veteris virtutis infantia, quæ patres terrenos ſuos agnoſcebat, nec ab eorum auellebatur vberibus. Nec miror, nondum Sapientia increata deſcenderat à regalibus ſedibus, nondum Verbum caro factum erat, quòd dedit hominibus poteſtatem *filios Dei fieri,* Ioan. 1. Ex tunc enim nec patres terrenos, nec aliud præter Deum corde tenemus. Ex quo pulchrè D. Proſper cecinit lib. de Prouident. Dei, inquiens:

Ioan. 1.

En homo quanta tibi eſt gratis collata poteſtas! Proſper.
Filius eſſe Dei, ſi vis, potes, Omnipotens te
Spiritus vmbratum Verbi virtute creauit,
Nec te corporeo patrum de ſemine natum
Iam reputes, pereant captiua exordia carnis.
Nil veteris coniunge nouo; non hic tibi mundus,
Non hæc vita data eſt, nulla hic tua, nec tuus ipſe es.
Emptus enim es, pretiumque tui reſoluere fas eſt,
Quæ potes, vt ſoluens ſis ditior, & tibi creſcant
Quæ dederis, ceditque tibi pars ipſa redemptor.

Ex quo paruulus natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis redemptor, omnia noſtra nobis eripiuntur, nihil noſtrûm nobis relinquitur, nec patres, nec mundus, nec vita, nec nos ipſi noſtri ſumus, ſed pro omnibus vno Deo diteſcimus. Sic bonus Ieſus nihil præter ſe relinquit à nobis poſſideri. Matth. 4. Iacobus, & Ioannes vocati ab eo; *relictis retibus, & patre, ſecuti ſunt eum.* Non ſolùm omnia retia, ſed & patrem relinquunt; vt pateat quàm præter Ieſum omnia ſunt nobis corde abiicienda. Quò ſpectans Tertullianus lib. de Idololatria, cap. 12. ait: *Iam tunc demonſtratum eſt nobis, & pignora, & artificia, & negotia propter Dominum derelinquenda, cum Iacobus, & Ioannes & patrem, nauemque derelinquant.* Nil noſtrum è terrenis manere ſinitur, quando nec pater terrenus nobis permittitur. Quin potiùs illud Pſalm. 44. intonat: *Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, obliuiſcere populum tuum, & domum patris tui.* Ex quo enim Dei filia conſtituitur, iam tenetur vel parentibus carnalibus nuntium remittere.

Matth. 4. Tertull. Pſalm. 44.

§. XI.

Solus creator poteſt mentes humanas ab omni errore, & ignorantia cuſtodire.

IMperaturus ſapientiam, qua errores, & ignorantias fugeret Salomon, nil prius in Deo meminit, quàm virtutem eius creatiuam. Ait enim: *Qui feciſti omnia verbo tuo, & in ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt dominaretur creaturæ,* &c. *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam,* &c. Ecce tibi creatorem, & factorem omnium meminit Deum, vt ab illo ſapientiam poſtulet.

stulet. Et cur necessum fuit Deum memorari creatorem omnium, vt postuletur sapientia ab illo? Vnius creatoris omnium opus est, ignorantiæ tenebras, & errores abigere, qui sunt sapientiæ inimici Genes. 1. [Genes. 1.] *Dixit vero Deus: Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in locum vnum, & appareat arida.* Scio terræ creandæ opus vnius Dei fuisse in principio, & quòd terra ab aquis separaretur, cur necessum fuit à Deo etiam mádari, & perfici? Cur non Angelis permissum est, quòd aquas in vnum locum congregarent, & terram aspectabilem relinquerent. Erant in aquis tenebræ, iuxta illud: *Et tenebra erant super faciem abyssi, & spiritus Domini ferebatur super aquas.* Quòd autem à terra ignorantiæ tenebræ, & vagæ ventus doctrinæ tollantur, non Angeli, sed vnius creatoris omnium potest esse opus. Pro quo stat D. Anastas. Sinaita lib. 1. Exaëmer. in- [Anastas.] quiens: *Appareat terra, vt qui iam olim spiritus erroris increparit, & eos Ægypto expulerit, nunc autem in tempore eius aquas fecerit restagnare, vt & eis, & nobis reducet in memoriam, quòd ipse est mundi conditor, qui eam à tenebris, & errore liberauit.* Restagnatis aquis, ignorantiæve tenebris, & erroribus expulsis, dum apparet terra conspicua, manifestè ostenditur opus creatoris in illa. Nullus enim potest ab omni errore liberare humanam mentem, nisi qui fuerit creator illius. Isaias cap. 4. [Isai. 4.] *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris.* Sordes ibi abluendæ putantur à D. Basil. peccata per ignorantiam facta. Quæ quidem abluuntur spiritu iudicij, & ardoris dato, hoc est, iuxta Cornelium à Lapide, spiritu communicato, iudicij certi, quod verè illuminans mentem, eam facit optimè de rebus iudicare. Sed illud notandum, quòd illæ ignorantiæ sordes non ab alio, quàm à Deo dicuntur mundandæ. Et cur vnus Deus illas mundabit? Ait Optatus Mileuit. lib. 5. aduersùs Parmenianum; [Optatus.] *Videte Deum vnumquemque mundare. Sordes enim & maculas mentis lauare non potest, nisi qui eiusdem fabricator est mentis.* Ad vnum creatorem spectat sordes humanarum mentium abluere, siue illæ ignorantiæ, siue erroris sint.

§. XII.

Sub diuinæ Trinitatis auspicio nihil non bonum plaudit.

PEtiturus sapientiam à Deo, tres diuinas personas propriis illarum attributis distinguit, dicens: *Domine misericordiæ, qui fecisti omnia, verbo tuo, & sapientia tua constituisti hominem,* &c. Expende ibi tria trium diuinarum personarum attributa; misericordiæ bonitas Spiritui sancto; potentia faciendi patri, sapientia filio attribuitur. Sic, vt notat Salianus, Deum sibi noster candidatus sapientiæ conciliat ab innata bonitate, potentia, & sapientia, tribus primariis trium diuinarum personarum attributis. Nec miror, ex hac enim Trinitatis diuinæ prænotione nihil non bonum in sua sapientiæ petitione præsignat. Dicebat Dominus Petro Ioannis 13. [Ioan. 13.] *Qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes lauet.* Et sanè, qui bene lotus est, non indiget lauari, sed qui malè lotus est, lauari indiget. Dominus autem non dicit, qui bene lotus est, sed absolutè ait, qui lotus est, quo aliquis restat scrupulus in propositione illa. Porrò totus scrupulus tolleretur, si dixisset, qui bene lotus est, non indiget lauari. Cur ergo non addidit illud aduerbium, *bene*? Loquebatur forsan Dominus ibi de lotione, quæ fit sub diuinæ Trinitatis auspicio, iuxta illud Matth. 28. [Matth. 28.] *Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et sub tantæ Trinitatis auspicio nihil non bonum intelligitur euenturum. Ait Optatus Mileuitan. lib. 5. aduersùs Parmenianum: [Optatus.] *Qui lotus est,* &c. *De eo lauacro pronuntiat, quod de Trinitate celebrandum esse mandauerat, non de Iudæorum, aut Hæreticorum lauacris, qui dum lauant, sordidant? sed de aqua sancta, quæ de trium nominum fontibus inundat,* &c. *Sed dum non addidit verbum,* bene, *indicat, quia quidquid in Trinitate factum fuerit, bene est.* Fœlix, qui sub hoc diuinissimæ Trinitatis auspicio militat, multum habet, vt omnia sibi bene cessura speret. Omnia enim bona sub Trinitate veniunt, & absque Trinitate nihil boni venit. Gen. 4. dicebat: [Genes. 4.] *Ad Cain autem, & ad munera eius non respexit Dominus.* Et cur Dominus ad Cain non respexit? Ait textus apud Septuag. *Nonne si rectè offeras, non rectè diuidas, peccasti?* Offerebat Deo munus, sed non sub diuinarum personarum diuisione, & inde in malum venit. Ex quo D. Hieronym. in cap. 5. Amos [Hieronym.] Iudæos conficit, dicens: *Bene quidem vnum Deum colunt, & rectè offerunt, sed in eo non respiciuntur, quia non rectè diuidunt, in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum.* Expende illa, *In eo non respiciuntur, quia non rectè diuidunt,* &c. qui enim sub diuinæ Trinitatis auspicio non sunt, ab illis auertit Deus oculos suos, vt respiciat, & bene habeat eos, qui Trinitatis fide insigniuntur.

§. XIII.

Summa præstantia in eo, quòd primi opificis lineamentis insistas.

VT regnandi sapientiam acquirat, Deum exorat Salomon creatorem hominis regnaturi. Sic enim ait: *Deus,* &c. *qui fecisti omnia verbo tuo, & in sapientia tua constituisti hominem, vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta est, vt disponat orbem terrarum in æquitate, & iustitia, & in directione cordis iudicium iudicet; da mihi sedium tuarum assistricem sapientiam,* &c. Ecce tibi regnandi sapientiam postulans, nil magis in Deo memorat, quàm primi hominis regnaturi opificium; non paruam in eo præstantiam ostendens, quod videatur velle primi Regum opificis lineamentis insistere. Inde præcellentiam Christi Domini Tertul. extollens lib. 4. in Marcion. ait: [Tertul.] *Nihil Christus noui intulit, quod non sit ex forma, ex lenitate, ex misericordia, ex prædicatione quoque creatoris.* Vtinam sic vniuersi homines sese lineamentis accommodarent creatoris in operibus suis, vt nihil nisi ex forma eius efficerent, nec amarent efficere. Quod adeò erat cordi Iesu, vt nec digitum moueret, quin primi responderet lineamentis opificis. Ioan. 6. ait ad discipulos suos: [Ioan. 6.] *Nonne ego vos duodecim elegi?* Et quid si plures, aut pauciores in Apostolos elegisset, nonne & in

eo

eo ſanċta, & immaculata appareret eius voluntas? Cur ergo à pluribus, vel paucioribus eligendis abſtinuit? Crediderim id factum, vt probaretur ſe primis ſemper creatoris lineamentis inſiſtere. [Tertull.] Tertullianus lib. 4. in Marc. *Cur duodecim elegit, & non alium quemdam numerum? Huius numeri figuras apud creatorem deprehendo. Duodecim fontes Elim, & duodecim gemmas in tunica ſacerdotali, & duodecim lapides à Ieſu de Iordane electos*, &c. Quando creator in oſtenſionibus ſuis ad duodecimum numerum confugerat; Ieſus vt ſe oſtenderet, duodecimo numero Apoſtolorum gaudet, ne de creatoris forma declinaret. Similiter [Ioan. 1.] Ioan. 1. intuitus Ieſus Petrum, dixit: *Tu es Simon filius Ionæ, tu vocaberis Petrus*. Et cur Simonis nomen in Petrum mutat? Ait Tertullianus [Tertull.] ſuprà: *Mutat, & Petro nomen de Simone, quia & creator Abrahæ & Saræ, & Auſeæ nomina reformauit, hunc vocando Ieſum, illis ſyllabas adiiciendo*. Adeò ex creatoris ſummi forma procedebat Ieſus, vt quia creator in primo populi Iſraëlitico fundatore Abrahamo adiiciendo literas nomen mutarat, ſic ipſe Eccleſiæ ſuæ fundamentum nactus Simonem, eius nomen mutauit. Sic bonis ſummi opificis lineamentis adimplendis inſtabat.

§. XIV.

Quod ſemel Deus bonum in homine fecit, & iterum in eodem reficere non grauatur.

PRudentiſſimè Salomon conciliat Deum ad ſibi præſtandam ſapientiam regnandi, ex eo quòd iam id à Deo homini fuerit datum. Ait namque: *Qui in ſapientia tua conſtituiſti hominem, vt dominaretur creaturæ, quæ à te facta eſt, vt diſponat orbem terrarum in æquitate, & iuſtitia, & directione cordis iudicium iudicet: da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam*, &c. *quoniam ſeruus tuus ſum ego*, &c. *homo infirmus*, &c. Quando iam homini regnaturo, promiſſa eſt à Deo ſapientia, vt in æquitate, & iuſtitia, & directione cordis iudicium iudicet; meritò eam ſibi Salomon ex Deo petit. Is enim eſt Deus, qui quod ſemel bonum fecit in homine, iterum ſoleat in eodem reficere. Paulus ad Galat. cap. 4. [Galat. 4.] ait: *Miſit Deus filium ſuum, factum ex muliere, factum ſub lege; vt eos, qui ſub lege erant, redimeret*. Vt hominem in priſtina libertate aſſereret, miſſus eſt à patre filius. Et cur ad hoc potius filius, quàm Spiritus ſanctus mittitur? Ait [August.] D. Auguſtinus homil. 17. de Temp. *Ideo Deus noſter filium miſit ad hominem liberandum, vt cui dixerat: Faciamus hominem; ipſe etiam liberator eſſet, qui & creator*. Appropriatum fuit filio, quòd hominem rectum, & perfectum ad Dei imaginem condiderit, vt ſpeciali etiam iure ad eum pertineret; eadem poſtea præſtare homini lapſo, & infirmo. Quod enim ſemel Deus dedit homini bonum, promptior eſt, vt iterum præſtet idem ei, qui indigeat. Hinc mundum ingrediens, & apud homines diuerſans, *Dedit eis poteſtatem filios Dei fieri*. Quippe dedit Deus nobis poteſtatem, vt filij Dei nominemur, & ſimus. Cur non contentus eſt dare poteſtatem, quòd ſerui, & famuli eius diceremur? Cur maluit nos magis filios, quàm famulos eius fieri? Ab initio, in prima conditione homo, vt filius è manibus Dei proceſſit; ideo & iterum modò amat Deus eamdem filiationis libertatem nobis dedere. Ait Tertullianus lib. 4. in Marc. [Tertull.] *Factus ſui filius ſtatim cùm me manibus enixus eſt, cùm de ſuo halitu mouit. Ille me nunc rurſus filium nuncupat, iam non in animam, ſed in ſpiritum pariens*. Sic priſtina bona hominibus data, non grauatur Deus eadem modò nobis præſtare. Sic Ioan. 20. locutus de Ieſu rediuiuo, ait: [Ioan. 20.] *Hæc cùm dixiſſet, inſufflauit; & dicit eis: Accipite Spiritum ſanctum*. Et cur inſufflauit? Dederat in principio per inſufflationem animam indutam Spiritu ſancto, quæ cùm exuta per peccatum eſſet, non grauatur Deus ad eumdem flatum recurrere, vt perditum Spiritum in homine reſtauraret. Vt dicat D. Cyrillus Hieroſolymitanus catech. 17. [Cyrill. Hier.] *Altera hæc eſt ſufflatio, quandoquidem illa prima obſcurata eſt per voluntaria peccata, vt impleatur, quod ſcriptum eſt: Aſcendet ſufflans in faciem tuam, liberans te de tribulatione. Vnde aſcendet? Vtrùm ex inferno? Sic narrat Euangelium, quòd poſt reſurrectionem ſufflauit*, &c. Itaque quem primum diuiniſſimi oris dedit afflatum in hominis faciem; eumdem repetit, cùm amat hominem reparare.

§. XV.

Dei ſedes inde noſcitur, quòd nunquam ab illa vera abſit ſapientia.

NOn otioſè dictum eſt illud: *Da mihi ſedium tuarum aſſiſtricem ſapientiam*. Adeò enim aſſiſtrix eſt ſapientia ſedibus diuinis, vt inde clarè innoteſcat ſedes Dei eſſe, quòd ſibi veram ſapientiam habeat affixam. Dum ſummum populi ſui Præſulem, nimirum ſummum Sacerdotem, primamque tunc temporis Reipublicæ ſedem ornat Deus veſtibus. Exod. 28. poſt tunicam, & ſuperhumerale adhibet circa pectus palmarem veſtem, *Rationale* vocant, in qua duodecim pretioſi lapides tribus diſtincti lineis pellucebant. Inſuper in eodem rationali poſitæ erant, *Doctrina*, & *Veritas*. Tandem de illo ait: *Facies in rationali catenas ſibi inuicem cohærentes ex auro puriſſimo; & duos annulos aureos, quos pones in vtraque rationalis ſummitate, catenaſque aureas iunges annulis, qui ſunt in marginibus eius, & ipſarum catenarum extrema duobus copulabis vncinis in vtroque latere ſuperhumeralis*, &c. Sic rationale doctrinæ, & veritatis catenis copulabatur Sacerdotis veſti, ne inde poſſit euelli, ſed firmiùs adhæreret, vt notat D. Hieronymus. Et cur præter duo alia cinctoria, quibus Sacerdotis veſtes ſtringebantur; adhuc rationali adduntur catenæ, quibus firmius adhæreat? Rationem attigit Origen. homil. 6. in Leuit. fatus: [Origen.] *Poſtquam nuditas tecta eſt, & indumentis turpitudo velatur; poſteaquam munitus operibus, & cingulo vtroque firmatus eſt, logium ei, id eſt, rationale nunc traditur. Logium ſapientiæ indicium eſt, quia ſapientia in ratione conſiſtit*. Vt logium, ſiue rationale veram ſapientiam denotabat, ſic primæ in ſpiritualibus ſedi, nimirum ſummo Sacerdoti debuit vel catenis alligari, vt firmiter, & inſeparabiliter illi adhæreſceret. Nec enim alio clariùs

noscitur diuina sedes, quàm ex adeò sibi firmiter affixa, & adhærescente sapientia, & veritate: Hinc, qui ab hac sede alienati fecerunt sibi pestilentiæ cathedras, meritò à D. Iuda Apostolo in canonica sua vocantur *sydera errantia*; eo maximè, quòd nullum verbum doctrinæ firmiter adhærescens habeant, sed errones per diuersa trahantur. De quibus ibi ait Beda: *Sydera errantia nunquam in eodem loco vbi pridie fecerant, ortum, vel occasum faciunt: sed modò ad infima zona brumalis descendunt; modò ad alta zona solstitialis ascendunt. Sic nimirum, sic hæretici, qui lucem veritatis promittentes, nunquam in eodem statu docendi perdurant; sed modò sic, modò sic doctrinam suam informant.* Mihi crede, & experientiæ, nulla constantia doctrinæ, & sapientiæ inuenitur nisi apud Dei sedem, cui soli sapientia est affixa. Beda.

Sapient. 9. Et si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur. Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum, & dixisti me ædificare templum in monte sancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ altare, similitudinem tabernaculi tui, quod præparasti ab initio, & tecum sapientia tua, quę nouit opera tua, quæ & affuit tunc, cum orbem terrarum faceres, &c.

§. XVI.

Omnia euanescunt, nisi in sapientia, quæ Deum spectat, fundantur.

VErissimum illud à Salomone dictum: *Si quis erit consummatus inter filios hominum, si ab illo abfuerit sapientia tua, in nihilum computabitur.* Vna equidem sapientia, quæ Deum spectat, valet omnia bona humana firmare. Exodi 28. ornabatur summus Sacerdos Dei imperio, illis vestibus, in quibus, teste Philone, & Hieron. vniuersæ creaturæ repræsentabantur. Post quas Exod. 28. vestes indutas ait textus: *Facies & laminam de auro purissimo, in qua sculpes opera cælatoris, Sanctum Domino. Ligabisque eam vitta hyacinthina; & erit super tiaram, imminens fronti pontificis.* Et quid in hac lamina aurea? Crediderim eam sapientiam, quæ Deum spectat, significari; sine qua nullus alius ornatus, nullum aliud bonum posset conseruari. Vt dicat D. Hieronym. Hieronym. epist. ad Fabiol. de veste sacerdotali: *Lamina aurea rutilat in fronte: nihil enim nobis prodest omnium rerum eruditio, nisi Dei scientia coronemur. Lineis induimur, ornamur hyacinthinis, sacrato baltheo cingimur, dantur nobis opera, rationale in pectore ponitur; accipimus veritatem, profert sermo doctrinā: imperfecta sunt vniuersa, nisi tam* *decoro currui dignus quæratur auriga, & super creaturas creator insistens, regat ipse, quæ condidit.* Quid pulchrius? Vniuersi hominum ornatus, omnia bona creaturæ collata vni, imperfecta sunt, currunt in nihilum, nisi sapientia illa, quæ Deum spectat, & Deum ad omnia adducit, & super omnia ponit, illis omnibus assistat. Sine hac cæteræ omnes sapientiæ, siue astutiæ mundiales in nihilum ibunt. Cauet enim lex Leuit. 20. *Qui coierit cum muliere in fluxu menstruo, &c. interficientur ambo de medio populi sui.* Septuag. Leuit. 20. ponunt, *de genere suo.* Circa quæ verba ait Hysychius in Leuit. lib. 6. *Ergo contemplemur menstruatam Gentilium sapientiam, longè omnia Deo est. Cur hac ergo pessimum est dormire, id est, delectari in ea. Propter quod non simpliciter dixit: Interficientur, sed addidit, de medio populi sui: vel secundum Septuag. ex genere suo. Quia qui sapientiam tradit Gentilium, quæ præuaricatur creatorem nostrum, & scientiam eius, & pietatem, non est iustum iam, vt nominetur homo, &c.* Caue Hysch. homo sapientiam illam, quæ non excedit sapientiam Gentilem, aut Ethnicam, quæ non Deum creatorem meminit, nec attendit pientissimum regimen eius, ab omni immunditia, & sanguine [illegible]. Hac enim sapientia plenus, non homo es, sed bellua parata in macellū. Quò spectans Paul. 1. ad Cor. 2. aiebat: *Sapientiā autem loquimur inter perfectos: Sapientiam verò non huius sæculi, neque principum huius sæculi, qui destruuntur, &c.* Expende illud; *Neque principum huius sæculi, qui destruuntur,* nō meminit in præsenti Principes huius sæculi, sine addito illo, *qui destruuntur.* Et cur necessum fuit illud addere? Agebat de illorū sapientia fugienda, & ideo addidit, qui destruuntur, vt ostendat mundiales potentes, quàm ferantur præcipites in ruinam sapientia sua. Et quidem quibus non est sapientia Deum spectans, omnibus aliis sapientiis in interitum ibunt. 1. Corinth. 2.

§. XVII.

Præsules nihil suum in subditis respiciant.

BOnus Rex Salomon ingenuè fatebatur subditos non ad suum, sed ad Dei dominium pertinere, dicens: *Tu elegisti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum.* Vtinam sic vniuersi Præsules agnoscerent subditos non ad se, sed ad Deum pertinere; non sibi seruos, sed Deo populum, & filios esse. Hoc planè ab omnibus Præsulibus requirebat Dominus dicens Petro Ioan. 21: *Pasce oues meas, pasce agnos* Ioan. 21. *meos.* Suas vocat Dominus oues, quas Petro pascendas committat, suas, inquam, vocat, ne quis Præsul in subditis aliquid quærat suum. Ait D. August. ibi: *Pasce oues meas, sicut oues meas* August. *pasce, non sicut tuas, gloriam meam in eis quære, non tuam; dominium meum, non tuum; lucra mea, non tua, ne sis in eorum societate, qui pertinent ad tempora periculosa, sed ipsos amantes.* Huc spectent vniuersi Præsules, si velint periculosi temporis euadere discrimina; quòd subditos non suos putent, sed Dei filios, Deique greges esse existiment, ad eiusque pertinere dominium. De Moyse notanter dicitur Exod. 3. *Moyses autem* Exod. 3. *pascebat oues Iethro soceri sui.* Circa quæ verba ait Euseb. in catena: *Quæ verò ad pastorem ouium* Euseb. *pertinet,*

pertinet, quadraginta annorum numero docetur, propterea quòd per quadraginta annos oues ratione prædita illi credenda erant. Quot annis præficiendus erat Iſraëlitis, tot antea præfectus fuit ouibus in deſerto, vt ouicularum regimen eſſet illi meditatio præfecturæ, & regni. Sed qui ad homines regendos infirmabatur, in vita paſtoritia, vide, quibus ouibus præficitur, nimirum ait: *Paſcebat oues Iethrò ſoceri ſui.* Paſtores fuerunt vniuerſi filij Iacob, ſed qui oues ſuas paſcebant, Moyſes autem non ſuas oues pauit, ſed oues ſoceri ſui. Et quando alij Patriarchæ oues ſuas paſcebant, cur Moyſes non ſuas, ſed ſoceri oues pauit? Erat in Moyſe paſtoralis curæ meditatio præfecturæ, & regni; qui autem principatui præficiuntur, ſic ſe gerere debent, vt qui oues ſuas non paſcant, ſed Dei, qui de ſingulis ſtrictiſſimam rationem reddere debent.

§. XVIII.

Non mirer, ſi dominetur terræ, qui inuexit in illa religionem.

DVo data ſibi à Deo meminit Salomon, nimirum & Regem eſſe populi Dei, & templi in illo populo erectorem. Ait enim: *Tu elegiſti me Regem populo tuo, & iudicem filiorum tuorum, & filiarum; & dixiſti me ædificare templum in monte ſancto tuo, & in ciuitate habitationis tuæ*, &c. Et quando datum fuit Salomoni ædificare templum in populo Dei, non miror, quòd datur illi in populo illo regnare. Religio enim terræ inuectæ non rarò eiuſdem terræ dominium inuectori ſuo præbet. Geneſ. 13. dicebat

Geneſ. 13.

Abrahamo: *Surge, & perambula terram in longitudine, & latitudine ſua, quia tibi daturus ſum eam. Mouens igitur Abraham tabernaculum ſuum, venit, & habitauit iuxta conuallem Mambre, quod eſt in Hebron, ædificauitque ibi altare Domino.* Dominio terræ promiſſo Abraham illectus venit in Hebron, ædificauitque ſibi altare Domino. Et cur poſt dominium terræ ſibi promiſſum ædificat altare in Hebron? An quia peracta ibi religio efficaciſſimum medium eſſet, vt promiſſum de regno impleretur, terramque illam poſſideret? Ait Rupertus lib. 5. in Geneſ.

Rupert.

cap. 10. *Non caſu, ſed ordinatiſſima Dei diſpoſitione iuſſus perambulare terram, venit in Hebron. Adam enim maximus ibi ſitus eſt inter Enacim. Vbi ergo illic, vbi primus parens orbis ſitus eſt, ædificat altare nomini Domini, hoc iam titulo ſe ſe prædicat hæredem totius mundi.* Vbi ſic altare ædificatum in terra, quam tenebant oſſa parentis totius orbis, totius etiam orbis imperium protendebat ſuo ædificatori. Adeò eſt religio potens parare regna ſuis cultoribus.

§. XIX.

Inde totæ ſapientiæ præſtantia, & firmitas, quòd cœleſtia in primis reſpiciat. Qua princeps debet pollere.

NOn quamcumque ſapientiam petit ex Deo Salomon, ſed illam, quæ omnium creatori aſſuit. Ait enim: *Quæ nouit opera tua, quæ affuit tunc, cùm orbem terrarum faceres.* Et cur hæc ſapientia maximè à Salomone exquiritur, quæ affuit creationi mundi? In creatione mundi nihil prius, quàm cælorum opus fuit executioni mandatum. Ait Geneſ. 1. *In principio creauit Deus*

Geneſ. 1.

cælum, & terram. Circa quæ verba diſertè Theophilus Antioch. lib. 2. ad Autolicum ait: *Homo*

Theoph. Ant.

quidem ſuper terra ædificium ponere ſolet; nec niſi fundamento iacto, faſtigium ædificio imponere poteſt. Cæterùm Dei potentia hinc innoteſcit. Quapropter prophetia teſtatur creationem cæli factam eſſe primò, non vt hominum more fit, ſed in modum faſtigij. Dicit enim: In principio creauit Deus cælum, &c. Ecce tibi Creator mundi quam aliam rationem condendi init; homines enim iactis in terram fundamentis pergunt vſque ad faſtigium, nihil prius facientes in ſuis ædificiis, quàm ſcrutari terræ viſcera. At creator rerum à faſtigio incipit, primoque agit, vt appareat cælum. Ex quo meritò Salomon non aliam, ſed hanc ſapientiam creatoris æmulatur, hancque poſtulat, qua in mundi opificio non terra, ſed cælum ſpectatum priùs, & conditum fuit. Sapientia enim, quæ cælum ſpectat in primis nullum non bonum in animis noſtris firmat, & ſeruat inconcuſſum. Quò ſpectans Pſalm. 103. ait: *Super montes ſtabunt*

Pſalm. 103.

aquæ. Et mirabar, quòd in montis decliui poſſint ſtare aquæ. In profundis vallium non mirer, ſi ſtent, & ſtagnentur aquæ; at in montium altis cacuminibus, quis eas detineat, ne præcipitentur naturali fluxu? Quomodo ergo ſtabunt aquæ in montibus? Ait Arnobius ibi: *Quicumque ſur-*

Arnob.

ſum cor habent, montes ſunt, & ſuper ipſos ſtant aquæ. Stat ſuper ipſos baptiſmatis ſanctificatio, ſtant in fide recta, non circumducuntur omni vento doctrinæ. Planè quando ſic ſapis, vt alta, & cœleſtia in primis ſpectes, mons redderis, in quo ſtent vel aquæ: in quo fluxiſſima quæque, quæ facillimè ab aliis dilabuntur, firmiter permaneant, nullis cedentia ventis, nec procellis. Hoc te in omnibus bonis ſtabilem facit; ex hoc te in illa ſapientia oſtendis, qua creator à cæteris mundi fabricatoribus diſcernitur. Quod meritò ſpectabat Salomon ſapientiam requirens creatori aſſiſtentem, vt illa princeps redderetur ab omnibus aliis ſubditis diſcretus, ne incurreret diſcrimen præuiſum ab Oſea. Ait enim Oſeas

Oſe. 4.

cap. 4. *Et erit ſicut populus, ſic Sacerdos, & viſitabo ſuper eum vias eius*, &c. Et quantum malum eſt, quòd Sacerdos fieret, ſicut populus? Equidem magnum eſt malum, quòd paſtor fiat ſicut ouis, in nullo ab illa diſcretus, ſic decliuis ad terram, ſic cælum non ſpectans, ſed terram. De quo pulchrè D. Bernardus epiſt. 42. diſſerit ſatus:

Bernard.

Si inſtar mei, qui ouis ſum, paſtor meus, & ipſe incuruus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri, mente ieiunus pabula quæritans; in quo diſcernimur? Væ, ſi venerit lupus, non erit, qui præuideat, qui occurrat. Decet ne paſtorem more pecudum, ſenſibus incubare corporeis, hærere infimis, inclinare terrenis; & non potius erectum ſtare, vt hominem; cælum mente ſuſpicere, quæ ſurſum ſunt, & quærere, & ſapere, non quæ ſuper terram? Quid pulchrius? Debet equidem princeps ea ſapientia pollere, quo in omnibus primum cælum ſpectet, & quæ ſurſum ſunt, quærat; quo à cæteris ſubditis maneat eſſentialiter diſcretus, & in omnibus bonis habeat ſtabilimentum.

Sapient.9. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam, quid acceptum sit ante te. Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei, &c.

§. XX.

Parentes plus à filijs, quàm à seruis otia arceant.

ILla petitur sapientia ex Deo, quæ Deo ipsi considet; dicit namque: *Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret.* A sede magnitudinis diuinæ sola illa sapientia potest prouenire, quæ est diuini Patris filius. Non enim Angelus, non creatura, sed ipsissimus Dei filius Patri considet. Et mirabar, quòd sapientia, quæ filius Dei est, petatur, vt veniat ad laborandum; nimirum ait: *vt mecum sit, & mecum laboret.* Et cur pater mittat filium ad labores peragendos? Quis pater non magis prouidet filiis quietem? Equidem si mundiales parentes spectentur, hi eò totis viribus incumbunt, vt filiis omnium laborum expertem parent vitam; indignè ferunt, quòd serui non laborent, sed otiosi sedeant, honori gloriæque ducunt, si filij in perpetuo otio sint. Quod otium filiorum summis suis laboribus, & impendiis corporis, animæve salutis comparant. Huc spectant congestæ à Patribus diuitiæ, redditus annui obfirmati, ingentes maioratuum fructus, ne filij laborent de victu acquirendo, sed otio vacent. Quo fit, vt dum filios in otio statuunt, præpropertum comparent familiis excidium. Quidquid enim parentes laborantes acquisiuere, filij otiosi citissimè consumunt. Longè aliter, qui diuini patris aguntur spiritu, hi enim libentius seruis, & mancipiis otium permittunt, quàm filiis. Dicebat Paul. ad Galat.4.
Galat.4. *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret.* Ecce tibi Pater cœlestis misit filium, non vt otiosè sederet, sed vt sub iugo legis existens laboraret pro redimendis hominibus. Et hæc est missio filij? Nonne magis ostenditur ibi missio serui, quando ad labores mittitur? Absit, imò in eo euidentissimè ostenditur Deus, non Dominus, aut herus erga seruum, sed pater erga filium, quòd eum ad labores mittat. Sic aiebat cœlestis Pater apud Damascen. orat. de transfigur. lo-
Damascen. quens de filio: *Ipsum audite. Qui enim hunc suscipit, me suscipit, qui eum non herili authoritate, sed paterno modo misi.* Mittis eum ad labores, & non mittis herili authoritate, sed paterno modo? Qui paternus modus est in mittendo filio ad labores? Id ipsum est clarissimum paternæ affectionis indicium, quod filium non patitur esse in mundo otiosum, sed laboribus incumbentem plurimis. Si herum, aut dominum ageret erga hunc, forsitan illum otio indulgere permitteret, vt permittit illis, qui daturi sunt pœnas apud inferos, vt vilia mancipia. At quia patrem agit, in eo ostendit filium, quòd ad labores eum mittat. Cùm baptizabatur Iesus Matthæi cap.3. *Ecce vox de cœlo, dicens: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Matth.3.
Et continuò subdit Matth. cap.4. *Tunc Iesus ductus est in desertum à spiritu vt tentaretur à diabolo.* Expende illud *tunc*, ad quod tempus relatum est, nimirum ad tempus, quo Iesus in Baptismo filius Dei declarabatur. Vbi enim filius Dei apparuit, statim ad præliorum negotia, & laborum tentationes paratur. Præliorum enim negotia, & tentationum labores filiis suis proprios esse ostendit diuinus Pater. Ait Imperfect. homil.5. in Matth. *Tunc ductus est. Quando? Quando Pater clamauit de cœlo: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Vides ergo, quia nemo baptizatur igne tentationis, nisi qui factus fuerit filius Dei.* In labore, & pugna esse, adeò est proprium stemma filiorum Dei, vt iis minimè pater permittat otiari, sed vt filios ostendit, ad labores mittit, & negotia certaminum. Vt hinc parentes discant mundiales, quòd tunc magis filiis consulunt, cùm illis vel negotia præliorum, vel alios labores, quàm cùm otia parant.

Matth.4.

Imperfect.

§. XXI.

Quo maior sapientia est, eo in ærumnis doloris aculeos magis acuit.

NOn vt quiescat, & in delitiis sit, sed vt laboret, petitur sapientia; ait enim: *Vt mecum sit, & mecum laboret.* Et verbum illud *laboret*, in Græco, teste Lorino, significat laborare cum anxietate, & suspiriis. Quis hoc expectaret à sapientia, quod anxios, & suspiriosos labores inducat, & non magis quietem, & tranquillitatem causet? Equidem verissimum est à sapientia venire, quo in ærumnis magis dolorum stimuli acuantur. Quò spectabat Ecclesiastes cap.1. fatus: *Qui addit scientiam, addit & laborem*; Eccl.1.
alij legunt, *dolorem.* quippe sapientiæ lumina faciunt, vt ærumnarum momenta trutinentur, & ponderentur magis, vnde acriores dolorum flammæ solent excitari. Iesus Dominus meus in cruce constitutus ad tantum doloris peruenit, vt clamaret Matth.27. *Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me.* Matth.27.
Vox erat naturæ humanæ in summa constitutæ anxietate. Sed & inter illa tormenta visione fruebatur beata, qua Deum clarè vibebat, & cætera omnia creata. Qualiter ergo tot dolorum tenebræ cum tanta visionis claritate poterant stare? Ait D. Laurent. Iustinian. de triumph. Christi agone cap.19. *Vno siquidem tempore, & Dei fruebatur visione, & intolerabili passione gemebat. Altissimo verò diuinitatis consilio actum est, dum pendens clamaret: Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Vt tota diuina frui-* Laur. Iustin.

tionis

tionis gloria militaret ad pœnam. Nam quemadmodum omnes cognitione antecessit, ita etiam & mœrore. Apposita est illi scientia, appositus est dolor. Secundum bonitatis, sapientiæ, charitatis, maiestatisque Dei notitiam, doloris cremabatur incendio. Quid pulchrius? Piaculum est aliquid vel addere, vel eripere.

§. XXII.

Sapienti inimicum otium, labor amicus.

MEritò dicit de sapientia: *Vt mecum sit, & mecum laboret*; non enim sapiens animus otio gaudet, sed labore. Sapientis erat illa vox
Cant. 7. Cantic. 7. *Manè surgamus ad vineas, videamus si floruerit vinea*, &c. Vtinam omnes non otiosi tota die starent in plateis; sed operarij nunquam non cogitarent vineas, hoc est, nunquam non cogitarent vitam suam honestis, lucrosisque exercere laboribus? Aiebat D. Bernard. serm. 63.
Bernard. in Cantic. *Viro sapienti sua vita vinea est, sua mens, sua conscientia. Nihil quippe incultum, desertumve in se sapiens relinquit. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta, inculta, & sordida. Non est vinea stulto. Quomodo vinea, vbi nihil plantatum, nihil elaboratum vspiam apparet?* Equidem labores vineæ distinguunt inter sapientem, & stultum. In sapiente nihil non elaboratum, & cultum inuenies, vndique apparet plantata, & germinans, & florens diuina vitis; non sic in stulto, qui vt omnia negligit laboriosa, sic nihil ostendit pertinens ad vitem diuinam.
Prouerb. 24. Ait enim Prouerb. 24. *Per agrum hominis pigri transiui, per vineam viri stulti, & ecce totum repleuerant vrticæ.* Non vites, non palmites, sed vrticæ replent vitam hominis stulti. Vbi enim non labor, sed otium, sed negligentia apparet, ibi non manet vitis diuina. D. Bernard. suprà:
Bernard. *Audis sapientem irridentem stultum, quòd bona naturæ, & dona gratiæ, quæ per lauacrum acceperat, tanquam illam, quam plantauerat Deus, & non homo, vineam, in non vineam negligendo redegit.* Omnis plantatio diuina per otium, & negligentiam perditur ab stulto. Quò spectat illud
Psalm. 77. Psalm. 77. *Occidit in grandine vineas eorum.*
Bernard. Circa quæ Bernard. suprà: *Ostendit vita priuatas, quæ sterilitate damnata sunt.* Nequit enim spiritus vitæ manere in eis, qui totius operis, & fructus sterilitate plectuntur. Desidia enim & negligentia in mortem mittit, & longè facit à Deo alumnos suos. Iesu Sacerdoti magno di-
Zachar. 3. cebat Angelus Zachariæ cap. 3. *Dabo tibi ambulantes de his, qui nunc hic assistunt.* Græcè autem dicit: *Dabo tibi conuersantes in medio stantium istorũ.* Stantes vocat Deus eos, qui sibi assistunt. Et cur stantes vocat? Vt eo habitu ostendat eos minimè subiectos esse otio, & desidiæ.
Cyr. Alex. Ait D. Cyrillus Alexandrinus ibi: *Perpende, quomodo Scriptura vbique Angelos stare pronuntiet, stationis vocabulo significans eos ignauiæ non succumbere; sed mentem velut erectam, & infirmitatis expertem, & cum Deo stantem retinere. Curuatur enim, & quidem perfacile mens humana, & pigritia leui negotio corripitur.* Pigritia ad curuationem, & deiectionem valet; qui autem illa carent, nec infirmitatem nouerunt, sed Deo proximi assistunt. Semper enim labor hominem firmat. Vt dicat D. Chrysostomus serm. de interdict. arboris: *Facile hostis malitia coalescit, si pigrescat animus repugnantis. Roborantur vires* Chrysost.
exercitatione frequenti. Cæterùm laboris desidiâ insolescit hostis sæuitia. Inimicus enim citè deuincitur, si qui dimicaturus est, prælia meditetur. Expende illa, nimirum: *Laboris desidiâ insolescit hostis sæuitia*, nullum enim malum non acuitur, vbi adest laboris desidia.

§. XXIII.

Tunc cœlestis Pater integro filiorum numero certiùs gaudet, cùm eius filius hominibus adiungitur.

SApientia, qui filius est Dei à consessu Patris petitur ad hominem venire, cùm dicit: *Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret.* Sic petitur, vt mittatur filius de patris consessu; manebit ergo paterna sedes vacuata filio? Relinquet illa missio filij patrem solitarium, & orbum? Absit, imò nunquam pater integriori filiorum numero gaudebit, quàm vbi datus est filius eius coniungendus hominibus. Dicit enim: *Mitte illam à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit*, &c. quando autem filius missus est, vt cum homine sit, non potuit pater integriori numero filiorum non gaudere. Rem explicat Quintiliani locus habitus ex declamat. 5. nimirum pater quidam habebat duos filios, quibus relictis ipse solus peregrè profectus est. Interrogatus autem, cur sic solus viam ageret? Cur non magis alterum filiorum secum inseparabiliter haberet? Respondit apud Quintilianum:
Filium nec peregrè profecturus elegi, iunxi fratrem, aptaui comitem, & vtroque patris latere nudato, visus sum magis habiturus vtrumque, si pariter essent. Quintil.
Dum bonus pater filium filio copulat, etsi videbatur orbari filio, tamen tunc credebatur magis habiturus omnes filios, si illi pariter essent. Sic Deus in missione filij sui ad homines, etsi videatur à se alienare filium, dum filium Deum homini filio copulat; tunc magis censetur habere vtrumque filium, & Deum, & hominem, *si pariter essent.* Dum Dei filius nobiscum sit, nobiscum agat, nobiscumque laboret; tunc Deus pater integriorem sibi retinet numerum filiorum. Scitum est illud Ioan. 1. *In propria* Ioan. 1.
venit, & sui eum non receperunt. Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Habebantur equidem Israëlitæ Dei filij, ad quos missus est naturalis filius Dei, qui dum cœpit illis adiungi per fidem, visus est pater certius habiturus omnes filios, & naturalem, & adoptiuos, si pariter essent. Pulchrè enim dicebat in præsenti Aug.
gust. *Vnicus natus est, & noluit manere vnicus. Si* August.
aliquis habeat filium vnicum gaudet de illo magis, quia solus omnia possessurus est. Non sic Deus, sed vnicum illum, quem genuerat, & per quem cuncta creauerat, misit in hunc mundum, vt non esset vnicus, sed fratres haberet adoptatos. Expende illa, *vt non esset vnicus*, &c. qui enim pater præsciebat multos sibi filios adoptatione futuros, misit fi-

Sapient. 9. Mitte illam de cœlis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret, vt sciam, quid acceptum sit ante te. Scit enim illa omnia, & intelligit, & deducet me in operibus meis sobriè, & custodiet me in sua potentia. Et erunt accepta opera mea, & disponam populum tuum iustè, & ero dignus sedium patris mei. Quis enim hominum poterit scire consilium Dei, &c.

§. XX.

Parentes plus à filijs, quàm à seruis otia arceant.

ILla petitur sapientia ex Deo, quæ Deo ipsi considet; dicit namque: *Mitte illam de cælis sanctis tuis, & à sede magnitudinis tuæ, vt mecum sit, & mecum laboret.* A sede magnitudinis diuinæ sola illa sapientia potest prouenire, quæ est diuini Patris filius. Non enim Angelus, non creatura, sed ipsissimus Dei filius Patri considet. Et mirabar, quòd sapientia, quæ filius Dei est, petatur, vt veniat ad laborandum; nimirum ait: *vt mecum sit, & mecum laboret.* Et cur pater mittat filium ad labores peragendos? Quis pater non magis prouidet filiis quietem? Equidem si mundiales parentes spectentur, hi eò totis viribus incumbunt, vt filiis omnium laborum expertem parent vitam; indignè ferunt, quòd serui non laborent, sed otiosi sedeant, honori gloriæque ducunt, si filij in perpetuo otio sint. Quod otium filiorum summis suis laboribus, & impendiis corporis, animæve salutis comparant. Huc spectant congestæ à Patribus diuitiæ, redditus annui obfirmati, ingentes maioratuum fructus, ne filij laborent de victu acquirendo, sed otio vacent. Quo fit, vt dum filios in otio statuunt, præpropetum comparent familiis excidium. Quidquid enim parentes laborantes acquisiuere, filij otiosi citissimè consumunt. Longè aliter, qui diuini patris aguntur spiritu, hi enim libentius seruis, & mancipiis otium permittunt, quàm filiis. Dicebat Paul. ad Galat. 4.
[Galat. 4.] *Misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret.* Ecce tibi Pater cœlestis misit filium, non vt otiosè sederet, sed vt sub iugo legis existens laboraret pro redimendis hominibus. Et hæc est missio filij? Nonne magis ostenditur ibi missio serui, quando ad labores mittitur? Absit, imò in eo euidentissimè ostenditur Deus, non Dominus, aut herus erga seruum; sed pater erga filium, quòd eum ad labores mittat. Sic aiebat cœlestis Pater apud Damascen. orat. de transfigur. lo-
[Damascen.] quens de filio: *Ipsum audite. Qui enim hunc suscipit, me suscipit, qui eum non herili authoritate, sed paterno modo misi.* Mittis eum ad labores, & non mittis herili authoritate, sed paterno modo? Qui paternus modus est in mittendo filio ad labores? Id ipsum est clarissimum paternæ affectionis indicium, quod filium non patitur esse in mundo otiosum, sed laboribus incumbentem plurimis. Si herum, aut dominum ageret erga hunc, forsitan illum otio indulgere permitteret, vt permittit illis, qui daturi sunt pœnas apud inferos, vt vilia mancipia. At quia patrem agit, in eo ostendit filium, quòd ad labores eum mittat. Cùm baptizabatur Iesus Matthæi cap. 3. *Ecce vox de cælo, dicens: Hic est fi- [Matth. 3.]
lius meus dilectus, in quo mihi bene complacui.* Et continuò subdit Matth. cap. 4. *Tunc Iesus du- [Matth. 4.]
ctus est in desertum à spiritu vt tentaretur à diabolo.* Expende illud *tunc*, ad quod tempus relatum est, nimirum ad tempus, quo Iesus in Baptismo filius Dei declarabatur. Vbi enim filius Dei apparuit, statim ad præliorum negotia, & laborum tentationes paratur. Præliorum enim negotia, & tentationum labores filiis suis proprios esse ostendit diuinus Pater. Ait Imperfect. homil. 5. in Matth. *Tunc ductus est. Quando? [Imperfect.]
Quando Pater clamauit de cælo: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Vides ergo, quia nemo baptizatur igne tentationis, nisi qui factus fuerit filius Dei.* In labore, & pugna esse, adeò est proprium stemma filiorum Dei, vt iis minimè pater permittat otiari, sed vt filios ostendit, ad labores mittit, & negotia certaminum. Vt hinc parentes discant mundiales, quòd tunc magis filiis consulunt, cùm illis vel negotia præliorum, vel alios labores, quàm cùm otia parant.

§. XXI.

Quo maior sapientia est, eo in ærumnis doloris aculeos magis acuit.

NOn vt quiescat, & in delitiis sit, sed vt laboret, petitur sapientia; ait enim: *Vt mecum sit, & mecum laboret.* Et verbum illud *laboret*, in Græco, teste Lorino; significat laborare cum anxietate, & suspiriis. Quis hoc expectaret à sapientia, quod anxios, & suspitiosos labores inducat, & non magis quietem, & tranquillitatem causet? Equidem verissimum est à sapientia venire, quo in ærumnis magis dolorum stimuli acuantur. Quò spectabat Ecclesiastes cap. 1. fatus: *Qui addit scientiam, addit & laborem*; [Eccl. 1.]
alij legunt, *dolorem.* quippe sapientiæ lumina faciunt, vt ærumnarum momenta trutinentur, & ponderentur magis, vnde acriores dolorum flammæ solent excitari. Iesus Dominus meus in cruce constitutus ad tantum doloris peruenit, vt clamaret Matth. 27. *Deus, Deus meus, vt quid de- [Matth. 27.]
reliquisti me.* Vox erat naturæ humanæ in summa constitutæ anxietate. Sed & inter illa tormenta visione fruebatur beata, qua Deum clarè videbat, & cætera omnia creata. Qualiter ergo tot dolorum tenebræ cum tanta visionis claritate poterant stare? Ait D. Laurent. Iustinian. de triumph. Christi agone cap. 19. *Vno siquidem tem- [Laur. Iustin.]
pore, & Dei fruebatur visione, & intolerabili passione gemebat. Altissimo verò diuinitatis consilio actum est, dum pendens clamaret: Deus, Deus meus, vt quid dereliquisti me? Vt tota diuina frui-
tionis*

gloria militaret ad pœnam. Nam quemad-
m omnes cognitione anteceſſit, ita etiam &
re. Appoſita eſt illi ſcientia, appoſitus eſt do-
ecundùm bonitatis, ſapientiæ, charitatis, ma-
tiſque Dei notitiam; doloris cremabatur in-
lio. Quid pulchrius? Piaculum eſt aliquid addere, vel eripere.

§. XXII.

Sapienti inimicum otium, labor amicus.

MEritò dicit de ſapientia: *Vt mecum ſit, & mecum laboret*; non enim ſapiens animus ·tio gaudet, ſed labore. Sapientis erat illa vox Cantic. 7. *Manè ſurgamus ad vineas, videamus, ſi floruerit vinea*, &c. Vtinam omnes non otioſi to-ta die ſtarent in plateis; ſed operarij nunquam non cogitarent vineas, hoc eſt, nunquam non cogitarent vitam ſuam honeſtis, lucroſiſque exercere laboribus? Aiebat D. Bernard. ſerm. 63. in Cantic. *Viro ſapienti ſua vita vinea eſt, ſua mens, ſua conſcientia. Nihil quippe incultum, de-ſertumve in ſe ſapiens relinquit. Stultus non ita. Cuncta apud eum neglecta, inculta, & ſordida. Non eſt vinea ſtulto. Quomodo vinea, vbi nihil plantatum, nihil elaboratum vſpiam apparet?* Equidem labores vineæ diſtinguunt inter ſa-pientem, & ſtultum. In ſapiente nihil non elabo-ratum, & cultum inuenies, vndique apparet plantata, & germinans, & florens diuina vitis; non ſic in ſtulto, qui vt omnia negligit laborio-ſa, ſic nihil oſtendit pertinens ad vitem diuinam. Ait enim Prouerb. 24. *Per agrum hominis pigri tranſiui, per vineam viri ſtulti, & ecce totum re-pleuerant vrticæ.* Non vites, non palmites, ſed vrticæ replent vitam hominis ſtulti. Vbi enim non labor, ſed otium, ſed negligentia apparet, ibi non manet vitis diuina. D. Bernard. ſuprà: *Audis ſapientem irridentem ſtultum, quòd bona naturæ, & dona gratiæ, quæ per lauacrum accepe-rat, tanquam illam, quam plantauerat Deus, & non homo, vineam, in non vineam negligendo rede-git.* Omnis plantatio diuina per otium, & negli-gentiam perditur ab ſtulto. Quò ſpectat illud Pſalm. 77. *Occidit in grandine vineas eorum.* Circa quæ Bernard. ſuprà: *Oſtendit vita priua-tas, quæ ſterilitate damnata ſunt.* Nequit enim ſpiritus vitæ manere in eis, qui totius operis, & fructus ſterilitate plectuntur. Deſidia enim & negligentia in mortem mittit, & longè facit à Deo alumnos ſuos. Ieſu Sacerdoti magno di-cebat Angelus Zachariæ cap. 3. *Dabo tibi ambu-lantes de his, qui nunc hic aſſiſtunt.* Græcè au-tem dicit: *Dabo tibi conuerſantes in medio ſtan-tium iſtorũ.* Stantes vocat Deus eos, qui ſibi aſſi-ſtunt. Et cur ſtantes vocat? Vt eo habitu oſten-dat eos minimè ſubiectos eſſe otio, & deſidiæ. Ait D. Cyrillus Alexandrinus ibi: *Perpende, quo-modo Scriptura vbique Angelos ſtare pronuntiet, ſtationis vocabulo ſignificans eos ignauiæ non ſuc-cumbere; ſed mentem velut erectam, & infirmita-tis expertem, & cum Deo ſtantem retinere. Cur-uatur enim, & quidem perfacile mens humana, & pigritia leui negotio corripitur.* Pigritia ad curua-tionem, & deiectionem valet; qui autem illa ca-rent, nec infirmitatem nouerunt, ſed Deo proxi-mi aſſiſtunt. Semper enim labor hominem fir-mat. Vt dicat D. Chryſoſtomus ſerm. de inter-dict. arboris: *Facile hoſtis malitia coaleſcit, ſi pi-greſcat animus repugnantis. Roborantur vires exercitatione frequenti. Cæterùm laboris deſidiâ inſoleſcit hoſtis ſæuitia. Inimicus enim citò deuin-citur, ſi qui dimicaturus eſt, prælia meditetur.* Ex-pende illa, nimirum: *Laboris deſidiâ inſoleſcit hoſtis ſæuitia*, nullum enim malum non acuitur, vbi adeſt laboris deſidia.

Chryſoſt.

§. XXIII.

Tunc cœleſtis Pater integro filiorum nume-ro certiùs gaudet, cùm eius filius hominibus adiungitur.

SApientia, qui filius eſt Dei à conſeſſu Patris petitur ad hominem venire, cùm dicit: *Mitte illam de cœlis ſanctis tuis, & à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit, & mecum laboret.* Sic petitur, vt mittatur filius de patris conſeſſu; manebit ergo paterna ſedes vacuata filio? Relinquet illa miſſio filij patrem ſolitarium, & orbum? Abſit, imò nunquam pater integriori filiorum numero gau-debit, quàm vbi datus eſt filius eius coniungen-dus hominibus. Dicit enim: *Mitte illam à ſede magnitudinis tuæ, vt mecum ſit*, &c. quando au-tem filius miſſus eſt, vt cum homine ſit, non po-tuit pater integriori numero filiorum non gau-dere. Rem explicat Quintiliani locus habitus ex declamat. 5. nimirum pater quidam habebat duos filios, quibus relictis ipſe ſolus peregrè profectus eſt. Interrogatus autem, cur ſic ſolus viam ageret? Cur non magis alterum filiorum ſecum inſepara-biliter haberet? Reſpondit apud Quintilianum:
Filium nec peregrè profecturus elegi, iunxi fra- Quintil.
trem, aptaui comitem, & vtroque patris latere nudato, viſus ſum magis habiturus vtrumque, ſi pariter eſſent. Dum bonus pater filium filio co-pulat, etſi videbatur orbari filio, tamen tunc cre-debatur magis habiturus omnes filios, ſi illi pari-ter eſſent. Sic Deus in miſſione filij ſui ad homi-nes, etſi videatur à ſe alienare filium, dum fi-lium Deum homini filio copulat; tunc magis cenſetur habere vtrumque filium, & Deum, & hominem, *ſi pariter eſſent.* Dum Dei filius nobiſ-cum ſit, nobiſcum agat, nobiſcumque laboret; tunc Deus pater integriorem ſibi retinet nume-
rum filiorum. Scitum eſt illud Ioan. 1. *In propria* Ioan. 1.
venit, & ſui eum non receperunt. Quotquot au-tem receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius. Qui non ex ſanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex Deo nati ſunt. Habeban-tur equidem Iſraëlitæ Dei filij, ad quos miſſus eſt naturalis filius Dei, qui dum cœpit illis ad-iungi per fidem, viſus eſt pater certius habiturus omnes filios, & naturalem, & adoptiuos, ſi pari-ter eſſent. Pulchrè enim dicebat in præſenti Au-
guſt. *Vnicus natus eſt, & noluit manere vnicus. Si* Auguſt.
aliquis habeat filium vnicum, gaudet de illo magis, quia ſolus omnia poſſeſſurus eſt. Non ſic Deus, ſed vnicum illum, quem genuerat, & per quem cuncta creauerat, miſit in hunc mundum, vt non eſſet vni-cus, ſed fratres haberet adoptatos. Expende illa, *vt non eſſet vnicus*, &c. qui enim pater præſcierat multos ſibi filios adoptatione futuros, miſit fi-

lium suum vnigenitum ad illos, vt cum illis ageret. Sed ô bone, quando filij Israelitæ spreuerunt te, iuxta vocem Isaiæ, & longè facti sunt à te, adhuc ad eos mittis vnicum, qui tecum erat filius. Cur non magis quiescis in illo vnico filio, tecum illum habens? Cur quasi nudato vtroque latere patris illum mittis? Equidem mittit vnicum, ne vnicus sit, ne maneat vnicus, sed adiunctus aliis cùm fuerit, videatur pater magis habere vtrumque & naturalem, & adoptiuum, si pariter sint. Vtinam & Dei filius maneat nobiscum, vt sic cœlestes sedes impleantur Dei filiis.

§. XXIV.

Labor Deo, & mihi communis expetibilis sit.

NOn petitur sapientia, qui Dei filius est, à Salomone, vt cum illa delitietur, sed vt cum illa laboret. Dicit namque, *vt mecum sit, & mecum laboret.* Cur non magis spectat delitias in hac petitione, quàm labores? Non spectat labores solitariè, sed labores sibi, & filio Dei communes, qui quidem valde expetibiles sunt. Hinc Nazianzen. orat. 14. cùm ab Arrianis, multo maledicto percuteretur, dicebat: *In quo maximum aliquid, atque in primis magnificum habet hæc maledicentia, istud est, quod vnà cum Deo maledictis impetimur. Idem enim Deitatem reijciunt, & eum, qui de Deo differit, contumelijs afficiunt. Quare nihil horum graue, ac molestum est.* Sic bonus maledictis cum Deo impeti, maximum, & magnificum æstimabat; nulloque modo graue, nec molestum, sed & suaue, & appetendum. Quis non æstimet sortem subire communem sibi, & Deo? Matth. 20. dicebat Iesus filiis Zebedæi: *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Satis ad rem quæsiisset de calice passionis bibendo; cur addidit, *quem ego bibiturus sum?* Ait D. Chrysostom. ibi: *Alliciens, inquit, quem ego bibiturus sum, vt communicatione laborum cum ipso promptiores redderentur.* Expende illud, *alliciens*; quippe passionis calix communis Dei filio, & nobis maximè allectiuus est, vt appetamus illum, imò vt gaudenter curramus ad illum. Propter quod dicebat Paul. ad Coloss. 1. *Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi in carne mea,* &c. Non solùm tolerans, sed gaudens erat in passionibus pro illis. Et cur gaudens in passionibus pro illis? Causam subiecit, cùm ait: *Et adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea.* Vt enim Christus pro aliis passus erat, sic Paulus in se adimplebat, patiens aliqua pro aliis; etsi enim multa deerant Paulinæ passioni ex iis, quæ Iesus passus fuerat, tamen ad illa omnia adimplenda alacriter progrediebatur, eo quòd illa & sibi, & Iesu communia erant. Huc spectat D. Hieronymus fatus: *Vsque adeò non terreor persecutionibus præsentibus, vt mihi parum esse videatur, quod patior quoadvsque in me passio adimpleatur.* Dum in se impleri videbat, quidquid passionum Christus pertulerat, in passionibus gaudebat, quas communes sciebat sibi, & Deo. Dicebat Dominus Ioan. 15. *Nolite mirari, si odit vos mundus, quia me prius odio habuit.*

Nazianzen.

Matth. 20.

Chrysost.

Coloss. 1.

Hieron.

Ioan. 15.

Circa quæ ait Diuus Paulinus epist. 27. *O beata iniuria displicere cum Christo! Magis nobis timendum est amor talium, quibus sine Christo placetur.* Sic ibi.

Paulin.

§. XXV.

In omnibus certæ moderaminis leges seruandæ.

HOc maximè ad sapientiam spectat, nimirum: *Deducet in operibus meis sobriè.* Cùm dicet *sobriè*, non spectat ad sobrietatem illam, quæ opponitur ebrietati; sed ad illam, quæ modum ponit in rebus, certosque illi fines præscribit. In nullius enim virtutis exercitio non est modus seruandus, & certi tenendi fines moderaminis. Quò spectans Ecclesiastes cap. 7. ait: *Noli esse iustus multum, neque plus sapias, quàm necesse est.* Quæ sic expenduntur à Nazian. orat. 26. *Ne magnopere iustus sis, ne supra modum sapiens. Par etenim iustitia, atque sapientia detrimentum affert acris tam in sermone, quàm in actione animi impetus, à bono nempe, & à virtute propter excessum excidens. Nemo igitur sapientior sit, quàm conueniat, nec lege exactior, nec luce splendidior, nec norma rectior, nec præcepto diuino sublimior.* Equidem & in bonis exorbitare non leue est periculum; sic tenenda est virtutis semita, ne amore virtutis veniamus ad excessum vitij. Monebat Prouerb. 4. *Ne declines ad dexteram, neque ad sinistram:* Declinatio ad sinistram nulli non mala est, qua in perditionem itur; at declinatio ad dexteram cur vetatur? Nonne in dextera sunt omnes virtutes? Dicebat enim Prouerb. 4. *Vias, quæ à dextris sunt, nouit Dominus.* Si ergo ad Deum pertinent viæ dextræ, cur non declinemus ad illas? Idem dicit, quòd vias dextras Deus nouit, & quòd non declinemus ad illas; nonne hæc contraria sunt? Absit, non contrarietas est in virtute, sed in excessu; virtus est, quòd ad dexteram eas, sed si nimium dexter sis, non est virtus, sed vitium. Ait Nazianzen. suprà: Ne declines, inquit, ad dexteram, neque ad sinistram, ne per contraria in malum æquale incidas. Quamquam alioqui, quòd naturâ dextrum est, his verbis laudat: Vias dexteras nouit Deus. *Qui sit igitur, vt qui dextrum laudat, idem rursus à dextro nos abducat? Intelligit profectò, quod dextri speciem habet, cùm reuera tale non sit. Æquè enim inutiles sunt iners, & supina segnities, & imperitus feruor: illa ad bonum minimè accedens; hic autem vlterius cadens, & dextro dexterius aliquid efficiens.* Expende ruinam imperiti zeli, & feruoris, nimirum *dextro dexterius aliquid efficiens*; quippe vitiosè ad dexteram inclinat, qui dextræ leges, & fines prætereuolat in actionibus suis, vt faciebant illi, de quibus Nazianzen. ait orat. 1. *Pro bono illo, & mansueto immodicè pugnant; qui Deum plus amant, quàm vtile sit.* Sunt qui sic rapiuntur Dei virtutisque zelo, vt nullas leges vereantur in inquirendis, & castigandis impiis. Hi immodicè pugnant pro Deo, nec eis talis pugna cedit in salutem; & Deum plus amant, quàm vtile sit, nec is amor est, sed amoris imago, quæ in ruinam Dei destruitur.

Eccl. 7.

Nazianzen.

Prouerb. 4.

Ibid.

Nazianzen.

§. XXVI.

§. XXVI.

Honoris zelus non parum proficit ad firmandum hominem in virtute.

SCitè dictum illud: *Cuſtodiet me in ſua potentia.* Græcè dicitur, *Cuſtodiet me in ſua gloria*; quippe ſub gloriæ, & honoris pallio homo ingenuus maximè cuſtoditur, & firmatur in virtute. Vltima mundi excidia narrans Matth. cap. 24. [Matth. 24.] dicebat: *Sol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo.* Et mirabar, quòd ſtellæ cælis fixæ inde cadere poſſent. Quò figebantur ſtellæ cælis, cuius ablatione in terram cadunt? Splendor ille honorus luminis ſtellas tenet in cælo fixas; qui ſi marceſcat, non mirer, ſi à cælis cadant. Dicebat Origen. homil. 30. in [Origen.] Matth. *Sic autem permarceſcente ſtellarum lumine, reliquum earum corpus craſſius factum, vt non valeat exaltari ſicut prius, cum à lumine ipſo portatum extollebatur, cadet de cælo.* Expende illud, *A lumine ipſo portatum extollebatur*; quippe ſtellarum corpus ſub luminis, & ſplendoris pallio, portatur, & extollitur, & altiſſimis cæli culminibus fixum firmatur; quo ſplendore, & lumine ablato, inde cadit, & per terram voluratur. Sic ſic homines dum ſplendidi honoris luce feruntur, cælo hærent, cælique affiguntur culminibus. Et quando honoris, dignitatiſque ſplendor alumnos ſuos non facit altiſſimo Deo pro- [Luc. 14.] pinquos? Dicebat Dominus Luc. 14. *Amice, aſcende ſuperius*; aſcenſum perſuadet amico ſuo, nouerat enim aſcenſum honoris plurimum valere, vt ingenui homines firmentur in amicitia diuina. Vt meritò dicat D. Bernard. lib. 2. de [Bernard.] conſid. *Qui dixit: Amice aſcende ſuperius; amicum fore ſidit.* Non equidem perſuaderet amico honoris aſcenſum, niſi crederet ab alto honoris poſſe hominem firmari in diuina amicitia. Conducit non parum honoris zelus, vt quis eleuetur ad alta, & figatur cæli ſublimibus. Iacebat aliquando cadauer hominis Dei percuſſum à Leone, cui Deus etſi peccatori honorem prouidit ſe- [3. Reg. 13.] pulturæ, dicit enim 3. Regum 13. *Poſuit cadauer eius in ſepulchro ſuo, & planxerunt eum, &c.* & illum Deus per leonem caſtigat, & nilominus prouidet, ne eidem honor ſepulturæ deficiat? Et cur honorem ſeruat ei, quem ſpoliat vita? Vt oſtendat, quàm ſeruandus ſit honor ipſis reis, vt qui plurimum valeat, vt eos erigat à ruina. Ex quo monebat Bachiarius epiſtol. ad Ianuar. de re- [Bachiar.] cip. lapſis: *Eum, quem percuſſit diabolus, debito omnibus honore tumulemus. Solet Chriſtus de tali ſepulchro mortuos ſuſcitare.* Dum ſub honoris zelo teneris, proximus es, vt ſuſciteris à Chriſto. Multi enim ſunt, quibus honor occaſionem præbet, vt renũtiet malo: qui ſi inhonori eſſent, in terra reptarent. Matth. 26. dicebat Ieſus diſcipulis: [Matth. 26.] *Vnus veſtrûm me traditurus eſt*; quo vehementiſſimè eorum animi percutiebantur, dum ſibi vnuſquiſque timet illud malum. Cur ſic Domine affligis immerentes? Cur non magis proditorem nominas, vt cæteri non doleant? Ait D. Leo [D. Leo.] ſerm. 7. de Paſſ. *Dicens itaque Dominus: Amen dico vobis, quòd vnus veſtrûm me traditurus eſt, notam ſibi traditoris, ac proditoris conſcientiam demonſtrauit; non aſpera, nec aperta impium increpatione confundens; ſed leni, ac tacita admonitione conueniens: vt facilius corrigeret pænitudo, quem nulla deformaret abiectio.* Sic cauit inhonorum quid inferre impio, quem honoris fræno amabat adhuc à malo continere. Proh vim honoris! Non paucos retines in pietate, & ſanctitate! De Iſraelitarum itinere in exitu de Ægypto locutus Moyſes Numer. 33. dicebat: *Profectique de Phihahiroth tranſierunt per medium mare in ſolitudinem, &c.* [Num. 33.] Ecce tibi vnde proficiſcuntur, vt ſecuti pertranſeant mare, nimirum proficiſcuntur de Phihahiroth, quod ſignificat os nobilium. Vt meritò dicat D. Hieronymus epiſtol. ad Fabiol. *Non poterant ad rubri maris gurgites peruenire, & Pharaonem cum ſuo exercitu videre pereuntem, niſi poſtquam habuerunt in ore nobilitates.* Equidem poſtquam nobilitatis honor illis affuit, ſic firmati ſunt, vt per medium maris euaderent.

§. XXVII.

Non naturæ, nec nomini, ſed operibus fidendum, vt parentum dignitatibus adſcribamur.

MEritò ait Salomon: *Erunt accepta opera mea, & diſponam populum tuum iuſtè, & ero dignus ſedium patris mei.* Non ſanguinis origine, nec nominis conſeruatione, ſed operibus virtutum ſedes patris ſui tenere procurat. Mundialium hoc viliſſimorum eſt, qui ſola nominis, & originis prærogatiua ad maiorum euolant glorias. Ea forſan ratione, quia nec parentes aliud in ſucceſſoribus æſtimant, quàm dilatationem nominis ſui. Quod minimè ſtat in ſapientiæ diuinæ via, hæc enim non tam ad nomen, quàm ad opera ſolet reſpicere. Ioan. 2. dicit de Ieſu: *Multi crediderunt in nomine eius, videntes ſigna* [Ioan. 2.] *eius, quæ faciebat. Ipſe autem Ieſus non credebat ſemetipſum eis.* Et quando Ieſus tot tantaque bona credentibus largiebatur; cur in præſenti adeò parui æſtimabat hos credentes, vt minimè ſe credat illis? Nota, quid de iis textus dicat: *Crediderunt in nomine eius*, hoc eſt, nomen Ieſu multa recipiebant veneratione, & mirum in modum erant affecti erga illud: at præter hanc nominis æſtimationem, nihil aliud peragebant, nullo virtutis opere reſpondebant tanto magiſtro. Ne miremur, quòd minimè fuerint accepti illi. Ait Origen. ibi: *Ieſus non iis, qui in ſe credi-* [Origen.] *diſſent, ſemetipſum non permiſit, ſed iis, qui eius nomini crederent. Credere enim in eum, & in eius nomine credere, differunt. Ad eum igitur potius, quàm ad nomen eius adhæreſcere debemus, ne eius nomine virtutes facientes, ea audiamus, quæ iis dicta ſunt, qui in eius tantùm gloriati ſunt nomine; ſed Pauli imitatione audeamus dicere: Omnia poſſum in eo, qui me confortat, Ieſu Chriſto.* Sunt equidem qui Ieſu nomine ſuſcepto, & venerato contenti ſunt, nec fidem habent ad aliud, quàm vt nomen diuinum ſuſcipiant, & in ore frequenter habeant, ab omnibus aliis operibus virtutum abſtinentes, imò fugientes. Ij nec noſcuntur à Ieſu, nec ſedes à diuino patre accipiunt, quas qui amat accipere, non de nomine eius ſolo accepto glorietur, ſed magis de operibus virtutum. Vt

Matth. 7.

meritò dicat Dominus Matth. 7. *Non omnis, qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum, ſed qui facit voluntatem patris mei.* Quæ verba ponderans D. Hilar. epiſt. ad Conſtantium, qui Chriſti nomine inimicus Chriſti gloriabatur, ait:

Hilar.

Agnoſcis ne, nunc diuina in te prophetiæ veritatem, & dominicæ ſententiæ fidem, quæ non profeſſio nominis in cœleſte regnum, ſed obedientia paternæ voluntatis admittitur? At vide tu, ſi præferens nomen Domini in verbis, voluntatem perficias Dei Patris in rebus. Non nominis profeſſio, ſed obedientiæ diuinis præceptis exhibitæ executio in cœleſtis patris regnum, & ſedes admittit. Vtinam & mundiales parentes illos ſolos hæredes admitterent, qui opera virtutum referrent, non qui ſolùm ferant nomen idem.

§. XXVIII.

Corpus ſapienti non eſt domus, ſed hoſpitium.

DVm ſapientia nobis non adeſt, ſic ſumus in corpore, quaſi in domo propria; dicit namque: *Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum,* &c. Ecce tibi vocat corpus corruptibile terrenam habitationem; & eſt quidem corpus hoc terrena inhabitatio, ſed non ſapienti. Sapiens enim habet corpus non pro domo, & habitatione propria, ſed pro hoſpitio, & tabernaculo peregrinantis. Quò ſpectans D. Petrus epiſt. 2.

2. Petr. 1.

cap. 1. dicebat: *Velox eſt depoſitio tabernaculi mei.* Notanter corporis depoſitionem vocat depoſitionem tabernaculi, vt oſtendat ſe in corpore quaſi in hoſpitio fuiſſe, non quaſi in domo propria, & habitatione. Quid tunc? Ait Clemens

Clem. Alex.

Alex. lib. 4. ſtromat. cap. 8. *Iam verò ſapientis anima, & eius qui eſt cognitione præditus, vt quæ hoſpitio à corpore excipiatur, in id ſecretè gerit, & honorificè, non id ipſum nimiam affectionem oſtendent, aut indulgentiam, vt quæ ſit è veſtigio relictura tabernaculum, ſi excedendi, & migrandi tempus eam vocauerit. Aduena, inquit, ſum in terra, & peregrinus* Quàm aliter homo ſe gerit in hoſpitio, ac in propria domo. Erga omnia hoſpitij ſe rectè gerit, & honorificè, nimiam affectionem minimè ibi conſtituit, ſed omnia guſtat quaſi in tranſitu, ſciens inde quamprimum recedendum. Sic ſapiens anima corpus ſuum quaſi hoſpitium habet, cuius vaſa in honorem tractat, non in contumeliam. Cauetque circa corpus nimium affici, omniaque eius curſim, & & in tranſitu reſpicit, tanquam ea, quæ confeſtim relinquenda ſunt. Huc reſpiciant vniuerſi ſapientes, & credant ſe in corporibus tanquam in tabernaculis citò relinquendis habitare. De ſa-

Ioan. 1.

pientia incarnata locutus Ioan. cap. 1. ait: *Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis.* Græcè legitur, *Tabernaculum fixit in nobis.* Carnem aſſumpſit, non quaſi habitationem, & domum, ſed quaſi hoſpitij tabernaculum, à quo illi erat citò migrandum. Quod facere debent quique amant corporalibus laqueis non implicari. Sic

Seneca

Seneca epiſt. 71. ait: *Vis aduerſùs hoc corpus liber eſſe? Tanquam migraturus habita. Propone tibi quandoque hoc contubernio carendum.* Quis nimis afficitur ad aduerſorium; & non magis etiam dum ibi exiſtit, in propriam domum intendit animum. Dicebat Diuus Paul. 2. ad Corinth. 5.

2. Corinth. 5.

Scimus enim, quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem habemus ex Deo, domum non manu factam æternam in cœlis, &c. *Nam & qui ſumus in hoc tabernaculo, ingemiſcimus,* &c. Iuxta Chryſoſt. ſententiam tabernaculum vocat corpus corruptibile, domum autem vocat idem corpus glorioſa incorruptibilitate donatum. Dum ergo in tabernaculo eſt, nihil aliud agit quàm ſuſpirare, & ingemiſcere pro domo æternitatis. Proh ſapientiſſimum animum! Ait Clemens Alex. ſuprà.

Clem. Alex.

Sicut aliquis, qui procul peregrè proficiſcitur, diuerſorijs, & habitaculis, quæ ei in via occurrunt, vtitur, curam quidem gerens rerum loci in quo diuerſatur, habitationem autem & poſſeſſionem ſicut, & vſum relinquens, nulla motus affectione: cœleſtem amplectens manſionem. Scimus enim, quòd ſi terrena noſtra habitatio tabernaculi diſſoluta fuerit, ædificium à Deo habemus domum æternam in cœlis. Etenim in hoc ingemiſcimus, habitaculum noſtrum, quod eſt è cœlo ſuperindui cupientes. Sic vtamur corpore, vt diuerſorio vtimur, cuius res, & vaſa tractamus, ſed erga illa minimè efficimur, ſuſpirantes in eo pro æterna, & ſtabili domo noſtra.

§. XXIX.

Spiritus opus eſt, quòd terrenis non hæreas, nec carnalibus.

ECce tibi, qui terrenis, & corruptibilibus tenentur, & opprimuntur, nimirum ſenſus, & anima; quippe ait: *Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit ſenſum,* &c. Anima hominis, & ſenſus humanus grauantur, & deprimuntur terrenis, & corporalibus, non Dei Spiritus, qui in homine exiſtens facit eum de iis terrenis, & corporalibus triumphare. Aiebat Iſaias cap. 44.

Iſai. 44.

Hæc dicit Dominus Deus creans cœlos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea, dans flatum populo, qui eſt ſuper eam, & ſpiritum calcantibus eam. Expende hæc, & *ſpiritum calcantibus eam;* duo enim à Deo in homines ſunt profecta, nimirum afflatus, & ſpiritus; in afflatu intelligitur anima rationalis, quæ infuſa primò fuit per ſpiraculum Dei: ſpiritus autem eſt Spiritus ſanctus per dona ſupernaturalia communicatus. Afflatus ergo Dei, id eſt, anima rationalis in omnibus eſt, qui ſunt ſuper terram, licèt ſint demerſi terrenis. Spiritus autem Dei non in omnibus, ſed in illis, qui nouerunt conculcare terrena, & omnes corruptibiles cupiditates expuere. Etenim de Dei ſpiritu venit, quòd terrenæ immunditiæ expuantur, conculcentur. Ait D. Irenæus lib. 5. c. 12.

Irenæus.

Aliud eſt afflatus vitæ, qui & animalem efficit hominem, & aliud ſpiritus viuificans, qui & ſpiritualem efficit eum. Et ideo Iſaias ait: Sic dicit Dominus, qui fecit cœlum, qui firmauit terram, & quæ in ea ſunt, & dedit afflatum populo, qui ſuper eam eſt, & ſpiritum his, qui calcant illam. Afflatum verò communiter omni, qui ſuper terram eſt, populo dicens datum; ſpiritum autem propriè his, qui conculcant terrenas concupiſcentias. Anima hominis in ſe relicta non poteſt non

depri

deprimi, & immergi terrenis, & corporalibus, quæ dum videris deſpici, & conculcari ab hominibus, iam id deputa Spiritui diuino. Ad ſpiritum pertinet, quod de terrenis, & carnalibus triumphes. *Cant.1.* Cant. 1. *Si ignores te, ô pulcherrima mulierum, egredere, & abi poſt veſtigia gregum tuorum, & paſce hædos tuos*, &c. Animæ ignoranti ſe dicitur, quòd exeat poſt greges ſuos, & paſcat hædos ſuos, hoc eſt, quòd regat, & ſubiiciat ſibi reprobos carnis affectus, conculcans vel illorum veſtigia. Sed vnde anima deuenire in tantum regnum poteſt aduersùs carnis affectus? Id oſtendebatur illis verbis: *Egredere*; egrediendum ſibi in primis à ſe eſt, & ad ſpiritum accedendum, in quo proculdubio conculcabit, quidquid eſt carnalis illecebræ. Ait D. Ambroſius *Ambroſ.* lib. de Iſaac cap. 4. *Hoc eſt ergo quod ait: Exi tu in calcaneis gregum, & paſce hædos tuos; quia per greges regnum intelligimus, eo quòd poteſtatis ſit gregibus præſidere. Præſidet autem vnuſquiſque ſibi quadam poteſtate regali, ſi coërceat in ſe corporis luxus, & ſeruituti redigat carnem ſuam. Vnde pulchrè ait ad animam: Exi, id eſt, exi à ſeruitio, exi à carnis imperio, atque dominatu, exi non in carne, ſed in ſpiritu.* Equidem nullus exiet ad detriumphandas illecebras carnis, niſi multum ſpiritus adſit. Ne credam ab hominibus inſultus carnis ſuperatos, in quibus vix aliquid cernitur *Pſalm. 54.* non carnale. Clamabat Pſaltes: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ?* Cupiebat euolari à carnalibus laqueis, & non petebat alas aquilæ, ſed columbæ, quæ referebat diuinum Spiritum. De multo enim ſpiritu venire debet, quòd carnalia ſuperes. Pro quo monebat D. Ambroſius lib. 1. *Ambroſ.* de Virg. *Sume igitur alas virgo, ſed ſpiritus, vt ſuperuoles vitia, ſi contingere cupis Chriſtum.* Sic ibi.

§. XXX.

Ab vnius Spiritus ſancti lumine res manifeſtantur, ſicuti ſunt.

QVàm infirmum eſt lumen oculorum noſtrorum, & lumen intellectus humani, vt oſtendat vel ea, quæ ſunt præ manibus? Pulchrè ait Sapiens in præſenti: *Difficile æſtimamus, quæ in terra ſunt, & quæ in proſpectu ſunt, inuenimus cum labore. Quæ autem in cælo ſunt, quis inueſtigabit? Senſum autem tuum quis ſciet, niſi tu dederis ſapientiam, & miſeris Spiritum ſanctum tuum?* Neceſſaria quidem eſt Spiritus ſancti aſſiſtentia, vt cœleſtia & diuina percipiantur, cùm eos etiam circa hæc, quæ in proſpectu ſunt, cæcutiamus. Etiam ſi oculi, & mens noſtra exacuatur, vix percipit communia hæc, & viſibilia, ſi abſit Spiritus ſanctus; vbi autem hic adſit, etiam à ſenſibus remota patent. Aiebat Nabuchodo- *Dan. 4.* noſor Danieli cap. 4. *Ego ſcio, quòd ſpiritum ſanctorum Deorum habeas in te, & omne ſacramentum non eſt impoſſibile tibi; viſiones ſomniorum meorum, quas vidi, & ſolutionem eorum narra*, &c. Expende quas res ſibi explicari poſtulat, nimirum ait, *quas vidi.* Si tu vidiſti ô Rex, & oculis tuis attigiſti, cur petis, vt tibi explicentur ab illo, qui non vidit? Si ea, quæ vidiſti ignoras, cur ea non ignorentur magis ab illo, qui minimè vidit? Ipſe inſinuat cauſam, aiens: *Scio, quòd ſpiritum ſanctorum Deorum habeas.* Vel, vt legit D. Cyrillus Hieroſol. *Scio, quòd Spiritus Dei ſanctus eſt in te*; *Cyr. Hieroſ.* vbi autem credebatur Daniel habere in ſe Spiritum ſanctum, meritò cenſebatur poſſe explicare ſacramenta à ſe non viſa, maiori claritate, & certitudine, quàm explicaret ille, qui præ oculis habuit. Ait D. Cyrillus Hieroſolymitanus catech. 16. *Ipſe viderat viſionem, & neſciebat.* *Idem.* *Dic, inquit, mihi viſionem, quam ego vidi, & quæ ſit, neſcio. Cernis vim Spiritus ſancti? Videntes neſciunt; non videntes agnoſcunt, & interpretantur.* Ne fidas oculis tuis, nec intellectui tuo in cognoſcendis diuinis, ſed contende tibi acquirere Spiritum ſanctum; ſine quo etiam quæ vides oculis, & contrectas manibus, non agnoſcis; & cum quo etiam quæ ab omni ſunt ſenſu remota, tibi apparebunt clara. De S. Stephano dicit Actor. 7. *Actor. 7.* *Cùm autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris Dei.* Quanta hæc viſio? Quàm perſpicaces oculi, qui cælum penetrarunt, & omnia conſpexerunt vſque ad conſeſſum Patris? Vnde tanta vis Stephani oculis obuenit? An ex propria natura? Abſit, ſed ex eo quòd dicitur plenus Spiritu ſancto. Ait D. Cyrillus Hieroſ. catech. 17. *Cyr. Hieroſ.* *Vidit cælos apertos, vidit & filium hominis ſtantem ad dexteram Patris. Vidit autem non ſua virtute, ſed, vt inquit Scriptura, cùm eſſet plenus Spiritu ſancto, ſuſpiciens cælum, vidit gloriam Dei*, &c. De Spiritus ſancti aſſiſtentia ſic potuit illuminari, vt vel oculis carneis cœleſtia ſecreta penetraret.

3. *Regum* 3. Apparuit autem Dominus Salomoni per ſomnium nocte, dicens: Poſtula, quod vis, vt dem tibi. Et ait Salomon: Tu feciſti cum ſeruo tuo Dauid patre meo miſericordiam magnam, ſicut ambulauit in conſpectu tuo, in veritate, & iuſtitia, & recto corde tecum, cuſtodiſti ei miſericordiam tuam grandem, & dediſti ei filium ſedentem ſuper thronum eius, ſicut eſt hodie.

§. XXXI.

Dum ſe magis occulit Deus in via, ſolet magis inflammare & implere humana corda. Vbi de Euchariſtia.

POſt longas pro ſapientia preces dormiuit Salomon, & dormienti ſtatim affuit Deus per ſomnium, conceſſurus illi & poſtulata, & multa alia dona. Ait enim: *Apparuit autem Dominus Salomoni per ſomnium nocte, dicens: Poſtula à me*, &c. Et cur nocte, & in ſomniis venit Dominus daturus Salomoni & ſapientiam, & diuitias, & felicitatem? Cur non magis clara luce accedit tot tantiſque bonis impleturus hominem? Ne putemus à Deo occulto, & velato nihil boni

venire in nos posse. Imò & dum se se occulit Deus, & tenebris obuoluit, maiora solet nobis impertiri bona. Euntibus discipulis in Emaus post resurrectionem, apparuit illis Iesus non clarè, sed obuelatus sub peregrini forma; talem enim eum existimarunt illi, dicentes Luc. 24. *Tu solus peregrinus es*, &c. & cùm post Solis occasum in hospitio accumberent, & cœnarent, cognouerunt eum in fractione panis; qui cognitus statim disparuit. Tunc illi dicebant: *Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?* Expende, quando profitentur se inflammatos corde à Iesu; non equidem quando panem frangens mani festus adeò apparuit, vt cognosci posset. Sed quando occultus sub forma peregrina loquebatur illis in via. Et cur non magis illos inflammat cùm agnoscitur in panis confractione, quàm cùm in via loquitur? Vt occultior erat in via sub peregrini forma, sic tunc impertitur illis maiora. Quò pulchrè spectans Drogo Hostiensis lib. de sacram. Pass. ait, *Dum loquereris in via duobus discipulis, & nubes peregrina faciem suam tegeret; nonne, inquiunt, cur nostrum ardens erat, dum loqueretur nobis in via? Ardebat nimirum intus columna ignis, quia foris columna nubis loquebatur ad eos.* Duæ ab antiquitus columnæ sibi correspondentes Dei præsentiam monstrabant, nimirum & columna nubis, & columna ignis, nec vna erat sine alia. Cùm ergo Deus in columna nubis nobis loquitur, sic occultus, sic tectus, quasi sub nube fuerit obscuratus; ideo hoc facit, vt columnam ignis lucidissimam nostris ingerat animis. De occultato Deo sub nube, & tenebris nunquam non fulmina iaculantur, quæ intima nostra diuinis repleant flammis. Apocal. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta sole.* Tot Solis radij mulierem circundabant, vt illis videretur amicta. Sed vnde ad se clarissimos Solis radios traxit mulier? Ait ibi D. Bernard. Mariæ Deiparæ: *Vestis eum substantia carnis, & vestit ille te gloria suæ maiestatis. Vestis solem nube, & sole ipsa vestiris.* Ex quo sub virgine & carnis Mariæ nube occluditur Sol iustitiæ, clarioribus illam radiis impetit. Numquam enim & clariores, & ardentiores radios non mittit Sol diuinus de sub nubibus. Quis nesciat sub nube, & tegmine panis Deum in Eucharistia abscondi? Et quis nesciat inde ardentissimis amoris flammis comburi hominum animas? Aiebat Isaias cap. 4. *Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion*, &c. *in spiritu iudicij, & in spiritu ardoris.* Ecce tibi spiritus ardoris à Deo iaculatur, vt abluat, & purificet hominum animas. Et qualiter hic ardoris spiritus iaculatur? Vbi noster posuit, *in spiritu ardoris*, legit Hector Pintus, *in spiritu pascua.* Et quid pastus cum ardore? Multum planè; cùm enim sub nubibus panis viniue se Deus occulit, in illisque latet, eos ardores iaculat in homines, quibus ab omni macula valeant purificari. Proh Dei nostri latebras! Quia foris sub nube est, intima nostra ardentissimo igne peruadit.

Luc. 24. — Drogo Host. — Apocal. 12. — Bernard. — Isai. 4. — Pintus.

§. XXXII.

Dona temporalia vel dormienti largitur Deus, spiritualia autem regni cœlestis, non nisi laboranti strenuè.

Ait textus: *Apparuit autem Dominus Salomoni per somnium nocte, dicens: Postula*, &c. Adeò quietè accedit Dominus ad Salomonem, ne dormientem excitet. Quàm aliter ad Apostolos venit Actor. 1. *Factus est repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis*, &c. Et cur illic tanta quies in Dei aduentu, quæ nec dormientem excitat; hic autem tam vehemens strepitus, vt nulli permittat quiescere? Ad Salomonem veniebat Deus daturus temporalia bona, sapientiam politicam, diuitias, victorias de hostibus; quæ autem temporalia sunt, solent dari à Deo, vel dormientibus. Ad Apostolos autem veniebat instructurus homines ad æterna regna capienda, quæ minimè capient nisi laborantes, per multos sudores, & violentias. Dicebat Diuus Cyrill. Hierosol. catech. 17. *Ne tanta gratia descendentis lateret magnitudo, tanquam tuba cœlestis intonuit: factus est, inquit, repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis spiritus vehementis: significando præsentiam illius, qui id concedit hominibus, vt vi rapiant regna cœlorum.* Vbi dandum erat homini, quod raperet cœleste regnum, non aliter accedit Deus, quàm cum vehementi strepitu, & quasi tuba intonans ad bellum. O magnitudinem cœlestium æternorumque donorum! O vilitatem temporalium! Vis euidenter noscere, quàm vili æstimet Deus bona temporalia etiam splendidissima? Nota, quibus dentur à Deo; dantur dormientibus, & somno stertentibus, & hominibus prorsus inertibus. Non sic spiritualia & æterna; quæ vt notæ magnitudinis sunt, non nisi per multas vigilias, multosque labores capientur. Matth. 27. datus fuit Iesus meus militibus, qui *plectentes coronam spineam posuerunt super caput eius.* Et quando nihil pertulit Iesus, quod non fuerit ab illo alta prouidentia admissum; mirabar, quòd sic permiserit vndique spinis cingi. Nonne ille erat, qui in plateis clamabat, vt omnes accederemus ad eum? Cur modò sic se spinis sepit, & aditum quasi occludit? Aiebat Clemens Alex. lib. 2. Pædag. c. 8. *Quin etiam corona est typus fidei. Vita quidem, propter ligni substantiam; lætitia autem, propter coronæ appellationem: periculi verò propter spinam; neque enim citra sanguinem licet ad verbum accedere.* Crede mihi, non nisi per labores, & solicitudines acceditur ad regnum Verbi diuini. Dicebat ille Cant. 2. *Ego flos campi, & lilium conuallium. Sicut lilium inter spinas*, &c. Ex quibus sic in rem præsentem fatur D. Ambrosius lib. 1. de virg. *Florem quoque tibi demonstro carpendum; illum vtique qui dixit: Ego flos campi, & lilium conuallium, tanquam lilium inter spinas; quod est euidentis indicij, spiritualium nequitiarum sensibus virtutes obsideri, vnde nemo fructum referat, nisi qui cautus accedat.* Per spinas & tribulos eundum, vt florem immarcescibilem capias.

Actor. 1. — Cyril. Hieros. — Matth. 27. — Clem. Alex. — Cant. 2. — Ambros.

§. XXXIII.

§. XXXIII.

Eo Deus efficacior ostenditur in transmutando homine, quo magis ex animo & corde ab homine recipitur.

ADhuc pondero illud: *Apparuit Dominus Salomoni per somnium in nocte*, &c. Et cùm videant plurimis sanctissimis viris apparuisse Deum in somnis, vt Abrahamo, Iosepho, & Magis; nil funestum Salomoni suspicor, ex eo quòd Deus illi per somnium, & nocte apparuerit. Quin potiùs inde fœlicem aliquam mutationem à puero in virum sapientem ex Deo illi obuenturam coniicio. In somno enim, vt notat noster Pererius lib. 1. in Dan. quæst. 4. sopito sensuum externorum strepitu, & occluso aditu specierum, quæ mirum in modum animum distrahunt, *liber animus sibi totus præsens, & prasto est*. Cui tunc accedens Dominus, vt liberiori animo, & corde exceptus, sic illustriores, & fœliciores mutationes ibi perficiet. Quo adduco illud Iobi cap. 33. *Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lecto. Tunc aperit aures virorum, & erudiens eos instruit disciplina. Vt auertat hominem ab iis, quæ fecit, & liberet à superbia*, &c. Deus bone, vt hominem ineruditum in sapientem mutes, & ad bona accipienda trahas, quod dormiat, expectas, & per somnium accedis ad illum? Cur non magis vigilantem conuenis, & attentum instruis? Vt in somno sensuum impedimenta absunt, quæ Deum ab ingressu cordis auocare solent; sic liberior animus potentiores ostendit Deo cordis vias, in quo receptus nullas non causas mutationis fœlices. Quò spectans D. Prosper opusc. de Prouident. ait:

Perer.

Iob. 33.

Prosper.

Vsque illos veterum complexa est gratia solos,
Qui Christum videre fide: sic tempore nostro
Non renouat quemque Christus nisi corde receptus.

Quid pulchrius? Non renouat quemquam, inquit, Christus, nisi corde receptus; ne mireris, quòd renouaturus hominem, & mutaturus in melius, expectet Dominus tempus, quando sopitis sensibus facilior patet vsque ad intima cordis ingressus. Solo enim in corde receptus amat mutare hominem in melius. Exod. 15. dispereibat populus Israëlita siti propter amaritudinem aquarum, quæ illis aderant. Clamauerunt ad Deum: *Qui ostendit ei lignum, quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt*. Non contentus fuit cum ligno à foris tangere aquas, vt dulcescerent, sed totum lignum intra ipsas aquas coniecit. Et cur non sufficit tactus ligni à foris, sed necessum fuit totum illud intra aquas coniicere, vt illas ab innato amore mutaret in dulcedinem? Ostendebantur ibi mutationes in melius à Christo Domino in suis faciendæ, quæ minimè perficiuntur, nisi lignum vitæ Christus in medio cordis plantetur. Ait D. Machar. homil. 47. Iubet ergo Deus Moysi proiicere lignum in aquam amaram; lignoque sic immisso facta est aqua dulcis, & ab amaritudine mutatur, &c. *Propterea Deus immittit lignum vitæ in ipsum fontem cordis amarum; qui ab amaritudine transmutatus & contemperatus cum spiritu Christi, dulcedinem recipit; & fit idoneus, & cedit in obsequium domini sui, quia fit spiritus gestans carnem. Væ illis in quem lignum vitæ non fuerit iniectum, quia non potest aliquam idoneam mutationem obtinere.* Expende illa, *immittit lignum vitæ in ipsum fontem cordis amarum*; non alibi, sed corde exceptus Christus nos amat in melius immutare. Felix qui sic valet mortificare, vel sopire sensus suos, vt animos, & cor accedenti Iesu pateat, ille in virum perfectum reformabitur, cœlestemque dulcedinem in se gustauit. Cuius autem cordi hoc viuificum lignum non hæserit, nec vlla illi obtinget bona mutatio.

Exod. 15.

Machar.

§. XXXIV.

Deus non permanet nisi in Sanctis.

NVllo magis ostendi poterat Dauidis sanctitas, & iustitia, quàm ex longa Dei permanentia cum illo. Sic enim dicit: *Tu fecisti cum seruo tuo Dauid patre meo misericordiam magnam, sicut ambulauit in conspectu tuo in veritate, & iustitia, & recto corde tecum*, &c. Et quidem totum id necessarium erat veritatis, & iustitiæ, & recti cordis, vt cum Deo esse crederetur Dauid. Nequit enim Deus tandiu permanere in homine, qui non insistit iustitiæ habendæ & sanctitati. Dicebat Dominus Ioan. 18. *Regnum meum non est de hoc mundo*. Et mirabar, sic abiici à Deo regnum mundiale, quod ipse creauerat. Quando enim Deus creator est omnium rerum, quæ res potest dici non esse illius? Cur ergo mundi regnum quasi alienum à se abiicit? Nonne & illius creator est? Equidem erat Deus regni mundialis, vt cæterarum omnium rerum creator; sed quia in mundiali regno cœperunt bona mundialia præponi Deo, in quo tanta indignitas claruit, non potuit Deus mansionem facere, nec sedem suam collocare, sed vt alienum abiicit, & extraneum. Vt dicat D. Cyprianus serm. de ieiunio, & tentatione Domini: *Ipse dicit regnum suum de hoc mundo non esse; non quòd creationem suam remouens dæmonum subiecerit potestati; sed quia in his, qui amorem mundi Dei amori præponunt, non dignetur diuinitas sibi facere mansionem*: Nullus adeò per vitia reptatur, ad quem Deus non veniat, vt illam ad melius promoueat; mansionem autem non facit, nec sedem suam constituit, nisi in eis, qui longè à peccatis absunt. Dicebatur Iosepho Matth. 2. *Accipe puerum, & Mariam matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, vsque dum dicam tibi*. Hoc singulare, & nouum, quòd puer Iesus, vnicus Dei filius naturalis, fons omnis sanctitatis ad Ægyptum deportetur, ibique esse à patre præcipiatur. Nonne Ægyptus omnis turpitudinis officina erat? Nonne ibi omnium vitiorum sentina visebatur? Qui fieri potest, vt sit Dei filius in terra illa cum hominibus tanta vitiorum fœditate conspurcatis? Vide, quid dicat textus: *Esto ibi vsque dum dicam tibi*; infertur Iesus Ægypto, sed non vt ibi permaneat; datur hospes, non ciuis, vt sit in hospitio, non in domo. Ait D. Leo serm. 2. de Epiphan. *Tunc autem etiam Ægypto saluator illatus est, vt gens antiquis erroribus dedita, iam ad vicinam salutem, per occultam gratiam signaretur: & quæ nondum eiecerat ab animo superstitionem,* iam

Ioan. 18.

Cyprian.

Matth. 2.

Leo.

iam hospitio reciperet veritatem. Expende illa: *Hospitio reciperet,*&c. vt enim nõ reiecerat superstitionem, sed in idololatria erat, sic in illa non aliter, quàm in hospitio erat Deus. Qui enim in hospitio est, non permanenter est, sed transitoriè; vt qui inde citò abscedere debet. Sic Deus vbi aliquando ad peccatores accedit, non accedit permansurus, sed tanquam hospes statim abiturus. In illis autem permanet, qui puritati, sanctitative instant acquirendæ.

§. XXXV.

Nil magnum nisi in Christo Iesu.

PRædicat Salomon misericordiam Dei grandem conseruatam in Dauide, dicens: *Custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium,* &c. Et vnde hæc misericordia grandis fuit? An ex nuda propagatione seminis in regno? Vel ex regni amplitudine, aut cumulo victoriarum, & diuitiarum? Absit; parua enim hæc sunt, etsi splendidissima carnalibus videantur; illud solum magnum, quod ad Christum ex semine Dauidis oriturum attinet. Hoc singulare in Dauide, non quòd ei regnum seruaretur, nec quòd filij ei Reges succederent, sed quòd per peccatum non amitteret promissionem de Christo nascituro; sed quòd adhuc post peccatum illi Christus manet, in quo solo habito est misericordia
Osé.6. magna. Aiebat Dominus per Oseam cap. 6. *Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra, quasi nubes matutina, & quasi ros manet pertransiens.* Et quidẽ Ephraimo dederat Deus & Iudæ splendidissimum regnum populi sui, in qua largitione adeò parua dicitur ostendi diuina misericordia, vt non excedat nubeculam manè in ortu Solis apparentem, nec roris guttulam. Quod si largitio regnorum adeò parua tibi videtur, quid magnum illis satagis dare? Scio vnum solum esse magnum, nimirum si Christus illis detur, sine quo cætera omnia
Rupert. sunt parua. Ait Rupert. ibi: *Misericordia hæc parua illa est, quam intendens ille, in pinguedine, inquit, terræ, & in rore cœli desuper erit benedictio tua. Parua namque misericordia est temporalium abundantia rerum. Porrò misericordia magna illa est benedictio, quam simplici Iacob data est. Sic namque benedicendo magnam illi misericordiam imprecabatur, eam scilicet, vt de semine eius Christus nasceretur.* Cum vno Christo nobis grandia, & magna veniunt; si Christum tollas, paruum, & exile inuenies etiam in possessione cantatissimi terræ regni. Meritò enim hoc si paruum creditur, quasi ros manè pertransiens. Vt enim vanè gloriaretur campi herba, quod manè roris guttulis, quasi gemmis splendesceret. Sic vana & exilis gloriatio est illorum, qui de transeuntibus, & citò euanescentibus gloriatur regnis. Ille solus glorietur, qui non hæc parua, sed magnalia illa Iesu spectat, in eius ingressurus regnum, quod solum magnum debet censeri.
Psalm 50. Hinc Dauid Psalm. 50. clamabat: *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam.* Et qui regnum de manu misericordiæ diuinæ tenebat, quam aliam magnam misericordiam spectat? Vnam equidem magnam misericordiam æstimat, si sibi adhuc Christus seruetur, in huius enim solius conseruatione magnum quid putat sibi seruari, etiam si omnia desint. Ait Rupertus suprà; *Statim addit: Secundùm magnam misericordiam tuam. In quo? Nimirum in eo, vt nequaquam promissione Christi de suo semine nascituri frustraretur, propter causam Vriæ Æthæi. Nam inde est, quod postmodum dicit, vt iustificeris in sermonibus tuis, subauditur, miserere mei conseruando misericordiam magnam, quam promisisti.* Rupert. Sic Dauid, vt vnam misericordiam sibi factam magnam æstimat, quæ erat de Christo habendo, hanc solam metuit sibi auferri, sine qua parui, aut nihili æstimat mundi regna. Vtinam & mihi hoc magnum detur, quòd sim Iesu mei seruus, in cuius comparatione scit ipse, quòd omnia mundi bona vilipendam.

§. XXXVI.

Bona nostra æstimabiliora fiunt, de aliorum visis malis.

MIrabar quòd tantus sit Salomon in extollenda Dei misericordia, quòd conseruaret regnum Dauidis vsque ad filios. Dicit namque: *Custodisti ei misericordiam tuam grandem, & dedisti ei filium sedentem super thronum eius,* &c. Communissima est hæc Dei misericordia, quòd filij sedeant in thronis patrum. Et nullus filiorum Regum inuenitur in Scriptura, qui inde Deum laudet, quòd ascenderit in thronum patris præter Salomonem, qui sæpissimè hoc prædicans ingentes tribuit Deo laudes. Et cur Salomon singularis est in hac laude? Erat tunc adhuc præ oculis omnium Saulis electio in regnum, & reprobatio; vt primò quæsitus à Deo fuerat, vt primus in Israële regnaret, cuius tamen regnum minimè ad filios peruenit, sed illis reiectis cum patre, propter patris peccata, regnum fuerat ad Dauidem translatum. Quæ notans Salomon de illorũ clade suam fœlicitatem æstimabat, quòd nulla peccata impedissent, quòd post Dauidẽ, eius filius regnaret. Sic antecedentium clades æstimabiliorẽ reddebat Dauidis regni firmitatẽ. Delecturus Dominus terrã diluuio iussit Noëmo, vt construeret arcã, qua constructa ait Gen. 7. *Ingredere, & omnis domus tua in arcam.* Genes. 7. Sic prouidebat Dominus homines, qui à diluuio per arcam liberati, iterum in terra post diluuium genus restaurarent humanum. Sed posset Deus alios homines de nouo facere, qui mundum instaurarent, cur maluit hos paucos seruare? Vt hi videntes communem cæterorum omnium cladem magis salutem suam æstimarent, indeque Deum anxiùs prædicarent. Ait D. Prosper opuscul. de Prouid.

Illæsa mundo pereunte superfluit arca, Prosper.
Non quia non alios populos Deus edere posset,
Sed multis fractus morbis, vt semine ab ipso
Idem homo in Christi corpus nascendo veniret;
Vtque Deo iusto meritorum iudice, partam
Nossemus requiem Sanctis, in clade malorum.

Expende ista: *Nossemus requiem Sanctis,* &c. quippe malorum clades visa nunquam non conspicabilem, & æstimabilem facit requiem fœlicium. Nec ob aliud vxor Loth Genes. 19. præceptum de non respiciendo retrò infringens, *versa est in statuam salis.* Cur in salis statuam? Genes. 19. Vt sal condit, & saporat escas, vt quæ antea in-

sipidæ

ſipidæ videbantur, de adiuncto ſale aptiores reddantur guſtui. Sic caſus ille fœminæ ſapo-rauit, & condidit aliorum immunitatem, & ſalu-tem. Ait Clemens Alexandr. lib. 2. ſtrom. cap. 6.
Clem. Alex. *Effecit eam tanquam petram ſalis, non ſtultam, & quæ nihil ageret imaginem, ſed quæ condire, & confirmare poſſet, eum, qui poſſet reſicere ſpiritua-liter.* Expende illa, *quæ condire*, &c. quippe multi vix geſtant incolumitatem, & ſalutem ſuam, in qua ſunt: videntes autem aliorum ruinas, & cla-des, non parum inde guſtum incipiunt percipe-re, quòd ſe incolumes videant.

3. *Regum* 3. Et nunc Domine Deus tu regnare feciſti ſeruum tuum pro Dauid patre meo: ego autem ſum puer paruulus, & ignorans egreſ-ſum, & introitum meum. Et ſer-uus tuus in medio eſt populi, quem elegiſti, populi infiniti, qui numerari, & ſupputari non poteſt præ multitudine. Dabis ergo ſer-uo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poſſit, & diſcernere inter bonum, & malum, &c.

§. XXXVII.

Neſcit Deus vocare ad munus hominem, ad quod omnia conuenientia non tribuat.

STrictiſſimè trahit Salomon in ſua poſtulata, ea petens, quæ muneri accepto ex Deo vi-dentur neceſſaria. Ait enim: *Tu regnare feciſti ſeruum tuum, &c. Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poſſit*, &c. Quando opus Dei erat Salomonis regnum, ad Deum etiam pertinebat omnia præſtare, quæ conduce-bant ad regnum bene adminiſtrandum. Neſcit enim Deus munus præſtare, in quo non tribuat, quidquid ad decorem, & perfectionem illius vi-detur neceſſarium. Fecerat ab initio Deus homi-
Geneſ. 1. nem Geneſ. 1. *Vt præſit piſcibus maris, & volati-libus cæli, & beſtijs, vniuerſæque terræ.* Vt nimi-rum Rex eſſet vniuerſarum rerum ſublunarium. Ad quem tamen condendum vltimò acceſſit, vi-delicet die ſexto, poſt condita, & ornata alia vniuerſa. Et cur acceſſit Deus ad condendum hominem? Cur non in primis pulcherrimam hanc creaturam condidit? Equidem vt homo Rex fiebat omnium, ſic eius conditio fuit dilata vſque dum in omni regio habitu, & ornatu poſſet in ſua ſede locari? Ait Nazianzenus orat.
Nazianz. 43. *Quòd ſi poſtremus homo creatus eſt, idque cum Dei manu, atque imagine ornatus ſit, nemini mi-rum videri debet. Conſtruendum enim prius tanquam Regi palatium erat, atque ita Rex intro-ducendus, omni iam ſuo ſatellitio ſtipatus.* Cauit equidem Deus in efformatione hominis Regis, ne quid illi deficeret ad decus regium neceſſa-rium. Quin potiùs in primo regni ingreſſu ap-

Baeza Tom. V.

pareret, in ſede decenti, & omni iam ſatellitio ſuo ſtipatus. Nequit enim Deus munus dare, ad quod non tribuat omnia conuenientia, & neceſ-ſaria. Hieremias ad munus concionatoris miſſus à Deo, obiiciebat pueritiam ſuam cap. 1. dicens:
A, a, a, Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia puer Ierem. 1.
ego ſum. Cui ſtatim Dominus reſpondit: *Noli dicere: Puer ſum, quoniam ad omnia, quæ mittam te, ibis; & vniuerſa quæcumque mandauero tibi, loqueris.* Expende illa: *Noli dicere: Puer ſum*; & quidem puer ipſe erat, & ob pueritiam longè remotus à munere loquendi ad populos, quod munus diſertum, & conſummatum virum requi-rebat. Et quando puer erat, cur iubet Deus ne ſe dicat puerum? Ex quo ad munus virile in do-cendis populis à Deo electus, & poſitus fuerat, iam puerilem inſcitiam exuerat, & quidquid conſummati viri erat, habebat. Nunquam enim non dat Deus electis ſuis, quidquid conducit ad munus, ad quod eos elegit. Ait Origen. ibi ho-
mil. 1. *Vir erat Hieremias habens iam ſibi conceſ-* Origen.
ſam à Deo gratiam in ætate corporis adhuc pueri-li. Propter quod ait ei Dominus: Noli dicere, quia puer ſum. Signumque huius rei, quia non ſit iuuenis, ſed vir conſummatus, oſtendit, di-cens: Quoniam ad omnes, ad quoſcumque mittam te, ibis, &c. Quamuis corpore paruus puer ſit, ta-men quòd iam acceperit à Deo eſſe conſumma-tum, & perfectum virum, inde patet, quòd à Deo deſignatus erat in tale munus, quod perfectum, & diſertum virum requireret. Monebat Ieſus
Matth. 6. *Nolite ſoliciti eſſe in craſtinum.* Et ra- Matth. 6.
tionem attingens D. Niſſen. orat. 4. in orat. Dom.
ait: *Qui tibi dat dies, etiam dat, quæ ſunt neceſſa-* Niſſen.
ria ad diem. Neſcit enim Deus negare ea, quæ petit conceſſum munus.

§. XXXVIII.

Nil magis regium, quàm id, quod populi vtilitati conducit.

BOnus Rex Salomon totus eſt in petenda ſa-pientia, quæ dirigat in bonum ſubditos, dum ait: *Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poſſet.* Et crede mihi, nullibi cla-rius perſona Regis agitur, quàm vbi in primis conſulitur vtilitati populi. Rex Regum dicebat
Pſalm. 2. *Ego autem conſtitutus ſum Rex ab eo* Pſalm. 2.
ſuper Sion montem ſanctum eius, prædicans præ-ceptum eius. Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te. Poſtula à me, & dabo ti-bi gentes hæreditatem tuam, &c. Ecce tibi Dei fi-lius Rex vniuerſorum à patre conſtituitur; & vt conſtitutus Rex apparuit, ſtatim ad illum vox Patris intonuit, dicens: *Poſtula à me, & dabo ti-bi gentes.* Non aliud, quàm gentes iubet à Rege conſtituto poſtulari. Et cur ſolas gentes poſtulat? Vt Rex erat, in nullo magis ſe talem demonſtra-ret, quàm ſi ſubditis ſuis nationibus ſalutandis inſtaret. Pulchrè ad hæc aiebat Clemens Ale-
xandrinus lib. 4. ſtromatum cap. 7. *Iam verò ex* Clem. Alex.
perſona Dei Domino dictum eſt: Pete à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam. Petitio maxi-mè regia, quæ docet hominum ſalutem peti ſine mercede. Et quis non agnoſcat regium ſplendo-rem in petitione, quæ ad populi ſalutem ordina-tur? Equidem ille regaliſſimus princeps eſt, cu-ius petitiones eò tendunt, vt melius habeant po-

M pulares

pulares. Iacob proprij gregis augmento ſtudens virgas deſcorticatas mediis canalibus ponebat, quarum contuitu ſic ſigillabatur ouium imaginatio, vt fœtus varios pulchrioriſque coloris parerent, qui ad ſortem Iacob ſpectarent. Sic habes *Geneſ.32.* Geneſ.30. *Tollens Iacob virgas populeas virides, & amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas; detractiſque corticibus, in his quæ ſpoliata fuerant, candor apparuit, atque in hunc modum color effectus eſt varius. Poſuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua; vt cùm veniſſent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, & in aſpectu earum conciperent. Factumque eſt, vt in ipſo calore coitus oues intuerentur virgas, & parerent maculoſa, & varia, & diuerſo colore reſperſa*, &c. Ecce tibi deſcorticata virga ob oculos poſita ouium fœtus varij coloris faciebat, vt pertinerent ad Iacobi partes, in quo maximè meliorabantur. Qualis ergo erat hæc virga? Crediderim in illa eſſe totam virtutem regalem, quando ipſa deſcorticabatur, vt oues tranſirent in meliorem partem. Quò ſpectans *Clem. Alex.* Clemens Alex. lib. 2. Pædag. cap. 10. ait: *Iacob autem paſcebat oues Laban, quæ relicta fuerant, habens regale ſignum, virgam ſtyracinam, quæ per lignum meditabatur naturam mutare in melius.* Expende illud: *Habens regale ſignum, virgam*, &c. Quippe virga deſcorticata; quæ nitebatur oues ad meliorem traducere, regale ſignum erat. In illo enim maximè oſtenditur virtus regia, quòd ſubditis ſuis etiam proprio impendio prouideat commodum melius.

§. XXXIX.

Præſtantiſſimum Principem decet populares ſuos non ſolùm ad temporalia, ſed ad æterna ducere.

ILla erat petitio Salomonis: *Dabis ergo ſeruo tuo cor docile, vt populum tuum iudicare poſſet.* Circa quæ adhuc lis eſt inter Doctores, qualis ſapientia peteretur à Salomone? Salianus noſter putat eam ſapientiam à Salomone poſtulari, qua prudentia ciuili, & gubernandi peritia continetur. Pineda autem multis probat eam poſtulatam ſapientiam, quæ non ſolùm ciuilium, ſed & diuinorum, & æternorum cognitionem, & doctrinam amplectitur. Cui eo libentiſſimè ſubſcribo, quo miſerantiùs aſpexi diſertiſſimorum virorum ingenia ſic occupata in his ciuilibus iuribus, circa fundos, vineas, domoſque dominis attribuendas, vt vix cogitent de tabernaculis æternis. Spectat ergo ad præſtantem Principem, ne tota aula intonet ciuilibus iis negotiis, ſed magis & ibi ſciantur, tractentur æterna, quæ ad animas ſubditorum ſpectant. Gloriabatur ipſa diuina ſapientia Eccleſiaſtici cap. 24. di- *Eccli.24.* cens: *Sicut platanus exaltata ſum iuxta aquas in plateis.* Hoc glorioſum diuinæ ſapientiæ eſſet, quòd in plateis inueniretur; ait enim Diuus Ambroſius lib. de Iſaac cap. 5. quòd illam non inue- *Ambroſ.* nit ſponſa, *quia in foro quæſiuit, vbi lites ſunt; in plateis, vbi nundinæ rerum venalium.* Non ſolet equidem diuinorum ſapientia inueniri in foro, aut in plateis, vbi negotia ſecularia geruntur, & voces Aduocatorum, & Iuriſprudentum perſtrepunt. Quòd ſi ibi vix inuenitur, quomodo ipſa gloriatur, ibi non ſolùm inuentam, ſed & exaltatam ſicut platanum? Crediderim hoc accidere in foris, & tribunalibus fœliciſſimorum Regum, quorum ſtudium eò tendit, vt in omni ſua ditione, non humana, & ciuilis, ſed diuina ſapientia ſuperemineat. Ex quo dicebat Gilib. Abb. ſerm. 5. in Cant. *Gilib. Abb.* *Quanta peruerſitas, ſi ſapientia, quæ litibus vacat, quæ lucra ſectatur, ſupereminet, & diuina latet? Supereminet litigioſa, & ea quæ pacifica eſt, quæ bonis conſentiens contempta deliteſcit velut in obſcuro?* Equidem hoc in peruerſorum plateis inueniretur; at in glorioſorum Principum aulis ſapientia diuina & ſuperexaltatur, & ſupereminet. Pſalm. 104. locutus de ſancto Ioſeph vinculis tradito in Ægypto ait: *Pſalm.104.* *Miſit Rex, & ſoluit eum; Princeps populorum, & dimiſit eum. Conſtituit eum dominum domus ſuæ, & principem omnis poſſeſſionis ſuæ. Vt erudiret Principes eius ſicut ſemetipſum, & ſeniores eius prudentiam doceret.* Et quam prudentiam docebat Ioſeph Ægyptiis Principibus in magiſtratu ſuo? An ſolam hanc prudentiam ciuilem, & œconomicam, aut politicam adminiſtrationem circa temporalia bona? Accipite D. Proſperum ibi ſantem: *Proſper.* *Nec hoc quidem in illa ſublimitate Ioſeph hiſtoria refert, quòd Ægyptios ſenes ſapientia imbuerit ſpirituali. Sed qui fieri poſſet, vt vir tantus, vnus veri Dei cultor, alendis tantummodo Ægyptiorum corporibus, & ſolis terrenis rebus proſpiciendis eſſet intentus: non autem curaret, vt eorum quos habebat ſubditos, etiam animos erudiret?* Piaculum foret, vel verbulum tanti Patris præterire in ſe adeò graui; indignum enim putat & alienum à præſtanti, & fideli Principe, quòd ſolum circa corporea, & temporalia ſubditorum occupetur, & non magis circa æterna, & ſpiritaluia.

3. *Reg.* 3. Dixit Dominus Salomoni: Quia poſtulaſti verbum hoc, & non petiſti tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum, ſed poſtulaſti tibi ſapientiam ad diſcernendum iudicium, ecce feci tibi ſecundùm ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens, & intelligens in tantum, vt nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt te ſurrecturus ſit. Sed & hæc, quæ non poſtulaſti, dedi, *&c.*

§. XL.

Supra homines eſt, qui à propria voluptate, & vtilitate abſtinet pro alijs.

MAgnum hoc dictum de Salomone, nimirum: *Vt nullus ante te ſimilis tui fuerit, nec poſt ſe ſurrecturus ſit.* Nec miror, quòd ſic ſuper omnes efferatur Salomon, qui enim nihil ſibi, nec volupe, nec vtile quærebat, ſed ſolam

ſapien

ſapientiam ad ſubditos gubernandos, iam videbatur quaſi exceſſiſſe ſortem humanam. Cantatiſſimus ille Lycurgus Lacedęmoniorum legiſlator, dicitur templum Apollinis adiiſſe, vt inde iuriſprudentiam compararet. Cui reſpondit Apollo apud Theodor. ſerm. 9. de legibus:

Theodor. *Qui mea nuper adis hæc pinguia tẽpla Lycurge*
Chare Ioui, & ſuperas cunctis habitantibus arces,
Sis vter, inquiro, Deus, an mortalis habendus?
Sed magis eſſe Deum credo, qui limina noſtra
Aduenias, legum cupidus, iuſtique tuendi.
Protinus ipſe tibi leges dabo.

Nec immeritò ſupra omnes mortales eſſe credebatur ille, qui nihil aliud ſibi quærebat ex Deo, quàm eam prouidentiam, quæ cæteris eſſet ſalutaris. Nec miror, quòd talis ab Ethnicis vel ſupra mortales, vel Deus habeatur, quando etiam à noſtris ſoleat putari quid proximum diuinitati. Pſalm. 131. Dicebat Dauid Pſalm. 131. *Si introiero in tabernaculum domus meæ, ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si dedero ſomnum oculis meis, aut palpebris meis dormitationem, & requiem temporibus meis. Donec inueniam locum Domino, & tabernaculum Deo Iacob.* Expende quot, quantaque priuata bona à ſe abiiciat Dauid, vt vnum locum, & tabernaculum exquirat, quo cæteri poſſent Deo ſacrificare. Et vbi inueniet tabernaculum illud tantis ſibi ademptis propriis quæſitum? Planè qui ſic omnia priuata commoda abiiciebat, vt vnum omnibus commune quæreret, iam inde ipſe & tabernaculum erat, & locus, quo poſſit Proſper. diuinitas capi. Ex quo dicebat D. Proſper. ibi: *Vt enim quis locus ſit Domino, & tabernaculum Deo Iacob, à propria vtilitate debet ad commune bonum tranſire: non in ſe requieſcere, neque in ſuis delectationibus dormitare; quod faciunt, qui ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti: quæ autem ſunt Ieſu Chriſti, non ſingulorum membrorum ſunt, ſed totius corporis bona ſunt, & nullus non habet, de quibus nemo non gaudet.* Qui à propria vtilitate abſtinet, ſic omnes homines ſupergreditur, vt quærens vnum commune aliis bonum locus fiat, & tabernaculum Dei Iacob, ipſi diuinitati propinquiſſimum. Luc. 2. Luc. 2. dicebat: *Ecce homo erat in Hieruſalem, cui nomen erat Simeon, & homo iſte iuſtus, & timoratus expectans conſolationem Iſraël,* &c. *Et erat Anna Propheteſſa,* &c. De Anna locutus tantùm ait: *Erat Anna,* &c. de Simeone autem notanter dicit: *Ecce erat homo;* & ſtatim repetit iterum, *& homo iſte iuſtus,* &c. Non dicit de Anna, quæ erat, at de Simeone ſemel, & iterum notanter ait quòd erat homo. Et cur de Simeone ſemel, & iterum notat, quòd homo erat? Rationem oſtendunt verba addita, nimirum: Et ipſe erat *expectans conſolationem Iſraël;* qui enim non ſuam priuatam, ſed populi conſolationem expectabat, multis erat oſtendendus homo, ne crederetur ſuper homines eſſe, vt qui adeò Deo appropinquabat. De illo ait Diuus Eligius Nouiomenſis homil. 2. de Purificat. Eligius. *Iſte ſenex Simeon magnum præbet teſtimonium natiuitati dominicæ, qui excreuerat in tantum iuſtitiæ culmen, vt non iam ſolummodo ſuam, ſed etiam totius populi Iſraëlis quæreret ſalutem.* Quòd non ſuam priuatam ſalutem, ſed communem toti populo quærebat, in tantum iuſtitiæ culmen excreuerat, vt recèns nato Ieſu maximè appropinquaret.

§. XLI.

Qui pro bonis proximorum orat, & quæ ſibi non petit, accipit ex Deo.

NOn miror, quòd Salomon acciperet ſapientiam ex Deo, quam tam anxiè poſtulauerat, ſed illud miror, quòd & ea, quæ non poſtulauit, acceperit. Dicit enim: *Ecce feci tibi ſecundum ſermones tuos, & dedi tibi cor ſapiens,* &c. *Sed & hæc quæ non poſtulaſti,* &c. Et cur data Salomoni poſtulata, & non poſtulata? Poſtulata ab eo ad commodum, & vtilitatem populi pertinebant; quæ autem non poſtulauerat, ſibi maximè commoda, & vtilia erant. Meritò ergo qui ſui commodi oblitus pro commodis proximorum orat, & hæc accipit, & inſuper illa, quæ ſibi non petierat. Sic Luc. 1. ait: *Factum eſt autem* Luc. 1. *cùm ſacerdotio fungeretur Zacharias in ordine vicis ſuæ ante Deum, ſecundùm conſuetudinem ſacerdotij, ſorte exiyt, vt incenſum poneret, ingreſſus in templum Domini; & omnis multitudo populi erat foris orans hora incenſi. Apparuit autem illi Angelus Domini,* &c. *Ait autem ad eum: Ne timeas Zacharia, quoniam exaudita eſt deprecatio tua. Et vxor tua Elizabeth pariet tibi filium,* &c. Qui nouit filium dari Zachariæ, cùm eius oratio dicitur exaudita, fortè credet orationem eius eò ſpectaſſe, vt filium acciperet. Sic Anna Samuelis mater, pro filio orauit, ſic multi alij quotidie. Zacharias autem minimè pro filio habendo orauit, vt multis probat D. Chryſol. & Theophylact. & Beda; ſed orationem faciebat communem pro populi ſalute. Cur ergo oranti pro populo, & nõ pro filio, datur filius in ſignum orationis exauditæ? Eſt hoc ſolemne illis, qui obliti pro commodis proximorum erant, vt & ſua, pro quibus non orabant, accipiant. Theophylact. ait: *Quare Angelus ait: Exaudita eſt* Theophyl. *oratio tua, & vxor tua Elizabeth pariet tibi filium? Nam Zacharias non pro filio precatus eſt, ſed pro peccatis populi. Dicunt autem, quòd quoniam pro peccatis populi orabat, futurum, quòd filium generaret, qui clamaret: Ecce agnus Dei, qui tollit peccata mundi.* Qui ſuæ ſterilitatis oblitus eò intendebat vt populi promoueret ſalutem; ſic exauditur circa populi commodum, vt etiam filium, quem non poſtulauerat acciperet, quo etiam curaretur propria ſterilitas. Sic enim redundare ſolent accepta bona in eo, qui laborat pro proximorum ſalute. Mariæ Deiparæ dicebat Gabriel Luc. 1. *Aue gratia plena;* & poſt pauca ti- Luc 1. morem, turbationemve eius depellens ait: *inueniſti gratiam apud Deum.* Gratia erat plena, & adhuc gratiam dicitur inueniſſe. Et cum gratia eſſet plena, quam aliam gratiam poterat inuenire? Quærebat gratiam non ſuam, ſed communem hominum ſaluti. Ne miremur, quòd nouæ, & inuſitatæ gratiarum exundationes fiant, in ea, quæ pro bonis proximorum acquirendis anxiè deſudat. Vt dicat Diuus Bernard ſerm. in Natiuit. Mariæ: *Plena eſt gratia, & gratiam adhuc inuenit? Digna prorſus inuenire, quod quærit, cui* Bernard. *propria non ſufficit plenitudo, nec ſuo poteſt eſſe contenta bono, ſed petit ſupereffluentiam ad ſalutem vniuerſitatis.* Equidem nihil deficit, ſed omnia abundant, & ſuppetunt ei, qui non hæret in

propriis, sed pro aliorum commodis & labores promit, & preces fundit. Vix credam defectus proprios manere in eo, cuius studia proximis proficiunt. Infrà 3. Reg. 11. dicebat Deus Salomoni: *Scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam propter Dauid patrem tuum.* Ecce tibi Dauidis merita stant pro saluando peccatore filio. Quid inde? Pulchrè D. Ambrosius lib. 1. Apol. cap. 1. *Vbi aliorum vitia, & peccata delitescunt, ibi Dauid virtutis, & gloriæ sua dimnum accepit testimonium. Et de eius peccato disputamus otiosi, pro cuius merito, & gratia aliorum peccata reuelata sunt. Nam cùm offendisset Salomon, ait Deus: Veruntamen in diebus tuis non faciam hoc propter Dauid patrem tuum.* Vbi Dauidis merita stare cognoscit pro Salomonis salute, sapienter putat otiosum disputare de peccatis Dauidis. Quæ enim peccata esse, vel quæ gratiæ deficere inueniemus in eo, qui adeo proficit aliorum saluti?

3. Reg. 11.

Ambros.

§. XLII.

Diuinorum vel vmbræ hominem implent.

ILlud non parui momenti est, quod ait textus, nimirum: *Igitur euigilauit Salomon, & intellexit, quod esset somnium; cùmque venisset Ierusalem, stetit coram arca fœderis Domini, & obtulit holocausta,* &c. Totū illud inter se, & Deum colloquium intellexit somnium fuisse, & statim pro re obtenta processit ad gratiarum actionem. Et quale hoc, quòd somnij repræsentationes sic virum impleant, vt & vigilans quasi de re obtenta gaudeat? Erant equidem repræsentationes illæ somnij à Deo immissæ, quas noscens Salomon à diuina manu profeminatas, non miror, quod de illis, tanquam de rebus obtentis, gaudeat. Habent enim hoc diuinarum rerum imagines, vel vmbræ, vt possent quasi ab ipsa veritate implere hominum animos. Ioël cap. 2. *Erit post hæc, effundam spiritum meum super omnem carnem: & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt,* &c. Quid somnia ad veram perceptionem spiritus? Dum dicuntur somnia, non intelligas hæc euanida, quæ nobis ex humoribus accidunt prædominantibus; sed illa, quæ à Deo diuinitus inferuntur, vt donorum diuinorum imagines. Vt autem imagines sunt diuinorum, si credantur, eundem valent effectum causare, quem rei veritates. Quò spectans D. Leo serm. 3. de Natiuit. Christi locutus de figuris, & repræsentationibus, & vmbris veteris Testamenti, tandem ait: *Et hoc magna pietatis sacramentum, quo totus iam mundus impletus est, tam potens etiam in suis significationibus fuit, vt non minus adepti sunt, qui illud crediderunt promissum, quam qui susceperunt donatum.* Itaque à figuris, & vmbris diuinissimi mysterij Christiani, sic per fidem in eis repræsentati veniebant antiqui ad gratias, & donationes Dei, vt venerunt postmodum, qui manibus acceperunt, & contrectauerunt rei veritatem. Ex quo non detrectat Paulus dicere ad Hebræos cap. 1. *Multifariam multisque modis olim Deus loquens patribus in Prophetis, nouissimè diebus istis locutus est nobis in filio,* &c. Primis sæculis loquebatur Deus de salutari hominum remedio per Prophetas, per

Ioël 2.

D. Leo.

Hebr. 1.

figuras, per vmbras; nouissimis autem temporibus verus Dei filius apparuit, qui per se deduxit nos in viam salutis. In damnum ergo antiquorum dilatus est Domini aduentus in vltima tempora? Cur non magis à principio mundi apparuit filius Dei, & habitauit in nobis? Nonne sic meliùs prouideretur saluti omnium hominum? Equidem quantum ad salutem obtinendam, tam illis profuit Dei filius repræsentatus, & promissus in figuris, & vmbris, quàm nobis in veritate existens. Vt dicat D. Leo serm. 3. de Natiuit. Christi cap. 4. *Cessent igitur illorum querela, qui impio murmure diuinis dispensationibus obloquentes, de dominica natiuitatis tarditate causantur; tanquam præteritis temporibus non sit impensum, quod in vltima mundi ætate est gestum. Verbi Incarnatio hoc contulit facienda, quæ facta, & sacramentum salutis humanæ in nulla vnquam antiquitate cessauit. Quod prædicauerunt Apostoli, hoc enuntiauerunt Prophetæ; nec serò est impletum, quod semper est creditum.* Quod nobis contulit incarnatio Verbi facta, hoc conferebat antiquis promissa, & in vmbris, & figuris repræsentata. Valent enim diuinarum rerum vel vmbræ dum nos in fidem trahunt, eumdem effectum dare, quem dant rei veritates. D. Leo.

§. XLIII.

In animi gratitudine multa bona fundantur.

ADoni accepti intelligentia statim abiit Salomon in actionem gratiarum. Dicit enim: *Cùmque venisset Ierusalem, stetit coram arca fœderis Domini, & obtulit holocausta,* &c. Hinc maximè ex gratitudine animi accepta bona commendabat, & confirmabat. Non enim bona ex affluentia, sed ex animi gratitudine accipientium debent commendari & æstimari. De Lothi electione locutus textus Genes. 13. ait: *Eleuatis itaque Loth oculis, vidit omnem circa regionem Iordanis, quæ vniuersa irrigabatur, antequam Dominus subuerteret Sodomam, & Gomorrham, sicut paradisus Domini, & sicut Ægyptus venientibus in Segor. Elegitque sibi Loth regionem,* &c. Proh hominis error in electione terræ! Heu quàm citò captiuus factus luxit damna suæ electionis! Et vnde hæc electio claudicauit? Nonne terra præstantissima erat? Non bona eius superefluebant? Cur ergo non eligeret bona tanta? Debebat inspicere, à quibus bona illa possidebantur, si enim à viris Deo largitori gratis tenerentur, non erat cur in eorum sortem ire detrectaret. At si possessores ingratitudine tenebantur erga largitorem; nihil erat in bonis illis, quod non esset expuendum, & cauendum. Non enim bona censentur ex affluentia, sed ex gratitudine accipientium commendantur. Ad hæc D. Chrysostomus homil. 33. in Genes. *Vides Loth tantum spectantem terræ naturam, & non aduertentem inhabitantium malitiam? Quæ enim vtilitas, dic, oro, si terra sit fructuosa, & ferax, homines autem mali? Caput enim, & summa bonorum est inhabitantium gratitudo.* Hæc non solùm bona accepta commendat, & firmat, sed & cumulum eorum non parùm addit. Quis nesciat bona in Abrahamum à Deo profecta? Genes. 17. *Apparuit ei Dominus,* Genes. 17.

Genes. 13.

Chrysost.

Dominus, dixitque ad Deum: Ego Dominus omnipotens, ambula coram me, & esto perfectus; & statim subdit præceptum de circumcisione, quod perfectissimè Abrahamus executus est. Genes. 18. Deinde rursus ait Gen. 18. *Apparuit ei Dominus in conualle Mambre*, &c. Non semel, sed & bis apparet Dominus Abrahæ. Et vnde in repetitas Dei apparitiones venit Abrahamus? Ait Chrysostomus homil. 18. (Chrysost.) *Specta Domini misericordiam, & considera famuli gratitudinem. Talis enim Dominus est Dominus noster, vt si quando viderit nos in prioribus gratos, accumulet beneficia, & nunquam à sua beneficentia desistat, remunerans obedientium gratitudinem. Propter hoc, quia obediuit, iterum ei apparuit.* Expende illa: *Quando viderit nos in prioribus gratos, accumulat beneficia*; nunquam non gratitudo nostra plura & maiora ex Deo negotiatur beneficia.



CAPVT VII.

Fœminarum lis de filio.

TEXTVS HISTORIA.

NEc in abscondito mansit sapientiæ acquisitio, prouidit enim Deus statim certamen, quo claruit omnibus Salomon cœlesti fuisse perfusus lumine. Duas in ciuitate fœminas coniunxerat meretriciæ vitæ similitudo; vtrique filius infantulus erat, cum quibus vno in cubiculo dormituræ recumbunt. Quarum altera dum altè dormit, infantulum opprimit; quem expergefacta exanimem videns, è lecto surgit, & quàm tacitis gressibus potuit, ad sociæ lectulum accedit, & à latere dormientis matris surripit filium viuum, suumque ibi reliquit defunctum. Iam matutina lux erat, cùm inscia altera furti infantulum requirit, cui lac præberet; & vt mortuum vidit, tanti doloris vi excitata non semel puerulum ad lucem inspicit. Maternis oculis deprehendit alienum sibi appositum, & apud æmulum seruari suum viuum. Deus bone, quanta subitò tempestas à mulierculis exurgit. Hæc furti, patricidiique ream sociam accusat; & sibi suum filium dandum conclamat, illius notas multis repetit; altera è contra conuitiis mille iactatis æmulam propellit, & ambæ domum, vrbemque clamoribus implent. Currunt ad Regem, quæque suum clamat esse infantem viuum, & alteri defunctum attribuit. Nulli testes, nulla certa discrimina inter octiduanos pueros ad summum, æquè furebant matres vocibus, & lamentis. Tunc Rex afferri gladiū mandat, quo infãtulus viuus medius secetur, & vtrique fœminæ mediam partem adscribit. Risere forsan proceres puerile Regis iudicium; plorauit mater, & diriguit vel inaudita filij carnificina, & malens filium perdere sibi, quàm videre defunctum, non paucis contendit, vt æmulæ detur infantulus viuus. Renuebat hæc, & magis instabat, vt in infantis diuisione seruaretur Regis statutum. Tunc Salomon in fœmina miserante puerulum, viscera materna coniiciens, illi infantem attribuit, alteram spoliatam, non castigatam dimisit, vt quæ coniecturis solùm, non claris probationibus erat conuicta. Quod iudicium non paruum timorem popularibus intulit, qui se videbant sub eo Rege viuere, cui facile erat cognoscere vel occultissima.

PARS MORALIS CIRCA textum.

NOn solùm sapientia datur Salomoni, sed & occasio submittitur illam statim manifestandi, ne Satyricus diceret:

———*Vsque adeò ne*
Scire tuum nihil est, nisi te scire hoc, sciat alter.

Et meritò Ecclesiast. 20. ait: *Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque?* Manifestanda ergo sapientia Salomonis fuit quamprimum. Eccles. 20.

3. *Regum* 3. Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, steteruntque coram eo, quarum vna ait: Obsecro mi Domine, ego & mulier hæc habitabamus in domo vna, & peperi apud eam in cubiculo. Tertia autem die postquam ego peperi, peperit & hæc: eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.

§. I.

Triumphalis sapientiæ specimen maximè datur in victoria de carnali voluptate.

NOn distulit Deus præstitæ sapientiæ ostendendæ occasionem præbere; quin potiùs cùm Salomon lætabatur accepto dono: *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, steteruntque*, &c. Ecce tibi sapientiæ experiundæ certamen primum per mulieres meretrices repræsentatur. Et cur prouidit Deus hoc primum certamen offerri sapientiæ per meretrices? An id casu factum est? Absit; sed vt ostendatur, in quo maximè detur specimen sapientiæ triumphalis, datur enim in eo, quòd scias voluptuosos carnis insultus superare. Cant. 3. *Heu lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi: vniuscuiusque ensis super femur suum.* Dicti iam fuerant fortissimi hi bellatores tenentes gladios, cur insuper additur illud, *vniuscuiusque ensis super femur suum?* Ad fortissimorum virorum ostensionem nonne magis conducit gladius in manibus, quàm circa femur accinctus? Gladium habere accinctum circa femur tam pertinet ad meticulosos homunciones, quàm ad fortissi- Cant 3.

 mos

mos Duces. Cur ergo fortissimos ostendens, in illis notat, quod etiam est infirmis commune, dicens: Vniuscuiusque ensis super femur suum, Post gladios in horum manibus ostensos addiderant, quod erant *ad bella doctissimi*; quibus non tam fortitudinem, quàm eorum sapientiam triumphalem ostendit, quæ inde maximè probabatur, quòd eius spicula nihil prius, quàm femur, hoc est, voluptuosos carnis insultus debellandos respiceret. Ait D. Iustus Orgelitanus ibi: *Iustus.* *Illi sunt ad bella doctissimi, qui contra carnis suæ concupiscentias nouerunt repugnare.* Hæc est illa sapientia, quæ triumphat in omni certamine, & conflictu, nimirum, qui contra carnales illecebras contorquet spicula. Hinc hinc trutinanda est sapientia profecta à Deo in homines, vt in vitæ certaminibus triumphent, si priùs carnales insultus saperent. Aiebat de se Paulus 2. ad *2. Cor. 12.* Corinth. 12. *Et scio huiuscemodi hominem, (siue in corpore, siue extra corpus, nescio; Deus scit,) quoniam raptus est in Paradisum, & audiuit arcana verba*, &c. Expende ad quas scholas ductus est Paulus, vt doctrinam susciperet; equidem in cœlum vsque tertium raptus est, ibi factus est auditor, qui diuinam sapientiam omnium malorum temporalium superatricem biberet. Quid tunc? Clamabat ipse ad Roman. cap. 7. *Rom. 7.* *Sentio aliam legem in membris meis repugnantem*, &c. Qui ad paradisum raptus cœlestem ebibit doctrinam, ad se rediens carnis sentit stimulos. Nec miror, triumphali enim sapientiæ illud datur in primis, quòd de carnalibus illecebris triumphet. Ad hæc D. Gregor. lib. 8. Moral. cap. 17. *Gregor.* *Paulus ad tertium cœlum raptus ducitur, paradisi penetrans secreta considerat; & tamen ad semetipsum rediens contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris suis sustinet.* Sequitur sapientiam triumphalem ex Deo acceptam carnis puluis, tunc enim illa clarè ostenditur, si hæc deuincitur.

§. II.

Non tam in blandis, quàm in duris & asperis firmatur virtus.

MEretricum certamen Salomonem excepit in primis, iuxta illud: *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem.* Nec miror, quòd inde auguretur aliquis Salomonis ruinam; vt enim in meretricibus ostenduntur carnis blanditiæ, sic qui cum blanditiis congreditur, certius currit in ruinam, quàm qui cum asperis, & duris. *Exod. 3.* Exod. 3. *Apparuit ei Dominus in flamma ignis de medio rubi*, &c. Compone modò in Salomone apparet sapientia de medio meretricum; in Moyse apparet Dominus de medio spinosi rubi. *3. Reg. 11.* Vtri fœlicius? De Salomone ait 3. Reg. 11. *Cum esset iam senex, deprauatum est cor eius per mulieres.* *Matth. 27.* De filio Dei dicit Matth. cap. 27. *Plectentes coronam spineam imposuerunt capiti eius.* Iterum ad Salomonem fœminæ meritriculæ, iterum ad Iesum spinæ; sed fœminæ tandem perdiderunt Salomonem, spinæ Iesum coronarunt. Fœminæ Salomonem mutarunt in peius; in spinis se Deus ostendit immutabilem. Vt dicat Clemens Alex. *Clem. Alex.* lib. 2. Pędag. cap. 8. *Postquam Verbum legem ferre, & cum hominibus versari desijt, mysticè rursus spinea corona coronatur, veteris descensus initium instaurans, vt quod primum per rubum Verbum visum fuerat, per spinam rursus assumptam ostenderet omnia esse vnius potentia.* Vt venit ad Moysem in spino, sic post plurima per spinam redit ad patrem, & tunc, & nunc eamdem ostendens potentiam. Sic enim ait: *Per spinam rursus assumptam ostendens omnia esse eiusdem potentia.* Conueniat huc Salomon si per iteratum meretricularum congressum ostendat se eiusdem esse potentiæ. Imò qui adeò sapienter, & valenter meretricum harum superauit duellum; vbi iterum ad fœminas venit, infirmum, & miserum sub earum iugum se ostendit. Sic euenire solet in blanditiarum congressibus. Non sic vbi quis se in duris, & asperis exercet, sed prorsus in quolibet reuirescenti certamine se ostendit potentiæ eiusdem, vt coronam accipiat. Hinc Angelus de Iesu dicebat Luc. 1. *& regnabit in domo Iacob, & regni eius non erit finis.* *Luc. 1.* Quippe Christianum regnum non eradicabitur, sed semper manebit idem. Et cur semper idem? Dicit enim: Regnauit in domo Iacob, nimirum luctatoris illius, qui diu laborauit in malis sustinendis quamplurimis. Ad hæc celebris est quæstio apud D. Iustinum, an timeri possit, quòd vt Christianismus vicit gentilismum, sic rursus conualeat gentilismus, & vincat Christianismum? Quam sic diruit Iustinus Mart. quæst. 74. *Iust. Mart.* *Cuius causa sperat gentilismus veteris suæ potestatis instaurationem? Omnino vt tormentis cogat Christianos desistere à cultu, & fide filij Dei, dæmonumque superstitionem sequi. Enim verò hæc tormenta, quibus & antea vsus est gentilismus, sperans se posse conseruare in integro, & gentilismum aboleuerunt, & Christianismum firmiùs stabilierunt.* Argutè satis probat non posse iam Christianismum per tormenta extingui ab idololatria, quando Christianismus ab initio per tormenta vicit idololatriam. Qui enim tormentis innutritus creuit, ostendens se per gladios, per ignes, etiamsi hæc accedant iterum semper sperari potest, quòd ille sit potentiæ eiusdem.

§. III.

Ablatis humani cordis idolis, quàm facilè itur ad Christum.

NOn prætereundum est, quòd fœminæ meretrices tam facilè ad Regem veniant, cùm dicat: *Tunc venerunt duæ mulieres meretrices ad Regem, steteruntque coram eo*, &c. Et sanè meretrices fœminæ in litibus suis non ad alios, quàm ad amasios suos currunt. Regum tribunalia ab his longè fugiuntur, amasij quæruntur, qui eas vindicent de aduersariis suis. Cur ergo istæ non ad amasios, sed magis ad Regem Salomonem festinant? Aiunt ipsæ: *Eramus simul, nullusque alius nobiscum in domo, exceptis nobis duabus.* Miseræ in toto partus discrimine relictæ fuerant ab amasiis suis, nec vllus apparuit, qui eis opem ferret; vnde natum est, quòd dum non vident amasios, ad Regem currant. In quo non possum non meditari, qualis sit nostra conditio; dum enim ab oculis euanescunt amasij, nec eorum opem inuenimus, facili negotio currimus ad verum Salomonem Christum, cum

illoque

illoque esse cupimus. Nota est historia Labani Genes. 31. quando ab illo cum Iacobo marito fugerunt filiæ, quarum altera, nempe Rachel, idola patris abstulerat. Cucurrit ille post Iacob, cùm idola domi non vidit; & cùm peruenisset, & multa clamaret pro idolis sublatis, ea cœpit requirere in Iacobi familia. Sed, vt ait text. *Delusa solicitudo quærentis est.* Nullum inuenit, nullum idolum vidit. Quid tunc? Dixit Laban ad Iacob: *Veni ergo, & ineamus fœdus,* &c. Cùm idola sua non inuenit, nec ea videt, tunc Iacobo adiungitur. Proh Deus immortalis! Quàm vna est mortalium omnium conditio. Rapimur ad idola nostra, ea suspiramus ingenti solicitudine; quæ si ab oculis euanescant, facili negotio currimus ad Christum, illique iungimur. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 5. in Genes. apud cat. Græcam D. Lu-

Cyril. Alex. cæ cap. 3. *Idolorum sublatio erat illustre facinus Ecclesiæ gentium, idola manu facta ignominia afficientis. At mundus falsos suos Deos non inueniens, cum Christo amicitiam init, quin & pacis vinculum ipsi erit.* Vtinam disparcant ab oculis nostris adorata idola amasij nostri, & fallar, nisi curramus ad Christum. Tenemur idolorum conspectu, rapimur amatorum visu; qui si ab oculis tollantur, facili negotio ad Iesum ibimus. Vt Philistini arcam Dei à se captam ad propria

1. Reg. 6. remitterent, 1. Reg. 6. *Tollentes duas vaccas, quæ lactabant vitulos, iunxerunt ad plaustrum, vitulosque earum concluserunt domi. Et posuerunt arcam Dei super plaustrum,* &c. *Ibant autem in directum vaccæ per viam,* &c. *Et plaustrum venit in agrum Iosue Bethsamitæ, & stetit ibi* Ecce tibi vbi à vaccarum oculis recluduntur vituli, & vaccæ minimè videntes vitulos suos plaustro iunguntur, à nemine ductæ ipsæ currunt ad agrum Iosue Bethsamitem, ibique stant. Et cur vaccæ spoliatæ vitulis singulariter currunt ad agrum Iosue, & ibi hærent? Ait ibi D. Iustinus Mart.

Iust. Mart. in colloquio cum Tryphone Iudæo: *Vaccæ nemine deducente peruenerunt non in eum locum, vnde arca rapta fuerat, sed in prædium viri, cui nomen erat Auses, idem quod ille, qui postea Iesus cognominatus est, & in id prædium delata hæserunt, manifesta coniectura, quòd huc deductæ sunt, vi huius nominis.* Dum charissimos sibi vitulos non vident vaccæ, ad agrum currunt illius hominis, qui idem nomen habet cum Iesu, vt ostenderentur ferri tanti nominis virtute. Nunquam enim non præualet Iesus in cordibus illis, quæ vacuata sunt amasiis, & delitiis.

3. *Reg.* 3. Mortuus est autem filius mulieris huius nocte, dormiens quippe oppressit eum. Et consurgens intempestæ noctis silentio tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocauit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo. Cùmque surrexissem manè, vt darem lac filio meo; apparuit mortuus, quem diligentiùs intuens clara luce, deprehendi non esse meum, &c.

§ IV.

Veræ matris affectus nec à filio separatur defuncto.

Vide facinus mulieris meretricis, de qua dicit: *Mortuus est autem filius mulieris huius nocte; dormiens quippe oppressit eum. Et consurgens intempestæ noctis silentio tulit filium meum de latere meo ancillæ tuæ dormientis, & collocauit in sinu suo: suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.* Ecce tibi mulier, quæ vt vidit filium suum mortuum, nihil moratur, sed quamprimum curat, illum à se abdicare, & attribuere. Meritò de hac muliere nihil boni expositores præsumunt, sed in illa & spiritum nequam, & hæresim figurant, quæ veræ matris minimè habent viscera. Quæ enim vera mater est, sic ad filium afficitur, vt separari nequeat vel ab illo defuncto. Ioan. 19. *Stabat autem iuxta* Ioan. 19.
crucem Iesu mater eius, &c. Equidem Maria videbat filium rapi ad mortem, videbat crucifixum, videbat & in cruce mortuum; quid tunc? An reliquit illum? An cessit violentorum iniuriis? Absit, sed nec crucifixum, nec mortuum dereliquit. Ait enim textus: *Stabat iuxta crucem Iesu mater;* expende illud, quòd stans iuxta crucem dicatur mater Iesu. In Cana verò nuptiis Ioan. 2. ait illi Iesus: *Quid mihi, & tibi mulier?* Ioan. 2.
Et cur in Cana vocatur à Iesu mulier; in caluario autem dicitur mater Iesu? Quòd filios prosequantur ad nuptias cōmune est etiam mulierculis quibuscumque; quòd autem filium vsque ad extremum spiritum, & in ipso mortis puluere sequaris, nec illum dimittas, in eo maximè ostenduntur materna viscera. Ait Guerricus Abb. serm. 4. de Assumpt. *Planè mater, quæ nec in ter-* Guerricus.
rore mortis filium deserebat. Meritò igitur iuxta crucem mater agnita est, vbi maximè probata est, matris ad filium sincera charitas. Nam aliàs velut dissimulasse matrem visus est, siue cùm in nuptijs flagitanti miraculum ait: Quid mihi, & tibi, est mulier, &c. Non potuit non agnosci, & prædicari mater Iesu, quando sic filio hærebat, vt nec crucifixum, nec mortuū desereret. Huc adducam clarissimum etiam Resphæ facinus, cuius duo filij à Gabaonitis crucifixi sunt, à quibus etiam mortuis ipsa separari non valuit. Imò ait text. 2. Regum 21. *Tollens autem Respha filia Aia cilicium,* 2. Reg. 21.
substrauit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cœlo, & non dimisit aues lacerare eos per diem, neque bestiis per noctem. Et nuntiata sunt Dauid, quæ fuerat Respha. Putant Lyra, & Carthus. non solam Respham mansisse iuxta cadauera filiorum, sed cum illa plures alios fuisse, qui comitarentur fœminam nobilem, & illi obsequium præstarent in custodiendis illis. Et cur cùm non sola manserit, sola illa à textu recensetur? Cæteri alij manserant, vt famuli alicuius spe mercedis, vna Respha manebat debitum soluens charitati maternæ, quæ nec filios mortuos deserit. Quò spectans Carthus. dicebat: *Nuntiata sunt Dauid,* Carthus.
quæ fecerat Respha filia Aia concubina Saül; videlicet

delicet tanta eius fidelitas, & dilectio etiam circa defunctos. Non equidem in verè matribus extinguitur dilectio materna mortibus filiorum, quinimo & eis adhærent defunctis. Luc. 7. dicit : Luc. 7. *Ecce defunctus efferebatur filius vnicus matri suæ. Et hæc vidua erat, & turba ciuitatis multa cum illa. Quam cùm vidisset Dominus,* &c. Iam filius mortuus efferebatur extra ciuitatem sepeliendus, & mater adhuc adhærebat defuncto. O matris affectum in filios pertinacissimum! Pulchrè Euseb. Emiss. hom. in hoc Euang. nos deducit in cognitionem charitatis matris Ecclesiæ erga filios Emissen. suos : *Toties defunctus effertur, quoties aliquis in peccato mortuus ab ea separatur, quem tamen pia mater lachrymis prosequitur, quia nec fugientis filij Ecclesia obliuiscitur.* Expende illud : *Pia mater*; quippe maternæ pietatis est amore prosequi filium etiam defunctum.

§. V.

Perditionis spiritus est, quod despectis proprijs totus feraris ad extraneos.

ECce perditæ meretricis ingenium : *Tulit filium meum de latere meo, ancilla tua dormientis, & collocauit in sinu suo; suum autem filium, qui erat mortuus, posuit in sinu meo.* Despiciens corpusculum emortui filij, sociæ viuum filium sibi furata est, illumque sinu suo fouit. Nec quæ suum despicit, alienum fouit, vt seruet, sed vt magis perdat; nihil enim non perdendum apparet in eo, qui de despectis propriis totus fertur ad alienos. De hac enim meritò dicebat Rabanus apud gloss. Raban. *Suos nequiter nutriendo perimit, & alienos quousque perdat alliciendo persuadet.* Ecce tibi nihil non venit à perditionis spiritu, quando tuos despicis, & curris ad alienos. Quò spectans Hierem. cap. 17. dicebat : Hierem. 7. *Perdix fouit, quæ non peperit.* Septuag. legunt : *Clamauit perdix : congregauit, quæ non peperit.* Nec immeritò auicula, quæ tota posita est in alienis nutriendis, vocatur perdix, quæ vox à perdendo venit; & in ea totum perditionis spiritus censetur ingenium. Pulchrè ad hæc D. Ambrosius epist. 48 ait : Ambros. *Clamauit ergo perdix, qui à perdendo nomen accepit, Sathanas ille, qui Latinè contrarius dicitur, clamauit in omni vano, & perfido. His vocibus congregauit sibi populos, quos non creauerat.* Qui à perdendo nomen habet, & de facto eò tendit, vt omnes perdat, totus est in congregandis, & fruendis alienis. Aliter, qui seruator est, is enim in propria venit, & nihil prius satagit, quàm suis medelam offerre. Paul. ad Galat. 4. Galat. 4. *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret.* Et cur filius missus est? Vt in filio omnia facta sunt, & ipse homo factus est, necessum erat, vt ipse veniret ad reparandum hominem, qui fecerat. Reparator enim maximè circa propria censetur. Ait D. Augustin. hom. 17. de temp. August. *Ideo Deus noster filium misit ad hominem liberandum, vt qui dixerat : Faciamus hominem, ipse etiam reparator esset, qui fuerat & creator.* Vix reparator inueniretur, nisi in suis esset. Quomodo enim reparator, & non perditor, qui despectis suis totus est in alienis? Hinc duos Iudæorum Reges, Herodem, & Agrippam componit Iosephus lib. 19. Antiq. cap. 7. fatus : Joseph. *Erat autem Agrippa Rex adeò natus ad liberalitatem, ac beneficijs demerendos homines, vt magnis sumptibus pararet sibi celebritatem, nominis; longè alius, quàm Herodes. Ille enim maliciosus erat, ac procliuis ad sæuitiam; manifestè præferens erga Græcos maiorem, quàm erga Iudæos beneuolentiam; vt qui externas vrbes ornaret pecuniarum largitionibus, aliàs balnea, & theatra, aliàs templa, & porticus extruens : Iudæorum autem nullum oppidum ornatu aliquo dignatus est, nec vlla liberalitate prosecutus est, Agrippa contrà mitissimo fuit ingenio, in exteros omnes ex æquo fuit beneficus, in suæ gentis homines benignus, & promptus ad iuuandos præ cæteris.* Vter præstantior? Fallar, si Agrippæ vel vnus calculus desit. Is enim, qui suis fouendis instat, propiùs seruatori accedit; vt à parte perditionis spiritus est, qui totus ad alienos fertur.

§. VI.

A Christi luce venit, quòd mortalia hæc vt aliena abijciamus.

QVem in sinu suo mortuum inuenit, ad lucem bona fœmina inspicit. Dicit enim textus : *Cùmque surrexissem manè, vt darem lac filio meo, apparuit mortuus, quem diligentius intuens clara luce, deprehendi non esse filium meum,* &c. Quem in tenebris mortuum sensit, dum clara luce inspicit, inuenit non esse suum. Vtinam sic & nos mortalia hæc bona sub luce Christi inspiceremus, & absque dubio nihil partis nostræ in illis inueniremus, sed prorsus vt aliena illa respueremus. Luc. 9. adolescens quidam dicebat ad Iesum : Luc. 9. *Permitte mihi primum ire, & sepelire patrem meum.* Putabat bonus mortuum esse patrem suum. Cui statim Iesus : *Sine vt mortui sepeliant mortuos suos, tu autem vade, & annuntia regnum Dei.* Ille adhuc vocabat mortuum patrem meum, Iesus autem non dicit, sepeliant patrem tuum, sed sepeliant mortuos suos, ostendens nihil illi, & mortuo, sed mortua omnia aliena ab eo, quem Iesus illuminat. Vt dicat Geometra in cat. Græc. D. Luc. Geometra. *Denique relinquit mortuum, & nequaquam amplius illum tangit, vbi Christum audiuit.* Vbi Christus affulsit, nil ampliùs in mortuo putauit suum, sed illum, vt prorsus alienum dereliquit Ioan. 1. dicebat Baptista de Iesu : Ioan. 1. *Vidi spiritum descendentem quasi columbam de cœlo, & mansit super eum. Et ego nesciebam eum, sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit : Super quem videris spiritum descendentem, & manentẽ super eum, hic est, qui baptizat in Spiritu sãcto,* &c. Ecce tibi vbi Iesus manifestatur Ioanni; manifestatur sub Spiritu S. in specie columbæ. Et cur in specie colũbæ? Ait D. August. tract. 6. in Ioan. August. *Corui de morte pascũtur. Hoc colũba non habet, de frugibus terræ viuit, innocens eius victus est; quod verè mirandum est in columba. Sunt passeres breuissimi, qui vel muscas occidunt, nil horum columba, non enim de morte pascitur.* Nec solùm non pascitur columba de morte, sed etiam quasi à se longè aliena refugit morticina. De illa dicitur Genes. 8. quòd post diluuium missa à Noë; Genes. 8. *Cùm non inuenisset, vbi requiesceret pes eius, reuersa est ad eum,* &c. Et priùs fuerat missus coruus, & non rediit, inuenit

enim

enim vbi requiesceret. Quando ergo inuenit coruus, cur non inuenit columba? Ait D. Augustinus ibi: *Cadaueri potuit coruus insidere, quod columba naturaliter refugit.* Coruus in cadauere habet cibum suum; columba vt nihil suum in mortuo videt, sic quasi ab alieno fugit. Iesus ergo se Ioanni ostensurus, non se aliter ostendit, quàm sub Spiritu sancto descendente in specie columbæ, vt discamus venire de spiritu Christi, quod nihil nostrum inueniamus in mortalibus iis bonis, sed tanquam aliena despiciamus, & refugiamus illa. Matth. 6. dicebat Iesus: *Sic ergo vos orabitis: Pater noster, qui es in cœlis. Sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*, &c. Hoc primò nostrum iubemur petere, nimirum panem nostrum; & qualem panem nostrum petimus docti à Christo? An hunc corruptibilem, & emortuum panem? Cùm audio nostrum, non adducor, vt credam peti panem hunc mortalem, sed panem viuum, qui alit nos in æternam vitam. De spiritu enim Christi venit, quòd in emortuis rebus nihil nostrum inuenire possimus. Quò spectans Tertul. lib. de orat. ait: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie, spiritualiter potius intelligamus, Christus enim panis noster est, quia vita Christus.* Expende rationem hanc: *Quia vita Christus*; ideo enim non alius, sed Christus intelligendus est panis noster, quia ipse vita est. Vbi autem vita non est, sed mors, sed corruptio, ibi nil nostrum intelligamus, sed omnia ea tanquam aliena fugiamus.

Aug.
Matth. 6.
Tertull.

3. *Reg.* 3. Tunc Rex ait: Hæc dicit: Filius meus viuit, & filius tuus mortuus est: & ista respondit, Non, sed filius tuus mortuus est, meus autem viuit. Dixit ergo Rex: Afferte mihi gladium, cúmque attulissent gladium coram Rege: Diuidite, inquit, infantem viuum in duas partes, & date dimidiam partem vni, & dimidiam partem alteri.

§. VII.

Diuina sapientia ex nullo alio, quàm ex virtute commendanda.

Si iudicij Salomonis corticem spectes, & puerile, & fatuum apparet. Dicit enim: *Diuidite infantem viuum in duas partes, & date dimidiam partem vni*, &c. Quid magis fatuum, & stultum? Cur ergo Salomon, qui tot precibus sapientiam procurarat, non magis cauet adeò puerile, & stultum iudicium prætendere? Quod stultum videbatur, & ridiculum sapientibus mundialibus, magnam habebat virtutem, vt veræ matris viscera indagaret. Vt autem Salomon diuina pollebat sapientia, non cauit vel per stultitiæ specimen indagare veritatem, sapientia namque diuina ex sola virtute, & efficacia suam commendationem habet. Huc spectans Paul. 1. ad Corinth. 1. aiebat: *Non in sapientia Verbi, vt non euacuetur crux Christi. Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est; iis autem qui salui fiunt, id est, nobis, Dei virtus.* Licèt enim verbum crucis stultum hominibus sæcularibus videbatur, tamen quia Dei virtus erat, & penetrabilius omni gladio ancipite ad conuertendas animas, in illo magis amat diuina sapientia monstrari. Quæ refugit de alio, quàm de virtute, ostendi. Et ab illa numquam non damnatur, qui oris pompa, & oratorio apparatu nixus, minori æstimat virtutem persuadendi, & efficaciam. Accipe damnatum illum vatem Balaam, qui mysteria diuina tractaturus Numer. 23. ait: *Sta Balac, & ausculta. Audi fili Sephor. Non est Deus quasi homo, vt mentiatur, nec vt filius hominis, vt mutetur. Dixit ergo, & non faciet? Locutus est, & non implebit?* Quid inanius? Quot verba, tot tropi; & in iis nil magis elucet, quàm varietas phrasium, & venustas dictionum. Nec miror, non enim isto diuina sapientia operabatur, vt in Salomone, sed malefica, & adultera, quæ nihili fructus æstimat, sed flores. Circa quæ ait Rupert. lib. 12. in Num. cap. 19. *Bene ergo illo locutionis genere formam illorum exprimit Balaam, qui verbum Dei adulterant, qui dum benedictiones cantitant, de virtute verborum non curant, magisque voculæ sua tripudium, quàm diuinorum maiestatem attendunt sensuum.* Siccine sunt adulteri, & reprobi sapientes, qui non curant de virtute, & efficacia, sed de verborum floribus. Quos pungens Dominus dicebat Luc. 10. *Neminem per viam salutaueritis.* Et mirabar, quòd sic à Deo vetarentur salutationes obsequiosæ. Nonne hoc ad comitatem & humanitatem pertinet, quòd proximum salutes? Cur ergo Iesus meus sapientia patris salutationes prohibet? Equidem inde carpebat sapientes illos, quorum in verbis nihil aliud spectatur, quàm in salutationibus. In salutationibus autem sola obsequia præstanda spectantur, nil autem in effectu tribuitur boni. Sic multi sapientes euanidi ita suos sermones componunt, vt nihil virtutis, nihil effectus habere possint, sed sint quasi obsequiosæ salutationes per viam. Ait suprà Rupert. *Reuera, quasi per viam salutant, qui verbum Dei quod ore decantant, auditoribus proficere non desiderant.* Debet autem qui diuinè sapit, non aliunde, quàm ex virtute, & profectu sapientiam ostentare suam. Quod desiderabat D. Cyril. Alexand. in æmulo suo, de quo ait lib. ad Euoptium in initio: *Opertebat sanè & ipsum, vtpote in sacris exercitatum Scripturis, siquidem meus erat de diuinis, nobiscum miscere sermones, de solis sacris literis nobiscum commentari, neque veteres nobis fabulas cum fabulis in medium afferre. Meos enim sermones pomo Eridis confert, fortassis, vt ostentet, quantum sibi sapientiæ peculium compararit. Nam & eloquentissimum se declarat, & multifariam eruditum, vtpote qui pomum Eridos non ignoret, atque adeò neque Priami Paridem.* Sic Sanctus pungit eum, qui diuinos tractatus non de virtute æstimabat, sed de prophanis salibus. Nunquam enim non sapientia diuina æstimanda est ex profectu, & virtute. Quò spectans Iacob Genes. 49. de Iuda dicit: *Pulchriores sunt oculi eius à vino.* Ex Græco: *Gratificè oculi eius à vino.* Circa quæ Ruf-

1. Corinth. 1.
Num. 23.
Rupert.
Luc. 10.
Rupert.
Cyril. Alex.
Genes. 49.

Ruffin. finus lib. 1. ait: *Gratifici oculi eius à vino: quia nihil est aquaticum in verbo sapientia; nihil fluidum, nihil frigidum, sed vinum, quod lætificat cor hominis, & quod infunditur vulneribus illius, qui incidit in latrones.* Sic non de luxuriante stilo, sed de profectu extollitur verbum sapientiæ diuinæ.

§. VIII.

Diuinus Spiritus est abstrusa quæque manifestare.

VT fœminarum animos manifestet Salomon, afferri mandat gladium, dum ait: *Afferte mihi gladium*, &c. Et qui gladius adeò abstrusam rem posset in lucem efferre? Ait Diuus Ambrosius lib. 3. de Spiritu sancto cap. 8. *Ambros.* *Nobile Salomonis iudicium, fraudem in ipsis cogitationibus occultis, & pietatem in maternis visceribus deprehendit, vtique per Spiritus sancti munus. Neque enim latentem conscientiam fœminarum alia aliqua nisi Spiritus sancti machæra penetrasset.* Diuini Spiritus munus fuit, quòd fœminarum illarum conscientiæ reuelarentur, de quibus nullum indicium patebat, nec testis. Ananias & Sapphira occultissimè fraudauerant partem pretij agri à se venditi, cúmque reliquum ad pedes Apostolorum afferrent, ait Petrus Actor. 5. *Actor. 5.* *Anania, cur tentauit Sathana cor tuum, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?* Sic res occultissimè acta in lucem venit; & quis sic potuit reuelare tantum secretum? Ait Cyril. Hierosl. catech. 16. *Cyr. Hieros.* *Non adfuerat Petrus Anania, & Sapphira, cùm sua bona vendebant, sed per spiritum aderat. Nullus erat accusator, nullus testis; vnde igitur hoc euenit, vt nosset? Qui erat absque literis per gratiam Spiritus illa didicit, quæ nec Græcorum quidem sapientes nouerant.* Vbi Spiritus adest diuinus, non mirer, si in lucem veniant abstrusissima quæque. Clamauit ad Deum Susanna cùm damnaretur à falsis iudicibus, nec erat vnde probaretur accusationis falsitas. Quid tunc? Ait Dan. cap. 13. *Daniel 13.* *Excitauit Dominus Spiritum sanctum pueri adolescentis*, &c. & statim patefacta sunt omnia. Vt dicat D. Ambrosius suprà: *Ambros.* *Vbi Dominum inuocauit, Spiritum meruit, qui latentem presbyterorum conscientiam reuelauit.* Vsque tunc latuit falsorum iudicum conscientia; sed vbi Spiritus diuinus accessit, non potuit ampliùs latere. Spiritus enim diuinus eam in lucem retulit.

§. IX.

Filij Iesu doloribus non potuerunt non correspondere viscera Mariæ.

VT veræ matris viscera prodantur, sapienter Salomon iubet gladio perciti infantem, aiens: *Cúmque attulissent gladium coram Rege: Diuidite, inquit, infantem*, &c. Et quæ veræ matris viscera non pateant in tanta filij calamitate? Pulchrè circa hæc dicebat Ambros. lib. 3. de Spiritu sancto cap. 7. *Ibid.* *Naturam in affectibus quæsiuit, quæ latebat in vocibus, & pietatem interrogauit, vt proderet veritatem.* Per simulatum pueri vulnus pia matris viscera interrogabat, quæ non poterant non respondere dolori tanto. Ex quo non possum non meminisse maternam pietatem Mariæ Deiparæ in doloribus filij sui. Non enim ibi vnus gladius, sed multi cuspides diuinissimi iuuenis corpus configebant; non vulnus vnum simulatum sperabatur, sed lethalissima vulnera illata iam conspiciebantur. Quid interea Maria, dissimulabat ne matrem, ne cum filio raperetur? Absit; quæ enim veræ matris viscera in tantis filij doloribus possent occultari? imò crediderim, quòd nullibi manifestiùs mater apparuit. Matth. 26. post Iesum crucifixum ait: *Matth. 26.* *Erant autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedæi.* Ecce tibi vt Matthæus, cùm multus sit in declarandis fœminis, quæ secutæ Iesum, etiam in eius crucifixione aderant; de Maria matre Iesu nec verbum facit. Vt ostendit ibi esse & Ioseph matrem, & filiorum Zebedæi matrem, cur non addidit, & Iesu matrem, quando & illa ibi erat? Cæteræ vt à longè stabant, & non erant Iesu matres, poterant in illa calamitate dissimulari, & ignorari, nisi eas Euangelista notasset. At Maria vt vera mater Iesu in tantis filij doloribus non egebat externo iudice vt proderetur, ipsa sese manifestabat, & clarissimam ostendebat matrem. Ait Euthym. ibi. *Euthym.* *Tunc Dei mater propinquius cruci astitit, quàm cæteræ mulieres; idque viscerum inflammatione Iudæorum vincente timorem; fortassis verò etiam circumiit, cùm propter naturæ aculeos in eodem loco manere non posset. Et quomodo ipsius non meminerunt Euangelistæ? Quia de ea notum erat, quod adfuerat, & quæ matrum sunt demonstrauerit. Ideoque nec planctum eius descripserunt.* Vt mater non poterat in morte filij non ostendi, sic non curarunt Euangelistæ eius effectus demonstrare, qui clarissimi, & manifestissimi erant omnibus circumstantibus. Nec miror, nam si diuisio filij simulata à Salomone, simul & diuisit, & confodit viscera veræ matris: cur Mariæ viscera non scinderentur in tanta filij sui strage? Meritò illi dicebat Simeon Lucæ c. 3. *Luc. 3.* *Tuam ipsius animam doloris gladius pertransibit.* Quidquid enim faciebant ferrea spicula in filij corpore, necessum erat, vt id facerent in matris anima. Vt dicat Origen. ibi in cat. Græca: *Origen.* *Quid mater non passa sit videns suum filium maleficorum supplicium sustinentem? Hæc vtique passio Verbi immaculatissimæ matri quouis gladio acutior, acerbiorque accidit. Quocirca passionem horribilem cernens, maternis oculis propositam, quasi plaga gladij eius anima concidebatur, ac diuidebatur.* Quò factum est, vt dolorum Christi maiorem ferè sensum ex matre eius capiamus. Quod notauerim in illo verbo, *pertransibit*, non enim dicitur dolor hæsurus in Maria, sed per illam pertransiturus. De quo ait D. Bernard. serm. 29. in Cant. *Bernard.* *Pertransiret eam, vt veniret vsque ad nos, & de plenitudine eius omnes acciperemus.* Vt dolorum Christi plenitudinem acciperemus nos, quasi necessarium putat Bernardus, quòd illi per Mariam pertransirent, & ad nos venirent. Quemadmodum enim solares radij speculum ferientes, inde maiori vi ad nos reflectunt. Sic Christi dolores Mariæ animam transuerberan

uerberantes, inde maiori vi ad nos veniunt, maioremque in nobis ſenſum excitant.

3. *Regum* 3. Dixit autem mulier, cuius filius erat viuus ad Regem, (commota ſunt quippe viſcera eius ſuper filio ſuo:) Obſecro Domine, date illi infantem viuum, & nolite interficere eum. E contrario illa dicebat: Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur. Reſpondit Rex, & ait: Date huic infantem viuum, & non occidatur; hæc eſt enim mater eius. Audiuit itaque omnis Iſraël iudicium, *&c.*

§ X.

Paſſio Chriſti in Maria omnes alios dolores proprios ſedauit.

QVæ ablatum ſibi filium vehementer dolebat, ſuamque minimè ſuſtinebat orbitatem, iam modò manere orbam procurabat. Clamat enim ad Regem: *Obſecro Domine, date illi infantem viuum.* Et cur modò ſic deſpicis carere filio? Cur tuam amas orbitatem? Viderat gladium ſtrictum, quo filius erat feriendus; & talis gladius iam tam penè filij ſanguine madidus non potuit non in matre, & orbitatis, & ærumnarum aliarum ſenſum curare. Mirabar ſæpe Simeonis illud dictum ad Mariam Deiparam de [Luc. 2.] paſſione filij, nimirum: *Tuam ipſius animam doloris gladius pertranſibit.* Abſtinuit à verbis ſanguinolentis, & ſtrucibus, vt ſi diceret; doloris gladius tuam animam transfodiet, tranſuerberabit, & maluit vti ſuauiori vocabulo, dicens, *pertranſibit.* Et cur ſuauiori iſto vocabulo maluit vti? Quia dolor, qui veniebat à tanta filij calamitate, ſic afficiebat matrem, vt non totum in illam rigorem mitteret, ſed ſimul omnes alios eius ærumnas ſuauiaret. Rem explico exemplo adducto ex Egeſippo lib. 5. cap. 22. vbi à Tyranno damnatus capite Matthias quidam vir nobilis vnà cum filiis, poſt viſos filios occiſos, ait ipſe [Egesipp.] ad carnificem. *Feſtina carnifex, dum cruentum ſanguine filiorum gladium geris percutere patrem, vt vulnus refrigeret. Hoc ſolum morituro medicamentum eſt; hoc ſolum non ſentitur ictus mucronis, dolor vulneris.* Quid pulchrius? Ecce tibi gladius perfuſus ſanguine filiorum creditur futurus patri in ipſa percuſſione leuamen. Nec miror, tantus enim dolor à filiorum calamitate in paterna viſcera venit, vt omnes alios parentum proprios dolores aut extinguat, aut leuet. Hinc Satanas accepta poteſtate nocendi Iobo, priùs armenta eius percuſſit, poſtremò filios. Dicit [Iob 1.] namque cap. 1. *Nuntius venit ad Iob, qui diceret: Boues arabant, & aſinæ paſcebantur iuxta eos, & irruerunt Sabei, tuleruntque omnia, & pueros percuſſerunt gladio, & euaſi ego ſolus, vt nuntiarem tibi. Cùmque adhuc ille loqueretur, venit alter, & dixit: Ignis Dei cecidit de cœlo, & tactas oues pueroſque conſumpſit, &c. Sed & adhuc illo loquente venit alius, & dixit: Chaldæi fecerunt tres turmas, & inuaſerunt camelos, & tulerunt eos, nec non & pueros percuſſerunt gladio, &c. Ecce alius intrauit, & dixit: Filijs tuis*, &c. Sic priùs eripiuntur Iobo boues, & oues, & cameli, & percutiuntur famuli, & ipſe depauperatur, & poſtremò interficiuntur filij. Et cur malus non prius filios perdit? Cur voluit eos in poſterum reſeruari? Cauebat crudeliſſimus ſpiritus, ne in perditione rerum eſſet leuamen patri à morte filiorum. Cùm enim tantus dolor ſit, qui venit à filiorum clade in parentes, vt extinguat, vel minuat omnes dolores alios. Non cladem filiorum immiſit priùs, ſed ſubſtantiæ cladem, quæ magis morderet iuſti animam.

§. XI.

Nunquam de paternis viſceribus perditio filij venire ſolet.

ET ſtulta, & cruenta erat illa vox mulieris clamantis: *Nec mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur.* Quam vocem ſapienter ponderans D. Bernard. epiſt. 258. ait: *Vnum ſcio, non patris, non* [Bernard.] *matris illa vox erit: Non mihi, nec tibi ſit, ſed diuidatur.* Tam ſtulta crudelitas in filium non poteſt venire à paternis viſceribus, quæ nunquam non amant bona filiis ſuis. Quis enim à patre dilacerari, & diſſecari ſpectet? Erant Iudæi, & Stephanus coram Pontifice ſummo; cuius in præſentia multa diſſeruit Stephanus de lege, de populi duritie. Quid tunc? Actor. 7. *Audientes* [Actor. 7.] *autem hæc diſſecabantur cordibus ſuis, & ſtridebant dentibus in eum. Cum autem eſſet plenus Spiritu ſancto, intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei*, nimirum patris. Compone modò Iudæos, & Stephanum; illi diſſecabantur cordibus; hic integer erat & plenus Spiritu ſancto. Et quando illi diſſecantur cordibus in Stephanum, cur Stephanus nec rumpitur, nec ſcinditur à more vindictæ, ſed plenus, & integer oſtenditur ſub diuino Spiritu? Ait textus de illo: *Vidit gloriam Dei, & Ieſum ſtantem à dextris virtutis Dei*; vt dexteram patris videbat, iuxta quam Ieſus ſtabat, ſic de patre non potuit haurire, quo diſſecaretur, & periret. Diſſecabantur, qui patrem non videbant, ſed longiſſimè ab illo abibant; at qui præ oculis patrem habebat, integer, & tutus, & plenus erat diuino Spiritu. Quò ſpectans D. Auguſtinus homil. 6. de S. Steph. ait: *Et nunc tantummodo,* [August.] *beate martyr Stephane, terram deſpice, cœlum conſpice, & Pontificem ſperne, patrem attende. Deſpice Iudæum, & Sacerdotem, & populum, conſpice in cœlo patrem, & filium, & Spiritum ſanctum. Impleta eſt in Iudæa maledicta maledictio illa Dauidica. Propterea Deus deſtruet te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo*, &c. Iudæi diſſecati cordibus perduntur à Deo, quia noluerunt peculium eſſe patris cœleſtis; è contra Stephanus, quia patrem attendit, patrem eſt in cœlis contemplatus, inde hauſit, quo rideret humanas Iudæorum rabies. Vtinam & nos cœleſtem patrem attenderemus, & nullas in bonis noſtris ſciſſuras experiremur. De prodigo

Luc. 15. digo illo filio dictum est Luc. 15. *Adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substantiam suam*, &c. Sic miseri filij dissipatur, dilaceratur, perditur substantia. Et vnde potuit misero obuenire talis substantiæ dissipatio, dilaceratio? Ait textus: *Profectus est in regionem longinquam*, sese à patre longè fecit, mirum in modum se à patris oculis elongauit, quo tantam expertus est dissipationem, & dilacerationem substantiæ. Ait D. Asterius in cat. Græca D. Lucæ; *Noxium fuit iuniori à patre discedere. Dilapidationem enim prodigam, & luxuriam, & colloquia mores corrumpentia, parentis oculis pellit, atque eycit.* Non poterat pater à filio non longè facere quidquid ad perditionem, & corruptionem spectaret. Dum filius esset cum patre, illumque attenderet, nihil inde hauriret non sibi salutare. Vt pater abfuit, & ille quasi sine patre factus est, quis dicat, quantam inde dissipationem, & perditionem traxit.

Asterius.

§. XII.

Quid non sibi acquirat compassio in proximum.

NOn quæ infantis diuisionem elegerat, sed quæ compatiebatur, & tenerescebat, accepit à Salomone infantem. Quam spectans ille dicebat: *Date huic infantem viuum*, &c. In compassione enim & teneritudine agnita fuit mater, & acquisiuit filium. Quid enim non trahat sibi, & acquirat teneritudo, & compassio? Suscitaturus Iesus Lazarum venit ad eius sorores, & ait Ioan. 11. *Iesus ergo, vt vidit Mariam plorantem, & Iudæos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, & turbauit semetipsum, & dixit: Vbi posuistis eum? Dicunt ei: Domine, veni, & vide. Et lachrymatus est Iesus.* Cùm ad sepulchrum Lazari suscitandi ducitur, tunc lachrymatur. Et cur non antea, sed cùm ducitur ad sepulchrum lachrymatur? Cùm ad sepulchrum suscitandi iret, volebat Iesus ne remaneret domi Iudæorum turba, sed magis sequeretur euntem, vt videret signum Lazari resurgentis, & inde vtilitatem perciperet. Quam turbam vt secum traheret, compassionem ostendit, & lachrymarum teneritudinem. Quem enim compassio non sibi trahat, & acquirat? Ait D. Chrysostom. homil. 62. in Ioan. *Cùm signum magnum esset facturus, ex quo multa erat prouentura vtilitas; ne turba absente, nihil lucraretur, doloris affectu multos testes allicit, ne prædam amitteret.* Expende illa: *Doloris affectu multos testes allicit*; est enim dolorosæ compassionis affectus efficacissimus adtrahendum illex. Iam Israëliticus populus amabat Dauidem, sed nondum sub sceptro eius pacificè erat, cùm Abner maximus Israëlitarum dux insidiosè interfectus fuerat à Ioab. Quid tunc Dauid? Ait 2. Reg. 3. *Cumque sepelissent Abner in Hebron, leuauit Rex Dauid vocem suam, & fleuit super tumulum Abner*, &c. Non potuit bonus Rex non tenerescere, & flere in tanti ducis funere. Nec inanis fuit Regis fletus, imò illo sibi maximè traxit, & deuinxit populum Israëlis. Vt dicat Theodor. ibi quæst. 13. *Atque Rex quidem doloris motus luxit, & est lamentatus, lamentationem autem auxit populi beneuolentiam.* Nec miror, dolor enim ille, & compassio manifestè ostẽdebat in Rege erga subditos viscera paterna. Et quid non consequatur compassio hæc? Ait D. Nazianzen. orat. 16. *Dicet animæ tuæ Deus: Salus tua ego sum, & fides tua saluum te fecit, & ecce sanus factus es, nec non omnia humanitatis verba, si solum te dolentibus viderit humanum.* Sic ibi.

Ioan. 11. — Chrysost. — 2. Reg. 3. — Theodor. — Nazianzen.

§ XIII.

Mariæ Virginis lachrymæ meruerunt filium tenere rediuiuum.

IN muliere clamante: *Non mihi, nec tibi sit, sed diuidatur*; Synagogam suspicor clamantem aduersùs Iesum: *Crucifige, crucifige.* At cùm video Mariam lachrymis prosequentem Iesum vsque ad sepulchrum, iam in illa noto veræ matris viscera, quæ filium rediuiuum tertia die acquirant. Dicit enim Salomon: *Date huic infantem viuum, & non occidatur; hæc est enim mater eius.* Vt enim dolore, & lachrymis in morte Iesu se eius matrem veram præ cæteris ostendit Maria, sic crediderim illi datum Iesum rediuiuum à sepulchro. Nota est illa vidua Naim, quæ lachrymis, & luctu prosequebatur defunctum filium; hunc Iesus meus reuocat in vitam Luc. 7. & iam rediuiuum, *dedit illum matri suæ*, nimirum matri exsuscitati iuuenis. Suscitauit etiam amicum Lazarum Ioannis 11. & non dicitur dedisse illum sororibus. Et rursus suscitauit puellam filiam principis Synagogæ, Luc. cap. 8. nec ibi dictum est, quòd dederit illam parentibus suis. Cur ergo hic iuuenis Naim notanter dicitur datus à Iesu matri eius? Crediderim matrem illam viduam potiori fuisse in luctu pro filio; & ideo illi potiori etiam iure & suscitatus, & redditus fuit filius. Vt dicat D. Basil. Sel. orat. 10. *Viduæ lachrymæ vnigenitum Dei filium hodie traxerunt ad restituendam vnigenito vitam.* Non sic alij doluerunt pro defunctis suis, vt hæc vidua doluit, & lachrymata est pro filio. Et ideo hæc præ aliis meruit filium rediuiuum accipere. Non aliter meditor in Maria Deipara, quæ vt alios vicit in compassione pro filio; sic eius dolor, & lachrymæ meruerunt de congruo saltem, vt redderetur illi rediuiuus filius. Planè Tobiæ cap. 10. Tobias iunior vt obtineret suum ad parentes reditum ex socero, dicebat: *Ego noui, quia pater meus, & mater mea, modò dies computant, & cruciatur spiritus eorum in ipsis.* Sic bonus parentum dolores spectabat, vt festinaret reditum suum ad illos. Sic & bonus filius Mariæ Iesus dum ageret in sepulchro, spectabat matri suæ gemitus, & dolores, quibus deberi censebat præproperum suum regressum ab inferis, vt illi sisteretur viuus. Quò spectans Rupert. lib. 7. de diuinis offic. cap. 25. ait: *Perpendere gestit christiana deuotio, quantus torrens gaudij repentè inundans, locumque vulneris replens animam Mariæ ferro doloris confossam inebriauit, cùm rediuiuus filius, illi ante omnes fortasse mortales materno virginem non defraudans honore victoriam suam annuntiauit.* Equidem & solicitudo Mariæ, & compassio, & animæ vulnera in morte filij merebantur repleri resurgentis gaudiis; & quòd

Luc. 7. — Basil. Sel. — Tobiæ 10. — Rupert.

filius

filius viuus ante omnes alios sisteretur, & redderetur matri.



Capvt VIII.

Salomonis nuptiæ, & familia.

TEXTVS HISTORIA.

SApientia ergo nobilitatum Regem illæ vocarunt nuptiæ, quæ cùm regia sponsa talem inferrent basim, vt nullus ventorum turbo, nulla procellarum congeries eius gloriam concuterent. Potentissimi Regis Ægypti filia erat; tanto digna marito, qui vt in regno, sic & in nuptiis adumbraret Dei filium. Nec vacua venit Ægyptia ad Salomonem, vrbem enim Gazer, quam pater Chananæo abstulerat, flammis ereptam, munus obtulit coniugi gratissimum. Immensum nuptis addebat splendorem nobilitas familiæ, in principibus, in præfectis, in copia, & promptitudine munerum. Principes nouem Regi assistunt moderatores aulæ. Duodecim præfecti annonam palatij curant singuli mensibus singulis, cuius abundantia haud ignobili exercitui erat sufficiens. Ad externam pompam alebâtur quadraginta millia equorum curulium; & equestrium duodecim millia. Interea Salomon tanta sapientiæ documenta præbebat, quæ essent stupori, & admirationi sapientissimis.

PARS MORALIS CIRCA textum.

POst sapientiam infusam meritò scribuntur Salomonis nuptiæ cum filia Pharaonis; vt ibi innueretur incarnatæ sapientiæ consilium, quæ adhuc tenebrosam Ecclesiam gentium non dubitauit copulare sibi.

3. *Reg.* 3. Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis, & affinitate coniunctus est Pharaoni Regi Ægypti: accepit namque filiam eius, & adduxit eam in ciuitatem Dauid; donec compleret ædificans domum suam, & domum Domini, & murum Ierusalem per circuitum.

§. I.

Virtus, quæ in externis etiam operibus conspicitur, stabilior est.

NOn possum non expendere illud, quod dicitur, nimirum: *Confirmatum est igitur regnum in manu Salomonis.* Post infusam desuper sapientiam Salomoni, non immediatè tribuitur sapientiæ confirmatio regni, sed manu. Non enim dicit, confirmatum est regnum in sapientia Salomonis, sed in manu. Et quando immediatè antè ostenderat datam illi sapientiam; cur non elicit confirmationem regni in sapientia fuisse? Cur oblitus sapientiæ ad manum confugit? Planè ad stabilitatem, & firmitatem non tam sapientia, aut virtus intrinsecus manens facit; quàm illa, quæ etiam extrinsecus in manuum operibus lucet. Isaias cap. 42. ait: *Hæc dicit Dominus Deus* Isai. 42. *creans cælos, & extendens eos: firmans terram, & quæ germinant ex ea; dans flatum populo*, &c. Verum Ioël cap. 2. ait: *Et erit posthæc: effundam* Ioël 2. *spiritum meum super omnem carnem*, &c. Flatus dicitur dari populo; spiritus autem effundi super omnem carnem. Et quando de flatu dicitur, quòd datur homini, cur necessum fuit de spiritu addi, quòd erit super carnem effusus? Quod super carnem effunditur, non solùm intima, sed etiam externa ostendit perfusa. Quando ergo per flatum instantanea doni duratio exprimebatur, ad maiorem firmitatem doni ostendendam appositus est spiritus interiora, & exteriora perfundens. Virtus enim inde ad firmitatem trahendam creditur vtilior, si etiam exteriùs eluceat. Quò adduco D. Irenæum lib. 5. fantem: *Afflatus igitur* Irenæus. *temporalis, spiritus sempiternus. Et afflatus quidem auctus ad modicum, & tempore aliquo manens, deinde abyt sine spiramento, relinquens illud in quo fuit antè. Spiritus autem circundans intus, & foris hominem, quippe semper perseuerans, nunquam relinquens eum.* Expende illud, *circundans intus, & foris hominem*, &c. quippe ex eo permanentiam, & firmitatem credit importari, quòd virtus spiritus non intrinsecus otiosa maneat, sed quòd exteriora peruadens externis operibus maximè apparet. Ioan. 20. redditurus Iesus stetit in medio discipulorum; *Insufflauit, & dixit eis:* Ioan. 20. *Accipite Spiritum sanctum.* Sed Luc. 24. dicebat illis: *Vos autem sedete in ciuitate, donec induamini* Luc. 24. *virtute ex alto.* Et quando iam per insufflationem dederat illis Spiritum sanctum; cur adhuc iubentur manere in ciuitate, donec induantur Spiritus sancti virtute? In quo induantur quem iam habebant; vel ad quid exspectabunt indui, si iam habebant? Habebant equidem per insufflationem Spiritum sanctum, sed cuius virtus nondum exteriùs circunspiciebatur, & ideo non totam ostendebat firmitatem. Cùm autem sic virtus foris luceret, vt vestis solet, tunc iam non erit timor, sed aduersùs tela diaboli firmi stabunt. Ait D. Cyril. Hierosolym. Catech. 17. Cyril. Hier. *Interea accipite gratiam, deinceps autem suscipietis abundantiorem. Vos sedete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Nunc accipite ex parte, tunc accipietis perfectè: nam ille, qui suscipit, præsepe habet id ex parte; qui autem veste induitur, vndique illa circumdatur. Non metuatis arma diaboli, habetis enim virtutem Spiritus sancti.* Vbi virtus nos etiam externè vt vestis ornat, & circumdat, in ea sumus virtute, qua possimus firmi stare aduersùs diabolum. Ex quo monebat Gilber. Abbas serm. 5. in Cant. *Qui penes te sapientiam quærit, assidentem inueniat illam in foribus tuis, in ipsis sensibus tuis, in modestia, in compositione hominis exterioribus. A fructibus cognoscitur, si apud te Iesus moratur.* Vanè gloriatur se

habere stabilem virtutem in mente reconditam, quæ nunquam appareat extrinsecus. De externis enim operibus censetur Iesu inhabitantis animam stabilitas, & firmitas. Et quid non pateat ab externis operibus virtutum? Zacharias pater Ioannis dum infidelitatis pœnam soluit, mansit Luc. 1. mutus. At post natum filium Luc. 1. *Postulans pugillarem scripsit: Ioannes est nomen eius; illico apertum est os*, &c. Circa quæ pulchrè canit D. Paulinus in Carm. de Ioanne Bapt.

——Quia dextra notauit
Quod mens crediderat, peccati pœna remissa est.

Non fides, quæ mente solùm recludebatur, sed quæ vsque ad manum peruenit, vocem muto restituit.

§. II.

Regium est vel hostes in amicitiæ fœdera admittere.

QVæ gens hostilior in Israëlitas, quàm Ægyptia? Illos durissima pressit seruitute, & nunquam non illis infesta fuit. Nihilominus cùm plures cum aliis celebrauerit Salomó nuptiis, illas maximè textus cãtat, quæ celebratæ fuerunt cum Ægyptia, quippe ait: *Confirmatum igitur est regnum, in manu Salomonis, & affinitate coniunctus est Pharaoni Regi Ægypti, accepit namque filiam eius.* Cum regni confirmatione nuptias cum Ægyptia coniungit, vt hinc discas, quàm regium sit etiam infensissimos hostes vocare in fœdus amicitiæ. Nec vlla alia nuptiarum fœdera sic Salomonis regnum extulerunt, quàm hæc, quæ facta sunt cum gente adeò hostili, & inimica. Post obtentum regnum Israëlis vocauit Dauid Miphibosethum Saulis nepotem, claudum 2. Reg. 9. vtroque pede; cui dixit 2. Reg. 9. *Restituam tibi omnes agros Saul patris tui, & tu comedes panem in mensa mea semper.* Ecce tibi filium infensissimi hostis sui, etsi claudum, & vilem, non dubitat Dauid vocare ad mensam regiam. Nonne inde turbabatur mensa regia, in claudo conuiua? Imò vt Miphiboseth filius erat Saulis infensissimi hostis Dauidis, ad regiam mensam huius admissus maximè extollebat illam. Aiebat D. Chryso- Chrysost. stomus homil. de Saule & Dauid: *Saule mortuo, non modò Dauid non occidit eius posteros, sed plura præstitit, quam erat pollicitus. Siquidem filium eius, cùm esset claudus, in suam ipsius domum induxit, suaque mensæ fecit participem, nec erubuit, neque arbitratus est mensam regiam claudicatione pueri dehonestari, sed decorari potius, ac lautiorem fieri.* Quid pulchrius? Ad regiæ mensæ decorem creditur pertinuisse, quòd in illa filius hostis infensi admitteretur. Ne miremur, quòd Salomonis thalamus regius honorem accipiat ex eo, quòd filiam Ægyptij hostis sponsam admittat. Nunquam enim non regium decus est, quòd hostes admittas in fœdera amicitiæ. Matth. 28. Matth. 12. *Assimilatum est regnum cœlorum homini Regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis. Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus, qui debebat ei decem millia talenta*, &c. *Procidens autem seruus ille orabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Misertus autem Dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei. Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum, dicens: Redde quod debes. Et procidens conseruus eius rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi. Ille autem noluit; sed abijt, & misit eum in carcerem*, &c. Compone modò & Regem, & seruum; Rex ad primum supplicis verbum, statim in gratiam admittit iniurium sibi hominem. Seruus autem nequaquam, sed durissimè se gerit aduersus conseruum suum. Nec miror, hic enim erat seruus, & ille Rex. Et vt regium ingenium procliue est ad gratiam dandam etiam iniuriis hominibus, sic seruile ingenium in omnes est durissimum. Ait D. Nazianzenus orat. 15. *Cernis in Euangelio? Debitor quidam* Nazianzen. *multorum talentorum offertur, cui debitum remittitur; ad bonum enim adducitur dominum, & illi indulgetur, sed ipse non indulget, seruilis enim erat ingenij.* Non qui seruilem, sed qui regium habet animum, scit iniuriis etiam hominibus gratiam impertire. Et adeò innata, & naturalis est regalibus animis hæc humanitas in hostes, vt in illa præstanda minus credatur Rex fecisse. Nota est historia ex 1. Reg. 24. vt Dauid nactus fuerat Saulem in spelunca, quem facile poterat percutere, & tamen ab eius morte abstinuit, dicens: *Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem* 1. Reg. 24. *Domino meo Christo Domini, vt mittam manum meam in eum.* Quam rem tractans D. Chrysost. homil. de Dauide, & Saule ait: *Quid magni, aut* Chrysost. *quid miri parcere ei, quem habes in tua potestate? Complures enim, & alij Reges ad principatum euecti, sese indignum indicarunt in tanto regni fastigio, ab ijs pœnas exigere, à quibus olim fuerant offensi. Nam ipsa potentiæ sublimitas causam habet reconciliationis. Verùm neque Dauid ad principatum euectus, neque regnum adeptus Saülem habens in manu, ita illi pepercit, ne quis causari posset regni magnitudine deletam fuisse iram.* Sic sapientissimus Doctor, vt gratiam Dauidis in hostem extollat, ostendit illum non fuisse tunc temporis in regno. Adeò est enim Regibus adnata humanitas in hostes, vt nihil mirandum esset, quod Rex hosti pepercerit. Huc trahe dicta tom. 4. de Christo figur. lib. 8. & lib. 12. c. 14.

§. III.

Ille rectè perpendit Deo illatas iniurias, qui scit earum similes in se sentire.

INter plures Salomonis nuptias hæc publicantur, & celebrantur de illo, quòd fuerit copulatus Pharaonis filiæ; quippe ait: *Affinitate coniunctus est Pharaoni Regi Ægypti, accepit namque filiam eius*, &c. Ecce tibi sapientissimus, & floridissimus, & elegantissimus adolescens sponsam sibi Ægyptiam, de gentis natura fuscam, & indecoram assumit. Et cur hoc? Vt qui nuptias filij Dei cum Ecclesia gentium nigredine peccatorum fuscatam cantaturus erat, in sua fusca, & indecora sponsa gustum acciperet abiectionis, & difficultatis Filij Dei in suo illo cum Ecclesia gentium coniugio. Nullus enim melius perpendit Dei iniurias, quàm ille, qui in se nouit similes experiri. Dicebat Dominus Oseæ cap. 1. *Vade, sume tibi vxorem fornicationum, & fac filios* Osee. 1.

forni

fornicationum ; quia fornicans fornicabitur terra à Domino. Expende cur iubeatur Propheta ſibi adiungere adulteram coniugem, & ex illa procreare filios adulterinos: nimirum, quia terra tota erat in Deum adulterium commiſſura. Quòd autem terra adultera futura ſit in Deum, quid hoc ad Prophetam, vt ipſe ſibi ſponſam adiungat adulteram? Prædicaturus erat Propheta, & ponderaturus crimen illud adulterij in Deum commiſſi; quòd vt meliùs ponderaret, decuit, vt vel guſtum eius in ſe ipſe ſuſciperet. Rem pulchrè tractat Ruffin. ibi aiens: *Fœdi corporis imperata coniunctio Prophetæ honorem videtur aſpicere, qui vt ſeueritatem iudicis fideliter indicaret, guſtum eius, qua Deus afficiebatur, ſentit iniuriæ.* Iubetur Propheta aſſumere ſibi ſponſam, quam multis beneficiis proſequatur, quibus deſpectis ipſa abeat poſt adulteros. Vt ſic fideliter iudicet de dolore diuino in ſuſtinendis peccatoribus, habens aliqualem guſtum iniuriæ, qua Deum paſſim afficimus. Ille nos ſibi adiungit, & habet in delitiis ingentia ſingulis horis accumulans erga nos beneficia. Nos ab illo deſciſcimus, & currimus poſt idola, adulteria mille paſſim committimus. Quantus inde Dei dolor exurgit? Quàm iuſta querela? Quàm rationalis ira? Id fideliùs nouit, qui poſt beneficia, & officia multa coniugi exhibita, illam deprehendat adulteram. Huc trahenda dicta tom. 2. in Euang. lib. 2. cap. 2. §. 3. *Ruffin.*

§. IV.

Qui indigna, & indecora propter peccatores pertulit, acrior fiet in illos, niſi reſipiſcant.

NEcnon & credo Salomonis fuiſſe proſpectum ſaluti in illis nuptiis cum Ægyptia, quando dicit: *Affinitate coniunctus eſt Pharaoni Regi Ægypti, accepit namque filiam eius;* &c. Significabatur enim in iſto coniugio, vt Eccleſia gentium accipienda erat à Deo in ſponſam. Quo & Salomon non parum acuebatur aduerſùs idololatriam, cùm videret ſe ad eas anguſtias reductum, vt acciperet fuſcam, & degentis natura deformem puellam in coniugem propter ſignificandum Eccleſiæ gentium & Chriſti Domini coniugium. Quis enim non accendatur in peccatum, propter quod indigna, & indecora ſubiuit? Oſeæ cap. 1. dictum eſt: *Vade, ſume tibi vxorem fornicationum, & fac filios fornicationum,* &c. Et cur tantum dedecus mandatur Prophetæ? In iſto coniugio ſignificabantur Iſraëlitæ, vt adulterini erant Deo, aduerſùs quos mittebatur Oſeas; & inde prouiſum eſt à Deo, vt propter illos ſignificandos tale dedecus ſubiret Propheta, quo irritaretur in illos. Ait ibi Ruffin. in fœdi corporis imperata coniunctione, *rurſus quaſi obligatio fiebat vltionis in impios proferendæ, hoc ipſum, quod propter ſignificationem rei, indignam ſe Propheta contumeliam pertuliſſet.* Et quàm horreret Propheta impios illos, & qualem de illis vellet vindictam ſumere, propter quos ſignificandos adductus fuit, vt tantum dedecus ſubiret? Quam debuiſſet Salomon horrere idolatriam, propter cuius vocationem celebrandam eò deuenit, vt fuſcam, & indecoram ex Ægypto *ſe.1.*

ſponſam acciperet? Planè indecora accepta propter peccatum, maximè debet irritare accipientem aduerſùs illud Actor. 1. dicebant Angeli diſcipulis Ieſu Domini: *Hic Ieſus, qui aſſumptus eſt à vobis in cælum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cælum.* Quæ verba meditatus Rupert. lib. 1. de Timor. cap. 8. ait: *Hæc prænuntiatio plena eſt timoris, tanquam vox tubæ grande & terribile bellum nuntiantis.* Et vnde tantus timor, tantum bellum apparet in eo, quòd venturus ſit Ieſus eo habitu, quo aſcendit in cælum? Planè aſcendit cum expreſſis ſignis paſſionis, & obiectionis ſuæ, propter peccata tollenda; cum quibus ſi veniat, non dubitem, quòd maximè acuetur aduerſùs illos, quos in illis peccatis inuenerit, propter quæ talia dedecora ſubiuit. Ad hæc Rupert. ſuprà: *Qualem viderant euntem in cælum? Viderant euntem formam ſerui, viderant in manibus, & pedibus eius fixuram clauorum, viderant latus eius lancea vulneratum, & talem ſuſceperant nubes ab oculis eorum. Grande, & dulce gaudium intuentium, quia talis eleuatus eſt; & grandis timor, ac tremor expectantium, quia talis, & ſic veniet.* Quippe expectantes venturum cum ſignis paſſionis, ſi adhuc in peccatis ſunt, meritò debent timere, & tremere, quia vehementer iraſcetur in eós, propter quos talia ſuſcepit dedecora. *Actor. 1.* *Rupert.* *Idem.*

Cant. 3. Egredimini, & videte filiæ Sion, Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis illius, &c.

§. V.

In primis virtutum floſculis non parua iam ſeges fructuum ſentitur.

CAntatiſſimas Salomonis nuptias miratus diuinus ſcriptor, eas inuenit in ſingulis iuſtis, qui ſe Deo, & virtuti adiungunt. Dicit enim: *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater ſua in die deſponſationis illius.* Duo ex Salomonis nuptiis proponit fauſtiſſima, nimirum & coronam, & nuptiarum tempus. Corona ex floribus conſtabat, tempus erat vernum; vtrumque placet Pinedæ lib. 5. de rebus Salomonis cap. 4. Conueniunt ergo ſponſi corona, & tempus nuptiarum in eo, quòd ab vtriſque flores proſiliant. Et cur maluit commendare nuptias à florum tempore, & non potiùs à tempore fructuum, qui optatiſſimi ſunt in nuptiis? Hinc forſan diuinus vates extollebat venientis ſponſæ gloriam, quæ ſufficiebat, vt in ipſo florum tempore faceret tempus fructuum. Simile dicebat Sanctus Venantius Fortunat. lib. 8. in Beatæ Radegundis aduentu.

Abſtuleras tecum, reuocas mea gaudia tecum,
Paſchalemque facis bis celebrare diem.
Quamuis incipiant modò ſurgere ſemina ſulcis,
Hic egomet, hodie, te reuidendo meto.
Collige iam fruges, placidos compone maniplos,
Quod ſolet Auguſtus, menſis Aprilis agit.

Et

Et licèt in primis modò gemma, & pampinus exit,
Iam meus Autumnus venit, & vua simul.
Malus, & alta pyrus gratos modò fudit honores,
Sed cum flore nouo iam mihi poma ferunt.
Quanuis nudus ager nullis oneretur aristis,
Omnia plena tamen te redeunte nitent.

Sic sanctissimus vir in ipsos verni temporis flores ingentes Augusti messes venire dicebat ab vno Radegundis virginis aduentu. Nec mirer, quòd de tantæ virginis accessu vel in primis veris flosculis totæ appareant collectæ diuitiæ autumni. Imò inde fœlicitatem indago eorum, qui sese dedunt & virtuti, & Christo. In tanto enim coniugio hominis & Dei, hoc inuenio singularissimum, quod primis virtutum flosculis copiosissimæ ingentiarum messes fructuum. Ad sponsæ diuinæ floridam coronam spectabat Psalm. 64. Psalm. 64. aiens: *Benedices corona anni benignitatis tua, & campi tui replebuntur vbertate.* Anni coronam vocat floridum illud sertum verni temporis, cui statim adiungit totam repletionem campi. Qui enim sub Dei benedictione incipiunt virtutibus florere, in ipsis floribus ingentem copiam fructuum capiunt. Vt dicat Gillib. Abb. serm. 20. in Gillib. Abb. Cant. *Videte iam quomodo benedixit corona anni benignitatis sua, quomodo campi eius repleti sunt vbertate. Videte coronam, & videte copiam.* Equidem in quibus coronabatur flosculis iam visebatur ingentis fructus copia. Quidquid fructus solet Augustus offerre, in ipso Aprili virtutis metebat. De Abrahamo colloquente cum Deo locutus textus Genes. 15. ait: *Statim sermo Domini* Genes. 15. *ad eum factus est, dicens: Non erit hic heres tuus; sed qui egredietur de vtero tuo, ipsum habebis heredem*, &c. *Credidit Abraham Deo*, &c. Quid est, credidit Abraham Deo? Pulchrè ait D. Basil. Basil. Sel. Sel. orat. 7. *Accepta promissione habuit filium ante filij partum, & spe ipsa prius Isaacum peperit, quam aluum.* Ecce tibi quid habent, qui cum Deo negotiantur, in ipsis spei floribus fructus capiunt; tardior est natura, tardior inuenitur annus, vt fructus pariat, at ex adiuncto tibi Deo omnem præuenis tarditatem, & cumprimùm gemma, & pampinus, & flos exit, iam autumnus adest.

§. VI.

Mariæ matri adscribendæ omnium iustorum coronæ.

Habuit & hoc Salomon in nuptiis suis, quòd nuptialem coronam ei texuerit mater, iuxta illud: *In diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis suæ.* de more omnium nuptiarum, etiam prophanarum, vt insinuat Sanchez, & probat Pineda lib. 5. de rebus Salomonis cap. 4. In quo non parua agnoscitur iustorum hominum gratia; quibus non vulgaris mater, sed Maria Deipara coronas texuit, vt nuptias celebrarent cum Agno. Rem adumbrabat Iudith cap. 15. vbi locutus textus de eius trium- Iudith 15. pho post Holophernis stragem ait: *Et omnes populi gaudebant cum mulieribus, & virginibus, & iuuenibus in organis, & citharis.* Quæ prolixius leguntur in Græco, & sic in translatione nostri Serarij sibi habent: *Et concurrit fœmina ex Israel, vt ipsam videret, & benedixerunt ipsam, & fecerunt ipsi chorum ex se ipsis. Et ipsa sumsit manibus Thyrsos sumpsit, dedítque mulieribus, quæ secum erant. Et coronarunt se oleaginis coronis tam ipsa, quam cum ipsa illa. Ipsa autem populum vniuersum progrediebatur, in choreæ fœminas omnes ducens, & sequebatur omnis vir Israelis armatus cum coronis, & hymnis in ore ipsorum.* Ecce tibi & fœminæ, & viri coronati sequebantur Iuditham, vt à qua & per quam omnes eorum coronæ venissent. Et fallar, si non similiter vniuersi iusti viri, & fœminæ coronas suas acceptas referant Mariæ. Vt meritò dicat D. Ephrem orat. de laudibus Mariæ: *Aue virorum iuxta, mulierumque regina, & tutela; aue domina sceptrum fidelibus tuis impetrans.* Quidquid enim triumphale, Ephrem. & regium in hominibus conspicitur, non dubitem illud venire ex impetratione Mariæ. Apocal. cap. 4. apparuit regalissimus thronus, in quo Princeps cœli, & terræ sedebat, quem circumstabant viginti quatuor seniores aureis coronis ornati. Ij proiicientes coronas ante thronum dicebant: *Dignus es Domine Deus noster accipere* Apocal. 4. *gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia*, &c. Sed & cap. 5. iuxta thronum apparuit Agnus tanquam occisus: *Et viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno*, &c. *& cantabant canticum nouum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius, quia occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. Et fecisti nos Deo nostro regnum*, (in margine *Reges*) *& Sacerdotes, & regnabimus*, &c. Expende hæc: *Fecisti nos Deo Reges, & regnabimus*; Agno enim referunt, quòd facti sint Reges; sedenti autem in throno, solùm dicunt, *quia creasti omnia.* Et cur non etiam dixerunt sedenti in throno, quòd illos fecerit Reges; id autem vni Agno referunt? Nonne sedens in throno, & Agnus idem erat? Erat equidem, sed per sessionem in throno ostendebatur, quod ex patre filius Dei habebat, per Agni autem speciem sola patebant quæ ex parte matris veniebant. Meritò ergo coronas, & regnum Agno referunt, quas sine eius gratia, & matris Mariæ solicitudine minimè haberent. Quò spectans D. Basil. Sel. Basil. Sel. orat. de verbi Incarnatione ait: *Qua lingua adeò est diserta, & sonora, qua virginem illam pro dignitate decantare queat? Per eam enim illustribus bonis ditati sumus. Ex ipsa namque flos Iesse exortus est, genusque nostrum gloria, & honore coronatum est.* Debentur & solicitudini, & impetrationi Mariæ humani generis coronæ. Quidquid enim triumphale, quidquid regium, quidquid diadematę dignum in nobis effulget, de tantæ matris venit solicitudine.

§. VII.

A castitatis triumphis maximè conspicabilis quis fit.

Non ad regium diadema auri, sed ad nuptialem florum coronam videndam filiæ Sion conuocantur, vt suprà Pineda noster notabat. Quippe dicit: *Videte Regem Salomonem in* Pineda. *diademate, quo coronauit eum mater sua in die desponsationis illius.* Et cur magis inuitantur ad videndum Salomonem in corona nuptiarum, quàm in corona regni? Rationem indigitat D. Chry

D. Chrysostomus homil. 9. in prima epist. ad Timoth. fatus : *Chrysost.* *Idcirco quippe coronæ imponuntur sponsi capiti, vt victoriæ signa sint; quòd scilicet antea libidini impenetrabiles, ita demum cubiculum ingrediantur, quia scilicet à voluptate superati non sunt.* Quando autem coronæ inuictam nuptorum ostendebant castitatem, non mirer, si tunc vicinia conuocentur ad eos videndos, simus enim à castitatis triumphis maximè splendidi, & conspicabiles. Hinc clamabat Dauid Psalm. 131. *Psalm. 131.* *Paraui lucernam Christo meo.* Et qualem lucernam parauit? Ait D. Cyril. Hierosol catech. 10. *Cyril. Hier.* *Alij quidam lucernam, prophetiæ claritatem interpretati sunt, alij quidem lucernam capiebant pro Incarnatione, & Virgine.* Nec immeritò virginitatis virtuti lucerna tribuitur, vt enim lucernæ faciunt res conspicabiles; sic vel Dei filius, vel homo iustus maximè redditur conspicabilis per virtutem virginitatis. De diuina sponsa dicebatur Cant. 8. *Cant. 8.* *Lampades eius lampades ignis atque flammarum.* Circa quæ ait D. Iustus Orgelit. *Iustus Org.* *Vasa in quibus castitas habitat, semper sunt splendida, & Spiritus sancti igne feruentia.* Proh virtutem castitatis, quàm conspicuos, & splendidos tuos alumnos facis!

§. VIII.

Inter passionis suæ vulnera nescit Deus non propitius apparere suis.

A Matre coronatus prospiciendus proponitur sponsus animarum nostrarum, dum dicit textus: *Videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua.* Et non quidem mater Maria, sed mater Synagoga, quæ illum crudelibus coronauit spinis. Sic Proclus, Bernard. Ruffin. Appon. Iustus Angelom. Honor. Ansel. & alij relati à Patre Mart. del Rio. Et quando corona spinea adeò crudelis, & cruenta erat, cur tam anxiè vocantur filiæ Sion, vt videant illam? Cur non magis timetur teneris, & infirmis puellis, si inter spinas accedant? Cruentæ quidem erant spinæ capiti Iesu impositæ, at in illo conflictu sic dulcescit Iesus meus ad suos, vt de spinis ipsis charitatis coronam eliciat, qua totum se, & floridum, & amabilem, & propitium videntibus exhibeat. Ait Theodor. lib. 2. in Cant. *Theodor.* *Matrem appellat Iudeam. Spinis enim illum contemptus causa coronauit. Ipse verò per spinas suscepit diadema charitatis.* Iudæa mater coronam spineam ponebat meo Iesu; at ipse ab spinis floridam amoris coronam eliciebat, quo verior nostri amator ostendebatur. Tunc enim maximè floridum, & amatorem hominum se oculis nostris dabat, cùm sub horrentium spinarum aculeis nos intuebatur. Et quando inter passionis suæ vulnera respiciens nos Iesus, non propitius apparet? Cant. 2. *Cant. 2.* *En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos. Et dilectus meus loquitur mihi, surge, propera amica mea, columba mea, formosa mea.* Post parietem stabat absconditè lustraturus vias meas, & gressus meos. Et dum tacitus lustrat, post paululum tot mihi verba plena amoris facit, dum animam meam vocat amicam, formosam, columbam. Vnde qui absconditè meas vias lustrabat, subitò ostenditur mei tam affectuosus amator? An quia nihil inuentum est in me malitiæ? Minimè gentium; quin totus ego sordeo peccatis: at cùm me per fenestras sui corporis passi, & perfossi cernebat, non potuit mihi inde non totus melleus, & propitius monstrari. Ad hæc D. Iustus Orgelit. ibi fatur: *Iustus Org.* *Potest etiam intelligi, quòd tunc per fenestras prospexit, quando in passione lancea perforato latere, sanguine & aqua manante, redemptionis, & lauacri sacramenta produxit.* Quòd si lateris vulnus fenestra fuit, per quam nos Iesus respiciebat, non mirer, quòd inde trahat, quo nos mundet, & formosos faciat, & totum se nobis ostendit propitium, & amabilem.

§. IX.

De passionis Christi conspectu vel infirmissimi vires accipiunt, vt alios acquirant Christo.

HÆreo præcedentium Patrum sententiæ, putantium non aliam coronam veri Salomonis videndam proponi, quàm spineam, dum dicitur: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate*, &c. Sed miror, quòd ad tam horridum spectaculum Iesu spinis coronati inuitentur filiæ Sion. Lucæ autem cap. 14. *Luc. 14.* *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos*, &c. quos si inspicias, omnes erant viri. de quibus ait tandem Dominus, *Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cœnam meam.* Ecce tibi quotquot vocantur ad Dei nuptialem cœnam, viri sunt; quæ autem vocantur ad videndam coronam spineam filiæ dicuntur, nimirum fœminæ infirmæ. Et quando ad cœnam nuptialem viri vocantur, cur ad videndam coronam spineam fœminæ inuitantur? Habet equidem hoc conspectus diuinæ passionis Christi, vt ab illo vel infirmissimæ mentes sic roborentur, vt non solùm ipsæ sequantur, sed & alios Christo acquirant. Matth. 27. locutus de Pilato ait: *Matth. 27.* *Sedente illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi, & iusto illi. Multa enim passa sum per visum propter illum.* Et mirabile maximè est, quòd in tota illa scena accusationum aduersùs Iesum, nullus inuentus sit, qui audeat iudicem alloqui in fauorem illius præter mulierculam hanc vnam. Et cur hæc vna audet stare pro Iesu coram iniquissimo iudice? Ait illa: *Multa passa sum per visum*, &c. Planè vel visu gustauerat aliquid passionis illius, quo adeò roborata fuit, vt non solùm stet à parte eius, sed & nitatur illi acquirere maritum. Ait ibi D. Hilarius: *Hilar.* *Quia ipsa multum sit passa pro Christo in eamdem gloriam futura spei illum, cum quo conuersabatur, inuitat.* Vtinam & nos vel visu gustaremus passionem Christi; ô quam roboraremur, vt non solùm hæreremus illi, sed præcones facti eius gloriæ alios niteremur acquirere. Matth. 28. dicebat Angelus mulieribus: *Matth. 28.* *Scio quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis. Non est hic: surrexit enim, sicut dixit: venite, & videte locum, vbi positus erat Dominus. Et citò euntes, dicite discipulis eius, quia surrexit, & ecce præcedet vos in Galilæam.* Quando mittebantur nuntiaturæ resurrectionem Christi, priùs inuitantur, vt so-

pulchrum, & sepulchralia lintea mina videant. Et cur necessum fuit, quòd viderent sepulchrum, quando mittebantur nuntiaturæ Christi præsentiam in Galilæa futuram? Non immeritò priùs illis datur sepulchrum videndum, vt inde roboratæ intrepidiores fiant ad nuntiandam discipulis Saluatoris vitam. Sic enim ibi ponderabat Ammonius in Harmonia Euangel. inquiens: *Cum lapidem ingentem ab ostio sepulchri motum cernerent, ac corporis Domini vestigium, id quod referebant fasciæ, iubentur ab Angelis Christi resurrectionem discipulis illius nuntiare, & prædicare.* Non antea, sed post visum sepulchrum, & passi corporis vestigia, nimirum fascias visas, iubentur ire prædicaturæ discipulis; de conspectu enim passionis, maximè roboramur, vt illius prædicatores simus. Huc trahe dicta tom. 2. de Christo figur. lib. 5. cap. 23. §. 11. & tom. 3. lib. 6. cap. 5. §. 9.

Ammon.

§. X.

Christi passi conspectus maximè tenet hominem, ne exorbitet.

Filiæ vocantur ad Salomonis nuptialem coronam videndam, dum dicit: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate*, &c. Sed Lucæ cap. 14. dum Dominus nuptiale conuiuium filio parat, *vocauit multos*, quorum nullus, vt ait Dominus, cœnam gustabit. Quando ergo viri vocati ad nuptiale conuiuium, peccant; cur non magis timet Dominus ab specie nuptiarum? Cur fœminas infirmas ad videndum nuptiale sponsi sertum vocat? Propter fugam nuptialis conuiuij pereunt viri; & non peribunt fœminæ fugientes à conspectu coronæ nuptialis? Noui fœmineam infirmitatem, sed & noui coronæ virtutem ad quam vocantur. Erat enim corona spinea, vt probauimus §. 8. quæ visa in Iesu capite, vel infirmissimum quemquam continebit, ne in ruinam abeat. De illa dicebat Clemens Alexandrinus lib. 2. Pædagog. cap. 8. *Hoc diadema spinarum inimicum iis, qui insidiantur, eos prohibet; iis autem qui in Ecclesia simul versantur, amicum, eos circumsepit, & munit.* Quod spinea sepes facit in arcendis malis, & defendendis bonis; hoc præstat spinea corona visa in Iesu capite, inimicos quàm longissimè arcet, & nos sepit, & munit, ne in mala ruamus. Ait Oseas cap. 2. *Quæ dixit: Vadam post amatores meos, qui dant panes mihi, & aquas meas, lanam meam, & linum meum, oleum meum, & potum meum. Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis.* Currenti ad vitia minatur Deus sepem spinarum, ne possit præteriri. Quò spectans Theodor. ait: *Hac vltio misericordia plena est, quæ impietatem facit cessare.* Vltio de spinis immissis in via, ne peccator currat post vitia, multum habet misericordiæ, qui facit nos à peccatis cessare. Et quis dicat misericordiam illam magnam, qua Deus non vias nostras spinis sepiuit, sed suum diuinissimum caput? Equidem hoc misericordiæ superplenum fuit, quando inde maximè detenti sumus ne rueremus post peccatum. Quod enim vitium non cessat in eo, qui præ oculis Christum passum habet? Post Spiritus sancti aduentum Apostoli ebrietatis accusabantur; quos sic defendit Petrus Actorum 2. fatus: *Non enim, sicut vos existimatis, hi ebrij sunt, cum sit hora diei tertia.* Ex eo illos excusat, quòd erat hora diei tertia, quasi hora tertia non potuerint inebriari. Et cur hora diei tertia ebrij esse non poterant? De cantatissimo ebrio dicebat Epigrammatarius:

Clem. Alex.

Oseæ 2.

Theodor.

Actor. 2.

Hesterno fœtere mero, qui credit Acerram
Fallitur, in lucem semper Acerra bibit.

quasi in nulla hora possit inueniri liber ab ebrietate. Cur ergo Petrus ex hora tertia arguit non posse esse ebrios Apostolos? Hora tertia fuerat Iesus cruci suffixus, & quæ hora Iesum passum discipulis præsentabat, minimè illos sineret ire in ebrietatem. Ait D. Cyrillus Hierosolymitanus catech. 17. *Si autem non confiditis mihi, ex ipso tempore intelligetis, verum esse, quod dicitur. Est enim hora diei tertia. Hora enim tertia crucifixus est, vt Marcus dicit.* Adeò potens est Christus passus præ oculis positus, vt homines in bono firmet, & contineat; vt ex eo quòd probentur esse in tempore, quo Christi passionem ex aliquo excitatiuo meminissent, pateat vel infidelibus eos alienos esse ab omni vitio.

Cyrill. Hier.

§. XI.

In vno Iesu bonorum soliditas inuenitur.

Nec immeritò ad vnum Iesum ex virginea carne florentem filiæ Sion inuitantur. Dicitur enim illis: *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius.* Quæ à non ignobili Doctorum parte referuntur ad diem incarnationis, quando Verbum sibi nostram vniuit carnem in vtero virginali. Tunc lilium in nostris campis apparuit, tunc flos de radice Iesse pullulauit, tunc corona benignitatis visa est replere campos vbertate. Habentes igitur hunc florem, meritò perituros vetamur vel videre, quando in hoc vno bonorum habebimus soliditatem. Vt dicat Tertullian. lib. de corona militis. *Quid caput strophiolo, aut dracontario damnas diademati destinatum? Nam & Reges nos Deo, & patri suo nos fecit Christus Iesus. Quid tibi cum flore morituro? Habes florem ex virgine Iesse, super quem tota diuini Spiritus gratia requieuit, florem incorruptum, immarcescibilem, sempiternum.* O quàm fœlices, qui à perituris flosculis, & bonis oculos auertunt, & vnum hunc Iesse florem Iesum spectant, in quo nullam gratiam repositam non habent! De Virginum laude dicebat Paul. 1. ad Corinth. 7. *Mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini sunt, vt sit sancta corpore, & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat, quæ sunt mundi*, &c. Ista est infelicitas nuptarum, quæ cogitent, & spectent mundialia; illa fœlicior, quæ in vno florido Iesu cogitatum suum habet. Quò spectans D. Zeno lib. 1. serm. 8. dicebat: *Nupta cogitat, quemadmodum placeat marito; virgo quemadmodum Deo. Hæc extraneis ornamentis ornatur; longè illa ornatior, aliunde quia nescit ornari. Hæc variis vnguentis, & odoribus flagrat, illa vnici floris sui (nempe Iesu) quouis prato iucundior, in cælum ipsum honore læto respirat.* Expende illud, *vnici floris sui*, &c. nil aliud spectat, in nullo alio quiescit, nisi in vnico flore suo

Tertull.

1. Cor. 7.

Zeno.

suo Iesu, in quo est omnium bonorum plenitudo. Ex quo enim Christus aduenit, vnum florem habemus, qui nos omnes impleat bonis. Isaias cap. 61. *Isai.61.* *Indumento iustitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis. Sicut enim terra profert germen suum.* Græcè legitur, *vt terra profert florem suum.* Quæ verba ponderans D. Cyril. Alex. *Cyril. Alex.* ibi ait: *Affulgescente gentibus Christo, iustitia, & exultatione, quasi florida quadam herba coronat orbem, quod ostendit, inquiens: Et vt terra profert florem suum, & vt hortus semina sua; sic germinare faciet Dominus exultationem in conspectu omnium gentium. Videtur autem florem coram gentibus dicere Dominum Iesum,* &c. Sic cum vno flore Iesu & coronæ, & exultationes, & abundantia omnium bonorum veniunt nobis. Quò spectans Oseas cap. 14. *Ose.14.* ait: *Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius vt Libani. Ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius, & odor eius vt Libani. Conuertentur sedentes in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt quasi vinea,* &c. Ab vno rore ex cœlo cadente, vide, quot bona parturiantur, & flores, & fructus, & odores, & protectiones, & messes, & vindemia. Et qui ros iste? *Ruffin.* Ait Ruffin. ibi: *Incarnationis siquidem sacramento ros gratiæ in Ecclesiarum arua descendit, vt passim diuersis virtutibus fructuosa vitis, liliaque prodirent, & fieret multiplicationis fidelium tanta fœlicitas, quanta esset agri pleni frugibus, fructibus, floribus gloriantis. Sicque conuertentur sedentes in vmbra eius, id est, diuersæ nationes sub protectione Ecclesiæ requiescere concupiscent; vt & corporalis, & spiritualis vigoris alimoniam in vino, & tritico consequantur.* Nihil floris, nihil fructus, nihil solidæ alimoniæ inueniri potest, quod non fidelibus adtenerit in vno Christo.

3. *Regum* 9. Pharao Rex Ægypti ascendit, & cœpit Gazer, succenditque eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.

§. XII.

Quæ à Dei manu veniunt, in æstimatione sunt magna apud virum sapientem.

Mirabar, quòd dotis gratia Salomon à potentissimo Ægypti Rege socero suo ciuitates in cinerem redactas acciperet; cùm dicat textus: *Pharao Rex Ægypti ascendit, & cœpit Gazer, & succendit eam igne,* &c. *& dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.* Multa alia splendida, & ditia habebat potentissimus Rex, quæ posset dare in dotem filiæ suæ: cur placuit Salomoni combustam ciuitatem Gazer accipere de manu eius? Et si ciuitas hæc erat adeò vilis facta, & in cineres redacta, tamen, vt concors est omnium doctorum sententia, pertinebat ad terram promissionis, quam Deus mandauerat populo suo, & quæ nondum in possessionem eius venerat. Ideo Salomon pluris fecit ciuitatem licèt vilem, & in cinerem redactam, quæ tamen iuxta Dei promissionem, illi obueniebat, quàm cæteras omnes diuitias Ægyptij Regis. Nunquam enim dona, quæ ex Deo veniunt, etsi parua & vilia, non æstimabiliora sunt apud virum sapientem. Huc affero illud Iacob suspirium, de quo ait Genes. 48. *Genes.48.* *Cùmque appropinquare cerneret Israel diem mortis suæ, vocauit filium suum Ioseph, & dixit ad eum: Si inueni gratiam in conspectu tuo, pone manum tuam sub femore meo, & facies mihi misericordiam, & veritatem, vt non sepelias me in Ægypto, sed dormiam cum patribus meis,* &c. Sic bonus renuit ossa sua in Ægypto sepeliri, sed magis amat in terram Chanaam transferri. Et cur in mortis hora, quando ab omni terra exiturus erat, adeò in terram Chanaam se ostendit affectum, vt præ sepulchro illius contempserit Ægyptia Mausolea? Sciebat terram Chanaam sibi, & semini suo ex Dei promissione datam; quam vt donum Dei respiciebat, sic in illam æstimationem suam præ cæteris ostendebat. Rupertus lib. 9. in Genes. cap. 21. *Rupert.* *Quid autem Patriarcha tantus, ciuis cœli, tantopere de corpore iurauit? Videlicet, quia terra repromissionis Domini erat,* &c. *Donum autem Dei qualecumque sit, siue magnum, siue paruum, cœleste, siue terrenum pro honore, vel charitate dantis pretiosum est, & debet esse in oculis sapientis.* Inde æstimandæ sunt res, si à Deo nobis obueniant; quæ enim aliunde, quàm à Deo peculiariter sunt, haberi debent alienæ. Notum est, vt Iacob egressus à terra Chanaan, in qua peregrinatus erat cum parentibus suis, venit in Mesopotamiam auitam suorum patriam, ibique sponsas accepit filias Laban patrui sui. Post multos verò dies Genes. 30. *Genes.30.* *Dixit Iacob socero suo: Dimitte me, vt reuertar in patriam, & ad terram meam,* &c. Et quidem Mesopotamia illi clarius patria erat, ibi enim & nati, & defuncti ataui eius, & ex illa totam suam originem ducebat; cur modò illam vt extraneam, & alienam contemnit, aliamque patriam vocat, in qua peregrinabatur cum patribus suis? Hanc habebat ex Deo, ideoque illam vt patriam propriam æstimat, illam vt alienam contemnit. Rupertus lib. 7. in Genes. cap. 35. *Rupert.* *Nec illud prætereundum, quod ait, vt reuertar in patriam; peregrinationem patrum suorum patriam terramque suam vocans propter Deum; è contra terram patrum suorum peregrinationem suam vocat.* Originariam terram in qua auorum sedes erat, alienam & extraneam reputat; illam autem in qua peregrinus erat, patriam habet, & vt patriam æstimat, propter Deum, cuius promissione ad eum peruenerat. Sic sapientes viri maximi æstimant, quidquid doni sciunt venire à Deo. Ex quo lucem capiunt D. Epiphanij verba, quibus in sermone in Assumpt. Mariæ eius extollit priuilegia. *Epiph.* Ait enim: *Virgo inuenitur esse cœlestis sponsa, & mater, quæ donorum antenuptialium nomine Spiritum sanctum accepit, dotis verò gratia cœlum vnà cum paradiso.* Et quando dotis gratia cœlum acceperit, ad quid additur, quòd acceperit illud vnà cum paradiso? Quid paradisus vt tantæ Reginæ dos credatur? Totius paradisi, imò & sæculi dos creditur data primis parentibus, teste Tertul. lib. de Pœnit. sed illa dos, & perdita, & forsan, quo ad nos, inflammata fuit, quando flammeus gladius positus

in eius ostio. Quid ergo hæc pusilla, & perdita, & quoad nos inflammata dos ad Mariam cæli Reginam? Habebat hoc paradisus ille, quod peculiariter à Deo plantatus fuerat, & peculiariter ab ipso Deo designatus pro sede humanæ naturæ perseuerantis in originali iustitia; ex quo tantam excellentiam accepit, vt meritò posset venire in dotem cœlestis Reginæ. Compone ergo modò Salomonis sponsam, & veri Salomonis sponsam, & matrem Mariam, vt illam dotaret Pharao, flammas in Gazer ciuitatem misit, & inflammauit illam. Vt hanc dotaret Deus, flammeum gladium posuit in ostio paradisi. Per illam accepit Salomon primitiuæ promissionis terram, quasi de domo Dei illam acciperet. Per hanc restitutus fuit status originariæ iustitiæ, nihilque in ea apparuit, quod non redoleret manus diuinas.

§. XIII.

Antiquæ peccatorum clades facilè abscon-duntur in præsentanea quadam fœlicitate, non sic recentes.

NOn otiosum est, quòd Gazeris ciuitatis clades, & expugnatio eo vsque dilata fuit, vt posset dari Salomoni in dotem vxoris Ægyptiæ. Ait enim: *Pharao Rex Ægypti ascendit, & cœpit Gazer, & succendit eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.* Erat ea ciuitas pertinens ad partem Israëlitarum, à quibus in principio redacta fuerat sub tributo; & postmodum nullo modo expugnari potuit. Et cùm Deus munitissimas alias Chananæorum ciuitates tradidisset Israëli, huius expugnationem distulit vsque ad Salomonis tempora, vt illi in vxoris Ægyptiæ dotem daretur. Et cur id molitus fuit Deus? Vt Salomon iungendus idololatris vxoribus, præ oculis haberet recentes Chananæorum clades, in quas eos idololatria deiecit. Antiquæ enim illorum clades penitus abscondebantur, sub præsentaneis nuptiarum festis. Valent enim præsentes felicitates penitus fugare scelerum supplicia veterascentia. Apocal. 13. vidi bestiam de mari ascendere multis redimita coronis, cui potestatem magnam Draco dederat. Apoc. 13. Quid tunc? Ait textus: *Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ, & adorauerunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ? Et quis poterit pugnare cum ea?* Et quidem sub nomine bestiæ huius congregatio peccatorum, impiorumve intelligebatur, quorum innumeri non solùm antiquitus impugnati erant, sed & victi, & funditus perditi. Et nihilominus eius bestiæ admiratores, à nullo potuisse eam impugnari, nec tangi. Et quando nil frequentius in mundo, quàm impiorum excidia, & pœnæ: vnde est, quòd modò putentur à nemine posse lædi? Apparebant modò in florido statu sui regni, multis redimiti diadematum sertis, cuius fœlicitatis præsentaneæ intuitu sic rapiuntur terreni, vt de antiquis cladibus nihil possibile suspicentur. Rupert. Ait Rupertus lib. 8. in Apocal. *Itaque admirantes, & adorantes, dicent: Quis poterit pugnare cum ea? Sic fatui fatua loquentur, non recordabuntur, quod quondam Pharao cum curribus, & equitibus suis, pugnante Deo pro Israële, in mare mersus sit, quòd canes comederunt Iezabel, quod Nabuchodonosor ex hominibus eiectus est, quòd Aman in patibulo appensus est, quod Antiochus intrinsecus computruit, quod Nero vt dedecorosè vixit, ita & turpius periyt. Horum non recordabuntur, imò nec si quis commemoret audire patientur.* Sic inter præsentaneas impiorum fœlicitates, multos inuenies, qui admirentur, & adorent eos, neminem, qui quondam facta illorum excidia recordentur, nec audire velit. Quis in florenti impiæ puellæ vultu meminerit potuisse aliquando similem à canibus decerpi? Quis in potentissimo Principe, in superbissimo Imperatore dum triumphat, videt Pharaonis, Amani, Antiochi, Neronis excidia? Antiqua sunt hæc, & quorum memoriam præsentaneæ fœlicitates funditus deleant.

§. XIV.

In mundialibus bonis non potest non apparere finis.

LÆtissimis Salomonis nuptiis illa ingeritur dos, quæ magnæ vrbis Gazer excidium, & cineres ob oculos proponat. Pharao enim Rex Ægypti ascendit, & *cæpit Gazer, & succendit eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ, vxori Salomonis.* Et cur lætissimis Salomonis nuptiis adeò funestæ dotis munus ingeritur? Cur non potius quidquid lethale est ab ipsis arcetur? Est hæc bonorum mundialium notissima conditio, quòd non possit inter illa non se prodere lethalis finis, & ruina extrema. Quò spectans D. Athanasius orat. de Incarnat. Verbi, ait: *Quis denique alius ita mortales certos, confirmatosque reddidit de immortalitate vt Christi crux, eiusque corporis resurrectio? Nam & Græci quidnis ementiti, non potuerunt tamen idolis suis resurrectionem admentiri.* Athan. Quid sapientius? Nil non mentiebantur Græci de bonis, de fœlicitatibus, de victoriis, de immortalitate autem, de vita, bonisque æternis, qualia nos speramus per Christum nihil vel mendaciter dicere ausi sunt. Non potuerunt mentiri æternitatem in gloriis suis, vt enim mundiales erant, & huius creationis, non poterat non videri earum finis extremus. Daniel cap. 7. ait: *Aspiciebam ergo in visione noctis, & ecce cum nubibus cæli quasi filius hominis veniebat, & vsque ad antiquum dierum peruenit, & in conspectu eius obtulerunt eum. Et dedit ei potestatem, & honorem, & regnum, & omnes populi, tribus, & linguæ ipsi seruient; potestas eius potestas æterna, &c.* Dan. 7. Sic de potestate, & regno Iesu dato à Patre verissimè prædicatur, quod est potestas æterna, & regnum æternum. Sed audite, quid dicat de potestate, & regno Antichristi Apocal. 13. *Dedit illi draco virtutem suam, & potestatem magnam, &c. Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam, & gentem.* Apocal. 13. Ecce tibi quàm æmulerur diabolus Iesu regnum, & potestatem, vt det similem filio suo Antichristo. Data est virtus, & potestas Iesu, similiter dicitur potestas magna data Antichristo. Datum est Iesu quòd omnes populi, & tribus,

&

& linguæ seruiant ei; simile de Antichristo dictum est. At dicitur de Iesu, *potestas eius potestas æterna*; id quod minimè dicitur de Antichristo. Et cur id saltem mendaciter non dicit diabolus de tanto filio suo? Nonne alia multa falsa confinget de illo; cur & hoc falsum non dicit, quòd nimirum & regnum, & potestas eius æterna sit? Planè talia sunt mundialia omnia decora, & fœlicitates, vt nec mendaciter de illis possit prædicari æternitas. Ait Rupertus lib. 8. in Apocal. *Porrò quod illic dictum est, potestas eius potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum eius, quod non corrumpetur: hic in isto contrario nullatenus saltem adulteratum, vt cætera sunt, inuenimus. Nec enim potestas illa, quam dedit iste huic filio perditionis, æterna, siue incorruptibilis potest esse, vel dici.* Expende illud, *nullatenus saltem adulteratum*, &c. quippe multa alia bona ficta, & adulterata inuenientur in illo perditionis filio; sed inter illa nullo modo æternitas apparebit, nec ficta, nec mendaciter dicta. Talia enim sunt hæc mundialia bona, quæ de se nec mendaciter æternitatem, sed corruptionem dici permittant. Actor. 12. dicitur de Herode: *Statuto autem die Herodes vestitus veste regia sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat, Dei voces, & non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini.* Expende illud, *confestim*, hoc est, inter ipsum honorem exhibitum à populo. Et cur inter ipsos honores? Non passi sunt mundiales honores, quòd vel mendaciter aliquid æternum in eis fingeretur. Iuxta quod dicebat Iosephus lib. 19. de Ant. cap. 7. ex lectione Ruperti lib. 8. in Apocal. Vbi primos Solis radios argentea Herodis vestis gremio suscepisset, repercusso splendore duplicatam spectantibus lucem fulgore metalli vibrantis effudit, vt intuentibus præstringeret aciem fulgor aspectus, *& per hoc plus aliquid de eo, quod humanæ naturæ est, artifex arrogantia mentiretur, illico adulantis vulgi concrepant voces, honorem sonantes, sed exitium ferentes*, &c. Expende, vt totus ille honor simul cum exitio venit, ne supra humanum puluerem aliquid æternum in mundialibus bonis vulgus mentiretur.

Rupert.

Actor. 12.

Ioseph.

§. XV.

Christi sponsis à cineribus præstantissima fœcunditas exurgit.

NVnquam non ponderanda est dos illa vxori Salomonis à patre exhibita, nimirum: *Cæpit Gazer, & succendit eam igne, &c. & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.* Et cur succendenda fuit vrbs, & occidendi ciues, vt inde ex cineribus, & cadaueribus fieret dos tantæ Reginæ? Nonne ominosa esset nuptiis fœlicissimis & cineris, & mortis sterilitas? Ominosa equidem forsan esset nuptialibus mundi festis, sed non diuinis. Quæ enim Dei filio vero Salomoni nubunt sponsæ, ex cineribus, & cadaueribus fœcunditatem præferunt præstantissimam. Rachel in partu defuncta reliquit filium Genes. 35. quem pater vocauit Beniamin, hoc est, filium dexteræ. Vxor etiam Phinees in partu deficiens, dedit etiam filium vocatum Ichabod. 1. Reg. 4. Insuper & Paulina nobilissima morte sua sic affecit maritum Pamachium, vt totum se dederit Christo. Quis non miretur sanctarum fœminarum etiam in cinere, & morte fœcunditatem, qua cantatissimos filios Deo pepererunt? Pulchrè id ponderans D. Hieronym. ad Pamachium consolatoria inquit: *De prima, Beniamin, hoc est, filius virtutis, ac dexteræ. De secunda inclytus Sacerdos Dei ex arcæ cognomine nascitur. Nobis post dormitionem, somnumque Paulinæ; Pamachium monachum Ecclesia peperit posthumum, & patris, & coniugis nobilitate patritium, eleemosynis diuitem, humilitate sublimem.* Ecce tibi quàm frequens sit sponsis Dei, quod de cineribus eam fœcunditatem trahant, qua nobilissimos Deo filios parturiant. Et filios dexteræ, & inclytos Sacerdotes, & humilitate monachos illustres de cineribus à Christi sponsa Ecclesia quotidie cernimus parturiri. Quò spectarent illa Iobi verba cap. 29. *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies meos.* Tritissima est alia lectio, dicens: *Sicut Phœnix multiplicabo dies meos.* In quo sicut Phœnix? In eo crediderim, quòd de cineribus sumit fœcunditatem suam. Ait Diuus Zeno serm. de resur. *Phœnix cum maturum lethi tempus aduenerit, à semetipsa innitatis sacris flammis libentissimè concrematur. Sepulchrum nidus est illi. Fauillæ nutrices: cinis propagandi corporis semen.* Proh nobilissimæ sponsæ Christi, veræ mundi Phœnices, quibus & flammæ, & fauillæ, & cinis pro fœcunditate sunt, qua virtutis filios cœlum impleant.

Hieronym.

Iob 29.

Zeno.

§. XVI.

Qui Christo adiungitur, nil aliud spectet nisi Christum.

SApienter Pharao vt dotaret filiam: *Cæpit Gazer, & succendit eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ*, &c. Non antea tradidit ciuitatem in filiæ dotem, quàm illam redigeret in cinerem, & vniuersos interficeret ciues. Voluit enim sapiens pater nihil spectabile ex suis tradere filiæ, vt vnum respiceret maritum. O quàm sapienter ageretur nobiscum, si ex paterna domo, ex mundo nihil non emortuum, & flammis succensum videremus, vt vnum nouerimus spectare Christum, cui semel adiuncti sumus. Sapientissimi parentis sunt illa verba Cant. 3. *Egredimini filiæ Sion, & videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua, in die desponsationis illius.* Et quidem in die desponsationis magni Principes multa sunt spectabilia, ad quæ videnda vniuersa multitudo concurrit. Cur hæ non inuitantur, nisi vt Salomonem videant? Aiunt ibi tres Patres apud Theodor. *His sponsa est allocuta discipulas, diligens id, quod demonstrari non potest, & humanam gloriam fugiens, cupiensque vt sponsum suum tantummodo omnes admirentur.* Adeò mundialia omnia despiciebat, imò fugiebat sponsa, vni adhærescens sponso diuino, vt totis viribus curaret, ne & discipulæ, & amicæ alium admirarentur, aut respiceret. Et quid aliud spectet, qui semel se Christo addixit? Actor. 10. *Ascendit Petrus in superiora, vt oraret.* Et cur necessum fuit, quòd oraturus superiora ascenderet? Ait D. Cy-

Cant. 3.

Theodor.

Actor. 10.

Cyrill. Alex. rillus Alexandrinus lib. 7. in Leuitic. *Nec enim tanti Apostoli consilium ex superfluo superiore delegit ad orandum, sed quantum ego arbitror, vt ostenderet, quòd Petrus, quia mortuus erat cum Christo, quæ sursum sunt, quærebat, vbi Christus est in dextera Dei: & non quæ super terram. Iliac ascendebat ad illa tecta, de quibus dicit, qui in tecto est, non descendat tollere aliquid de domo.* Hoc habeant, qui semel se dedunt Christo, infima quæque despiciant, & ad vnum semper Christum respiciant.

§. XVII.

Præstantem Dei sponsam dedecent, quæ mundialibus sunt communia.

ITaque Pharao: *Cœpit Gazer, & succendit eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ, &c.* Non enim auro multo, & argento dotauit filiam, sed excidio hostium viri sui, & incendio ciuitatum eorum. Quæ dos, vt non communis maximè exornabat puellam regiam; dedeceret enim tantorum Principum, & vxorem, & filiam, si dotaretur communibus. Vt discant sponsæ Christi, quàm illas dedeceant, quæ mundialibus sunt communia. Saul daturus filiam

1. Reg. 18. Dauidi 1. Regum 18. dicebat: *Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philisthinorum, vt fiat vltio de inimicis Regis.* Et cur ad dotem filiæ solùm requirit Philisthinorum cladem? Ait ipse apud Iosephum lib. 6.

Ioseph. cap. 11. *Nam & mihi nullum aliud tali munere optabilius: & filiæ fuerit honorificum non vulgaria ista dona accipere.* Equidem honorificum, & decentissimum erat tanti Principis filiæ, & sponsæ non teneri vulgaribus istis, & communibus dotibus, sed inusitatis aliis, quæ triumphos spectent reportatos de inimicis viri. Et Christi sponsa adhuc capietur vulgaribus istis, & vel vilissimæ communibus? Absit, sed illi hæc vulgaria incensa sint, & emortua; nihilque præ se ferat, quod non sit singulare, & inusitatæ virtutis signum. De sponso enim eius Hierosolymam

Matth. 21. ingrediente clamat Matth. cap. 21. ex Isaia: *Dicite filiæ Sion: Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.* Vt Rex veniebat, & tamen super asinam sedebat. Et cur cùm se Regem acclamari finit, non in purpurea sede, sed in aureo curru se ostendit? Sunt hæc vulgaria, & communissima Regum mundialium ornamenta inuenienda, vel in indignissimo, & dedeceret tantum Principem à vulgaribus his illustrari, & non potiùs à singulari aliquo, & inusitato virtutis signo. Rem pulchrè expendit D. Cyrillus Hierosoly-

Cyrill. Hier. mitanus catech. 12. fatus: *Ecce Rex tuus venit tibi. Multi sunt Reges: de quo igitur dicit hic Propheta? Da nobis signum, quod alij Reges non habeant. Si enim dixeris purpuratum Regem: præoccupata est huiusmodi dignitas: si dixeris à militibus stipatum, in curribus auratis sedentem, hoc etiam ab aliis est præoccupatum. Da nobis signum proprium Regis, cuius regnum annuntias. Propheta respondit: Ecce Rex tuus venit tibi iustus, atque Saluator, ipse pauper, & ascendens super asinam, non in curribus. Solus Regum Iesus super pullo asinæ sedit, & cum benedictionibus tanquam Rex in Hierusalem ingressus est.* Quid pulchrius? Quidquid splendoris, quidquid deliciarum commune est & vulgare mundialibus Principibus, fugitur in Christo. Non à purpura, nō ab auro, non à curru tantus Rex cœli, & terræ clareret, in iis enim vel ineptissimi, & indignissimi conspiciuntur. Ab aliis enim nouis, & triumphalibus virtutibus ostendendus erat Rex, qui Ecclesiam veniebat desponsare sibi. Vt noscat sponsa, qualem se debeat exhibere Christo, nimirum quæ humana omnia decora flammis dedat, delitias fugiat, cupiditates mactet, quæ cum Deo pugnant, & sub triumphalibus virtutum adoreis se suo sponso adiungat.

§. XVIII.

Præstanti virtuti ruinæ in gloriam proficiunt.

DAturus Pharao filiæ suæ dotem Salomoni; *Cœpit Gazer, & succendit eam igne, & Chananæum, qui habitabat in ciuitate, interfecit, & dedit eam in dotem filiæ suæ vxori Salomonis.* Sed esto, quòd habitatores Gazer interficeret, cur necessum fuit ciuitatem ipsam succendere igne? Cur non magis illam conseruauit, vt integram traderet genero suo? Nouerat socer Salomonis virtutem, cuius gloriæ sciebat militatura incendia ipsa. Quò refero pulchra D. Venantij Fortunati carmina dicta Leontio Episcopo in templi conflagratione lib. 1. Poëmat. ait enim:

Vt tu plus ageres, incendia tecta cremarunt, Venant. Fort.
Et nunc laude tua pulchrius illa micant.
Nullaque flammicremæ senserunt damna ruinæ
Quæ modo post ignes lumine plena nitent.
Credo, quod ex sese voluissent ipsa cremari,
Vt labor ille tuus hæc meliora daret.

Quid pulchrius? Vt plura virtutis testimonia in præstanti viro innotescant, & ruinæ, & clades, & incendia mittuntur. Expectant enim ruinæ præstantissimorum labores, qui sciant fornices gloriæ suæ struere vel de fauillis. Quis non horreat crudelitatem Antiochi in Machabæos pueros? Ait 2. Machab. 7. *Iussit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam; & cute capitis abstracta summas quoque manus, & pedes ei præscindi, &c. Et cum per omnia inutilis esset, iussit ignem admoueri.* Ecce membrorum dilacerationem, & incendia, quibus nobilis adolescens reddebatur inutilis. Et quid in tam immani strage Deus? Aiunt sapienter fratres ibi: *Videbit Deus veritatem, & consolabitur in nobis.* Quæ ruina erat, & calamitas adolescenti, consolatio erat virtuti diuinæ in eo elucenti, cui omnia illa proficiebant ad triumphum. Simile quid passus fuerat S. Arcadius, de quo ait D. Zeno in eius sermone? *Tanta fuit in martyrio deuotione constantia, vt omni corpore paratus veniret ad gloriam. Exilierant execta manus. Dein poplitibus, surisque porrectis à germana coniunctione natura gladio sæui latronis plantarum limes inciditur, & obsequio pedum corpus martyris viduatur. Numerent martyria, qui possunt numerare supplicia: & in vno corpore quantum diabolus publicatus est furere, tantùm agnoscatur Dominus triumphasse. O dignus gloriosi*

2. Mach. 7.

Zeno.

glorioſi exitus finis ! Cui hæc comparanda confeſſio ? Machabæorum eſt iungenda numero. Expende in primis illa: *Omni corpore paratus veniret ad gloriam*; quidquid enim corporis dabatur gladio, dabatur igni, ad gloriam proficiebat virtutis diuinæ. Deinde expende illa: *In vno corpore quantum diabolus publicatus eſt furere, tantum agnoſcatur Dominus triumphaſſe.* Reſpondent enim triumphi Chriſtiani calamitatibus, & ruinis; adeò, vt meritò martyres ament cremari, & lacerari, vt Chriſti labor effulgeat in meliorandis, & glorificandis ipſis. Quanta enim erit gloria Chriſti, vbi corpora ſuorum flammis exuſta, vorata à feris, in ſumma integritate, & ſplendore reſurgant?

3. *Regum* 4. Erat autem Rex Salomon regnans ſuper omnem Iſraël: & hi Principes quos habebat, Azarias filius Sadoc Sacerdotis. Elihoreph, & Ahia filij Siſa, ſcribæ: Ioſaphat filius Ahilud à commentariis: Banaias filius Ioïadæ ſuper exercitum, Sadoc autem & Abiathar Sacerdotes: Azarias filius Nathan ſuper eos, qui aſſiſtebant Regi, Zabud filius Nathan Sacerdos amicus Regis, *&c.*

§. XIX.

Regaliſſimi Principis eſt in principatu, & honore conſortes habere.

HOc in Salomone inuenio regaliſſimum, quòd non ſolùm ipſe Princeps, ſed multos alios principatus haberet participes. Dicit enim: *Erat autem Rex Salomon ſuper omnem Iſraël, & hi Principes, quos habebat, Azarias,* &c. Principatus honores, & dignitates non ipſe ſibi vni præripiebat, vt faciunt tyranni, ſed partiebatur cum multis. Non immeritò dabatur vitio, Domitiano Imperatori, quòd conſulatus honores aliis inuidens, ipſe ſibi ſupra Imperium, & conſulatus arriperet. Ait enim Auſonius in gratiarum actione ad Gratianum: *Scis decem, ac ſeptem Domitiani Conſulatus, quos ille inuidia alteros prouehendi continuando conſeruit, ita in eius auiditate denſos, vt hoc cum pagina Faſtorum (imò faſtidiorum) fecerit inſolentem.* Non regalis, ſed tyrannicus Imperatoris animus & inſolens inuidiâ raptus cauebat dignitates imperij aliis diuidere. Nonne tyrannicum eſt, quòd Princeps inuideat dignitates alicui? Non ſic regaliſſimus Salomon, ſed ipſe Princeps multos faciebat Principes, & principatus participationem partiebatur plurimis. In hoc veri Regis, & Principis Ieſu formam adumbrans, qui nihil ſplendoris, nihil gloriæ tibi aſſumit, quod non faciat & multis commmune. Apocal. 4. *Ecce ſedes poſita erat in cœlo, & ſupra ſedem ſedens. Et qui ſedebat, ſimilis erat aſpectu lapidis iaſpidis, & ſardinis, & iris erat in circuitu ſedis ſimilis viſioni ſmaragdinæ. Et in circuitu ſedis ſedilia viginti quatuor, & ſuper thronos viginti quatuor ſeniores ſedentes, circumamicti veſtimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.* Vnus erat Rex, & Princeps omnium Ieſus in prima, & præcipua ſede, qui regnum & principatum naturaliter habebat. At viginti illi ſeniores, qui ſummum Regem cingebant, cur & ipſi cum coronis regalibus erant? Cur non magis deponebant coronas in conſpectu, & præſentia tanti Regis? Imò ideo coronas habebant, quia erant iuxta ſummum Regem, qui coronæ ſuæ honorem non ſibi vni ſeruabat, ſed illius multos participes habebat.
Ait ibi Rupertus lib. 3. de illis: *Et coronæ aureæ* Rupert.
in capitibus eorum, quia videlicet coronæ eius participes ſunt, cuius & nomen hæreditauerunt, & officio functi ſunt. Dicti ſunt enim ſaluatores, quia populum Dei, ne periret, ſaluauerunt. Expende illa: *Quia videlicet coronæ eius participes ſunt*; quippe Rex ſæculorum non inuidit coronas ſuis; quin coronas illis diſtribuit, ſuæque coronæ, & throni participes eos fecit. Nec vllum vnquam ſibi honorem cantatiſſimus Rex Regum Ieſus meus acquiſiuit, cuius non faciat multos
alios participes. Cauebat lex Deut. 21. *Quando* Deut. 21.
peccauerit homo, quod morte plectendum eſt, & adiudicatus morti appenſus fuerit in patibulo; non permanebit cadauer eius in ligno, ſed in eadem die ſepelietur, &c. Nulli alij reo occiſo parat lex ſepulturæ honorem, niſi crucifixo? Et quando nec de lapidato, aut decollato curauit, vt ſepelirentur; cur de ſolo crucifixo id curauit? Crucifigendus erat Ieſus ſub Regis Iudæorum titulo, qui parans per illam legem ſibi ſepulturæ honorem, ſic illum ſibi parauit, vt ſimul etiam proficeret multis. Ait Rupert. lib. 13. in Ioan.
O igitur mirabile, & antiquum crucifixi huius Rupert.
conſilium, qui tanto ante quàm veniret, ita de ſepeliendo corpore ſuo dedit præceptum, vt profuerit omnibus crucifixis ſcriptum pro ſe vno legis mandatum. Cùm enim decollatos, ſiue lapidatos, aut alia vi peremptos licuerit impunè inſepultos canibus proyci; ſolis crucifixis propter iuſtum crucifigendum lex prophetica, vtpote Dei digito ſcripta ſepulturam negare prohibuit. Adeò bonus Rex Regum, & regaliſſimus Princeps honores proprios non inuidebat ſuis; vt nec ſepulturæ honorem habere vellet, quin eum pluribus aliis diuideret.

§. XX.

Fœlicitas ſumma Principatus, quem pacifici, & quieti extollunt.

DVm primarios Salomonis laterones video, omnes noto eſſe viros pacificos, dum dicit: Hi Principes, quos habebat: *Azarias filius Sadoch ſacerdotis, Elihoreph, & Ahia filij Siſa, ſcribæ; Ioſaphath filius Ahilud à commentarijs,* &c. Et è multis aliis numeratis, vnus Banaias inuenitur, qui ad bella pertineat, cæteri omnes & Sacerdotes, & Scribæ, & Præfecti annonarum, & tributorum omnes viri pacifici. Ex quo non parum extollebatur Salomonis principatus, quòd non de aliorum calamitatibus, ſed de quiete floreret, & pace ſumma. Id quod in ſuo Childeber-

to

to Galliæ Rege mirabatur Venant. Fortunat. lib. 6. inquiens:

Venant. Fort.

Illi auxere armis patriam, sed sanguine fuso,
Tu plus acquiris, qui sine clade regis.
Quos prius infestis lassarunt bella periclis,
Hos modò securos pacis amore foues.
Omnia læta canunt fœlicia tempora Regis,
Cuius in auspicio floret opima quies.
Per quam tranquilla terrarum fruges abundat,
Deuotis populis est tua vita seges.

Mordet vir prudentissimus principatus acquisitionem & victorias mortalium sanguine emptas; illud extollit in Principe, quòd sine suorum, & aliorum sanguine regnet. Vtinam huc spectarent vniuersi Principes, & fastidirent glorias, quas suorum clades parturirent. Maior equidem ille est, qui sine clade regnat; cui pax alma seruit, & tranquilla seges abundat. Planè & tota magnitudo Salomonis inde nata fuit, dicente Deo 3. Regum 3. *Quia postulasti hoc verbum, & non petisti tibi dies multos, nec diuitias, aut animas inimicorum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discernendum iudicium, ecce feci tibi*, &c. Expende illa, *aut animas inimicorum suorum*, quippe quia non sanguine fuso, sed sapientia amauit Salomon ampliare principatum suum, & sine clade regnare, ideo tantum regni decorem, & amplitudinem à Deo compararet, vt super omnes fulgeret Principes.. Vtinam hanc mentem ebiberent Christiani Reges, & fallar, nisi idem à Deo susciperent; quibus numquam non ominosum est, quod potius bellis, quàm paci habendæ studeant. Non negabo in rem præsentem verba Theodorici cantatissimi Regis data duobus aliis, qui iam erant in arma præcincti. Dicit enim apud Cassiodorum lib. 3. variar. 4. *Miramur animos vestros sic causis mediocribus excitatos, vt cum filio nostro Alarico Rege durissimum velitis subire conflictum; vt multi, qui vos metuunt, de vestra concertatione lætentur. Ambo estis summarum gentium Reges, ambo ætate florentes. Non leuiter vestra regna quassatis, si data partibus libertate confligitis. Virtus vestra non fiat patriæ inopinata calamitas. Quia grandis inuidia est Regum in causis leuibus grauis ruina populorum*, &c. *Nullatenus inter vos scandala seminet aliena malignitas; sed in pace perseuerantes, quæ sunt inter vos, medijs amicis, placabiliter finire debeatis. Vt gentes quæ sub parentibus vestris longa pace floruerunt, subitâ non debeant concussione vastari. Illum enim credere debetis, quem vestris vtilitatibus arridere cognoscitis. Quoniam qui vult alium in præcipites casus mittere, eum certum est fideliter non monere.* Quis hinc non videat, quàm dedeceat præcelsos Principes non velle sine clade, & sanguine regnare? Sapientissimè illud dictum: *Qui vult alium in præcipites casus mittere, eum certum est fideliter non monere.* An fidelis Consiliarius est, qui Principem in planis ambitiosè currentem trahit, vt currat per montium prærupta, per notissima præcipitia? Casus belli præcipites sunt, & valde ambigui; quæ inde nascuntur gloriæ maximè dubiæ. Confligit sæpe Princeps vt ampliet principatum, & nomen gloriosum acquirat, & post multos sudores venit in summas regni angustias, & non rarò in ignominiam. Consulantur historiæ, & legantur bella à finitimis Principibus inita, & fallar, si aliud inde ortum pateat, quàm ruina & calamitas partis vtriusque.

3. Reg. 3.

Cassiodor.

§. XXI.

Clarissimorum Principum est amicitiam colere etiam cum subditis.

MVltos Reges, Principesve inuenio, quorum facinora in Scripturis sacris narrantur, de duobus autem tantùm audio, qui dicantur habuisse amicos. Alter est Dauid, cuius Principes dum recolit 1. Paral. 27. ait: *Chusi Arachites amicus Regis.* Alter est Salomon, inter quorum domesticos etiam numeratur in præsenti *Zabub filius Nathan Sacerdos amicus Regis.* Vt enim ij duo Reges à Deo singulariter prouisi sunt, sic non defuit illis amicitiæ cultus etiam erga subditos, quo splendet maximè Deus. Et quo maximè decantati sunt duo alij clarissimi Principes, qui ab Hispania orti tenuerunt dominium mundi. De Theodosio Imperatore ait Latinus Pacat. in eius Paneg. *Ecquis Imperatorum vnquam putauit amicitiæ cultum in regia laude ponendum? Humilis hæc virtus, dubiumque virtus indicabatur, nec Palatijs digna, sed periculis habebatur. Inde facilius inueneris, qui pecuniam ex ærario, quàm qui fidem ex animo prompserit. Tu amicitiam, nomen ante priuatum, non solùm intra aulam vocasti, sed indutam purpura, auro gemmisque redimitam, solio recepisti.* Sic Theodosij laudi tribuit, quòd in aula fecerit florere amicitiam, habente ipso Imperatore amicos. Quin & multo antè Pacatum dixerat etiam Plinius de Traiano suo: *Iam etiam in priuatorum animis exoleuerat priscum mortalium bonum amicitia, cuius in locum migrauerant assentationes, blanditiæ, & peior odio amoris simulatio: (etenim in Principum domo nomen tantùm amicitiæ, inane scilicet, irrisumque remanebat. Nam quæ poterat esse inter eos amicitia, quorum sibi alij domini, alij serui videbantur?) Tu hanc pulsam, & errantem reduxisti. Habes amicos, quia amicus ipse es. Diligis, cùm diligaris, & in eo, quod vtrinque honestissimum est, tota gloria tua est, qui superior factus descendis in omnia familiaritatis officia, & in amicum ex Imperatore summitteris. Imò tunc maximè Imperator, cùm ex Imperatore amicum agis.* Quid pulchrius? Vt rarus, sic in supremis Principibus meritò cultus amicitiæ laudatur.

1. Paral. 27.

Lat. Pacat.

Plin.

§. XXII.

Regum amicis specialis honor deferendus.

REcensens textus amplissimas Salomonis aulæ dignitates & præfecturas, ad illud peruenit, nimirum: *Zabud filius Nathan Sacerdos amicus Regis.* Nec immeritò amicitiam cum Rege ponit inter aulæ dignitates; nunquam enim non debet amicus Regis non haberi primus inter omnes Principes. Notabam aliquando Ioannis Euangelistæ humilitatem, qua se dimittebat ad pedes Angeli visi, vt adoraret eum Apocal. 19. Angelus autem Ioannem prohibuit, dicens: *Vide, ne feceris*, &c. Et cur Angelus adeò anxiè cauet, ne sibi Ioannes adorationis obsequium exhibeat? Nonne ab aliis hominibus se adorari Angeli promittunt? Cur quòd ab aliis recipit obsequium

Apoc. 19.

ſequium Angelus, à Ioanne non recipit? Erat Ioannes ſummi Regis Christi familiariſſimus, adeò vt ſub nomine *Dilecti* vocaretur; ideo Angelus cauet ab illo obſequium humiliationis recipere, vt cui ſpecialis honor debebatur propter familiaritatem cum ſupremo Principe. Quò ſpectans D. Petrus Damian. ſerm. 1. ait: *Refugit obſequium ab illo ſuſcipere, quem nouerat apud communem iudicem locum gratiæ familiariter obtinere.* Tanti æſtimant Angeli familiares, & amicos Regis ſui, iudicis ſui, vt homines diſcant quem in locum ponere debeant eum, qui familiaris, & amicus eſt Principis, ſub cuius gladio viuunt.

3. *Regum* 4. Habebat autem Salomon duodecim Præfectos ſuper omnem Iſraël, qui præbebant annonam Regi, & domui eius: per ſingulos enim menſes in anno ſinguli neceſſaria miniſtrabant. Et hæc nomina eorum, *&c.*

§. XXIII.

Maximè extolluntur Apoſtolici viri propter paratum diuinum conuiuium.

NOn poſſum non mirari, quòd tanti fiant Salomonicæ menſæ Præfecti, quòd nomina eorum explicitè ponantur in Scriptura; quippe ait: *Habebat Salomon duodecim Præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebant annonam Regi,* &c. *Et hæc nomina eorum,* &c. Et ſingulorum nomina ſingilatim recenſet, & duos illorum adeò claros oſtendit, vt in vxores meruerint duas Salomonis filias. Et quando apud Reges mundiales non ſunt maximè nominati, & clari, qui illorum tractant conuiuia? Accipe quid dicant Reges Gothorum œconomo ſuo apud Caſſiodor. 6. variar. 9. *Nam etſi epulas noſtras ſolicita ordinatione diſponas, non ſolum noſtro palatio clarus, ſed & gentibus, neceſſe eſt, redderis eximius. Legati enim pene ex tota orbis parte venientes, cum noſtris cœperint intereſſe conuiuijs, admirantur copioſè repertum, quod in patria ſua norunt eſſe rariſſimum. Stupent etiam abundantiam vnius menſæ, tantas ſeruientium turmas poſſe ſatiare, vt iudicent conſumpta recreſcere, vnde tanta; quæ probantur exire. Sic propemodum celeberrimus toto mundo redditur, qui prouidus noſtris apparatibus innititur.* Sic de regio conuiuio parato credebantur Præfecti toto in orbe terrarum notiſſimi, cantatiſſimi, vt hinc videant Apoſtolici viri, quàm ipſi magis debeant celebrari ex parato gentibus diuino conuiuio. Leuit. 24. monebat Dominus: *Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebant duas decimas, quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam coram Domino ſtatues.* Sic propoſitionis panes totidem ponuntur iuxta numerum duodecim Apoſtolorum. Et cur neceſſum fuit, quòd Apoſtolicus numerus ſignaretur in propoſitionis panibus? Pulchrè aiebat D. Cyril. Alexand. in cat.

Græca ad cap. 6. D. Lucæ: *Quemadmodum autem Saluator erat lux vera, ſic lucem quoque ſuos nominauit diſcipulos. Vos enim, inquit, eſtis lux mundi. Pari modo cùm ipſe eſſet panis vitæ, conceſſit etiam diſcipulis vt in ordine panum cognoſcerentur.* Expende illa, *in ordine panum cognoſcerentur*; datum enim eſt Apoſtolicis viris, quòd in ordine cœleſtis panis, viuifici conuiuij ſeſe agnoſci faciant. Crede mihi, ex nullo citius, & vniuerſalius cognoſcuntur Apoſtolici viri, quàm ex adminiſtratione, & ordinatione euchariſtici panis. Quis enim ignotos pauperes fundatores Societatis Ieſu, tam citò per totum terrarum orbem euulgauit? Diuina menſa, quam ipſi frequentem omnibus fecerunt, illos & cantatiſſimos, & notiſſimos, & deſiderabiliſſimos fecit in omni mundi plaga. Cyril. Alex.

§. XXIV.

Nullibi refectio vitalis, niſi vbi Apoſtolorum affulget doctrina.

AD procurandam annonam duodecim fuerunt Salomoni Præfecti, iuxta illud: *Habebat autem Salomon duodecim Præfectos ſuper omnem Iſrael, qui præbebant annonam Regi, & domui eius.* Nec miror duodecim fuiſſe annonæ Præfectos; vt enim duodenarius numerus Christi Apoſtolos referebat, ſic oſtendebat non eſſe vitæ refectionem, niſi vbi eorum doctrina affulgeret. Exod. 15. ait: *Venerunt autem filij Iſraël in Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & ſeptuaginta palmæ,* &c. Poſt egreſſum de Ægypto, poſt ſuperatum mare rubrum, quas primum potabiles aquas inueniunt, vt duodecim fontium gurgitibus iuxta ſeptuaginta palmas erumpebant. Et quid in hoc? Ait D. Hieronym. in epiſt. ad Fabiolam manſione 6. *Nunquam prius occurrerunt fontes puriſſimi, niſi vbi magiſtrorum doctrina prorupit. Nec dubium, quin de duodecim Apoſtolis ſermo ſit; de quorum fontibus deriuatæ aquæ, totius mundi ſiccitatem rigant. Iuxta quas ſeptuaginta creuerunt palmæ,* &c. *Bibamus de huiuſmodi fontibus, & dulces fructus victoriæ deuoremus.* Expende illa, *nunquam prius occurrerunt fontes puriſſimi,* &c. quippe antequam affulgeret vel vmbra Apoſtolicæ doctrinæ, nihil inueniebatur, quod animas mortalium in vitam reficeret. Ex quo Apoſtoli apparuerunt, & cum illis paſcuæ locus, & aqua refectionis nobis obtigit. Cauebat Dominus Leuit. 24. *Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes, qui ſinguli habebant duas decimas. Quorum ſenos altrinſecus ſuper menſam puriſſimam ſtatues, & pones ſuper eos thus,* &c. Ecce tibi ſuper puriſſimam menſam duodecim panes ponuntur. Non enim datur conſpici menſa, quæ nos in vitam reficiat, niſi vbi ſplendeat Apoſtolica doctrina. Quod meditatus Iſychius lib. 7. in Leuit. ait: *Rectè autem in multis locis myſticæ menſæ, ipſi Apoſtoli, & doctrina eorum ponuntur, quia quemadmodum ipſis Dominus, ſic ipſi nobis diuinæ cœnæ communionem tradiderunt, quorum menſa munda, videlicet, altare, de quo Dauid pſallebat: Paraſti in conſpectu meo menſam,* &c. Expende illud, *in multis locis myſticæ menſæ Apoſtoli ponuntur*; vt multoties in Scriptura fit mentio myſticæ

Exod. 15.

Hieronym.

Leuit. 24.

Iſych.

mensæ, qua nutrimur, & reficimur, sic & simul cum illa ponitur Apostoli, iuxta quos solùm inuenitur mensa munda, & refectio salutifera. Nisi enim de Apostolicis sudoribus, nulla est mundities doctrinæ, nulla refectio salutis.

§. XXIV.

Christus Iesus verè cibus est Principum.

NOtanter ait de duodecim iis præfectis: *Qui præbebant annonam Regi*, &c. Qui enim à duodecim præfectis, videlicet, duodecim Apostolis cibus conficiebatur, nimirum Christus Iesus, verè cibus est Principum, & Regum. Gen. 49.

Genes. 49.

Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias Regibus. Græcè legitur: *& ipse dabit escam Principibus.* Et quando lectum est de aliquo Aserita, quòd Principibus escam dederit? Inuenio vnam Annam Propherissam de tribu Aser, quæ Luc. cap. 2. annuntiabat nobis natum Christum. An hoc erat dare escam Principibus? Equidem vt Christus Iesus est verus cibus Principum, & Regum, sic quæ illum annuntiabat, meritò creditur Principibus dare escas. Ait Ruffin. ibi:

Ruffin.

Propter Annam dictum putant filiam Phanuel, de tribu Aser, quæ prima cum Simeone refertur de Domino prophetasse in Euangelio, & prophetia sua fide velut escam dedisse Principibus. Dum natum Iesum annuntiat, escam Principibus parat; quippe Iesus cælestis cibus aut inuenit, aut facit Principes. Quò spectans Dominus Exod. 25. iubebat:

Exod. 25.

Facies & mensam de lignis setim, &c. *Et deaurabis eam auro purissimo; faciesque illi labium aureum per circuitum, & ipsi labio coronam interrasilem altam quatuor digitis, & super illam alteram coronam aureolam*, &c. Ecce tibi mensa coram Domino paratur, super quam duæ apponuntur coronæ ante ipsos cibos appositos. Et cur ante cibos inferuntur mensæ coronæ? Vt panes ibi apponendi Christum Iesum halant, qui panis cælestis est, & verus cibus in vitam, sic ante illum coronæ mensæ apponuntur, vt ostendatur tantus cibus & Principibus, & Regibus deferri, quibus coronas præmittit. Leuit. cap. 24. de propositionis panibus ait:

Leuit. 24.

Quorum senos altrinsecus super mensam purissimam coram Domino statues. Seni panes iubentur poni in mensa. Et cur seni? Genes. 1. aiebat Dominus:

Genes. 1.

Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris, & volatilibus cæli, &c. *Et creauit Deus hominem ad imaginem, & similitudinem suam*, &c. *Et factum est vespere, & manè dies sextus.* Itaque in sexto die factus est homo, vt dominaretur terræ, vt creaturæ sensibilis principatum haberet. Quò spectans Dominus iubet poni in mensa panes propositionis senos, vt innuat quali homini paratur altaris mensa, nempe illi qui sexto die conditus est Princeps vniuersi. Aiebat Isychius lib. 7. in Leuit.

Isych.

Sex autem panes positio vna, quia perfectus numerus, sicut & mysterium ipsum perfectum, & perfectos facit eos, qui hoc fruuntur. In sex autem diebus hæc visibilis facta est creatura, sextaque die homo productus est, propter quem Christus mysticam præparauit mensam. Itaque cælestis panis hominem spectat in eo die, in quo creatus est Princeps vniuersæ terræ, & in suo Principatu perfectus. Nunquam enim cælestis mensa dignè accepta non inuenit, aut facit Principes eos, quos replet.

§. XXV.

Cælestis panis ex se nulli non abundat.

PRouidissimi hi Præfecti Salomonis *præbebant annonam Regi, & domui eius.* Non solùm Regi, sed & vniuersæ domui cibum parabant, vt in hoc cœlestis cibi innueretur bonum, cuius est sufficere, & abundare omnibus. Prouerb. 6. dicebat:

Prouerb. 6.

Si verò impiger fueris, veniet vt fons messis tua. Messis frumenti multo sudore colitur, & tandem domum refertur, in horreis conditur, vt abundet domino. Fons autem recondi non potest, sed vbicumque claudatur, foras riuos emittit, qui abundent omnibus. Quæ ergo messis potest fieri vt fons? Equidem messis cœlestis tritici, vbi impigros cultores inuenit, horrea, & claustra fugit, & fit patentissimus fons, vt omnibus abundantium donorum præstare possit. Quò spectans D. Chrysost. hom. 2. in Epiphan. ait:

Chrysost.

Ex hac mensa spiritualium fons emanat bonorum; & hanc tu statim relinquis, & curris ad theatrum, &c. *vt illud aspicias, sedentem iuxta donorum cœlestium fontem Christum relinquis. Nam & modò super fontem sedet, non vnam Samaritanam, sed vniuersam alloquens Ecclesiam.* Ecce tibi cœlestium dapum mensa, vt sit fons bonorum, super quem fontem Christus sedet, an vnam Samaritanam spectans? Absit, sed totam gentium Ecclesiam vocat, & eos proponit cibos, qui abundent omnibus. Quando sedebat supra fontem Sichar, quem sibi Iacob effoderat, non miror, quod vnius peccatricis conuersione contentus esset. Steriles enim sunt aquæ, quæ per creaturas profluunt. At vbi sedet supra fontem, qui erumpit è cœlestis panis messe, non vnius saturitatem tractat, sed omnium. Nescit cœlestis cibus non sese effundere in saturitatem multorum. Exod. 16.

Exod. 16.

Ascendens coturnix cooperuit castra; manè quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum, &c. De coturnicibus notatur, quòd operuerint Israëlitarum castra, intra eorum cadentes limina. At minutum cœlestis panis non intra castra, sed extra per circuitum apparuit. Et cur sicut coturnix intra castra erat, non similiter intra castra inueniebatur manna, sed extra? Est hoc Christiani epuli proprium, quòd non in vno stagnetur, sed ad plures se extendat populos. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 3. in Ioan. cap. 33.

Cyrill. Alex.

Legalis disciplina, quam per coturnicem intelligimus, figuris, atque vmbris Iudæorum populum contegit. Euangelica doctrina rutilauit non in Hebræorum congregatione, sed per circuitum castrorum in facie deserti, in omnibus videlicet gentibus. In omnem enim terram intellectualis manna gratia fusa est. Non coarctatur ad vnum Christianus cibus, sed multis abundare præsumit. Genes. 49.

Genes. 49.

Beniamin lupus rapax, manè comedet prædam, & vespere diuidet spolia. Ex Græco legunt multi: *In matutino edet, & ad vesperam diuidet cibum.* Quæ verba ferè ab omnibus Patribus aptantur D. Paulo, qui fuit ex tribu Beniamin. Qui dicitur edisse in matutino, sed vespere cibos diuisisse. Et quod fuit Paulo matutinum?

tinum? Ruffinus Pauli matutinum putat tempus, quo sub lege viuebat; vespertinum autem tempus, quo conuersus fuit ad Christum. Cùm ergo in matutino erat, hoc est, sub lege viuebat, tunc ipse edebat, & vix sibi abundabat: vbi autem ad vespertinum venit, & induit Christum, iam tunc cibum diuisit, & vt cœlestem cibum abundaret plurimis.

§. XXVI.

Nouitas vitæ necessaria ei, qui cœlestes cibos tractat.

PRo annona Salomonis tractanda duodecim Præfecti constituti sunt, quorum singuli singulorum mensium cibos procurent. Sic enim dicit: *Per singulos enim menses in anno singuli necessaria ministrabant.* Non simul omnes Præfecti annonæ de illa comparanda pro toto anno curabant; sed singuli mensibus singulis præpositi erant, ne longo spatio inueterasceret illorum cura; sed post quemlibet mensem nouus procurator existeret, qui nouello studio Regi prouideret cibum. Vtinam hanc nos ebibamus œconomiam, qua sciamus saltem singulis mensibus renouari, vt nouo affectu, & spiritu tractemus epulum diuinum. De viuifico potu dicebat Dominus Matth. 26. *Hic est enim sanguis meus noui Testamenti*, &c. Et cur sanguinis calicem vocat nouum Testamentum? Vt ostenderet, quàm noui, ad nouum peruenire debemus, vt enim ait Matth. 9. *Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus*, &c. nunquam bene, & vtiliter iunguntur nouum pannum, & vetus, nec securè assuuntur. Qui ergo ad noui Testamenti calicem accedit, caueat, ne vetus existat, sed expurgato veteri fermento intimè renouatus sit: vt meritò dicat Paschas. lib. de sanguine, & corp. Christi cap. 21. *Et quia noui Testamenti est, non nisi ab innouatis, qui sunt sine vetustate peccati, communicatur.* Caue homo in negotiatione cibi cœlestis inueterascere, non enim nisi ab innouatis participari securè potest. Dicebat item Dominus Matth. 26. *Non bibam à modo de hoc genimine vitis vsque in diem illum, cum illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.* Et quando illud in regno patris bibit? An Iesus dicitur in cœlesti regno per se bibere sanguinem suum, aut manducare carnem suam? Cùm dicit, in regno Patris, non agit de regno cœlesti, sed de regno Ecclesiæ militantis, in quo diuinissimus hic cibus, & potus apparet confectus ab Ecclesiæ principibus Apostolis, non antea quam renouati fuerint intrinsecus per sanctum Spiritum. Ait enim Paschas. supra: *Ex quo enim renouati sunt sancti Apostoli per aduentum sancti Spiritus de cœlis, & inebriati musto charitatis; ex eo sanè credimus hunc calicem in Ecclesia consecratum. Profectò vbi iam sicut à Christo, ita sanè ab eis, deinceps in nouitate Spiritus sancti consecratur.* Amat semper viuificus hic cibus, & potus renouatis virtutum affectibus tractari. Quò adducenda sunt dicta tom. 2. de Christo figurato lib. 5. cap. 26. §. 25. & tom. 3. lib. 7. c. 7. §. 9. & cap. 11. §. 17.

Matth. 26.

Matth. 9.

Paschas.

Matth. 26.

Paschas.

Baezæ Tom. V.

3. Regum 4. Iuda & Israël innumerabiles sicut arena maris in multitudine, comedentes, & bibentes, atque lætantes. Salomon autem erat in ditione sua habens omnia regna secum à flumine terræ Philisthiim vsque ad terminos Ægypti; offerentium sibi munera, & seruientium ei cunctis diebus vitæ eius. Erat autem cibus Salomonis per dies singulos triginta cori similæ, &c.

§. XXVII.

Seruus satur domini gloria est, vbi de Eucharistia.

AD non paruam Salomonis gloriam facit, quod de eius subditis dicitur, nimirum erant *comedentes, & bibentes, atque lætantes.* Quid iucundius, quid delitiosius, quid beatius Principi? Genes. 49. *Aser pinguis panis eius, & præbebit delitias Regibus.* Ecce qui præbet delitias Regibus, nimirum qui copiam panis inducit, quo saturentur subditi. Circa quæ verba ait Rupert. *Aser beatum interpretatur. Bene ergo allusit ad nomen eius, dicens: Pinguis panis eius. Pinguedo namque vel abundantia panis quadam beatitudo est vulgi iudicio. Vnde Psalmus ait: Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, scilicet promptuaria plena, eructantia ex hoc in illud, oues fœtosæ abundantes in egressibus suis, vrbes eorum crassæ. Et hæc beatitudine sua præbebit delicias Regibus, deliciosa namque est Regibus populi seruitus, vbi pinguis est panis eius.* Equidem in abundantia panis, quo subditi saturi sunt, habent Principes, aut debent habere delitias suas, & glorias suas. Quid delitiosius, & gloriosius Principi, quàm quod subditi alimentis abundent? Tunc sanè facillimè adducuntur in quoduis Principis seruitium. De regnorum omnium, & principatuum fundatrice sapientia dicit Prouerb. 9. *Sapientia ædificauit sibi domum: excidit columnas septem. Immolauit victimas suas: miscuit vinum, & proposuit mensam suam*, &c. vbi noster proposuit: *Immolauit victimas suas*; legit Tertullianus in lib. aduersus Gnosticos: *Iugulauit filios suos.* Quid durius, quàm iugulare filios? Quid blandius, quàm miscere vinum, & mensam apponere? Ipsa regnorum fundatrix sapientia & sartam apponit mensam suis, & suos iugulat, vt ostendat in quàm dura, in quàm lethalia seruitia potest Princeps suos adducere, dum eos fartis mensis enutriat. Accipite Plinium differentem in Paneg. ad Traian. Inquit enim: *Magnum quidem est edicendi incitamentum tollere liberos in spem alimentorum, in spem congiariorum; maius tamen in spem libertatis, in spem securitatis. Atque adeo nihil largiatur Princeps, dum nihil auferat, non alat, dum non occidat; nec deerunt, qui filios concupiscant. Contra largiatur, & auferat, alat, & occidat*, &c.

Gen. 49.

Rupert.

Prouerb. 9.

Plin.

Quid

Quid ſapientius? Sapientiſſimi hominis ſunt illa verba ad Principem, nimirum: *Largiatur, & auferat, alat, & occidat.* Vbi enim Princeps largus in fouendis ſubditis, in paſcendis illis, iure ab illis, vbi res tulerit, petit pro ſe perferri dura. O gloria Regis noſtri, & Principis noſtri Ieſu nos mortificari, & mactari mandat pro ſuo nomine, ſed quos priùs abundantiſſima menſa excipit, diuiniſque alit alimentis.

§. XXVIII.

Princeps ne ſit partiarius in fouendis ſubditis.

NOtanter dictum eſt: *Iuda, & Iſraël innumerabiles, ſicut arena maris, in multitudine, comedentes, & bibentes*, &c. Iſraëlis nomine non ſolùm vndecim aliæ tribus, ſed etiam tribus Iuda tunc temporis comprehendebatur, vt quæ cum aliis ab Iſraële parente traheret originem. Cur ergo modò ſpeciatim notatur de Iuda, quòd Iuda & Iſraël comedebant, & bibebant? Id ad non paruam commendationem Salomonici Regni factum eſt, qui etſi de tribu Iuda erat, & ideo chariorem ſibi habebat illam tribum, tamen illa non aliter alebatur, & curabatur, quàm reliquæ aliæ tribus. Vtinam hinc Principes, & gubernatores diſcerent omnibus eſſe communes, & minimè partiarij in fouendis ſubditis. Talem
Cant. 1. Principem quærebat illa Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.* Cur in meridie? Cur non magis in matutino? Aut cur non in Solis occaſu? In matutino, aut veſpertino lux Solis partiaria eſſe videtur, propinqua ſibi ſolùm illuminat maiori ſplendore; longinqua autem fuſca permittit. At in meridie Sol conſtitutus omnibus ſeſe ex æquo communicat; quod in ſuo Principe amabat ſponſa, ne quem impleret alio affectu, quàm eo, qui omnibus fouendis eſt communis. Ait ibi D. Iu-
Iuſtus Org. ſtus Orgelitanus: *Legimus in Euangelio: Si dixerint, ecce hic eſt Chriſtus, ecce illic, nolite exire. Hic enim, atque illic, partes eſſe noſcuntur, Chriſtus autem in Eccleſia catholica tanquam in Meridie cubans mundum vniuerſum ſuo fulgore perfudit, & in ſpiritu feruentibus requieſcit: atque ex ea charitate, qua orbem vniuerſum irradiat, credentes in ſe populos quotidie paſcit.* Expende illa, *ex ea charitate, qua orbem vniuerſum irradiat, credentes in ſe populos quotide paſcit.* Equidem paſcit Dominus quotidie fideles ſuos, illiſque exhibet alimenta vitæ; ſed quo id præſtat affectu? An partiario aliquo amore? Abſit: ſed ea charitate, qua orbem vniuerſum irradiat, ex communiſſima ad omnes charitate hoc naſcitur, quòd fideles paſcantur. Ne quis affectus in bono Principe videatur partiarius, ſed dicat, quòd de ſe dicebat Vitigis Rex apud Caſſiodor. lib. 10.
Caſſiodor. variar. 31. *Ad gentis vtilitatem reſpiciet omne, quod agimus: priuatim nec nos amabimus.*

Hæc vox cantatiſſimo Principe digna, & tunc dignior, quando ipſis rebus geſtis comprobatur.

§. XXIX.

Subditorum vtilitas quaſi propria habetur à bono Principe.

MIrabar ſæpe Salomonicæ menſæ copiam, de qua dicit: *Erat autem cibus Salomonis per dies ſingulos triginta cori ſimilæ, & ſexaginta cori farinæ, decem boues pingues, & viginti boues paſcuales*, &c. Et planè tam immenſæ ciborum copiæ, non ad vnum Salomonem pertinebat; ſed ad vniuerſam eius familiam. Cur ergo, qui totius familiæ cibi erant, dicuntur ſolius Salomonis cibi? Cur non ait: Erat cibus Salomonis, & familiæ eius? Cur diſſimulato nomine familiæ, ſolius Salomonis dicitur cibus in tanta, & tam immenſa abundantia? Iure totius familiæ cibus dicitur Salomonis ſolius cibus, bonus enim Princeps credebat ſe veſci omnibus, quibus veſcebantur ſui. Conueniant huic præſtantes Principes, & diſcant, quàm debeant ſibi credere proficere, quidquid lucri, quidquid vtilitatis capiunt ſubditi. Quin potiùs id in veriori Salomone Ieſu ſalubrius aſpiciant. Qui Matth. 26. dicebat: *Non* *Matth. 26.*
bibam à modo de hoc genimine vitis vſque in diem illum, cùm illud bibam vobiſcum nouum in regno Patris mei. Quæ verba communiter referuntur à ſanctis Patribus ad tempus glorioſæ reſurrectionis Ieſu. Sed Ieſus reſurgens glorioſus ex mortuis, non ampliùs indiguit cibo, & potu ſpirituali; imò non amplius viuſ eſt ſalutifero ſui ſanguinis poculo. Et quando in reſurrectionis tempore non vſurus erat myſticis diuini ſanguinis poculis, cùm dictum eſt, quòd illud etiam tunc temporis bibet nouum? Bibituri erant fideles Chriſti potum ſanguinis eius, & comeſturi carnem eius corporis; bonus autem Princeps ſe reputat edere, & bibere, quod ſui bibebant, & edebant. Ait Paſchaſ. lib. de corpore, & ſang.
Domini cap. 21. *In regno adoptionis de genimine* *Paſch.*
vitis bibit, & vinea Sorech, quæ interpretatur electa. Rubentia enim muſta in eo prælo crucis eliquantur, dum quotidie Chriſti ſanguinem de altari ſumimus. Idcirco quoties nouum ex hoc vinum bibimus in regno Dei, Chriſtus illud ſe bibere fatetur, cuius nos membra ſumus, & qui bibimus. Itaque quoties ſui bibunt ſuperſubſtantiale vinum, toties fatetur ſe illud bibere bonus Chriſtus, & Rex noſter Ieſus. Vt Principes diſcant, quàm vt ſuum debeant habere, quod proficit
ſubditis. Ex quo dicebat ille Matth. 25. *Eſuriui,* *Matth. 25.*
dediſtis mihi manducare; ſitiui, dediſtis mihi bi-
bere. Circa quæ Paſchaſ. ſuprà: *Sicut patitur in* *Paſch.*
ſuis, & eſurit, & ſitit, & veſtitur, ac ſuſcipitur; ſic quoque bibit illud nouum, in regno Patris, id eſt, in Eccleſia, quoties cum dignè ſui, aut comedimus, aut potamus. Sic bonus Princeps putat ſe comedere, & bibere, quoties ſui comedimus, aut bibimus.

3. *Reg.* 4. Habitabatque Iuda & Iſraël abſque timore vllo, vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua à Dan vſque ad Bethſabee cunctis diebus Salomonis. Et ha-

bebat

bebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum currilium, & duodecim millia equestrium. Nutriebantque eos, *&c.*

§. XXX.

A solo Iesu verum fructum possumus percipere.

ECce tibi in diebus Salomonis erat *vnusquisque sub vite sua, & sub ficu sua.* Erant equidem & fructiferæ vites, & suauissimæ ficus, quæ Salomonis implerent subditos suis fructibus. Vt hinc pateret, quid habeant, qui sub veri Salomonis Iesu viuunt, quot fructus inde percipiant. De illis, qui sub tenebrarum harum rectoribus degunt, locutus Oseas cap. 4. ait: [Osee 4] *Super capita montium sacrificabant, & super colles accendebant thymiama; subtus quercum, & populum, & therebinthum, quia bona erat vmbra eius.* Nulla eis erat vitis, nulla ficus, nulla arbor fructifera; sed omnes erant sub quercubus, sub populis, sub therebinthis. Et cur sub iis infrugiferis arboribus erant? Nimirum ait: *Quia bona erat vmbra eius;* non quia bonus erat fructus, sed quia bona vmbra. Non equidem extra Iesum fructibus pascuntur mortales, sed vmbris, & sic cæci rapiuntur ad vmbras, vt vbicumque paruam vmbellam inueniant, ibi putent immensam diuinitatem habitare. Ait ibi Ruffin. [Ruffin.] *Vmbris arborum paulo densioribus mouentur, & credunt illic diuinitatis esse plurimum, vbi aliquid amœnitatis vident.* Heu miseri homines, nihil fructuosum sectantur, non ad fructus respiciunt, sed ad vmbras, ad foliorum amœnitates. Et vbi vel viride folium vident, vel vmbellam boni perspiciunt, sic stupent, quasi inibi totam diuinitatem habeant. Sic desipiunt miseri homines, qui temporalia hæc auidè sectantur, viuentes sub Principibus tenebrarum. Qui autem ad verum Salomonem pertinent, non vmbras capiunt, sed fructus indeficientes habent. De his Oseas 14. [Osee 14.] *Conuertentur sedentes in vmbra eius: viuent tritico, & germinabunt quasi vinea; memoriale eius sicut vinum Libani. Ephraim quid mihi vltra idola? Ego exaudiam, & dirigam eum, ego vt abietem virentem; ex me fructus tuus inuentus est.* Ex quo quis ad Iesum conuertitur, & sub vmbra eius sedet, an solam inuenit vmbram? Absit, imò ex tunc illi & tritici messes abundant, & vindemiæ suppetunt, & vniuersi bonorum fructus affluunt. Sed expendenda sunt illa: *Germinabunt quasi vinea; memoriale eius quasi vinum Libani;* non enim Christi asseclis accõmodantur quælibet vineæ, sed illæ, quæ in Libano sunt, ad distinctionem aliarum, vt ait Rupertus ibi, de quibus Deut. 32. dicit: [Deut. 32.] *De vinea Sodomorum vinea eorum.* Et cur necessaria fuit, iuxta Rupert. hæc discretio vinearum, nimirum vinearum Libani, & vinearum Sodomæ? Equidem necessaria fuit vinearum discretio, vt ostenderentur fructus asseclarum Christi, & fructus vitiosorum hominum. Vt enim vineæ Libani fœcundissimæ sunt, & pretiosissimæ omnium in fructibus; sic Christi Domini asseclæ omni pretioso fructu abundant. Voluptatum autem mancipiis vinea Sodomorum est, cuius fructus & cinis, & ignis. De Sodomitis enim locutus Clem. Alexand. lib. 2. Pædag. cap. 10. ait: [Clem. Alex.] *Eos, vnà cum ciuitate combusserunt, euidente hoc indicio, ignem, qui est fructus libidinis, describentes.* Expende illa: *Ignem, qui est fructus libidinis;* circumspice enim vniuersas mundiales voluptates, & delitias, & fallar, si alium ex iis fructum excerpseris, quàm ignem, quò miserè crucieris. De sola manu Iesu & veros, & solidos, & dulces percipies fructus. Quò spectans Ioël cap. 4. aiebat: [Ioël 4.] *Filij Sion exultate, & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis doctorem iustitiæ, & descendere faciet ad vos imbrem matutinum, & serotinum, sicut in principio. Et implebuntur areæ frumento, & redundabunt torcularia vino, & oleo.* In vno Domino Iesu iubemur gaudere, qui Doctor noster est, & cum quo omnia habemus bona. Vt dicat ibi D. Cyril. Alexand. [Cyril. Alex.] *Gaudere iubet in Domino Deo nostro. Omne enim animi oblectamentum Christus est, à quo, & per quem est omnis bonorum plenitudo, & charismatum cœlestium donatio diligentibus eum, quasi in temporaneis, & serotinis vmbribus intellecta, & quasi in frumento, quo area, & in vino, quo torcularia redundarunt, & in exuberante oleo.* Sic ibi in vno Iesu ponuntur nobis omnia bona, & oblectamenta.

§. XXXI.

Ferissimi quique capiuntur, & tenentur pabulo.

DIcit insuper: *Habebat Salomon quadraginta millia præsepia equorum,* &c. Non dicit, quòd habebat quadraginta mille equos, sed quòd habebat quadraginta millia *præsepia equorum.* Et cur non equos habitos explicat, sed habita præsepia solùm ponit? An quia in præsepiis habitis intelliguntur etiam, qui habebantur equi? Planè, quot præsepia plena habebat, tot necessum erat habere equos. Nullum enim animal est adeò ferox, quòd non currat ad præsepe, & sinat se pabulo capi, & teneri. Ionæ cap. 1. [Ionæ 1.] *Factum est verbum Domini ad Ionam filium Amathi, dicens: Surge, & vade in Niniuem ciuitatem grandem, & prædica in ea: quia ascendit malitia eius coram me.* Remotissima erat Niniue à populo Dei, multisque erroribus deditissima; cur ergo ad illam Verbum diuinum mittitur magis, quàm ad alias, & propinquiores, & humaniores vrbes? Vt verbum Dei est pabulum, & alimentum mentis humanę, sic ad ciuitatem Niniuem mittitur, vt pateret, quàm efficax est cœlestis alimonia ad capiendos, & tenendos etiam ferocissimos. Ait D. Cyrillus Alexandr. ibi: [Cyril. Alex.] *Cur igitur, vicinis prateritis Prophetam Niniuem mittit remotissimam, & in qua multitudo erat inculta ad Solem, astra, ignemque adorandum irreuocabili impetu propendentium?* Sic sanctus Pater mirabundus addubitat. Sed quæstioni statim respondit, dicens: *Autumo ego omnia scientem Deum voluisse vtiliter etiam antiquioribus ostendere, vehementer quoque alienatos, & errorum laqueis implicitos, ad cognitionem veritatis aliquando, quasi sagena conclusum ire, quamuis admodum terribiles, & præfractos, & magnopere indomitos. Sermo enim Dei*

ad alendam mentem satis efficax est. Expende illa: *Sermo Dei ad alendam mentem*, &c. vbi enim in verbo Dei humanæ mentis alimonia præmittitur, non mirandum, si & capiat, & trahat, & teneat & remotissimos, & terribilissimos, & magnopere indomitos. Nulla enim bellua adeò ferox, & indomita est, quæ non capiatur, & teneatur cibo. De ferocissima omnium bellua Behemoth locutus Iob cap. 4. post eius ferociam terribilem descriptam ait: Iob 4. *In oculis eius, quasi hamo capiet eum.* Non equidem aliter capietur hæc bellua, nisi quasi hamo? Et cur quasi hamo? Hamus vt capiat, & trahat, sub apposito cibo occultatur, & crede mihi nulla adeò ferox bellua est, quæ cibo non capiatur. De hac inquit Carthus. ibi: Carthus. *Modus capiendi hanc bestiam est, quòd in via eius sit fouea, cui aliquid superponitur, cui & cibus supponi solet. Itaque elephas super locum ipsum deueniens ruit in foueam, & capitur tali dolo. Insuper elephanto sic lapso vnus venator accedens pungit, & percutit ipsum. Alter autem venator adueniens amouet primum venatorem, ne percutiat elephantem, datque ei comedere hordeum; quod cùm ter, vel quater peregerit, elephas diligit se iuuantem, atque deinceps ei obediens mansuescit: sicque capitur per cibum sibi oblatum, sicut piscis per hamum.* Equidem vel ferocissima bellua cibo sibi apposito capitur, & mansuescit, & venatori obedit. Quod sapienter Albertus Magnus apud Carthus. in ferocissimis, & belluinis hominum moribus putat verum. Quis enim adeò ferox, & bestialis homo est, qui non capiatur cibo cœlesti? Qui non aspiciat, & currat ad Domini præsepe; & de cœlesti cibo discat Deo exhibere obedientiam? Dicebat Dominus Matthæi 4. Matth. 4. *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Et qualiter rudes homines fieri possint hominum piscatores? Ait D. Basil. Sel. orat. 39. Basil. Sel. *Venite: Ego verbis vestris escas implicabo*, &c. Quid efficacius, vt homines trahantur, teneantur.

3. *Reg.* 4. Dedit quoque Deus sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris. Et præcedebat sapientia Salomon sapientiam omnium Orientalium, & Ægyptiorum, & erat sapientior cunctis hominibus, sapientior Ethan, *&c.*

§. XXXII.

Quantus in vitijs amplectendis fuisti, tantus sis in virtutibus consequendis.

HOc singulariter dictum, quòd dederit Dominus Salomoni *latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Et quid est, quod cordis latitudo respondere debeat arenæ, quæ est in littore maris? Richard. in Allegoriis Tilmanni ait: Richard. *Vt tanta sit copia cogitationum bonarum, quanta fuit prius multitudo inutilium; & vanarum: cùm adhuc cor tuum iuxta mare magnum huius mundi per desiderium requiesceret, & amore nimio inhæreret.* Sunt equidem mundiales homines qui iuxta mundi bona residentes, eorum fluxus expectant, sicut arena in littore maris residens expectat, & sustinet fluxus maris. Hi cùm ad Deum veniunt, sic se gerant, vt tanti inueniantur in exercitiis virtutum, quanti fuerunt in vanitatibus inutilibus. Quas enim curas, & solicitudines vanitatibus impenderunt, has debent impendere virtutibus. Ioan. 21. Ioan. 21. *Dixit Iesus Simoni Petro: Simon Ioannis, diligis me plus his? Dicit ei; etiam Domine tu scis, quia amo te. Dicit ei: Pasce agnos meos. Dicit ei iterum: Simon Ioannis diligis me? At ille: Etiam Domine, tu scis, quia amo te. Dicit ei iterum: Pasce agnos meos. Dicit ei tertiò: Simon Ioannis amas me?* Ecce tibi, & semel, & bis, & ter à Petro responsum amoris extorquet Dominus. Et cur non contentus fuit semel interrogasse, aut bis? Cur & tertiò eamdem interrogationem perfecit? Negauerat ter Petrus Dominum timori mundiali seruiens; ideo conuersus ter interrogandus de amore erat, vt quantus in negatione magistri, tantus in amore eius ostenderetur. Ait D. Aug. serm. 24. de Sanctis: August. *Resurgendo Christus abstulit mortis timorem; & quoniam abstulerat mortis timorem, meritò interrogabat Petri amorem. Ter negauerat timor, ter confessus est amor. Trinitas negationis desertio veritatis, trinitas confessionis testimonium dilectionis.* Non minor Petrus in amore Christi fuit, quàm in negatione fuerat; quoties negauit, toties amoris sui flammas testatus est. Quod requirit Dominus in suis, vt quam adhibuerint curam vanitati, eam adhibeant diuinis obsequiis. Huc trahenda dicta tom. 2. in Euang. lib. 6. cap. 6. §. 13. & 4. tom. de Christ. figur. lib. 8. cap. 21. §. 2.

§. XXXIII.

Quæ à Iesu venit sapientia, omnem mundialem sapientiam superat.

ID de Salomonis sapientia dicitur; *Præcedebat sapientia Salomon sapientiam omnium Orientalium*, &c. Nullus sapiens in toto noscebatur orbe, de quo sapientia Salomonis non triumpharet. In quo maximè veri nostri Salomonis Iesu radiabat sapientia, quam qui habet, prorsus ridet vniuersas sapientias mundiales. Nota est historia Exodi cap. 7. vbi Mosis virga in serpentem versa est; sed & Magorum Ægyptiorum virgæ similiter in serpentes vertebantur. Ait enim: Exod. 7. *Proieceruntque singuli virgas suas, quæ versæ sunt in dracones, sed deuorauit virga Aaron virgas eorum.* Serpens itaque factus ex virga Aaronis deuorauit omnes serpentes factos ex virgis Magorum. Et quid id protendebat? Vt sanè quæ à Christi cruce ventura erat sapientia, perditura erat vniuersas mundi sapientias. Sic ait Macharius Philadelphiensis Episcop. orat. de exaltat. crucis apud Grethserum tom. 2. de cruce. Machar. *Conuertitur enim virga verè in draconem, & conterit capita draconum, & aduersariorum virgas deuorat; improbitatisque artificem vnà cum omnibus suis administris, redarguit, eorumque fraudes, & imposturas detegit. Sapientia enim, quæ verbi*

prædicatoribus per passionem Christi desuper data est: omnem mundi huius falsi nominis sapientiam, fatuam nulliusque momenti demonstrauit; refutatis fabulis, publiceque traductis, & omni deceptione sublata. Quis non videat à sapientia christiana perdi prophanam, mundialemque sapientiam? Quis à ligno crucis neget venisse eam boni, malique scientiam, quæ superet vniuersos mundi sapientes? Aiebat D. Athan. orat. de Passione, & cruce Domini: *Athanas.* *Hinc iam otiosa, oblitterataque est omnis magia, & vniuersa Græcorum infatuata est sapientia. Nam in rebus diuinis, non verbis, sed factis opus est: nec pronuntiatio linguæ, sed animi affectus prodest.* Apparuit quidem in mundo lignum crucis, & ecce tibi vniuersi mundi sapientes cesserunt. Vt meritò dicat Paul. 1. ad Corinth. 1. *1. Cor. 1.* *Stulta mundi elegit Deus, vt confundat sapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortes.* Et qui fortes, & qui sapientes superati sunt à nostro crucifixo? Ait Origen. lib. 1 aduers. Celsum: *Origen.* *Quæ in re non solum Themistoclem superauit Atheniensem; sed Pythagoram, Platonemque & Reges, & exercituum duces, & sapientes, & quosuis hominum gloria, & magnitudine antecessit. Quis enim, qui non negligentius rerum naturam scrutetur, non Iesum hunc obstupescat, qui per ea, quæ ignominiam pariunt vniuersa, gloria potuit quoslibet hominum anteire?* Equidem nullus ab orbe condito inuentus est, qui sic sapientes, & potentes, gloria, & sapientia vicerit, vt Iesus vicit per ea, quæ stulta, & infirma videntur. Imò, vt pergit Origen. *Idem.* *Qui inter mortales præclariores videntur; perrari quidem gloriæ plurimum consequi simul & breui potuerint. Siquidem hanc sapientiæ studio adeptus est quispiam, alius bello; & barbarorum nonnulli magicis quibusdam præstigijs; & alij item cæteri rebus; qui omnes, etsi non multis probentur, admirationi tamen fuere, & clari effecti sunt. At Iesum (vt cætera omittam) sapientia in primis, & virtutes, ac principatus admirabilem reddidere. Non enim in tyranni morem cuiquam persuasit, vt à publicis legibus ad se desisceret; nec vt prædo aduersus homines eius sectatores illexit: neque vt opulentus aliquis se adeuntibus quicquam est impertitus; neque demum ita se gessit, vt solent mendaces quidam, & vani; sed tanquam præceptor de omnipotentis Dei doctrina, & eius cultu, optimisque moribus disserebat, qui Deo conciliare hos queat, qui secundum se vixerint.* Nolui præterire hoc testimonium de meo Iesu, cuius doctrina sic omnes sapientes, & potentes deuicit.

§. XXXIV.

De diuina sapientia venit, quòd nullis malorum, bonorumve incursibus frangaris.

SApientiam Salomon à Deo datam comitabatur latitudo ingens cordis, vt dicat text. *Dedit quoque sapientiam Salomoni, & prudentiam multam nimis, & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Ecce tibi vt sapientis cor latum debeat esse, quasi arena, quæ est in littore maris. Vt enim arena hæc eadem semper apparet, siue pacificis, tranquillisque fluctuum amplexibus salutetur, siue decumanis aquarum virtutibus quatiatur. Sic sapientis cor diuinitus imbutum ea latitudine pollebat, qua æquè malorum, bonorumve incursus exciperet. Aiebat Psalm. 138. *Et dixi, forsitan tenebræ conculcabunt me, & nox illuminatio mea in delitijs meis. Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur; sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* *Psal. 138.* Metuebat bonus conculcari à tenebris, & tamen sic eas tenebras excepit, quasi lucem excepisset. Et vnde factum est, quòd à tenebris non conculcaretur? Ait ipse, *Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Ex quo Deus illum illuminauit, factum est, vt eodem modo sese pararet ad tenebras, quo ad lucem; nec ex se magis amaret luce perfundi, quàm tenebris obumbrari, & inde siue in tenebris, siue in lumine incolumis perstitit. Dicit D. Augustinus ibi. *August.* *Vbi venerit Dominus Iesus Christus, & habitauerit animam per fidem, & promiserit aliam lucem, & inspirauerit, & donauerit patientiam, & monuerit hominem non delectari prosperis, nec frangatur aduersis: incipit homo fidelis indifferenter vti mundo isto, nec extolli, quando res prosperæ accidunt, nec frangi, quando res aduersæ sunt, sed vbique Dominum benedicere; & fiet tibi, quod modo dictum est: Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Hoc facit lumen, & sapientia, quæ à Iesu in nos venit, vt nimirum indifferenter vtamur hoc mundo, iidemque simus in tenebris, & in luce, in prosperis, & aduersis. Quis nesciat Iobi in diuitiis, & prosperitate virtutem? Putauit tamen diabolus perdendam illam in aduersitate, & facultate accepta nullis malis, nullis doloribus, nullis calamitatibus non impetiit iusti animum. Sed idem inuentus est Iob in aduersis, ac in secundis. Vnde hoc? Ait D. Augustinus suprà: *Idem.* *Habebat ille interiorem lucem ipsum Deum suum, per quam lucem interiorem indifferenter habebat tenebras noctis illius, siue lucem.* Equidem, quia interiùs illuminabatur Dei luce, sic sapiebat, vt indifferens esset ad tenebras excipiendas, siue ad capiendam lucem. Et licèt prosperitatis lux affulgeret, aut calamitatum tenebræ occurrerent, ipse tamen idem manebat in Domino Deo suo.

§. XXXV.

Sapientis est non alligari vnius magistri placitis, in rebus, quæ ad fidem non pertinent.

NOn immeritò sapientiæ Salomonis adnectit textus latitudinem cordis, quasi arenam, dicens: *Dedit quoque Deus sapientiam Salomonis & prudentiam multam nimis & latitudinem cordis, quasi arenam, quæ est in littore maris.* Et quidē sapientiæ socia indiuidua latitudo cordis est, qua se quis non adstringat vnius doctoris aut magistri placitis, sed omnes percurrat, & perspectis omnibus eligat, quod sibi verius putabitur. Lege Scripturam, & videbis Isaacum vnius vxoris virum; huius autem filius Iacob non vni, sed pluribus vxoribus copulatus est, Genes. 29. & 30. Et cur qui in patre vnas tantùm nuptias nouerat, ipse ad plures nuptias fuit paratus?

Accipi

Clem. Alex. Accipite Clementem Alexand. lib. 1. Stromat. cap. 3. sunt enim: *Isaac fuit vir unius uxoris, nempe Rebecca; quam transferant tolerantiam. Dicitur autem Iacob congredi cum pluribus, vt qui exponatur exercitator: sunt autem exercitationes per plura, & differentia dogmata. Vnde hic etiam nominatur Israel, qui reuera est, vt perspiciendi praditus, vt qui sit multarum rerum peritus, & ad exercendum accommodatus.* Ecce tibi ille ad securam perspicaciam mentis peruenit, qui minimè vni adstringitur dogmati, & præceptori, sed per plures exercitatur. De quo etiam dicebat

Idem. idem cap. 4. *Qui autem singula refert ad rectam vitam exempla afferens ex Græcis, & ex barbaris, is valde peritus veritatis inuestigator, & multi reuera consilij, instar lapidis Indicis, (is est autem lydius) creditur posse discernere aurum adulterinum a probo.* Expende illa, *ex Græcis, & barbaris*; non enim qui vni viæ insistit, etsi lucidissimæ, is tanquam Lydius lapis admittitur ad discernendum inter adulterinum, aut probum, falsum, aut verum. Sed qui ex omnibus doctoribus, siue barbaris siue Græcis dogmata sumit, eaque perlustrat, is Lydius lapis creditur, is veritatis aurum faciliùs inueniat. Et quis putet sapientem illum, qui præter ea, quæ ab vno magistro percepit, nihil ille de suo addit? Non Romæ, sed Mediolani baptizatorum pedes ab Episcopo lauabantur. De qua consuetudine locutus D. Am-

Ambros. brosl. lib. 3. de Sacram. cap. 1. ait: *Non ignoramus, quòd Ecclesia Romana hanc consuetudinem non habebat, cuius typum in omnibus sequimur, & formam. Hanc tamen consuetudinem non habet, vt pedes lauet, &c. in omnibus cupio sequi Ecclesiam Romanam. Sed tamen & nos homines sensum habemus. Ideo quod alibi rectius seruatur, & nos rectè custodimus.* Hæc verba ex quo perlegi, firmiter credidi non multum esse sapientem, qui sese ita vni addicit magistro, quasi ipse homo non sit habens sensum. Et inde placere cœpit Plato, de quo ait Clemens Alexandrin. lib. 1. strom. cap. 4.

Clem. Alex. *Sic itaque veri amator Plato veluti à Deo incitatus dicit: Ego, inquit, sum eiusmodi, vt nulli aly credam nisi rationi, quæ mihi consideranti optima visa fuerit.* Sic ibi. nec negabo huc transferre

August. regulam D. Augustini, qui epist. 111. ait: *Neque enim quorumlibet disputationes, quamuis catholicorum & laudatorum hominum, velut scripturas canonicas habere debemus, vt nobis non liceat salua honorificentia, quæ illis debetur hominibus, aliquid in eorum scriptis improbare, atque respuere, si fortè inuenerimus, quod aliter senserint, quam veritas habet, diuino adiutorio, vel ab alijs intellecta, vel à nobis. Talis ego sum in scriptis aliorum, tales volo esse intellectores meorum.* Piaculum foret iis vel explicationis gratia aliquid vel le addidisse.

3. *Regum* 4. Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas: & fuerunt carmina eius quinque millia. Et disputauit super lignis à Cedro, quæ est in Libano vsque ad hyssopum, quæ egreditur de pariete, & disseruit de iumentis, & volucribus, & reptilibus, & piscibus. Et veniebant de cunctis populis ad audiendam sapientiam, &c.

§. XXXVI.

Qualis cultura sermonis habenda in componendis humanis moribus.

NOn solùm disputauit Salomon de lignis, & iumentis, & volucribus, & reptilibus, sed & de humanis moribus etiam disputauit. Quod ostendunt illa verba: *Locutus est quoque Salomon tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia.* Quæ referuntur à D. Hieronymo in Glossa ad Prouerbia Salomonis, in quibus humanos componere curat. Et cur de lignis, iumentis, & volucribus solùm disputasse dicitur, ad morales autem hominis disciplinas accedens, & parabolas, & carmina notatur effinxisse? Vt in parabolis, & carminibus singularis sermonis adhibetur cultura, qua certis legibus, & pulchris figuris sermo conficitur. Sic ostendebatur, quàm debeat sermo excoli, & compingi, vt valeat homines trahere in bonam frugem. Cant. 4. dicebat Dominus Doctoribus Ecclesiæ suæ: *Quam* Cant. 4. *pulchra sunt mamma tua soror mea sponsa.* Et quæ sunt Ecclesiæ mammæ, nónne concionatores, qui verbo nutriunt virtutes? Ait Honorius in sigillo Mariæ: *De quibus lac sermonum fuxit* Honor. *virginum sobrietas.* Et meritò in Ecclesiæ mammis intelliguntur sermones, quibus coalescunt in fidelibus virtutes. Namque de mammarum pulchritudine sumitur pulchritudo, quæ sermonem concionatorum deceat. Pro quo lepidissimè ait Gillib. Abb. serm. 31. in Cant. *Pulchra* Gilb. Abb. *sunt vbera, quæ paululum supereminent, & tument modicè: nec elata nimis, nec tamen æquata carni reliquæ, quasi repressa, non depressa, leniter restricta, non fluctuantia licenter. Hoc exemplo, qui verba bona, verba spiritualia debet proferre, multitum imitetur studia. Castigato vtatur sermone, non fluitent verba; non sine lege ferantur, non magis occupent pectus, quam ornent; non habeant plus materia, quam gratia, non plus carnis, quam lactis.* Sunt sunt equidem sapienti concionatori verba castiganda, ne fluitent, ne sine lege ferantur, sed certis regulis & mensuris promantur. Supereemineant licet vulgari sermoni, nec communibus ratiocinationibus æquentur; sed & illud caueatur, ne plus carnis habeant, quàm lactis, hoc est, ne plus habeant tumoris, quàm vtilitatis. Quò respiciens D. Bern. lib. 4. de consider. ait: *Verbosulum adolescentem, & stu-* Bernard. *dentem eloquentiæ, cum sapientia sit innatus, non alium, quam iustitiæ hostem reputes.* Vt mamillæ nimis elatæ, & sine lacte potiùs dedecori, & infirmitati sunt; sic sermones ampullati, qui fluitant, nullam afferentes vtilitatem. Sit ergo ea sermoni pulchritudo procurata, quæ pro vberibus suis, à fœminis desideratur.

Huc trahenda dicta tom. 4. de Christ. fig. lib. 8. cap. 16. §. 4. & alibi.

§. XXXVII.

§. XXXVII.

Altiora sapientiæ mysteria non nisi sapientibus dicenda.

DVas classes proponit Salomonicæ doctrinæ textus sacer, in prima eius parabolas recenset, & carmina; in secunda disputationes de lignis, & herbis, & iumentis, &c. Hæc enim eius verba sunt: *Locutus quoque est Salomon tria millia parabolas, & fuerunt carmina eius quinque millia. Et disputauit super lignis à cedro*, &c. Parabolarum, & carminum numerum diligenter apponit, vt parabolæ fuerint tria millia, & carmina quinque millia. Disputationum autem de cedris, de hyssopo, de iumentis, nullus numerus recensetur. Et cur horum disputationes non habentur in numero, quando parabolæ, & carmina tam diligenter numerantur? Disputationes illæ de lignis, & herbis, & iumentis, vt ad rudiores instituendos ordinabantur, sic quasi nullius momenti, aut numeri censentur. Parabolæ autem & carmina vt sapientioribus propinabantur, sic ex numeris notatis illorum altitudo & sublimitas ostendebatur; vt per tria millia abstrusissima Trinitatis mysteria signarentur, & per quinque millia disciplinæ morales, quæ componunt sensus humanos. Clamabat quondam Ioël cap. 2. *Nolite timere animalia regionis, quoniam germinauerunt speciosa deserti, quia lignum attulit fructum suum, vinea, & ficus dederunt virtutem suam. Et filij Sion exultate & lætamini in Domino Deo vestro, quia dedit vobis Doctorem iustitiæ*, &c. Nunquid Prophetæ cura erat de animalibus brutis, vt illis annuntiet camporum vbertatem? Minimè, sed animalia vocat rudiores homines, quibus humilia etiam prædicit doctrinæ pabula, quasi in herbis, & germinibus campi. Perfectioribus autem & sapientioribus iustitiæ, & diuinitatis sublimiora mysteria reuelantur. Vt dicat D. Cyril. Alexand. ibi: *Conuenerit autem, neque iniuria sanè, adhuc crassis, & pecudum instar stupidis, & humiliorem doctrinam veluti herbam in parua docentibus natam impertiri: perfectis verò sublimis intelligentiæ, & tanquam è lignis speciosis efflorescentem fructum, nempe de sancta, & consubstantiali trinitate, siue de disciplina morali, quam quasi in alto positam contemplamur. Proinde illos iumenta appellat, Sionis autem iam filios perfectiores*, &c. Itaque imperfectis humiliorem doctrinam applicat, quasi iumenta herbis alat; sapientioribus autem sublimiora proponit de sancta Trinitate, & de disciplina morali; quæ enim sublimia sunt circa Trinitatis mysteria, & disciplinas morales, sapientioribus sunt euulganda. Huc trahe dicta tom. 4. de Christo figur. lib. 8. cap. 26. §. 3.

Ioël 2. *Cyril. Alex.*

§. XXXVIII.

Omnium sensuum custodia præualeat in eo, qui amat Deo maximè placere.

ILlud adhuc notandum, quod ait: *Fuerunt carmina eius quinque millia.* Vt quinque sunt sensus humani, sic singulis custodiendis, capiendis millia carmina apposuit; tunc enim gratissimus Deo homo apparet, cùm omnes suos sensus illi custoditos habet. Imò ait ibi glossa: *Quinque millia, propter quinque sensus, quos qui in diuersis virtutibus benè regit, beatus est: & per eos, quasi carmina quinque millia Domino canit.* Non adeò canora nostra oratio ad Deum peruenit, nisi quando procedit de quinque nostris sensibus custoditis, & eorum scandalis mortificatis. Hæc sit sapientis hominis cura, vt vel mille carminibus singulos sensus suos consopiat, & à singulis scandala excutiat, quo maximè reddetur Deo gratus. Vbi vitulum Israëlitæ adorarunt, dicebat Moyses Leuitis Exod. 32. *Ponat vir gladium suum super femur suum: ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximum suum.* Expende illa, *à porta vsque ad portam*; non enim contentus fuit, vt in vna porta propinqui occiderentur, sed insuper occisionem fieri mandat per omnes portas. Et cur per omnes portas? Ne in aliqua illarum scandalo manente, totum religionis opus perderetur. Quid enim prodest, quòd ab vna, aut altera animæ nostræ porta, nimirum ab vno, aut altero sensu tollantur scandala, si in aliis perseuerant? Crede mihi eundum tibi est à porta in portam, & singulorum sensuum scandala tibi sunt occidenda, si securiùs, & gratiùs ad cœlestem Regem peruenire contendis. Quò spectans monebat D. Hieron. epist. ad Geruntij filias: *Resistentes nobis, remorantesque nos, propinquum, proximum, fratres perimamus; & hæc à porta in portam; id est, ne cum in porta oculi fratrem fuero persecutus, portam fortasse auris obsideat, & per aliam portam prætermissus occurrat. Hæ siquidem sunt portæ animæ nostræ, per quas ad illam sæculi blandimenta descendunt; & per quas sensus carnis introeunt, per quas nisi latè strage facta viam virtutibus fecerimus, nunquam ad Regem veræ pietatis peruenire poterimus.* Sunt equidem sensus animæ nostræ portæ, per quas ad illam scandala penetrant; eundum ergo nobis est à porta in portam, à sensu in sensum, & in singulis propinqua scandala occidere debemus. Ne si sola oculorum scandala sustulerimus, in gustu, aut tactu scandalis manentibus, totum virtutis opus euanescat. Plena enim hominis securitas, & inexpugnabilitas non venit nisi de vniuersis sensibus custoditis. Cant. 4. inexpugnabilem proponebat turrim, aiens: *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Et in quo hæc turris Dauid adeò inexpugnabilis, & munita? Ait D. Laurent. Iust. lib. de Humil. cap. 6. *Meritò tanquam turris Dauid perhibetur esse mens eorum, qui introrsum intra mentis secreta residentes, etiam ad sensuum corporalium ianuas, spirituales excubias ponunt pro ipsius tuitione, ac defensione, neminem aduersariorum introire patientes, qui valeant voluptuosas, perniciosasque suggestiones ingerere.* Inde nostræ animæ fortitudo apparet, & excubiis positis ad singulas sensuum portas, quæ prorsus repellant aduersaria. Felix, qui nouit huiusmodi custodiam sensibus suis parare, qua posita vni Deo sese munitissimum reseruabit. Gen. 47. vbi Ioseph vniuersam Ægypti terram emerat, datis frumentis, vt se minarentur, dicebat: *Quintam partem Regi dabitis; quatuor reliquas permitto vobis in sementem, & in*

Exod. 32. *D. Hieron.* *Cant. 4.* *Laur. Iust.* *Genes. 47.*

cibum, &c. Quæ verba expendens Berengosius
Bereng. Abb. Abb. lib. 1. de inuent. crucis cap. 6. ait: *Sicut ex precepto Ioseph quinta pars frugum Ægyptiarum data est Regi, ita quinque sensus nostri deferendi sunt in obsequium Dei, vt pro quinta parte, qua debebatur Regibus, quinque sensuum nostrorum custodiam diuinis semper mancipemur legibus. Nisi enim ad exemplum legalis sacramenti primogenitum hominis redimamus quinque siclis argenti, nihil nobis quinque vulnerum Christi proficere vibices, quibus in ara crucis quinque sensuum nostrorum voluit sanare cicatrices.* Quid pulchrius? Nolui verbulum prætetire, vt sciamus in quinque sensibus nostris esse quintam partem, quam summo Regi debemus. Insuper pro his eisdem sensibus stetisse quinque vulnera Christi; quorum non gustat virtutem, qui non custodit quinque sensus suos.

§. XXXIX.

Passio Christi mundissimis labijs prædicanda.

NOn prætereunda sunt illa: *Disputauit super lignis à cedro, quæ est in Libano*, &c. Quod de sapientissimo Salomone asseritur, cui datum fuit, vt disputaret super lignis à cedro vsque ad hyssopum. Et cur necesse fuit notare disputationē de lignis inceptam fuisse à cedro? Vt in cedro notabatur Christi passio pretiosissima, sic disputantis de illa oris sanctitatem, & puritatem nobis textus commendabat. Nescit enim passio Christi affulgere, nisi vbi purissimis prædicatur
Cant. 8. labiis. Ait Cant. 8. *Quid faciemus sorori nostræ in die, quando alloquenda est? Si murus est, ædificemus super eum propugnacula argentea: si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis.* Expende illud, *si ostium est*, hoc est, si ostium habet. Et quale ostium requirebatur in sponsa, vt illi ta-
Psalm. 140. bulæ cedrinæ adderentur? Ait Psalm. 140. *Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis.* Ostium ergo in ore qui habet, vt nullum malum verbum promat, sed omni immunditiæ sit clausum; ei datur vt de cedro crucis loquatur, & in prædicata Saluatoris passione
Iustus Org. glorietur. Ait ibi D. Iustus Orgelit. *Si ostium est, compingamus illud tabulis cedrinis. Dicit Propheta in Psalmis: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Itaque siquis est idoneus ad loquendum, & velut ostium, quod aperitur, & clauditur, tempus tacendi, vel loquendi intelligit, hoc tale ostium tabulis cedrinis compingamus, vt dum odoriferum lignum in se suscipit, cum Paulo dicere possit, mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini.* Ille gloriam crucis, & passionis Christi annuntiare potest, cuius labia ostium habent, ne quod fœdum, aut spurcum, aut maculosum verbum inde labatur. Quò spe-
Cant. 5. ctans illa Cant. 5. de suo sponso dicebat: *Labia eius lilia, distillantia myrrham primam.* Illud in primis notat in sponsi labiis, quòd florida sint, nihil enim inde non floridum, non suauitatem halans. Quid tunc? Ad quid tam florida, & pulchra labia? Statim ait: *Distillantia myrrham primam.* Circa quod D. Ambrosius in Psalm. 118.
Ambros. serm. 18. *Labia eius lilia, distillantia myrrham plenam. Per myrrham enim passionis vnguentum* declaratur. Et meritò non nisi de mundis, & floridis labiis verbum Christi crucis, & passionis stillat.

§. XL.

Iesu mysteria non tam intellectu, quàm affectu capere stude.

MAgnum hoc de Salomone dicitur, quòd *disputauit super lignis*, &c. Sed accipe maius de Christianis sapientibus, quòd nimirum amant lignum vitæ Iesum. Disputent alij cum Salomone de vitæ ligno, de victoris palma, quibus forsan per totas suas disputationes non patet Christus. Non disputemus nos, sed magis amemus hunc vitæ lignum Iesum, & fallar, nisi eius thesauros inuenerimus. Dicebatur modò de Salomone: *Disputauit super lignis à cedro, quæ est in Libano.* De lignis, de cedris longas texuit, & penitissimas disputationes. Sed tamen cap. 5. mittens ad Regem Tyri dicebat: *Præcipe igitur, vt præcidant mihi serui tui cedros de Libano.* Qui disputabat de cedris, nullam cedrum sibi sufficisse inueniebat, & cogebatur emendicare ab externis, qui succiderent. Heu quoties acutissimi disputatores de ligno vitæ, prorsus manent expertes illius, & coguntur emendicare instar stultarum virginum ab aliis oleum illius. Vtinam vt disputant, sic ament, & fallar, nisi habeant illum.
Aiebat illa Cant. 3. *Per vicos, & plateas quæram, quem diligit anima mea; quæsiui illum, & non inueni.* Quid est, *quæsiui illum*? id est, disputaui de illo? Pulchras, & sapientes de illo quæstiones feci? Interea tamen non inuenit illum, vtinam amasset, & inuenisset. Ad hæc dicebat Gil- Cant. 3.
libert. Abb. serm. 5. in Cant. *Fælix, qui nominis Iesu virtutem sectatur. Apud illos tractetur, disceptetur, disputetur, super hoc nomine. Nobis satis est, si nostris in claustris saltem adametur: nusquam commoditas maior; ideoque maior confusio nusquam, si penes nos non inuenitur Christus.* Gilb. Abb.
Vnum quærit à suis bonus pater, nimirum quòd non tam quæstionibus, aut disputationibus quærant Iesum, quàm affectibus. Et quibus maior est commoditas amandi Iesum, maior erit confusio, si Iesum non habeant, qui magis tenetur à se amantibus. Psalm. 138. dicit: *Nox illuminatio mea in delicijs meis.* In mundi huius nocte, mediis mundialibus tenebris inuenit se Dauid illuminatum, vt possit cernere orientem iustitiæ Solem Iesum. Et vnde tantum lumen accepit? Ipse ait: *In delitijs meis*, hoc est, in amoribus, in affectibus. Circa quæ Gillib. in Cant. serm. 1. *In delitijs, ait, non in scientijs, ita & tu noctem, si non potes scientijs, pertenta illuminare delitijs, quidquid hic videmus per speculum in ænigmate, totum in nocte est. Et in hac nocte potest Iesus meus magis dulci quodam affectu suauiter sentiri, quàm sciri ad purum.* Psal. 138. Gilb. Abb.
Non equidem est noctis huius scientiis ad purum cognoscere Iesum, at possumus delitiosis suauibusque affectibus tenere illum. Multa Iesu abscònduntur disputantibus in nocte huius vitæ, sed nihil Iesu non sentitur amantibus. De illo dicebat Isaias cap. 53. *Generationem eius quis enarrabit?* Quasi occulta adhuc, & ignota maneret eius ratio generationis. Sed cui manet incognita? Disputanti, sed non amanti. Isai. 53.

Aiebat

Eumenius. Aiebat Eumenius in Panegyr. de Constantino: *A primo igitur incipiam originis tuæ Numine. Quod plerique adhuc fortasse nesciunt, sed qui te amant plurimum, sciunt.* Inde extollebat suum Imperatorem, quòd eius origo innota esset sapientibus, sed non amantibus. Et quidem Filij Dei amatores plus sentiunt de origine eius, de patre eius, quàm sapientes in hac vita noscunt.

§. XLI.

Sapiens nec vilißimum contemnit.

NUlla arbor, nulla planta adeò vilis fuit, de qua non egerit Salomon; *à cedro, quæ est in Libano, vsque ad hyssopum*, &c. Humillima, & vilissima herba hyssopus est, nec tamen Salomon dedignatus est de illius disputare natura, & cultura, qua coalescere poterat. Vt viri sapientes discant minimè fugere vilissimorum congressus, sed & vilibus & pauperibus ament suam impendere curam. Luc. 7. peccatrix illa mulier, vt cognouit, quòd Iesus accumberet in domo Pharisæi, illò perrexit, & *stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius*, &c. & *vnguento vngebat.* Cur tota in lauandis pedibus Christi occupatur? In ea ostendebatur Christi Ecclesia, quæ neminem despicit vilem, imò & vilissimorum, & plebeiorum curam suscipit, vt in eis lauet Christi vestigia. Ait D. Ambrosius epist. 89. *Aquam ergo mittis in pedes Christi, quasi etiam vltimis quibusque peccata dimittis, & dum plebeios liberat, Christi tamen lauat vestigia.* Est hoc sapientissimorum munus, quòd non detrectent minimorum curam; quòd colent ad plebeios, & rusticanos, illosque instruant in fide, & virtutibus, quo lota appareant Christi vestigia.

Luc. 7.

Ambrosius.

Caput IX.

Salomon ad Hiram.

TEXTVS HISTORIA.

SALOMONIS gloriam miratus Hiram Tyriorum Rex, non potuit non adgaudere filio amicissimi sibi Regis Dauid; missisque Legatis illi in prosperis æternitatem apprecatus est. Quam Salomon occasionem nactus literas Hiramo dedit, quibus paterni voti memoriam refricabat de construendo diuinitati templo. Quod propter Dauidis bella dilatum, à se patri negata pax reposcere videbatur. Egere autem viris, qui in lignis cedrinis cædendis præstantes essent, quales Tyrij credebantur, quorum opera non vulgari remuneranda erunt pretio. Annuit Hiram Salomoni, multumque lætatus tam gloriosa Dauidis posteritate, lectissimos mittit, qui cedros succidant, & à Libano in mare deducant, vnde nauibus asportantibus Ioppem deueniant; qui portus in Salomonis ditione erat notissimus. Ioppe vacuabantur lignis naues Hiram, sed implebantur frumento, oleoque purissimo, quantum erat sufficiens ad lautissimas epulas regiæ Hirami familiæ. Hinc amicitiæ fœdera inter duos Reges arctiori in dies obstringebantur vinculo. Nec soli Tyrij cædebant ligna; sed & iis addidit Salomon de Israële triginta millia virorum, qui sub Adoniram nutu, eidem operi incumberent. Præterea portandis oneribus septuaginta millia instabant; necnon & octoginta millia latomorum in lapidibus eruendis, excudendis, poliendis desudant, quibus tria millia & trecenti Præpositorum facienda designant.

PARS MORALIS.

NON otiosè Hirami, & Salomonis fœdera præponuntur templi ædificationi; vt pateat, quàm conducant religioni amplificandæ fœdera inter Principes pacifica.

3. *Regum* 5. Misit quoque Hiram Rex Tyri seruos suos ad Salomonem: audiuit enim, quòd ipsum vnxissent Regem pro patre eius, quia amicus fuerat Hiram Dauidi omni tempore.

§. I.

Beneficium semel acceptum nullis alijs debet obliterari incommodis.

MIraris, quòd Hiram dicatur amicus fuisse Dauidis, dum ait textus: *Amicus fuerat Hiram Dauidi omni tempore.* Et quando interdicta erat Israëlitis amicitia cum gentibus illis, quorum terram expugnaturi erant; qui fieri potuit, vt Dauid licitè coleret amicitiam cum Hiramo? Sto à sententia Abulensis in præsenti, qui putat Hiram ab Ægyptiis duxisse originem: & ideo Dauid in Hiramo reuerebatur Ægyptiam prosapiam, memor aliquando Israëlem fame enectum hospitio fuisse acceptum ab Ægyptiis. Nunquam enim non præstantis mentis est homo, apud quam nullis aliis incommodis illatis obliteratur memoria pristini accepti beneficij. Huc traxerim legem ex Deuter. 23. quæ sic cauet: *Non abominaberis Idumæum, quia frater tuus est; nec Ægyptium, quia aduena fuisti in terra eius.* Qui hostilitatem monebat cum gentibus, Idumæum, & Ægyptium excipit. Et cur Ægyptium? Nonne Ægyptius oppresserat seruitute Israëlitas? Nonne illos persecutus fuerat? Fateor, sed prius illis benefecerat, hospitio illos exceperat, & saturarat famelicos. Beneficium autem antiquum nullis obliterari debet. Ait Theodor. ibi quæst. 26. *Cum Idumæo tamen, & cum Ægyptio conuersari iubet; & cum hoc tanquam cum fratre, cum illo verò tanquam benefico, tempore opportuno. Vrgente enim fratre patres nostri accedentes acceperunt ab Ægyptijs alimenta. Lex igitur docet nos antiqui beneficij non obliuisci.* Nullis decet obliterari incommodis memoriam antiqui beneficij. Cuius præstantes viri mun-

Deuter. 23.

Theodor.

quam non debent reminisci. Scipionem in Africam tendentem hostibus suis inferiorem in portu suo fouit Syphax Rex Numidiæ, insuper illum hospitio excepit. Qui Syphax postea Romanorum hostis factus Scipionis res deduxit in angustum. Tandem bello fractus Syphax, & captus viuus Scipioni sistitur. Quid tunc Scipio? Insultauit ne hosti captiuo? Ait Liuius lib. 30. *Mouit & Scipionem, tum fortuna pristina viri præsenti fortunæ collata; tum recordatio hospitij, dextraque data, & fœderis publicè ac priuatim iuncti.* Sic in hoste etiam, etsi fracto & in ludibrium à fortuna adducto, non potuit Scipio non recordari pristini hospitij accepti ab illo. Maximè enim præstantia personæ ostenditur in recordatione accepti beneficij. Genes. 18. Angeli excepti fuerant hospitio ab Abrahamo, quibus Sara domi latens epulas pararat. *Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor tua?* Non ante epulas, sed post epulas sumptas Saræ recordantur, & nomen eius proprium in medium producunt. Et cur post epulas Saræ meminerunt? Volebat Deus sese iam ostendere Abrahamo, & ideo ad memoriam Saræ confugit, quæ epulas pararat. In memoria enim beneficæ sibi persona maximè ostenditur præstantia cuiuslibet. Epiphan. in Ancor. ait: *Vt ostenderet, qui præsens erat, quis esset, nomen vxoris vocabat, hospitio exceptus ad horam, & quòd neque nominis ipsius oblitus esset.* In eo se Deus ostendere volebat, quòd exceptus ad horam hospitio, hospitæ suæ nomen adhuc memoria tenebat. Est enim præstantissimæ personæ, imò & diuinæ proprium benefactoris sui memoriam tenere.

Liuius. *Genes. 18.* *Epiphan.*

§. II.

Iesu gloria inde præstantior, quòd non acquisita, sed innata.

AVdiuit Hiram de Salomone, *quòd vnxissent eum Regem pro patre eius.* Vt inde appareat quàm sit maior Iesu gloria Salomonis gloria. Salomon enim post natiuitatis suæ aliquos annos venit ad regnum, Iesus in ipsa sua natiuitate Rex erat. Salomon priuatus natus ex patris designatione, & populi acclamatione vnctus fuit in Regem; Iesus nullorum suffragiis, sed ex ipsa natiuitate Rex apparuit. Quis ergo neget maiorem Iesu gloriam; quæ minimè illi addita fuit, sed illi innata? Clamabant Magi Matth. 2. *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum?* Et quidem vt Iesus solus Rex natus, sic solus in regni gloria alios superabit. Dicebat Eumenius in Paneg. de Constantino. *Inter omnes Principes maiestatis tuæ hoc habes Constantine præcipuum, quòd Imperator es, tantaque est nobilitas originis tuæ, vt nihil tibi addiderit honoris Imperium, nec possit fortuna Numini suo imputare, quòd tuum est, omisso ambitu, & suffragatione. Non fortuita hominum consensio, non repentinus aliquis fauoris euentus te Principem fecit, Imperium nascendo meruisti. Quod quidem Deorum immortalium munus, & primum videtur, & maximum, in lucem statim venire fœlicem, & ea, quæ alij vix totius vitæ laboribus consecuntur, iam domi parta suscipere, &c. quæ summa sunt, non sperare, sed habere.* Hæc magnitudo & in Constantino, & in aliis falsa, & adulatoria; in vno Iesu meo vera. Qui solus nascendo Rex fuit, & summa principatus non sperauit, sed tenuit. De vno Iesu dicit Paul. ad Philip. 2. *Non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo.* Qui non habet, rapinæ studet, vt sibi bonum acquirat. Et nulli Principum imperium venit, cui non fuerit additum, & aliquo modo acquisitum. Vni Iesu innatum fuit, quid intelligitur sublime. Ait D. August. epist. 66. *Non itaque inæqualem Pater genuit, & æqualitatem iam nato addidit, sed gignendo eam dedit, quia æqualem, non imparem genuit. Ideo in forma Dei æqualem esse Deo, non ei rapina fuerat, sed natura; quoniam id nascendo sumpsit, non superbiendo præsumpsit.* Meritò cauit Augustinus, ne intelligatur principatus diuinitatis additus Dei filio. Non enim ei additus, nec illi acquisitus, sed innatus, nascendo enim habuit omnia sublimia, ad quæ raptores superbiendo festinant.

Matth. 2. *Eumen.* *Philip. 2.* *August.*

3. *Regum* 5. Misit autem Salomon ad Hiram, dicens: Tu scis voluntatem Dauid patris mei, & quia non potuerit ædificare domum nomini Domini Dei sui propter bella imminentia per circuitum, donec daret Dominus eos sub vestigio pedum eius. Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum; & non est Sathan, neque occursus malus. Quamobrem cogito ædificare templum, *&c.*

§. III.

Proprio muneri maximè quisque studeat, nec se aliò diuertat.

HOc de Dauide non semel dictum est, nimirum: *Quia non potuerit ædificare domum nomini Dei sui propter bella imminentia per circuitum.* Sed de Nehemia reædificatore eiusdem domus dicit 2. Esdr. 4. *Vna manu faciebat opus, & altera tenebat gladium*; sicque inter hostiles incursus templum ædificabat. Et quando Nehemias ab ædificando templo, nullis bellis imminentibus, imò nullis hostium incursibus arcebatur; cur Dauid sic bellis implicabatur, vt non illi vacaret templum ædificare? Cur aut Nehemias non priùs curat bella tollere, & postea quietus ædificat: aut Dauid non simul & bellis & ædificio impendit operam? Equidem Dauid ad hoc munus præstandum in regnum venerat, vt nimirum hostiles omnes nationes Israëli subiugaret, cui muneri adimplendo sic vacat, vt dum hostis imminet, nullo alio debeat animum applicare. Nehemiæ autem tantùm fuerat iniunctum munus reædificandi templi, à quo perficiendo nullis dimouetur bellis. Vterque autem sic muneri proprio instat, vt dum illud perficiat, non curet alia. Huc spectans Paul. 1. ad Cor. 1. dicebat:

2. Esd. 4.

1. Cor. 1. dicebat: *Gratias ago Deo meo, quòd neminem vestrûm baptizaui nisi Crispum, & Caium, ne quis dicat, quòd in nomine meo baptizati estis. Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterùm nescio, si quem alium baptizauerim. Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare.* Ecce tibi Paulus pro magno Dei beneficio habet, quòd perpaucos baptizauerit. Et cur tanti æstimat, quòd adeò pauci fuerint à se baptizati? An quia opus baptizandi contemptibile erat? Absit: sed quia erat extra munus præcipuè sibi à Deo demandatum. Ait enim: *Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare.* Itaque Deo acceptum referebat, quòd sic intentus esset suo muneri prædicationis complendo, vt raro, & breuissimè aliud attenderet, nec vt baptizandis paucis suam operam impenderet. Ad hæc
OEcum. OEcumen. ibi: *Cur gratias agis Paule, quòd neminem eorum baptizaueris, præter illos, quos enumerasti? An baptismus inter illa ponendus est, quorum parua est habenda ratio? Nequaquam,* inquit, *sed de hoc duplici modo gratias ago. Alterò, quòd neque ad eam rem Apostolatum à Christo acceperim.* Cùm ad munus prædicandi præcipuè vocatus esset à Deo, & non ad munus baptizandi; meritò Deo gratias agit, quòd suo muneri intentus, ad aliud non deflexerit. Id enim quisque debet curare, ne suo muneri desit, sed illi adimplendo totam suam operam impendat, minimè ad aliud attendens. Angelus Gabriel Luc. 1. venit nunciaturus Mariæ verbi diuini incarnationem ex eius visceribus, & cùm illud dixisset:
Luc. 1. *Aue Maria,* & de instanti egisset conceptu, vbi modum conceptionis à Maria interrogari percipit, statim ait: *Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi,* &c. Posset & ipse Angelus aliquid præstare in illa diuina diuinissimi corporis Christi efformatione. Vt enim in formatione primi hominis, aliquale ministerium præbuerunt Angeli, congerentes corporis materiam, iuxta dicta 1. tom. de Christo figur. lib. 1. cap. 1. in historia textus. Sic in Christi Domini formatione, quæ facta fuit in vtero virgineo, posset Angelus ex sanguinibus Mariæ defæcatiores partes congerere, vt diuinissimum corpus formaretur à Deo. Cur ergo non ipse aliquid se facturum pollicetur, sed omnia ostendit à Deo facienda, dicens: *Spiritus sanctus superueniet in te?* Cur non ait: Ego ex sanguinibus tuis superiores partes seligam, ministrabo, Spiritus autem sanctus perficiet cætera? Agebat tunc Gabriel nuntij munus, cui adimplendo intentus, cætera omnia relinquit Deo. Ait D. Cy-
Cyrill. Hier. ril. Hierosol. Catech. 17. *Non opus est multa facere verba, vt discas impollutam fuisse illam generationem. Docuit enim id Gabriel, dicens ad Mariam: Nuntius ego sum eorum, quæ fieri debent, sed non cooperatur, quamuis Archangelus. Et vt non ignores, quid mei sit muneris, gaudium ego annuntio tibi, quomodo autem pariat, non à mea est gratia: Spiritus sanctus superueniet in te,* &c. Sic refert Cyrill. Angelum se continuisse intra proprij muneris metas, vt nil magis curarit testari, quàm, quòd à se munus meri nuntij non fuerit excessum, cætera omnia remittens Deo. Et quidem non paruæ virtutis est, quòd sic homines proprio intendat muneri, vt maximi ducant, si in illo videantur perfecti. Huc trahenda dicta 4. tom. de Christo fig. lib. 3. cap. 21. §. 4.

§. IV.

Restauratio gratiæ perditæ per peccatum laboriosior debet esse.

Templum Domini in summa pace, & quiete ædificatur, iuxta illud: *Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum, nec est Sathã, neque occursus malus. Quamobrem cogito ædificare templum,* &c. Dum bella imminebant, dum hostes instabant, non ædificatur templum, sed cùm omnia essent in quiete, & pace. At cùm post euersum templum, reædificatio eius instat, non expectatur quies, sed mediis in hostium conflictibus, operam ædificio Nehemias nauabat. Sic enim de illo, 2. Esdræ 4. *Vna manu faciebat opus, & altera tenebat gladium.* Et cur 2. Esdr. 4. Nehemias mediis bellorum periculis, inter ipsa hostilia arma permittitur ædificare domum Domini; Dauid autem & Salomon non nisi in summa pace, & quiete ædificabant? Nehemias non primò ædificabat templum, vt Dauid, & Salomon; sed iam destructum reædificabat, & restaurabat, & ideo ad maiores sudores, & labores vocabatur. Vt videant homines post destructam gratiam, quanto acriùs debeant pugnare, pro illa reparanda. Pulchrè ad hæc dicebat Beda in glossa: *Nec prætereundum est, quòd cum Dauid, vel* Beda. *Salomon eamdem ciuitatem ædificarent, nil de armatis structoribus, vel aduersarijs impugnantibus dicitur, sed destructa propter peccata maiori labori industria reficitur. Similis autem est ædificatio spiritualis; vt in Baptismo per fidem, & confessionem sanctæ Trinitatis sine labore, per gratiam Dei, ciuitas, & domus eius efficiamur; post diabolo suadente ad peccata relabimur, necesse est maiori studio afflictionis,* &c. Cùm primum Dei domus ædificamur, facili negotio, & sine sudore id fit, per id solum, quòd aqua Baptismi abluimur. Vbi autem hæc ædificatio destruitur per noua peccata, iam vt eam restauremus, magnos debemus subire conflictus, multas superare difficultates. Eunuch. ille Actorum 8. dicebat: *Ecce aqua, quis* Actor. 8. *prohibet me baptizari?* Meritò vbi per Baptismum in se Dei templum excitare volebat, ait: Quis prohibet? Quasi diceret, nullus adest Sathan, nullus occursus malus, qui prohibeat, quiete, & sine labore fiet ædificatio. De quo Nissenus orat. de non differendo Baptismate ait: *Minimè operosum à se petitum Baptisma accepit.* Nissen. Expende illud, *minimè operosum*; non enim multum operis, & sudoris est, quando per Baptismum domus Dei ædificamur. Vbi autem destructo per peccatum ædificio, ad illud restaurandum acceditur, hic labor, hoc opus est. Quod ostendens D. Irenæus lib.... cap. 9. in fœmina quadam post Baptismum à Mago circumuenta ait: *Cum* Irenæus. *esset vxor eius speciosa, & sententia, & opere corrupta esset à Mago, & secuta eum esset multo tempore; post deinde cum magno labore fratres eam conuertissent, omne tempus in exomologesi consummauit.* Expende ab illis, *cum magno labore*; quippe vt à lapsu, & gratia perdita valeamus in bonum reuocari, nunquam fit sine ingenti difficultate, & labore magno.

§. V.

Principum, nobiliúmque religione ornatur Ecclesia tempore pacis.

VBi nullus apparuit hostis, sed pax alma per circuitum affulsit, Rex Salomon sese ad ædificandum templum accinxit. Ait enim: *Nunc autem requiem dedit Dominus Deus meus mihi per circuitum; nec est Sathan, neque occursus malus. Quamobrem cogito ædificare templum*, &c. Sic Salomonis, sic multorum Regum, Principumque religio ornare cœpit Ecclesiam, ex quo pax fuit, & secura quies fuit. Dicebat Isaias
Isaia 60. cap. 60. Ecclesiæ Christi: *Mamilla Regum lactaberis*. Paulus autem ad Corinth. 1. cap. 1. *Videte*
1. Cor. 1. *vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes, secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles.* Et si non multi potentes, nec multi nobiles ad Ecclesiam veniebant, quomodo illa lactabatur mamilla Regum? Quomodo verum est, quòd Reges diuitiis suis ornarent, & promouerent Ecclesiam, si rarus potens, aut nobilis ad illam veniebat. Diffident ergo & Paulus, & Isaias? Absit; sed Paulus loquitur de tempore persecutionis, & belli, quando stricti enses, ardentes flammæ per circuitum fidelibus imminebant. Tunc non multi potentes, non multi nobiles veniebant ad Iesum temporalibus bonis inhærentes, tormenta, mortésque fugientes. Vbi autem nullus Sathan apparuit, nullus tyrannus, nulla Ecclesiæ impugnatio; sed pax, & quies per circuitum erat. Tunc Reges, Principésque Ecclesiæ ædificandæ operam suam dedere. Quò respiciens D. Cyrill. Hierosol. cate-
Cyril. Hier. ches. 18. ait: *Primum quidem in persecutionibus, & tribulationibus Martyres, & Sanctos diuersis coronis patientiæ, & multum florentibus coronauit Dominus, quibus & ipsa Ecclesia ornata est; nunc verò temporibus pacis gratia Christi debitum habet honorem à Regibus, & illustribus.* Ecce tibi omni tempore coronæ visebantur in Ecclesia; tempore persecutionis, & belli coronæ Martyrum parturiebantur, quibus Ecclesia exornabatur, sed tunc non multi potentes, nec multi sæculariter nobiles, infirma enim mundi eligebantur ad confundenda fortia. Sed temporibus pacis, ecce tibi Reges, & Principes; coronæ, & purpura Ecclesiam promouent. Hinc tempore pacis, & tranquillitatis in Ecclesia describens Isa-
Is. 11. ias cap. 11. ait: *Habitauit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubauit: vitulus, & leo, & ouis simul morabantur.* Et lupi, & leones cum agnis, & ouibus morantur, quia tempore pacis & Reges, & Principes cum cæteris fidelibus ab Ecclesiæ pastoribus gubernantur. Vt meritò di-
Cyril. Hier. cat D. Cyrill. Hierosol. catech. 17. *Nonne hoc tempore spirituales lupi cum agnis simul pascuntur? Nonne habet Ecclesia vitulum, & taurum cum leone simul pascentes: sicut ad hodiernam vsque diem cernimus mundanos Principes regi, & instrui ab Ecclesiasticis?* Habet hoc Ecclesia tempore pacis, quòd inter agnos suos sint etiam potentissimi Reges mundi, & Principes, qui eius obedientiæ subiaceant.

3. *Reg* 5. Præcipe igitur, vt præcidant mihi serui tui cedros de Libano, & serui mei sint cum seruis tuis: mercedem autem seruorum tuorum dabo tibi quamcumque petieris; scis enim quomodo non est in populo meo vir, qui nouerit ligna cædere sicut Sidonij. Cùm ergo audisset Hiram verba Salomonis, lætatus est valde, & ait: Benedictus Dominus, *&c.*

§. VI.

In correctione proximorum, maximè potentium, magna dexteritas, & sapientia necessaria.

A Rege Tyri, & Sidonis petit Salomon viros, qui cedros succidant, aiens: *Præcipe igitur, vt succidant mihi serui tui cedros de Libano.* Et subdens rationem cur ab illo succisores cedrorum quærat, ait: *Scis enim quomodo non est in populo meo vir, qui nouerit ligna cædere, sicut Sidonij.* Et meritò vbi ligna cedrina succidenda erant ad templi fabricam, cæsores quæruntur, qui maxima in cædendis lignis polleant dexteritate. Ille enim solus munus habet cædendi cedros in templum Dei, qui dexteritatem in cædendo habet. Quippe ille solus illustres, & præclaros viros cædit, hoc est, corripit, & castigat, vt valeant seruire domui Dei ædificandæ, qui magna prudentia viget, & dexteritate. Ecclesiastici cap. 49. de Iosia cantatissimo Rege
Hierosolymorum dicebat: *Ipse est directus diuinitus in pœnitentia gentis, & tulit abominationes impietatis.* Eccli. 49. Erat tunc temporis populus Israëliticus in magnis criminibus, quem ad Deum trahere dum Iosias curat, ait textus 4. Reg. 23. vt magnates omnes coëgit templum adire, illudque omni idololatriæ labe mundare. Pro quo
bene dicitur de illo: *Et ipse directus est diuinitus in pœnitentia gentis.* 4. Reg. 23. quæ verba in rem nostram
sic transfert Vatablus: *Hic in populo reformando dexteritate vsus est, & abominandas impietates sustulit.* Vatabl. Sic qui succidendas abominationes, ad corripiendos homines, illosque in bonum trahendos à Deo mittuntur, maxima pollent dexteritate, & prudentia secandi. Erat maximus ille Dauid inter adulteria, & homicidia, quasi luxurians condensis ramis arbos. Quid tunc Deus? Quæsiuit cæsorem sapientem Nathanum, de
quo ait text. 2. Reg. 12. *Misit ergo Dominus Nathan ad Dauid: qui cùm venisset ad eum, dixit ei: Duo viri erant*, &c. 2. Reg. 12. Quid ais bone, venis vt regiam cedrum succidas à crimine, & narrationem aliorum disponis? Cur ingressus non statim ferrum stringis? Cur non percutis? Sapiens cæsor, & tempus obseruabat; & modum ictus, quo arbos illa caderet vtiliùs. Quod ponderans
Chrysost. in Psalm. 50. ait: *O sapientia medici! Intrauit portans gladium, vt secaret vulnus, sed infirmanti non ostendit, ne abhorreret medicinam statim vt introiuit, non dixit: O inique, ô immunde, sed ferrum erat absconditum*, &c. *Cùm verò tempus inuenit, statim percussit, & abscidit* Chrysost.

sine

sine grandi plaga vulnus. Proh sapientissimus cæsor cedrorum; non sic communiter inueniuntur in populo nostro, qui sciant cedros cædere, qui norint corripere potentes homines! Fecit Nathan in corrigendo Dauide, quod facere solent sapientes domitores leonum. De quibus D. Ambros. lib. 2. in Cain cap. 1. *Ceditur canis, vt expauescat leo; & qui sua iniuria exasperatur, coercetur aliena, alteriusque exemplo frangitur.* Sic Nathan cæsurus Dauidem, priùs effictam priuati viri personam cæcidit, vt sic in alio expauescens Rex, ipse in se superflua pateretur cædi. Sic cæsoris sapientia, & dexteritas dedit nobilissimam cedrum Domini Dei. Nec non & Ioseph, de quo habes Genes. 37. vt fratres suos seuerè quasi exploratores accipit, & simul conuiuio excipit; postmodum furti arguit, & tandem se illis manifestat, eosque consolatur. Pro quo aiebat D. Gregorius hom. 21. super Ezech. Ioseph fratrum facinus & dimisit, & vindicauit. In rigore clementiam tenuit, vt delinquentibus nec sine vltione pius existeret, nec sine pietate districtus. *Ecce hoc est magisterium disciplinæ, vt culpis, & discretè nouerit parcere, & piè resecare.* Sicque feriat, vt prosit; sic superflua, & inutilia secet, vt præstantia relinquat. Quam discretionem dedit Deus flammis vltricibus, quæ in purgatorio parant iustorum animas, vt Deum videant. Ait enim D. Augustinus homil. 16. & 50. *Per fluuium igneum transibunt. Quanta fuerit peccati materia, tanta transeundi mora. Quantum exegerit culpa, tantum sibi ex homine vendicabit quædam flamma rationabilis disciplina. Et quantum stulta iniquitas suggesserit, tantum sapiens pœna desæuiet.* Expende illa duo, nimirum: *flamma rationabilis disciplina, & sapiens pœna.* Meritò enim illa flamma & rationalis, & sapiens censetur, quæ scit in iustis illis sic resecare, & consumere mala, vt purior fiat eorum iustitia.

Ambros.

Gregor.

August.

§. VII.

Præstantes viri maximè diuino verbo capiuntur.

Tyrij Regis seruos petit Salomon, vt cædant cedros, ad Dei templum, cui operi etiam addit seruos suos, quippe ait: *Præcipe igitur, vt præcidant mihi serui tui cedros de Libano, & serui mei sint cum seruis tuis.* Et quando Tyrij Regis serui validissimi videbantur ad cædendos cedros, cur necessum est illi addi seruos Salomonis? Nonne cedri præcidi poterant à solis primis? Planè, si non in litera hæreamus, sed euolemus ad spiritum, vt in Tyrij Regis seruis intelliguntur mundiales sapientes, sic in seruis Salomonis apparent Apostolici viri. Cedri autem Libani, hoc est, præstantes, & primarij homines non sic à vitiis præciduntur, vt templum Dei fiant, per sapientiam mundialium rhetorum, vt per verbum diuinum, quod sumitur de canonicis, apostolicisque Scripturis. Ait Angelomus in glossa: *Serui Hiram præcidentes cedros de Libano, doctores sunt de gentibus; qui eos, qui mundi rebus, & gloria lætantur à superbiæ fastu corrigendo succidunt, & ad obsequium Christi transferunt. Cum quibus serui Salomonis instant memorato operi, quia primi doctores de gentibus necesse habebant Apostolorum, qui à Domino didicerunt, eruditione institui.* Equidem vt sapientes mundiales superbos, & primarios homines frangerent, & traherent ad Christum, non id valerent efficere eloquentia sua, nec eruditione sua. Necessariò debuit illis addi Apostolorum eruditio, quæ est in diuinis libris. Non hominis, sed Dei vox est, quæ elatas hominum mentes trahit ad humilitatem Christi. Vt dicat Psalm. 28. *Vox Domini confringentis cedros,* &c. Cùm elatas Libani cedros inflecti videas, id vni voci diuinæ tribuas. Quò spectans D. August. epist. 64. sic monebat: *Si quid minatur cum dolore fiat, de scripturis comminando vindictam futuram, ne nos ipsi in nostra potestate, sed Deus in nostro sermone timeatur. Ita priùs mouebuntur spirituales, vel spiritualibus proximi, quorum authoritate, & leuissimis quidem, sed instantissimis admonitionibus cætera multitudo frangatur.* Expende ab illis, *de scripturis comminando vindictam,* &c. Sic enim noster sermo debet præ se ferre Dei verbum positum in sacris Scripturis, vt nihil nostrum ibi appareat, sed totum credatur esse diuinum, aut apostolicum dictum, quo citiùs frangentur, & capientur præstantissimi quique. Quæ enim elatio non cedat testimoniis diuinis? Addit ibi Augustinus. *De contentione autem, & dolo, quid me attinet dicere, quando ista vitia non in plebe, sed in nostro numero grauiora sunt? Horum autem morborum mater superbia est, & humanæ laudis auiditas, quæ etiam hypocrisim sæpe generat. Huic non resistitur nisi crebris diuinorum librorum testimoniis incutiatur timor.* Nulla alia eloquentia, nisi diuinis testimoniis elatæ mentes confringuntur.

Angelom.

Psalm. 28.

August.

Idem.

§. VIII.

Vnius diuinitatis opus est, quòd tibi bonus successor accidat.

Salomonis virtutem & sapientiam miratus Hiram, non nisi à Deo credit talem successorem Dauidi datum, dicens: *Benedictus Dominus Deus hodie, qui dedit Dauid filium sapientissimum super populum hunc plurimum.* Nec immeritò in eo, quòd filius adeò prudens, & sapiens succedat patri, agnoscit Gentilis homo opera diuinitatis. Non enim potest non cognosci diuinitatis assistentia peculiaris, vbi homini bonus successor datur. Imò Plinius non solùm diuinitatis assistentiam, sed ipsam diuinitatem esse credebat in prædecessore, cuius bonus erat successor. Dum enim ponderat, quod Traianus prædecessorem suum inter Deos retulerat, sic fatur in eius Paneg. *Tu syderibus patrem intulisti, non ad metum ciuium, non in contumeliam Numinum, non in honorem tuum, sed quia Deum credis. Sed licèt illum aris, puluinaribus, Flamine colas, non alio magis tamen Deum & facis, & probas, quàm quòd ipse talis es. In Principe enim, qui electo successore Fato concessit, vnà, itemque certissima diuinitatis fides est bonus successor.* Sic ille Gentilis diuinitatis prædecessoris certissimum iudicem credebat esse in successoris notissima virtute. Qui autem de diuinitate sapientiùs sentimus, non possumus non credere saltem peculiarem eius assistentiam præcessisse, vbi successor datur, qui prædecessoris vel seruet, vel augeat virtutes. Genes. 4. dicit: Cognouit

Plin.

Genes. 4. *Cognouit quoque Adam vxorem suam, & peperit filium, vocauitque nomen eius Seth, dicens: Posuit mihi Dominus semen aliud*, &c. Alius antea pepererat filios, nimirum Cain, & alium, de nullo tamen dixit, quod à Deo positus, & datus fuisset, nisi de Seth. Et cur in Caini partu non etiam agnouit opus diuinum, vt agnouit in partu Seth? Rationem indigitat textus cap. 5. Genes. dicens Genes. 5. de Adam; *Genuit filium ad imaginem & similitudinem suam, vocauitque nomen eius Seth.* Nascebatur Seth futurus in virtutibus, & sapientia patri simillimus, ideo in eius natiuitate mater eius magis agnoscit diuinitatis assistentiam, cui vni attribuendus est successor, prædecessori similis in virtutibus. Ad hæc D. Chrysostomus hoChrysost. mil. 21. in Genes. fatur: *Cum de priore loqueretur filio Cain, nil tale assignauit, iam antea significans illius in malum procliuitatem. Hic autem*, inquit, *secundum speciem, & secundum imaginem suam; hoc est, eorumdem morum, & qui seruet paternos characteres, qui reparare possit sua virtute prioris peccatum. Ideo & mater nomine imposito filio, cum gratiarum actione hoc nomen indidit, & neque naturæ, neque partui adscribit natum puerum, sed Dei virtuti.* Quòd Adæ successor fuerit Seth filius eius multis præditus virtutibus, id nulli alij meritò tribuitur, quàm Deo; de cuius peculiari assistentia venit, quòd tibi bonus succedat.

3. *Regum* 5. Itaque Hiram dabat Salomoni ligna cedrina, & abiegna, iuxta omnem voluntatem eius. Salomon autem præbebat Hiram viginti millia coros tritici in cibum domui eius, & viginti coros purissimi olei: hæc tribuebat Salomon Hiram per singulos annos. Dedit quoque Dominus sapientiam Salomoni, sicut locutus est; & erat pax inter Hiram & Salomonem, &c.

§. IX.

Imputribilis castitatis pretium in Eucharistico cibo.

ECce tibi ligna cedrina quid referant Hiramo, nimirum viginti millia coros tritici. Quippe ait: *Hiram dabat Salomoni ligna cedrina. Salomon autem præbebat Hiram viginti millia coros tritici.* Nec miror, nam quoties quis imputribili castitate conspicuos affectus vero Salomoni Iesu meo sistit, ab illo cœlestis tritici epulum accipere ostenditur dignus. Apocal. 2. Pergami EpiscoApoc. 2. pum carpebat Dominus, dicens: *Habes tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, & fornicari*, &c. *Similiter pœnitentiam age*, &c. *Vincenti dabo manna absconditum.* Ecce tibi cui promittitur manna, cœleste pabulum, nimirum illi, qui Balaami consilia circa fornicationes, & adulteria vicerit, & propulsauerit. Balaam enim consilium dederat Moabitis, & Madianitis, vt præmitterent puellas ornatas, quæ Israëlem ad voluptatem, & coitum traherent, vt sic destitutus à Deo perderetur. Qui ergo consilia lasciuiæ repulerit, & castitatis incorruptibilitatem persuaserit, is cœlesti ditabitur pabulo. Quò spectans Rupertus lib. 2. in Apocalyps. ait: *In isto gradu vincere, est doctri-* Rupert. *nam Balaam, id est, fornicationes, primùm in semetipso per virtutem continentiæ, deinde in aliis per virtutem scientiæ destruere. Porrò qui hoc modo per virtutem continentiæ vincit, ille sacramentum corporis, & sanguinis Domini dignè percipit.* Nunquam potest esse panis cœlestis cum Balaami consiliis circa lasciuarum voluptatum corruptelas; necessum est, vt perdatur Balaami consilium lasciuum datum Madianitis, vbi accipiendus est panis diuinus. Dicebat quidam Iudic. 7. *Videbatur mihi quasi subcinericius panis ex* Iudic. 7. *hordeo volui, & in castra Madiam descendere, cumque peruenisset ad tabernaculum, percussit illud, atque subuertit.* Quod vt audiuit alius, respondit: *Non est hic aliud, nisi gladius Gedeonis.* Panis apparebat, qui credebatur gladius Madianitas destruens. Et quid panis habet cum gladio ad destructionem Madianitarum? Vt Madianitæ corrupti erant lasciuis Balaami consiliis, sic meritò ostendebantur destruendi vel ab vmbra pabuli diuini. Est equidem cœlestis panis gladius, qui secet, & perdat consilia lasciuiæ. Cant. 3. *En* Cant. 3. *lectulum Salomonis sexaginta ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suum.* In femore sedes lasciuiæ intelligitur passim in Scripturis. Qui ergo ensis apponitur ibi? Ait D. Iustus Orgelit. *Ille ensem super femur suum vtiliter* Iustus Org. *baiulat, qui carnales libidines spirituali cibo mortificat.* Bene ensis censetur spiritualis cibus aduersùs libidines, quo purgantur, & expoliũtur incorruptæ cedri Libani, nempe mentes virgineæ. Vbi enim diuinissimus cibus est, nihil non purum, nihil non incorruptum, & imputribile, adeò vt non eò accedere audeat spiritus lasciuiæ immundus. Ait Matth. 12. *Cum immundus spiritus* Matth. 12. *exierit ab homine, perambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit; tunc dixit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et veniens, inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios*, &c. Ecce immundus spiritus cum tota vniuersitate immunditiarum reuertit in hominem. Et vnde sic audet? Ait: *Inuenit eam vacantem.* Dum mens humana vacua est, & inanis à cœlesti cibo, non mirer, quòd ab omni immunditia impetatur, quæ minimè auderent accedere ad pectus diuinis epulis occupatum. Pro quo aiebat Algerus lib. 1. de Sacrament. cap. 16. *Non enim hac singu-* Algerus. *lari victima tantummodo peccatorum absolutionem à Deo consequimur, sed & contra tentationes munimur, quia cum ex perceptione corporis Christi viderit aduersarius hospitium nostrum occupatum cœlestis fulgore præsentiæ, intelligens locum tentamentis suis includi per Christum, fugiet, ac recedet.* Audet equidem immundus spiritus in domum vacantem; at in domum cœlestibus epulis plenam, & occupatam, minimè audet, sed longè ab illa recedit.

***

§. X.

Diuini Spiritus est, nec paleam accipere sine remuneratione.

NOta illud: *Hiram dabat Salomoni ligna cedrina. Salomon præbebat Hiram viginti millia coros tritici*, &c. Salomon accipit ligna, & cibos reddit, in hoc veri Salomonis Iesu imago perfecta, cuius est, nec paleam accipere sine remuneratione ingenti. De illo enim sapienter dicebat D. Basil. Sel. orat. de Incarnat. Verbi: *Loco in diuersorio, nullo reperto, reclinatur in præsepio; interim æterna tabernacula parat in cœlo. A Magis dona accipit, & pretium pro peccatis dependit.* Paleas accipiebat in præsepio, & tabernacula nobis parabat in cœlo. Munera Magorum sumebat, & sese totum effundebat in nostrorum peccatorum pretium. Sic Deus vel pro palea accepta remunerationem parare cœpit, vt ostendat, quàm Deum æmuletur, qui nihil accipit, quin cogitet de remuneratione referenda. Ioan. 1. de Iesu ait: *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et cur hominibus tantam potestatem dedit, qua possent fieri filij Dei? Acceperat ipse ab homine, quo filius hominis erat, & ex quo accepit id, statim cogitant dare hominibus, quòd filij Dei fierent. Athanas. de Incarnat. Christi: *Accipiens mortalem hominem patrem, dedit hominibus suum patrem immortalem, quod ex eo dicto apparet: Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Nusquam videbis aliquid à nobis accipere, quin ipse aut par, aut maius quid det. Adeòque illius proprium est dare, cùm accipit, vt illos à se alienissimos reputet, qui nesciant remunerare accepta. Per Oseam enim cap. 6. de Israëlitis idololatris dicebat: *Ipsi autem sicut Adam præuaricati sunt pactum meum.* Et non neminem dubitatio premit, cur Adam comparetur idololatris Israëlitis? Adamus non obediuit Deo, at non adorauit idola, nec coluit ligna, opera manuum hominum. In quo ergo potuit assimilari Israëlitis idololatris? In eo solùm, quòd multa accipiens à Deo in paradiso, nihil Deo reddidit, propter quod meritò reputatur inter alienissimos à Deo. Accipite Ruffinum ibi fantem: *Adam si violator fuit præcepti, nullis tamen legitur idolis supplicasse, nec aliquod eorum criminum, de quibus Israël arguitur, perpetrasse. Vnde ergo illi primo homini degens in summis sceleribus, comparatur? Haud ob aliud profectò, quàm quòd si non æquè sacrilegi, æquè tamen docentur ingrati.* Multa, & penè inenarrabilia acceperat Adamus in paradiso ex Deo, & inter tot tantaque accepta, nihil legitur ipse Deo donasse, imò illi obedientiam denegauit. Ne miremur, quòd ex hac ingratitudine æquetur Adam hominibus, qui maximè à vero Deo alienabantur, colentes Deos falsos, ligna, & lapides. Tantum abest à Deo, qui nihil reddit, cùm multa accipit.

Basil. Sel.

Ioan. 1.

Athanas.

Osea 6.

Ruffin.

3. *Regum* 5. Elegitque Rex Salomon operarios de omni Israël, & erat indictio triginta millia virorum. Mittebatque eos in Libanum, decem millia per menses singulos vicissim ita vt duobus mensibus essent in domibus suis: & Adoniram erat super huiusmodi indictionem. Fueruntque Salomoni septuaginta millia, qui onera portabant, & octuaginta millia latomorum, *&c.*

§. XI.

Præstantior Dei sedes non tam multitudine, quàm vel in paucorum deuotione.

TEmplo ædificando per Salomonem operam dabant in præsenti centum & octuaginta millia virorum. Quippe ait: *Erat indictio triginta millia virorum.* Rursus addit: *Fueruntque Salomoni septuaginta millia, qui onera portabant, & octuaginta millia latomorum*, &c. Tot millia ministrabant Salomoni in templo ædificando; Iesus autem duodecim elegit Apostolos ad totius Ecclesiæ ædificationem. Et quando Salomon tot millia hominum elegit pro Dei templo, cur Iesus solos duodecim elegit Apostolos, nisi vt ostenderet, præstantiorem Dei sedem non tam à multitudine venire, quàm ab ædificantium deuotione? Pro quo ipse dicebat Matthæi 18. *Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.* Duo, aut tres congregati in nomine Iesu sedem illi faciunt, à qua minimè discedat. Hinc paucos, sed feruidos Christi imitatores consolatur Diuus Ennod. lib. 2. epist. 14. fatus: *Regnat adhuc Christus in numero vestro, qui sibi non tam in multitudine, quàm in deuotione complacuit.* Equidem deuotio, & feruor fidelium etiam paucorum numero, gratiorem exhibent Deo locum. Cùm puer Iesus à parentibus duceretur in templum Luc. 2. vt legis præcepta implerentur, duo inibi iusti inuenti sunt, qui illum agnoscerent. Ait enim: *Ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus*, &c. *Et erat Anna Prophetissa*, &c. Duo hi iusti adducuntur ab Spiritu sancto in templum, qui excipiant Iesum, eiusque prædicent gloriam. Et cur soli duo? Cur non potius magna aliqua multitudo hominum adducitur tanti mysterij spectatrix? Ait Guerricus Abb. sermone 2. de Purificat. *Hi duo vario decore virtutum adornauerunt thalamum tuum Sion ad suscipiendum Christum Regem, non parietes templi tui, sed penetralia cordis sui; secreta cubiculi, vbi adorare patrem in spiritu, & veritate iubemur, vbi & suscipitur, qui in manu factis se nequaquam habitare testatur. In istis suscipit Christum fidelis Sion; aliàs vix habet, vbi caput reclinet suum. Sufficit tamen istorum occursus ad omnem solemnitatem, & lætitiam; eo quod consummatio imundet lætitiam, & consummatio, atque abundans lætitia paucorum, facilè compenset infidelitatem multorũ.* Non quia multi, sed quia feruidi, quia iusti, quia sancti gratam Deo sedem exhibẽt. Habes Christiane vnde gratissimum Deo ædifices templum, si vel vnicum cor tuum immaculatum, & virtutibus ornatum illi præbeas. Dicebat sapienter Chrysostomus homil. 16. ad Pop.

Matth. 18.

Ennod.

Luc. 2.

Guerric.

Chrysost. *Opto igitur, & volo, & libenter etiam mactari sustinerem, vt multitudine decorarem Ecclesiam, sed multitudine probabili. Si verò nequit hoc fieri, paucos illos probabiles esse volo. Non videris, quòd melius est vnum pretiosum habere lapidem, quàm multos obolos? Nonne videtis, quod melius est ouem vnam sanam habere, quam decem millia scabie repleta? Non cernitis, quod in regno pauci, in gehenna multi? Quid mihi cum multitudine? Quæ vtilitas? Nulla*, &c. Nulla vtilitas in multitudine ad Dei sedem parandam, si multitudini desit deuotio, & virtus. In quo enim hæc fuerint, etiamsi vnus sit, Deo placebit præ aliis multis. Hinc locutus Dominus de gloria transfigurationis ait Luc. 9. (Luc. 9.) *Sunt aliqui hic stantes, qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.* Ecce tibi transfiguratio vocatur regnum. Et quid cum regno habet commune illa transfiguratio? Nonne regnum multis constat subditis; & in illa transfiguratione duo tantùm subditi visi sunt? Duo in ea visi sunt, nempe Moyses, & Elias, sed duo hi integrum regnum referebant Christo. Vt dicat Ioannes Xiphilinus Patriarch. Constant. (Xiphilin.) orat. de cruce: *Viso enim Iesu transfigurato, & Moyse, atque Elia, seu satellitibus quibusdam viderunt Christum in regno.* Quippe vel in vno Moyse, & Elia Christi regnum referebatur amplissimum.

§. XII.

Iesu propria sedes ab vnitate & concordia.

TOt ministrorum millia eò spectabant, *vt tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi*, &c. Pro templi Salomonici fundamento multi tollebantur lapides, & grandes, & pretiosi. Non sic pro fundamento Ecclesiæ Christianæ, de qua ait Paul. ad Ephes. 2. (Ephes. 2.) *Superædificati super fundamentum Apostolorum, ipso summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit*, &c. Illic multi lapides, hic vnus lapis memoratur; nec miror, est enim hæc ædificatio Christi Iesu, cui magis vnitas placet. Vt dicat D. Zeno lib. 2. serm. 24. (Zeno.) *In totius fabrica fundamentis, non sicut in Iudææ templo plurimi; sed magnus, præclarus, pretiosus, ac speciosus vnus est lapis.* Nunquam enim non ab vnitate coalescit christiana fabrica. Quidquid diuisionis est tollat, & vnitatem procuret, quisquis & Christo, & in Christo domum amat illi gratam ædificare. Dicebat ipse Matth. 18. (Matth. 18.) *Vbi enim sunt duo, vel tres congregati in nomine meo, ibi sum*, &c. Expende illud, *congregati*; non enim interest, quòd sint duo, vel tres, vel plures in nomine Iesu, nisi sint in eo congregati, & adunati. Vnitas namque Iesum trahit. Ait D. Hilar. (Hilar.) in Matth canone 18. *In tantum Iesus humanæ pacis studuit concordiæ, vt vnitatis merito, omnia, quæ à Deo precanda sint, impetranda esse confirmet. Et vbi duo, aut tres pari spiritu, ac voluntate collecti sint, ibi se medium eorum polliceatur futurum. Ipse enim qui pax, atque charitas est, sedem in bonis ac pacificis voluntatibus collocauit.* Tanti est vnitas, & concordia, vt Iesu gratissimam sedem paret.

§. XIII.

Nusquam non labor, & onus homini, vel in vitijs, vel in virtutibus.

PRo templo ædificando, *fuerunt Salomoni septuaginta millia, qui onera portabant.* Et si pro templi ædificatione adhuc onera hominibus imponebantur, quando in hac vita erit homo sine onere? Pulchrè dicebat D. Bernard. sermone 15. in Psalm. Qui habitat: (Bernard.) *Oneriferum animal homo tempore suæ mortalitatis.* Dum in hac mortalitatis semita fuerit homo, nusquam erit sine onere, siue mundo seruiat, siue Domino. Matth. 11. clamat Iesus: (Matth. 11.) *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos*, &c. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.* Oneratos mundialibus sarcinis ad se vocat Dominus; & quid dicit? An, venite, vt abiiciatis onera? venite, vt sine sarcina sitis? Absit, sed venite, ait, & tolletis iugum meum, & onus meum; licèt illud suaue, hoc sit leue, tamen iugum, & onus est, ne vnquam homo sit sine onere. Ad hæc D. Bernard. suprà: (Bernard.) *Laborantes ad refectionem inuitat, ad requiem prouocat oneratos. Non interim onus subtrahit, aut laborem; magis autem onere alio, alio labore commutat; sed onere leni, suaui iugo, in quibus requies, ac refectio, & si minus appareat, tamen inueniatur. Graue onus iniquitas. Sub hac gemebat sarcina, qui docebat: Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt caput meum. Quod ergo onus Christi, quod onus leue? Vt quidem ego sentio, onus beneficiorum.* Non tollitur onus, sed mutatur; sub mundo, sub peccato onera sunt grauia, & importabilia, quæ faciant vel gigantes gemere. Sub Christo leue est onus, & suaue iugum, vt quæ non à tyranno, sed à benefico Principe imponuntur. In Christianæ vitæ oneribus non seruitutem exhibes, sed accipis beneficium; quot onera sub Christo, tot tibi sunt beneficia. Vt meritò dicat Bernard. (Psalm.) *Onerat nos, cùm exonerat Deus, onerat beneficio, cùm exonerat peccato. Vox onerati: Quid retribuam Domino, pro omnibus, quæ retribuit mihi? Vox onerati: Exi à me Domine, quia homo peccator sum.* Planè & David Psalm. 115. sentiebat onus beneficiorum, quando anxiùs retributionem procurabat. Sed & Petrus Luc. 5. penè beneficiorum oneri succumbebat, quando quasi ea refugiebat vt peccator. Clamabat etiam Iob post suam testatam innocentiam, post munditiem à peccatis, cap. 31. (Iob 31.) *Semper enim quasi tumentes fluctus super me timui Deum, & pondus eius ferre non potui.* Et quando in te nullum peccatum agnoscis, quando te multis vides virtutibus ornatum; quid tibi à Deo times? Sub quo gemis onere? Gemebat adhuc post peccata ablata, sub beneficiorum onere. Ex quo D. Bernard. (Bernard.) *Vox onerati: semper enim quasi tumentes super me fluctus, timui Deum. Semper*, inquit, *timui; sicut ante, sic post acceptam indulgentiam peccatorum. Beatus homo, qui ita semper est pauidus, nec minori angitur sollicitudine, ne fortè obruatur beneficijs quàm peccatis.* Quid pulchrius? Planè ex hoc onus beneficiorũ sentiebat S. Franciscus Xauier, cùm iam ferre non potens clamabat: *Satis est Domine, satis est.*

§. XIV.

§. XIV.

Meditationis secessus aptissimus vt Christi Domini cognitionem indat.

NOn in templi area, sed in monte erant, qui lapides quadrarent, & perpolirent. Iuxta quod ait textus: *Fueruntque Salomoni septuaginta millia eorum, quæ onera portabant, & octoginta millia latomorum in monte, &c. Præcepitque Rex, vt tollerent lapides grandes, lapides pretiosos in fundamentum templi, & quadrarent eos, &c.* In communibus ædificiis latomi in ipsis ædificiorum areis visuntur, lapidem excudentes, quadrantes, polientes. In solo Salomonici templi ædificatione latomi in montis recessu erant, ibique à conspectu omnium remoti lapides expoliebant. Et cur in solo hoc opere tota lapidum excultura fiebat in monte? Per omnes illos templi lapides vnus quærebatur lapis primarius Christus Iesus, cuius notitiam non obscurè præstant abrupta montium, & solitariæ recessus meditationis. Hinc studiosum Scripturarum magistrum vocans ad solitariam vitam, dicebat D. Bernard.
Bern. epist. 106. *Experto crede, aliquid amplius inuenies in syluis, quàm in libris. Ligna, & lapides docebunt te, quod à magistris audire non possis. An non putas posse te sugere mel de petra, oleumque de saxo durissimo? An non montes stillant dulcedinem, & colles fluunt lac, & mel, & valles abundabunt frumento?* Sic bonus ostendit, quàm aptæ sunt syluæ, & montes, & ligna, & saxa, vt sapientiam illam suggerant meditatori, qua perueniat ad Christum, panem viuum. Quò etiã refero, quod notabat Lucas c. 1. de Ioanne Baptista, inquiens:
Luc. 1. *Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque ad diem ostensionis suæ, &c.* Venerat Ioannes, vt annuntiaret Iesum, illumque in medio iam esse, vel digito ostenderet. Et cur se tanto præpararit muneri, adhuc puerulus ad eremum contendit, ibique agit vitam. Cur non magis contendit ad nobiles Iudæorum Academias, in quibus Scripturarum enodatione instructus ex illis dignosceret Christum? Paulus vt suam de Christo annuntiationem commendaret, aiebat Actor. 22.
Act. 22. *Ego sum vir Iudæus, natus Tarso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamaliel eruditus iuxta veritatem paternæ legis, &c.* Sic præconem suum Dominus ad doctissimum Gamalielem deduxerat, vt ab illo erudiretur Scripturis. Et quando Paulus ad Doctores legis deducebatur, vt ibi Scripturas disceret, ex quibus ostenderet Christum; cur Ioannes non ad scholas, non ad Doctores, sed ad syluas, ad prærupta montium, ad deserti rupes deductus fuit? Equidem & de Christo aliquid plus sancti inuenerunt in syluis, quàm in libris. Aliquid plus ligna, & lapides solitudinis docuissent, quàm Gamaliel, vel doctus alius scriba. Di-
Chrysost. cebat D. Chrysost. homil. 1. in Marcum: *Fuit Ioannes in deserto. Fælix ista conuersatio, despicere homines, Angelos quærere, vrbes deserere, & in solitudine inuenire Christum.* Fallar, si tanti sunt gymnasia, & scholæ, & libri, quanti syluæ, & prærupta montium, vt Iesus inueniatur, dum inibi adsit eius sequela, & virtutum meditatio.
Cant. 2. Cant. 2. *Ecce iste venit saliens in montibus*; non ait, saliens in libris, sed saliens in montibus; quasi montes occurrentem iam exhibeant Iesum meditantibus. Inde Bern. vbi suprà. *Tu frater, qui Prophetas legis, putas intelligis, quæ legis? Nam si intelligis, scies vtique sensum propheticæ lectionis esse Christum. Quem videlicet, si apprehendere cupis, citius illum sequendo, quàm legendo consequi potes. Quid quæris Verbum in verbo, quod iam caro factum præstò est oculis? Iam de latibulo Prophetarum egressus est ad oculos piscatorum, iam de monte vmbroso prosiliuit in campum Euangelij.* Sic ibi. Bern.

CAPVT X.

Salomonis templum.

AD notissimum Orbis miraculum accedo, nimirum ad Salomonici templi ostensionem: cuius materies etsi clauderet omnes naturæ diuitias, sic ab arte vincebatur, vt stupori fuerit potentissimis Imperatoribus mundi. Videres profundissimas valles æquatas Moriæ montis cacumini, vt inde ea sumeretur latitudo, quæ spatio construendæ machinæ sufficeret. Vndique ab imis muri, qui fundamenti darent firmitatem, & spectantium oculos opplerent vastissima pulchritudine. Tres fuere nobilissimæ eius partes, nimirum, Vestibulum, Sancta, Sancta Sanctorum, quorum mensuras, & decora, vsque hodie mirantes notæ Orbis fabricæ silent. Ea tamen perfecit Rex, terrarum ditione paruus, sed maximus Dei auxilio, cuius vnius sapientiæ, & potestatis fuit, tantum opus ad perfectionem deducere.

PARS MORALIS CIRCA textus litteram.

SATIVS duxi singulas caritissimi operis partes explicare, dum pro moribus instruendis, singularum mysteria produco.

3. *Reg.* 6. Factum est ergo quadringentesimo, & octogesimo anno egressionis filiorum Israël, de terra Ægypti, in anno quarto, (mense Zio, qui est mensis secundus) regni Salomonis super Israël, ędificare cœpit domum Domino. Domus autem, quam ædificabat Rex Salomon Domino, habebat sexaginta cubitos in longitudine, *&c.*

§. I.

In Christo singulis horis, & momentis tota nobis cœlestis surgit ædificatio.

PRoh longam Iudæorum expectationem! post quadringentesimum, & octogesimum annum egressionis de Ægypto illis datum est tem-

plum, in quo experirentur Deum propitium. Sic ait: *Factum est ergo quadringentesimo, octogesimo anno egressionis*, &c. Nec miror, facienda enim erat fabrica illa à Salomone Rege temporali, multis congestis lapidibus. Quàm fœliciores Christiani, qui non in Salomone, sed in Christo Iesu nitimur, qui vt vnus lapis est totius Christiani ædificij, sic singulis horis, & momentis, potest fieri totum Christianum, & cœleste ædificium. Ad nouam hanc fabricam vocabat [1.Petr.2.] fideles D. Petrus 1. can. 2. dicens: *Quasi modo geniti infantes, rationabile, sine dolo hac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus. Ad quem accedentes lapidem viuum*, &c. *ipsi tanquam lapides viui ædificamini domus spirituales*, &c. Vnum præsupponit, vt omnem malitiam deponamus, vt totius peccati exuamus seruitutem. Et quid inde? Expectandi anni plurimi? Imò statim accedentes ad lapidem viuum Iesum totam habemus fabricam salutis. Nec semel in anno, sed singulis momentis Christianum ædificium affulget. Quò spectans D. Zeno lib. 2. serm. 24. ait: [Zeno.] *Paucis insinuabo totius fabricæ fundamentum. Non sicut in Iudææ templo plurimi; sed magnus, præclarus, pretiosus, ac speciosus vnus est lapis, qui quadræ turris totam solus sustinet molem*, &c. *O res verè miranda, quotidie ædificatur, & quotidie dedicatur; floribus perpetuis, ac diuersis gemmis margaritis per momenta distinguitur.* Non necessum est adnotare diem Christianæ ædificationis; vt promptum est singulis horis à peccati seruitute exire, sic etiam promptum est, te viuo lapidi Iesu adiũgere, & singulis momentis domum spiritualem ædificari super illum. Equidem quotidie ædificatur Christianum ædificium, & per momenta nouo ornatu distinguitur. Quò spectantes Kalendarum lectiones, quæ recitantur in vesperi Dominici Natalis hora prima, sic dicunt: *Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ.* Expende illud, *nascitur*; non enim dicit solùm, quòd natus est; sed quòd etiam modò nascitur, vt pateat, quàm promptum sit per momenta nouiter nobis adiungi [Bern.] Christum. De quo ait D. Bern. serm. 6. ibi: *Semper igitur nouum, quod semper innouat mentes, nec vnquam vetus, quod fructificare non cessat, quod in perpetuum non marcescit. Hic nouus homo, qui nullius vnquam vetustatis capax, etiam eos, quorum inueterauerunt omnia ossa, in veram vitæ transferat nouitatem. Inde est, quòd in præsenti tam iucundissima annuntiatione, congruè satis dicitur, non tam natum esse, quàm nasci. Iesus Christus filius Dei nascitur in Bethleem Iudæ.* Ecce tibi quotannis, imò quotidie, imò per momenta nobis recèns Iesus nascitur, nobis ædificatur. Et quamuis inueterata sint ossa nostra per peccatum, tamen Iesu adiuncti in veram vitæ transferimus nouitatem.

§. II.

Diuinæ epulæ maximè in nobis Deo habitaculum parant.

CAntatissimum Salomonis templum ædificari cœpit mense secundo anni, vt ait textus, nimirum: *Mense Zio, qui est mensis secundus.* Et cur in mense secundo? In mense primo anni Hebraici comedebatur pascha agni, vnde sapienter prouisum fuit, vt à comestione agni iretur in templi ædificationem. Nunquam enim sacræ epulæ gratam Deo habitationem non parant. Ait Beda lib. de Salom. templo cap. 5. *Mensem secundum Maium dicit, namque Aprilis, quo Pascha celebratur principium mensium apud Hebræos, primus erat in mensibus anni. Ex quo manifestè claret, quia mox peracto Pascha, cœpit ædificare domum Domino, & consecratus mystica solemnitate populus, manus ad mysticum opus misit.* [Beda] Prius accessit populus, vt comederet agnum, & post agni conuiuium ritè celebratum, venit, vt templum Deo gratissimum ædificaret. Est equidem diuina mensa non parua præparatio, vt in nobis Domus Dei possit ædificari. Matth. 4. tentator ostendens lapides Iesu dicebat, *dic, vt lapides isti panes fiant.* [Matth.4.] Quam audaciam miratus D. Maxim. hom. 2. ibi ait: *Qua ratione, qualicumque de lapide Christus terrenum faceret panem, cum ipse, sicut legitur, spiritualis sit & panis, & lapis?* [Maxim.] Expende illa, *& panis, & lapis*; quippe vt Iesus nobis panis est, qui manducatur, sic & inde lapis est, quo in nobis domus Deo excipiendo fundatur. Quoties panem illum manducas viuificum, toties pro domo in te Deo ædificanda adiungis lapidem. Post nati Iesu reuelationem ab Angelo acceptam pastores dicebant Luc. 2. *Transeamus vsque Bethleem, & videamus hoc Verbum, quod factum est, & quod Dominus ostendit nobis.* [Luc.2.] Bethleem vsque præmittitur transitus, vt Dei appareat manifestatio apud homines. Et meritò, nisi enim de domo panis, quæ est Bethleem, paremur, vix habemus, vbi Deum excipiamus. Quod ponderans pulcherrimè D. Bernard. hom. 6. in Vigil. Nat. ait: *Vtinam inueniamur & nos Bethleem Iuda, vt in nobis quoque dignetur nasci*, &c. *domus panis, quod Bethleem sonat, ad præparationem videtur magnopere pertinere. Quomodo ille paratus est, vt excipere tantum hospitem possit, qui dicit; quia non est in domo mea panis? Denique quia imparatus erat quidam, necesse habuit amici ostium clausum media nocte pulsare, & dicere: Commoda mihi tres panes, quia amicus meus venit*, &c. [Bern.] De diuino pane habito euenit nobis, vt Deo fiamus habitaculum gratum.

§. III.

Maius negotium facit Deo peccatorum nostrorum sustinentia, quàm mortis tolerantia.

SIc mensuræ templi notantur, vt tam in templo, quàm in porticu appareat longitudo latitudine maior. De templo ait: *Habebat sexaginta cubitos in longitudine, & viginti cubitos in latitudine.* De porticu verò dicit: *Et porticus erat ante templum viginti cubitorum longitudinis*, &c. *& habebat decem cubitos latitudinis.* Et cur in omnibus templi partibus longitudo semper ostenditur latitudine maior? In latitudine ostendebatur Christi Domini charitas, adeò lata, vt etiam pro inimicis mortem gustaret; in longitudine autem eiusdem longanimitas, qua inter

homines

hominesversabatur, eorum sustinens peccata, & blasphemias. Longè autem maius est Deo nostro, peccata nostra longanimiter tolerare, quàm mortem gustare. Actor. 7, cùm Stephanus lapidaretur, & occideretur, hæc illi erat vox: *Domine ne statuas illis hoc peccatum.* Cur non potiùs satagebat de morte sua Deo offerenda? Cur prætermittens commendationé passionis suæ; in hæc verba vltimò spirauit, quibus pro remittendo peccato Iudæorum supplicabat? Putabat bonus maius quid esse apud Deum longanimitatem in sustinendis proximorum peccatis, quàm mortis tolerantiam. Hinc Nazianzen. orat. 19. componens Stephanum cum parente suo ait: Stephanum, & patrem meum nulla res perinde nobiles, ac insignes reddit, ac morum placiditas, & innocentia. Ille quidem, ne in periculum quidem vitæ adductus, eos, à quibus impetebatur, oderat; *verùm cùm lapidaretur, pro lapidantibus orabat, vt Christi discipulus, pro quo etiam cruciatum sufferebat, maius aliquid morte Christo offerens, nempe longanimitatem.* Multum erat, quòd Stephanus pro Iesu mortem oppeteret, sed illud maius, quòd adeò longanimus esset in sustinendis proximorum peccatis, vt oraret pro illis. Ne dubitemus, maius quid agere Deum, dum longanimiter sustinet peccatores, quàm dum morti se dedit. Sunt enim peccata grauiora, quàm lethalissima vulnera. Matth. 6. dicebat Iesus: *Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus,* &c. Sic iubet Dominus, vt oremus pro iis, qui nos ferro, & igne persequuntur. Ioan. autem epist. 1. cap. 5. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, vt roget quis.* Iesus etiam pro iis, qui nos ferro, & igne petunt, iubet orare, Ioannes vetat orare pro eo, qui inciderit in peccatum ad mortem. Et quando pro iis, à quibus ferimur, & lethaliter percutimur, orandum nobis est; cur non teneamur similiter orare pro tollendo proximi peccato, quod est ad mortem? Ait Beda ibi: *Dominus iubet pro inimicis orare, & Ioannes pro peccantibus vsque ad mortem non rogare: & hoc ideo, quia sunt in fratribus quædam peccata inimicorum persecutione grauiora.* Illud in rem præsentem ponderandum: *Quædam peccata inimicorum persecutione grauiora;* & quidem apud Deum grauiora, & quoad nos intolerabiliora sunt peccata, vt sustineantur, quàm lethalissima hostium tela. Non sic Dei charitas ostenditur fortis in sustinendis vulneribus, ac in peccatis sustinendis. Maius enim illi negotium faciunt peccata, quàm vulnera. Ioan. 4. *Fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem.* Quæ verba ponderans D. Cyrillus Alexandr. ibi ait: *Sedet fatigatus ex itinere. Ita pellentium impietas maior videretur; qui, cùm honoribus eum afficere deberent, sudore, laboreque persequentes fatigant. Verùm Iudæorum quidem in his superbia facilè intelligitur. Quid autem rursus nobis Arriani? aduersus quos meritò dicere possumus: Sodoma instificata est à vobis, qui Iudæorum insaniam excesserunt. Ab illis enim Christus crucifixus est, ab istis ineffabilis natura verbi blasphematur:* Sapientissimè sanctus Doctor componens vulnera à Iudæis illata Iesu, cum blasphemiis, & sceleribus Arrianorum, putat hæc illis grauiora, & intolerabiliora; vt quid maius morte à Iudæis illata offerret Dominus Patri, nempe longanimitatem in sustinendis deliriis Arrianorum.

Nazianz. — Matth. 6. — 1. Ioan. 5. — Beda. — Ioan. 4. — Cyrill. Alex.

3. *Regum* 6. Fecitque in templo fenestras obliquas. Et ædificauit super parietem templi tabulata per gyrum in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi, & fecit latera in circuitu. Tabulatum, quod subter erat, *&c.*

§. IV.

Vel minimum Dei perceptum ingentem carnis mortificationem indicit.

NOtanter ait textus: *Fecitque in templo fenestras obliquas;* hoc est, quæ in parte exteriori angustæ essent, & in parte interiori latissimæ. Sic quotidie visuntur fenestræ in ædificiis, quæ etsi angustæ appareant exteriùs, ad quatuor partes interiùs excauatæ trianguli referant amplitudinem, quo magis dilatetur, & excrescat lux, quæ excipitur. Et quid hæ in templo fenestræ protendunt? Vt in te, qui templum Dei es, simile fiat; & vel de minimo lucis diuinæ perceptu, sic intrinseca maceratione carnis dilateris, vt capacior Dei fias. Quò spectans Beda lib. de Templo Salom. cap. 7. inquit: *Vnde obliquæ, id est, latiores intus fuisse perhibentur, quia qui iubar supernæ contemplationis vel ad momentum percipit, mox sinum cordis amplius castigando dilatat, & ad maiora capessenda solerti exercitatione præparat.* Expende illa, *amplius castigando dilatat,* &c. nescit lux diuina manere in angusto, quod enim angustum est, angustum capit, & paruum lucis. Sed hoc habet lux diuina, quòd licèt parua, & modica accedat, eam statim carnis castigationem indicit, quâ latissima spatia interiùs ad maiora capienda fiant. Dum illa Cant. 5. clausis ianuis esset, vix paruum foramen in ostio domus reliquerat. Quid tunc? *Dilectus meus misit manum per foramen, & venter meus intremuit ad tactum eius. Surrexi, vt aperirem dilecto meo, manus meæ distillauerunt myrrham, & digiti mei pleni myrrha probatissima.* Ecce tibi solam Dei manum excepit angustum fenestræ, siue portæ foramen, & quid inde? Intima sponsæ viscera tremefacta sunt, & nec minimum in ea apparuit, quòd carnis mortificationi operam non daret; ideò enim ait, quòd manus, & digiti, pleni fuerint myrrha. Sic Theodor. *Manus meæ,* inquit, *stillauerunt myrrham, & digiti mei myrrham probatissimam. Perfecta enim mortificatione ad extremas vsque particulas affecta sum.* Et clariùs in rem præsentem Psellus: *Surrexi ad laboriosum, & magis diuinum ordinem, vt quem antea capere non poteram, laboribus multis, & carnis mortificatione latiorem cogitationis portam patefaciens sponsum comprehenderem. Vnde manus meæ distillauerunt myrrham,* Ecce tibi, vbi vel paruum, & angustum portæ foramen relictum est, ad quod non totus Deus accederet, sed quasi vel minima eius pars veniret, vt se statim anima intimè accingit in carnis mortificationem, qua latiorem interiùs campum

Beda. — Cant. 5. — Theodor. — Psell.

faciat, qui totum sponsum recipiat. Crede mihi, si vel angustum aditum præbeas luci diuinæ, vt vel modica eius pars ad te accedat, ingentem tibi mortificationem carnis indicet. Cui dum non das operam, metuo ne luci diuinæ omnes aditus habeas penitus interclusos.

§. V.

Apostolica virtus est, quòd non totum virtutis, quod habes, manifestetur extrinsecus.

FAcit equidem Salomon in templo *fenestras obliquas*, nimirum quæ intrinsecus latiores sint, & extrinsecus angustæ. Sic explicant Beda, Angelom. Caietan. Abulen. Richard. Victor. Lyr. Vatabl. Maldon. quos refert, & sequitur Cornel. a Lapide in cap. 41. Ezech. Et meritò fenestræ templi in hoc sensu obliquæ dicuntur, quia apostolici viri per illas significati latiores virtutum campos habent intrinsecus in secreto cordis, quàm extrinsecus manifestant. Non totum, quod virtutis habent intrinsecus, ostendunt extrinsecus: sed cùm latissimi, & largissimi sint intrinsecus in diuinis virtutibus, in carnis maceratione, & pœnitentia; non totum, sed paruam horum partem, & modicam ostendunt extrinsecus,
Actor. 6. Actor. 6. dum Stephanus sistitur iudicibus, *viderunt faciem eius, sicut faciem Angeli.* Magnum hoc, quo Stephanus extrinsecus referat faciem Angeli. Sed accipe maius dictum de illo Acto-
Actor. 7. rum 7. nimirum: *Cùm esset plenus Spiritu sancto.* Cùm intrinsecus haberet Spiritus sancti plenitudinem, extrinsecus solam speciem Angeli refe-
Fulg. rebat. Vt dicat D. Fulgent. ibi: *Habens intra se Spiritum sanctum, os præ se præstat angelicum.* Non totum quod intra se virtutis habebat, foras effundit, sed diuinam intus retinens latitudinem, plenitudinem, foris ostendit splendorem angustæ creaturæ. Vt viri Apostolici noscant hanc virtutem, qua maius quid sciant retinere intrinsecus, quàm ostendant extrinsecus. De illis dicebat
Hebr. 11. Paul. ad Hebr. 11. *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti; quibus dignus non erat mundus in solitudinibus errantes.* Ecce tibi, quantæ hæ Apostolorum virorum virtutes, ambulare in melotis, in pellibus caprinis, penuriam & afflictionem pati. Sed hæ vbi exercebantur? Ipse notat, aiens: *In solitudinibus errantes*, in secreto solitudinis suæ. Circa quæ D. Ephrem in confess. & repreh. sui ipsius ait:
Ephrem. *Sed etiam Apostolus referens quosdam in melotis, ac pellibus caprinis versatos esse, consequenter dixit, in solitudine sic ipsos facere solitos. Nam in ciuitatibus habitum mutabant; neque enim scire volebant homines, quid nam ipsi agerent.* Largissimi, & latissimi intrinsecus cùm essent, in solitudine sua, in secreto suo, ad pœnitentias, ad carnis mortificationem, ad spiritus compunctionem; non totum ad publicum trahebant, sed instar Moysis tantarum claritati virtutum velamen opponebant, & partem modicam ostendebant, ne populus crederet sibi inaccessibilem esse virtutem. De ministrantibus in templo locutus Domi-
Ezech. 44. nus Ezech. 44. ait: *Neque ascendet super quicquam laneum, quando ministrant in portis atrij interioris, & intrinsecus.* Sic ministrantibus intrinsecus vsus lanæ interdicitur, & nudioris amictus vsus permittitur. *Cùmque egredientur atrium exterius ad populum, exuent se vestibus suis, in quibus ministrauerant, &c. & vestient se vestimentis alijs, nempe laneis.* Non eadem vestimenta permittuntur in atrio intrinseco, ac in extrinseco, cùm egressus sit ad populum. Illic interdicitur lana, hic permittitur. Et cur hic permittitur? Quia grossior vestis est, & magis popularis, qua condescensus doctorum ad populares expiscandos inuenitur. Ait D. Greg. PP. hom. 11. in Ezech.
Cùm ad populum foras egreditur, oportet, vt vestimenta in quibus intrinsecus ministrauerat, reponat, atque populo alijs vestibus indutus appareat. Quia si in compunctionis suæ rigore se teneat, si in eo, quem orationis tempore habuit, mœrore perduret, exteriorum verba suscipere non admittet. Grossiora ergo vestimenta Sacerdos exiens ante populum induat, vt mentis suæ habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Greg. PP.
Sic ibi ostenditur, quantæ virtutis est in Apostolicis viris, quod non vniuersam strictionem, quam debent habere intrinsecus, foras effundant. Sed magis ita se attemperent extrinsecus, vt ostendant accessibilem esse etiam popularibus virtutem.

§. VI.

Sincera doctrina à sanctorum Patrum scriptis haurienda.

VOco tandem templi *fenestras obliquas*, quia lumen per illas non rectà, sed obliquè, & decliuè, veniebat. Sic maior pars authorum suprà citatorum. Vt iam videant, qui in Ecclesia vera sunt, quale lumen doctrinæ accipere debeant, non equidem illud, quod credunt rectà ex Deo ad se venisse; sed quod ex Deo ad Prophetas, & sanctos Patres rectà venit, ad reliquos obliquè, vt solidam veramque doctrinam accipiamus ab illis. Quò spectans Ecclesiastes cap. 12. ait: *Verba sapientum sunt stimuli, & quasi claui in altum defixi, quæ per magistrorum consilium data sunt a pastore vno.* Expende illa, *per magistrorum consilium data sunt a pastore vno*; nempe à Deo rectà venit sincera doctrina, non ad nos immediatè, sed ad sanctos Patres, per quos nos debemus instrui. Iob cap. 28. dicitur: *Habet argentum venarum suarum principia.* Et vt in argento sapientiæ sermo intelligitur, sic & de hoc verum est, quòd habeat venarum suarum principia. Et quæ sunt venæ sapientis sermonis? An cerebrum cuiuscumque? Absit, sed Scripturæ, & sanctorum Patrum libri. Ait D. Gregor. lib. 18 Moral. cap. 24. ibi: *Qui ad vera prædicationis verba se præparat, necesse est causarum origines à sacris paginis sumat; vt omne, quod loquitur, ad diuinæ authoritatis fundamentum reuocet, atque in eo ædificium locutionis suæ firmet. Vt enim prædiximus, sæpe hæretici dum sua student peruersè astruere, ea proferunt, quæ profectò in sacrorum librorum paginis non tenentur.* Est equidem origo sapientis sermonis, sinceræque doctrinæ Deus, qui illam per Prophetarum, sanctorumque Patrum scripta ad nos deriuat; erroneus autem homo, vt nihili æstimat doctrinam, quæ ad suum cerebrum re-
Eccl. 12. / Iob 28. / D. Greg.

ctà

ctà non venit, sed per ambages Scripturarum, & Patrum, sic miserè perit. Quod præcauens *1. Tim. 5.* Paul. 1. ad Timoth. 5. monebat: *Depositum custodi; deuitans prophanas vocum nouitates.* Et quæ sunt prophanæ nouitates vocum vitandæ ab studioso veritatis? Quæ non per consuetas Scripturæ, & Patrum venas veniunt. Ait suprà *Gregor.* D. Gregor. *Dum laudari hæretici tanquam de excellenti ingenio cupiunt, quasi noua quædam proferunt, quæ in antiquorum Patrum libris veteribus non tenentur; sicque fit, vt dum videri sapientes desiderant, miseris suis auditoribus stultitiæ semina spargant.* Hoc erronearum mentium proprium, quod non de veterum Patrum scriptis suam hauriant doctrinam; sed eam nouam iactent, quæ sibi à Deo rectà venire præsumant. Quod lethale est in rebus pertinentibus ad fidem.

§. VII.

Sanctorum vitas inspiciat, qui amat in virtute proficere.

SEd & illud notandum, quod ait: *Ædificauit super parietes templi tabulata per gyrum in parietibus domus per circuitum templi, & oraculi*, &c. Itaque per circuitum Sanctuarij tria tabulata erant ædificata, in quibus tres ordines in Ecclesia significabantur Ruperto, nimirum virginum, continentium, coniugatorum. Et ad quid horum ordinum repræsentatio in tabulatis cingebat per circuitum Sanctuarium? Exod. 26. cùm de opere tabernaculi ageretur, dictum in- *Exod. 26.* uenio: *Facies & tabulas stantes tabernaculi*, &c. iubebantur enim tabulæ stantes in circuitu tabernaculi poni. Vbi Glossa interlinearis tabulas has vocat *Sanctos exemplo & doctrina Ecclesiam munientes.* Quisquis ergo templum Dei amat fieri, de omni ordine, & statu præstantes personas, quasi in tabulis depictas habeat per circuitum, easque mente circueat, earum & notans, & æmulans virtutes, & sic maximè in virtute firmabitur, & proficiet. Aiebat Dauid *Psalm. 26.* Psalm. 26. *Circuibo & immolabo in tabernaculo Dei hostiam iubilationis.* Quæ verba pulchrè in rem præsentem expendit D. Gregor. PP. hom. 17. *Greg. PP.* in Ezech. fatus: *Ecce vt immolaret iubilationis hostiam, circuibat; quia nisi animam huc, illucque ad bonorum vitam exquirendam mitteret, ipse vsque ad iubilationis sacrificium non perueniret.* In primis bonus per circuitum ibat, præstantissimorum hominum vitas quasi in tabulis pictas mente notans, quibus sic accendebatur, vt dignus fieret, qui Deo gratum, & iucundum offerret sacrificium. Hinc sponsa Cant. 3. cupiens *Cant. 3.* sibi Deum acquirere, meritò aiebat: *Surgam, & circuibo ciuitatem*, &c. Quid vis ô bona, tu ne circuitura es ciuitatem, vt habeas Christum? Et quando longi per ciuitatem circuitis, non magis Christum bonis puellis eripuit? Crediderim faciliùs à te Christum inueniendum, si domi maneas conclusa, quàm si ciuitatem circueas. Sed & scio hunc esse bonum circuitum, qui non pedibus, sed mente fit; dum mente per circuitum ciuitatis itur, præstantissimorumque notantur vitæ, quarum exemplum arripitur. Hic planè circuitus est animæ habituræ Christum. Hunc spectabat sponsa, cuius nomine ait Philo ibi: *Surgam, & circuibo in ciuitate: studiosè quæram in* *Philo.* *ciuitate, hoc est, in Ecclesia, in Scripturis sanctis, in Sanctorum vitis, & exemplis, quomodo rectè ambulare ad te debeam, & quomodo huc vsque vixerim, & ambulauerim.* Proh fructuosus circuitus! Sint tibi tabulæ per circuitum, quibus Sanctorum vitæ inscriptæ sint, has circui, has nota, has æmulare, & fallar, nisi Deum in te tamquam in templo habeas.

3. *Regum 6.* Domus autem cùm ædificaretur de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata est: & malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cùm ædificaretur. Ostium lateris medij in pariete erat, domus dexteræ: & per cochleam ascendebant in medium cœnaculum, & à medio in tertium. Et ædificauit domum, &c.

§. VIII.

Ecclesia Christi non ferro, sed voce ædificatur.

DOlabantur sic lapides, & ligna in monte, & sic ad amussim ibi mensurabantur, vt cùm ad ædificium ventum est, vt illa componeret, nullo instrumentorum ictu egeret artifex: vt dicat text. *Et malleus, & securis, & omne ferramentum non sunt audita in domo, cùm ædificaretur.* Et meritò, sic enim clariùs exprimebatur Christi Ecclesia, quæ non ferro, sed voce ædificatur. Ait D. Bruno serm. 4. de Laud. Ecclesiæ: *Meritò autem in domo Domini, quando ædifica-* *Brun.* *ta est, malleus, aut securis, aut vox ferramenti audita non est, quia Ecclesia Dei, quæ per eam significabatur, non ferro, sed lingua ædificanda erat; non vox inarticulata, sed sancti Spiritus gratia illam construxit.* Fundantur terrena regna ferro, & gladio, ferrum autem, aut gladius potius officiunt, quàm proficiunt Ecclesiæ Christi fundandæ, quæ magis de voce sapientiæ nascitur, & augmentatur. Genes. 3. vt arceret Deus homines à paradiso, *Collocauit ante paradisum volu-* *Gen. 3.* *ptatis Cherubim, & flammeum gladium.* Ecce munus gladij, nimirum quòd homines arceat à paradiso, quòd paradisus Ecclesiæ sit sine hominibus. At Actor. 2. dum Ecclesiæ architecti ad opus parabantur: *Apparuerunt illis dispertitæ* *Act. 2.* *linguæ, tanquam ignis, seditque supra singulos eorum.* Ibi gladius ponitur, hic linguæ dantur. Et cur non magis in isto Ecclesiæ limine ponitur gladius? Gladius magis prohibebat ædificatores Ecclesiæ; quæ in linguis habet gratiam, vnde valet fundari. Ait D. Cyril. Hierosol. catech. 17. *Cyril. Hier.* *In specie autem linguarum ignearum sedit super illos, vt noua coronæ spirituales per linguas igneas imponantur capiti illorum. Gladio igneo antea prohibebat ingressum paradisi: ignea autem lingua,*

salutarem

salutarem præstitit gratiam. Vbi ab Ecclesiæ paradiso arcendi homines erant, ibi ponitur gladius: verùm vbi Ecclesia ædificanda, & salutatis gratia præstanda; ibi non gladius, nec securis, sed solæ linguæ; de quarum articulata voce venit, quòd homines trahantur. Matth. 11. ædificaturus Dominus Ecclesiã, lapidesque viuos collecturus dicebat: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, ego reficiam vos.* Quid tunc? Accipe D. Basil. Sel. orat. 29. fantem: *Huius vocis hæreditatem obtinuit Apostolorum cœtus, hanc in manibus habentes, non inflata tuba, cælum hominibus peruium reddiderunt; terras integras persuasit ea vox; sine vi capta sunt ciuitates, prouinciæ concurrerunt, Reges adorarunt, Imperatores ceruices subiecerunt. O vocem, quæ commune quoddam de hominibus tropheum statuit! O vocem salutis fontem! O verbum vnica adsensione terram captiuam agens! O rationem mundi purgatricem! O Verbum, quod Verbi res propter Verbum stabilivit.* Non equidem arma, non gladios, non secures hæreditarunt Apostoli, quibus regna expugnarunt; vnam Christi vocem pro hæreditate habuerunt, & illa vniuersum orbem in Ecclesiæ ædificationem traxerunt. Huc referri possunt dicta tom. 4. de Christo figurato lib. 8. cap. 22. §. 9.

Matth. 11. Basil.

§. IX.

Capita populi, & Principes hoc propriissimum habeant, quòd iniuriarum, aut errorum subditorum nec minimum seruent vestigium.

DIcit textus: *Ostium lateris medij in pariete erat domus dexteræ, &c.* quorum verborum ductu nos ducit Rupertus ad cantatissimum vulnus lateris Christi Domini, quo euidentissimum ad salutem nobis ostium patuit. Et cùm nil crebrius audiam à patribus celebrari, quàm ostium hoc lateris christiani, insuper & manuum, pedumve ostia aperta à clauis. Illud mihi accidit mirandum, quòd capitis eiusdem vulneribus à spinea corona peractis, profundissimum silentium post resurrectionem habeatur. Ioan. 20. resurgens Iesus, vt testimonium vitæ recidiuæ discipulis daret, *ostendit eis manus & latus*; & ibidem dicit Thomæ: *Vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum, &c.* & Luc. 24. *ostendit eis manus, & pedes.* Quæ in manibus, & in pedibus, & in latere foramina vulnerum seruauerat, ostia faciebat, per quæ ad salutem, & fidem intraret. De capitis autem vulneribus, & foraminibus ab spinea corona factis, nec verbum facit, & quasi nulla remansissent, sic premit illa silentio alto. Et cur, qui tantus erat in ostensione ostij lateris, manuumque, & pedum, nullus fuit in ostensione vulnerum capitis? Hanc tunc ostendebat virtutem propriam capitibus Ecclesiæ, & populi sui, quòd iniuriarum à subditis acceptarum, siue errorum illorum nec minimum vestigium seruent, nec vllam vnquam memoriam habeant. Sic sic Prælati, & Principes populi absumere in se debent iniurias, & errores subditorum, vt nullum illarum vestigium appareat. Matth. 27. accipientes milites Iesum, *chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius.* Hæc fecerunt milites, & post multas irrisiones, *exuerunt eum chlamyde, & induerunt eum vestimentis eius, & duxerunt eum, vt crucifigerent.* Duo fecerunt in Iesum milites, & chlamydem, & coronam spineam illi imposuerunt: de chlamyde statim dictum est, vt exuta fuit, de corona spinea nusquam inuenies scriptum, quòd deposita est. Et cur quando dicitur chlamys deposita, non dicitur corona spinea deposita? Rem ponderat, & definit Origen. homil. 35. in Matth. inquiens: De chlamyde scriptum est, quòd denuo spoliauerunt eum chlamydem coccineam; de corona autem spinea nihil tale Euangelistæ scripserunt: propter quod, & nos quærere voluerunt exitum rei de corona spinea semel imposita, & nunquam detracta. *Ego igitur arbitror, quòd spinea illa corona consumpta est à capite Iesu, vt iam non sint spinæ nostræ antiquæ, postquam semel eas à nobis abstulit Iesus per venerabile caput suum.* Expende illud, *consumpta est à capite Iesu*, quippe venerabile Iesu caput, sic absumpsit iniuriam sibi coronam, vt nec mentio illis haberetur. Et mirandum, quòd fornax ardentissima pectoris Iesu non absumpsit adactum sibi ferrum lanceæ; nec manus, nec pedes Iesu absumpserunt clauos, sed illorum vulnera in monumentum æternum seruarunt. Caput autem Iesu spinas sibi impositas penitus in se absumpsit, vt hinc pateat, quàm proprium debeat esse illorum, qui capita populi sunt, quòd absumant & iniurias, & errores subditorum, nec permittant, quòd eorum vel vestigia appareant.

Ioan. 20. Luc. 24. Matth. 27. Origen.

3. *Regum 6.* Et factus est sermo Domini ad Salomonem, dicens: Domus hæc, quam ædificas, si ambulaueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, gradiens per ea; firmabo sermonem meum tibi, quem locutus sum ad Dauid patrem tuum. Et inhabitabo in medio filiorum Israël, *&c.*

§. X.

Ne ita fides templorum à te ædificatorum magnificentiæ, vt non magis studeas vitæ sanctitati.

INter ædificandum templum adit Deus Salomonem, & illum monet, dicens: *Si ambulaueris in præceptis meis, & iudicia mea feceris, & custodieris omnia mandata mea, &c.* Quæ & in medio operis, & in fine repetita à Deo fuisse censent Abulens. & Carthus. Et cur in tanti operis, & tam religiosi, & pij medio, & fine curat Deus Salomonem monere de custodia mandatorum suorum diuinorum? Ne nimis fideret tam magnifico, & religioso ædificio à se peracto, quando Deo non tam magnificentia templorum,

rum, quàm cordium sanctitas placet. Hierem. cap. 7. Verbum, quod factum est ad Hieremiam (Ierem. 7.) à Domino, dicens: *Sta in porta domus Domini, & prædica ibi verbum istud, & dic: Audite verbum Domini omnis Iuda, qui ingredimini per portas has, vt adoretis Dominum. Hæc dicit Dominus exercituum Deus Israel: Bonas facite vias vestras, & studia vestra, & habitabo vobiscum in loco isto. Nolite confidere in verbis mendacij, dicentes: Templum Domini, Templum Domini, Templum Domini est.* In ipso primo templi limine stare mandatur Propheta, vt moneat ingredientes de vitæ sanctitate, & de fugiendis verbis mendacij, quæ dicebant, Templum Domini est. Et cur verba templum prædicantia dicuntur verba mendacia? An mendacium erat, quod templum illud, & magnificentissimum, & religiosissimum erat? Quòd inibi Deus peculiariter assisteret? Non hæc mendacia, sed quæ sic templum extollebant, vt facerent credere Israëlitis, quòd templum illud sufficeret pro illis tutandis, conseruandis, absque vllis aliis illorum virtutum operibus, hæc notissima erant mendacia, & discriminibus plena. Et simillima neotericorum hæreticorum assertis, qui sic extollunt diuinissimum Christi Domini templum, sibi sufficiens, vt excludant à se omnia virtutum opera velut superflua. Proh mendacia hominum deploratorum! Tu fidelis homo nulli sic fidas templo, nec Iesu ipsi, vt non studeas virtutum operibus. Dicebat Theodoret. (Theodor.) ibi: *Qui decipiebant eos, aiebant: Qui fieri potest, vt superet quispiam templum Dei? Propheta verò denuntiat eis, ne sermonibus huiusmodi fidant: sed libenter mutent vitam in meliorem, & iudicia reformident*, &c. *Suadet igitur Dominus, ne fidant templo, sed vitæ legitimæ.* Vitæ sanctitati studendum est illi, qui securam salutem amat habere; decipietur enim maximè, si ab operibus virtutum alienus totum salutis suæ negotium ponit in templorum à se erectorum magnificentia. (4. Reg. 25.) Ait 4. Reg. 25. *Venit Nabuzardan Princeps exercitus, seruus Regis Babylonis, in Ierusalem. Et succendit domum Domini*, &c. Ecce tibi sanctissimum illud Salomonis templum datum flammis à seruis Nabuchodonosoris, & in cinerem redactum. Sed non multum pòst ab eodem Nabuchodonosor in fornacis ardentes flammas coniecti sunt tres pueri Hebræi, sed licèt mediis essent flammis Dan. 3. congregati Principes Ba- (Dan. 3.) bylonis, *contemplabantur, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum, & capillus capitis eorum non esset adustus*, &c. Et quando non permissa est igni potestas aduersùs pueros, cur permissa fuit aduersùs sanctissimum, & religiosissimum Dei templum? Rupert. lib. 6. de (Rupert.) vict. verb. Dei cap. 25. *Non poterat hic Deus templum suum, quod erat Hierosolymis, illæsum custodire à flammis incendij Babylonij, qui tres pueros taliter custodiuit, vt nihil potestatis haberet in corporibus eorum, & capilli eorum non essent adusti? Planè poterat, sed erudiendus erat mundus, vt sciret, quòd Deus excelsus, non pulchris lapidibus, aureisve parietibus templi manu facti delectatur, sed fidei claritate & mundis cordibus, & ille est ei optabilis locus.* Quem fides, & virtutum opera faciunt in corde locum Deo, is gratus est, non quem faciunt ligna, & lapides pretiosi. Quò spectans Actor. 7. ait: *Salomon autem* (Actor. 7.) *ædificauit illi domum. Sed non excelsus in manu factis habitat, sicut Propheta dicit: Cælum mihi sedes est*, &c. Circa quæ ait D. Zeno lib. 2. sermone 14. *Salomonis accepimus templum fuisse lu-* (Zeno.) *culento opere constructum, atque ita laboratum, vt nesciret inspector in eo, quid potissimum miraretur, magnitudinem, opus, ornatum, an ne materiam. Ita enim in vnum decorem vniuersa conuenerant, vt legitima domus Dei caduca illa ambitio putaretur. Sed hæc sæcularia, sine legitimo, aut deuoto cultore; nec sufficientia, nec necessaria honori suo protestatur Deus hactenus, dicens: Cælum mihi thronus est*, &c. Sic ibi.

§. XI.

Vbi Deus præsens, ibi maximè suos firmat.

NOn ad paruam vtilitatem Israëlitarum dicebat Deus: *Et inhabitabo in medio filiorum Israel.* Semper enim Dei præsentia proficua est suis fidelibus, vtilitatemque non paruam præstat illis. Hierem. 7. dicebat: *Bonas facite vias vestras,* (Ierem. 7.) *& studia vestra, & habitabo vobiscum in loco isto.* Theodoret. legit hæc vltima verba sic, *& inhabitare faciam vos in loco isto.* Symmach. autem ponit: *Et confirmabo vos in loco isto.* Quid pulchrius? Idem est, quòd Deus inhabitet, siue præsens sit habitationi nostræ, & quòd faciat nos in ea esse, & ibi nos sua protectione confirmet, ne excludamur inde. Vt dicat D. Hieron. ibi: *Habitabo*, inquit, *vobiscum, vt securos de* (D. Hieron.) *habitatione vos faciam: siue vos ipsos, iuxta Symmachum, firma habitatione fundabo, qui ait: Et confirmabo vos in loco.* Planè habitare nobiscum Deus, idem est, ac nos in habitatione firmare. Nunquam enim Dei præsentia nos non facit tutè, & securè in bonis habitare. Psalm. 139. dicebat David: *Habitabunt recti cum vultu tuo.* Hoc so- (Psal. 139.) lum promittit rectis, quòd cum Deo habitabunt, sed in eo vtilitas intelligitur maxima. Ait ibi Diuus Augustin. *Malè illis fuit in vultu suo, bene* (August.) *illis erit cum vultu tuo. Quando vultum suum amauerunt, in sudore vultus sui panem manducauerunt. Redeant, & deserto sudore, finitis laboribus, pereunte gemitu, veniet illis facies tua abundans sufficientia.* Expende illa, *facies tua abundans sufficientia*; quippe cui venit Deus, & præsens adest, illi de omnibus bonis abundatissima sufficientia est.

3. *Regum* 6. Et ædificauit parietes domus intrinsecus tabulatis cedrinis, *&c.* Et cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur, habens tornaturas, & iuncturas suas fabrefactas, & cælaturas eminentes: omnia cedrinis tabulis vestiebantur, nec omnino lapis apparere poterat in pariete. Oraculum autem in medio domus, *&c.*

§. XII.

Mundo mortuis Iesus maximè salutaris.

CEdrina erant omnia templi intrinseca, iuxta illud, *& cedro omnis domus intrinsecus vestiebatur*, &c. Et cur omnia intrinsecus vestiebantur cedro? De cedro magna dicit Plinius Plin. lib. 24. cap. 5. *Cedrus defuncta corpora incorrupta æuis seruat, viuentia corrumpit; mira differentia, cum vitam auferat spirantibus, defunctis pro vita sit.* Quid pulchrius? Habet hoc nobilissimum diuinitatis templum Christus Iesus, qui quidem vt lethalis est vitæ mundiali, sic mortuis mundo pro vita fit. De se ait Paul. ad Gal. 2. Gal. 2. *Legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus sum cruci. Viuo autem iam non ego, viuit in me Christus.* Ecce tibi, vbi Paulus mundo crucifigitur, & moritur, statim in illo dicitur esse Christus pro vita. Vt dicat D. Bern. serm. 7. de Quadrag. Bern. *Omnino felix mors, quæ immaculatum seruat, imò penitus alienum facit ab hoc sæculo. Sed necessum est, vt qui non non viuit in se, viuat Christus in illo. Hoc est, quod ait Apostolus. Viuo autem, iam non ego, viuit in me Christus.* Expende ab illis, *necessum est*, &c. est enim quasi necessaria consequentia; quòd Christus pro vita fit illi, qui mortuus est mundo. Eòdem spectabat ad Coloss. 3. Coloss. 3. dicens: *Mortui enim estis, & vita vestra abscondita est cum Christo.* Mortuorum vita penitus euanet; ideo enim mortui sunt, quia vita illorum absolutè non est. Cur ergo Paulus, & mortuos vocat, & illorum vitam dicit adhuc cum Christo esse? Loquitur de morte hac morali, qua quis mundo moritur; iis enim mortuis non euanet vita, sed illis pro vita Christus est. Gilb. Abb. Ait Gilliber. Abb. serm. 26. in Cant. *Bona hæc mors, quæ veterem sepelit natiuitatem, nouam inducit. Bonus hic exitus vitæ, vt veterem exuentes Adam, simul graue iugum abijciamus. Hic vitæ carnalis exitus, captiuitatis nostræ iugum disrumpit; vltrà grauare non potest, sed computrescit à facie olei, ex quo inuocatum est super nos nomen secundi Adam, cuius vt oleum effusum nomen eius.* In exitu vitæ oleum sanctum datur infirmis, qui eos aduersùs occursus malos roboret. In huius autem vitiosæ vitæ exitu, quando mundo, & vitiis morimur, statim adest Christus, cuius nomen oleum est, sub quo noua & fœlici vita viuimus, & iugum captiuitatis antiquæ soluimus. Equidem in eos, qui mundo moriuntur, nunquam non venit præcellens gratia saluatoris nostri. Ioan. 4. Dicebat ille Ioan. 4. *Aqua, quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Cui ei? Nimirum mortuo mundo. Is enim fontibus saluatoris inundatur. Ait D. Bern. serm. Bern. de Sanct. Clemente: *Si proficere potes vsque ad deuotionis gratiam, potaberis aqua sapientiæ salutaris, & spiritus Christi super mel dulcis fiet in te fons aquæ salientis in vitam æternam. Et memento hanc esse aquam, quæ procedit de latere dormientis, & sine molestia fluit. Oportuit enim iam mortuum esse mundo, qui in hac voluerit gratia delectari.* Qui Christi Spiritu delectari vult, eoque viuificari, oportet, vt iam mortuus sit mundo; priùs enim mortificari debent, qui in 1. Reg. 1. Christo viuificantur. Iuxta quod ait 1. Regum 1. *Dominus mortificat, & viuificat.* Priùs voluptuosæ vitæ mortem infert, & sic mortuos ad vitam trahit. Ibi D. Gregor. PP. *In quibus ordo notandus est. Primi quippe mortificare dicitur, deinde viuificare, quia nisi sæculum amare desistimus, Deo per amorem viuere non valemus.* Gregor. PP. Vt iam videas, quàm sit cedro similis virtus Christi Domini, qui mundo viuentes mortificat, & mundo mortuos viuificat.

§. XIII.

Christi Spiritus est, vt nudemus peccata nostra in salutem.

ADhuc noto illa: *Et cedro omnis domus intrinsecem vestiebatur.* Nec non & de cedro repeto data verba Plinij lib. 24. cap. 5. additis paucis in rem præsentem. Ait enim. *Defuncta* Plin. *corpora incorrupta æuis seruat, viuentia corrumpit: mira differentia, cùm vitam auferat spirantibus, defunctis pro vita sit. Vestes quoque corrumpit.* Expende illa, *vestes quoque corrumpit*; in quo maximè apparet cedrus similis Christo Iesu, cuius est vestes illas corrumpere, quibus peccata teguntur. Primi parentes vbi peccatum fecerunt Genes. 3. *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata.* Genes. 3. Et Matth. 21. videns Iesus ficum fructibus vacuam, sed foliis ornatam, maledixit ei, *& arefacta est ficus.* Matth. 21. Et cur sic ficum cum foliis perdidit Iesus? An quia Iesu est perdere tegumenta peccati? Ait D. Athan. q. 58. *Quia post transgressionem Adam accepit folia ficus, quibus obtexit suæ turpitudinis peccatum; cùm destrueret transgressionis peccatum, & configeret, deleretque in cruce, arefecit operculum peccati, idest, folia ficus, quibus Adam tegebatur.* Athan. Vt Christi Iesu Dei mei erat peccatum destruere, sic & eiusdem est vestes eius corrumpere, quibus tegebatur. Dum enim ex Iesu habet homo, quòd peccata sua manifestet, & nudet, proximus sit saluti. Psalm. 103. *Ascendunt montes, & descendunt campi in locum, quem fundasti eis. Terminum posuisti, quem non transgredientur, neque conuertentur operire terram, &c. Rigans montes de superioribus suis*, &c. Psal. 103. Ecce tibi montes ascendentes, & descendentes intra terminos suos, quorum terra à cœlestibus rigatur. Sed quæ terra rigatur à cœlestibus? Nimirum ea, quæ à montibus non operitur, non tegitur, dicit enim: *Neque conuertentur operire terram.* Felix mons, felix homo, qui vsque ad cælum ascendit, æterna meditans, & vsque in ima descendit, infirma sua penetraus, terrenasque suas cupiditates, quibus peccatum inest, non operiens, non tegens, sed nudans, sed manifestans; is benedictionibus rigabitur cœlestibus. Vt dicat ibi Arnobius: Ascendunt montes cogitantes regna cælorum, descendunt montes cogitantes terrenas actiones suas, vt in locum, quem fundauit Dominus, dirigant eas, vbi terminum posuit, & iussit non transgredi, & terminum positum non transgrediuntur, vt operiant terram, sicut operuit terram Adam. *Ex folijs enim ficulneis operuit terram, & abscondit se. Isti non operient terram. Et quia non est operta, rigat eam Dominus de superioribus suis. Si verò tecta fuerit, & cælo absconditur, nec de superioribus rigatur.* Arnob. Semper Deus infensus est terræ absconditæ, & opertæ,

hoc

hoc est, tegumentis peccatorum, quæ si tollantur, & terrenæ nostræ actiones nudentur, & manifestentur in confessione, multis cœlestium benedictionibus rigamur, & in vitam alimur. Nemo nescit Aaronis peccatum, quando Exod. 32. fecit vitulum, qui adoratus fuit à populo, de quo tamen veniam consecutus est à Deo. Verùm Nadab, & Abiu filij eius dum ignem alienum altari ponunt, Leuit. 10. *Egressus ignis à Domino deuorauit eos.* & Actor. 5. Ananias reseruans sibi partem substantiæ ad verba Diui Petri, *cecidit, & exspirauit.* Nonne maius fuit peccatum idololatriæ, in quo consensit Aaraon, quàm filiorum eius peccatum, & quàm Ananiæ & Sapphiræ peccatum? Cur ergo ille veniam obtinuit, hi pœnas statim dederunt? Ille maius suum peccatum nudauit, & inde meruit cœlesti rore rigari, & in vitam ali; hi occultum, & opertum habuerunt peccatum, vnde omni sunt venia priuati. Ait D. Ephrem in reprehens. sui ipsius: *Aaron vitulo conflatili sacrificans, adhuc excusationem, & gratiam inuenit; & per sacerdotium ab illa necessitatis macula liberatus est: filij verò eius Nadab, & Abiu contra præceptum Domini delinquentes, ignemque alienum offerentes, mortui sunt, cùm illis nec spatium pœnitentiæ concessum sit. Ananias & Sapphira Sacerdotibus similes, quippe qui & ipsi nullum defensionis inuenerunt locum; quoniam in occulta quadam contemptione versabantur.* Expende illa, *quoniam in occulta quadam,* &c. meritò qui occultam, & opertam retinebant culpam, vt à Iesu alieni, sic statim priuantur salute, & incurrunt supplicium.

Leuit. 10. — *Ephrem.*

3. *Reg.* 6. Oraculum autem in medio domus in interiore parte fecerat, vt poneret ibi arcam fœderis Domini. Porrò oraculum habebat viginti cubitos longitudinis, & viginti cubitos latitudinis, & operuit illud atque vestiuit auro purissimo. Sed & altare vestiuit cedro. Domum quoque ante oraculum vestiuit auro, *&c.*

§. XIV.

Deus de præstantissimis operibus securiùs requiritur.

ET oraculum, vbi ponitur arca fœderis, & totum templum intrinsecus auro purissimo obtegitur. Dicit enim de oraculo: *Operuit illud, atque vestiuit auro purissimo,* &c. *Domum quoque ante altare vestiuit auro,* &c. *Nihilque erat in templo, quod auro non tegeretur.* Tanti est aurum apud Deum, vt suæ præsentiæ locus totus debeat auro operiri? Et ligno vili crucis destinauit filium, cur vel vmbram sui inter solos auri splendores esse permittit? Non equidem Deus æstimabat aurum pluris, quàm lignum crucis, sed in pretio auri erudiebat mundum, vnde certiùs & securiùs Deum debebat requirere, nimirum de pretiosissimis, & præstantissimis operibus virtutum. Quod aurum est apud homines, id sunt virtutes, quæ Deum tenent securissimè. Et vt aurum est in summo pretio mortalibus, sic qui amant Deum, securè acquirere ad pretiosissima, & præstantissima opera virtutum confugiant. Psalm. 67. *Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora eius in pallore auri.* Ecce tibi quale præmium habet, qui adeò labori incumbit, vt inter ipsos cleros dormiat, non lecto, non domi. Nimirum: Erunt *pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora eius in pallore auri;* eas ad perpetem, & securum volatum plumas acquiret, quæ argentum referant & aurum. De pretiosissimis enim & præstantissimis virtutibus, securè, & certò Deus requiritur. Ex quo monebat D. Chrysol. serm. 98. *Si vis terrenas bestias non timere, si vis euitare aues rapaces, voraces vultures, hoc est, aëreas aues, quæ sunt omnes nequitiæ spirituales, eleuare à terra, terrena desere: sume alas columbæ propheticæ deargentatas, sume pennas diuini Solis fulgore radiatas, euola in specie auri, vt iam nullis laqueis attentanda requiescas semper, & de volatu tali valida, & de tanta mansione secura.* Expende illa, *euola in specie auri.* & quid est in specie auri euolare ad pericula euitanda, & securè in Deo quiescendum? Ille equidem aureus est volatus, qui fulgentissimis, pretiosissimisque virtutum pennis fit, de iis enim securissimè Deus comparatur. Ad hæc Matth. 5. docemur orare: *Pater noster, qui es in cœlis.* Cùm enim vbique sit Deus, cur ille è cœlis facta sedes in oratione appropiatur? Cur non magis dicimus: Pater noster, qui vbique es? Crediderim ideo cœlestem sedem Dei præcipuè in oratione memorari, vt discamus, vnde securiùs Deus requiratur, nimirum de pretiosissimis, & perfectissimis. Ad pretiosissima enim virtutum opera confugiendum nobis est, vt inibi securiùs quasi in propria sede habeamus. Ait Origenes lib. 2. Periarch. cap 4. *Quod autem dicit, quia orantes oporteat dicere: Pater noster, qui es in cœlis; quid aliud videtur ostendere, nisi Deum in melioribus mundi, id est, creaturæ suæ partibus requirendum?* Vt in bonis infimis corporalibus aurum summi valoris est apud homines, sic in supremis corporibus cœli meliores partes sunt corporeæ, & insensibilis naturæ. Ideo Deus vel in auro in templo, vel in cœlis sedem suam proponit, vt doceat, quòd de melioribus semper, & præstantioribus partibus sit requirendus. Quis enim securius Deum habebit, quàm qui illum requirit præstantissimis virtutum operibus?

Psalm. 67. — *Chrysol.* — *Matth. 5.* — *Origen.*

§. XV.

Præstantissimi viri non nisi de magnis charitatis operibus censentur apud Deum.

MOdò dixerat: *Altare vestiuit cedro;* & statim subdit: *sed & totum altare oraculi texit auro.* Licèt eim cedrus, & incorruptibile, & pretiosum lignum erat, & ideo altare, & omnia intrinseca templi cedris operta erant; tamen noluit Deus, vt hæc cedrorum ligna essent ibi manifesta, sed magis, quòd purissimo auro contegerentur, vt nihil nisi aurum in intrinsecis illis

ſpectaretur. Et cur non cedrus, ſed aurum voluit in altari, & aliis internis ſpectari? Vt inde doceremur, quòd vt præcipuæ, & præſtantiores partes templi, non niſi de auro cenſebantur: ſic præſtantiſſimi viri in Chriſti Eccleſia non niſi de magnis charitatis operibus cenſentur. Luc.7. Luc.7. mulier illa peccatrix ad Ieſum pergit, & *ſtans retro lachrymis cœpit lauare pedes eius.* Verùm Matth.26. vbi Petrus peccator in eodem atrio cum Ieſu eſſet, vt recordatus eſt peccati ſui: Matth.26. *Egreſſus foras, fleuit amare.* Heus Petre, ſi flendum tibi eſt pro commiſſo peccato, cur foras egrederis? Cur non magis intras, & accedis ad Ieſum, & lachrymis rigas pedes eius? Peccatrix illa peccati memor, ad Ieſum intrat, lachrymaſque illi pro peccato offert; cur tu non ſimiliter, ſed magis ploraturus à Ieſu diſcedis? Aiebat Chryſol. D. Chryſolog. ſerm. 79. *Mulieres ergo referunt pro Chriſto lachrymas: Apoſtoli diabolo ſuperato, & victis hoſtibus, Chriſto & victoriam referunt, & triumphum.* Planè infirmæ, & fœmineæ mentes plenum putant ſe exhibere Deo obſequium, ſi pœnitentiæ, vel deuotionis lachrymulas referant. At magnæ, & apoſtolicæ mentes non tam de iis, quàm de charitatis triumphis cenſentur. Nec amant comparere in lachrymis, ſed in charitate Dei, in animarum ſalute ingentibus parta ſudoribus, in populi fidelis augmento. Accedat fœminea mens in lachrymis, at viriles, & apoſtolici animi in ſagena plena conuerſis ad Deum accedent; ſic enim magni æſtimantur apud Chriſtum. Magdalenam vnguento inungentem Ieſum carpebant diſcipuli, quòd ad maius charitatis opus in pauperibus fouendis manus non extendiſſet. Pro qua ſtans Ieſus Matth.26. Matthæi 26. ait: *Quid moleſti eſtis huic mulieri?* Mulierem prætendit, vt inde excuſet, quòd non aggreſſa fuerit opus ſublimius, quod magis requiritur ab animis virilibus. Quæ verba ad ſe trahens Bernard. D. Bernardus ſerm. 12. in Cantic. ait: *Nonnunquam ego cùm ſederem mihi ad pedes Ieſu, mærens, & offerens ſacrificium ſpiritus contribulati in recordatione peccatorum meorum; aut ſaltem ad caput, ſi quando ſtarem, & exultarem in recordatione beneficiorum eius, audiui dicentes: Vt quid perditio hæc? Cauſantes, quòd ſoli viuerem mihi, qui multis prodeſſe poſſem. Verùm audiant excuſantem Dominum, qui me quaſi de otio incuſant. Quid,* inquit, *moleſti eſtis huic mulieri? Quod eſt: Non eſt vir, vt putatis, qui poſſit mittere manum ad fortia, ſed mulier. Si quando de muliere in virum perfectum profecerit, poterit & in opus perfectionis aſſumi.* Mulieres, & infirmæ mentes in lachrymis relinquantur, compunctioni ſtudentes. A viris perfectis maiora requiruntur, vt nimirum feruentiori charitate pleni, proximorum inuigilent ſaluti.

§. XVI.

Ex auri contemptu verum aurum naſcitur in Chriſti Eccleſia.

QVidquid intrinſecus in templo viſebatur, aurum erat, iuxta illud: *Nihilque erat in templo, quod non auro tegeretur.* Actorum 3. dice- Act.3. bat Petrus: *Aurum & argentum non eſt mihi.* Non erat aurum Eccleſiæ Chriſtianæ capiti; templum autem Salomonis totum aureum erat. Et quando templum Eccleſiam auro vacuam repræſentabat, cur ipſum totum erat aureum? Meritò in auro templi repræſentabatur Eccleſia aurum contemnens. Quia & veræ diuitiæ, & verum aurum naſcitur ex auri contemptu. Qui enim in Eccleſia Chriſti ſunt ſancti, aurei cenſentur, ex quo aurum contemnunt. Ad quos dicit D. Zeno lib. 1. ſerm. 14. *Quia in vobis fides,* Zeno. *& pietas, quæ eſt idonea expultrix auaritiæ, manet, atque gloriatur; digni eſtis vniuerſi aurum, argentumque non tam habere, quàm eſſe. Nam vos eſtis aurum viuum Dei, Chriſti vos argentum; vos Spiritus ſancti diuitiæ, vos ſi terrena metalla contempſeritis. Vobis auro conſtructa æthereа illa ciuitas deſtinata eſt.* Aurum equidem fiunt ſancti viri, dum aurum contemnunt. Expende enim illa, *ſi terrena metalla contempſeritis*; dum hoc fiat, quod terrena metalla contemnamus, quòd diuitias temporales abiiciamus, & eam virtutem habeamus, qua auaritiam funditus expellamus, aurei toti erimus, & veris diuitiis abundantes apud Deum. Has auri fodinas reſpiciebat Cantic. 5. dicens: *Caput eius aurum optimum.* Quæ Cant.5. legit D. Ambroſius ſerm. 15. in Pſalm. 118. dicens: *Caput eius aurum Cephas.* Notum eſt no- Ambroſ. men Cephas datum principi Apoſtolorum, & capiti Eccleſiæ, qui ſuprà dixerat: *Aurum non eſt mihi.* Quod ſi ipſe fatetur ſibi non eſſe aurum, qualiter dicitur Cantic. 5. aurum eſſe? Dabatur ibi in capite forma Sanctorum omnium, qui per abnegationem omnium bonorum temporalium aurei fiunt, & aurum in ſe exhibent, ex quo Princeps omnium regum Ieſus faciat ſibi monetam currentem, qua cælorum theſauros repleat. Ad hæc ait D. Paulinus epiſtol. 4. *Caput* Paulin. *eius aurum, &c. Hoc enim aurum forma Sanctorum eſt, qui in capite corporis, vt lumina micant, & ſunt aurum ignitum Deo. Quia videlicet eos per examina paſſionum in huius mundi fornace conflatos inuenit dignos ſe. Et in his ſacram imaginis ſuæ percuſſit monetam; ipſoſque illos ſtatuens nummularios, vt ſecundum ſuam formam probabiles Domino cuderent nummos, & abolita figura Cæſaris, viuum Regis æterni nomiſma ſignarent,* &c. Aurum dicuntur illi eſſe, qui per examina paſſionum purgantur, defæcantur omni mundiali cupiditate, & ſic dicuntur Deo digni, vt in eis ſuam imaginem imprimant. Cùm enim mundialis regni à te vel figuram abiicis, vt nullum habeas affectum temporalem, tunc puriſſimum aurum ſis, ex quo Rex Regum Ieſus ſuam monetam facit, ad cœleſtem gloriam comparandam.

§. XVII.

Bona temporalia ſine auaritiæ macula tenentur per timorem Dei.

PEr totum templum figuntur aureæ laminæ cum clauis, quando dicit: *Et affixit laminas clauis aureis.* Cùm clauos audit Beda in Gloſſa, timorem Dei intelligit. Et meritò vbi aurum apponitur, timor Dei adhibetur; de timore enim Dei venire poteſt, quòd in auri poſſeſſione auaritia exſibiletur. Monebat D. Paulus Romanos cap. 13. *Reddite ergo omnibus debita: cui tribu-* Rom.13. *tum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem,*

timo-

timorem. Debemus equidem Cæsari vectigal, siue tributum; Deo autem debemus timorem. Et cur cùm de tributis soluendis ageret, meminit Dei timorem? Ne in tractatu illo nummorum soluendorum auaritia aliqua nasceretur, quæ maximè per Dei timorem expellitur. Ait D. Nazianz. orat. 9. *Qui à Reipub. administratione nomen ducitis, quæ Cæsaris sunt, Cæsari reddite, & quæ Dei Deo: illi vectigal, huic timorem: timorem autem cùm dico, auaritiam prohibeo.* Sic bonus putat auaritiam prohiberi in eo ipso, quòd timor Dei mandetur. Vbi enim timor Dei adest, auaritia non est; quæ regnat, cùm primum Dei timor abest. Vt dicat D. Zeno lib. 1. serm. 14. *Nemo considerat imminentes Dei iudicij flammas: per quas omnes nudi transituri sumus. Solum colitur, de quo dictum est, Idola gentium argentum, & aurum.* Ecce tibi, vbi Dei iustitiæ timor non est, pro Deo habetur aurum, quod ex auaritia nascitur.

Nazianz. *Zeno.*

3. *Regum 6.* Et fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum, decem cubitorum altitudinis. Quinque cubitorum ala Cherub vna, & quinque cubitorum ala Cherub altera; idest, decem cubitos habentes, *&c.*

§. XVIII.

Facillimè potest quis in sortem Angelorum transire.

ILlud aliquando mirabar, quod ait: *Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum*, &c. Et quando in lege fieri sculptile vetabatur, cur permissi sunt fieri duo Cherubim ex lignis? In templi fabrica proprius humanus animus ad virtutes instruebatur; & ideo duo Cherubim illi proponebantur ex lignis facti; vt ostenderetur, quàm faciliùs ex hominibus possent fieri Angeli. Ex quo monebat D. Bruno de laudibus Eccles. cap. 4. dicens: *Tu quoque si vis Cherubim fieri, potes. Melius enim ex hominibus, quàm ex lignis fiunt Cherubim; & multi quidem ex hominibus Cherubim facti sunt. Vis videre Cherubim? Respice Paulum, omnis scientiæ plenum, doctorem gentium*, &c. Meliùs planè, & faciliùs ex homine potest Angelus, aut Cherubim fieri, quàm ex ligno. Quod si lignum artificis industria in Angelum efformat, faciliùs virtutis amor nos in Angelos efformabit. Malach. cap. 2. dicebat: *Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirent ex ore eius; quia Angelus Domini exercituum est.* Ecce tibi sacerdos homo vt dicitur esse Angelus Dei. Et quomodo natura corporea sic potest transire in naturam angelicam? Qua arte id potest fieri? Vno virtutis proposito. Aiebat Chrysost. homil. 33. in Acta: *Quemadmodum enim licet loqui, de materia quadam, ita & de homine. Materia quadam est homo, fieri autem potest Angelus, & bestia. Nam de quibusdam hominibus dictum est: Angelus Domini est*, &c. *Nullus igitur doleat de natura, quasi impediat, sed de sua electione ac voluntate. Leo ille factus est ex incorporeo; Ecce enim, inquit, inimicus vester sicut leo: nos autem Angeli à corporibus*, &c. *Nihil igitur prohibet nos Angelos fieri statim si voluerimus.* Quod cuilibet accidit materiæ, id accidit homini, imò & meliùs, & faciliùs homini. Quæ modò arbos erat, modò fit lignum, deinde adhibitis mille ferri instrumentis, non paruo artificis sudore figuratur in belluam, vel in hominem, vel in Angelum, vel in Deum. Similiter qui modò homo est, statim Angelus potest fieri, non securi, nec malleo, sed virtutum electione. Vt enim qui natura Angelus erat, vitio voluntatis suæ factus fuit leo, & serpens; sic qui natura homo est, bona sua voluntate ad sortem Angelorum accedit. Vt meritò dicat Iesus meus Matth. 22. de hominibus: *Erunt sicut Angeli Dei.* Quò spectans D. Zeno lib. 3. serm. 24. dum Baptismi Christiani magnalia expendit, ait: *Cùm omnium aquarum natura sit talis, vt cùm in profundum homines susceperit viuos, euomat mortuos; aqua nostra suscipit mortuos, & euomit viuos, ex animalibus veros homines factos, ex hominibus in Angelos transituros.* Proh Dei Opt. Max. mirabile artificium! Rudem hominis materiam suscipit, & quod alij multo labore minimè facerent, vt in Angelum transiret, ipse medio aquarum profluuio perficit suauissimè. Summâ quondam difficultate Hispani regiam cudebant monetam; & vt vel æri, vel argento, vel auro Regis signa imprimerent, multo conficiebantur labore. Accessit tandem artifex præstantissimus, qui talem machinam efformauit, quæ de aquarum impetus beneficio, facili negotio, & penè sine labore regios reddat in ære, & auro vultus sculptos. Quis nesciat quàm ingenti labore opus sit, vt ferrugineæ hominum naturæ imago Dei, vel Angelorum posset imprimi. Heu miser homo, si hoc labore fiat, immensè tibi laborandum est. Inuenit tamen diuina sapientia aquarum artificium, quo suauissimè, & facillimè ex animalibus veri homines fiunt, deinde in Angelos transituri.

Brun. *Malach. 2.* *Chrysost.* *Matth. 22.* *Zeno.*

§. XIX.

Misericordia est vita cœlestium virtutum.

NOn cedrus, sed oliua materiam dedit Cherubinis faciendis, cùm dicat: *Fecit in oraculo duos Cherubim de lignis oliuarum.* Et quando omnia templi tabulata, & ipsum altare ex cedro fecit, cur Cherubim maluit ex oliua perficere? Ait D. Bruno de Laud. Eccles. cap. 4. *Quare de lignis oliuarum Cherubim facti sunt, nisi vt nos ad misericordiam prouocarent? Magna est virtus misericordia, sine qua nec ipsi Cherubim esse possunt.* Sic ad omnes cœlestes virtutes promouendas, & confirmandas facit misericordia; vt sine illa nec Cherubim consistant, quantumuis sint sapientia diuinorum repleti. Virgines illæ fatuæ angelicam naturam æmulantes cœlesti virginitatis dote albicabant Matth. 25. sed quia *non sumpserunt oleum secum*, idest, misericordiam non habuerunt, iuxta sensum Patrum plurimorum cum Chrysostomo, ab Sponsi reiectæ sunt thalamo. Nulla enim, nec Angelica, nec Cherubica virtus sine misericordia valet stare;

Brun. *Matth. 25.*

quippe misericordia est cor, à quo cæteræ omnes virtutes cœlestes & consistentiam, & vitam trahunt. Aiebat Psalm. 61. *Diuitiæ, si affluant, nolite cor apponere.* Non vetat manus apponi diuitiis, sed cor. Et quando manus diuitiis apposita non grauantur, nec polluuntur, cur timetur cordi, quòd diuitiis apponatur? In corde est misericordia, imò ipsa est cor, & ideo ab illa prorsus arcetur diuitiarum amor, qui vt misericordiam impedit, sic cor virtutum percutit, ne inde vitam trahant. Ex quo monebat Chrysostom. homil. 48. in Matth. *Imitemur ergo omnes virtutes, maximè omnium humilitatem, & misericordiam, sine quibus salutem consequi non possumus, vt quinque illæ virgines ostendunt, quippe absque virginitate multi beatitudine potientur, quam nemo absque misericordia consequetur. Vna enim res ex necessarijs, quibus solus ipsa continetur, misericordia est. Quare meritò in corde virtutis ipsam collocauimus, & cor ipsum esse censemus: quod quidem cor nisi cæteris omnibus spiritum præbeat, velociter extinguitur.* Habet hoc cor, quòd vbi comprimitur ne suos spiritus emittat, statim extinguitur. Et sic misericordia diuitiarum affectu compressa totum virtutis corpus emori desinit. Totum ergo virtutum cor censetur esse misericordia, vt quæ vitam, & consistentiam cæteris virtutibus præstet. Vt dicat ex ipso Chrysostomo Author catenæ Græcæ in D. Lucam cap. 6. versu 20. *Non immeritò misericordiam cor virtutis appellauerimus, quoniam hæc est ex maximè necessarijs, & totum complectitur; & quemadmodum absque corde non viuitur, sic sine hac salus nunquam obtinetur. Etenim hac vniuersa bona prodigunt.* Vt à corde, sic à misericordia omnes virtutes seruantur; & sine misericordia vel puritas Angelica perditur.

Psalm. 61.

Chrysost.

Cat. Græc.

§. XX.

Vbi vel vmbra Christi, ibi & splendet victoria eius per lignum.

FActi igitur sunt à Salomone duo Cherubim *ex lignis oliuarum*; qui adstarent arcæ fœderis. Et Dominus Exod. 25. conflari fecerat ex auro solido duos etiam Cherubinos, qui essent super arcam, dicit enim: *Duos quoque Cherubim aureos, & productiles facies, &c.* Et quando Cherubini illi ex auro solido facti erant, cur Salomon maluit suos duos Cherubinos ex ligno facere? De Cherubinis arcæ locutus Georg. Venet. in Harmonia Cant. 1. tom. 7. c. 21. dicebat: *Geminus Cherubinus arcæ geminam eiusdem Christi naturam indicat.* Vt in Cherubim Christus repræsentabatur, sic in geminis Cherubinis geminæ eiusdem naturæ sic ostendebant. Nemini mirum, quòd Salomon addant in suis Cherubinis ligni materiam, quæ maximè in antiquis illis desiderabatur. Nequit enim gloriosius Christus repræsentari vel in vmbra, nisi & victoria eius clareat per lignum facta. Hinc Matth. 1. dicit: *Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater eius Maria Ioseph, &c.* Et mirabar, quòd sic prouisum esset à Deo, vt mater filij sui sponsa esset Ioseph, qui faber erat. Cur non magis electus fuit in Mariæ sponsum cuius aliquis, vel nullius artis, vel liberalioris? Cur magis faber electus? Ait Imperfect. homil. 1. in Matth. *Ideo & Maria desponsata erat fabro lignario; quoniam & Christus sponsus Ecclesiæ omnem salutem hominum, & omne opus suum per lignum crucis fuerat operaturus.* Eligitur faber lignarius in sponsum Mariæ matris Iesu, vt nihil Iesu possit apparere, quin simul videantur signa gloriosissimi operis eius, quod per lignum facturus erat. Adeò enim Iesus meus erat affectus ad crucem, vt à non paucis credatur minimè ad terras venturus fuisse, nisi futura esset crux. Sic ait Andreas Cretens. in Exult. crucis: *Si non esset crux, non fuisset Christus in terra.* Sic vna nobis semper apparent & Christus, & crux.

Exod. 25.

Georg. Ven.

Matth. 1.

Imperfect.

And. Cret.

§. XXI.

In scientia Scripturarum validissimum Ecclesiæ tutamen est.

ALtera textus: *Posuitque Cherubim in medio templi interioris: extendebat autem alas suas Cherubim, & tangebat ala vna parietem, & ala Cherub secundi tangebant parietem alterum.* Medio positi Cherubini alis suis attingebant vtrumque templi interioris parietem, habentes sub alis oraculum, & arcam. Et quid, quòd Cherubim alis suis tegerent arcam? Ait D. Bruno de laudib. Ecclesiæ, cap. 3. *Bene autem sub alis Cherubim arca testamenti stare dicitur; quia nihil est, quod sic Ecclesia Dei defendat, & muniat, sicut sermo diuinus, & scientia Scripturarum.* Non sic æreis muris proteguntur, & muniuntur fideles Ecclesiæ, vt eloquij diuini meditatione, & diuinarum Scripturarum notitia. Aiebat Cant. 4. *Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium.* Vt in collo vocis sunt fundamina, non miror, quòd tot propugnacula, tot arma, & munimenta ibi inueniantur; & sacri enim eloquij voce maximè muniuntur, confirmamur. Ait D. Gregor. PP. homil. 15. in Ezech. *In collo guttur, in gutture vox est. Quid ergo per collum sanctæ Ecclesiæ, nisi sacra eius eloquia designantur? In qua dum mille clypei pendere memorantur, per hunc perfectum numerum vniuersus ostenditur, quia vniuersa nostra munitio in sacro eloquio continetur. Ibi quippe sunt Dei præcepta, ibi exempla iustorum, &c. Quot illic præcepta sunt, tot peccatoris nostri munimenta.* Nihil potest requiri ad munimentum nostrum, quo ab hostibus liberemur, & ducamur ad Deum, quod non inueniatur in sacro eloquio, & Scripturarum lectione. Nota est historia Eunuchi illius potentissimi ex Actor. 8. vt recesserat à Ierosolymis, vt ibat legens Isaiæ prophetiam, vt accedens Philippus illi explicauit lectionem; cui ipse statim: *Ecce aqua, quis prohibet me baptizari?* Sic in lectione Scripturæ, & Philippi eloquio salutem inuenit: de quo ait D. Chrysost. homil. 19. in Act. *Dignum profectò mirari, Eunuchum illum, non viderat Iesum Christum, non viderat signum. Vltrà videbat, quis status Hierosolymis, & credidit Philippo. Vnde igitur talis factus? Solicita erat anima illius, attendit Scripturis, vacanit lectionibus: cùm & latro viderit signa, & Magi viderint stellam; hic autem nihil tale viderat, ac credidit. Tanta res est, ac tam vtilis Scripturarum lectio.* De iis plura in aliis tomis.

Bruno.

Cant. 4.

Greg. PP.

Actor. 8.

Chrysost.

§. XXII.

Non terrenis hæreat, sed supernis aduolet, qui in conflictu christiano victoriam spectat.

ILlud etiam notandum, quod ait: *Et sculpsit Cherubim, & palmas, & cælaturas valdè eminentes*, &c. Equidem pro coronide templi, & ostiorũ sculptę erãt Cherubim, & palmæ, &c. Et ad quid hæ sculpturæ in templo. Ait D. Bruno de Laud. Ecclesiæ cap. 4. [*Bruno.*] *Erant in parietibus Cherubim, & palmæ, & alia cælaturæ valdè prominentes. Cherubim ad scientiam, palmæ ad victoriam nos prouocant: in illis volare, in istis pugnare docemur.* Equidem in Cherubim terram excutere, & ad cælestia volare docemur, si velimus feliciter inire Christianum duellum. Hinc de fortitudine victrici animarum dicebat Prouerb. 31. [*Prouerb. 31.*] *Facta est, quasi nauis institoris.* Cur quasi nauis? Pulchrè similitudinem tractat D. Machar. hom. 44. fatus: [*Machar.*] *Vt nemo potest traycere, nec transire mare, nisi leuem, & tenuem nauiculam è ligno constructam habeat, quæ sola potest super aquas incedere, quia demergitur, & interijt quis, si ambulet in mari: itidem nequit anima per se ipsam transgredi, superare, aut transmittere acerbum mare peccati, & difficilem abyssum improborum spirituum, caliginis affectionum, nisi susceperit subtilem, cælestem; & volatilem Christi spiritum.* Ad superandam acerbitatem peccati, ad procellosi mundi fluctus deuincendos suscipere debemus cælestem, & volatilem Christi spiritum. De pennato namque, & volatali spiritu Christi, quo ab imis abstrahimur, & superis aduolamus, habemus, quòd mundi aduersaria valeamus superare. Abiicienda nobis sunt terrena, & ad cælestia euolandum, si superare amamus mundi bella. Matth. 5. [*Matth. 5.*] *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum*; & ad octauam beatitudinem accedens dicebat etiam: *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Et pauperibus spiritu, & passis persecutionem idem cælestis regni præmium proponitur. Nec immeritò, sed quia duo hæc connexa sunt, & penè vna; nimirum quòd terrenorum curam abiicias, & in stadio persecutionis palmam acquiras. Quippe sapienter ait Eusebius in cat. Græca ad cap. 6. D. Lucæ: [*Euseb.*] *Primum quidem recensentur pauperes spiritu: deinde verò post illos, generosi Dei martyres, de quibus postea dixit: Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam. Nam per hæc eos, qui decertaturi sunt pro cælorum regno, vt generosos Dei duces beatos prædicabat Ordine autem multo his tradidit idem regnum post pauperes spiritu; oportet enim prius nosse omne vitæ tempus sine possessione, ac more philosophico transegisse, deinde hoc modo ad finem Deo gratum peruenisse.* Itaque in eo debet quis vitam transigere, nimirum in abdicatione rerum temporalium, vt illis exutus valeat fortiter pro Deo, & virtute pugnare, imò & triumphare.

3. Reg. 7. Misit quoque Rex Salomon, & tulit Hiram de Tyro, filium mulieris viduæ, de tribu Nephthali, patre Tyrio, artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus ex ære. Qui cùm venisset ad Regem Salomonem, fecit omne opus eius. Et finxit duas columnas æreas, &c.

§. XXIII.

Magistri bonorum operum non immeritò censentur parentes nostri.

STo à sententia Hieronymi in traditionibus Hebraicis, & Ruperti in lib. 3. Reg. cap. 18. & Saliani nostri, quibus creditur Hiram iste fuisse Hebræus ex patre, & matre, de tribu Nephthali, cuius etiam erat oppidum vocatum Dan. Quòd si Hiram Hebræus ex patre etiam erat; cur dicitur in textu fuisse *patre Tyrio?* Missus fuerat Tyrum ad discendas artes, quibus doctus euasit, & *ideò quòd doctus in Tyro fuit, pater eius Tyrius vocatur.* Sic Hieronym. & Ruper. solent equidem magistri parentes nostri haberi, & vocari. Quò spectans D. Ennod. in Parænesi ait: [*Ennod.*] *Præceptorem sancti voluerunt loco esse parentis. Iure enim in affectionis supercilio collocatur, quem benignitas corrigendi promptius asserit, quàm ipsa natura generis. Genuisse enim libidinis est testimonium, erudisse pietatis.* Sic bonus potiori iure magistros in parentum album transcribit. De Ioseph dicebat Gen. 49. [*Genes. 49.*] *Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu*, &c. Quæ sic leguntur apud Ruffinum lib. 2. de Bened. Patriarchar. [*Ruffin.*] *Filius ampliatus Ioseph, filius ampliatus, zelatus, & filius meus adolescentior.* In quibus duo valde notanda ponuntur; alterum quòd ter dicitur filius Iacob Ioseph, alterum quòd dicitur filius eius adolescentior. Et cur hic inter omnes fratres ter vocatur à Iacobo filius? Ait Ruffinus suprà: [*Idem.*] *Quid sibi vult, quòd solus Ioseph inter omnes fratres tertiò filius nominatur? Ego quidem intelligo, quòd semel ei Ioseph filius natus est, tunc cùm ex Rachel natus est; secundò verò ei, quasi iterum natus est filius, cùm ei post persuasionem mortis viuere nuntiatur. Tertiò verò ei filius efficitur, cùm doctrina, & eruditione, & his omnibus virtutibus, quibus ipse Deum videbat, erudiens eum, & instruens etiam in spiritu eum filium procreauerat.* Itaque vnus Ioseph ter filius erat, & ter fecerat Iacobum patrem, siue cùm ab illo genitus, vel cùm ei ex insperato redditus, vel cùm ab eo edoctus fuit scientiis salutaribus. Ille enim religiosius creditur pater, à quo bonas disciplinas capimus. Ex quo ad secundum illud veniamus, cur Ioseph dicatur adolescentior filius Iacob, cùm constet post Iosephum Beniamin esse. Sed quia Ioseph ex Ægypto rediens post omnes fuit à parente sacris imbutus disciplinis, ideo adolescentior filius nominatur. Vnde Ruffin. pergit: [*Idem.*] *Alioquin nec conueniet ei, quòd adolescentior filius dicitur; cùm habeat posteriorem se Beniamin, nisi in patris eruditionibus adolescentior sentiatur.*

sentiatur. Quia postremus eruditionem sacrorum à Iacobo accepit; ideo postremus illum patrem fecit, vt esset inde filius adolescentior.

§. XXIV.

Laudabile in Principe, quòd in familiaribus suis potius naturæ, gratiæve dotes, quàm Fortunæ spectet.

NOn miror, quòd in præsenti ait text. de Hiram; nimirum: *Misit Rex Salomon, & tulit Hiram,* &c. *artificem ærarium, & plenum sapientia, & intelligentia, & doctrina ad faciendum omne opus,* &c. Illud magis mirandum quod ait

2. Paral. 2. 2. Paralip. 2. *Dixit autem Hiram Rex Tyri per litteras,* &c. *Misi ergo tibi virum prudentem, & scientissimum Hiram patrem meum. Filium mulieris de filiabus Dan: cuius pater fuit Tyrius, qui nouerit operari in auro, & argento, ære, & ferro, & marmore, & lignis, in purpura quoque,* &c. Expende illa, *Hiram patrem meum;* non enim dedignatur Rex Tyri vocare patrem suum hominem, qui ad summum inter præstantes artifices numerabatur. Et quidem & dignitatis magnæ, & familiaritatis erat, quòd quis pater Regis diceretur. Et cur Rex tantæ familiaritatis dignitatem artifici auri, aut argenti, aut æris, aut ferri impertit? Ipse præmittit, dicens causam: *Misi tibi virum prudentem, & scientissimum;* quem nouerat & prudentem, & scientissimum ad familiaritatem, & penè regiam dignitatem vocat, nec artem fabrilem erubescit in illo. Vtinam hæc mens esset vniuersis Principibus, & ad familiaritates, & dignitates traherent vel ab artibus mechanicis, quos scirent prudentissimos, sapientissimos, pluris facientes naturæ, & gratiæ dotes, quàm Fortunæ. Regem ex Deo electuro Samueli denegabat filium Isai, vilitatem artis in qua nutriebatur, obiiciens. Ait enim 1. Reg. 16.

1. Reg. 16. *Reliquus est paruulus, & pascit oues.* Et tamen hic de post fœtantes electus in Regem est. Erat Saul reprobandus; sed multi alij erant cantatissimi duces, nobilissimarum familiarum primogeniti ad regnum aptissimi. Cur à pascuis trahitur puer? Cur ex arte adeò vili paruulus requiritur? Ait Diu. Basil. Sel. orat. 15. de omnium principum

Basil. Sel. Deo? *Tales animas legere nouit Gratia: quare & cura gregis districtum vocauit ad regnum. Nam cognita animi mente, minimè erubescit artem. Placet sibi Deus abstrusum in despecto corpore margaritum conspicatus.* Hoc Dei, hoc diuinissimi, & perspicacissimi Principis est, quòd cognita hominis mente, & prudentia, & sapientia non erubescat vilitatem artis eius, & etiam in ferro, aut ligno abstrusum margaritum æstimet, & ad se trahat. Nostis Iosephi historiam, vt factus fuit seruus Putipharis, vt in seruitute agens accusatus fuit adulterij, & in carcerem proiectus, vt inde adductus ad conspectum Regis Pharaonis, cui famem imminentem reuelat, eiusque leuandæ

Genes. 41. modum. Tunc Pharao Genes. 41. *Nunquid sapientiorem, & consimilem tui inuenire potero? Tu eris super domum meam, & ad tui oris imperium cunctus populus obediet,* &c. Quem seruulum Putipharis audis, & in vinculis esse; ad regni consortium statim eleuat. Vnde hoc? Cognouit eius prudentiam, & vilitatem status non erubescit. Vt dicat D. Ambros. ibi cap. 7. *Iniuria illata est prius, quàm cognosceretur a Rege, gratia relata vbi Regi est cognitus.* Ambros. Vbi Rex agnouit viri prudentiam, & sapientiam, non erubuit vel seruum in regni consortium prouehere. Quò spectans Socrates apud Platonem 3. de Repub. dicebat: Deus in firmando homine, vobis, qui ad imperandum idonei estis, aurum in generatione ammiscuit. Quapropter honoratissimi estis. His verò, qui ad auxilium ferendum præstant, argentum. Agricolis autem, & reliquis opificibus æs, & ferrum. Proinde, & qui cognati omnes sitis, plerumque similes vobis ipsis generatis. Quandoque tamen ex aurea sobole generari poterit argentea, & ex argentea, aurea, & reliquæ omnes eodem modo aliæ ex aliis vicissim. *Principibus igitur, & primum, & maximè præcipit Deus,* Socrates. *vt nullius rei ita boni custodes sint, neque quicquam ita obseruent, quam quid in animis filiorum ipsorum ex illis ammixtum sit. Et si filius ipsorum subaratus, aut subferratus sit, nullo modo miserabuntur, sed conuenientem naturæ honorem tribuentes, ad agricolas, aut opifices ipsum detrudent. Et si rursus ex opificibus, aut agricolis nascatur quis subauratus, honore delato hunc euehent,* &c. Nil putat Philosophus à Deo magis commendatum Principibus, quàm quòd in promouendis hominibus, nihil aliud respiciant in vnoquoque, quàm in dolis, animique signa. Vt si vel in agricolis, vel in opificibus aureus præfulgeat animus, hi prouehi debeant ad Principum consortium. Et Princeps, si ferrugineus sit, ad opificum vitam detrudatur.

§. XXV.

Vt ciuile, & sacerdotale munus difficile possit ab vno rectè administrari.

ACcedo ad cantatissimas Salomonis columnas, de quibus ait text. *Tinxit duas columnas æreas decem & octo cubitorum altitudinis,* &c. Sub quarum columnarum figura duo fulcra Ecclesiæ agnoscit Carthus. nimirum authoritatem, ciuilem, & Ecclesiasticam. Similiter dum Exodi 17. Moysi manus grauarentur; *Aaron & Hur sustentabant manus eius.* Exod. 17. Vbi Timoth. Antioch. orat. in crucem & transfigur. tom. 2. Grethseri, ait: *Constituerunt Aaronem de Israelitico magistratu, Hur de regio. Sciebant enim Crucem Sacerdotio, & regno conseruari.* Timoth. Ant. Ecce tibi vbique ad Ecclesiam Dei conseruandam, & ornandam, duæ columnæ, duo fulcra constituuntur, nimirum ciuilis authoritas, & Ecclesiastica; aut regia dignitas, & sacerdotalis. Nec aliquando hæ duæ dignitates in vno constituuntur, sed diuisæ, & inter se separatæ manifestantur. Nec immeritò, vix enim fieri potest, vt ab vno valeant bene administrari. Moriturus Moyses dum agit cum Deo de successore ait Numer. 27. *Prouideat Dominus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui sit super multitudinem hanc, & possit* Num. 27. *exire, & intrare ante eos,* &c. Habebat Moyses filios, quos non eligit in dignitates successores, forsan, quia non nouerat adeò idoneos: sed habebat consobrinos, nimirum filios fratris sui

Aaron,

Aaron, de quorum meritis non poterat dubitari, vt qui Dei calculo successerant in patris sacerdotium. Cur ergo non magis hos etiam eligit Moyses in duces populi? Qui idonei erant ad sacerdotium, nonne magis idonei erant & ad ducatum populi? Cur illos non elegit Moyses? Eo ipso quòd sacerdotes dignissimi erant, noluit Moyses eos eligere in ducatum & ciuilem administrationem populi, vt qui sciret, quàm difficile sit, quòd quis sacerdotale munus perfectè adimpleat, intentus ciuilibus regni negotiis. Aiebat Philo lib. de charitate: *Quamuis pater esset Moyses duorum filiorum, neutrum successorem sibi optauit, victor affectuum erga cognatos, ac domesticos. Et poterat si filios suspicabatur parum idoneos, certè fratris filios extollere iam virtute meritos ad sacerdotium. Sed fortasse, aut non placebat eos à diuinis rebus distrahi; aut potius cogitabat, impossibile esse eundem hominem rectè curare simul regnum, & sacerdotium.* Hoc sensit Philo; hoc dolent quotidie sanctissimi Pontifices, & Episcopi, quorum sacerdotali muneri annexa est etiam ciuilis in subditos authoritas, à qua se ipsos alienant, quoad fieri potest, vt præcipuè colant sacerdotium. Vt cæteri videant Episcopi, cui se periculo deuoueant, cùm auidè arripiunt ex Principibus ciuiles administrationes, gubernationes, quibus vt per se intendant, remittunt aliis curandum proprium munus sacerdotij. Ab his interrogarim ego; si vos, ô boni, multa mercede comparauissetis œconomum, qui domum vestram gubernaret; ipse autem accepta hac multa mercede rem domus vestræ traderet aliis gubernandam, vt vacaret sibi aliò diuertere, & per se rem alterius minori mercede administrare. Nonne talem hominem vt ingratum, & indignum abiiceretis? Cur ergo non timetis prorsus abiici, & reprobari à Deo; cuius sacerdotij ingentibus redditibus absumptis, sacerdotalis muneris curam aliis traditis, vt absentes intenti sitis ciuilibus regni negotiis, longè minori accepta mercede? Planè difficile erit, si in his non periclitemini. Huc trahe dicta tom. 2. in Euang. lib. 8. cap. 1. §. 1. & addenda dicta tom. 3. in Euang. lib. 18. §. 40.

Philo.

§. XXVI.

Christianum est non tam loqui, quàm agere.

ITaque Salomon, *Fecit duas columnas æreas,* &c. quas Rupert. componit cum duabus columnis marmoreis, quæ dicuntur Sponsi crura Cant. 5. vbi sic: *Crura eius columnæ marmoreæ, quæ fundata sunt super bases aureas.* Et tam per has, quàm per illas credit ostendi duas Dei vias, nimirum misericordiam, & iudicium; quibus totum Scripturæ ædificium innititur. Quippe dicit in lib. 3. Reg. cap. 19. *Fecit,* ait, *duas columnas æreas: columnæ istæ egregium, & maximum ornamentum domus Domini, quid significent, ipse author illarum nobis innuit in Canticis, dicendo in laudibus sponsi, crura eius columnæ marmoreæ. Quænam crura sunt sponsi, nisi vniuersæ viæ Domini? Planè viæ Domini vniuersæ non nisi duæ sunt, misericordia, & veritas, siue misericordia, & iudicium. Columnis istis tota penè domus incumbit, totum sacræ Scripturæ ædificium innixum est.* Ita Rupert. putat columnas æreas Salomonis, & columnas marmoreas Christi sponsi in vnam, eamdemque significationem venire, vt nimirum misericordiam Dei, eiusque iudicium significent. Sed quæ in Salomone æreæ sunt, cur in Christo marmoreæ? Equidem vt æs vocalissimum censetur inter omnia metalla; sic Deus antiquitus vocalissimus erat in publicanda vel ira, vel misericordia sua. Quò spectabat tota diuini oraculi, & sacerdotalis Rationalis religio. Vt autem marmor minimè vocale est, sed magis muto simile; ita Christus Dominus, qui multus in faciendis virtutibus erat, in illis dicendis, publicandisvè penè apparuit mutus. Semper enim Christianum fuit, operari, sed non publicare virtutes. Conuocatis discipulis Matth. 16. dicebat Iesus: *Quem dicunt homines esse filium hominis?* Notitiam sui ex hominum sententia requirit. Et cur magis ipse non se manifestat? Si amas Domine tui notitiam proferri, quis ita te, tuaque nouit, vt tu ipse? Cur tu potiùs non dicis, quis sis, qualis erga homines, quanta illis præstiteris, & es præstiturus? Absit hoc à Christiano spiritu, cuius est, non tam dicere, quàm facere opera virtutis. Ait D. Basil. Sel. orat. 25. *Non à se ipso loquitur, nec se ipsum manifestò proclamat; etenim dicere erat, si voluisset: Ego Deus de Deo, ego cælum vnà cum patre fabricatus sum, terram panxi, aërem diffudi, solares radios illuminaui,* &c. *Quid agat tandem? Primum alijs, res suas, vt diuulgent, sinit, alienis vocibus prædicatione concredita.* Ipse in suis mutus, alienis vocibus sua remittit. Clamabat Angelus Luc. 2. pastoribus nocturno in silentio: *Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo: quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum: Inuenietis infantem,* &c. Inter Angelorum voces, quando & cælum, & terra recens natum loquuntur, ipse solus apparet infans, hoc est, sine voce. Hoc sanè manifestissimum erat iudicium Christiani ortus. Ad hæc aiebat D. Basil. Sel. orat. 25. *Ideo à principio miracula cum partu concurrebant. Stella peregrino cursu manifestabat inopinatò natum infantem; Magi relicta à tergo Babylone fasciatum perquirebant. Simeon vociferabatur: Nunc dimittis seruum tuum Domine. Præter hos Ioannes omnibus ostendebat clamitans: Ecce agnus Dei. Tanti sunt testes: ipse de se conticescit.* Inter tot voces Iesum, & eius virtutes manifestantes, solus Iesus tacebat, & mutus erat de suis rebus. Numquam non Christianum fuit in propriis virtutibus efficiendis tacere. Marci cap. 5. dum nouit Iesus vestimenti sui tactu sanatam sanguinis fluxu laborantem fœminam, aiebat: *Quis tetigit vestimenta mea?* Circa quæ ait D. Epiphan. in Ancorato: *Et quis me tetigit, dicit, non quòd non nosset, quis ipsum attigisset, sed vt ne per se ipsum diceret miraculum, quod edebat.* Vt iam discas, quàm de Spiritu Iesu veniat, in propriis virtutibus tacere.

Cant. 5. — *3. Reg. 19.* — *Matth. 16.* — *Basil. Sel.* — *Luc. 2.* — *Basil. Sel.* — *Marc. 5.* — *Epiphan.*

§. XXVII.

Non paruus ornatus Ecclesiæ est in linguarum variarum notitia.

CVm legis in textu, quòd Salomon *fecit duas columnas æreas, &c.* simul scias illas columnas positas in portico templi, non pro sustentaculis ædificij; sed pro decore domus. Vt meritò dicat Rupertus in præsenti cap. 19. *Columnæ ista egregium, & maximum ornamentum domus Domini.* Et quando omnia intima templi aurea erant, quid ornamenti addere poterant columnæ æreæ? Vbi tantum splendebat auri, quid faceret æs? Vt æs vocalissimum omnium metallorum censetur, sic in eo ostendebatur linguarum donum, quod non parum facit ad ornamentum Ecclesiæ, & ad decorem. Quò fortasse spectabant primæ illæ columnæ positæ in Ecclesiæ limine, nimirum Apostoli, qui, vt ait Act. 2. *cœperunt loqui varijs linguis*, vel, vt Syriacus vertit, *lingua, & lingua.* Neque vnquam negabo Ecclesiæ magnum esse ornamentum, quòd in illa effulgeant viri linguarum periti, vt quæ in vna sunt dicta lingua, ad aliam transferantur, & sic diuinorum scientia ad salutem omnium tradatur animarum. Ad constitutionem tabernaculi dicebat Exod. 25. *Hæc sunt, quæ accipere debetis, aurum, & argentum, æs, &c.* Et quid in ære? Ait Origen. homil. 13. in Exod. *Opus est & ære ad tabernaculi constitutionem. Puto ergo æs accipi posse pro voce. Audi Apostolum: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitatem autem non habuero, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Ita ergo loqui linguis, & interpretari ex alia, in aliam linguam, æris oblatio est. Necesse est enim omnia habere tabernaculum Dei, & nihil deesse domo Domini.* Vt aurum sapientiæ sic fulcit, & ornat Ecclesiam Dei; sic æs, id est, linguarum scientia, & notitia non parum facit ad decorem eius, & ad animarum vtilitatem; per hanc enim notitiam transferuntur diuina ab vna lingua in aliam, & currunt per vniuersam terram.

Rupert. Actor. 2. Exod. 25. Origen.

§. XXVIII.

Mundialia bona cauenda.

PRo columnarum coronide in capitellis positi erant duo ordines malorum punicorum, dicit namque: *Malogranatorum autem decenis; ordines erant in circuitu capitelli, &c.* Quorum vtilitatem ponderans S. Bruno de laudib. Eccles. cap. 4. ait: *Habuerunt autem & malogranata, quibus animas satiarent.* Erant itaque malogranata in capitellis columnarum ad pascendas & satiandas animas. Verùm Exod. 39. dum de talari tunica summi Sacerdotis agitur, dicit: *Deorsum autem ad pedes mala punica ex hyacintho, purpura, vermiculo, ac bysso retorta: & tintinnabula de auro purissimo, quæ posuerunt inter malogranata in extrema parte tunicæ per gyrum.* In extremo tunicæ iuxta Sacerdotis pedes erant malogranata appensa, singula inter duo tintinnabula aurea. Quæ cùm noto, non possum non meminisse notissimæ formidinis positæ in arboribus ab hortulanis, vt ab auibus defendant fructus. Ponitur enim aut vnum, aut plura tintinnabula, à quibus dependet longus funis, qui hortulani manu constrictus, & motus dum sonare facit tintinnabula aues longissimè arcet à fructibus. Nonne & tintinnabula malogranatis apposita id etiam videntur innuere; & posita credentur loco formidinis, vt arceant nos vel à tactu illius fructus? Equidem id crediderim. Sed cur malogranata hæc, quæ sunt in extrema parte tunicæ has tintinnabulorum formidines habeant, quibus arcemur ab illorum esu; cùm malogranata posita in capitellis columnarum vniuersis pateant, imò & posita credantur ad pastum animarum? Malogranata in extrema tunicæ parte posita, vt in infimis sunt; sic creduntur significare bona hæc mundialia, & infima; sic Philo lib. 3. de vita Moysis, per illa elementum aquæ intelligit, & D. Hieronym. de veste sacerdotali, non solùm aquam, sed & terram. Ne mireris, quòd in eorum vsu, & esu præmittatur formido, vt caueamus ab iis infimis bonis, qui nolumus perire, sed de supernis speremus cibos, qui non ruinam, sed æternam afferunt vitam. Quis mare nauigans non formidat potare aquas marinas, etsi dispereat siti? Ita etiam qui in mari huius mundi est, hoc maximè debet formidare, ne bonis terrenis immergat animam suam. Aiebat Psalm. 106. *Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationes in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, & mirabilia eius, &c.* Ecce tibi quibus magnalia Dei visenda dantur, nimirum illis, *qui descendunt mare in nauibus.* Et sunt multi, qui non in nauibus, sed per se ipsos in mare descendunt, dum se illius committunt fluctibus nataturi: de quibus nil dicit. Cur ergo maiori præmio digni censentur apud Deum, qui descendunt mare in nauibus nauigaturi, quàm qui descendunt nataturi? Equidem qui in mari natant, ægrè, & difficulter vitare possunt, quin aliquam licèt tenuem guttulam maris hauriant, & gustent; qui in naui autem nauigant, nihil prorsus gustant de marinis aquis. His ergo potiùs assimilari gaudet perfectos suos Dominus, vt qui de sæculo nihil prorsus capiant, sed de supernis vitam agant. Quos respiciens D. Machar. homil. 44. ait: *Sicut autem qui sunt in naui, non hauriunt, aut bibunt è mari, nec ex eo victum, aut vestitum sumunt, sed aliunde important in nauem: hoc modo Christianorum animæ, non è sæculo isto, sed desuper è cœlo cibum cœlestem, & indumenta capiunt spiritualia; & inde viuentes in naui boni, viuificique spiritus incedunt, & transgrediuntur aduersarias Principum diras potestates.* Quid pulchrius? Qui ad fœlicitatis portum festinat, sic mare huius mundi tranet, vt eius bona caueat, supernis inhiet, & sic se cura, integráque naui perueniet ad patriam.

Bruno. Exod. 39. Psal. 106. Machar.

§. XXIX.

Sumptus facti ob temporalia ruinam pariunt, facti ob æterna te Deo non absimilem efficiunt.

MIror columnarum harum trophæa malogranatis constare, & liliis, dicente textu; *Malogra*

Malogranatorum autem ducenti, ordines erant in circuitu capitelli,&c. *Et super capita columnarum opus in modum lilij.* Et malogranata,& lilia super has columnas visebantur; & vt mireris magis in columnis, quas parentum, patrumve memoriæ erexit Simeon Machabæus, non lilia, non malogranata,sed horrida arma, iacula, arcus, gladij visebantur. Ait 1. Machab.13. *Circumposuit columnas magnas,& super columnas arma ad memoriam æternam.* Et quando in templi columnis malogranata, & lilia erant; cur hic in fratrum sepulchri columnis maluit superponere arma, nimirum spicula, arcus, gladios? Hæc merent,qui pro temporali lucro se suaque dispendunt; qui autem pro æternis, & spiritualibus, ad speciem Principis, qui est flos campi, & lilium conuallium in fructibus eius efformantur. Crede mihi homo, quot subis labores, quot iacturas facis, pro lucro temporali; tot acquiris mala, quæ te premant, quæ te mactent. Verùm quæ pro Deo, & virtute perdis, iis sic insigniris, vt floridissimi Regis Iesu purpuream imaginẽ subiisse videaris, totusque lilium, aut malogranatum,vt ille dicaris. Israëlitæ fœminæ vt sibi idola facerent,abstulerunt inaurium suarum aurum, dederuntque id Aaroni. Quid tunc Aaron? Ait ipse Exod.32. *Proieci illud in ignem, egressusque est hic vitulus.* Equidem aurum pro idolo datum flammis vitulum generauit, qui totum Israëlem depasceret, aut cornu ventilaret. Verùm Dan. 3. tres pueri Hebræi *vincti cum braccis suis, & tiaris, & calceamentis & vestibus missi sunt in medium fornacis ardentis.* De quibus ait statim ipse Babylonis tyrannus. *Nonne tres viros misimus in medium fornacis? Ecce video quatuor viros solutos,& ambulantes in medio ignis,*&c. *& species quarti similis filio Dei.* Ecce tibi tres viri cum auro,& vestibus pretiosis dum dantur flammis, ibi in consortium, & societatem filij Dei deueniunt. Multitudini mittenti aurum in ignem, ignis retulit vitulum, cuius perirent cornu ventilari;tribus autem pueris in ignem missis cum auro suo, & pretiosa veste, ignis retulit filij Dei similitudinem, & societatem. Et vnde de iis tantum bonum, & illis tantum malum? Equidem vtrorumque intentionem ignis æmulabatur; quibus intentio erat pro idolo, pro bono temporali, egressus est vitulus, qui eos depascat,quibus autem intentio erat pro Deo, & virtute sui iacturam facere, imago affuit diuinitatis. Ait D.Machar. hom.11. *Imitatus est ignis eorum intentionem. Et prout in cogitationibus decreuerant idolis seruire; sic ignis ex iniectis vasis idolum effinxit. Sicut ergo tres illi pueri,qui cogitabant ea, quæ pertinebant ad iustitiam, susceperunt in se ipsis ignem diuinum: & ignis ille formas imaginem cælestem in homine.* Et subdit statim eamdem recapitulans sententiam. *Qua igitur ratione ignis ex vasis aureis formauit, & produxit idolum; ita Dominus fidelium intentiones imitatur, & pro voluntate earum format imaginem,quæ tempore resurrectionis exterius apparebit, conglorificalitque,* &c. Itaque intentionem in sumptibus, & iacturis tuis effectus imitatur; si tua das flammis, vt idola acquiras, vt mundialia hæc vana amplectaris, nascetur inde tibi vitulus, à quo absumaris, nascentur spicula & gladij, sub quibus cadas. Verùm si te,tuaque pro Deo, & virtute deuoueris perditioni, totus paradisus malorum punicorum, & liliorum tibi cum Dei imagine reformatur, quo similis filio Dei appareas,in eamdem gloriam cum illo transformatur. Moyses in aula Pharaonis educatus, & quasi eius nepos, hæresque nutritus, omnia hæc despexit pro Deo,dicente Paulo ad Hebr.11. *Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis; magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem.* Quid inde? Ægyptum fugiens pastoritiam vitam agit in deserto; cui Dominus Exod.7. *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Remittendus in Ægyptum non aliter remittitur, quàm factus quasi Deus. Et meritò; qui enim tot tantaque bona temporalia perdidit pro Deo, & virtute, iam inde apparere debebat filius Dei. Vt dicat D.Chrysost. hom.25. in Matth. *Moyses fuit celatus in Ægypto, dictus est filius Ægyptia. Quasi homicida fugatus est, quasi mercenarius contemptibilis ouium factus est pastor. Qui quasi homicida ex Ægypto egressus, postea ingressus est iudex Sanctorum, iam non filius Ægyptia, sed quasi filius Dei.* Sic iactura,& contemptus regni Ægyptiaci pro Deo & virtute hominem ad Dei imaginem efformauerunt, vt videretur quasi filius Dei.

1.Mach.13. Exod.32. Dan.3. Machar. Hebr.11. Exod.7. Chrysost.

§. XXX.

Præstantissima illa gloria, quæ non nititur externis, sed intima homini est.

IN vtraque templi columna pro præstantissimis omnium trophæis malogranata erant appensa, cùm dicat: *Malogranatorum autem ducenti, ordines erant in circuitu capitelli.* Et quid in malogranatis ostendebatur, nisi sublimitas illius gloriæ, quæ intima est, nec nititur externis? Extollebat sponsam Deus Cant.6. dicens: *Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ.* Inde pulchritudinem, & gloriam genarum commendat, quòd similes sint malogranato, seu malo punico, quod idem est. Et quæ in eo gloria? Ait Nissen. hom.15. in Cant. *Per mali punici corticem genas ornans insignem quandam in bonis perfectionem sponsæ tribuit. Vult enim significare non alia quadam in re situm esse thesaurum ipsius, sed ipsam sui ipsius thesaurum esse: quippe quæ omnis boni apparatum in se complectatur. Nam vt in cortice continetur id,quod esculentum est in malo punico: sic etiam demonstrat contineri thesaurum eius interiorem pulchritudine illa vitæ, quæ sub aspectum cadat.* Expende illa, nimirum: *Non alia quadam in re situm esse thesaurum ipsius, sed ipsam sui ipsius thesaurum esse*; quippe illud est præstantissimum, & diuinissimum, quod quis non in alienis, non in externis, sed in se ipso habeat, quo glorietur. Quò spectans Iesus dùm regiam dignitatem suorum extollit, ait Luc.17. *Regnum cælorum intra vos est*; non enim regalis splendor cœlestium Principum quærendus ab externis,& alienis, à subditorum multitudine, à terrarum spatiis, ab exercituum fortitudine,à copia auri; hæc enim externa sunt, quibus vel lignum, vel bellua possunt nobilitari. Sed in eo est sita gloria Principum cœlestium, quòd intra se habeant, quidquid regale est. Hinc de Rege regum locutus D. Chrysol. serm. 99. dicebat: *Christus Rex, quia tota ipse est origo regnandi,*

Nissen. Luc.17. Chrysol.

Chriſtus regnum, quia in ipſo eſt regni ſui tota maieſtas. A nullo alio quærit, quo ſibi regni ſplendorem facit; in ſe ipſo habet totam regni gloriam & maieſtatem. De Ieſu glorificato in Thabor ait

Matth. 17.

Matthæus cap. 17. *Reſplenduit facies eius ſicut ſol; veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix,* in margine eſt, *ſicut lux.* Et cur neceſſum fuit veſtimenta ſic immutari? An vt ſplendentes veſtes aliquid gloriæ tanto Regi darent? Abſit; non enim Rex erat, qui à veſtimentis decorem acciperet, ſed qui totum in ſe gloriæ ſplendorem retinens illud veſtibus communicaret. Vt

Ephrem.

dicat D. Ephræm orat. de Transfig. *Veſtimenta autem ſua oſtēdit eis alba inſtar lucis; quia ex toto corpore eius gloria diuinitatis ſua ſcaturiebat; & ex omnibus membris ſuis, lux eius refulgebat. Non enim vt Moyſi, reſplenduit eius facies extrinſecus: verùm ex ipſo ſcaturiebat diuinitatis eius gloria, & in ipſo manebat. Ex ipſo oriebatur lux eius, & in ipſo cogebatur. Neque enim alienam ei⟨us⟩ partem, & ipſum reliquit, quia non venit ex alio obliquo, ac latere, & eum ornauit.* Erat tota Ieſu gloria ab ipſo, & in ipſo, & quia non ab extrinſeco illi obueniebat, ideo illa non nudabatur. Amet ſic non alienis, ſed propriis gloriari, qui amat gloria nunquam nudari.

§. XXXI.

Laſciuia non vincitur, niſi à multitudine virtutum congregatarum.

MAlogranata, & lilia ſunt in capitellis columnarum, quia dicit: *Malogranatorum autem ducenti, ordines erant in circuitu capitelli, &c. Et ſuper capita columnarum opus in modum lilij.* Non enim lilia viſuntur ſine malogranatis; vt enim in liliis caſtitas oſtendebatur, ſic etiam multitudo virtutum congregatarum in malogranatis, à qua ſola perditur laſciuia, & caſtitas conſeruatur. Huc reſpiciens D. Bruno lib. de

Brun.

laud. Eccleſiæ cap. 4. dicebat: *Habuerunt autem & malogranata, quibus animas ſatiarent, & ab æſtu libidinis ſanarent.* Et quis ab æſtu libidinis liberatur, niſi qui tot virtutes habet in ſe congregatas, quot malum punicum grana? Saul. 1.

1. Reg. 14.

Reg. 14. exiuit in prælium: *Congregatoque exercitu percuſſit Amalech.* Nec myſterio vacat, quòd notet textus Amalech non fuiſſe percuſſum niſi à congregato exercitu; in Amalech enim luxuria deſignabatur, quæ non ſolet vinci, niſi vbi aduersùs illam multæ virtutes congregantur.

Greg. PP.

Ait D. Gregor. PP. lib. 5. in 1. Regum cap. 4. *Quid eſt, quod exercitum congregauit, niſi quia ad extinguendum fornicationis ſpiritum virtus vna non ſufficit? Abſtinentia quidem ciborum contra hoc vitium fortiſſima eſt, ſed ſola non præualet, velut enim miles eſt, & pugnare poteſt, ſuperare non poteſt, quia Amalech non vincitur niſi exercitus congregetur.* Et poſt pauca ſubiicit: *Nunc ergo exercitum anima congreget, quæ Amalech vult perimere, & de manu vaſtatorum eius videntem ſpiritum liberare. In horum medio reſideat, vt cinctu exemplis electorum, circumdata doctrinis ſcripturarum, nullam partem ſui vacuam habeat, vnde hoſtis irrumpat.* Ægrè laſciuiam vinces, niſi te vndique circumdent agmina congregata virtutum. Semper enim debent ſtare multæ virtutes pro aſſerenda aduersùs laſciuiam integritate. Dicebat Pſal. 44. *Omnis gloria eius filia Regis ab intus in fimbriis aureis circumamicta varietate.* Quæ ponderans D. Gregor. PP. lib. 6.

Pſalm. 44.

in 1. Reg. 15. cap. 1. ait: *Omnis gloria intus, & in fimbriis aureis, & varietate circumamicta aſſeritur; vt innumeris virtutibus adiuncta integritas, vſque in finem deduci ſentiatur.* Sic vt integritas aduersùs corruptionem laſciuiæ firmetur, innumeris virtutibus opus habet.

Greg. PP.

3. *Regum* 7. Fecit quoque mare fuſile decem cubitorum à labio vſque ad labium rotundum in circuitu: quinque cubitorum altitudine eius, & reſticula triginta cubitorum cingebat illud per circuitum. Et ſculptura ſubter labium circuibat illud, decem cubitis ambiens mare: duo ordines ſculpturarum ſtriatarum erant fuſiles. Et ſtabat ſuper duodecim boues, *&c.*

§. XXXII.

Pro tollendis peccatis pœnitentia non parua, ſed magna procuranda.

IAm illud textus addit, nimirum: *Fecit quoque mare fuſile, &c.* Per quod multis creditur ſignificatus Baptiſmus, ſed ſatius putat Ribera lib. 2. de templo cap. 17. ſignificari pœnitentiæ ſacramentum. Et meritò pœnitentia mare dicitur, vt oſtendatur, quàm magna debeat eſſe, quæ ducit ad vitam. Dicebat Threnor. 2. *Magna eſt velut mare contritio tua.* Sic pœna à Deo pro peccato illata dicitur fuiſſe magna velut mare; vt diſcamus & nos illam pœnam aſſumere in pœnitentia; quæ poſſit comparari maris magnitudini. Sic de cantatiſſima peccatrice Sancta Pelagia ſcriptum inuenio in eius effigie.

Thren. 2.

E pelago in pelagus lacrymoſa Pelagia tranſis,
Triſtia dum lacrymis obruis acta tuis.

Quod nobis perſuadere volebat D. Ambroſius ad virginem lapſam cap. 8. dicens: *Grande ſcelus grandem habet neceſſariam ſatisfactionem.* Fluant pœnitentiæ lachrymæ, non in parua menſura; ſed maris repræſentent magnitudinem, vt inde certiores nos faciant de ſalute. Poſt reſurrectionem ſuam Ieſus in littore maris ſtans apparuit diſcipulis, qui fruſtrà in naui erant piſcantes. Cuius monitu cùm ad nauigij dexteram retia miſiſſent, non paruam piſcium multitudinem prendiderunt. Quo miraculo illuminatus Petrus vt ad notum magiſtrum citiùs perueniret Ioan. 21. *Tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare.* Et cur non magis expectauit nauis volatum, vt iret ad Ieſum? Cur maluit ſe maris fluctibus committere? Ait D. Chryſol. ſerm. 78. *Miſit ſe in mare, vt mare dilueret, quod negatio taliter ſordidauerat.* Vt ſe negationis crimine nouit infectum, totum curabat efficere lachryma-

Ambroſ.

Ioan. 21.

Chryſol.

rum

tum mare, vt inde Iotus Iesu appoximaret. Ne velit peccator peruenire ad salutem in parua pœnitentia, sed in magna. Ezechiel cùm ad gentes peccatrices trahendas mitteretur cap. 2. librum ex Deo accepit; *& scripta erant in eo lamentationes, & carmen, & væ.* Duo erant scripta tristia, & vnum suaue. Et cur duo tristia? Sapienter Diuus Ambros. ait lib. 2. de Pœnit. cap. 6. *Ezechiel iussus est flere Hierusalem, & accepit librum in cuius capite scripta erant lamentationes, & melos, & va: duo tristia, & vnum delectabile, quoniam ille saluus erit in futurum, qui in hoc sæculo plus fleuerit.* Expende illud, *plus fleuerit*; quasi non de quolibet fletu, sed fletu plurimo, & magna pœnitentia peccator tendat ad vitam.

Ezech. 2.

Ambros.

§. XXXIII.

Nequit Deus sic in occulto esse, quin aliquando & perspicuus fiat.

IN templo suo Salomon *fecit quoque mare fusile*; quippe æreum vas adeò ingens, vt vocaretur mare, intra templum constituit, quo significabantur sacramenta in Ecclesia Christi constituenda, quæ sordes peccatorum abluerent. Apocal. autem 4. dicit: *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum,* &c. de quo locutus Carthus. meritò credit & mare æreum templi, & hoc mare vitreum Apocalypsis ad idem pertinere. Sed cur quod in templo Salomonis æreum erat, in Apocalypsi ostenditur vitreum? Occulta manent, quæ ære clauduntur, quæ in vitro sunt, apparent perspicua. Et quæ sub maris ærei obscuro occultatabantur Dei sacramenta, necessum fuit, vt transirent ad perspicuitatem vitri. Nequent enim diuina in occulto diu manere, quin perspicua fiant. Ait Rupertus lib. 9. in Apocal. *Pulchrè dicitur hoc mare vitreum, quia sicut in vitro, quod continetur, translucet, sic in ostio Euangelij sacramento iam nihil occultum est, sed quod primò in figura gerebatur, nunc in re geritur, & totum manifestum est.* Quæ antiquitus ex Deo in vmbris erant, iam venerunt in lucem; & quæ densis corticibus occultabantur, iam in perspicuis sunt. Sic quæ Dei sunt vel in occultissimis, vix possunt non in manifestum venire. Ioan. 13. notans dominicæ passionis tempus ait: *Ante diem festum Paschæ, sciens Iesus, quia venit hora eius,* &c. Et mirabar, quòd agni paschalis tempus assumptum fuerit, vt in eo pateretur Agnus diuinissimus Iesus. Cur hoc præcipuè tempus fuit electum? An vt prodiret in lucem agnus ille occidendus, qui latebat in tot agnorum figuris? Ait D. Leo sermone 7. de Pass. *Sacrilegi Iudæorum Principes, & impij Sacerdotes, qui sæuiendi in Christum occasiones sæpe quæsiuerant, non nisi in solemnitate paschali exercendi furoris sui acceperunt potestatem. Oportebat enim, vt manifesto implerentur effectu, quæ diu fuerant figurato promissa mysterio; vt ouem significatiuam ouis vera remoueret.* Expende illud, *Oportebat enim vt manifesto implerentur effectu*; quæ namque à Deo sub vmbris paschalis agni, tot sæculis venerant, iam non debebant ampliùs teneri sub vmbris, sed ad manifestum, & perspicuum effectum tendebant. Vbi enim Deus ad nos occultè accedit, iam inde quasi exigitur externa virtutis eius manifestatio. Post longam cum Iesu confabulationem dicitur de muliere Samaritana Ioan. 4. *Reliquit ergo mulier hydriam suam, & abijt in ciuitatem, & dixit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcunque feci. Numquid ipse est Christus.* Non amplius distulit mulier, sed vt ipsa notitiam Christi accepit, illum contendit suis manifestare, prædicare. Non sic Magdalena; cui Luc. 7. dicitur à Iesu: *Fides tua te saluam fecit, vade in pace*; & minimè dicitur, quòd illa abiens verbum locuta fuerit de Iesu. Et cur Magdalena, quæ tot tantaque à Iesu acceperat, sic tacens abiit, nec verbum dicitur facere de Iesu magnalibus; Samaritana autem mulier non cessat Iesum manifestare, prædicare? Magdalena in publico, & manifesto coram Pharisæi familia Christi virtutem receperat, & gratiam; quæ vt manifestò facta est, sic non indiguit à Magdalena prædicari. In Samaritanæ autem corde occultiùs Christus operabatur; ideo oportebat vt manifesto ostenderetur effectu, quod occulto mysterio agebatur. Ait D. Cyril. Alexandrin. lib. 2. in Ioan. cap. 99. *Superior iam huius sæculi curis voluptuosa paulo antè mulier facta est, nullamque sitis, aut aquæ habens rationem ad sublimiorem habitum per fidem instituebatur; & charitatis, quæ virtutum optima est, viribus accensa, bonum, quod ei contigit, cæteris quoque cursu præbere studebat: nec mirum. Occultiùs enim Christus secum loquebatur, dicens: Gratis accepistis, gratis date.* Expende illa: *Occultiùs enim Christus secum loquebatur,* &c. quando namque Christus non palam, sed occultè in Samaritanæ corde virtutes loquebatur, oportebat, vt mulier illas manifesto ostenderet effectu. Ridendus quippe esset, qui de occultis Dei loquelis, & fauoribus gloriaretur; nisi manifestis virtutum effectibus eos assereret. Nihil enim Dei occultum est, quod non amet externis virtutum actibus reuelari. Vbi occultior esse voluit Iesus, quàm in sacramento agni paschalis? De cuius tamen manducatione cauet Exod. 12. *Sic autem comedetis illum, renes vestros accingetis, & calceamenta habebitis in pedibus, tenentes baculos in manibus,* &c. Accincti, & cum baculis comedere iubentur agnum paschalem. Et cur accincti comedant? Ait D. Cyril. Alexand. lib. 10. in Iulian. *Vide igitur quomodo in peregrinorum humilitate comedere iusserit, vt res ipsa significent, quòd figura non semper duraturæ sunt, sed quodammodo ad veritatem currant.* Equidem quod Deus sub vmbris occultè figurat, non amat, vt sic semper maneat, sed mauult, vt currat ad veritatem, hoc est, vt tandem manifesto virtutum effectu pateat. Quod extensis in cœlum manibus in silentio ores, adhuc aliquid vmbræ, & figuræ habet; nondum virtutis veritas patet; oportet autem vt non semper in vmbra, & figura maneas, sed magis curras ad veritatem perspicuam, nimirum ad notos, & claros virtutum effectus.

Apoc. 4.

Rupert.

Ioan. 13.

Leo.

Ioan. 4.

Luc. 7.

Cyril. Alex.

Exod. 12.

Cyril. Alex.

§. XXXIV.

Ex quo cœpit confessio, maximè per illam peccata leuantur.

OB pœnitentiæ typum, vt vidimus §. 32. *Fecit quoque mare fusile,* &c. Nec miror in

æneo mari pœnitentiæ grauedinem denotari; dicebat enim de peccatis per pœnitentiam tollendis Psalm. 37. *Sicut onus graue grauata sunt super me.* Verùm Apocal. 15. *Vidi tanquam mare vitreum mixtum igne*, &c. Mare æneum templi in Apocalypsi in mare vitreum versum est; nimirum mare graue, in mare leue. Sed & grauedinem ænei maris illud ostendebat, quod humeros duodecim boum premebat, cùm dicat text. *Et stabat super duodecim boues*, &c. at qui circa maris vitrei erant, adeò leues ostendebantur, vt viderentur ipsi esse super mare. Ait enim: *Qui vicerunt bestiam, & imaginem eius, vidi stantes super mare vitreum.* Et quando tanta grauitas erat mari æneo, vt sub illa etiam duodecim iuuencorum humeri premerentur; vnde hæc mutata est in tantam leuitatem, vt iam mare non æneum, sed vitreum sit, & qui circa illud, non sub illo, sed supra illud starent? Quanta grauitas, vbi gemitur sub mari? Quanta leuitas, vbi statur supra mare? Et vnde hæc leuitas in mari, nisi quia quod æneum erat, iam vitreum apparet; vt nimirum pœnitentiæ peccatorum addita sit confessio sacramentalis, qua peccata sicut in vitro perspicua fiunt, & inde grauedinem æneam auferunt peccatis? Ait ibi Rupert. lib. 9. in Apocal. *Idcirco mare vitreum dictum esse intelligitur, vt cognoscas, quia omnes, qui accedunt, debent esse vitrei, id est, simplices per veritatem puræ confessionis*, &c. Ecce tibi tota æris grauedo aboletur, & leuitas vitri apparet, vbi claritas confessionis pœnitentiæ additur. Erant enim grauissima peccata per pœnitentiam tollenda, vbi confessionis sacramentum non aderat; vbi autem hoc sacramentum confessionis perspicuæ à Deo institutum est, maximo onere peccatores leuantur. Quò spectans Dominus post peccatum primi hominis clamabat ad illum Genes. 3. *Adam vbi es?* Non quia locum ignoraret, qui omnia norat, sed vt hominem fortè iam pœnitentem sub asperitate filiorum ficuum, vt suspicatur D. Irenæus, ad confessionem perspicuam alliceret, & inde peccatum eius maximè leuaretur. Pro quo ait Tertul. lib. 2. in Mar. *Interrogat Deus quasi incertus, vt & hinc liberi arbitrij probaus hominem in causa aut negotiationis, aut confessionis, vt daret ei locum sponte confitendi delectum, & hoc nomine relenandi.* Dabatur locus delictum releuandi, cùm dabatur locus confitendi: non possunt enim delicta non leuari, vbi pro remedio adest confessio.

Psal. 37. Apoc. 15. Rupert. Genes. 3. Tertull.

§. XXXV.

Christiani sacramenti sonus vniuersum peruadit orbem.

MAre ergo æneum super duodecim boues ponitur, dicente textu, *& stabat super duodecim boues*, &c. Quia nimirum totum Christi sacramentum commissum est duodecim Apostolis, vt in totum orbem deferretur. Et cur non magis Aquilis, quàm bobus committitur portandum in orbem mysterium? Quando boum tarditas peruaderet obem? Non equidem necessum erat, vt boues illi Apostolici pedibus totum orbem peragrarent, sed mugitu implerent; ideò ærei facti erant, vt enim æs vocalissimum est metallorum; sic in illo ostendebatur, quàm latè diffundendus erat Apostolicus sonus. Numer. 21. *Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cùm percussi aspicerent, sanabantur.* Cur æneum fecit serpentem, & non magis ligneum? Rem tractans D. August. serm. 101. de tempore ait: Quare tamen serpens ille, non de auro, aut argento, sed de æramento fuerit factus, videamus. Hoc mihi videtur, quòd duas significationes habere possit. Vnam, propter diuturnitatem, quia vasa ærea durare diutiùs possunt. Aliam propter vocis claritatem, nam inter omnia metalla, vasa ærea maiorem tinnitum edere, & longiùs sonare solent. *Doctrina non in vna tantùm gente Iudæorum innotescere, sed per vniuersum mundum claro salutiferæ prædicationis sonitu poterat peruenire: ideo serpens ille æneus efficitur, vt doctrina Christi in vniuerso mundo clarius prædicetur, secundùm illud, quod de Apostolis scriptum est: In omnem terram exiuit sonus eorum*, &c. Sic in æris typo ostendebatur, quàm peruasurus erat orbem mugitus Apostolicorum boum.

§. XXXVI.

Munus Ecclesiasticum, vt in illo labores, non vt in illo delitieris.

NOtanter dicitur de mari æneo, *& stabat super duodecim boues, & quibus tres respiciebant ad Aquilonem, & tres ad Occidentem, & & tres ad Meridiem, & tres ad Orientem; & mare super eos desuper erat.* Itaque duodecim boues humeris mare æneum sustinentes, illud supra se habebant, vt aliis lauacra præberent; non infra se, vt in illius aquis & bibere, & delitiari possent. Quò adducq illud obiectum Hebræis Psal. 105. *Mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis.* Apud scelestos illos vitulos erant comedens, & bibens; apud templum Dei boues erant, non comedentes, nec bibentes, sed humeros mari sustinendo præbentes. Quippe in Dei populo, & gloria, & vita perditur, vbi Apostolici boues, nimirum viri Ecclesiasticis muneribus fungentes non humeros præbent, vt sustineant munerum pondera; sed præbent ora, vt bibant, & comedant, & delitientur de muneribus. De Prophetarum filiis dicitur 4. Reg. 4. *Cumque gustassent de coctione, clamauerunt dicentes: Mors est in olla vir Dei.* Nec miror, nam viri Ecclesiasticis addicti muneribus, si in illis magis ollam spectent, qua vescantur, & delitientur, non vbi vitam, sed mortem inuenient. Vt clamet D. Bernard. in Declamatione: *Væ, væ tibi clerice: mors in olla. Mors in ollis carnium: mors in eiusmodi delitijs est.* Crede mihi homo, si te ad munus Ecclesiasticum trahit temporalis commoditas, si te trahit præcipuè olla, vt comedas, & delitieris, mors tibi certissimè in illa olla erit, & damnatio æterna. Dicebat Iesus Matth. 4. *Venite post me, faciam vos fieri piscatores hominum.* Sic vocabat homines, vt post se venirent ad Apostolicum munus, liberamque veniendi potestatem faciebat. Nihilominus sponsa Cant. 1. adhuc orabat, dicens: *Trahe me, post te curremus, in odorem vnguentorum tuorum.* Dicebat Iesus, vt veniret; illa adhuc petebat trahi. Et cur

cum

cùm per Deum liceret venire, illa venire nolebat, nisi à Deo tracta? Cauebat sanè in adeundo sacro munere ab alio, quàm à Deo trahi; ne videretur aliam ibi, quàm Deum spectare commoditatem temporalem, quæ esset illi lethalis. Ait D. Bern. in Declamation. *Sponsa neque cubiculum, nec cellam ingredi nisi Rege introducente præsumit, tu irreuerenter irruis nec vocatus, nec introductus? Trahe me post te, ait illa, in odorem vnguentorum curremus. Nunc autem, trahit sua quemque voluptas, & odorem turpis lucri sectantes quæstum æstimant pietatem; quorum certa est damnatio.* Et quidem, qui in religiosis muneribus præcipuè quæstum temporalem attendunt, commoditatesque temporales magis colunt, horum non mirer, quòd certa dicatur damnatio. Hi enim non ad Dei imaginem, nec ad boum sub onere laborantium, sed ad imaginem vituli comedentis efformantur. Et non dicam vitulum comedentem edi ab iis, qui in muneribus sacris & quæstum quærunt, & ollam magis nouerunt spectare? Ostensæ quondam fuere Ezechiali abominationes factæ in templo Dei ab Israëlitis, & ait cap. 8. *Ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & vniuersa idola domus Israël depicta erant in circuitu per totum. Et septuaginta viri de senioribus domus Israël, & Iezonias filius Saphà stabat in medio eorum stantium ante picturas: & vnusquisque habebat thuribulum,* &c. Miraris tantum nefas in templo Dei committi à præstantissimis Israëlitis adorantibus picturas animalium; sed vt mirere magis, non minores abominationes, nec minus lethales, qui in Christi Ecclesia de muneribus sacris quæstum faciunt, non tam in illis attendentes ad onera, & labores, quàm ad pascuam. Pro quo D. Bern. vbi suprà: *Væ, væ in domo Dei horrendum videmus. Quid ni idololatras ministrantes? Mentior, si non idolorum seruitus auaritia est, si non quibusdam etiam venter suus factus est Deus suus. Quod enim quisque præ cæteris colit, id sibi Deum constituisse probatur. Quantos sanè vidimus, qui diligunt munera, secuntur retributionem? Quantos, qui Christo Domino non seruiunt, sed ventri?* Omnes ij idololatræ sunt, & cum animalibus pictis, imò cùm vitulo comedente ad Gehennæ lebetes iam pertinent.

Bern. — Ezech. 8. — Bern.

§. XXXVII.

Præstantissimis viri facinoribus infirmiora eius debent obtegi, & dissimulari.

EXpendenda maximè sunt illa, *& mare super eos desuper erat; quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabant.* Dum mare æneum humeris sustinent pro lauandis sacerdotibus, posteriora sua faciunt intrinsecus latitare. Quorsum hæc? Vt videas, quàm abscondi, & dissimulari debeant infirma quæque in iis, qui magna, & præstantia facinora in bonum commune faciunt. Non longè ab hac cogitatione Rupert. abest, qui in lib. 3. Reg. cap. 23. fatur: *Planè & istorum boum, istorum Christi Apostolorum posteriora intrinsecus latitare debent, vt videlicet non respiciamus, quid aliquando fuerint, sed quid per Christi gratiam facti sunt.* Et quidem in omni infirmitatis humanæ culpa, & lapsu spectandus est homo qualis sit erga bonum vniuersale; & occludendi, & dissimulandi lapsus sunt in eo, qui multis facinoribus promouet salutem vniuersalem. Nota est historia Ionathæ filij Saul, quando post deuictos Philisthæos, & populum liberatum, ieiunium soluit à parente iuratum comedens fauum mellis, quod casu inuenit in campo. Et vix à Ionatha resolutum fuit ieiunium, & Deus iram suam manifestauit, quam vt placaret Saul, Ionatham filium suum interficiendum tradit. Quid tunc populus? Sustinet Ionatham interfici? Imò audacter clamat 1. Reg. 14. *Ergo ne Ionathas morietur, qui fecit salutem hanc magnam in Israël? Hoc nefas est,* &c. Leuior fuerat culpa hominis illius, qui die Sabbathi colligebat ligna; & tamen ductus ad mortem, populum executorem habuit. Ait enim Numer. 15. *Cumque eduxissent eum foras, obruerunt eum lapidibus, & mortuus est.* Similiter Acham furatus lineam auream, sententiam mortis incurrit, Iosue 7. *Lapidauitque eum omnis Israël,* &c. Et cur in iis peccatoribus, transgressoribusque populus tacuit, & tacens illos internecioni dedit; cùm in causa Ionathæ maximè aduersùs latam sententiam mortis clamauerit, & minimè passus fuerit eum mori? An quia illi priuati homini erant; Ionathas autem filius Regis, & Princeps regni? Poterat id spectare populus, at in re præsenti, non spectauit personam Ionathæ, sed merita, & vt vidit ingentem per illum reportatam de hostibus victoriam, & obtentam regni securitatem, sic eius culpam obtexit, & abscondit, vt minimè videretur dignus morte, sed magis diceretur dignus gloria. Quò spectant illa verba, nimirum: *Ergo ne Ionathas morietur, qui fecit salutem magnam in Israël?* Non dicunt, qui filius Regis est, qui hæres regni; sed qui fecit salutem magnam in Israël; non enim persona, sed merita, sed ingentia facinora præstita in salutem populi faciunt, ne eius humanæ infirmitatis attendantur errores. Ad hæc ait D. Gregor. PP. lib. 5. in 1. Regum 14. *Quid est ergo, quod dicit: Ergo ne Ionathas morietur, nisi quia alius de eadem culpa moreretur? Quibus nimirum verbis populi nobis ostenditur virtus magna discretionis; quia in electorum examine, non solùm culparum causæ pensandæ sunt, sed etiam merita personarum. Quia non ideo Ionathas non moritur, quia erat filius Regis; sed quia in Israël magnam salutem fecit. Cùm ergo magni viri cadunt, communi iudicio tradendi non sunt: quia priora opera promerentur, vt posteriorum grauitas leuigetur. Et ad absolutionem illius, sancta Ecclesia lucra pensanda sunt.* Communis semper vtilitas à viri facinoribus orta spectata illius debet obtegere infirmitatis lapsus ne ad pœnam censeantur.

Rupert. — 1. Reg. 14. — Num. 15. — Iosue 7. — Greg. PP.

§. XXXVIII.

Si extremi iudicij ratio attentis oculis inspiceretur, nullus esset, qui vellet in Ecclesia dominari.

SVstinentium mare boum facies in manifesto erat; de posterioribus autem eorum dicit textus: *Quorum posteriora vniuersa intrinsecus latitabant.*

titabant. In quibus putat Rupert. agi de posteritatibus hominis, in stricti iudicij seueritate: quæ prorsus latet eos, qui in Ecclesiasticis dignitatibus asseruntur. Nisi enim rigor iudicij extremi notus in Scripturis diuinis aduersùs Prælatos, & præfectos in Ecclesia, eos lateret, nullus adeò temerarius esset, qui à dominatu, & prælatura non longè discederet. Nemo enim dæmonibus ambitiosior est, de quibus dicitur, quòd audito nomine Iesu fugiant vel ab homine iam possesso. Quod Dominus permittebat, Marc. 16. fatus:

Marc. 16. *In nomine meo dæmonia eycient*. Dominabantur equidem dæmonia humanorum corporum; quæ vbi nomen Iesu audiebant, quantocius ab illo dominatu recedebant, non sustinentes amplius in hominis corpore esse. Et cur non ferebant esse in dominatu humani corporis, vbi audiebant nomen Iesu? Simul cum nomine Iesu veniebat illis in mentem strictissimus tanti iudicis rigor futurus in vindicta sumenda de malè administrata potestate; quod attentè perpendebat, nolebant amplius perseuerare in homine subiiciendo, sed ab illo maximè refugiebant. Ait Tertul. in Apo-

Tertul. log. cap. 23. *At quin omnis hæc nostra in dæmones dominatio, & potestas, de nominatione Christi valet, & de commemoratione eorum, quæ sibi à Deo per arbitrum Christum imminentia expectant, Christum in Deo timentes, & Deum in Christo*. Expende illa, *commemoratione eorum quæ sibi à Deo per arbitrum Christum imminentia expectant*; vbi enim vel dæmones coguntur meminisse ea, quæ illis iudex, & arbiter Iesus illaturus est, non possunt in homine sibi subiecto manere, sed longè ab illo recedunt. Et erit homo adeò temerarius, & audax, qui non fugiat à dominatu in Ecclesia, à filiis Dei regendis, & subiiciendis, si attentè videat, qualis de iis ratio ex illo per summum iudicem Iesum sit repetenda? Satius crediderim hoc strictissimum, & postremum iudicium latere Prælatos, vt sic inueniantur, qui non refugiant præesse. Luc. 19. ait:

Luc. 19. *Vocatis autem decem seruis dedit eis decem mnas, & ait ad illos: Negotiamini dum venio*. Et simul talenta dedit, & simul venturi iudicis memoriam ingessit; verùm Ioan. 21. solùm dicebat Pe-

Ioan. 21. tro, *Pasce agnos meos, pasce oues meas*, non addidit illud, *donec venio*; nec memoriam vllam ibi facit extremi iudicis aduentus. Et cur in tradendis talentis statim adiicit memoriam futuri aduentus ad iudicium; in tradendis autem ouibus nullam facit memoriam futuri iudicis, sed quasi illam dissimulat? Talenta ad illa bona pertinent, quæ homo refugere non potest; pertinent etiam ad bona naturalia, & ad ea, quæ dantur homini absque electione ipsius; & sic nullum est inconueniens; imò potiùs conuenientissimum est, vt cum illis venturi examinis mentionem percipiat. At ouium fidelium pascendarum munus non nisi volenti committitur; & ideo in tradendo illo, magis dissimulatur rigor venturi examinis; quis enim attendens ad rigorem illum, quo in Dei iudicio examinandi sunt pastores ouium, illud munus acciperet, & non magis refugeret? Fortè dæmone peior crederetur, qui claris oculis videns, & attendens seueritatem futuri iudicis in exigenda ratione de ouibus suis, non conaretur refugere munus illud. Ad hæc pulchrè dicebat D. Chrysostom. in cat.

Chrysost. D. Thom. ad cap. 20. Matth. *Primatum Ecclesiæ concupiscere, nec iustum, neque vtile. Nullus sapiens vult vltrò se subycere seruituti, & periculo tali, vt det rationem pro omni Ecclesia, nisi fortè, qui non timet Dei iudicium, abutens primatu suo Ecclesiastico sæculariter, ita vt conuertat illum in sæcularem*. Expende illa, *qui non timet Dei iudicium*. Vbi enim Dei iudicium timori est, nemo sapiens non fugit primatum Ecclesiasticum.

3. *Regum* 7. Et fecit decem bases æneas, quatuor cubitorum longitudinis bases singulas, & quatuor cubitorum latitudinis, trium cubitorum altitudinis. Et ipsum opus basium interrasile erat: & sculpturæ inter iuncturas. Et inter coronulas, & plectas, leones, & boues & Cherubim, & inter iuncturas similiter, *&c*.

§. XXXIX.

Correctionis seueritas fauoribus est circummollienda.

IN primis coronulæ, & plectæ, statim leones, & postmodum boues, & Cherubim ponuntur, dum dicit: *Inter coronulas, & plectas, leones, & boues, & Cherubim*; duo enim prima ad fauorabilem lenitatem pertinere putat Beda, & similiter duo postrema; medij autem leones seueritatem prætendebant districtam. Qui enim Ecclesiæ bases sunt, eam seueritatis districtionem exerant ad corripiendos impios, quæ ante, & pòst multis fauorabilibus appareat superliniri. Sic Angelo Ephesi dicitur Apocal. 2. *Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam: quia non potes sustinere malos, & tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, & non sunt, & inuenisti eos mendaces: & patientiam habes, & sustinuisti propter nomen meum, & non defecisti. Sed habeo aduersùs te pauca, quòd charitatem tuam primam reliquisti. Memor esto itaque vnde excideris; & age pœnitentiam, & prima opera fac, sin autem venio tibi, & mouebo candelabrum tuum*, &c. *Sed hoc habes, quod odisti facta Nicolaitarum*. Ecce tibi & principium & finis orationis totus ponitur in laude Angeli, seu Episcopi Ephesi; in medio autem orationis est acris eius reprehensio, & acerbissimæ minæ de excludendo, & remouendo eo à dignitate. Sed quando tam acerbè reprehenditur, cur sic in principio & in fine laudatur? Eò spectauit sapientia reprehensoris, vt reprehensionem suam circum molliret fauoribus, & laudibus. Rupert. lib. 2. in Apocapl. *Notanda est dispositio sermonis, quàm artificiosa sit. Et priusquam emitteret austeritatem reprehensionis, quæ laudanda erant, collaudauit; scio*, inquiens, *opera tua, & laborem*, &c. *Et pòst vbi corripuit, atque minas intentauit, rursus, quod laudandum erat, laudauit; quia*, inquit, *facta Nicolaitarum odisti. Ita reprehensionis amaritudinem, ne nimis offenderet, atque exterreret, collaudationis dulcedine*

Marginal notes (right column): *Apocal. 2.* (beside "lo Ephesi dicitur Apocal. 2."); *Rupert.* (beside "dibus. Rupert. lib. 2. in Apocapl.").

dine circumliniuit. Antea coronulas prætendit, & tunc leo factus hominem percussit, & tandem nouis laudibus, & plectis vulnera fouit, & circumligauit. Quid sapientius? Ioan. 4. Samaritanam allocutus Iesus dicebat: *Bene dixisti, quia non habeo virum. Quinque enim viros habuisti, & nunc quem habes, non est tuus vir. Hoc verè dixisti.* Bis mulieris meretricis verba probat, & laudat Dominus & in principio, & in fine, dicens: *Bene dixisti.* Et cur Domine sic necessum fuit turpis mulieris verba iteratò laudare? Obiectu rus mulieri turpitudinem, ab eius inchoauit laudibus, in eis finiuit, ne eius animum nimis acerbaret. Rupert. vbi suprà: *Antequam diceret, quinque viros habuisti, & nunc quem habes, non est vir tuus. Præmisit collaudans: Bene dixisti; & postquam illi, quòd tot viros habuisset, expressit; iterum collaudans: Hoc, inquit, verè dixisti. Magnum hoc, & dignè imitandum est magisterium Spiritus Dei, corripere quidem ea, quæ emendatione indigent, sed inter corripiendum & prius, & posterius collaudare, si qua bene dicta sunt, quatenus teneatur beneuolus correctus, & non refugiat,* &c. Planè qui bases sunt in Ecclesia Dei, vt eius virtutes sustentent, sic peccatores corripiant, vt correctiones circumlitæ sint laudibus eorum, quæ bene dicta, ac gesta sunt; ne magis exasperent reum, & in peccatis indurent.

Ioan. 4.

Rupert.

infirmitatem: ita caro Christi tibi viaticum, spiritus vehiculum. Ipse est cibus, ipse currus Israel, & auriga eius. Inuenies, mihi crede, in sacramentis Iesu, quo munderis, quo reficiaris, & præterea inuenies vehiculum, quo in salutem feraris. Non est cur in sipa hæreas piscinæ ob portatoris defectum ad salutares aquas; tibi Christianæ piscinæ, vt medelam propinant; sic & currus & aurigam offerunt, quò ocyssimè in salutem feraris. Luc. 10. Samaritanus ille Christi typus vt vidit hominem à latronibus percussum, & semiuiuum relictum, misericordia motus est, & *appropians alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum: & imponens illum in iumentum suum duxit in stabulum.* Ecce tibi inter tot dona infirmo exhibita, & illud addidit, quòd iumentum suum apposuit, vt portaretur infirmus. In oleo, & vino sacramenta Christiana agnosco; iumentum autem ad portandum vnde potuit venire? Ait D. Asterius in cat. Græca D. Lucæ: *Quid autem est iumentum, quo semiuiuum, ac animam agentem ad hospitium saluator deduxit, nisi caro, in qua ad nos venire dignatus est, quæ fuit quasi vehiculum quoddam, aut diuini Verbi iumentum, in qua, & per quam omnia sustinens ad Ecclesiam deduxit,* &c. Vna caro Christi in sacramentis exhibita & pro medela, & pro vehiculo est, quo ferimur in domum salutis, & vitæ.

Luc. 10.

Aster.

§. XL.

Christiana sacramenta non solùm vulneribus medentur, sed & nos in salutem portant.

Basibus æneis rotæ erant appositæ; dicit enim: *Et quatuor rotæ per bases singulas.* Et quæ rotæ? Statim subdit: *Tales autem rotæ erant, quales solent in curru.* Bases ergo, quæ luteres pro lauandis victimis sustentabant, rotas habebant, quales currus habent. Quo manifestè insinuabatur in sacramentis Christianis, non solùm esse aquas salutares, sed & currus, quo infirmi, & debiles in salutem portantur. Gen. 46. dicebat Pharao Iosepho, & fratribus: *Onerantes iumenta ite in terram Chanaam, & tollite inde patrem vestrum, & cognationem, & venite ad me,* &c. *Præcipe etiam, vt tollant plaustra de terra Ægypti ad subuectionem paruulorum,* &c. Non solùm dona ex fructibus terræ mittit, qui non inueniebantur in terra Chanaam; sed & plaustra mittit, quæ fortè faciliùs parari poterant in Iacobi familia. Sed bonus Rex, qui optimam terram, & salubrem promittebat, & ad illam vocabat; cum donis suis, & plaustra mittebat, ostendens quòd & de magnificentia sua procedebat, quod etiam infirmi & imbecilles traherentur in tantam salutem. Hoc in Pharaone magnificum fuit; sed longè in Christo Domino magnificentius inuenitur; cuius salutaria sacramenta, & donis implent humanas mentes, & vulnera curant, & currus sunt, qui nos portant in vitam. Pro quo aiebat Guerric. Abbas. serm. 1. de Resurrect. *Vt enim nec Iacob, nec aliquis de domo Iacob se excusaret à via, præter alia munera missa sunt pauperi seni sumptus, & vehicula, ne quis videlicet, aut paupertatem causaretur, aut*

Genes. 46.

Guerr.

§. XLI.

Dei misericordia in nos moras abrumpit, præueniens nos.

Luteribus, seu lauacris sustentandis bases appositæ rotas habebant, iuxta illud: *Et quatuor rotæ per bases singulas;* ne crederentur sacramenta Christiana immobilia expectare accedentem, sed magis ad eum currere, imò & occurrere, & præcurrere venienti. Psalm. 31. *Dixi, Confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.* Nondum confitebatur delicta sua; sed tantùm animo suo decreuerat illa confiteri; & ecce tibi, quòd confessio facere solet in peccatis tollendis, iam dicitur factum vel ante confessionem. Proh efficacia Christiani sacramenti! Ante effectiuam susceptionem, in voto solo existens solet iam præstare salutis effectum. Huc spectans Guerricus Abbas serm. in Sabbat. 2. Quadrag. ait: *Iste tam grauiter reus, nondum confessus erat, sed tantùm confiteri deliberauerat: nondum satisfecerat, sed tantùm ad satisfaciendum animum inclinauerat: & de solo ferè proposito concepta humilitatis veniam statim obtinuit, quæ tanto tempore, tantis expetitur votis, imploratur lacrimis, ambitur obsequijs. Latronem in cruce sola confessio absoluit, istum sola voluntas confitendi. Dixi,* inquit, *confitebor aduersum me iniustitiam meam, tu remisisti impietatem peccati mei. Vbique misericordia præuenit. Præuenerat voluntatem confessionis, ipsam inspirando, præuenit & vocem confessionis, quod confitendum erat indulgendo.* Non hærent immota Christiana sacramenta, vt non nisi de facto accedenti dona præbeant. Imò cum primum debitè disponis accedere, iam te præueniunt, & occurrunt donis suis accedere decernenti. Non patitur enim misericors Deus in miserijs

Guerric.

miseriis videre filium, conantem iam debitè exire de miseria, & ideo magis moras abrumpit, vt occurrat venienti. Prodigus ille meditatus singula confessionis verba, in via iam erat. Quid tunc? Ait Lucas cap. 16.

Luc. 16. *Cum adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Expende illud, *occurrens*, non expectauit immotus accedentem; sed ipse praecurrit, & saluauit eum.

Guerr. Abb. Vt dicat Guerricus Abb. vbi suprà: *Quantum videntur hac verba, tardius videbatur patri, filio veniam dedisse, quàm illi accepisse. Sic festinabat absoluere reum à tormento conscientiæ suæ, quasi ipsum cruciaret misericordem compassio miseri, quam ipsum miserum passio sui.* Festinat equidem Deus donis suis ad nos magis, vt non accessuros expectet, sed occurrat accedere decernentibus. Nescit enim non rapi affectu, vt præueniat nos in benedictionibus suis. Quod maximè patet in sacramentis christianis, quæ suis donis occurrunt, vt homines saluent. De nuptiis Cana locutus

Ioan. 2. Ioan. cap. 2. ait: *Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum.* Sex lapideæ hydriæ immobiles hærebant loco. Sed & petra fuit in deserto, quæ aquam dedit populo,

1. Cor. 10. de qua ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Bibebant de spiritali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Compone petreas illas hydrias cum petra hac, in vtrisque aqua erat. Sed illæ immotæ stabant; hæc populum consequebatur. Nec miror; illæ enim secundùm Iudæorum Purificationem erat: hæc autem petra Christus erat, cuius sacramentorum proprium est, non immobilia esse, sed magis occurrere, vt saluent. Ait Di-

Ambros. uus Ambrosius lib. 5. de Sacrament cap. 1. *Bibebant autem de consequente eos petra, petra autem erat Christus. Non immobilis petra, qua populum sequebatur. Et tu bibe, vt te Christus sequatur.* Hæc sunt Christi Domini sacramenta, quæ etsi petræ habeant firmitatem, non habent immobilitatem; imò mobilia sunt, vt accedentibus occurrant, & populum consequantur, & suscipientes sequantur, vt parati sint nobis eorum gratiarum riuuli.

§. XLII.

Peccata commissa licèt semel, & iterum ad confessionem deducta, semper sunt metuenda.

SVper decem bases totidem luteres, seu lauacri vasa fecit constitui; dum ait: *Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter vnus*, &c. Qui luteres pro lauandi victimis constituti vnà cum mari æneo sacramentum Pœnitentiæ referebant Riberæ nostro lib. 2. de templo cap. 19. Et mirabar, quòd pro vno sacramento Pœnitentiæ repræsentando & mare æneum, & tot luteres in basibus suis ponerentur. At quid tot lauacra, tot luteres? Nonne sufficeret semel, & in vno lutere, seu mari lauasse? Cur præterea tot luteres adduntur? Habent hoc maculæ, quæ in sacramento Pœnitentiæ abluuntur, quòd & bis, & ter, & septies, & septuagies septies pœnitentiæ lauacra repetant; nunquam enim de illis ablutis debet homo adeò esse securus, vt non magis timeat ab illis suæ saluti, & noua semper lauacra pro illis abluendis requirat.

Quò spectans Ecclesiasticus cap. 5. ait: *De propitiatu peccatorum noli esse sine metu.* Circa quæ Carthus. *Non permittas tibi periculosam securitatem de hoc, quod peccata tua sint tibi remissa, sed metue inde. Quia etsi confessus sis, ignoras tamen an ex vera contritione.* Nunquam securus sis, etsi peccatum tuum confessus fueris; sed magis inde time, & ne causeris iterum, & iterum illud ad lauacrum adducere, quasi nunquam tuæ saluti ab illo non metuas. Sorte diuina deprehensus Ionathas Saulis filius, tanquam reus ieiunij violati, sic coram patre peccatum suum confitebatur. 1. Reg. 14. *Gustans gustaui in summitate virgæ, qua erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.* Confessus commissum suum, & post tantam confessionem, adhuc timet sibi à pœna mortis peccanti debita, dum ait: *Et en ego morior.* Sic sic viri iusti & post peccati confessionem adhuc sunt in timore. Vt dicat D. Gregor. PP. lib. 5. in 1. Reg. cap. 4. *Quid est post peccati confessionem dicere: Morior, nisi mortem à se pœnitendo & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidem proprium est electorum, qui peccata sua deserunt, & tamen hac quasi non deserta pertimescunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris pœnitentia cruciatibus delent, sed quasi non deleta vehementer timent.* Quid sapientius? Debent nobis peccata semper esse timori, quantumuis videantur expiata per sacramentum confessionis; & sic illa semel & ter ad nouam trahi confessionem, quasi adhuc sint in suo damnabili vigore. Quò spectans Elisæus monebat leprosum Regis Syriæ 4. Reg. 5. *Lauare septies in Iordane*; vt ostendat, quàm sæpe iterare debeat lauacrum pœnitentiæ, quisquis saluti studeat obtinendæ. Ex quo dicebat Guerricus Abb. ser. 4. de Epiphan. *Proh dolor, quanta est huius miseria temporis, quia non solum diuites, sed etiam pauperes leprosi, ita inueniuntur delicati, vt vix vsque ad talos salubribus intingi patiantur aquis: aut si semel lauerint, mox sibi plenissimè videantur mundati. At Elisæus non ita sentit, sed signanter exprimit, septies lauare, & mundaueris, &c. Si tamen septies lauat, totumque se plenius, & sæpius mergat, non moratur effectus salutis fidem prophetico facere sermoni.* Expende signum hominis de salute suspecti, nimirum: *Si semel lauerint, mox sibi plenissimè videantur mundati*; qui vna confessione contenti, securissimi manent de peccato propitiato. Sed & aliud est signum hominis ad salutem festinantis, nimirum illud: *Totumque se plenius, & sæpius mergat*, vix fieri potest vt è toties iterata mersione non sanus euadat.

Eccli. 5.

1. Reg. 14.

Greg. PP.

4. Reg. 5.

Guerric.

§. XLIII.

Quæ per homines electio administratur, numquam non capit dignos, & indignos.

ILlud mirabar, quod de decem iis luteribus ait, nimirum: *Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram*, &c. Et quando ij luteres, siue lauacra posita

posita erant ad sacramenta christiana repræsentanda, cur quinque illorum in sinistra ponuntur. Nonne sacramenta Christi nos ad dexteram ducunt? Quid est, quod etiam in illis sinistrum aliquid capiatur? Equidem sacramenta ex se pro dextris tantùm constituebantur, at dum in hoc sæculo per homines administrantur, non potest fieri, quòd etiam sinistris non communicentur. Nihil enim inuenies in hoc sæculo per homines administratum, quod dextros, & sinistros non capiat. Conceperat sanctissima Rebecca ex sanctissimo Isaac, & cùm nimis vtero grauaretur, Genes.25. dictum est illi Genes. 25. *Duæ gentes sunt in vtero tuo.* Ex vxoribus sanctorum Patriarcharum sola Rebecca duos filios simul in vtero habuit, Iacob, & Esaü, quorum alter eligendus, alter erat reprobandus. Et cur in hac fœmina inueniri voluit Deus simul electi filij, & reprobi conceptum? In illa Ecclesia militans adhuc ex hominibus viatoribus constituta exprimebatur, quod autem ex hominibus fit, & bonos, & ma-Guerric. los capit. Ait Guerricus Abb.serm.3.de Annunt. Dom. *Grauida est, ô fratres, Ecclesia, non sicut Maria sola Iesu,sed sicut Rebecca Iacob,& Esau; non solum scilicet bonis, & modestis, sed etiam dyscolis, & indisciplinatis: quos tamen ipsos propter nomen Iesu, vel forsitan aliquod initium substantiæ eius,Ecclesiæ viscera suscipiunt,& amplectuntur.* Equidem dum sumus in hoc mundiali statu,& res per homines administrantur, nequit fieri,vt vel à sanctissimis mali,& improbi admittantur, & etiam ad præstantissima quæque eli-Matth.13. gantur. Matth.13. *Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare,& ex omni genere piscium congreganti. Quam, cùm impleta esset, educentes,& secus littus sedentes,elegerunt bonos in vasa,malos autem foras miserunt.* Erant igitur in sagena illa cœlesti mali, & reprobi. Et qui fieri potuit, vt sagena illa non magis à se arceret malos? Ait Theophylact. Theophyl. *Sagena illa est doctrina piscatorum Apostolorum, quæ ex miraculis, & Prophetarum vocibus connexa est. Hæc igitur sagena ex omni genere congregauit Barbaros, Græcos, Iudæos, meretrices, publicanos, latrones,* &c. Vbi autem per homines Ecclesia fundabatur, licèt sanctissimi essent, & Apostoli Christi, non potuerunt euitare, quin multos indignos, & reprobandos caperent, & ad celsissimas functiones eleuarent. Non est hominis in hac vita degentis, solos bo-Apocal.7. nos, & dignos admittere, & capere. Apocal.7. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari, dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum.* Ecce tibi vnus est, qui audet designare electos homines, ne cum malis, & reprobis inuoluantur. Et cur Domine vni tradis hoc munus designandi electos tuos? Vnus nonne facilè falletur, & pro electis reprobos designabit? Id faceret, si homo esset designator ille, at Angelus est, qui solus posset dignos,& merentes designare. Ait Guer-Guerric. ricus Abbas serm.2. in Dom. in Ramis: *Iam non arbitrio hominum, sed iudicio, & ministerio Angelorum signabitur Thau super frontes virorum,vt discernantur saluandi à multitudine reproborum.* Expende illud, *non arbitrio hominum*; quippe si hominis arbitrio fieret discretio, & designatio saluandorum; vel scelestissimi possent sperare se sublimandos in suprema loca. Ideo designatio, quæ non admittat immerentes, neque indignos, Angelo committitur,non homini. Vide namque vniuersas electiones, & promotiones factas ab hominibus, & fallar si pro maiori parte admissi non sint indignissimi omnium.

§. XLIV.

A christianis sacramentis animalis homo Angelis æquatur.

ILlud in calcem huius capitis reseruaui, quod sæpe in cælaturis basium repetitur, nimirum, quòd ibi essent *leones & boues,& Cherubim*; vel, si mauis, iterum inuenies, *Cherubim, & leones, & palmas*,&c. Et mirabar, quòd in cælaturis basium luteres sustentantium, semper repræsententur adeò fera animalia Cherubinis sociata. Sed vnde certius, quàm è Christianorum sacramentorum basibus hæc societas, imò & vnitas nascatur animalis, & Angeli? Vt totum illud opus ad luteres, seu lauacra pertinens Christiana sacramenta, eorumque effectus repræsentabat, sic non mirandum est, quòd ferissima quæque animalia ostentet Angelis sociata. De sacramentis enim christianis venit, quòd vel efferus, & animalis homo abeat in Angelum. Hinc de Sacramento Baptismi agens D.Zeno lib.3.serm.14. ait: *Cum omnium aquarum natura sit talis, vt cùm in profundum homines susceperit viuos, enomat mortuos, aqua nostra suscipit mortuos, & euomit viuos; ex animalibus veros homines factos, ex hominibus in Angelos transituros.* Zeno. Equidem hoc præstant sacramenta Christiana, quòd animalis homo possit transire in Angelum, & cœlestibus spiritibus sociari. Marc.cap.1. dicebat: *Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei. Sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui praeparauit viam tuam ante te,* &c. Marc. 1. De Ioanne Christi præcursore mittendo locutus Isaias illum vocat Angelum. Et cur Ioannes intelligitur à Marco in Angelo? Ipse præmittebat causam, aiens: *Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Isaia,* &c. Quasi & Euangelium, & sacramenta Iesu hoc initiarent in mundo,quòd homines censerentur inter Angelos, & qui antea indomita, & effera erant animalia,iam crederentur Angeli, & miscerentur Angelis. Vt dicat D. Chrysolog. serm.89. *Cum Christus Deus nasceretur in carne, Ioannes Angelus est generatus in terris, vt ita officia terrena officijs se cœlestibus miscerent.* Chrysol. De Christi Domini aduentu, & gratia venit, quòd terrena,& cœlestia animalia, & Angeli in societatem,imò in vnitatem abeant. Paulus 2.ad Corinth.12.de se dicebat: *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (siue in corpore, siue extra corpus,nescio, Deus scit) raptum huiuscemodi vsque ad tertium cælum*, &c. 2 Cor.12. Dum adhuc in terris erat, iam quasi spiritus versabatur in cælis, & in quo hæc poterat animalis homo? Ipse ait: *In Christo*; post indutum Christum sic profecit, vt Angelicas perfectiones supergrederetur. De illo sapienter D.Chrysost. homil.2.in eius laud. *Paulus in terra gradiens sic se agebat in cunctis, quasi Angelorum societate frueretur. Nam passibi-* Chrysost.

§. III.

Maxima omnium lætitia ab vno Iesu.

VIdeo Salomonem gradientem ante arcam, sed non saltantem, vt saltauit pater eius Dauid. Dicit enim de Salomone præsens textus: *Rex autem Salomon, & omnis multitudo Israel, quæ conuenerant ad eum, gradiebantur cum illo ante arcam.* De Dauide autem in simili pompa dicit 2. Regum 6. *David percutiebat in organis armigatis, & saltabat totis viribus suis ante Dominum, porro Dauid erat accinctus Ephod lineo. Et Dauid, & omnis populus deducebat arcam, &c.* Vtrobique arca deferebatur magna pompa, nec minori lætitia populi, & Regis. Sed in Dauide eò processit magnitudinis lætitia, vt hominem faceret nudari purpura, & ante arcam totis viribus saltare. Non sic in Salomone; qui etsi lætus, & gaudens cum populo suo præcedebat arcam, non saltabat ante illam. Et cur non fuit in Salomone tanta lætitia, quæ hominem faceret saltare ante arcam, vt Dauid saltauit? Causam mihi indigitant ipsissima verba textus, quæ de Salomone solùm dicunt, quòd *gradiebatur ante arcam*; de Dauide autem dicit: *Saltabat totis viribus ante Dominum.* Porrò & gressus Salomonis, & saltus Dauidis erant ante arcam; sed de Dauide singulariter dicuntur saltus eius fuisse *ante Dominum*, quia Dominus, qui in arca repræsentabatur, sese magis Dauidi insinuaret, & peculiari modo eius præcordia tangeret; ex quo non mirer, quòd maiori impleretur lætitiæ abundantia vsque ad edendos saltus. De solo enim Domino Iesu summa, & perfecta lætitia potest emanare. Elizabeth in vtero habens Præcursorem excepit domi suæ Mariam viuidissimam diuini nobiscum fœderis arcam. Quid tunc? Ait illa Luc. 1. *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Ecce tibi ad præsentiam Mariæ, quæ vera erat arca humani diuinique thesauri dicitur Ioannes in gaudio exultasse, & non dicitur Elizabeth exultasse. Et quidem facilius posset Elizabeth plausibus, & saltibus ostendere lætitiam conceptam de Mariæ præsentia, quàm Ioannes, qui vinculis materni vteri tenebatur. Nilominus Elizabeth non exultat, & exultat Ioannes. Et cur Ioannes magis lætus exultat, quàm Elizabeth mater eius? Ioanni singularius sese insinuabat Dominus Iesus existens in Mariæ vtero; ex quo illi obueniebat lætitia maior vsque ad saltus. Beda ibi; *Vide distinctionem. Vocem prior Elizabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit. Illa natura ordine audiuit, sed Ioannes exultauit ratione mysterij. Illa Mariæ, iste Domini sensit aduentum.* Expende causam, ob quam exultauit Ioannes, & non exultauit Elizabeth; nimirum ait: *Illa Mariæ, iste Domini sensit aduentum*; non tam Iesus, quàm Maria pulsabat Elizabetham: at Ioannem Iesus mouebat, ex quo vno & maior, & præstantior ad nos potest peruenire lætitia. Credemihi, nulla creatura, nec Sancti, nec Angeli, nec Maria tantam possunt inferre lætitiam humano cordi, vt solus Iesus potest. Miro hæredis desiderio affectus Abraham excepit tres Angelos domi suæ, qui hospitij gratiam referentes dicunt ei Genes. 18. *Habebit filium Sara vxor tua. Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi.* Et Abraham, & Sara audiunt nuntium de habendo filio; & non Abraham, sed Sara risit. Et cur potiùs Sara in tali nuntio tanta perfusa est lætitia, vt rideret? An illi præcipuè tunc insinuatum aliquid expressius fuit de Iesu Dei filio? Ait D. Ephrem serm. in Abraham, & Isaac: *Non propter Isaac risit Sara; sed propter natum ex Maria Virgine. Et sicut Ioannes exultauit in vtero; ita & suo risu Sara gaudium significauit.* In ea fuit vera, & grandis lætitia, in qua ex Maria natus Iesus præmonstrabatur, quem vt ostendebant saltus Ioannis, sic risus Saræ. Non enim filij dulcissimi, & optatissimi sic implent parentes gaudio, vt vnus Iesus Mariæ filius scit homines suos in gaudia trahere. Sic nobis præ oculis vnus Iesus, & fallar, nisi eo gaudio impleamur, quòd in nobis absorbeat omnes causas tristitiæ. Nota est illa Iacobi vox Genes. 45. *Sufficit mihi, si Ioseph filius meus viuit.* Quam sic in Iesum transfert Guerricus Abb. serm. 1. de resurr. Christi: *O vocem fidelem, & planè dignam amicis Iesu! Sufficit mihi, si Iesus viuit. Quid mihi deesse poterit, si Iesus viuit? Imò desint omnia alia, nihil interest mea; dummodo Iesus viuat. Cum sic amor Christi totum absorbuerit affectum hominis, vt immemor sui, non nisi Iesum Christum, & ea, quæ sunt Iesu Christi sentiat. Huic vtique qui sic affectus est, non est onerosa paupertas, iste non sentit iniurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrum deputat, imò nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam transire se sciat.* Et mœror malorum omnium, & paupertatis, & iniuriarum, & mortis funditus absumitur in eo, cui vnus Iesus affulget. Quò spectans Dominus Matth. 16. ait: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sectatoribus suis propriam abnegationem, & crucis sublationem annuntiat. Cur non magis præmium proponit? Qualis hæc merces sectatorum Iesu, vt se abnegent, vt crucem tollant? Equidem non hoc pro parua ponitur mercede; quando enim nulli non est crux tollenda, velit, nolit; nulli non frequentissimæ sunt occasiones, in quibus necessum sit se abnegare. Qui vnum Iesum spectat, non timeat sibi à cruce, nec ab abnegatione, quin potiùs securè vtramque amplexetur, nullum inde sentiet incommodum, nullum mœrorem.

2. Reg. 6. *Luc. 1.* *Beda.* *Genes. 18.* *Ephrem.* *Genes. 45.* *Guerricus.* *Matth. 16.*

§. IV.

Sapientiæ sermo Ecclesiæ firmitudo, & animarum.

POnitur arca in præstantissimo templi loco, sub alis Cherubim: *Siquidem Cherubim expendebant alas super locum arcæ, & protegebant arcam.* Circa quæ verba ait D. Bruno de laud. Eccles. cap. 4. *Bene autem sub alis Cherubim arca testamenti stare dicitur, quia nihil est, quod sic Ecclesiam Dei defendat, & muniat, sicut sermo diuinus, & scientia Scripturarum.* Et quis nesciat maximè muniri, & confirmari animas à diuino verbo sapienter prolato? Amos cap. 8. *Circuibunt quærentes verbum Domini, & non inuenient. In die illa deficient virgines pulchræ, &c.* Vbi non inuenitur Dei verbum, necesse est, vt nec vlla virtus queat sustentari. Ad hæc enim dicebat D. Hier

Bruno. *Amos 8.*

Hieronym. D. Hieronym. *Bonæ, & speciosæ virgines sunt, quæ lumen habuerunt virtutum, & sponsæ thalamum ingressæ sunt. Deficient autem virgines, quæ verbum Domini non inuenient.* Licèt multis virtutibus conspicuus fias, minimè firmus, & securus in illis stabis, nisi sub diuini Verbi robore, & firmitate. Quod si tibi non adfuerit, protinus deficies propter nimiam infirmitatem. Inualidæ fiunt, & prorsus deficiunt ipsissimæ virgines, nimirum, qui supremum in Ecclesia tenent gradum virtutis, vbi deest illis, qui sapienter verbum Dei annuntiet. Nec miror, in eo enim est, & robur fidelium, & firmitas. *Isai. 3.* Minabatur Isaias cap. 3. *Dominus exercituum auferet à Ierusalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ.* Ecce tibi vt fortitudo omnis, & valentia, & robur auferenda dicuntur populo, ne valeat non deficere, & cadere. Et in quo tota hæc fortitudo, & valentia, & robur auferenda sunt? In eo quòd sermo diuinus, & Scripturarum eruditio auferatur. *Basil.* Ait D. Basil. ibi: *Absit, inquam, auferatur ab Ecclesia robur panis, & aquæ, subsidium videlicet, & facultas efficacis sermonis, maximè efficacia accommoda alendis animabus; quemadmodum & Iudæos destituit vis efficax prophetici spiritus*, &c. *Quòd si Ecclesia nonnunquam laboret penuria eorum, qui tradere præualent fortia dogmata solidæ eruditionis, ac plena sensu diuino, hoc signo collige, robur panis esse ablatum.* Vbi sacrarum literarum eruditus sermo diuinus defuerit in Ecclesia, meritò creditur illi & robur, & fortitudo ablata. Et sine robore, & fortitudine cur non cadat, & intereat anima? *Cant. 8.* Dicebat Cant. 8. *Qui habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam.* Illa illa vox requiritur in Ecclesia, quæ ab eo prodeat, qui in hortis diuinarum Scripturarum habitat; sine qua solus est casus, & mors spectanda. *Guerricus.* Rem pulchrè ponderat Guerricus Abb. serm. 1. pro deuot. Psal. *Qui habitas in hortis, fac me audire vocem tuam. Non sum ego, cui hoc dictum debeat videri; non sum, qui habitem in hortis, magis mihi videor esse de illis, qui habitant in sepulchris. Corpora enim peccatorum, quid sunt nisi sepulchra mortuorum? Vos igitur, ni fallor, estis, qui hortis habitatis qui scilicet in lege Domini meditamini die, ac nocte, & quot libros legitis, tot hortos perambulatis, quot sententias eligitis, tot poma carpitis*, &c. Ecce tibi, qui sint, qui habitant in hortis, nimirum qui scrutantur Scripturas, vt inde verba salutis hauriant. Qui ab hoc studio, qui ab his sermonibus longè est, non habitat in hortis, sed in sepulchris habitat, vt in corruptionem abeat.

§. V.

Deum lethaliter alicui æquas creaturæ.

IN sublimiori, & præstantiori templi loco constituitur arca, dicente textu: *Intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum Sanctorum*, &c. Vt enim arca fœderis erat Dei sedes, sic eius locus proprius in Sancto Sanctorum, in præstantissimo præstantissimorum. Nec miror, ea enim debet esse veræ deitatis sedes, quæ sese supra omnes creaturas extollat. Aiebat Paul. ad Rom. cap. 6. *Rom. 6.* *Ex quibus est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus*, &c. quasi id proprium sit veri Dei, quòd minimè censeatur inter alia, sed sit super omnia. *Anselm.* Vt dicat ibi D. Anselm. *Per hoc, quòd Deus super omnia dicitur, Deus naturaliter esse ostenditur. Deus enim aliquando nuncupatiuè, aliquando verò essentialiter dicitur. Qui verò nuncupatiuè dicitur Deus, inter omnia; qui verò essentialiter dicitur Deus, super omnia. Vt ergo Paulus ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia memorauit.* Huc spectet quisquis veram deitatem & adorare, & prædicare velit; vt eam minimè inter alia censeat, nec creaturis adæquet. De Iesu proditore aiebat Psalm. 40. *Psalm. 40.* *Magnificauit super me supplantationem*; hoc est, maximè grauauit mihi illatam offensam. Et in quo sic offensam grauauit? An quòd tantum Dominum vilissimè vendidit? Sed illud grauius videtur, quòd sic vendidit Dominum, vt tunc temporis agni sacrificandi vendi solebant. Ait Rupert. lib. 11. in Ioannem: *Rupert.* *Verè magnifica, verè mirabilis supplantatio fuit, vbi emptorem, imò redemptorem omnium, hic vnus peruersè supergressus vendere præsumpsit. Quomodo, vel quibus vendidit? Vtique Sacerdotibus malo suo paschale sacrificium sic vendidit, quemodo tunc temporis apud omnes filios Israël solemni more quærebatur, & vendebatur agnus per singulas domos pascha manducaturas.* Solemne erat Israëlitis tempore paschali agnos vendi, & emi occidendos in sacrificio. Inter has ergo agnorum ferias Iudas accessit, & sic Dominum inter agnos vendidit, quasi vnus ex illis foret. Et quid lethalius homini? Equidem lethalissimum est Deum à creaturis non discernere, sed cum illis exæquare, & censere inter omnes. De Petro negante Iesum locutus Marc. cap. 14. ait: *Marc. 14.* *At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui, quid dicas.* Hæc de Petro refert, nec aliquid ex se dicit, quo tantum Petri facinus accuset. Verùm cap. 9. de Iesu transfiguratione agens inquit: *Marc. 9.* *Tunc respondens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Non enim sciebat, quid diceret.* Cùm negantem proponit, non illum inscitiæ accusat; cùm autem illum agentem de tabernaculis faciendis ostendit, statim verba subdit, quæ hominis manifestent inscitiam. Et cur non quando negat, sed cùm de faciendis tabernaculis curat, hominem vocas inscium? An minus est negare Iesum, quàm velle ædificare tabernacula Iesu, Moysi, & Eliæ? Equidem in hoc tabernaculorum facinore videbatur Christus à Petro exæquari Moysi, & Eliæ, quòd nisi ab ignorante Petro exisset, esset ibi lethalissimum. Ideò necessum fuit ibi eum ignorantem ostendi, vt tantum facinus credatur ab eo alienissimum. Quò spectans D. Basil. Sel. ibi ait: *Basil.* *Arguit suam ignorationem, Dominum vnà cum seruis enumerans; existimauit subiectos esse Domino æquales honore.* Facinus equidem id erat supra trinam negationem lethalissimum, nisi à prorsus homine ignorante prodiisset. Cuius facinoris ignoratum venenum à Petro offendebat Timotheus Ant. orat. de cruce, & transfigurat. fatus: *Tim. Ant.* *Quid ais Petre, tria tabernacula construere cogis; simul me & Dominum, & similem seruis facis? Occasionem blasphemiæ Arrio prabes; cum creaturis mihi habitationem vis assignare?* Hoc

erat in illo Petri asserto occultum venenum; quare meritò Petrus ab Euangelistis, tanquam inscius excusatur, ne crederetur tantum nephas vorasse. Nunquam enim nephas non est lethalissimum, quod Deum à creaturis non discernas. Quò spectabat illud Pauli de Christi Domini corpore

1. Cor. 11. 1. ad Corinth. 11. *Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Circa quæ D. Anselm. ait: *Ille accipit non ad vitam, sed ad iudicium; quia non dijudicat corpus Domini, id est, non discernit, quàm sit dignius omnibus creaturis hoc corpus, quod videtur esse panis. Inde enim Apostolus nunc indignè dicit acceptum à Corinthijs, quia hoc non discernebant à cæteris cibis veneratione singulariter debita,* &c. Sic ibi.

3. *Reg.* 8. In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israël, cùm egrederentur de terra Ægypti. Factum est autem cùm exissent Sacerdotes de Sanctuario, nebula impleuit domum Domini, *&c.*

§. VI.

In Christo Iesu non sola seueritas.

AIt textus præsens: *In arca autem non erat aliud, nisi tabulæ lapideæ*, &c. Paul. autem

Hebr. 9. ad Hebræos cap. 9. ait: *Arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vrnea aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ testamenti.* Ecce tibi in illo textu solæ lapideæ tabulæ dicuntur esse in arca; in hoc autem textu Pauli non solùm lapideæ tabulæ, sed & cum illis virga florida Aaron, & manna dicuntur esse. Scio à Carthusiano, & aliis omnia hæc credi in arca fuisse, sed præcipuè tabulas testamenti, ob quam causam tantùm illas fuisse in superiori textu memorata. Sed & alij credunt intus in arca tantùm fuisse tabulas lapideas; & iuxta illam fuisse manna, & virgam, ideoque ab Apostolo memoratum, non solùm quod intus in arca erat, sed quod adiunctum arcæ. Verùm cùm noster textus adeò strictè locutus fuerit, vt solas lapideas tabulas in arca fuisse meminerit; cur Paulus maluit sic latè de contentis in arca verba facere, vt etiam proxima memoraret? Spectabat Paulus in arca Christum, cuius erat non solùm lapideo rigore pollere, sed magis in dulcedinem, & teneritudinem declinare. Ait

Anselm. D. Anselm. in Paul. *Apostolus locum arcæ proximum pro arca nunc posuisse non inconuenienter accipitur; quia & ad spiritualem sensum magis aspiciebat, intelligens per arcam Christum, in quo spiritualiter sunt tabulæ testamenti, & virga Aaron, & vrna cum manna.* Non equidem est adeò lapidea virtus Christiana, vt in illa solùm inueniatur durities, & districtus rigor. Sed simul & lapidascere nouit, & in dulcissimam mannæ plu-

uiam diffundi. Huc spectat illud Psalm. 113. *S... conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Quæ verba sic elucidat D. Gu...ricus Abbas serm. 1. de sancto Benedicto fat... *Erat quidem petra Christus, sed virtute, non d...ritie. Erat petra, sed quæ conuerti posset, imò ... conuersa est in stagna, vel fontes aquarum, v... mollia & humilia quibus influeret inuenit cord... fidelium.* Non semper petreus Iesus, sed qui i... dulcissima etiam conuertatur stagna aquarum qui & petræ duritiam præ se ferat, & simul dulcedinis exhibeat suauitatem.

§. VII.

In solo Christo Iesu lux, in alijs tenebræ.

EXpende illa: *Factum est, cùm exissent Sacerdotes de Sanctuario, nebula impleuit domum Domini, & non poterant Sacerdotes stare, & ministrare propter nebulam*, &c. Et cur tanti templi ministri sic nebulis præpediuntur? Inibi iam ostendebantur præstantissima quæque sine Christo, vt tenebrosis nebulis opprimuntur. Vt enim Sacerdotes Iudaici Christum reiecturi erant, sic in tenebris erant permansuri, quasi qui exclusérint lucem. Dicit Petrus Damian. serm. 2. de Nat. Mar. *Quòd autem nebula impleuit domum Dei, & non poterant Sacerdotes ministrare propter nebulam, hæc sententia superbos Iudæorum Pontifices, ac doctores insinuat, qui dum incarnationis Christi mysteria inuestigare despiciunt, debitum fidei suæ ministerium per erroris nebulam perdunt.* Et quid nisi nebulas, & tenebras acquirit, qui reijcit Christum, in quo solo est verum lumen? De Iuda notabat Ioannes cap. 13. *Cùm ergo accepisset ille buccellam, continuò exiuit. Erat autem nox.* Non enim poterat non ambulare in noctis tenebris, qui reiiciens Iesum ab animo suo, etiam corpore recedebat ab illo, quod meditatus Orig. tom. 32. in Ioan. pulchrè ait: *Non erat igitur nox in ijs, quibus pedes Iesus abluerat, sed dies clarissimus, quòd mundi essent; & præcipuè in eo, qui in Iesu sinu cubabat, nox non erat; Iesus enim eum diligebat, omnesque tenebras expellebat. Neque in Petro profitenti, Tu es Christus, nox erat. Nunc ergo etiam cum accepta buccella, Iudas continuò exiuit, tunc in eo egresso nox erat. Nec enim ei... prestò erat vir, cui nomen Oriens, cùm egrediendo iustitiæ solem reliquisset.* Qui Iesum habebant non poterant non esse in luce, & die clarissimo ille ille comprehenditur à tenebris, qui Iesum relinquit. Cui Iesus non adest, quid superest, ni... vt tenebrosam noctem incurrat, & tenebræ eum conculcent? Et sunt adeò amentes homines, q... vmbrarum tenebris capiantur, & Christi luce... fugiant. De quibus ait Oseas cap. 4. *Super capi... montium sacrificabant, & super colles accendeba... thymiama, subter quercum, & populum, & te...binthum, quia bona erat vmbra eius.* Exper... causam motiuam, qua impellebantur ad lign... adorandum, nimirum ait: *Quia bona erat v...bra eius.* sic ad vmbras, & tenebras fereban... vt præ illis solem contemnerent; quam ergo ... pœnam mercantur? Ait Ruffinus lib. 1. in O... *Repudiantes lucis, & luminis conditorem, quasi filij tenebrarum nemoris capiebantur v...culis,* &c. *Hanc igitur impietatem calamita...*

tima dispungat illatio. Meritò pereat, qui ab vmbris raptatus authorem lucis à se abiicit.

§. VIII.

Qualis fueris, talem se tibi Deus exhibere solet.

ADhuc miror illud, quod ait: *Nebula impleuit domum Domini*; præcipuè cùm Psal. 44. dicat de Domino: *In sole posuit tabernaculum suum.* Et quando is est Deus, qui in sole amet ponere tabernaculum suum; cur templum suum in nebulis posuit? Apparebant iam templi ministri in eis tenebris, quibus cæci Iesum non agnoscerent, ne miremur, quod cæcis hominibus veniat etiam Deus nebulosus, talem enim se exhibere solent, quales apparent homines. Ait

Damian. Petrus Damianus serm. 2. de Natiuit. Mar. *Ad illud ergo templum Deus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ gentis caliginem designaret; in hoc, sicut scriptum est, in Sole posuit tabernaculum suum.* Componit vteri virginalis templum cum templo Hierosolymitano; ad virginale templum cum luce venit, ad Hierosolymitanum in nebulis; splendidæ enim Mariæ splendidus veniebat; cæcis Iudæis nebulosus apparuit. Solet enim Deus suorum hospitum induere habitum, vt quales illi sint, talis ipse appareat. Iob cap. 3. mirabatur æqualitatem omnium hominum

Iob 3. in morte, dum ait: *Paruus, & magnus ibi sunt, & seruus liber à Domino suo.* Et quando paruus, & magnus respectu bonorum naturalium æquátur in morte; respectu Dei æquantur? Absit; Deus enim paruis se exhibet paruum, & parua faciens; magnis autem se exhibet magnum, magnaque patrans. Vt dicat Gillib. Abbas serm. 3. in

Gilb. Abb. Cant. *Et si ex toto te, ô Deus, vbique opereris, non tamen totum, quod potentia tua est vbique, imò potius nusquam operaris. Indifferenti enim virtute efficis in minimis minima, & in magnis maiora.* Sic se Deus temperat ad suscipientium modum; vt vix alius appareat, quàm est is, qui suscipit eum. Obscurus in obscuris, paruus in paruis, magnus in magnis, & in lucidis clarus.

Isai. 9. Quò spectans Isaias cap. 9. dicebat: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Nobis puer passibilis, & temporalis dicitur Deus nasci, non Angelis. Et cur non Angelis talis dicitur natus? Angeli impassibiles erant, & æterni, nos soli passibiles, & temporales, ideo nobis solis dicitur natus, quia nobis solis se in passibili natiuitate attemperauit. Ad hæc dicebat Guerricus Abb.

Guerric. serm. 3. de Natiuit. Domini: *Qui Deus natus erat sibi, puer natus est nobis, se quodammodo relinquens, & Angelos transiliens, vt ad nos vsque deueniens vnus fieret è nobis. Qui igitur natus æternaliter sibi, & Angelis erat beatitudo, natus temporaliter nobis, factus est nobis redemptio, quia nos solos laborare videbat antiquo nostræ natiuitatis præiudicio.* Expende illa, *quia nos solos laborare videbat*; ideo in laboribus natus est nobis, quia nos in laboribus esse videbat, talem se exhibens suis creaturis, quales ipsæ erant; incorruptis Angelis incorruptus & æternus; laborantibus hominibus laborans & ipse venit.

§. IX.

Solùm ibi benignitas Dei splendet, vbi Maria est.

ET gloriosum, & magnificum Dei templum erat à Salomone constructum, & dedicatum, nilominus de illo ait textus in præsenti: *Nebula impleuit domum Domini*, & mirabar quòd domus Domini hæc dicatur nebula impleta, quando de tabernaculo Dei locutus Psal. 44. ait: *In sole posuit tabernaculum suum.* Quale ergo tabernaculum Dei potuit esse in sole; quando magnificum Salomonis templum fuit in nebula? Aut cur Salomonis templum nebula impletur, cùm tabernaculum Dei sit in Sole? In Salomonis templo soli Iudæi cæci erant, quibus non mirer, si nebulosus, & durus appareat Deus; in tabernaculo autem Dei Mariæ Virginis viscera ostendebátur, de cuius gratia venit, quòd benignitas, & suauitas Dei erga peccatores splendeat. Crede mihi, solùm ibi splendet benignitas Dei in peccatores, vbi Maria est. Ait Petrus Damian. ser. 2. de Natiuit. Mariæ. *Ad illud templum Dominus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ infirmitatis caliginem designaret*; in hoc, nimirum Mariæ, tabernaculo, *sicut scriptum est, in sole posuit tabernaculum suum, vt sedentes in tenebris, & in vmbra mortis illuminaret.* Vbi templum sine Maria ingressus Dominus fuit, nebulosus, & durus peccatoribus extitit; vbi autem templum sibi in Maria fecit, inde tanquam lucidissimus Sol vsque ad tenebrosissimos peccatores benignitatis suæ radios deiecit. Qui rigor non est, vbi non est Maria? Quæ gratia non plaudit, vbi est Maria? Exodi cap. 19. *Totus mons Sinai fumabat, eo quod descendisset Dominus Deus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace, eratque omnis mons terribilis.* Sed à Sinai monte in montem Sion contende, de quo ait textus Actor. 2. *Erant omnes pariter in eodem loco, & factus est repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis*, &c. Vtrobique Deus in igne descendit; sed in Sinai metum & horrorem inferens, in Sion suauitatem prætendens. Illic arcebat homines à monte terribilis factus; hic conuocabat vniuersos, blandissimè, & suauissimè coronas prætendens. Et cur in Sinai tam terribilis Deus ad arcendos homines, in Sion tam blandus, & vocalis ad eosdem in salutem trahendos? De Sion dicit, *Erant omnes pariter in eodem loco*, omnes, inquam, erant, quos paulo ante cap. 1. numerauerat, dicens: *Vbi manebant Petrus & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu*, &c. Ecce tibi omnes illi, qui erant pariter in eodem loco, nimirum Apostoli, & mulieris, & Maria mater Iesu. Vbi autem Maria erat, non miror, quòd Spiritus diuinus descendens talem se exhibeat, qui non deterreat, sed magis in salutis fructum euocet. Quò spectans D. Epiphan. sermon. de laudib. Mariæ ait: *O beata Virgo sponsa cœlestis, Maria, cœlum, tem-*

Psalm. 44.
Damian.
Exod. 19.
Actor. 2.
Actor. 1.
Epiphan.

plum, & thronus diuinitatis, qua coruscantem in cælo, & terra Solem habes Christum; nubes lucida, quæ fulgur de cœlo lucidissimum ad illuminandum mundum deduxisti Christum. Nubes cœlestis, quæ tonitruum Spiritus sancti in se ipsa recenditum deduxit in mundum, & imbrem sancti Spiritus in vniuersam terram ad producendum fidei fructum cum impetu dimisit. Mariæ quippe debemus, quòd Spiritus diuini tonitruus non deterreat, sed magis soluatur in placidissimum imbrem, qui steriles peccatores in fructus salutis fœcundet.

3. *Regum* 8. Conuertitque Rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesiæ Israël; omnis enim Ecclesia Israël stabat, & ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israël, qui locutus est ore suo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius perfecit, dicens: A die qua eduxi populum meum Israël de Ægypto non elegi ciuitatem de vniuersis tribubus Israël, vt ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi: sed elegi Dauid, *&c.*

§. X.

Propinqui iustorum vniuersas eorum glorias participant quasi suas.

OStendit Dei promissa Dauidi de templo ædificando iam completa, dum ait: *Qui locutus est ore suo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius perfecit.* Circa quæ dicit Abul. quæ-
Abulens. stion. 8. *Deus perfecit per manus Dauid, id, quod promisit ei. Et in hoc laudat Deum tanquam sit verax in promissis, quod sicut promisit, ita compleuit. Et intelligitur de ista ædificatione templi, &c.* Et quando promissa Dauidi facta intelliguntur completa in ædificatione templi, cur dicantur completa, & perfecta manibus Dauidis? Nonne ait, *& in manibus eius perfecit?* Templum non à Dauide, sed à Salomone ædificatum fuit, & perfectum. Cur ergo dicitur perfectum manibus Dauidis? Erat Dauid propinquus Salomoni, vt pater filio propinquus est; ne miremur, quòd Dauidi etiam Salomonis magnalia tanquam propria aptentur. Iustorum enim propinqui, sic eorum participant bona, quasi
Psal. 79. propria essent. Psalm. 79. *Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse.* Expende illud dictum Deo, nimirum; *Qui sedes super Cherubim;* si enim consulas D. Dionysium Areopagitam cap. 7. de cælesti Hierarchia, Dei sedem, non Cherubim, sed throni exhibent. Constat enim prima, & suprema Hierarchia ex tribus præstantissimorum spirituum ordinibus, nimirum ex Seraphinis, Cherubinis, & thronis; quorum ij diuinarum sedium præstantia insigniuntur. Quando ergo in thronis sunt Dei sedes, cur dicitur in Cherubinis sedere? Sunt Cherubini eiusdem Hierarchiæ cum thronis, & illis valde propinqui, ex quo habent illorum participare & dignitates, & virtutes. Ait D. Anselm. in cap. 9. epist. ad Hebræos:
Ordo beatorum spirituum, in quo Deus specialiter Anselm.
sedet, thronus appellatur, & tamen Psalmista precatur, qui sedes super Cherubim, manifestare. Dum enim in agminum distinctionibus ordo sanctorum Cherubim iungitur thronis, sedere etiam iuxta Cherubim Deo, ex vicini agminis æqualitate perhibetur. Itaque dicuntur Cherubim sedem Deo exhibere; non quòd ipsi ex se sedem faciant, sed quòd propinqui sunt thronis, quorum est Deum in se habere sedentem. Nunquam enim propinqui bonorum non participant eorum virtutes, & excellentias. Dixerat 3. Reg. 8. *In arca autem non* 3. Reg. 8.
erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ. Verùm Paulus ad Hebræos cap. 9. ait: *In qua,* (nempe arca) Hebr. 9.
vrna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ testamenti. Ecce tibi Paulus dicit, quòd arca haberet vrnam auream cum manna, & virgam Aaronis, & tabulas. Author autem 3. lib. Reg. asserit, quòd arca haberet solas tabulas testamenti. Quando ergo dicitur arca solas testamenti tabulas habuisse, cur à Paulo asseritur insuper habuisse & vrnam, & virgam Aaronis? An duo hi sacri authores sibi inuicem contrariantur? Absit; sed Paulus locum propinquum arcæ, arcam vocat; & quæ erant in loco propinquo, quasi in eadem fuisse arca reputantur. Sanctorum enim vicinia easdem cum illis participant proprietates. Sic D. Anselm. in Paul.
Quia iuxta arcam in Sanctuario posita erant vir- Anselm.
ga, & vrna, idcirco dicit eas Apostolus in arca fuisse, &c. Sic & in arca potest dici fuisse propter loci vicinitatem, quod erat iuxta arcam. Et Apostolus locum arcæ proximum pro arca nunc posuisse non inconuenienter accipitur, quia ad spiritualem sensum magis aspiciebat, intelligens per arcam Christum, in quo sunt & tabulæ, & virga, & vrna. Vt vicinia Sanctorum participant eorum proprietates, sic locus vicinus arcæ fœderis, quasi ipsa arca censetur, eò magis, quo in arca Christus spectabatur, cuius est vicinos, & propinquos in suas virtutes, & glorias transformare. Mariæ dicebat Elizabeth Luc. 1. *Vt facta est vox* Luc. 1.
salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo. Planè puerulus Ioannes iam tunc exultabat vt gigas ad currendam viam suam, in qua adeò creuit, vt postea interrogetur à principibus sacerdotum an Messias esset. Sed vnde adeò creuit Ioannes vt cum Christo posset æquiuocari? Accipite Guerricum Abb. serm. 1. in Na-
tiuit. Ioan. fantem: *Flumina prorsus de ventre* Guerric.
Mariæ fluebant aquæ viuæ, & fons vitæ, & gratia oriebatur de medio paradisi, ad irriganda ligna paradisi; proxima erat fonti cedrus ista nobilis, Ioannem loquor consobrinum, & amicum sponsi: ideoque nimirum vberius irrigata in tantum excreuit, vt inter natos mulierum nihil illa sublimius posset inueniri. Omnino Saluatori proximus erat, qui non solùm copula sanguinis, aut amicitia intimus erat; sed etiam gloria annuntiationis, nouitate natiuitatis, sanctitate penè originali, virtute patiendi ante mortales alios ei propius accedebat. Sic ibi, ex propinquitate ad Christum ostenditur Christo similis in virtutibus Ioannes.

§. XI.

§. XI.

Ad apertum & singulare colloquium soli admittendi, qui præstantia, & virtutis similitudine emineant.

NOn parum extollit Salomon patrem suum Dauidem, cùm illum ostendit quasi immediatè admissum ad Dei colloquium. Ait enim: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad Dauid*, &c. Ibi ex modo dicendi ostenditur Dauid immediatè venisse in colloquium cum Deo. Ex quo maximè purus, & sanctus proponitur Dauid, & in omni virtute perfectus. De primæ Hierarchiæ excellentibus spiritibus locutus D. Dionysius Areop. cap. 7. ait: *Prima igitur cælestium spirituum sacratissima functio, ab ipso Deo eruditur. Cumque ad illum nullo medio tota intentione feratur, purgatione castissima, ingenti lumine, & exactissima, primaque perfectione pro modo, & captu suo plena purgatur, & illuminatur, atque perficitur.* Expende illud, *nullo medio*, quando enim hæc Angelorum phalanx nullo mediante, sed ipsa per se accedens ad Deum, illius ore instruitur, & eruditur, necessum est, vt omni defæcata labe purissimis, & Deo simillimis perfectionibus effulgeat. An limpidissimus, & purissimus Deus ad immediatū & familiare colloquium trahet spurcum aliquem, & immundum? Absit: non enim præstantis naturæ est os ad os colloqui, nisi cum iis, qui in præstantia, & virtute sunt ei similes. Genes. 41. dicit: *Vidit Pharao somnium. Putabat se stare super flumen, de quo ascendebant septem boues pulchræ, & crassæ nimis. Alia quoque septem emergebant de flumine fœdæ*, &c. Similiter Nabuchodonosor Dan. 2. vidit somnium, nimirum: *Ecce quasi statua vna grandis*, &c. Sic magnis Principibus immissa somnia ab Angelo Dei fuere; sed minimè illis explicata immediatè ab Angelo inueniuntur. Quin imò Ioseph inuentus fuit, qui ex Angelo reuelationem accepit, quam ipse Pharaoni indicauit. Et similiter Danieli Angelus somnium explicauit, vt illud Nabuchodonosori explicaretur. Et quando Angeli somnia iniecerunt iis Principibus, cur similiter non eisdem explicationes dixerunt, sed magis elegerunt Iosephum, & Danielem, cui explicationem dicerent? In somniorum immissione nullum erat familiare colloquium, sed tantùm quidam quasi nutus, & signa; at in explicatione necessariò intercedere colloquium debebat. Angeli autem suæ præstantiæ, & virtutis memores, vbi accedunt ad homines idololatriā conspurcatos, sibi suam maiestatem, & honorem retinent, nec illis dant verba, sed solùm nutus, & signa exhibent. Et quia necessum erat, vt somniorum mysteria dicerentur alicui, qui ea manifestaret, quæsiti sunt Angelis similes Ioseph, & Daniel; qui ideo in Angelorum colloquium sunt admissi. Quò spectans D. Dionys. Areopag. de cœlest. Hierarch. cap. 9. ait: *Ea visionum expositio, qua figurata prius ab Angelis fuerat, sanctissimis viris, & qui Angelis ferme pares euaserant, Danieli, ac Ioseph, a Deo reuelata per Angelos fuit.* Prius erga Nabuchodonosor, & Pharaonem tota illa res figurata fuerat ab Angelis, vt qui non verbis familiaribus, sed nutibus, & signis vellent agere cum illis. Sic magnæ potestates cum vilibus homuncionibus, verbis agere dedignantur, & si opus est, nutibus agunt. Verùm ad Ioseph, & Danielem familiarissimè accedunt Angeli, longumque, & familiarem, & apertum sermonem terunt, omnia somniorum mysteria explicantes. Et cur hoc? Ait Dionys. de illis: *Angelis ferme pares euaserant*; meritò enim ad familiare & apertum sermonem trahunt eos, quos sibi in virtutibus, & præstantia penè æstimant pares.

Areopag.

Gen. 41.

Dan. 2.

Areopag.

§. XII.

Honori, gloriæque ducitur, quòd infimas personas in familiare colloquium non admittas.

ILlud quasi Deo insuitatum dicit, nimirum, *Locutus est ore suo ad Dauid*; quod nunquam non crediderint ad magnam Dei dimissionem pertinuisse. Præstantium enim personarum gloriæ, & honori conuenit infimas personas ad familiare colloquium non admittere. Exod. 16. *Dixerunt Moyses & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & manè videbitis gloriam Domini.* Quæ sic leguntur apud Origenem: *Vespere scietis, quia ego sum Dominus, manè autem videbitis gloriam, seu maiestatem eius.* Et de quo manè loquitur? Aut de qua gloria, & maiestate? Sunt, qui hæc referant ad diem passionis, & resurrectionis dominicæ; vespere enim Dominus passus est, & ibi inter opprobria multa, & dolores, tamen Deus apparuit, etsi in summa demissione, & obscuritate. Manè autem gloriosus resurrexit, & tunc suam gloriam, & maiestatem maximè manifestauit. Sed quomodo illo manè suam maiestatem, & gloriam manifestauit? Nonne occultè resurrexit? Nonne occultus mansit, dum Angeli eius resurrectionem mulieribus narrant? Quam gloriam Iesu vident tum mulieres, quæ solos vident Angelos, & cum eis solis fabulantur, nec Iesu colloquio sunt dignæ habitæ? Equidem in eo maximè gloria, & maiestas Iesu tunc ostendebatur, quòd non iam in colloquia familiaria admittat infimas personas, sed ad eas mittat ministros suos Angelos, & per ministros eis verba faciat. Ait Orig. hom. 7. *Quomodo manè gloria eius visa est? Cum venissent aliæ mulieres prima Sabbati valde manè, inuenerunt Angelos cum ingenti claritate ad sepulchrum sedentes, & dicentes: Non est hic, surrexit à mortuis. Visa est ergo maiestas Domini cum per Angelos nuntiata est.* Demissa valde erat Domini gloria, cùm in cruce patiens ore proprio ad latronem etiam loquebatur. At vbi resurgens non ipse loquitur, nec admittit ad colloquium mulieres accedentes, sed cum illis per ministros, per Angelos agit, tunc integra eius gloria, & maiestas ostēditur. Vt hinc nouerint præstantes viri, quàm multum gloriæ suæ derogent, cùm longa, & familiaria colloquia, cum fœminis, & rudibus, & temporalibus personis texunt. Dum Iesus meus loquens cum fœmina Samaritana inuentus est à discipulis suis, ait Ioan. 4. *Mirabantur, quòd cum muliere loquebatur.* Vbi Euthym. *Mirabantur, quòd cum tali esset,*

Exod. 16.

Origen.

Idem.

Ioan. 4.

Euthym.

esset, cum vili muliere disputaret. Nunquam enim non magnæ demissionis, & abiectionis opus est, quòd præstans persona cum vilibus sermonem habeat.

§. XIII.

Gratiæ actæ Deo in tribulationibus, illum faciunt nobis assidere.

EX quo populum sibi Dominus ex Ægypto redemit, sedem in eo sibi parari oportebat. Quis enim sibi populum acquirit, in quo sedem habere non studeat? Et tamen Dominus post acquisitum populum de sede stabili habenda non curat, vsque dum apparuit Dauid in mundo. Sic ait text. *A die, qua eduxi populũ meum Israël de Ægypto, non elegi ciuitatem de vniuersis tribubus Israël, vt ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi; sed elegi Dauid, &c.* Et cur tandiu distulit Deus de sede in populo habenda tractatum. Cur ad hunc incipiendum magis Dauidem expectauit? A prima eductionis de Ægypto die in nullam tribulationem incidit populus, in qua non maximè doleret vicem suam, & murmura, & querelas vel in Deum, vel in duces suos excitaret. Si Ægyptij apparent armati Exod. 14. ibi fletus populi, & querelæ, & murmura; si postmodum deest aqua, vel panis, si desunt carnes, si qualibet alia imminet tribulatio, statim in murmura, & querelas abeunt. Quàm aliter Dauid, in nullam venit tribulationem, in qua non conderet Psalmum, quem Deo caneret. Vide
Psalm. 3. Psalmum 3. cuius titulus sic est: *Psalmus Dauid cùm fugeret à facie Absalon*; & sic in multis aliis tribulationibus, vt vix aliqua ei euenisse inueniatur, in qua non fecerit Deo Psalmum. Ne mirēmur, quòd talis sic ad se Deum trahat, vt de sede ibi habenda tractet. Validissimus enim est gratiarum actionis cantus in tribulatione, vt Deum sibi trahat, secumque inhabitare faciat. Dan. 3. tres pueri Hebræi à Rege Babylonio in fornacem
Dan. 3. ardentem coniecti sunt, in qua illi positi *vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes: Benedictus, &c.* Quid tunc? Ait textus: *Tunc Nabuchodonosor Rex obstupuit, & surrexit properè, & ait Optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes Regi dixerunt: Verè Rex. Respondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis est in eis, & species quarti similis filio Dei.* Ecce tibi Dei filius visus est assidere tribus pueris in fornacem missis. Et vnde factum est, quòd tres pueri sic filium Dei traherent, vt velit illis assidere? Hoc crediderim factum esse cantico illo, quo in fornacis tribulatione gratias Deo agebant. Ait D. August. ser.
August. de tempore Barbarico: *In quibus pueris micans gratia ita enituit, vt ligati in fornacem mitterentur, deambulantesque viderentur, os aperientes, Dominumque laudantes, flammas ad se non admitterent, & secum filium Dei habere meruissent, antequam in mundo homo apparuisset.* Nondum filius Dei habitarat in nobis, nondum apud homines sedem fixerat, & iam assidebat tribus illis pueris. Nec miror, quando illi in media fornacis tribulatione canticum edebant Deo. Adeò enim potens est cantus gratiarum actionis in tribulatione, vt trahat Deum. Ait enim ibi: *Dominum laudantes flammas ad se non admitterent, & secum filium Dei habere meruissent.* Sic ibi.

§. XIV.

Prius in corde faciendum est, quidquid externè Deo facis.

DIcebat & illud Salomon: *Steti pro Dauid patre meo, &c. & ædificaui domum nomini Domini Dei Israël. Et constitui ibi locum arcæ, &c.* Felix Salomon, quòd domum cedrinam Deo fecit, & in quadris lapidibus, aureisque tabulatis locum arcæ parauit; sed felicior, si quod in externis his Deo parabat, in corde etiam intimus pararet. Quò debet spectare, quisquis in externis obsequiis amat Deo placere, vt nimirum quod paraturus est externum munus Deo, id prius, & simul in corde efficiat. Matth. 27. Christianæ passionis tragœdiam euulgans ait: *Iesus emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, quæ dormierat, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem.* Quippe sancti multi resurgentes, & à monumentis exeuntes venerunt in ciuitatem, & sese multis ostenderunt. Et cur necessum fuit, vt inter tot prodigia resurgentes Sancti sese videndos exhiberent? Quando omnes à monumentis surrecturi sumus, corporaque è sepulchris assumpta Deo exhibituri, necessum fuit illis apparitionibus excitari, vt totum resurrectionis futuræ negotium modò in cordibus nostris exerceamus. Vt dicat D. Leo serm. 13. in Pass. *Contremiscat in redemptoris sui supplicio terrena substantia, rumpantur infidelium mentium petræ, & qui mortalitatis grauabantur sepulchris, discussa obstaculorum mole prosiliant. Appareant nunc quoque in ciuitate sancta, in Ecclesia Dei, futuræ resurrectionis indicia, & quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus.* Quid pulchrius? Expende illa aurea, nimirum: *Quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus.* Debet equidem in corde priùs præstare homo, quidquid externè, & corporaliter præstiturus est Deo. Amat enim Deus in corde hominis videre, quidquid præstantiæ in externis, materialibusque operibus exhiberi solet. Genes. 1. *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod esset bona.* Sic lucis huius opus apparuit Deo gratiosum. Nihilominus dicebat Paul. 2. ad Corinth. 4. *Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, qui illuxit in cordibus nostris, &c.* Duo dicuntur à Deo facta, alterum in materiali mundi constitutione, alterum in hominum cordibus. In mundi constitutione, cùm tenebræ omnia occupassent, dixit: *Fiat lux, & facta est lux.* Vbi autem visa est hæc materialis lux splendescere, & probari Deo: nil citius procuratum est, quàm quod simile spectaculum homines in cordibus suis exhiberent, spirituali luce ibi splendentes. Sed quando iam extrinsecus perfectum erat lucis opus; cur necessum fuit lucem etiam excitare in cordibus hominum? Non equidem sistit Deus in externorum

operum splendore; nisi & similiter effulgeant humana corda. Rem sapienter ponderat D. Anselm. ibi fatus: *Quoniam Deus, qui in mundi constitutione dixit, id est, verbo suo fecit de tenebris lucem splendescere, quoniam dixit: Fiat lux, & facta est lux; ipse est, qui illuxit in cordibus nostris. Et qui tunc per verbum suum in mundo corporalem fecit lucem, ipse nunc per idem verbum in nobis spiritualem dedit lucem.* Non hæsit Deus in materialium, corporaliumve operum splendore; sed ex quo fecit corporalem lucem in mundo splendescere, dedit operam, vt spiritualis lux splendesceret in cordibus hominũ. Ne nos hæreamus in externorum operum splendore; sed magis curemus, vt quodlibet lucidum & splendidum corporale, & externum opus, prius fiat cum omni splendore suo in intimis animi præcordiis.

Anselm.

3. Reg. 8. Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei; ore locutus es, & manibus perfecisti, vt hæc dies probat. Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël, &c.

§. XV.

In vno Deo misericordia, & iustitia non se mutuo impediunt.

PRæmiserat Salomon, dicens: *Non est similis tui Deus in cœlo desuper, & super terram deorsum.* Et vnde probat non esse in cœlo, & in terra similem Deo? Ait statim: *Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es.* Quando Dauid iustissimè à Deo meruit puniri, imò & per iustitiam grauiter punitus est, tamen illi integra seruata sunt omnia misericordiæ verba facta à Deo. Hoc planè vni competit Deo, quòd in eo iustitia, & misericordia non se mutuo impediant, sed simul ad suos vsque fines procedant. Psalm. 144. dicebat Deo: *Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt.* Ecce tibi simul in Deo meminit suauitatem misericordiæ, & seueritatem iustitiæ. Et qui meministi Dei suauitatem, Dei dulcissimam misericordiam, cur ad iustitiam ipsius exultas? Cur non magis times omnem misericordiæ suauitatem absorbendam esse, vel iustitiæ memoria? Fieret hoc sanè in homine, non in Deo, in quo solo non se mutuo impediunt ij duo affectus, sed amicabilem concordiam habent. Ait circa hæc D. Hilar. *Habet Dei iustitia miserandi voluntatem, neque tamen per miserandi voluntatem ita à se eris demutata, ne iustitia sit. Humana autem iustitia solet in id decurrere, ne misericors sit, & misericordia ita se præstare, ne iusta sit. Hoc in Deo præcipuum, non cœlum fecisse, quia*

Psal. 144.

Hilar.

potens est, non terram fundasse, quia virtus est, non hominem animasse, quia vita est; sed misericordem esse, qui iustus est, sed miserantem esse, qui Rex est, sed dissimulantem esse, qui Deus est. Expende ab illis: *Hoc in Deo præcipuum,* &c. quippe cùm Deus sit ipsissima vita & potentia, non mirum quòd omnia creet, quòd homini det vitam; hoc habet præcipuum, & incommunicabile, quòd iustissimus & seuerissimus iudex cùm sit, nullo modo ab hac virtute declinans misericors sit. Et simul & misericordiam, & iustitiam perfectissimè adimpleat. Non hominis, sed Dei hoc est proprium. Quis homo suauitate misericordiæ possessus non à se longè faciat iustitiæ rigorem? Et quis homo aculeis iustitiæ exagitatus, misericordiam exulare non cogit? In vno solo Deo hos affectus simul in suos vsque fines ire cognosces. Exod. 14. vbi mare scissum est, duo populi ingressi sunt viam ab aquis relictam: *Reuersæque sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi sunt mare, & inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus. Fily autem Israël perrexerunt per medium sicci maris.* Expende, vt in eumdem locum conuenerunt, & misericordia Dei, & summus rigor iustitiæ, nec tamen se mutuo impediunt, sed & iustitia pœnas exigit à suis, & misericordia suos in salutem deduxit. Quod miratus D. Hilar. in Psalm. 144. ait: *Sanctitas Dei iter populo suo, diuiso mari prabuit, sed eadem sanctitas, & terribilis fuit virtus, cum ingressis in ipsum iter impiys, vbi fuerat salus religiosorum, ibi pœna constitit impiorum.* In eodem loco & salus, & pœna fuere, & misericordia saluans, & iustitia castigans; nec iustitia rigorosissimè exercita impediebat, quominus misericordia suos dirigeret, nec misericordia detinebat iustitiam. Sed vnaquæque suo muneri dedit perfectum finem.

Exod. 14.

Hilar.

§. XVI.

Non nisi à magna sanctitate prouenit, quòd quis promissis stet.

MIratus Salomon Dei excellentiam super omnia, inde eam extollit, fatus: *Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei.* Aliter Seraphini illi Isaiæ cap. 6. vt extollerent diuinam præcellentiam, clamabant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Hi de sanctitate diuinam excellentiam commendant, ille de solis promissis adimpletis. Et cur Salomon non magis cum Seraphinis Deum à sanctitate, quàm à promissorum adimpletione commendat? Planè promissa adimplentem videns Salomon sanctissimum credidit, & pro eodem duxit, si promissorum executorem, ac si sanctum prædicaret Deum. Nunquam enim nisi à sanctitate prouenit, quòd quis promissis stet. Psalm. 144. dicit: *Fidelis Dominus in verbis suis, & sanctus in operibus suis.* Expende coniunctionem; fidelis dicitur in verbis, & simul sanctus in operibus, quasi verborum, promissorumque fides non nisi de sanctitate, & cum sanctitate veniat. Ait ibi D. Hilar. *Verborum fides forsan nutaret, nisi sanctitas operibus esset admixta. Atque ita sanctitas in operibus fidem confirmat in verbis, vt de Sancti fide in promissis non ambigas, cuius sanctitate veris in*

Isai. 6.

Psal. 144.

Hilar.

miseriis videre filium, conantem iam debitè exire de miseria, & ideo magis moras abrumpit, vt occurrat venienti. Prodigus ille meditatus singula confessionis verba, in via iam erat. Quid tunc? Ait Lucas cap. 16. (*Luc.16.*) *Cum adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & occurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Expende illud, *occurrens*, non expectauit immotus accedentem; sed ipse præcucurrit, & saluauit eum. (*Guerr. Abb.*) Vt dicat Guerricus Abb. vbi suprà: *Quantum videntur hæc verba, tardius videbatur patri, filio veniam dedisse, quàm illi accepisse. Sic festinabat absoluere reum à tormento conscientiæ suæ, quasi plus cruciaret misericordem compassio miseri, quàm ipsum miserum passio sui.* Festinat equidem Deus donis suis ad nos magis, vt non accessuros expectet, sed occurrat accedere decernentibus. Nescit enim non rapi affectu, vt præueniat nos in benedictionibus suis. Quod maximè patet in sacramentis christianis, quæ suis donis occurrunt, vt homines saluent. De nuptiis Cana locutus (*Ioan.2.*) Ioan. cap. 2. ait: *Erant ibi lapideæ hydriæ sex positæ secundum purificationem Iudæorum.* Sex lapideæ hydriæ immobiles hærebant loco. Sed & petra fuit in deserto, quæ aquam dedit populo, (*1.Cor.10.*) de qua ait Paul. 1. ad Corinth. 10. *Bibebant de spiritali, consequente eos petra, petra autem erat Christus.* Compone petreas illas hydrias cum petra hac, in vtrisque aqua erat. Sed illæ immotæ stabant; hæc populum consequebatur. Nec miror; illæ enim secundùm Iudæorum Purificationem erat: hæc autem petra Christus erat, cuius sacramentorum proprium est, non immobilia esse, sed magis occurrere, vt saluent. Ait Di- (*Ambros.*) uus Ambrosius lib. 5. de Sacrament cap. 1. *Bibebant autem de consequente eos petra, petra autem erat Christus. Non immobilis petra, quæ populum sequebatur. Et tu bibe, vt te Christus sequatur.* Hæc sunt Christi Domini sacramenta, quæ etsi petræ habeant firmitatem, non habent immobilitatem; imò mobilia sunt, vt accedentibus occurrant, & populum consequantur, & suscipientes sequantur, vt parati sint nobis eorum gratiarum riuuli.

§. XLII.

Peccata commissa licèt semel, & iterum ad confessionem deducta, semper sunt metuenda.

SVper decem bases totidem luteres, seu lauacri vasa fecit constitui; dum ait: *Fecit quoque decem luteres æneos: quadraginta batos capiebat luter vnus,* &c. Qui luteres pro lauandi victimis constituti vnà cum mari æneo sacramentum Pœnitentiæ referebant Riberæ nostro lib. 2. de templo cap. 19. Et mirabar, quòd pro vno sacramento Pœnitentiæ repræsentando & mare æneum, & tot luteres in basibus suis ponerentur. At quid tot lauacra, tot luteres? Nonne sufficeret semel, & in vno lutere, seu mari lauasse? Cur præterea tot luteres adduntur? Habent hoc maculæ, quæ in sacramento Pœnitentiæ abluuntur, quòd & bis, & ter, & septies, & septuagies septies pœnitentiæ lauacra repetant; nunquam enim de illis ablutis debet homo adeò esse securus, vt non magis timeat ab illis suæ saluti, & noua semper lauacra pro illis abluendis requirat. Quò spectans Ecclesiasticus cap. 5. ait: *De propitiatu peccatorum noli esse sine metu.* (*Eccli.5.*) Circa quæ Carthus. *Non permittas tibi periculosam securitatem de hoc, quod peccata tua sint tibi remissa, sed metue inde. Quia etsi confessus sis, ignoras tamen an ex vera contritione.* Nunquam securus sis, etsi peccatum tuum confessus fueris; sed magis inde time, & ne causeris iterum, & iterum illud ad lauacrum adducere, quasi nunquam tuæ saluti ab illo non metuas. Sorte diuina deprehensus Ionathas Saulis filius, tanquam reus ieiunij violati, sic coram patre peccatum suum confitebatur. 1. Reg. 14. *Gustans gustaui in summitate virgæ, quæ erat in manu mea, paululum mellis, & ecce ego morior.* (*1.Reg.14.*) Confessus commissum suum, & post tantam confessionem, adhuc timet sibi à pœna mortis peccanti debita, dum ait: *Et en ego morior.* Sic sic viri iusti & post peccati confessionem adhuc sunt in timore. Vt dicat D. Gregor. PP. lib. 5. in 1. Reg. cap. 4. *Quid est post peccati confessionem dicere: Morior, nisi mortem à se pœnitendo & confitendo expellere, & expulsam timere? Quod quidem proprium est electorum, qui peccata sua deserunt, & tamen hæc quasi non deserta pertimescunt. Et quidem puris confessionibus, & austeris pœnitentiæ cruciatibus delent, sed quasi non deleta vehementer timent.* (*Greg. PP.*) Quid sapientius? Debent nobis peccata semper esse timori, quantumuis videantur expiata per sacramentum confessionis; & sic illa semel & ter ad nouam trahi confessionem, quasi adhuc sint in suo damnabili vigore. Quò spectans Elisæus monebat leprosum Regis Syriæ 4. Reg. 5. *Lauare septies in Iordane;* (*4.Reg.5.*) vt ostendat, quàm sæpe iterare debeat lauacrum pœnitentiæ, quisquis saluti studeat obtinendæ. Ex quo dicebat Guerricus Abb. ser. 4. de Epiphan. (*Guerric.*) *Proh dolor, quanta est huius miseria temporis, quia non solum diuites, sed etiam pauperes leprosi, ita inueniuntur delicati, vt vix vsque ad talos salubribus intingi patiantur aquis: aut si semel lauerint, mox sibi plenissimè videantur mundati. At Elisæus non ita sentit, sed signanter exprimit, septies lauare, & mundaueris,* &c. *Si tamen septies lauat, totumque se plenius, & sæpius mergat, non moratur effectus salutis fidem prophetico facere sermoni.* Expende signum hominis de salute suspecti, nimirum: *Si semel lauerint, mox sibi plenissimè videantur mundati;* qui vna confessione contenti, securissimi manent de peccato propitiato. Sed & aliud est signum hominis ad salutem festinantis, nimirum illud: *Totumque se plenius, & sæpius mergat,* vix fieri potest vt è toties iterata mersione non sanus euadat.

§. XLIII.

Quæ per homines electio administratur, numquam non capit dignos, & indignos.

ILlud mirabar, quod de decem iis luteribus ait, nimirum: *Et constituit decem bases, quinque ad dexteram partem templi, & quinque ad sinistram,* &c. Et quando ij luteres, siue lauacra

posita

posita erant ad sacramenta christiana repræsentanda, cur quinque illorum in sinistra ponuntur. Nonne sacramenta Christi nos ad dexteram ducunt? Quid est, quod etiam in illis sinistrum aliquid capiatur? Equidem sacramenta ex se pro dextris tantum constituebantur, at dum in hoc sæculo per homines administrantur, non potest fieri, quòd etiam sinistris non communicentur. Nihil enim inuenies in hoc sæculo per homines administratum, quod dextros, & sinistros non capiat. Conceperat sanctissima Rebecca ex sanctissimo Isaac, & cùm nimis vtero grauaretur, dictum est illi Genes. 25. *Duæ gentes sunt in vtero tuo.* Ex vxoribus sanctorum Patriarcharum sola Rebecca duos filios simul in vtero habuit, Iacob, & Esaü, quorum alter eligendus, alter erat reprobandus. Et cur in hac fœmina inueniri voluit Deus simul electi filij, & reprobi conceptum? In illa Ecclesia militans adhuc ex hominibus viatoribus constituta exprimebatur, quod autem ex hominibus fit, & bonos, & malos capit. Ait Guerricus Abb. serm. 3. de Annunt. Dom. *Grauida est, ô fratres, Ecclesia, non sicut Maria sola Iesu, sed sicut Rebecca Iacob, & Esau, non solum scilicet bonis, & modestis, sed etiam dyscolis, & indisciplinatis: quos tamen ipsos propter nomen Iesu, vel forsitan aliquod initium substantiæ eius, Ecclesiæ viscera suscipiunt, & amplectuntur.* Equidem dum sumus in hoc mundiali statu, & res per homines administrantur, nequit fieri, vt vel à sanctissimis mali, & improbi admittantur, & etiam ad præstantissima quæque eligantur. Matth. 23. *Simile est regnum cælorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti. Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.* Erant igitur in sagena illa cœlesti mali, & reprobi. Et qui fieri potuit, vt sagena illa non magis à se arceret malos? Ait Theophyl. *Sagena illa est doctrina piscatorum Apostolorum, quæ ex miraculis, & Prophetarum vocibus connexa est. Hæc igitur sagena ex omni genere congregauit Barbaros, Græcos, Iudæos, meretrices, publicanos, latrones,* &c. Vbi autem per homines Ecclesia fundabatur, licet sanctissimi essent, & Apostoli Christi, non potuerunt euitare, quin multos indignos, & reprobandos caperent, & ad celsissimas functiones eleuarent. Non est hominis in hac vita degentis, solos bonos, & dignos admittere, & capere. Apocal. 7. *Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu Solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, & mari, dicens: Nolite nocere terræ, & mari, neque arboribus, quoad vsque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum.* Ecce tibi vnus est, qui audet designare electos homines, ne cum malis, & reprobis inuoluantur. Et cur Domine vni tradis hoc munus designandi electos tuos? Vnus nonne facilè falletur, & pro electis reprobos designabit? Id faceret, si homo esset designator ille, at Angelus est, qui solus posset dignos, & merentes designare. Ait Guerricus Abbas serm. 2. in Dom. in Ramis: *Iam non arbitrio hominum, sed iudicio, & ministerio Angelorum signabitur Thau super frontes virorum, vt discernantur saluandi à multitudine reproborum.* Expende illud, *non arbitrio hominum*; quippe si hominis arbitrio fieret discretio, & designatio saluandorum; vel sceleratissimi possent sperare se sublimandos in suprema loca. Ideo designatio, quæ non admittat immerentes, neque indignos, Angelo committitur, non homini. Vide namque vniuersas electiones, & promotiones factas ab hominibus, & fallar si pro maiori parte admissi non sint indignissimi omnium.

Genes. 25.

Guerric.

Matth. 23.

Theophylact.

Apocal. 7.

Guerric.

§. XLIV.

A christianis sacramentis animalis homo Angelis æquatur.

Illud in calcem huius capitis reseruaui, quod sæpe in cælaturis basium repetitur, nimirum, quòd ibi essent *leones & boues, & Cherubim*; vel, si mauis, iterum inuenies, *Cherubim, & leones, & palmas*, &c. Et mirabar, quòd in cælaturis basium luteres sustentantium, semper repræsententur adeò fera animalia Cherubinis sociata. Sed vnde certius, quàm è Christianorum sacramentorum basibus hæc societas, imò & vnitas nascatur animalis, & Angeli? Vt totum illud opus ad luteres, seu lauacra pertinens Christiana sacramenta, eorumque effectus repræsentabat, sic non mirandum est, quòd ferissima quæque animalia ostentet Angelis sociata. De sacramentis enim christianis venit, quòd vel efferus, & animalis homo abeat in Angelum. Hinc de Sacramento Baptismi agens D. Zeno lib. 3. serm. 24. ait: *Cum omnium aquarum natura sit talis, vt cum in profundum homines susceperit viuos, enecat mortuos, aqua nostra suscipit mortuos, & euomit viuos; ex animalibus veros homines factos, ex hominibus in Angelos transituros.* Equidem hoc præstant sacramenta Christiana, quòd animalis homo possit transire in Angelum, & cœlestibus spiritibus sociari. Marc. cap. 1. dicebat: *Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei. Sicut scriptum est in Isaia Propheta: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparauit viam tuam ante te,* &c. De Ioanne Christi præcursore mittendo locutus Isaias illum vocat Angelum. Et cur Ioannes intelligitur à Marco in Angelo? Ipse præmittebat causam, aiens: *Initium Euangelij Iesu Christi filij Dei, sicut scriptum est in Isaia,* &c. Quasi & Euangelium, & sacramenta Iesu hoc initiarent in mundo, quòd homines censerentur inter Angelos, & qui antea indomita, & efferа erant animalia, iam crederentur Angeli, & miscerentur Angelis. Vt dicat D. Chrysolog. serm. 89. *Cum Christus Deus nasceretur in carne, Ioannes Angelus est generatus in terris, vt ita officia terrena officijs se cœlestibus miscerent.* De Christi Domini aduentu, & gratia venit, quòd terrena, & cœlestia animalia, & Angeli in societatem, imò in vnitatem abeant. Paulus 2. ad Corinth. 12. de se dicebat: *Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi vsque ad tertium cælum,* &c. Dum adhuc in terris erat, iam quasi spiritus versabatur in cælis, & in quo hæc poterat animalis homo? Ipse ait: *In Christo*; post indutum Christum sic profecit, vt Angelicas perfectiones supergrederetur. De illo sapienter D. Chrysost. homil. 2. in eius laud. *Paulus in terra gradiens sic se agebat in cunctis, quasi Angelorum societate frueretur. Nam passibi-*

Zeno.

Marc. 1.

Chrysol.

2 Cor. 12.

Chrysost.

si adhuc colligatus corpori illorum perfectione gaudebat, tantisque fragilitatibus subditus in nullo inferior supernis virtutibus apparere certabat. Nam & tanquam pennatus totum docendo peruolauit orbem, & velut incorporeus labores omnes, periculaque contempsit; & quasi iam cœlum possidens cuncta prorsus terrena despexit, & tanquam cum ipsis iam incorporeis degens, ita iugi mentis intentione vigilauit. Sic homo antè animalis, & ferus, quia tanquam leo rugiens Christianos vorabat; modò post Christi lauacrum in Angelum fuit mutatus. Imò, vt plus dicam, factus est superior Angelis. Pergit namque ibi Chrysostom. Chrysost. *Angelis quidem sæpe diuersarum gentium cura commissa est, sed nullus illorum ita creditum sibi populum gubernauit, vt Paulus vniuersum gubernauit orbem, &c. Michaeli gens commissa est Iudæorum: Paulo verò terra, ac maria, atque vniuersa orbis habitatio, ipsumque desertum, & hoc non ad iniuriam, quod absit, Angelorum; sed ostendimus esse possibile illis hominem copulari, iuxtaque illorum merita consistere.* Sic ibi.



CAPVT XI.

Dedicatio templi.

TEXTVS HISTORIA.

PRÆCELLENTISSIMVM templum Hierosolymis à Salomone erectum septennio saxorum magnitudine, metalli nitore, venustate operis, gratiæ pulchritudine non parum dehonestabat septem miracula orbis. Splendidissimo plenum erat vasorum ornatu, sed adhuc vacuum religione; quam illi intulit, mense Ethanim, immensus à Rege coactus & Principum conuentus, & populi. Non sic malus inter ligna, vt Salomon præeminebat inter procerum turbas, quæ Regem nobili sequebantur pompa. Tunc tubæ, & organa, & psalmi populares demulcent, & Dei extollunt honorem. Iam Sacerdotum chorus religionem halabat; post quos ipsa religio in arca fœderis, in tabernaculo, in vasis Sanctuarij implebat mortalium corda. Tandem ingens Leuitarum multitudo pompæ finem speciosum imponit. Spatia procedentibus signabantur, quibus tantisper subsisterent, vt mactandis victimis, faciendisque sacrificiis daretur locus. Vt autem ad templum ventum est, arca Domini, in qua legis tabulæ claudebatur, sub alis Cherubim sanctissimi statuitur in loco. Omnia statim templi caliginosa nebula opplentur; putares inibi cœli formam, cum nubibus suæ operire pulchritudinem gloriæ. A nebula Salomon inhabitantis Dei templum concepit opinionem, & suggestu conscenso, popularibus significauit totum sanctissimi processum operis. Vt à se perfectum stabat templum Deo, quod pater Dauid tot conceptis optauerat votis. Rursus expansis manibus in cœlum, flexisque genibus, largè orat, miratus Deum immensum voluisse inhabitare sub operibus hominum. Nec leuiter transcurrit, pro quibus suos exaudiri amet in templo; nimirum pro reditu in patriam ex bello, pro pluuia, pro auertenda fame, pro depellendis morbis, pro victoria, pro exuenda captiuitate, ad quæ referuntur penè humana commoda. Quorum interpretatione non solùm gaudeant, qui corporaliter templi limina tererent, sed & qui longè positi ad locum templi conuerterint oculos. Insuper & ipsi alienigenæ tanti Sanctuarij fruantur commodis. Hæc omnia firmissimè credit obuentura ex relatis antiquis à Deo in populum perfectis donis. Denique stans placidissimè tribus alloquitur, multisque hostiis cæsis dimittit concionem.

MORALIA IN TEXTVS literam.

IN mentem venit illud Iosephi assertum, quòd *neque hymnos canentibus, neque choreas ducentibus lassitudo oborta est, dum ad templum peruenirent.* Ne credam me lassari posse, dum huc peruenio, vt tanti celebrent templi mysteria.

3. Reg. 8. Tunc cōgregati sunt omnes maiores natu Israël cum Principibus tribuum, & duces familiarum filiorum Israël ad Regem Salomonem in Ierusalem, vt deferrent arcam fœderis Domini de ciuitate Dauid, id est, de Sion. Cōuenitque ad Regem Salomonem vniuersus Israël in mense Ethanim in solemni die, ipse est mensis septimus. Veneruntque cuncti senes de Israël, & tulerunt arcam, &c.

§. I.

Tota regnorum fortitudo ex religione.

COnueniunt vniuersi Israëlitæ cum Rege suo Salomone, vt templum Deo consecrent, & arcam Domini in eo reponant. Quarum feriarum tempus non otiosè à textu sacro notatur, cùm ait: *Conuenitque ad Regem Salomonem vniuersus Israel in mense Ethanim,* &c. Mensis autem Ethanim idem est, ac mensis fortium. Nec immeritò templi dedicatio, & arcæ Domini collocatio ab Israële, & Salomone peragitur in mense Fortium; nulla enim regnis notior fortitudo est, quàm quæ venit ex religione. Quò adduco D. Fulg. lib. de verit prædest. & gratiæ, relatum in Concil. Parisiens. lib. 2. c. 1. in 1. tom. conc. vbi sic: Fulgent. *Clementissimus quoque Imperator non ideo est vas misericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit, sed si Imperiali culmine rectà fide viuat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis, sanctæ religioni subijciat,* &c. *Si præ omnibus ita se sanctæ matris*

matris Ecclesiæ meminerit filium, vt eius paci atque tranquillitati per vniuersum mundum prodesse suum faciat principatum. Magis enim Christianum regitur, atque propagatur imperium, dum Ecclesiastico statui per omnem terram consulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali securitate pugnatur. Expende ab illis, *magis enim Christianum propagatur imperium, dum Ecclesiastico*, &c. quippe non sic exercituum numerus, non sic militum, ducumque dexteritas, non sic præliorum, pugnarumque assiduitas roborat imperium, vt inuincibile sit, vt longè, latéque extendat fines suos, vt illud firmat, & roborat religio. Crede mihi nunquam clariorem fortitudinem Princeps suo imperio addit, quàm vbi quæ ad Ecclesiam Dei, eiusque religionem pertinent, reuerenter tractat. Conuenerant aliquando Israëlitæ in Masphat, vt ibi rem religionis agerent, irreligiositatem suam flerent, Deo sacrificarent. Quos dum inermes vident, & religioni vacare, aggressi sunt Philistiim valida manu. At mentita est iniquitas sibi, & quos putauit infirmos, adeò inuenit roboratos, vt tonante cælo, & terra tremente compulsi fuerint Philistiin fugere ab eorum facie. Quid tunc? Ait

1.Reg.7. text. 1. Reg. 7. *Egressique filij Israel de Maspha persecuti sunt Philisthæos, & percusserunt eos vsque ad locum, qui erat subter Bethchar. Tulit autem Samuel lapidem vnum, & posuit eum inter Masphath, & inter Sem, & vocauit nomen loci illius, lapis adiutorij.* Iosephus legit, *Fortitudo*, seu, *Fortes*. Et vnde tanta fortitudo accidit hominibus inermibus, nisi ex sacrificiis ibi exhibitis Domino, & iurata religione? Rem sic expri-

Ioseph. mit Iosephus lib. 6. cap. 2. *Cum populus votis, & sacrificijs operam daret, magnamque religionem, & cultus diuini curam præseferrent*, &c. *Samuel edixit, vt conuenirent in oppidum Masphatim; ibi hausta aqua Domino libauerunt*, &c. *Ille sciens eos securo esse animo, & mactato agno lactente*, &c. *priusquam totam hostiam flamma absumeret, nondum sacro peracto, hostis in conspectu aciem explicat, rem factam se habere putans, interceptis Iudæis imparatis ad pugnam, & tantum non inermibus. At longè aliter accepti sunt. Primum enim terra intremuit; deinde fulminibus crebris attoniti in fugam spem totam ponebant. Cum subito Samuel in perturbatos irruit, cæsisque plurimis, & fixo ibi sua victoriæ termino, qui trophæi vice esset, appellauit eum Fortes, in signum donatæ à Deo in hostem fortitudinis.* Quid pulchrius? Ecce rei initium, nimirum: *Cum populus magnam religionem, & cultus diuini curam haberet*; iussu Prophetæ in Masphath conueniunt sacrificaturi, vbi inermes ab armatis hostibus appetiti, eos percusserunt, & fugauerunt. Et in victoriæ signum erectus lapis fuit, quem vocarunt *Fortes*: nunquam enim ex religione, & sacrorum cultu non implentur fortitudine etiam nudissimi, quà hostes expugnent. Quò spectans Do-

Ezech.14. minus Ezech. 14. dicebat: *Ecce in die, qua tollam ab eis fortitudinem eorum, & gaudium dignitatis, & desiderium oculorum eorum, super quo requiescunt animæ eorum*, &c. Templum vocat fortitudem Iudæorum, cuius religione adeò fortes erant, vt nisi ab illa deciderent, omnibus suis hostibus essent pauori.

§. II.

Templorum ædificator & se & alios in viam trahit salutis.

FEriæ erant dedicationis templi nuper structi, & totus concursus populi dicitur venisse ad Salomonem; ait enim: *Conueniteque ad Regem Salomonem vniuersus Israel*, &c. Vt enim Salomon erat, qui templum ædificauerat, sic ea ratione ad illum vniuersi venisse dicuntur, vt qui ædificato templo, & se, & omnes in salutis viam deducebat. Habent enim hoc templorum ædificatores, quòd sibi & aliis salutis viam ostendant. Quò adduxerim pulcherrima carmina, quæ circa hanc rem dixit Venant. Fortunatus Leontio Episcopo.

Ecce beata sacræ fundasti templa Mariæ, Fortunat.
Mox vbi victa fugit semper habenda dies.
Lumine plena micās imitata est aula Mariam,
Illa vtero lucem clausit, & ista diem.
Qui loca das populis vbi Christum iugiter orent
Vnde salus veniat, te facis esse viam.
Fecisti vt libeat cunctos huc currere ciues,
Et domus vocet, quidquid in orbe manet.
O felix cuius ditat pia templa facultas,
Cui res ista magis non peritura manet.
Et data res viuit, facit & bene viuere dantem,
Cum moritur terris, ducitur inde prolis.

Expende illud, *vnde salus venit, te facis esse viam*, equidem dum te ædificatorem templi facis, simul & te facis esse viam salutis multis. Genes. 28. Genes.28.
Iacob tulit de lapidibus, qui iacebant, & supponens capiti suo dormiuit in eodem loco. Viditque in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cælum, Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes, &c. Lapidem sibi dormituro adhibuit Iacob, & ecce patuit scala ad cælum, & Angelorum concursus in ea, & porta patentissima cæli. Quid fiet ei, qui non lapidem dormituro, sed multos lapides componit vigilaturis Deo? Planè quot lapides apponis templo construendo, in quo vigiliæ fiant Deo, tot scalas, tot tritissimas vias, tot portas cæli ostendis apertas, quà Angeli facti homines ad cœlestia euolent.

3. *Regum* 8. Rex autem Salomon & omnis multitudo Israël, quæ conuenerant ad eum, gradiebantur cum illo ante arcam, & immolabant oues, & boues absque æstimatione, & numero. Et intulerunt sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum Sanctorum subter alas Cherubim. Siquidem Cherubim expandebant alas super locum arcæ, *&c.*

§. III.

Maxima omnium lætitia ab vno Iesu.

VIdeo Salomonem gradientem ante arcam, sed non saltantem, vt saltauit pater eius Dauid. Dicit enim de Salomone præsens textus: *Rex autem Salomon, & omnis multitudo Israel, quæ conuenerant ad eum, gradiebantur cum illo ante arcam.* De Dauide autem in simili pompa dicit 2. Regum 6. *Dauid percutiebat in organis armigatis, & saltabat totis viribus suis ante Dominum, porrò Dauid erat accinctus Ephod lineo. Et Dauid, & omnis populus deducebat arcam,* &c. Vtrobique arca deferebatur magna pompa, nec minori lætitia populi, & Regis. Sed in Dauide eò processit magnitudinis lætitia, vt hominem faceret nudari purpura, & ante arcam totis viribus saltare. Non sic in Salomone, qui etsi lætus, & gaudens cum populo suo præcedebat arcam, non saltabat ante illam. Et cur non fuit in Salomone tanta lætitia, quæ hominem faceret saltare ante arcam, vt Dauid saltauit? Causam mihi indigitant ipsissima verba textus, quæ de Salomone solùm dicunt, quòd *gradiebatur ante arcam*; de Dauide autem dicit: *Saltabat totis viribus ante Dominum.* Porrò & gressus Salomonis, & saltus Dauidis erant ante arcam; sed de Dauide singulariter dicuntur saltus eius fuisse *ante Dominum*, quasi Dominus, qui in arca repræsentabatur, sese magis Dauidi insinuaret, & peculiari modo eius præcordia tangeret; ex quo non mirer, quòd maiori impleretur lætitiæ abundantia vsque ad edendos saltus. De solo enim Domino Iesu summa, & perfecta lætitia potest emanare. Elizabeth in vtero habens Præcursorem excepit domi suæ Mariam viuidissimam diuini nobiscum fœderis arcam. Quid tunc? Ait illa Luc. 1. *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo.* Ecce tibi ad præsentiam Mariæ, quæ vera erat arca humani diuinique thesauri dicitur Ioannes in gaudio exultasse, & non dicitur Elizabeth exultasse. Et quidem facilius posset Elizabeth plausibus, & saltibus ostendere lætitiam conceptam de Mariæ præsentia, quàm Ioannes, qui vinculis materni vteri tenebatur. Nilominus Elizabeth non exultat, & exultat Ioannes. Et cur Ioannes magis lætus exultat, quàm Elizabeth mater eius? Ioanni singularius sese insinuabat Dominus Iesus existens in Mariæ vtero; ex quo illi obueniebat lætitia maior vsque ad saltus. Beda ibi; *Vide distinctionem. Vocem prior Elizabeth audiuit, sed Ioannes prior gratiam sensit. Illa natura ordine audiuit, sed Ioannes exultauit ratione mysterij. Illa Mariæ, iste Domini sensit aduentum.* Expende causam, ob quam exultauit Ioannes, & non exultauit Elizabeth; nimirum ait: *Illa Mariæ, iste Domini sensit aduentum*; non tam lesus, quàm Maria pulsabat Elizabetham: at Ioannem Iesus mouebat, ex quo vno & maior, & præstantior ad nos potest peruenire lætitia. Crede mihi, nulla creatura, nec Sancti, nec Angeli, nec Maria tantam possunt inferre lætitiam humano cordi, vt solus Iesus potest. Miro hæredis desiderio affectus Abraham excepit tres Angelos domi suæ, qui hospitij gratiam referentes dicunt ei Genes. 18. *Habebit filium Sara vxor tua. Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi.* Et Abraham, & Sara audiunt nuntium de habendo filio; & non Abraham, sed Sara risit. Et cur potiùs Sara in tali nuntio tanta perfusa est lætitia, vt rideret? An illi præcipuè tunc insinuatum aliquid expressius fuit de Iesu Dei filio? Ait D. Ephrem serm. in Abraham, & Isaac: *Non propter Isaac risit Sara; sed propter natum ex Maria Virgine. Et sicut Ioannes exultauit in vtero; ita & suo risu Sara gaudium significauit.* In ea fuit vera, & grandis lætitia, in qua ex Maria natus Iesus præmonstrabatur, quem vt ostendebant saltus Ioannis, sic risus Saræ. Non enim filij dulcissimi, & optatissimi sic implent parentes gaudio, vt vnus Iesus Mariæ filius scit homines suos in gaudia trahere. Sic nobis præ oculis vnus Iesus, & fallar, nisi eo gaudio impleamur, quòd in nobis absorbeat omnes causas tristitiæ. Nota est illa Iacobi vox Genes. 45. *Sufficit mihi, si Ioseph filius meus viuit.* Quam sic in Iesum transfert Guerricus Abb. serm. 1. de resurr. Christi: *O vocem fidelem, & planè dignam amicis Iesu! Sufficit mihi, si Iesus viuit. Quid mihi deesse poterit, si Iesus viuit? Imò desint omnia alia, nihil interest mea; dummodo Iesus viuat. Cùm sic amor Christi totum absorbuerit affectum hominis, vt immemor sui, non nisi Iesum Christum, & ea, quæ sunt Iesu Christi sentiat. Huic vtique qui sic affectus est, non est onerosa paupertas, iste non sentit iniurias, ridet opprobria, contemnit damna, mortem lucrum deputat, imò nec mori se putat, cum magis de morte ad vitam transire se sciat.* Et mœror malorum omnium, & paupertatis, & iniuriarum, & mortis funditus absumitur in eo, cui vnus Iesus affulget. Quò spectans Dominus Matth. 16. ait: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me.* Sectatoribus suis propriam abnegationem, & crucis sublationem annuntiat. Cur non magis præmium proponit? Qualis hæc merces sectatorum Iesu, vt se abnegent, vt crucem tollant? Equidem non hoc pro parua ponitur mercede; quando enim nulli non est crux tollenda, velit, nolit; nulli non frequentissimæ sunt occasiones, in quibus necessum sit se abnegare. Qui vnum Iesum spectat, non timeat sibi à cruce, nec ab abnegatione, quin potiùs securè vtramque amplexetur, nullum inde sentiet incommodum, nullum mœrorem.

2. Reg. 6. — Luc. 1. — Beda. — Genes. 18. — Ephrem. — Genes. 45. — Guerricus. — Matth. 16.

§. IV.

Sapientiæ sermo Ecclesiæ firmitudo, & animarum.

POnitur arca in præstantissimo templi loco, sub alis Cherubim: *Siquidem Cherubim expendebant alas super locum arcæ, & protegebant arcam.* Circa quæ verba ait D. Bruno de laud. Eccles. cap. 4. *Bene autem sub alis Cherubim arca testamenti stare dicitur, quia nihil est, quod sic Ecclesiam Dei defendat, & muniat, sicut sermo diuinus, & scientia Scripturarum.* Et quis nesciat maximè muniri, & confirmari animas à diuino verbo sapienter prolato? Amos cap. 8. *Circuibunt quærentes verbum Domini, & non inuenient. In die illa deficient virgines pulchræ,* &c. Vbi non inuenitur Dei verbum, necesse est, vt nec vlla virtus queat sustentari. Ad hæc enim dicebat

Bruno. — Amos 8.

D. Hier

Hieronym. D. Hieronym. *Bonæ, & speciosæ virgines sunt, quæ lumen habuerunt virtutum, & sponsæ thalamum ingressæ sunt. Deficiens autem virgines, quæ verbum Domini non inuenient.* Licèt multis virtutibus conspicuus fias, minimè firmus, & securus in illis stabis, nisi sub diuini Verbi robore, & firmitate. Quod si tibi non adfuerit, protinus deficies propter nimiam infirmitatem. Inualidæ fiunt, & prorsus deficiunt ipsissimæ virgines, nimirum, qui supremum in Ecclesia tenent gradum virtutis, vbi deest illis, qui sapienter verbum Dei annuntiet. Nec miror, in eo enim est, & robur fidelium, & firmitas. Minabatur Isaias cap. 3. *Dominus exercituum auferet à Ierusalem, & à Iuda validum, & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ.* Ecce tibi vt fortitudo omnis, & valentia, & robur auferenda dicuntur populo, ne valeat non deficere, & cadere. Et in quo tota hæc fortitudo, & valentia, & robur auferenda sunt? In eo quòd sermo diuinus, & Scripturarum eruditio auferatur. Ait D. Basil. ibi: *Absit*, inquam, *auferatur ab Ecclesia robur panis, & aquæ, subsidium videlicet, & facultas efficacis sermonis, maximè efficacia accommoda alendis animabus; quemadmodum & Iudæos destituit vis efficax prophetici spiritus*, &c. *Quod si Ecclesia nonnumquam laboret penuria eorum, qui tradere præualent fortia dogmata solida eruditionis, ac plena sensu diuino, hoc signo collige, robur panis esse ablatum.* Vbi sacrarum literarum eruditus sermo diuinus defuerit in Ecclesia, meritò creditur illi & robur, & fortitudo ablata. Et sine robore, & fortitudine cur non cadat, & increat anima? Dicebat Cant. 8. *Qui habitas in hortis, amici auscultant, fac me audire vocem tuam.* Illa illa vox requiritur in Ecclesia, quæ ab eo prodeat, qui in hortis diuinarum Scripturarum habitat; sine qua solus est casus, & mors spectanda. Rem pulchrè ponderat Guerricus Abb. serm. 1. pro deuot. Psal. *Qui habitas in hortis, fac me audire vocem tuam. Non sum ego, cui hoc dictum debeat videri; non sum, qui habitem in hortis, magis mihi videor esse de illis, qui habitant in sepulchris. Corpora enim peccatorum, quid sunt nisi sepulchra mortuorum? Vos igitur, ni fallor, estis, qui hortis habitatis qui scilicet in lege Domini meditamini die, ac nocte, & quot libros legitis, tot hortos perambulatis, quot sententias eligitis, tot poma carpitis*, &c. Ecce tibi, qui sint, qui habitant in hortis, nimirum qui scrutantur Scripturas, vt inde verba salutis hauriant. Qui ab hoc studio, qui ab his sermonibus longè est, non habitat in hortis, sed in sepulchris habitat, vt in corruptionem abeat.

Isai. 3. — Basil. — Cant. 8. — Guerricus.

§. V.

Deum lethaliter alicui æquas creaturæ.

IN sublimiori, & præstantiori templi loco constituitur arca, dicente textu: *Intulerunt Sacerdotes arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in Sanctum Sanctorum*, &c. Vt enim arca fœderis erat Dei sedes, sic eius locus proprius in Sancto Sanctorum, in præstantissimo præstantissimorum. Nec miror, ea enim debet esse veræ deitatis sedes, quæ sese supra omnes creaturas extollat. Aiebat Paul. ad Rom. cap. 6. *Ex quibus est Christus secundùm carnem, qui est super omnia Deus*, &c. Quod si id proprium sit veri Dei, quòd minimè censeatur inter alia, sed sit super omnia. Vt dicat ibi D. Anselm. *Per hoc, quòd Deus super omnia dicitur, Deus naturaliter esse ostenditur. Deus enim aliquando nuncupatiuè, aliquando verò essentialiter dicitur. Qui verò nuncupatiuè dicitur Deus, inter omnia; qui verò essentialiter dicitur Deus, super omnia. Vt ergo Paulus ostenderet Christum naturaliter Deum, non hunc Deum tantummodo, sed Deum super omnia memorauit.* Huc spectet quisquis veram deitatem & adorare, & prædicare velit; vt eam minimè inter alia censeat, nec creaturis adæquet. De Iesu proditore aiebat Psalm. 40. *Magnificauit super me supplantationem*; hoc est, maximè grauauit mihi illatam offensam. Et in quo sic offensam grauauit? An quòd tantum Dominum vilissimè vendidit? Sed illud grauius videtur, quòd sic vendidit Dominum, vt tunc temporis agni sacrificandi vendi solebant. Ait Rupert. lib. 11. in Ioannem: *Verè magnifica, verè mirabilis supplantatio fuit, vbi emptorem, imò redemptorem omnium, hic vnus peruersè supergressus vendere præsumpsit. Quomodo, vel quibus vendidit? Vtique Sacerdotibus malo suo paschale sacrificium sic vendidit, quomodo tunc temporis apud omnes filios Israel solemni more quærebatur, & vendebatur agnus per singulas domos pascha manducaturas.* Solemne erat Israëlitis tempore paschali agnos vendi, & emi occidendos in sacrificio. Inter has ergo agnorum ferias Iudas accessit, & sic Dominum inter agnos vendidit, quasi vnus ex illis foret. Et quid lethalius homini? Equidem lethalissimum est Deum à creaturis non discernere, sed eum illis exæquare, & censere inter omnes. De Petro negante Iesum locutus Marc. cap. 14. ait: *At ille negauit, dicens: Neque scio, neque noui, quid dicas.* Hæc de Petro refert, nec aliquid ex se dicit, quo tantum Petri facinus accuset. Verùm cap. 9. de Iesu transfiguratione agens inquit: Tunc *respondens Petrus ait Iesu: Rabbi, bonum est nos hic esse, & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnum, & Eliæ vnum. Non enim sciebat, quid diceret.* Cùm negantem proponit, non illum inscitiæ accusat; cùm autem illum agentem de tabernaculis faciendis ostendit, statim verba subdit, quæ hominis manifestent inscitiam. Et cur non quando negat, sed cùm de faciendis tabernaculis curat, hominem vocat inscium? An minus est negare Iesum, quàm velle ædificare tabernacula Iesu, Moysi, & Eliæ? Equidem in hoc tabernaculorum facinore videbatur Christus à Petro exæquari Moysi, & Eliæ, quòd nisi ab ignorante Petro exisset, esset ibi lethalissimum. Ideò necessum fuit ibi eum ignorantem ostendi, vt tantum facinus credatur ab eo alienissimum. Quò spectans D. Basil. Sel. ibi ait: *Arguit suam ignorationem, Dominum vnà cum seruis enumerans; existimauit subiectos esse Domino æquales honore.* Facinus equidem id erat supra trinam negationem lethalissimum, nisi à prorsus homine ignorante prodiisset. Cuius facinoris ignoratum venenum à Petro offendebat Timotheus Ant. orat. de cruce, & transfigurat. fatus: *Quid ais Petre, tria tabernacula construere cogis; simul me & Dominum, & similem seruis facis? Occasionem blasphemiæ Arrio prebes; cum creaturis mihi habitationem vis assignare?* Hoc

Rom. 6. — Anselm. — Psalm. 40. — Rupert. — Marc. 14. — Marc. 9. — Basil. — Tim. Ant.

erat in illo Petri asserto occultum venenum; quare meritò Petrus ab Euangelistis tanquam inscius excusatur, ne crederetur tantum nephas vorasse. Nunquam enim nephas non est lethalissimum, quod Deum à creaturis non discernas. Quò spectabat illud Pauli de Christi Domini corpore
1.Cor.11. 1. ad Corinth. 11. *Qui enim manducat, & bibit indignè, iudicium sibi manducat, & bibit, non diiudicans corpus Domini.* Circa quæ D. Anselm. ait: *Ille accipit non ad vitam, sed ad iudicium; quia non diiudicat corpus Domini, id est, non discernit, quàm sit dignius omnibus creaturis hoc corpus, quod videtur esse panis. Inde enim Apostolus nunc indignè dicit acceptum à Corinthijs, quia hoc non discernebant à cæteris cibis veneratione singulariter debita*, &c. Sic ibi.

3.Reg.8. In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses in Horeb, quando pepigit Dominus fœdus cum filiis Israël, cùm egrederentur de terra Ægypti. Factum est autem cùm exissent Sacerdotes de Sanctuario, nebula impleuit domum Domini, &c.

§. VI.

In Christo Iesu non sola seueritas.

AIt textus præsens: *In arca autem non erat aliud, nisi tabulæ lapideæ*, &c. Paul. autem
Hebr.9. ad Hebræos cap. 9. ait: *Arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vrnea aurea habens manna, & virga Aaron, quæ frondauerat, & tabulæ testamenti.* Ecce tibi in illo textu solæ lapideæ tabulæ dicuntur esse in arca; in hoc autem textu Paulino non solùm lapideæ tabulæ, sed & cum illis virga florida Aaron, & manna dicuntur esse. Scio à Carthusiano, & aliis omnia hæc credi in arca fuisse, sed præcipuè tabulas testamenti, ob quam causam tantùm illas fuisse in superiori textu memorata. Sed & alij credunt intus in arca tantùm fuisse tabulas lapideas; & iuxta illam fuisse manna, & virgam, ideoque ab Apostolo memoratum, non solùm quod intus in arca erat, sed quod adiunctum arcæ. Verùm cùm noster textus adeò strictè locutus fuerit, vt solas lapideas tabulas in arca fuisse meminerit; cur Paulus maluit sic latè de contentis in arca verba facere, vt etiam proxima memoraret? Spectabat Paulus in arca Christum, cuius erat non solùm lapideo rigore pollere, sed magis in dulcedinem, & teneritudinem declinare. Ait
Anselm. D. Anselm. in Paul. *Apostolus locum arcæ proximum pro arca nunc posuisse non inconuenienter accipitur; quia & ad spiritualem sensum magis aspiciebat, intelligens per arcam Christum, in quo spiritualiter sunt tabulæ testamenti, & virga Aaron, & vrna cum manna.* Non equidem est adeò lapidea virtus Christiana, vt in illa solùm inueniatur durities, & districtus rigor. Sed simul & lapidascere nouit, & in dulcissimam mannæ plu-

uiam diffundi. Huc spectat illud Psalm. 113. *Conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum.* Quæ verba sic elucidat D. Guerricus Abbas serm. 1. de sancto Benedicto fati: *Erat quidem petra Christus, sed virtute, non duritie. Erat petra, sed quæ conuerti posset, imò conuersa est in stagna, vel fontes aquarum, vt mollia & humilia quibus influeret inueniret corda fidelium.* Non semper petreus Iesus, sed qui in dulcissima etiam conuertatur stagna aquarum, qui & petræ duritiam præ se ferat, & simul dulcedinis exhibeat suauitatem.

§. VII.

In solo Christo Iesu lux, in alijs tenebræ.

EXpende illa: *Factum est, cùm exissent Sacerdotes de Sanctuario, nebula impleuit domum Domini, & non poterant Sacerdotes stare, & ministrare propter nebulam*, &c. Et cur tanti templi ministri sic nebulis præpediuntur? Ibi iam ostendebantur præstantissima quæque sine Christo, vt tenebrosis nebulis opprimuntur. Vt enim Sacerdotes Iudaici Christum reiecturi erant, sic in tenebris erant permansuri, quasi qui excluserint lucem. Dicit Petrus Damian. serm. 2. de Nat. Mar. *Quòd autem nebula impleuit domum Dei, & non poterant Sacerdotes ministrare propter nebulam, hac sententia superbos Iudæorum Pontifices, ac doctores insinuat, qui dum incarnationis Christi mysteria inuestigare despiciunt, debitum fidei sua ministerium per erroris nebulam perdunt.* Et quid nisi nebulas, & tenebras acquirit, qui reiicit Christum, in quo solo est verum lumen? De Iuda notabat Ioannes cap. 13. *Cùm ergo accepisset ille buccellam, continuò exiuit. Erat autem nox.* Non enim poterat non ambulare in noctis tenebris, qui reiiciens Iesum ab animo suo, etiam corpore recedebat ab illo, quod meditatus Orig. tom. 32. in Ioan. pulchrè ait: *Non erat igitur nox in ijs, quibus pedes Iesus abluerat, sed dies clarissimus, quòd mundi essent; & præcipuè in eo, qui in Iesu sinu cubabat, nox non erat; Iesus enim eum diligebat, omnesque tenebras expellebat. Neque in Petro profitenti, Tu es Christus, nox erat. Nunc ergo etiam cum accepta buccella, Iudas continuò exiuit, tunc in eo egresso nox erat. Nec enim ei præsto erat vir, cui nomen Oriens, cum egrediendo iustitiæ solem reliquisset.* Qui Iesum habebant, non poterant non esse in luce, & die clarissimo: ille ille comprehenditur à tenebris, qui Iesum relinquit. Cui Iesus non adest, quid superest, nisi vt tenebrosam noctem incurrat, & tenebræ eum conculcent? Et sunt adeò amentes homines, qui vmbrarum tenebris capiantur, & Christi lucem fugiant. De quibus ait Oseas cap. 4. *Super capita montium sacrificabant, & super colles accendebant thymiama; subter quercum, & populum, & terebinthum, quia bona erat vmbra eius.* Expende causam motiuam, qua impellebantur ad ligna adorandum, nimirum ait: *Quia bona erat vmbra eius.* Sic ad vmbras, & tenebras ferebantur, vt præ illis solem contemnerent; quam ergo pœnam mercantur? Ait Ruffinus lib. 1. in Oseam: *Repudiantes lucis, & luminis conditorem, quasi filij tenebrarum nemoris capiebantur vmbraculis*, &c. *Hanc igitur impietatem calamita*

timæ dispungat illatio. Meritò pereat, qui ab vmbris raptatus authorem lucis à se abiicit.

§. VIII.

Qualis fueris, talem se tibi Deus exhibere solet.

ADhuc miror illud, quod ait: *Nebula impleuit domum Domini*; præcipuè cùm Psal. 44. dicat de Domino: *In sole posuit tabernaculum suum.* Et quando is est Deus, qui in sole amet ponere tabernaculum suum; cur templum suum in nebulis posuit? Apparebant iam templi ministri in eis tenebris, quibus cæci Iesum non agnoscerent, ne miremur, quod cæcis hominibus veniat etiam Deus nebulosus, talem enim se exhibere solent, quales apparent homines. Ait [Damian.] Petrus Damianus serm. 2. de Natiuit. Mar. *Ad illud ergo templum Deus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ gentis caliginem designaret; in hoc, sicut scriptum est, in Sole posuit tabernaculum suum.* Componit vteri virginalis templum cum templo Hierosolymitano; ad virginale templum cum luce venit, ad Hierosolymitanum in nebulis; splendidæ enim Mariæ splendidus veniebat; cæcis Iudæis nebulosus apparuit. Solet enim Deus suorum hospitum induere habitum, vt quales illi sint, talis ipse appareat. Iob cap. 3. mirabatur æqualitatem omnium hominum [Iob 3.] in morte, dum ait: *Paruus, & magnus ibi sunt, & seruus liber à Domino suo.* Et quando paruus, & magnus respectu bonorum naturalium æquatur in morte; respectu Dei æquantur? Absit; Deus enim paruis se exhibet paruum, & parua faciens; magnis autem se exhibet magnum, magnaque patrans. Vt dicat Gillib. Abbas serm. 3. in [Gillib. Abb.] Cant. *Et si ex toto te, ò Deus, vbique opereris, non tamen totum, quod potentiæ tuæ est vbique, imò potiùs nusquam operaris. Indifferentis enim virtute efficis in minimis minima, & in magnis maiora.* Sic se Deus temperat ad suscipientium modum; vt vix alius appareat, quàm est is, qui suscipit eum. Obscurus in obscuris, paruus in paruis, magnus in magnis, & in lucidis clarus. [Isai. 9.] Quò spectans Isaias cap. 9. dicebat: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Nobis puer passibilis, & temporalis dicitur Deus nasci, non Angelis. Et cur non Angelis talis dicitur natus? Angeli impassibiles erant, & æterni, nos soli passibiles, & temporales, ideo nobis solis dicitur natus, quia nobis solis se in passibili natiuitate attemperauit. Ad hæc dicebat Guerricus Abb. [Guerric.] serm. 3. de Natiuit. Domini: *Qui Deus natus erat sibi, puer natus est nobis, se quodammodo relinquens, & Angelos transiliens, vt ad nos vsque deueniens vnus fieret è nobis. Qui igitur natus æternaliter sibi, & Angelis erat beatitudo, natus temporaliter nobis, factus est nobis redemptio, quia nos solos laborare videbat antiquo nostræ natiuitatis præiudicio.* Expende illa, *quia nos solos laborare videbat*; ideo in laboribus natus est nobis, quia nos in laboribus esse videbat, talem se exhibens suis creaturis, quales ipsæ erant; incorruptis Angelis incorruptus & æternus; laborantibus hominibus laborans & ipse venit.

§. IX.

Solùm ibi benignitas Dei splendet, vbi Maria est.

ET gloriosum, & magnificum Dei templum erat à Salomone constructum, & dedicatum, nilominus de illo ait textus in præsenti: *Nebula impleuit domum Domini*, & mirabar quòd domus Domini hæc dicatur nebula impleta, quando de tabernaculo Dei locutus Psal. 44. ait: *In sole posuit tabernaculum suum.* [Psalm. 44.] Quale ergo tabernaculum Dei potuit esse in sole; quando magnificum Salomonis templum fuit in nebula? Aut cur Salomonis templum nebula impletur, cùm tabernaculum Dei sit in Sole? In Salomonis templo soli Iudæi cæci erant, quibus non mirer, si nebulosus, & durus appareat Deus; in tabernaculo autem Dei Mariæ Virginis viscera ostendebâtur, de cuius gratia venit, quòd benignitas, & suauitas Dei erga peccatores splendeat. Crede mihi, solùm ibi splendet benignitas Dei in peccatores, vbi Maria est. Ait Petrus Damian. ser. 2. de Natiuit. Mariæ. *Ad illud templum* [Damian.] *Dominus in nebula descendit, vt cæcam Iudaicæ infirmitatis caliginem designaret*; in hoc, nimirum Mariæ, tabernaculo, *sicut scriptum est, in sole posuit tabernaculum suum, vt sedentes in tenebris, & in vmbra mortis illuminaret.* Vbi templum sine Maria ingressus Dominus fuit, nebulosus, & durus peccatoribus extitit; vbi autem templum sibi in Maria fecit, inde tanquam lucidissimus Sol vsque ad tenebrosissimos peccatores benignitatis suæ radios deiecit. Qui rigor non est, vbi non est Maria? Quæ gratia non plaudit, vbi est Maria? Exodi cap. 19. *Totus mons Sinai* [Exod. 19.] *fumabat, eo quod descendisset Dominus Deus super eum in igne, & ascenderet fumus ex eo, quasi de fornace, eratque omnis mons terribilis.* Sed à Sinai monte in montem Sion contende, de quo ait textus Actor. 2. *Erant omnes pariter in eodem* [Actor. 2.] *loco, & factus est repentè de cœlo sonus, tanquam aduenientis Spiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant sedentes. Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis*, &c. Vtrobique Deus in igne descendit; sed in Sinai metum & horrorem inferens, in Sion suauitatem prætendens. Illic arcebat homines à monte terribilis factus: hic conuocabat vniuersos, blandissimè, & suauissimè coronas prætendens. Et cur in Sinai tam terribilis Deus ad arcendos homines, in Sion tam blandus, & vocalis ad eosdem in salutem trahendos? De Sion dicit, *Erant omnes pariter in eodem loco*, omnes, inquam, erant, quos paulo antè cap. 1. numerauerat, dicens: *Vbi* [Actor. 1.] *manebant Petrus & Ioannes, Iacobus, & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomæus, & Matthæus, Iacobus Alphæi, & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi. Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus, & Maria matre Iesu*, &c. Ecce tibi omnes illi, qui erant pariter in eodem loco, nimirum Apostoli, & mulieris, & Maria mater Iesu. Vbi autem Maria erat, non miror, quod Spiritus diuinus descendens talem se exhibeat, qui non deterreat, sed magis in salutis fructum euocet. Quò spectans D. Epiphan. sermon. de laudib. Mariæ ait: *O beata Virgo sponsa cælestis, Maria, cælum, tem-* [Epiphan.]

plum, & thronus diuinitatis, quæ coruscantem in cœlo, & terra Solem habes Christum; nubes lucida, quæ fulgur de cœlo lucidissimum ad illuminandum mundum deduxisti Christum. Nubes cœlestis, quæ tonitruum Spiritus sancti in se ipsa reconditum deduxit in mundum, & imbrem sancti Spiritus in vniuersam terram ad producendum fidei fructum cum impetu dimisit. Mariæ quippe debemus, quòd Spiritus diuini tonitruus non deterreat, sed magis soluatur in placidissimum imbrem, qui steriles peccatores in fructus salutis fœcundet.

3. *Regum* 8. Conuertitque Rex faciem suam, & benedixit omni Ecclesiæ Israël; omnis enim Ecclesia Israël stabat, & ait Salomon: Benedictus Dominus Deus Israël, qui locutus est ore suo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius perfecit, dicens: A die qua eduxi populum meum Israël de Ægypto non elegi ciuitatem de vniuersis tribubus Israël, vt ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi: sed elegi Dauid, *&c.*

§. X.

Propinqui iustorum vniuersas eorum glorias participant quasi suas.

Ostendit Dei promissa Dauidi de templo ædificando iam completa, dum ait: *Qui locutus est ore suo ad Dauid patrem meum, & in manibus eius perfecit.* Circa quæ dicit Abul. quæstion. 8. *Deus perfecit per manus Dauid, id, quod promisit ei. Et in hoc laudat Deum tanquam sit verax in promissis, quod sicut promisit, ita compleuit. Et intelligitur de ista ædificatione templi, &c.* Et quando promissa Dauidi facta intelliguntur completa in ædificatione templi, cur dicantur completa, & perfecta manibus Dauidis? Nonne ait, *& in manibus eius perfecit?* Templum non à Dauide, sed à Salomone ædificatum fuit, & perfectum. Cur ergo dicitur perfectum manibus Dauidis? Erat Dauid propinquus Salomoni, vt pater filio propinquus est; ne miremur, quòd Dauidi etiam Salomonis magnalia tanquam propria appentur. Iustorum enim propinqui, sic eorum participant bona, quasi propria essent. Psalm. 79. *Qui sedes super Cherubim, manifestare coram Ephraim, Beniamin, & Manasse.* Expende illud dictum Deo, nimirum, *Qui sedes super Cherubim*; si enim consulas D. Dionysium Areopagitam cap. 7. de cælesti Hierarchia, Dei sedem, non Cherubim, sed throni exhibent. Constat enim prima, & suprema Hierarchia ex tribus præstantissimorum spirituum ordinibus, nimirum ex Seraphinis, Cherubinis, & thronis; quorum ij diuinarum sedium præstantia insigniuntur. Quando ergo in thronis sunt Dei sedes, cur dicitur in Cherubinis sedere? Sunt Cherubini eiusdem Hierarchiæ cum thronis, & illis valde propinqui, ex quo habent illorum participare & dignitates, & virtutes. Ait D. Anselm. in cap. 9. epist. ad Hebræos: *Ordo beatorum spirituum, in quo Deus specialiter sedet, thronus appellatur, & tamen Psalmista precatur, qui sedes super Cherubim, manifestare. Dum enim in agminum distinctionibus ordo sanctorum Cherubim iungitur thronis, sedere etiam iuxta Cherubim Deo, ex vicini agminis æqualitate perhibetur.* Itaque dicuntur Cherubim sedem Deo exhibere; non quòd ipsi ex se sedem faciant, sed quòd propinqui sunt thronis, quorum est Deum in se habere sedentem. Nunquam enim propinqui bonorum non participant eorum virtutes, & excellentias. Dixerat 3. Reg. 8. *In arca autem non erat aliud nisi duæ tabulæ lapideæ.* Verùm Paulus ad Hebræos cap. 9. ait: *In qua,* (nempe arca) *vrna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & tabulæ testamenti.* Ecce tibi Paulus dicit, quòd arca haberet vrnam auream cum manna, & virgam Aaronis, & tabulas. Author autem 3. lib. Reg. asserit, quòd arca haberet solas tabulas testamenti. Quando ergo dicitur arca solas testamenti tabulas habuisse, cur à Paulo asseritur insuper habuisse & vrnam, & virgam Aaronis? An duo hi sacri authores sibi inuicem contrariantur? Absit; sed Paulus locum propinquum arcæ, arcam vocat; & quæ erant in loco propinquo, quasi in eadem fuisse arca reputantur. Sanctorum enim vicinia easdem cum illis participant proprietates. Sic D. Anselm. in Paul. *Quia iuxta arcam in Sanctuario posita erant virga, & vrna, idcirco dicit eas Apostolus in arca fuisse, &c. Sic & in arca potest dici fuisse propter loci vicinitatem, quod erat iuxta arcam. Et Apostolus locum arcæ proximum pro arca nunc posuisse non inconuenienter accipitur, quia ad spiritualem sensum magis aspiciebat, intelligens per arcam Christum, in quo sunt & tabulæ, & virga, & vrna.* Vt vicinia Sanctorum participant eorum proprietates, sic locus vicinus arcæ fœderis, quasi ipsa arca censetur, eò magis, quo in arca Christus spectabatur, cuius est vicinos, & propinquos in suas virtutes, & glorias transformare. Mariæ dicebat Elizabeth Luc. 1. *Vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit infans in vtero meo.* Planè puerulus Ioannes iam tunc exultabat vt gigas ad currendam viam suam, in qua adeò creuit, vt postea interrogetur à principibus sacerdotum an Messias esset. Sed vnde adeò creuit Ioannes vt cum Christo posset æquiuocari? Accipite Guerricum Abb. serm. 1. in Natiuit. Ioan. fantem: *Flumina prorsus de ventre Mariæ fluebant aquæ viuæ, & fons vitæ, & gratia oriebatur de medio paradisi, ad irriganda ligna paradisi; proxima erat fonti cedrus ista nobilis, Ioannem loquor consobrinum, & amicum sponsi: ideoque nimirum vberius irrigata in tantum excreuit, vt inter natos mulierum nihil illa sublimius posset inueniri. Omnino Saluatori proximus erat, qui non solùm copula sanguinis, aut amicitia intimus erat; sed etiam gloria annuntiationis, nouitate natiuitatis, sanctitate penè originali, virtute patiendi ante mortales alios et propius accedebat.* Sic ibi, ex propinquitate ad Christum ostenditur Christo similis in virtutibus Ioannes.

Margin notes: Abulens. — Psal. 79. — Anselm. — 3. Reg. 8. — Hebr. 9. — Anselm. — Luc. 1. — Guerric.

§. XI.

Ad apertum & singulare colloquium soli admittendi, qui præstantia, & virtutis similitudine emineant.

NOn parum extollit Salomon patrem suum Dauidem, cùm illum ostendit quasi immediatè admissum ad Dei colloquium. Ait enim: *Benedictus Dominus Deus Israel, qui locutus est ore suo ad Dauid*, &c. Ibi ex modo dicendi ostenditur Dauid immediatè venisse in colloquium cum Deo. Ex quo maximè purus, & sanctus proponitur Dauid, & in omni virtute perfectus. De primæ Hierarchiæ excellẽtibus spiritibus locutus D. Dionysius Areop. cap. 7. ait: *Prima igitur cœlestium spirituum sacratissima functio, ab ipso Deo eruditur. Cumque ad illum nullo medio tota intentione feratur, purgatione castissima, ingenti lumine, & exactissima, primâque perfectione pro modo, & captu suo plena purgatur, & illuminatur, atque perficitur.* Expende illud, *nullo medio*, quando enim hæc Angelorum phalanx nullo mediante, sed ipsa per se accedens ad Deum, illius ore instruitur, & eruditur, necessum est, vt omni defæcata labe purissimis, & Deo simillimis perfectionibus effulgeat. An limpidissimus, & purissimus Deus ad immediatū & familiare colloquium trahet spurcum aliquem, & immundum? Absit: non enim præstantis naturæ est os ad os colloqui, nisi cum iis, qui in præstantia, & virtute sunt ei similes. Genes. 41. dicit: *Vidit Pharao somnium. Putabat se stare super flumen, de quo ascendebant septem boues pulchræ, & crassæ nimis. Alia quoque septem emergebant de flumine fœdæ*, &c. Similiter Nabuchodonosor Dan. 2. vidit somnium, nimirum: *Ecce quasi statua vna grandis*, &c. Sic magnis Principibus immissa somnia ab Angelo Dei fuere; sed minimè illis explicata immediatè ab Angelo inueniuntur. Quin imò Ioseph inuentus fuit, qui ex Angelo reuelationem accepit, quam ipse Pharaoni indicauit. Et similiter Danieli Angelus somnium explicauit, vt illud Nabuchodonosori explicaretur. Et quando Angeli somnia iniecerunt iis Principibus, cur similiter non eisdem explicationes dixerunt, sed magis elegerunt Iosephum, & Danielem, cui explicationem dicerent? In somniorum immissione nullum erat familiare colloquium, sed tantùm quidam quasi nutus, & signa; at in explicatione necessariò intercedere colloquium debebat. Angeli autem suæ præstantiæ, & virtutis memores, vbi accedunt ad homines idololatriâ conspurcatos, sibi suam maiestatem, & honorem retinent, nec illis dant verba, sed solùm nutus, & signa exhibent. Et quia necessum erat, vt somniorum mysteria dicerentur alicui, qui ea manifestaret, quæsiti sunt Angelis similes Ioseph, & Daniel; qui ideo in Angelorum colloquium sunt admissi. Quò spectans D. Dionys. Areopag. de cœlest. Hierarch. cap. 9. ait: *Ea visionum expositio, quæ figurata prius ab Angelis fuerat, sanctissimis viris, & qui Angelis ferme pares euaserant, Danieli, ac Ioseph, à Deo reuelata per Angelos fuit.* Prius ergo Nabuchodonosor, & Pharaonem tota illa res figurata fuerat ab Angelis, vt qui non verbis familiaribus, sed nutibus, & signis vellent agere cum illis. Sic magnæ potestates cum vilibus homuncionibus, verbis agere dedignantur, & si opus est, nutibus agunt. Verùm ad Ioseph, & Danielem familiarissimè accedunt Angeli, longumque, & familiarem, & apertum sermonem terunt, omnia somniorum mysteria explicantes. Et cur hoc? Ait Dionys. de illis: *Angelis ferme pares euaserant*; meritò enim ad familiare & apertum sermonem trahunt eos, quos sibi in virtutibus, & præstantia penè æstimant pares.

Areopag.

Gen. 41.

Dan. 2.

Areopag.

§. XII.

Honori, gloriæque ducitur, quòd infimas personas in familiare colloquium non admittas.

ILlud quasi Deo insuetatum dicit, nimirum: *Locutus est ore suo ad Dauid*; quod nunquam non crediderint ad magnam Dei dimissionem pertinuisse. Præstantium enim personarum gloriæ, & honori conuenit infimas personas ad familiare colloquium non admittere. Exod. 16. *Dixerunt Moyses & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quòd Dominus eduxerit vos de terra Ægypti, & manè videbitis gloriam Domini.* Quæ sic leguntur apud Origenem: *Vespere scietis, quia ego sum Dominus, manè autem videbitis gloriam, seu maiestatem eius.* Et de quo manè loquitur? Aut de qua gloria, & maiestate? Sunt, qui hæc referant ad diem passionis, & resurrectionis dominicæ; vespere enim Dominus passus est, & ibi inter opprobria multa, & dolores, tamen Deus apparuit, etsi in summa demissione, & obscuritate. Manè autem gloriosus resurrexit, & tunc suam gloriam, & maiestatem maximè manifestauit. Sed quomodo illo manè suam maiestatem, & gloriam manifestauit? Nonne occultè resurrexit? Nonne occultus mansit, dum Angeli eius resurrectionem mulieribus narrant? Quam gloriam Iesu vident tum mulieres, quæ solos vident Angelos, & cum eis solis fabulantur, nec Iesu colloquio sunt dignæ habitæ? Equidem in eo maximè gloria, & maiestas Iesu tunc ostendebatur, quòd non iam in colloquia familiaria admittat infimas personas, sed ad eas mittat ministros suos Angelos, & per ministros eis verba faciat. Ait Orig. hom. 7. *Quomodo manè gloria eius visa est? Cum venissent aliæ mulieres prima Sabbati valde manè, inuenerunt Angelos cum ingenti claritate ad sepulchrum sedentes, & dicentes: Non est hic, surrexit à mortuis. Visa est ergo maiestas Domini cùm per Angelos nuntiata est.* Demissa valde erat Domini gloria, cùm in cruce patiens ore proprio ad latronem etiam loquebatur. At vbi resurgens non ipse loquitur, nec admittit ad colloquium mulieres accedentes, sed cum illis per ministros, per Angelos agit, tunc integra eius gloria, & maiestas ostẽditur. Vt hinc nouerint præstantes viri, quàm multum gloriæ suæ derogent, cùm longa, & familiaria colloquia, cum fœminis, & rudibus, & temporalibus personis texunt. Dum Iesus meus loquens cum fœmina Samaritana inuentus est à discipulis suis, ait Ioan. 4. *Mirabantur, quod cum muliere loquebatur.* Vbi Euthym. *Mirabantur, quod cum talio esset,*

Exod. 16.

Origen.

Idem.

Ioan. 4.

Euthym.

esset, cum vili muliere disputaret. Nunquam enim non magnæ demissionis, & abiectionis opus est, quòd præstans persona cum vilibus sermonem habeat.

§. XIII.

Gratiæ actæ Deo in tribulationibus, illum faciunt nobis assidere.

EX quo populum sibi Dominus ex Ægypto redemit, sedem in eo sibi parari oportebat. Quis enim sibi populum acquirit, in quo sedem habere non studeat? Et tamen Dominus post acquisitum populum de sede stabili habenda non curat, vsque dum apparuit Dauid in mundo. Sic ait text. *A die, qua eduxi populū meum Israel de Ægypto, non elegi ciuitatem de vniuersis tribubus Israel, vt ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi; sed elegi Dauid*, &c. Et cur tandiu distulit Deus de sede in populo habenda tractatum. Cur ad hunc incipiendum magis Dauidem expectauit? A prima eductionis de Ægypto die in nullam tribulationem incidit populus, in qua non maximè doleret vicem suam, & murmura, & querelas vel in Deum, vel in duces suos excitaret. Si Ægyptij apparent armati Exod. 14. ibi fletus populi, & querelæ, & murmura; si postmodum deest aqua, vel panis, si desunt carnes, si quælibet alia imminet tribulatio, statim in murmura, & querelas abeunt. Quàm aliter Dauid, in nullam venit tribulationem, in qua non conderet Psalmum, quem Deo caneret. Vide Psalmum 3. cuius titulus sic est: *Psalmus Dauid cum fugeret à facie Absalon*; & sic in multis aliis tribulationibus, vt vix aliqua ei euenisse inueniatur, in qua non fecerit Deo Psalmum. Ne mirere, mur, quòd talis sic ad se Deum trahat, vt de sede ibi habenda tractet. Validissimus enim est gratiarum actionis cantus in tribulatione, vt Deum sibi trahat, secumque inhabitare faciat. Dan. 3. tres pueri Hebræi à Rege Babylonio in fornacem ardentem coniecti sunt, in qua illi positi *vno ore laudabant, & glorificabant, & benedicebant Deum in fornace, dicentes: Benedictus*, &c. Quid tunc? Ait textus: *Tunc Nabuchodonosor Rex obstupuit, & surrexit propere, & ait Optimatibus suis: Nonne tres viros misimus in medium ignis compeditos? Qui respondentes Regi dixerunt: Verè Rex. Respondit, & ait: Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis est in eis, & species quarti similis filio Dei.* Ecce tibi Dei filius visus est assidere tribus pueris in fornacem missis. Et vnde factum est, quòd tres pueri sic filium Dei traherent, vt velit illis assidere? Hoc crediderim factum esse cantico illo, quo in fornacis tribulatione gratias Deo agebant. Ait D. August. ser. de tempore Barbarico: *In quibus pueris micans gratia ita enituit, vt ligati in fornacem mitterentur, deambulantesque viderentur, os aperientes, Dominumque laudantes, flammas ad se non admitterent, & secum filium Dei habere meruissent, antequam in mundo homo apparuisset.* Nondum filius Dei habitarat in nobis, nondum apud homines sedem fixerat, & iam assidebat tribus illis pueris. Nec miror, quando illi in media fornacis tribulatione canticum edebant Deo. Adeò enim potens est cantus gratiarum actionis in tribulatione, vt trahat Deum. Ait enim ibi: *Dominum laudantes flammas ad se non admitterent, & secum filium Dei habere meruissent.* Sic ibi.

Psalm. 3.

Dan. 3.

August.

§. XIV.

Prius in corde faciendum est, quidquid externè Deo facis.

DIcebat & illud Salomon: *Steti pro Dauid patre meo, &c. & ædificaui domum nomini Domini Dei Israel. Et constitui ibi locum arcæ*, &c. Felix Salomon, quòd domum cedrinam Deo fecit, & in quadris lapidibus, aureisque tabularis locum arcæ parauit; sed felicior, si quod in externis his Deo parabat, in corde etiam intimus pararet. Quò debet spectare, quisquis in externis obsequiis amat Deo placere, vt nimirum quòd paraturus est externum munus Deo, id priùs, & simul in corde efficiat. Matth. 27. Christianæ passionis tragœdiam euulgans ait: *Iesus emisit spiritum. Et ecce velum templi scissum est in duas partes à summo vsque deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, quæ dormierat, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem.* Quippe sancti multi resurgentes, & à monumentis exeuntes venerunt in ciuitatem, & sese multis ostenderunt. Et cur necessum fuit, vt inter tot prodigia resurgentes Sancti sese videndos exhiberent? Quando omnes à monumentis surrecturi sumus, corporaque è sepulchris assumpta Deo exhibituri, necessum fuit illis apparitionibus excitari, vt totum resurrectionis futuræ negotium modò in cordibus nostris exerceamus. Vt dicat D. Leo serm. 13. in Pass. *Contremiscat, in redemptoris sui supplicio terrena substantia, rumpantur infidelium mentium petra, & qui mortalitatis grauabantur sepulchris, discussa obstaculorum mole prosiliant. Appareant nunc quoque in ciuitate sancta, in Ecclesia Dei, futura resurrectionis indicia, & quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus.* Quid pulchrius? Expende illa aurea, nimirum: *Quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus.* Debet equidem in corde priùs præstare homo, quidquid externè, & corporaliter præstiturus est Deo. Amat enim Deus in corde hominis videre, quidquid præstantiæ in externis, materialibusque operibus exhiberi solet. Genes. 1. *Dixit Deus, fiat lux, & facta est lux. Et vidit Deus lucem, quod esset bona.* Sic lucis huius opus apparuit Deo gratiosum. Nihilominus dicebat Paul. 2. ad Corinth. 4. *Quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, qui illuxit in cordibus nostris*, &c. Duo dicuntur à Deo facta, alterum in materiali mundi constitutione, alterum in hominum cordibus. In mundi constitutione, cùm tenebræ omnia occupassent, dixit: *Fiat lux, & facta est lux.* Vbi autem visa est hæc materialis lux splendescere, & probari Deo: nil citius procuratum est, quàm quod simile spectaculum homines in cordibus suis exhiberent, spirituali luce ibi splendentes. Sed quando iam extrinsecus perfectum erat lucis opus; cur necessum fuit lucem etiam excitare in cordibus hominum? Non equidem sistit Deus in externorum

operum

operum splendore; nisi & similiter effulgeant humana corda. Rem sapienter ponderat D. Anselm. ibi fatus: *Quoniam Deus, qui in mundi constitutione dixit, id est, verbo suo fecit de tenebris lucem splendescere, quoniam dixit: Fiat lux, & facta est lux; ipse est, qui illuxit in cordibus nostris. Et qui tunc per verbum suum in mundo corporalem fecit lucem, ipse nunc per idem verbum in nobis spiritualem dedit lucem.* Non hæsit Deus in materialium, corporaliumve operum splendore; sed ex quo fecit corporalem lucem in mundo splendescere, dedit operam, vt spiritualis lux splendesceret in cordibus hominũ. Ne nos hæreamus in externorum operum splendore; sed magis curemus, vt quodlibet lucidum & splendidum corporale, & externum opus, priùs fiat cum omni splendore suo in intimis animi præcordiis. *Anselm.*

3. *Reg.* 8. Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei; ore locutus es, & manibus perfecisti, vt hæc dies probat. Nunc igitur Domine Deus Israël, conserua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum Israël, *&c.*

§. XV.

In vno Deo misericordia, & iustitia non se mutuo impediunt.

PRæmiserat Salomon, dicens: *Non est similis tui Deus in cœlo desuper, & super terram deorsum.* Et vnde probat non esse in cœlo, & in terra similem Deo? Ait statim: *Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es.* Quando Dauid iustissimè à Deo meruit puniri, imò & per iustitiam grauiter punitus est, tamen illi integra seruata sunt omnia misericordiæ verba facta à Deo. Hoc planè vni competit Deo, quòd in eo iustitia, & misericordia non se mutuo impediant, sed simul ad suos vsque fines procedant. Psalm. 144. dicebat Deo: *Memoriam abundantia suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt.* Ecce tibi simul in Deo meminit suauitatem misericordiæ, & seueritatem iustitiæ. Et qui meministi Dei suauitatem, Dei dulcissimam misericordiam, cur ad iustitiam ipsius exultas? Cur non magis times omnem misericordiæ suauitatem absorbendam esse, vel iustitiæ memoria? Fieret hoc sanè in homine, non in Deo, in quo solo non se mutuo impediunt ij duo affectus, sed amicabilem concordiam habent. Ait circa hæc D. Hilar. *Habet Dei iustitia miserandi voluntatem, neque tamen per miserandi voluntatem ita à se erit demutata, ne iustitia sit. Humana autem iustitia solet in id deuenire, ne misericors sit, & misericordia ita se præstare, ne iusta sit. Hoc in Deo præcipuum, non cœlum fecisse, quia* *Psal. 144.* *Hilar.*

potens est, non terram fundasse, quia virtus est, non hominem animasse, quia vita est; sed misericordem esse, qui iustus est, sed miserantem esse, qui Rex est, sed dissimulantem esse, qui Deus est. Expende ab illis: *Hoc in Deo præcipuum, &c.* quippe cùm Deus sit ipsissima vita & potentia, non mirum quòd omnia creet, quòd homini det vitam; hoc habet præcipuum, & incommunicabile, quòd iustissimus & seuerissimus iudex cùm sit, nullomodo ab hac virtute declinans misericors sit. Et simul & misericordiam, & iustitiam perfectissimè adimpleat. Non hominis, sed Dei hoc est proprium. Quis homo suauitate misericordiæ possessus non à se longè faciat iustitiæ rigorem? Et quis homo aculeis iustitiæ exagitatus, misericordiam exulare non cogit? In vno solo Deo hos affectus simul in suos vsque fines ire cognosces. Exod. 14. vbi mare scissum est, duo populi ingressi sunt viam ab aquis relictam: *Reuersæque sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cuncti exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, & inuoluit eos Dominus in medys fluctibus. Filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris.* Expende, vt in eumdem locum conuenerunt, & misericordia Dei, & summus rigor iustitiæ, nec tamen se mutuo impediunt, sed & iustitia pœnas exigit à suis, & misericordia suos in salutem deduxit. Quod miratus D. Hilar. in Psalm. 144. ait: *Sanctitas Dei iter populo suo, diuiso mari præbuit; sed eadem sanctitas, & terribilis fuit virtus, cum ingressis in ipsum iter impijs, vbi fuerat salus religiosorum, ibi pœna consistit impiorum.* In eodem loco & salus, & pœna fuere, & misericordia saluans, & iustitia castigans; nec iustitia rigorosissimè exercita impediebat, quominus misericordia suos dirigeret, nec misericordia detinebat iustitiam. Sed vnaquæque suo muneri dedit perfectum finem. *Exod. 14.* *Hilar.*

§. XVI.

Non nisi à magna sanctitate prouenit, quòd quis promissis stet.

MIratus Salomon Dei excellentiam super omnia, inde eam extollit, fatus: *Qui custodisti seruo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei.* Aliter Seraphini illi Isaiæ cap. 6. vt extollerent diuinam præcellentiam, clamabant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Hi de sanctitate diuinam excellentiam commendant, ille de solis promissis adimpletis. Et cur Salomon non magis cum Seraphinis Deum à sanctitate, quàm à promissorum adimpletione commendat? Planè promissa adimplentem videns Salomon sanctissimum credidit, & pro eodem duxit, si promissorum executorem, ac si sanctum prædicaret Deum. Nunquam enim nisi à sanctitate prouenit, quòd quis promissis stet. Psalm. 144. dicit: *Fidelis Dominus in verbis suis, & sanctus in operibus suis.* Expende coniunctionem; fidelis dicitur in verbis, & simul sanctus in operibus, quasi verborum, promissorumque fides non nisi de sanctitate, & cum sanctitate veniat. Ait ibi D. Hilar. *Verborum fides forsan nutaret, nisi sanctitas operibus esset admixta. Atque ita sanctitas in operibus fidem confirmat in verbis, vt de Sancti fide in promissis non ambigas, cuius sanctitate viaris in* *Isai. 6.* *Psal. 144.* *Hilar.*

rebus. Sunt hæc duo coniuncta, & fides in promissis, & sanctitas in operibus. Nutat semper in promissis fides, vbi sanctitas in operibus deficit. Ne miremur passim promissa frustrari ab his, quos nequissimis operibus infici videmus. Conueniunt enim inter se & sanctitas in opere, & in promissis fidelitas. Quò respiciens Isaias cap.49.

Is.49. aiebat: *Reges videbunt, & consurgent Principes, & adorabunt propter Dominum, quia fidelis est, & sanctum Israel,* &c. Septuag. legunt; *Quia fidelis est sanctus Israel.* Circa quæ Leo à Castro

Leo à Castr. ait: *Quia sanctus Israel complet sua promissa.* Sic fuit sanctitas ostendenda in Deo quando ostendebatur fidelitas in promissis complendis. Dice-

Os.11. bat etiam Oseas cap.11. *Iudas autem testis descendit cum Deo, & cum Sanctis, fidelis.* Nunquam non sanctitati adhæret immediatior fidelitas. Hinc Paulus nobis ostendens Deum, dicebat 1.

1.Cor.1. ad Cor.1. *Fidelis Deus, per quem vocati estis in participationem filij eius.* Expende illud, *Fidelis Deus*; posset Deus à Paulo vsitatiùs vocari sanctus, iustus; cur placuit eum fidelem vocari? Ait

Cyril.Hier. D. Cyril. Hierosolym. Catech 5. *Deo, Fidelis nomine, vocato; & tu hanc eandem accipis appellationem, magnamque accipis dignitatem. Quemadmodum enim Deus bonus & iustus vocatur, & omnipotens, & opifex vniuersorum; sic & Fidelis vocatur.* Expende ab illis; *Quemadmodum Deus bonus, ac iustus,* &c. quippe vt bonus, & iustus dicitur Deus, sic & Fidelis; nunquam enim non pari passu currunt, & iustitia, & sanctitas, & in promissis fidelitas.

§. XVII.

Nullum bonum durabile nisi in Deo.

VIdebat Salomon paternum regnum ex Deo in se deriuatum, & gloriosissimè auctum; & adhuc clamat ad Deum: *Conserua famulo tuo Dauid patri meo, quæ locutus es ei, dicens: Non auferetur de te vir coram me, qui sedeat super thronum,* &c. Quod regnum à Deo sciebat datum, ab eodem petebat conseruari. Et quæ tanti status conseruandi ratio? Illam insinuant verba illa Dei promittentis: *Non auferetur de te vir coram me,* &c. hoc est, non auferetur de te vir, qui coràm Deum habeat. Et plenè dum hoc præstiterit Deus domui Dauid, quòd haberet semper viros, quorum ob oculos esset in primis Deus, non mirer, quòd regnum eius, & prosperitas eius inde possit æternari. Nullum enim bonum durat nisi in Deo. Genes.37. de Ioseph ait: Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus suis, ait:

Genes.37. *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me. Quòd cùm patri suo, & fratribus retulisset, increpauit eum pater suus, & dixit: Quid sibi vult hoc somnium, quod vidisti? Num ego, & mater tua, & fratres tui adorabimus te?* Dixerat Ioseph se per somnium à sole adoratum, & bonus senex Iacob absque vllo dubio se per solem intellexit. Et quid senex cum sole? Vnde adeò præsumsit Iacob, vt non dubitet se per sedem significari? Accipite non absimile aliud, quod somniauit Mardochæus Esthe-

Esther 10. ris cap.10. vbi ait: *Paruus fons, qui creuit in fluuium, & in lucem, solemque conuersus est.* Quibus notum est Estherem significatam, vt à priuata, & humili fortuna in splendidissimum regni apicem creuit. Nec refugio totam Estheris fortunam intelligere in paruo fonte, qui creuit in fluuium magnum. Omnes enim humanæ fortunæ sapienter præcurrentibus fluuiis comparantur. Vt dicat prudens illa 2.Reg.14. *Omnes morimur, & sicut aqua dilabimur.* Sed quid tanta bonorum mobilitas cum sole, in quem dicitur conuersa? Vnde status, & prosperitas, adeò fluxa, potest Soli comparari, qui stat in omnes æternitates? Sanè si Iacobi, aut Estheris fortunas in se aspicerem, nihil in illis non mobile, & fluxum viderem. Verùm dum in vtroque maximè splendescere Iesum noui, non miror, quòd inde æternis possint luminibus comparari. Ait Rup. lib.8. de Vict. c.26. *Quia nullum gaudium transitorium pro quacumque sui magnitudine meretur Sol nuncupari, aut comparari Soli, cuius videlicet Solis lux, aut forma, non mutatur vt luna, sed plena perseuerat. Igitur nec Iacob in somnio Ioseph, nec Esther in somnio Mardochai, propter suam personam Soli assimilata est, sed propter Christum. Ille, quia iam Christum habebat in promissione, hæc idcirco, quia Christi genus, vnde nasceretur, reseruauit. Finis, & causa finalis eorum, quæ tunc facta sunt, Christus est, & idcirco veraciter dicit, quia paruus fons in solem conuersus est.* Hinc Iacob, hinc Esther soliditati, & firmitati Solis assimilantur in bonis suis, quia suorum gestorum finis, & scopus Christus erat. In nullo enim firmitas, & constantia Solis inueniri potest, nisi in Deo, & Christo eius. Vbi nec Deus, nec Christus eius apparet, Lunæ mobilitas cernitur, non Solis constantia, & permanentia. Oseæ cap.8. de Hieroboamo & aliis Regibus Israël dicebat Dominus: *Ipsi regnauerunt, & non ex me, Principes extiterunt, & non cognoui: argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, vt interirent.* In principatu constituti eò deuenerunt impietatis, vt citissimè præcipitarentur in extremum exitium. Et quibus hanc impietatem traxerunt, quæ eos sic in ruinam impelleret? Ait textus: *Ipsi regnauerunt, & non per me.* Septuagint. dicunt: *Sibi metipsis regnauerunt, & non per me*; non Deus erat illis præ oculis, sed proprias commoditates aspiciebant, hos in primis spectantes non à Deo, sed à suis affectibus consilium petebant. Et vt non in Deo nitebantur, sic constantiam, & permanentiam habere minimè potuerunt. Ait D. Cyrill. Alexand. ibi: *Sibimetipsis igitur, non per me regnarunt. Postquam autem Principes extiterunt, tantùm non nesciente Deo, debilitatus, & expugnatu facilis euasit principatus, & ad resistendum imbecillus, & impotens ad tuendos subiectos. Per ipsum enim Reges regnant, & tyranni dominantur terræ,* Prouerb.8. Tolle ab oculis Deum, cuius est tota bonorum, principatusve permanentia, & nullum bonum habebis, quod non citissimè in exitium veniat.

§. XVIII.

Nomen Dei nusquam sine re virtutis.

EXpendenda adhuc illa Salomonis ad Deum dicta, nimirum, *vt sint oculi tui aperti super domum hanc nocte, ac die, super domum de qua dixisti: Erit nomen meum ibi; vt exaudias oratio-*

nem

nem,&c.Non ostenditur Deus dixisse,quòd ipse erit in domo illa, sed quòd nomen eius erit ibi. An quòd nomen solum ibi futurum erat, & non Deus? Absit, nusquam enim diuinum nomen est sine re virtutis. Notissimum erat illud Iesu nomen,iuxta Apostol. *Petra autem erat Christus*; quod nomen video aliquando Simoni communicatum, cui Dominus dicebat Ioan.1. *Tu vocaberis Cephas*, quod est, Petra. De quo statim D.Prosper.lib. de vocat.Gentium 2. cap.28. ait: *Hac fortissima Petra ab illa principali Petra communicationem virtutis accepit, & nominis*; quasi non possit diuini nominis communio esse, sine ipsa virtute latente sub nomine. Quando in Beatissima Trinitate perfectissimam vnitatem confitemur, sic vnum Deum dicimus, vt multa nihilominus nomina vni attribuamus personæ, quæ alteri non attribuuntur. Dicit Ioan. cap.1. *In principio erat Verbum*; & quis vnquam Verbi nomine appellauit Patrem? An quia similia nomina vacua erant virtute? Minimè, vt enim erant Dei nomina,sic nusquam esse poterant sine virtute. Ait D. Ambros.lib.1.deFide c.2. *Ne quis possit errare; sequatur ea, quibus Scriptura sancta, vt intelligere possimus, filium significat: Verbum dicitur, filius dicitur, Dei virtus dicitur, dicitur Dei sapientia. Verbum, quia immaculatus; virtus, quia perfectus; filius, quia genitus ex patre: sapientia, quia vnum cum patre, vnum æternitate, vnum diuinitate. Non enim Pater ipse,qui filius,sed inter patrem, & filium generationis expressa distinctio est, vt ex Deo Deus, ex manente manens, plenus ex pleno. Non sunt igitur hæc nuda nomina, sed operatricis virtutis indicia.* Vbi diuinitatis nomina sunt, minimè nuda sunt nomina, sed operatricem virtutem præsentem indicant. Nec æstimat Deus nomen, cuius in re non apparet virtus,Oseas cap.8. *Me inuocabant, Deus meus, cognouimus te, Israel. Proiecit Israel bonum, inimicus persequatur eum.* Israëlitæ afflicti inuocabant Dominum, pro se nomen Israëlis proponentes,cuius nominis propositionem nihili æstimans Deus, homines hostibus tradebat. Et cur non magis nomen illud cantatissimum respiciebat? Ait Ruffinus ibi: *Frigida namque est, & nihil ad defendendum valens nominum sola iactatio, & quæ impudentiam magis, quàm religionem indicat confitentis. Id est, quòd profanis studijs inquinati, dicere tamen audent, Deus noster libera nos, qui te soli in toto orbe cognouimus, & dato à te Israëlis nomine gloriamur. Operum quippe apud bonum iudicem grauiora sunt momenta, quàm vocum.* Sic ibi.

Ioan.1. *Prosper.* *Ioan.1.* *Ambros.* *Osea 8.* *Ruffin.*

3.*Reg*.8. Si peccauerit homo in proximum suum, & habuerit aliquod iuramentum, quo teneatur adstrictus: & venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in cœlo; & facies, & iudicabis seruos tuos, condemnans impium, & reddens viam suam super caput eius, iustificansque iustum, & retribuens ei secundùm iustitiam tuam. Si fugerit populus tuus, *&c.*

§. XIX.

A multis licitis, & honestis cauendum, vt magis lapsus in illicita caueatur.

HOc decus amabat Salomon Templo suo, quòd inibi à fidelibus, pro grauibus negotiis, aut suspicionibus tollendis iuramenta emitterentur. Ait enim: *Veneris propter iuramentum coram altari tuo*, &c. Quippe dum controuersia erat de aliquo facto, conueniebant contentores vt ad templum irent, & ibi coram altari quisque emitteret iuramentum, Deo statim periuro supplicium inferente; & sic tunc multi compellebantur iurare. Cui consuetudini illud opposuit Christus Dominus Matthæi cap.5. fatus: *Ego autem dico vobis non iurare omnino.* Et quando mos ille iurandi & sanctus, & licitus erat, cur Iesus meus maluit, ne omnino iuraretur? Sanctum erat iurare in iustitia, & veritate, verùm quia poterat fieri, vt iurans in periurium laberetur; ideo Dominus à tanto malo nos volens esse securos, omnino iurare vetuit, vt inde remotiores à periurij periculo redderemur. Ait D. Aug. homil.1. in Decoll. Sanct. Ioan. Baptist. *Non est peccatum, verum iurare. Sed quia grande peccatum est falsum iurare, longè est à peccato falsum iurandi, qui omnino non iurat. Propinquat falsæ iurationi, qui vel verum iurat. Dominus ergo qui prohibuit iurare, supra ripam noluit ambulare, ne pes tuus in angusto labatur, & cadas.* Bonum, licèt, sit iuramentum verum, tamen sapientissimè nos Dominus ab illo prohibuit, vt sic nullum vel à longè sentiremus periurij periculum. Non aliter Psalm.14. *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, & quis requiescet in monte sancto tuo?* &c. *Qui iurat proximo suo, & non decipit.* Ecce tibi inter ea, quæ nos faciunt in domo Dei habitare, proponitur iuramentum, & nilominus à iuramento prohibemur, dicente Iesu Matth.5. *Ego autem dico vobis non iurare omnino.* Et quando ad ingressum domus Dei pertinet verum iuramentum, cur ab illo per Dominim prohibemur? Accipite D.Basil. fantem ibi: *Vbique Dominus tam in veteri, quàm in noua lege eandem habet Dominus perceptionis considerationem. Cupit enim peccatorum effectibus occurrere, & à primis initijs malignitatem exscindere. Vt enim vetus lex ait: Non mœchaberis. Dominus autem: Non concupisces. Sic itaque in hoc loco contentus abit Propheta iuramento, quod iustum sit, ac rectum. Dominus verò vel occasionem illam resecat periurij. Qui enim vel rectè iurat, fortè & is posset interdum falli; qui verò non iurat, periculum vitauit periurij.* Amat semper Iesus magis eligere illud, per quod longè fias vel ab vmbra periculi, vt in graue aliquod peccatum prosilias.

Matth.5. *August.* *Psalm.14.* *Matth.5.* *Basil.*

***

§. XX.

Christianæ perfectionis est, proximis peccandi occasiones abripere, vel proprio incommodo.

IN templo suo tantam sanctitatem optabat Salomon, vt in illo periuri illico subirent supplicium. Dicebat namque: *Venerit propter iuramentum coram altari tuo in domum tuam, tu exaudies in cælo, & facies, & iudicabis seruos tuos, condemnans impium*, &c. Impius condemnandus vocatur à Salomone, qui inuentus fuerit periurus in domo Domini; iustus autem absoluendus dicitur, qui non peierauit, sed socium eò adduxit, vt peieraret. Cùm enim alter rem suam exigeret, alter negaret illam sibi esse; coactus iste fuit, vt coram altari in domo Dei iuramentum emitteret, plectendus vt impius, nisi iuraret verum, cùm alter iustus in petitione sua ostenderetur. Sic Salomon; at Iesus meus neutrum iustum agnoscit, tam damnat iurantem, quàm
Matth. 5. eum, qui iurare fecit. Dicit enim Matth. 5. *Sit in ore vestro, Est, est; Non, non: siquid amplius est, à malo est.* Siquid iuramenti simplici assertione addideris, hoc à malo dicitur esse. A quo malo? Nimirum ab eo, qui te ad iurandum adduxit. Ait D. August. serm. 2. in decollation. san-
August. cti Ioan. Baptistæ: *Siquid amplius est, à malo est. Loquebatur autem de iuratione, vbi nos intelligere voluit, ipsam iurationem à malo esse. Si ab alio prouocatus fueris, ab ipsius malo erit, quòd iuras, non à tuo.* Sic credit Augustinus à Domino Iesu malum reputari eum, qui proximum ad iurandum trahit. Et meritò, cùm enim periurium grauissimum malum sit, ægrè, & non sine piaculo ob commodum tuum temporale facis, vt suspectæ fidei homo iuret. Pro quo ait D. Augustin.
Idem. suprà: *Ille autem, qui hominem prouocauit ad iurationem, & scit eum falsum iuraturum, vincit homicidam, quia homicida corpus occisurus est, ille animam, imò duas animas, & eius, quem iurare prouocauit, & suam.* Remque sui temporis confirmat exemplo, quod Hypponensi diœcesi accidit. Ait enim: *Tutuslymenis quis vestrûm non cognouit, qui estis ciues? Ab isto audiui, quod dico: Nescio quis negauit ei, vel quod ei debebatur, & hominis fidei se commisit. Commotus prouocauit eum ad iusiurandum. Iurauit ille, iste perdidit, sed isto perdente, ille penitus periyt. Dicebat ergo iste Tutuslymeni homo grauis, & fidelis, ipsa nocte se exhibitum fuisse ad iudicem, & cum magno impetu, atque terrore se peruenisse ad Præsidentem excelsum quemdam, & admirabilem virum, cui parebat officium similiter excelsorum, iussum fuisse perturbatum terrore reuocari, & interrogatum fuisse his verbis. Quare prouocasti hominem ad iurationem, quem sciebas falsum iuraturum? Respondit ille. Negauit mihi rem meam. Responsum est illi: Et nonne melius erat, vt rem tuam, quam exigebas, perderes, quàm animam hominis istius falsa iuratione perimeres? Prostratus est, iussus est cædi. Casus est tam grauiter, vt in dorso euigilantis vestigia plagarum apparerent. Sed dictum est illi, posteaquam emendatus est. Parcitur innocentiæ tuæ, de cetero caue, ne facias. Fecit quidem ille magnum peccatum, & emendatus est.* Hæc ibi D. Augustin. ostendens quàm debeat homo magis sua commoda perdere, ne per iuramentum petitum alteri peccandi occasio detur. Et quidem hoc debet esse præ oculis, viris bonis, & perfectis, ne cui dent occasionem labendi, etiam si hoc damnis suis comparare debeant. Monebat Dominus Matth. 10. *Quando persecuti vos fuerint in hac ciuitate, fugite in aliam.* Et mirabar quòd fugam suis consulat ille Dominus, qui non paruam beatitudinem ponebat in eo, qui persecutionem passus fuerit. Si beatus est, qui persecutionem patitur, cur consulis, vt fugiat à persecutione? Quia in persecutione iustorum peccatum persecutoris intercedit, ideo ex hac parte iubentur iusti fugere, vt vel amissione præmij patientiæ suæ comparent nullam occasionem aliis peccandi esse. Vt dicat Clemens Alexand. lib. 4. stromat. cap. 5. *Non suadet fugere, tanquam malum sit pati persecutionem: nec vt mortem extimescentes iubet nos eam fuga declinare. Vult autem nos nulli esse authores, nec alicuius mali causa adiutores, nec nobis ipsis, nec ei, qui persequitur, nec ei, qui interimit.* Hoc in suis maximè amat Dominus, nimirum quòd sic affecti sint erga proximos, vt quibuslibet propriis dispendiis comparent, ne cui sit vlla labendi in peccatum occasio. Post sibi acquisitam benedictionem paternam Iacob Genes. 28. *Profectus peruenit in Mesopotamiam*, &c. Cur tunc profectus? Cur non magis manet apud patrem sibi benedicentem? Nouerat bonus Esau fratrem sibi infensum, cui vt occasionem auferret peccandi, maluit à paternis discedere, & apud ignotos exulare. Vnde maximè hominem extollit D. Ambros. lib. 2. de Iacob cap. 1. fatus: *An non beatus Iacob etiam cùm patriam relinqueret. Imò planè beatus, qui duræ exilij suscepit, vt fratris mitigaret iracundiam. Nam si beatus est, qui peccatum declinat, vtique negari beatus esse non potest; qui alterius culpam leuat, crimen auertit. Paratumque parricidium declinauit exilio voluntario, eoque facto, sibi salutem quæsiuit, fratri innocentiam donauit. Meritò itaque eum diuina comitata est gratia.* Non potuit equidem non maximè extollere Iacobum illa cogitatio, qua maluit proprio exilio fratri innocentiam comparare; & ne occasio labendi eidem fieri, paternæ domus requiem perdere non dubitauit.

§. XXI.

Salutare est, saltem in calamitate resipiscere.

NEc non & his, qui ab hostibus percussi resipiscunt, Dei misericordiam solicitat Salomon, dum ait: *Si fugerit populus tuus Israel inimicos suos*, &c. *& agentes pœnitentiam, & confitentes nomini tuo venerint*, &c. Et quando non nisi percussi ab hostibus pœnitentiam agent, quantula est hæc pœnitentia, vt illi amet Salomon Deum propitium? Cur non magis despiciat Deus pœnitentiam, quæ non nisi à calamitate, & ruina extorquetur? Crede mihi, numquam non ex bono, & salutari venit, quòd saltem calamitate pressus resipiscas. Nota est historia D. Pauli, vt spirans minarum ibat in Damasci vrbem; vt media in via cælitus percussus decidit

in

in terram, & nimia claritate circumfusus visum amisit. Quid tunc? Ait Actor. 9. *Viri autem illi, qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autem videntes. Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. Et erat tribus diebus non videns, & non manducauit, neque bibit.* Multi erant in comitatu, cùm cœlitus ille fulgur venit, ex quibus omnibus vnus Paulus nascitur saluti reseruatus. Et quid visum est in Paulo, quod in illo ostenderetur salutare? Nimirum de socijs solum dicitur, quòd medio illo cœlesti terrore *stabant stupefacti*; Paulus autem & casu ipso, & cæcitate illuminatus, non hæsit, sed sua memorans peccata, ciborum abstinentia se castigabat. Equidem hoc fuit salutare Paulo, quòd saltem in casu, & terrore illo resipisceret, & pœnitentiam ageret, quando socij eius in eodem terrore hærent, & nihil salutis agunt. Ait D. Chrysost. homil. 19. in Acta. *Quare autem non comedit, neque bibit? Compungebat se propter ea quæ fecerat, confitebatur, precabatur, orabat Deum. Si autem dixerit quis, hanc rem fuisse coactam, interrogabimus, num Elymas non istud ipsum passus fuerit? Etiam, sed mansit, vt herebat.* Consule cap. 13. Actorum, & videbis Elymam Magum à Deo cæcitate percussum, qua in calamitate ille nil egit, quod ad salutem conduceret. Nec scelerum pœnituit, nec precarus est. Ex quo liquidò constat nunquam non salutem olere, quòd quis vel in calamitate pœniteat. Non enim omnium est, sed fœlicium, quod vel calamitas ab eis pœnitentiam eliciat. De extrema mundi calamitate locutus Luc. 22. ait: *Arescentibus hominibus præ timore*, &c. quippe Sol obscurabitur, stellæ cadent, columnæ cœlorum mouebuntur, terræ tremore quatietur. Interea miseri homines timore pleni arescent, quasi lapideæ statuæ manebunt. non dicitur, quòd aliquid agent salute dignum. Et cur vel timor eos non adorandum Deum impellit, & ad pœnitentiam adducit? Hoc est fœlicium, illud deploratorum est. De quibus in Iudæorum capite ait Apollonius Nouarien. lib. 2. de Excid. Hierosol.

Nec tamen admissi sceleris mens cæca nocentum
Flectitur à culpa, perstatque immota timendo.

Inter terrores & mortes turba nocentum perstat immota timendo; multo impletur timore, nec tamen pedem mouet, vt euadat, & ad salutem veniat. Heu quàm hoc familiare reprobis!

3. *Regum* 8. Si clausum fuerit cælum, &c. Fames si oborta fuerit in terra, aut pestilentia, aut corruptus aër, *&c.*

§. XXII.

Plures, & frequentiores sunt, qui à malis ad Deum veniant, quàm à bonis.

Perlege totam orationem Salomonis, & inuenies illum pro nullo alio orasse, nisi pro his, qui à calamitate aliqua impulsi sunt in Dei templum. Sic in præsenti: *Si clausum fuerit cælum, &c. Fames si oborta, aut pestilentia, aut corruptus aër*, &c. Et sic à principio in finem solos meminit, quos vel iniuria accepta, vel hostium metus, vel bellum, vel fames, vel pestis, vel tribulatio aliqua alia in templum egerint. Et cur non magis meminit eos, qui non à calamitate, sed à voluntate, & fœlicitate ad Deum impellebantur? Planè eos meminit, quos plures, & frequentiores vidit ad Deum venire, ij autem sunt, qui calamitatibus pressi quasi coguntur. Apoc. 7. *Audiui numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati ex tribu filiorum Israel. Ex tribu Iuda duodecim millia*, &c. *Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis stantes ante thronum, & in conspectu Agni amicti stolis albis*, &c. *Hi sunt, qui venerunt ex tribulatione magna*, &c. Ecce tibi vt non magno numero continebantur, qui ex veteribus ad signum salutis veniebant. At qui ex tribulatione magna procedebant, hi innumerabiles erant. Nunquam enim non tribulationes, & mala plures Deo, & saluti pepererunt. Matth. 17. *Assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos*, &c. *Et ecce apparuerūt illis Moyses & Elias.* Quinque homines adstant Iesu in gloria transfigurationis, quorum duo ex Prophetis erant, tres autem de Apostolorum choro assumpti sunt. Et cur plures de Apostolis veniunt, quàm de Prophetis? Prophetæ nimirum Moyses & Elias veniebant aut de requie defunctorum, aut de paradiso, Apostoli autem de terrenis laboribus, de mundi huius turbinibus accedebant. Labores autem, & procellæ huius mundi nunquam non plures emittunt ad Iesum. Non longè abest ab hac excogitatione Timothæus Antiochenus orat. de Cruce, & Transfigur. apud Gretherum nostrum tom. 2. vbi ait: *Quid vero attinuit tres tantum in montem ducere, & ex Prophetis neminem nisi Moysem, & Eliam? Et cur illos quidem tres, hos autem duos? Vt impleretur dictum Pauli: In nomine Iesu omne genu flectetur, cœlestium, terrestrium, & infernorum. Ex infernis subduxit Moysem, ex cœlestibus deduxit Eliam, ex terrestribus Petrum, Iacobum, & Ioannem.* Patrum defunctorum requies vnum Moysem mittebat, paradisus vnum Eliam: terreni autem labores, & turbines non singulos, sed ternos mittebant ad Iesum, nimirum Petrum, Iacobum, & Ioannem. Sic plures sunt, quos mundi mala mittunt ad salutem, quàm quos bona mundi mittunt. Psalm. 1. aiebat: *Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum.* Sic de vno beatificando loquitur, quasi rarus sit, qui in beatitudinem abeat. Psalm. autem 2. ait: *Postula à me, & dabo tibi gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ.* Non vnum, aut alterum, sed omnes gentes, & multitudinem nationum ostendit Iesu dandam. Et quando in primo adeò rarus est, qui in beatitudinem abeant, cur in secundo tot populi, & nationes creduntur ire in salutem? Nota totum initium secundi Psalmi, vt est de persecutoribus fidelium, aiens: *Quare fremuerunt gentes*, &c. Vbi autem tot persecutiones, & afflictiones ponuntur, non mirer, quòd plures in salutem

Actor. 9.

Chrysost.

Luc. 22.

Apoc. 7.

Matth. 17.

Timotheus.

Psalm. 1.

Idem.

salutem debeant. Notabat Euseb. in cat. Lyppom. [Euseb.] *Primus quidem psalmus vnum aliquem virum, qui saluandus esset, beatum prædixit, præsens autem multitudinem ad salutem inuitat.* Quippe psalmus in quo tot persecutiones, & affectiones fidelium ostendebantur, necessum erat, vt simul ostenderetur ingens multitudo, quæ inde ad salutem properaret.

§. XXIII.

Pœnitentia potens est & ingentia mala temporalia tollere.

NOn semel Salomon, vt oraturi in templo exaudiantur, & liberentur à malis, hanc præmittit conditionem, si nimirum pœnitentiam agant. Quippe ait: *Agentes pœnitentiam, & confitentes.* Rursus dicit: *Orantes in loco isto pœnitentiam egerint.* Insuper ponit: *Si quis cognouerit plagam cordis sui*, &c. Tandem fatur, *& egerint pœnitentiam in corde suo in loco captiuitatis suæ, & conuersi deprecati fuerint in captiuitate sua, dicentes: Peccauimus, iniquè egimus*, &c. Hæc semper præmittitur conditio pœnitentiæ, vt exaudiantur à Deo vniuersi accedentes, & mala omnia à se auertant. Meritò etiam requiritur præmissa pœnitentia, vt auertantur mala ab humano genere, cuius vel gemitus ingentes malorum flammas extinguere solet. Quis ignoret fornacem illam ardentem, quam incendit Nabuchodonosor? Nonne quadraginta cubitis erigebatur flamma eius? Sic narrat Daniel cap. 3. In eam tamen coniecti tres pueri Hebræi, nihil læsionis receperunt, sed in mediis flammis ambulabant illæsi. Et quibus aquis tanti impetum ignis temperare potuerunt, vt ambularent in eo læti? Ait textus: *Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum, & benedicentes Domino. Stans autem Azarias orauit sic, aperiensque os suum in medio ignis ait: Benedictus es Domine Deus patrum nostrorum*, &c. *quia in veritate & iudicio induxisti omnia hæc propter peccata nostra. Peccauimus enim, & iniquè egimus*, &c. Sic dum verba pœnitentiæ expromit, & confessionis, flammarum vim comprimet, quam vix maris aquæ confringere possent. Ait D. Cyril. Hierosol. Catech. 2. [Cyr. Hieros.] *Recogita, quid acciderit iis, qui erant cum Azaria, quales effuderunt fontes. Quot vasa aquæ quadraginta nouem vlnarum flammam extinguere potuerunt? Sed vbi immodicum ascendit flamma, illic fluuiolum effudit fides, & isthic dixerunt pro remedio malorum: Iustus es Domine in omnibus, quæ fecisti nobis, peccauimus, iniquè egimus. Et pœnitentia dissoluit flammas.* Vna pœnitentia, & confessio opposita est ardentibus fornacis flammis, & illæ statim cesserunt in placidissimum rorem conuersæ. Potens enim est, vel vnus pœnitentiæ gemitus instantia iam malorum agmina amouere. Nabuchodonosor eiectus fuerat à regno, cum feris in montibus exulabat, crudis pastus herbis per septennium. Quid tunc? Ipse ait Danielis cap. 4. [Dan. 4.] *Igitur post finem dierum ego Nabuchodonosor oculos meos ad cælum leuaui, & sensus meus redditus est mihi, & Altissimo benedixi*, &c. *& ad honorem regni mei, decoremque perueni.* Cùm primum oculos aperuit, & cum dolore scelerum, superbiæque suæ cœpit Dominum confiteri; omnia illa mala disparuerunt, & pristina bona rediere. Vt dicat D. Cyril. Hierosol. vbi suprà: [Cyril. Hier.] *Cùm igitur agnouit Altissimum, vocesque gratias agentes ad Deum emisit, & deuenit ad eorum, quæ patrauerat, pœnitentiam, infirmitatemque suam agnouit, tunc restituit illi Deus regni honorem.* O quanta vitabit mala, & acquiret bona, qui nouerit peccatorum pœnitere! In primogenitorum Ægyptiorum excidio dictum est Israelitis, Exod. 12. [Exod. 12.] *Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus, in quibus eritis, & videbo sanguinem; & transibo vos, nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Ægypti.* Felices illi sub agni sanguine tecti, percutientem Angelum à se fugabant, & nos non habebimus, quo à nobis calamitates arceamus? Habebimus equidem sanguineum ruborem pœnitentiæ, quo rubricatos cùm videant mala, non audebunt appropinquare. Ait Rupertus in cap. 2. Ioëlis: [Rupert.] *Secundum hanc similitudinem post passionem Domini nostri Iesu Christi, sanguine eius postes suos, id est, frontes suas signantes cuncti, qui pœnitentiam in nomine eius prædicatam susceperunt, spem habent non vanam, quòd conuertatur Deus ad signum istud, & relinquat post se benedictionem, transiens ad Ægyptios, id est, cunctos superbos, & impœnitentes æterni iudicii sententia percutiens.* Sic ibi, vt videas quàm oppugnent mala impœnitentes, & quàm liberentur à malis, qui pœnitentiæ student.

3. *Regum* 8. Factum est autem cùm complesset Salomon orans Dominum, omnem orationem, & deprecationem hanc, surrexit de conspectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. Stetit ergo, & benedixit omni Ecclesiæ Israël voce magna, dicens: Benedictus Dominus, qui dedit requiem populo suo Israël, iuxta omnia quæ locutus est, *&c.*

§. XXIV.

Ex Deo habet Princeps, quod nihil sibi retineat, sed totum se impendat pro vtilitate subditorum.

QVi genuis flexis orauerat ad Deum, surrexit, & stetit, vt benediceret populo. Ait enim: *Surrexit de conspectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat*, &c. *Stetit ergo, & benedixit omni Ecclesiæ*, &c. Expende illa: *Surrexit de conspectu altaris; stetit ergo, & benedixit*; quippe vt populo benedictionem daret, totum se erexit à conspectu altaris, & stetit; nihil enim priùs ex Dei communicatione Principes addiscunt, quàm quòd se totos exhibeant intentos promouendis subditis. Id præstabat Paulus 1. ad Thessal. 2. inquiens: [1. Thess. 2.] *Factus sum in medio vestri sicut nutrix sedens, & nutriens filios suos.* Paulus præpositus fidelibus, statim se

illorum

illorum nutricem exhibuit. Et qualem se nutricem exhibuit? An quæ vbera haberet pro nutriendis illis? Accipe quid mauis, cùm à Nerone decollaretur, totum eius collum non sanguinem emittebat, sed copiosissimas lactis vndas; vt ostenderetur, quàm se totum fecerat Paulus vbera pro alendis subditis. Ait Guerricus Abbas sermon. 2. de Petro, & Paulo, fatus: *Quam plenus autem lacte redundauerit spirituali, pulchrè significatum est vnda illum lactis visibilis, quod de corpore ipsius exisse loco sanguinis, cùm decollatus pro illis, quibus dabat mamillam, dedit & animam. Planè nihil in illo sanguineum, sed totum lacteum, qui nihil carnale, nihil suum cogitabat, sed tantum, quòd alijs vtile erat. Nec tam habebat vbera, quam ipse totus vber erat: qui ita misericordia vberi assuebat, vt non modo spiritum suum desideraret totum filijs inmulgere, sed & corpus impendere.* Habent nutrices pro conseruando proprio corpore sanguinem; lac autem non pro se, sed pro infantibus nutriendis habent. Bonus autem princeps orbis Paulus, vbi fidelibus fuit à Deo præpositus, nihil sibi conducens habere studuit, sed totum se suis tradidit, omnia sua membra in vbera conuertit, quæ lacte manarent pro suis subditis sustentandis. Vt etiam fateatur 2. ad Corinth. 12. *Ego superimpendar pro animabus vestris*, quæ verba notans D. Bernard. lib. 4. de considerat. ait: *Fuerunt antè qui se totos ouibus pascendis exponerent, pastoris operis, & nomine gloriantes: nihil sibi reputantes indignum; nisi quod saluti ouium obuiare putarent: non quærentes quæ sua sunt, sed impendentes. Impendere curam, impendere substantiam, impendere & se ipsos. Vnde vnus illorum: & ego, ait, superimpendar*, &c. Siccine erant affecti ad subditos Principes, qui Deo appropinquabant, & eius spiritu gubernabantur.

Guerr.

2. Cor 12.

Bern.

§. XXV.

Princeps ille inuincibilis, qui per se instituit populares.

INuenio Salomonem per se ipsum verba facientem ad populum, dum dicitur: *Benedixit omni Ecclesiæ Israël voce magna, dicens*, &c. Nec mysterio caret, quòd de hoc sapientissimo Rege dicatur, quòd concionem hanc habuerit ad populum; de quo suprà 3. Reg. 5. dictum est: *Non est Satan, nec occursus malus.* Sic enim erant sopiti vniuersi aduersarij, vt nec vllus auderet aduersùs Salomonem mussitare. Planè hæc duo solent esse connexa, & quòd Princeps per se ipsum instituat suos populares, & quòd inde prorsus inuincibilis appareat. Prouerb. 30. dum quaternarium proponitur incedentium bene, quartus sic dicitur iuxta Ianseníj, & Richelij lectionem: *Et Rex, nec est, qui resistat ei.* Vbi Septuag. legunt: *Et Rex concionans in gente.* Cui lectioni accinit Chaldæus fatus: *Et Rex, qui stat, & loquitur in domo populi sui.* Ecce tibi, vbi Rex dicitur concionans in gente, vel loquens cum popularibus suis, illos instruens, simul dicitur ille Rex non habere resistentes sibi, neque aduersantes. Vincit enim omnes, & ipse est Princeps inuincibilis, qui per se, & proprijs verbis populares suos componit. Cui excogitationi lucem dant verba Virgilij Georg. 4. vbi sic:

3. Reg. 5.

Prou. 30.

> ——— *Cæsar dum magnus ad altum*
> *Fulminat Euphratem bello, victorque volentes*
> *Per populos dat iura.*

Quibus Tiraquellus de Nobilit. cap. 28. victoriosissimi, inuictissimique Cæsaris extollit præstantiam, quòd ipse per se populos alloqueretur, eisque iura daret, & lites componeret. Vt essent in hoc Principe hæc duo coniuncta, & victricia arma aduersùs hostes, & fauorabilia verba cum suis popularibus. Nec longè abest ab hoc illud Psalmi 2. regnum Iesu extollentis, nimirum: *Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania. Adstiterunt Reges terræ, & Principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius. Dirumpamus vincula eorum, & proijciamus à nobis iugum ipsorum. Qui habitat in cælis, irridebit eos, & Dominus subsannabit eos. Tunc loquetur ad eos in ira sua, & in furore suo conturbabit eos. Ego autem constitutus sum Rex ab eo super Sion montem sanctum eius, prædicans præceptum eius.* Vidisti furentes hostes in Iesum, ab illo compressos, & eorum medicamenta irrita, & inania facta, ipsum autem Iesum Regem constitutum, & Regem, cui nullus audeat resistere, sed ad eius valentiam vniuersi stupeant, & hæreant conturbati. Et quid tantæ fortitudini adiunctum erat in hoc Rege? Ait Psal. *Prædicans præceptum eius.* Is erat Iesus Rex, qui & fulminat, & prosternit victor aduersarios, & simul per se ipsum diuinis præceptis imbuit populares. Quò spectans D. Thom. in cat. Lyppomani ait: *Illi sic frementes faciunt, sed intentum suum habere non possunt, quia sum constitutus, id est, stabilitus Rex ab eo. Sum autem constitutus Rex super Sion montem sanctum eius, non propter me, sed vt regam populum secundum legem Dei. Et ideo dicit: Prædicans præceptum eius* &c. *Hoc autem præceptum personaliter prædicauit Iudæis, in persona scilicet, propria.* Dum in persona propria imbuebat populares suos diuinis præceptis, adeò se triumphalem Regem ostendebat, vt omnes hostes aduersùs illum inaniter fremerent.

Psalm. 2.

D. Thom.

§. XXVI.

Per Mariam habemus, quod parentum virtutibus addamus, & in maiora eamus.

EO spectabat tota Salomonis oratio, ne sui minores antiquis parentibus in Dei fauoribus existerent, & ideo ait: *Sit Dominus Deus noster nobiscum, sicut fuit cum patribus nostris.* Quasi hoc maximum à Deo putabat venire posse, quòd filij non minus haberent, quàm habuerant eorum parentes, & maiores. Audacius forsan Elisæus dicebat ad Eliam 4. Regum 2. *Obsecro, vt fiat in me duplex spiritus tuus.* Non solùm se patri æqualem fieri amat, sed magis illum duplo excedere. Et vnde in hoc Elisæus Salomone audentior? In summa terræ siccitate orabat Elias pro pluuia qui semel, & ter, & septies mittit puerum, vt videat, si aliqua ascendat nubes. *In septima autem vice: Ecce nubecula parua, quasi vestigium hominis ascendebat è mari.* Circa

4. Reg. 2.

ea quæ verba ait Ioannes Hierosolym. lib. de instit. monach. *Hæc nubecula, scilicet, beata Maria, in septima generatione fuit nata: sic in eadem ætate fuit à discipulis Eliæ visa in Carmelum spiritualiter ascendens.* Et inde probat sub Mariæ patrocinio totam vixisse Eliæ familiam. Ne miremur, quòd discipulus Eliæ Elisæus sub Maria viuens audeat inde magistrum suum & patrem excedere virtutibus. Mariæ namque patrocinium omnia in melius faciet exsurgere. Vt dicat D. Damascen. orat. 1. de Nat. Mariæ: *Omnis creatura vna epuletur, ac sacra Anna sacerrimum rationale laudibus prosequatur. Bonum enim thesaurum, qui nulla vi eripi possit, mundo peperit. Per eam quippe creator naturam omnem, interiecta humanitatis beneficio, in melius commutauit.* Sic à Maria semper in melius itur. Fœlices nos, qui non Salomonem, sed Salomonis filiam Mariam Deiparam habemus pro nobis, de cuius patrocinio, & voce tot Dei fauores recipimus, vt possimus addere non parum & parentibus, & maioribus nostris. Iuit aliquando Maria in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth Luc. 1. *Et factum est, vt audiuit salutationem Mariæ Elizabeth, exultauit infans in vtero eius, & repleta est Spiritu sancto Elizabeth, & exclamauit, dicēs,* &c. Expende ordinem; Maria loquitur, Ioannes in vtero existens exultat, Elizabeth Spiritu sancto impletur, & prophetat. Vt dicat D. Amb. ibi: *Non prius mater repleta, quàm filius, sed cùm filius esset repletus Spiritu sancto, repleuit & matrem.* Et vnde filius Elizabeth in peccato existens, & vteri tenebris conclusus tantam potuit recipere gratiam, vt de illa non parum ipse refunderet matri? Aderat Maria, cuius vox vbi tetigit Ioannem, sic illum fecit in gratia abundare, vt posset parentum gratiæ non parum addere. Ait Guerricus Abbas serm. 1. de Ioan. Nat. *Vox Mariæ dum auribus Elizabeth insonat, ad cor Ioannis penetrat: qui abstrusus intra materna viscera, spiritum eius animat, gaudioque salutari vegetat; & cui virtus naturæ vix adhuc totam infuderat animam, virtus vocis Mariæ pleniorem infudit prophetiam, adeò etiam vt de plenitudine filij copiosè videatur in matrē refundi.* Quæ à Mariæ voce venit virtus in Ioannem, sic ipsum impleuit, vt de abundantia sua possit ipse superimplere patres. Numquam enim nos Maria non in amplius, & perfectius impellit.

Ioan. Hieros.

Damascen.

Luc. 1.

Ambros.

Guerric.

§. XXVII.

Orationi instandum.

SApienter dicebat Salomon illud: *Et sint sermones mei isti, quibus deprecatus sum coram Domino, appropinquantes Domino Deo nostro die, ac nocte.* Meritò ad hoc gratiam petebat, vt eius orationes die, ac nocte assiduæ essent in conspectū Domini: quæ enim assiduæ sunt, tandem optata solent consequi. Genes. 24. *Rebecca veniebat cum filiabus ciuitatis haurire aquam.* Quod sic ponderat Orig. homil. 10. *Quotidie veniebat ad puteos, quotidie hauriebat aquas. Et quia quotidie veniebat ad puteos, idcirco inueniri potuit à puero Abraham, & in matrimonium sociari.* Nullum diem prætetiit, qui non veniret ad fontem Rebecca, & in tanta assiduitate, & instantia pro hauriendis aquis, tandem inde inuenit, quo fieret Christi mater. Ille pater familias, qui operarios ad vineam suam colendam quærebat Matth. 20. *Egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.* Vt erant in foro, sic & otiosi erant, nullumque habebant lucrum, sed damnum. Ex quo monebat Imperfect. homil. 34. in Matth. *Prima ergo laus est Christiano alienum esse à foro, nullam causam habere cum illo, sicut ait Apostolus: Rogo autem vos studium habere quietis, & silentij, ac negotij proprij operando manibus vestris; & nullius vestri desiderium sit ad eos, qui foris. Si enim in foro permanseris, & quod habes, perdes; si autem in vinea assiduus fueris, & quod non habes, acquires.* Expende illa, *si autem in vinea assiduus,* &c. assiduitas enim, & instantia pro colenda vinea Dei, pro Deo exorando, & lucrum, & fructum habet. Exod. cap. 17. *Cum leuaret Moyses manus, vincebat Israel; sin autem paululum remisisset, superabat Amalec.* Vel parua remissio orandi victoriam auferebat Israëlitas, quam præstabat orandi assiduitas. Vt dicat Chrysost. in cat. Lypom. *Hostis, dum oras, premitur, dum cessas, erigitur,* &c. *Oratio iugis, infirmitas hostis. Cæterùm ipse contra se tela ministrat, qui hostem precum instantia non fatigat. Quare orationis instantia hostis sæuitia debelletur, non præsumat, dum parcimus, non erigatur, dum aliquando cessamus.* Quid pulchrius? Instandum nobis orationi est, si volumus, de hostibus agere triumphos.

Gen. 24.

Orig.

Matth. 20.

Imperfect.

Exod. 17.

Chrysost.

3. *Regum* 8. Igitur Rex, & omnis Israël cum eo, immolabat victimas coram Domino, *&c.*

2. *Paral.* 7. Cumque complesset Salomon fundens preces, ignis descendit de cælo, & deuorauit holocausta, & victimas, & maiestas Domini impleuit domum; nec poterant Sacerdotes ingredi templum Domini. Sed & omnes filij Israël videbant descendentem ignem, & gloriam Domini, *&c.*

§. XXVIII.

Princeps subditorum forma est.

VT immolabat Rex victimas, sic & totus Israël immolabat, dicente textu: *Igitur Rex, & omnis Israel cum eo, immolabat victimas coram Domino.* Nunquam enim Princeps subditorum suorum forma non est. Vt sapienter dicat Cassiodorus 3. variar. 12. *Publici decoris mater est mens regentis: & quale fuerit dominantis arbitrium, talem parit libertatis aspectum. Facilius est quippe, si dicere fas est, errare naturam, quàm dissimilem sui Princeps possit formare Rempublicam.* Vna est Reipublicæ forma, nimirum eius Princeps; qualem se Princeps exhibeat, tales subditi erunt. Quò spectans D. Petrus 1. epist. 5. intuens suos Prælatos ait: *Neque dominantes in clero, sed for-*

Cassiodor.

1. Petr. 5.

ma

me facti gregis ex animo. Talem in se formam viuendi exhibeat, qualem velle debet, vt subditi habeant. De se dicebat Iob cap. 29. (Iob 19.) *Quando procedebam ad portam ciuitatis, & in platea parabant cathedram mihi.* Legunt Septuag. *Cum exibam matutinus in ciuitate.* Et cur matutinus? Volebat suos ciues sic instruere, vt minimè somno indulgerent, & quales volebat ciues, talem seipsum efformabat. Ait Olympiodor. (Olymp.) *Tanquam Princeps quidam, ac magister cæteris ad virtutem, sic nec somno, nec ebrietatibus indulgebat, sed charitate commotus de mane in plateis residebat, tanquam lex, atque effigies ciuitatis propositus.* Expende illud, *tanquam lex atque effigies ciuitatis*, &c. quippe in vno Principe tota cernitur delineata effigies, & forma ciuitatis. Vanissimus, & stultissimus est, qui aliter subditos efformare nititur, quàm se ipsum efformat.

§. XXIX.

Qui charitate ardet, externos vix sentit ignes.

NOn semel oblata Deo sacrificia igne cœlitus delapso absumpta sunt, vt habes in Abele Genes. 4. & in Moyse 2. Machab. 2. & in Elia 3. Regum 19. & in præsenti, vbi dicit: *Ignis descendit de cœlo, & deuorauit holocausta, & victimas*, &c. *Sed & omnes filij Israel videbant descendentem ignem*, &c. Illud tamen in præsenti singulare notandum, quòd ignis hic cœlitus descendens, consumens victimas, eas victimas consumit, quæ erant in templo oblatæ, & nullam templo læsionem intulit. Videbatur enim ignis copiosissimus cœlitus in templum dilabi, victimas absumere, & templum vndique innoxiè inuadere, & lambere vndique, non perdens, sed consecrans, sed purificans. Sic noster Salianus; nec miror, quòd inter combustas victimas, templum innocuas sibi experiatur flammas, vt enim intima templi flammante diuinitate tenebantur, sic non potuerunt sentire aculeos externi ignis. Crede mihi, & tibi, si cordi sit Deus, si amoris diuini flamma peruadat intima tua, nec senties læsionem ab externo igne. Clamabat Psalm. 138. (Psal. 138.) *Proba me Domine, & tenta me, vre renes meos, & cor meum.* Quibus & petit ignem corporis, & ignem cordis. Nec aliter petit corpus, renesque comburi suo igne, nisi & cor simul inflammetur igne suo, qui est charitatis ignis. Ait D. Ambrosius de S. Laurent. serm. 2. & August. serm. 1. Et meritò non dubitat flammis tradi externis, dum Dei amore ardeant cordis intima; hæc enim flamma cordis, vix patitur externam flammam sentiri. Vt dicat D. Maxim. serm. 2. de S. Laurent. (D. Max.) *Vbi cor ardet, flammam membra non sentiunt; vbi Christi ignis operatur, diaboli, necesse est, vincatur incendium; & vbi Dei spiritus feruet, frigida fit flamma mortalium.* De quo etiam D. Leo addit: (D. Leo.) *Superari charitatis Christi flamma non potuit: & segnior fuit ignis, qui foris vssit, quàm qui intus accendit.* Nec mireris, quòd intrinsecus feruor charitatis frigescere faciat externas mortalium flammas. Habet enim charitas in Deum, quo fontes sibi ex Deo trahat, quos externis opponens flammis, maximè solet refrigerari. Dicebant illi Psalm. 65. (Psal. 65.) *Transiuimus per ignem, & aquam, & induxisti nos in refrigerium.* Nec pedem ad ignem mouent, quin simul sentiant sibi fontem aquarum exundare, quibus refrigerium habent. Ait Diuus Maximus sermone 2. de sancto Laurentio: (D. Max.) *Transibat per ignem & aquam B. Laurentius, cùm hinc eum mortifera mundi flamma torreret, hinc cœlestis irrigui vitalis vnda perfunderet. Transibat per ignem, & aquam, cùm vim furentis incendij, diuini fontis clementia temperaret.* Ecce tibi, vt flammas ardentes admouebat tyrannus, sic fontes addebat Deus, quibus intima dilectoris sui rigata de ipsis flammis externis triumphabant. Nota est historia trium puerorum Daniel. 3. vt immittuntur in ardentem fornacem, & *nihil corruptionis est in eis.* Et quid illos à tantis flammis defendit? Ignis diuinus internus. Ait Diuus Machar. homil. 11. (Machar.) *Tres pueri cùm essent in illo igne, habebant in cordibus suis diuinum, ac cœlestem ignem, intra cogitationes ministrantem, & operantem in ipsis. Qui quidem ignis extra illos emersit, & inter eos intercessit, & cohibuit exteriorem ignem, ne combureret, aut vllo modo læderet iustos.* Sic valet internus cordis ignis vt de externo triumphet.

3. *Regum* 8. Fecit ergo Salomon in tempore illo festiuitatem celebrem, & omnis Israël cum eo, multitudo magna, *&c.*

§. XXX.

Non solis lapidibus, sed & virtutum exemplis templa sunt Deo construenda

NOn hæsit Salomon in templo erigendo ex lapidibus, sed insuper addidit multa virtutum exempla, in holocaustis, in orationibus, in gratiis Deo agendis, ad quæ similiter traxit totum populum Israëlis. Vt dicat text. *Fecit ergo Salomon in tempore illo festiuitatem celebrem, & omnis Israël cum eo*, &c. Nec semel eam festiuitatem fecit, sed illam in perpetuum suis sumptibus stabiliuit, vt docet Salianus. Sic in vrbe ex lapidibus templum materiale, & in animis Israëlitarum spiritualia templa Deo exigebat virtutum exemplis. Cui aptarim, quod D. Leo ser. de Natiuit. Machabæor. dixit de magnifico alio erectore christiani templi. Ait enim: (D. Leo.) *Qui hoc die antiquam festiuitatem huius loci consecratione geminauit. Magnificus quidem structor parietum, sed magnificentior ædificator animarum, vltra sui terminos opera pietatis extendens, vt vtilitatibus institutionum eius, etiam in illo fruatur deuota posteritas, & habitando quod condidit, & faciendo, quod docuit.* Hinc se maximè attollit magnificus ædificator templi, quòd non solùm lapidum erexit parietes, vbi habitarent fideles, sed etiam virtutum dedit exempla, quæ ipsi imitarentur. De Iacob dixit Genes. 28. (Genes. 28.) *Surgens ergo Iacob tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, & erexit in titulum fundens oleum desuper*, &c. *Vouit etiam votum, dicens: Si Dominus*, &c. Parum esset, quòd lapidem Iacob erigeret Deo;

sed & addidit multa virtutum exempla in exhibitis votis; in animi moderatione non petens diuitias, nec rerum affluentiam, sed solùm necessaria ad viuendum. Quod maximè spectat Deus in iis, qui ædificant templa. Ait enim D. Zeno lib. 2. serm. 24. *Hæc sæcularia sine legitimo, ac deuoto cultore; nec sufficientia, nec necessaria honori suo protestatur Deus, dicens: Cælum mihi thronus, & terra suppedaneum pedum meorum; quam mihi ædificabitis domum ad requiem mihi?* Vbi omnia cælestia, & terrena Dei sunt, nihili æstimat solam ædificationem parietum, quam non comitatur deuotio ædificatoris in multis virtutum exemplis. Simul exurgat Templi materiale opus, & deuotio ædificatoris in vitæ probitate, & cultu diuino, & habes Deo gratissimum opus.

CAPVT XII.

Regia, & thronus Salomonis, & classis.

PERFECTI iam Templi ingentes materiarum reliquiæ eò adduxerunt Salomonem, vt de construenda sibi Regia cogitaret. Animos addidit religio, qua verebatur vxores ab alienigenis ductas sibi morari in domibus paternis, in quibus tam diu habitauerat Dei arca. Anno ergo vndecimo regni sui fundamenta iecit, quæ vsque ad vltimam perfectionem amplissimi palatij tredecim deduxit annorum spatio. Peracta fuit domus Regis, & domus Reginæ, & domus saltus Libani. Quibus constabat palatium, quod ita vnum erat, vt tamen excultum esset ædificiis, quæ per partes, diuersis essent vsibus attributa, diuersisque inde nominibus distincta. Pars Regi sedes; pars Reginæ; tertia, eaque cantatissima ob frequentes cedrorum columnas, saltus Libani vocatur. In hac regales omnes conuentus, tractatus, & iudicia aguntur; inibi thronus ille Salomonicus, cuius opus cætera orbis miracula superabat. Tantum palatium obuium templo faciebat mirandæ sculpturæ pons, dictus Mello, qui profundissimam vallem inter templum, & Regiam iniectam, eorum liminibus æquabat, vt facilis esset Regibus ad templum transitus.

PARS MORALIS CIRCA textum.

NOTAVI præstantiora Salomonis ædificia, minora alia patebunt inter ipsum textum ponderandum. Vtinam ille non tam lapidibus domos, quàm moribus populos vsque in finem ædificasset.

3. *Reg.* 7. Domum autem suam ædificauit Salomon tredecim annis, & ad perfectum vsque perduxit. Ædificauit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta cubitorum altitudinis, & quatuor deambulatoria inter columnas cedrinas; ligna quippe cedrina exciderat in columnas, *&c.*

§. I.

Quæ ad Deum pertinent, in primis, & de primis sint.

POst templum absolutum, eiusque cultum, & ornatum perfectum, adductus fuit Salomon, vt Regiam sibi ædificaret, dicente textu: *Domum autem suam ædificauit Salomon*, &c. Non equidem ante templum, sed post templi ædificium, vt notabat Iosephus lib. 8. *Absoluta autem templi fabrica, quæ septennio, vt dictum est, durauit, Regiæ structuram est aggressus.* Perfecerat ergo Salomon omnia, quæ ad templum, & Dei cultum spectant, & cùm non parum inde materiæ multiplicis, ex templi fabricati reliquiis, & pecuniarum ad sumptus superesset, vt placet Saliano nostro, ibi: *ex reliquijs illis materiarum, & pecuniarum Regiæ suæ structuram aggressus est.* Vtinam sic vniuersi saperemus, vt primis datis Deo, & virtuti, de solis reliquiis crederemus nobis viuendum. Post multiplicatum oleum, quod in vase erat, 4. Reg. 4. sic monebat Elisæus fœminam: *Vade, vende oleum, & redde creditori tuo: tu autem, & filij tui viuite de reliquo.* Non sibi primum consulere monetur bona fœmina; sed hoc illi in primis præscribitur faciendum, vt creditori satisfaciat, de reliquiis autem viuat ipsa, & filij eius. Planè de reliquiis nobis viuendum est, prima enim omnium bonorum Deo, & virtuti, exactissimis hominum creditoribus sunt reddenda. Quò spectant illa Deuteronom. 28. nimirum: *Benedicta horrea tua, & benedictæ reliquiæ tuæ.* Et quæ sunt nostræ reliquiæ? Crediderim omnia bona, quæ ad partem nostram pertinent, reliquias vocari; vt enim prima Deo, & virtuti sunt reddenda, sic de reliquiis viuere nobis necessum est. Nec impunè nobis prima tollemus, relictis reliquiis Deo. Cùm enim monuisset Dominus Prouerb. 3. *Honora Deum de tua substantia, & de primitijs omnium bonorum.* Meritò carpuntur illi, qui omnia sibi viuentes retinent, & sola dant Deo, quæ post mortem relinquunt. Ait pulchrè Diuus Basil. homil. 7. in diuites auaros: *Vellem, inquis, viuere ac frui bonis meis. Morti ergo, non tibi habenda est gratia. Si enim immortalis esses, numquam mandatorum recordatus esses. Noli errare, Mortuum ad rem sacram non offertur, Viuentem offer hostiam. Qui ex eis, quæ supersunt offert, ingratus est. Tu vero post vitam, quæ morti supersunt, Deo omnium præbitori tribuis? Si tu nobilem hospitem domi exciperes, ei ne mensæ reliquias apponeres? Quomodo ergo existimas ex repotijs Deum placari?* Quid pulchrius? Expende illa, *ei ne mensæ reliquias apponeres?* Planè nullus est, qui hospiti nobili ciborum reliquias auderet apponere; & nos reliquias solas

las bonorum apponemus Deo ? Et credemus Deum illis placari ? Credant hoc miseri errones ; qui autem sapiens est, sibi reliquias seruet, primitias Deo præstet. Tunc equidem patebit tibi Deum honori esse, cùm ei & primas curaueris offerre.

§. II.

In nullo minus, quàm in Christi rebus laboras.

NOn absque mysterio textus annos in structura Regiæ consumptos notabat, dicens: *Domum autem suam ædificauit Salomon tredecim annis*, &c. De quo locutus Iosephus lib. 8. ait: *Absoluta autem templi fabrica, qua septennio, vt dictum est, durauit, Regia structuram est aggressus, quam vix tertiodecimo anno consummauit.* In Regia sibi ædificanda tredecim annos consumsit; in templo autem Dei, etsi magnificentius esset, & excellentioris operis, tamen solos, iuuante Deo, septem annos posuit. Nec mirum: vt enim templum Christi Domini typus erat, sic laboris breuiauit spatium, in nullo enim minus, quàm in Christo laboras. Paul. ad Roman. 9. *Si fuerit numerus filiorum Israel tanquam arena maris, reliquiæ saluæ fient. Verbum autem consummans, & abbreuians in æquitate, quia Verbum breuiatum faciet Dominus super terram.* Proponit Paulus effectum aduentus Christi, nimirum salutem paucorum Iudæorum, quando multi eorum erant reprobandi. Et vnde in tanta multitudine reproborum pauci illi inuenient salutem ? Causam innuit textus, dicens: *Quia Verbum breuiatum faciet Dominus*; experientia discentes, quàm breuiora sint spatia laboris in Christo in salutem abibunt. Ait D. Anselm. ibi: *Verè saluabuntur, nam Verbum erit consummans, & abbreuians in æquitate. Ideo saluabuntur, quia verbum Euangelij, quod eis traditur, erit consummans hominem in iustitia. Et abbreuians, id est, in vno gemina charitatis præcepto comprehendens omnia, quæ lex multiplicibus præceptis instituerat.* Hoc fuit maximè cordi Christo Domino, vt labores suorum breuiaret; qui enim in lege immensum præceptorum onus portabant, in Christo per vnum charitatis præceptum omnia absoluunt. Ab vno enim Christo Domino habemus, vt quiquid eius salutis est, breuissimè ad nos veniat. Oseas cap. 6. *Ipse cæpit, & sanauit nos. Viuificauit nos post duos dies; in die tertia suscitabit nos, & viuemus.* Circa quæ ait Theodoret. ibi: *Et compendium medicinæ ostendens sanabit nos post duos dies, in tertio resurgemus. Non enim temporis ambitu indiget, sed multiplicem sanitatem affert.* Expende illud, *compendium medicinæ*, quippe in Iesu saluatore nostro in compendio habemus, quidquid spectat ad salutem. Non longa illi laborum spatia, non moræ multæ; sed quæ largissimos amaritudinum fontes apud mundiales Medicos propinant, apud Iesum compendiosum medicamentum offerunt.

Ioseph.

Rom. 9.

Anselm.

Osee. 6.

Theodor.

***

§. III.

In castitatis virtute certæ sunt mensuræ, certique limites minimè excedendi.

EX Tribus Regiæ Salomonicæ partibus, vnam inuenio partem, cuius mensuræ describantur; ea est domus saltus Libani. De hac enim dicit: *Ædificauit quoque domum saltus Libani centum cubitorum longitudinis, & quinquaginta cubitorum latitudinis, & triginta*, &c. Itaque vbi de domo Regis, & de domo Reginæ agit, solùm dicitur Salomon ædificasse domum suam, & ædificasse domum filiæ Pharaonis, nec Verbum additur de illarum mensuris. Verùm vbi accedit ad domum saltus Libani, statim eius certas mensuras ponit, nihilque eius ostendit non mensuratum. Et cur singulariter de hac domo dicta saltus Libani, mensuræ certæ ostenduntur ? Dicebantur domus saltus Libani, eo quòd tota cedrina esset, adeò vt in eam videretur translatus Libanus. Qui mons & propter candorem, & propter cedrorum incorruptibilitatem, pro castitatis virtute in diuinis literis stare consueuit. Cuius virtutis illud proprium est, vt intra certas mensuras, & terminos se contineat, quos præterire non liceat. Quò spectans D. Zeno serm. de Pudicitia ait: *Vnum tantummodo metuit, ne sit amplius, quàm vocatur.* Sunt equidem in castitatis puritate duæ, aut tres notissimæ species, nimirum castitas coniugalis, castitas vidualis, castitas virginalis. Quarum singulæ certas in se habent mensuras, & regulas, & terminos, quos præterire sit nefas, vt ad gradum superiorem accedant. Nimirum castitas coniugalis ea est, quæ sub viri potestate est, illique pudicè, & sanctè teneatur reddere debitum. Si autem hæc virginalis libertatis æmula, amaret sic se gerere, vt virum prorsus nesciret, ab eiusque amplexibus abhorreret, quasi virgo esset, malum incurreret, quia amplius est, quàm vocatur. Cùm enim coniux sit, renuente compare, amat se gerere vt Virgo, in quo à virtute castitatis coniugalis declinans ruit in vitium. Sic Paul. 1. ad Corinth. 7. agens de castitate coniugali, statim certas eius regulas, & mensuras proponit, dicens. *Vxori vir debitum reddat: similiter autem & vxor viro. Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu.* Ecce tibi quot regulæ, quot mensuræ ponuntur in coniugali continentia, quas obseruare debeat. Vt nimirum coniux sit in viri potestate, eius pareat nutui, nec ab illo discedat, nisi ex consensu, aliter fraudulenta erit viro. Quo posito non parum dubium est, cur Dominus cupiens nasci de Virgine, elegerit coniugatam ? Dicit enim Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo*, &c. *ad Virginem desponsatam viro*, &c. Nasciturus de Virgine eligit coniugatam. Sed coniux subdita erat viro, & sub viri potestate habebat corpus. Quomodo ergo Deus coniugatam elegit, vt de Virgine nasceretur ? An voluit, vt coniux fraudaret virum ? Absit, sed expectauit, vt viri cõsensus adesset, quo tota Mariæ puritas coniugalis seruaretur, intra proprias mensuras, & regulas. Ait D. Aug. lib. de Virg. c. 4. *Ipsa quoque virginitas Mariæ gratior, & acceptior,*

Zeno.

1. Cor. 7.

Luc. 1.

August.

ptior, quia non eam conceptus Chriſtus viro violaturo, quàm conſeruaret, ipſe præripuit, ſed prius quàm conciperetur, iam Deo dicatam, de qua naſceretur, elegit. Expende illa: *Non viro violaturo ipſe præripuit*; habebat equidem Maria virum, ſed non qui violaret virginitatem eius, ſed qui maximè conſentiret cuſtodiæ eius. Quo factum eſt; vt Mariæ caſtitas in coniugio, eius ſeruaret menſuras, & leges. Nunquam enim caſtitatis amor tantus debet eſſe, vt non ſui ſtatus menſuras ſeruet. Sic etiam ſapientiſſimi viri, virgineſque prudentiſſimæ, licèt maximo caſtitatis amore tenerentur, non dubitarunt externæ corporis pudicitiæ periculum ſubire; vbi chriſtianæ fidei obſequium præſtare neceſſum erat. Malebant equidem tradi leoni, quàm lenoni; & nilominus paratæ erant vim lenonum ſuſtinere, ne fidei minueretur integritas. De Arrianis ait
Athanaſ. D. Athanaſ. epiſt. ad ſolitarios: *Virgines denudabant, quibus formido vel minimi tactus ipſa morte grauior erat.* Prudenter ſanctæ externum corporis pudorem integritati fidei poſtponebant. Sic cantatiſſima illa Iudith cap. 9. ornata ſeſe offert
Iudith 9. Holoferni, petens à Deo: *Capiatur laqueo oculorum ſuorum in me, & percuties eum ex labijs charitatis meæ.* Quid ais bona? Si tantus dux tuæ pulchritudinis laqueo capitur, nonne & tuæ pudicitiæ vim poterit inferre? Cur non magis tuo pudori parcis? Vbi ille tuus caſtitatis amor, an euanuit? Abſit, caſtiſſima & nunc eſt, ſed intra illas caſtitatis menſuras, quæ doceant maius bonum externæ pudicitiæ periculo præferri. Ait
Ambroſ. D. Ambroſ. lib. 2. de virginib. *Iudith ſe, vt adultero placeret, ornauit; quæ tamen, quia hoc religione, non amore faciebat, nemo eam adulteram iudicauit. Bene ſucceſſit exemplum. Nam ſi illa, quæ ſe commiſit religioni, & pudorem ſeruauit, & patriam: fortaſſis & nos ſeruando religionem, ſeruabimus etiam caſtitatem. Quòd ſi Iudith pudicitiam religioni præferre voluiſſet, perdita patria, etiam pudicitiam perdidiſſet.* In hoc laudabilis, & bene fortunata euaſit, quòd ſciuit contemnere periculum externi pudoris, vt proſpiceret religioni. Hæc equidem debet eſſe æqua caſtitatis menſura; quòd pudor externus ſemper poſtponatur religioni.

3. *Regum* 7. Porticum quoque ſolij, in qua tribunal eſt, fecit; & texit lignis cedrinis à pauimento vſque ad ſummitatem. Et domuncula, in qua ſedebatur ad iudicandum, erat in media porticu, ſimili opere. Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, quam vxorem duxerat Salomon, tali opere, quali & hanc porticum, *&c.*

§. IV.

Integritas iuſtitiæ integritati virgineæ ſimilis ſit.

AD domum ſaltus Libani retulit partem illam domus, quæ ad iudicia peragenda conſtruebatur, dum de ſaltus Libani porticibus locutus ait: *Et domuncula, in qua ſedebatur ad iudicandum, erat in media porticu.* Et meritò iudicij ſedes in domo ſaltus Libani conſtituitur; vt enim in cedris Libani incorrupta virginitas exprimitur; ſic illi non abſimilis iuſtitiæ integritas debuit aſſociari. Eſt equidem perfectæ iuſtitiæ integritas omnino ſimilis integritati virginali. Vt dicat Eccleſiaſticus cap. 20. *Concupiſcentia ſpadonis deuirginabit iuuenculam: ſic qui facit per vim iudiciū iniquum.* Non aliter integritas iuſtitiæ corrumpitur, quàm integritas virginalis. Quod eſt puellæ & nobili, & caſtæ infamis corruptio, hæc eſt iudici iniuſtitia. Monebat, imò præcipiebat Deus iudicibus Deut. 1. *Non accipies cuiuſquam perſonam.* Et quid ad iuſtitiam facit, quòd perſona nec accipiatur, nec cognoſcatur à iudice? Inde Maria Luc. 1. commendabat puritatem virginitatis ſuæ, dicens: *Quoniam virum non cognoſco.* Eiſdem equidem oſtenditur & iuſtitiæ defectus, & puritatis virgineæ. Sic enim inhoneſtum videbitur iudici, quòd perſonas cognoſcat, & accipiat, vt virgini puellæ, quòd cognoſcat virum. Quò reſpiciens D. Baſil. orat. 7. de virtute, & vitio ait: *Quemadmodum enim ſagittarius telum ad ſcopum dirigens, neque exuperantia, neque defectu, neque etiam in vtramque partem digreſſione à iaculatione aberrat: ſic etiam iudici ad iuſtitiam omnia ſunt referenda, nec perſonarum rationem eum habere conuenit; perſonam enim in iudicio cognoſcere honeſtum non eſt.* Caueat ergo iudex in iudicio perſonam cognoſcere, ſi honeſtatem amat, & turpitudinem fugit. Vt de illo dicatur, quod Iob dicit de Deo cap. 34: *Qui non accipit perſonas Principum, nec cognouit tyrannum, cum diſceptaret contra pauperem.* Sic ibi.

§. V.

Eſculenta, & poculenta non parum iuſtitiæ officiunt.

ECce dicit: *Et domuncula in qua ſedebatur ad iudicandum, erat in media porticu*, nimirum in media porticu domus ſaltus Libani; nec otioſè tota iuſtitiæ ſedes & cedrina erat, & cedrinis porticibus, & columnis cingebatur. Sicut enim cedri infrugiferæ arbores ſunt, ſic iudicibus nihil eſculentum, aut poculentum repræſentabant. Vt iudices inter eas arbores, & ligna ſedentes, quæ nihil fructus porrigebant in brachijs, docerentur cauere illos, qui eſculenta, aut poculenta porrigunt. Nunquam enim his non affectus hominis rapitur. Quis neſciat diſcrimen maximum inter merita Iacob, & Eſau? Ille manſuetus, hic ferus, ille hominibus, & Deo probatus, hic à Deo reprobatus erat. Et nilominus affectus etiam ſanctiſſimi parentis Iſaac ad Eſau rapiebatur. Et cur Iſaac ſic rapitur ad peiorem? Ait text. Geneſ. 25. *Iſaac amabat Eſau, eo quod de venationibus illius veſceretur.* Nunquam Eſau ab agro venit ad patrem vacuus; afferebat enim præ manibus venationem, qua pater libenter veſcebatur, & ſic prorſus rapiebat ad ſe affectum patris. Notabat Chryſoſtom. homil. 50. in Geneſ. fatus: *Vide, quomodo pueros diſtribuit. Et mater quidem erga Iacob maiorem declarabat beneuolentiam, eo quòd*

quòd simplicem videbat,& domi versantem:pater autem diligebat Esaü, tum quòd primogenitus esset; tum quòd venatione eius vescebatur. Et quando Isaac sanctissimus sic cibis capiebatur, quis longè distans ab Isaac sanctitate non caueat cibis capi. Habent equidem escæ vim maximam, vt affectus humanos trahant, ad vniuersas leges conculcandas. Matth.26. iniquissima Principum iudicia in Iesum exercita explicaturus nil prius proponit, quàm cœnam factam, dicens:

Matth.26.

Vespere autem facto discubuit Iesus, &c. Notabat autem cœnantis Iesu tempus, vt ostenderet illud esse, quo ab omnibus agnus cœnabatur iuxta præscriptum legis,vt docet ibi noster Maldonat. Igitur non solus Iesus cum discipulis cœnabat: sed simul omnes Iudæi eadem hora cœnabant. Nullaque erat Principum domus, in qua cœna non essent, & agnus, & azyma religiosè comedebantur; & immediatè carnes aliæ,& fermentata, & vina porrigebantur. Quid tunc? inter ipsa pocula, & dapes etiam militibus, & centurionibus porrectas, soluitur totus iustitiæ status, iniuriæque,ac violentiæ patentissimus datur aditus, itur in Iesum, ligant innocentem,flagellant, mactant. Quò spectans Oseas cap.7. aiebat:

Osee 7.
Rupert.

Cœperunt Principes furere à vino. Circa quæ Rupert. ait. *Veraciter à vino cœperunt furere, quia non ieiuni, ac sobrij manè, sed crapulati, & ebrij comprehenderunt illum in vespera clauso iam die, in illa festiuitate, in illa paschali nocte, quando nimirum delectabile illis de more fuisse nemo ambigat opulentè cœnare, atque affatim potare. Poti, & pleno ventre resoluti modum furori nescierunt ponere, persequentes hominem inopem*, &c. Ecce tibi inter accepta, & data pocula vt vniuersæ iniuriæ aduersùs humilem Iesum conflabantur. Intrabant, credo, milites, & centuriones domos Pharisæorum, & Scribarum, & Sacerdotum; dum hi cœnabant, & poculis, & dapibus excipiebantur. Quibus acceptis furere incipiebant in eum, quem antea omnium benefactorem venerabantur. Sic data,& accepta pocula omnium animos mutabant. Vt dicat Psalm.68.

Psalm.68.

In me psallebant, qui bibebant vinum. Ad quæ Rupert. lib.3. in Oseam:

Rupert.

Biberant enim illa nocte vinum, atque proinde vi ebrietatis augente furorem, psallebant in eum; psallebant, inquam, non sicut Dauid, laudem Dei, sed strepebant vocibus horrisonis, opprobria decantantes, & blasphemias nominis Dei. Congregabantur milites apud Principes Hierosolymitanos inter cœnandum, ab illisque vinum accipiebant, ex quo aduersùs innocentissimum Iesum exacuebantur, vt illum multis opprobriis, & maledictis replerent. Sic afficiunt animos esculenta,& poculenta.

§. VI.

Vt cauendum à profanis.

Constructa sibi Regia Salomon, & vxori Regiam fecit, dicente textu: *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, quam vxorem duxerat.* Plures alias vxores duxerat Salomō,cur vni Pharaonis filiæ dicitur domum separatam ædificasse? Erat hæc Ægyptia, & saltim olim de gentium more sacrilegis erroribus dedita; & meritò Salomon Dauidis Regiam ab illa inhabitari cauit. Ait enim 2. Paralip.8. *Filiam verò Pharaonis transtulit de ciuitate Dauid in domum,quam ædificauerat ei. Dixit enim Rex: Non habitauit vxor mea in domo Dauid Regis Israël, eo quòd sanctificata sit; quia ingressa est in ea arca Dei.* 2.Paral.8. Et meritò profanam coniugem ab ea domo separat, in qua arca Dei fuerat, & multum sanctitatis manebat. Qui enim sanctus est, & Dei virtutes in animo seruat, maximè est à profanis arcēdus. De Elia,& Elisæo locutus textus 4.Regum 2.

4.Reg.2.

Cumque pergerent, & incedentes sermocinarentur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt vtrunque: & ascendit Elias per turbinem in cœlum. Qui viuus & sanctus conseruandus est vsque in finem sæculi, igneo & curru rapitur, & extra hominum ponitur conuentus. Et cur non magis inter homines relinquitur? Ait Prudentius in Hymno ieiunantium.

Prudent.

Sed mox in auras, ignibus iugalibus
Curruque raptus euolauit prepeti,
Ne de propinquo sordium contagio
Dirus quietum mundus afflaret virum
Olim probatis inclytum ieiunijs.

Timetur Eliæ sancto mundi afflatum, & ideo illum separant ab hominum conuictu; profanorum enim vel halitus sanctos viros inficiunt. Quam enim maculam non trahat Sanctus de malorum vicinio? Vbi arca Dei erat in Iordane Iosue cap.3. aquæ inferiores fluminis dicuntur influxisse in mare solitudinis. *Quod nunc vocatur mortuum.* Et cur mare mortuum dicitur? Erat propinquum Sodomæ, & Gomorrhæ, de quarum vicinio mortem bibit. Vt dicat Tertull. de Pallio:

Tertull.

Hactenus Sodoma, & nulla Gomorrha, & cinis omnia,& propinquitas maris, iuxta cum solo mortem bibit Huc trahe dicta 1. tom.de Christo figurato lib.2 cap.4. §.7. & tom.2. lib.5. cap.3. §.27. & cap.22. §.5.

§. VII.

Ad Dei præsentiam vel licitus fugiendus amplexus.

Post suam Regiam Salomon, *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis*; cuius ædificij ratio dicta fuit, 2. Paralip.8. illis verbis: *Dixit enim Rex: Non habitauit vxor mea in domo Dauid Regis Israel, eo quòd sanctificata sit, quia ingressa est in ea arca Dei.* 2.Paral.8. Sic bonus cauit, quòd eius vxor adesset, vbi in arca testamenti Deus præsens fuerat. Vt doceret homines habituros Deum in corde, visceribusque præsentem, quàm longè tunc temporis facere debeāt vel vxorios amplexus. Cauebat lex Exod.19.

Exod.19.

Estote parati in diem tertium, & ne appropinquetis vxoribus vestris. Sic accedentes ad montem, in quo Deus futurus erat, legem ferens, obligabantur ab vxoribus aliquantisper separari. Circa quæ pulchrè Rupert. lib.3. in Exod. cap.26. differit, inquiens:

Rupert.

Ergo ne appropinquare vxoribus res est illicita? Non vtique. Etenim ad sanctificationem non satis est fecisse præceptum, nisi adijcias facere consilium. Hoc autem hic agebatur, quatenus sancti essent, id est, digni audire, vel videre, quomodo hominibus possibile est, præsentem Dei maiestatem. Rectè igitur consulitur illis, vt continentiam habeant licitæ rei, dicendo: Estote parati, & ne

appropinquetis vxoribus vestris. Equidem sanctissimè, & consultissimè agent fideles Deum in se præsentem habentes aliquantisper à se arcere vxorios amplexus.

§. VIII.

Quod sibi habet decorum Iesus, id suis præstat.

FEcerat sibi Salomon Regiam, nec ab ædificando destitit, sed & dilectæ coniugi domum ædificauit similem. Ait enim text. *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, quam vxorem duxerat.* Nec domum habere voluit, quin similem daret coniugi dilectissimæ. Verè in hoc filium Dei adumbrans, cuius est nihil decorum sibi habere, quod suis dilectis non communicet. De
Ioan.1. illo ait Ioannes cap.1. *Dedit eis potestatem filios Dei fieri.* Et cur sic bonus amauit homines, vt eis dederit, quod possent fieri Dei filij? Erat ipse filius Dei, ex Deo patre genitus, & vt cœpit amare homines, non passus est illos non præbere natales similes. Vt dicat D. Athanas. orat. de
Athanas. Incarnatione Christi: *Ipse enim in sublimi procreatus ex Deo ineffabiliter, in tempore nascitur humi, ex perpetua Deipara Virgine; vt illi, qui humi antea geniti erant, denuo in sublimi nascerentur, hoc est, ex Deo.* Hoc curauit Dei filius, ne homines sui in vilibus, & abiectis natalibus manerent, sed vt ipse in sublimi nascebatur ex Deo, sic fecit, vt sui in sublimi, & ex Deo nascerentur. Quidquid enim decorum sibi habebat, simile in suis esse fecit. Cœnaturus pascha
Matth.26. Dominus dicebat Domino cœnaculi Matth.26. *Apud te facio pascha cum discipulis meis.* Verùm post resurrectionem locutus ad mulieres, dice-
Matth.17. bat Matth.27. *Ite, nuntiate fratribus meis, vt eant in Galilæam, &c.* Cœnaturus, & passurus vocabat discipulos, rediuiuus gloriosus, & immortalis, non discipulos eos vocat, sed fratres. Et cur modò fratres? Vt ostenderet illis gloriosos & immortales natales ex sepulchro communicatos, quibus in regeneratione, similiter essent futuri Christo conglorificati in corpore carnis. Quò
Chrysol. spectans D. Chrysol. serm.80. ait: *Resurgens à mortuis resumpsit hominem, non reliquit; vocat ergo fratres, quos corporis sui fecit esse germanos.* Non passus est rediuiui corporis gloriam sibi habere, quin illam suis communicaret, vt, notante Apostolo, esset ipse in illa, *Primogenitus in multis fratribus.* Sic renascens è sepulchro, glorioso corpore, ex tunc similia corpora præparabat suis, vt in regenerationis die, eius nascerentur germani, qui nihil sibi habuit quod dilectis non daret.
Psalm.131. Hinc Psalm.131. clamabat: *Surge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ.* Cùm audiunt sanctificationis arcam Hesychius hom.2. de Maria, & Chrysipp. putant eam Mariam esse; sed quid magnum petit psaltes, in eo, quod resurgat Maria? Nonne post Iesum resurgentem vniuersi Sancti, & iusti etiam gloriosi, & immortales resurgent? Si ergo omnes surrecturi sunt post Christum, cur adeò anxius est vates pro resurrectione vnius Mariæ? Non vtcumque petit resuscitari Mariam, sed petit, vt Iesus conferat suæ matri eam resurrectionem, quam ipse sibi fecit, nimirum post mortem triduanam; ne quid speciosum in se habeat, quod huic dilectæ non amet communicari. Vt enim solutum corpori sui templum triduo reædificauit, sic etiam Mariani corporis templum per mortem solutum etiam triduo reædificaret. Quid enim haberet Iesus, quod huic dilectæ non communicaret? De illa ait Glycas part.3. Annal. *Tu sacra, & casta Virgo, quæ præter natura ordinem Deum enixa es illumque qui te genuit æmulata, super naturam naturæ legibus concedis. Nam & moreris, & mortuo cum filio denuò exsuscitaris, vnà cum illo in omnem victura æternitatem.* Imò Glyca illustrior Imperator Leo orat. de dormitione Mariæ ait: *O super omnes benedicta, qui solus magnalia facit præpotens filius tuus, quid hodie tibi præstat? Annon, obsecro, te sanctificationis arcam, te ornatissimum thalamum, & diuinissimum thronum ad suum diuinum, & augustale templum transponit? Annon te illam, ex qua carnis indumentum susceperat, ad summa cælorum fastigia cum carne desumens, vt cum ipso in carne versareris, euexit?* Equidem vt omnipotens Dei filius post triduanam mortem in carne surrexit, sic fecit arcam sanctificationis suæ Mariæ, vt similiter in carne surrexerit, vt ascendens in cælum, cum ipso filio suo, in carne similiter versaretur. Nequid gloriæ sibi sumeret Iesus, quod huic dilectæ iuxta eius capacitatem non dederit.

§. IX.

Tota triumphantis, & militantis Ecclesiæ domus singulariter est Mariæ data.

SExaginta erant Reginæ in palatio Salomonis, & nihilominus illarum vni, nempe filiæ Pharaonis dicitur facta, & data domus à Salomone, verbis illis: *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, &c.* Et quando tot Reginæ in illa etiam domo habitabant, cur vni filiæ Pharaonis dicitur facta? Erat hæc Pharaonis filia inter omnes alias Reginas, & Salomonis vxores præcipua, & singulariter ab illo culta, ideoque non dubitem hanc illi domum singulariter esse datam, & attributam, vt illa sit in tali domo quasi in propriis, & cæteræ quasi in alienis. Sic etiam crediderim Beatissimæ Mariæ cæli terræque Reginæ vnicè, & singulariter factam, & attributam totam domum Ecclesiæ triumphantis, & militantis. Quò adduco illud Ecclesiastici cap.26. *Sicut Sol oriens in mundo, in altissimis Dei, sic mulieris bonæ species in ornamentum domus suæ.* Mulierem bonam vnam intelligit Beatam Mariam Hugo Cardinal. Sed quæ Mariæ domus propria? Quæ hominibus, & Angelis plena facta à Deo est in cælo, & in terra. Ait Carthusian. lib.1. de laudib. Mariæ cap.4. *Domus bonæ mulieris est sancta Ecclesia, tam militans Virgini gloriosæ commissa, quàm triumphans ex Angelis, & hominibus constituta. Itaque sicut Sol materialis suo splendore totum illuminat, & præornat hemisphærium nostrum, sic fœlicissima Virgo omnium optima mulierum, vniuersam decorat, illustrat, lætificat militantem, triumphalemque Ecclesiam.* Est equidem Maria in Ecclesia triumphanti, & militanti, hoc est, in domo sua tamquam Sol illam illustrans; vt enim vtraque Ecclesia cæli, & terræ Mariæ illustratione fruitur, sic etiam habetur singulari iure pro domo

domo ſua. Habitant in Eccleſia triumphanti, & militanti homines iuſti, & Angeli, ſed vni Mariæ hæc tota domus attribuitur. Cuius in hanc domum ius exprimit D. Epiphan. orat. de laud. Mariæ, dicens: *Virgo Maria inuenitur eſſe cœleſtis ſponſa, & mater, quæ donorum antenuptialium nomine, Spiritum ſanctum accepit, dotis verò gratia, cœlum vnà cum paradiſo.* Et cœlum, & paradiſus, hoc eſt, & triumphantis, & militantis Eccleſiæ domus datur Mariæ in dotis gratiam; vt pateat, quàm ſtricto iure approprietur Mariæ tota cœleſtis domus, in qua ſit tanquam in ſuis. Quæ enim ad dotem pertinent, adeò propria vxoris ſunt, vt ſine eius conſenſu nulli poſſint concedi à marito. Sic ſine conſenſu Mariæ nihil datur fidelibus gratiæ. Dicebat Ioan. 19. *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius*, &c. Et cur neceſſum fuit Maria ſtare iuxta crucem filij? Vt enim totum Ieſu teſtamentum pro Eccleſiæ domo tam in cœlis, quàm in terris fundanda, ibi condebatur, ſic Maria adſtabat, quæ conſentiret, & vellet omnibus aliis cœleſtem gratiam, & gloriæ introitum præſtari. Vnde Carthuſ. lib. 2. de laud. Mariæ cap. 23 fatur: *Amantiſſima Dei Virgo dici poteſt mundi ſaluatrix propter eminentiam, virtuoſitatem, & meritum ſuæ compaſſionis, quâ patienti filio fideliſſimè, ac acerbiſſimè condolendo excellenter promeruit, vt per ipſam, hoc eſt, per preces eius, ac merita, virtus, ac meritum paſſionis Chriſti communicetur hominibus. Ipſa quoque eis, qui à gratia Chriſti prolapſi ſunt, rurſus procurat eamdem, & regnum miſericordiæ ei commiſſum eſt.* Quidquid ligno crucis fabricatum eſt in domo Domini, hoc & petiit, & voluit Maria, vt hominibus communicaretur; nec vlli communicatum eſt, ſine Mariæ conſenſu, vt videas, quàm pertinebat illud ad dotem eius.

Epiphan. Ioan. 19. Carthuſ.

§. X.

Maria vt in corporis incorruptione poſt mortem debuit filio aſſimilari.

VBi cedrinam ſibi fecit domum Salomon, ſtatim & ſimilem fecit ſponſæ ſuæ filiæ Pharaonis; ait enim textus: *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, quam vxorem duxerat Salomon tali opere, quali & hanc porticum*, &c. Fuit equidem ſponſæ Salomonis, domus cedrina facta, qualis fuerat porticus domus Salomonis, ne quid minus haberet illa, quæ cum Salomone reputabatur vna caro. Quod & in vero Salomone Ieſu, & eius ſponſa & matre diuiniſſima Maria inuenio factum. Qui enim incorruptam ſui corporis domum à ſepulchro excitauit, ſic ſimiliter & Mariæ matri poſt mortem dedit glorioſam incorruptionem carnis. Quò ſpectans ipſa dicebat Cant. 1. *Tigna domorum noſtrarum cedrina.* Non de vna domo, ſed de pluribus domibus loquitur, eaſque dicit eſſe cedrinas. Et cur plures domos meminit? Per has domos cedrinas intelligit corpora imputribilia, quæ ideo pluraliter dicuntur, quia non ſolùm Ieſu corpus, ſed & corpus Mariæ fuit imputribile. Ait Card. Alanus apud Delrium noſtrum, ibi: *Domus hæ intelliguntur corpus Chriſti, & corpus Virginis, tigna domorum ſubſtantia corporis, quæ dicuntur cedrina, id eſt, imputribiles. Cedrus enim imputribilis eſt. Sicut enim credimus corpus Chriſti putredine non eſſe reſolutum, vnde legitur* Pſalm. 15. *Non dabis ſanctum tuum videre corruptionem; ita probabile eſt à corruptionis putredine alienum eſſe corpus Mariæ.* O diuiniſſime Ieſu, verè in hoc Salomonis filius, qui in ſepulchro iacens tibi domum cedrinam feciſti, nimirum corpus tuum imputribile reddidiſti; ſimul & domum matris, & ſponſæ tuæ Mariæ, nempe eius corpus etiam liberum ab omni putredine reſeruaſti, vt immortale, & incorruptibile quàm primum reſurgeret. Accinit Damaſcen. orat. de dormition. Mariæ fatus: *Quomodo quod ex ea conſtitit Verbi Dei corpus ſanctum, & integrum, & interitui minimè obnoxium tertio die ſurrexit ex monumento; ita etiam eam eripi à ſepulchro decebat, & matrem transferri ad filium.* Imò clariùs Glycas parte 3. Annal. ait: *Tametſi Virgo mater naturæ legibus fuit obnoxia, tametſi mortem deguſtauit; tametſi vt homo in ſepulchro fuit depoſita: natura tamen fines ſuperauit; nec ſepulchrum, nec mortalitas eam in poteſtate ſua retinere potuit. Nam & ipſa de ſepulchro reſurrexit, prorſus vti filius eius, idemque Deus etiam fecerat, ſolis ſepulchralibus exuuijs relictis.* Expende illud: *Idemque Deus etiam fecerat*, quippe quòd Deus fecerat filio, idem fecerat matri. Fecerat filio domum cedrinam, nimirum poſt mortem corpus incorruptibile, ſimile fecit matri, vt inde reſurgeret glorioſa, & immortalis.

Cant. 1. Alanus. Damaſcen. Glycas.

§. XI.

In accepto officio manifeſtè oſtenditur qualis debeat eſſe remuneratio.

HOc vnum præſtitiſſe Salomon vxori dicitur, nimirum quòd illi fecit domum, dum ait: *Domum quoque fecit filiæ Pharaonis, quam vxorem duxerat Salomon.* Et cur non potius aliud præſtitum munus à Salomone oſtenditur, quàm domum? Ait D. Ambroſ. in Exaëmer. *In viro & muliere domus videtur plena quædam eſſe perfectio. Qui ſine vxore eſt, quaſi ſine domo ſit ſic habetur.* Equidem in habita vxore iam homo cenſetur habere domum; vnde Salomon vt per vxorem cœpit domum habere, ſic & vxori ipſe domum facit. Acceptum enim officium nunquam non oſtendit, qualis debeat eſſe remuneratio. Mariæ Aſſumptionem in cœlos celebrans Eccleſia, illud proponit ex Lucæ deſumptum cap. 10. *Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum, & excepit illum mulier*, &c. Quod quæſtionem non paruam fecit Hæreticis ridentibus, quòd locutura Eccleſia de introitu Mariæ in cœlum, ſolùm loquatur de introitu Ieſu in caſtellum, & domum Mariæ, & Marthæ. Quid quod intret Ieſus in domum Mariæ, ad hoc vt inde celebretur ingreſſus Mariæ in æterna palatia? Equidem nullo pulchrius, & certius potuit delineari ingreſſus Mariæ in domum Dei, quàm vbi delineatur ingreſſus Ieſu in domum Mariæ. In accepto enim officio pulcherrimè oſtenditur qualis futura ſit remuneratio; & dum dicitur Ieſus exceptus in domo Mariæ, iam clariſſimè explicatur, vt Maria excipienda erat in æternis Ieſu palatiis. Quò refero Damaſcenum orat. de dormition. Virg. fantem: *Quomodo ipſe ad eam de-*

Ambroſ. Luc. 10. Damaſcen.

scendit, ita etiam eam illi dilectissimam decebat ad illum extolli in maius, & perfectius tabernaculum, nempe in ipsum cœlum. Oportebat eam, quæ Deum Verbum in suo vtero hospitio exceperat, collocari in diuinis filij sui tabernaculis. Descendit Deus in carnem hospitium accepturus in Mariæ vterum, quo iam ostendebatur, vt oportebat, quòd Maria in carne ascenderet, in æternis filij tabernaculis hospitanda. Incarnatur Deus in vtero Mariæ, indeque procedit tanquam sponsus de thalamo suo; sic debuit Maria incarnata, hoc est, carnem induta, assumi in diuinæ sponsæ thalamum. Nunquam enim in accepto officio non ostenditur remuneratio, qualis sit futura.

Ioan.4. Ioan.4. dicebat Iesus Samaritanæ: *Mulier da mihi bibere.* Et post pauca ait: *Si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, Da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & daret tibi aquam viuam.* Si aqua viua adeò abundas Domine, vt illam aliis possis dare, cur à fœmina aquam emendicas? Petit aquam à fœmina, vt in illa aqua data videat iam ipsa quam aquam sit acceptura.

August. Aiebat ibi D. Augustin. *Petit bibere, & promittit bibere.* Pro potu potum offert, & potus petitus pignus erat peti porrigendi per manus diuinas. Huc tradenda dicta tom.2. in Euangel. lib.6. cap.3. §.17.

3. Reg.10. Fecit quoque Rex Salomon thronum de ebore grandem, & vestiuit eum auro fuluo nimis. Qui habebat sex gradus: & summitas throni rotunda erat in parte posteriori: & duæ manus hinc atque inde tenentes sedile: & duo leones stabant iuxta manus singulas. Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc, atque inde: non est factum tale opus in vniuersis regnis, &c. Fecit quoque Rex Salomon ducenta scuta de auro, &c.

§. XII.

In iudice præfulgeat castitas.

Sto à sententia Pinedæ nostri putantis thronum hunc, non alium esse à solio, quod supra dictum est fuisse in domuncula iudicij. Materia ergo siue solij, siue throni ad iudicandum effecti, erat ex ebore, dicente textu: *Fecit etiam Rex Salomon thronum de ebore grandem,* &c. Cur de ebore? Iam ibi proponebatur, quam debeat esse iudicibus propria castitatis virtus. Ait

Hug. Vict. Hugo Victor. lib.7. Allegor. cap.5. *Solium Salomonis Ecclesia est, in qua pacificus noster regnans, iudicia sua facere dignoscitur. Bene de ebore factum memoratur; quod pudicis aptatur.* Si duæ hæ coniunguntur virtutes, nimirum & iudicandi potestas, & pudicitia. Vbi enim pudicitia non est, minimè credas posse esse rectum iudicium, nec iudicem. Commendatur Iesus ab sponsa, ex ventre eboris candore radiante. Dicit enim Cant.5. *Venter eius eburneus, distinctus sapphiris.* Et cur necessum fuit ad eboris candorem confugere, vt sponsi diuini commendarentur viscera? Vt sponsus diuinus nascebatur futurus iudex viuorum, & mortuorum, sic necessum fuit in ebore ostendere, quàm ab vtero illum comitata fuerit castitas, & pudicitia, sine qua non crederetur præstantia iudicis. Ait Rupert. lib.4. in lib. Reg. cap.31. *Thronus ex ebore iudicium ex puritate constabit iustitia. Alioquin nisi venter eius esset eburneus, nisi absque omni calore libidinis conceptus, natus, vel conuersatus esset homo, & Deus Christus, quomodo, vel quo iure hunc mundum esset iudicaturus?* Sicibi; quasi nequeat intelligi ordinata potestas iudicandi nisi in eo, qui alienus ab omni libidine, castitatis puritate refulget. Vt enim notat Aristotel. apud D.Thom. 2. 2. quæst.55. art.8. ad 1. *Venus furatur intellectum multum sapientis.* Hinc cùm innocens Susanna à luxuriosis iudicibus mitteretur in supplicium Dan.13. *Suscitauit Dominus Spiritum sanctum pueri iunioris,* &c. qui innocentem absoluit, & reos damnauit iustè iudicans. Nec miror; cadebat enim causa Susannæ apud lasciuos; sed vicit, vbi puerulum ab omni lasciuia liberum sortita est iudicem. Pro quo ait D. August. serm.118. de Temp. *Iudicem meretur castitas Danielem puerum iuniorem, necdum pubescentis ætatis: multum igitur de Deo pudicitia consequitur, cùm iudicem virginem promeretur. Secura est de victoria castitas, cui est iudicatura virginitas.* Vbi non lasciuia, sed puritas iudicat, nulla virtus non vincit, tunc solùm vitia triumphant, cum lasciuia viget in iudice. Huc trahe dicta tom.3. in Euangel. lib.4. cap.1. §.2.

§. XIII.

Legislatoris, & Principis ea fortitudo sit, quæ transgressores minimè relinquat impunitos.

Ecce throni Salomonis materies non lignea, sed ossea, petita nimirum ab Elephantorum dentibus; dicit enim text. *Fecit etiam Salomon thronum grandem de ebore.* Septuag. legunt 2. Paral.9. *Fecit Rex thronum de elephantinis dentibus magnum.* Et fortè à tantæ belluæ dentibus petiuit materiam iudicialis thronus, vt ostenderet, quantæ valentiæ in exequendis legum decretis debent esse, qui populos debent iudicare. Ille verè iudex & legislator, qui leges custodiri fortiter facit, qui illarum transgressores impunitos manere minimè patitur. Cant.7. dicebatur: *Collum tuum sicut turris eburnea.* Cùm autem nulla turris sciatur à Salomone, nec à Dauide facta ex ebore, nec eboris materies apta videatur pro turribus ædificandis; non insipienter creditur turris eburnea vocari thronus hic erectus in altum ad modum turris. Sed cur, qui thronus erat illius iudicialis turris vocatur, & per turris vocabulum exprimitur in canticis? Ostenditur ibi solij iudicialis præstantia, in quo non solùm ius dicebatur, & leges condebantur, sed tanta id potestate fiebat aduersus transgressores, vt ipsa legis ostensio,

ostensio, iam videretur quasi comprehensio reorum, incarceratio, vt qui thronus iudicij erat, posset censeri quasi turritus carcer. A quo non longè abest Chaldæus ibi fatus: *Iudex tuus, qui iudicat iudicium tuum, fortis est super populum, vt alliget eos, & vt trahat eos, qui condemnantur in iudicio, ad carcerem; sicut Salomon Rex, qui fecit turrim eburneam, & subiecit populum domus Israel, & conuertit eos ad dominatorem sæculi.* Itaque quem fecit Salomon iudicialem thronum, non solùm sistebat in iure dicendo, ex legibus demonstrandis; sed & eos iudices petebat, qui post latam legem, efficaces erant, & validi, vt transgressores traherent in turrim, & carcerem. Adeò citò exercebatur incarceratio transgressorum, vt ipsa sedes iudicij videretur carcer. Et planè hoc maximè requirendum est in legislatoribus, & iudicibus, qui enim legislator leges condit, & proponit seruandas, nec tamen vim habet mulctandi transgressores, non à vero Deo iudex, aut legislator est, sed falso cuidam Marcionis numini similis probatur. Fingebat quidem Marcium Deum quemdam, qui leges condiderat multas, & mandata & regulas viuendi hominibus dabat. De executione autem illarum minimè curabat, nec transgressores inquirebat, nec vllo modo castigabat. Contra quem sapientissimè disserens Tertul. lib. in Mar. fatur: *At hic sufficit peruersissimum Deum ostendi in ipso praconio solitaria bonitatis: si neque irascitur, neque damnat, neque vexat. Quale est enim vt præcepta constituat, non executurus? Vt delicta prohibeat, non vindicaturus? Cur enim prohibet admittere, quod non defendit admissum? Cum multo rectius non prohibuisset, quod defensurus non esset.* Meritò summam peruersitatem censet sapiens vir in illo Principe, imò in Deo illo, qui prohibet multa, mandat multa, nullam tamen curam habet de executione prohibitorum, nec mandatorum. Neque inquirit de transgressoribus, neque notos, & inuentos damnat. Ad quid ergo tot mandatorum, regularum, directionum fasciculi? Ad quid tot constitutionum, tot legum, pragmaticarum volumina? Satius, & sanctius omnia hæc tollerentur, quàm eorum executio. Peruersa semper est & fatua illius politia, qui cùm multus sit in legibus, instructionibus, mandatis præstandis, nullus inuenitur in executione illorum procuranda, nullus in inquirendis transgressoribus, in castigandis. Hic talis non ad bonum aliquem Principem, sed ad ridiculum Deum Marcionis est relegandus. De quo pergit dicere Tertul. suprà: *Nihil Deo tam indignum, quàm non exequi, quod noluit, & prohibuit admitti. Primo, quòd qualicumque sententia sua & legi debeat vindictam in authoritatem, & obsequij necessitatem,* &c. *Sed iudicat planè malum nolendo, & damnat prohibendo; dimittit autem non vindicando, & absoluit non puniendo. O Deum veritatis præuaricatorem, sententia sua circumscriptorem! Timet damnare, quod damnat; timet odisse, quod non amat; factum sinit, quod fieri non sinit; mauult ostendere, quid nolit, quàm probare. Hoc erit bonitas imaginaria; disciplina phantasmata.* Phantasma est disciplinæ, non vera ratio politiæ in eo, qui leges condit, & transgressores illarum neque inquirit, neque mulctat.

§. XIV.

In virginitatis puritate materies est præstantissimis omnium operibus efficiendis.

SI throni huius materiam spectes, ea est eburnea, dicit enim: *Fecit etiam Salomon thronum grandem de ebore.* Quod si pretiositatem, & artificium operis inquiras, subdit statim: *Non est factum tale opus in vniuersis regnis.* Et quando peragendum erat opus omnium perfectissimum, cur pro materia eius ad ebur recurritur, & non potiùs ad aurum, argentumve, aliosque notissimos pretiosos lapides? Cur hyacinthus, iaspis, smaragdus prætermittuntur, & ebur eligitur, quo perfectissimum omnium opus peragatur? In ebore candor exprimitur virginitatis, quæ virtus vnica est, vt materiam præbeat, qua præstantissima omnium opera perficiantur. Ait Petrus Damian. serm. 1. de Nat. Mariæ. *Quid est, quòd aurum, argentum, & lapides pretiosi, & omnis denique pretiosioris materiæ prætermittitur gloria? Sola eboris substantia capax est tanta compositionis; & fabricatur in ea, quod omnibus operibus præferatur. Ebur enim mirabili candore refulget. Et quid candidius illa virginitate, qua aspectus sui gratia cælestem curiam allicit?* Vt ebur in candore præsefert virtutem virginitatis, sic vnicum est, ad materiam præstandam, in qua fabricetur, quod omnibus operibus præferatur. Quære opus, quod non habeat simile; & nosces id in virginitate peractum. Esther vxor Assueri perdidit Amanum, sicut Iudith vxor Manasses Holofernem, sicut Iael vxor Cinæi Sisaram, sicut Delbora vxor Lapidoth Cananæum. Verùm Exod. 15. vbi diuiso mari rubro pertransiuit Israël, & Pharao cum omni exercitu suo suffocatus est, ait text. *Assumpsit ergo Maria Prophetissa soror Aaron tympanum,* &c. De singulis præfatis mulieribus ita texitur historia, vt simul quorum fuerint coniuges dicantur, de sola hac Maria non dicitur cuius fuerit coniux, sed dicitur soror fuisse Aaron. Et cur huius non dicitur coniugium? Vt hæc sola ostenditur in opere excellentissimo, & præstantissimo, cui simile aliud non fuit, sic non coniux, sed virgo ostenditur. Quando enim aliàs mare scissum est præbens iter Israëlitis? Quando post omnes liberatos fideles iterum clausum omnes perdidit hostes? Tantum ergo facinus non peragendum erat sine interuentu virginis. Ait D. Ambros. in Exhortat. ad Virg. *Multas fœminas Scriptura diuina in lucem euexit, palmam tamen publicæ salutis solis virginibus dedit. In veteri Testamento terra, ac mari clausum Hebræorum populum Virgo per maria pedes duxit,* &c. Sic ad nouum, ad singulare, & absque simili exemplo opus perficiendum virginitas solet à Deo assumi. Luc. 1. *Missus est Angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilæa, cui nomen Nazareth, ad Virginem,* &c. Ad Virginem venit Angelus nuntiaturus in ea Dei filium concipiendum. Et cur à Virgine concipi voluit Dei filius, & ex ea nasci? Volebat in ea carne nasci, cuius sanctitas adeò esset singularis, vt sine exemplo simile esset. Sic Ambros. in cap. 8. epist. ad Roman. ait: *Ideo enim virginalis*

vterus electus est ad partum dominicum, vt in sanctitate differret caro Domini à carne nostra. Sic virgo quæritur, vbi efformandus fuit homo, cuius sanctitas similem non haberet in omni hominum carne. Imò & D. Fulgent. lib. de Fide ad Petrum cap. 2. ait; *Fulgent.* *Illa causa est, qua Deus factus est filius Virginis Mariæ, & Maria Virgo facta est mater vnigeniti Dei, vt quem pater genuit ex æternitate, ipsum virgo proferret in tempore.* Vbi progignendus erat in tempore ille ipse, quem solus pater in æternitate generat, quæsita fuit virginitas, vt quæ aptissima sit ad opus omnium singularissimum, & excellentissimum præstandum. Vnde meritò dicit D. Cyril. Hierosol. catech. 12. *Cyril. Hierosl.* *De Virgine natus est, virgines efficiens animas.* Quid enim magnum à virgine Deus non faciet? Quod nusquam peractum est, hoc media virginitate fit. Dicebat Angelus virgini de salutatione turbatæ Luc. 1. *Luc 1.* *Ne timeas Maria, inuenisti enim gratiam apud Deum.* Et quam gratiam inuenit Maria? Equidem quam nulla alia inueniret nisi virgo. Ait Andreas Cret. orat. de Annunt. *Cretens.* *Nacta es gratiam apud Deum. Gratiam, quam non accepit Sara, quam non sensit Rebecca: quam nec Rachel cognouit. Inuenisti gratiam, qua non digna est habita nobilis illa Anna, nec Phenenna huic è regione posita. Quoniam hæ quidem matres ex sterilibus factæ sunt, amittentes vnà cum virginitate orbitatem. Tu autem vt etiam mater sis, virginitate tamen fueris quoque illæsa. Quapropter ne metuas, inuenisti enim gratiam apud Deum. Gratiam, qualem non nactus est quisquam ab æterno sicut tu.* Ex quo virginitatem non excussit Maria, ad illud gratiæ opus peruenit, quod nullus ab æterno attigit.

§. XV.

In Principe patentissimus animus sit, vt omnes excipiat, amplexeturque.

ERant in hoc throno *duæ manus hinc, inde,* siue, vt ait 2. Paralip. 9. *2. Paral. 9.* *Duo altrinsecus brachiola*; quæ ego refero ad sellæ brachia, quibus sedentis brachia nituntur. Erat equidem suprema throni pars sella, quæ duo prætendebat brachiola, patula, & aperta, vt sessurum exciperent. Quo significabatur ipse Princeps, vt brachiis apertis debet esse, vt excipiat, & amplectatur omnes venientes ad eius tribunal. Quò spectans D. Chrysostom. serm. 4. de Feria 5. Pass. dum notat mundi Principem Iesum ascendentem in crucem, ait: *Chrysost.* *Conuenite Christianæ gentes; concurrite fidelissimæ nationes; Dominus enim Rex noster, non in patibulum, sed in tribunal crucis ascendit: expandit ecce manus, & alas extensas aperuit, vt nos ex omni orbe congregaret.* Expende illa, *non in patibulum, sed in tribunal crucis ascendit: expandit ecce manus*; inde enim probatur crux non patibulum pœnæ, sed tribunal Principis esse, quòd in illa Rex noster Iesus expansas habet manus, & brachia aperta, vt excipiat vniuersos. Hoc est regalissimi throni symbolum, & præstantissimi Principis ostensio, quòd nulli se neget, sed grato omnes excipiat amplexu. Quod alio etiam signo ostendebatur Apocal. 12. vbi sic: *Apoc. 12.* *Signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta Sole, luna sub pedibus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim.* Cùm coronam in capite audio, Reginam intelligo; & miror, quòd Princeps, & Regina Sole vestita dicatur. Rex erat, & Princeps Iob, & de se dicit cap. 29. *Iustitia indutus sum, & vestiui me tanquam vestimento.* Nec perfectus Princeps alio poterat decentius vestiri, quàm iustitia, ne quid aliud in illo magis lucesceret. Quando ergo lucidior Principis vestis in iustitia consistit; cur Princeps illa non iustitia, sed Sole ostenditur amicta? Habet etiam Sol singulare quoddam, quo non mediocriter extollitur Princeps, quod notans Dominus Matth. 6. dicebat: *Solem suum facit oriri super bonos, & malos.* Equidem Sol paratus est ad vniuersos fouendos; à nullo radios suos diuertit, sed potiùs radiis expansis, sicut brachiis omnes excipit. Hoc in hac principe fœmina notabat D. Bernard. ser. ad illa Apocal. verba, fatus: *Ea est, quæ velut alterum Solem induit sibi. Quemadmodum enim ille super bonos, & malos indifferenter oritur, sic ipsa quoque præterita non discutit merita: sed omnibus se exorabilem, omnibus clementissimam præbet, omnium denique necessitate amplissimo quodam miseratur affectu.* O præstantissimam Principem, & mundi Reginam! Vtinam hanc à te vniuersi ebiberint mentem, quatenus sic omnibus excipiendis, fouendis essent parati, vt nullum nec indignum repellerent.

§. XVI.

Ille Deum ad se trahet, qui omne impedimentum de gratiæ auxilio abiecerit.

EN in throno *erant duæ manus hinc, inde tenentes sedile,* &c. Sella enim throni duobus extentis brachiis sedile ostendebat, ab omni liberum impedimento, vt exciperent Regem. Vtinam & nos sic expeditam sedem, & omni impedimento liberam in animis nostris exhiberemus Deo, fallar, nisi quantocius ad illam Deus venerit. Thronorum diuinorum, quibus Deus perpetuò insidet, munus explicabat; inde D. Dionysius Areop. de cœlesti Hierarch. cap. 7. *Porrò altissimarum, & eleuatarum sedium nomine, illas ab omni terreni affectus humilitate longissimè remotas esse, sursumque ad ardua inuiolabili studio ferri edocemur. Dum illæ ab infimis omnibus, iugi intentione disiunctæ, ac circa illum, qui verè excelsus est, totis viribus inconcussè, stabiliterque locatæ diuinum aduentum absque vllius perturbationis, ac materiæ impedimento suscipiunt, Deumque ferentes obsequij deuotione, ad ipsius percipiendos fulgores semper patent.* Quod proprium est omnium thronorum, & sedium, vt ablato impedimento omni, ex se pateant, vt sessorem excipiant. Hoc etiam commune est diuinis thronis, qui omni impedimento ablato semper Deo excipiendo pateant, quo semper in se Deum circumferunt. Quòd si homo sic à corde suo impedimenta omnia remouet, vt quantum est ex se, se promptum, & paratum Deo exhibeat, proculdubio sedes est, ad quam occupandam Deus festinet. Maria Virgo vbi nuntium de aduenturo Domino accepit, statim ait Luc 1. *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.* *Lu[c]*

Nil

Nil aliud dicitur fecisse , quàm paratum animum , & sine impedimento ostendere , aiens: *Ecce ancilla Domini.* Verùm de Rebecca locutus textus Genes.24. ait : *Rebecca quoque conspecto Isaac descendit de camelo , & ait ad puerum: Quis est ille homo , qui venit per agrum in occursum nobis ? Dixitque ei : Ipse est Dominus meus. At illa tollens citò pallium suum , operuit se.* Ecce tibi Rebecca ad aduentum Isaac , quanta fecit; puella delicata à camelo descendit , de adueniente sciscitatur , pallium festiua quærit , & se operit. Maria autem ad Dei aduentum nihil aliud præstat,aut dicit, quàm illud ? *Ecce ancilla Domini.* Cur non magis à toro surgit , vt Rebecca descendit à Camelo,vt pedes stans Dominum exciperet ? Cur de adueniente non quærit aliquid ? Cur etiam vt Rebecca ad pallium , & tegumentum confugit , non ipsa ad alia opera venit, quibus tantum hospitem solicitaret ? Mariæ res cum Deo aduenturo erat, cui si vel exhibeas promptum animum , ab omnique impedimento liberum, sufficit , vt illum trahas. Adhæc dicebat Andreas Cret. orat. de Annuntiat. *Ecce ancilla Domini. Illum nimirum palàm dicens: Ecce promptam me expono , nec quòd prohibeat id, quicquam est. Parata est anima mea , & venter meus opportunus : nam intactus vsque est , soli suo custoditus conditori. Ecce ancilla Domini. Euge admirabilem dispensationem ! Verè Spiritus sanctus habitauit in Virgine , & virtus Altissimi obumbrauit ei,* &c. Promptam se exhibuit Maria, omni impedimento remoto, quibus maximè patuit,vt veniret ad illam Dominus. Eo enim ipso, quòd se aliquis exhibeat Deo paratum , sine impedimento, aut obice, intelligitur in eo insidere Deus. Clamabat Isaias cap.45. *Rorate cæli desuper, & nubes pluant iustum ; aperiatur terra , & germinet saluatorem.* Quid est , aperiatur terra? Crediderim aperiri terram idem esse , ac : *Ecce ancilla Domini.* Equidem vbi quis quasi brachiis apertis se expeditum ostendit, vt Dominum excipiat, iam intelligitur aperta terra , in qua Saluator sit. Adhæc Guerricus Abbas serm. 2. de Annunt.ait : *Ecce ancilla Domini , prestò sum. Hoc dicere, sic suam deuotionem offerre, istud planè est Domino pectus aperire, istud est. & os aperire , & spiritum attrahere. Sic profectò aperiebatur terra, vt quem rorabant cæli, desuper reciperet rorem,& geminaret Saluatorem.* Tunc terra iuxta Prophetam intelligitur aperta , vt Saluatorem germinet, & possideat , quando quis ablatis impedimentis , quasi brachia aperta Deo exhibet, vt ad Deum amet venire.

Genes. 24. — Cretēn. — Isai. 45. — Guerric.

§. XVII.

Beata Maria nullam nouit maculam originalem.

CVm thronum Salomonis explico , non possum non meminisse thronum , quem fecit sibi verus Salomon Iesus , nempe Mariam matrem. De illo enim dicit textus : *Fecit etiam Salomon thronum grandem de ebore.* Et qui thronus celsior, quàm Maria ? Sed cur de ebore dicitur factus ? Septuaginta 2. Paral. 9. in rem præsentem , rationem indigitant fantes : *Fecit Rex thronum de elephantinis dentibus.* Vt ex elephantis ore candidissimi dentes nascantur, qui ebur sint; sic thronus eburneus , nempe Maria , ex ore Altissimi prodiuit , vt dicat Ecclesiast.24. *Ego ex ore Altissimi prodiui.* Hoc est, non eo modo,quo filij Adam concipiuntur ex visceribus maternis; sed quo,modò candidissima quæque ex ore diuino veniunt , sic ego prodiui. Alij vt ex peccatorum visceribus gignuntur , sic peccati labe polluti prosiliunt ; ego vt ex ore , spiraculoque Altissimi prodiens , nihil, quo abstergi debeam,admisi. Quò forsan spectabat D.Epiphan. orat. in Assump. Mariæ , de eius conceptione , dicens: *Anna verò grauida effecta cælum , & thronum Cherubicum peperit sanctam puellam Mariam.* Ecce tibi concipitur ab Anna Maria sancta , vt cælum,vt thronus eburneus , vt Cherubin , quæ omnia vt non ex præsupposita materia , sed ex purissimo,candidissimo Dei ore processerant ; sic & Maria , quantum ad hoc, quòd nullam maculam incurreret, nullum infectæ materiæ saporem haberet , quasi ex ore Dei processit. Et quidem de cœlestibus thronis ,& Cherubinis locutus D. Dionys. Areopag. lib. de cælesti Hierarch. cap.7. ait : *Primis illis substantijs , quæ post authorem suum Deum locata , ac velut in ipsius valuis posita omnem inuisibilem , visibilemque virtutem conditam longè transcendunt : propriam quandam esse , atque adesse in nullo dissimilem functionem arbitrandum est. Puritate quoque singulari praditas existimandum, non quasi maculis impuris,colluuionibusque liberatas, sed vt omni summissione, atque admixtione celsiores , sacraque omni re, per supremam , atque inuiolabilem puritatem , diuinisque ipsis virtutibus omnibus eminente,* &c. Expende illa , *non quasi maculis impuris , colluuionibusque liberatas* ; quippe primis illis substantiis Dei exceptricibus , nimirum thronis Cherubinis , indecens creditur illa puritas , quæ venit post detersas aliquas maculas ; non enim hæc puritas decora est tantis thronis , sed illa, quæ nullam vnquam agnouit admixtionem maculæ ; sed semper immaculata canduit. Et quando indigna thronis putatur puritas post peccatum ? dabitur hæc omnium thronorum celsissimo , & Deo coniunctissimo Mariæ matri? Absit; imò thronus est Maria singulari puritate refulgens , *non quasi maculis impuris liberata* , indignum enim esset tantæ altitudini , quòd egeret à macula liberari. Luc.10. ait : *Intrauit Iesus in quoddam castellum , & mulier quadam Martha nomine , excepit illum in domum suam , & huic erat soror nomine Maria* , &c. Sed & illi etiam erat frater nomine Lazarus,notissimus hospes Iesu,sed illius nulla in præsenti fit mentio. Et quando mentio fit duarum sororum excipientium Iesum , cur similiter non fit mentio Lazari ? Figurabatur in hoc hospitio illud hospitium , quod Iesu Maria mater exhibuit ; & vt in Lazaro peccati absolutio , & liberatio exprimebatur,sic non debuit apparere in illius figura , cui fuerit maximè indecens vel à peccato liberari. Ait D. Bern. serm.2.de Assumpt.Mariæ : Fortè curiosus quisquam requirat , cur in præsenti euangelica lectione nulla prorsus Lazari mentio fiat ? Arbitror sanè, ne id quidem à proposita similitudine dissidere. Virginalem prorsus domum intelligi volens spiritus siluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum vtique comitatur. *Absit enim vt proprij quicquam inquinamenti domus hac aliquando habuisse*

Eccli. 24. — Epiphan. — Areopag. — Luc. 10. — Bern.

habuisse dicatur, vt in ea proinde scopa Lazari quæreretur. Equidem Mariana domus nihil vnquam habere debuit, quod scopam requireret; mundari enim, & liberari à labibus, semper indecens est primis illis substantiis exceptricibus Dei. Huc trahenda dicta tom. 4. de Christo figurat. lib. 8. cap. 27. §. 11.

§. XVIII.

Maria omnium maximè proxima diuinitati.

NEc non & thronus Salomonis dicitur auro vestitus, nimirum ait: *vestiuit eum auro fuluo nimis.* Habebat hoc materialis ille thronus, quod perfectissimo auro iungeretur, illoque vestiretur. Sed de spiritualibus, & cœlestibus thronis dicebat D. Areopag. lib. de cœlesti. Hierarch. cap. 7. *Eadem quoque ratione Iesu fœlicissima societate dignatas intelligendum: quod veraciter in prima participatione scientiæ deificorum ipsius luminum illi propinquæ sint, ac præterea, quod ipsis diuina imitatio excellentiore modo donata sit.* Ecce tibi primæ illæ substantiæ, nimirum throni, & Cherubim dicuntur Iesu societate frui, illique proximæ esse in virtutibus, & imitatione earum; non autem dicuntur induta esse Iesum. Et cur cum thronis Salomonis dicatur indutus auro fuluo nimis; throni spirituales Dei imitatores virtutum Iesu, illique propinqui minimè dicuntur induti aureo Iesu? Vt in throno Salomonis exprimebatur Maria mater, sic in eo, quod non throni cœlestes, sed illa tantùm verus Salomonis thronus dicatur induta auro fuluo nimis, ostenditur, vt illa omnes spiritus creatos excedat in modo appropinquationis, & vnitatis cum Deo ipso. Quod meditatus D. Petrus Dam. orat. 1. de Nat. Mariæ, inquit: *Habitat in Angelis Deus, sed non cum Angelis, quia cum illis eiusdem non est essentiæ. Habitat Deus in Virgine, habitat cum illa, cum qua vnius naturæ habet identitatem. Hoc est ergo aurum fuluum nimis, quo thronus est vestitus, quià tali modo Deus Virginem induit, & in Virgine indutus est, vt meliori non posset.* Itaque throni cœlestes Iesu societate fruuntur, sed non eo modo, quo Iesu fruitur Maria; hæc namque vt est mater Iesu, vt est mater filij Dei, sic Deo iungitur, vt meliori modo absque vnione hypostatica, non possit. Similiter Apocal. 12. apparuit in cælo. *Mulier amicta Sole.* Et cur amicta Sole? Ait Bernard. ibi: *Iure ergo Maria Sole perhibetur amicta, quæ profundissimam diuinæ sapientiæ, vltra quam credi valeat, penetrauit abyssum: vt quantum sine personali vnione creaturæ conditio patitur, luci illi inaccessibili videatur immersa. Illo nimirum igne Prophetæ labia purgantur, illo igne Seraphim accenduntur. Longè verò aliter Maria meruit non velut summatim tangi, sed operiri magis vndique & triumphandi, & tanquam ipso igne concludi.* Sic Maria ostenditur omnium diuinitati proximissima.

Areopag.

Damian.

Apocal. 12.

Bern.

§. XIX.

Mariæ in conceptione præcipua Dei custodia, ne labem incurreret.

ILlud in hoc Salomonis throno singulare, quod ait: *Et duæ manus hinc inde tenentes sedile, & duo leones stabant iuxta manus singulas.* Duæ itaque manus sedem Regis tenebant, & mirabar, quòd hæc sedes duabus teneretur, & fulciretur manibus, cùm audiam inde maximè Danielis lapidem commendari, quòd sine manibus abscissus fuerit. Ait enim cap. 2. *Et abscissus est lapis sine manibus.* Itaque & cantatissimus Danielis lapis sine manibus adscinditur, & Salomonis sedile duabus fulcitur manibus. Vt enim sine virili opere ostenditur Iesus conceptus in lapide abscisso sine manibus, sic in throno, aut sede duabus suffulta manibus ostenditur Mariæ conceptio per congressum maris, & fœminæ facta. Illud tamen notandum, quòd manibus iis, hoc est, ordinariò generationis modo seruato, vt thronus Dei Maria sanctissima conciperetur, duo adiunguntur leones; dicit enim: *Et duo leones stabant iuxta manus singulas.* Et cur duo leones adiunguntur illis manibus tenentibus sedile? Memini pro custodia, & conseruatione paradisi non leones, sed Cherubim positum; pro purificatione Isaiæ Seraphim descendisse, & singulis hominibus singulos datos Angelos, qui eos custodiant à primo conceptionis instanti. Et cur Mariæ conceptioni intellectæ per duas illas manus sustentantes thronum, non adstant Angeli, aut Seraphim, aut Cherubim, sed duo leones adstant? Iacob Genes. 49. in Iuda filio annuntians Christum, dicebat: *Catulus leonis Iuda*; in quo catulo, & leone sapienter nouit ibi D. Ambros. duos nobilissimos leones, nimirum Deum Patrem, & Filium eius: qui immediatè pro Mariæ conceptione voluerunt excubare, vt illam immaculatam conseruarent. Quando enim Cherubim non custodiuit paradisum, nisi post peccatum in eo peractum; nec Seraphim purificauit Isaiæ labia, nisi quæ antea polluta erant, nec Angeli vllius hominis custodiam suscipiunt, qui priùs non fuerit serpentis infectus halitu. Non mirandum, quòd custodia Mariæ à primo conceptionis instanti, non tam Cherubinis, nec Seraphinis, nec Angelis commendetur, quàm illam immediatè per se suscipiant & filius Dei, & Pater. Templi mensuras memorans Ezechiel cap. 43. dicebat: *Et Ariel quatuor cubitorum.* Ariel autem dicitur à D. Hieron. vel illuminatio Dei, vel Leo Dei, & ponitur pro templi altari. Et cur altare vocatur Ariel, hoc est, illuminatio, aut Leo Dei? Ait Rabbi Dauid ibi: *Dicunt Rabini altare appellari Ariel, quia ignis sanctus descendit de cœlis, excubabat in eo, tanquam leo.* Equidem pro altari templi ex illuminationes à Deo veniebant, quæ tanquam leones excubarent, ne quod malum accederet. Ne miremur, quòd Mariæ tribuatur illud ipsum, quod tribuitur altari veteri, vt nimirum illuminationes ex Deo, tanquam leones excubent, ne quid mali incurrat in vitæ introitu. Quod enim malum tunc auderet in Mariam, excubantibus pro illa leonibus, hoc est, illumina-tionibus

Dan. 2.

Genes. 49.

Ezech. 43.

Rabbi David.

tionibus à Deo profectis? Huc crediderim respexisse D. Damascenum, vbi rationem reddens, cur Anna tamdiu ante Mariæ conceptionem sterilis esset, ait orat. 1. de Natiuit. Mar. *Etenim natura gratiæ cedit, ac tremula stat, progredi non sustinens. Quoniam vtique futurum erat, vt Dei genitrix, ac Virgo ex Anna orietur, natura gratiæ fœtu anteuertere minimè ausa est, verum tantisper expectauit, donec gratia fructum suum produxisset.* Ecce tibi vt dicitur natura tremula stare ante conceptionem Mariæ, & minimè auderet vltrà progredi. Et cur tremeret, & timeret natura, nisi ibi diuinorum leonum excubiæ sentirentur, qui fulgoribus diuinis, illuminationibusque insuetis conceptam præueniebant? Damascen.

§. XX.

A Maria Apostoli Jesu robur, & virtutem acceperunt.

IN Salomonis throno sex gradus erant, in quorum singulis duo leunculi visebantur, dicente textu: *Et duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc, inde, &c.* Habebant equidem duodecim leunculi à throno firmamentum, in quo stare possunt; vt similiter duodecim Apostoli habebant à diuinissimo throno Maria robur, quo stantes in virtute fulgerent. Quidquid enim in omnibus Sanctis video virtutis, imò in ipsis Apostolis, totum Mariæ intercessioni acceptum refero. Apocal. 12. Mulier hæc diuina apparuit in cœlo in vtero habens, & clamans parturiens: *& in capite eius corona duodecim stellarum.* Et cur duodecim illæ stellæ in tantæ mulieris capite apparebant, nisi vt ostenderentur duodecim Apostoli, vt totum claritatis, & virtutis per Mariam habebant? Ait Vbertinus apud Carthusianum lib. 4. de laud. Mar. ar. 16. *Ipsa dignissima Virgo singulariter totum mysticum corpus cum vero Christi corpore suo portauit in vtero, & in continuis cordis sui doloribus assimilata doloribus sui filij parturiuit. Cui attribuitur tota corona duodecim Apostolorum, quoniam meritis eius fuerunt vocati, atque per eius instructionem edocti. Per eius quoque suspiria, & orationes Spiritu sancto repleti. Vnde & Virgini sanctæ singulariter attribuitur tota per Apostolos facta mundi victoria.* Expende illa, *per eius quoque suspiria, & orationes Spiritu sancto repleti*; quippe post Iesu mortem duodecim hi leunculi, infirmes, & imperfecti erant, super quos leæna mater Maria & suspiria, & orationes edidit, quibus fecit, vt virtutem, ex alto induerent, & Spiritu sancto perficerentur. Sic enim vocibus, & lingua leæna mater suos catulos format, & ducit in perfectum. Apoc. 12. Vbertinus.

§. XXI.

Per Mariam vel infirmissimi homines habent accessum ad Deum, quem habent validissimi spiritus.

PEr sex gradus throni ascendebatur ad Regem Salomonem; in quorum singulis duo erigebantur leones. Ait enim: *Et duodecim leunculi* stantes super sex gradus hinc, inde. Deus bone, si in gradibus leones sunt, quis ascendet ad Dominum? Clamabat ille in Prouerbiis, *Leo est in via*, vt inaccessibilem viam ostenderet homini. In iis autem gradibus, non leo, sed leones sunt, nempe duo in singulis eorum; quis ergo gradus ascendet, quos ascendunt, & tenent validi leones? Expende leonum positionem in gradibus, & animos ascendendi concipe. Ait enim: *Duodecim leunculi stantes super sex gradus hinc, inde.* Itaque leones à lateribus graduum prominebant; vt vnus leo staret hinc à latere dextro, & alter inde à latere sinistro, relicto vacuo toto gradus spatio medio. Diuinissimus enim Mariæ thronus, sic leones admittit, sic vigilantissimos, & fortissimos Spiritus ad Deum facit ascendere, vt etiam infirmissimis hominibus relinquat locum, & accessum facilem præbeat ad Deum. Apoc. 19. dicebat: *Et vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes serui eius, & qui timetis eum pusilli, & magni.* Non solos magnos vocat hæc vox ad laudem Dei dicendam, sed & pusillos etiam vocat, nec mirùm, vox enim erat exiens à throno, nimirum à Maria, cuius est non solùm magnos, potentesque spiritus, sed etiam infirmos homines facere in Dei laudes introire. Ait Petrus Damianus oratione de Natiuitat. Mar. 1. *Salomon noster fecit thronum, vterum videlicet intemeratæ Virginis, in quo sedit illa maiestas, quæ nutu concutit orbem, &c. Et vox de throno exiuit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes sancti eius. Ex hoc throno laus Angelorum prorumpit, & hominum.* Quippe, vt est Maria Dei thronus, in laudes Dei non solùm admittit validissimos, vigilantissimosque angelicos spiritus, sed etiam homines infirmos. Non aliud visum est in scala illa ostensa Iacob, de quo ait Genes. 28. *Vidit in somnis scalam stantem super terram, & cacumen illius tangens cœlum, Angelos quoque Dei ascendentes, & descendentes per eam.* Et quando soli Angeli ascendentes, & descendentes tenebant scalam cœlum pertingentem, ad quid ea ostenditur Iacob? Ipse Angelus non est, sed terrenus puluis; cur ergo illi ostenditur scala cœli solis plena spiritibus? Ait D. Zeno lib. 2 serm. 8. *Dubium non est vnum esse iter aery culminis Angelis lucis, & hominibus iustis.* Quod notans Damascen. orat. de Natiuit. Mariæ intrepidè fatetur: *Spiritualis scala, hoc est, Virgo in terra firmata est, &c.* vt noscentes scalam Mariam esse, ne dubitemus de eius beneficio venire, quòd homines lutei eumdem cum Angelis ad Deum accessum habeant. Prouerb. 26. Apoc. 19. Damian. Genes. 28. Zeno. Damascen.

§. XXII.

Prouinciæ ruina est, quando in suis nihil aliud requirit Princeps, quàm obedientiam.

POst hæc diuina mysteria in Salomonis throno explicata, non me tempero, quin aliquid in eo omnium regnis, & domibus præuideam. Id est, illud tot leonum insigne, ait enim primum: *Duo leones stabant iuxta manus singulas*; nec iis contentus addidit: *Duodecim leunculi stantes super sex gradus.* Iuxta sedilis brachia duo erant leones;

leones ; & totidem leunculi in singulis gradibus, qui vt erant sex, sic duodecim referebant leunculos. Erant enim leones hi pro insigni regni Iuda, quod in ipso penè initio sui dilaceratum est, vt ostendit Ahias in pallio nouo in decem scissuras diuiso, & tandem multis cladibus agitatum ab extraneis raptum. Et cur leones pro insigni sunt regni adeò perituri? Habet hoc leo iuxta Plinium, vt solùm prostratis parcat, dicente Ouidio:

Ouid. *Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni.* Non aliis, sed prostratis, & subiectis gaudet. In quo infelicissimum dominatum protendit eorum, qui in suis non aliam virtutem, sed solam attendunt subiectionem. Vnde D. Aug. lib. de ciuit. Dei cap. 20. Reipublicæ reprobandæ,

August. & perituræ partes describens ait: *Reges non curent quam bonis, sed quam subditis regnent: prouinciæ Regibus non tanquam rectoribus morum, sed tanquam rerum dominatoribus, & deliciarum suarum prouisoribus seruiant, eosque non synceriter honorent, sed nequiter, ac seruiliter timeant.* Expende illud leoninum, & prouinciarum vastatorium, nimirum: *Reges non curent quam bonis, sed quam subditis regnent*; quippe cùm eò res deducitur, vt Reges, & gubernatores nihil curent de virtutibus aliis inueniendis in suis, sed vnam in illis subiectionem, & ad nutum obedientiam spectent, necessum est, vt status regni in peius ruat. Ciues enim scientes nullam de moribus curam esse rectoribus, sed in eo totum studium positum, vt obedientiam extorqueant & subiectionem: hinc illis adulantur, exequentes nequiter, quidquid illi & nequiter volunt; dum sibi ab illis seruiliter timent, si vel prætextu virtutis, vel ostentu claræ rationis obsistant cupediis eorum. Proh regnum infelicissimum, in quo vna spectatur obedientia, & subiectio ciuium, non hoc ab spiritu Dei venit, sed ab spiritu Dæmoniorum. Hos compel-

Zach. 11. labat principes Zachar. cap. 11. dum ait: *O Pastor, & idolum.* Cur idolum vocatur pastor, & princeps iste? Sanè idolorum Dæmonia in omni regno suo; hoc solum curarunt, vt homines sibi subiicerent, ab illisque obedientiam extorquerent, & subiectionem. Adeò vt licèt homo, aut fur esset, aut latro, aut adulter, aut scelus ipsum, nihil de hoc curarent idola, si inter hæc, ille & reuerentiam illis exhibebat & subiectionem. De quo sapienter D. August. lib. 2. de ciuitat. Dei cap. 22. post perditos Romanorum mores descri-

August. ptos, aiens: *Omnino Roma perierat perditis moribus; vt ergo non periret, dij custodes eius populo cultori suo dare præcipuè vitæ, ac morum præcepta debuerunt; à quo tot templis, tot ludorum celebritatibus colebantur, vbi nihil Dæmones, nisi negotium suum egerunt, non curantes quemadmodum illi viuerent, imò curantes, vt perditè viuerent, dum tamen honori suo illa omnia metu subditi ministrarent.* Ecce tibi regnum idolorum, regnum Dæmoniorum in quo erat, hoc vnum attendebatur, vt populi illis subiicerentur, illis venerationem exhiberent; de moribus autem aut fuerint perditi, aut probati, nulla illis cura erat. Fuerit quis omnium perditissimus, si addictissimus erat diis, & subiectissimus, hoc quærebatur. Fuerit omnium prudentissimus, & sanctissimus, si vel ratione, vel sanctitate obsistebat, perditè peccabat. O tempora infelicia! Vtinam hoc in idolorum solum regno fuisset: at iuxta Zachariam, pastores, & gubernatores sunt plures, qui ad omnia vitia, seu sanctitatem suorum conniueant, vnam solam subiectionem, & adulatoriam obedientiam spectantes. Hæc ratio status funditus perdet status.

§. XXIII.

Totum aurum absumatur necessum est, in sui defensionem.

INter Salomonis opera, non ignobilia sunt illa, de quibus text. *Fecit quoque Rex Salomon ducenta scuta de auro purissimo*, &c. Non paruam auri vim in faciendis, efformandisve scutis consumpsit. Nec semel, sed frequentissimè auri materia assumpta est, non ad alia armorum genera, sed ad scuta clypeosque efformandos; vt notauit Pineda lib. 5. de rebus Salomon. cap. 6. §. 7. n. 10. Et cur aurum in scutis efformandis, & clypeis, potius quàm in aliis telis insumitur? Vt enim scutum, & clypeus arma sunt defensiua; sic aurum in scutum transformatum ostendit, in sui defensionem, quàm totum infundi debeat. Quot tela facit Vulcanus, quot iacula Mars contorqueat, aurum vbicumque sit, rapiendum spectant, adeò vt necessum sit totum aurum in defensionem sui consumi. Ad quid aliud respiciunt vniuersi bellorum assultus, nisi ad eripiendum aurum? Post debellatum Arphaxad, omnesque eius raptas diuitias, & thesauros, Iudith cap. 2. *Factum est verbum in domo Nabuchodonosor Regis Assyriorum, vt defenderet se.* Diuitiis, & thesauris Arphaxadi auctus Rex Assyrius, cœpit agere cum ducibus suis, *vt defenderet se.* Nec miror, thesauri enim mundi hoc habent, vt debeant absumi in defensionem sui. Vbicumque enim est aurum, eò statim spectant omnia gentium spicula. De bellis Romanorum locutus Petronius aiebat. Iudith 2.

Orbem iam totum Victor Romanus habebat, Petron.
Qua mare, qua terra, qua sydus currit vtrúmque,
Nec satiatus erat, grauidis freta pulsa carinis,
Iam peragrabantur, siquis sinus abditus vltra,
Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum,
Hostis erat, fatisque in tristia bella paratis,
Quærebantur opes.

Quid pulchrius? Expende illa, *Si qua foret tellus, quæ fuluum mitteret aurum, hostis erat.* Quicumque etiam remotissimus, & pacatissimus, & nulli iniurius aurum haberet, statim hostiliter respiciebatur à Romanis, vt opus haberet ab illis se defendere. Quid dico à Romanis? A quocumque aurum respicitur, hostiliter respicitur. Ezechias Rex ostendit Babylonicis Legatis ingentes auri copias. Quid tunc? Ait illi Isaias cap. 39. *Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt*, &c. Aurum enim manifestatum tot, tantosque Babylo- Isai. 39.
niorum exercitus in se excitauit, & traxit, vt vel in defensionem absumptum, se defendere non valeret. Quis non videat argentum, aurumve penè immensum quotannis ab India in Hispaniam deportari? Et quid factum est de tanto auro, & argento? Totum absumptum video in sui defensionem. Ex quo classes aureæ ad Hispaniam veniunt, tot hostes aduer-

sus

suis illam insurgunt, vt totum argentum, & aurum in defensionem absumptum fuerit. Non solùm hostes, sed & dies, & lux ipsa aurum impetit. Vis videre luces dierum in aurum armari? Consule fœneratores, qui commodatorum dies computant, & eorum numerum opponunt, vt maiorem rapiant pecuniam. De iis D. Zeno serm. 1. de Auar. *Hinc vnus pecuniam suam tanquam hamum proponit, vt facultates ad se trahat alienas: quam peregrinantem ferali supputatione nutrire non desinit, vt summam quærat, non quantum commodatio dedit, sed quantum ei pepererint armati numero dies, menses, digiti.* Expende illud, *armati numero dies*; vt numerus dierum additur, sic arma adduntur, quæ pro fœneratoribus spolient auro miserum. Heu infœlicem auri conditionem! Te petunt totius mundi spicula; vniuersi hominum exercitus aduersùs te insurgunt, armantur etiam numero dies, vt fœnus extorqueant. A tot hostibus, vt defendaris, necessum erit, vt te penitus insumas. *Zeno.*

3. *Regum* 9. Ædificauit ergo Salomon Gazer, & Bethoron inferiòrem, & Baalath, & Palmiram in terra solitudinis. Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, & erant absque muro, muniuit & ciuitates curruum, & ciuitates equitum, & quodcumque ei placuit, *&c.*

§. XXIV.

Non sic, quæ in externis est, vt quæ in internis est infirmitas præcauenda.

VIde quàm multus Salomon est in ædificandis, muniendis, muroque cingendis ciuitatibus, quippe ait: *Et omnes vicos, qui ad se pertinebant, & erant absque muro, muniuit*, &c. Non passus est vel viculum cuiusuis oppidi sui esse absque muro, & validissima munitione. Vtinam sic muniret animam, & murum poneret infirmitati carnis, quæ sola potest hominem in irreuocabile præcipitium dare. Muros posuit ciuitatum externarum vicis, de quorum infirmitate illud constat saluatoris dictum Ioan. 11. *Infirmitas hæc non est ad mortem.* (*Ioan. 11.*) Planè infirmitates, & defectus, & ruinæ externorum bonorum non sunt ad mortem, non sunt ea, quæ mortem æternam afferunt, quæ sola mors apud cordatos homines reputatur. Infirmitas autem animæ, hæc mortem æternam infert, & præcipitium irreuocabile. Cæci autem homines de hac fulcienda, munienda minimè curant, toti positi in externorum bonorum defectibus, & infirmitatibus tollendis, curandis. Hanc stultitiam damnat D. Aug. lib. 3. de ciuit. Dei cap. 1. aiens: (*August.*) *Hæc sola mali deputant mala, quæ non faciunt malos; nec erubescunt inter bona, quæ laudant, ipsi mali esse, qui laudant; magisque stomachantur, si villam malam habeant, quàm si vitam. Quasi hoc sit hominis maximum bonum habere bona omnia præter se ipsum.* Erubescit homo in malo pallio, in malo equo, in mala domo, in malo, & infirmo oppidulo; & non erubescit in se ipso malo, & infirmo, & per vitia, & scelera raptato. Totisque viribus curat, vt pallium melioretur, equus pascatur, domus ruitura muniatur, villa validis muris cingatur, ne hostibus pateat. De animæ autem infirmitate tollenda, eiusque vita melioranda, confirmanda, nullam rationem, aut curam habet. Planè *magis stomachatur, si villam malam habeat, quàm si vitam.* Et qui de muris ponendis in villa, siue in vinea multa disputat, multa tractat. De muris ponendis internæ animi infirmitati nec verbum facit. Heu cæcitas humana! Quàm aliter sapiens illa Dei amatrix Cant. 8. clamabat: *Ego murus, & vbera mea turres.* (*Cant. 8.*) Non in vicis ciuitatis, non in villis, non in arcibus, non in vineis, neque in hortis, sed in se muros, & turres demonstrabat. Sed quibus hos in se murus præmonstrat? Hominibus sæcularibus, quorum studium totum est, in muniendis, & confirmandis iis bonis externis temporalibus. Ait ibi Honorius: (*Honorius.*) *Anima doctrinis Prælatorum vt lapidibus opificum ædificata, & exemplis patrum ornata clamat sæcularibus: Vos qui in sæculi negotiis laboratis, meo exemplo in spiritualis vitæ requiem intrate. Quia ego priùs vobis similis, in peccatis labilis, facta sum vt murus in spiritualibus stabilis.* Eos vocat, qui in sæculi negotiis laborant, nimirum, qui in bonis temporalibus acquirendis, conseruandis, in domibus fulciendis, in vineis, seu villis muro cingendis, vt rapacium manus euadant. Hos nimirum vocat ad se, quæ sola magis attendit spiritualia, in quibus murus facta est, ne labatur, ne à contrariis expugnetur, & in veram ruinam abeat. Huc etiam spectabat Dauid, vbi perpetrati sceleris pœnitens sic clamat Psalm. 50. *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem.* (*Psalm. 50.*) Ecce tibi quando totus erat in obtinenda venia peccati sui, in consequenda ex Deo misericordia, illud clamat, quòd ædificentur muri Hierusalem. Cuius Hierusalem? An terrenæ illius ciuitatis, quam fecerat sui imperij Aulam? Absit, sed de intima Hierusalem, nempe de anima sua agit, cui muros apponi magis optat, ne iterum expugnetur à contrariis. Dicebat ibi Vrbanus IV. Pont. Max. *Vt ædificentur muri Hierusalem. Illius scilicet interioris Hierusalem, quæ est anima mea. Hæc est enim illa Hierusalem, quæ ædificatur vt ciuitas, pro qua supplico tibi animarum benignissimo amatori.* (*Vrban. IV.*) Equidem bonus Dauid expertus animæ ruinas ab hostibus sibi illatas, non sic curat muros ponere externis oppidis, vt animæ suæ, quam magis amat munitam esse, & cinctam muro impenetrabili.

3. *Regum* 9. Vniuersum populum, qui remanserat de Amorrhæis, & Hethæis, & Pherezæis, & Heuæis, & Iebusæis, qui non sunt de filiis Israël: horum filios, qui remanserant in terra, quòd scilicet non potuerunt filij Israël exterminare, fecit Salomon tributarios vsque in diem hanc. De filiis au-

tem Israël non constituit Salomon seruire quemquam, &c.

§. XXV.

Felix, qui in aliorum periculis ipse cauet.

DE exterminandis Chananæorum nationibus nonnulli remanserant, quos tributarios fecit sibi Salomon, dicente textu: *Horum filios, qui remanserant, quos scilicet non potuerunt filij Israël exterminare, fecit Salomon tributarios.* Et miror, quod inter Salomonis felicia, hoc reputetur, quòd inter Israëlitas reprobæ Chananæorum nationes remanerent, quæ tributum Salomoni soluerent. An non felicius fuisset, quòd omnes illi penitus essent exterminati. Qualem felicitatem Salomoni darent reproborum hominum reliquiæ illi sub tributo facti? Equidem in reliquiarum illarum subiectione, & fræno tributi, præ oculis quotidie habebat Salomon, & omnes Israëlitæ, quid mali pariant peccata. Qui enim potentissimi illius regionis domini fuerat, propter scelera à Deo castigati, nunc in seruitutem miseram redacti, soluentes tributa admonebant suos dominos, vt vel in alieno capite scelerum videant vsuras, quod non paruæ erat fœlicitatis. Quam spectans Clemens Alex.

Clem. Alex. lib. 1. Stromat. cap. 13. fatur: *Fuerunt autem Hebræi spectatores malorum, quæ patiebantur alij, Dei potentiam citra vllum periculum discentes.* Quid fœlicius? Dei potentiam in puniendis delictis non in suo, sed in aliorum discebant capite. quod non paruum beneficium est diuinæ bonitatis. Percussurus Ægyptios Deus Exod. 7.

Exod. 7. mandabat: *Tolle virgam tuam, & extende manum tuam super aquas Ægypti, & super fluuios eorum, & riuos, ac paludes, & omnes lacus aquarum, vt vertantur in sanguinem.* Castigaturus Ægyptios super aquas iubet virgam leuari; cur non magis super ipsos Ægyptios? Ait Macharius Philadelph. orat. de cruce apud Grethserum

Machar. tom. 2. *Neque prima plaga in homines sæuit: neque sine præmonitione, & prædictione iram suam infert, quippe cui propositum esset, eos, partim aliorum periculo ad meliorem mentem traducere,* &c. Hoc beneficus, & misericors Dominus volebat, vt homines non suo, sed alieno periculo cauere sibi discerent. Hinc Matth. 21. dicebat Dominus

Matth. 21. Iudæis: *Auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.* Liberum fuerat Deo à principio dare regnum Dei genti facienti fructus eius; cur maluit illud primum malis dari, & post ablatum illis tradi bonis? Faciebat hoc ad maius gaudium, & fœlicitatem bonorum, quod in aliorum spoliatione, & supplicio Dei mores edifcerent. Ex quo D. Zeno lib. 2. ser. 27.

Zeno. ait: *Eorum exemplum fratres fortiter fugite; simulque gaudete, quod alienis plagis Dei discitis disciplinam.* Hoc gaudium sit, hoc sit hominis fœlicitas, quòd in alieno capite videat, & quo caueat sibi.

§. XXVI.

Seruitus fugienda viro ingenuo supra omnia temporalia.

CHananæorum reliquiæ & sub tributo erant, & seruiebant operibus Salomonis, quibus nullus permittebatur seruire Israëlita. Ait text. *Horum filios, qui remanserant in terra, &c. fecit Salomon tributarios. De filijs autem Israël non constituit Salomon seruire quemquam, &c.* Non filij Israël, sed filij Chananæorum permittuntur à Salomone seruire. nec miror, viro enim ingenuo durior est seruitus supra omnia mala mundi. Quis nesciat Iacobi fœlicitatem apud Laban socerum suum? De illo ait text. Gen. 30.

Dilatatus est homo vltra modum, & habuit greges multos, ancillas, & seruos, camelos, & asinos. *Genes. 30.*

Inter hæc tamen ait de illo textus Genes. 31.

Surrexit itaque Iacob, & impositis liberis, ac coniugibus suis super camelos abijt. *Genes. 31.* Et cur prudens vir abire voluit à domo, & terra, in qua adeò augebantur eius diuitiæ? Ibi crescere videbat in dies bona sua, & supra modum augeri substantiam, cur aliò ire festinat? Quid illum inde abire facit? Ait Rupert. lib. 3. in Exod. cap. 35. *Iacob sex annis pro gregibus Laban seruiuit, in septimo libertate sua seruata exiuit, magis eligens cum patribus suis Abraham & Isaac peregrinari, quàm in terra, vel cognatione patrum suorum plura seruiendo lucrari. Hac ingenuitas patris illam suis posteris apud Dominum thezaurizauit, quatenus eos defendat lex, vt nemo ex illis vltra sex annos cogatur seruire.* Expende illa: *Magis eligens cum patribus suis peregrinari, quàm in terra sua plura seruiendo lucrari.* Sic seruitutem detestabatur supra omne exilium. Licèt enim apud Laban in terra, & cognatione sua videret sibi supra modum augeri diuitias, quia tamen ibi seruiebat, nuntium misit diuitijs, & paupertatem, & exilium elegit, vt fugeret seruitutem. Vtinam hanc ingenuitatem ebiberent omnes eius posteri. imò & Abrahami filij! Clamabant illi Exod. 14. *Multo melius erat seruire Ægyptijs, quam mori in solitudine.* *Exod. 14.* Quæ verba pulchrè tractans Orig. homil. 5. in Exod. fatur.

Orig. *Quia dicunt, melius fuerat nos seruire Ægyptijs, quam mori in eremo, tentationis, & fragilitatis hæc verba sunt. Alioquin falsum est. Longè enim melius est in eremo mori, quàm seruire Ægyptijs. Qui enim in eremo moritur, hoc ipso, quod separatus est ab Ægyptijs, & recessit à rectoribus tenebrarum harum, habet aliquem profectum.* Nunquam à præstanti animo venit, quòd seruitutem præferas vel morti; meticulosus, & infirmus amet magis seruire, quàm mori. At qui valido spiritu est, & sana mente, semper amabit magis in mortis periculis esse, quàm in seruitute. Vt hinc discas, quàm viles sint, qui volunt magis in cupiditatum versari seruitute, quàm in libertate filiorum Dei, licèt in hac moriendum sit.

3. *Regum* 9. Filia autem Pharaonis ascendit de ciuitate Dauid in domum suam, quam ædificauerat ei Salomon; tunc ædificauit Mello.

Offere

Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos, holocausta, &c.

§. XXVII.

Continentia validissimum munimentum est aduersùs hostes.

MEllo siue murus fuerit, siue munitio aliqua alia validissima, vt mauult noster Pineda lib. 5. de reb. Salom. cap. 11. ædificatum dicitur, cùm filia Pharaonis in domum suam à ciuitate Dauid fuit translata. Dicit namque text. *Filia autem Pharaonis ascendit de ciuitate Dauid in domum suam, quam ædificauerat ei Salomon: tunc ædificauit Mello.* Et qualis hæc coniunctio est, nempe Mello ædificati, & filiæ Pharaonis ascendentis in domum suam? Quid est mysterij, quod ingressui filiæ Pharaonis in domum suam adiungatur Mello ædificatio? In illo filiæ Pharaonis ingressu ostenditur adhuc Salomon continentiæ virtute clarus, vt qui in vna hac vxore filia Pharaonis suas delitias habebat, nec dum se perditè multis aliis mulieribus traderet. Vbi autem eius continentia in hac vnicè dilecta ostenditur, meritò adiungitur Mello, siue murus sit, siue munitio alia, ædificatus; est enim in hominis continentia adeò validus murus, seu munitio, quæ ab hostibus minimè expugnari valeat.

Isai. 26. Isaias cap. 26. *Vrbs fortitudinis nostræ Sion Saluator, ponetur in ea murus, & antemurale.* Quando Saluator factus est nobis vrbs, aut ciuitas refugij, adhuc dicitur, quòd murus ponetur in ea. Et qui murus potest poni, qui Saluatorem in nobis valeat conseruare? Ait D. Bernar.

Bern. serm. 3. in dedicat. Eccles. *Vrbs fortitudinis nostræ Sion (ait Propheta) Saluator, ponetur in ea murus, & antemurale. Murus continentia, antemurale patientia est. Bonus continentiæ murus, qui sic vndique circumdat, & circumcingit; vt nec per oculorum fenestras, nec per cæteros sensus detur ingressus morti.* Vbi continentia est, ibi murus aheneus est, ibi est adeò valida munitio, quæ ab hostibus expugnari nequeat. Crede mihi per continentiam tutissima stant & bona animi, & bona corporis externa. Dauid Psalm. 50. dum patrati adulterij agit pœnitentiam, illud intonat:

Psalm. 50. *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem.* Stabant adhuc muri Hierusalem, necdum arx Sion diruta erat; quid est igitur quòd in pœnitentia sua petit vt ædificentur muri Hierusalem? Equidem vt suam incontinentiam deflebat, simul credebat sine continentia nullos muros, nullam munitionem in regno mansisse, sed omnia iuisse perditum; ideo optat, vt reædificarentur. Ait Agellius ibi:

Agellius. *Orat, vt mons domus Domini intra Hierusalem includatur muris, vt in medio vrbis liceat videre montem, super quo tanquam in arce templum extruatur. Verebatur enim, ne templi extruendi, & diuinæ habitationis felix illud promissum, quo promisso spes posteritatis, & regni sui successio nitebatur, hoc admisso scelere irritaretur.* Prudenter abiecta continentia putabat decidisse muros vniuersos, quibus conseruabantur bona à Deo vel in re, vel in promissione profecta. Quæ enim regni munitio, qui murus, quæ arx, quæ seps bonorum manere potest, vbi non manet continentia? Vnde meritò iam contra lasciuiam stans petit illos instaurari muros, qui voluptati se opponunt, & nos in virtute faciant esse. Quod notans Vrbanus IV. Pont. Max. ibi ait: *Absque meis meritis mihi dabis Domine, & ædificentur animæ meæ muri, qui stabiliuntur principaliter, & consurgunt de fide viua, spe certa, charitate non ficta. Fac etiam vt & muri huius mundanæ Hiericho, in me funditus destruantur, & nunquam de cætero reparentur; quoniam tu Domine per Iosue maledictionis sententiam protulisti in eos, qui muros huius Hiericho suscitarent. Ædificat enim diabolus muros istos de luto voluptatis, palea vanitatis, & latere cupiditatis. Per te ergo muri isti Hiericho destruantur in me, & ædificentur muri Hierusalem supradicti.* Vt muros Hiericho putat voluptates, & carnales cupiditates; sic his oppositos muros Hierusalem credit ex continentia consistere, & castitate. Hos ædificari postulat in anima; illos maximè detestatur, vt qui irreparabilem ruinam, & æternam perditionem sapiunt, si cœperint reædificari. Vrban. IV.

§. XXVIII.

Externarum operationum pretium de robore intimarum virtutum sumitur.

POst muratas à Salomone vrbes, post ædificata fortalitia, nimirum Mello, & alia, statim adiunguntur oblationes, & sacrificia, cùm ait: *Tunc ædificauit Mello. Offerebat quoque Salomon tribus vicibus per annos singulos, holocausta, &c.* Et quid holocausta, & oblationes cum muris, cum fortalitiis præmissis? Equidem magnum ibi iam pretium oblationum, sacrificiorumque ostendebatur, ex robore ortum intimarum animæ virtutum. Psalm. 50. ait Dauid: *Benignè fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem. Tunc acceptabis sacrificium iustitiæ oblationes & holocausta, &c.* Petit primùm murorum ædificationem, qua posita, statim asserit ex tunc sacrificia & holocausta acceptabilia Deo. Nisi enim de firmitate, & robore internarum virtutum externa opera non acceptantur. Vt dicat Vrbanus Pont. Max. ibi: *Tu Domine solus es, qui fidem quasi fundamentum murorum istorum infundis; spem velut parietem erigis, charitatem tanquam inexpugnabilia propugnacula construis. Et hoc est pernecessarium mihi, vt in me ædifices dictos muros; nam antequam ædificati fuerint, gratum non habebis de manibus meis quicquam. Sed ædificatis firmiter in mea interiori Hierusalem dictis muris, tunc acceptabis. Quia antea acceptabile non habebis sacrificium iustitiæ.* Priùs necessum est, vt internarum virtutum fidei, spei, & charitatis muri in anima ædificentur, vt opera externa inde acceptabilia fiant. Quò spectans Psalm. 28. clamat: *Afferte Domino filij Dei, afferte Domino filios arietum.* Non à seruis, non ab ancillis petit, vt afferant agnos Deo offerendos, sed id munus à filiis requirit. Et cur non potius à seruis petit, vt afferant, quàm à filiis? Ait D. Basil.

Psalm. 50. — Vrban. IV. — Psalm. 28.

Basil. ibi: *Afferte itaque Domino non omnes, neque ex omnibus, sed filij Dei. Eximia quadam dona quæsiturus est, & hac gratia eximios quærit, qui offerant.* Vbi acceptabilia, & præstantia opera externa expectantur à Deo, necesse est, vt à præstantibus virtute fiant. In quibus enim fides, & charitas præcessit, qua Dei filij simus, & clamamus, Abba Pater, inueniri possunt opera externa, quæ Deo in pretio sint. De internis namque virtutibus animæ externa opera pretium accipiunt. Genes. 8. Genes. 8. *Ædificauit Noë altare Domino, & tollens de cunctis pecoribus, & volucribus mundis, obtulit holocausta super altare, odoratusque est Dominus odorem suauitatis.* Odor à crematis carnibus effusus dicitur fuisse Deo suauis, & gratus. Et vnde Deo placere potuit igne absumpta caro? Chrysost. Ait D. Chrysost. ibi: *Vide quomodo animus offerentis fumum, & nidorem, & omnem, qua inde nascitur, in suauitatem, multa fragrantia implebat. Idcirco & Paulus dicebat, scribens, quòd bonus odor Christi sumus.* Animus Noë plenus fide, plenus charitate faciebat, vt vel fumus ab eo oblatus, Deo suauissimus, & gratissimus existeret.

3. *Regum* 9. Classem quoque fecit Rex Salomon in Asiongaber, quæ est iuxta Ailath in littore maris rubri in terra Idumææ. Misitque Hiram in classe illa seruos suos nauticos, & gnaros maris, cum seruis Salomonis. Qui cùm venissent in Ophir, sumptum inde aurum quadringentorum viginti talentorum, detulerunt ad Regem Salomonem.

§. XXIX.

Baptismus, & Pœnitentiæ lachrymæ nos in perfectissima quæque obtinenda deducunt.

VNum è Regibus Israël Salomonem inuenio, qui classem fœliciter in mare mitteret, vt per aquas ingentes auri thesauros acquireret. Sic enim ibi: *Classem quoque fecit Rex Salomon*, &c. Et cur vnus Salomon è Regibus Israël per maria immensa superata nauibus diuitias conquisiuit? Fuerit in eo ardentior diuitiarum cupiditas, propter quas immensas aquarum vertices deglutiret; at vt vnicè repræsentabat Christum, sic vnicè per aquas fœliciter currit ad præstantiores conquirendas diuitias. A Christo enim Iesu vel aquæ baptismi, vel aquæ lachrymarum nos in solidiora bona deducunt. Nec est, qui nisi per has aquas grandia bona participet. Dicit Psalm. 103. Psalm. 103. *Saturabuntur ligna campi, & cedri Libani, quas plantauit. Illic passeres nidificabunt. Herodij domus dux est eorum.* Arnobius ponit: *Fulica domus dux est eorum.* Quippe passeres, nimirum fideles in Christo, qui pennis fidei ad alta feruntur, ij ad altissimas cedros currunt, vt in eis nidificent. Non tamen volant, nec ad alta eleuantur sine duce; *Fulica enim domus dux est eorum.* Et cur fulicæ domus, & non magis Aquilæ domus dux est eorum, qui ad alta tendunt? Fulicæ domus, nempe nidus in aquis construitur, & aquis innatans pullos suos nutrit, vsque in perfectum deducat. Meritò ergo Christi fidelibus in altum volantibus dux ponitur nidus fulicæ, qui vt aquis innatat, sic ostendit fidelibus nihil magnum euenturum nisi per aquas aut lachrymarum, aut baptismi. Ait ibi Arnobius: *Passeres ideo Christiani nuncupantur, quia cælestia, & alta petentes, sic sese iungunt conuersationibus hominum, vt fugiant ipsos homines. In quorum domibus nidificare probantur, in his passeres qui nidificant, fulicæ domus dux est eorum. Fulica in aqua manet, in aqua nidificat, in aqua viuit, & aqua domus eius est. Horum ergo passerum fulicæ domus, id est, aqua ipsa dux eorum est.* Nisi enim fideles ab aquis, & per aquas ducantur, ad magna, & præstantia bona nequeunt peruenire. Vis homo cælestia, & imputribilia bona perquirere, quæ tibi nunquam eripi possint? Duo tibi maria ostendunt viam, nimirum & Baptismus Christianus, & lachrymæ piæ; hæc si tranas maria, his si te fluctibus committis, procuIdubio peruenies non ad vellus aureum fabulosum, sed ad vera bona, & indefectibilia. Magdalenæ dictum est illud Luc. 10. *Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.* Quanta hæc fœlicitas ad optimum nunquam perdendum peruenire? Et qui dux Mariam in tantum bonum deduxit? An fulicæ domus? Equidem prudens illa vt cognouit Iesum mensæ Pharisæi accumbentem Luc. 7. stetit retro pedes eius, & nauim animæ suæ fluctibus committens, *lachrymis cœpit rigare pedes eius.* Ne miremur inde in tanta bona venisse, à quibus nunquam sit casum. Ad hæc ait D. Machar. hom. 25. *Maria sedit iuxta pedes Domini plorans. Inquit enim: Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. O pretiosas illas margaritas in destillatione beatarum lachrymarum! O societatem arctam sponsæ erga sponsum animarum? Hanc imitare.* Huius fœlicissimæ fulicæ nidum sequere homo tuæ viæ ducem; quæ in aquis nidificans, & sese lachrymarum fluctibus committens ad ea peruenit bona, quæ minimè auferentur illi.

§. XXX.

Non sæcularibus, sed cœlestibus inhiandum bonis.

AD aurum conquirendum Salomon in nauibus ibit; dicit namque: *Classem quoque fecit Rex Salomon*; illas conquirens diuitias, quæ non nisi in nauibus possent acquiri. Inuenio immensam vim auri à Dauide congregatam, quam reliquit filio; sed Dauid aurum suum ab hostibus in gladio, & hasta, non in nauibus acquisiuit. Cur ergo Salomoni non similiter datum est, vt in gladio aurum ex hostibus acquirat, sed magis vt illud in nauibus quærat? Ostendebatur iam in Salomone Christianis, vt ipsi inæstimabilia cæli bona conquirere debent, vt nimirum quasi in nauibus consistentes illa perquirant. Dicebat Psalm. 106. *Qui descendunt*

mare

mare in nauibus facientes operationem in aquis multis. Ipsi viderunt opera tua Domine, &c. Diuinorum arcanorum thesauri illis dicuntur dati, qui mare in nauibus descenderunt; non qui pedibus, manibusve natantes maria tranant, sed qui nauibus fluctus scindunt, ad Dei bona perueniunt. Et cur non qui manibus pedibusve natant, sed qui nauibus veniunt, placent Deo? *Machar.* Ait D. Machar. homil. 44. *Sicut autem qui sunt in naui, non hauriunt, aut bibunt è mari, nec ex eo victum, aut vestitum sumunt; sed aliunde important in nauem: hoc modo Christianorum animæ, non è sæculo isto, sed desuper è cælo cibum cælestem, & indumenta capiunt spiritualia.* Qui mare descendunt in nauibus, hoc habent, vt nihil ad potum cibumque ex mari sumendum expectent; sed omnia sibi necessaria aliunde trahunt. Sic fideles in mundo sint, tanquam nauigantes in mari, nihil à mundo expectent, nihil inde sumant; sed è terra viuentium, è cœlesti portu omnia habeant, quo securi, & læti in Dei gaudia intrabunt. Qui enim natat per maria, necessariò aliquid sugit ex mari; qui in naui est, hoc maximè cauet, ne quid ex mari bibendum hauriat. Quam curam qui in mundo habet, ne quid de mundo sugat, maximè Deo placet. De forti, & fœlici illa fœmina dicebat Prouerb. 31. *Prouerb. 31.* *Facta est quasi nauis institoris de longè portans panem suum.* Non de vicinis aquis maris, non de præsenti mundo, sed de longinquis cœli regionibus cibum sibi parabat. Circa quæ Diuus Hieronym. *Hieron.* *Facta est ergo anima sancta quasi nauis, quæ transit desiderio fluctus sæculi præsentis; solaque se in cælis accipere sperat æterna. De qua rectè dicitur: Quia de longè portat panem suum; quia in cunctis, quæ bona agit; æternam solummodo retributionem expectat, solam viui panis saturitatem desiderat. At contrà in proximo panem suum recipit, qui in eo, quod iustè viuere videtur, humani fauoris præmia expetit. De qualibus ait: Receperunt mercedem suam.* In maris fluctibus maneat summersus, qui de maris fluctibus bibit, quando enim non summergitur nauis maris fluctibus plena? Illa fœliciter portum pertingit, in qua non de mari, sed de cœlo bibitur, & viuitur.

§. XXXI.

Humana auaritia nullis terminis concluditur.

PRomissa fuerat sæpe Israëlitis terra lacte, & melle manans, cuius promissionis adimpletionem perfectam Salomon obtinuit. Quid inde in terra promissionis adepta quieuit? Imò ait textus: *Classem quoque fecit Rex Salomon*, &c. Non contentus terra, & maria tentauit classibus exarare, ne quid esset in mundo auri, quod non traheret. Proh auaritia humana! Nullis terminis, nullis limitibus concludi gaudes. Multus est D. Ambros. lib. de Elia cap. 19. in rem hanc; *Ambrof.* ait enim: *Quis vos homines nauigare compellit? Mare non ad nauigandum fecit Deus, sed propter elementi pulchritudinem. Latiùs pelagi fudit æquora, certè vt freto includeret terras, ne longius tu vagus, & exuberrares. Piscibus dedit, non hominibus perambulare semitas maris. Ad escam tibi mare datum est, non ad periculum. Cur tibi periculum generas de voluptate? Cur inquietas mundi altiora secreta? Cur tentas frequenter innoxia æquora, irritas procellas? O inexplebilis auaritia mercatorum!* Nullos veretur terminos auaritia, audet & super tumentes maris fluctus ambulare, vt aliquod lucrum faciat. Inundationes maris vt lac sugent, dummodò perueniant homines ad thesauros. Fallar, si quæ alia creatura auaro sit effrænatior. Isaias cap. 23. auaris hominibus dicebat: *Isai. 23.* *Erubesce Sidon, ait mare.* Erant Sidonij auarissimi mortalium, quibus mare ipsum ruborem infundere tentabat. Et vnde mare ruborem infunderet Sidoniis? Quia ipsorum auaritia maris fluctibus effrænatior inueniebatur. Rem tractat D. Ambros. suprà fatus: *Ambrof.* *Erubesce Sidon, dixit mare. Tanquam fatigati elementi vox ista dicentis est: Erubesce Sidon, hoc est, meos fluctus arguis, cum sis ipse fluctibus inquietior. Verecundiores venti sunt, quàm vestræ cupiditates. Illi habent otia sua; nunquam vestra quærendi studia feriantur. Et cum otiosa tempestas est, nunquam vestra otiosa sunt nauigia. Versatur vnda sub remige, quæ quandoque quiescit à flamine.* Citius & venti, & tempestates maris fluctibus parcunt, quàm cupiditas auari, quæ nullo tempore desinit maria nauibus grauare.

§. XXXII.

Auaritia in magnanimis largitatem æmulatur, vt in pussillanimis frugalitatem.

ECce tibi in Salomone amor auri quid faciat, nimirum: *Classem quoque fecit Rex Salomon*, &c. *Misitque Hiran in classe illa seruos suos nauticos, & gnaros maris cum seruis Salomonis.* Classem non paruam nauium aggreditur Salomon in mare mittere pro trahendo auro; & in classe non solùm seruos suos alit, sed & seruos Hiram. Et quis ignoret, quantum auri consumitur, in construenda, & ornanda classe, in nautis, & militibus sustentandis, alendis? De muliere forti, & magnanima dicebat Prouerb. 31. *Facta* *Prou. 31.* *est quasi nauis institoris de longè portans panem.* Nauis facta est non classis, quæ multis nauibus constat, in quibus nautæ plurimi, & milites, & duces. Et quando magnanima illa fœmina naui vna contenta est; cur Salomon amantissimus auri tantum auri insumi gaudet, vt integram classem faciat pro acquirendo auro? Cur non magis tot sumptibus auri parcit? Vt Salomon erat magnanimus, & cor habebat regale, non potuit auaritia in illo non assumere faciem largitatis contemnendo sumptus auri, sed pro maiori auri cumulo venando. Ecce tibi auarissimi hominis verba apud Luc. cap. 12. *Destruam horrea mea,* *Luc. 12.* *& maiora faciam.* In destruendis horreis, & maioribus efficiendis ingentes erant sumptus necessarij. Et vnde auarissimus homo ad ingentes sumptus faciendos animatur? Quis ab auaro animo grandiora ædificia aggredienda expectaret? Ne miteris, est enim auaritia, quæ sciat largitatis mentiri faciem. Quando enim auaritia in magnanimum cadit, tum ingentes aggreditur sumptus, & ipsum aurum videtur contemnere, &

abiicere,

abiicere, sed pro habendo maiori cumulo auri. Aiebat de quodam Herodis aulico Hegesippus lib. 1. cap. 41. *Se immersit in Iudæam vir, Lacon-gonere, Euricles nomine, nimis cupidus opum cærumque pro negotio contemptor, vbi maiora potiundi spes refulgebat.* Quid pulchrius in rem præsentem? Et hic homo datur nimis cupidus opum, & simul illarum contemptor, & dilapidator, sed vbi maiora potiundi spes erat. Sunt sunt auarissimi homines valde magnanimi, qui in sumptibus faciendis, in profusionibus pecuniarum videntur largissimos quosque æmulari. Sic in magnanimis viris auaritia nouit largitatis mentiri faciem; vt in angustis, & pusillanimis cordibus sobrietatis mentitur faciem. De illa enim canit Prudent. in Psychomachia. Hegesip.

———*Toruam faciem, furialiaque arma*
Exuit, inque habitum sese transformat honestum:
Fit virtus specie, vultuque & veste seuera:
Quam memorant frugi, parcè cui viuere cordi est.
Et seruare suum, tamque nil raptet auarè,
Artis adumbrata meruit ceu sedula laudem.
Quod rapere, & clepere est, auidéque abscondere parta
Natorum curam dulci sub nomine iactat.

Sic in angustis animis auaritia induit faciem sobrietatis, & prouidentiæ; quæ in magnanimis se tenebat ex parte largitatis, & magnificentiæ, dum ob maius lucrum largè spargit. Quot ego noui auarissimos, & nihilominus & simul ingentium sumptuum contemptores pro negotio, vbi spes maioris lucri arridebat? Et quot vidi tenacitatis vitium sobrietatis, & parcimoniæ specie palliantes!

3. *Regum* 10. Classis Regis per mare cum classe Hiram semel per tres annos ibat in Tharsis, deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & simias, & pauos. Sed & classis Hiram, quæ portabat aurum de Ophir, attulit ex Ophir ligna thyina multa nimis, & gemmas pretiosas. Fecitque Rex de lignis thyinis fulcra domus Domini, & domus Regis, & citharas, *&c.*

§. XXXIII.

Nullum facinus non æmulatur & patrat auri amator.

CVm auri, argenti, eborisque diuitiis non otiose ad Salomonem simiæ afferebantur, cùm dicit: *Deferens inde aurum, & argentum, & dentes elephantorum, & simias.* Cuienim tantum diuitiarum, tantum auri veniebat, simul simiæ veniebant, vt ostenderetur quàm futurus esset omnium facinorosorum imitator, qui adeò aurum amabat. Dicebatur antiquitus Iulianus ille Imperator Apostata simia purpurata, teste Cœlio Rhodigino, & crediderim hoc illi cognomen obuenisse non alia ratione, nisi quòd Deorum, quos colebat, facinora & turpissimè, & ridiculissimè imitabatur. Et quod facinus à Diis gentium perpetratum est, ad quod non ferantur amatores auri? Dicebat Psalm. 113. *Simulacra gentium argentum, & aurum, opera manuum hominum.* Quid inde? Statim addit: *Similes illis fiant, qui faciunt ea, & omnes, qui confidunt in eis.* Ecce tibi cum idolorum auro simul adiungitur conditio simiarum; vt qui aurum colant, & mores æmulentur eorum, qui coluntur in auro. Ex quo D. Zeno lib. 1. serm. 15. ait: *Non est opus ire per singula, cum vno exemplo noscantur vniuersa eius mala, Propheta dicente: Idola gentium argentum, & aurum. Vnde apparet eum qui diligit aurum, & argentum, non tantum Deos colere, sed eorum mores, & actus imitari.* Quippe vt aurum est in idolis gentium; sic amatores suos imitatores, & simias facinorum à diis gentium patratorum facit. Et cuius facinus non imitetur auri amator? Omnium perditissimus, & flagitiosissimus Iudas venditurus pro argento Regē cœlorum, clamabat Matth. 25. *Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam?* Obstupescis perditi hominis facinus, scio, quòd si amas videre tanti facinoris simiam, quæ totum illud repræsentet factum, inuenies planè eam inter auaros, inter amatores auri. Crede mihi, qui post aurum abeunt, simiæ Iudæ sunt, eius referentes & gestus, & voces, & facinus. Ait Origen. homil. 35. in Matthæum: *Opportunè hoc veteris exemplo ad omnes, qui quodcumque peccatum faciunt propter auaritiam, & causam pecuniarum, aut alicuius lucri Verbum Dei tradunt, & contemnunt. Nam huiusmodi homines quasi manifestè clamare videntur, & dicere virtutibus aduersariis præstantibus lucrum: Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam?* Planè quot amatores auri sunt, tot simiæ præsentissimæ sunt Iudæ, quæ eius & gestus, & voces repræsentant & facinus. Nihilque inuenies in Iuda, quod simile auari homines quotidie non faciant. Psalm. 113. Zeno. Matth. 25. Orig.

§. XXXIV.

Inutilitas auri ad verum, & solidum hominis bonum ponderatur.

ITaque classis deferebat Salomoni, *aurum, argentum & dentes elephantorum, & simias.* Inter tot cumulos diuitiarum simiæ erant, & simiæ perseuerabant, nec ab auro, neque ab argento, aut ebore, aut lapidibus, aut lignis pretiosis simiarum vilitatem exuebant, & in bonum aliquod commutabantur. Scitum illud semper est à Luciano prouerbialiter dictum, vt testatur Rhodiginus, nimirum: *Simia semper est simia, licet aurea habeat symbola.* Crede mihi, nullo auro, nullis gazis simia suam obteget vilitatem. Si vilis es, si ridiculus, si fatuus, nil tibi proderit totum mundi aurum, vt alius appareas. Ad hæc dicebat D. Greg. Nissen. hom. 4. in Ecclesiasten. *Fingamus simul repentè omnia facta esse aurea, terram, arenam, montes, campos; quid per hac vita accedet ad beatitudinem? Ex eo est ne vlla* Nissen.

spes

spes, vt qui viuit tantam habens vim auri, sit sapiens, ingeniosus, scientia praeditus, Deo charus, modestus, purus, impatibilis, cuiusuis quod ad vitium trahit expers, & minimè capax? An hoc quidem minimè; sed vt sit potens corpore, & vitam extendat in multa saecula, senio non confectus, & morbo minimè affectus, nullique calamitati obnoxius. Sed nemo est adeò stultus, vt hac existimet adesse hominibus, si in summa copia pecuniae materia liberè omnibus perfundatur. Planè qui simia est, etiam inter aurea symbola simia erit, hoc est, qui vilis, qui ridiculus, qui irrationalis, qui infirmus, qui imbecillis, etiam inter auri aceruos inuenietur talis. Pulchrè dicebat Ecclesiastes cap. 5.

Eccl. 5. *Vbi multa sunt opes, multi sunt, qui comedunt eas. Et quid prodest possessori, nisi quod cernit diuitias oculis suis?* Nulla alia vtilitas venit ad possessorem ex diuitiis, nisi quaedam leuissima oculorum oblectatio. Quod expendens D. Zeno

Zeno. lib. 1. serm. 14. ait: *Vellem scire tamen, tanta auri rabies, quid voluptatis habeat, suo cultori quid praestet. Febrem non extinguit: morbos non discutit; vulneribus non medetur; dolores non tollit; mortem non repellit, nisi quod sanos occidit; nec manducatur aliquando, nec bibitur, nec in infernum cum suo pradone descendit. Solum quod oculos infelices, inanemque conscientiam ad hoc, in maligni fulgoris cupidinem, dira spe potiundi praecipitat, ne gratis homo videatur occisus.* A nullo te malo aurum liberat, nullum tibi bonum acquirit, nisi vanum oculorum lenocinium, quo praecipitaris in ruinas.

§. XXXV.

Diuitiae vt fugacissimae.

AVro, argento, ebori, lapidibus pretiosis meritò pauones adiunguntur; afferebat enim Salomonis classis: *Aurum, argentum, dentes elephantorum, simias & pauos.* Meritò, inquam, tantis diuitiis pauus adiungitur, vt qui diuitiarum ostendat volatilem fugam. Dicit enim de pauo Constantinus Manasses in Annal.

Manasses. *Pulchritudinem suam ostentabat pauus, alas habens aureas: lucebat coloribus multis; & aurum in plumis referebat.* Expende illud, *& aurum in plumis referebat*; meritò enim iuxta ingentem auri cumulum vehitur pauus, qui aurum referat, & ostendat in plumis, ne ignorent auri possessores aurum volatile esse, sed sciant illud esse fugacissimum. Deploratis diuitibus obiiciebat

Amos 6. Amos c. 6. *Sicut Dauid putauerunt se habere vasa cantici.* Vbi in rem praesentem legunt Septuag. *Reputauerunt quasi stantia, & non quasi fugientia.* Miseri, & deplorati errones diuitiarum bona putabant stantia, illa autem nesciunt stare, nesciunt non fugere, nesciunt non auolare. Quocirca dicebat Chrysost. hom. de nomine Abram:

Chrysost. *Quid igitur diuitijs incertius, quae tam crebrò transferuntur, & priusquam rectè appareant, auolant, priusquam adueniant, resiliunt? Vnde & Propheta de talibus differens dicit: Reputauerunt quasi stantia, & non quasi fugientia. Non dixit, quasi praetereuntia, sed quid multo minus, quasi fugitiua. Non enim paulatim recedunt, sed mira celeritate.* Celerrimus proculdubio est diuitiarum volatus, vt fugiant: quod etiam animaduertebat

circa ipsa verba D. Cyril. Alex. fatus: *Quod gra-* Cyr. Alex. *nium est, huiusmodi bona, vt firma, & constantia, non fugacia reputant. Vniuersa namque ista praetervolant, & mundana fallacia firmitudinis nihil habet.* Praetervolant proculdubio diuitiae, &c, quod magis est, illarum alumni maiori celeritate coguntur in ruinam ire. Vt dicat Sophonias c. 1.

Disperierunt omnes inuoluti argento. Quae verba Sophon. 1. sic meditatur D. Hieron. ibi: *Non dixit: Peribunt* Hieron. *omnes inuoluti argento, sed iam nunc antequam veniat supplicij dies, in eo ipso, quod semper de thesauris suis cogitant, & seruiunt eis, perierunt.* Non est, cur expectetur delectoribus auri futura perditio, adeò enim celer eorum ruina venit, vt semper appareat praeterita. De hoc dictum est 2. tom. in Euang. lib. 9. cap. 2. §. 5.

§. XXXVI.

Ea sunt bona temporalia, quorum progressus nunquam non sordidissimos fines habeant.

AFferebat equidem Salomonis classis *aurum, argentum, simias & pauos.* Diuitiarum enim triumphis antiqui Ethnici pauos adiungebant, vt in Iunonis curru. Nec id sine omine erat, vt enim tota pauonis gloria in sordidissimos pedes desinit; sic diuitiarum cumuli nunquam non sordidos fines ostendunt. Vide totam gloriam pauonis in auri, argenti, aliorumque metallorum potentia Nabuchodonosor ostensa. Ait illi Daniel cap. 2. *Ecce quasi statua vna grandis; statua illa magna, & statura sublimis stabat cōtra te, &c. Huius statua caput ex auro optimo erat, pectus autem, & brachia de argento, porrò venter, & femora ex aere: tibia autem ferrea, pedum quadam pars erat ferrea, quadam fictilis.* Ecce tibi tota illa auri, argentive moles in quales pedes desinat; nimirum, *pedum quadam pars erat ferrea, quadam fictilis.* erant equidem pedes ex parte fictiles, nimirum testacei, quorum etsi ferrum erat, sed, vt dicit textus, *ferrum mistum testa ex luto.* Quid auro splendidius? Quid luto sordidius? Crede mihi, imò credo experientiae, tota auri, diuitiarumve potentia sordidos, & luteos pedes habet, nescitque progredi, quin in sordidissimos fines transeat. Sic auri, argenti, diuitiarumque congregatori di-

cebat Habacuc cap. 2. *Aggrauat contra te densum* Habac. 1. *lutum*; non enim est vllus diuitiarum amator, auri congestor, cuius pedes lutei non pateant, cuius gressus, & fines non valde sordescant. Ex quo monet D. Iacobus in sua canonica cap. 5. *Agite* Iacob 5. *nunc diuites, plorate vlulantes in miserijs vestris, quae aduenient vobis. Diuitiae vestra putrefacta sunt, & vestimenta vestra à tineis comesta sunt. Aurum & argentum vestrum aeruginauit.* Quantae hae sordes diuitiis accidunt? Quod satis expertus fuit ille purpuratus diues, qui Luc 15.

Sepultus fuit in inferno. Vnde D. Aug. ser. 62. de Luc. 15. tempore clamat: *Cogitate fratres charissimi, vbi* August. *sunt Reges, vbi potentes. Ecce quomodo de tanta potentia, tanta prouenit miseria: de tantis diuitijs, tot inopia: de tantis satietatibus, tanta fames: de tam leui delectatione, tam longa infirmitas: de tam breui luce, tam longa tenebra, de vestimentorum abundantia, tanta nuditas.* Qui fordidiores in di-

uitiis excogitari possunt? Testacei, & lutulenti sunt diuitibus pedes, vt qui semper finiant in miseriis. Feliciores pauperes Christi, qui auro, & argento vale dixerunt, de illis ait Isaias 52. relatus à Paulo ad Roman. 10. *Quàm pulchri pedes euangelizantium pacem.* Vbi Theodoret. *Eorum pedes speciosos appellat, vt qui pulchrum cursum peragant, vt qui à dominicis sint abluti manibus.* Non à bonis temporalibus, sed à Dei manibus fiunt pulchri, & speciosi pedes, qui immaculatum semper cursum teneant.

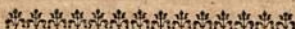
Isai. 52.
Theodor.

§. XXXVIII.

Diuitiæ ducunt hominem in mollem luxum.

AVrum, argentum, & pretiosos lapillos afferebat classis Salomoni, imò etiam afferebat pretiosa ligna. Et quid Salomoni? De lignis *fecit citharas, & lyras cantoribus.* Nec aliud expectarim de tanto auro, de tantis diuitiis, nisi vt hominem impellerent in citharas, & lyras, à diuitiis enim præcipitari homo solet in luxum. Huc spectabat Ecclesiastes cap. 2. *Coaceruaui mihi argentum, & aurum, & substantias Regum, & prouinciarum. Feci mihi cantores, & cantatrices.* Vbi auro impletus est, statim ad luxus transit. Vt dicat D. Nissen. ibi: *Auri, & argenti copia addit turpitudinem, qua morbum, qui prius inuaserat, solet deinde consequi. Feci, inquit, cantores, & cantatrices, quæ conuiuiorum sunt deliciæ. Sufficit mentio nominum ad describendum vitium, ad quod etiam munit morbus, qui oritur ex copia pecuniæ. O improbum, & impurum artificium, quàm densum aceruatim immittit voluptatum fluentum!* Sic de auro itur ad citharas, ad luxum, & lasciuiam.

Eccl. 2.
Nissen.



CAPVT XIII.

Deus secundò apparet Salomoni.

TEXTVS HISTORIA.



ABSOLVTA templi dedicatione, Deus secundò Salomoni apparet, quiescenti iam in Regia peracta. Cuius apparitionis scopum non obscurè aperit diuinum oraculum, sed ad quatuor illum manifestè reducit capita. In primo Regis deprecationes exauditas ostendit, & se exorabilem fore asserit ad afflicti populi preces, quando is, ob peccata à Deo castigatus, fuerit deprecatus. Tunc magnificum illud templum sibi gratè acceptum fatetur Dominus, & in illo asserit se moraturum, & quidem in perpetuum. Tertiò suggerit seruandæ legis conditionem & à Rege, & à populo, vt regnum in domo Dauid solidetur, & populus beata pace sub Dei protectione frui possit. Tandem seuerè protestatur, ea conditione violata, omnia pessum ruitura; templum quippe, & populum à Deo derelictum, & abiectum iri, & vtrumque exemplo summæ calamitatis omni posteritati futurum.

MORALIA IN TEXTVS literam.

IN fine operum, & ædificiorum Salomonis illi adest Deus secundò; rarò enim in fine adest alicui, cui non adfuerit primò in principio.

3. *Regum* 9. Factum est autem, cùm perfecisset Salomon ædificium domus Domini, & ædificium Regis, & omne quod optauerat, & voluerat facere, apparuit ei Dominus secundò, sicut apparuerat in Gabaon. Dixitque Dominus ad eum: Exaudiui orationem tuam, & deprecationem tuam, qua deprecatus es: sanctificaui domum hanc, *&c.*

§. I.

Ad Eucharistiæ frequentiam magna puritas necessaria.

ILlud adhuc in Salomone existentis sanctitatis, & puritatis indicium est, quòd ad illum nunc secundò diuerterit Deus. Ait enim, *Apparuit ei Dominus secundò.* Et quis neget magnæ, & immaculatæ sanctitatis esse, qui secundò ad se Deum trahere meruerit? Dicebat Lucas cap. 11. *Intrauit Iesus in quoddam castellum.* Quæ verba referuntur ab Ecclesia, pro die in quo Iesus ad matrem venit, vt eam assumeret in cœlum. Et cur non magis dicta sunt illa verba pro die, in quo filius Dei ad matrem venit incarnandus in eius visceribus? Nonne clarius tunc ostenditur intrasse in castellum virgineum? Cur maluit Ecclesia illis verbis non spectare ingressum Dei in Mariæ viscera; sed accessum eius ad eamdem, vt illam raperet ad cœlestia? Ad Mariæ maiorem sanctitatem ostendendam faciebat, quòd secundus ille & singularis Dei ad matrem accessus exprimeretur. Accipite Guerricum Abb. sermon. 1. de Assumptione Mariæ santem: *Veni electa mea, ponam in te thronum meum. Constituisti paruulum in gremio, continebis immensum in animo. Fuisti diuersoriurm peregrinantu, eris palatium regnantis. O fili Dei, nihil tibi, nihil in illo tuo displicuit hospitio, quod tam libenter repetit, tam affluenter remunerat tua dignatio.* Expende illa, *quod tam libenter repetit tua dignatio*; equidem inde hospitium ostenditur gratum hospiti esse, si ab illo

illo repetitur. Nemo recurrit libens ad illud hospitium, quod non placuit, nec placet. Ex quo ergo ostenditur Deus venisse iterum ad Mariam, eiusque hospitium repetiuisse, clarissimè ostenditur, quàm immaculatum, & quàm gratum illud extitisset. Planè, qui ad se trahere Deum amat non semel, sed & secundò, magnæ debet esse puritatis, & virtutis. Venit forsan Deus semel ad indignum, at vt aduentum libens repetat, magna requiritur puritas, & non paruum obsequium, & officium. (Ioan. 12.) Ioan. 12. dicebat: *Iesus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus, quem suscitauit Iesus. Fecerunt autem ei cœnam ibi, & Martha ministrabat, Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.* Multi discumbebant cum Iesu, & solius Lazari meminit Euangelista, dicens: *Lazarus vnus erat ex discumbentibus cum eo.* Cur non alios nominas? Cur vnius Lazari meministi? Faciebat hoc ad maximam commendationem Lazari, cui secundò iam aderat Christus. Primò enim Iesus aderat Lazaro mortuo, & sepulto, qui sic Iesu verba audiens statim in vitam resiliuit. Huius autem non parua ostendebatur dignitas, in eo, quòd iterum ostenderetur secum habere Christum. Quò spectans D. Ambros. lib. 2. de (Ambros.) Pœnit. cap. 7. ait: *Reuisit solicitè Iesus resuscitatum, & celebratæ resurrectionis gratia lætus ad cœnam venit, quam ei sua præparauit Ecclesia, in qua ille, qui fuerat mortuus, vnus inter discumbentes inuenitur.* Non mortuum, non exanimem, sed resuscitatum lætus reuisit Dominus; nouæ enim & præstantis vitæ obsequia referre debet, qui amat ad se Deum libenter secundò venire. Vt hinc videant, qua florere vita debent, qui non semel frequentant Eucharistiam.

§. II.

Virtutum opera vsque ad vltimam perfectionem deducenda.

APparuit secundò Deus Salomoni, sed quando ipse omnia perfecerat opera sua. Quippe ait: *Cùm perfecisset Salomon ædificium domus Domini, & ædificium Regis, & omne, quod optauerat, & voluerat facere, apparuit ei Dominus,* &c. Tunc apparet Dominus, cùm vltimam perfectionem suis ædificiis Salomon imposuerat; sunt enim Deo grata opera virtutum, quæ deducuntur vsque ad perfectionem vltimam. Aiebat (Iacob 5.) Iacob in sua canon. cap. 5. *Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, & miserator.* De Iobi passione locutus solùm ait: *Sufferentiam Iob vidistis*; de passione autem Domini ait: *Finem Domni vidistis*, ex quo maximè extollit Dominum eius miserationes cantans. Et cur sic extollit passionem Domini supra passionem Iob? Nonne Iob passio & diuturnior fuit, & prolixior, & inde & ex multitudine malorũ grauior? In quo ergo passio Domini passionem Iob maximè superauit? Explicat Iacobus illis verbis: *Finem Domini*; quippe passionem suam non vsque in finem deduxit Iob; Iesus autem totam passionis vim impleuit, & deduxit vsque ad vltimum halitum, quin vlteriùs illi aliquid possit addi. Ad hæc dicebat Guerricus (Guerric.) Abbas serm. 3. in Ramis Pal. *Sufferentia Iob fuit vsque ad reditum substantiæ, sufferentia Domini vsque ad exitum vitæ. Iob quidem patienter damna sustinuit, sed mox in terra sua duplicia suscepit. Christus vt erat repletus miserijs, & inebriatus amaritudinibus, è mundo migrauit. Itaque plusquam Iob hic, qui de summa repentè semelque deiectus fœlicitate in extremæ, atque grauissimæ finem sortitus est calamitate.* Hoc magnum est, ac maximè Christianum, quòd virtutum opera vsque ad vltimum deducamus. Quæ cœpimus opera virtutum, non dimittenda sunt, vsque dum ea sic ad vltimum deducamus, vt cum vita ipsa videantur peracta. Sitiuit in cruce Dominus, & tamen appositum in spongia potum, Matth. 27. (Matth. 27.) *cùm gustasset, noluit bibere.* Et cur Domine à potu abstines, cùm te ardentissima excruciat sitis? Assumpserat in cœna vltima hanc abstinentiam, dicens Matth. 26. *Non bibam à modo de hoc* (Matth. 26.) *genimine vitis*, &c. Quod abstinentiæ propositum sic ad vltimum deduxit, vt cum vita simul vltimam perfectionem illi imposuerit. Inde S. Fructuosus Episcopus Terracon. interimendus pro Christo in die ieiunij, cùm sitiret, noluit bibere, nequid deesset perfectionis suo ieiunio. De quo canit Prudent. in Hymno. (Prudent.)

Quosdam de populo videt sacerdos
Libandum sibi poculum offerentes.
Ieiunamus, ait, recuso potum.
Nondum nona diem resignat hora,
Nunquam conuiolabo ius dicatum,
Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.
Sic Christus sitiens crucis sub hora
Oblatum sibi poculum recusans,
Nec libare volens, sitim peregit.

Expende illud, *sitim peregit*, non sitis sustinentiam assumptam aut in principio, aut in medio abrupit, sed totam peregit sitim, eius sustinentiam deducens vsque ad vltimum. Vtinam sic omnes peràgamus opera virtutum, vt illas nec in medio relinquamus, sed ducamus ad vltimum. De Iosue validissimo duce locutus text. cap. 10. vt quinque Reges deuicerat, ait: *Percussitque* (Iosue 10.) *Iosue, & interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites, fueruntque suspensi vsque ad vesperum.* Ecce tibi plenitudo victoriæ peracta à Iesu Naue, quòd deuicti Reges permaneant in cruce vsque ad vesperum. Sic sic nostra coronantur facinora, si peragamus ea, si deducamus vsque in finem. Ait Guerricus Abbas serm. 2. in Ramis (Guerric.) Pal. *Iesus autem noster, qui nos in terram promissionis introducturus est, vitia quinque sensuum in nobis crucifiget, imò & extinguet: si tamen sicut est iussum, pendeamus in patibulis vsque ad vesperum. Huius enim perseuerantiæ in cruce Saluator de se ipso tibi iurauit exemplum præbere, nolens consummare nisi in cruce ante vesperam tam diei, quàm vitæ suæ.* Sic ibi: vt nihil in nobis sit virtutis, quod non ducamus ad vltimum. Matthæi 14. cœperat Petrus ambulare super aquas, vt veniret ad Iesum, medio itinere territus submergebatur, & clamauit: *Domine saluum me* (Match. 14.) *fac?* Saluari petebat, sed quomodò saluaretur? An si relicto itinere cœpto in nauim reduceretur? Absit, imò dum saluari petebat, in eo futura erat salus, quòd perficeret iter cœptum. Ait D. Zeno serm. de Iona. *Petrus impetrauit à Domino, vt profundi maris lubricos sinus, quibus viator trepidus absorbebatur, & perambularet pariter, & euaderet.* Expende illa, *perambularet* (Zeno.)

pariter & euaderet. In eo euasio ponebatur, quòd iter cœptum perambularet, & ad vltimum deduceret.

§. III.

Dei cura singularis, & præcipua, non temporalia, sed spiritualia respicit.

QVanta hæc cura Dei pro Salomonis templo? *Sanctificauit*, inquit, *domum hanc, quam ædificasti, vt ponerem nomen meum ibi in sempiternum, & erunt oculi mei, & cor meum ibi cunctis diebus*. Et quis credat tantam Dei oculorum attentionem fuisse pro lapideis illis parietibus templi? Siccine Deus vigilabat, & excubabat pro illo tempore materiali seruando? Numquid cura est de lapidibus, lignisve Deo? Equidem non sic de illo temporali templo curabat, vt de templo nostro spirituali. Dicit enim meritò Lactant. lib. 5. cap. 8. *Dei templum est, non lapides, aut lutum: sed homo ipse, qui figuram Dei gestat. Quod templum non auro, & gemmarum donis, sed æternis virtutum muneribus ornatur*. Et quidem vbi Dei singulares vigiliæ, aut curæ audiuntur attendere ad aliquod, ne putes id esse tam pro temporali, quàm pro nostro bono spirituali. Cauebat lex Deuter. 25. *Non ligabis os bouis terentis*, &c. Quæ verba ponderans Paulus 1. ad Corinth. 9. ait: *Scriptum est in lege Moysi: Non alligabis os boui trituranti. Nunquid de bobus cura est Deo? An non propter nos vtique dicit?* Equidem licèt Dei verba, & cura videatur ad boues tendere, vbi peculiaris, & præcipua ostenditur, non putanda est esse pro temporalibus, sed pro spiritualibus. Ait Orig. lib. 2. Periarch. cap. 4. *Deo cura erat non boum, sed Apostolorum, qui Christi Euangelium prædicabant*. Planè vna & singularis, & præcipua cura Dei pro spiritualibus est, non pro temporalibus. De Balaam dicit Num. 24. *Cùm vidisset Balaam, quòd placeret Domino, vt benediceret Israël, nequaquam abijt vt antea perrexerat, vt augurium quæreret*. Diuinus iste quæsitus, vt malediceret Israël, antequam malediceret, quærebat auguria ex visa dispositione viscerum animalium. Modò autem coactus à Deo non maledicere, sed benedicere, non amplius iuit ad animalium viscera. Et cur modò non ex visceribus animalium quærit auspicia? Vt à Deo illuminatus erat pro benedictione impertienda spirituali Israëli, simul dicit præcipuam Dei curam non de his temporalibus inuestigandam, sed magis de spiritualibus. Ait Origen. homil. 17. ibi: *Non enim more solito stultis, & inanibus sensibus rapietur, in animalibus mutis, & pecudibus Dei considerans voluntatem; sed agnoscet etiam ipse, quia neque de bobus cura est Deo, similiter neque de ouibus, neque de auibus, alijsque animalibus, sed si qua de his scripta sunt, propter homines intelliget scripta*. Vnam suorum spiritualem salutem Deus spectat in suis præcipuis & singularibus curis, & vigiliis, reliqua relinquere solet prouidentiæ communi.

Deut. 25.
1. Cor. 9.
Orig.
Num. 24.
Orig.

§. IV.

Non tam in externis parietibus, quàm in internis nostris animis sanctificandus est Deus.

MAgnum hoc dicit Deus: *Sanctificaui domum hanc*, &c. Sed longè maius illud, quod iubemur petere Matth. 5. nimirum: *Sanctificetur nomen tuum*; hoc est, vt ait D. Nissen. lib. de orat. Dom. cap. 3. *Caput bonorum est si per meam vitam nomen Dei sanctificetur*. Illud bonum est, quod templa externa de Dei nomine sanctificentur; hoc autem caput omnium bonorum est, quòd Dei nomen in nobis per bonam nostram vitam sanctificetur. Quò spectans Lactant. lib. de Ira Dei cap. vlt. ait: *Sit nobis Deus non in templis, sed in corde nostro consecratus. Destructibilia sunt omnia quæ manu fiunt. Mundemus hoc templum, quod non fumo, non puluere, sed malis cogitationibus sordidatur, quod non cereis ardentibus, sed claritate, & luce sapientiæ illuminatur*. Expende illud: *In corde nostro consecratus*; quippe hoc magis nobis procurandum est, quòd Deus in nostris cordibus consecretur, sanctificetur per bonam vitam nostram, per nostra opera sancta. Monebat Paul. Actor 17. Athenienses: *Deus qui fecit mundum, & omnia quæ in eo sunt, hic cæli, & terræ cùm sit Dominus, non in manufactis templis habitat, nec manibus humanis colitur*. In quo ergo colitur? Ait Minutius Fælix in Octauio: *Nonne meliùs dedicandus est mente? In nostro immo consecrandus est pectore? Hostias, & victimas Domino offeram, quas in vsum mei protulit, vt reyciam ei suum munus? Ingratum est, cùm sit litabilis hostia, bonus animus, & pura mens, & sincera sententia. Igitur qui innocentiam colit, Domino supplicat: qui iustitiam Deo libat, qui fraudibus abstinet, propitiat Deum, qui hominem periculo surripit, optimam victimam cædit. Hæc nostra sacrificia, hæc Dei sacra sunt: sic apud nos religiosior est ille, qui iustior*. Piaculum fuisset, vel verbulum prætermisse: sapientissimè enim ostendit author, quàm melius sit templum nostris in cordibus, quàm meliora sint sacrificia in virtutibus animæ, quibus Dei nomen sanctificamus.

3. Reg. 9. Tu quoque si ambulaueris coram me, sicut ambulauit pater tuus in simplicitate cordis, & in æquitate, & feceris omnia, quæ præcepi tibi, & legitima mea, & iudicia mea seruaueris, ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum, sicut locutus sum Dauid patri tuo, dicens, &c.

§. V.

Non tam in ambitioso cultus ornatu, quàm in puritate intentionis, sibi Deus complacet.

QVis nesciat magificum Salomonis templum eiusque opulentissimum ornatum? Post

hoc

hoc tamen perfectum, & dedicatum opus, ait Dominus Salomoni: *Tu quoque si ambulaueris coram me in simplicitate cordis*, &c. *ponam thronum regni tui*, &c. Non templi ædificati meminit, non ambitiosam templi supellectilem recenter oblatam memorat, vt illi regni diuturnitatem adscribat, sed totus recurrit ad cordis simplicitatem quærendam, dum ait: *Si ambulaueris coram me in simplicitate cordis.* Deus enim non tam quærit à nobis ambitiosum cultus ornatum, quàm simplicitatem cordis, id est, intentionis puritatem. Multa cantauerant Prophetę de glorioso funere, & sepulchro Saluatoris; qui enim vt pauper, & vilis mortuus est, more diuitum, & Imperatorum, pretiosis delibutus vnguentis, & nobilium pompa portatus in nouo, & magnifico sepulchro deponitur. Cuius obsequij Iesu præstiti narrationem aggressus Ioan.
Ioan. 19. cap. 19. ait: *Venit autem Nicodemus, qui venerat ad Iesum nocte primùm, ferens mixturam myrrhæ, & aloes, quasi libras centum. Acceperunt ergo corpus Iesu*, &c. Vt primum nocte venerat Nicodemus ad Iesum, sic modò nocte venit ad tractandam sepulturam eius. Et quando tam gloriosum funus procuratur Iesu, cur illud procuratur nocte? Nonne magis pompa luceret medio Sole? Cur maluit Deus prouidere totam hanc sepulchri ambitionem mediis tenebris, quàm claro, & lucenti die? Pulchrè D. Augustin. ser-
August. mone 110. de temp. ait: *Nicodemus de nocte venit propter metum Iudæorum. Simplicitas enim quæritur, non ambitio desideratur.* Non sic quærebatur à Deo ambitiosus, hoc est, gloriosus sepulchri cultus, in myrrha, & pretiosis vnguentis, vt simplicitas animi in offerentibus quærebatur, quæ nihil aliud spectaret, quàm Deum. Hæc erat simplicitas in Macedonibus super omnes diuitias grata Deo. De quibus dicebat Paul.
2. Cor. 8. ad Corinth. 2. cap. 8. *Altissima paupertas illorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum.* Propter Deum vsque ad vltimum extremum depauperati ea simplicitate offerebant Deo, quod habebant, quæ super diuitias omnes esset. Et quæ hæc simplicitas eorum instar diuitiarum erat? Nimirum purus animus, qui vnum in oblationibus suis
Ambros. Deum aspiciebat. Ait D. Ambros. ibi: *Cùm tenues essent substantia facultatum, animos ipsorum diues inuentus est in ministerio Sanctorum: pura enim conscientia operati sunt, non vt hominibus, sed vt Deo placerent.* Ecce tibi simplicitas super omnes diuitias amabilis Deo, nimirum puritas animi, qui vnum Deum in suis obsequiis spectat. Hanc præ omnibus aliis spectat ipse Deus. Exo-
Exod. 25. di 25. ait Dominus: *Loquere ad filios Israel, vt tollant mihi primitias. Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem quæ accipere debetis: Aurum, argentum*, &c. Primitiæ in fructibus terræ inueniebantur; auri, & argenti non erant primitiæ, sed quodcumque aurum, vel argentum poterat offerri. Quas ergo primitias Deus in auro, & argento spectat, adeò, vt non tam aurum, quàm eius primitias petat? In oblatione auri primitiæ censentur simplex, & purus animus offerentis, qui oculos hominum non attendat, sed vnius oculos attendat Dei. Hæc simplicitas prima, & præcipua est, vt à
Rupert. Deo æstimetur. Ad hæc Rupert. ibi: *Quidquid boni, siue corporale, siue spirituale sit, si idcircò facimus coram hominibus, vt videant opera nostra bona, & glorificent Patrem nostrum, qui in cælis est, primitiuum est, & primitiarum acceptor Deus suscipi iubet. Econtra si quis faciat coram hominibus ad hoc tantùm vt videatur ab eis, nullam sibi in tabernaculo Dei collocat memoriam.* Sic purà & simplex intentio prima est, quæ supra omnes diuitias respicitur à Deo.

§. VI.

Larga dona exhibita Deo minimè afferant licentiam peccandi.

ÆDificatori amplissimi templi, donatori ingentis thesauri pro cultu diuino ampliando, dicit Deus: *Si ambulaueris coram me in simplicitate cordis.* Et cum tantarum opus donatore agit Deus de sola cordis simplicitate. Cur Domine ab eo simplicitatem cordis petis, qui dedit templo tuo tot thesauros? Diuinè in tantorum thesaurorum datore curat Deus, vt simplicitas sit, hoc est, tanta animi puritas, & sinceritas, quæ ab omni malitia longissimè absit: nec à largitionibus exhibitis licentiam peccandi afferat. Quod in Macedonibus extollebat Paulus ad Corinth. 12.
fatus: *Altissima paupertas illorum abundauit in* 2. Cor. 12.
diuitias simplicitatis eorum. Planè Macedones etsi propter Deum pauperes facti erant, sic eleemosynas largiebantur, vt ditissimi, & abundantissimi viderentur. Ea tamen eorum abundantissima largitas erat in magna animi simplicitate. Et qualis hæc simplicitas in tanta largitate? Pulchrè
D. Bruno ibi ait: *Licèt pauperes essent in haben-* Bruno.
do; diuites tamen erant in administrando eleemosynam. In diuitias dico simplicitatis eorum. In simplicitate enim dabunt, non putantes se propterea liberiùs posse peccare. Largæ erant donationes Macedonum pro Deo; sed hoc erat in illis præstantius, quod inde minimè sumebant licentiam peccandi. Ex quo dicebat D. Gregor. Mag. in 3.
Pastor admonit. 21. *Admonendi sunt etiam, qui* Greg. Magn.
iam sua misericorditer largiuntur, vt sollicitè custodire studeant, ne cùm commissa peccata eleemosynis redimunt, adhuc redimenda committant. Ne venalem Dei iustitiam æstiment, si cùm curant pro peccatis nummos tribuere, arbitrentur se posse inultè peccare. Equidem qui sic datis, effusisve opibus pro Deo confidunt, vt licenter peccent, iustitiam Dei venialem æstimant, quæ conniuere debeat ad peccata largitorum, ne inde acquisita perdat lucella.

§. VII.

Nihil sic Deus æstimat, quàm id, quod vel potest præstari à pauperrimo.

POst perfectum, & ditatum, & dedicatum templum agit Deus familiariter cum Salomone, & dissimulatis templi diuitiis ab illo acceptis, id solum ab illo requirit, quod ait textus, nimirum: *Si ambulaueris coram me in simplicitate cordis, & in æquitate, & feceris omnia, quæ præcepi*, &c. Et cur magis hæc spectat Deus in Salomone pro firmando eius regno, quàm ingentes diuitias ab illo in fabricam templi acceptas? Cur non magis ait: Quia fecisti templum,

quia immensas diuitias consumpsisti in eo? Cur prætermissis iis, ad solam cordis simplicitatem, & æquitatem, & obedientiam respicit? Simplicitas cordis, æquitas, præceptorum obedientia, vel à pauperrimo homuncione præstari possunt. Deus autem illa magis amat, & æstimat, quæ possunt præstari vel à pauperrimo. Exod. 25. dicebat Dominus Moysi: *Loquere filijs Israel, vt tollant mihi primitias ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hæc sunt autem, quæ accipere debetis, aurum, & argentum*, &c. Quæ verba sic ab Origen. leguntur homil. 13. in Exod. *Sumite à vobis ipsis redemptionem Domino, omnis, qui concepit corde, offerat initia Domino.* In quibus duo sunt ponderanda; & quòd aurum sibi offerri petit, & quòd dicat hoc aurum offerendum à se ipsis, quod conceptum fuit corde. Et quando aurum petitur offerendum; quod aurum à nostris eripimus præcordiis? Quod aurum erui potest à corde. Crediderim non tam à Deo peti aurum commune, quod à potentibus mundi possidetur, quàm aurum aliud virtutum internarum, quod vel pauperrimus quisque præstare potest. Accipite Origenem fantem supra: *Si credideris in corde tuo, cor tuum, & sensus tuus aurum est. Obtulisti ergo aurum ad tabernaculum, id est, fidem cordis tui. Si verò confessus fueris, sermonem obtulisti, sermonem confessionis argentum. Idcirco ergo dicit Moyses, quis est lex spiritualis, sumite à vobis ipsis. Hæc à te ipso sumis, hæc intra te sunt. hæc etiam si nudus sis, habere potes.* Expende illa: *Hæc etiam si nudus sis, habere potes*; commune aurum est apud potentissimos, in illoque operari tantùm possunt, qui diuites sunt; ideo Deus aliud magis aurum spectat, nimirum aurum fidei, siue charitatis, siue aliarum virtutum, quas vel nudi, & pauperes reddere possunt. Hoc aurum sibi in primis charum habet Dominus, hoc sibi magis amat dari, non tam illud, quod soli diuites, & opulenti offerunt. Quod aurum, quæ temporales opes apud Deum vix excedunt fœni æstimationem. Quò spectans Psalm. 128. ait: *Fiant tanquam fœnum tectorum, quod priusquam euellatur, exaruit. De quo non impleuit manum suam, qui metit, nec sinum suum, qui manipulos colligit.* Duo sunt ministrorum genera in segete, & messores, & collectores manipulorum. Messor manum nutrit ad messem, & quam messem manu apprehendere potest, hanc solam semel metit. Collector autem, vt in sinu, non in sola manu recipit, sic integros manipulos colligit. In bonis autem temporalibus nec messor habet, vnde manum impleat, nec sinus collectoris vnde manipulos colligat. Spectandum ergo est ad æterna, & spiritualia bona, quibus solis & manus, & sinus impleri possunt. Sed in spiritualibus quis est messor, & quis in sinu manipulos colligit? Messorem agit manus operantis externa opera in cultu diuino, siue in largitionibus, siue in aliis virtutibus externis: collectorem autem in sinu agit animus internus operantis. Et mirandum est, quòd messor, hoc est, manus operantis externa, tunc munere suo functa creditur, cùm ipsa impletur, nec habet amplius, quàm id quod colligere manus potest, quod minimè manipulum implet. Verùm collectoris sinus, hoc est, operantis animus longè capacior est, vt integros manipulos colligat, sæpe enim animus collectoris gratior fit Deo, & maiores ex illo gratias colligit. Ait Diuus Zeno Psalm. 128. *Plus est sinu colligere, quam manum implere. Et quidem qui manum replent, fructum recipere rectè gestorum videntur; quia in manibus sermo diuinus opera significat. In sinu verò conscientia, & fidei, & perfecta voluntatis demonstratur affectus: plus enim metis conscientia, quàm gesta. Hæc enim manum replent; manipulos verò illa colligit. Duos denarios vidua inopis acceptiores Dominus habet copiosis diuitum nummis; tanto præstat operibus voluntas, & opere manus implentur, sed sinus manipulis sunt capaces.* Quid pulchrius? Quantum distat sinus à manu in capacitate recipiendi; tantum distat internus animus ab opere externo. Manus nunquam potest capere manipulum, etiam cùm tota impleta est; opus externum ex se paruum meritum habet apud Deum; animus verò internus etiam in paruo opere hominis imbecillis, & pauperrimi integras potest capere gratiæ, & meriti messes. Ideo Deus hunc magis spectat.

Exod. 25.

Origen.

Psal. 128.

Zeno.

3. *Regum* 9. Si autem auersione auersi fueritis vos, & filij vestri, non sequentes me, nec custodientes mandata mea; & ceremonias meas, quas proposui vobis, sed abieritis, & colueritis deos alienos, & adoraueritis eos; auferam Israël de superficie terræ, quam dedi eis, & templum quod sanctificaui nomini meo, proiiciam à conspectu meo, eritque Israël in prouerbium, &c.

§. VIII.

Labores validissimi vt homines reducant ad Deum.

AVdio Israëlem peccatorem reiiciendum, imò & templum ipsum deiiciendum, dicente textu: *Auferam Israël de superficie terræ, & templum proiciam*, &c. Nec tamen addit, quòd repulsa illa, siue proiectio durabit in æternum. Quando iusto, & pio Regi præmium offerebat, dicit paulo superius: *Ponam thronum regni tui super Israël in sempiternum.* Donum in sempiternum duraturum asserit, de supplicio reiectionis, & deiectionis non asserit, quod in æternum duraturum sit. Et quidem meritò, nam vbi tanta infertur deiectio miseris peccatoribus, ipsius deiectionis laboribus confracti vigilabunt, & ad Dominum Deum suum reuertentur. Pulchrè enim ait Hierem. Threnor. 3. *Quia non repellet in sempiternum Dominus. Quia si abiecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarum suarum. Non enim humiliauit ex corde suo, & abiecit filios hominum.* Non equidem repulsa, & humiliatio quæ à Deo in nos venit, ex se æterna est, & quare ex se non est æterna? Quia eo ipso quòd humiliatio, & repulsa à Deo est, vim habet non erudiendi, & ad Deum reducendi.

Thren. 3.

di. Vt dicat ibi Rupert. lib. 1. in Hier. cap. 69. *Ex corde suo non humiliauit, non totum ex ira prodijt, quod humiliauit, vel abiecit, sed vtiliter laboribus nos erudit, sicut scriptum est: Flagellat omnem filium, quem recipit.* Humiliatio, & repulsa, quæ à Deo in nos venit, non tota ad iram pertinet, sed qua parte laborem infert, vtilis nobis est, erudit enim, & facit ad Deum contendere. Nota fuit ira Dei, quæ mundum diluuio perdidit, & dum omnes internecioni tradit, dicit ad Noëmum Genes. 7. *Ingredere tu, & omnis domus tua in arcam.* Sic omnibus perditis in arcæ obscuro octo animas seruat. Ad quid hi octo seruantur? Cur simul & hos non perdit, aliosque nouiter creat, qui repleant terram, funditus eradicato pessimorum parentum semine? Maluit ostendere, quid labores, & pericula, & ærumnæ valerent, quando idem hominum semen, quod in delitiis desipuit, & repulsum fuit à Deo, postea laboribus fractum, & castigatum eò peruenit, vt Deo arctissimè in Christo vniretur. Aiebat Diuus Prosper in opuscul. de Prouidentia Dei.

Rupert. — Genes. 7.

Illæsa mundo pereunte superfluit arca.
Non quia non alios populos Deus edere posset,
Sed multis fractus morbis, vt semine ab ipso
Idem homo in Christi corpus nascendo veniret.

Prosper.

Expende illa, *sed multis fractus morbis*, illud ipsum semen humanum ab initio repulsum, à paradiso eiectum, post longa exilia, post multos labores, iam morbis, ærumnis confractum, & decoctum potuit Deo in Christo vniri. Quò spectans Ioan. Apocal. 21. ait: *Venit ad me vnus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicens: Veni, ostendam tibi sponsam vxorem agni, Et sustulit me*, &c. Circa quæ sapienter notat Andreas Cæsarien. quis sit Angelus, qui Ioannem ducit ad ciuitatem sanctam, ad nuptias diuinissimi agni, nimirum Angelus est vnus ex illis, qui habebant phialas plenas septem plagis. Sic enim ait cap. 66. ibi: *Qui enim cladem pro meritis, & plagam antè irrogauerat, nunc Ecclesiæ beatitudinem Theologo demonstrat.* Nec miror, de plagis enim cladibusvè acceptis facillimè venitur ad id, vt magis Christo viuamur.

Apoc. 21. — Cæsarien.

§. IX.

Vna vitæ puritas potens est, nos in altis firmare.

ILlud pro certo habeant homines, nimirum: *Si auersione auersi fueritis vos*, &c. *Auferam Israël de superficie terræ*, &c. Vbi vitæ puritas deest, vbi scelera sunt, fieri nequit, vt quis in aliquo altitudinis gradu firmetur, sed inde quantocius solet deturbari à Deo. Nulla creatura fortior, aut præstantior fuit illo Angelorum principe, qui æternandam sedem suam dum somniat, proiectus in tenebras est. Quem mordens Isaias cap. 14. ait: *Quomodo cecidisti de cœlo Lucifer, qui manè oriebaris?* Non tam sunt in cœlo fixæ stellæ, vt hic Lucifer credebat se in cœlo fixum esse. Quomodo ergo cecidit? Peccatum admisit, & ex tunc nulla potentia se in altis firmare potuit, quin inde proiiceretur. Vt meritò ad hæc dicat D. Prosper opuscul. de Prouid. Dei.

Is. 14.

Vipereo populi princeps inuidit, & alta
Deiicitur regione poli, (quia summa tenere
Non nisi pura potest bonitas.)

Prosper.

Sapienter creditum & assertum hoc est, quòd sola pura bonitas potest summa tenere, & in altis persistere. Per nullum enim aliud negotiari potest firmitudinem in altis gradibus; nisi per vitam Deo placentem. Oseas cap. 8. *Deuoratus est Israël, nunc factus est in nationibus quasi vas immundum. Quia ipsi ascenderunt ad Assur: Onager solitarius Ephraim, munera dederunt amatoribus suis.* Græcè leguntur hæc vltima verba: *Defloruit per se ipsum Ephraim, munera dilexerunt, propterea tradentur gentibus.* Nimirum Ephraim, hoc est, Rex Israël, vt se in suo regno firmaret, hanc præsumsit rationem status, quæ minimè ignota est Principibus aliis. Ea fuit, quòd circunstantes nationes sibi infensas datis pecuniis, & ingenti auri copia sopirent, & sibi obligarent, volentes magis muneribus, quàm armis certare. Quis non crederet à tanta vi auri effusa æternam fuisse emptam tranquillitatem, & firmitatem! At cùm illis vitæ puritas deficeret, nec profuit totum mundi aurum, vt firmarentur in statu. Ait ibi D. Cyril. Alexand. *Emit dilationem mali ad tempus modicum, contentus dona dare. Quid inde? Vtilitas nulla. Tradentur autem gentibus, & per ea, quæ futura sunt, cognoscent, neque prodesse Deum offendentibus dona dare hostibus; paulo pòst enim supplicio subiacebunt.* Expende illa, *neque prodesse Deum offendentibus dona dare*; nullis donis, nullis effusis pecuniis emi potest firmitas in altitudine, vbi deest puritas vitæ, & scolera abundant. Sed neque arma, neque peritia belli iuuit Romanos, vt in suo florerent imperio, ex quo in eis cœperunt abundare delicta. De quorum Republica locutus D. August. lib. 2. de ciuit. cap. 23. inquit: *Illa igitur Respublica malis moribus cùm periret, nihil dij eorum pro dirigendis, vel corrigendis egerunt moribus, ne periret: imò deprauandis, & corrumpendis addiderunt moribus, vt periret. Nec se bonos fingant, quòd vel offensi ciuium iniquitate discesserint. Prorsus ibi erant, produntur, conuincuntur.* Non equidem inclinata fuit, & decidit Respublica Romana, eo quòd dij eorum discesserint ab illa, id quod mentiebatur Virgilius, dicens:

Os. 8. — Cyril. Alex. — August.

Discessere omnes adytis, arisque relictis,
Dij quibus imperium hoc steterat.

Virg.

Non enim discesserunt, sed illic erant, & oracula reddebant, & eorum præsentiam testatur ipsa Reipublicæ ruina. Vt enim illi ipsi dij scelerati erant, tantum absfuit, quòd sceleribus ciuium offenderentur, vt ipsi scelera persuaderent, peccata turpissima consulerent, vt sic citiùs status Reipub. rueret. Quippe sapienter illud dicitur ab Aug. *Corrumpendis addiderunt moribus, vt periret.* Nullus enim gubernator non infert perditionem statui, qui peccata infert, & vitia.

August.



Caput XIV.

Reginæ Saba aduentus.

Textus historia.



IN Arabia Felici vrbs erat Regia Laban nomine, in qua cantatissima Regina sedebat; siue quòd coniux Regis esset, siue quòd Sabæorum sceptra in fœminam desierant. Nec nouum, nec multò infrequens, quòd regnet fœmina; illud longè rarius, quòd fœmina sic amore sapientiæ arderet, vt longissimi itineris peregrinationem susciperet, vt virum ob sapientiam celebrem videret. Non hoc mundialis sapientiæ amor à prudenti extorqueret fœmina; cœlestis equidem sapientiæ radius fuit, qui Reginam accendit, vt eò veniret, vbi magistro Salomone, edisceret domum ædificandam ab æterna sapientia. Appulit ergo nobilis Regina Asiongaber, multo procerum, puellarumque cincta comitatu; vbi præstò fuere cameli, qui opulentissimarum diuitiarum subiacerent oneribus. Gemmæ erant, magna vis auri, & aromata, plura quàm vnquam viderant illæ regiones. Nec multo pòst Hierosolymam peruenit, ad aulamque Salomonis contendit, à quo humanissimè excepta, haud modicum tempus consumsit cum Rege. Quas illi quæstiones proposuit, adhuc nescimus, illud certum, quòd sic à Salomone enodatæ fuerunt vniuersæ: vt sapiens mulier in tantæ sapientiæ admirationem raperetur. Creuit tamen Reginæ admiratio, vbi ad aulæ Salomonis œconomiam accessit; vt enim notauit domus ædificium, cibos mensæ habitacula seruorum, ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offerebantur Deo, ingenti fuit stupore correpta. Et cùm fari potuit, Victoria, inquit, ô hospes, tuis operibus est. Multa de te vulgauerat fama, sed vt video, fama tuis gloriis impar est. Ego cuique, summæ tribuo fœlicitati, si tibi adstare potest, tuamque sapientiam cominus haurire. Nec possum non credere maximè auspicatum Iudæis Deum illum, qui te in eorum throno constituit. Fruantur vtinam longo sæculo tua præsentia; fruere & tu, obsecro, paruis his regni mei fructibus; quod vt auro, gemmis, & aromatibus abundat, sic audeo de iis munusculum leuidense tibi offerre. Dedit ergo Regina Salomoni centum & viginti auri talenta, gemmas pretiosas, & aromata, quæ propè infinitam multitudinem pertingerent. Nec non & Salomon multa dedit Reginæ, nec passus est magni animi vir in muneribus à fœmina vinci. Hæc ad sua sanctior redit, ille autē celebrior in dies factus est apud exteros.

Moralia circa textus literam.



REGINÆ peregrinationem ad Salomonem eo libentiùs aggredior, quo inde mea imbecillitas non me terret, cùm memoror & imbecilles fœminas posse peruenire ad Iesum verum Salomonem, & Regem.

3. *Regum* 11. Sed & Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus. Et ingressa Hierusalem multo cum comitatu, & diuitiis, camelis portantibus aromata, & aurum infinitum nimis, & gemmas pretiosas, venit ad Regem Salomonem, & locuta est ei vniuersa, quæ habebat in corde suo. Et docuit eam Salomon omnia verba, *&c.*

§. I.

Vbi nomen Domini, nulla audet lasciuia.

SVspectus fuit multis accessus Reginæ Saba ad virum & Regem, & potentem, & fœminarum amoribus non ingratum; cuius suspicionis malitiam vt deluderet sacer textus dicit: *Regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini venit*, &c. Expende illud, *in nomine Domini*; veniebat equidem Regina non leniter aduersùs pudicitiæ hostes munita, sed veniebat sub protectione nominis diuini. Vbi autem nomen diuinum adest, nullus aditus conceditur lasciuiæ. Paul. ad Philipp. cap. 2. *In nomine Iesu omne genu flectatur, cœlestium, terrestrium, & infernorum.* Desiderabam ego in hoc triumpho nominis Iesu, carnalium memoriam. Quando enim & cœlestium genua flectuntur nomini Iesu, & terrestrium, & infernorum; cur & carnalium etiam non ponitur memoria; cùm carnis illecebræ persuadant vniuersum orbem? Planè vbi Iesu nomen proponitur, sapienter carnalium excluditur vel memoria, non potest enim apparere carnalis voluptas, vbi affulget Iesu diuinissimum nomen. Me in hanc coniecit excogitationem celebris historia militis Romani, qui sub Caij Marij militabat signis. Hunc militem tribunus suus ad nefarium solicitabat concubitum; de quo facinore agens Quintilian. declam. 3. ait: *Non hic profusus est furor? Non manifesta dementia est? Vides munitum gladio latus, loricam ferro asperam, clausam galea faciem, & ad terrorem belli cristas minantes, inscriptum in scuto C. Marij nomen. Hic tibi cultus prostituti videtur? Appellabis de stupro? Vim afferes?* Equidem sapienter Quintilianus & furiosum, & amentem putat illum, qui inhonestè audeat aspicere armatum militem sub scuto, in quo nomen tanti ducis, nimirum C. Marij inscriptum sit. Nullam enim lasciuiam non extirpandam credit, vbi scutum tanto inscriptum nomine appareat. Sic æstimabat vir sapiens nomen ducis maximè aduersùs lasciuas cupiditates, vt nos maiora credamus de diuino nomine, vbi enim nomen Dei, nomen Iesu assistit, nulla potest manere suspicio carnalium voluptatum. Apocal. 14. *Ecce Agnus stabat supra*

montem

montem Sion, & cum illo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis, &c. *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines enim sũt.* Hi felices tanta puritate vigebãt, vt nec minimam maculam à carnali voluptate contraherent. Et vnde sic puri; sin in virginitate confirmati? Ait textus: *Habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis.* Equidem vt sub inscriptione nominis diuini viuebant, sic in castitate firmabantur, vt nullam spurcitiei maculam contraherent. Ad hæc Glossa Moralis ait: *Habentes nomen eius, & nomen patris eius scriptum in frontibus suis. In quo designatur firmitas continentiæ.* Qua parte nomen Dei pręse ferebant, quo signabantur, se maximè in continentiæ puritate confirmabant. Semper enim nomen diuinum stat pro castitate, ad debellandas carnales voluptates.

Exod.17. Exod 17. *Dixit Dominus ad Iosue: Elige tibi viros, & egressus pugna contra Amalech.* Vbi noster posuit Iosue, expressiùs dicitur apud Origenem Iesus Naue. Et circa id ait Orig. homil. 11.

Origen. in Exod. *Vsque ad hunc locum beati nominis Iesu nusquam facta est mentio. Hic primum vocabuli huius splendor effulsit. Hic primum vocauit Moyses Iesum, & dixit ei: Elige tibi viros, & pugna contra Amalech.* Vbi pugnandum fuit contra Amalech, primò nominis Iesu splendor quæritur, & tanti nominis præmittitur mentio. Et cur contra Amalech non itur nisi sub tanti nominis splendore? Ait D. Gregor. PP. in 1. Reg. lib. 6.

Greg.PP. cap. 15. *Resistere ergo Amalech dicitur, quia dum in carne sumus, libidinis fortia bella sustinemus.* Ostendebantur in Amalech bella libidinis, ad quæ propulsanda, & conterenda nullum fortius scutum requiritur, quàm nomen Iesu. Ideo vbi primum bella libidinis insurgunt, primum nomen Iesu ostenditur, & incipit eius splendor effulgere.

§. II.

In veræ sapientiæ via infirmissimus quisque proficit.

ILlud maximè ponderandum, quòd fœmina adeò longam peregrinationem assumat, vt audiat Salomonem. Dicit enim: *Regina Saba, audita fama Salomonis in nomine Domini venit tentare eum*, &c. Venit, inquam, fœmina à distantissimus oris, vt ait Dominus Matth. 12. *Venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis.* (Matth.12.) Cur non magis delicata fœmina horruit peregrinationis longitudinem? Cur non magis verita fuit longam, & difficilem arripere viam? Vt ibat pro acquirenda vera, & salutari sapientia, sic nihil timuit imbecillitati fœmineæ, sciębat enim in veræ sapientiæ viis infirmissimos quosque proficere. Audiuit senissimus Iacob filium suum

Genes.45. viuere in Ægypto, & ait Genes. 45. *Vadam, & videbo illum, antequam moriar.* Expende illud, *Vadam*; in vltima senectute constitutus non dubitat longam, & difficilem viam arripere, vt perueniat ad Ioseph. Cur non magis senex horret difficultates longi itineris? Ostendebatur ibi, qualis sapientiæ veræ via, quam vel infirmissimus arripit, & proficit in illa. Ex quo illa Guer-

Guerric. ricus Abbas sermon. 1. in die Resurrect. *Nos tamen, fratres mei, licèt non simus tantæ nobis puritatis conscij, eamus nihilominus, eamus videre Iesum, in montem Galilææ cælestis, vbi constituit nobis. Eundo crescet affectus, & saltem perueniẽdo perficietur. Eũdo, via prius arcta, & difficilis dilatatur, & virtus infirmis augetur.* Quid pulchrius? Ea est salutaris sapiẽtię via, quę non lasset ambulãtes, sed potiùs lassos reficiat, & imbecilles, infirmosque roboret. Infirmus licèt sis, ambulando in eo proficies; ambulãdo, via priùs arcta, & difficilis dilatabitur, & reddetur facilis. Ille prodigus filius quàm longissimè aberat à patre suo, dum autem sapit, & redire cogitat, vix viam arripit, & omnia facilia sunt ei facta. Luc. 15. dicebat: *Surgam,* Luc 15.
& ibo ad patrem meum, &c. *Et surgens venit ad patrem.* Iacebat iste adeò debilitatus, vt cùm propè haberet siliquas, quas fame enectus mandũcare cupiebat, nec gradum ad illas poterat facere. Et qui adeò infirmus erat, ad paucos gradus faciendos pro siliquis, decernit animo suo quàm longissimam viam arripere, vt rediret ad patrem. Et vt decreuit, sic fecit; ait enim: *Surgens venit ad patrem.* Et quomodo potuit venire ad patrem longissimè distantem, qui non valebat venire ad siliquas in propinquo positas? Surrexit, & cœpit ire, & eundo, via prius arcta, & difficilis dilatata est, & virtus infirmanti fuit aucta. Sic via ad sapientiam salutarem, si semel teratur, infirmos roborat, & reddit praua indirecta, & aspera in vias planas, vt sint omnia facilia superatu. Ex quo monebat D. Thom. in cat. *Surgens venit ad pa-* Thom.
trem. Sic & nos faciamus; ne pigeat nos longitudinis viæ, quia si voluerimus, fiet regressus celer, & facilis. Eunti ad Deum omnia difficilia complanãtur. Quò spectãs D. Cyril. Alex. hom. 6. Ephesi contra Nestorium dicta, dum sanctorum Patrum aduentum felicem in Synodum meditatur, ait:
Ecce omnia gaudent, mare conseruos suos agno- Cyril.Alex.
scens, illorum voluntati sese subdidit; Sanctorumque transitus feroces, insultantesque procellas in tranquillitatem conuertit. Meminit enim seruile elementum, tametsi tumidum, vocis seruatoris, dicentis: Tace, obmutesce. Terram denique, quam latrones quondam infestabant, ista Sanctorum profectio pacificatam reddidit. Sic ibi ostenduntur viæ complanatæ, & securæ factæ sub pedibus eorum, qui pro vera sapientia proficiscuntur.

§. III.

Non desidibus, sed laborantibus sapientiæ salutaris secreta aperiuntur.

LOngam, & difficilem viam arripiens nobilis Regina venit ad Salomonem, eique explicauit omnia, quæ habebat in corde suo. *Et docuit eam Salomon omnia verba, quæ proposuit, non fuit sermo, qui Regem posset latere & non responderet ei.* Et meritò nihil sapientiæ diuinæ absconditur ei, quæ sic laborauit, vt illam inueniret.
Clamabat enim Psal. 28. *Vox Domini in virtute.* Psal.28.
In quo virtutum operationes inueniuntur, in eo solo explicantur verba sapientiæ diuinæ. Vt dicat
D. Basil. ibi: *Vox Domini non in debili solutáque* Basil.
ac molli anima, sed in ea, quæ strenuè, & viriliter, quod bonum est, perficit. Non equidem sapientia venit in desides, & pigros animos, sed in eos, qui strenuè, & viriliter pro virtute inuenienda desudant.

Psal. 106. dant. Non aliter Psalm. 106. *Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Dei, & mirabilia eius in profundo.* Ex quo sapienter infert D. August. ibi: *Qui ergo faciunt operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini*, &c. Reuelantur equidem opera Dei, & mysteria sapientiæ diuinæ, sed non otiosis, nec desidibus, sed operantibus, & facientibus opera virtutum. Vt dicat D. Hieron. (Hieron.) in cap. 2. Isaiæ: *Qui enim in sæculi huius fluctibus non sunt otiosi, sed operantur, & merces portant dominicas, & ad portum quietis venire festinant, ipsi viderunt opera Domini*, &c. Quippe operantibus, & non otiosis secreta cœlestia aperiuntur. (Psal. 129.) Inde Psalm. 129. ait: *Mirabilia testimonia tua Domine, ideo scrutata est ea anima mea.* Quæ ponderans Guerric. Abb. serm. 1. ad (Guerric.) excitandam deuotionem in Psalmos ait: *Scrutinio quidem opus est, non solùm vt eruantur mystica, sed etiam vt sugántur moralia. Ideoque vos, qui perambulatis hortos Scripturarum, nolite negligenter, & otiosè transuolare, sed scrutantes singula, velut apes sedulæ mel de floribus, spiritum de sermonibus colligite.* Laborandum sanè est, non otio stertendum, vt sapientiam absconditam inueniamus.

§. IV.

Virtutum proprij effectus in quocumque illæ sint, inueniuntur.

EXpende adhuc illa: *Et docuit eam Salomon omnia verba*, &c. quippe Salomon remunerans Reginæ deuotionem, illam omnia salutis verba edocuit. Largior cum illa fuit verus, & diuinus Salomon Iesus meus, qui Matth. 12. ait de (Matth. 12.) illa: *Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam, quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis*, &c. Non solùm eam remunerat data doctrina fidei, sed insuper addit illi sedem iudiciariam in regno Dei, qua iudicet duodecim tribus Israël. At iudiciaria hæc sedes, promissa fuit Apostolicis viris sequentibus Christum, de quibus ait Matthæus 19. *Vos qui reliquistis omnia, & secuti estis* (Matth. 19.) *me, in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos iudicantes duodecim tribus Israel.* Quæ ergo sedes propria est Apostolicorum hominum, cur detur fœminæ Ethnicæ? Nonne satis est fœmineæ deuotioni, quòd instituatur, & doceatur diuina? Cur illi addenda sedes Apostolorum? Fuit in hac fœmina virtus Apostolorum propria in patriæ, domusque propriæ abnegatione, ne miremur, quòd in illa sit, & præmium Apostolis simile. Ait enim (Paulin.) D. Paulinus epist. 1. *Hæc populi, & paterna domus oblita currebat. Vnde non solùm cœlesti præmio resurrectionis beata, sed etiam potestate Apostolorum de Iudæis adulteris iudicandis, ipsius ore iudicis digna censetur, quia Christum in Salomone mirata, verum Reginæ cœlestis affectum in imagine mystica Ecclesiæ præmditis impleuerat.* Equidem Apostolorum virtus in abnegando propria, & Christo sequendo, illis peperit iudiciarias sedes, quas etiam peperit huic Reginæ, vt qui in eadem abnegatione, & sequela Christi similis Apostolis fuerit. Habet enim hoc vna virtus, quòd in quocumque fuerit, eosdem parit effectus. Principatus, munera, diuitiæ, dignitates, pro diuersitate personarum, habent diuersus effectus. Sola virtus in quocumque sit, eisdem gaudet muneribus. Genes. 18. dicit Dominus Abrahamo: *Reuertens veniam ad te tempore isto, vita comite, & habebit filium Sara vxor tua.* (Genes. 18.) Et sterili, & vetulæ, & penè emortuæ Saræ offertur à Deo filius. Et cur vetulæ filius? Erant in vetula virtutes iuuencularum, ob quas obtinent filios ex Deo, ideo non miror, quòd habeat proprium earum fructum. Ait D. Ambros. ibi: *Quia* (Ambros.) *prouectior ætate iam Sara iuuenilem custodiebat verecundiam, ideo Dominus spopondit ei filium.* In qua erat iuuencularum virtus, non miror, quòd etiam sit & fructus in accepto filio. Habent enim virtutes effectus suos, in quocumque sint. Matth. 21. *Adduxerunt asinam, & pullum,* (Matth. 21.) *& imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.* Sic sedes Iesu ponitur in asello, sed in asello induto Apostolorum vestibus; qui enim virtutes Apostolorum induit, & simul earum habet fructus in portando Iesu. Vt dicat D. Bern. serm. 1. de Purif. *Nec virgo* (Bern.) *portat, sed asellus. Neminem itaque dedignatur, nec ipsos, qui putruerunt in stercore suo. Non dedignatur, inquam, sed si Apostolica vestimenta non desint, si doctrina eorum, si morum iustitia*, &c. Vbi induis Apostolicas virtutes, crede mihi & earum accipies fructus, quantumuis vilis, & infirmus, & abiectus sis.

3. *Regum* 10. Videns autem Regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum, quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & habitacula seruorum, & ordines ministrantium, vestesque eorum, & pincernas, & holocausta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat vltrà spiritum, dixitque ad Regem: Verus est sermo, quem audiui, *&c.*

§. V.

Qui verè sapit, non visibilibus his, sed inuisibilibus bonis magis capitur.

ET in aduentu, & in percepta ex Salomone doctrina, & in admiratione Regiæ familiæ non aliter, quàm Regina, nobilis hæc peregrina nominatur. Dicit enim: *Videns Regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum, & cibos*, &c. Videns equidem, & admirata Regiæ Salomonicæ splendorem non excessit Reginæ nomen. Illi autem Sabai, & Arabici Reges, qui recèns natum Iesum quæsierunt, & inuenerunt, cùm Reges essent, minimè Reges nominantur, sed Magi, ait enim Matth. 2. *Ecce Magi ab* (Matth. 2.) *Oriente venerunt*, &c. Non à regni decore Reges, sed à cultu sapientiæ Magi nominantur. Et illa, & ij Reges erant; & illa & ij patriam relinquunt,

quunt, illa vt Salomonem, ij vt Iesum viderent recèns natum. Et cur illa in tanta sapientiæ inquirendæ deuotione non sapiens, sed Regina dicitur, hi autem in perquirenda sapientia incarnata non Reges, sed Magi, hoc est, sapientes nominantur? Illa Salomonem ex visibilibus his bonis, & diuitiis & suspexit, & admirata est; hi autem non ex his caducis splendoribus, sed ex inuisibilibus virtutibus Iesum æstimarunt, & adorarunt. Quò maximè eorum sapientia claruit. Chrysost. Ait D. Chrysost. homil. 8. in Matth. *Idcirco nihil ibi de sensibilibus istis grande conspicitur, sed angustum tugurium, ac vile præsepium, & inops mater, vt meliùs nuda Magorum philosophia claresceret, &c. qui tamen plurimum à Iudæorum ruditate distarent, & Ecclesiastica Philosophia conuenirent.* Hæc est Iudæorum ruditas, quæ visibiles solùm splendores miratur; & illa est sapientia & vera, & christiana, quæ sola inuisibilia spectat. Hinc Magi, vt verè sapientes in quæsiti Regis domo, non aurum, non gemmas, non purpuras, non conuiuia requirunt, nec quicquam horum illis monstratur, vt inuisibilia sola speculantes suam inde sapientiam monstrarent. Eccl. 2. Ambros. Ait enim Ecclesiastes cap. 2. *Sapientis oculi in capite.* Circa quæ D. Ambros. lib. 7. in Luc. *Oculi sapientis in capite eius; quia ille verè sapit, cuius animus in Christo est, & cuius interior oculus erigitur ad superna.* Inde sapientis insigne desumitur, si infima hæc despiciat, & sola æstimet superna, in quibus Christus est.

§. VI.

Magnitudo sese coarctans, & angustans in paruo, efficaciùs rapit corda humana.

ADmirata ostenditur Regina Saba de gloria Salomonis, sed non ostenditur illi prostrata, vt adoraret. Solùm dicit textus de illa: *Non habebat vltrà spiritum; dixitque ad Regem: Verus est sermo, quem audiui,* &c. Multa equidem est in dicendo, & laudando Salomone, & beatificandis eius famulis, sed nihil aliud facit. Longè aliter Magi, qui etiam longum iter arripuerant, vt viderent verum Salomonem Iesum; cùm Matth. 2. ad domum eius peruenerunt Matth. 2. *Intrantes domum, inuenerunt puerum, & Mariam matrem eius, & procidentes adorauerunt eum, & apertis thesauris suis obtulerunt ei aurum,* &c. Vt vident puerum, procidunt, & adorant. Et cur illa in tantum mirata de gloria Salomonis, vt penè deficeret, etsi multa loquitur, nec procidit ante illum, nec adorat: hi autem videntes Iesum paruum in summa penuria natum, statim procidunt, & adorant. Cur Salomon, qui à Regina extorsit admirationem, non extorsit adorationem, quando paruus Iesus à tribus Regibus adorationem extorsit? Apparebat Salomon in summa extensione, & ostentatione gloriarum suarum, in sapientiæ ostensione, & in ostensione amplissimæ familiæ, opiparæ mensæ, & aliarum rerum, quæ totam gloriæ amplitudinem ostentabant. At Iesus apparebat paruus, & nudus, & pauper, in summæ abiectionis paruitate suam immensam gloriam coarctans; magnitudo autem sic in paruo angustata efficaciùs ad se corda rapit, & maiora obsequia extorquet ab animis humanis. Ad hæc August. serm. 6. de Epiphan. ait: August. *Non sub poplite sella regalis, non de membris purpura, non de capite diadema fulgebat, non pompa famulantium, non terror exercitus, non gloriosorum fama præliorum hos ad eum viros ex remotis terris, tanto voto supplicationis attraxit. Iacebat in præsepi puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate, sed magnum aliquid latebat in paruo, quod illi homines, primitiæ gentium, cœlo narrante didicerant, & quod intuendo non videbant, promereri adorando capiebant.* Expende illud, *magnum aliquod latebat in paruo*; vbi enim vera magnitudo sese in paruo coarctat, non mirer, quòd in maiora obsequia humanos animos rapiat. Nec equidem magnitudo, quæ per regni diademata, per potentiam auri, per famulorum multitudinem, per externos splendores gloriarum se extendit, sic afficit humana corda, vt magnitudo, quæ se ad captum temperat, & in paruo sese arctat. Cant. 3. clamabat illa: *Egredimini* Cant. 3. *filiæ Sion, videte Regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua.* Habebat Iesus regium splendorem ex patre, cum quo lucem habitat inaccessibilem; sed etiam ex matre habet diadema, nempe carnem suam. Inuitantur ergo filiæ Sion ad videndum diadema ex matre acceptum, non ex patre. Et cur magis vocantur ad diadema acceptum ex matre? In eo, quod ex matre habet Iesus, tota magnitudo, & immensitas diuinitatis quasi coarctata est, & angustata in paruo humanitatis, vnde necessum est, vt magis afficiat corda spectantium. Ait Gillib. ser. 21. in Cant. *Egredimini de cella vini meri ad hoc mu-* Gilbert. *stum, quod miscuit sapientia in cratere nouo. Liquor æternus nouo huic infusus calici, maiori cum charitate hauritur, quanuis cum claritate temperata, & ideo amor debet esse intemperatus. Quis se in amando temperet, quando nostra capacitati se temperauit immensa maiestas?* Vbi tanta immensitas se in paruo humanæ substantiæ dissimulauit, necessum est, vt maiores in animos nostris excitet flammas.

§. VII.

Transitoria bona vt nocent humanis cordibus.

ADhuc illa sunt notanda verba, nimirum: *Videns Regina Saba omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, &c. non habebat vltrà spiritum.* Sic visis Salomonis magnalibus penè exanimatur, & sine halitu mansit Regina. Verùm tres Reges Magi Matth. 2. *Videntes stellam gauisi sunt gaudio* Matth. 2. *magno, & intrantes domum inuenerunt puerum, cum Maria matre eius, & procidentes adorauerunt eum,* &c. Hi gauisi sunt in demonstrato sibi Iesu, quem adorauerunt, nec de illis dicitur, quòd non habebant vltrà spiritum, imò credendum est illis tunc maximè affuisse Spiritum sanctum. Quando ergo hi Iesu viso, Spiritu sancto abundant & gaudio; cur illa visis Salomonis magnalibus non habebat vltrà spiritum? Magi in Iesu non temporalia, sed spiritualia bona videbant: verùm Regina Saba in suo Salomone

tranſitoriam illius gloriam, diuitias, & opulentiam ſpeculabatur, & auidè mirabatur. Quæ tranſitoria bona dum auidè reſpiciuntur, vix poſſunt non eſſe homini lethalia. Monebat Paul. 1. ad 1.Cor.7. Corinth. 7. *Qui vtuntur hoc mundo tanquam non vtantur, præterit enim figura huius mundi.* Monet, vt caueant ſibi homines ab vſu rerum mundialium, quia præterit figura mundi. Et quid intereſt, quòd prætereat mundi figura, vt ab illa cauere nobis debeamus? Eo ipſo, quòd prætereuntia dicuntur mundi bona, ſic præterite creduntur, vt præterit ſagitta volans, aut cuſpis acutiſſima gladij, qui transfigat obuiantia. Sic de prætereuntibus mundi bonis meditabatur Paulin. D. Paulinus epiſtol. 2. fatus: *Tota huius mundi figura, quæ præterit, & per oculos corda prolectat, Zabolicis prætenta retibus, in qualibet ſui ſpecie, laqueus mentis, & gladius eſt.* Vt laqueus prætervolans, aut acutiſſimus gladius inuoluunt, & feriunt, quæcumque offendunt; ſic tranſeuntia bona mundi, ſi vel auidè perſpiciantur, laquei ſunt, gladij ſunt volantes, qui altè vulnerent Pſal.61. animam. Quò ſpectans Pſalm. 61. *Diuitiæ ſi affluant, nolite cor apponere.* Quibus monemur cor auertere à fluxibus diuitiarum prætercurrentibus. Quando enim prætercurrens torrens non nocet terræ, quam pertranſit? Pulchrè ad hæc D. Bernard. Bernard. lib. 3. de Conſid. circa finem ait: *Tranſitoria iſta, quæ ſtare tibi nullo pacto queunt; fac vt à te tranſeant, non per te. Riuus qua fluit, cauat terram: ſic decurſus temporalium conſcientiam rodit. Si poteſt torrens per agros excurrere ſine læſione ſatorum, & tu te iſta ſine vulnere mentis poſſe tractare confidito. Omnimodis conſulo, ſtudeas auertere à te curſum horum.* Non aliter cauendus tranſeuntium bonorum curſus, quàm rapidi torrentis, qui qua fluit, terram cauat. Sic curſus temporalium in nobis vitam, quam in Chriſto habemus, corrodit, vt cadat. Memorans Matth. eos, qui in Ieſu vitam armabantur cap. 27. ait: Matth.27. *Prætereuntes autem blaſphemabant eum,* &c. Non ab aliis, quàm à prætereuntibus dicitur ibi Ieſus blaſphemiis petitus. Multi ſtabant iuxta Ieſum, Ioan.19. de quibus ait Ioan. 19. *Stabant autem iuxta crucem Ieſu mater eius, & ſoror matris eius,* &c. De ſtantibus nullus offendebat Ieſum, prætereuntes autem illum blaſphemabant, à tranſitoriis enim, & prætereuntibns occaſiones pullulant Chriſti in nobis perdendi. Ad quæ ait Origen. homil. 35. Origen. in Matth. *Nemo ſtans Ieſum blaſphamat, nec rectè incedens: tranſeuntes autem, & prætereuntes eum blaſphemant: qui etiam macerie vineæ diſſoluta, vindemiant eos, qui remanſerunt. Scriptum eſt enim: Vt quid poſuiſti maceriem eius, & vindemiant eos, omnes qui prætereunt viam? Quando ergo quis non præterit, ſtans poteſt dicere Deo: Statuiſti ſupra petram pedes meos, & non blaſphemat Ieſum. Si autem præterierit, vel tranſierit, eum blaſphemat.* Non equidem ſtantia, & permanentia, ſed traſeuntia pariunt occaſiones, quibus vita noſtra Ieſus blaſphemetur, & ab animis noſtris eradicetur. Vt cum Hierem. dicamus Thren.4. Threnor. 4. *Spiritus oris noſtri Chriſtus Dominus captus eſt*; ad tranſeuntium enim bonorum curſum, & vita noſtra Ieſus, & halitus noſter eiicitur, & nos remanemus tanquam ſpiritum, & halitum minimè habentes.

§. VIII.

Fœmineæ, & leuiſſimæ ſapientiæ eſt ſolos externos verborum ſplendores attendere.

VIſa ergo Salomonis ſapientia, tot laboribus quæſita, dicitur de Regina Saba, *Non habebat vltrà ſpiritum*; quando oſtenſo ſolo Ieſu loco, & viſo eius iudice, nempe ſydere, dicuntur Magi Matth. 2. *Gauiſi ſunt gaudio magno valde,* &c. Et cur his tantùm gaudium ortum fuit ex inuento Ieſu; illi autem non gaudium dicitur ortum, ſed afflictio ſpiritus ex inuenta Salomonis ſapientia? Illi vt viri, non ad externos ſplendores, qui omnes deerant, reſpiciebat, ſed latentem diuinitatis nucleum inuenientes, inde maximè gaudebant. Hæc vt fœmina non ad latentem nucleum, ſed externos ſolos ſermonis ſplendores mirabatur, quod & leuiſſimæ, & fœmineæ, & nullius ſoliditatis ſapientiæ eſt. Pulchrè in rem hanc dicebat D. Auguſt. ſerm. 6. de Epiph. *Regina illa non latentem Deum, ſed loquentem hominem, non adorare venerat, ſed audire.* Hic erat totus ſcopus aduenientis Reginæ, vt nimirum loquentem hominem audiret, cuius ſpecioſitate ſermonis occupata, nihil diuini nuclei latens requirebat. Heu leuiſſimus, & fœmineus labor in quærenda ſapientia, qui nihil ſublime, nihil diuinum latens ſpectat, ſed ſolo pulchro verborum ſono eſt contentus! Zachar. 5. *Ecce mulier vna ſedens in medio amphoræ. Et dixit: Hæc eſt impietas. Et proiecit eam in medio amphoræ, & miſit maſſam plumbeam in os eius.* Gillibert. Abbas putat maſſam plumbeam miſſam eſſe in os eius, nempe mulieris, quæ in amphora ſedebat. Sed cur fœminæ in os plumbum, & non magis aurum iniicitur? Cur non magis argentum? Nihil pretioſum in fœminea ſapientia, ſed vile, & ominoſum quæritur. Gillib. ſerm. 18. in Cant. *Argentea ſint lingua veſtra. Argentea ſunt, ſi de ſacra pagina Chriſtum ſonant. Non mittatur maſſa plumbea in os veſtrum. Plumbeum os eſt, quod nihil ſubtile loquitur, nihil acutum, nihil de ſupernis: ſed totum demiſſum eſt, totum de imis.* Mulierculàrum os plumbeum eſt, quorum proprium eſt, non Chriſtum latentem quærere, ſed in externo ſplendore verborum hærere. Quæ ſapientia vt non aurea, nec pretioſa, ſed plumbea & vilis mulierculis meritò attribuitur, & ominoſa viris creditur. An non ominoſum eſt plumbum viris fortibus? Dicebat Pſalm. 47. *In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis.* Et cur ad ſolas naues Tharſis hæc contritio refertur? Nonne & aliæ naues ſimilibus contritionibus expoſitæ ſunt? In nauibus Tharſis afferebantur Salomoni dentes elephantorum, qui ſolam externam eloquentiam referunt; & hinc non miror, quòd his nauibus ruina ſingularis denuntietur. Ait Diuus Hieronym. in cap. 2. Iſaiæ: *Habuit naues Salomon, quæ ibant Tharſis, & poſt tres annos reuertebantur, afferebantque Regi argentum, aurum, ebur, & ſimias. Sed quia Rex peccauerat, deditus voluptati, & externarum gentium amans fœminas, quod ad Ethnicos refertur, in quibus nihil eſt aliud, niſi fulgor eloquentiæ, & ſenſus dialectica arte conſtructus, & ſermo mortuus,*

tuus, quod intelligitur, in eburneis dentibus, & similitudo rationis humanæ, quod sentitur in fimbrijs, idcirco in Psalmis legimus: In spiritu vehementi conteres naues Tharsis. Confringentur, & conterentur à Deo illi, in quibus solus viget sermonis cultus, nec spectatur aliquid viuidum, & diuinum, quod lateat ibi. Quod enim proficit, & dat vitam, non est quod solùm à lingua sonat, sed quod latet sub lingua. Cant. 4. *Mel & lac sub lingua eius.* De quo pulchrè disserit Gillibert. Abbas sermone 4. in Cant. aiens: *Non tantùm dulcedo in lingua sonat, sed mel, & lac sub lingua tua. Simulata dulcedo est, quæ tantùm sonat in lingua, & non sentitur sub ipsa. Exigua est, quæ tota est in labijs, & in lingua, & non pars eius magna sub lingua.* Equidem non nutriris in vitam à sapientia, nisi quæras, quod latet mellis, & lactis sub lingua.

Cant. 4.

Gilib. Abb.

3. *Regum* 10. Beati viri tui, & beati serui tui, hi, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Sit Dominus Deus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronum Israël, eo quòd dilexerit Dominus Israël in sempiternum, & constituit te Regem, vt faceres iudicium, & iustitiam. Dedit ergo Regi centum viginti talenta auri, & aromata, &c. Rex autem Salomon dedit Reginæ Saba omnia, quæ voluit, *&c.*

§. IX.

Magnæ, & præstantis virtutis indicium, quod in temporali fœlicitate constitutus non cadas.

SApienter Regina felices reputat Salomonis famulos, qui coram illo stant, nec in tanta rerum opulentia cadunt. Dicit enim: *Beati viri tui, & beati serui tui, hi, qui stant coram te semper, &c.* Expende illud, *qui stant*; hoc est, qui tantæ opulentiæ temporali, & gloriæ immersi adhuc stant, nec turpiter cadunt. Quod sanè ad plurimam beatitudinem pertinet, & ad magnam virtutis præstantiam. Dan. 3. de seruis Nabuchodonosor locutus ait: *Statim vt audierunt omnes populi sonitum tubæ, fistulæ, & citharæ, sambucæ, psalterij, & symphoniæ, & vniuersi generis musicorum, cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt statuam auream.* Expende illud, *cadentes adorauerunt statuam auream*; vix enim inuenitur, qui vel in conspectu temporalis opulentiæ non cadat. Vt meritò debeat prædicari, & extolli, qui inter temporales fœlicitates, & glorias adhuc stat, nec vllum vergit in casum. Oseas cap. 12. Iacobi virtutes ponderans, hanc illi attribuit, vt maximam. Ait enim: *In vtero supplantauit fratrem suum, & in fortitudine sua directus est cum Angelo. Et inualuit ad Angelum, & confortatus est; fleuit, & rogauit eum, &c.* Quid sublimius? Ab vtero bellator, imò ab vtero triumphator Iacob extitit. In vtero fratrem supplantat, natus & adolescens non detrectat luctari cum Angelo, imò deuincit Angelum. Et quid inter tot, tantasque victorias? An adorauit brachiū virtutis suę; An decidit à constanti animi sui virtute euanescens in auras? Absit, imò ait text. *Fleuit, & rogauit eum.* O maximam viri virtutem, qui inter triumphos, & victorias adhuc stetit in supplicantis humilitate. Ibi Ruffin. lib. 3. in Oseam ait: *Cum tam profundum Dei consilium Patriarcha sensisset, spiritum illico humilitatis, non elationis assumpsit, vt benediceretur ab eo, cui videbatur præualuisse, lachrymosis supplicationibus deposcit. Nec illa colluctatoris sui simulatione deceptus est, vt se quasi fortiorem putaret.* Et victor, & triumphator rogabat, minimè victorijs illis temporalibus deceptus, sed adhuc stans in veritate. Meritò inde Israëlis nomine insignitus est: vt enim ad terram pertinet, qui temporalium bonorum aspectu cadit; sic Dei est, qui inter mundanas glorias in humilitatis virtute consistere videtur. Apocal. 13. *Vidi de mari bestiam ascendentem habentem capita septem, & cornua decem, & super cornua eius decem diademata, &c. Et admirata est vniuersa terra post bestiam. Et adorauerunt draconem, &c.* Vbi bestia apparuit tot diadematibus redimita, ad conspectum amplissimi regni eius, innumeri cadentes adorauerunt. Sed qui sunt, qui tam turpiter ceciderunt? Ait text. *Admirata est vniuersa terra, &c.* qui terra sunt, vix possunt non cadere in gloriarum temporalium conspectu. Non sic qui pertinent ad Deum, hi enim firmiter in virtute consistentes, has gloriolas contemnunt. Pro quo Rupert. lib. 8. in Apocal. ait: *Nisi terra essent, si quid eorum, quæ supra sunt, saperent, non admirarentur, non magnipenderent terrenam eius altitudinem, terrenam potentiam, terrenam gloriam, quam verus Christus adeò nihili pendit, vt eo tempore, quando primò salutabatur ex Israël, à turbis dicentibus: Benedictus qui venit in nomine Domini, asello sedere voluerit in contemptu terrenæ celsitudinis.* Compone ergo terrenos illos homines, & cœlestem hunc hominem Iesum. Illi in diadematum mundialium conspectu, statim cadunt adorantes caduca hæc regna. Verè terra dicuntur, & minimè pertinentes ad cœlestia. Hic autem cœlestis homo, Iesus meus inter acclamationes regias in ostensione humilitatis firmus stat, sedens in vili asello. Nec ab alto humilitatis eum deiiciunt aut triumphi gloria, aut illæ acclamationes regiæ.

Dan 3.

Osea 12.

Ruffin.

Apoc. 13.

Rupert.

§. X.

Melius est ire ad Christum etiam cum periculo cadendi, quàm stare in mundo.

EThnicæ Reginæ ostenditur esse illud assertum, nimirum: *Beati serui tui, hi qui stant coram te omni tempore, &c.* Sic Ethnica mulier beat aulicos Salomonis, eo quòd semper starent coram illo, eius gloria, & opulentia fruentes. Sic multi etiam Christiani beatos putant illos,

 qui

qui firmi stant in mundialibus bonis absque timore casus. Ego autem crediderim sapientius putari beatos, qui à mundo, eiusque gloriis fugiunt, & currunt ad Christum, etiamsi illis sit casus periculum. Fugientes ab Ægypto Israëlitæ coràm offenderunt mare, quod superare non poterant. A tergo autem senserunt hostilem Pharaonis exercitum; quo perterriti clamabant, dicentes

Exod. 14. Exod. 14. *Multo melius erat seruire Ægyptijs, quàm mori in hac solitudine.* In Ægypto stabant coram Pharaone, Ægyptiorum bonis fruentes, in solitudine illa per quam ad Deum contendebant, in euidenti mortis periculo erant. Vtrum ergo melius, in Ægypto securos manere, an ad Deum cum periculo per eremum contendere? Illi putabant beatius esse in Ægypto manere; verùm non erat hæc sententia hominum prudentum, sed erat sententia hominum carnaliter iudicantium. Nunquam enim non solet credi melius à mundo fugere, & etiam cum periculo casus, ad Deum contendere. Accipite

Orig. Origenem homil. 5. in Exod. pulchrè de hac re differentem: *Quia dicunt, melius fuerat nos seruire Ægyptijs, quàm mori in eremo, tentationis, & fragilitatis hæc verba sunt. Alioquin falsum est, longè enim melius est in eremo mori, quàm seruire Ægyptijs, &c. Melius enim est perfectam vitam quærenti in itinere mori, quàm ne proficisci quidem ad perfectionem quærendam. Vnde & falsa est illorum opinio, qui dum nimis arduum iter virtutis exponunt, dumque multa eius pericula, & lapsus enumerant, ne ineundum quidem, aut incipiendum iudicant.* Semper melius est mundum fugere, & ad Deum ire, licèt voranda sint solita pericula, & licèt lapsus timeantur in itinere.

Matth. 26. Matth. 26. dicebat Iesus Petro: *Amen dico tibi, quia in hac nocte, antequam gallus cantet, ter me negabis.* Quid posthæc Petrus? Veniunt nocte milites, comprehendunt Iesum, illumque vinctum ducunt, fugiunt discipuli, *Petrus autem sequebatur eum, &c.* Cur Petre non magis tu fugis? Si enim sequaris, certum est, quòd negabis Iesum; nonne hoc audisti? Nonne hoc tibi prædictum fuit ab ipso Iesu? Cur ergo non fugis tanti mali occasionem? Cur non melius putas esse in fuga, quàm in sequela Iesu cum negationis certitudine? Quis non magis eligeret fugere ad extrema mundi, quàm sequendo Iesum negare illum? Sed ô amoris Petri in Iesum sapien-

Theodoret. tiam! Ait Theodoret. de illo orat. de Charitat. *Hoc magnum quoque Petrus sauciatus desiderio, nec cùm prius quidem futuram didicisset negationem, latere voluit, sed satius duxit, sequens negare, quàm fugiens confiteri. Quod enim ab amore, & non à temeritate proficisceretur hæc confessatio, res ipsa testatur. Neque enim post negationem in animum induxit, vt magistrum relinqueret; sed fleuit quidem amarè; assedit autem vinculis amoris irretitus.* Expende illa: *Satius duxit, sequens negare, quàm fugiens confiteri.* Labantur licèt aliquando sectatores Christi; satius ducitur sequi perfectionem Christi, etiamsi labendum est in itinere, quàm coram mundo falsa securitate perseuerare.

§. XI.

Tunc bona temporalia non nocent, quando præcipuè Deus spectatur in illis.

INter tot decantatas diuitias, & fœlicitates Salomonis, nobilis Regina confugit ad earum correctiuum, nimirum Deum, cùm ait: *Sit Dominus Deus tuus benedictus, cui complacuisti, & posuit te super thronum.* Nec enim aliter à tanta temporalium bonorum prædicatione euaderet, nisi ad Deum oculos conuertisset, eum in omnibus, & per omnia, & super omnia asserens benedictum. Crede mihi, te in perditionem rapient temporalia bona, nisi Deum spectes super illa. Monebat Paulus 1. ad Corinth. 7. *Qui habent vxores, tanquam non habentes sint, & qui gaudent, tanquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.* Et quando nec vxor, nec gaudia, nec bona mundialia ex se mala sunt, imò & bona, & conuenientia naturæ humanæ putantur; cur sic habenda sunt, quasi non habeantur? Nonne satius est habere, quòd bonum est, quàm non habere? Hæc non absolutè, & simpliciter bona sunt; sed in tantum sunt bona, in quantum in illis, & super illa Deus spectatur, qui si illis postponitur, iam illa redduntur nobis nociua, & mala. Ad hæc ait D. Leo serm. 5. in ieiun. *Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur. Præterit enim figura huius mundi. Sed quod de specie, de copia, de varietate blanditur, non facile declinatur, nisi in illa visibilium pulchritudine, creator potius, quàm creatura diligatur.* Vno hoc correctiuo omnis virulentia tollitur bonorum temporalium, si in illis præcipuè Deus attendatur, spectetur, diligatur. Hincipse Dominus clamabat ad suos Matth. 6. *Beati pauperes spiritu.* Et quos pauperes beatos vocat? An qui nudi prorsus sunt, nihilque substantiæ de facto habent? Illi, illi & pauperes, & beati sunt, qui vel in affluentia bonorum constituti, vnum Deum spectant, de illoque solo ampliùs gloriantur. Quò spectans Guerricus Abbas serm. 1. in solemnit. omnium Sanctor. ait: *Planè beati, qui proiectis vilibus, sed grauibus sarcinulis huius mundi, nolunt diuites fieri, nisi de solo creatore mundi, propter ipsum tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.* Ea est beatitudo hominis, quòd vel in summa copia bonorum, vnum Deum aspiciat, & de solo Deo amet ditari. In summa bonorum perditione Iob cap. 1. *scidit vestimenta sua, & tonso capite corruens in terram adorauit.* A summa abundantia ad summam paupertatem redactus, scidit vestimenta sua. Et cur non magis vestimenta seruauit, cùm non haberet, vnde emeret alia? Cur & illa scidit, & voluit ea perdere? Præsens erat vir sanctus vniuersa bona sua externa data in possessionem diaboli, dicente textu: *Dixit Dominus ad Sathan: Ecce vniuersa, quæ habet, in manu tua sunt.* Quod præsciēs Iob statim & vestes abiecit, non de malo, sed de solo creatore retinere volens, vel quo tegatur. Ibi Orig. lib. 1. in Iob: *Adhuc vestimenta sua conscidit ob hoc, quia ex his, quæ diabolo data sunt, apud se nihil retinere voluit.* Sic amabat de solo creatore ditari. Nec miror; quod enim de malo venit, nunquam non mille sciscitat tragœdias. Genes. 19. post excidium Sodomæ, post salutatum Loth in monte, ait

ait textus de eius filiabus: *Dederunt itaque patri suo bibere vinum nocte illa. Et ingressa est maior, dormiuitque cum patre*, &c. Ecce tibi à vino bibito in quantum incestum itur. Sed vnde ad montis solitudinem adductum vinum fuit, quod talia flagitia pateret? Adductum creditur fuisse de damnatis Sodomorum bonis, ne miremur, quòd de malo adductum vinum tanta mala suscitaret. Ex quo sapienter D. Nissen. homil. in Ecclesiast.
Nissen. ait: *O quam malè mulieres illæ, cum vis, quæ de Sodomis exportarunt, secum vinum tulerunt? O quam malum amicitiæ slicem potum ex malo cratere patri suo infuderunt? Quantò longè erat melius cum omnibus, etiam illud vinum interijsse Sodomis, priusquam talem suppeditaret tragœdiam.* Equidem ex malo Sodomorum cratere non potuit non hauriri, quod hominem faceret in plura mala ire.

§. XII.

Sapientiæ studio laborantes nunquam primas non teneant in Politia Dei.

CVm Reginæ huius munera oblata Salomoni confidero, sic lego. *Dedit ergo Regi centum viginti talenta auri, & aromata*, &c. Aurum in primis obtulit, post hoc aromata, & cætera.
Matth. 2. Sic Magi illi Matth. 2. obtulerunt Domino *aurum, thus, & myrrham.* Nunquam non ponitur aurum in primis, quia in Politia Dei, vt semper aurum optimum in capite inuenitur, sic sapientiæ studiosi, valdeque in illa laborantes debent imperare cæteris. Cur hoc? Ait D. Leo in epist.
D. Leo. 1. decretali: *Cum valde iniquum sit, & absurdum, vt imperitis magistris, noui antiquis, & rudes præferantur emeritis.* Quis non iniquè, & turpiter lignea, aut fictilia vasa aureis præferat? Eamdem reputat iniquitatem, & turpitudinem Diuus Leo, quòd præferantur magistris homines sine vllo studio sapientiæ. Ait Paul. 2. ad Ti-
1. Tim. 2. moth. 2. *In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, & argentea, sed & lignea, & fictilia. Et quædam quidem in honorem, & quædam in contumeliam.* Accedat ergo huc electores, & seligant ex his vasis, quæ ponenda sunt in honorem. Audebit ne vel iniquissimus elector præsumere lignea, aut fictilia in honorem, aureis, & argenteis relictis? Quod si fecerit, nonne totus ordo corrumpitur? Accedat iam huc D. Leo vbi su-
Leo. prà, inquiens: *Inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, & lignea præferantur argenteis. Sicut autem in ligneis, & fictilibus corum hominum species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent: ita in aureis, & argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longæ eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti, aurum probatum, & argentum purum esse meruerunt. Quibus si merces pro deuotione non redditur, omnis Ecclesiastica disciplina resoluitur, omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subiere ministerium, peruersa eligentium iudicio, indebitum obtinent principatum.* Nullus planè ordo, sed sempiternus horror manet per eos, qui lignea, & fictilia præferunt aureis in principatu. Sed scire cupis, quæ sint hæc aurea vasa, quæ præferri debent? Iam explicant illa: *Qui per longæ eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti aurum probatum esse meruerunt.* Longæ eruditionis calor, & diuturnus labor facit vasa aurea, quæ poni debeant in capite. Qui enim nec librum vtilem legunt, nec in doctrinis Sanctorum eruendis desudant, sed tota die otiosi, & vagi huc, illucque visuntur, multum timere debent, ne prælaturæ eorum non ad ordinem, sed ad sempiternum horrorem pertineant. De quodam istorum dicebat Nazianzen. orat. 20. *Nec thronis intremisit, nec ex aspectu horrorem concepit, hominem continentiæ studiosum infra se videns.* Nazianzen. Credebat sanctus Doctor ad horrorem, & timorem pertinere eorum prælaturas, qui infra se & sapientiæ, & cæterarum virtutum studiosos, vident.

§. XIII.

In Mariæ Deiparæ manibus non possumus non admitti à Deo.

NOn vacua venit nobilis Regina ad Salomonem, quin potius dicit textus de illa: *Dedit ergo Regi centum & viginti talenta auri, & aromata*, &c. Nec quicquam fuit à Regina Salomoni oblatum, quod ille gratissimè non acciperet. Et cur repelleret sapiens Rex, quæ offerebantur per tantæ Reginæ manus? Sic nec credo à vero Salomone Iesu vnquam repelli, quicumque offerunt manibus Mariæ, Angelorum, hominumque Reginæ. Clamabat sponsa Cant. 1. *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie?* Cant. 1. Vbi pascat Dominus? Respondit ipsa cap. 2. *Pascitur inter lilia.* Quod si verum est, quòd Deus inter lilia pascatur, quis homo terrenus speret ad Dei pascuam pertinere? Quando mei cordis terra vix aliud profert, quàm spinas, & tribulos, vnde sperabit grata esse illi, qui sola pascitur inter lilia? Confugendum mihi est ad manus Mariæ, quæ vt floridæ sunt, sic quæcumque offerant filio, non timebunt repulsam. Pro quo aiebat D. Bernard. serm. in Natiuit. Mariæ de aquæductu: *Forte manus tuæ, aut sanguine plenæ, aut infectæ muneribus, quòd non eas ab omni munere excussisti. Ideoque modicum istud, quod offerre desideras, gratissimis illis, & omni acceptione dignissimis Mariæ manibus offerendum tradere cura, si non vis sustinere repulsam. Nimirum candidissima quadam lilia sunt, nec causabitur ille liliorum amator inter lilia non inuentum, quidquid illud sit, quod inter Mariæ manus inuenerit.* Bernard. Dum ergo per Mariæ manus Domino sistimur, non timeamus repulsam, vt qui inter lilia existentes, gratam exhibeamus pascuam Deo.

§. XIV.

Mariæ Deiparæ petenti nil nouit Deus denegare.

ILlud de Salomonis magnificentia erga Reginam Saba dicitur: *Rex autem Salomon dedit Reginæ Saba omnia, quæ voluit, & petiuit ab eo.* Magnum hoc in Rege temporali; sed accipe maius in Rege diuino, qui semper Mariæ matri dat omnia, quæ vult, & ab eo petit. Quando petirio Mariæ non efficax apud Deum? De illa dicebat Cant. 7. *Guttur tuum sicut vinum optimum,* Cant. 7. dignum

dignum dilecto meo ad potandum, labijsque & dentibus illius ad ruminandum. Quæ verba sic pulcherrimè elucidat Card. Hailgrinus in Mariæ

Hailgrin. laudem: *Guttur etiam diuidit escas, & bonas retinet, malas reuomit. Commendatur ergo discretio Virginis in precibus; quæ hoc solum petit, quæ discretè petitur, quod bonum, quod pium. Hoc verbum deprecatorium optimo vino simile, dignum est dilecto ad potandum, vt ei placeat, & ipse delectetur in eo. Et sicut vinum bonum sine difficultate, & cum delectatione sorbetur: sic petitiones Mariæ cum omni facilitate, & delectatione filius admittit. Verùm quia eius, quod bibitur, gustus citò preterit; eius verò, quod ruminatur sapor, diu remanet, subdit: Et dentibus illius ad ruminandum, vt sic ostendat, quòd non perfunctoriè, sed tamquam affectus placita dulcedine, in matris petitionibus filius specialiter delectetur.* Sic matri petenti filius Deus delectabiliter acquiescit, vt nullam eius non admittat, & adimpleat precem. Aiebat

Cant. 4. ipse Cant. 4. *Vulnerasti cor meum soror mea, sponsa, vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum, & in vno crine colli tui.* Vulnerasti, ait, siue, vt Septuag. legunt, *Abstulisti mihi cor*, rapuisti omnem affectum, vt nihil tibi negare possem, in vno oculo, & in vno crine. Et quid est illud vnum oculorum, seu crinium Mariæ, quod sic afficit Deum? De Anna matre Samuelis petitionum suarum valentiam apud Deum cognoscen-

1. Reg. 1. te dicit textus 1. Reg. 1. *Et vultus eius non sunt ampliùs in diuersa mutati*; dum nondum exaudiebatur, huc illucque labia eius mouebantur præ angustia; at cùm exauditur, nullus motus in labiis, nulla in vultu mutatio fit, sed idem vultus, eadem facies manet. Quò spectās Dominus sub vno oculorum, & crinium matris, hanc notat petendi efficaciam, quam habuit illa, cuius vultus non in diuersa fuit mutatus, sed idem perseuerabat. Supra omnes enim, siue viros, siue fœminas, petitio Mariæ apud Deum præualuit. Huc

Rupert. refero Rupertum lib. 3. in Cant. fantem: *Itaque semper, & vbique vnum, siue vnitatem habens oculorum, id est, vultum in diuersa non mutatum vulnerasti cor meum. Alij quondam fortes, & validi me tenuerunt, & luctando fortiter, contra Deum fortes fuerunt. Et illi quidem luctando, atque vincendo, æternam sibimet benedictionem, & necessariam peccatori populo suo indulgentiam obtinuerunt, tu autem quid non inuenisti, quid nec obtinuisti vulnerando cor meum.* Nota fuit Anna in impetrando filio, notus fuit Iacob, in extorquēda benedictione; supra hos, & vniuersos alios Maria, sic abstulit cor diuinū, vt omnia ab illo obtineret. Equidem nunquam non audita est Maria pro sua reuerentia; nunquam non fuerunt eius oratio-

Luc 1. nes per se maximè reuerendæ. Luc 1. *Ingressus Angelus ad eam, dixit ei: Aue gratia plena, Dominus tecum.* Scio D. Ildephonsum, aliosque Patres putantes tunc temporis Mariam in lectione, & oratione esse. Cur ergo Angelus suum ministerium circa orationem Mariæ non priùs commendat? Angelus Raphaël vbi sese, Tobiæ osten-

Tob. 12. dit, statim ait cap. 12. *Quando orabas cum lachrymis*, &c. *Ego obtuli orationes tuas Domino.* Sic

Act. 10. etiam Angelus apparens Cornelio Actor. 10. inde orditur sermonem suum; *Orationes tuæ ascenderunt*, &c. Imò omnium Angelorum hoc est munus, vt orationes fidelium Deo repræsentem. Cur ergo Angelus ad Mariam accedens non priùs recolit ministerium circa orationes eius? Cur non magis orditur sermonem suum à ministerio eius orationibus exhibito? Orationes Mariæ non egebant Angelorum ministerio, illas enim Angeli non commendabant, sed sua reuerentia ostendebant efficaces apud Deum. Bern. ser. 3. in Annunt. ait: *Solent Angeli astare orantibus, & delectari in his, quos vident puras manus leuantes in oratione, holocaustum sanctæ deuotionis gaudent se offerre Deo in odorem suauitatis. Mariæ autem orationes, quantum placuerint in conspectu Altissimi, Angelus indicauit, qui ingressus ad eam, tam reuerenter salutauit.* Aliorum orationes de suo ministerio commendabant Angeli; orationes autem Mariæ, non commendatione ministerij sui, sed reuerentia, & adoratione Angelus extollebat, vt quæ ante Angelorum ministerium omnia obtinebant à Deo. Quòd noscēs antiquus hostis nihil magis curauit, quàm ne daretur locus Mariæ intercessioni, quæ si semel esset, non inueniretur sine effectu. Id adumbratum inuenies in Assuero Rege Persarum, cùm omne Iudæorum genus ad mortem damnauisset. Post quam sententiam, adeò interclusus erat aditus ad Regem, more gentium, vt nemini liceret ad illum ingredi, sub capitis pœna. Pro quo dicebat Esther cap. 4. *Ego cum ancillis meis similiter ieiunabo, & tunc ingrediar ad Regem, contra legem faciens, non vocata, tradensque me morti, & periculo.* Et cur vel dilectissimæ coniugi adeò erat obstrusus aditus ad Regem, post tam sanguineam sententiam? Ait Rupert. lib. 8. de victor. Verbi Dei cap. 10. *Ea lege diabolus per Aman abuti voluit, vt dum ille accusator tam familiaris Regi immineret, & ad excusandum nulli aditus pateret, ad exorandum nullus accessus fieret, cuncta Regis sententia curreret irreuocabilis, atque ita draconi liceret deuorare non solum conceptum, verùm etiam totum corpus Ecclesiæ.* Ea fuit diaboli astutia, ne aditus ad Regem, vel Reginæ concederetur, vt sic populus Dei irreuocabiliter perderetur. Sciebat astutus, quòd si vel Reginæ aditus relinqueretur, non iret in perditionem Dei populus. Quid astutius? Notum est diabolo, notum est omnibus gentibus; quòd si Reginę cęlesti Mariæ sit accessus ad Deum, etiam iratum, non ibit in interitum hominum genus. Nunquam enim sine effectu est Mariæ intercessio. Ideo totis viribus curat diabolus obstruere occasiones, ne Maria intercedat.

3. *Regum* 10. Magnificatus est ergo Rex Salomon super omnes Reges terræ diuitiis, & sapientia. Et vniuersa terra desiderabat vultum Salomonis, vt audiret sapientiam eius, quam dederat Deus in corde eius. Et singuli deferebant ei munera, vasa argentea, *&c.*

Fecitque vt tanta esset abundantia argenti in Hierusalem, quanta lapidum, *&c.*

§. XV.

Cœlestes animi non nisi ad diuina mouentur.

DItissimi, & magnificentissimi Salomonis vultum vniuersa terra quæ rebat, dicit namque: *Et vniuersa terra desiderabat vultum Salomonis.* Terra, inquam, desiderabat Salomonis vultum, non cœlum, hoc est, terreni omnes, non cœlestes animi. Horum enim affectus non mouentur nisi ad Deum. Matth. 2. clamabant illi: [Matth. 2.] *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum? Vidimus stellam eius in Oriente, & venimus,* &c. Veniebant hi Magi ad recens natum Regem Iudæorum, sed antequam viam arriperent, ingenuè fatentur se vidisse stellam præpropero cursu ad illum procedentem. *Vidimus,* aiunt, *stellam eius in Oriente,* quæ proculdubio in eadem via præcedebat eos. Nec miror, quòd terra Orientalis suos Magos mitteret, qui cantatissimum Iudæorum Regem viderent. Illud mihi magis mirandum videtur, quòd cœli stellam etiam mittant ad eumdem Regem. Quid facitis cœli, sic etiam vos mouemini ad Reges mundiales? Absit hoc à cœlestibus virtutibus; forsan enim Magi in viæ initio Regem temporalem quærebant; cœli autem nec vllum motum ad illum exhibent, quin priùs nouerint, non Regem temporalem, sed Deum. Quò spectans D. Gregor. PP. homil. in [Greg. PP.] præsenti fatur: *Deum hunc cœli esse cognouerunt, quia protinus stellam miserunt.* Ex eo, quòd cœli miserint stellam ad Iesum, colliguntur illum cognouisse Deum. Nequirent enim cœlestes virtutes, cœlestes animi ad aliud, quàm ad Deum moueri. Dicebat illa cœlestis sponsa Cant. 2. [Cant. 2.] *Sub vmbra illius, quem desideraueram, sedi.* Erat equidem sub vmbris, sed desideria eius minimè ferebantur ad vmbras. Cur ergo amore dilecti æstuans non etiam vmbrarum afficitur desiderio? Planè cœlestis sponsa nequit aliud, quantumuis amœnum, desiderare præter vnum Deum. Vt dicat D. Bernard. serm. de Aquæ ductu in Natiuit. [Bern.] Mariæ: *Non ait, sub vmbra eius, quem desideraueram; sed sub vmbra eius, quem desideraueram, sedi. Neque enim ipsius expetierat vmbram, sed ipsum profectò meridiem, lumen plenum de lumine pleno.* Non equidem ad adumbrata bona, sed ad clarissimam Deitatem feruntur animi cœlestes.

§. XVI.

Sola quæ à Deo virtus est, potest vniuersam terram peruadere.

MIraris vniuersam terram commotam pro Salomonis sapientia haurienda. Vnde enim sapientia hominis potuit tam latè diuagari? Ait text. *Vniuersa terra desiderauerat vultum Salomonis, vt audiret sapientiam eius, quam dederat Deus in corde eius.* Non quælibet sapientia, sed sapientia à Deo Salomoni data desiderabatur hauriri ab vniuersa terra. Sola enim virtus, quæ à Deo est, potest sic terram peruadere vniuersam. Psalm. 18. [Psal. 18.] *In Sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Exultauit, vt gigas ad currendam viam; à summo cœlo egressio eius. Et occursus eius vsque ad summum eius, nec est, qui se abscondat à calore eius.* Quibus manifestè ostenditur incarnatæ sapientiæ ortus, cuius calor vniuersam penetrauit terram; nec est natio adeò longinqua, quæ non adoret filij Dei aduentum. Et vnde valuit sic Saluatoris nostri doctrina peruadere vniuersum? An quia in Sole tabernaculum suum posuerat? An quia à summo cœlo egressio eius? Equidem quia cœlestis, & diuinus erat ortus eius, inde habuit quod percurreret terram vniuersam. Ait Origen. homil. 1. in Visit. Mar. [Origen.] *Nisi fuisset cœlestis, & beata natiuitas Saluatoris, nisi habuisset diuini aliquid, & humanitatem hominum supergrediens, nunquam totum orbem illius doctrina penetrasset.* Quis tot mundialia impedimenta superasset, vt curreret doctrina eius, nisi Deus? Crede mihi, de solo adiuncto Deo venit, quòd possit occupari vniuersa terra. Dicebat Luc. cap. 2. [Luc. 2.] *Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* Sic Cæsar edictum mittebat ad vniuersum orbem. Et quomodo staret ad Cæsaris edictum orbis vniuersus? Ait Beda ibi: [Beda.] *Exit ergo edictum à Cæsare Augusto, vt censum profiteretur vniuersus orbis, quia imminebat edictum Regis Christi, quo salutem consequeretur vniuersus orbis.* Non equidem edictum Cæsaris perperuaderet orbem vniuersum, nisi de adiuncto vicino edicto Christi, qui totum orbem curare intendebat. De solo enim Deo venit, quòd totus occupetur, & trahatur orbis.

§. XVII.

Magnificatio firmior hominis non tam in temporalibus bonis, quàm in humilitate consistit.

ECce tota magnificatio Salomonis, quàm leuibus fundamentis nitatur, quippe ait: *Magnificatus est ergo Salomon super omnes Reges terræ, diuitijs, & sapientia.* Et quantula hæc magnificatio, quæ in sapientia carnis, & diuitiis temporalibus consistit? Meritò dicebat D. Leo serm. 7. de Epiph. [Leo.] *Tota Christianæ sapientiæ disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, sed in vera, & voluntaria humilitate consistit.* Cauet sibi disciplina christiana ab omni temporali splendore, ab scholarum bombis, à laude, & gloria hominum; vnam quærit humilitatem, in qua sola firmior consistit, & clariores agit triumphos. Pariens Maria veram sapientiam Patris, Iesum meum. Luc. 2. [Luc. 2.] *Reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio.* Et esto, quòd nascenti Dei sapientiæ non esset locus in diuersorio, nonne erat ei locus in templo, in Sanctuario? Cur Domine paratum tibi locum in Sanctuario non occupas? Cur magis tibi præsepe placuit, quàm Sanctuarij locus? Equidem Sanctuarium, aut auro, & gemmis, diuitiisque temporalibus plenum erat, si non dabat nascenti Iesu locum, qui de præsepij humilitate, & vilitate fœcundiorem sumebat materiam ad excitandas suis immarescibiles, & magnificas coronas. Ait Diuus Chrysostomus homil. 2. in Luc.

Chrysost. *Non inuenit locum in Sancto Sanctorum, qui auro, gemmis, serico, & argento fulgebat; & tamen non nascitur inter aurum, & diuitias, sed in stercore nascitur, hoc est, in stabulo. Propterea in stercore nascitur, vt eos, qui sunt de stercore, subleuet. Leuans de stercore inopem. In stercore nascitur, vbi & Iob & sedebat, & postea coronatus est.* Fugit Dominus aurum, fugit opes Sanctuarij, vt quæ censeantur inter mundi inania; magis eligit humilia stabuli, stercus stabuli, quod iam dudum fœcundum nouerat ad coronas pariendas immortales. Quis ignoret triumphantium agmina à Deo de stercore humilitatis leuata? Quis non videat Iobi certamina, & triumphos per Deum in sterquilinio consummatos? Non equidem à superbis opibus, sed à sterquilinij humilitate magnificatio hominis firmatur. Vt dicat D. Thom. D.Thom.lib.3. de Regimin. Princip. c. 14. *Omnes magni Principes, & Monarchi cum humilitate subiugauerunt mundum, sed cum fastu elationis perdiderunt Dominum.* Sic ibi.

§. XVIII.

Gloria Principis non in congerendis diuitijs, sed in communicandis.

HOc maximè dictum ad commendationem Salomonis, nimirum: *Fecitque, vt tanta esset abundantia argenti in Hierusalem, quanta lapidum.* Non sibi soli aurum, argentumque congessit, vt ipse diuitiis omnes superaret, sed & fecit, quòd argentum, aurumve ad omnes suos subditos peruenirent in tanta, & tam inaudita abundantia, quanta erat abundantia lapidum. Gaudebat equidem bonus Princeps, non tam ipse diues esse, quàm diuitibus imperare. Fabricius Consul Romanus excepit Legatos Epirotarum, qui non paruam vim auri Consuli offerebant. Ipse autem despiciens aurum dixit Legatis: Fabric. Cons. *Narrate Epirotis me malle hac habentibus imperare, quàm ipsa possidere.* O magna Principis præstantia! qui sapientissimè in eo ponit gloriam sui principatus, quòd non miseris, & depauperatis, sed diuitibus imperet. Sic Valer. Max. & Vegetius de re militari cap. 4. de Fabricio retulere: & sic referendum est de omni glorioso Principe, qui malit diuitias effundi in subditos. Rex regum, Dominus meus Iesus ingressus templum Ioan. 2. Ioan. 2. *Cum fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque, & boues, & nummulariorum effudit æs, & mensas subuertit.* Expendite facinus optimi Principum; castigare voluit sacrilegos nummularios, quos inuenit multo nummo plenos, & quid fecit? Eripuit illis nummos, vt sibi acquireret? Minimè, sed potiùs ait: *nummulariorum effudit æs*; non sibi acquisiuit nummos, sed illos effudit, vt à se effusi ad colligentes peruenirent. Ex quo docebat Ecclesiæ Principem Eugenium Pont. Max. D. Bernard. Bernard. lib. 1. de consid. circa finem, aiens: *Et tu flagellum tene. Timeant nummularij, nec fidant in nummis, sed diffidant, abscondant æs suum à te, scientes effundere, quàm accipere paratiorem.* Expende illud optimi Principis insigne, nimirum: *Effundere, quàm accipere paratiorem.* paratior sit Princeps non tam ad recipiendas diuitias, quàm ad illas in subditos effundendas, quo subditi diuites esse possint. Vt sic de illis non pecunias, sed fidem magis sperare possint. Luc. 2. *Exijt edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* Luc. 2. Et sub hoc edicto nasci voluit Rex omnium Iesus. Et cur sub hoc edicto nasci voluit? Vt ostenderet, quàm meliùs Rex regum impleret, & Augusti, & Cæsaris nomen, non pecunias, sed fidem à subditis extorquens. Beda ibi: *Iesus vocabulum Augusti perfectissimè complens, vtpote suos, & augescere desiderans, & ipse augere sufficiens, censoribus suæ professionis non ablatione pecuniæ subiectos, sed fidei oblatione signare præcipit.* Beda. Quid regalias? Subiectos signat oblatione fidei, non ablatione pecuniæ, vt qui malit illos omnibus abundare bonis.

CAPVT XV.

Salomonis lapsus.

TEXTVS HISTORIA.

SVPERBÆ Salomonis opes eò deuenerunt, vt hominem in profusissimam libidinem impellerent, & per obscœnas carnis voluptates miserè raptarent. In tantum enim flamma lasciuiæ in eo creuit, vt cùm Pharaonis filia sibi adiuncta, septingentas alias Principum vicinorum filias, & trecentas nobilium hominum puellas sibi desponsauerit. Septingentæ illæ vxorum agnomine honestabantur; trecentas alias concubinas vocabant, præter quas, è plebe quæcumque pulchra virgo apparebat, ad regias delitias destinatur, quarum numerum minimè obseruabant. E tanta puellarum grege plurimæ in Ethnicorum parentum perfidia educatæ, vt Salomonis nuptiis potirentur, paternis diis renuntiarunt; quorum cultum postea suspirantibus, sic annuit Salomon, vt suis expensis, fana illis erigeret, & denique abiecto vero Deo, illis toto corde sacrificârit. Sic illum Dei familiarem, & sapientem virum impotens fœminarum amor, in scelerum abyssum præcipitauit.

MORALIA CIRCA textus literam.

VIsis diuitiis, & delitiis Salomonis necessium est, vt videamus, qui ab illis existant partus, nihil enim temporalia hæc bona solent prius, quàm præcipitia monstrare.

3. Reg. 11. Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, & Sidonias, & Cethæas, de gentibus, super quibus dixit

Dominus

Dominus filiis Israël: Non ingrediemini ad eas, nec de illis ingredientur ad vestras:certissimè enim auertent corda vestra, vt sequamini Deos earum. His itaque copulatus est Salomon ardentissimo amore.

§. I.

Superbia comes lasciuia.

ECce quò deuenit tota opulentia Salomonis, nimirum ait: *Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis*; quibus inordinatus eius, & profusissimus in libidinem explicatur affectus. Nec miror, ex opulentia tanta vix potuit non nasci superbia, & elatio in animo eius, sic ex superbia quasi necessariò ad lasciuiam deuenit. Est enim lasciuia inseparabilis comes superbiæ. Clamabat Amos *Amos 6.* cap. 6. *Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ: optimates capita populorum, ingredientes pompaticè domum Israel.* Sic Propheta traducit Principum Israëlitarum elationem ortam ex opulentia diuitiarum. Sed quid mirum, quòd opulenti & diuites Principes aliquo elationis morbo corripiantur? Nonne is morbus in illis aliquo modo veniabilis est? Forsan in opulentis Principibus elatio superba esset veniabilis, si in ea consisterent sola; at vbi superbiæ dant locum, eumdem videntur & lasciuiæ dare. Non enim in eis sola erat superba elatio, sed & hanc *Ruffin.* lasciuia comitabatur. Ibi aiebat Ruffinus: *Nunquam enim vos magis quàm aduersorum tempore publicastis, quanta vos luxuria impleuisset ambitio; qui gentis imperio, maiori ex parte consumpto, intra obsessas tamen vrbes opulentia tumetis, luxuriáque diffluitis.* Expende hæc pulchra: *Opulentiâ tumetis, luxuriaque diffluitis*; simul sunt, & tumor superbiæ, & profusio luxuriæ: quasi nequeat superba elatio non sociari luxuria. Quò *Osea 12.* spectans Oseas cap. 12. ait: *Ephraim pascit ventum, & sequitur æstum*; eo enim ipso, quòd quis ventosa elatione pascatur, quasi necesium est, vt ardeat carnalium æstu voluptatum. Quocirca *Rupert.* dicebat Rupert. *Ventum namque pascere, est superbiæ spiritu inflari; sequi verò æstum, luxuria corrumpi; quæ peccata, vel vitia consequentia sunt, ita vt cùm superbia spiritum erexerit, carnem quoque corrumpat spiritus fornicationis.* Difficile est separari hæc vitia; si præcedat superbia vel in secreto cordis, nunquam non illam sequitur manifesta luxuria. Quis ignoret luxuriam Sodomorum, qua meruerunt ardere flammis sulphureis? *Ezech 16.* Dicebat Ezechiel cap. 16. *Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ sororis tuæ, superbia*, &c. In capite lasciuientium Sodomitarum ponitur superbia, vt ostendantur inseparabilia esse vitia superbia, & luxuria. Pro quo dicebat Orig. homil. 9. in Eze-*Orig.* chiel. *Iactatio gloriæ Sodomiticum crimen est. Sunt autem quædam Ægyptia peccata, quædam Sodomitica; sunt alia Babylonica*, &c. Et cùm singulæ prouinciæ propria habeant peccata, Sodoma propriam habet iactationem gloriæ: ne inueniatur hoc vitium nisi in luxuriæ matrice. Huc trahe dicta tom. 1. de Christo fig. lib. 4. cap. 2. §. 11. & in præsenti lib. 10. cap. 2. §. 14.

§. II.

Totum Aularum negotium circa amores fœminarum.

MIraris, quod dicit: *Rex autem Salomon adamauit mulieres alienigenas multas.* Ego plus mirarer, si vel vna puella pulchra vicina esset, cuius fama non veniret ad Regem, vt à Rege amaretur. De qua enim alia re agitur in aulis Principum? Planè hoc vnum negotium in aulis est, si quæ puella adolescat, si quæ sit pulchra, si quæ ambienda. Genes. 12. *Cùm ingressus esset Genes. 12. Abraham Ægyptum, viderunt Ægyptij mulierem, quòd pulchra esset nimis. Et nuntiauerunt Principes Pharaoni, & laudauerunt eam apud illum, & sublata est mulier*, &c. Quid frequentius? Vix puella formosa apparet, & ecce aulæ implentur fama illius; huc Principum oculi, huc Principum linguæ. Nihil est pulchritudinis, nihil est gratiæ in puellis, quod non renuntietur, & prædicetur, & ambiatur à Principibus, quasi in nihil aliud aulæ institutæ sint. Aiebat Lyppom. in cat. *Viderunt ergo eam semel, & iterum, cu-* *Lippom.* *riosè scilicet, vt aulicorum, ac carnalium Principum studia discas. Qui tantopere pulchram laudauerunt Regi, per omnia Regum moribus sese attemperantibus illis, qui in domibus Regum sunt.* Expende illa, *vt aulicorum studia discas*; eò tendunt vniuersa aulicorum studia, vt sciantur pulchræ puellæ, & ambiantur, & adamentur omnes. Non est aula, quæ his studiis non ferueat, quæ tota amoribus fœminarum non incumbat. Hinc Matth. 2. de Magis locutus ait: *Responso accepto* *Matth. 2.* *in somnijs, ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuersi sunt.* Non ampliùs ad Herodis aulam redeunt, sed aliam viam arripiunt. De quo ait Chrysost. homil. 1. ex variis in Matth. *Post* *Chrysost.* *oblata itaque munera, admonentur Magi, ne redirent ad Herodem Regem: & sic per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. Exemplum nobis pudicitiæ, ac fidei præferentes*, &c. Expende illud singulare dictum, nimirum, *Exemplum nobis pudicitiæ præferentes*; quippe quòd admoniti non redeant ad Herodem, ad pudicitiæ exemplum refertur à Chrysostom. Et quid habet cum pudicitia commune, quòd Magi non redeant ad Herodem? Equidem non potest non maximè ad pudicitiam, & castitatem pertinere, quòd fugiantur aulæ Principum; in quibus totum negotium, totum studium, tota conuersatio est de fœminarum pulchritudine.

§. III.

Luxuriæ peccatum nunquam inueniri solet sine alijs plurimis.

NOn solùm Salomon vt equus lasciuiens ad fœminas currit, sed, & alienigenas quærit, quarum connubia singulariter à Deo Israëlitis prohibebantur. Dicit enim: *Salomon adamauit mulieres alienigenas multas*, &c. *de gentibus super*

quas dixit Dominus filijs Israel, Non ingrediminì ad eas, &c. Non solùm amabat fœminas lasciuè, sed illas amabat, quæ peculiari lege erant prohibitæ. Quas leges non rumpat lasciuia? Ea est, quæ nesciat quiescere in vnius legis confractione, sed magis ab omnibus exorbitet legibus, & vagetur per omnia vitia. Genes. 6. *Videntes filij Dei filias hominum, quòd essent pulchra, acceperunt vxores sibi ex omnibus, quas elegerant.* Quid tunc? statim subdit: *Videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset in terra*, &c. Hoc vnum peccatum filiorum Dei relatum fuerat, quod nimirum lasciuè ad fœminas filias hominum cucurrissent, & hoc solum flagitio narrato statim subditur; *videns autem Deus, quòd multa malitia hominum esset.* Vna sola lasciuiæ malitia dicebatur; vnde ergo apparuit tam multa malitia? Quando vna lasciuiæ malitia erat, non poterat sic in vno sistere, quòd non ferretur ad multas alias malitias. Vt dicat ibi D. Chrysostom. *Videns autem*, ait, *quòd multa malitia hominum esset in terra. Ex hoc enim malo opere, quasi fonte quodam multa etiam alia suboriebantur peccata, & ideo dicit, quòd multa malitia hominum. Nam vbi scortatio, & luxuria, & tanta intemperantia, verisimile est ibi, & ebrietatem, & crapulam, & magnam iniustitiam, & auaritiam, & innumera alia nasci mala.* Vna esse lasciuia non nouit, sed ad omnia vitia alia hominem rapit; quibus semper hæc est coniuncta, adeò vt oblata lasciuia, sapienter putetur omne genus oblatum esse peccati. Nota est historia Iosephi Genes. 39. vt ingressus cubiculum appetitus fuit à lasciua Ægyptia, quam ille viriliter propulsauit, dicente textu: *Nequaquam acquiescens operi nefario dixit*, &c. Ecce tibi vnius lasciuiæ impetum fregit Ioseph. Quid inde? Sapienter in eo solo creditur Ioseph contudisse omne genus peccati, pro quo tollendo venit Saluator. Accipite D. Ephræmum de laudibus Iosephi sic fantem: *Descensus Iosephi in Ægyptum Saluatoris nostri significat descensum in terram. Et quemadmodum Ioseph intra thalamum inclusus, omnem peccati vim proculcauit, ac præclaras aduersus Ægyptiam dominam suam, victoriæ coronas retulit; sic Dominus, & Saluator animarum nostrarum, ad claustra descendens inferni, omnem illic potentiam diræ mortis, inuictique tyranni subuertit, atque destruxit.* Expende illud, *omnem peccati vim conculcauit*; sapienter enim sentit vir sanctus in vna conculcata lasciuia, conculcatam esse omnem vim peccati, adeò, vt possit in eo triumphus figurari, quem de omni peccato, Saluator mundi reportauit. Vide tom. 3. de Christo fig. lib. 6. cap. 2. §. 11.

Genes. 6.

Chrysost.

Genes. 39.

Ephrem.

§. IV.

Per plura voluptuosa obiecta homo vagatus faciliùs perijt.

ILlud in misero isto Principe ponderandum, quod textus dicit: *Salomon adamauit mulieres alienigenas multas, filiam quoque Pharaonis, & Moabitidas, & Ammonitidas, Idumæas, Sidonias, & Cetheas.* Expende illa, *filiam quoque Pharaonis*; suprà enim cùm de Salomonis nuptiis cum filia Pharaonis egimus, minimè vidimus Salomonem damnatum ob eas nuptias. Cur ergo modò etiam adducitur filia Pharaonis in damnationem mariti? Fortè filia Pharaonis cùm per se sola amabatur à Salomone, licèt cum aliquo excessu lasciuiæ amaretur, veniabiliorem in eo faciebat culpam; at huius amor excessiuus iunctus cùm aliarum Moabitarum, Ammonitarum, Idumæarum, Sidoniarum, & Cethæarum amoribus, eam accendit piram, excitauit flammam, quæ miserum hominem adureret. De illo pinguissimo Amalecitarum Rege Agag luxuriæ typo aiebat textus, 1. Reg. 15. *In frusta concidit eum Samuel coram Domino.* Multi Reges deuicti sunt ab Israëlitis, quorum alij suspensi sunt lignis, alij vario genere mortis interfecti; de hoc solo pinguissimo Agag inuenio dictum, quòd concisus in frusta à Propheta conciderit. Et cur Samuel voluit, vt hic solus in frusta concisus caderet? Vt hic erat lasciuiæ typus, sic ostendebatur lasciuiæ finis venire, cùm ea in minutus partes diuiditur, vt nulla pars iungatur cum alia. Cùm enim sic separatim sumitur minuta pars lasciuiæ, facile absumitur. At si multæ eius partes, nimirum multæ materiæ, multi fomites simul congregentur, tantum abest, vt tum cadat lasciuia, quin potius ipsa hominem perdet funditus. Rem pulchro exemplo explicat D. Gregor. PP. lib. 6. in 1. Reg. cap. 2. *Talis est Agag iste, vt nisi concisus in frusta mori non possit. Vt enim diximus, more ignis libido succenditur. Magnus quoque ignis dispersus sæpe extingui melius potest. Nam cùm in vnum multi carbones conueniunt, ingentem massam prunarum faciunt. Ne ergo extinguens comburatur, prunarum massa antè sapienter dispergitur, vt per singulorum carbonum frusta velociter extinguatur.* Quid pulchrius? Planè vbi multi carbones conueniunt, eam efficiunt prunarum massam, quæ facilius adurat accendentem, quàm ipsa extinguatur. Quisquis autem vult facilè talem massam extinguere, priùs dispergit eam, & sic singulas prunas separatim facilè extinguit, à quibus iunctis potiùs ipse timebat comburi. Idem prorsus in re lasciuiæ accidit; ignis lasciuia est, si multæ eius prunæ coniungantur, eam accendunt piram, quæ non facilè extingui valeat, sed hominem totum ardere faciat. Vnde pergit Gregor. vbi suprà: *Quid enim sunt cogitationes luxuriæ nisi carbones ignis? Qui nimirum si in corde, aut in carne conueniunt, comburere citò possunt, extingui facilè nunquam possunt. Dispergatur ergo ignis, in frusta concidatur Agag, & custodiatur mens, vt immundas cogitationes dispergat, ne vnam alteri adhærere permittat*, &c. Vbi multi fomitis materia conuenit, vbi multæ prunæ libidinis coadunantur, sibi homo ab exterminatore incendio caueat. Huc respiciebat Iob cap. 3. dicens: *Nunc enim dormiens silerem, & somno meo requiescerem. Cum Regibus, & consulibus terræ, qui ædificant ibi solitudines.* Cùm Reges dicit, non eos Reges intelligit, qui in mundo regnant; sed illos Reges, qui regali corona à pudicitia insigniuntur. Horum proprium est solitudines sibi ædificare, vt triumphent. Contra quos armata luxuries populositatem cogitationum lasciuarum opponit, quibus opprimuntur. Ait Diuus Gregor. PP. lib. 4. Moral. cap. 28. dicens: *Qui iuri se luxuriæ subdit, ante oculos mentis schemata turpitudinum fingit, & hoc crebriùs agitur intentione cogitationis. Mens itaque hæc quasi quemdam populum patitur, & insolenti cogitationum*

1. Reg. 15.

Greg. PP.

Greger.

Iob 3.

Greg. PP.

tumultu

tumultu vastatur. Expende illa, *quemdam populum patitur*, quippe lasciuarum cogitationum populositas iuncta ad se sapit mentem, quæ erat casta in solitudine.

§. V.

Luxuria ignis ardentissimus est, qui homines adurit.

MEritò Salomonis amor erga fœminas ardentissimus vocatur, cùm dicit: *His copulatus est Salomon ardentissimo amore.* Et quando lasciuus amor non maximè ardet? Crede mihi, luxuria ignis est, & vehementissimus ardor, qui totam hominis depascit virtutem. Quò spectans
Greg.PP. Greg.PP.lib. 6.in 1. Reg.cap.1. ait: *Quid enim est libido nisi ignis? Et quid exorta virtutes nisi flores? Quid item turpes cogitationes nisi palea? Quis ergo nesciat, quia si in paleis ignis negligenter extinguitur, ex parua scintilla, quæ remanet, omnes paleæ accenduntur? Qui ergo virtutum flores in mente non vult comburere, ita debet libidinis ignem extinguere, vt per tenuem scintillam nunquam possit ardere.* Vt cauent omnes, ne ignis paleis accedat, quando amant incendia fugere. Sic debes cauere, ne libidinis ignis accedat ad tuas cogitationes, si enim eò accesserit, tale excitabit incendium, quod omnes tuas absumat
Deut 32. virtutes. Deut.32. dicebat Dominus: *Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo.* Siue, vt alij legunt: *Ignis exarsit ab ira mea, & ardebit vsque ad inferos deorsum, comedet terram, & nascentia eius.* Et qui est ignis iste, qui à Dei furore venit, vt perdat omnes hominum virtutes? Ait D.Gregor.PP. lib.21.moral.cap.9.
Greg.PP. *Ignis terram, atque eius nascentia comedit, cùm libido carnem, atque omnia bene acta consumit. Nam quidquid procedit ex fruge rectitudinis, hoc nimirum concremat flamma corruptionis.* Ardentissima est flamma libidinis, quæ in homine nihil virtutis non absumit.

3. *Regum* 11. Fueruntque ei vxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ, & auerterunt mulieres cor eius. Cumque iam esset senex, deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos: nec erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius. Sed colebat Salomon Astarthen deam Sidoniorum, *&c.*

§. VI.

Impiorum multitudini rarus obsistit, quin rapiatur ad facinora.

PRopone tibi ob oculos duo impiarum fœminarum agmina, hinc septingentas Reginas, illinc trecentas concubinas, quæ omnes Salomonis animum impetunt, vt illum à Deo auertant, & iustitia. Nonne tot impietatis milites ad se rapient miserum, & à Deo auertent? Ait textus: *Fuerunt ei vxores quasi Reginæ septingentæ, & concubinæ trecentæ, & auerterunt mulieres cor eius.* Nec miror, quis enim tantæ multitudini clamanti non concederet vel in maximo facinore? De persecutoribus Iesu locutus D.Luc.
cap.23. ait: *Et surgens omnis multitudo eorum,* Luc.23.
duxerunt illum ad Pilatum. Cœperunt autem illum accusare, &c. Post ludibria, & colaphos, & sputa, quæ pertulit Iesus meus in domo Pontificis, surrexit omnis multitudo hostium, & duxit illum ad Pilatum, & ibi accusabant eum. Et cur omnis multitudo Pharisæorum, & Scribarum ad hoc facinus cucurrit? Cur non potiùs demandatum fuit paucis aliquibus, qui facinus perficerent? Astutè factum est, vt id tractaret omnis multitudo, ne tantæ multitudinis clamoribus posset vel constantissimus iudex obsistere, sed magis ei in nefario facinore consentiret. Rem sic
ponderat D. Leo serm.8.de Pass.inquiens: *Offe-* Leo.
rebant enim Iesum duris nexibus vinctum, colaphis, & alapis frequentibus cæsum, sputis oblitum, clamoribus prædamnatum, vt inter tot præiudicia, quem omnes vellent perire, non auderet Pilatus absoluere. Et quis audeat multitudini contraire vel in facinore? Rapitur homo ad facinus, vbi multi sunt impij, qui impellant illum. Raro enim ab impiorum multitudine non transformatur ho-
mo in ipsa vitia. Apocal. 13. dicebat Ioan. *Vidi* Apocal.13.
de mari bestiam ascendentem; & sine dubio de homine peccāti loquebatur, iam in bestiam transformato. Et vnde homo cùm esset, potuit in bestiam trànsmutari? Iam ostendit Ioannes cùm dicit: *De mari bestiam ostendentem*; vt enim per mare multitudo gentium exprimitur, sic qui de multitudine, & populositate malorum veniebat, non poterat non vel in bestiam transire. Ait ibi
Rupert. lib.8. in Apocal. *De mari, id est, de sæcu-* Rupert.
lo præsenti nequam, de fluxu generis humani nascendo bestia talis ascendit, de multitudine impiorum, de vndosa populositate malignantium. Inter malignantium populositatem miraculum esset, nisi homo transferretur in bestiam, & iret in quodcumque facinus.

§. VII.

Idololatria coniunctissima libidini est.

SImul Salomon & luxuriæ se dedit, & idola coluit, vt de illo dicat text. *Deprauatum est cor eius per mulieres, vt sequeretur Deos alienos,*
&c. Quod pulchrè attingens Tertullian. lib.1. Tertul.
in Mar.cap.23.ait: *A mulieribus alienis possessus, & idolis Moabitarum, & Sidoniorum mancipatus.* Hæc consequentia necessaria videtur, quod à mulieribus possessus, idolis sit mancipatus.
Dicebat Dominus Oseæ cap.10. *Ex diebus Ga-* Oseæ 10.
baa peccauit Israël, ibi steterunt: non comprehendet eos in Gabaa prælium super filios iniquitatis. Iuxta desiderium meum corripiam eos; congregabuntur super eos populi, cùm corripientur propter duas iniquitates suas. Propter duas iniquitates corripiendus Israël asseritur, quarum vna manifestè explicatur verbis illis, nimirum, *ex diebus Gabaa*

peccauit; quando scilicet Gabaitæ adulteri vxorem compresserunt Leuitæ, vt habetur Iud. 19. Ea igitur fuit vna iniquitas Israëlitarum notissima; altera autem minimè explicatur. Et quando propter duas iniquitates plectendus asseritur Israël, & vna ostenditur fuisse in adulterio in Gabaa commisso, cur etiam non explicatur secunda? Planè, in prima illa explicata iam satis innotescebat secunda; cùm tanta illa quidem Gabaitarum luxuria non poterat simul non esse idololatria. Ait Rupert. lib. 4. in Oseam: Ex diebus Gabaa peccauit Israël. Peccauit autem illic semel, & iterum Israël. Venit Leuita in ciuitatem illam cum vxore sua, & ecce homines ciuitatis illius circumdederunt nocte domum, in qua manebat, volentes illum occidere, & incredibili libidine vxorem eius vexantes. *Vbi tanta regnabat corporalis nequitia fornicationis, iam increuerat nequitia quoque spiritualis, & hoc nilominus eadem scriptura denarrat, referens idolum factum in domo Micha.* Non potuit tanta fornicationis nequitia sine idololatria inueniri. Hinc trahe dicta tom. 1. de Christo fig. lib. 1. cap. 2. §. 20. & tom. 2. lib. 5. cap. 32. §. 12. & alibi.

Rupert.

§. VIII.

A parentum virtutibus degeneres filij maximè Deo odiosi.

HVc ponitur, quasi extremum malum in Salomone, nimirum: *Non erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.* Tantum patrem habens, nimirum Dauidem perfectissimum erga Deum, ipse degenerans à patris perfectione idola colebat, in quo maximè Deo odiosus erat. Deus enim nunquam non insectatur filios à virtutibus parentum degeneres. Dicebat Amos cap. 8. *Iurauit Dominus in superbia Iacob. Si oblitus fuero vsque in finem omnia opera eorum. Nunquid super istud non commouebitur terra,* &c. Cùm audis Deum iurare in superbia Iacob, hoc est, propter superbiam Iacob, intellige Iacobi filios, populum à Iacob descendentem; cuius populi superbia adeò Deum offendit, vt illum iurare faciat pro vindicta sumenda, qua totum illum populum perdat. Sed quando nec propter superbiam Nabuchodonosor iurauit Deus, nec propter superbiam aliorum Regum, cur vna superbia filiorum Iacob iuramentum extorquet à Deo de perdendo Iacobi genere? Vt Iacob pater fuit vir humillimus, vbique suam tenuitatem prædicans; sic filij eius superbientes multo degenerabant à virtute parentis; indeque reddebantur Deo infensi, à quo iuratum supplicium, & pœnam extorquebant. Valde enim odiosi Deo sunt filij, qui à parentum virtutibus degenerant. Rem sic proponit Rupert. lib. 4. in Amos, dicens: Non dicit, Iurauit Dominus in superbia populi; sed iurauit in superbia Iacob. Breuiter namque innuit, valde esse incongruum, magnaque animaduersione dignam superbiam in filiis hominis pauperis, & humilis, qui tota vita sua fuit humilis. Qui pro vxore semel, & iterum septem annis seruiuit: in conspectu Pharaonis confiteri non erubuit, Dies peregrinationis meæ parui, & mali, & pastores ouium sumus serui tui, & nos, & patres nostri.

Amos 8.

In filijs, inquam, patris eiusmodi, qui tam humiliter vixit, superbia est valde reprehensibilis, imò execrabilis. Et idcirco satis congruè iurauit Dominus, innuens, quòd grauiter tulerit, quod à patre tam humili, tam longè superbiendo degenerassent filij. Nunquam equidem Deo non graues, & execrabiles sunt filij, qui à maiorum, parentumque virtutibus degeneres inueniuntur. Quid enim execrabilius in filio, quàm quòd nutritus in sinu parentis humilis, pudici, fidelis, ipse barathrum peccatorum declinet? Aiebat Isaias cap. 1. *Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis.* Sic paulatim auget malitiam, vt in vltimo illius culmine ponat filios sceleratos. Et quidem ad vltimum malum pertinet, quod habentes patrem sanctum filij scelerati sunt. Quod in spirituali generatione Iudæorum expendit D. Basil. ibi, aiens: *Ob hoc digni sunt, qui endplorentur, & quos prosequamur luctu, qui pro eo, quod filij essent Altissimi, filij facti sunt exleges, & iniqui.* Hoc deploratum fuit in Iudæis, qui habentes patrem Deum, facti sunt filij iniqui. Nec minus iuxta carnalem eorum descendentiam, in qua in immensum gloriantur patre Abrahamo, & sanctissimis illorum progenitoribus; à quibus degenerantes ipsi non gloriam, sed offensam incurrunt. Pro quo Diuus Zeno lib. 3. serm. 33. ait: *Iudæi vnde se beatos prædicant, infelices inde esse noscuntur. Nam prædicant patres suos Ægyptium populum fugiendo delesse; Deum suis præfuisse maioribus; non intelligentes, quia exinde eos à facie sua remotos post suum dorsum, cum post futuris abiecit.* Non ad felicitatem, sed ad infelicitatem pertinet, quòd habeas patres multis virtutibus insignes, si tu degener ab illis declinas, inde autem magis in te elucescet æterna repulsa.

Isai. 1.

Basil.

Zeno.

§. IX.

Monstrosa filiorum facinora nullam notam parentibus inurunt.

INtra tres,, aut quatuor lineas bis notat textus rectitudinem Dauidis erga Deum, à qua declinauerat Salomon per mulieres. Dixerat modò: *Non erat cor eius perfectum cum Domino Deo suo, sicut cor Dauid patris eius.* Et statim subdit: *Non adimpleuit, vt sequeretur Dominum, sicut Dauid pater eius.* Et cur in damnanda lasciuia Salomonis, qua se à Deo auertebat, adeò inculcat Dauidis rectitudinem erga Deum? Nonne etiam Dauid sese lasciuiæ dedit? Nonne adulter fuit? Nonne Bersabeth pulchritudine irretitus à Deo declinauit? Cur ergo non semel, sed & bis meminit rectitudinem Dauidis erga Deum, vt magis mordeat Salomonem à Deo ipso auersum? Imò cur non magis cauit nominare Dauidem in mordenda Salomonis lasciuia, ne patrissasse videatur in illa? Non erat Salomonis lasciuia communis, nec vsitata, sed prorsus inaudita, & monstrosa, quæ non circa vnam, aut aliam fœminam domesticam, seu vicinam; sed quæ septingentas puellas virgines ex alienigenis vxorum titulo petitas, & trecentas alias virgines concubinarum nomine stuprauerit, & insuper alias plebeias puellas innumeras. Hæc hominis adeò monstrosa, & inaudita

inaudita laſciuia, nec parentibus eius, nec magiſtris, nec educatoribus poterat dari vitio. Marij Imperatoris tribunus, ſimul & eius propinquus ſtrenuum in exercitu militem deperibat, eique ardentiſſimo copulari cupiebat amore. Quod facinus damnaturus Quintilianus coram ipſo Mario, & Imperatore, & propinquo tribuni; veritus ne inde crederetur aliqua velle nota aſpergere Imperatorem, ait in declamat. 3.

Quintilian. *En quanta delectui tuo ſit inuidia; diceres aduerſus Cimbros puerum probaſſe. Sed neque te militaris ætas fefellit, cuius certiſſima menſura eſt, poſſe fortiter facere. Neque illa libido fuit ſaltem vitijs vſitata, quæ ad obſcœnos Veneris impetus forma cupidine incenditur, ſed quidam perditus contumelia amor, ac ſumma flagitiorum voluptas. Hoc ipſum, quod primus ante ſigna procurrit, quod vetera nos tyro præcedit, quod redit puluere, & cruore concretus, iſtud, iſtud, quod tam vir eſt. Vulgaria ſunt irritamenta cupiditatis, forma, ætas; ſingularis res eſt fortis concubitus*, &c. Quid pulchrius? Vbi inauditum facinoris genus, & planè monſtroſum oſtenditur in homine, nulla inde nota oſtenditur, qua poſſint aſpergi eius parentes, aut magiſtri.

3. *Regum* 11. Igitur iratus eſt Deus Salomoni, quòd auerſa eſſet mens eius à Domino Deo ſuo, qui apparuit ei ſecundò, & præceperat de verbo hoc, ne ſequeretur Deos alienos, & non cuſtodiuit, quæ mandauit ei Dominus. Dixitque Dominus Salomoni: Quia habuiſti hoc apud te, & non cuſtodiſti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, diſrumpens ſcindam regnum tuum, & dabo illud ſeruo tuo. Veruntamen in diebus tuis non faciam, *&c.*

§. X.

Crebra, & aſſidua impugnatio vel validiſſimum animum infirmat, & expugnat.

ILlud mirandum in Salomone, quod de eo dicitur, nimirum: *Quòd auerſa eſſet mens eius à Deo, qui apparuerat ei ſecundò.* Qui toties Dei fuerat, qui toties exceperat fauores diuinos, ad diuinam conuerſationem admiſſus, tamen mentem ſuam à Deo auertit. Quis hoc crederet, niſi nouiſſet aſſiduos illos aſſultus per tot agmina vxorum, concubinarum, puellarum? Dicebat ſuprà: *Fueruntque ei vxores ſeptingentæ, & concubinæ trecentæ, & auerterunt mulieres cor eius.* Quam rupem non excauent tot laſciuiæ decumani fluctus? Sapienter dicebat D. Gregor. 12.

Greg. Moral. 13. *Salomon immoderato vſu, atque aſſiduitate mulierum ad hoc perductus eſt, vt templum idolis fabricaret, & qui prius Deo templum conſtruxerat, aſſiduitate libidinis, etiam perfidiæ ſubſtractus idolis conſtruere templa non timuit. Sicque factum eſt, vt aſſidua carnis petulantia, vſque ad mentis perfidiam perueniret.* Firmatus fuerat Salomon in Dei veri fide, duabus apparitionibus diuinis; inſuper & firmitudini ſuæ addiderat murum tot lapidibus quadris conſtructum, quot poſuerat in templo Dei ſummi. A quo ergo expugnari potuit homo vel tanta mole lapidum munitus? Pulchrè ait Gregor. *Aſſiduitate mulierum ad hoc perductus eſt, vt templum idolis fabricaret*, creber aſſultus tanti fœminarum agminis, aſſidua mille fœminarum lenocinia & animum excauarunt adamantinum, & perdiderunt hominem virtutibus validiſſimum. Meritò dicebat Iob cap. 14. *Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra conſumitur; & homines ergo ſimiliter perdes.* *Iob 14.* Permittit equidem Deus, vt homines eo modo perdantur, quo duriſſimi etiam lapides, & immenſi terræ aggeres perduntur. Et quomodo perduntur lapides? Aiebat ille: Gutta cauat lapidem non vi, ſed ſæpe cadendo; aſſiduitas enim, & creber lapſus guttarum lapides perdit, & immenſos terræ aggeres allambit. Sic validiſſimos, & munitiſſimos animos aſſidua blandimentorum impugnatio proſtituit. Vt dicat D. Gregor. vbi ſuprà: *Lapides excauant aquæ, quia videlicet duritiam mentis abſorbent aſſidua, & mollia blandimenta libidinis, & lentum, atque ſubtile vitium corrumpit durum, & forte mentis propoſitum.* *Greg.* Qui animus adeò lapideus, & adamantinus eſt, quem non molliant, & abſorbeant continua, & aſſidua libidinum blandimenta? Non longè ab hoc aberat Prouerb. 27. iuxta Septuag. lection. inquiens: *Stillicidia eijciunt hominem in die hyemali de domo ſua.* *Prouerb. 27.* Quæ ſunt ſtillicidia, niſi crebri guttarum influxus, qui neglecti munitiſſimam perdunt domum. Ex quo in rem noſtram Caſſian. collat. 6. cap. vltim. ait: *Eleganter mentis iniuriam domui comparauit, tectoque neglecto; per quam primò veluti munitiſſima quadam penetrant ad animam ſtillicidia paſſionum, quæ ſi velut parua, ac leuia negligantur, corrumpunt tigna virtutum, & poſthac influunt imbres largiſſimi vitiorum, per quos in die hyemali, hoc eſt, tempore tentationis, ingruente impugnatione diaboli, expelletur mens de habitatione virtutum.* *Caſſian.* Cui & ſapienti, & piæ excogitationi ſubſcripſit Ethnicus Plautus in Moſtellaria fatus:

Plaut.
Continuò pro imbre amor aduenit,
Is vſque in pectus permanauit, permadefecit
Cor meum. Nunc ſimul res, fides, fama, virtus
Decuſque deſeruerunt, &c. *Non video mihi*
Sarcire poſſe ædes meas, quin tota
Perpetuò ruant, quin cum fundamento
Perierint.

Dixiſſet hæc Salomon de ſe, qui aſſiduo amorum madefactus imbre, etſi ſaxeus videretur, tamen ruit.

§. XI.

Subitæ, & extemporaneæ tentationes excuſabiliter vel validiſſimum abripiunt.

INexcuſabilis eſt Salomon apud Deum in clade ſua, de qua dicit textus: *Iratus eſt Deus Salomoni,*

Salomoni, quòd auersa esset mens eius à Domino Deo suo, qui apparuit ei secundo, & praeceperat de verbo hoc, ne sequeretur Deos alienos, &c. Inexcusabilis, inquam, est & dignus Deiira, non tam quòd in adeo immania facinora deuenerit, quàm quòd in ea deuenerit admonitus, & praeuentus à Deo. Praeceperat illi Deus de verbo lasciuiae, & de verbo idololatriae, ad quod certissimè per mulieres erat trahendus. Quid mirum si inde inexcusabiliter Dei iram incurrat? Solet enim Deus non sic irasci in eos, qui non praemoniti, sed subitò, & extemporaneè à tentationibus abripiuntur. Quae enim sic veniunt tentationes, vel validissimos rapiunt. Iob cap. 14. *Signasti quasi in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam. Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo. Lapides excauant aquae*, &c. Fatetur peccata sua à Deo obseruata; sed etiam illud notat, quod iniquitate sua, etsi maxima, tamen à Deo non iram, sed extorserint medicinam, ait enim: *Curasti iniquitatem meam*. Et cur peccata sua apud Deum, & excusabilia, & curabilia fuerunt, nec negotiata sunt iram, sed medicinam? Rationem insinuant illa verba: *Mons cadens defluit, lapides excauant aquae*. Circa quae verba D. Gregor. 12. Moral. 13. ait: *Duo sunt genera tentationum. Vnum quod in mente etiam iusti hominis per repentinum euentum agitur, quatenus sic subitò tentetur, vt hunc inopinato prouentu concutiat, & prosternat, casumque suum nonnisi postquam ceciderit videat. Quia ergo alia est tentatio, quae iustos plerumque subita inuasione prosternit, dicatur, Mons cadens defluit, id est, mens sancta impulsu subito transfertur ad culpam*. Nulla equidem mens adeò est sublimis virtutibus, quae si subitis, & minimè praecognitis tentationibus pulsetur, non rapiatur ad minimè excogitatam culpam, nec antea praeuisam. Ne miremur, quòd hae culpae inexcogitatae à Deo magis extorqueant medicinam, quàm iram. Irae magis subiectus est, qui praeuentus, & admonitus, nihilominus vadit in culpam. De Dauide dicitur 1. Reg. 11. *Cùm ambularet in solario domus Regis, viditque mulierem se lauantem ex aduerso*, &c. *tulit eam*, &c. Haec fuit tota tragoedia Dauidis, qui & adulter, & homicida factus fuit ex Dei familiarissimo. Cui nihilominus Nathan mittitur, qui hominem curet. Et cur Dauidis peccatum medicinam obtinuit, Salomonis autem peccatum magis traxit iram? Salomon praeuentus, & admonitus ruit; Dauid autem subito impulsu decidit, in casum, quem antea non viderat. Ait D. Gregor. supra: *Dauid subito casu defluit, qui dum in solario deambulans, alienam coniugem concupiuit, & rapuit*, &c. *repentino casu mons decidit, cùm mens illa mysterijs coelestibus assueta, inopinata tentatione deuicta est; tamque immanissima turpitudini subiecta*. Expende illud, *inopinata tentatione deuicta est*; nusquam aliàs Dauid venenata carnis spicula senserat, totus coelestibus cogitationibus immersus. Nunc primum ad minimè nota praecipitia accessit, & subita tempestate, & inopinata ventorum vi iactatus pertulit naufragium. Ne miremur, quòd ei Dominus porrigat poenitentiae tabulam, qua euadat.

Iob 14.

Greg.

1. Reg. 11.

Greg.

***

§. XII.

Nulla praeuentio, aut admonitio sufficit, ne à coelestibus cadas, vbi foemina interuenit.

NOuum hoc in Salomone, *quòd auersa esset mens eius à Domino Deo suo, qui apparuerat ei secundò, & praeceperat de verbo hoc, ne sequeretur Deos alienos*. Quippe praemonitus, & praeuentus à Deo, ne per mulieres in idololatriam rueret, non se tamen continuit, quin incensum idolis adoleret. Et cur non magis valuit praeuentio Dei, & admonitio in viro adeò sapienti? Iam dixerat paulo antè: *Mulieres auerterunt cor eius*. Vbi mulieres interueniunt, inefficaces sunt praeuentiones, & admonitiones vniuersae; quin imò quantumcumque admonitus, & praeuentus deficies à coelestibus. Praeuentus fuerat Petrus, & admonitus à Iesu denegatione, qua illum negaturus erat. Qua admonitione Petrus adeò se confirmauit, vt diceret Matth. 27. *Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo*. Quid tunc? *Accessit ad eum vna ancilla, dicens: Et tu cum Iesu Galilaeo eras. At ille negauit coram omnibus*. Cur negas Petre, quando paulo antè sic praemonitus, & praeuentus fuisti, ne negares. Planè *accessit ad eum vna ancilla*, & vbi foemina interuenit, nullae praemonitiones facere potuerunt, ne obliuisceretur, & negaret Dominum. Vt meritò dicat D. Hilar. canone 2. *Petrus amarissimè fleuit, recolens trepidationis istius culpam, se neque admonitione potuisse vitare*; expende illud, *neque admonitionem potuisse vitare*; quippe nullae admonitiones, aut praeuentiones valere videntur, quominus coelestia omnia relinquas, vbi foemina intercedit. Matth. 1. de incarnatae sapientiae generatione locutus ait: *Abraham genuit Isaac, Isaac autem genuit Iacob, Iacob autem genuit Iudam, & fratres eius. Iudas autem genuit Phares, & Zara de Thamar*, &c. *Salmon autem genuit Booz de Raab. Booz autem genuit Obeth ex Ruth*, &c. *Dauid autem genuit Salomonem ex ea, quae fuit Vriae*, &c. vsque ad Iesum, qui de Maria natus dicitur. In cuius genealogia quinque propositae sunt foeminae. Aliter Lucas cap. 3. post baptizatum Iesum, eius progenitores numerans, ait: *Qui putabatur filius Ioseph, qui fuit Heli, qui fuit Matthath, qui fuit Leui*, &c. *Qui fuit Adam, qui fuit Dei*. Nulla in tota hac genealogia fuit foeminae mentio. Et cur Lucas nullam foeminam meminit in genealogia Saluatoris? Matthaeus autem quinque posuit foeminas? Lucas ostendebat, vt regeneratus in baptismo homo ascendit ad Deum; Matthaeus autem voluit ostendere, vt homo descendens à coelestibus veniebat ad terram. Ideo in descensu hominis à coelis in terram maluit proponere foeminas, quae vbi interueniunt, non potest fieri, quòd homo à coelis in terram non descendat. Non longè abest Origen. homil. 28. in Luc. dicens: *Nec eadem persona sunt in generatione Iesu, quando descendere dicitur, & quando conscendere. Qui enim fecit eum à coelis tibi descendentem, mulieres non quaslibet, sed peccatrices, & quas Scriptura reprehenderat, introducit: qui vero baptizatum narrat, nullius mulieris facit mentionem.*

menti[onem]. Dupliciter ostenditur Iesus in genealogiis suis, in altera ostenditur ascendens ad Deum, in altera ostenditur descendens à cœlis in terram. Qui autem eum descendentem ostendit, in linea eius descensus mulieres introducit, à quibus non potest non accidere homini, quòd à cœlestibus descendat, & cadat in terram. Quis enim vitauit casum in fœminarum interuentu? Ratus hic erit, & dignus laude æterna.

§. XIII.

In corrigendis potentibus te ipsorum Deum exhibebis.

VBi diuinæ minæ Salomoni proponuntur, ait textus: *Dixitque Dominus Salomoni: Quia*, &c. Et quidem non Deus per se venit, nec Deus per se locutus est cum Salomone idololatra; sed Propheta aliquis ad illum venit, vt quondam venit Nathan ad Dauidem patrem eius. Sic non pauci Doctores sentiunt apud Salianum in præsenti. Et quando Propheta aliquis erat, qui loquebatur, cur dicitur Dominus locutus Salomoni 2. Reg. 12. vbi Nathan venit ad Dauidem, Nathan ostenditur loquens. Cur similiter non ostenditur Propheta locutus Salomoni, sed Dominus dixisse fertur? Erat Salomon potentissimus Rex, & proteruissimus peccator, in quo corrigendo non se hominem ostendit Propheta, sed Deum. Quasi enim Deum gerere debet quicumque amat corrigere potentes proteruos. Exod. 7. dicebat Dominus Moysi:
Exod. 7. *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* Non iudex, sed Deus fit Pharaonis Moyses, vt dij fiant, qui tales peccatores corrigere debent. Ex quo D. Bern. lib. 4. de consider. in fine Eugenium Pont.
Bern. Max. monebat: *De cætero oportere te esse considera formam iustitiæ*, &c. *Sal terræ, orbis lumen, vicarium Christi; postremò Deum Pharaonis. Intellige quæ dico. Vbi malitia iuncta potentia est, aliquid tibi supra hominem præsumendum. Cui irasceris tu, Deum sibi iratum, non hominem putet. Qui te non audierit, auditurus Deum, & contra se paueat.* Sic in corrigendis potentibus peccatoribus docetur Pontifex, quòd aliquid supra hominem de se præsumat, & quòd in se faciat Deum timeri. Quid non terribile & diuinum in se ostendebat pauperculus Elias aduersùs
3. Reg. 18. Achab idololatram? Ait 3. Reg. 18. *Non ego turbaui Israël, sed tu & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini: & secuti estis Baalim.* Et vnde pauperculus homo sic audet in Regem? Cur non magis veretur regiam iracundiam? Vt vidit ibi potentiam adiunctam malitiæ, supra hominem sese leuauit, & leoninam induit audaciam, qua possit timeri à potentissimo Rege. Ad hæc dicebat D. Chrysost. hom. 8. de exhortat.
Chrysost. ad virtutem fatus: *Verè iustus vt leo confidit. Sicut enim leo in Regem tanquam vilem catulum quemdam insurrexit. Et enim purpuram habebat ille, sed hic melotem habebat indumentum purpurâ illâ venerabilius. Purpura enim illa famem peperit difficilem, melote autem hac grauia dissoluit.* Non acriùs surgit leo in catulum, vt Elias in Regem insurrexit, tantum enim abfuit, quòd trepidaret ad conspectum purpuræ, vt tunc magis sibi aliquid supra hominem audere præsumpserit, & diuinam virtutem in se exhibuerit.

§. XIV.

Parentis virtutes vt prosunt etiam filijs malis.

ISraëlitici regni scissionem minatus Dominus Salomoni, statim sententiam temperat, & executionem supplicij differt, aiens: *Veruntamen in diebus tuis non faciam propter Dauidem patrem tuum, de manu filij tui scindam*, &c. Peccauerat Salomon adeò, vt mereretur regno priuari, non tamen ille priuatur, sed eius filius. Et cur non magis ille? Ait text. *Propter David patrem tuum.* tanti parentis virtus profecit Salomoni, etiam nequam filio, ne meritam pro peccatis pœnam temporalem subiret. Ait ibi Theodor. quæst. 35.
Disrumpam, ait Dominus, regnum de manu tua. Theodor.
Deinde ostendis immensam bonitatem, dicens: Sed in diebus tuis non faciam hac propter Dauid patrem tuum. Nam tu quidem haberpatrem adiutorem. Felix filius, cui bonus pater adest; parentis enim virtus multum proficit filiis etiam dyscolis. In duas generationum lineas diuisum inuenio totum genus humanum ante diluuium. Altera 4. Genes. incipit à Cain, & desinit in Lamech. Altera 5. Genes. incipit à Seth, & desinit in Noë. Quæ generationes tandem inter se permixtæ in ea peccata dilapsæ sunt, quæ iram Dei maximè mouerent. Voluit itaque Deus perdere vniuersas has generationes; verùm dum de eis perpendendis tractat, sic afficitur ad generationem Sethi, vt in illa sibi Noëmum prouideret, qui diluuium euaderet & genus hominum æternaret in terra.
Ait Genes. 6. *Dixit Dominus ad Noe: Finis vniuersæ carnis venit coram me*, &c. *Fac tibi arcam*, &c. Et quando tam Sethi generationes, quàm Caini permixtæ erant, & eisdem inuolutæ sceleribus: cur magis de Sethi stirpe Noëmum prouidit Dominus sibi, qui communem euaderet pœnam, absorpta Caini generatione vniuersa? Ait in rem præsentem D. Basil. Sel. orat. 6. Genes. 6.
At Sethi filij generis sanguine purgabantur; Caini verò posteris nequitiæ purgandæ diluuium apparabatur. Non habebant posteri Cain auxilium à bono, & iusto parente profectum, & ideo funditus in diluuio perdebantur. Sethi autem posteri, vt sanctissimum eum parentem habebant, sic etiamsi ipsi mali essent, à parentis, authorisve sui virtutibus conseruabantur. Tanti est paterna virtus in filios etiam dyscolos, & malos. Basil. Sel.
Isaias cap. 35. *Deus ipse veniet, & saluabit vos.* non legatum misit, non seruum aliquem ad negotium salutis hominum peragendum, sed ipse Deus per se ad id venit. Et cur necessum fuit, vt Deus ipse per se veniret ad saluandos homines? Vt solus Deus erat hominis author, & creator, sic tanti authoris, & patris virtus facilius filios etiam malos, & dyscolos ad salutem suaret. Is. 35.
Quò spectans D. Aug. homil. 17. de tempore ait: *Ideo Deus noster filium misit ad hominem liberandum, vt cui dixerat: Faciamus hominem, ipse etiam liberator esset, qui fuerat & creator.* Vni authori, & parenti nostro Deo committuntur peccatores homines liberandi; virtus enim authoris, & patris nunquam non proficua est filiis etiam malis.

§. XV.

Sola virtus valet bona in nobis æternare.

FLorentissimo Regum Salomoni ob oculos proponuntur peccata, quorum causa ait Dominus: *Disrumpens scindam regnum tuum, & dabo illud seruo tuo.* Nihil ad regni conseruationem in Salomone desiderabatur, non arma, non milites, non ingentes diuitiæ, non inexhaurabiles thesauri, non fœderati alij Reges; sed quia defuit vitæ rectitudo, non potuit regnum eius non transire ad alium. Quod notans in regnis
Baruch 3. hominum Baruch cap. 3. ait: *Disce Israël, vbi sit prudentia, vbi sit virtus, vbi sit intellectus; vt scias simul vbi sit longiturnitas vitæ, & victus, vbi sit lumen oculorum, & pax. Vbi sunt principes gentium, & qui dominantur super bestias, quæ sunt super terram? Qui in auibus cœli ludunt, qui argentum thesaurizant & aurum, in quo confidunt homines, & non est finis acquisitionis eorum? Qui argentum fabricant, & soliciti sunt, nec est inuentio operum illorum; exterminati sunt, & ad inferos descenderunt, & alij loco illorum resurrexerunt.* Quid sapientius? Discendum nobis est, vbi est virtus, vbi est intellectus Et ad quid nobis discendum est, vbi est virtus? Iam explicabat, dicens: *Vt simul discas, vbi est longiturnitas vitæ, & victus.* dum enim virtutem nescimus, nihil diuturnum scimus. Omnia quæ in virtute non sunt, pernicissimo volatu feruntur. Fuerunt Reges latissimo terrarum omnium dominio insignes. Fuerunt, qui in auro, argentove congregando nullum nouere finem. Fuerunt qui feras fortunatissimè agitabant, qui auibus in aëre ludebant, qui mille delitiis fruebantur. Sed vbi sunt modò ij omnes? *Exterminati sunt, in infernum descenderunt, & alij loco illorum resurrexerunt.* In sola enim virtute longiturnitas vitæ, & stabilitas bonorum possunt inueniri. Vt meritò
Esther 14. dicat Esther cap. 14. *Ne trahas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt.* Et qui Reges, & Principes possunt dici, quòd verè non sunt? Ait Car-
Carthus. thus. ibi: *Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt, scilicet, impijs, & sceleratissimis hominibus, qui protinus morientur.* Adeò abest longæuitas ab impiis, & tam illis assuta est mors, & perditio, vt semper haberi possint, quasi non sint.

§. XVI.

Diuini cultus studium, & impensæ valde homini in salutem proficua.

NOn solùm propter Dauid, sed & propter Hierusalem aliqualis misericordia promittitur Salomonis semini. Dicit enim: *Nec totum regnum auferam, sed tribum vnam dabo filio tuo propter Dauid seruum meum, & propter Ierusalem, quam elegi.* Et cur propter Ierusalem? Sunt apud Abulensem ibi, qui intelligant pro templo à Salomone facto Ierosolymis, quibus ego libentissimè assentior. Quando enim video defuncti Dauidis merita proficere Salomoni, non possum non adduci, vt credam ipsius Salomonis opus in ædificando templo Ierosolymitano, illi vtile fuisse, vt aliqualem ex Deo misericordiam acciperet. Cant. 3. dicit: *Ferculum fecit sibi Rex Salomon de lignis Libani*, &c. Vbi Vatab. legit: *Vmbraculum sibi fecit Rex Salomon.* Chaldæus autem ponit, *Templum fecit sibi Rex Salomon*, &c. Quod Chaldæus *templum* explicabat, Vatablus *vmbraculum*, & vulgata *ferculum* dixit. Nec miror, templum namque à Salomone vero Deo constructum, & illi vmbraculum fuit, quo se defenderet aliquo modo ab ardente Dei ira, & ferculum fuit, quod illum tàdem portaret triumphantem de vitiis. Quando enim non proficit oblatori, in triumphum salutis, quod diuino cultui obtulit? Zachar. cap. 6. *Factum verbum Domini ad me, dicens: Sume à transgressione, ab Holdai, & à Tobia, & ab Ideia: & venies in die illa, & intrabis domum Iosiæ filij Sophoniæ, qui venerunt de Babylone. Et sumes aurum & argentum, & facies coronas, & pones in capite Iesu Iosedech Sacerdotis magni*, &c. *Et coronæ erunt Helen, & Tobiæ, & Idaiæ*, &c. Iubetur Zacharias sumere aurum, & argentum oblatum ab Helen, & Tobia, & Idaia, & ex illo facere coronas, quas imponat summo Sacerdoti Iesu Iosedech; & statim subditur, *& coronæ erunt Helen, Tobiæ, & Idaiæ.* Si coronæ impositæ erant capiti summi Sacerdotis, qualiter fieri poterat, vt simul essent coronæ eædem Helen, Tobiæ, & Idaiæ? Dederunt hi aurum pro faciendis coronis summi Sacerdotis; quod autem siue pro templo extruendo, siue pro eius ornatu præstatura fidelibus, nunquam illis ad coronas, & glorias non cedit.

§. XVII.

Pretiosæ, & speciosæ vestes non parum impediunt mentis contritionem.

AVdierat Salomon à Deo irato, *Disrumpens scindam regnum tuum*, &c. & nec verbum fecit, quod ostenderet cordis pœnitudinem. Quando Dauid audita simili sententia in se, statim compunctus clamat, *Peccaui*, & peruersissimus Achab sese coram Deo humiliauit. Cur solus Salomon videns Deum iratum, & imminens regni excidium, nec verbum dicitur fecisse aut pœnitudinis, aut humilitatis? Vt immensæ delitiæ, & diuitiæ Salomonem opprimebant, sic eum tenebat studium vestium pretiosarum, & speciosarum, quibus supra omnes alios induebatur. Quod carpens in Salomone Iesus meus Matthæus 6. ait: *Nec Salomon in omni gloria sua vestitus est sicut vnum ex istis.* Sic ad Salomonis vestium studium & cultum confugit, tanquam ad summum, vt liliorum pulchritudinem exaltaret. Cui ergo tantum studium erat circa vestes, ne mireris, quod in illo, nec pœnitentia, nec fructuosus dolor de peccatis inueniret aditum. De Esthere Regina dicitur c. 14. *Cùm deposuisset vestes regias, fletibus, & luctui apta indumenta suscepit*, &c. Vbi fructuosè coram Deo lugere voluit, regias vestes exuit, abiectas induit, illas vt ineptas fletibus, & luctibus fructuosis, has vt aptissimas. Ex quo pungit D. Zeno fœminas, quæ multo vestium ornatu ad Ecclesiam contendunt, vt pœnitentiam faciant peccatorum suorum. Ait enim lib. 1. serm. 15. *Ancilla Christi falsum idolum respuis,*

mihi

mihi crede, in te colis; cuius ornatum, cuius imaginem non deponis. Ad Ecclesiam Dei opere variorum totum inaurata corpus, execrabili metallo procedis onusta, vbique delicata, sub mollibus fortis. Denique ipso cultus rigore in oratione non flecteris, non manus tendis, tumidum monilibus pectus prosternere dedignaris. Quando exhomologesim facies, quæ plus pro ornatu es, quàm pro salute solicita? Quid autem à Deo impetrare te posse credis, quæ eum, per id, per quod irascitur, deprecaris? Aperi tandem oculos cordis, & inuenies te potius insultare, quàm rogare. Nec verbulum fuit licitum prætereire; singula enim plena sunt & melle, & pipere. Sed illud maximè ego pondero; *Quomodo exhomologesim facies, quæ plus es pro ornatu, quàm pro salute solicita.* Semper enim mihi suspecta est pœnitentia, & contritio illarum, quæ post consumptum totum matutinum in torquendis crinibus, in cultu faciei, in aptandis corpori vestibus totæ aureæ ad sacramentalem confessionem accedunt. Quis credat inter tot delitias procuratas, inter tam longum cultus studium dolorem de peccatis fuisse?

CAPVT XVI.

Rebellio Adad, & Razon.

TEXTVS HISTORIÆ.

CVm Dauidis cantatissimus dux Ioab Idumæam vastaret, regius puer nomine Adad fugit in Ægyptum; quem Pharao benignè suscepit, & datis nuptiis sororis suæ in immensum auxit apud se iuuenem. Qui & diuitiis Ægyptiis, & Pharaonis gratiæ patriam præponens, post natum sibi filium nomine Genubath, non paucis à Pharaone extorquet in Idumæam remeandi facultatem. In patria erat nobilis adolescens, cùm Salomonis scelera reuelato Adado animos addunt, vt regnum suum nitatur recuperare. Hic primus cœpit Salomonem agitare. Deinde Razon, qui Adarezer Regem Syriæ Dominum suum contritum à Dauide cernens fuga sibi salutem procurarat. Et dum fugitiuus errat, sociorum paucis ad se congregatis latrocinia exercebat, vt viuerent raptu. Tandem auctis sociis ad instar exercitus, dum Adadus Israëlitas in Idumæa percutit, cœpit ipse ex Syriæ partibus eosdem infestare. Ecce tibi iam miser Salomon flagellis hominum traditus.

MORALIA CIRCA literam.

ADADVS, & Razon in Salomonem insurgunt, egebat enim miser his duobus stimulis, vt cum Nabuchodonosor, à bouina brutalitate, & tarditate transiret in cor humanum.

3. *Regum* 11. Suscitauit autem Dominus aduersarium Salomoni Adad Idumæum, de semine regio, qui erat in Edon. Cùm enim esset Dauid in Idumæa, & ascendisset Ioab Princeps militiæ, ad sepeliendum eos, qui fuerant interfecti, & occidisset omne masculinum in Idumæa (sex enim mensibus ibi moratus est Ioab, & omnis Israël, donec interimeret omne masculinum in Idumæa) fugit Adad ipse, &c.

§. I.

Peccatum notum omnium in se trahit odium, & iram.

DIcitur de Deo: *Suscitauit Dominus aduersarium Salomoni Adad Idumæum*, &c. Et quomodo Dominus suscitauit hunc aduersarium? An apparens ei, & iubens rebellionem in Salomonem? Minimè; sed crediderim id tantùm à Deo factum fuisse, nimirum, quòd peccata, & voluptuosa Salomonis vita omnibus pateret, quæ vbi nosci cœpit, & odium, & iram in se armauit omnium. Vt singuli causam quærerent, qua perderent adeò effœminatum, & turpem hominem. Similiter dicebat Psalm. 104. *Intrauit* Psal. 104.
Israel in Ægyptum, & Iacob accola fuit in terra Cham. Et auxit populum suum vehementer, & firmauit eum super inimicos eius. Conuertit cor eorum, vt odirent populum eius, & dolum facerent in seruos eius. Itaque Deus dicitur conuertisse cor Ægyptiorum ad odium contra Israëlem, vt eum persequerentur, & multis dolis percuterent. Sed quomodo fieri potest, vt Deus sic in malum trahat corda hominum? An persuadendo illis malitiam illam, aut odium illis? Absit hoc à Dei bonitate; sed populi Israëlitici iniquitates patefecit, vt noscerentur ab Ægyptiis; notæ autem & patefactæ Israëlis iniquitates, & odium, & iram, & furorem Ægyptiorum in se concitarunt. Ait ibi D. Hieron. *Conuertit cor eorum, vt odi-* Hieron.
rent populum eius, scilicet, vt contemplarentur iniquitates eorum. Proposuit Deus populi sui iniquitates ob oculos Ægyptiorum, fecitque vt Ægyptij contemplarentur eas iniquitates, quibus visis ira, & odio prosecuti sunt Israëlitas. Nequit enim iniquitas manifesta & visa non trahere aduersùs se aduersariorum odium, & furorem. Quò spectans Oseas cap. 7. ait: *Reuelata est iniquitas* Os. 7.
Ephraim, & malitia Samariæ, quia operati sunt mendacium, & fur ingressus est spolians, latrunculus foris. Ecce tibi ad notam Ephraimi iniquitatem vt latronum aduolant iacula. Eo ipso quòd aperta fuit, & manifestata eius iniquitas aduersùs se latronum furores traxit. Nec longè abest illud eiusdem Oseæ cap. 8. *In gutture tuo* Os. 8.
sit tuba, quasi aquila in domum Domini: pro eo, quòd transgressi sunt fœdus meum. In tuba clamare iubetur Propheta. Et quid clamabit: *Quasi*

aquila in domum Domini, pro eo, quòd transgressi sunt pactum meum. Hostilem Nabuchodonosoris aduentum aduersus Hierusalem, aquilæ aduenienti comparat, ait enim, *quasi aquila in domum Domini.* Et meritò, vt enim aquilæ velocissimè aduolant ad visa, siue odorata cadauera, iuxta
Matth. 25. illud Matth. 25. *Vbi fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ.* Ex Græco legit D. Isid. Pelus. *vbi fuerit cadauer.* Sic vbi fuerit animæ cadauer, nimirum anima mortua peccatis, rapaces ad se excitat aquilas, milleque aduersariorum acies
Hieron. trahit. Ibi D. Hieron. *Quod dico tibi, ô Propheta, atque præcipio: In gutture tuo sit tuba, vt vociferaris, & dicas: Quasi aquilam super domum Domini, Regem venire Chaldæorum, non aliam ob causam iubeo, nisi quòd transgressi sunt fœdus meum.* Ideo quasi aquila venit Nabuchodonosor contra Ierusalem, qui ciuitas illa peccatis mortua erat, quia sine Deo quasi cadauer apparebat; quod vbi odoratur, aut cernitur, rapacissimas aquilas ad se excitat.

§. II.

Nullum adeò tibi inferiorem æstimes, qui non possit supra te, quamprimum esse.

VIde quem suscitauit Dominus aduersus Salomonem, nimirum Adadum, qui cùm regius puer esset, coactus fuerat à Dauide Rege fugere à regno suo, & priuatus degere apud exteros. Sic enim ait: *Suscitauit autem Dominus aduersus Salomonem Adad Idumæum de semine regio, qui erat in Edom. Cùm enim esset Dauid in Idumæa, & ascendisset Ioab Princeps militiæ, &c. fugit Adad ipse, &c.* Fugitiuus puer, & à regno eiectus, ab exercituque Dauidico confractus, modò suscitatur, & erigitur, sicque supra Dauidis filium Salomonem se extollit, vt illi non paruum incutiat metum. Vt doceamur omnes sic erga inferiores, imò infimos quosque affici, vt vereamur posse illos subitò supra nos efferri. Ex quo D. August. monebat hominem, qui amabat fieri militem, vt agricolis imperaret
Psal. 136. semper; quippe ait in Psalm. 136. *Cùm tu timeri vis à minore, time maiorem potestatem; te ipso maior fieri potest subitò, qui te timet.* Quid sapientius? Ea est humanæ vitæ conditio, vt qui modò timet, & tremit sub virga alicuius, possit statim ipse superpositus etiam timorem, & tremorem incutere. Quas vices prænoscens Iob di-
Iob 17. cebat cap. 17. *Innocens contra hypocritam suscitabitur. Et tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem.* Quæ sic ex Græco leguntur: *Iustus autem super impium insurgat. Habeat autem iustus viam suam, & purus manibus resumat audaciam.* Et mirum est, quod Iob, qui in suo capite videbat iustorum vias, vt sunt abiecti, & despecti in mundo, & pro thronis, & cathedris habeant sterquilinia, nihilominus audeat petere, vt suscitetur, & erigatur iustus contra impios. Cur bone speras, quod fieri possit, vt iusti adeò despecti in mundo suscitentur, & erigantur? Imperarant iam diu impij, & subiectos habuerant iustos, & depauperatos; sed iam instabat ordo humanæ vicis, & quasi necessum erat, vt illi minimi, & infimi vires resumerent, & imperarent impiis. Ait Olympiod. in cat. *Antea enim in frugi homines perditi irruerunt; nunc ratio commutetur, rerumque sit alia conditio, iniquos, & facinorosos imperio iusti coerceant.* Etiam deiectos, ac prostratos vocant humanæ vices ad culmina, & subitò qui timebat Dominum, timetur, qui in infimis sedebat, & contemnebatur, suspicitur superior factus. Quam philosophiam vt efficacem ad componendos erectos spiritus persuadere voluit Dominus Iesus Principibus Ierosolymitanis, coram quibus pro tribunali sedentibus stans ipse despectus, & abiectus, & factus omnium vilissimus, tamen ait Matth. 26. *Verumtamen dico vobis, à modo videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei.* Sedebant illi vt Principes, stabat Iesus vt subditus, monet tamen illos de instanti iam vice, qua & illi è contra subditi, & iudicandi stabunt, & Iesus sedebit superior factus, & iudicaturus. Quasi dicat, ait Euthymius: *Videbitis me, qui à vobis interimor, sedentem à dextris virtutis Dei. Hoc est, breue erit tempus insidiarum, quæ in me incitatæ sunt: paruo enim expleto tempore, superior omnibus inimicis meis efficiar.* Qui iacet, paruum sustineat tempus, & resurget; qui infimus habetur, non desperet, quòd superior fiet. Sic humanis rebus diuina sapientia ludit.

§. III.

Virtutis Christianæ cultor nunquam non reuirescit à malis.

ECce tibi vt homo à patria, & regno expulsus, in alienis exul, tandem suscitatur, & erigitur in Regni spem. Ait enim: *Suscitauit Dominus aduersus Salomonem Adad Idumæum, de semine regio, &c.* Et qui fieri potuit, vt Adadus adeò confractus, & humiliatus sic suscitari & erigi potuisset? Erat ille de semine regio, & cui semen regium fauebat, non mirer, si ab ipso stercore reuirescat, & reuiuiscat. Vt hinc pateat Christianorum fœlicitas, quibus diuinum semen datum est, vt virtuosè viuentes de genere habeantur Christi, quo licèt deiecti, & prostrati, & solo æquati, tandem exurgant, & reuiuiscant. Isaias cap. 1. *Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis semen, quasi Sodoma fuissemus.* Nota est Sodomæ clades, vt florentissima illa ciuitas funditus periit, sic in cineres redacta, vt nihil inde possit reuirescere. Quòd autem peccatores non sic pereant, sed semper habeant succum vitæ, quo reuirescant, hoc prouenit ex semine diuino, nempe ex Christo, si eius conformantur virtutibus. Ait ibi D. Basil. *Cuiusmodi tandem semen infertum est ipsi Israeli, quo intercedente non sustinuerit afflictione Sodomorum? Num id, de quo Abrahæ dictum est: Tibi dabo, & semini tuo? Ait Paulus. Non dixit, & seminibus, quasi in multis, sed, quasi in vno, & semini tuo, qui est Christus.* Semen christianarum virtutum nobis inditum facit, ne in calamitatibus pereamus, sed in illas coniecti rursus reuirescamus, & floreamus in vitam. Ad vitis culturam respiciens Iob cap. 8. hanc nobis diuinam philosophiam per suadere nititur, quippe ait: *Super aceruum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur.*

morabitur. Si absorbuerit eum de loco suo, negauit eum, & dicet: Non noui te. Hae est lætitia viæ eius, vt rursus de terra alij germinentur. Ex Græco legimus: *De terra alium germinauit.* Solet equidem viris palmes in terra defodi, ita vt penè ibi obrutus, & sepultus videatur. Quid tunc terra obruitur palmes, vt sic semper maneat? Absit, sed terra obruitur, vt rursus aliò deductus exsurgat, reuiuiscat, flores exhibeat, & fructus. Sic sic qui christianarum virtutum est cultor, de earum semine habet quòd licèt humilietur, despiciatur, & cœlo æquetur, tandem reuirescat, & Olymp. reuiuiscat. Ait Olympiod. in cat. Græca. *Tametsi hominis pij misera, & afflicta videantur esse rationes, à Deo tamen non despectus ibit omnino. Nam quemadmodum florentem impiorum conditionem Deus euertit, ac funditus delet, sic innocentium vita, quæ aliquando defloruit, facit, vt ad florentem statum reuocetur, ac reuirescat.* Nunquam non in cultore virtutum manet succus, quo reanimetur in vitam, etiamsi videatur malis sepultus. Quò etiam spectans Dominus Luc. 12. dice- Luc. 12. bat: *Considerate lilia agri, quomodo crescunt: non laborant, neque nent; dico autem vobis, quòd nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur, sicut vnum ex illis.* Non immeritò præponit lilia gloriæ Salomonis, superatur enim tota Salomonis gloria à liliis. Et in quo superatur? Tota Salomonis gloria vbi post peccatum cœpit decidere, sic decidit, vt maneret perdita funditus. At lilij pulchritudo licèt cadat, manet semper in radice, & semine succus, & virtus, qua denuo reuiuiscat. Cuius profectò æmuli sunt christianarum cultores virtutum. Ad hæc aiebat D. Ambros. lib. 7. in Ambros. Luc. *Plerique etiam comparationem hanc secundum naturam floris, & vsum putant propositi germinis aptiorem, &c. Ita vt cum filiorum puberum caulem videas amisse, floris tamen natura virescat. Absconditur enim viriditas, non amittitur. Ast vbi vernis fuerit prouocata blanditijs, indumentum germinis, comam floris, lilijve resumit ornatus.* Hac conditione vincitur impius à piis, quibus semper adest semen virtutum, quod eos in virorem restituat. Vt meritò virtutis cultori Iob 11. dicat Iob cap. 11. *Cùm te consumptum putaueris, orieris vt Lucifer.* Sic ibi.

3. *Regum* 11. Et inuenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum, vt daret ei vxorem sororem vxoris suæ, germanam Taphnes Reginæ. Genuitque ei soror Taphnes Genubath filium, nutriuit eum Taphnes in domo Pharaonis. Eratque Genubath habitans apud Pharaonem cum filiis eius. Cumque audisset Adad in Ægypto dormisse Dauid cum patribus suis, *&c.*

§. IV.

Apud vnum Deum sola natura hominis æstimatur, non alij respectus temporales.

VT è semine regio erat Adad, sic inuenit gratiam apud Regem Ægypti, vt dicat text. *Et inuenit Adad gratiam coram Pharaone*; nunquam enim apud mundiales Principes vales sine aliqua vel sanguinis, vel alterius respectus temporalis commendatione. Sic cùm Israëlitæ captiui ducerentur Babylonem, iussit Nabuchodonosor Dan. 1. *Vt introduceret de filijs Israel, & de* Dan. 1. *semine regio, & tyrannorum, pueros, in quibus nulla esset macula, decoros forma*, &c. *Et constituit ei Rex annonam*, &c. Inter tot captiuos soli regij iuuenes quæruntur, quibus Nabuchodonosor annonam prouidit. Nec vllus, quem non commendet vel regia origo, vel aliquis alius temporalis splendor, valet vnquam apud mundiales Principes. Vnus Deus est apud quem æstimatur hominis nuda omni alio temporali respectu natura. Matth. 9. *Cum transiret inde Iesus, vi-* Matth. 9. *dit hominem sedentem in telonio.* Circa quæ acutè Chrysol. serm. 28. ait, *Vidit hominem. Non dixit:* Chrysol. *Vidit Matthæum, quia in Matthæo hominem liberarat.* Sola natura hominis oculos Saluatoris trahebat, non quòd diues, aut pauper esset, Princeps, aut priuatus à Deo respiciebatur, sed quòd homo esset, ideo æstimabatur. Vbi enim spiritus Dei est, æquè omnes homines æstimantur, & Principes, & plebeij, & liberi, & serui. Apocal. 19. *Et vidi vnum Angelum stantem in sole, &* Apoc. 19. *clamauit voce magna, dicens omnibus auibus, quæ volabant per medium cœli*, &c. *Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei, vt manducetis carnes Regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum, & sedentium in ipsis, & carnes omnium liberorum, & seruorum, & pusillorum, & maiorum.* Ecce tibi cœli aues inuitantur, vt comedant indifferentes carnes Regum, seu carnes seruorum; hoc est, vt nulli se negent, siue Rex est, qui adest, siue seruus, omnes in viscera sua traiiciant. Et cur hoc præcipuè ab auibus cœli petitur? Quia hoc solum præstant cœlestes homines, spiritu Christi magistri sui imbuti. Ait Rupert. lib. 11. in Apocal. *Quia per aues* Rupert. *significantur Apostoli, congruè vim, & intentionem apostolici designat officij, quia sicut aues manducandis carnibus auidè insistunt, nec curant quorum, aut qualium nobilium, aut ignobilium cadauera transuorent, dum in campo magno stragem inuenerint occisorum. Ita Apostolorum est, nullam facere, vel habere distinctionem hominum, sed omnes indifferenter ad fidem suscipere, & in Ecclesiæ corpus traijcere.* Iubebatur quondam Petro Act. 10. vt quadrupedia, & serpentia occideret, & manducaret, hoc est, vt efferas gentes ad fidem susciperet. Sub qua etiam metaphora dicitur auibus cœli, vt comedant omnes carnes indifferenter, hoc est, vt qui spiritu Dei aguntur, eiusque sunt discipuli, non aspiciant ad respectus temporales, sed ad nudam hominum naturam. Et quando homo sit, siue Rex, siue seruus, siue nobilis, siue ignobilis, siue pauper, siue diues, ex hac parte æqualem gratiam accipiat.

§. V.

Non nisi abiecta terra præualebis apud Christum Dominum.

Relicta natiuitatis terra, cum omnibus bonis suis confugit ad Ægyptum regius iuuenis Adad; &, vt ait text. *Inuenit Adad gratiam coram Pharaone valde.* Vt hinc discam, quantò magis debeat terrena omnia relinquere, qui velit gratiosum sibi cœlestem regem inuenire. *[margin: Apocal. 19.]* Apocal. 19. *Vidi vnum Angelum in sole, & clamauit voce magna, dicens omnibus auibus, quæ volabant per medium cœli, Venite, & congregamini ad cœnam magnam Dei.* Sic omnes cœli aues inuitantur ad cœnam magnam Dei, & nulla auditur auis se excusare. Verùm Luc. 14. *Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos, &c. Et cœperunt simul omnes excusare.* Vtrobique cœna paratur, & vtrobique cœna magna, & vtrobique vocantur multi ad cœnam. In Apocal. nullus se excusat, in Luca omnes cœperunt se excusare. Et quando hic omnes se excusant, cur illic nullus auditur se excusare? In Apocal. inuitantur aues cœli, quæ relicta terra, & bonis eius cœlestia spectabant; apud Lucam inuitantur homines terrenis bonis immersi, vxoribus, villis, & iugis boum alligati. Ne miremur, quòd hi cœlestis Regis non gustent gratiam, illi autem eum sibi gratiosum sequantur. Ait Rupert. lib. 11. *[margin: Rupert.]* in Apocal. *Homines quidem excusauerunt, alius dicens, Villam emi: alius, Iuga boum emi quinque; alius, Vxorem duxi. Aues autem istæ, siue volatilia, quæ sicut non serunt, neque metunt, ita neque villas emunt, neque iuga boum, neque voluptatum habent studium, non excusauerunt. Quod est dicere: Cupidi amatores sæculi vocantem contempserunt, hi autem qui liberum cor à cupiditatibus habere meruerunt, secuti sunt eum.* Quidquid terræ est, à te excute; terrenas affectiones relinquas, necessum est, quisquis amas tenere Regem cœlestem, & eius fauoribus frui. Ioan. 19. post se- *[margin: Ioan. 19.]* pultum Iesum, *Maria stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu, &c. Et vidit Iesum stantem, & non sciebat, quia Iesus est.* Inter Angelos est Maria, & habet præsentem Iesum, & non agnoscit illum, nec vllam consolationem recipit ex eius conspectu. Actor. autem 10. cùm Stephanus esset inter perfidos Iu- *[margin: Actor. 10.]* dæos, dicitur de illo: *Cùm esset plenus Spiritu sancto intendens in cœlum vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei.* Quid fœlicius? Compone Stephanum, & Mariam; hæc inter Angelos existens non noscit Iesum, nec gustum eius præsentiæ recipit, sed tota in lachrymas se effundit. Ille inter Iudæos positus Iesum in cœlestibus videt, eiusque gloria fruitur. Et cur ille sic Iesum tenet, ista autem tam longè est à Iesu? Maria adhuc terræ inhærens, quærebat in terra sua Iesum, & ideo non inuenit. Stephanus terram despiciens ad cœlestia intendebat, quo fauoribus Iesu fruitur. Pulchrè D. Am- *[margin: Ambros.]* bros. lib. 10. in Luc. *Stephanus non supra terram quæsiuit, qui stantem te ad dexteram Dei vidit; Maria autem quæ quærebat in terra tangere non potuit; Stephanus tetigit, quia quæsiuit in cœlis. Stephanus inter Iudæos vidit absentem, Maria inter Angelos non vidit præsentem.* Relinque tu terram, fuge terrena omnia, & gratias mille apud Iesum inuenies.

§. VI.

Iustis viris ingens gaudium ex cœlestibus nuptijs venit.

Ecce tota fœlicitas, ad quam Adadus eiectus à suis apud Ægyptium Regem inuenit; nimirum ait: *Inuenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum vt daret ei vxorem sororem vxoris suæ, germanam Taphnes Reginæ, &c.* Quantum hoc gaudij deiecto, & fugitiuo principi? Et potentissimi Regis Pharaonis gratia, & nuptiæ Regiæ illi obuenerunt, quæ non potuerunt in immensum eius non augere gaudia. Vt videas quanto maius gaudium expectat iustos viros ab hac terrena vita exeuntes, cùm se videant ad diuinas nuptias vocari. De virginibus illis prudentibus ait Dominus Matth. 25. *Quæ parata erant, introierunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua.* *[margin: Matth. 25.]* Hoc ad summam illarum fœlicitatem dicitur, quòd introierunt cum Domino ad nuptias, quando nil fœlicius, aut lætius homini est, quàm Deo in gloria copulari. Ad hæc D. Greg. PP. hom. 12. in Euang. ait: *O si sapere* *[margin: Greg. PP.]* *in cordis palato possit, quid dulcedinis habet, intrauerunt cum eo ad nuptias, &c. Quanta verò tunc erit electorum lætitia, qui de eius merentur visione gaudere, de cuius conspectu vident, & elementa omnia contremiscere, cum eo simul ad nuptias intrare, qui & in sponsi nuptijs gaudent, & tamen ipsi sunt sponsa, quia in illo æterni regni thalamo visioni nostræ Deus coniungitur.* Eo vsque peruenit iustorum hominum & gaudium & fœlicitas, quòd à terreno regno, siue exilio egressi, cum Domino ingrediantur ad nuptias, & in cœlis mereantur æternum Deo sponso coniungi. Hinc Apocal. 19. dicitur Ioanni: *Scribe: Beati* *[margin: Apocal. 19.]* *qui ad cœnam nuptiarum Agni sunt vocati.* Circa quæ ait Rupert. lib. 10. in Apocal. *Scribe ergo,* *[margin: Rupert.]* inquit, *quia beati sunt vocati ad illam cœnam; non qualiumcumque calendarum, aut festiuitatis, sed nuptiarum Agni. Ibi namque tota cœna est amor, vbi vxor viro, id est, anima coniungitur Deo, non ad horam, sed æternaliter; quia hæc cœna nuptialis, hic amor coniugalis æterna vita est.* De æternis gaudiis agitur, vbi ad nuptias Agni iusti iubentur intrare: in his enim nuptiis, quid nisi gaudiorum æternitas nobis applaudit? Meritò dicebat idem Ioan. Apocal. 19. *Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam Deo, quia venerunt nu-* *[margin: Apoc. 19.]* *ptiæ Agni.* Ex quo dicebat Rupert. suprà: *Inde* *[margin: Rupert.]* *laus, & gloria, inde gaudium, & exultatio, inde toties alleluia, quia dum iudicatur mulier illa meretrix, celebrant nuptias suas Agnus, & vxor eius, mulier alia, mulier beata.* Hinc meretricem vides tormentis puniri, illic vocaris ad Agni nuptias, quo in immensum crescit gaudium tuum.

§. VII.

Eò nobis ſpectandum eſt, vt ad priſtinam paradiſi patriam regrediamur.

MVltis abundabat bonis in Ægypto Adad, & multa gaudebat Pharaonis gratia, nilominus anxiè curat ad patriam remeare; quippe ait: *Cumque audiſſet Adad in Ægypto dormiſſe Dauid cum patribus ſuis, & mortuum eſſe Ioab principem militiæ, dixit Pharaoni: Dimitte me, vt vadam in terram meam*, &c. Tota Ægypti abundantia, & fœlicitas non potuit tenere Adadum, quominus remeare curaret ad patriam antiquam; & me tenebit mundi huius figura, quominus ad priſtinam paradiſi patriam regredi curem? O vtinam mihi moriatur mundus; imò vtinam & moriatur, & naſcatur mihi verus Dauid Chriſtus eius, de cuius auxilio id habeam, vt illam paradiſi patriam ſuſpirem. Luc. 2. *Exijt edictum à Cæſare Auguſto, vt deſcriberetur vniuerſus orbis. Hæc deſcriptio primò facta eſt à Præſide Syriæ Cyrino. Et ibant omnes, vt profiterentur ſinguli in ſuam ciuitatem*, &c. Naſcituro Ieſu in hanc mortalem carnem, illud Cæſaris edictum publicatum eſt, vt vniuerſi ad auitam remearent ciuitatem, inibique ſua nomina, & cognationem profiterentur. Quod edictum, vt naſcituri Dei in mortali carne œconomiæ aptum, maximè à Deo prouiſum eſt. Et quid mortalis natiuitatis Dei œconomia commune habebat cum edicto illo Cæſareo? Planè ideo æternus Deus mortalis homo naſcebatur, vt exinde vniuerſi homines, ad antiquam illam paradiſi patriam regredi feſtinarent. Quò ſpectans Geometra in cat. D. Luc. Græca ſic fatur: *Cæterùm ſi oportet hinc aliquid elicere; Imperium quidem Imperij, deſcriptio verò deſcriptionis figura erat. Illud ſiquidem vnius omnium Dei, ac Regis Monarchiam ſignificauit: hæc verò voluntariam obedientiam, aut etiam omnium, qui volunt, in cælis deſcriptionem; & ſicut edictum, ſic & prædicationem totum orbem; quin & omnes ad propriam patriam accurrere, atque ad antiquam, ac primam noſtram patriam, inſtitutumque reuerti, vnde alius alio cùm vitæ inſtituto, tum affectionibus diſceſſerat.* Expende ab illis: *Quin & omnes ad propriam patriam*, &c. Significabat equidem Cæſareum illud edictum totam naſcentis Dei in mortali carne œconomiam; vt nimirum à Ieſu docemur omnes eò ſpectare, vt ad antiquam paradiſi patriam, à qua diſceſſimus, valeamus redire. Hoc enim ex Ieſu ſuſpirare debemus, hoc totis curare viribus, quòd ſcilicet caducis huius Ægypti bonis non adhæreſcamus, ſed magis æternam patriam ſuſpiremus. De Abrahamo dicebat Paul. ad Hebr. 11. *Fide demoratus eſt in terra promiſſionis tanquam in aliena*, &c. *Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem*, &c. Ex Deo acceperat Abrahamus proprietatem terræ palæſtinæ; nilominus in ea, tanquam in aliena habitabat. Et cur non magis quaſi in propria? Equidem vt fide venturi Saluatoris ducebatur, ſic nil aliud curabat, quàm ad antiquam & æternam patriam progredi. Ex quo monebat D. Leo ſerm. 5. de ieiun. aiens: *Æternis bonis inſeparabiliter inhærendum, temporaliter verò tranſeunter vtendum eſt: vt peregrinantibus nobis, & ad patriam redire properantibus, quicquid de proſperitatibus mundi huius occurrerit, viaticum ſit itineris, non illecebra manſionis.* Quid elegantius? Vtendum eſt tibi bonis temporalibus, non vt in eis maneas, ſed vt inde redire poſſis ad patriam.

Luc. 2.

Geometra.

Hebr. 11.

Leo.

3. *Regum* 11. Suſcitauit quoque ei Deus aduerſarium Razon filium Eliadæ, qui fugerat Adarezer Regem Soba dominum ſuum: & congregauit contra eum viros, & factus eſt princeps latronum, cùm interficeret eos Dauid: abieruntque Damaſcum, & habitauerunt ibi, & conſtituerunt Regem in Damaſco, eratque aduerſarius Iſraëli cunctis diebus Salomonis. Et hoc eſt malum Adad, & odium contra Iſraël, *&c.*

§. VIII.

Principes nunquam ſoli pereunt.

PEccauit Salomon, & non ſolus peccatum luit; in pœnam enim peccati datus eſt ei aduerſarius Adad, & Razon, de quo ait text. *Eratque aduerſarius Iſraëli cunctis diebus Salomonis.* Non enim vni Salomoni aduerſabatur, ſed vniuerſo Iſraëli, quæ paſſim opprimebat, & ſpoliabat. Nec miror, nunquam enim Principes ſolent pati ſoli peccatorum ſuorum pœnam, ſed vel domum totam, vel regnum ſecum in pœnam rapiunt. Iſraëlitarum Principi Eli dicit Dominus 1. Reg. 2. *Pars magna domus tuæ morietur, cùm ad vilem ætatem peruenerit. Hoc autem erit tibi ſignum, quod venturum eſt duobus filijs tuis, Ophni, & Phinees, in die vno morientur ambo.* Quibus illud maximè notandum eſt, quòd non ſolùm Ophni, & Phinees dicantur morituri in vno die; ſed quòd horum mors in ſignum certiſſimum detur totius familiæ ruituræ. Et cur horum mors datur pro ſigno perdendæ familiæ? Vt hi erant Principes, non poterant ſoli in perditionem ſuam, ſed neceſſum erat, vt magnam ſuorum partem in ſimilem pœnam traherent. Ad hæc D. Greg. lib. 2. in 1. Reg. ait: *Mors filiorum minus peſſima eſſet, ſi ipſa cauſa mortis aliena non fieret. Vnde, & non ſimpliciter mori, ſed in ſignum morituræ domus mori prædicuntur, quia cùm ij, qui de vicino reprobum imitãtur, in eodem præcipitio corruunt, & ſecutores ſequentium in ruinam cumulantur. Hæc itaque de officio ſuſcepti culminis, temporalem fœlicitatem amantes audiant, & reatus ſui magnitudinem pertimeſcant.* Habent hoc Principum peccata, ne ſoli Principes eam in pœnam, ſed vel totam domum, vel ditionem, vel regnum ferant ſecum. Vt enim multos rapiunt exemplo, ſic & ſupplicio. Huc trahe dicta tom. 2. in Euangel. lib. 11. cap. 4. §. 2.

1. Reg. 2.

Gregor.

§. IX.

§. IX.

Nil asperius Principi, quàm suorum perditio.

NOn dicitur Razon aduersarius Salomoni esse, sed Israëli, cùm ait: *Eratque aduersarius Israëli cunctis diebus Salomonis.* Et quando huius rebellio à Deo permissa fuit in Salomonis supplicium, cur non magis dicitur Salomoni aduersari, quàm Israëli? Inde magis Salomonis pœna exacerbabatur, cùm videret populũ suum, & subditos suos quotidie ab hostibus denudari, & in mortem trahi. Nil enim sic afficit ingenui Principis animum, vt suorum perditio, & calamitas. De Iesu regum Rege, & principum optimo loquens Matth. cum eis in cruce tragœdiam repræsentaret, ait cap. 27: *A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam nonam. Et circa horam nonam clamauit Iesus voce magna, dicens: Eli, Eli, lamma sabacthani? Hoc est, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me?* Ex quo Iesus intrauit prætorium Pilati vsque nunc, non cessauit horrenda tormenta pati; ibi verbera, ibi spinas coronæ, ibi onus crucis, ibi clauos, & inter tot, tamque atrocia tormenta nec minimam querelæ vocem effudit. Nunc autem vbi tenebræ omnia obscurarunt, in has querulas voces prorupit? Et cur non magis in verberibus, in spinis, in cruce, in clauis questus est, quàm in tenebris? Tenebræ ab oculis eius cunctis abstulerunt, & ciuitatem Hierusalem, & Iudæos populares, qui astabant. Vbi autem bonus Princeps notauit antiquum illum suum populum datum tenebris, & à suo conspectu ablatum, vt in perditionem iret, noluit hunc dolorem, vt grauissimum dissimulare, sed illum omnium vehementissimum voce querula declarauit. Ait Orig. hom. 35. in Matth. *Quandiu quidem fuit Solis lumen, etiam tanta, & talia sustinens, non dicebat: Quare me dereliquisti? Postquam autem vidit super omnem terram Iudæam vsque ad horam nonam tenebras factas, dixit magna voce sua: Quare me dereliquisti? Illud ostendere volens per hac, quòd volens dereliquisti me pater, & talibus exinanitum calamitatibus tradidisti, vt populus, qui fuerat apud te honoratus, recipiat, quæ in me ausus est, & quia super Prophetas fecit, vt priuetur à lumine tua protectionis, & efficiatur in tenebris.* Dum bonus Princeps Iesus vapulabat, dum spinis coronabatur, dum clauis figebatur, habebat adhuc ob oculos populum illum, gentem illam suam, & dum illam adhuc circa se videbat, non adeò dolebat in tormentis. Vbi autem tenebræ oborte populum eius oculis eripuere, & in eo iam populum suum illum à se auulsum, & tenebris æternis datum speculabatur, in eam deuenit anxietatem, qua se derelictum à Patre clamabat. Sic bonus Princeps in suorum perditione magis, quàm in propriis tormentis pungebatur.

* * *

§. X.

Vbi impietas regnat, nullum malum deficit.

PLanè Razon *erat aduersarius Israëli cunctis diebus Salomonis.* Quandiu Salomon non pius, sed impius regnabat, aduersarium, & hostem in regno sensit. Crede mihi nunquam malum deficit, vbi regnat impietas. Luc. 21. *Cum videretis circumdari ab exercitu Hierusalem: tunc scitote, quia appropinquat desolatio eius.* Ecce tibi Hierosolymis non solùm appropinquauit aduersarius, sed & extrema illi aduenit desolatio. Cur hoc? Regnare cœperat inibi impietas, ne mireris, quod statim pro foribus sit desolatio. Ait D. Ambr. lib. 10. in cap. 20. D. Luc. *Tunc appropinquabit desolatio, quoniam à vera religione plerique lapsi errore desciscent.* Nunquam non aduersitas, & desolatio ad impietatem non currit. Recole vniuersas regnorum ruinas, vniuersas mundi plagas, & fallar nisi omnes ad se impietas traxerit. Nota est Eliæ historia, quando siccitate percussit terram. 3. Reg. 18. *Erat autem fames vehemens in Samaria.* Et quis tantam siccitatem, & adeò inauditam, & tam vehementem famem potuit trahere? Regnabat tunc impia Iezabel, fouebantur Prophetæ falsi, ideo ibi & ariditas terræ, & ingens fames populum depascebatur. D. Ambr. vbi suprà: *Tunc pseudo-Prophetæ, tunc fames. Repete mihi Eliæ tempora, & inuenies tunc Prophetas confusionis, tunc Iezabel, tunc famem, tunc ariditatem terræ.* Sic impietati regnanti adiuncta est aduersaria fames, & terræ siccitas, & quod malum non currat ad impietatem?

§. XI.

Impiorum vnitas cauenda.

TOta rebellio Razonis vt acerbior ostendatur, dicitur fuisse ab Adado solicitata, illis verbis: *Hoc est malum Adad, & odium in Israel.* Quippe, quòd Razon rebellaret in Salomonem, ex duplice radice natum est, ex proprio ipsius odio in Israëlem, & ex Adadi malitia, quæ illum sollicitabat, & se illi adiungebat, vt simul iuncti Salomonem inuaderent. Nec miror, quod ex rebellium concordia, & adunatione multa clades Israëlitis nascatur. Nunquam enim non cauere debet hanc malorum & rebellium concordiam, qui amat pericula ingentium facinorum vitare. Petentibus Israëlitis sibi fieri idolum, dixit Aaron Exod. 32. *Tollite inaures aureas de vxorum, filiorumque & filiarum vestrarum auribus, & afferte ad me.* Cur non petiit aurum ex vasis aliis, sed ex inauribus vxorum, filiarum, & filiorum pro faciendo idolo? Planè dum aurum à filiis, filiabus, & vxoribus tolli petit, discordiam in domo quauis volebat seminare, ne adunatis impiis, præualeret malum. Ait ibi Caiet. *Poterat quidem Aaron petere aurum aliud, ab illo, quod erat formatum in aures; sed cautè quærens diuertere furorem populi, proposuit hoc difficile, quod & difficilius reddidit, dicendo: Ex inauribus vxorum & filiorum, & filiarum vestrarum, vt dissensio domestica in domo qualibet oriretur,* reluctan

reluctantibus mulieribus, & pueris. Ecce tibi, vt prudēs Pontifex nil magis cauit, quàm impiorum adunationem; tuncque putauit sopiendam rebellionis illius acerbitatē, si dissensiones, & diuisiones per singulas domos disseminaret. Periclitabatur quondam Israël habens à tergo hostes, & ante oculos congregationem aquarum, nempe mare.
Exod. 14. Quid tunc Deus? Ait Exod. 14. *Cum extendisset Moyses manum super mare, abstulit illud Deus, &c. diuisaque est aqua.* Vnum fecit Deus, vt tolleret populi periculum, nimirum aquas diuisit. dum enim inter malos diuisio disseminatur, bonorum periculum abest. Vt dicat D. Gregor.
Gregor. lib. 34. Mor. cap. 4. *Dum in duas partes vnda diuiditur, ab electo populo ad terram promissionis tenditur: quia dum malorum vnitas scinditur, bonæ mentes ad hoc quod appetunt, perducuntur.* Sic tibi, vt discas, quàm debeas cauere malorum adunationem, vt ab illis liber euadas.

Cap. XVII. & vlt.

Rebellio Ieroboam, & mors Salomonis.

TEXTVS HISTORIA.

DIFFICILIOR in Salomonē rebellio est, quàm fortè meditabatur Ieroboam, dum tributa à Salomone imposita pro ædificio Mello erigendo colligit. Erat enim Ieroboam e tribu Ephraim filius Nabath, adolescens ingenio, & virtute conspicuus; ob quas animi dotes sic placuit Salomoni, vt eum tributis exigendis de tribu Ephraim, & Manasse præficeret. Exigebat ille eo gratiùs, quo à magis repugnantibus; in repugnantiis enim subditorum, ingeniosus vir non semel speculabatur ad defectionem callem amplissimum. Interea dum iter ageret, obuius ei fit Propheta Ahias, qui Ieroboamum à sociis abducit ad partem secretioris agri; ibique nudatus nouo pallio, quod in duodecim diuiserat scissuras, duas sibi reseruat, & decem tradit Ieroboamo in signum à Deo acceptum regni futuri super decem tribus. Scissuris pallij datis adiecta est sententia diuina, vt Salomonis filio propter idololatriam patris, decem tribus auferendæ erant, vt constituendus Ieroboam super illas, qui si Dauidis responderet virtutibus, erat in domo sua regnum æternaturus. Ex his conceptæ regnandi spes sic extulere adolescentem, vt inter vnanimes suos secretissimè rem spargeret, quo cœpit de prophetia data rumor ali, imò & increscere, tandem peruenit ad Salomonis aures. Occideretur quamprimum Ieroboam, imperio Regis instante, nisi ille velociùs sibi consuleret, & fuga in Ægyptum, suam redimeret incolumitatem. Crediderim his aculeis excitatum Salomonem, & à lethali peccatorum somno leuatum, in eam vigilasse vitam, qua perueniret ad immortalem. Et dum totus positus in luctu multa forsan pro tollendo populi scandalo meditatur, correptus morbo excessit à vita, hac etiam accepta pœna, vt apud homines maneret suspecta eius salus.

MORALIA IN TEXTVM literam.

AD tumulum Salomonis peruenimus, qui omni cathedra præstantior est, vt doceat, quid prosint temporalium bonorum summæ fœlicitates.

3. *Regum* 11. Ieroboam quoque filius Nabath Ephrathæus, de Sareda, seruus Salomonis, cuius mater erat nomine Sarua, mulier vidua; leuauit manum contra Regem. Et hæc est causa rebellionis aduersùs eum, quia Salomon ædificauit Mello, & coæquauit voraginem ciuitatis Dauid patris sui. Erat autem Ieroboam vir fortis, & potens; videns autem Salomon adolescentem bonæ indolis, *&c.*

§. I.

In vno Deo semper & patrem & matrem habemus.

E Duobus Ieroboami parentibus, nimirū, patre & matre illius, vna mater ostēditur superstes, cùm dicit: *Ieroboam quoque filius Nabath, Ephrathæus de Sareda seruus Salomonis, cuius mater erat nomine Sarua, mulier vidua.* Mortuo Nabath patre Ieroboam, mater eius Sarua vidua remansit; sic in temporalibus parentibus contigit, quòd quantocius orbemur illis, illorumve destituamur auxilio. Feliciores iusti, qui vni cœlesti parenti Deo confidunt; is enim semper adest pater, & mater suis. Cant. 3. *Egredimini, & videte filiæ Sion Regem Salomonem, in diademate quo coronauit eum mater sua.* Non equidem ad Salomonem hunc terrenum inuitat, sed ad verum, & Cant. 3.
cœlestem Salomonem Dei filium, qui ex patre coronatus exit. Sed si à patre coronam accipit Dei filius, quomodo dicitur coronare eum mater sua? Is est pater ille cœlestis Deus, qui & patrem simul, & matrem agit erga suos. Psellus apud Theodos. *A matre sua ita coronatus nos sibi hodie desponsauit. Mater verò illius, patris charitas fuit.* Ecce tibi, vt pater, & mater simul, & Psellus.
semper in vno Deo inueniuntur. Hinc de sponso suo cœlesti, parentique optimo locuta sponsa Cant. 1. ait: *Osculetur me osculo oris sui: meliora sunt vbera tua vino.* De patre, & sponso loqui- Cant. 1.
tur, & illi adaptat vbera. Quid vbera cum patre, quæ propria matris sunt? Quando Deus nobis pater est, vt quid porrigit vbera, quæ non à patribus, sed à matribus porriguntur. Equidem

ita Deus pater noster est, vt simul, & semper se etiam matrem exhibeat, ne vllo pietatis officio orbentur sui filij. Vt meritò dicat Guerricus Abbas serm. 2. de SS. Petr. & Paul. Guerric. *Et ipse quidem sponsus habet vbera meliora vino, id est, doctrina legali, vel gaudio sæculari. Habet, inquam, sponsus vbera, ne vllum de omnibus officijs, & nominibus pietatis eum prætereat; vt qui pater est creatione naturæ, vel regeneratione gratiæ, sit etiam mater affectu clementiæ, sit & nutrix sedulitate officij, & curæ.* In mundo omnia tibi auxilia, & officia solent deficere; deficit officium patris, etsi mater adsit; vel matris, si pater relinquitur; vel patris, & matris simul, qui vterque potest in mortem ire. In Deo autem & semper, & simul patrem & matrem habes, qui nunquam possint interire.

§. II.

Effœminati, & molles, quamprimum in Deum insurgunt.

PErduellis hominis aduersùs Salomonem mater, non immeritò notatur fuisse vidua: *cuius mater erat nomine Sarua, mulier vidua.* Nunquam enim Hispani non suspicantur mollem, & effœminatum illum, qui filius viduæ est. Qui amisso patre, patrisque orbatus disciplina, ab vna matre vidua nutritur, nil muliebre, nil effœminatum non bibit: quo audeat insurgere vel in diuina. Quæ enim vereatur muliebris animus? Fallar, nisi ab illo proditiones exiliant nefarissimæ vel in proprios dominos, vel in Deum ipsum. De partubus vxoris suæ locutus Oseas cap. 1. ait: Os. 1. *Concepit adhuc, & peperit filiam; & dixit ei: Voca nomen eius absque misericordia.* Et quando Oseæ filij dabantur, vt expressissimæ figuræ populi Israëlitici; cur datur ei filia? Cur in muliere filia voluit Deus, vt Israëliticus populus exprimeretur; volebat Deus exprimere populum audacem, & insurrectorem in Dominum suum, in Deum suum; & ideo per mulierem illum delineauit, nullum enim flagitium, nulla proditio à muliebri animo non prosilit. Quò spectàs ait D. Cyril. Alex. Cyril. Alex. ibi: *Appositissimè autem incredulum, & effrenem, & Domini interfectorem populum Iudæorum mulieri comparauit; illi, inquam, quæ dicta est, Absque misericordia.* Equidem populus contumax, & rebellis, & Domini Dei sui interfector, aptissimè mulieri comparatur, & mulieri, quæ Absque misericordia nominetur. Muliebris enim animus, vbi pietatis saporem expuit, nullum veretur crimen, etsi necessum sit authorem suum, Dominum suum, Deum suum, morte ferire. Hinc etiam Oseas cap. 4. Israëlis facinora Os. 4. depingens, ait: *Sicut vacca lasciuiens declinauit Israel.* Cùm ad armenta se vertit, vt figuram Israëlis eliceret, fuerant illi præ oculis tauri, qui cornu agitatorem inuaderent; vel fuerant illi etiam ob oculos vituli saginati in victimam præparati. Cur relictis vitulis, & tauris maluit vaccam fœminam in populi Israëlitici figuram trahere? Causam attigit D. Cyril. Alex. ibi fatus: Cyril. Alex. *Discessit enim Hierosolyma, & pastore suo relicto, hoc est, Deo, tetram, ac detestandam apostasim designauit.* Vbi defectio à proprio Deo, & Domino in Israële explicanda erat, meritò accurritur ad vaccam fœminam: effœminatus, & muliebris animus est, qui hæc crimina parit, quæ quantum est ex se, vt Domino, sic & Deo periculum faciant.

§. III.

Perditissimæ ingratitudinis est, quòd acceptis donis abutaris in damnum donatoris.

EXcitatæ rebellionis à Ieroboam causam exprimens textus ait: *Et hæc est causa rebellionis aduersus eum, quia Salomon ædificauit Mello*, &c. *Vidensque Salomon adolescentem bonæ indolis, & industrium, constituit eum præfectum super tributa*, &c. Cùm pro ædificando Mello tributa imposuisset Salomon populis, fecit Ieroboam præfectum tributorum colligendorum. Qui dignitate, muneréque inflatus, renitentiaque populi in soluendo animatus eos fouebat animos, quibus non videretur sibi difficile Salomonem à regno deturbare, & regnum sibi præripere. Sic de accepto à Salomone munere insolescebat in Salomonem ipsum. Proh humanam ingratitudinem! Quàm similis est hæc ingratitudo illi, qua homines quotidie donis à Deo acceptis abutimur in offensam illius? Meritò de Israëlitis querebatur Dominus Oseæ cap. 2. *Argentum multiplicaui ei, & aurum, quæ fecerunt* Os. 2. *Baal. Idcirco conuertar, & sumam frumentum*, &c. Deus dabat populo suo ingentem vim auri, & argenti, illi autem de accepto argento, & auro faciebant idola, quæ Deo vero opponerent, illique magnam crearent offensam. Quanta hæc ingratitudo? Non mirer, quòd sic ingrati in perditionem eant. Ait ibi Rupert. *Cùm ergo dixisset,* Rupert. *& argentum multiplicaui ei, & aurum, pulchrè continuò addidit: Quæ fecerunt Baal. O dira ingratitudo. De auro, & argento meo fecerunt mihi contraria, vitulos, & Baal, cæteraque idolorum portenta. Idcirco conuertar: Conuertar, inquam, & conuersus abibo, & recedam, & relinquam eam.* Et cur non relinquatur à Deo in perditionem ire, qui sic ingratus est, vt acceptis donis abutatur in offensam, & iniuriam illius? Iobi cap. 21. dicitur de impiis: *Qui dicebant Deo: Recede à nobis; &* Iob 21. *quasi nihil possit facere omnipotens, æstimabant eum, cùm ille impleuisset domos eorum bonis.* Deus eò spectabat, vt domos eorum bonis impleret; ipsi autem pleni bonis, & donis Dei illum à se abiiciebant, & pro nihilo æstimabant. Et cur Deus amat ditare eos, qui sic bonis abutuntur acceptis in benefactoris offensam? Inde iam velociùs rapiebantur ad pœnam. Vt dicat D. Greg. lib. 16. Moral. cap. 5. *Bonis Dei largitionibus ma-* Greg. *la reddiderunt, vt duriora eos tunc supplicia puniant, quorum hîc malitiam nec dona vicerunt.* Cùm nec donis vinceris, sed illis magis abuteris, vt Deum offendas, sic ingratus ostenderis, vt non mirer, si tantæ ingratitudinis luas pœnas. Vt dicat D. Cyril. Alex. in cap. 23. Oseæ: *Benefi-* Cyril. Alex. *ciorum Dei obliuio quàm longissimè repellenda ab animo, quoniam exitium parit, & Deum omnis nostræ fœlicitatis authorem ad indignationem prouocat. Ingratus enim etiam est blasphemus, vt à quodam sapienter dictum est.* Quòd si sola obliuio benefi

beneficiorum adeò Deum prouocat, quid faciet abusus eorum in Dei offensam? Hic maximam iram trahet ex Deo. Hinc Amos cap. 6. ait: *Quoniam conuertistis in amaritudinem iudicium, & fructum iustitiæ in absinthium*, &c. Græcè legitur: *Conuertistis in furorem iudicium, & fructum iustitiæ in amaritudinem.* Et qualiter conuerterunt iudicium, & iustitiæ fructum in furorem? Dum donis acceptis in Dei offensam abutebantur ingrati. Ait ibi D. Cyril. Alex. *Est igitur infandum crimen ingrati animi: plectitur autem, & iustè admodum. Quem enim magis adhuc benedicendo, & laudando, oportebat emollire, & gratiarum actionibus exhilarare, hunc stultè ad iram concitare, quomodo non perniciem nobis pariet?* Sic ibi.

Amos 6.

Cyril. Alex.

3. *Regum* 11. Factum est igitur in tempore illo, vt Ieroboam egrederetur de Ierusalem, & inueniret eum Ahias Salonites Propheta in via opertus pallio nouo: erant autem duo tantum in agro. Apprehendensque Ahias pallium suum nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras, &c.

§. IV.

Lasciuia exsuperans omnia bona hominis perdit, absumit.

Salomonici generis spoliatio meritò significatur per nudationem, & scissionem pallij noui Ahiæ, dum inquit: *Apprehendensque Ahias pallium suum nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim partes*, &c. Meritò, inquam, per nudationem, & scissionem pallij significatur spoliatio Salomonici generis; quando enim in illo tanta fuit mulierositas, & lasciuia in conquirendis sibi fœminis alienigenis, non miror, quòd hæc nec pallium homini relinquit. Perdit omnia lasciuia, & in momento ingentia bona absumit. Vt meritò dicat Cassiod. 11. variar. 3. *Excludite sanctissimi, inter immundos spiritus, implacabiles vitiorum furores, violentiam temperate, auaritiam depellite, furta remouete, depopulatricem humani generis luxuriam à vestro populo segregate.* Expende illa, *depopulatricem humani generis luxuriam*; non equidem bellicus ardor, seu furor, sic sæuit in campos, in oppida, omnia vastans, omnia depopulans, & ad deserti nuditatem reducens, vt flamma luxuriæ omnia perdit bona, & depopulatur. Tantisper fuit Ioseph inuitus in manu lasciuæ fœminæ, & sine pallio exiuit, si amplius moraretur, exiret sine libertate, sine vita. Ait Oseas 4. *Quoniam sicut vacca lasciuiens declinauit Israel; nunc pascet eos Dominus, sicut agnum in latitudine.* Sicut agnus in vastissima montis latitudine relictus, sine matre, sine pastore, sine spe vitæ, sic fuerunt Israelitæ relicti. Quam ob culpam? Ait text. *Quoniam sicut vacca lasciuiens declinauit Israel*; vbi lasciuia in peccatum ruit, non mirer, quòd in tantam nuditatem, & vastitatem, & perditionem populus venit. Ait ibi pulchrè Ruffin. lib. 1. *Aptè prorsus à vacca similitudo suscepta est, vt peccati ipsius species, & tumor peccantium, & mugitus pereuntium significarentur.* Expende illa, *peccati species, & mugitus pereuntium*; non enim aptè exprimeretur species lasciuiæ, nisi vbi simul exprimeretur pereuntium mugitus. Inseparabilis enim est à lasciuia nuditas extrema, & perditio. Habes homo, quò te minias aduersus extremam ruinam, si à lasciuia fugias. Oseas 12. *Fugit Iacob in terram Syriæ, & seruiuit Israel in vxorem, & in vxorem seruauit. In Propheta autem eduxit Dominus Israel de Ægypto*, &c. Nemo non nouit Dei curam, & protectionem cum Iacob, vt illum populi sui caput fecerit, vt de Ægypto liberauerit eius semen, in eremo pauerit pane cœlesti, & tandem Christum regnare fecerit in domo Iacob. Cur hæc? Ait text. *Fugit Iacob regionem Syriæ, & seruiuit Israel in vxorem*, &c. Sic temperans à luxuria fuit Iacob, vt in vxoribus ducendis nullam legem, nullam consuetudinem, nullum parentum monitum voluerit præterire. Ne contra votum parentum vxorem de Chananæis acciperet, fugit ad regionem Syriæ, inuentaque ibi puella pulcherrima, matrimonium distulit vsque ad septennium seruitutis consumptum. Et post septennium passus est sibi dari aliam pro illa, ne perderetur regionis consuetudo. Qui ergo adeò temperans fuit, vt vel voluptatem licitam postponeret legibus seruandis, & consuetudinibus; ne miremur, quòd sic à Deo protectus fuit. Accipite Theodoretum ibi sanctum: *Iacob matris consilium secutus, domum paternam se relinquere facilè passus est, atque externam domesticæ antetulit. Mulierisque gratia, ne videlicet duceret Chananæam, sed ex genere Sem, seruitutem libertati antepofuit, legemque de vxoribus à patribus rogatam diligentissimè seruauit; quam ob rem vsque ad posteros suos, à Deo curatione potitus est*, &c. Itaque Iacob legem de vxoribus à patribus rogatam, diligentissimè seruauit, quo meruit suam æternam salutem, & prosperitatem. Componite modò Iacobum & Salomonem: vterque fuit à Deo electus præ aliis fratribus, vterque ad domum fundandam vocatus. Sed Salomon vel in sua vita audit iam domus suæ ruinam, domus autem Iacob æternatur. Vnde hoc? Hic in coniugibus habendis nullam legem non seruat, nullum non spectat morem patrum; ille profusissimè, & sine lege ad libidinem rapitur, omnesque leges in vxoribus habendis de alienigenis, & Ethnicis patitur conculcari. Ne miremur, quòd domum, & familiam perdant, qui exleges sunt etiam in licitis coniugiorum voluptatibus.

Cassiod.

Osea 4.

Ruffin.

Osea 12.

Theodor.

§. V.

Ad leuamen pertinet, quòd mala non iunctim, sed per partes subeantur.

Vt regnum Salomoni auferendum ostendat Propheta, pallium nouum in decem scissuras diuisit. Ait enim: *Apprehendens Ahias pallium nouum, quo coopertus erat, scidit in duodecim* partes,

partes. Et cur in partes scidit? Cur non magis integrum abstulit sibi, & Ieroboamo tradidit? Etiam in castigando peccatore seruabat Deus suam benignitatem, quando illi non iunctim, sed diuisim, &, per partes inferebat mala, quod non parui erat leuaminis. Miseri alij sub verbere positi clamabant apud Baruch cap. 3. *Agglutinata sunt nobis mala.* Et quid acerbius, quàm quòd mala simul iuncta, & agglutinata miserum inuadant? Meliùs, & leniùs cum illo agitur, cui mala diuisim, & per partes inferuntur. Et sic Deus suis mala diuisim venire permittit, bona autem simul iuncta, & agglutinata. Vt enim bonorum coadunatio ad augmentum pertinet gaudij, sic malorum diuisio pertinet ad leuamen. Nota est historia septem Machabæorum fratrum lib. 2. Machab. cap. 7. Adducti sunt ad ferissimum tyrannum Antiochum septem fratres vnà cum matre, qui religionis causa sese libenti animo offerebant excarnificandos. Quid tunc? Ait textus: *Iussit ei, qui prior fuerat locutus, linguam amputari*, &c. *Mortuoque illo primo sequentem deducebant*, &c. *Post hunc tertius illuditur*, &c. *Et hoc itaque defuncto quartum vexabant*, &c. *Et cùm admonissent quintum*, &c. *post hunc deducebant sextum*, &c. *Cum adhuc adolescentior superesset*, &c. *in hunc super omnes crudelius desæuit.* Ecce tibi vt singuli fratres diuisim atrocissimis tormentis perdebantur coram oculis matris. Et cur singuli sic diuisim coram matre excarnificabantur? Cur non magis simul iuncti torrebantur? Nonne tyranni rabies illos iunctim potens erat vorare? Prouidebat equidem Deus in tanto dolore matri aliquod leuamen, ne agglutinata illi acciderent mala, sed diuisim, & per partes. Sic enim eius temperat dolores, & gaudia adauget D. Leo serm. in Fest. Machab. fatus: *In singulis quidem filijs passa, in omnibus coronata.* Si enim huius fœminæ nobilissimæ passionem spectemus, habuit hoc leuamen, quòd *in singulis passa fuit*; non agglutinata, & iuncta recepit mala, sed diuisa, & per partes. Si autem gloriam eius attendamus, *in omnibus fuit coronata*; gaudia enim non à singulis diuisa, sed ab omnibus simul iuncta illam implent in patria. Quò spectans Paul. 2. ad Corinth. 4. dicebat illud notissimum: *Quod momentaneum, & leue est tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Expende illud, *momentaneum tribulationis*, & hoc, *æternum gloriæ.* Cur tribulatio præsentis vitæ dicitur momentanea, cùm sæpe diuturnissima sit? Quia vt fluxa est, nunquam tota simul adest, sed diuisim, & per momenta. Quod præsens est tribulationis, nunquam momentum vnum excedit. Semper equidem tribulatio diuisa venit per momenta; gaudia autem quæ ab illa generantur, non diuisa, sed simul iuncta veniunt, vt enim æternitati mensurantur, sic simul iuncta accidunt. Æternitas enim, iuxta Boëtium, est tota simul, & perfecta possessio.

Baruch 3.

2. Machab. 7.

Leo.

2. Cor. 4.

§. VI.

Malum, seu vitium diuisim, & per partes sumptum faciliùs perditur.

ET quando decem tribuum regnum Ieroboamo traditur, cur per decem pallij scissuras traditur? Quippe ait: *Tolle tibi decem scissuras*, &c. Cur in decem scissuris, & non magis in integra maiori parte pallij id ostenditur? In scissuris simul ostendebatur, vnde Ieroboami impium regnum caderet, nimirum si diuisum, & per partes cœperit impugnari. Nullum enim malum, aut vitium non funditus perditur, dum diuisim impugnatur & per partes. Ingressus fuerat Iesus domum Zacchæi, qui de tanto hospite lætus Luc. cap. 18. in medio stans dicebat Iesu: *Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus, & si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.* Non omnia bona sua dabat, nec dum enim ad tantam virtutem venerat, vt cùm toto bonorum affectu dimicaret. Quid ergo egit? Diuidit malum affectum in partes, & cum dimidio pugnat, & sic tandem auaritiæ victor euasit. Chrysostom. in cat. Græca D. Luc. ait: *Pulchrè autem diuidit iniustitiam, secat auaritiam. Quodlibet vnitum, & integrum est validum, diuisum autem debile; ea propter substantiam suam in duas diuidit partes. O præclaram vocem, quæ naturam, seu potius consuetudinem superat, & vincit!* Vbi vitium secatur, & diuiditur in partes, iam eius perditio nuntiatur. Qui enim aduersùs integrum malum infirmus est, si illud diuisim, & per partes aggreditur; victor euadet. Huc spectans Dauid Psal. 88. dicebat: *Et concidam inimicos eius à facie illius.* Non ait, perdam inimicos, sed concidam, eo enim ipso, quòd aliquid inimicum in partes concidatur, & diuidatur, iam ostenditur, vt potest superari. Circa quæ D. August. ait: *Conciduntur à conspiratione sua, & quod credunt conscinduntur. Paulatim enim credunt, & tanquam comminuto capite vituli veniunt in populum Dei. Comminuit enim caput vituli Moyses, sparsit in aqua, deditque bibere filijs Israel. Comminuuntur omnes infideles, credunt paulatim, & à populo Dei bibantur, & in corpus Christi trajciuntur.* Vt caput vituli comminutum, & in minutissimas partes redactum, spargi potuit, & sparsum absorberi ab Israëlitis: sic vniuersa malitia, si comminuatur, & in partes secetur, sic facilè potest absumi, vt inde pullulent membra Christi.

Luc. 18.

Chrysost.

Psal. 88.

August.

§. VII.

Qui spiritu Dei aguntur, in rebus fictis, & ludicris nihil pati volunt, sed in veris.

PAllium nouum scinditur à Propheta, cuius decem scissuræ dantur Ieroboamo, dicente textu: *Apprehendens Ahias pallium nouum, quo opertus est, scidit in duodecim partes. Et ait ad Ieroboam: Tolle tibi decem scissuras.* Non viles aliquæ scissuræ dantur Ieroboamo, sed scissuræ factæ de pallio nouo. Et cur prouisum est, quòd pallium esset nouum, vt de illo scissuræ fierent, quæ Ieroboamo darentur in signum futuri regni? Crediderim id prouisum esse, vt veritas promissionis magis ostenderetur in eo, quod pro illa ostendenda Propheta pallium suum nouum scidit. Nullus enim Spiritu diuino motus in re ludicra, & ficta dispendium pallij sui noui pati vellet, sed in vera. Lyra scissionis huius reddens rationes ait: *Alia causa est, vt Ieroboam aduerteret,*

teret, quod pallium suum nouum non scidisset libenter pro nihilo, sed pro veritatis indicio. Planè de nullo prudenti viro credi potest, quod pro nihilo, aut pro re ludicra, & efficta velit pati dispendium vllum, sed pro veris, & solidis. Vidi mundiales homines in mendaciis, & inanitatibus ingentia patrimonia consumere; pro solidis autem, & veris bonis vel in teruntij dispendio contremiscere. Hi vt longè à Deo sunt, non mirer, quòd sic ad vana currant. Qui autem Deo implentur, ad inania, & ludicra strictissimi sunt, pro veris, & solidis profusissimi, ita vt nec pallium sibi relinquant, nec vllum dedecus refugiant. Habebat Moyses ligneam virgam in manu Exod. 4. *Dixitque Dominus: Proyce eam in terram. Proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fugeret Moyses.* Mirabar, quod tantus dux, nempe Moyses, electus à Deo, vt elementis imperaret, & Ægyptum concuteret, nunc tantum dedecus subiret, vt cogeretur à facie colubri fugere. Et cur fugiat colubrum, qui non fugiturus est tyrannum Ægyptium? Diceret aliquis virgam non fuisse à Deo in verum colubrum conuersam; cui vt obuiaretur, & veritas colubri à Dei potentia effecti ostenderetur, cogitur Moyses fugere. Non enim tantus vir, à Deo motus fugæ dedecus subiret pro nihilo, sed pro vero. Vt dicat D. Epiphan. in Ancorat. *In omnibus corrigens Deus nostram cogitationem, per Moysem declarauit veritatem. Cognouit enim Propheta, quod id, quod factum erat, non erat factum in apparentia, sed veritate, in eo quod fugeret; Si enim imaginatio fuisset, quod factum erat, non aufugisset Moyses à conspectu serpentis.* Pro tollenda suspicione mendacij, & pro afferenda veritate diuini facinoris, prouidetur fuga in duce tanto, in Moyse. Non enim tantus dux pateretur fugæ dedecus pro nihilo, pro apparentibus, & fictis, sed pro veris. Hinc non parum nec leuiter mordentur illi antiqui Ethnici Romani, quorum festa erant gladiatorum homicidia; cùm enim gladiatores in arena sese percutiebant, & in partes dissecabantur, tunc ingens erat lætitia circunstantibus Romanis. Verùm vbi ab arena in theatrum itum est, vt histrionum comœdiis, aut tragœdiis adsint, cùm histrio afflicto vulnere, inanique profuso sanguine vicem suam lamentabatur, percussique hominis multis gestibus, & lamentis personam agebat, videres in lachrymas ire circunstantes Romanos. De quo & sapienter, & acutè Minutius Fœlix in suo Octauio ait: *Histrio simulatis doloribus lachrymas vestras vanis gestibus, & nutibus prouocat. Sic homicidia in vero flagitatis, in mendacio fletis.* Cùm vera homicidia à gladiatoribus fiebant, lætabantur Romani, imò flagitabant læti, vt plura fierent. Cùm autem simulata in solis apparentiis, & repræsentatione histrionum ostendebantur, tunc compassionis, & doloris ibant in lachrymas. Quid aliud facerent dæmoniorum asseclæ, quàm in veris malis lætari, dolere in falsis? Sic sic multi fideles lugent in mendacio, rident in vero malo. Lætantur in adulterio, in ebrietatibus, in impudicitiis, quæ vera mala sunt, & pestes lethalissimæ: & lugent in temporalium bonorum amissione, quæ fictè, & apparenter est mala. Non sic qui Deo implentur, qui pro solis veris aliquid sustinent pati.

Exod. 4. — Epiph. — Minut. Fœlix.

§. VIII.

Temporalia bona paucissimis dantur à Deo, æterna innumeris.

VNi Ieroboamo decem scissuræ pallij prophetici, hoc est, decem tribuum principatus dantur illis verbis: *Tolle tibi decem scissuras.* Et cur vni dantur? Cur vt in se erant scissuræ illæ diuisæ in decem, non etiam per decem saltem Principes diuidebantur? Datæ sunt duæ tantùm tribus domui Dauidis post Salomonem; cur decem reliquæ non datæ sunt quinque aliis Principibus vt singuli binas haberent, & essent in Israële decem, aut sex Reges, & non tantùm vnus? Vt regnum erat temporale, & terrenum, sic datum est vni, & non pluribus. Deus enim non dat plurimis temporalia bona, sed paucissimis; æterna sola plurimis offeruntur. Post vitulum adoratum ab Israëlitis dicebat Dominus Moysi Exod. 32. *Dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam.* Quibus ostendebat Dominus non posse esse Principem in gentem magnam, dum præesset Israëlitico populo. Priùs necessum erat, vt populus Israëlis abijceretur à Deo, vt Moyses in gentem magnam fieret. Et cur Moyses in ipso Israële non fieret in gentem magnam; sed necessum erat, quòd gentem magnam præcederet Israëlis exclusio? Israëlis populus terram habebat in promissione, quæ ex Deo non venit nisi ad paucissimos; ideo in illo populo nunquam gens magna poterat inueniri. Gentem enim magnam, & multam solæ cœlestes promissiones implent. Adhæc dicebat D. Bern. serm. 30. in Cant. *Graue iugum legis. Graue iugum, & vile præmium: namterra est in promissione. Pro huiusmodi non est Moyses missus in gentem magnam. Verùm tu mater Ecclesia promissionem habes vitæ, quæ nunc est, & futuræ; facile in duplici gratia obtines ab vniuersis te recipi, & propter iugum suaue, & propter regnum sublime.* Quis non miretur Ecclesiæ latitudinem compositam cum Synagogæ angustia? Israëliticus populus paruus fuit; Ecclesiæ populus adeò multus, quòd occupet omnem terræ amplitudinem. Et meritò, Israëli enim terrena bona dabantur, quæ à Deo non dantur plurimis, sed paucissimis. Ecclesiæ autem cœlestia offeruntur, quæ innumeram implent multitudinem. Conuerte oculos ad quamlibet ciuitatem, & quorum ciuibus pauci sunt, qui temporalibus floreant bonis, vt quæ non dantur à Deo nisi paucissimis, negantur plurimis. Spiritualia, & æterna bona vt nulli negantur, sic ad illa perueniunt innumeri. Hæc omnibus abundant, illa in paucis stagnantur. Samaritana mulier Ioan. cap. 4. mille obtendit difficultates, vt parum aquæ Iesu exhibeat, dicens: *Quomodo tu Iudæus cùm sis, bibere à me petis, quæ sum mulier Samaritana.* Sic Dei filius vix parum aquæ à fœmina extorquet; de qua post cognitum Iesum ait textus: *Reliquit ergo hydriam suam mulier, & abijt in ciuitatem, & dicit illis hominibus: Venite, & videte hominem, qui dixit mihi omnia, quæcumque feci: numquid ipse est Christus.* Quæ tam stricta fuerat in præstando aquæ potu; modò tam liberalis est in annuntiando Christo, vt omnibus Sicharis ciuibus illum annuntiet. Nec miror.

Exod. 32. — Bern. — Ioan. 4.

reliquerat iam hydriam, hoc est, à temporalibus his, & terrenis bonis, quæ difficulter currunt vel ad vnum, oculos leuarat ad diuina, quibus plena intendit illa communicare pluribus. Ait Diuus Cyril. Alexand. lib. 2. in Ioan. cap. 99.

Cyril. Alex.

Non aquam à terrestris hausit fonte, nec terrestrem hydriam domum reportauit; sed cœlesti Saluatoris gratia, & doctrina plena ad ducendos alios fuit profecta. Cùm aquam terrestrem hauriebat, adeò erat animi angusti, vt pigritaret potum dare vni. Huiusmodi enim sunt terrestria bona, quæ ad paucos, sic Deo prouidente, fluant; at postquam terrena hæc reliquit, & fuit imbuta diuinis, iam festinat illa omnibus communicare ciuibus.

§. IX.

Scissuræ in bonis temporalibus opportunæ sunt ad salutem.

QVæ pars integra dari potuit Ieroboamo, datur illi in decem partes diuisa, dum ait: *Tolle tibi decem scissuras*; conducit enim valde ad salutem, ne integra, & plena sit concessio bonorum temporalium, sed magis interrumpatur aduersis, & scindatur. Scissuræ namque istæ amplissimum ostendent callem ad hoc, vt homo sapiat. Vbi Iesus spiritum emisit Ioan. 19. *Velum templi scissum est in duas partes.* Et quid in illa scissione? Ait D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. c. 37.

Ioan. 19.

Cyril. Alex.

Velum templi à summo vsque ad deorsum scinditur, quia Sancta Sanctorum aperiuntur, & via credentibus in Christum ad interius tabernaculum preparatur. Quippe dum velum integrum stabat, hoc est, dum Synagogæ res integræ vigebant, salutis, & sanctitatis via obscurissima erat. Vbi autem interrumpi cœpit florens ille status, per ipsas rupturas cœpit etiam patere planissimus ad sancta callis. Sic dum temporalium rerum status integer floret, obstructa est salutis via, & multum obscurata: at dum nonnullis aduersis rumpitur, & scinditur, per ipsas scissuras, & rupturas temporalium, via ad cœlestia, & æterna patet. De idololatris Israëlitis dicebat Oseas

Osea 4.

cap. 4. *Nunc pascet eos Dominus quasi agnum in latitudine.* Quibus ita Dei benignitas in populum impium ostenditur, eum pascens; vt simul interrupta per iram, & supplicium monstretur, dum eò redigitur populus, vt instar agniculi solitarii in vastissimo campo timore, & tremore conteratur. Et cur sic se Deus ostendit in populum, vt simul benignus, & iratus videatur, nisi vt per benignitatis interruptionem, populus videat discrimina scelerum suorum, & inde sapiat? Ait Ruffin. lib. 1. in Oseam: Sicut agnus in vasta loca deductus, & imbecillus, & solus, tam matris, quàm gregis solatio destitutus, metuit, quidquid aspexerit, quidquid audierit: ita etiam gens subiecta hostibus truculentis per solitudinem co-

Ruffin.

getur incedere. *Quam tamen non vsquequaque prouidentia diuina destituit; propter quod dicit: Nunc pascet eos Deus; sed vt imposita calamitatis magisterio, intelligat, atque fateatur, nec contemptibilia fuisse sacra legis præcepta, nec sua vel impunita crimina, vel desideria fructuosa.* Expende ab illis: *Sed vt interposita calamitatis magisterio intelligat, &c.* quippe simul Deus & pascuam, & abundantiam exhibebat populo, & calamitatem interponebat inter ipsas escas, vt per interpositam calamitatem, tanquam per scissuram bonorum temporalium intelligeret populus curarum suarum inanitates, scelerum discrimina, & resipisceret.

§. X.

Labor pro temporalibus euanidus, & irritus apud Deum.

NOn in vna, & integra parte, sed in decem scissuris pallij datur signum regni Ieroboami, dum dicit: *Tolle tibi decem scissuras.* Et cur regnum in decem scissuras pallij diuisum ostenditur? Regnum Christi, quæ est Ecclesia in tunica inconsutili, & indiuisa, significabatur Ioannis 19. Cur modò in pallio scisso in decem scissuras significatur regnum Israëliticum? Planè inde ostenditur clarissimum discrimen laborantium, pro regno Dei, aut pro regno temporali. Qui enim pro regno Dei laborat, laborum fructus in sacculis colligit, qui nec veterascunt, nec rumpuntur. Qui autem pro regno mundiali laborat, similis est illi, qui mittit laborum fructus in sacculum pertusum. Sic enim laborantis pro temporalibus fructus euanescit, & effluit. Quò spectans Aggæus cap. 1. ait: *Qui merces congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Crede mihi, nullus labor pro temporalibus rebus non irritus, & euanidus est apud Deum. Quis nesciat pios labores Cyri Regis Persarum pro populo Dei? De illis locutus 1. Esdras cap. 1. ait: *Hæc dicit Cyrus Rex Persarum. Omnia regna terræ dedit mihi Dominus Deus cœli, & ipse præcepit mihi, vt ædificarem ei domum in Ierusalem, quæ est in Iudæa. Quis est in vobis de vniuerso populo eius? Sit Deus illius cum ipso. Ascendat in Ierusalem, &c.* Quæ vota Cyri adeò pia, & quæ curæ pro domo Dei, & quæ confessio beneficiorum acceptorum cur non videantur acceptissima Deo? Cur magni momenti non fuerint, ad salutem ex Deo comparandam? Magna hæc videbantur, sed vt in illis nihil æternum Cyrus attendebat, totus immersus temporalibus regnis conseruandis, sic apud Deum nihili æstimabantur, & quasi in pertusum sacculum mittebantur. Ait Rupert. lib. 7. de verb. vict. cap. 25. *Hanc ergo quasi beneficij vicissitudinem putas Cyro sufficientem fuisse ad æternam salutem? Nequaquam sufficientem; nec enim animaduerti potest, quòd eandem scilicet salutem æternam sperauerit, vel quæsierit. Fuerit quidem alicuius momenti præ cæteris Regibus. Veruntamen non valde magnum est, grates agere pro præsentibus beneficijs, dum negligenter, aut sine cura caret æternis.* Dum pro æternis non laboras, dum sine æternorum cura, aut expectatione totus incumbis temporalibus, tuos labores mittis in pertusum sacculum, ex quo nihil extrahes veræ fœlicitatis. Nec solùm irritus est, & vanus labor pro temporalibus; sed & odiosi sunt Deo valde, qui homines sic faciunt laborare. Oseas cap. 6. *Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros manè pertransiens. Propter hoc dolaui in Prophetis, & occidi eos.* Ecce tibi occiduntur, & perduntur à Deo Pro-

phetæ

phetæ Israëlitarum, quia suis misericordiam annuntiabant tanquam nubem matutinam, & rorem pertranseuntem. Et quantum hoc malum? In eo dicitur, quòd nihil de æternis, & permanentibus bonis dicebant, sed sola proponebant populo temporalia, quo maximè Deum irritabant. Rupert. lib. 2. in Oseam: *Propter hoc*, inquit, *videlicet, quia vos tantummodo rerum temporalium matutinam nubem, roremque transitorium requiritis, & gloriam Dei, regnumque futurum non attenditis; ego dolaui, id est, multas persecutiones feci in Prophetis, qui vobis secundum vestram intentionem adulati sunt, & applauserunt, videntes vana, & loquentes mendacia.* Et meritò perduntur magistri, qui sic faciunt suos inaniter laborare, vt inhient temporalibus.

Rupert.

3. *Regum* 11. Non auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum cunctis diebus vitæ suæ, propter Dauid seruum meum, quem elegi, qui custodiuit mandata mea, & præcepta mea. Auferam autem regnum de manu filij eius, & dabo tibi decem tribus: filio autem eius dabo tribum vnam, vt remaneat lucerna Dauid, *&c.*

§. XI.

Nunquam non datur à Deo aliquid veniæ temporalis reo, ob pristinas virtutes vel ipsius, vel parentum eius.

IN magna ira Dei aduersùs Salomonem, adhuc misericordiæ suæ recordatur, dicens: *Non auferam omne regnum de manu eius, sed ducem ponam eum omnibus diebus vitæ suæ, propter Dauid*, &c. Tollit equidem Deus regnum à Salomone, sed nec totum, nec in diebus eius tollit propter Dauid eius patrem. Nunquam enim vel pristinæ virtutes propriæ, vel parentum, aut propinquorum non proficiunt homini, ne in sceleribus suis sustineat totum temporalem Dei furorem. Heli supplicium decernens Dominus 1. Reg. 2. ait: *Veruntamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo: sed vt deficiant oculi tui, & tabescat anima tua, & pars magna domus tuæ morietur cum ad virilem ætatem peruenerit.* Vide quot mala dicantur euentura domui Heli, vt ab illa sacerdotium erat auferendum, & dandum alteri, cuius æmulatione vehementer Heli posteri torquerentur. Insuper, vt magna pars eius posterorum immaturè abripienda è vita erat. Sed inter tot mala, illud additur bonū, nimirum: *Veruntamen non auferam penitus virum ex te ab altari meo.* Sic semper dicitur relinquenda lucerna Heli in altari Domini. Et cur homini tot iras merenti adhuc consulit Deus, ne funditus totam eius familiam perdat? Erant inter tot iras ob Dei oculos pristinæ virtutes hominis, quibus

1. Reg. 2.

nescit Deus aliquid non concedere. Ait D. Greg. PP. lib. 5. expositionis in 1. Reg. cap. 4. *Heli à viro Dei audiuit: Pars magna domus tuæ morietur, cum ad virilem ætatem peruenerit: veruntamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo: vt sacra Scriptura hic apertè monstraret, & pro dissolutione percussum, & pro præterita conuersatione respectum.* Equidem pristinæ virtutes hominis etiam inter supplicia posterorum scelerum, solent respici à Deo, vt saltem temporalem exhibeat aliquam veniam, vel excitationem ad maiora promerendam. Nec solùm pristinæ virtutes propriæ hoc solent à Deo habere, sed etiam virtutes parentum, aut propinquorum. Ex quo monebat Israëlitas Oseas cap. 4. dicens: *Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda.* Quasi peccantibus Israëlitis consulas, vt curent, ne Iudæi similiter abeant in peccata, sed magis virtutibus acquirendis operam nauent. Et quando Israëlitæ ad omnia currebant scelera, quid illis vtilitatis attulisset, quòd tribus Iuda sancta esset, vt hoc deberent procurare? Vtilissimum planè Israëlitis peccantibus saltem Iudam fratrem habere sanctum, proficiunt enim plurimum parentum, seu propinquorum virtutes, vt à Deo peccatoribus impetrent veniam. Ad hæc Ruffinus pulchra paraphrasi ait: *Si fornicaris tu Israel, non delinquat saltem Iuda. Cur prodigis propriorum bonorum, etiam fratris iura contaminas? Quid vno tumulo genus omne vis inuolui? Patere superesse aliquam tui sanguinis portionem, cuius adiuueris suffragio, reformeris exemplo.* Dum portio aliqua tui sanguinis, nimirum aut parens, aut filius, aut frater, aut propinquus in virtutibus viuens agit, exemplum efficacissimum habes, quo ad virtutem exciteris; suffragium habes, quod tuam sollicitet salutem apud Deum.

Greg. PP.

Ose. 4.

Ruffin.

§. XII.

Diuina magnitudo clarè elucet in benefaciendo hostibus.

SAlomonis filio duæ relinquuntur tribus propter Dauid; Ieroboamo autem tribus decem dantur. Sic enim dicit: *Et dabo tibi decem tribus, filio autem eius dabo tribum vnam, vt remaneat lucerna Dauid*, &c. Ecce tibi Dauidis nepoti datur vna tribus, decem autem Ieroboamo dantur, seruili femini, & Deo futuro infensissimo. Et cur Domine qui adeò paruus es erga Dauidis semen, adeò largus es erga Ieroboamum, qui bellum tuæ diuinitati indicet? Dauidis semen sibi electum illa regni paucitate castigat Dominus, vt sic eius amor ostendatur erga suos; Ieroboami autem futuri hostis res maximè adauget, & multiplicat, vt sic pateat diuinæ benignitatis magnitudo, quæ tunc clarè ostenditur, cùm benefit inimicis. Matth. 26. habens Iesus sibi in cœna assidentes duodecim discipulos suos, ait illis: *Vnus vestrum me traditurus est.* Inter discipulos enim, & inter conuiuas habebat eum, à quo se tradendum noscebat. Et cur quem sciebat tantum traditorem futurum & suæ scholæ honore insignit, & sua mensa ornat? Sic magnitudo bonitatis ostendebatur diuinæ. Vt meritò dicat ibi Euthym. *Quare omnino suscepit Christus in discipulum, eum, qui talis euasurus erat? Vt manifesta*

Matth. 26.

Euthym.

manifesta fieret magnitudo bonitatis Christi, & malitia proditoris; quomodo ille suum proditorem salutaria docuit, ac dilexit; gratisque dignum duxit; nec ab alijs segregauit, sed omnia, quæ ad conuersionem, & correctionem eius erant, induxit. Nihil ad salutem, & bonum conducens non lætissimè præstitit Iesus proditori suo, quo eius diuinæ bonitatis ostendebatur magnitudo. Tunc enim clarè ostenditur assistẽs diuina magnitudo, cùm bona impertimur etiam inimicis. Dauid nactus Saulem sibi infensissimum hostem à suis militibus impellebatur, vt hostem occideret, & à multis malis illos eriperet. 1. Reg. 24. *Dixitque ad viros suos Dauid: Propitius sit mihi Dominus, ne faciam hanc rem Domino meo,* &c. Et quomodo Dauid audet contradicere suis militibus adeò vtilia sibi petentibus? Cur non magis veretur, ne deseratur à suis, quorum contemnit consilium vtile? Nonne illi inde exasperarentur, & Dauidem relinquerent? Absit, imò tunc maximè adhæserunt Dauidi, cui in parcendo hosti clarissimè nouerunt assistentem Dei magnitudinem. Ait D. Chrysostom. homil. 2. de Dauide, & Saule: *Non solum in ipsum modò beneuolentiores erant, verùm etiam aduersus hostes promptiores; quòd scirent se Deum habere propugnatorem, qui semper adesset duci, omnes illius actiones prosperans.* Ex illo facto milites beneuolentiores fuerunt duci suo Dauidi, & pro illo acriùs dimicabant, quòd scirent illi Deum adesse. Quippe in quo tanta est virtus, quæ beneficiat inimicis, in eo vel à rudibus conspicitur esse Deus, in tota magnitudine beneficentiæ suæ.

1. Reg. 24.

Chrysost.

§. XIII.

Res suas alienis tradit Deus, quando illarum melior conditio non speratur apud suos.

PRopter idololatriam Salomonis eripiuntur semini Dauidis, semini electo decem tribus, quæ traduntur Ieroboamo, dicente Propheta: *Et dabo tibi decem tribus; filio autem eius dabo tribum vnam,* &c. Sed quando ob idololatriæ pœnam à filio Regis auferuntur decem tribus, cur dantur Ieroboamo, qui seruus erat, & idololatriam erat fundaturus? Cur Deus non magis consulis populo suo, ne veniat in manus hominis impiissimi, qui eum auertet à veri Dei cultu, & faciet vitulis seruire? Tradit Deus Israëlem Ieroboamo Regi impiissimo, qui illum auertet à veri Dei cultu; quoniam non melior Israëlis conditio sperabatur sub Regibus Iudæ. Sic enim solet Deus res suas alienis tradere, quando illæ meliorem conditionem non expectãt apud suos. Dan. cap. 1. *Anno tertio regni Ioacim Regis Iuda, venit Nabuchonosor Rex Babylonis in Ierusalem, & obsedit eam; & tradidit Dominus in manu eius Ioacim Regem Iuda, & partem vasorum domus Domini, & asportauit ea in terram Sanaar.* Itaque Deus Babylonio tyranno tradidit omnia vasa domus Domini, quæ consecrata erant vero Deo. Et cur non magis pepercit sacris vasis? Cur quæ vni Deo, & vero sacrata erant vasa, tradita sunt tyranno, qui nullam illis exhiberet reuerentiam, sed magis omnia pollueret? Ostendebat in eo Deus, quàm eadem conditio erat vasorum siue in Israëlitarum templo, siue in aula tyranni Babylonis. Non enim melior erat illis conditio apud Israëlitas, quàm apud barbaros idololatras, & ideo barbaris data sunt à Deo. Quò spectans Theodoret. ibi ait: *Tradidit tandem barbaris vasa, tantùm non rebus ipsis ita eos obiurgans: Nullum inter vos, barbarosque discrimen est; æquè enim vos sceleribus ea polluitis, & tantumdem est, & vos, & Babylonios ea possidere.* Quando sacra Dei altaria æquè polluuntur sub fidelibus, ac sub infidelibus, & barbaris, tantumdem est apud Deum, quod illa fidelis populus, aut infidelis possideat, imò non dubitat Deus ea infidelibus committere. Nec non, & quando populus æquè sceleribus vacat sub fideli Principe, non pluris æstimat Deus, quòd sub fideli, quàm quòd sub infideli viuat. Et inde consueuit Deus talem populum tradere infidelibus barbarissimis, quasi nullum inter horum, & illorum mores inueniat discrimen. Ad negotium enim salutis æternæ tantumdem est, quo qui se sceleribus immergunt sine vllo Dei metu, & reuerentia, siue sub fideli Principe, siue sub infideli agant vitam.

Dan. 1.

Theodor.

3. *Regum* 11. Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi, & ambulaueris in viis meis, & feceris, quod rectum est coram me, custodiens mandata mea, & præcepta mea, sicut fecit Dauid seruus meus; ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem, quomodo ædificaui Dauid domum, & tradam tibi Israëlem; & affligam semen Dauid, *&c.*

§. XIV.

Tota firmitas principatus à religione veri Dei.

PRoposita Salomonis idololatria, & Dauidis religione; si hunc æmuletur Ieroboam, firmissimum illi principatum Dominus pollicetur. Sic enim ait: *Si igitur audieris omnia, quæ præcepero tibi,* &c. *sicut fecit Dauid seruus meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem.* Dum Ieroboam non Salomonis idololatriam, sed Dauidis sequeretur religionem, & principatum æternaret ex Deo, & domum. Ex cultu enim veræ religionis, siue ex defectu firmitas, & stabilitas principatuum decerni solet. Quò spectans Euseb. in cat. Græc. ad cap. 2. D. Lucæ ait de regno Assyriorum: *Magnum quoque erat Assyriorum regnum: complectebatur enim Ægyptum, & Libyam, Asiamque totam: extendebat verò se vsque ad Indorum orbem. Longissimo quoque tempore floruit, à Nemrod enim inchoans ad Nabuchodonosorem vsque perdurauit, nec prius deletum est, quàm Ierosolymis Dei templum violasset.* Ecce tibi amplissimi principatus, per tot sæcula florentissimi

Euseb.

mi

mi stabilitas tunc desiit, cùm primùm veri Dei aris offuit. Sic sic vniuersi principatus, & domus funditus corruent, vbi veri Dei aris intulerint incommodum. Ex 1. Reg. 4. habes, vt filij Heli portantes arcam Domini exierunt cum populo in prælium aduersùs Philisthiim; vt commisso prælio fugit Israël, & capta est arca, & perierunt filij Heli, & ipse Heli, & filiorum vxores. Dicit enim: *Arca Dei capta est, duo quoque filij Heli mortui sunt, Ophni, & Phinees*; & statim de Heli ait: *fractis ceruicibus mortuus est*; & similiter nurus eius interiit. Sic funditus tota domus Heli periit. Et vnde boni sacerdotis domus in tantam calamitatem deuenit? De eius filiis di-
1. Reg. 2. cebatur 1. Reg. 2. *Erat ergo peccatum puerorum grande nimis coram Domino, quia detrahebant homines à sacrificio Domini.* Et quando sic sacrificia minuebant, incommodique erant cultui veræ religionis; non mirandum quòd sic funditus periret eorum domus. Ait Tertul. aduersùs Pschicos: *Elidifur pro templi foribus senior Heli, filij eius in acie ruunt, nurus exspirat in partu: hanc enim meruerat à Deo plagam domus imprudens sacrificiorum carnalium defraudatrix.* Vbi Dei veri cultum sacrificiorum defraudatione abstulit domus Heli, extremam sibi acquisiuit ruinam. De prosperitate, siue infœlicitate ex religionis veræ cultu, siue defectu habes plurima, tom. 1. de Christo figurat. lib. 2. cap. 3. §. 17. & cap. 4. §. 9. & lib. 4. cap. 2. §. 4. & tom. 2. lib. 5. cap. 19. §. 11. & cap. 20. §. 10. & tom. 3. lib. 6. cap. 10. §. vlt. & cap. 11. §. 2. & lib. 7. cap. 2. §. 28. & cap. 4. §. 3. & cap. vlt. §. 4. & alibi.

§. XV.

Difficilius homo fertur ad opera præcepta, quàm ad spontanea.

NOn in spontaneis, & supererogationis operibus, sed in præceptis ponit Deus Ieroboami regni firmitudinem, dicens: *Si feceris, quod rectum est coram me, custodieris mandata mea, & præcepta.* Et cur non magis de spontaneis, & supererogationis operibus, quàm de præceptis hominis merita requirit? Meritò de præceptis, & non de spontaneis examinat hominis merita, quando humanum est, difficilius ire in præcepta, quàm in spontanea. Exod. 3. dicebat Dominus
Exod. 3. Moysi: *Veni, mittam te ad Pharaonem, vt educas populum meum Israël de Ægypto.* Et iterum
Exod. 4. cap. 4. *Perge igitur, & ego ero in ore tuo, docebóque te, quid loquaris. At ille: Obsecro Domine,* inquit, *mitte, quem missurus es.* Sic Deus Moysi iubet ire in Ægyptum, ille autem detrectat maximè talem legationem administrare. Longè aliter Isaias cap. 6. vbi dicit: *Audiui vocem Domi-*
Is. 6. *ni, dicentis: Quem mittam? & quis ibit nobis? Et dixi: Ecce ego, mitte me.* Ille detrectat legatione fungi; hic sese offert legationi obeundæ. Et quando Isaias se offert legationi, cur Moyses illam refugit? An Moyses Isaia pigrior? Absit; sed Moysi legatio præcipiebatur, Isaiæ non præcipiebatur, sed quasi spontanea repræsentabatur. Humanum autem est, libenter currere ad spontanea, præcepta autem maximè detrectare. Ait
Basil. D. Basil. ibi: *Ecquid tandem est, quòd Moyses quidem missus deprecatur prouinciam legationis, & subinde reclamat, eam Apostolicam obire abnuens: Isaias autem tanta cum alacritate se vltroneus offert? Siquidem Moyses nequaquam interrogatur, Quem mittam? Sed in se Dei excipit mandatum. Ait enim Dominus: Et nunc veni, mittam te, & educes populum meum. Ex diuerso Isaias, indecisè, nec definito sermone, requirente Domino, quis foret idoneus administrandæ huic legationi, ei obeundæ se subiternit.* Expende illa de Moyse dicta, in quibus est tota discriminis ratio, nimirum, *in se Dei excipit mandatum.* mandabatur quidem Moysi legatio, non Isaiæ; inde est, quòd hic alacrior se ad illam offert, vtpote ad rem spontaneam: ille autem eam refugit vt præceptam, & mandatam; nunquam enim homines non ægriùs accipiunt mandata. Vnde magna, & excellentia præcipienda non sunt, ne præceptum difficultatem augeat. Sic Apostol. ad Rom. 12. *Obsecro itaque vos per miseri-* Rom. 12. *cordiam Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentem,* &c. *Dico autem per gratiam, quæ data est mihi omnibus, qui sunt inter vos, Non plus sapere, quàm oportet.* In primo non præcipit, sed obsecrat; in secundo non obsecrat, sed præcipit. Et cur in primo non etiam præcipit? Magna tunc, & excellentia petebat, quæ minimè vt difficiliora sunt extorquenda præceptis. Vt dicat D. Bruno ibi: *Consideran-* Brun. *dum est, quare prædicta solùm moneat; quia autem sequuntur, omni authoritate interdicat. Ea enim, quæ offensionem generant, licet Prælatum subditis vi obedientia interdicere: sed postquam legem non violant, non ita cogendi sunt ad meliora. Si enim districtione obedientiæ ad perfectiora cogerentur, magis in hoc damnaret eos Prælatus,* &c. Itaque in magnis, & præcelsis perfectionibus præcepta magis obsunt, vt quæ reddant operationes difficiliores.

Prouerb. 24. ex Septuag. Tanquam ager vir imprudens, & tanquam vinea homo egens sensu: si dimiseris eum, desertus fiet, & sylfuescit totus, & fit derelictus; sepes autem lapidum eius defodientur. Nouissimè ego egi pœnitentiam; respexi, vt eligerem disciplinam. 3. Regum 11. Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia, quæ fecit, & sapientia eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis. Dies autem quos regnauit, &c.

§. XIV.

Quo diutiùs quis in peccato exstitit, eo ad pœnitentiæ fructus difficilior.

QVod agro, seu vineæ per longum tempus dimissæ à cultore accidit, id prorsus accidit peccatori diutiùs in peccato manenti. Vt di-

cat text. *tanquam ager vir imprudens, & tanquam vinea homo egens sensu: si dimiseris eum, desertus fiet, & syluescit totus*, &c. Ager, seu vinea dimissa à cultore per longum tempus, sic abit in syluam, vt ægrè & difficulter ad fructus edendos reduci possit. Sic homo peccator in peccato suo diu relictus, adeò totus syluescit, vt vix queat reduci ad fructus pœnitentiæ. Post peccatum in paradiso perpetratum dicitur de Adamo Gen. 3. *Cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam, & vxor eius à facie Domini Dei in medio ligni paradisi*, &c. Ad vocem Domini Dei auditam, ecce vt miseri errones fugiunt, & sese abscondunt. Cur non magis reuertuntur ad Deum, & coram illo admissum flagitium deflent? Luc. 22. negabat Petrus Dominum; *& continuò adhuc illo loquente gallus cantauit. Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Quia prius quam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras fleuit amarè.* Compone modò Petrum, & Adamum, vterque peccat; sed Adamus vocatus à Domino fugit, & se abscondit, nec verbum pœnitentiæ facit; Petrus autem solùm à Iesu respectus in pœnitentiæ abiit lachrymas. Ille multis tactus vocibus Dei, adhuc fugitiuus est: hic vel solo ictu oculorum attactus pœnitentiam amplexatur. Et cur Adamum vix Dei voces trahunt, & Petrum vel solus oculorum nutus in pœnitentiam rapit? Equidem respectus Dei in Petrum antelucanus fuit, sic maturauit, vt illum in galli cantu respiceret; voces autem Dei ad Adamum seræ fuerunt, non nisi post meridiem circa vesperam audiebantur. Ne miremur, quòd Petrus tam citò vocatus in pœnitentiam aduolet, quando Adamus post tantam peccati moram, cùm adeò serò vocaretur, vix multis vocibus in pœnitentiam trahatur. Accipite D. Maximum homil. 9. de negatione Petri sic fantem: Accepit à Domino vterque præceptum, Adam ne tangeret, Petrus ne negaret. Ille ne lignum scientiæ præsumeret, hic ne crucis sapientiam præteriret. Sed transgrediens vterque præceptum, pari modo delinquunt. Gustat ille, quod non licet; loquitur iste, quod non decet; *& tamen facilior, negatio Petri, quàm Adæ præuaricatio. Citius enim Apostolo, quàm protoplasto subuenitur; hunc enim Deus ad vesperum requirit errantem: illum Dominus pullorum cantu denegantem. Adam reus factus nudus erubuit, Petrus conscius dicti correctus ingemuit. Ille tanquam deprehensus festinat ad latebras: hic tanquam emendatus prorumpit ad lachrymas.* Quid pulchrius? Petrus facile emendatus in lachrymas ruit; Adami nullæ visuntur lachrymæ, & vix vllum inter tot Dei voces apparet in illo pœnitentiæ signum, sed latebræ, & fuga. Vnde hoc? Sapienter ostendit rationem discriminis, dum ait: *Hunc enim Deus ad vesperam requirit errantem; illum Dominus pullorum cantu denegantem.* Qui diutius in peccato relinquitur, & ægrè, & difficulter venit in pœnitentiæ fructus, & multis indiget, vt peccatum excutiat. Israëlitæ peccarunt in petendo Rege, in quo peccato non mediocri pertinacia perstiterunt, donec missis sortibus Regem habuere. Post quæ ait Samuel illis 1. Reg. 12. *Videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo Dominum, & dabit voces, & pluuias: & scietis, & videbitis, quia grande malum feceritis vobis.* Vt videant Israëlitæ inueterati sui criminis magnitudinem, in quo permissi sunt iacere vsque ad effectum Regis obtenti: in diebus messis, quando in Palæstina nunquam sunt pluuiæ sed omnia arent, & abeunt in cineres, & voce tonitruum, & grandes pluuiæ cœperunt audiri Et cur hoc signo vtitur Samuel, vt magnitudinem admissi criminis indigitet? Illo clarè ostendebatur, quantis indigeat magnus, & inueteratus peccator, vt per pœnitentiam reuiuiscat. Ex quo ait D. Gregor. PP. lib. 5. exposit. cap. 2. *Dominus vocem dat, quia peccatorum corda excitat. Dat pluuias, quia excitata corda per infusionem supernæ gratiæ adiuuat. Sed hoc in messi tritici fieri dicitur, vt virtus miraculi designetur. Non est quidem minus miraculum immutatio cordis, quam perturbatio aëris. Non minus miraculum est arentia corda reuiuiscere, quàm æstiuis ardoribus, insistato more pluuijs inundare. Maius quippe miraculum est, intimo sonitu insensibilem mentem concutere, quam collisis per ventum nubibus tonitruum insonare.* Equidem vt difficile opus erat, & proprium omnipotentiæ diuinæ, è medijs Palæstinæ ardoribus, & siccitatibus, tempore messis, nubes & pluuias educere; sic difficile est, vt arentia corda hominis per peccati diutinam commorationem, ad fructus pœnitentiæ reuiuiscant.

Genes. 3.

Luc. 22.

D. Maxim.

1. Reg. 12.

§. XVII.

Pereat, necessum est, cui eripitur Christus, à cuius conspectu vita.

Derelicti agri, & deploratæ vineæ illud signum proponitur, nimirum: *Sepes lapidum eius destruentur.* Vbi enim sepis lapides à vinea tolluntur, necessum est, vt perditioni maneat aperta. Sic homo, cui angularis lapis Christus aufertur, necessum est, vt in perditionem eat. Hoc sciebant pristini Israëlitæ 1. Reg. 4. de quibus ait text. *Egressus est namque Israel obuiam Philisthiim in prælium, & castrametatus est iuxta lapidem adiutorij*, &c. *Inito autem certamine terga vertit Israel*, &c. Et quando castra habebant iuxta adiutorij lapidem, vnde sic potuerunt ab hostibus fugari, & perire? Vtinam, vt iuxta materialem lapidem castra habebant, sic etiam verum adiutorij lapidem Christum secum haberent; at quia hic ab illis erat reprobandus, & eiiciendus, vt sine hoc lapide erant, sic extremæ ruinæ patuerunt. Vt dicat Rupert. lib. 1. cap. 13. *Falsi sunt metando castra iuxta lapidem adiutorij. Nam & tunc præsagio suo frustrati sunt, & nunc eius lapidis non habuere adiutorium, quem in malum sibi ipsi reprobauerunt.* Lapis diuinissimus Iesus ereptus Iudæis, & ab illis elongatus, & separatus illos reliquit extremæ ruinæ patentes. Et quid non patiantur separati à Iesu, quando vel eius conspectu carere, pro summa pœna est? Nahum cap. 1. *Tremuit terra à facie eius, & orbis*, &c. Sed facies Iesu salutaris est omni populo; cur terræ, & orbi tantum incutit timorem? Non à facie Iesu visa tremet terra, sed inde maximum habet tremorem, quòd eam videre non posset. Ait D. Hieronym. ibi: *Orbis, atque vniuersitas faciem Domini formidabunt, hoc pro sum-*

mo cruciatu, pœnáque ducentia, quod vultum eius respicere non audebunt. Hæc summa pœna, hic summus dolor censetur, quod te elongare cogaris à placidissimo Iesu vultu. Nec miror; sola enim Iesu facies affulgens, multa hominibus offert salutaria auxilia, vt hinc pateat, quàm adiutorius lapis sit.

Psal.45.

Psalm.45. *Adiuuabit eam Deus manè diluculo.* Quæ sic transfert Ruffinus in

Ruffin.

Oseam: *Adiuuabit eam Deus vultu suo.* Adsit nobis Iesu vultus, & habemus auxilia, quibus vel à morte transeamus in vitam. Quò spectans

Prouerb. 16.

Prouerb.16. ait: *In hilaritate vultus Regis, vita, & clementia eius quasi imber serotinus.* Ex quo eleganter Guerric. Abb. serm.3. in Ramis Palm.

Guerric.

ait: *Intendite fratres in vultum serenissimi Regis. Aspexit in protoplastum, & mox animatus spirauit in vitam; respexit Petrum, & mox compunctus respirauit ad veniam. Mox enim vt Dominus respexit Petrum, Petrus de clementia pijssimi vultus, suscepit imbrem serotinum, lachrymas post peccatum.* Sic de Christi vultu, de lapide hoc adiutorij imbres educimus, quibus arentia corda fœcundentur in vitam, & syluescens animus reformetur in paradisum.

§. XVIII.

Pœnitentia nimis sera suspecta.

NOn miror pluribus suspectam Salomonis pœnitentiam fuisse, etiam illis, quibus notus sit in sensu historico locus præsens, qui dicit: *Nouissimè ego egi pœnitentiam.* Nouissimè, ait, hoc est, post longissimam pigritiam, post multorum annorum surditatem ad Dei voces, ad eius repetitas minas, imò post iam denuntiatum supplicium in regni amissione, & post penè transactam vitam. Et cur adeò sera pœnitentia suspecta non sit? Dum cœna fieret Matth. 26. dixit

Matth.26.

Iesus discipulis suis: *Vnus vestrûm me traditurus est. Et contristati valde, cœperunt singuli dicere: Nunquid ego sum Domine? Et ipse respondens ait: Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo; væ autem homini illi per quem filius hominis tradetur, bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille. Respondens autem Iudas, qui tradidit illum, dixit: Nunquid ego sum Rabbi?* Ecce tibi, vt ad primum de proditione verbum contristati discipuli, singuli interrogant de se, an ipsi proditores futuri sint? Vnus Iudas illis percontantibus tacet, & post omnes, & post signum à Iesu exhibitum, & post ab eodem Iesu multis denuntiatum proditoris exitium, tandem & ille interrogat: *Nunquid ego sum Rabbi?* Sed licèt serò, tamen Iudas idem interrogat, quod alij interrogarunt. Cur ergo approbatis aliorum interrogationibus in salutem, interrogatio Iudæ damnatur? Vt nimis sera fuit, sic ostenditur minimè orta à vero dolore, & tristitia de proditione; sed ab animo in crimine dissimulante, & ob id interrogante, vt ageret, quod fecerant alij. Ad hæc pulchrè Orig. homil. 35. in Matth. inquit: Non habebat ipsum timorem, quem cæteri Apo-

Origen.

stoli. *Et ideo forsan post omnium Apostolorum singillatim interrogationes, & post Christi narrationem de ipso, vix tandem aliquando, & ipse interrogauit, quasi ex cogitatu quodam, & versuto consilio, vt similia cæteris Apostolis interrogando, celaret interim proditionis suæ consilium. Nam vera tristitia, & vrgens non sustinet moram, sicut nec Apostolorum sustinuit.* Equidem verus dolor, & tristitia de crimine non tam longam sustinuisset moram, nec tam seram interrogationem faceret; sed vt sera fuit, & nimis morosa interrogatio eius, sic ostendebatur non orta ex vero dolore, sed ex animo dissimulatorio, solùm curante, vt faceret, quod alij faciunt. Heu pœnitentiæ nimis tardæ clarissimum exemplum! Sunt sunt, qui tardissimè, & morosissimè ad pœnitentiæ verba accedunt; in quibus valde debet esse talis pœnitentia suspecta, & prorsus dubitabilis, si veniat de vero dolore, vel potiùs de animo nihil aliud intendente, quàm facere, quod faciunt alij. Sic mihi suspecta est pœnitentia plurimorum, à quibus illam solum tempus paschale extorquet. Et magis illa suspecta est, quæ nusquam apparuit nisi lethalis ægritudinis tempore, vereor enim, ne tunc quis eam faciat pœnitentiam, illa sola ratione, quia sic alij facere solent.

§. XIX.

Pœnitentia festinata multum saporis, & dulcedinis habet.

EXpende, quàm austerè dicta sunt illa: *Nouissimè ego egi pœnitentiam*; pœnitentiæ actus nominat, sine vlla eius commendatione. Non sic Dauid Psalm.41. sed magis ait: *Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes.* quasi de sapore, & suauitate *Psalm.41.* regalis panis commendet suas lachrymas. Et cur Salomonis pœnitentiæ, & lachrymæ non commendantur de vllo sapore, aut suauitate: pœnitentia autem, & lachrymæ Dauidis de illo commendantur sapore, qui æmuletur regium panem? Salomon etiam à Deo per Prophetam, siue per se ipsum admonitus de peccato, & de pœna illius imminente, adhuc diu in peccato permansit; imò & intendit occidere Ieroboamum, cui dabatur à Deo regnum Israëliticum, vt suprà visum est. Et ideo non miror, quòd qui adeò tardè, & morosè ad pœnitentiam accessit, in illa nullam inueniret suauitatem. Dauid autem cùm primùm admonitus fuit à Nathano de crimine, statim, absque vlla mora in pœnitentiam abiit. 2. Reg.12. ne mireris, quòd illi pœnitentia sapiat. Est enim pœnitentia festinata sapidissima, & suauissima pœnitentia, vt vix species luctus, & doloris habeat. Apocal. 14. *Vocem, quam audiui,* *Apoc 14.* *sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem,* &c. Quæ vox audita à Ioanne meritò refertur ad vocem clamantem in deserto, nimirum ad Baptistam, qui pœnitentiam clamabat. Sed pœnitentiæ vox, cùm sit vox lachrymarum, vox lugentium & dolentium pro peccatis, cur dicitur vox citharœdorum citharizantium, & cantantantium? Quid musica cum luctu? Quid cantus cum lachrymis? Equidem vbi pœnitentiam agere festinamus, sic tota pœnitentia suauiatur, vt non tam luctus, quàm musica videatur, & cantus. Ait Petrus Damian. serm. de Ioan. Baptist. *Verbum pœnitentiæ dulce. Hæc est illa vox, de* *Damian.* *qua maximus contemplator ait: Et vox prima, quam audiui, tanquam citharœdorum citharizan-*

tium in citharis suis. A diebus Adæ vsque ad Ioannem organum nostrum versum est in vocem florentium, quia vbi peccatorum frequentia, nec pœnitentiæ locus, duplex erat plorandi materia, &c. Ioannes natus ostendit vulneri remedium, peccato pœnitentiam. Ex tunc misit in os nostrum canticum nouum, carmen Deo nostro, & resonat in ore nostro gratiarum actio. Ex quo pœnitentia citò persuasa est nobis, & cantus dulcedo resonat in ore nostro. Dum peccatum adest, & abest pœnitentia, & luctus, & lachrymæ, & gemitus sunt; pœnitentia autem cita cantum, & Marc. 1. dulcedinem generat. Hinc Marc. cap. 1. ait: *Fuit Ioannes in deserto baptizans, & prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum,* &c. *Et erat Ioannes vestitus pilis cameli, & zona pellicea circa lumbos eius, & locustas, & mel siluestre edebat.* In tanta asperitate vitæ illud notanter dicitur, quòd cibus eius erat mel. Et quid mellis cibus cum prædicatore pœnitentiæ, nisi vt ostendatur, quàm dulce sit pœnitentiæ verbum iis, qui maturant facere eam? Ait Petrus Damian. Damian. suprà: *A principio mundi vsque ad Ioannem vniuersitatis humanæ electionem recollige, nec in sermone, vel opere illius sanctuarij poteris reperire dulcedinem. Veni ergo ad Ioannem, & audi vocem exultationis, vocem lætitiæ, misericordiæ verbum, sermonem gloriæ. Quod celauerat Deus, tacuerat Angelus, latuerat Patriarchas, Prophetæ nesciebant. Pœnitentiam, inquit, agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Verbum pœnitentiæ dulce, verbum regni cælorum lætum. Hæc est prima vox, quàm vox clamantis in deserto proposuit, & vox turturis audita est in terra nostra.* Vt prima vox in Euangelio audita, vox fuit turturis clamantis in deserto pœnitentiam; sic qui ad pœnitentiam quàm primùm accedit, totam illam inuenit & suauem, & melleam. Ante præmaturam hanc pœnitentiæ vocem à Ioanne editam, nihil dulcedinis in ea reperiebatur, sed totum ad amaritudinem pertinebat. Clamauit Ioannes: Agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cælorum, quo docebat, vt maturanda esset pœnitentia, & extunc cœpit illa manare dulcedine.

§. XX.

Pœnitentiæ luctus, seu lachrymæ acuunt oculos, vt videant diuina.

NOtanter dicit: *Nouissimè ego egi pœnitentiam, & respexi, vt eligerem disciplinam.* Primò actam pœnitentiam ponit, deinde addit illud: *Respexi,* &c. de pœnitentiæ enim luctu, ac lachrymis venit, quòd quis respiciat, & videat diuina. De prodigo illo substantiæ suæ dissipatore, ait text. Luc. 15. *In se autem reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus?* Et mieraberis, quòd iuuenis iste vitiis mancipatus, voluptatibus immersus post totam suam substantiam consumptam adhuc habeat oculos, quibus mercenarios abundantes in domo patris sui videat. Quibus oculis ò bone & domum patris, & mercenarios illos vides? Ostendit text. dum illa præmittit: *In se autem reuersus,* nimirum iam resipiscens, & dolens, & lugens transactam vitam, oculos acquisiuit, quibus ea videret. De resipiscente, & dolente animo per pœnitentiam venit, quòd oculi acuantur, vt videant diuina. Ait Beda ibi: *Vnde hoc scire poterat, in quo tanta erat obliuio Dei, sicut in omnibus idololatris fuit, nisi quia ista recogitatio iam resipiscentis est?* Præcedens resipiscentia, & pœnitentiæ luctus fecit, quòd iuuenis ille videret diuina; quæ minimè viderentur, si pœnitentia non præcessisset. De muliere etiam peccatrice locutus D. Luc. cap. 7. ait: *Vt cognouit, quod accubuisset Iesus in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, & stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat. Videns autem Pharisæus, qui inuitauerat eum, ait intra se, dicens: Hic, si esset Propheta,* &c. Compone modò inter se peccatricem hanc, & Pharisæum istum. Vterque Iesu adest; sed peccatrix Iesum & noscit, & æstimat suæ infirmitatis remedium, suæ authorem salutis, quam ab illo tot officiis extorquere nititur. Pharisæus autem non noscit Iesum, imò de illo dubitat, an Propheta sit? Vnde ergo sic Pharisæus cæcutit circa Iesum, circa quem peccatrix mulier est oculatissima? Fallar nisi causam indigitet Iesus ipse, cùm ait Pharisæo: *Aquam pedibus meis non dedisti; hæc autem lachrymis rigauit pedes meos.* Pœnitentiæ lachrymæ fecerunt peccatricem oculatissimam erga Iesum; quibus quia caruit Pharisæus, adeò cæcutiuit, vt nec præsentem videret Christum. Ait D. Ambrof. epist. 89. *Ergo Simon Pharisæus, qui aquam non habebat, non habebat pœnitentiæ lachrymas; nam si habuisset, lauisset oculos suos, vt Christum videret, quem adhuc cum simul accumberet, non videbat, nam si vidisset, non vtique de eius potestate dubitasset.* Inde in Pharisæo tanta permansit cæcitas, quia non illi fuerunt pœnitentiæ lachrymæ; quæ vel cæcissimum facerent, vt oculatissimus esset circa diuina.

§. XXI.

Magna hominis sapientia in luctu pœnitentiæ est.

NEc illud omittendum, quod dicit textus: *Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia quæ fecit, & sapientia eius, ecce vniuersa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis.* Post Salomonis natiuitatem narratam, & regnum, & nuptias, & religionem, & apostasiam, & idololatrias, & supplicia denuntiata, adhuc ostendit textus esse reliqua alia, nimirum opera, & sapientiam. Sed quæ illi post illa omnia sapientia reliqua esse potuit? Crediderim per reliquam Salomonis sapientiam denotari eius pœnitentiam. In eo enim est magna sapientia hominis, quòd sciat sua peccata lugere, & dolere. Ecclesiastes cap. 7. monebat, quas debeamus frequëtare scholas, aiens: *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* Scio in diuino conuiuio multas esse consolationes; cur ergo non melius est ire ad has, quàm ad luctus? Equidem diuini conuiuij consolationes vt oriri solent de pœnitentiæ vena in peccatoribus; sic peccator qui sapit, in eo magnam ostendit sapientiam, si priùs in se lachrymarum excitat venam, & doloris.

doloris. Circa quod dicebat Guerricus Abbas sermone 2. in Pentecost. *Guerric.* *Renera sapiens, vt locum paret consolationibus nouis, nouas exquirit de se ipso causas doloris; non statim blandiens sibi, quasi per omnia iustificatus sit; sed eo subtilior, quo iam illuminari cœpit, eo districtior, quo iustificari cœpit, fit accusator, & iudex sui. Ei ergo, qui huiusmodi est, crebrò spiritus consolator aduenit. Luctus siquidem pius atque religiosus in doctrina spiritus, & ordine primus, & vtilitate inuenitur præcipuus; quippe cùm sit summa sapientia Sanctorum*, &c. Expende hæc vltima, nimirum, *cùm sit summa sapientia Sanctorum*; in luctu, & dolore pro peccatis excitato creditur esse summa sapientia Sanctorum. Tunc enim homo peccator maximè sapiens est, cùm scit de peccatis dolere: quæ sapientia, vt summa est, sic nobis minimè nisi de diuino spiritu venit. *Psal. 93.* Psalm. 93. *Beatus homo, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. Vt mitiges ei à diebus malis.* Ecce tibi tota doctrina, & sapientia à Deo in nos profecta eò spectat, vt sciamus in nobis mala mitigare; quæ non mitigantur nisi per dolorem pœnitentiæ. *Guerric.* Vt dicat Guerricus vbi suprà: *Hoc autem primum circa infirmos, quorum curam suscipit, operatur medicina sancti Spiritus, qui est illuminatio nostra, & salus nostra; vt videlicet se ipsum phreneticus sentiat, & sciat, & conuersus ad cor dicat Domino cum Hieremia 31. Postquam conuertisti me, egi pœnitentiam, & postquam ostendisti mihi, percussi femur meum. Nisi enim quis apponat scientiam, non apponet dolorem.* Proficisciturin primis à Deo in hominem scientia, & sapientia non vulgaris, ex qua oritur pœnitentia, & pro peccatis dolor. Vera enim sunt illa: *Postquam ostendisti mihi, percussi femur meum*; nunquam enim nisi de magna sapientia accepta venit homo ad flagella pœnitentiæ. Priùs addenda est nobis scientia, vt addatur de peccatis dolor.

§. XXII.

Qui exemplis fratres ædificat, quasi Sol stat dierum bonorum author.

ALium præter præsentem designat fuisse librum textus, in quo Salomonis fuerunt scripta magnalia; ait enim: *Reliquum autem verborum Salomonis, & omnia, quæ fecit, & sapientia eius: ecce vniuersa scripta sunt in libro verborum dierum Salomonis.* Quando in hoc 3. Regum libro & virtutes, & peccata, & idololatriæ Salomonis recensentur; crediderim alium fuisse librum conscriptum, in quo sola Salomonis magnalia, & religiones, & virtutes scriptæ sunt. Cui enim Regi non inscripti sunt libri, qui dissimulatis erroribus eius sola rectè gesta narret? Ergo pro rectè gestis, & sapientia Salomonis ad talem hunc librum mittimur. Qui meritò vocatur liber *dierum Salomonis*, vt enim sola virtutum exempla continebat, sic quasi dierum author in Salomon exprimebatur. Qui enim exemplis virtutum alios ædificat, quasi Sol creditur clarissimos dies faciens. *Luc. 4.* Luc. 4. dicebat Dominus: *Multæ viduæ erant in diebus Eliæ*, &c. Expende illa, *in diebus Eliæ*; quasi Elias dies faceret. Et quomodo dies ab Elia peragebantur, nisi exempla virtutum cùm daret? Ait D. Ambr. ibi: *In diebus Eliæ, ait, Non quia Eliæ dies fuerunt, sed in quibus Elias operatus est: aut quia dies faciebat illis, qui in eius operibus lucem videbant gratiæ spiritualis, & conuertebantur ad Dominum.* *Ambros.* Erat Elias quasi Sol in mundo, qui datis virtutum exemplis clarissimos dies efficiebat in iis, qui eius virtutes æmulabantur, expulsis tenebris peccati. Sic sic sunt mundi Soles, & clarissimorum dierum authores, vniuersi, qui virtutes perficiunt, quas alij æmulentur. Aiebat Exod. 16. *Vespere comedetis carnes, & manè saturabimini panibus*; *Exod. 16.* quibus explicabatur filij Dei aduentus in carnem ad vesperam mundi. Sed quando ad mundi vesperam Verbum caro factum est, simul additur, quòd manè nos cœlesti saturabit pane, cùm ipse & caro factus sit, & panis cœlestis. Et quid vesper cum manè? Si vespertinis tenebris ades Domine, quale manè in vespere erit? Venit equidem Dominus vespere, imò media nocte venit, sed cùm eximiarum virtutum opera cœpit exercere, quasi Sol in mundo sic tenebras in dies clarissimos conuertebat. Orig. hom. 7. in Exod. *Quomodo dicit manè dari hunc panem, cùm aduentum eius in carnem factum dixerimus ad vesperam? Hoc modo intelligendum puto, quod ad vesperam quidem vergentis mundi Dominus venerit, sed aduentu suo, quoniam ipse est Sol iustitiæ, nouum credẽtibus reparauerit diem. Quia ergo nouum scientiæ lumen mundo accendit, suum quodammodo manè effecit, & suum manè tanquam iustitiæ Sol produxit, & in hoc manè replentur panibus, qui eius præcepta suscipiunt.* *Orig.* Faciebat equidem Iesus in carne tot claros dies, quot præcepta vitæ, quot exempla præstabat virtutum.

§. XXIII.

Summa potestas excusabilem facit hominem in facinoribus.

NOn possum non ponderare illud, quod ait: *Dies autem, quos regnauit Salomon in Ierusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt.* Sic vniuersi dies, & anni Salomonis regni ad numerum, & æstimationem rediguntur. De Saule autem locutus text. 1. Reg. 13. ait: *Filius vnius anni erat Saul cùm regnare cœpisset, duobus autem annis regnauit super Israel.* *1. Reg. 13.* E pluribus annis regni Saulis duo tantùm anni censentur, & æstimantur, cæteris prætermissis, quia in his à Deo defecerat, & à regis munere. Sed & Salomon magnam partem illorum quadraginta annorum consumpsit, in voluptatibus, & idololatria prorsus alienus à Deo, & à Regis munere, & nihilominus in censu, & æstimatione omnes eius anni sine diminutione integri supputantur. Quando ergo Saulis peccatoris anni prætermittuntur, cui similiter peccatoris, & idololatræ Salomonis anni non excluduntur ab æstimatione, & numero? Vnde meruerunt magis anni peccatoris Salomonis integrè recenseri, quàm anni peccatoris Saulis? Planè Salomon potentia regni, & imperij longissimè excedebat Saulem; de cuius potentiæ magnitudine illud lucrum habuit, vt excusabiliora essent eius peccata. Quando enim summa potestas in homine, non excu-

sat, & tegit aliquo modo errores eius? Dan.4. vbi altissima illa arbor succisa est Dei imperio, nihilominus addit: *Germen radicum eius in terra sinite*; cuius explicandæ rei causa illud subditur: *Regnum tuum tibi manebit.* quod & factum est, nam & Nabuchodonosor superbissimus à regno eiectus fuit, & cum bestiis septennio fuit conuersatus, vbi memor Dei, & suam detestatus miseriam, tandem ad pristinam fuit restitutus dignitatem. Et cur superbissimi hominis peccata non magis eum funditus perdiderunt? Cur non magis eum prorsus à viuis eradicarunt, ne resurgeret amplius? Vt homo ob suam incredibilem potentiam in peccata deuenit, sic ea peccata inde orta hominem aliquo modo excusabant, & defendebant, vt inter viuos posset numerari. Ex quo dicebat Diuus Ephræm in in Paræneſi de reprehensione sui ipsius: *Scio & Nabuchodonosor post actam pœnitentiam susceptum esse; sed eum defendit, atque excusauit tum ignoratio, tum potentia.* Sic potentia summa hominis excusationem affert eius peccatis. Ex quo sapienter docebat Diuus Augustinus, vt dij gentium, si iusti fuissent, potius deberent perdere Romanos, quàm perdidissent Troianos. Vt enim apud Troianos fuit adulterium Elenæ; sic apud Romanos fuit parricidium Romuli. Hoc autem parricidium fuit perpetratum ab homine tunc priuato, adulterium illud à potentissimo Rege, & inde magis erat excusabile. Quippe ait lib.3. de ciuitate Dei cap.6. *Si eo vsque peccata hominum dijs gentium displicerent, vt offensi Paridis facto desertam Troiam ferro, igniq; donarent; magis eos contra Romanos moueret Romuli frater occisus, quàm contra Troianos Græcus maritus illusus; magis irritaret parricidium nascentis, quam regnantis adulterium ciuitatis.* Expende hæc, *quàm regnantis adulterium ciuitatis*; vbi enim error de summa potentia erumpit, minus debet mouere eum, qui iustitiam amat, & odit peccata.

Dan.4.

Ephrem.

August.

§. XXIV.

Temporalia regna fœlicius citò exuuntur.

IN Rege apostata clarè apparet, non pertinuisse ad fœlicitatem tam longum tempus regnandi, vt dicat textus: *Dies autem, quos regnauit Salomon in Ierusalem super omnem Israel, quadraginta anni sunt.* Felicius quidem cum illo actum esset, si non tandiu regnaret, si citiùs à se deponeret onus regnandi. Duodecim Cesares in Roma memorans Ausonius, vbi ad omnium amabilissimum, nempe Titum, peruentum est, illud dicere audet:

Et Titus Imperij felix breuitate.

Sic gratissimo, & amabilissimo omnium Imperatori, fœlicitati dat, quòd illi breuiarentur regnandi spacia. Vtinam id Salomoni contigisset, & post finitum templum statim è viuis excederet, quis illam regnandi breuitatem fœlicitati eius non concederet? De Iosiæ religione locutus textus facer multa dixit, vt templum refecit, vt solemnissimum Pascha celebrauit, & subdit 2.Paral.35. *Postquam instaurauit Iosias templum, ascendit Nechao Rex Ægypti ad pugnandum, &c.* à quo Iosias interfectus est. Ecce tibi templi instauratio per Iosiam factæ adiungitur eiusdem Regis immaturus occasus: vt inde credatur non ad infelicitatem, sed magis ad felicitatem pertinere. Ex quo D. Ambr. orat. de obitu Valentiniani Imperatoris, etiam citò à viuis abrepti, ait: *Ne putes aliquis meritis eius obitus celeritate decractum. Raptus est Enoch, ne malitia mutaret cor eius. Et Iosias decimo octauo anno regni sui, ita Domini pascha celebrauit, vt omnes retro Principes deuotione superaret, nec diutius fidei sua meritis superuixit.* Itaque hoc fuit damum meritis Iosiæ, ne diutius in regno viueret, sed post perfectam religionem templi euolaret ad superos. Quò spectans Rex Dauid Psal.101. aiebat: *Paucitatem dierum meorum nuntia mihi.* Circa quæ D. Aug. ait: *Exiguitatem dierum meorum, non æternitatem annuntia mihi.* Solebant fastuosissimi Babyloniorum Reges sic salutari Dan.3. & 4. *Rex in æternum viue.* quasi horrerent non sibi semper æternitatem dierum annuntiari. Prudentior Dauid, vt qui longioris regni noscebat laqueos, minimè sibi patitur nuntiari dierum æternitatem, sed dierum paucitatem, & exiguitatem, vt qui fœlicitati ducat, si quàm rapidè hoc mundo vtatur.

Auson.

2.Paral.35.

Ambros.

Psal.101. August.

Dan.3. & 4.

§. XXV.

Ab vno parente Deo & immortalitas, & incorruptio inducitur.

VT ventum est ad Salomonis mortem, meritò ait textus: *Dormiuitque Salomon cum patribus suis, & sepultus est in ciuitate Dauid patris sui, &c.* Dormiuit itaque cum patribus suis Salomon; cum temporalibus enim patribus non potuit non ad mortem, & corruptionem venire. De solo enim patre Deo habetur, quòd immortales, & incorruptibiles simus. Psal.109. dictum est: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Quibus vt de æternando sacerdotio agitur, Aaronis ordo fugitur, & ordo Melchisedeci assumitur. Et cur aptior Melchisedeci ordo, quàm Aaronis ordo ad sacerdotium æternandum? Aaronis sacerdotium per parentum temporalium successionem ad filios veniebat. Melchisedech autem sine patre, & sine matre, & sine genealogia temporali introductus est, vt ostenderetur esse sub vno patre diuino. Vbi autem de æternando agitur sacerdotio, ille meritò excluditur qui per parentes venit temporales, cum quibus non potest mors, & corruptio non venire. Assumitur verò, qui solo ostenditur esse sub parente Deo, à quo solo immortalitas venit, & incorruptio. Ait D. Leo ser.2. in anniuersario die assumptionis eiusdem: *Tu es sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech; hoc est, non secundum ordinem Aaron, cuius sacerdotium per propaginem sui seminis currens temporalis ministerij fuit, & cum veteris Testamenti lege cessauit: sed secundum ordinem Melchisedech in quo æterni Pontificis forma præcessit; & de quo nullis parentibus sit editus non refertur, in illo intelligitur ostendi, cuius generatio non potest enarrari.* Quod per parentum temporalium successionem veniebat, non potuit cum illis non deficere; non potuit incorruptionem fundare. In illo forma æterni sacerdotij assulsit, qui sine parentibus temporalibus introducebatur; de vno enim parente Deo

Psalm.109.

Leo.

incorruptio venit, & immortalitas. Vt dicat Dominus Hierem. cap. 3. *Patrem vocabis me, & post me ingredi non cessabis.* Expende illud, *non cessabis*, quo ostenditur sub quo viuas patre. Dum enim Deum patrem habes, nulla tibi defectio, nulla bonorum cessatio aderit. Quid corruptio, quid defectio cum patre Deo? Inde pulchrè monet D. Thom. opuscul. 3. cap. 4. *Si ergo, vt Gregor. Nyssenus dicit, ad res mundanas intuitum dirigis, aut humanam gloriam ambis, aut sordes passibilis appetitus; quomodo, qui corrupta viuis vita, patrem vocas incorruptibilitatis genitorem?* Non stat cum patre Deo corruptibilium affectus, nec effectus. Quidquid corruptionis est, & mortalitatis, longè est à Deo patre, quo solo incorruptio, & immortalitas stare potest. De Christi Domini carne locutus Ioan. 6. ait: *Hic est panis, qui de cælo descendit, non sicut manducauerunt patres vestri manna, & mortui sunt; qui manducat hunc panem, viuet in æternum.* Et quando manna illud manducantes moriebantur cum illo; cur qui hunc cœlestem manducant panem, vitam accipiunt immortalem? Illud manna per hæc corruptibilia elementa aëris veniebat, ne miremur, quòd comedentes illud, cum illo corrumpantur. At panis hic cœlestis ab æterno patre ortus, & nobis à Domino Deo immediatè datus incorruptionem gignit, & immortalitatē. Ait D. Ambr. de Mysteriis initian. cap. 9. citatus apud Algerum lib. 1. de Sacram. cap. 15. *Considera modò, vtrùm præstantior sit panis Angelorum, an caro Christi, quæ vitæ est corpus vitæ. Manna illud de cælo, hoc supra cælum. Illud cæli, hoc Domini cælorum. Illud corruptioni obnoxium, si in diem alterum seruaretur; hoc alienum ab omni corruptione. Quod quicumque religiosè gustauerit, corruptionem sentire non poterit.* Expende illud, nimirum, *illud cæli, hoc Domini cælorum*; quippe vt illud per tractum aëris huius corruptibilis veniebat, non poterat suos non trahere secum in similem corruptionem. Qui autem non per aëris tractum, sed per Domini Dei manus datur, in nobis gignit incorruptionem.

Hierem. 3.

D. Thom.

Ioan. 6.

Ambr.

§. XXVI.

Nihil solidum in bonis temporalibus.

ITaque *dormiuit Salomon cum patribus suis, & sepultus est*, &c. De quo ait Iosephus: *Moritur autem omnium Regum fœlicissimus, & opulentissimus, atque prudentissimus.* Et quæ fœlicitas, aut opulentia sæcularis, relictis nobis in morte, non similiter euanet? Monebat Dominus 1. Reg. 12. *Nolite declinare post vana, quæ non proderunt vobis, nec eruent vos, quia vana sunt.* Sic traducit omnes fortunas temporales, quas sub nomine vanorum ostendit. De quibus ibi D. Greg. PP. lib. 5. expositionis ait: *In comparatione bonorum æternorum, vana sunt omnia, etiam bona temporalia. Quidquid enim in hoc sæculo latum, delectabile, sublime, aut prosperum cernitur, vanum profectò est; quia difficile habetur, & citò amittitur. Repente quidem alta sæculi corruunt, pulchra transeunt, læta, & prospera euanescunt. Nam cum stare his floribus suis mundus blandiens cernitur, repentina fortuna turbatur, aut festina, & omnia deturbante morte concluditur. Vana ergo sunt gaudia sæculi, quæ quasi manentia blandiuntur: sed amatores suos citò transeundo decipiunt.* Quid sapientius? Noluit vel verbulum præterire, quorum singula clarissimè ostendunt, quàm longè absit à temporalibus fortunis etiam summis vera soliditas. Crede mihi, nihil est in temporalibus bonis non inane. Dan. cap. 2. dum somnium Nabuchodonosoris explicat, ait: *Videbas, & ecce quasi statua vna grandis: statua illa grandis, & statura sublimis*, &c. In sublimi imagine, auro, argento, ære, & ferro constanti mundialia regna monstrabantur. Et cur in imagine regna monstrantur, nisi vt appareat, quàm sint omnia inania, & vacua? ibi Theodor. fatur: *Qua de causa in imagine multiplicis huius materiæ vidit compositionem? Imago figuras, sed non res habet. Talis est & præsens vita, quæ nihil habet perpetuum, neque stabile. Quare Paulus exclamat: Præterit figura huius mundi. Quando itaque præsens vita celerrimas habet mutationes; mortalia enim omnia quæ videntur, ad exiguum tempus permanentia. Et imago rerum vim haud continet, sed solas Regum, ac Principum, & illis subiectorum figuras continet. Merito rerum omnium author superbum illum docere volens, quanta sit humani supercilij vanitas, & quàm facillimam habeant res humanæ mutationem, imaginem illi in somnijs proponit.* Et vacuitatem, & inanitatem, & instabilitatem, & celerrimam mutationem bonorum temporalium, vt ostenderet Deus, hanc proponebat imaginem. Vt meritò de fortuna hominis dici possit, quod de cauda pauonis dicit Tertull. lib. 3. de Pallio: *Multicolor, & dyscolor, & versicolor, nunquam ipsa, semper alia; etsi semper ipsa, quando alia.* Planè istud humanæ vitæ conuenit, nimirum: *Semper ipsa quando alia*; adeò enim mutabilis est, vt non censeatur ipsa, quando non est alia. Hinc Apocal. 21. *Vidi cælum nouum, & terram nouam. Primum enim cælum, & prima terra abijt, & mare iam non est.* De cœlo, & terra dicit, quòd abierunt in melius renouantia sese; de mare autem dicit, quòd protinus desiit esse, quod absolutè non est. Sed & ipse Ioan. Apocal. 4. ait: *Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo.* Ergo si mare vitreum erat iuxta Dei thronum; quomodo dici potest, quòd mare iam non est? Cur non magis dicatur mare etiam in melius mutatum, nempe in crystalli, aut vitrij tranquillitatem, soliditatem? Cur placuit magis de illo asserere, quod non est? Adeò essentialis est mari mobilitas, & inconstantia, vt eo ipso quod solidum & tranquillum ostendatur instar crystalli, iam credatur funditus periisse mare. Quod sapienter refert ad vitam humanam Andreas Cæsarien. in Apocal. cap. 64. fatus: *Obseruandum est autem de cælo quidem, & terram hic asseri transisse, hoc est, mutata esse, & ad nostram similitudinem quandam quodammodo mortem pertulisse. Subierunt namque in meliorem formam, mutationem; de mari autem non amplius existere. Cum mare sublimiori quodam sensu significet præsentem hanc, mortalemque vitam fletibus, & perturbationibus plenam, in hac notione nullus erit ei locus, siquidem nil turbationis, aut formidinis sanctis reliquum erit.* Equidem vbi nihil mutabilitatis, & turbationis relinquitur vitæ humanæ, humanis bonis; iam non est humana vita; quæ tunc est ipsa, quando & alia; & funditus creditur periisse, quando aliquid ostenditur in ea solidum, & tranquillum.

1. Reg. 12.

Greg. PP.

Dan. 2.

Theodor.

Tertull.

Apoc. 21.

Apoc. 4.

Cæsarien.

LIBER



LIBER DECIMVS.

De Abſalon, ſiue de Iuda proditore Chriſti.

REGIVM agentem triumphum Ieroſolymis Ieſum proditio diſcipuli excipit: cuius imaginem clariſſimè nobis ob oculos proponit Abſalon, quando in regnantem inſurgit parentem. Vt meritò dicat *Athanaſ.* D. Athanaſius homil. de ſemente: *Inſurrexit aduersùs Dauidem Abſalon ſuus filius, inſurrexit, & aduersùs Chriſtum Iudas, & ipſe quoque filius. Diſcipulos enim ſuos ſolebat Chriſtus vocare filios, dicens: Ecce ego, & filioli mei*, &c. Patriſſat etiam in hoc Ieſus cum Dauide patiens proditorem, hic Iudam, ille Abſalonem. cuius modò amarim explanare hiſtoriam.



CAPVT I.

Iudæ & Abſalonis ſymbola.

ACCESSVRVS, Deo dante, ad Ieſu paſſionem, non poſſum vel in limine non offendere eius authorem, qui fuit Iudas proditor. Cuius dum explico malitiam, incido in Abſalonem, in quo adeò expreſſa eſt Iudæ malitia, vt meritò pro vno ambo ſumi poſſent.

§. I.

Auaritiæ pondus grauiſſimum.

CAntatiſſimum eſt illud de Abſalone dictum 2. Reg. 14. *Quia grauabat eum cæſaries.* Cæſatiem nutriebat elegantiſſimus iuuenis, *2. Reg. 14.* ſub cuius pondere premebatur, donec ſemel in anno tonderetur, & de capillis faceret mercatum. Nec defuit, qui hoc ad Iudam proditorem adduceret, de quo ait Ioan. 12. *Fur erat, & loculos habebat.* *Ioan. 12.* Ecce tibi in Abſalone, & in Iuda mercatus: Iudas enim loculos habebat, in quibus lucra reponebat; Abſalon comam nutriebat, quam venderet, & ſub nutrita coma grauabatur. Nunquam enim non eſt auaritia ſuis ſectatoribus grauis. Ad hæc ait Drogo lib. de ſacram. Paſſ. *Ecce Abſalon, ecce Iudas, ecce corpus ſatanæ. Sed quomodo comam nutriebat? Fur erat, & loculos habebat, iſta eum cæſaries grauabat.* *Drogo.* Pecuniarum loculus erat Iudæ cæſaries, cuius non abſimilis Abſoloni ſarcinam ſuſtineret grauem. Et quis in auaritia graue pondus peccati non patiatur? Abacuc cap. 2. *Væ qui multiplicat non ſua. Vſque quò? Aggrauat contra ſe denſum lutum.* *Habacuc 2.* Circa quæ ait D. Gregor. 34. Moral. cap. 13. *Denſo enim ſe luto aggrauat, qui per auaritiam terrena multiplicans, peccati ſui ſe oppreſſione coanguſtat.* *Gregor.* Vt omnia alia peccata, ſic auaritia opprimunt hominem, & ſicut onus graue maximè grauant illum, ne in vitam exurgat. Hinc Matthæi 9. *Dum tranſiret Ieſus, vidit hominem ſedentem in telonio*, &c. *Matth. 9.* In telonio ſedebat homo in conſpectu Ieſu; & cur à Ieſu conſpectus non magis aſſurgit? Erat illi circa pectus grauiſſimum pondus auaritiæ, quo minimè aſſurgebat, quippe acciderat illi iuxta conſuetudinem auarorum, qui ſub ingenti pondere premuntur. Ait Chryſol. ſerm. 30. *Vidit illum Chriſtus ſedentem, quia preſſus cupiditatum pondere ſurgere non valebat.* *Chryſol.* *Fratres, deterius ſedebat publicanus iſte, quàm paralyticus ſedebat in lecto. Quia ille carnis patiebatur paralyſim, iſte mentis: in illo fuerat compago turbata membrorum; in iſto totus ordo fuerat ſenſuum diſſipatus, ille iacebat captus carne, ſedebat corpore, & animo iſte captiuus.* Expende illud: *Preſſus cupiditatum pondere*; in quo enim

auaritia

auaritia erat, & pondus erat adeò graue, quod hominem opprimeret, & totam sensuum compagem dislocaret. Vidisti hominem sub paralysi grauissima pressum, ne vel manum posset leuare? Longè maiori malo opprimitur auarus, cuius sensus sic sub auaritiæ pondere dissipantur, vt nihil altum, aut sublime valeant cogitare.

§. II.

Ecclesiasticorum auaritia omnium pessima.

ET Iudam, & Absalonem tactos vidimus auaritiæ crimine, vterque enim temporalia lucra postponit pietati; dum hic Dauidem patrem, ille Iesum persequitur magistrum. Et illud in vtroque pessimum, quòd in aula Dauidis, & in schola Christi innutrita sic effrenatè rapiantur temporalium bonorum auaritia. Nonne ille erat Dauid, qui nactus non semel hostem infensissimum, quem si occideret, regnum acciperet; regnum contempsit, vt hostem suum viuere permitteret? Non Iesus ille erat, qui cùm Dominus omnium esset, elegit non habere, vbi reclinaret caput suum? Et tamen in horum schola, qui sic terrena contemnebant lucra, innutriti Absalon, & Iudas, miserè amore temporalium rapiuntur: vt iam ex tunc ostenderent pessimam in viris Ecclesiasticis auaritiam. Quando enim non pessima est auaritia in illis, qui in schola contemptorum mundi nutriuntur? [Habac. 2.] Dicebat Abacuc cap. 2. *Væ, qui congregat auaritiam malam domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, & liberari se putas de manu mali.* Expende illud, *auaritiam malam*, quasi sint duo auaritiæ genera; altera prorsus mala, & exitiabilis, altera non adeò mala, sed aliquo modo excusabilis. Et quod est genus auaritiæ prorsus malæ, & exitialis? Hoc genus crediderim solum inueniri in illis hominibus, qui viuentes sub disciplina parentum, aut magistrorum ab omni auaritia alienorum, illi nilominus lucrorum amore reptantur. [Rupert.] Ad hæc ait Rupert. ibi: *Quid, rogo est, quod dicit: Auaritiam malam? Quis vnquam audiuit in Scripturis auaritiam bonam? Qualis ergo auaritia fuit Iudæorum, vt rectè dicatur mala, & additio non sit superflua? Nimirum talis, vt totus orbis audiuit, quia domum Dei, quæ domus erat orationis, fecit speluncam latronum. Quàm mala fuit hæc auaritia, præsertim eorum, qui erant filij peregrinorum, qui pauperes spiritu patres habuerunt. Et quidem auaritia nunquam bona, sed ibi excellenter, & nimis mala.* Expende illa, *qui pauperes spiritu patres habuerunt*; quippe in eo Iudæi totam auaritiæ malitiam, prorsus inexcusabilem ostendebant; quia cùm educarentur sub parentum peregrinorum, & pauperum spiritu, disciplina nutrirentur; illi tamen vehementissimè afficiebantur bonorum temporalium desiderio. Habentes patrem Abrahamum, qui nec palmum terræ voluit possidere; qui futura inquirens, præsentia omnia contemnebat, ipsi adhuc inhiabant terræ. Horum auaritiam, quis neget pessimam, & prorsus exitialem esse? Conueniant huc Ecclesiastici omnes, & notent sub quibus viuant parentibus, in quorum schola versentur. Sub Christo enim viuunt, & Petro, sub Christo, de quo dictum est: *Non habet, vbi caput suum reclinet*; sub Petro, qui dicebat, *Aurum, & argentum non est mihi.* Qui ergo sub iis magistris, & parentibus militat, & terrenis inhiat, & pro auro gemit, non miretur, si dicatur ei: *Væ, qui congregat auaritiam malam*; in nullo enim est bona auaritia, sed in Ecclesiastico pessima. Quò spectans Ecclesia Clericos omnes illis verbis initiat ex Psalm. 15. *Dominus pars hæreditatis meæ*, &c. [Psal. 15.] Circa quæ verba sapienter ait D. Hier. epist. ad Nepotian. de vita Clericorum: [Hieron.] *Qui Dominum possidet, & cum Propheta dicit: Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere potest*, &c. *Obsecro itaque te, & repetens iterum, iterumque monebo, ne officium clericatus genus militiæ putes; id est, ne lucra sæculi in Christi quæras militia. Nonnulli enim sunt ditiores Monachi, quàm fuerant sæculares: & clerici, qui possideant opes sub Christo paupere, quas sub locuplete, & fallace diabolo non habuerant: vt suspiret eos Ecclesia diuites, quos mundus tenuit antè mendicos.* Planè gemitibus, & suspiriis digni sunt illi, qui in mundo pauperes cùm fuerint, sub Christo diuitum æmulentur delitias.

§. III.

Duriora sunt, quæ per charissimos nobis mala inferuntur.

VT Absalon patrem Dauidem, sic Iudas Iesum & parentem, & magistrum persequitur. Ab vtroque, vt ab amicioribus duriora tela in Dauidē, & Iesum proficiscuntur. Pro vtroque dicebat Psalm. 40. *Etenim homo pacis meæ in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* [Psal. 40.] Quò quid amarius homini? Fallar, nisi summam amaritudinem attingat, quòd ab eo vulnera accipias, qui tibi in delitiis erat. Dicebat Drogo serm. 1. de Pass. *Absalon patris pax, ipse est & Iudas, & quicunque in pace, Christo est amaritudo amarissima. Homo*, inquit, *pacis meæ, in quo speraui, qui edebat panes meos, magnificauit super me supplantationem.* [Drogo.] Ecce tibi & Absalon, & Iudas amaritudinem amarissimam Iesu, & Dauidi fecerunt, quando ab eorum fauoribus in eorundem damna insurrexerunt. Nunquam enim non amariora sunt mala, quæ in nos à charissimis veniunt. Sæpe à Saule fugisse Dauid dicitur, & semel tantùm fugit ab Absalone, iuxta titulum Psalm. 3. vbi sic: *Psalmus Dauid cùm fugeret à facie Absalon filij sui.* [Psal. 3.] Quantus hic dolor fuit Dauidi? Planè dolor ortus ab hac fuga per filium procurata superauit omnes dolores ortos à fugis aliis. Ait D. Chrysost. lib. 3. de Prouid. *Absalon insurgit in patrem, illumque rursus ad fugas, erroresque perpetuos, quos perpessus erat sub Saule, reuocat, imò verò multò illi molestior ea fuga, quàm prior fuit. Nam priùs quidem dux cùm esset, ista perpessus est, nunc autem cùm annis plurimis regnasset, hostesque innumerabiles superasset, migrare cogebatur. Qui autem illum conditione tam miserabili profugum faciebat, non alienus quispiam, sive hostis erat: sed qui ex ipso natus fuerat.* [Chrysost.] Inde equidem multo molestior fuit hæc vltima fuga Dauidi, quia ea causabatur à filio maximè ei deuincto, & obligato. Grauescunt enim semper molestiæ, quæ inferuntur à charis. Psalm. 73. aiebat: *Quanta maligna-* [Psal. 73.]

tus est inimicus in sancto! quæ verba sic enucleat Gilb. Abb. Gillib. Abbas serm. 14. in Cant. *Nescio, qua temporis huius miseria ipsi amantes facti sunt malignantes. Quanta malignatur hodie amicus in Sancto? Dixisse debui inimicus, sed dixi, quod magis dolet.* Nunquam enim non magis dolet malignitas amici, quàm inimici hostilitas. Moyses occidit Ægyptum rixantem cum Hebræo, & nihil timens occisum sepeliuit sabulo. Quid tunc? Ait Exod. 2. Exod. cap. 2. *Egressus die altero conspexit duos Hebræos rixantes, dixitque ei, qui faciebat iniuriam. Quare percutis proximum tuum? Qui respondit: Quis constituit te principem, & iudicem super nos? Num occidere me vis, sicut heri occidisti Ægyptium? Timuit Moyses,* &c. Ecce tibi Moyses cùm occidit Ægyptium, nullum inde metum, nullam capit anxietatem. Cùm autem illi Hebræus homo necem Ægyptij obiicit, tunc totus est in metu, & anxietate. Et cur id, nisi quia maiorem vim habet ad pungendum animum malignitas amici, quàm hostilitas contrarij? Ait Chrysost. D. Chrysost. lib. 3. de Prouid. *Vix dies altera illuxerat, cùm beatum illum dolor alius, & quidem priore longè grauior accepit, tantusque metus, vt ipsum Ægypto tota deturbaret. Durum quidem, ac molestum est, à quouis homine maledictis lacessiri; verùm cùm beneficijs quispiam affectus beneficia ipsa exprobrauerit; nunquid occidere tu me vis,* inquit, *quemadmodum Ægyptium heri occidisti? Tunc etiam tunc efficitur ea contumelia intolerabilis.* Planè intolerabilis est contumelia, ab illo veniens, quem beneficiis multis ornaueras.

§. IV.

Irrationale murmur de magistris, aut Prælatis exitiale.

IN duobus deploratis hominibus Iuda, & Absalone illud inuenio, quòd sub amicitiæ signis acriter mordeant magistrum, & parentem. De Marc. 14. Iuda enim ait Marc. cap. 14. *Traditor autem dederat eis signum, dicens: Quemcumque osculatus fuero, ipse est, tenete eum, & ducite cautè.* Cùm ait, *ducite cautè*, magistri sui miracula mordebat, teste D. Hieronymo, quasi essent Magorum præstigiæ, quibus se poterat eripere periculis. Sic pessimus & signum pacis, & amoris proponit erga magistrum, & simul eius mordet opera, & miracula. Non aliter Absalon, cuius nomen idem erat, ac patris pax, nilominus apud singulos Is- 2. Reg. 15. raëlitas patrem mordebat 2. Reg. 15. dicens: *Non est, qui te audiat constitutus à Rege.* quo patris regimen, & prouidentiam erga populares traducebat. His, his deploratis hominibus similes sunt, qui absque vlla ratione, nunquam non murmurant de magistris, & Prælatis. Vt dicat Gillib. Gilb. Abb. Abb. serm. 14. in Cant. *An non quasi Absalones sunt quidam, qui pacem prædicant, & mordent dentibus. Affectant locum patris, & prauis susurris socios corrumpunt, & subuertunt corda innocentium. Imitatione Absalon est, qui magistri & locum sibi arrogat, & vitæ derogat; pacem prædicat, & mordet dentibus.* Deplorati Iudæ, & deplorati Absalonis æmulus est, quisquis sub pacis nomine suorum magistrorum, & parentum vitas absque vlla ratione mordet; nec miretur, si in illorum exitium deueniat. Maiorum enim vitas, qui mordet absque ratione, extremam perditionem habet sibi imminentem. Dicebat Paul. 1. ad Corinth. 9. *Neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* 1. Cor. 9. Recole historiam ex Numer. 19. vt Core, & socij eius, & populares homines murmurarunt de Moyse, quòd partialis esset, quòd ex carnali affectu suos solos ad dignitates promoueret, quòd crudelis esset in reliquos populares, eorum acriter puniens scelera. Quid tunc? Ab Angelo omnes isti murmuratores percussi sunt, & perierunt; quorum exitium minimè cauebit, qui eorum non cauet scelera, & absque vlla ratione maiorum suorum vitam mordet, & condemnat. Ait D. Anselm. ibi: *Core, & socij* Anselm. *eius murmurauerunt contra Moysem, & Aaron, quòd non diuina electione, sed quasi per seipsos prælati essent; & idcirco sic exterminati sunt, vt viui descenderent in infernum. Et sequenti die murmurauit contra Moysem, & Aaron multitudo magna filiorum Israel, dicens: Vos interfecistis populum Dei; & ob id egressa ira à Deo in eos, vastauit eos incendio. Ita per murmurationes suas, quibus falsò de rectoribus suis conquerebantur, perierunt. Videte ergo ne & vos similiter,* &c. Expende illa, *quibus falsò de rectoribus suis conquerebantur*; falsa enim & temeraria de rectoribus, & magistris, murmuratio nunquam non murmuratores exitio dabit.

§. V.

Felicissima est domus in qua vnus filius perditionis solus est.

ILlud cantatissimum Iesu dictum est, insinuans Iudam Ioan 6. *Nonne vos duodecim elegi; &* Ioan. 6. *ex vobis vnus diabolus est?* In tota illa Iesu domo, & familia duodecim constante filiis, vnus inuenitur, qui solus diabolus sit. Apocalyp. 12. in cœlesti domo apparuit vnus draco, qui *cauda trahebat tertiam partem stellarum.* Apocal. 12. Vbi enim vnus draco, vnus diabolus apparuit, non solus fuit, sed & alios ibi fecit ex Angelis diabolos, & ad se traxit. Quando ergo in cœlis non vnus diabolus fuit solus, sed plures alios ipse fecit; cur in familia Iesu vnus solus diabolus absque asseclis inuentus est? Facit hoc ad fœlicitatem familiæ Domini Iesu, in qua sic vnus Iudas factus est diabolus, vt nullum ad se traheret, sed solus ipse in malitia permansit. In quo Iudæ simillimus extitit Absalon, qui factus Dauidi aduersarius, & rebellis, nullum ex filiis Dauidis ad se traxit, nullum fratrem sibi socium valuit comparare. Vnde hoc? Ex Dauidicæ familiæ fœlicitate. Ait Gillib. Abbas serm. 14. in Cant. *Absalon pax patris dicitur.* Gilb. Abb. *Bonum planè nomen, sed ipse nominis huius virtutem abnegabat. Affectauit regnum, incestauit cubile. Felix tamen Dauid, cui inter tot filios, non nisi vnus persecutor erupit. Quem mihi dabis hodie inter magistros, cui non nisi vnus Absalon insidietur?* Ad magnam equidem Dauidicæ domus pertinuit felicitatem, quòd rebellis factus Absalon filius nullum ad se è fratribus traxerit, sed solus ipse in rebellione permanserit. Quæ fœlicitas non communis est, sed singularis, & rara.

§. VI.

§. VI.

Fauorabilia omnia deserunt impium, dum pergit ad supplicium.

2.Reg.18. DE Absolonis interitu dicit textus 2.Reg.18. *Accidit autem vt occurreret Absalon seruis Dauid, sedens mulo: cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui, & illo suspenso inter cælum, & terram, mulus, cui insidebat, transiit.* Sic arbori implicatus, & suspensus deseritur à mulo, quo insidebat, & quo nitebatur liberari. Non absimilia acciderunt Iudæ, de quo ait Matth.27.
Matth.27. *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt. Quid ad nos? Tu videris. Et proiectis argenteis in templo, recessit, & laqueo se suspendit.* Ecce vobis & Absalon, & Iudas, vterque ab arbore pendet; illum deserit mulus, hunc deserunt & Pontifices, & nummi. Sic impij vbi ad supplicium veniunt, ab omnibus fauorabilibus deseruntur. Ad hæc ait Rupert. lib.2. in lib. Reg. c.35.
Rupert. *Iudas iudicio Dei mente captus se suspendit, in quo iam non mysterij profundum, sed ipsa rei gestæ superficies Iudam, & Absalonem penè demonstrat esse pariles. Nam & iste pendens quercu, mula, cui insidebat, pertranseunte, desertus, meritò in corde lanceas suscepit; & ille laqueo suspensus, & Principum Sacerdotum familiaritate desertus dignas protinus sagittas, id est, æternæ damnationis sententias in anima accepit.* Quem acceperat Absalon mulum, vt effugeret pugnæ periculum, amisit; nam cum primùm arbori implicatus est, illum deseruit mulus. Similiter & Iudas, quem Principum Sacerdotum fauorem sibi acquisierat, vendito Iesu perdidit; nam vbi illum in perditionem ruentem viderunt Sacerdotes, statim illum deseruerunt, dicentes: *Quid ad nos?* Sic sic impij pereunt deserti ab omnibus sibi fauora-
Iob 20. bilibus. Iob cap.20. ait: *Iste moritur robustus, & sanus, diues, & felix. Viscera eius plena sunt adipe, & medullis ossa illius irrigantur. Alius verò moritur in amaritudinibus animæ absque vllis opibus. Et tamen simul in puluere dormient, & vermes operient eos.* Est qui multarum opum fauoribus fultus ad mortem contendat, & qui Iro pauperior similiter ad mortem currat. Verùm vbi ad mortem peruentum est, nil magis habet ille, quàm hic. Eadem terra, iidem vermes inuadent vtrumque, nullaque est differentia inter illos. Et cur non est differentia? Cur opes, delitiæ, amici non magis tunc fauent diuitem? Planè hæc omnia leuaminis fulcra statim euanent, & deserunt impium: vbi peruenit ad periculum à diuina præparatum iustitia. Vt dicat D. Gregor.15. Mo-
Gregor. ral.32. *Quæ est enim iniquis salus, aut robur, qui adeps, & diuitiæ: dum totum hic cum celeritate relinquitur, & illic retributio, quæ nunquam relinquitur, inuenitur.* Expende illa, *Totum hic, cum celeritate relinquitur*, nihil fauorabile non euanescit, & fugit impium, vbi peruenerit ad pœnam, quæ non potest fugi.

§. VII.

Iusto omnia fauorabilia præhabita comitantur etiam in periculo.

SVspenso Absalone ab arbore, *mulus, cui insidebat, transit*, 2.Reg.18. & currente Iuda 2.Reg.18.
ad arboris suspendium, dicunt Sacerdotes Matthæi 26. *Quid ad nos?* Sic omnia fauorabilia Matth.26.
ab impiis quæsita deserunt eos, & fugiunt in periculis. Quod longè aliter accidit iustis viris, quos semper fauorabilia comitantur. Vbi Iesus meus crucis subiuit arborem, Matth.27. ait: *Erant* Matth.27.
autem ibi mulieres multæ à longè, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei. Scio in horto Iesum desertum fuisse à discipulis, qui relicto eo fugerunt. Sed in cruce adstantes sibi fœminas discipulas habuit. Et cur non magis hæ fœminæ Iesum in cruce deserunt? Nonne Absalonem in arbore, mulus, cui insidebat, deseruit? Cur similiter Iesus hanc desolationem in cruce noluit pati, vt fœminæ eum relinquerent? In Absalonis arbore, sicut in Iudæ arbore, ostendebatur fructus impiorum, qui in eo est, quod in periculis ab omnibus fauorabilibus deserantur. In dominicæ autem crucis arbore iustorum monstratur fructus, qui vel in periculis præhabitos fauores assistentes habeant. Ideo Iesus discipulas illas, quarum eleemosynis viuebat antea, sibi in cruce assistere voluit, vt ostenderet, quàm nullum antè habitum fauorem amitteret in periculo tanto.
Ait Euthym. *Erant ibi mulieres, &c. suppeditantes, quæ ei necessaria erant. Chorus enim erat di-* Euthym.
scipularum apud Dei matrem coniunctarum, & expensas de suis facultatibus supediuntium. Et vide conuersum ordinem: discipuli siquidem fugerant, discipulæ verò assistentes permanebant. Vt expensis suis fauebant viuenti Iesu, sic à cruce pendenti adstiterunt, ne quid deficeret Iesu in tanto periculo de fauoribus præacceptis, sed vel mortuo eamdem operam impenderent, aromata ferentes. Gabaonitis concessit Dauid 2. Reg.21. 2.Reg.21.
septem Saulis nepotes; *qui crucifixerunt eos in monte coram Domino, &c. Tollens autem Respha filia Ahia substrauit sibi supra petram ab initio messis, donec stillaret aqua super eos de cælo, & non dimisit aues lacerare eos, &c.* Ecce tibi Gabaonitarum odium sic in semen Saulis desæuit, quòd septem nepotes eius à totidem arboribus suspenderet. Suspensis autem affuit Respha & mater duorum, & cognata reliquorum, quæ defunctis qualecumque commodum procurabat: sed & Iosue cap. 10. cepit quinque sibi aduersarios Reges, *& interfecit eos, atque suspendit super quinque stipites, &c.* Nec inuentus est vel vnus familiaris, qui adstaret suspensis his Regibus. Et cur iis nullus affuit familiaris; illis autem Saulis nepotibus affuit Respha? Hi quinque Reges vt impij peribant, sic ab omni fauorabili destituti cadebant. Illi autem Saulis nepotes ob nullam propriam culpam suam peribant, imò quarum ex se erant innocentes, & iusti; & ideo datum est illis, quod & in illo periculo, familiari, & noto Resphæ fauore minimè carerent.

Caput II.

Thamari vis illata.

TEXTVS HISTORIA.

CVM plures filios ex pluribus vxoribus suscepisset Dauid, duos floridissimos habuit ex Maacha filia Regis Iessur, nimirum Absalonem, & Thamarem. Absalon formæ elegantia, vniuersis suæ ætatis adolescentibus superior, eo maximè extollebatur, quòd capitis cæsarie posset sibi ingentes diuitias comparare. Nutriebat vir comam auream, quam semel tantùm tondebat in anno, ne succumberet & pretiosæ, & fulgenti sarcinæ; quæ tonsa stabat ferenti, ducentis siclis aureis. Adeò elegantis iuuenis nuptias tres filij nobilitarunt, & filia vna, nomine Thamar; quæ de parentis pulcherrima sorore nomen hæreditauit. Erat equidem Absaloni soror vterina Thamar in delitiis; virgo incredibilis pulchritudinis, quam deperibat Ammon primogenitus Dauidis, & Absalonis, & Thamaris ex patre frater. Hunc amoris flamma, quo occultiùs, eo vehementiùs depascebat, vt incendium atrox vix posset occultari, quod patentissimè monstrabat oris macies. Quæ macies hæc faciei, ô Ammon? aiebat fidissimus eius amicus Ionadab; qui vt viuidi erat ingenij post auditam causam, consulit iuueni, vt morbum simulet, in lectoque decumbens omnes fastidiat escas, nisi quæ Thamaris sororis manu coràm fuerint paratæ. Annuit iuuenis cõsultatori optimo, & dum fastidiosi infirmi scenam peragit, de parentis imperio Thamar adest, escas dolenti fratri parat; quas cùm ille accipit, magis prendit amatæ puellæ manus, & remotis inde arbitris, lasciui animi virus cœpit instillare. Occulta vsque tunc flamma in pyram enasit, cui infelix virgo frustrà vires opponens in breui pudoris sui flores vidit depastos. Heu inauditum facinus! Incestæ libidinis satur Ammon, eò fastidij deuenit, vt regiam puellam, & sororem à se abiicere, & extra domum facere non dubitaret. Ibat illa scissis virginitatis vestibus operta, vultu manu suam iniuriam clamitans, quæ nulli in tota vrbe non manifestè patuit.

MORALIA CIRCA textus literam.

CVM formosissimi iuuenis historiam expendo, nil prius in eius limine inuenio, quàm insolitos, & monstrosos lasciuiæ partus. Nunquam enim in carnalis pulchritudinis solo hæc venena non scatent.

2. *Regum* 14. Porrò sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israël, & decorus nimis. A vestigio pedis vsque ad verticem non erat in eo vlla macula. Et quando tondebat capillos (semel autem in anno tondebatur, quia grauabat eum cæsaries) ponderabat capillos capitis sui ducentis siclis pondere publico. Nati sunt Absalon filij tres, &c.

§. I.

Non aduentitius, sed natiuus decor æstimandus plurimi.

IN Absalone prima venit ponderanda eius pulchritudo, dicente textu: *Sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israel, & decorus nimis.* Et quidem vbi decorus dicitur nimis, iuxta Hebræum apud Abulensem legitur *laudabilis nimis.* Et mirabar, quòd nulla fœminarum dicatur in Scriptura fuisse laudabilis pulchritudinis, & solus Absalon sic dicatur pulcer, vt & eius pulchritudo dicatur laudabilis. De Sara Abrahæ vxore dicitur Genes. 12. *Quod pulchra esset nimis.* & in nullo textu dicitur eius pulchritudo laudabilis, quod in cæteris omnibus fœminis ob pulchritudinem celebratis in textu sacro est ponderandum. Et cur his prætermissis solus Absalon sic dicitur pulcer, & decorus nimis, vt etiam addatur *laudabilis*? In mulieribus nulla tanta esse solet pulchritudo, cuius magna pars non sit aduentitia, & arte comparata. Quæ enim mulier pulchritudini suæ augendæ non dat operam? Vir autem, vt vir est, de pulchritudine extrinsecus augenda nullam curam habet, vnde eius pulchritudo in solo natiuo splendore relicta maiorem inde & commendationem, & æstimationem habet. Non enim aduentitius, sed natiuus splendor à magnis mentibus æstimatur. Matth. 17. vbi Iesus meus cum tribus discipulis montem Thabor ascēdit, & transfiguratus est; *Resplenduit facies eius sicut Sol, vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.* Et cur, qui à natiuitate omnia humilia, & abiecta sumpserat, modò tam gloriosam, & splendentem formam discipulorum oculis obiecit? Cur qui caput spinis, & faciem mortis palloti iam iam permittebat, tam ingentem splendorem modò in facie ostendebat? Planè ostendebat modò gloriosam illam speciem; vt quando post mortem resumeret similem splendorem, is non crederetur arte, aut opera quæsitus, & additus, sed natiuus, & innatus à principio. Ait D. Ephræm serm. de Transfigur. *Duxit rursus discipulos in montem, & gloriam diuinitatis suæ ipsis ante resurrectionem suam ostendit, vt quando à mortuis in gloria naturæ suæ diuina resurrexerit, sciant ipsum non accepisse quasi mercedem laboris sui, gloriam, vt qui illa indigeret, sed eam ab æterno illum habuisse cum patre*, &c. Hoc curabat Iesus meus, ne splendor gloriæ suæ crederetur aduentitius, & arte, & industria quæsitus. Qui enim pallidum, & obscurum eius diuinissimum cadauer post mortem viderent, & post resurrectionem, & splendidissimum, & pulcherrimum corpus animaduerterent, possent putare totum illum splendorem arte & industria

Genes. 12.

Matth. 17.

Ephrem.

dustria comparatum ab extrinseco esse. Ideo ante mortem, & resurrectionem sese in illo ipso splendore, ac decore ostendit, vt sibi natiuus, & innatus crederetur. Non enim laudi, sed pudori ducunt magnæ mentes splendorem, qui illis non natiuus, sed aduentitius est, & de foris quæsitus. Primi illi parentes vbi peccarunt Genes. 3. *Consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata*; & cùm sic absconderentur, requisiti à Deo respondent: *Vocem tuam audiui in paradiso, & timui, & abscondi me, eo quòd nudus essem.* Et quidem nunquam magis vestitus fuerat Adam, quàm tunc erat. Nonne ex viridantibus foliis sibi amictum fecerat, & illo erat coopertus? Cur ergo illum vestitum negat, & cum illo nuditatem erubescit? Planè vt vestitus illius decor aduentitius, & ab extrinseco petitus erat, sic ingenuæ Adami menti, non laudabili ornatui, sed magis ducebatur pudori, & dedecori. Ait D. Machar. homil. 20. *Ille primus homo se nudum conspiciens erubuit, &c. Et si è foliis ficus vestimentum sibi aptauit, pudore tamen ducebatur, animaduertens mendicitatem suam, ac nuditatem.* Vestitus ornatum à foliis viridantibus factum habebat Adam; sed vt totus ille ornatus aduentitius erat, & ab extrinseco, arte, & diligentia quæsitus; sic in eo magis animaduertebat Adamus mendicitatem, qua erubesceret, quàm gloriam, qua præsumeret. Vt ex tanto parente edisçant eius filij erubescere, in ornatibus, & splendoribus, quos ab aliis creaturis emendicare cernuntur.

Genes. 3.

Machar.

§. II.

Bonorum temporalium cumulus, aut defectus nihili sunt apud Deum.

NVnquam non miror tantum pulchritudinis bonum datum Absaloni & parricidæ, & pessimo viro. Ait enim text. *Sicut Absalon vir non erat pulcher in omni Israël, & decorus nimis.* Absalon ille parricida, & deploratus homo dono pulchritudinis, comarum splendore superabat omnes Israëlitas. Elisæus autem sanctissimus Propheta turpi laborabat caluitio, vt 4. Reg. 2. pueruli illuderent illi, dicentes: *Ascende calue, ascende calue.* Et cur Deus parricidæ Absaloni tantam præbes segetem pulchritudinis in forma, & in cæsarie; sanctum autem Elisæum turpi notas caluitio? Ait Chrysostom. in Psalm. 40. *An non erat pulcher, & formosus Absalon, & vsque ad capillos capitis porrigebatur eius corporis species? Quid autem, an non erat caluus Elisæus, vt etiam rideretur à pueris? Sed neque illum quidquid iuuit forma, nec hunc læsit deformitas.* Planè nec defectus, nec cumulus temporalium aliquo in pretio sunt, vt hominem commendent, aut deprimant apud Deum. Fuit Israëlitis sonorus clamor, & nihilominus ait Psal. 17. *Clamauerunt, nec erat, qui saluos faceret, ad Dominum, nec exaudiuit eos.* Moyses autem de se dicebat Exod. 4. *Impeditioris, & tardioris linguæ sum.* Septuag. *Gracili voce, & tarda lingua ego sum*; & nihilominus passim à Deo exaudiebatur. Et quando, qui sonora erant voce, minimè audiebantur; cur ille exauditur, cui vox erat gracilis, & lingua tarda? Quòd vox sonora sit, vel gracilis; lingua sit expedita, vel tarda, vt ad tempo-

4. Reg. 2.

Chrysost.

Psal. 17.

Exod. 4.

ralia bona pertinent, sic apud Deum nihili fiunt; eorumque cumulus, aut defectus nullum momentum habent, vt à Deo admittantur, vel reiiciantur, dentur bonis, aut malis. Chrysostom. in Psal. 40. *Quid peccauit, qui est parua, & exili voce, tardaque & impeditioris linguæ? Nonne talis erat Moyses, & omnibus magis exaudiebatur? Non Iudæi clamabant super omnes, sed Deus eorum precibus non annuit? Magna enim & exili voce esse præditum, sunt naturæ commoda. Ea autem non faciunt, vt vel audiamur, vel non audiamur, vt quæ nec digna sint, quæ vel laudentur, vel vituperentur. Multa enim naturæ commoda adsunt etiam sceleratis.* Sic commoda, aut incommoda temporalia apud Deum nihili fiunt; vt & illa passim dentur sceleratissimis, indignissimis; & hæc permittantur esse in Sanctis, & iustis: vt quæ possint abscondi decore virtutum. Hinc Matth. cap. 1. genealogiam Saluatoris proponens, non abscondit maculam vllam, quæ apud nos humanæ genealogiæ inficiuntur. Ait enim: *Iudas autem genuit Phares, & Zaram de Thamar*; ecce in primis ponitur concubitus illegitimus Iudæ cum Thamare. Rursus ait: *Booz genuit Obed ex Ruth*, vbi ex Moabitis alienigenis taxatur origo. Deinde: *Dauid genuit Salomonē ex ea, quæ fuit Vria.* Iam vel in cantatissimo Iesu parente adulterium producitur. Et cur Matthæus in origine Saluatoris non magis maculas illas dissimulat? Vt originis claritas, vel obscuritas pertinent ad temporale bonum; sic Matthæus nihili facit in tanto Rege maculas originis notare, vt quæ operiri possent flore virtutum. Ait D. Ambr. lib. 3. in Luc. *Matthæi consilium à ratione iustitiæ non abhorruit. Ne quis putaret originis maculam impedimento esse virtuti: vnde nec insolens de sui se generis nobilitate iactaret, nec parentum criminis verecundior erubesceret, cui obumbranda originis facultas daretur, flore virtutum.* Ride, quæso, illorum bonorum cumulum, qui inueniri possit in sceleratissimis, & indignissimis; & eorumdem defectum ride, qui virtutum floribus potest operiri.

Chrysost.

Ambros.

§. III.

Mundialis superfluitas, & vitiosa prorsus tollenda est, vbi datur locus Christo.

HOc virile fuit in pulcherrimo Absalone, quòd tondebat capillos suos, dicit enim textus: *Et quando tondebat capillos*, &c. quippe iuxta Pauli doctrinam 1. ad Corinth. 11. vt fœminarum gloria in nutriendis crinibus consistit; sic virorum perfectio est, quòd minimè nutriant crines, sed magis tondeant illos. Et quando fœminis permittuntur crines, cur non similiter permittantur viris, sed magis iubentur tonderi? Rationem ibi ostendit Paulus, dicens: *Viri caput Christus est.* quando autem Christus est viri caput, necessum est, vt inde resecentur crines, nulla enim superfluitas mundialis, & vitiosa permittitur, vbi adest Christus. Vt dicat D. Paulin. epist. 4. *Ideo perfectus fidei, & disciplinæ magister Paulus docet indecorum viro crinem, quia abscondi non potest caput viri Christus.* Quia vir non potest, nec debet abscondere caput suum

1. Cor. 11.

Paulin.

esse Christum, indecorè non abscindit à se crines, nimirum mundiales, & vitiosas superfluitates, quarum nec vestigium debet esse, vbi est Christus. Dilectæ suæ dicebat Dominus Cant.4.

Cant.4.

Dentes tui sunt greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Ecce tibi, vbi christianum lauacrum meminit, seu balneum conforum igne Christi, in illo tonsarum greges dicit. Non enim ascendit, & appropinquat Christi calori, qui mundialibus superfluis, & vitiosis non renuntiat.

Gilib. Abb.

Ait ibi Gillibert. Abb. serm.23. in Cant. *Quasi grex detonsarum, quæ ascenderunt de lauacro. Veterem enim deponentes hominem, & onere superuacuo leuati alacrius ad superiora conscendunt. Bene enim detonsi, & de lauacro ascendunt, quasi nihil veteris vel sarcinæ, vel sordis habentes.* Crede mihi, superuacuarum rerum sarcinas, & curas abiicere debes, vt nihil vetustum, nihil mundiale, & vitiosum appareat in te, vt maximè de Christi lauacro ascendas, & fulgescas. Non equidem de Christi lauacro splendet, qui adhuc de mundialibus aliquid in se retinet. Cant.1. dicebat

Cant.1.

ille: *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea.* Multi alij fuerunt Dei triumphi cantatissimi; vt quando in defensionem Elisæi

4.Reg.6.

4.Reg.6. *mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisæi aduersus Syrios*; &

4.Reg.19.

4.Reg.19. in defensionem Ezechiæ, *vnus Angelus Domini percussit in castris Assyriorum centum octoginta quinque millia. Et reuersus est Senacherib, &c.* Cur ergo Dominus sponsam suam animam non magis assimilat equitatui suo in castris Assyriorum, siue in circuitu Elisæi, quàm in curribus Pharaonis? Vnde magis placuit Deo equitatus in curribus Pharaonis, quàm in circuitu Elisæi, quàm in castris Assyriorum? Equitatus in circuitu Elisæi sic Elisæum defendit, vt omnes eius hostes conseruaret; equitatus autem Dei in castris Assyriorum etsi tot millia interfecit, tamen permisit Regem euadere incolumem. Solus equitatus in curribus Pharaonis omnes funditus perdidit Ægyptios in mari, vt nec vnus euaderet, ne quid Ægypti seruatum est, sed totum ablatum, & suffocatum fuit. In quo maximè placet Christi sponsa, qui in Christiano lauacro sic omne mundiale superfluum, & vitiosum perdit, vt nihil in se retineat eorum. Ex quo dicebat

Greg. Niss.

D. Gregor. Nissen. homil. 3. in Cant. *Fieri non potest, vt assimiletur quisquam equis, per quos in profundum sunt demersi currus Ægyptiorum, nisi per aquam mysticam liberatus à seruitute aduersarij, omni sensu Ægyptiaco, & omni externo vitio, & peccato in aqua relicto purè emergat, Ægyptiaca conscientia nihil secum adducens in vitam postea futuram.* Dum non in te perdis, quidquid Ægyptum, & mundum olet, nec similis es equitatui Dei in Ægyptios, nec consequenter sponsa es Christi: cuius est sic illi triumpho assimilari, vt nihil Ægypti, aut mundi in se relinquat.

§. IV.

Impius nil habet, quod perdere debeat metuere.

ETsi pulchram, & auream cæsariem, non veretur Absalon illam tondere, imò, vt ait textus: *Tondebat capillos; semel enim in anno tondebatur, &c.* Non sic Samson Iudic.16. sed de se ait: *Ferrum nunquam ascendit super caput meum, quia Nazaræus, id est, consecratus Deo sum ex vtero matris meæ: si rasum fuerit caput meum, recedet à me fortitudo mea, & deficiam, &c.* Sic Iudic.16.

Samson cauebat tonderi, ne sibi assistentem Dei gratiam perderet. Et quando sic metuit Samson suis pulchris crinibus, vt malit eorum sustinere grauedinem, quàm tonderi; cur Absalon non similiter cauet suis comis priuari pulcherrimis? Planè Samson in capillorum consecratione habebat gratiam Dei assistentem, quam meritò verebatur perdere, & ideo maximè refugiebat tonderi. Absalon vt nihil diuinæ gratiæ assistentis habebat, sic ad tonsuram nihil veritus currebat. Impius enim, qui nihil diuinæ gratiæ, aut virtutis habet, nihil habet, quod perdat, ne miremur, quòd ad omnia alia currat intrepidus. Ait D. Paulinus epist. 4. *Nec Absalon quamuis decoro* Paulin.
in corpore, & capite superbus, poterat dicere, quod Samson dixit: Si tonsus fuero, discedet à me virtus mea, quia non habebat illam, in pulcherrimo licèt crine, virtutem, quæ non corporalium capillorum, sed gratiæ spiritualis erat, quam impius habere non poterat. Virtus enim & sapientia Dei Christus est, qui in parricidalem animam non adibat, quia non habitat in corpore subdito peccatis. Metuebat Samson gratiæ, & virtuti diuinæ sibi assistenti, à tonsura capillorum, qui consecrati erant Deo; Absalon autem vt nulli gratiæ, aut virtuti diuinæ sibi assistenti metuere poterat, quia nullam habebat, sic tonsuram non metuebat. Impius enim, qui omni gratia, & virtute Dei destitutus est, exinde nihil habet, quod perdere debeat timere. Ille timeat perdere vel capillum, in quo Dei gratiam, aut virtutem perditurus est; qui autem nihil gratiæ Dei nec virtutis habet, in nulla iactura alia habet, quod perdat.
Iob cap. 18. de impio dicebat: *Habitent in tabernaculo illius socij eius, qui non est.* Socij eius, Iob 18.
qui non est, dicuntur habitare in tabernaculo eius. Et quis est iste, *qui non est?* Impius vt à Dei gratia recessit, nihilque diuinæ retinet virtutis, nihil amplius habere, imò nihil esse censetur. De illo D. Gregor. 14. Moral. 10. *Qui idcirco iam* Gregor.
non est, quia summa essentia recessit, & per hoc quotidie excrescente defectu, quasi ad non esse tendit, qui rectè quoque non esse dicitur, qui bene esse perdidit. Equidem cùm virtutem, & Dei gratiam habemus, aliquid habemus, quod perdere possumus. Hæc si perdimus, simul omnia perdidimus, vt inde iam amplius nihil habeamus, imò & nihil simus. Ex quo de eodem impio longum texens sermonem Iob cap. 21. ait:
Dulcis fuit glareis Cocyti: Græcè autem legitur, Iob 21.
Dulces factæ sunt ei silices torrentis. Quibus putat catenę Grecę author significari totum negotium mortis, & sepulchri dulcescere impio homini.
Sic enim ait: *Impio homini, & peccandi cupido* Cat. Græc.
vel ipsam fossam torrentis speciem imitantem, quæ post mortem est illius cadauer amplexum; vel ipsos lapides, ipsasque silices inyciendas visum iri dulces, cùm nec molestiam, nec admirationem afferat ea res homini eiusmodi cogitanti non sibi soli esse moriendum. Hoc nouum & inauditū est, quòd impio homini mors corporalis videatur dulcis, quæ & sanctis amarissima est. Et quando mors corporalis amara, & terribilis est viris iustis, vnde

de sic dulcescere potest impio? Ego aliqualem huius rei causam excogito in verbis illis, *Impio homini, & peccandi cupido*; qui enim auidus peccandi est, & auidè peccata vorat, voratque cum peccatis diuinæ gratiæ, & totius virtutis amissionem, nihil inde habet, quod amet, vel timeat, amarissima quæque dulcescunt illi. Amara est mors iustis, qui in ea timent spoliari, & tonderi Dei virtutibus; dulcis fit impio, qui cum nihil virtutis, aut gratiæ habeat, quo spoliari timeat, cætera nihil sunt illi. Genes. 3. de Adami
Genes. 3. peccato: *Aperti sunt oculi amborum, cumque cognouissent se esse nudos*, &c. De Iosephi autem
Genes. 39. virtute ait Genes. 39. *Qui relicto in manu eius pallio fugit, & egressus est.* Adamus nullum pallium amisit, & dicitur mansisse nudus; Ioseph amisit pallium, & non dicitur nudus! Cur non dicitur nudus in pallij amissione? D. Ambr. lib.
Ambr. de Iacob. cap. 5. ait: *Etiam relicto pallio, non dicitur nudus, quia indumenta habebat virtutis. Noli igitur metuere eos, qui possunt auri compilare thesauros. Illi tibi nil auferunt. Hoc auferunt, quod non ornabat animam tuam, sed onerabat*, &c. In solius virtutis amissione intelligitur perditio, in aliis non intelligitur.

§. V.

Spiritualia bona quo plura, eo nos magis eleuant in sublimia.

Ecce tibi Absalon *ponderabat capillos capitis sui*, &c. de iustorum autem capillis dicit
Matth. 10. Matth. 10. *Vestri capilli capitis omnes numerati sunt.* Illius capilli ponderantur, horum minimè ponderantur, sed numerantur. Et cur vt Absalon ponderabat capillos suos, Deus non similiter ponderasse, sed numerasse capillos suorum dicitur? Ponderantur capilli Absalonis, vt qui tantum pondus haberent, sub quo grauaretur ipse; iustorum autem capilli, quorum caput est Christus, numerari possunt, ponderari non possunt. Quæ enim sunt bona Christi spiritualia pondus, aut grauedinem non habent, vt deprimant, sed quo plura, eo nos citius ferunt in sublime.
Paulin. Quò spectans D. Paulinus epist. 4. ait: *Peccatis suis anima premitur. Quod probat Propheta, qui dicit: Superposuerunt iniquitates meas super caput meum, sicut onus graue grauatæ sunt super me. Vides quam grauis habet peccator comas: at cui coma Christus est, leuis, & volucer exultat, dicens: Posuit immaculatam vitam meam, qui perfecit pedes meos tanquam ceruorum.* Expende illa, *cui coma Christus est, leuis, & volucer exultat*; quippe de Christi virtutibus nihil graue, & ponderosum in nos venit, sed quo pluribus eis vnimur virtutibus, eo velociùs altiora subimus. Vt de
Cant. 8. Christiana charitate dicat Cant. 8. *Lampades eius, lampades ignis, atque flammarum.* Septuag. *Alæ eius, alæ ignis.* In lampade grauedo, in ala leuitas exprimitur. Et vnde lampadum grauedo versa est in alarum leuitatem, nisi ex similitudine ignis? Et cur igni confertur Dei charitas? Ait
Theodor. Theodor. orat. de Charit. *Quomodo ignis, quo plus accipit nutrimenti, eo maiorem accipit operationem; ea enim accessione materiæ augetur, non obtunditur: ita in Deum dilectio accenditur diuinarum rerum contemplatione, & operationem hinc suscipit vehementiorem, & maiorem: & quo magis in rebus diuinis versatus quis fuerit, eo magis accendit flammam dilectionis.* Equidem nutrimentorum multitudo non obtundit ignem, sed in altiorem, & efficaciorem eleuat flammam eius. Sic diuinæ dilectionis flamma non hebescit, sed volucrior fit, & sublimior de multitudine circa res diuinas operationum. Multæ virtutum operationes minimè opprimunt charitatem in nobis, quin potiùs sic eam eleuant, vt quasi pennati videamur insurgere ad maiora. Sponsæ credunt esse ea verba Cant. 2. *Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis.* Dicebat Philippus Ioan. 14. *Ostende nobis patrem, & sufficit nobis*; vnam faciem patris amabat videre, & illius splendore contentus erat. Illa autem non ad solam faciem patris intenta erat, sed & ad eius vocem. Et quando Philippus in sola facie quiescebat, cur sponsa maluit intendere & faciei, & voci? Equidem vt amabat Dominum, non in vna virtute quiescebat, sed multiplicabat virtutum opera, vt inde volucrior fieret, & ad altiora surgeret velociùs. Theodoret. suprà: *Cum ex iis, quæ de Deo dicuntur, amore capta fuerit, non est contenta orationibus; sed vult etiam ipsam vocem audire: & cum alas accepisset, & in sublime elata esset*, &c. Expende, *& cum alas accepisset*, quippe ex quo non contenta est vna virtute, sed multiplicauit virtutum opera, accepit inde alas, quibus ferretur in superiora. Cant. 2. Ioan. 14.

§. VI.

Præstantia bonorum spiritualium notior ex secessu.

Pulcherrimorum crinium æstimationem pensabat Absalon pondere publico, cùm dicat textus: *Ponderabat capillos capitis sui pondere publico.* Sic mundiales bonorum suorum pretiositatem ex publico æstimant, non ex absconditio. Quàm aliter à iustis æstimantur bona sua, qui ea potiùs ex secessu, & abscondito pensare solent. Sponsæ suæ pulchritudinem miratus Dominus aiebat Cant. 4. *Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascenderunt de monte Galaad.* Solent capilli formosarum comparari vel Solis radiis, vel aureis filis; quæ capræ inuentæ sunt à diuino pastore adeò splendidæ, & aureæ; quarum comparatione æstimentur sponsæ suæ capilli? Audio Paulum ad Hebræos cap. 11. differentem de pulchro, & egregio electorum grege iis verbis: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti; quibus dignus non erat mundus, in solitudinibus errantes, in montibus, & speluncis, & in cauernis terræ.* Proh felices caprearum greges! Planè sanctissimi viri pellibus caprinis obducti ciuitatum publicum fugiebant, & in montium secessibus, in speluncis, & cauernis terræ absconditi vacabant Deo. Ex his ergo extollit Deus suæ sponsæ pulchritudinem, cuius capilli, nempe Sancti, & virtutes Deo noti, absconditi mundo, inde pensabant valorem suarum virtutum. Ad hæc Rupert. lib. 3. in Cant. *Qui greges caprarum, vel quando apparuerunt de monte Galaad? Vtique greges rationales, greges caprarum rationalium tunc apparuerunt, quando cœperunt homines eiusmodi esse, de quibus Apostolus* Cant. 4. Hebr. 11. Rupert.

stolus dicit: Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, in montibus, in speluncis, & cauernis terræ. Ecce tibi quando sponsæ caput cœpit Deo commendari, nimirum quando cœperunt Sancti ad montium secessus conuolare, & in absconditis cauernarum vitam agere. Vt videas quàm debeant spiritualium hominum bona non tam ex publico, quàm ex secessu æstimari. Ex quo monebat Dominus Deut. 15. *Non tondebis primogenita ouium.* Hoc amans in ouium primogenitis ne vnquam tonsi appareant. Quod explicans D. Gregor. 8. Moral. 29. ait: *A primogenitis ouium detondendis compescimur, quia & si quid robustum incipimus, exercere hoc in aperto citius non debemus. Et cum vita nostra simplex quid, atque innocuum inchoat, dignum est, vt secreti sui velamine non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis, quasi subducto vellere ostendat.* Equidem quæ in nobis sunt prima opera, non statim in aperto, & publico ponenda, sed sub velamine, in secreto secessu conseruanda. Etenim ex occultatione omnia virtutum prima habent pretium.

Deut. 15.

Gregor.

2. Reg. 13. Factum est autem post hæc, vt Absalon filij Dauid sororem speciosissimam vocabulo Thamar adamaret Ammon filius Dauid, & deperiret in eam valde, ita vt propter amorem eius ægrotaret; quia cùm esset virgo, difficile ei videbatur, vt quidpiam inhonestè ageret cum ea.

§. VII.

Post Iesu œconomiam visam nullus æstimandus temporalis splendor.

MVltus est sacer textus in ponderanda & Absalonis, & sororis eius pulchritudine. De Absalone iam suprà dixit, vt pulcer erat, & decorus nimis; ad eius sororem accedens ait: *Factum est post hæc, vt Absalon filij Dauid sororem speciosissimam, vocabulo Thamar adamaret Ammon, &c.* Expende illud, *sororem speciosissimam*; tam enim in Absalone, quàm in eius sorore ponderatur, & æstimatur speciositas, & pulchritudo corporalis. Sic etiam Genes. 24. de Rebecca dicit, quòd erat *virgo pulcherrima*; & de Esther c. 1. *erat pulchra valde*; & sic de aliis passim in veteri Testamento. In Euangelio autem, vbi ad pulcherrimam fœminam deuenitur, nempe ad Magdalenam, nec verbum de eius pulchritudine Lucas dicit, totus occupatus in eius pœnitentia ponderanda. Ait enim cap. 7. *Ecce mulier in ciuitate peccatrix, vt cognouit, &c.* Et quando veteris Testamenti scriptor tantus est in explicanda pulchritudine formosarum, vt nihil prius in illis commendet: cur Lucas Magdalenæ pulchritudine nec verbum facit? Euangelici scriptores filium Dei & in præsepio, & in cruce videntes nihili faciunt splendores alios temporales, imò illos vniuersos despiciunt, & solum attendunt ad virtutes explicandas, quæ magis Christo Do-

Genes. 24.
Esther 1.

Luc. 7.

mino assimilantur. D. Hieronym. in Fabiolæ epitaph. dicebat: *Alius Fabiorum gentem proferret in medium, diceret pugnas, describeret prælia, & per tantæ nobilitatis gradus Fabiolam venisse iactaret; vt quod in virga non poterat, in radicibus demonstraret. Ego diuersorij Bethlehemitici, & præsepij dominici amator, in quo Virgo puerpera Deum fudit infantem; ancillam Christi non de nobilitate veteris historiæ, sed de Ecclesiæ humilitate producam.* Sic bonus in laudanda clarissima fœmina minimè recurrit ad vllos eius splendores temporales, nihili facit glorias natalium, formæ præstantiam. Et quando alij inde solent laudatorias suas orationes initiare: cur Hieronymus in laudanda Fabiola non similiter facit? Rationem ipse indigitat, fatus: *Ego diuersorij Bethlehemitici, præsepij dominici amator, &c.* quippe quæ Iesu præsepe & humilia videbat cunabula, non poterat laudi vertere splendores mundiales, sed illos prorsus despiciens ad virtutes properabat Christianas. Quid mundialis splendoris non despiciat, qui pauperrimis adstat incunabulis Christi? Matth. 17. duxit Iesus discipulos suos in Thabor, & transfiguratus est ante eos. *Et resplenduit facies eius sicut Sol: vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce apparuerunt illis Moyses, & Elias cum eo loquentes. Respondens autem Petrus dixit ad Iesum: Domine bonum est nos hic esse, &c.* Sic ad illam temporalem claritatem, & splendorem afficiebatur, vt nollet ab eo discedere. Verum Luc. 2. nato Iesu, erant pastores in eadem regione vigilantes. *Et ecce Angelus Domini stetit iuxta illos, & claritas Dei circumfulsit illos, &c. Et dixit illis Angelus: Nolite timere; ecce enim euangelizo vobis gaudium magnum, &c. quia natus est vobis hodie Saluator, qui est Christus Domini in ciuitate Dauid. Et hoc vobis signum, inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio. Et subitò facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis laudantium Deum, & dicentium: Gloria in excelsis Deo, &c. Et factum est, vt discesserunt Angeli ab eis in cœlum, pastores loquebantur ad inuicem: Transeamus vsque Bethlehem, &c.* Et claritatē vident pastores, & voces Angelorum audiunt, & tamen nullus eorum petit ab Angelis, vt tantisper maneant, sed illos abire quantocius relinquant. Cur non magis ô Pastores amatis morari in illa claritate, inter illas Angelorum voces? Piscator erat Petrus, & visa Thaboris claritate, auditisque Elia, & Moyse cum Iesu loquentibus, statim clamat: *Bonum est nos hic esse.* Cur similiter vos non dicitis splendentibus, & cantantibus Angelis, quòd liceat cum illis diutiùs morari? Splendor erat Iacob, & nilominus dicebat ad luctatorem Angelum Genes. 32. *Non dimittam te, nisi benedixeris mihi.* Cur vos similiter non tenetis hos Angelos, & asseritis, quòd eos non dimittetis? Cur illorum detentionem vobiscum non magis & precibus, & lachrymis solicitatis? Cur nec vllo detentionis verbo dicto tantam à vobis patimini discedere claritatem? Non miror, audiunt enim illud: *Inuenietis infantem pannis inuolutum, & positum in præsepio.* Vbi enim pueri huius diuini affulgent Bethlehemitica incunabula, & præsepe, non miror, quòd vniuersi despiciantur temporales splendores, & claritates.

§. VIII.

§. VIII.

Lasciuiæ ardor pietatis nomina absumit.

EXpende illa: *Absalon filij Dauid sororem speciosissimam vocabulo Thamar, adamabat Ammon*, &c. Thamar adamata ab Ammone dicitur soror Absalonis, quasi non simul esset soror ipsius Ammonis. Et Absalon, & Ammon, & Thamar filij erant Dauidis, & consequenter inter se erant fratres. Cur ergo Ammon dicitur adamasse Thamar sororem Absalonis; & non magis dicitur adamasse sororem suam? Quando Ammon & frater erat Thamaris, & ipsa eius erat soror, cur in sororem suam deperisse non ille dicatur? Lasciuiæ ardor vt cœperat Ammonem possidere, iam nomen fratris, & sororis fuerat depastus. Absumit enim lasciuia omnia pietatis vocabula. de qua dicit D. Zeno serm. de Pudicitia: (Zeno.) *Libido nonnunquam nomina pietatis concubitu prodigioso deleuit.* Equidem in quo libidinis incendium excrescit, nullum pietatis vocabulum permittit superesse. (Luc. 7.) Luc. 7. dicebat: *Ecce mulier in ciuitate peccatrix, vt cognouit*, &c. sic vna mulier introducitur, quasi nec fratres, nec cognatos haberet. (Ioan. 11.) De illa tamen Ioan. 11. *Erat quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ, & Marthæ sororum eius. Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis, cuius frater Lazarus infirmabatur.* Ecce modò non contentus Ioannes dixisse Martham, & Mariam sorores esse Lazari, sigillatim de Maria locutus, referensque eius prima pœnitentiæ acta, addit iterum eius esse fratrem Lazarum. Et quando Lucas supra illam solam absque fratre, & sorore proponit; cur Ioannes adeò instat, vt cognoscatur ea habere & sororem, & fratrem? Vt Lucas illam adhuc sub nomine peccatricis, & lasciuæ puellæ referebat, sic illam solam absque sorore, & fratre proponit, sciens à lasciuia in primis absumi nomina pietatis. Ioannes autem semel, & iterum instat eius producere sororem, & fratrem, vt habens fratres iam credatur libera ab omni libidinis face. Non multum abest Rupert. lib. 10. in Ioan. fatus: (Rupert.) *Et Lazarus quidem languens erat. Maria autem soror eius iam à pessimo languore per gratiam Domini reuixerat, atque conualuerat.* Planè vbi peccatrix proponitur, mulier sola dicitur; vbi soror Lazari ostenditur habens fratrem, iam id fit in testimonium eius rediuiuæ castitatis. Lasciuia enim nulla non tollit nomina pietatis. Proposuerat Ioannes damnationem meretricis magnæ, de cuius perditione fatus ait Apocal. 18. (Apoc. 18.) *Et flebunt, & plangent se super illã Reges terræ, qui cum illa fornicati sunt*, &c. *Et negotiatores flebũt*, &c. *& mercatores*, &c. *omnis gubernator, & omnes, qui in lacũ nauigat, & nautæ*, &c. Ecce tibi in pupuratæ fœminæ interitu, qui dicantur lugere, nimirũ Reges, Principes, Gubernatores, negotiatores, mercatores, nautæ. Et quando omnes lugentes in eius interitu numerantur, nullus dicitur eius frater, nulla soror, nullus affinis, aut cognatus. Et quod funus illustris personæ fit, in quo aliquis frater, aut affinis in luctu non appareat? Vel iam deploratus ille diues purpuratus Luc. 16. (16.) dicebat: *Habeo quinque fratres.* Cur ergo in huius meretricis magnæ funere nec vnus inuenitur frater, nec vnus amicus, aut cognatus? Vt in meretrice insolens castigabatur luxuries, sic nullum ibi appatet nomen pietatis, quæ omnia deleta per luxutiam noscebantur.

§. IX.

Lasciuia plus desæuit in nobilibus, & principibus.

MOnstrosi incestus reus in sorore dicitur *Ammon Dauid filius*; quasi luxuriæ vis nobilibus, & principibus appropriata esset, vt in illis desæuiat. Apocal. 18. post meretricis magnæ damnationem explicatam ait textus: (Apoc. 18.) *De ira fornicationis eius biberunt omnes gentes, & Reges terræ cum illa fornicati sunt; & mercatores terræ de virtute delitiarum eius diuites facti sunt.* Et gentes omnes, & mercatores, & Reges terræ in medium adducti sunt, de quibus omnibus soli Reges dicuntur cum meretrice illa fornicati. Nec immeritò, cùm lasciuia maximè in his inueniatur desæuiens. Rupert. lib. 10. in Apocal. ait: (Rupert.) *Tria hîc dicuntur, quia de ira fornicationis eius biberunt omnes gentes, quia Reges terræ cum illa fornicati sunt, quia delitijs eius mercatores diuites facti sunt. Causa summa, totum fornicationis opprobrium Regibus imputatur, & hi sæpiùs in hac lectione fornicationis eiusdem scelere denotantur.* Expende illa: *Totum fornicationis opprobrium Regibus imputatur*; quippe in nullis magis, quàm in Regibus, & Principibus, & nobilibus viget lasciuiæ macula. Hæc ferè pro insigni fertur nobilitatis. Hinc Apocal. 17. ait Angelus: (Apoc. 17.) *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ*, &c. *cum qua fornicati sunt Reges terræ.* Et in fine capitis addit de eadem: *Quæ habet regnum super Reges terræ.* Ibi dicuntur Reges cum illa fornicati, hîc dicitur illa super omnes Reges regnare. Nec miror, vniuersi enim Principes, & nobiles terræ nil tam esse censentur, quàm mancipia voluptatum. Vt dicat Rupert. lib. 10. in Apocal. (Rupert.) *Porrò quod ibi dixerat, cum quæ fornicati sunt omnes Reges terræ, hic paulisper commutauit, dicendo, quæ habet regnum super Reges terræ. Et quidem multum est illic dictum ad significandum ignominiam Regum terræ; sed multo ampliùs hoc valet ad significandam seruilem stultitiam Regum terræ, cùm dicitur, quæ habet regnum super Reges terræ. Quid enim? Nonne Reges terræ sese esse liberos confidunt? Sed, quod turpissimum est, mulier meretrix super illos regnare asseritur. Mentiuntur ergo liberos se esse, quia serui sunt, & meretricium portant iugum.* Quid sapientiùs dictum? Planè si qui alij, ingenui, & nobiles, & Principes viri maximè sunt meretricum mancipia, subque earum ferula viuunt. Numer. 25. (Numer. 25.) *Ecce vnus de filijs Israël introiuit coram fratribus suis ad scortum Madianitidem vidente Moyse.* Et quis erat, qui sic seruiebat lasciuiæ, vt ab illa in omnium conspectu reptaretur? Ait textus, quòd is erat *Zambri filius Salu, dux de cognatione, & tribu Simeonis.* Sic Principes reptantur à meretricibus, quasi propria earum mancipia. Quò spectans D. Nissen. in vita Moysi ait: *Viri illi, qui Ægyptiorum equitatum diuinitus tecti non timuerunt, qui Amaleeitas fuderunt, qui ipsorum Madianitarum legiones fugarunt, simul ac visæ sunt*

mulieres, voluptatis mancipia facti asseruntur. Planè quo præstantiores, & nobiliores sunt viri, eo miseriùs subduntur voluptatibus, & nutibus fœminarum.

§. X.

Lasciuus sui ipsius interemptor est.

SIc Ammon Thamaris desiderio rapiebatur, *vt propter amorem eius ægrotaret.* Amoris enim lasciui flamma depascebat miserum, & illum faciebat infirmari. Nec mirum. nam lasciuus nulli citius, quàm sibi ipsi infert malum. Pro quo monebat Paul. 1. ad Cor. 10. (1. Cor. 10.) *Fugite fornicationem: omne enim peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur in corpus suum, peccat.* Habet hoc singulare lasciuia omnibus sceleribus aliis peius, propter quod est illa fugienda magis, nimirum quòd cætera peccata authoribus suis bonum afferunt temporale, aliis afferunt mala. Luxuries autem in nullum prius desæuit, quàm in authorem suum, proprium corpus depascens, milleque replens infirmitatibus. Ad hæc D. Nissen. homil. (Nissen.) in dicta verba fatur: *Fugite*, inquit, *fornicationem. Cur? Quoniam omne peccatum, quod fecerit homo, est extra corpus, nempe corporis non corrumpit naturam. Qui autem fornicatur, in proprium corpus peccat, non sicut homicida in alienum. Non sicut auarus in alterum. Fur enim vt alat corpus, audet facinus aggredi. Fornicator suæ carni parat insidias, vt eam deprædetur.* Est hoc singularissimum lasciui hominis, quòd nulli prius, quàm sibi inferat malum, proprium corpus multis consumens infirmitatibus. Scio in typum mercedis à lasciuia acquisitæ positum esse Lazarum, & infirmantem & mortuum. Sic August. lib. 83. quęst. citatus in cat. D. Thom. De illo ergo lasciui peccatoris typo ait Ioan. 11. (Ioan. 11.) *Erat autem quidam languens Lazarus à Bethania de castello Mariæ, & Marthæ sororum eius. Maria autem erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis, cuius frater Lazarus infirmabatur. Miserunt ergo sorores eius ad Iesum*, &c. Quibus illud mihi maximè notandum venit, quòd Lazarus infirmitate correptus morti appropinquet; Maria autem illa quondam peccatrix adeò conualeat, vt pro salute fratris solicita Saluatorem requirat. Vnde huic tanta salus? Vnde illi tanta infirmitas? Ille vt lasciui iuuenis typus, nil in se potuit citius ostendere, quàm infirmitatem, & putredinem: hæc adepta pudicitiam, meritò ostenditur & robustior, & viuidior. (Rupert.) Ait Rupert. lib. 10. in Ioannem: *Ille quidem languens erat. Maria autem soror eius, à pessimo languore luxuriæ, imò ab ipsa morte animæ iam fœtens, per gratiam Domini reuixerat, atque conualuerat. Ipsa quippe Maria erat, quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit capillis suis pedes eius. Vbi enim pedes eius lachrymis suis lauit, ibi procul dubio, quæ fuerat mortua, iam iamque mala consuetudine sepulta reuixit.* Infirmabatur, qui vel lasciui vmbram referebat. Quæ autem omnem excluserat lasciuiam, ex tunc viuebat, & morte exclusa viuidior apparebat. Crede mihi, vitam viuit vitalissimam quisquis se à lasciuiæ laqueis expedit.

§. XI.

In re libidinosa maximè facit casum imaginatio.

QVia propter nimiam custodiam puellarum regiarum nihil cum Thamare agere poterat Ammon, propter eius amorem ægrotabat? Sic enim dicit text. *Ita vt propter amorem eius ægrotaret; quia cùm esset virgo, difficile ei videbatur, vt quippiam inhoneste ageret cum ea.* Quia difficilis, & penè impossibilis, & videbatur esse congressus cum Thamare dilecta, eò deuenit amoris, vt ægrotaret, & macilentus esset. Planè libidines exercitæ & morbos, & maciem inferunt. Cur Ammon, cùm libidinis opus tibi videtur impossibile, & morbum contrahis, & maciem? Quæ auaritiæ rabies ex impossibilitate habendi visa, non quiescit? Quò gula non euanet ad impossibilitatem gustandi? Cur sola tua libido ex operis impossibilitate & magis ardet, & vehementiùs viscera tua depascit? Hoc mihi certum est, quòd in re libidinis, non tam requiratur operis possibilitas, vt in aliis affectibus, quàm imaginatio, vt faciat casum. D. Zeno serm. de pudicitia ait de lasciuia: (Zeno.) *Semper enim cœnosi gurgitis sui procella submergitur; dum semper exæstuans libidinis turpitudo aut veritate, aut imagine perpetratur.* Equidem non tam requiritur rei vera præsentia in libidinosis affectibus, vt in aliis, vt rapiamur ad casum. Tam potens solet esse imago lasciua, vt perdat hominem, quàm obiecti lasciui præsentia realis, imò quòd præsens obiectum multas obiiceret niues lasciuiæ flammis, in imagine sola repræsentatum ingentes adhibet pyras flammarum. Hinc Matth. 5. ait Dominus: (Matth. 5.) *Audistis, quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis, qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo.* Et cùm æqualis sit ratio in omnibus aliis vitiis, quæ & per internas voluntates prauas intrinsecus in corde perpetrantur, cur id ostendit Dominus de sola concupiscentia fœminarum? Cur similiter non dixit: qui viderit nummos alienos, ad concupiscendum eos, iam fur est? Cur item idem non expressit de gula, & aliis? Hoc maluit Iesus meus exprimere in illa materia, in qua potentior est imago, & mera repræsentatio, vt hominem in perditionem trahat. Nummorum sola cogitatio, sine rei præsentia, imò sine nota eius habendæ possibilitate, parum mouet, aut nihil hominum animis. Vna libidinum cogitatio, dum paulisper subsistat, Deus bone, quales gehennas parit. Pulchrè in rem hanc dicebat D. Basil. lib. de vera Virg. (Basil.) *Cum hausta luminibus formæ obtutus passiuè desixerit, atque in anima ceræ instar, conspecta species imagines presserit; quamuis ille abeat, seorsumque sit, qui huiusmodi formas impressit; infixa animo conspecti species, quod suum est semper operatur; animamque imaginibus ludit.* Sic in re lasciuiæ, tam illuditur anima imagine, quàm re voluptatis. Vt meritò dicat Minutius Felix in Octauio: (Minut. Fel.) *Eneruis histrio amorem dum fingit, infligit.* Idem enim lasciuiæ incendium excitatur in anima à falsa imagine, quàm à rei veritate.

2. Reg. 13. Erat autem Ammon amicus, nomine Ionadab, filius Semmaa fratris Dauid, vir prudens valde. Qui dixit ad eum: Quare sic attenuaris macie fili Regis, per singulos dies? Cur non indicas mihi? Dixitque ei Ammon: Thamar sororem fratris mei amo. Cui respondit Ionadab: Cuba super lectum tuum, & languorem simula, cumque venerit pater tuus, vt visitet te, dic ei: Veniat, oro, Thamar soror mea, vt det mihi cibum, &c.

§. XII.

Iniquis amicis & Consiliarijs damnose vteris.

HOc iam castigandæ culpæ Ammoni datur, quòd amicitia, & consilijs Ionadab vtatur. Ait enim: *Erat autem Ammoni amicus nomine Ionadab, filius Semmaa fratris Dauid, vir prudens valde.* Dicitur vir prudens non in laudem, sed in vituperium; vt Genes. 3. dicitur in Hebræo serpens, *sapientior omnibus animantibus*; quibus non sapientia in bonum, sed calliditas, & astutia in malum explicatur. Sic Theodor. Lyran. & alij: vt pateat, quàm iustè vertatur Ammoni, vitio callidi huius amicitia Ionadabi. Et quando non castigandæ culpæ datur, quòd quis ad vitia astuto gaudeat consiliario? Apocal. 2. post narratas plures, & maximas virtutes Angeli Pergami, addit Dominus: *Habeo aduersùs te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandala coram filijs Israël, edere, & fornicari.* Scitum est, quòd Balaam iste consuluit Balac Moabitarum Regem, vt debebat Israëlitas ad fornicationem trahere. Cui pessimo consiliario similes multi erant Pergami; propter quos in Angelum huius Ecclesiæ Dominus irascebatur. Quòd si Pergami Angelo vitio datur, quòd in ciuitate sua habeat eos consiliarios, qui consiliis suis foueant libidines; quàm certius vertetur vitio atrociter castigando, qui in amicis, & coniunctis habet eum, cuius consilia & lasciuiam, & turpitudinem habent? Qui talem habet consiliarium, quid nisi extremam ruinam potest expectare? Dubius Saul an deberet ire in pugnam, consuluit Dominum; ait enim text. *Et ait Saul ad Achiam: Applica arcam Domini. Erat ibi arca Domini in die illa.* A nullo consilium accipere voluit, nisi à Dei arca. Et cur Rex in re pugnæ noluit à ducibus consilium capere, sed à sola Dei arca? Pulchrè in rem præsentem D. Greg. lib. 5. expos. cap. 4. ait: *Ab irreligiosis quidem religionis consilium, aut sapientia à stultis petere, non est consilium accipere, sed præcipitare. Bene ergo dicitur: Erat enim ibi arca Dei: quia in rebus dubijs illos debemus consulere, quibus apertè scimus spiritualia dona non deesse.* Expende illa, *non est consilium accipere, sed præcipitare*; quippe ab irreligioso, & iniquo consiliario nihil citius, quàm præcipitium offertur consultantibus.

Genes. 3.

Apocal. 2.

Gregor.

§. XIII.

Mundiales dignitates, & splendores nihil intrinsecus boni ponunt, secus cœlestes.

HOc mirabundus dicebat Ionadab Ammoni, nimirum: *Quare extenuaris macie fili Regis per singulos dies?* Notanter ait; *fili Regis*, vt ostendat quasi rem nouam, & monstrosam, nimirum quòd in vno sint & regius splendor, & corporis macies, aut ægritudo. Sed verè hoc familiarissimum est omnibus dignitatibus, & splendoribus mundialibus, qui cùm nihil boni intrinsecus ponant, secum admittunt & maciem, & ægritudinem, & omnes infirmitates. Apocal. 17. dum vniuersa mundi regna in vnius mulieris imagine repræsentantur, ait: *Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro*, &c. Purpura, nimirum regium decus, extrinsecus circumdabat fœminam, non intrinsecus ornabat. De fœliciori Regina, quæ etiam in vestitu fulgebat deaurato, addit Psalm. 44. *Omnis gloria eius, filiæ Regis, ab intus.* Huic non solùm extrinsecus splendor, sed & intrinseca gloria attribuitur; illi extrinsecus in purpura, & auro splendor datur, intrinsecus non datur. Et cur illi intrinsecus, huic nihil præter extrinsecum datur? In intrinseca gloria filiæ Regis ostendebatur cœlestium Principum regnum; quod id maximè spectat vt suos filios intrinsecus ornet, nihil intimè admittens mali. In fœmina autem illa formantur regna, & splendores mundiales, qui extrinsecus possunt aliquantisper fulgere, verùm intrinsecus nihil ponunt, sed vniuersas admittunt infirmitates. Quò spectans Rupert. lib. 10. in Apocal. ait: *Pulchrè dicitur, quia circumdata erat purpura: quo nimirum dicto vigilanter audientibus, ad animum reuocat, quanta in regali habitu superborum sit vanitas. Extrinsecus namque pulchris speciebus colorari possunt, quarum vel optima videtur Regia purpura; sed intrinsecus, vel subtus eamdem purpuram, non solum propter fluxam libidinem, vlcerosa; sed etiam per accidentium morborum genera diuersa, misera, & tabida, non minus Regum, quàm rusticorum corpora mortalia sunt.* Quid verius? Planè vniuersi mundi splendores aliquantisper extrinsecus ornant; sed cùm nihil intrinsecus ponant, simul admittunt vniuersas ægritudines, quas pati rustici solent. Rabidus enim dolor dentium, aut lateris dolor æquè inuadit purpuratum Principem, & rusticum pannosum. Ille solus verus splendor est, qui cœlestium Principum est proprius; qui non extrinsecus tantùm, sed ab intrinseca perfectione, & præstantia est ortus. Matth. 17. vbi Iesus cœlestium Principum ostendebat glorias, ait: *Resplenduit facies eius, sicut Sol; vestimenta autem eius facta sunt alba sicut nix.* In margine ponitur, *sicut lux*; & ita legit D. Ephræm, aiens: *vestimenta eius facta sunt alba instar lucis*; candor enim lucis in vestimentis erat. Et cur maluit ostendere pulchritudinem vestium ex lucis candore, & non magis

Apoc. 17.

Psalm. 44.

Rupert.

Matth. 17.

magis ex purpura, aut cocco? Vt Principum cœlestium gloriam ostendebat, sic cauit vllam pulchritudinem ostendere, quæ merè extrinseca esset, sed illam prætendit, quæ intrinsecus habebat ortum. Lucis enim candor in vestibus planè ostendebat intrinsecum Solem, qui vt in facie fulgebat, sic in toto corpore, à quo habebat ortum. Vt dicat D. Ephræm orat. de Transfigurat. Ephrem. *Vestimenta autem sua ostendit eis alba instar lucis; quia ex toto corpore eius gloria diuinitatis sua scaturiebat: & ex omnibus membris suis lux eius refulgebat. Non vt Moysi resplenduit eius facies extrinsecus, verùm ex ipso scaturiebat diuinitatis eius gloria, & in ipso manebat.* In filio cœlestis Regis omnis gloria, & splendor ab intus est; de intimorum omnium splendore, & perfectione effulgent, quæ extrinsecus sunt. Vtinam iam in eius imaginem transformemur, & abiectis his splendorum mundialium laruis, vt filij cœlestis Regis refulgeamus, nullam admittentes maciem.

§. XIV.

Lasciuus animus maximè in superbiam abijt, imò in superbiam castigandam.

COmpellatione illa delinitus, qua filius Regis vocabatur, statim morbum aperuit Ammon, dicens: *Thamar sororem fratris mei amo.* adeò facilè aperit tam fœdum vulnus. Quibus verbis, qua arte Ionadab adducere potuit Ammonem, vt fœdissimas, & turpissimas lasciuiæ flammas aperiret? Crede mihi, in lasciuo adolescente illud fuit efficacissimum, quod dixit: *Quare attenuaris macie fili Regis.* Nulli enim vitio propinquiores sunt flammæ libidinis, quàm superbiæ, qua sese splendoribus regiis extollat. Zeno. De illa dicebat D. Zeno ser. de Pudicit. *Hæc per momenta & parit omne, quod malum est; & peperit omne, quod peius: nam in idolis dea est; in cultoribus verò eorum ministra. Venerandam se procurat in templis.* Quanta hæc superbia lasciuiæ! Qua magis hæret suis fecibus, eo ardentiùs venerari, imò adorari amat. Et regios, & diuinos honores sibi extorquet, nonne hoc superbissimum est? Meritò Oseas cap. 7. de Israëlitis di-
Osea 7. cebat: *Ægyptum inuocabant, & ad Assyrios abierunt.* Ex quo Ægyptum inuocabant, ad Assyrios abibant. Cur non magis cum Ægyptis manebant? Quando primò Ægyptum amabant, cur inde transire ad Assyrios volebant? In Ægypti inuocatione luxuries eorum patebat, in Assyriis autem superbia; & meritò, ex quo tradebantur luxuriæ fecibus, ad superbiam currebant.
Rupert. Rupert. ibi fatur: *Propter suam ingluuiem, & luxuriam Ægyptum inuocabant; ad Assyrios quoque abierunt, & similes illis facti sunt, videlicet per superbiam.* Nullo citius libidinosi inficiuntur vitio, quàm vitio superbiæ: quo turpiter gloriosè incedunt. Et quo etiam magis trahuntur in pœnam. Apocal. enim 18. vbi monstratur Ioanni
Apoc. 18. damnatio meretricis magnæ, sic dicit: *Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit: tantum date illi tormentum & luctum; quia in corde suo dicit: Sedeo Regina, &c.* Ecce tibi ob quod damnatur meretrix turpissima, nimirum, quia in corde suo dicit: Sedeo Regina, & ob hoc se maximè glorificat. Nec enim sic fornicationibus suis, vt superbiis suis trahitur in supplicium. Ait Rupert. lib. 10. in Apocal. *Summa reatus eius nota, vt peccati eius interminabilis sit superbia eius; quia videlicet non vtcumque peccat, aut fornicatur, sed in peccatis, & fornicationibus suis gloriatur, siue glorificat se.* Vnde adhuc subdit: *Quia in corde suo dicit: Sedeo Regina, &c. Ideo in vna die venient plagæ eius, mors, & luctus, & fames, &c.* Rupert.
In lasciuiæ fecibus volutata regios alebat fastus; & de voluptatum lasciuarum delitiis, quarum mancipium erat, sic gloriabatur, vt vellet inde quasi Regina adorari. quod illi velocissimum supplicium traxit. Huc trahe dicta suprà lib. 9. cap. 15. §. 1.

2. Reg. 13. Accubuit itaque Ammon, & quasi ægrotare cœpit, cumque venisset Rex ad visitandum eum, ait Ammon ad Regem: Veniat, obsecro, Thamar soror mea, vt faciat in oculis meis duas sorbitiunculas, & cibum capiam de manu eius. Misit ergo Dauid ad Thamar domum, dicens: Veni in domum Ammon fratris tui, & fac ei pulmentum. Venitque Thamar in domum Ammon fratris sui; ille autem iacebat: quæ tollens farinam, &c.

§. XV.

Nil temporale magnum, sed & paruum, & leuidense.

VT quas ardenter cupiebat, venaretur delitias Ammon, accubuit; dicit enim textus: *Accubuit itaque Ammon,* & sic accumbens, quid magnum sperabat? Ipse ait: *Veniat Thamar soror mea, vt faciat in oculis meis duas sorbitiunculas.* Quid diminutius? Sorbitiunculas petit, & propter sorbitiunculas accipiendas decumbit in lecto; vt sic apertiùs traducantur bona omnia temporalia delectabilia, vt quæ maximè diminuta sint; & hominem stantem impleant, se decumbentem. Quis enim non parua æstimet, quæ solùm possunt concedi decumbentibus? Apocal.
17. *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, &c. habens poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditia fornicationum, &c.* Compone modò lasciuum iuuenem Ammonem cum hac lasciua, & meretrice fœmina. Ille accumbit, hæc sedet; neuter stat: ille sorbitiunculas petit, hæc poculum in manu habet, non craterem: quibus clarè ostenditur, quàm parua sunt bona delectabilia, quæ paruo in poculo capiuntur omnia, & sorbitiunculæ mensuram non excedunt, nec Apoc. 17.

dantur

dantur ſtanti alicui, ſed decumbenti. Et quomodo non parua, quæ non hauriuntur, niſi à decumbente? Dicebat Rupert.lib.10.in Apocal. ert. *Cùm dixiſſet, oſtendam tibi damnationem meretricis, addidit, magna: ſed profectò talis magnitudo fallax eſt, quia non ſtat.* Vbi ſedens, aut decumbens oſtenditur, non niſi fallaciter magna creditur, ſincera enim & vera magnitudo non in ſedenti, ſed in ſtante corpore oſtenditur. Quod quotidie accidit in picturis: pictor enim vbi ſtantem hominem depingit, tunc ſolidè & verè perfectam humanæ altitudinis menſuram exprimit, vt oculis cerni poſſit. Cùm autem vel decumbentem, vel ſedentem hominem adumbrat, tunc expreſſa, & delineata facie, & brachiis cum manibus, reliqua ſic vmbrarum, colorumve arte diſponit, vt tota magnitudo cùm in re poſita non ſit, tamen appareat. Ibi in re fallax eſt magnitudo, in ſola apparentia vera. Sic delectabilia huius mundi bona fallacem prorſus habent magnitudinem, quam in re non habent, vt quæ non ſtantibus, ſed decumbentibus, & infirmis dentur. Dum Ieſu transfigurato aſſiſtunt tres eius diſcipuli, & in tanta gloria Matth.17. commorati volunt. Matth.17. dicit: *Ecce nubes lucida obumbrauit eos.* Legit Orig. *adumbrauit eos.* Verùm vbi de Ieſu ipſo loquitur Matth.24. Matth.24. ait: *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli, cum virtute multa, & maieſtate.* Apoſtolis vna nubes, Ieſu multæ nubes, & maieſtas, & virtus multa. Et quando Ieſu venienti in fine multæ nubes, multa virtus adſcribitur; cur in gloria transfigurationis, non multæ, ſed vna nubes oſtenditur? Rationem inuenies in munere, quod exercebat hæc nubes, nimirum ait: *adumbrauit eos.* Adumbrabat equidem eos nubes illa, hoc eſt, vmbrarum arte delineabat bonorum temporalium, & humanorum gloriarum imagines, vt quæ parua ſunt, magna appareant. In Ieſu autem vt ſolida, & vera erat exprimenda magnitudo, ſic in te multæ ſplendidiſſimæ nubes aptantur. Ad hæc Orig. homil.30. in Matth. ait: Origen. *Sicut tunc transformatus eſt coram tribus diſcipulis, poſtea veniet, non ſuper vnam nubem, ſed ſuper multas, &c. Et tunc quidem deſcendens lucida nubes adumbrauit eos, poſtea autem multæ nubes portabunt filium hominis venientem cum vehiculo digno gloria ſua.* Cùm adumbratoris, & pictoris bonorum munus adimplet, vnam præmittit nubem, in parua enim pictor oſtendit magnitudinem, non quæ ſit, ſed quæ appareat. Vbi autem veræ, & ſolidæ gloriæ ſuæ exprimit magnitudinem, tunc multas adhibeat nubes. Dei enim gloriæ non niſi in multis; hominis autem temporales delitiæ non niſi in paruo ſunt, vt vix impleant menſuram ſorbitiunculæ datæ decumbenti, & infirmo.

§. XVI.

Bona delectabilia mundi non mandi, ſed ſorberi debent, vt amara purgationis potio.

ECce quo nomine exprimat Ammon delitias ſuas, ait enim: *Faciat mihi in oculis meis duas ſorbitiunculas.* non ſolidas eſcas petit, quas manderet, ſed ſorbitiunculas, quæ minimè manderentur, ſed ſorberentur. Talia equidem ſunt delectabilia mundi, quæ minimè mandi poſſunt, ſed abſorberi debent, vt amara potio abſorbetur ab infirmo. Matth.22. aiebat Dominus: *Dicite inuitatis: Ecce prandium meum paraui, tauri mei, & altilia occiſa ſunt.* Matth.22. De meretrice autem ait Apocal. 17. *Poculum aureum habens in manu ſua plenum abominatione, & immunditia fornicationum, &c.* Apocal.17. A Deo prandium offertur, & eſcæ ſuauiſſimæ, nimirum & vituli, & altilia; à meretrice autem non eſcæ, ſed poculum propinatur. Et cur Deus ſolidas eſcas, & meretrix non niſi pocula offert? Cœleſtia, & diuina bona, quo manduntur, eo ſuauiora apparent; bona autem voluptuoſa ſi manderentur, maximè amaricarent, ideo non proponuntur, vt eſcæ, ſed vt potus, qui minimè manditur, ſed ſorbetur vt potio amara. Hinc Prouerb.15. *Os impiorum deuorat iniquitatem*; Prouerb.15. equidem iniquitatum materiæ, nimirum voluptuoſa bona non dicuntur comedi ab impiis, ſed vorari. Et cur vorari, & non comedi dicuntur? Ait Hugo Card. ibi: *Deuorat, dicit, quia non maſticat. Sentiret enim amaritudinem amariſſimam, quæ intus latet in fundo calicis: ſed diabolus dulcedinem falſam deſuper apponit, quæ non ſinit ſentire fecem amaritudinis, quæ intus latet.* Hugo Card. Apponit diabolus dulcedinem quandam extimam bonis his voluptuoſis, & ſimul facit, ne maſticentur, ſed vorentur, ſed glutiantur; talia enim ſunt, quæ ſi maſticarentur, amaritudinem comedenti inferrent intolerabilem. Pro quo dicebat Prouerb.5. *Fauus diſtillans labia meretricis: nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium.* Prouerb.5. Quò ſpectans D. Auguſt. lib. de decem Chordis c.4. dicebat: *Quare ambulamus delectati cantibus laſciuis, ad tempus dulcibus, poſtmodum amaris? Talibus enim turpitudinibus allecti animi eneruantur, & propter ipſas turpitudines poſtea ſentiunt dolores, & cum magna amaritudine digerunt, quod cum dulcedine temporali biberunt.* Auguſt. Sunt quadam dulcedine temporali bona delectabilia temperata; quæ dulcedo protinus euaneſceret, ſi ipſa manderentur, & dentibus tererentur, vt in ipſo ore amariſſimum fel effunderent. Non tamen manduntur, ſed bibuntur, & ideo in ore ſola ſentitur dulcedo. Vbi autem pauliſper digeruntur, nil amarius homini inuenitur, quàm ſunt bona hæc terrena, vt meritò dicat Auguſt. illud: *Cum magna amaritudine digerunt, quod cum ducedine temporali biberunt.* Idem.

§. XVII.

Impio peccata inſtar conuiuij ſunt.

PRopter perpetrandum inceſtum ſorbitiunculas de Thamaris manu confectas petit Ammon, dicens: *Faciat in oculis meis duas ſorbitiunculas, &c.* Simul & ſcelus meditatur, & prandium; nec immeritò, impio enim ſcelera pro conuiuiis ſunt. Iob 1. dicebat: *Vir erat in terra Hus nomine Iob.* Iob 1. Cuius terræ incolas in medium adducens D. Chryſoſt. homil. 1. in Iob ait: *Vir erat in terra Hus nomine Iob. Cuius rei prouinciam nominauit? Vt diſceres, non peruerſorum commercia agere id poſſe, vt iuſtus vir peccet.* Chryſoſt.

Nam & Arabia prouincia impurorum, corruptorumque hominum habitaculum est: omnes iniqui erant, omnes Deo odibiles, omnes superbi ab Esau descendentes, peccatisque non secus, quàm conuiuiis gaudentes. Hoc proprium impiorum, & facinorosum proprium est, quod peccata, & scelera, quasi conuiuia reputent. Non aliter de peruersissimo homine Iob cap. 15. *Qui bibit quasi aquam iniquitatem.* Non solùm enim quasi conuiuium reputat peccatum, sed quasi conuiuium facile parabile, & quòd absque vlla difficultate absumatur. Vt dicat Polychron. in cat. Græca: *Quid porrò de eo dicemus homine, qui detestandus est, & impurus? Qui, vt ea, quæ potantur, flagitia exsorbet. Quod ipsum propter eos dicit, qui spontè peccant, nulla re aduersa, nulla necessitate coacti, sed voluptatis tantum adducti libidine, non secus, quàm ii, qui sitiens bibit.* Sicsimpio peccata sunt instar conuiuij, vel potus.

Iob 15. Polychron.

§. XVIII.

Temporalia bona ne cordi sint, sed diuina.

HInc iam miser Ammon deploratum ostendit, quod ait: *Faciat in oculis meis sorbitiunculas*, &c. In Hebræo, teste Abulensi, ibi ait: *Faciat in oculis meis duo cordialia.* Sic miser non solùm sperabat decoctionem peractam à Thamare, sed illam decoctionem, quæ totum eius cor possideret. Quid miserius, quàm externa hæc interno affigere animo? Planè externis mundi bonis externos demus sensus; sed illis intimi cordis, animique recessus prorsus negandi sunt. Aiebat Psalm. 35. *Accedite ad eum, & illuminamini.* Et mirabar, quòd post facta tot luminaria in cœlis, Solem, Lunam, & stellas, non iubeamur ad illa ire, vt illuminemur, nisi ad Deum. Ad quid ergo facta sunt tot luminaria, si non ad illa ire debemus, sed ad solum Deum, vt lucem capiamus? Est homo exterior, & est homo interior; pro exteriori homine illuminando facta sunt astra; pro interiori autem vnus Deus, adeò, vt nihil interni hominis, nihil cordis, nihil animi externis his bonis sit dandum. Vt dicat sapienter D. Leo serm. 7. de Natiuit. *Vtere, quomodo vtendum est visibilibus creaturis, sicut vteris terra, mari, cœlo, aëre, fontibus, atque fluminibus; & quidquid in eis pulchrum, atque mirabile est, refer ad laudem conditoris. Noli esse deditus illi lumini, quo volucres, & serpentes, quo bestiæ, & pecudes, quo muscæ delectantur, & vermes. Lucem corpoream sensu tange corporeo, & toto mentis affectu illud verum lumen amplectere, quod illuminat omnem hominem. De quo dicit Propheta: Accedite ad eum, & illuminamini.* Expende illud, *lucem corpoream sensu tange corporeo*; quippe his terrenis & corporeis bonis dandi sunt corporei sensus, sed nihil dandum est cordis, quod reseruari debet Deo soli. Vt oculos damus astris, cœlo, terræ, mari, fluminibus, fontibus, nec inde vllo modo afficitur cor nostrum. Sic cæteris corporalibus bonis dandi sunt sensus corporei, sed minimè dandum est cor, nec intimus affectus cordis. Ad hæc Iob dicebat c. 31. *Si secutum est oculus meus cor meum*, &c. *Seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur.* In margine autem legitur aptiùs in rem præsentem, nimirum, *si secutum est oculos meos cor meum*, &c. Fiebat aliquando, vt oculi ad pulchritudinem raperentur, an cor sequebatur oculos? Absit; ibant oculi, sed cor non ibat. Veniebat pulchritudo vsque ad oculos, sed vsque ad cor non perueniebat. Vt dicat Olympiod. in cat. Græca: *Ad affectus hoc pertinet vacuitatem, ea quidem, quæ digna sunt in hac rerum vniuersitate laudare, vt corporum proportionem, vt colorum varias temperationes, vt lapidum splendorem, ac nitorem, nec tamen rerum huiusmodi capi cupiditate.* Sic debet cor minimè sequi doctum sensuum externorum, quo immunis à macula manet homo. Hinc D. August. epist. 109. monebat religiosas fœminas: *Oculi vestri etsi iaciuntur in aliquem, figantur in neminem. Neque enim quando proceditis, viros videre prohibemini, sed appetere, aut à vobis appeti velle criminosum est.* Crimen in eo est, quòd cor sequatur ductum oculorum, & sensuum, eorum obiectis se dedens; vbi autem oculi, & sensus corporei in suis obiectis quiescunt, quin illa ad cor perueniant, nullum crimen est.

Psal. 35. Leo. Iob 31. Olympiod. August.

§. XIX.

Virgineo pudori timendum vel ab officijs debitis.

PAtris præcepto obligata venit Thamar in domum Ammonis fratris, nullum tamen dicitur locuta verbum. Ait enim text. *Venitque Thamar in domum Ammon fratris sui, ille autem iacebat; quæ tollens farinam*, &c. Ad fratrem infirmum venit virgo, vt illi faceret pulmentum; & ingressa cubiculum nihil locuta opus tantùm aggreditur. Cur non magis ingrediens salutas fratrem? Cur illum de ægritudine non interrogas? Cur fratrem ægrum non leuas aliquo consolatorio verbo? Nonne hæc officia vel ab extraneis requiruntur, cur neganda sunt à sorore? Erat virgo Thamar, ne miremur, quòd timeat virgineo pudori vel ab officiis debitis. Gratior, mihi crédite, est rusticitas in virgine erga viros, quàm officiositas. De virginum magistra Maria Iesu matre dicit Lucas cap. 1. *Intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elizabeth*, &c. Venit Maria in montana ad cognatam suam, quæ Zachariæ vxor erat; & cùm intraret Zachariæ, & cognati, & senis domum, nullum Zachariæ fecit salutationis verbum. Non dicitur Zachariæ locuta, sed salutauit Elisabeth. Et cur etiam non salutat cognatum senem Zachariam? Purissima Virgo, & puritatis exemplum non consueuerat se officiosam verbis exhibere erga viros, sed erga solas fœminas. Vt dicat Græcus Author in cat. D. Thomæ: *Ad solam autem refugit Elisabeth, sic enim consueuerat propter cognationem*, &c. Totum cognationis obsequium in verbis officiosis, & salutatoriis adimplebat Maria cum solis fœminis; viris etsi cognatis, & senibus nec vllum officiosum dabat verbum. Vbi duo occurrebant coniuges cognati, relicto viro, ad solam fœminam confugiebat. Nunquam enim non timendum est pudori virgineo vel ab officiis debitis erga viros. Vt meritò moneat D. Basil. lib. de vera Virg. fatus: *Multò melius est virginem securitati*

Luc. 1. Basil.

curitati suæ, & intuentium scandalo cautè prospicere, ac prudenter consortia quæque vitare, atque interim inhumanitatis elogio apud plerosque notari, quàm ad voluptatem, detrimentumque cuiusdam, obtentu humanitatis, & officij locum latenti subreptioni dare. Sic ibi. Huc trahenda sunt dicta tom. 2. de Christo figurato lib. 5. cap. 2. §. 6.

2. Reg. 13. Dixitque Ammon: Eiicite vniuersos à me. Cumque eiecissent omnes, dixit Ammon ad Thamar: Infer cibum in conclaui, vt vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, quas fecerat & intulit ad Ammon fratrem suum in conclaui. Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum soror mea. Quæ respondit ei: Noli frater mi, noli opprimere me; nec enim hoc fas est in Israël, noli facere stultitiam hanc. Ego enim non potero ferre opprobrium, meum, &c.

§. XX.

Nec in minimis à cautelæ legibus excedat, qui nolit culpa implicari.

NOn otiosè textus sacer semel, & bis meminit conclauem, in quo tragœdia hæc peracta est, fatus: post eiectos omnes à cubiculo, dixit Ammon ad Thamar: *Infer cibos in conclaui, vt vescar de manu tua. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, & intulit ad Ammon fratrem suum in conclaui.* Conclauem vocat, teste Carthusiano ibi, remotiorem, & secretiorem cubiculi partem. Et cur textus notanter semel, & bis exprimit modò conclauem, in quo Thamar intulit cibos fratri, nisi vt iam Thamarem culparet? Summis enim cautelæ legibus puellæ virgines seruabantur in Aula, adeò vt ne ad fratres possent venire. Permisit tamen Dauid, vt Thamar veniret ad Ammon; permissio autem sic dicebat: *Veni in domum Ammon fratris tui, & fac ei pulmentum.* non addidit permissio, quo factum pulmentum ipsa fratri inferret in conclaui; nec in tota petitione Ammon facta coram Dauide, nec in tota Dauidis permissione mentio facta fuit conclauis. Hoc totum fuit additum ab Ammone captante opportuniorem facinoris commoditatem, & incauta Thamar habens licentiam à patre faciendi cibos fratri, nec verita est illos ei inferre in conclaui. In quo, vt cautelæ leges excessit, sic in culpam incidit, & meritò passa est pudoris malum. Quam virginem cautam non moneret de periculo locus secretus, & solitarius? Fuerat patris præceptum, vt cibaret fratrem; sed non vt cibaret illum sola in loco solitario, & secretiori, quod quia fecit, in tantum deuenit malum. Nunquam enim excedendæ sunt cautelæ leges, nec in minimis, nisi velis incurrere malum. Meritò clamabat Hieron. epist. ad Gauden. *Tu quoque virgo cur cum solo relicta non metuis?* Quasi omnes excusationes eripiat Virgini, quæ nulla lege obligata sola ingreditur ad solum virum. Hieron.

Genes. 39. post importunas amasiæ preces Iosepho factas, ab illoque repudiatas, addit textus: *Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret: & illa apprehensa lacinia vestimenti eius diceret: Dormi meum*, &c. Ecce tibi Ioseph conscius dominæ suæ cupidinis, tamen remotis arbitris audet secretum cubiculum intrare, in eoque solus morari. Nonne hoc maximè culpandum in illo est? Nonne periculum erat, quòd solus cum sola ibi inueniretur? Cur ergo non magis cauet solum esse in secreto cubiculo cum domina? Cur non magis sibi à tanta solitudine timet? Planè vix inde posset esse à culpa immunis, nisi præceptum Domini excusaret hominem. Opus enim à Domino mandatum intrauit agere, quod mandatum, erat fieri absque arbitris. Nisi enim totum illud Dominus iuueni expresse mandasset, incautè, & culpabiliter solitudinem amaret, in qua vel ad punctum posset cum domina morari. Vt meritò dicat D. Ambros. lib. de Ioseph cap. 5. *Excusatur Ioseph Scripturæ testimonio, quia commissum à Domino nequibat deserere obsequium. Non enim satis est, quòd securus sui domus interiora, quasi qui capi non posset, ingressus est: iustus debuit prævidere, ne furenti copiam daret, & eius illa peccato periret.* Seruabat bonus præceptum domini sui in peragendo opere eius solitariè, & absque arbitris, nec in eo aliquid excessit. Alioquin non inculpabiliter in secretum secessum iret, in quo solus cum sola posset esse, ille enim solus sine labe euadit, qui prouidet, ne furenti copiam daret. Gen. 39. Ambros.

§. XXI.

Æquè periculosa sunt virgini, quæ dat viro dona, quàm quæ accipit.

HVc accedant virgines, quæ cùm munuscula accipere detrectent à viris, ipsę nilominus non sic refugiunt viris offerre munera. Ecce enim de Thamar dicit text. Tulit ergo Thamar sorbitiunculas, & intulit ad Ammon fratrem suum. *Cumque obtulisset ei cibum, apprehendit eam, &c.* Heu quoties virgines dum officiosè dant dona, capiuntur in laqueo lasciuiæ! Ne credas totum malum esse in eo, quòd castæ fœminæ munera à viris accipiant; æquale enim ego crediderim illis imminere periculum in eo, quòd dent. Solent equidem munera nostra secum ferre affectum erga illum, cui damus illa. Vt inde videant pudicitiæ amatores, quàm debeant esse cauti non solùm in accipiendis, sed in dandis muneribus. Sanctissima Eustochium miserat aliquando munuscula, nimirum, armillas, epistolas, & columbas D. Hieronymo; cui sanctus vir respondit in epist. de acceptis muneribus: Parua specie, sed charitate sunt magna, munera accepisse à virgine, armillas, epistolam, columbas. Armillis in Ezechiele armatur Hierusalem. Baruch epistolam accipit à Hieremia. In columbæ specię Spiritus

sanctus

sanctus allabitur. *Itaque vt te aliquid & piperis mordeat, caue, ne operis ornamenta dimittas, quæ veræ armillæ sunt brachiorum; ne epistolam pectoris tui scindas; ne ad similitudinem Ephraim audias: Facta es insipiens, vt columba.* Sic in muneribus ab Eustochio datis elicit bonus magister vnde virginem mordeat, & illi cautelam insinuet. Et cur ô bone munera, quæ à Virgine veniunt, in illam armas, vt illam mordeant? Sciebat sapiens magister, tam debere esse suspecta fœminis castis munera, quæ ab eis dantur, quàm quæ accipiuntur. Et sic ex ipsis muneribus elicit scintillas discriminum; vt cautam magis faciat virginem. Raro enim quæ præbes dona, non officiunt puritati mentis tuæ. Vt ad magnam gloriam Iudith, illud post salutem populi obtentam addat textus cap. 16. (*Iudith 16.*) *Iudith magna facta est in Bethulia, & præclarior erat vniuersæ terræ Israel. Erat etiam virtuti castitas adiuncta.* Quid in singulari dicitur de Iudith, in eo quo virtuti habuerit castitatem coniunctam? Quisquis virtutem habet, nonne & illi debet etiam habere adiunctam castitatem? Quid ergo particulare dicitur de Iudith? Non loquitur ibi de virtute in communi, sed de illa particulari virtute, qua Iudith aggressa periculum pro populo suo, Holophernem occidit, & Israelitis dedit libertatem, & vitam. (*Lyra.*) Ait ibi Lyra: *Virtuti, id est, constantia qua deiecerat Holophernem*, &c. Meritò ergo ponderatur, tanquam nouum, & singulare, quod virtuti danti tantam populo salutem, castitas fuerit coniuncta; raro enim castitas non fuscatur in ea, quæ non veretur dare dona viris.

§. XXII.

Iude animi bona sola æstimanda, quia nobis per vim eripi nequeunt.

PErfidus insidiator Ammon vbi Thamarem remotis arbitris iuxta habuit, *apprehendit eam, & ait: Veni, cuba mecum*, &c. Equidem apprehendit eam, habent enim hoc miseriæ bona materialia, quòd nobis nolentibus, apprehendantur, & capiantur à tyrannis. Quidquid corporis est, apprehendi potest, eripi nobis per vim potest, non quod est animi. Sic Genes. 39. (*Genes. 39.*) *Accidit quadam die, vt intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret; & illa apprehensa lacinia vestimenti eius, diceret, Dormi mecum*, &c. Adulteræ latrocinium non vitarunt corporeæ vestes Iosephi, quæ violentis dominæ manibus apprehensæ iuuenem tenebant ad laqueum. Heu misera conditio bonorum corporeorum, apprehendi possunt, imò & rapi à tyrannis, non sic bona animi. (*Ambr.*) De hoc dicebat Diuus Ambros. lib. de Ioseph cap. 5. *Ioseph cùm ab vxore domini conueniretur, teneri veste potuit, animo capi non potuit.* Corporea bona manum nouerunt tyranni, non sic bona animi; qui inter laqueos liber erat, & immunis, & cum totis bonis suis, dum corporea tenebantur, ad Deum euolabat. Quis inde non horreat corporis bona, cùm illa videat per vim rapi, & perdi? Quis iam non amet magis bona animi, quæ semper possessorem suum comitantur, nec à tyrannis per vim possunt capi? (*Genes. 31.*) Genes. 31. de Iacob ait: *Tulitque omnem substantiam suam, & greges, & quidquid in Mesopotamia acquisierat pergens ad Isaac patrem suum*, &c. Soceri iurgia, vt fugeret Iacob, & iret ad patrem, dicitur tulisse omnem suam substantiam, omnia sua bona absque eo, quod reliquerit nec filum prendendum à tyranno. Quantum hoc? Planè tantum est, quod solùm contingere potest in bonis animi. Hæc sola sic possumus integra ferre nobiscum ad patrem, vt à nemine nobis nolentibus eripiantur. Ad hæc dicebat D. Ambros. lib. 2. de Iacob cap. 5. (*Ambros.*) *Nunc consideremus, qualis vir iustus esse debeat, si inuidia fuerit exorta. Primum, vt declinet eam, melius est enim sine lite abire, quam residere cum iurgio. Deinde vt talia possideat, quæ secum auferre posset; vt in nullo teneri ab aduersario possit obnoxius.* Expende illa, *vt in nullo teneri*, &c. quippe iusto viro illa sunt bona cordi, nimirum bona animæ, non bona corporis. Hæc enim à tyrannis, latronibusque per vim nobis eripiuntur; illa à nullo teneri, nec apprehendi possunt, nobis nolentibus, sed omnia illa nobiscum ad patrem Deum ferre possumus.

§. XXIII.

Non parum pudicitiæ suæ detrahit, qui temperatè se gerit in petitorem impudicum.

VIm impudici fratris sentit Thamar, & illi solis datis verbis obsistit; dicit enim: *Noli frater mi, noli opprimere me: nec enim hoc fas est*, &c. Habens catinum in manu, quo cibos præbebat, & fortè ferrum; non percutit audentem, sed solis blandis his verbis obsistit. Infelix virgo iam inde ipsa prodebat suam pudicitiam. Hinc illam prudenter mordet noster Salianus, vt quæ rationibus agat contra rationem impotem, & furiosum hominem, cuius vim vi repellere, aut certè clamoribus oportebat. Sed illa verbis inutilibus agere contenta, oppressa est. Castiùs ageret, si ad primum lasciuiæ verbum ciborum catino impudicum percuteret. Sic ille Marianus miles ad allectorium verbum audiuit à tribuno impudico, gladium stringit, & miserũ confodit. Cur non magis verbis abiicit, quàm gladio? Non satis prouideret pudori suo, si habens ad manũ gladiũ, solis verbis ageret. De quo pulchrè Quintil. declam. 3. inquit: (*Quintil.*) *Cum Romano militi pro vallo excubanti meretriciam obscœnæ libidinis patientiam aliquis imperat, suum quisque habeat fortasse iudicium: mea sententia, non satis pudicus est miles, qui armatus tantum negat.* Qui ad libidinosam patientiam petitus in manu gladium habens, tantùm negat, meritò habetur parum pudicus. Ille solus satis pudicus est, qui ad primum impudicitiæ verbum, verbis parcit, & manibus agit, vel ferro, vel fuste, vel quouis alio parato sibi molestum abigens. Huc adest ô doctorum gloria Angelicus Doctor, qui scandalum sibi facientem puellam, non solùm negatione, non solis verbis, sed eruto de igne titione fugauit, simul docens illas muscas non alio flabello, nec aliis verbis, quàm fuste, vel ferro fugari debere ab eo, qui ex corde pudicitiam amat.

§. XXIV.

Ad brutam stultitiam pertinent facinora lasciuiæ.

MEritò infelix puella corruptori suo dicebat: *Noli facere stultitiam hanc.* Quid stultius, imò quid insipientiæ asininæ magis proprium, quàm facinus libidinis? De Dina locutus textus Genes. 34. ait: *Egressa est Dina filia Liæ,* (*enes. 34.*) *vt videret mulieres regionis illius. Quam cùm vidisset Sichem filius Emor Euæi, Princeps terræ illius adamauit eam, & rapuit, & dormiuit cum illa, vi opprimens virginem.* Quantum hoc lasciuiæ facinus? Sed attende eos, qui id perfecerunt, nimirum Sichem filius Emor; Sichem idem est, atque humerosus, Emor autem asinus; de asinina enim stultitia venit lasciuiæ facinus. Ait ad (*Rupert.*) hæc Rupert. lib. 8. in Genes. cap. 11. *Sichem humerosus, Emor asinus interpretatur. Est autem diabolus humerosus, vel fortis, vt Leo, vel vrsus, stultus vt asinus. Nec verò spiritualiter tantùm, sed etiam corporaliter, nec per se solum, sed & per sui similes, id est, asininos homines circumuenit animas.* Planè cùm lasciuiæ facinus auditur, semper credi debet illud peractum ab asininæ stultitiæ viro; stulti enim sunt, vt asini, qui talia peragunt. De his enim lasciuiæ operatoribus dicebat (*Ezech. 23.*) Ezech. cap. 23. *Quorum carnes sunt, vt carnes asinorum, & sicut fluxus equorum fluxus eorum.* Nil enim magis eminet in lasciuis hominibus, quàm asinina stultitia, & vecordia. Ex quo Petr. Damian epist. ad Fratres Eremi, de quodam Pontifice defuncto sub asini forma apparente dicit: (*Damian.*) *Quia miserabilis ab ipso Pontificatus primordio, vsque ad finem vitæ, in luxuriæ cœno conuersatus est, non incongruè visus est, ab auribus incipere, & ad caudam asini desinere. Asinus quippe luxuriosum est animal, sicut Propheta ait: Et carnes asini carnes eorum.* Conueniunt maximè inter se asinina stultitia, & homo lasciuus; vt nulla aptius figura depingatur iste, quàm dum asinus proponitur, sub cuius moribus viuit.

§. XXV.

Totus splendor virginei pudoris in intima voluntatis integritate potest conseruari.

MAlè Thamar oppressi per vim corporis opprobrium putat, & opprobrium intolerabile nobili virgini, dicens: *Ego enim ferre non potero opprobrium meum.* Malè, inquam, putat opprobrium intolerabile virgini, esse, quòd violentia fuit facta carnis integritati, quin ad consensum animi perueniret. Vbi enim animus non corrumpitur, etsi corpus corrumpatur per vim, totus integer manet in animo splendor pudicitiæ, absque vllo opprobrij fumo. Ait D. Aldhel- (*elm.*) lib. de Virg. cap. 27. *Omne etenim puræ virginitatis priuilegium potius in solo liberæ mentis præsidio seruatur, quàm in certo carnis castello, & magis inflexibili spontaneæ voluntatis arbitrio salubriter tutatur, quàm coacto corporis famulatu ad nihilum redigitur.* Non à carnis castello, sed à liberæ mentis præsidio priuilegium puræ virginitatis totum conseruatur. Vt enim carnis castellum violentis assultibus patet, & per vim potest diripi, sic non in illo, sed in liberæ mentis præsidio, in intimo voluntatis assensu seruatur, quidquid ad priuilegium & splendorem pertinet castitatis. Quò spectans Psalm. 44. dicebat: *Om-* (*Psal. 44.*) *nis gloria eius filiæ Regis ab intus in fimbriis aureis, circumamicta varietate.* Dictum est paulo antè de hac Regina, quòd assisteret à dextris Dei *in vestitu deaurato.* Si ergo extrinseca eius vestis ab auro fulget, quomodo omnis eius gloria dicitur esse intrinsecus? Nonne etiam in exteriori gloria est aureæ vestis? Ergo quæ extrinsecus est, in intrinsecis deficit, & sic non tota gloria est intrinsecus? Planè in Christi sponsa tota gloria est intrinsecus, vt enim gloria sponsæ Christi à virginitate venit, sic tota intrinsecus est; quidquid enim extrinsecus puritatis in corpore fulget, intrinsecus est in liberæ voluntatis præsidio. Rem pulchrè tractat D. Gregor. PP. lib. 6. in lib. Reg. cap. 1. *Quid est ergo, quod dicitur: Omnis gloria* (*Greg. PP.*) *filiæ Regum ab intus: si foris esse gloria vestitus aurei prædicatur? Si enim est foris aliqua magna aurei vestitus gloria, intus omnis gloria videri non potest. Quid est ergo, quòd omnis gloria intus esse perhibetur, nisi quia & illa quæ foris est gloria cum aliis innumeris intus esse cognoscitur? Aurea enim virginitas non est, si foris est, & intus non est. Quia ergo intus, & foris est; quia eadem fulget in corpore, & eadem fulget in mente, omnis gloria filiæ Regum intus esse sentiri conuenienter potest.* Et meritò tota virginitatis gloria intus esse sentitur, quia in liberæ voluntatis præsidio conseruatur, non in castello carnis, quod per vim aliquando funditus diruitur, sed nullo dispendio gloriæ puritatis. Vt meritò canat D. Prosper in Epigrammatibus.

Mens illæsa nihil violato in corpore perdit; (*Prosper.*)
Inuitam carnis vulnera non maculant.
Nec crimen facti recipit non mixta voluntas;
Velle magis facinus, quàm tolerare nocet.

Quid pulchrius? Huc etiam adducam Virginis assertum, quæ cùm ad lupanar ire compelleretur, nisi negaret Christum, sic dicebat apud D. Ambros. lib. 2. de Virginib. *Tolerabilius est mentem* (*Ambros.*) *virginem, quàm carnem habere. Vtrumque bonum, si liceat; si non liceat, saltem non homini casta, sed Deo simus.* Sic ibi.

§. XXVI.

Virginitatis affectus validus adeò est, vt vix vinci possit.

INfelicis huius Virginis casus iam ostenditur futurus in illis eius verbis, quibus præsentem violentiam curabat effugere, dicens ad fratrem: *Noli frater mi, noli opprimere me, &c. Quin potius loquere ad Regem, & non negauit me tibi.* Quibus non ostenditur illa respexisse ad virginitatis virtutem, sed ad honorem connubij. Dolebat non de virginitatis discrimine absolutè, sed de virginitatis discrimine extra connubiũ. Vtinam lucta non fuisset pro honore cõnubij, sed pro virginitatis virtute; & fallar, si virgineus affectus, etiam in illa violentia vinceretur. Cogebatur

virgo Christi in lupanar ire, vt vel rennens lasciuis, & violentis iuuenibus præda esset. De qua locutus D. Ambros. lib. 2. de Virg. ait: *Claudite aures virgines Dei, ducitur puella Dei ad lupanar: sed aperite aurem virgines Dei, virgo prostitui potest, adulterari non potest. Vbicunque Dei virgo est, Dei templum est.* Expende illa: *Virgo prostitui potest, adulterari non potest*; quippe quæ animo, & affectu ad virgineum decus virgo est, impugnari potest, sed non expugnari. Inter ipsas violentias, & carnis iniurias adhuc virgo Dei manet; non sic quæ aliis prætextibus integritatem corporis colit. Honorati connubij spes, bonum nomen, & alia eiusmodi ficulnea arma sunt, vt defendant puellas, vbi adest vis, & violentia. Solus virgineæ virtutis affectus inuincibilis ferè est, etiam in prostituti corporis violentia. Isaias cap. 47. dicebat: *Descende, & sede in puluere, virgo filia Babylon, &c. Reuelabitur ignominia tua, & videbitur opprobrium tuum, &c.* Babyloniorum ruinam, & casum nunciaturus Babylonem vocat virginem. Et quid virginis nomen cum casu, cum ruina? Nonne virginum nomen magis ad palmam, ad triumphos, & coronas pertinet? Cur modò virginis nomen vsurpatur, ad casum significandum? Est virgo Dei, quæ virtutis affectu virgineo consulit pudori; hæc ad triumphos spectat, & ad palmas. Virgo autem alia, quæ solùm spectat connubij honorem, plures habet labendi causas, & propinquior est lapsibus. Pro quo aiebat D. August. lib. de sancta Virg. cap. 11. *Nec nos hoc in virginibus prædicamus, quod virgines sunt, sed quòd Deo dicatæ pia conscientia virgines. Nam, quod non temerè dixerim, fælicior mihi videtur nupta mulier, quàm virgo maptura; habet enim iam illa, quod ista adhuc cupit. Illa studet vni placere, cui data est; hæc multis, incerta cui danda est.* Ecce Augustino fælicior videtur coniugata mulier, quàm virgo, quæ cogitat, & sperat nuptias. Et cur illa fælicior? Quia coniugatæ vnus iam est vir, vnus, inquam, & solus, qui eam auocare posset à diuinis. Nupturæ autem virgini tot sunt apti sponsi, quot videt iuuenes, & dum vagatur per plures, plures habet occasiones, quibus auocetur à diuinis, & abeat in ruinam.

Ambros. *Isai. 47.* *August.*

2. *Reg.* 13. Et oppressit eam, & concubuit cum ea; & exosam eam habuit Amnon odio magno nimis; ita vt maius esset odium, quo oderat eam, amore, quo antè dilexerat. Dixitque ei Amnon: Surge, & vade. Quæ respondit ei: Maius est hoc malum, quod nunc facis aduersùs me, quàm quòd antè fecisti, *&c.*

§. XXVII.

Voluptates mundiales sæpissimè in contraria vertuntur.

EXpende rem vulgò notam, nimirum: *Oppressit eam, & concubuit cum ea, & exosam eam habuit Amnon odio magno nimis, &c.* Heu quoties hæc accidunt in voluptatibus huius mundi! Quoties summi amores subitò mutantur in odia! Quoties dulcedo abiit in amaritudinem! Rem omnibus patentissimam docet D. Zeno lib. 1. serm. 7. dum de luxuria dicit: *In ipso fructu suo, quo expugnati pudoris alieni labe gaudere consueuit, semper infelix est. Denique post negotium peractum, odit & se ipsam cum illo quem vicerit.* Sic in humanis delitiis transitur de amore ad odium, de gaudiis ad mœrores, de dulcedine ad amaritudines. Hoc passim cernitur, hoc singulis momentis experiuntur voluptatum mancipia. Dicitur Iob cap. 33. de voluptuoso homine: *Abominabilis ei fit in vita sua panis, & anima illius cibus antè desiderabilis.* Quorum ardebat desiderio, & in quorum fruitione totas suas delitias, imò totam suam beatitudinem cogitabat, abominabilia ei facta sunt, & horribilia, ex quo ad eius peruenerunt manus. Sed quæ sunt hæ res, aut hæc bona, quæ posita in hominis manibus tam infeliciter possunt mutari? Eæ sunt delitiæ, & voluptates temporales. Quò spectans D. Gregor. 23. Moral. 17. ait: *Quid aliud panem, quam præsentis vitæ delectationem vocat? Qui postquam vim tentationis expressit, illico subdit: Abominabilis ei fit in vita sua panis, & anima illius cibus antè desiderabilis: quia videlicet omne, quod priùs de ipsa prosperitate viuendi dulce sapiebat, postmodum amarescit. Nonnunquam verò, quidquid gaudij, quidquid virtutis fauere videbatur, subitò in pauore tentationis amittitur, & quasi virtutibus euacuatus animus solo mœrore possidetur.* Vides, vt dulcia omnia temporalia subitò mutari solent in amarorem, afflictionem & pœnam? Fallar, si quid est in mundo frequentius. Heu quoties, quæ putatur ingentium gaudiorum materies, vbi cominus tangitur, & agnoscitur, ingens inuenitur causa amaritudinis, & tristitiæ. De adulteris dicebat Iob cap. 24. *Si subitò apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis.* Quæ sic exprimuntur à Vatablo in rem præsentem: *Cum agnoscere potest vnus alterum, hoc est, appetente luce matutina, vbi vident lucem aduenisse, tristantur vsque ad mortem.* Quippe vbi elucescat, & agnoscatur, quid quisque sit, heu quot generantur tristitiæ, & amaritudines etiam ab his, quæ videbantur esse fontes lætitiæ.

Zeno. *Iob 33.* *Gregor.* *Iob 24.*

§. XXVIII.

Impiorum non mediocre supplicium est, quod à contrarijs in contraria currant.

ECce Amnon qui ardenter in Thamarem deperibat, depastus florem eius virgineum, subitò *exosam eam habuit odio magno nimis, &c.* Euenit infelici iuueni maledictio, quæ impiis solet euenire, vt nimirum à contrariis in contraria subitò currant. Quò spectans Iob cap. 24. de adultero dicit: *Maledicta sit pars eius in terra, nec ambulet per viam vinearum.* Stupebam ad maledictionis districtionem, videbatur enim mihi ingens aliquod malum sub maledictionis nomine venire. Et cùm tantum metuo malum, illud

Ibidem.

audio

audio penè ridiculum, nimirum: *nec ambules per viam vinearum*. Quantum hoc ad maledictionem petitam? Quantulus hic maledictionis effectus? Nonne maledictionis diuinæ effectus sunt fulmina, quæ Sodomam lasciuam vertant in cineres? Quid ergo cum fulminibus potest habere commune, quòd quis non pertranseat viam vinearum? Crede mihi, illo afferto non mediocre ostenditur impiorum supplicium. Vineæ enim non inueniuntur nisi in locis temperatis, in quibus nec nimius calor, nec nimium frigus sit, sed medium aliquod temperamentum. Impij autem in medio, & temperato modo consistere minimè permittuntur, sed à contrariis, ad contraria sine medio voluuntur. Ait ibi Carthus. *Vinea locum temperatum requirit; siquidem in locis valde frigidis destruitur glacie, in locis nimis calidis destruitur excessiuo calore. Impius ergo per viam vinearum non graditur, quoniam rebus mundi huius moderatè non vtitur, sed nunc ad vnum vitiosum extremum, nunc ad aliud se diuertit.* In nullo medio consistere permittitur, sed per extrema contraria sese volutat. Vt dicat de illo ipse Iob cap. 24. *Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium.* Circa quæ D. Thomas ait: *A contrario vitio in contrarium transit, quod in medio virtutis non manet, & ista pœna consequitur omnes malos, quia inordinatus animus sibi ipsi est pœna.* Sic sæpe impij visi sunt contrariis stimulis agitati; iam amoris exuruntur flammis, & subitò strident sub odiorum glacie. Nunquam in medio consistunt, sed rapi coguntur à contrariis.

Carthus.

Iob 24.
D. Thom.

§. XXIX.

In re lasciuiæ ne dormias, nisi spoliari ames, & perdi.

QVæ inhibilibus verbis restiterat Amnonis violentiæ, post pudoris vulnus susceptum non maturabat fugere à corruptore, sed quasi ad malum peractum obdormiscens quiescebat. Adeò vt corruptor ipse illam excitaret, vt à se abiret. *Dixitque ei Amnon: Surge, & vade.* Proh misera puella! Quando à violento non potuisti fugere; cur non maturas fugere à corruptore? Cur amas apud illum morari? Cur cùm primum licuit, non surrexisti, & abiisti? Cur necessum fuit vt ab illo excitareris, & ab illo cogereris abire? Fallar nisi ab hac somnolenta pigritia tua factum est, vt tandem scissa *talari tunica* quasi spoliata, & nuda abire debeas. Sic qui in re lasciuiæ dormiunt, & pigrescunt, nudi, & spoliati in perditionem eunt. Quò refero illud Apocal. 16. nimirum: *Beatus, qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet vt videant turpitudinem eius.* Vigilantium, & non dormientium hęc beatitudo est, quòd custodiant vestimenta sua, & quòd nudi non eant, vt videatur eorum turpitudo. Contrarium prorsus in Thamare inuenio, de qua dicit textus in præsenti: *Quæ aspergens cinerem in capite suo, scissa talari tunica, impositisque manibus super caput suum ibat*, &c. Quando qui vigilat, custodit vestimenta sua, vt minimè nudus ambulet, reuelata eius turpitudine: cur Thamar scissa tunica quasi nuda, & turpitudinem suam reuelans ibat? Causam ostendunt illa verba, nimirum: *Dixitque ei Amnon: Surge, & vade*, adeò infelix dormiebat, & quiescebat in lecto voluptatis, vt necessum fuerit à corruptore ipso excitari, vt abiret. Ne miremur, quòd inde nuda abeat. Solus enim qui vigilat, & longè se quàm primum facit à voluptate carnali, custodit vestimenta sua, & nullam incurrit nuditatem. Ait D. Ambros. *Impij, qui in carnis voluptatibus, velut in quadam mollitie lectuli requiescunt, non inconuenienter dormire dicuntur. Quos Apostolus admonet, dicens: Surge, qui dormis, & illuminabit te Christus. Iusti verò, qui voluptates carnales in se extinguunt, non incongruè vigilare dicuntur, ideoque beati sunt*, &c. Equidem vt vigilantia in extinguendis voluptatibus carnalibus hominem beat, & facit, ne nudus, aut spoliatus abeat: sic somnolenta pigritia, qua in his voluptatibus aliquis quiescit, facit, vt sine vestibus nudus, & spoliatus maneat. Genes. 39. de Ægyptia illa amatrice Iosephi dicit: *Illa apprehensa lacinia vestimenti eius dicere: Dormi mecum.* Simul enim ad lasciuiæ somnum inuitat, & manibus vestem tenet, vt ostendat, quàm soleant esse somnus in re luxuriæ, & nudatio hominis, seu spoliatio vestium.

Apocal. 16.

Ambros.

Genes. 39.

§. XXX.

Peccaminosæ materiæ odium non mediocre iuuamen ad virtutem.

QVam priùs amauerat Amnon, vt notat textus, *exosam eam habuit odio magno nimis*, & adeò exosam habuit, vt eam à se eiiceret, dicens: *Surge, vade*, &c. Quod non mediocre iuuamen ad virtutem creditur. Vt dicat Bachiarius epist. ad Ianuarium de recipiendis lapsis; vbi corruptorem virginis monet in hæc verba: *Ne, quæso, te persuadeat, quisquis ille dicat tibi, vt scelus hoc in coniugium vertas; ac de crimine matrimonium voces. Si enim id vocatur in culpam, quia furtiuè, & cum timore tibi persuasit inimicus, quomodo merebitur veniam, qui velut insultans Deo, publicè tibi cœperis illam vxorem vindicare? Imitare illum Amnon Dauidis filium, qui cùm in sororis suæ stuprum, illicita flamma caluisset, postmodum eam magis exosus est, quàm amauerat antè*, &c. *& agnita culpa erroris non mansit in crimine, sed materiam ipsius peccati vehementer exosus est.* Fuit in Amnonis facinore iuxta mentem Bachiarij aliquid imitabile, quod nimirum materiam peccati maximè exosus est, illamque à se statim remouit. Timeri enim posset in viro potente, & principe, quod vt ruit ad stuprum, sic post illud peractum, ad detestandas, & nefarias nuptias rueret, vt diutiùs potiretur suos amores, à quibus nunquam vellet discedere. Vnde odium rei amatæ, quod accidit, non parum creditur iuuamen ad iuuenis medelam, semper enim peccatoribus ad salutem iuuat odium materiæ peccaminosæ, ac detestatio. Post multa scelera enumerata concludit Paul. ad Rom. 1. *Qui talia agunt, digni sunt morte: non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.* Et cur consentientes pari supplicio damnantur, cum facientibus? Qui consentiunt, probantur nullum odium, nullam detestationem habere illorum peccatorum, & inde ostenduntur nihil habere in se, quo à peccatis possint liberari. Ait Theodolus ibi

Bachiar.

Rom. 1.

Theodul. *Qui condemnat peccatum, poterit olim ſuo tempore ſe ipſum recuperare: maximum nimirum habens ad emendationem iuuamen, condemnationem peccati. Qui vero nequitiam laudibus vehit, ſeſe auxilio, quod ex permutatione morum, in melius dependebat, viduauit.* Planè cui peccatum laudi, & amori eſt, ægrè, & difficulter exiet de peccato; cui autem odio eſt & deteſtationi materies peccati, maximum inde habet iuuamen ad vitam, moreſque emendandos.

§. XXXI.

Afflictiones, & ærumnæ non parum conducunt, vt à peccatis exeamus.

HOc durius accidit Thamari, quàm ſtuprum, nimirum quòd illud peractum eiiceretur à fratre. Sic enim ipſa ait: *Maius eſt hoc malum, quod nunc agis aduerſus me, quàm quod antè feciſti, eiiciens me. Et noluit audire eam, ſed vocato puero, &c. dixit: Eijce hanc, &c.* Maius equidem hoc malum fut Thamari, ſed tamen maximè neceſſarium, vt ipſa à peccato cœpto eiiceretur. Planè nunquam illa fortè iam receſſiſſet à corruptore ſuo, niſi ſimul ab eo in illam veniret tantum eiectionis malum. Sic ſolet Deus nobis mala immittere, vt à peccatis quàm longè fugiamus. Quò ſpectans Dauid dicebat Deo Pſalm. 40. Pſalm.40. *Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius.* Infirmus animus ſic iacebat in medio concupiſcentiæ ſuæ, voluptatis ſuæ, quaſi in ſuauiſſimo ſtratu. Quid tunc Deus? Verſat ſtratum, mutat hinc inde duritiem ægritudinum augens, quo animus cogatur proſilire ab ſtratu, & quærere quietem ſanitatis. Ait D. Gregor. lib. 32. Gregor. Mor. cap. 15. *Rectè dicit: Vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Ac ſi diceret: Omne, quod hic ſibi parauit ad requiem, hoc ei mutaſti ad perturbationem. Quod pio quidem Dei conſilio agitur, vt huius peregrinationis tempore, electorum vita turbetur. Via quippe eſt vita præſens, qua ad patriam tendimus: & idcirco hic occulto iudicio, frequenter perturbatione conterimur, ne viam pro patria diligamus.* Vitæ huius delitiis Deus perturbationes, & mala multa inſeminat; ne ibi nimis hæreant electi; ſed quantocius inde excutiantur, vt contendant ad patriam. Sunt equidem ad hoc ærumnæ valde ſalutares. Cum Core ſeditionis ſupplicio, fuerunt non pauci rebelles dati flammis à Deo, poſt quorum conflagrationem Num 16. ait Dominus ad Moyſem Num. 16. *Præcipe Eleazaro filio Aaron Sacerdoti, vt tollat thuribula, quæ iacent in incendio, & ignem huc, illucque diſpergat, &c. producatque ea in laminas, & affigat altari, &c.* Dum rebelles Leuitas tradit Dominus flammis, eorum thuribulis conſulit, quæ iubet ab incendio tolli, & affigi altari. Sed quando ſic perduntur corpora Leuitarum, quid eſt, quòd thuribula eorum affixa altari iubeantur ſeruari? Fortaſſe in thuribulis eorum animæ ſignificantur, quas corporum conflagratio fecit Deo, & eius altari approximari. Ait Bachiar. Bachiarius epiſt. ad Ianuar. *Arula eorum, in quibus ignem alienum ſuccendebant Deo, circumdari iubentur altario, ob hoc, quia ſanctificata dicuntur: nos animas eorum eſſe ſentimus, in quibus adulterina flamma calorem præſumpta libertate ſuſceperant: & ideo viui degluttiuntur, arulæ vero eorum perire prohibentur. Sic enim Apoſtolus dicit: Dedi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat.* Sic mala permittuntur à Deo in homines venire, quæ pariant illis ſalutem. Quando enim mala in bonis ſaluti eorum non proficiunt? Apocal. 12. Apoc 12. *Signum magnum apparuit in cœlo, mulier amicta Sole, & Luna ſub pedibus eius.* In Luna ſancti, & fœlices viri exprimuntur. Et quid ſancti cum Luna? Habet Luna lucis minutiones, & obſcuritates, ſed quæ non ibi conſiſtant, ſed ad augmentum properent. Vt dicat Victorinus ibi: Victorin. *Luna verò ſignificat caſus ſanctorum corporum, & debitum mortis, quo deficere nunquam poteſt. Nam quemadmodum minuitur vita, ſic & augetur. Neque in totum extincta eſt ſpes dormientium, ſed habent in tenebris lucem ſicut Luna.* Expende illa, *minuitur vita, ſic & augetur*; nulla enim diminutio Sanctis obtingit, quæ non proficiat in augmentum.

§. XXXII.

De cinerum humanæ corruptionis conſpectu caſtitas magis affulget.

A Laſciui fratris latere eiecta Thamar, & coacta abire, quid faceret? Ait textus: *Quæ aſpergens cinerem in capite ſuo, ſciſſa talari tunica, impoſitiſque manibus ſuper caput ſuum ibat, &c.* Expende illam ſtupratæ virginis diligentiam, nimirum, *ſpargens cinerem in capite ſuo*, quippe ad nullum prius confugit, quàm ad cinerem; & meritò, de cinerum enim conſpectu purior eius caſtitas reuiuiſceret. Et quando caſtitas de cineribus viſis non clarior affulget? Nemo non nouit hiſtoriam Troiæ, vt propter adulteros, & raptores puellarum impugnata à Græcis fuerit, vt poſt mille prælia tandem immiſſis flãmis redacta ſit ad cineres, vt ex eius incendio pauci Troiani liberi fundatores Romæ extiterint. Sed cur pro Roma fundanda relicta fuit Troia ardentibus comburi flammis? Pulchrè ait D. Auguſt. lib. 3. de ciuitat. cap. 7. August. *Deſeruerint dij adulteros, Iliumque flammis Græcorum reliquerint, vt ex eius cineribus Roma caſtior naſceretur.* Meritò prouiſum eſt, vt pulcherrima vrbs Ilium, & pulcherrimis iuuenibus habitata, vbi Helena ſui temporis puellarum pulcherrima erat, Græcorum flammis arderet, & redigeretur in cineres; vt inde Roma naſcitura caſtior exiſteret. Quam caſtitatem non generent tantorum formoſorum cineres? Iob cap. 29. Iob 29. *Dicebam: In nidulo meo moriar, & ſicut palma multiplicabo dies meos.* Alij legunt, *& ſicut Phœnix multiplicabo dies meos.* Vniuerſa animalia per coniunctionem maris, & fœminæ dies ſuos, & vitam ſuam augent in ſuccedentibus filiis. Sola Phœnix ſine concubitu, caſta, & pura ab omni carnali colluuione dilatat, & conſeruat ſpeciem ſuam. Et vnde Phœnix habet, quòd ſe tanta extollat caſtitate, vt vel ſine vllo concubitu poſſit ſeſe æternare in mundo? Ait D. Zeno ſerm. de Reſurrect. corporum: Zeno. *Phœnix non ex coitu naſcitur, non inuita, non imprudens moritur; ſed cùm maturum lethi tempus aduenerit, à ſemetipſa inuitatis ſacris ignibus libentiſſimè concrematur. Sepul-*

chrum

chrum nidus est illi. *Fauilla nutrices; cinis propagandi corporis semen.* Quæ castior natiuitas, quàm hæc, in qua nullus sciitur carnalis concubitus? Nihil voluptuosum præcessit, nihil quod possit pertinere ad lasciuiam. Et qualiter tanta castitas potuit in natiuitate passerculi inuenire, quæ sola inuenta est in natiuitate Dei filij? Id ostendunt verba illa, *fauilla nutrices*; planè quisquis fauillis, in cineribus innutritur, non mirer, si in ipsis voluptatum regnis castissimus affulgeat.

2. Reg. 13. Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui. Cùm autem audisset Rex Dauid verba hæc, contristatus est valde, & noluit contristare spiritum Amnon filij sui, quoniam diligebat eum, quia primogenitus erat ei. Porrò non est locutus Absalon ad Amnon nec malum, nec bonum: oderat enim Absalon Amnon, eo quòd violasset, *&c.*

§. XXXIII.

In vno patre Deo habemus omnium malorum remedia.

NOtanter textus de Thamaris irremediabili dolore & afflictione locutus ait: *Mansit itaque Thamar contabescens in domo Absalon fratris sui.* Permansit itaque infelix puella mœrens, & dolens quasi in viduitate perpetua, fine vllo remedio doloris, & mœroris sui. Et cur sic irremediabilis Thamaris dolor permansit? Nonne etiam post stuprum potuit dari Thamar in sponsam alteri coæquali? Michol filia Saulis Regis Dauidi data fuit in vxorem, & ab eo cognita; & posthæc ei per vim erepta à Saule patre, & tradita Phalthieli. Vt ergo Phalthiel consensit in matrimonium Micholis ereptæ per vim vero coniugi Dauidi; nonne inuenirentur Principes alij qui etiam post fratris violentiam Thamarem acciperent, præcipuè Rege patre illas nuptias fauente? Cur ergo non istud remedium procuratum? Causam insinuant illa verba textus, *Contabens in domo Absalon fratris sui.* confugit illa non ad patrem, sed ad fratrem. Et quidem hoc valde mirandum in hac puella, quòd patrem Regem habens, cuius patris præcepto satisfaciens discrimen pudicitiæ suæ incurrerat; nilominus in tanto dolore non dicitur recurrisse ad patrem, nec patris aures clamoribus pulsasse, nec eius limina tetigisse, nec ante eius oculos stetisse: sed tota cucurrit ad fratrem Absalonem, in eiusque domo permansit. Quid mirum si inde remedium

Psal. 48. non trahat? Ait verissimè Psalm. 48. *Frater non redimit.* Paterna sola manus est, quæ nouit filiorum mala, & tristitias remediare. Crede mihi homo, à fratribus, nimirum, à creaturis, quæ simul tecum conditæ sunt, nulla tua mala remedium habent. Vnus est pater Deus, ad quem si confugis, omnia bona ad te properabunt. Prodigus ille luxuriosus post dissipatam substantiam in luxuriis, post famis extremæ dolorem, & mœrorem, prudenter cauit fratrem interpellare, sed magis cucurrit ad patrem. Quid tunc? Ait Lucas cap. 15.

Luc. 15. *Vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum, &c. Dixitque pater ad seruos suos: Citò proferte stolam primam, & induite illum, date annulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius, & adducite vitulum saginatum, &c.* Ecce tibi quàm citò omnia infelicis adolescentis remedianturv, luctus in lætitiam mutantur, fames in saturitatem, iniuriæ in honorem, vbi peruenit non ad fratrem, sed ad patrem. Ad hæc Abbas

Abbas Cell. Cellensis lib. de Panibus cap. 13. ait: *Pater occurrit filio reuertenti, in amplexus ruit; pudorem prostratæ, immo prærepta pudicitia, ignoscendo resarcit: stola induit, annulum imponit, pedes vestit, mensam ponit, vitulum saginatum occidit. O conuiuium pinguium, paterna administratione!* Planè vbi munificus ille pater Deus adest filio, omnia eius mala in bonum mutantur: nil enim est, quod in nobis non reparetur sub auspiciis tanti patris. Hinc Matth. 5. monemur à Domino

Matth. 5. Iesu in orationibus nostris sic incipere: *Pater noster.* Et quorum dicitur Pater? Illorum qui per illum remedium omnium malorum habent. Vt

Cyprian. dicat D. Cyprian. de Orat. Dom. *Neque hoc solum intelligere debemus, quòd appellemus patrem, qui sit in cœlis, sed coniungimus, & dicimus: Pater noster, id est, eorum, qui per eum sanctificati, & gratia spiritualis natiuitate reparati, filij Dei esse cœperunt.* Expende illa, *gratia spiritualis natiuitate reparati*; quippe simul filij cœpimus esse sub hoc patre, & ab omnibus reparati malis.

§. XXXIV.

Afflictiones, & luctus pro temporalibus infructuosi; pro spiritualibus autem valde vtiles.

POst stuprum Thamar, *mansit contabescens in domo Absalon fratris sui*; sed & alia peccatrix mœrens etiam, & lugens in domo Pharisæi Luc. 7. lachrymis rigabat pedes Iesu; non tamen in illis lachrymis mansit, sed statim audit: *Vade*

Luc. 7. *in pace.* Cur hæc post tot lasciuiæ errores non mansit in luctu, sed in pace abire mandatur; Thamar autem in luctu, & mœrore mansit, nec verbum illi datum fuit de pace? Equidem illa mœrebat, lugebat pro culpa commissa, ideo eius luctus maximam illi pacis attulerunt vtilitatem: hæc non pro culpa dolebat, sed pro sola externa iniuria carnis. Pro his autem externis bonis infructuosissimæ sunt, & inutilissimæ lachrymæ. Hiericho ciues dicebant Elisæo de illius terræ aquis: *Aquæ pessimæ sunt, & terra sterilis*, in Hebræo: *Aquæ malæ sunt, & terram orbantes*; adeò steriles erant aquæ, vt terram omni fructu orbarent, sicque sunt lachrymæ pro temporalibus effusæ, pessimæ, inquam, sunt, & terrena corda omni fructu orbant. Ad hæc aiebat Cellensis Abbas

Cellen. Abb. lib. de Panib. cap. 12. *Sterilis est omnis effusio lachrymarum, quæ non effunditur propter regnum cœlorum. Inanes sunt lachrymæ, quæ dam-*

num, *aut incommodum extorquet temporale. Non igitur aqua de Iericho huius mundi, ſed de Paradiſo ſit tibi panis, & refectio. Nam flendum ſolummodo eſt, aut pro peccato commiſſo, aut pro amiſſo Paradiſo.* Itaque luctus, aut clamores non editi pro paradiſo amiſſo, aut pro peccato commiſſo inaniſſimi ſunt. De ſimilibus dicebat Dominus Oſeæ cap. 7. *Non clamauerunt ad me in corde ſuo, ſed vlulabant in cubiculis ſuis.* In cubiculis ſuis manentes vlulabant, nullamque fructiferam vocem dabant. Et qui iſti, niſi qui pro temporalibus gemunt? Ait ibi Rupert. *Vſque hodie infelices Iudæi vlulant in cubilibus ſuis. Quare? Quia non clamant ad Dominum in corde ſuo, non cæleſtem quærunt gratiam, non peccatorum optant remiſſionem, non regni futuri ſuſpirant gloriam; ſed vlulant propter terram illam in qua ſe habuiſſe recolunt abundantiam.* Vlulatus eſt, gemitus eſt: non vox vtilis, quæ pro ſolis temporalibus elicitur. Illa ſola triſtitia eſt vtilis, quam non temporalis cauſa extorquet, ſed Ieſus. Numer. 19. de victimis offerendis locutus Dominus ait: *Iſta eſt religio victimæ, &c. Præcipe filijs Iſrael, vt adducant ad te vaccam rufam ætatis integræ, &c. tradetiſque eam Eleazaro; qui eductam extra caſtra immolabit eam, &c.* Sic cauebat lex, ne victima mactaretur niſi per manus Sacerdotis; vt inde pateret, quàm inutilis eſſet quæcumque carnis afflictio, niſi in eius cauſa ſummus Sacerdos, nempe Ieſus meus, inueniretur. Pro quo dicebat D. Machar. homil. 1. *Oportebat primum victimam à Sacerdote mactari, & mori, deinde ſale condiri, tandem altari ſuperponi; niſi enim primum Sacerdos ouem mactaſſet, neque Deo veniebat in odorem ſuauitatis. Sic & animam noſtram accedentem ad Chriſtum verum Pontificem, ab ipſo mactari conuenit, &c.* Non ab alio, nec ob aliud mactari debemus, macerari debemus, affligi debemus, niſi à Ieſu, & propter Ieſum ſummum, & verum Sacerdotem, de quo vniuerſæ afflictiones noſtræ habent apud Deum valorem.

Oſeæ 7.

Rupert.

Num. 19.

Machar.

§. XXXV.

Carnalis amoris affectus, vt facit parentes conniuere ad errores filiorum; ſic illis exitialis eſſe ſolet.

PRoh carnalis amoris affectus, quantam operis multitudinem peccatorum! Fallar, ſi perditiſſimi hominum tot vorant crimina, quot gluttiunt in ſuis carnales amatores. Turpiſſimum Ammonis facinus in Thamarem fuit, quòd eam oppreſſit, frater ſororem; & turpius alicui forſan videbitur quòd à ſe violatam foras eiecit, & filiam Regis quaſi publicam meretricem à ſe in callem dimiſit. Vtrumque maximè Dauidis animum fodicauit, ſed nec verbum durum in adeò ſceleſtum iuuenem extorſit. Et cur bonus non clamauit aduerſùs horrendum facinus? Ait textus: *Noluit contriſtare ſpiritum Amnon filij ſui, quoniam diligebat eum, &c.* O carnalis amoris affectus criminum opertorium. Horrenda omnia, quæ vel impijſſimis metum incutiunt, & gluttiuntur, & diſſimulantur, & ſæpe defenduntur à carnalibus his amatoribus. Qui vi magna vorant in ſuis, ſic ineuitabiliter ad ſe trahunt ſupplicium eorum. Dicebat Dominus 1. Reg. 3. *In die illa ſuſcitabo aduerſus Heli omnia, quæ locutus ſum ſuper domum eius, incipiam, & complebo. Prædixi enim ei, quòd iudicaturus eſſem domum eius in æternum propter iniquitatem eius, eo, quòd nouerat indignè agere filios ſuos, & non corripuerit eos. Idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius, victimis, & muneribus vſque in ſempiternum.* Ecce tibi vt domus Heli iniquitas dicitur non expianda vllis victimis, aut muneribus. Et quæ erat hæc iniquitas adeò inexpiabilis? Nimirum, quòd iniquos filios non corripuerit. Accipite Concilium Aguiſgranenſe lib. 2. cap. 7. vbi ait: *Attendendum, & pertimeſcendum valde eſt, quale ſit flagitium, quod nec victimis, nec muneribus expiari poſſit, & agnoſcendum liquidò eſt, quòd tam terribilis diuina interminatio, quæ non modo victimis, verùm etiam quibuſlibet muneribus expiari interdicitur, ex duobus contemptibus naſci non dubitatur. Vno quidem, quòd paterna diſciplina erga filios delinquentes, ex quodam vano carnalis amoris affectu ſegnior, remiſſiorque efficitur, & filiorum admiſſa in ſe ipſos redundare comprobantur.* Expende illa, *ex quodam vano carnalis amoris affectu ſegnior*; qui enim carnalis amoris affectus ſegnitiem infert, ne delinquentes filij caſtigentur, quo tale exitium trahit parentibus, quale nullis victimis, nulliſque muneribus poſſit expiari.

1. Reg. 3.

Conc. Aguiſ.

§. XXXVI.

Rarum, & inauditum eſt, quod medijs iniurijs quis bilem prorſus contineret.

VTinam tam pium, quàm magnanimum ſe Abſalon in ſororis iniuria ſe geſſerit. Calente enim adhuc Amnonis in Thamarem iniuria, & virginis inhonoratæ dedecore præ oculis poſito, Abſalon frater eius nullum iratum verbum promit. Ait enim textus: *Porrò non eſt locutus Abſalon ad Amnon, nec malum, nec bonum, &c.* Quantum hoc? Planè rarum, & penè inauditum in hominibus eſt, quòd inter recentes calenteſque iniurias acceptas, ſic bilem contineant, vt nec verbulum iratum excidat. Quaſi quid magnum à ſe peractum dicebat D. Hilar. in Apolog. contra Conſtantium Imperat. *Neque iniuriam queror, qui diſſimulaui recentem.* Equidem illud validiſſimæ mentis opus eſt, & elogium, nimirum: *Qui diſſimulaui recentem iniuriam*; quòd recens iniuriæ vulnus inflictum, inexpertuſque eius dolor nullum iratum verbulum extorqueat à patiente, magnum quid, & inuſitatum eſt. Siſtitur Ieſus meus Annæ nefario Pontifici, cuius in conſpectu Ioan. 18. *Vnus aſſiſtens miniſtrorum dedit alapam Ieſu, dicens: Sic reſpondes Pontifici? Reſpondit ei Ieſus: Si malè locutus ſum, teſtimonium perhibe, &c.* Miraris Chriſtiane manſuetudinem Ieſu, quod inter dolorem, & dedecus alapæ acceptæ nil iræ oſtendat in verbis? Crede hoc adeò nouum, & inauditum eſſe, vt meritò miraculum reputari debeat. Ait D. Ephræm ſerm. de Paſſ. Domini: *Grande miraculum, fratres, ſtuperis*

Hilar.

Ioan. 18.

Ephræm.

stuporis plenissimum est, cernere Christi Regis, ac Domini nostri mansuetudinem. Palma casus à serua, rationabiliter, prudenterque respondit, cum omni mansuetudine, ac reuerentia. Seruus furit, Dominus patitur. Irascitur seruus, Dominus in sua benignitate persistit. Indignationis aculeos, rixamque tumultuantis animi, iræ maximè tempore quis contineat? Non potest iniuria homini illata mille tumultus in animo non excitare, & mille immittere indignationis aculeos. Inter hæc autem iram cohibere, cùm præcipuè & tempus, & res ipsæ iram extorquent, non mediocris animi est. Imò id si propter Deum, & virtutem fiat, non dubitem numerare inter maxima miracula Christi.



CAPVT III.

Absalon occidit Amnonem.

TEXTVS HISTORIA.

POST sororis iniuriam tertia iam ouium tonsio vocabat Absalonem in villam, vbi loci, temporisque opportunitas cupientem iuuenem in vindictam de Amnone sumendam maximè accendit. Tempus, vt biennium expleuerat, sic acceptæ iniuriæ memoriam obliterârat apud inferentem; & quæ cum ouibus tondendis gaudia veniunt, nihil cogitare finebant funestum. Locus, qui villa erat Baalhasor, solis Absalonis famulis frequens, certissimum effugium protendebat facinus egredienti. Igitur Absalon tondendarum ouium fastos patri repræsentans, enixè contendit, vt Rex cum omni familia, filiorumque comitatu in villam veniat ad epulas. Nec destitit, donec tandem obtinuit, quòd saltem Amnon Regis primogenitus cum cæteris veniret fratribus, quos regio conuiuio Absalon excepit. Verùm dum feruet conuiuij opus, & vinorum flammulæ in pyras ascendunt, iuxta Absalonis mandatum, eius serui Amnonem aggressi, nihil nisi merum cogitantem iuuenem perimunt. Quanta turbatio fratrum? Quantus metus? Nullus est, qui latronem inquirat, sed omnes requirunt equos, quibus velociùs ad patrem perueniant. Credidisset pater, fama loquente omnes simul fuisse filios peremptos, nisi excepto Amnone, reliquos iam propè incolumes, & sanos videret. Flere omnes, & multa statuunt de parricida quærendo, qui fugerat in Gessur ad cognatos maternos, circa quos tribus permansit annis, dum ira patris deferuesceret.

MORALIA CIRCA textus literam.

PROMIT iam lasciuia fructus suos, nimirum Amnonis mortem; nunquam enim de lasciuia non veniunt, & gladij, & cædes.

2. Regum 13. Factum est autem post tempus biennij, vt tonderentur oues Absalon in Baalhasor, quæ est iuxta Ephraim, & vocauit Absalon omnes filios Regis. Venitque ad Regem, & ait ad eum: Ecce tondentur oues serui tui: veniat, oro, Rex cum seruis suis, ad seruum tuum. Dixitque Rex ad Absalon: Noli fili mi, noli rogare vt veniamus omnes, & grauemus te. Cùm autem cogeret, *&c.*

§. I.

Pastoris optimi gloria non ex tondendis, sed ex pascendis ouibus.

NIl aliud audio de ouibus Absalon, quàm quòd tondebantur. Sic enim inquit: *Factum est autem post tempus biennij, vt tonderentur oues Absalon*; non vt pascerentur, sed vt tonderentur. Solius enim optimi pastoris gloriatio non in vellerum multitudine ablata ouibus, sed in præbitis illis consistit pascuis. Omnium perfectissimum pastorem alloquebatur illa Cant. 1. aiens: *Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie.* Expende illud, *vbi pascas*, non vbi tondeas; & quando in tonsione ouium maior apparet & lucri, & delitiarum causa; ibi enim & pastores conuiuantur, & ditescunt. Cur non magis quærit illa de loco tonsionis, quàm de loco pastionis? Sapientissimè commendatura pastorem, non meminit tonsionem, sed pastionem, ex pascuis enim ouibus datis optimus pastor commendatur. Ad hæc D. Bern. serm. 31. in Cant. fatur: *Etiam nunc describitur hoc loco apparens, tanquam in schemate pastorali, vbi illum sponsa quasi vnum quempiam de pastoribus videtur alloqui, dicens: Indica mihi vbi pascas, vbi cubes in meridie. Bonus pastor, qui animam suam dat pro ouibus suis. Animam pro illis, carnem illis. Illam in pretium, istam in cibum. Res mira, ipse pastor, ipse pascua est.* Conueniant huc stultissimi pastores, qui sui muneris præstantiam ex tonsione, ex vellerum multitudine, ex lucro sibi acquisito metiuntur. Planè optimi gloria pastoris non ex accepto, sed ex dato lucro, vt in suarum ouium pascuam impenderit, & superimpenderit se ipsum. Sic optimus omnium pastor Iesus dedit pro ouibus suis animam suam, insuper & carnem suam pascendam præbuit illis. De quo Ezechiel cap. 34. ait: *Et suscitabo super eas pastorem vnum, qui pascat eas, seruum meum Dauid.* Pastor hic suscitandus intelligitur Christus; sic D. Ambros. epist. 47. & August. lib. de octo quæstionib. quæstione 5. Ipse enim est vnicus pastor, & optimus, cuius illa schemata sunt, nimirum: *Qui pascat eas*; mundiales enim, & stulti pastores hi sunt, qui tondent oues, qui nil magis aspiciunt, quàm tonsuram, cuius ditescant velleribus.

Cant. 1.

Bern.

Ezech. 34.

bus. Bonus ille pastor eò spectat, non vt de tonsis vellera accipiat, sed vt pascuam tribuat. Quid dico, pascuam tribuat? Melius ipse ait apud
Guerric. Guerricum Abb. serm. 1. in Ram. *Ego igitur seruam tibi, inquit Creator homini. Viuere me, vt libet in omni necessitate tua, non modo, vt seruo tuo, sed vt iumento tuo, vt peculio tuo. Si fatigatus es, aut oneratus es, ego te, & onus tuum feram. Si esuris, aut sitis, & ad manum fortè nihil melius habes, nec alter tibi victus æquè sagitarius tibi præstò est: ecce ego paratus immolari, vt carnes meas comedas, & sanguinem bibas, &c.* Proh pastoris optimi exercitium! Quis è mundi pastoribus, hæc præstat ouibus officia? Quis se sic impendit, & superimpendit pro ouibus suis? O quàm sapientius facerent, qui in pastorali munere, magis propria attendunt, quàm ouium lucra, si quantocius à munere illo fugerent. Ioan.
Ioan. 21. 21. commissurus Dominus Petro oues suas, vt pascerentur ab illo, priùs semel, & ter amorem pastoris examinat, dicens: *Petre amas me?* Et cur hæc tam reperita amoris examinatio tunc instituitur? Ait D. Bernard. serm. 76. in Cant. *Non*
Bernard. *otiose toties repetitum est, Petre amas me, in commissione ouium. Ego id significatum puto, ac si dixisset Iesus: Nisi testimonium tibi perhibente conscientia, quòd me ames, & valdè perfectèque ames, hoc est, plusquam tua, plusquam tuos, plusquam te, nequaquam suscipias curam hanc, nec te intromittas de ouibus meis, pro quibus sanguinis vtique meus effusus est. Terribilis sermo, & qui possit impauida quorumuis tyrannorum corda concutere.* Dum propria tua, tuorumque lucra, & te ipsum non postponis Deo pro ouibus pascendis, crede mihi, fuge pastorale munus; ex eo enim nil citius trahes, quàm extremam ruinam.

§. II.

Festa pastorum, & delitiæ armari solent in Dei filium.

Nunquam pastor festiuior, & deliciosior inuenitur, quàm in tondendarum ouium tempore; tunc festa pastorum, tunc cantus, tunc conuiuia. Quæ omnia expectauit Absalon, vt inter illa mortem inferret Amnoni primogenito Dauidis. Sic enim eius tragœdia incipit: *Factum est autem post tempus biennij, vt tonderentur oues Absalon, &c.* Et conuiuia, & cantus, & festa tondentium oues expectat, & inde parat primogenito Dauidis insidias. Heu pastorum tondentium oues delitias, & festa, quando non mortem inferunt Dei vnigenito, & primogenito filio! Crede mihi, vbi rationalium ouium pastores, earum velleribus ditescentes in delitias, & cantus soluuntur, nihil inde citius, quàm mors præparatur Christo. Matth. 27. vbi Christus Do-
Matth. 27. minus cruci destinatur à Pilato, *suscipientes Iesum in prætorium, congregant vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius.* Et cur volens hoc regni sui ludibrium pati Iesus ante crucem, prouidit pro sceptro arundinem accipere? Cur non virgam aliam solidam, sed arundinem tunc temporis in manu ostendit? Vt de arundinibus, & calamis pastores faciunt fistulas pro festis suis, & delitiis suis; sic Dominus prætendens arundinem in manu ad mortem iturus, manifestè ostendebat, vnde illi acerbissima mors veniret. Nimirum à festis, & delitiis, in quibus pastores ouium rationalium amant viuere. Ad hæc dicebat Theodor. habitus in Concil. Ephesino tom. 6. Append. 5. cap. 3. *Desideratis*
Theodor. *audire iucundas vestri pastoris fistulas: pastoris, inquam, quem pastores socij calamis occiderunt.* Ecce à quibus occiditur Dei filius, nimirum à calamis pastorum sociorum, nimirum à cantibus eorum, & delitiis. Et quò non perueniant pastorum gnauitæ, & procuratæ delitiæ? Non mirer, si perueniant ad mortem, & occisionem primogeniti diuini. Exod. 32. *Sedit popu-*
Exod. 32. *lus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere.* quæ conuiuia, & festa, & ludos præcipuè à Leuitis factos putat D. Gregor. 3. Pastor. 20. dicens:
Gregor. *Gulæ deditus Leuitas protinus operis quid sequitur, authoritas diuina testatur, dicens: Sedit populus manducare, & bibere, surrexerunt ludere.* Leuitæ ergo tunc solemnia agitarunt conuiuia, ludis, canticis, choreis. Quid tunc? Ait Ioan. 19. *Cum*
Ioan. 19. *ergo vidissent eum Pontifices, & ministri, clamabant: Crucifige, crucifige.* Qui antiquitus conuiuiis, ludis, & delitiis vacabant pastores populi, vt viderunt filium Dei, statim clamarunt: Crucifige. Vt dicat Rupert. lib. 5. in Ioan. prope fi-
Rupert. nem: *Scelerantius etiam nunc Barabbam latronem, homicidam, seditiosum Deo præferre habetis, qui tunc Deo, qui vos eduxerat de terra Ægypti, vitulum conflatilem prætulistis, tunc ludentes, atque cantantes, nunc tumultuantes, & crucifige, crucifige conclamantes.* Expende illa, *tunc ludentes, atque cantantes, nunc crucifige clamantes,* vt pateat, quò perueniant Sacerdotum, Leuitarumque luxus, & delitiæ, eò enim perueniunt, vt petant mortem Christi filij Dei viui. Qui enim Sacerdotes antiquitus conuiuabantur, ludebant, cantabant, modò crucifixionem Christi clamant. Adstipulatur Chrysostom. orat. in Parasceuem, habita apud Grethserum tom. 2. de cruce: Ait
Chrysost. enim: *Postquam autem viderunt Pontifices, quem sæpe viderant, &c. extulerunt contra ipsum Sodomiticum clamorem, extulerunt, & elati sunt: Tolle, tolle, crucifige eum.* Et meritò Pontificum clamor de crucifigendo Iesu, vocatur clamor Sodomiticus, quia, vt ille oriebatur ex saturitate panis, & carnis luxu.

§. III.

Dum ablatis extrinsecus notis, magis seruatur intrinsecus peccati virus, in maiora mala exurget.

Fallar, si quis extrinsecus magis abrasit vel vmbram odij retenti in corde aduersus fratrem, quàm Absalon. Ipse nec vllum amarum verbum dedit Amnoni, nec per biennium integrum fecit aliquid, quo appareret signum animi irati. Quin potiùs fraterni amoris officia adimplens, vbi ad festum tondendarum ouium suarum accedit, conuiuia parat fratribus. Ait tex. *Et vocauit Absalo omnes filios Regis. Venitque ad Regem, & ait: Ecce tonduntur greges serui tui: veniat, oro, Rex cum seruis suis ad seruum suum, &c. Si non vis venire, veniat, obsecro, nobiscum saltem*

Amnon

Amnon frater meus. Quis officiosior in fratres? Quis omnia externa odij signa magis rasit? Quid ni, inter hæc officia odium euanuit? Vtinam id accideret, sed quo minus extrinsecus apparuit, eo intrinsecus diu conseruatum, nacta occasione, in maius, & irreparabilius exitium pullulauit. Febris, quæ sine externo feruore, viscera depascit, tandem maius detrimentum facit. Ioannes clamabat Matth. 3. de hominum salute appropinquante: (Matth. 3.) *Iam enim securis ad radicem arborum posita est.* Et quando in bonum securis ad radicem arboris ponitur? Nonne prius rami amputantur, & de amputatis ramis fiunt omnia ædificia homini salutaria? In bonis plantis vtilis est ramorum amputatio; in malis autem plantis, dum radix seruetur intrinsecus in terra occulta, nil interest, quod succidas, qui exteriùs videntur, ramos. Maiori enim vi alij de radice celsiores pullulabunt. Sic in peccatis, quæ extrinsecus opera amputantur, retenta in corde malitia, potiùs deseruiunt ad maius incrementum mali. Multus in hæc D. Bern. serm. 2. in Assumpt. (Bern.) Mariæ tandem ait: *Exteriorum, quæ ad modicum valent, nec vnum iota præterit; sed camelum glutit, dum culicem liquat. In corde enim seruus est propriæ voluntatis, cultor auaritiæ, gloriæ cupidus, ambitionis amator, aut hæc omnia, aut singula quæque intus fouet, & mentitur iniquitas sibi. Manet enim superficies, & salua sibi esse omnia arbitratur, cùm sit miserabilis. Nam inuenta occasione, ebullire saniem, quæ latebat in vlcere, & excisam, non extirpatam arborem in syluam pullulare videas densiorem. Quod periculum si volumus deuitare, securim ponamus necessum est ad radices arborum, non ad ramos.* Planè externorum ramorum amputatio parum prodest, dum radix arboris in terra abscondita finitur, quæ amputatis ramis, in syluam densiorem pullulat. Sic peccati radix intrinsecus in corde sita, & ibi fota, eo vehementiùs prosilit in effectus malos, quò minus extrinsecus apparebat eius signum. De extrinsecis enim apparentiis virtutum maiores vires sumit ad mala intrinsecus latens vitium. Spiritus ille immundus, qui ab homine exiuit Luc. 11. eò (Luc. 11.) spectat, vt redeat in domum suam priorem; *Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam, & ornatam. Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* Ecce tibi ex quo inuenitur homo, ille scopis mundatus, & ornatus ad maiora rapitur facinora. Et qualis est illa mundities, & ornatus, qui adeò auget malitiam? Mundities est, eo ornatus extrinsecus, quo homo quæ foris sunt, composita, & munda, & aliquibus virtutum externis actibus ornata exhibet, latens intrinsecus fruens vitium. Mundities hæc, ornatus hic tantum extrinsecus, non mirer, si ad facinorum augmentum proficiat. Ait D. (Bern.) Bern. serm. 2. de Assumpt. Mariæ: *Quid aliud est, quàm fictio execranda, si peccata superficie tenus radas, non intrinsecus eradices? Certus esto, quoniam pullulabit vberiùs, & emundatam, sed vacantem domum cum nequioribus septem, qui eiectus fuerat hostis malignus, intrauit.* Nunquam non ad maiora exuberat malitia, quæ in corde latens, præ se fert extrinsecus quasi ornatum virtutum.

§. IV.

Deplorati est hominis, quòd non vereatur publicè peccare.

QVi secretò posset vindictam de Amnone sumere, maluit publicè perficere facinus. Et tantum affuit, quòd tenebras, & solitudinem quæreret, vt inspectores tragœdiæ fratres vocaret. Ait enim text. *Vocauit Absalon omnes filios Regis,* &c. Heu miseri iuuenis malitiam iam inde deploratam, quæ nec testes veretur tantæ impietatis. Psalm. 6. sapientiùs consulebat peccantes, aiens: *Erubescant, & conturbentur,* &c. Tunc (Psal. 6.) enim non desperata res est, quando homo erubescit peccare, & quærit letebras. Vt dicat D. Greg. PP. in exposit. Psalm. Pœnit. *Nobilis ani-* (Greg. PP.) *ma, si quas aliquando peccati notas admiserit, verecundiam tamen à se funditus non repellit. Nam & illud verum est apertæ desperationis indicium, si verecundia non sequitur peccatum.* Nunquam magis deploratus peccator ostenditur, quàm vbi abiecit peccandi verecundiam. Ille adhuc spem nutrit salutis, qui peccati veretur publicum. Quis nesciat Dauidis facinora? Is 2. Regum 11. adulterium commisit, ex quo processit ad homicidium innocentissimi, & validissimi militis sui Vriæ. Sic enim iubebat: *Ponite Vriam ex aduer-* (2. Reg. 11.) *so belli, vbi fortissimum est prælium; & derelinquite eum, vt percussus intereat.* Quantum hoc nefas Regis aduersùs fidelem militem? Et vxorem eius fœdauit, insuper & illius insidiatur vitæ. Sed habet aliqualem excusationem delicti, quod ad illud raptus fuit peccati verecundia, qua latebras quærebat, ne in lucem eius peccata venirent. Ait D. Ambros. in Apocal. 2. cap. 6. *Et hic non-* (Ambros.) *nulla est peccati verecundia, & pudor culpæ, quòd latebram quæsiuit erroris, & iniustæ necis, nec authoritatem sibi iure regiæ potestatis assumpsit, sed inuidiam declinauit. Culpam fateor, sed tolerabilior est, quæ premitur verecundia, quam quæ insolentia prædicatur.* Inde culpæ spes remedij datur, & veniæ, quòd non lucem amauit, sed latebras; quòd verecundiam seruauit.

§. V.

Grauissima pœna parentis, quod sub eius conspectu filij interimantur.

NOn solùm Absalon nitebatur Amnonem interficere, sed & tantum facinus volebat aggredi in conspectu patris. Sic enim ait: *Veniat, oro, Rex cum seruis suis ad seruum tuum,* &c. Volebat, inquam, in ipsius Regis, fratrumque omnium oculis Amnonem interficere, vt reipsa exprobraret Regi iniustitiam in eo non vindicando flagitio. Sic Salianus noster, ibi. Et quàm durior, & acerbior erat exprobratio Regi, quæ ipsa filij interemptione fiebat in conspectu patris? Fallar, si quid durius parenti posset excogitari. Nota est historia 2. Machab. 7. vbi septem præstantes iuuenes in matris oculis ab Antiocho tyranno trucidantur. *Nouissimè autem post filios mater con-* (2. Mach. 7.) *sumpta est.* Prius filij in conspectu matris interficiebantur; & quanto id tormento matris? Solus omnium tyrannorum maximus poterat tan-

eum tormentum excogitare. Vt dicat Egesippus *Egesipp.* lib. 5. cap. 22. *Spectauit pia mater morientes filios, & supra suorum se volutans sanguinem, vidit complectentes se inuicem fratres. Inuenit hoc Antiochus Persica immanitate. Apud ipsos enim nouorum sunt commenta suppliciorum.* Solùm qui immanitate sunt insignes, & quorum est noua & inaudita suppliciorum genera excogitare, hoc potuerunt inuenire, quòd filij perimantur in oculis patris. Babylonius Rex post captam Ierosolymam 4. Reg. 15. maximè iratus in periurum Se- *4. Reg. 25.* deciam; *Filios Sedeciæ occidit coram eo, & oculos eius effodit.* Non occidit rebellem sibi infensissimum, sed coram eo innocentes filios occidere maluit. Et cur non magis illum occidit? Hoc ad summum dolorem patris sufficiebat, quòd coram illo filios occidissent. Ait Abulens. ibi *Abulens.* quæst. 7. *Vt nimis doleret, occidit filios eius coram eo,* &c. *Quia volebat nimis affligere Sedeciam, & hoc maximè faceret, occidendo filios eius coram eo.* Aliquid morte acerbius quærens, quo affligeret Sedeciam, nil aliud inuenit, quàm si occiderentur filij eius coram illo. Qui enim pater tam funestum spectaculum vidit oculis suis, nimirum interemptionem filiorum, adeò dolet, vt propriam mortem non dolori, sed voluptati ducat. Vt dicat Matathias necandus iam post filios *Egesipp.* apud Egesipp. lib. 5. cap. 22. *Festina carnifex dum cruentum sanguine filiorum gladium geris, percute patrem, vt vulnus refrigeret. Hoc solum morituro medicamentum est: hoc solum non sentitur ictus mucronis, dolor vulneris.* Sic interemptio filiorum coram patre facta, patri omnem propriæ mortis sensum absumit. Super omnia enim intolerabile est parentibus præ oculis habere mortem filij. *Thren. 2.* Thren. 2. *Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum, & vinum? Cùm deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis, cùm exhalarent animas suas in sinu matrum suarum.* Circa quæ Rupert. lib. 1. in *Ruper.* Hierem. cap. 47. *Quod humanitati visu intolerabile erat, in sinu matrum suarum à siccis vberibus decidentes animas suas exhalabant.*

2. Reg. 13. Feceratque Absalon conuiuium, quasi conuiuium Regis. Præceperat autem Absalon pueris suis, dicens: Obseruate, cùm temulentus fuerit Amnon vino, & dixero vobis: Percutite eum, & interficite, nolite timere, ego enim sum, qui præcipio vobis; roboramini, & estote viri fortes. Fecerunt ergo pueri Absalon, &c.

§. VI.

Qualia sumit peccator arma aduersùs Deum, talia opponit Deus, vt illum perdat.

EXpende, quid prouideatur, vt Amnon perdatur, nimirum conuiuium, cùm dicat: *Feceratque Absalon conuiuium, quasi conuiuium Regis,* &c. Et cur permittit Deus conuiuium strui ad Amnonem perdendum? Abner, & Amasa per osculum pacis perempti fuerunt à Ioab, vt habes 2. Reg. 3. & 20. Cur similiter Amnon non interimitur per pacis osculum? Cur ad hunc interficiendum magis conuiuium paratur? Aggressus fuerat Amnon stupri facinus per escas, dum cibos sibi à Thamare inferri mandat, & sub cibi capiendi specie totum illud nefas operatur. Qui autem sub cibi specie in Deum armatur, meritò à Deo illa eadem cibi species illi opponitur, vt perdatur. iuxta quod dicebat Apocal. 18. *In poculo, quo miscuit, miscete illi duplum.* Sic Deus *Apoc. 18.* solet rebellibus suis eadem opponere ad perditionem, quæ illi pararunt ad peccatum. Cant. 1. dicebat Dominus: *Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te, amica mea.* Quibus Deus *Cant. 1.* ostenditur vsus fuisse equitatibus, vt perderet Pharaonem. Et quando vel solo spiritu oris sui posset impium Regem funditus perdere: cur maluit illi obiicere equitatus, & equitum armatas phalanges? Iunxerat ipse Pharao aduersùs Deum currus, equites conuocauerat, & illis medius ibat vt Israëlis populo inferret damnum. Quid tunc Deus? Similes illi obiicit Equitum apparatus, vt per quæ putabat Deum offendere, per similia perdatur. Ait Nissen. homil. 3. in Cant. *Est autem perspicuum, quòd prout fuerit instructa* *Nissen.* *acies aduersariorum, verus Imperator exercitus suas armat copias. Erat ergo quædam virtus, non cadens sub aspectum, quæ Ægyptus afferebat exitium, per miracula, quæ fiebant in mari, quam verbum nominauit equos.* Per Equites rebellanti aduersùs Deum Equites præparantur, per quos miserè cadat. Prout enim instructa est aduersariorum acies, Deus suas copias armat, quæ perdant aduersarios. Rex Syriæ vt offenderet Elisæum 4. Reg. 3. *Misit illuc equos, & robur exer-* *4. Reg. 3.* *citus,* quibus visis turbatus puer Elisæi clamabat; *& aperuit Dominus oculos pueri, & vidit, & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu Elisæi.* Vt aduersarij veniebant in equis, sic Deus aduersùs illos & equos parabat. Nota est historia Heliodori, qui mandato Antiochi venit Ierosolymam 2. Machab. 3. vt aurum in templo asseruatum raperet. Cùm autem iam iam rapturus accederet: *Apparuit autem illis* *2. Mach. 3.* *equus terribilem habens sessorem, optimis operimentis adornatus: isque cum impetu Heliodoro priores calces elisit, qui autem ei sedebat, videbatur arma habere aurea.* Ecce tibi aureus Eques opponitur Heliodoro, vt hominem perdat. Et cur ad hominem perdendum aureus Eques apparet? Cur non magis niger? Apocal. 6. vbi mala inferuntur mundo, ait: *Ecce equus niger, & qui* *Apoc 6.* *sedebat super illum,* &c. *Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum nomen illi mors.* Sic equites illaturi aut famem, aut mortem mundi in nigris, aut pallidis equis apparent. Cur Heliodoro mortem illaturus Eques non niger, nec pallidus, sed totus aureus apparet? Deum offendenti per aurum de templo auferendum meritò obiicitur Eques aureus, qui illum perdat. Pro vt enim est instructa aduersariorum acies contra Deum, & Deus suas copias armat, vt illi perdantur.

§. VII.

In re virtutis excessus nimius damnosissimus est.

ECce tibi quò perueniat Absalonis furor in fratrem, ait enim: *Cùm temulentus fuerit Amnon vino, percutite, eum, & interficite.* Et vnde tantus furor ortum habuit? Ex affectu castitatis fraternæ. Sic in virtutum affectibus per excessum, grauiùs erratur. Ait D. Ambros. in Psalm. 57. *Filiorum Dauid alter ad incestum accensus de germanitatis affectu, alter ad parricidium armatus est studio castitatis.* De bonis affectibus ad enormia venerunt mala, quia medium nescierunt seruare, sed vel nimis dilexit Amnon sororem, vel nimis dilexit Absalon castitatem. Vel in re virtutis nimietas nunquam non exitialis. Monebat Paul. ad Roman. 12. *Non superbè sapere, sed sapere ad sobrietatem.* Nec in sapientia vltra medietatis, hoc est, sobrietatis metam prosiliendum est, ni velis perire ex superabundantia. Circa quæ dicebat Cellensis Abbas lib. de Pan. cap. 5. *Periculosior est superfluitas, quàm parcitas; nimietas, quàm raritas: & quandoque grauius ægrotatur ex superabundantia, quàm ex inopia: faciliusque vacua corpora replentur, quàm exinaniuntur. Neutrum tamen bonum, neque nimia repletio, neque immoderata exinanitio. Quod autem temperatum est, id sanum, id sine dubio laudabile est.* Fugienda est nimietas etiam in re virtutum moralium, vt ex qua grauissima soleant oriri mala.

Ambr.

Rom. 12.

Abb. Cel.

§. VIII.

Peccatorum confessio salutaris.

QVæ Absalon cogitauit aduersùs Amnonem, feliciter peracta sunt; dicit enim text. *Fecerunt ergo pueri Absalon aduersùs Amnon, sicut præceperat eis Absalon,* &c. Non sic peracta sunt, quæ aduersùs Dauidem ipse Absalon cogitauit; cogitauit enim eum regno spoliare, imò & perimere, & minimè id perficere valuit. Et quod miror magis, est, quòd cùm rebellio Absalonis in Dauidem permissa à Deo fuerit in pœnam adulterij à Dauide commissi, nilominus Absalon minimè in Dauidem præualuit. Et cur Absalon magis valuit aduersùs Amnonem incestũ, quàm aduersùs Dauidem adulterum? Amnon incestum commisit, quem nunquam dicitur confessus fuisse; Dauid autem etsi adulterauit, tamen coram Deo confessus est suum peccatum, quo minimè illum perdere Absalon valuit. Ait Rupert. lib. 5. in lib. Reg. cap. 1. *Regnum Dauidi neque auferre Absalon, neque scindere potuit Siba, quia videlicet, quod habuisti apud te, hoc ille apud se non habebat. Minus peccauerat Dauid, & ipsum peccatum à se excutiebat, accusabat, annuntiabat.* Amnon apud se retinuit peccatum, minimè illud confessus est; Dauid autem non apud se retinuit, sed à se excussit confessione peccatum; ideo hic non potuit ab hoste perimi, ille miserè fuit necatus. Cur non triumphet, qui peccata confitetur? Cur non pereat, qui peccatum apud se habet, nec illud per confessionem abiicit? Hinc 3.

Rupert.

Reg. 11. ait Dominus Salomoni: *Quia habuisti hoc apud te, & non custodisti pactum meum, & præcepta mea, quæ mandaui tibi, disrumpens scindam regnum tuum,* &c. Ecce vnde oriatur Salomonici regni perditio, nimirum ait, *quia habuisti hoc apud te*; non enim per confessionem excusserat peccatum, sed illud apud se retinebat, & inde in tantam perditionem deuenit. Ait Rupert. lib. 5. in lib. Reg. cap. 1. *Quia habuisti hoc apud te. Cui sic dicitur, palam est, quòd peccatum suum necdum confiteatur. Nam apud se habet, qui quod fecit, non displicet. Idcirco disrumpens, ait: Scindam regnum tuum, subauditur, quod penè contigit patri tuo, nisi quia iniquitatem suam annuntiauit.* Caue homo apud te retinere peccatum, sed magis illud per confessionem annuntia, & à te abiice, vt sic possis salutem adipisci.

3. Reg. 11.

Rupert.

2. *Regum* 13. Fama peruenit ad Dauid, dicens: Percussit Absalon omnes filios Regis, & non remansit ex eis saltem vnus. Surrexit itaque Rex, & scidit vestimenta sua, & cecidit super terram; & omnes serui illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua. Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris Dauid, dixit: Ne æstimet dominus meus Rex quòd omnes pueri filij Regis occisi sint: Amnon solus, &c.

§. IX.

In charioribus animi pignoribus pœnæ peccatori debitæ fundari solent.

NOn vnus, sed omnes filij Dauidis dicuntur occisi; quippe ait: *Fama peruenit ad Dauid, dicens: Percussit Absalon omnes filios Regis.* Pertinebat enim hæc fama, diuino consilio, & iudicio, ad maius supplicium Dauid, vt indulgentissimus erat filiorum amator, in ipsorum filiorum clade tormentum haberet. Sic à Deo solent pœnæ peccatoribus prouideri, in illis rebus, quæ magis eis cordi fuerunt. Castigaturus Ægyptios multis plagis, inde incipit Exod 7. *Eleuans virgam percussit aquam fluminis coram Pharaone, & seruis eius, quæ versa est in sanguinem.* In fluminis aquis fundat Ægyptiorum supplicium, & tormentum. Et cur in fluminis aquis? Erat flumen Ægyptiis in summa æstimatione, & veneratione, adeò vt illi diuinos honores impenderent. Et ideo meritò in eo fundabatur maximum eorum tormentum. Ait D. Machar. orat. in Exalt. sanctæ Crucis apud Grethserum tom. 2. *Primum autem per aquas puniuit Deus Ægyptios, tum quia eximio cultu aquam venerabantur, rati eam esse omnium rerum principium; tunc quia fluuio illo valde gloriabantur, eumque Deum quemdam esse arbitrabantur.* Quia fluuius ille maximè erat cordi Ægyptiis, à quibus valde æstimabatur, imò

Exod. 7.

Machar.

imò & colebatur; in illo exercetur plaga prima. Consueuit enim Deus in charioribus animi pignoribus fundare pœnam, qua peccatores affligat. Post Ieroboami idololatriam 3. Reg. 14. (3.Reg.14.) ait: *In illo tempore ægrotauit Abia filius Ierobeam.* Pater in delitiis est, & filius primogenitus ægrotat vsque ad mortem. Et cur ægrotat tanti impij filius? Adueniens iam Ieroboami supplicium in charissimorum clade eius pœna magis acuitur. (Carthus.) Ait Carthus. ibi: *Quamuis ægrotatio illa ex naturalibus potuit causis procedere; ex diuina tamen prouidentia, cui naturalia cuncta subduntur, principaliter venit, vt impius Rex ex ægrotatione, & obitu primogeniti, charierisque filij sui grauiter affligeretur.* Ecce tibi charioris pignoris clades instruitur ad supplicium hominis impij. Solet enim Dominus istis fundare supplicium in iis, quæ illis magis cordi sunt. Quod fatebantur illi (Isai.64.) Isaiæ cap. 64. dicentes: *Omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinas.* Equidem quæ magis in æstimatione sunt, & in desiderio, vertuntur in dolorem impiis.

§. X.

Præstet in se Princeps, quidquid vult à subditis præstari.

QVod factum est à Dauide, simul ab omnibus seruis eius perficitur, dicente textu: *Surrexit itaque Rex, & excidit vestimenta sua, & cecidit super terram; & omnes serui illius, qui assistebant ei, sciderunt vestimenta sua.* Quod fecit Rex, simul omnes subditi fecerunt. Hoc itaque faciat Princeps in se, quod vult fieri à subditis. Nunquam enim subditi scissis vestibus ambularent, nisi priùs ipsas in se scissas ostenderet David. Ex quo sapienter dicebat D. Leo in 1. epi- (Leo.) stol. decretali: *Totius familiæ domini status & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore, non inueniatur in capite.* Qui caput est mystici corporis in se præostendat, quidquid in inferioribus membris esse amat, nisi velit perire totum dominicæ familiæ statum. Luc. 22. dicebat Dominus (Luc.22.) Petro: *Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum. Ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua.* Cùm dicantur omnes discipuli peti à Satana, pro vno Petro asserit Iesus se rogasse. Et cur non pro omnibus, sed pro vno Petro rogat? Vt Petrus caput omnium erat, sic quod ille haberet virtutis, facile cæteri in se reciperent. Ait Diuus Leo sermone 2. de Diuo Petro fatus: (Leo.) *Quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere, & tamen specialis à Domino Petri suscipitur cura; & pro fide Petri propriè supplicatur; tanquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit.* In Principis vita composita, satis prouisum est subditorum motibus, vt inueniantur in virtutibus constantes. Hinc boni Principes nihil magis curarunt, quàm leges subditis impositas ipsi seruare, vt inde ad subditos transiret obseruatio. Vbi Deus populo suo manna præstitit, sex diebus pluebat illo; septima autem die nec minutum mannæ cadebat, (Exod.16.) dicit enim text. Exod. 16. *Die autem septima, Sabbatum est Domini, idcirco non inuenietur.* Et cur die Sabbati noluit Dominus mittere manna? Præceperat ipse Sabbati requiem, cuius obseruationem in se ostendens abstinebat illa die à pluuia mannæ. Theodor. ibi quæst. 31. (Theodor.) *Cùm hominibus lege præcepisset quiescere die Sabbati, docuit illos ipso facto seruare præceptum.* O quàm seruantur à subditis, quæ in Principibus virtutes videntur! Sic Luc. 2. (Luc.2.) *Tulerunt Iesum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino; sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum, &c.* Suffecisset, quòd diceretur puer Iesus oblatus Domino, quid necessum fuit addere illud de lege præcipiente? Nonne ille immunis erat ab illa lege? Fateor, immunis erat, sed quia ipse talem condiderat legem, illam in se implere voluit, vt sic libentiùs arriperetur à subditis eius custodia. Ait D. Cyril. (Cyril. Hier.) Hierosol. orat. de occursu Domini, fatus: *Hodie, qui Moysi olim, non absque maiestate legem in monte Sina tradiderat, sub lege factus, legem implet.* Non aliter citius subditi accipiunt in se leges, quàm vbi eas à Principibus vident adimpleri.

§. XI.

Prudentis est non exaggerare, sed minuere iniuriarum illatarum mala.

COmpone rumorem famæ, & Ionadabi prudentiam. Rumor dicebat: *Percussit Absalon omnes filios Regis, & non remansit ex eis saltem vnus.* Quanta hæc mali exaggeratio? Ad solum strictum gladium visum iam vniuersi Dauidis creduntur occisi, & dicuntur. Sic in ore vulgi crescunt iniuriæ. *Respondens autem Ionadab filius Semmaa fratris David, dixit: Ne æstimet dominus meus Rex, quòd omnes pueri filij Regis occisi sunt, &c.* Non immeritò Ionadab dicitur suprà prudens vir, in hoc enim maximè ostendit prudentiam suam, vt qui diminutionem velit persuadere acceptæ iniuriæ. Nunquam summum malum à viro prudente credendum est, sed semper æstimãda in illo multa, quæ minuant. Marc. 7. dicebat seuerus Dominus Chananææ: (Marc.7.) *Non est bonum sumere panem filiorum, & mittere canibus. At illa respondit, & dixit illi: Vtique Domine, nam & catelli comedunt de micis.* Iesus canem vocat, illa autem quasi alludens ad Iesu dictum, non canem dicit, sed catellam. Et quando manifestissimè vocaris, cur tu non refers nomen canis, sed apponis nomen catellæ? Prudens fœmina, & omni laude dignissima in aspero, & iniurioso verbo quæ sicut diminutiuum, vt doceat, quàm sint quærenda in acceptis iniuriis, quæ diminuant. Ait D. Hilar. canon. 15. in Matth. (Hilar.) *Chananæa iam ipsa per fidem salua, & interioris certa mysterij respondit, micis, quæ de mensa exciderint, pasci catellos, canum opprobrio iam sub blandimento diminutiui nominis mitigato.* Quid pulchrius? Opprobrium canum sibi illatum mitigabat per blandimentum diminutiui nominis. Prudentissimum enim est, audita probra non exaggerare, sed minuere David 1. Reg. 17. dum in arenam descendit aduersùs Israëlis hostem Goliath, dicebat illi: (1.Reg.17.) *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israël, quibus exprobrasti hodie.* Et meritò notat ibi Abulensis, quòd David illius diei probra à Philisthæo iactata meminerit, vt illi ea obiiciat, cùm ille non solùm ea die, sed quadraginta diebus antecedentibus,

dentibus, non ceſſauerit manè, & veſpere exprobrare Iſraëlitis. Ait enim textus ibi: *Procedebat verò Philiſthæus manè, & veſpere, & ſtabat quadraginta diebus.* Et quando toto quadraginta dierum ſpatio ſtabat Philiſthæus probra iaciens in Iſraël, cur Dauid ſola vnius diei probra illi obiicit? Cur non dixit, quibus quadraginta diebus exprobraſti; ſed maluit dicere, quibus exprobraſti hodie? Prudentiſſimus iuuenis is eſt, qui probrorum acerbitatem non exaggeret, ſed minuat.

2. *Reg.* 13. Dixit autem Ionadab ad Regem: Ecce filij Regis adſunt; iuxta verbum ſerui tui, ſic factum eſt. Cumque ceſſaſſet loqui; apparuerunt & filij Regis: & intrantes leuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt. Sed & Rex, & omnes ſerui eius fleuerunt ploratu magno nimis. Porrò Abſalon fugiens abiit ad Tholomai filium Ammiud Regem Geſſur, &c.

§. XII.

In vnius innocentis vindicta ſolet tota regni vniuerſitas flagellari à Deo.

EXpende quot immerentium lachrymis vindicatur Thamaris opprobrium. Dicit enim, *Apparuerunt, & filij Regis: & intrantes leuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt. Sed & Rex, & omnes ſerui eius fleuerunt*, &c. Perierit Amnon, qui malum intulerat: at cæteri omnes filij Regis, & Rex ipſe, & ſerui eius, & tota Dauidis aula, quid fecit, vt tot lachrymis deberet impleri? Potuit ſanè Amnon caſtigari ſine vllo fratrum, aut aulicorum dolore; cur permiſſa à Deo eius caſtigatio eſt, eo modo, quo tot principibus, tot aulicis, tot viris & metum, & dolorem inferret? Non eſt nouum hoc apud Deum, qui vt iniuriam innocenti illatam vindicet, ſolet affligere vel integram prouinciam, vel mundum vniuerſum. Innocentiſſimus Ioſeph à fratribus venditus, in Ægyptum deductus eſt; vbi adulterij falsò accuſatus in carcerem coniicitur, inde ad regnum exaltatur, & illi traduntur totius Ægypti ſceptra. Quid tunc? Ait Geneſ. 41. *Cœperunt venire ſeptem anni inopiæ, quos prædixerat Ioſeph, & in vniuerſo orbe fames præualuit*, &c. Ecce tibi fames à Deo toti orbi immittitur, vt affligatur ſub ea. Et cur hæc clades immittitur orbi? Vt fame coacti Ioſephi fratres in Ægyptum pro pane venirent, & ibi affligerentur, & caſtigarentur in vindictam iniuriæ illatæ Ioſeph. Sic vt vindicet culpam in Ioſeph commiſſam, non dubitat Deus vel totum mundum tradere famis tormentis. Ait Imperfect. homil. 25. in Matth. *Qui Ioſeph quaſi maledicus in carcere fuerat, quaſi Propheta eductus eſt. In vnius pueri vindicta totus mundus fame flagellatus eſt.* Eò ſpectabat tota illa famis afflictio immiſſa orbi, vt nimirum de iniuria Ioſepho illata vindicta ſumeretur. Sic Deus non dubitat & populos, & prouincias, & regna affligere, vt ſumat vindictam de iniuria illata vni innocenti. Oſeas cap. 1. iuxta Dei præceptum accepit vxorem fornicariam, de qua ait textus: *Concepit, & peperit ei filium. Et dixit Dominus ad eum: Voca nomen eius Iezrael: quoniam adhuc & modicum, & viſitabo ſanguinem Iezrael ſuper domum Iehu. Et quieſcere faciam regnum domus Iſraël. Et in illo die conteram arcum Iſraël in valle Iezrael.* Nomine Iezraël intelligitur Naboth Iezraelites, qui occiſus eſt ab Achabo Rege, & vxore eius Iezabele, in cuius occiſionis vindictam ſeſe modò Dominus accingit. Sic Rupert. & D. Cyril. Alexand. ibi. Et in vnius Nabothis vindicta dicitur domus Iehu peritura, & Iſraëlis potentia confringenda. Sed perierint Achab, & Iezabel, à quibus Naboth interfectus fuit; domus Iehu cur pereat, & cur pereat Iſraël in Nabothis vindicta? Nonne Iehu percuſſit Achabum, & Iezabelem Nabothis interfectores? Cur ergo ipſe pereat in eius vindicta? Vt vindicaretur Naboth, occidendus erat Achab per Iehu; qui dum Achab occidit, culpam incurrit, ob quam ipſe perdendus ſit, cum toto regno Iſraëlita. Quam totam Iehu, & Iſraëlis cladem glutit Deus, dummodo de iniuria Nabothi illata vindictam ſumat. Ait ibi D. Cyrill. Alexand. *Naſcitur Propheta puerulus, cui nomen inditur Iezrael, veluti Deo commiſſum in Naboth peccatum recordante. Viro namque iuſto, & religioſo trucidato, quomodo iuſtorum tutor, & patronus quieuiſſet? Contriturum igitur promittit arcum Iſrael in valle Iezrael. Victa enim ſunt ab Azaele, & Ader tribus Iſraël.* Non potuit Deus obliuiſci iniuriæ illatæ viro iuſto, ſed magis exarſit in eius vindictam; & quia in illius vindictæ executione, non ſolùm iniuriatores erant interficiendi, ſed & inde occaſionem habitura erat, & Iehu, & Iſraëlis perditio, omnes has clades vorat Deus, & permittit, non veritus perdere regnum integrum, dum vnus vindicetur innocens.

Geneſ. 41.

Imperfect.

Oſea 1.

Cyril. Alex.

§. XIII.

Exitiale eſt homini, quod in proximi clade, non quod luctuoſum, ſed quod lucroſum, aſpicias.

HOc maximè ſaluti horum Principum tribuo, quòd fratrum maiorum natu & facinus, & funus luctu, & lachrymis proſequuntur. Ait text. *Apparuerunt filij Regis, & intrantes leuauerunt vocem ſuam, & fleuerunt.* In maiorum natu fratrum perditione reliqui omnes Principes remanentes multo ſeſe macerant luctu, & lachrymis. Nullus eſt, qui lætus reſpiciat hæreditatem; nullus, qui meminerit ad ſe iam immediatiùs venire regnum. Heu quàm alia eſt conditio mundialium hominum, qui in fratrum cladibus, minimè cladem attendunt, vt caueant, ſed magis inde lætantur, tanquam ad hæreditatem venientes. Planè vt illud eſt bonarum mentium, ſic hoc ad illos pertinet, qui ſub ingenti Dei ſupplicio pereunt. Hos pulchrè deſcribit D. Cyprian. epiſt. ad Demetr. aiens: *Fugientes morientium funera, & appetentes ſpolia mortuorum. Tantis cladium* Cyprian.

terror dare non potest innocentiæ disciplinam; & inter populum frequenti strage morientem, nemo considerat se esse mortalem. Passim discurritur, rapitur, &c. Sic deplorati homines de fratrum cladibus non vitæ disciplinam, sed auaritiæ augmentum capiunt. De his Oseas cap. 5.
Osee 5. *Ephraim in desolatione erit in die correptionis*, &c. *Facti sunt Principes Iuda quasi assumentes terminum, super eos effundam quasi aquam iram meam.* Sub nomine Ephraim ostenduntur decem tribus Israël, quæ hostes passæ in magna desolatione erant, & captiuæ ducebantur. Interea tribus Iuda in suis permanebat, sed maximam Dei iram in se sollicitabat. Et quale erat peccatum Iudæ, quo tunc sollicitabat iram Dei? Id exprimunt illa verba: *Principes Iuda facti sunt quasi assumentes terminos*; quippe dum frater Israël percutiebatur ab hoste, & ducebatur captiuus, Iudas non cauebat in fratris calamitate, nec curabat illam deflere, quin potiùs totus erat intentus eo, vt latiores faceret suos terminos. Iam alienus erat à luctu in fratris calamitate, quòd potiùs lætaretur videns inde suos terminos, suamque substantiam maximè crescere. quod crimen nulla supplicia non meretur. Ad hæc Ruffinus ibi:
Ruffin. *Ideo mergetur inundatione pœnarum, quia cùm inter cætera beneficia, hæc quoque clementia Dei illi præstiterit, vt timori eius, & emendationi Ephraim impenderetur exitium: ille est eo abusus ad incrementa petulantiæ, germanique sibi credidit non exempla prouisa, sed prædia contributa. Et grauiter se Deus commendat offensum, quòd nihil compunctionis de fraterna damnatione susceperit, sed remanens Iudas lætatus fines suos quacumque occasione proferri.* Et cur non pereat, qui in fratris, proximive ruina nihil, quod lugeat, nihil, quod caueat, attendit, sed sola inde sibi orta lucra spectat. Et illa maximè sunt expendenda perituri signa, nimirum: *Germani credidit non sibi exempla prouisa, sed prædia attributa.* Sic sic deploratæ mentes in parentum, fratrumve cladibus, nihil aliud citius vident, quàm hæreditatem ad se venientem.

§. XIV.

Castitatis vindex, validissimus pro victorijs reportandis.

ILlud mirandum, quòd inter tot Principes Amnonis fratres, & inter tot eorum seruos, sic Absalon peragat suum facinus, interficiens Amnonem, vt liber euadat. Quippe ait textus: *Porrò Absalon fugiens abijt*, &c. Nec Absalon, nec vllus eius seruus periclitatus est in facinore illo, quo filius primogenitus Regis perimebatur coram fratribus, & coram multis eorum famulis. Quin potiùs inter omnes cum seruis suis Absalon liber, & immunis euasit, Nec miror, quando ille pugnauit pro castitate sororis vindicanda. Sunt equidem castitatis vindices ad victorias obtinendas præstantes. Quintilianus declamat. 3. vbi militem à tribuno turpiter appetitum depingit, ait:
Quintil. *Ad primum statim obscœnæ libidinis sermonem, non aliter, quàm si in hostem classicum cecinisset, gladium illum, quem à te pro pudicitia nostrarum coniugum acceperat, per pollutæ infandi corruptoris exegit, & in latus vltra pectora. Si omnes milites tales habemus Mari, vicimus.* Sic maximus Hispanorum orator Mario Imperatori persuadet victoriam esse in vindicibus castitatis. Vix est hostis, qui timeatur, vbi est integer castitatis status. Pergami Episcopo dicebat Dominus Apocal. 2. *Habeo aduersus te pauca; quia habes* *Apoc. 2.* *illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandala coram filijs Israel, edere, & fornicari.* Ecce vbi viget aduersarius, nimirum vbi iuxta Balaami consilium pudicitia fidelium expugnatur. Docuerat enim Balaam triumphos Israëlitarum cum pudicitia stare, sine illa perdi, vt sic nil magis curaretur à Rege Balac, quàm illos ad impudicos affectus pertrahere. Dum enim pudici, & casti perseuerabant, futuri erant victores omnium nationum. Pro quo ait Origen. homil. 20. in Numer. *Ex hoc ergo apparet, quòd* *Orig.* *nequitia vsus sit Balaam, & consilium dederit Regi, talia quædam dicens ad eum: Populus hic non proprijs viribus, sed Deum colendo vincit, & pudicitiam conseruando. Si vis eum vincere, prius eius pudicitiam deiice, & sponte vincentur.* Ibi arma fidelium cadunt, vbi pudicitia cadit. Hæc si steterit, non erit hostis, qui non rideatur. Hinc Iudith dum se armat aduersùs Holophernem cap. 9. ait: *Domine Deus patris mei Simeon,* *Iudith 9.* *qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum qui violatores steterunt in coinquinatione sua, & denudauerunt femur virginis in coinquinationem*, &c. Equidem multis antiquis Patribus datus fuerat à Deo gladius, quòd de hostibus triumpharent. Datus enim fuit Abrahamo, quando quinque Reges peremit. Datus Iesu Naue, Gedeoni, Iephthe, & alijs. Cur Iudith illis prætermissis solum meminit gladium, quo Simeon stuprum Dinæ vindicauit? Equidem prudens fœmina ad victorias nullum præstantiorem gladium putauit, quàm illum, qui steterat pro castitate. De Romanorum victorijs locutus Quintilian. declam. 3. *Si verè æstimemus Imperium Ro-* *Quintil.* *manum ad hanc diem militari disciplina stetit. Non enim nobis aut multitudo maior est, quàm cæteris gentibus, aut vehementiora corpora, quàm vel his, ecce Cimbris, aut maiores opes, quàm locupletissimis regnis, aut mortis contemptus facilior, quàm plerisque barbaris. Principes nos facit seueritas institutorum*, &c. *Itaque plura penè moribus, quàm viribus vicimus, cùm captiuæ quoque sanctè habebantur*, &c. Sapientissimè nullis alijs, nisi castis moribus tribuit victorias Romanorum, à quibus vel captiuæ puellæ sanctè habebantur.

§. XV.

Nullius temporalis boni reuerentia seruatur, vbi pudicitia vindicatur.

ILlud maximè in hac clade notandum, nimirum quod attinet ad dolorem Dauidis, de quo ait: *Sed & Rex, & omnes serui eius, fleuerunt ploratu magno nimis.* Nimis equidem dolebat pater, & flebat tam pro filio occiso, quàm pro occisore, vt ait Procopius, & Theodoretus. Et mirabar, quòd Absalon non magis veritus esset tantum dolorem inferre patri? Nonne agnoscebat Dauidem indulgentissimum in filios, præsertim in natu maximum? Cur ergo non magis ve-

retur doloribus configere patrem? Audio in vindicanda pudicitia nullius reuerentiam seruati. Quintil. in Declam. 3. ait: *Quid ego Virginium narrem, qui filia virginitatem, qua sola poterat, morte defendit, raptumque de proximo ferrum non recusanti puella immersit? Diuisit illi solum Appium, quem tamen populus Romanus successione à patribus, ea prope ciuili bello persecutus in vincula duci coegit: neque vlla res tunc magis indignationem plebis commouit, quàm quod pudicitiam auferre tentauerat filia militis.* Ecce tibi vt virginis corruptorem insequebatur populus Romanus, vel *secessione à patribus*; vix enim vlla seruatur reuerentia temporalis, vbi pudicitia venit vindicanda. Simeon, & Leui filij Iacob Sichimorum Principes sororis suæ stupratores occiderunt, quo non parum dolorem, & periculum patri ingenerarunt. Quibus Iacob dolens ait Genes. 34. *Turbastis me, & odiosum fecistis me Chananais, & Pherezais habitatoribus terra huius. Nos pauci sumus, illi congregati percutient me, & delebor ego, & domus mea.* Sic bonus pater sibi mala imminentia ex facinore filiorum exaggerat. Et cur filij non magis veriti sunt tantum periculum, tantumque dolorem ingenerari patri? Cur non magis eius consilium expectarunt? Cur eius pietatem tanto affecerunt dolore, cùm inscioillo aggressi sunt tantum facinus? Ipsi pro se responderunt ibi: *Nunquid vt scorto abuti debuere sorore nostra?* Et quidem vbi læsæ pudicitiæ vindicta sumenda erat, putant non attendenda vel tanti parentis placita. Et ait D. Ambros. lib. de Bened. Patriarch. cap. 3. *Illi causas doloris sui prastiterant patri, asserentes se in illa licet ætate iuuenili vindices læsa fuisse pietatis, & violata castitatis vltores. Quod vtique sanctus condemnare non poterat, quia non passi sunt inultam sororem suam loco esse meretricis.* Vbi afferitur zelus seruandæ castitatis, non mireris, quòd non seruetur respectus temporalis, vel ad patres.

Quintil.

Genes. 34.

Ambrof.

§. XVI.

Filijs Dei illata mala inde contemnenda, quia finem habent.

POst triennij exilium ait textus: *Cessauit Rex Dauid persequi Absalon.* Habuit hoc Absalon filius Dauid, quòd non semper impeteretur, sed tandem aliquando mala illi illata, & persecutiones cessarent. Quod Absalon commune habuit cum filiis Dei, hi enim persecutiones patiuntur, mala tolerant, sed persecutiones, & mala quæ tandem finiuntur, & transeunt. Apocal. 17. post visam bestiam, à qua Sancti conculcabantur, dicitur Ioanni: *Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit.* Vide Christiane quale sit omne malum tibi à feris tyrannis illatum, nimirum: *Fuit, & non est.* Cur non feras malum, quod in puncto non est? Cur non contemnas feritatem, quæ tandem pertransiuit? Pulchrè adhæc ait Rupert. lib. 10. in Apocal. *Magnificè consolantur captiui filij Sion, quantumcumque tyrannizet captiuando illos crudelis, & bestialis Babylon, quia bestia, quam vidisti, ait, fuit, & non est. At verò Deus, in quo vos spem vestram posuistis, ô captiui & peregrini, erat, & est, & venturus est. Consolamini igitur, quia pro vobis est Deus, semper est, qua autem contra vos est bestia, fuit, & non est. Non enim semper est, sed omne, quod agit, quod valet, aut potest, transitorium est. Ipsa desinit esse, Dominus autem in æternum permanet.* Transitorium est quodcumque malum filiis Dei in hac mortali vita, & quod transitorium est, contemni à prudentibus debet.

Apoc. 17.

Rupert.

CAPVT IV.

Absalonis reditus agitur.

TEXTVS HISTORIA.

VBi iram Dauidis in Absalonem temporis longinquitate deferuescere sensit Ioab, fœminam ex Thecuæ vrbe trahit, quæ dulciori sermone animum Regis ad filium prorsus deflectat. Erat illa in sermonis cultu celebris, sed ignota Regi, & ideo quæsita, vt fœlicius perageret ministerium. Ingreditur tandem ad Regem de consilio Ioabi, pullis vestibus, luctuoso gestu, & quæ diu in lachrymis, & luctu esset. Et tota gemitibus intenta filiorum proponit tragœdiam, his verbis. Post miseram viduitatis conditionem, ô Rex, duo, qui mihi filij remanserant, in agro existentes rixati sunt, & alter alterum occidit; cuius dum funus gemebunda accelero, ecce propinquorum tumultus percussorem poscentium, vt illum in fratris vltionem, perimant, & me vtroque orbatam oculo, & domum viri mei, in æternis relinquant tenebris. Siccine spoliabitur vidua charissimis suis pignoribus? Siccine lugebo sepultam cum viro meo totam stirpem eius? Interea mollitus Rex, iubet fœminæ, bono animo esse, superstitisque filij incolumitatem regali munificentia pollicetur. Cui statim sapiens mulier, Cur, inquit, Rex non similia tibi decernis? Orbatus vno oculo, cur alterum niteris perdere? Quando ad vitam reuocare defunctum non potes, cur alterum in mortem repellis? Implicabatur Rex mulieris sermonibus, sed volens magis viro victoriam debere, sciscitabatur, an præfata scena à Ioabi fuisset conficta ingenio. De quo factus certior Ioabo permittit, vt Absalonem ab exilio in propria reducere acceleret.

MORALIA CIRCA textus literam.

QVis de paternæ iræ mitigatione dubitet? Ecce ad vnius fœminæ verba iratus Dauid flectitur, & benignius admittit filium rebellem.

2. *Regum* 14. Intelligens autem Ioab filius Saruiæ, quòd cor Regis versum esset ad Absalonem, misit Thecuam, & tulit inde mulierem sapientem:

sapientem, dixitque ad eam: Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne vngaris oleo, vt sis, quasi mulier iam plurimo tempore lugens mortuum, & ingredieris ad Regem, & loqueris ad eum, &c.

§. I.

Peccatoris restitutio in vitam vt per Mariam.

SVppetebant Ioabo viri, & astutissimi, & sapientissimi, qui possent totam illam repræsentare parabolam Regi; cur maluit id fieri per fœminam? Dicit enim: *Misit Thecuam, & tulit inde mulierem sapientem*, &c. Cur non magis viro vsus est? Agebatur ibi de reducendo ad patrem filio rebelli; & ideo ex Dei prouidentia mulier quæritur, vt sciamus, quàm salutariter pronisa est Maria, vt peccatoribus instet reducendis. Post Adamum conditum dicebat Dominus Genes. 2. *Non est bonum hominem esse solum.* [Genes. 2.] Et quando per fœminam tot mala homini acciderunt, cur illi non fuisset bonum esse solum? Et quando soli viro posset etiam vir alius, nempe Christus, prouideri, cur non magis bonum illi esset, si fœminam secum non haberet? Nonne in vno Christo omnia adiutoria etiam lapsi haberemus? Pulchrè ad hæc ait D. Bernard. serm. de verbis Apocal. [Serm.] *Equidem sufficere poterat Christus, siquidem & nunc omnis sufficientia nostra ex eo est: sed nobis congruum non erat esse hominem solum. Congruum magis, vt adesset nostræ reparationi sexus vterque, quorum corruptioni neuter defuisset.* Et si Christus Dominus sufficit nobis peccatoribus, tamen congruere magis visum est, vt etiam fœmina Maria nobis prouideretur. Hæc enim aufert infirmis gemitus, & fœlicissimè curat, ne quid nobis desit. Hæc ad omnes errores nostros conniuet, & satagit tegere nostros defectus. Fratres erant Maria, & Aaron Moysi, & tamen cùm primum ab illo duci vxorem Æthiopissam viderunt, contra eum locuti sunt, dicente textu Numer. 12. [Num. 12.] *Locutaque est Maria, & Aaron contra Moysem propter vxorem eius Æthiopissam.* De quibus ait D. Bernar. serm. 2. de Mutat. aquæ in vinum; [Bern.] *Murmuret Aaron, murmuret & Maria; non noua, sed vetus; non mater Domini, sed soror Moysi. Non nostra, inquam, Maria, illa enim sollicita est, si quid fortè deest in nuptijs.* Mordentibus cæteris omnibus peccatores, vna Maria mater Iesu est, quæ peccatores non mordet, non accusat, sed excusat; quæ sola solicita est, ne quid desit illis. Sine qua malè habebit peccator in vita sua. Nescio enim si quod malum maius temporale inferre Deus possit hominibus, quàm si illis auferat Mariam. Oseas cap. 4. minabatur Deus peccatoribus, dicens: [Osea 4.] *Et nunc pascet eos Dominus tanquam agnum in latitudine.* Et quid patitur agnus in latitudine? Ait Ruffin. ibi: [Ruffin.] *Sicut agnus in vasta loca perductus, & imbecillus, & solus, tam matris, quàm gregis solatio destitutus, metuit, quidquid aspexerit, quidquid audierit: ita etiam gens*, &c. Quàm misera est conditio agnelli, in vastissimo monte à matre destituti, & vndique vlulatibus luporum circumsepti; tam misera est conditio peccatoris in hoc mundo Mariæ matris patrocinium non habentis. Quid non metuat, quid non patiatur agnellus à matre in solitudine amplissima destitutus? Et quid non metuat, & quid non patiatur peccator sine Maria matre in vastissimo & periculosissimo huius mundi medio?

§. II.

Amicitia cum Deo renouari debet, & luctu, & lachrymis intercedentibus.

VT Dauidis animus luctu, & lachrymis erat emolliendus, sic ad tale munus non vir eligitur, sed fœmina quæritur. Cui dicitur: *Lugere te simula, & induere veste lugubri*, &c. Et cur necessium fuit quærere & luctus, & lachrymas ad Dauidem flectendum? Vbi agebatur de renouanda amicitia Absalonis cum patre, prouisum est à Deo, vt luctus, & lachrymæ quærerentur, vt inde discerent peccatores, eorum amicitiam cum Deo tunc renouari, cùm luctus, & lachrymæ, aliæque pœnalitates intercedunt. Quò spectans Cellensis Abbas lib. de Panibus cap. 12. [Cel. Abb.] *Hunc panem lachrymarum Adam comedit in exilio, Noe in diluuio, populus in deserto: Ezechias in lecto, David in adulterio, Petrus in negatione, Magdalena in corporis sui prostitutione. Quare? Vt anima renouetur, vt insequens hostis demergatur.* Expende illud, *vt anima renouetur*; quippe vt animæ hostilitas cum Deo tollatur, & in eius amicitia renouetur, ad luctum, & lachrymas omnibus est confugiendum. Nullus vnquam peccator redintegrauit amicitiam cum Deo, nisi luctu, & lachrymis, & pœnalibus operibus intercedentibus. Aiebat Dominus Matth. 9. de gratia danda pœnitentibus: [Matth. 9.] *Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres, alioquin rumpuntur vtres, & vinum effundunt, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt, & ambo conseruantur.* Itaque vt nouum debet esse vas, quod vinum nouum recipit, sic innouari debet homo, qui sese aptat recipiendæ diuinæ amicitiæ. Et qualiter innouabitur? Non luxu, sed luctu; non delitiis, sed maceratione, sed mortificatione, sed amara peccatorum pœnitudine. Ait D. Basil. in Psalm. 32. [Basil.] *Igitur in vtres nouos vinum nouum est mittendum. Nouum insuper & spirituale vinum, vt quod Spiritu sancto efferuescit, nimirum veritatis intelligentiam nondum exsolescentem vetustate erroris mittere conuenit in hominem nouum; qui quod perpetuò Domini nostri Iesu Christi mortificationem in corpere fert suo, iure nouus dici possit vter.* Expende vnde innouatur vas diuinæ gratiæ receptiuum, nimirum: *Quòd perpetuò Domini nostri Iesu Christi mortificationem in corpore fert suo*; per carnis mortificationem, per continuam macerationem, & luctum innouari debet homo, qui aptatur diuinæ amicitiæ.

§. III.

Peccator per lachrymas accedere ad Deum debet.

VT rebellis, parricidæque Absalonis accessum ad patrem Ioab negotietur, prudentem fœminam quærit, quæ apud Dauidem fleat. Sic enim illam monet: *Lugere te simula; & induere veste lugubri*, &c. Et cur mulieris lachrymæ, luctusque quæruntur, vt Absalonis accessum ad patrem obtineant? Iam ibi ostendebatur, vt homo peccator luctu, & lachrymis ad Deum negotiari debeat accessum. Luc. cap. 19. cùm Dominus iret Hierosolymam: *Videns ciuitatem fleuit super illam.* Et cur necessum fuit, vt Iesus meus fleret super Hierusalem? Ait D. Ambros.
Ambros. lib. 2. de Pœnit. cap. 6. *Ipse Dominus Hierusalem fleuit, vt quia ipsa flere nolebat, Domini lachrymis ad veniam pertineret. Ipse nos flere vult, vt euadere possimus.* Vt ciuitatem ad salutem vocabat, sic pro illa interponebat lachrymas, vt discerent peccatores lachrymari, cùm ad Deum accedere volunt. Quis enim peccator sine luctu ad Deum
Thren. 1. accessit? Dicebat Threnor. 1. *Vide Domine, quoniam tribulor, conturbatus est venter meus, subuersum est cor meum in me metipsa, quoniam amaritudine plena sunt.* Ex quibus D. Ambros. suprà
Ambr. monebat: *Audiant, qui agunt pœnitentiam, quomodo agere debeant, quo studio, quo affectu, qua intimorum concussione viscerum, qua cordis conuersione. Vide*, inquit, *Domine quia tribulor, venter meus turbatus est*, &c. Et crede mihi, nunquam aliter peccatores ad Deum accedunt, nisi per luctum, per concussionem cordis, per lamenta. Peccata enim, & sordes animæ, quæ nos à Deo auertunt, non nisi per concussionem cordis solent expelli. Postquam Iesus in cruce animam
Matth. 27. exhalauit, dicit Matth. cap. 27. *Et terra mota est, & petræ scissæ sunt.* Ad quid ista concussio petrarum, & motus terræ? Ait D. Damascen. hom.
Damasc. in Sab. sanct. *Terra concussa est, dominico respersa cruore, tabem, sordesque idolorum excutiens.* Vbi enim excutiendæ erant sordes idololatriæ, & aliorum scelerum, non poterat non vehemens concussio, & contritio vel petrarum intercedere. Nunquam enim peccator excussis scelerum suorum sordibus ad Deum accedet, nisi cordis concussio, animique luctus præcesserit.

§. IV.

Apud Deum absconsa pulchritudo, & gratia efficacior.

MIrabar fœminam lugubri veste, & luctuosa vestiri, vt à Dauide misericordiam erga Absalonem eliceret. Sic enim illam monet Ioab: *Lugere te simula, & induere veste lugubri, & ne vngaris oleo*, &c. Quàm aliter faciebat Esther, vt ab irato Rege misericordiam extorqueret populo
Esther 15. suo. De hac enim ait cap. 15. *Die autem tertia Esther deposuit vestimenta ornatus sui, & circumdata est gloria sua. Cumque regio fulgeret habitu*, &c. Compone modò Estherem cum Thecuite illa: vtraque accessura ad Regem paratur, vtraque animum iratum Regis ad misericordiam trahere curat, vtraque stat coram Rege pro damnato. Sed Thecuites illa sub veste lugubri, & luctuosa quidquid gratiæ, & pulchritudinis habet, obnubilat; Esther autem glorioso ornatu, vestibusque regalibus suam prætendit pulchritudinem. Et cur hæc pulchris monilibus se prodit, illa lugubri veste se obnubilat? Esther agebat apud Assuerum Regem mundialem, apud quem sola valet quæ ostenditur pulchritudo; Thecuitis autem apud Dauidem agebat, in quo habitabat spiritus diuinus, cui magis placet abscondita, & latens gratia, & pulchritudo. Adhæc aiebat Arnobius lib. 2. *Anne idcirco Deus mulieres* *Arnob.*
fecit, vt diuini ponderis, & grauitatis oblitæ gemmas, capillos, margaritas castitatis dispendio compararent, conspiciendis corporibus faces quærerent? Expende hæc pulchra, *conspiciendis corporibus faces quærerent*; quippe quot pulchra, & pretiosa monilia sibi aptant fœminæ; tot faces apponunt, quibus conspiciantur earum gratiæ, & pulchritudo, quod sanè minimè placet spiritui diuino. Non equidem, quæ aperitur, & ostenditur pulchritudo, & gratia, sic placet Deo, vt quæ occulitur. De infelici peccatore locutus Psalm. 7.
aiebat: *Lacum aperuit, & effodit eum, incidit in* *Psal. 7.*
foueam quam fecit. Laci apertionem, effossionem tribuit Dauid scandalo, & periculo, ei, qui aperuit. Sed Abraham Genes. 21. de se non dubitat
asserere: *Ego fodi puteum istum.* & de Isaac asse- *Genes. 21.*
rit etiam Genes. 26. *Rursus fodit alios puteos.* *Gen. 26.*
Quando ergo sanctis viris puteorum effossiones virtuti dantur; cur misero illi, laqueo, & præcipitio tribuitur, quod lacum effoderit, & aperuerit? Quid mali protendit lacus, quid boni protendit puteus? Lacus parentissimas offert aquas suas, vt etiam à longè venienti illas propinet. Puteus absconditas habet aquas in profundo, vt vix ab accedente possint videri. Ne mireris, quòd laci apertor malè oleat apud Deum; fœlicior autem euadat, qui fodit puteum. Deo enim placet, non qui publicat, sed qui abscondit gratias suas. Ex quo D. Ambros. lib. 1. de Spirit. sanct.
cap. 20. aiebat: *Noli ergo aperire lacum tuum;* *Ambr.*
ne quis dicat: Lacum aperuit, & effodit eum, incidit in foueam, quam fecit. Si Iesum quæritis, contritos lacus deserite. Christus enim non ad lacum, sed ad puteum sedere consueuit. Ibi eum inuenit Samaritana, quæ aquam haurire cupiebat, &c. *Sic Abraham Deum, postquam fodit puteum, emeruit. Sic Isaac dum ad puteum deambularet, in typo Ecclesiæ accepit vxorem. Fidelis ad puteum, infidelis ad lacum. Meretrices in lacu Iezabel se cruore lauerunt.* Ecce tibi infideles, & meretrices instar laci suas gratias publicant, omnibusque propinant. Iusti autem velut putei illas magis abscondunt, & obscurant, quo faciliorem Deum inueniunt. Dei enim semper fuit tenebras præmittere, vt præstet lucem. Quò spe-
ctans Paul. 2. ad Cor. 4. ait: *Quoniam Deus, qui* *2. Cor. 4.*
dixit de tenebris lucem splendescere, qui illuxit in cordibus nostris, &c. quasi non aliter Deus in corda nostra lucem mittat, quàm illam misit in mundum, nimirum præmissis tenebris, sub quibus omnia latebant, & erant abscondita. Sic qui latere nouerunt, & sese obtenebrare, veniunt
ad Dei lucem. D. Anselm. ait: *Quid autem in-* *Anselm.*
conueniens, si mundana materia fuerant tenebrosa primordia, vt accedente luce, melius quod factum est, videretur, & tanquam proficientis, quod postea

futurum erat, hoc modo significaretur affectio? Nam sicut summ de tenebris lux visibilis initium sumpsit, ita post tunc lux inuisibilis, cui dictum est: Fuistis aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Illi equidem lucem à Deo eliciunt, qui sciunt antea latere, & in tenebris viuere.

2. *Reg.* 14. Itaque cùm ingressa fuisset mulier Thecuitis ad Regem, cecidit coram eo super terram, & adorauit, & dixit: Serua me Rex. Et ait ad eam Rex: Quid causæ habes? Quæ respondit: Heu, mulier vidua ego sum, mortuus est enim vir meus. Et ancillæ tuæ erant duo filij, qui rixati sunt aduersùs se in agro, nullusque erat, qui eos prohibere poterat, & percussit alter alterum, & interfecit eum. Et ecce consurgens vniuersa cognatio, *&c.*

§. V.

Parentes nihili æstimant cætera omnia præ filiorum vita.

VNam filij vitam, & incolumitatem petitura hæc fœmina, illud dixit ad Regem: *Serua me Rex*; quasi in ea vna filij vita, quam solam petitura venerat, totam sui conseruationem, & salutem haberet, sine qua vel cum omnibus aliis bonis euanesceret. Sic sic æstimant parentes filiorum vitam, quibus ablatis, nihili æstimant omnia alia habere. Nabuchodonosor 4. Reg. 25. vehementer irascebatur in Sedeciam Regem Ierusalem, quem bello cepit, *Filios autem Sedeciæ occidit coram eo*, & illum vinctum duxit Babylonem, ibique in carcere diu detinuit, & post tempus aliquod, subleuauit eum de carcere. *Et locutus est ei benignè: & posuit thronum eius super thronum Regum, qui erant cum eo Babylone. Et mutauit vestes eius, quas habuerat in carcere, & comedebat panem semper in conspectu eius cunctis diebus vitæ suæ. Annonam quoque constituit ei sine intermissione*, &c. Et inter tot fauores non dicitur lætatus Sedecias, imò nec dicitur gratias egisse. Et cur non gratias agit, nec lætatur in tantis acceptis beneficiis? Dum illius filij non seruati sunt, sed occisi, nihili ducit reliqua omnia bona, siue vitam, siue salutem, siue libertatem. Egesipp. lib. 5. c. 22. *Quamuis ei postea thronũ regium Babylonius Rex iuxta se constituerit, & consilij detulerit prærogatiuam, misera calamitatis solatia. Tolerabilior sors est post liberorum mortem mori, quàm viuere; vt sciat, quàm crudelis sit, qui filios ante ora patris iugulet. Cuius etiam regalia munera deteriora sunt, quàm pietatis vulnera. Aut enim tam impia inferre primò non debuit, aut tam honorata postea substituere, quasi quanis dignitas redimi posset filiorum amissione, aut compensari clades sobolis quouis vsu honoris; nulla profectè, nulla dignitas tantum dolorem alleuat. Nullus honor curat hoc vulnus.* Quid pulchrius? Nemo tam fideliter sensit de dolore parentum in filiorum amissione. Sapienter putat parentes nullis honoribus, nullis dignitatibus, nullis fœlicitatibus leuari, aut curari posse in filiorum iactura. Cùm Iobi fœlicitas reuiuisceret, & reuiuisceret duplicata, iuxta illud cap. 42. *Et addidit Dominus omnia, quæ fuerant Iob, duplicia.* Tamen septem eius emortui filij non reuiuiscunt. Et cur non reuiuiscunt emortui filij, quando cætera omnia duplicata ei veniunt? Ait Tertul. lib. de Patient. cap. 14. *Ne sine aliqua patientia viueret.* Quærebatur Iobo aliquod vulnus incurabile, quod eum semper affligeret, nullisque possit bonis sopire, & inuenta est mors filiorum. Hæc dum manet, licèt alij nascantur, licèt duplicata bona reuiuiscant, semper dolorem infert, nulla dignitas acquisita tantum dolorem leuat, nullus honor curat hoc vulnus.

4. Reg. 25.

Egesipp.

Iob 42.

Tertul.

§. VI.

Non sub luctuoso, sed sub glorioso ornatu fœminarum lethalis dolus est.

TOtum viduitatis luctum exprimit coram Rege Thecuites hæc fœmina, dicens: *Heu, mulier vidua ego sum*, &c. & habitu, & gemitu, & professione sese in viduitatis calamitate esse ostendit. Non sic Iudith, de qua ad Principem Babylonium itura dicit textus cap. 10. *Exuit se vestibus viduitatis suæ, & lauit corpus suum, & vnxit se myrto optimo, & discriminauit crinem capitis sui, & imposuit mitrã super caput suum, & induit se vestimentis iucunditatis suæ*, &c. Ambæ viduæ erant, nimirum & Iudith, & mulier illa Thecuitis; ambæ ad principes homines procedebant, ambæ astu quodam, & arte animos Principum curabant irretire. Et cur Thecuitis ad hoc totum viduitatis exprimit luctum; Iudith autem viduitatem abscondit suam, & gaudiorum ornatum prætendit? Thecuitis misericordiam elicere curabat ex Dauide; Iudith inferre mortem Holopherni nititur, & ideo viduitatem exuit, & pretiosum ornatum assumit, sub quo lethalis dolus faciliùs effingitur. Non longè abest D. Ambros. lib. de viduis fatus: *Iudith vt commentitium strueret dolum, vestem illam iucunditatis, quam viuente viro vestiri solebat, se induit, quasi placitura viro, si patriam liberaret.* Expende illa, *vt commentitium strueret dolum*; quippe eo ibat animo, vt talem strueret dolum, quo deceptus Holophernem periret. Pro tam lethali dolo struendo viduitatis luctus dissimulat, gaudiorum ornatus aduocat in auxilium, vt qui ad dolosè perimendos viros sunt validissimi. Notum est Balaami consilium datum Regi Madianitæ ad perdendum Israël, de quo ipse dicebat Numer. 24. *Pergens ad populum meum, dabo tibi consilium*, &c. Et quale illud consilium? Vt nimirum puellæ Madianitæ optimè ornatæ Israëlitis obijcerentur, quarum pulchritudine decepti miseri hostium victimæ existerent. Sic D. Chrysostom. orat. de Nouiluniis: *Madianitæ olim volebant infensum Deum Iudæis facere, hac via arbitrati se illos superare posse, si beneuolentiam Dei erga illos minuerent, puellas exornantes, & in exercitus conspectu*

Iudith 10.

Ambros.

Num 24.

Chrysost.

conspectu collocantes, &c. Expende, quibus creditur de perdendis Israëlitis consilium, nimirum puellis exornatis, ait enim, *puellas exornantes*, nullo enim melius lethalis dolus absconditur, quàm sub specioso ornatu fœminarum.

§. VII.

Ab vno Christo amor in fratres, imò in hostes.

VIduæ filij rixantur, & sese mutuò interficiunt, sed id accidit in agro. Sic enim ait: *Ancillæ tuæ erant duo filij, qui rixati sunt aduersùs se in agro*, &c. *& percussit alter alterum, & interfecit eum.* Iam antiquitus fratres in agro rixantur, & frater fratrem in agro perimit; sed hoc accidit in agro, vbi frater, & frater, duo sunt; non in Christo, in quo frater, & frater, non duo, sed vnus fit. Vt dicat Paul. multitudini
2.Cor.11. Corinthiorum 2. epist.11. *Despondi enim vos vni viro Virginem castam exhibere Christo.* Vbi D.
Anselm. Anselm. explicat: *Vt vos omnes vnam Virginem incontaminatam assignem Christo.* Is enim est Christus meus, qui solus de multis, amore, & con-
1.Petr.2. cordia faciat vnum. Quò spectans D. Petrus 1. epist.2. ait: *Ad quem accedentes lapidem viuum ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum, & honorificatum; & ipsi tanquam lapides viui superædificamini domos spirituales.* In margine legitur aptiùs in rem præsentem, *domus spiritualis*, ex quo enim in Christo superædificantur, non plures, sed vna domus fit. In vnitate enim & concordia fratrum opus Christi maximè elucet, vt dicat D. Prosper in Epigram.

Prosper. *Dum lapides viui pacis compage ligantur,*
Inde pares numeros conuenit vna domus.
Claret opus Domini, qui totam construit aulam.

Expende illud, *Claret opus Domini*, nimirum in pace & concordia fratrum; de solo enim Christi Domini mei opere venit quòd frater fratrem diligat, quòd sic fratres conglutinentur, vt multi videantur vnus. Qui Christi Domini est, vel de Christo aliquid habet, non solùm non odit fratres, sed etiam hostibus ostenditur placabilis. De Moyse descendente cum tabulis legis dicit Pau-
2.Cor.3. lus 2. ad Corinth.3. *Ita vt non possent intendere filij Israël in faciem Moysi propter gloriam vultus eius.* Sic facie splendebat Moyses, vt minimè faciem eius aspicere possent Israëlitæ, propter quod posuit Moyses velamen ante faciem suam.
Act.6. Verùm de Stephano dicitur Actor.6. *Intuentes eum omnes, qui sedebant in Concilio, viderunt faciem eius, quasi faciem Angeli.* Splendore equidem faciei vultum referebat Angelicum, quem rabidissimi Iudæi videbant. Et cur splendor faciei Moysis non poterat videri à Iudæis; splendor autem Stephani se ab infensissimis Iudæis permittebat videri? Ipse Stephanus indigitabat caussam illis verbis: *Video cælos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei*, quippe, vt Stephanus habebat, è regione Iesum stantem in gloria sua, sic de eius gloria splendorem illum concipiebat, quo facie splendebat; splendor autem, qui de Iesu veniebat, etiam hostibus implacabilibus, suauis, & amicus apparebat. Non sic Moysi splendor, qui à Iesu non erat. Ait D. Aug.
August. serm.6. de sancto Stephano: *Moysis veste quando velamentum posuit contra sanctam faciem suam, nolebat videre criminosam faciem vestram. Stephanus verò reuelata facie sua speculabatur in cælum gloriam filij Dei, ideo videbant vultum eius Iudæi tanquam vultum Angeli Dei.* Moyses vt non de Iesu splendebat, sic nec videre, nec videri tolerabat ab infensis Iudæis; Stephanus autem vt de Iesu splendorem habebat, sic neminem respuebat, sed ipsissimos hostes admittebat, illisque se placabilem exhibebat.

§. VIII.

Veniabilior est culpa, quæ fit in solitudine.

NEc non & occisoris culpam aliquo modo mater leuat, dicens: *Qui rixati sunt aduersùs se in agro*, &c. Non tanta fuit occisoris impudentia, vt frequentiam non vereretur in facinore patrando. Illi minus venia digni sunt, qui non agros, non deserta, sed frequentissima loca captant, vt sceleribus se tradant. Ex quo traducit Mathematicos D. August. tract.8. in Ioan. fatus: Idem. *Veruntamen seducti seducunt, & proponunt fallacias hominibus. Tendunt ad capiendos homines, & hoc in plateis. Nam qui tendunt ad capiendas feras, vel in syluis, vel in solitudine id agunt. Quàm infeliciter vani sunt homines, quibus capiendis in foro tenditur.* Et qui falluntur, & qui fallunt in frequentissimis plateis, ad eamdem infelicitatem pertinent, vt inde vendibilius perire debeant. Quis enim compatiatur ei, qui frequentias non veretur, vt se criminibus dedat? Hieremiæ cap.7. dictum est: *Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec* Ierem.7. *assumas pro eis laudem, & orationem; & non obsistas mihi, quia non exaudiam te. Nonne vides, quod isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Ierusalem!* Mirabar à Deo contemni tanti viri deprecationem; quando enim Deus vel Sanctorum suorum nutum exaudit, cur in Hieremiam adeò durus est, vt affirmet se illum non exauditurum? Ipse caussam ostendit illis verbis: *Nonne vides, quod isti faciunt in plateis Ierusalem.* Circa quæ Theodor. ait: *Inhibet Propheta, ne vllam* Theodor. *pro eis supplicationem offerat. Non enim exaudiam te, ait. Et ostendens quàm iustè eos auersetur, subiunxit: Num vides, quid ipsi faciunt in ciuitatibus Iudæ, & in plateis Ierusalem?* Quippe omnis Dei durities, & seueritas in peccatores, inde maximè iustificatur, quod ipsi non solitudinem, sed frequentias quærant ad peccandum.

§. IX.

Stultorum iudicium est, quòd vt simplex malum tollat, admittit duplicatum.

QVis ignoret, quàm stultè decernant huius interfecti iuuenis cognati? De illis ait defuncti mater: *Ecce consurgens vniuersa cognatio aduersum ancillam tuam, dicit: Trade eum, qui percussit fratrem suum, vt occidamus eum*, &c. Pro filio viduæ occiso volunt eius occidere filium alterum, vt quæ lugebat vnum, lugeret duos, & cognatio vno propinquo orbata, duobus orbaretur. Quis non rideat & medelam, & satisfactionem talem? Sic stulti iudicant, cùm pro

vna tollenda iniuria, duabus sustinendis patiuntur. Seneca lib. 10. declam. 3. sic proponit: *Dementiæ sit actio. Bello ciuili virum quædam secuta est, cum in diuersa parte haberet patrem, & fratrem. Victis partibus suis, & occiso marito, venit ad patrem, à quo recepta ait patri: Quemadmodum vis tibi satisfaciam? Ille respondit: Morere. Suspendit se ante ianuam eius. Accusatur pater à filio dementiæ.* Et meritò dementiæ, & stultitiæ fit reus, qui iniuriam sibi illatam discessione filiæ, satisfieri credidit eiusdem filiæ occisione. Quid dementius quàm vnius damni iniuriam tolli velle, duplo maiori alio sibi illato? Timebant Pharisæi, ne viuente Iesu, Romani venirent, & ciuitatem sanctam expugnarent, & ideo Iesum morti tradiderunt Ioan. 11. Quò spectans ait Hierem. 17. *Paueant illi, & non paueam ego. Induc super eos diem afflictionis, & duplici contritione contere eos Domine Deus meus.* Expende qualis fuerit pauor Iudæorum, nimirum pauor fuit, qui pro tollendo metu de vna ciuitate perdenda, in Iesu occisione, totius regni terreni, & cœlestis perditiones vorauit. Quid stultius? Rupert. lib. 10. in Ioann. ait: *Sic intenderunt arcum conuentus ille malignantium, & multitudo operantium iniquitatem*, &c. *Paueant, inquam, illi vnam contritionem, scilicet, illam, ne fortè veniant Romani, & tollant eorum locum, & gentem; & duplicem contritionem incurrant, videlicet, vt & Romani venientes tollant eorum locum, & gentem, & maligni spiritus aduolantes tollant animas, & corpora quoque in gehennam semper vrentem.* Sic iudicant malignantes, sic decernit maligna, & stulta multitudo, quæ pro vnius mali remedio, se solet deuouere malo duplicato. Prædicabat Iesus stantem in cœlo Stephanus Actor. 7. clamans: *Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem à dextris virtutis Dei.* Quam prædicationem minimè sustinentes Iudæi, ne Iesus glorificaretur in terra, eius prædicatorem interimere iurarunt. *Et lapidabant Stephanum innocantem, & dicentem*, &c. Et quo fructu? Planè interfectionis Iesu malum in morte ministri eius duplicabant, & pœnas suas duplicarant magis. Vt dicat D. August. serm. 6. de sancto Stephano fatus: *Quid vobis profuit Iudæi, quia interfecistis filium Dei, & filij Dei martyrem lapidastis? Ecce duplo labefacti estis, quia ciuitatem vestram amisistis, & ipsum lapidatorum Principem perdidistis, & de ciuitate sancta eradicata est ista planta. Impleta enim est in Iudæa maledictio illa Dauidica: Propterea Deus destruet te, in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuentium.* Sic stultissimi homines, vt vni medeantur malo, se deuouent malis duplicatis.

2. Reg. 14. Qui ait: Viuit Dominus, quia non cadet de capillis filij tui super terram. Dixit ergo mulier: Loquatur ancilla tua ad Dominum meum Regem verbum. Et ait; loquere. Dixitque mulier: Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum Dei, & locutus es verbum istud, vt peccet, & non reducat eiectum suum? Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur: nec vult Deus, &c.

§. X.

Capitalium legum rigores temperandi ex circumstantijs.

Arguitur sententia Dauidis, dicentis: *Quia non cadet de capillis filij tui super terram.* Stabat enim lex Numer. 35. cauens: *Siquis ferro percusserit, & mortuus fuerit, qui percussus est, reus erit homicidij, & ipse morietur.* Imò magis ad rem præsentem accedendo ait: *Propinquus occisi, homicidam interficiet, statim vt apprehenderit eum, interficiet.* Quomodo ergo Dauid potuit contra has leges expressas particidam illum viduę filium à morte liberare? Quem lex diuina damnabat, cur Dauid absoluit? Erat mater ipsius occisi, quæ vitã occisoris petebat, & incolumitatem; erat item in occisoris interemptione maius damnum familiæ, & propinquis ipsius occisi inferendum. Vnde occisorem talem sapienter putauit Rex minimè comprehensum legibus illis, quæ magis in eius fauorem erant interpretandæ ex illis circumstantiis. Nunquam enim capitalium legum rigores non sunt ex circumstantiis commodi, aut incommodi partium interpretandi. Cauebant legibus Romani, vt manus amputarentur, illius qui patrem percusserit; quidam autem filius coactus à potentissimo tyranno percussit patrem. Qui postea & tyrannum occidit, & patrem maximè extulit. Nilominus accusatus fuit apud Senatum, quòd patrem percussisset, & petebatur ad pœnam. Quid tunc? Pater pro illo stabat, & eius contendebat liberationem, obiicientibus autem legum rigorem ait apud Senecam lib. 9. declamat. 4. *In lege, inquis, nihil excipitur. Sed licet multa non excipiantur, intelliguntur. Et scriptum legis angustum est, interpretatio diffusa est. Quid interest lege excipere, ne fraudi sit ei, qui per insaniam, patrem pulsauerit, cum illi non supplicio, sed remedio opus sit?* Sapientissimè hoc dictum est, quòd in strictissimis, seuerissimisque legibus, intelligi debeant exceptiones ex circumstantiis, non tam supplicium, quàm remedium postulantibus. v.g. iubet lex percussorem occidi; sed si percussor sit infantus, aut infans; etiam si de iis nihil pronuntiet lex, tamen excipiendi sunt à legis seueritate. Quia hi non supplicio, sed remedio opus habent. Iubet lex, vt occisi propinqui, & cognati occisorem perimant, sed si occisor sit occisi frater, & si nihil de illo excipiendo dicat lex, tamen exceptio eius debet intelligi, vbi parens postulat, & in eius supplicio cernitur maius damnum. Ibi enim non supplicium, sed remedium requiritur. Hinc est, quòd positus in cruce Dei filius clamabat ad Patrem Luc. 23. *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt.* Et quando iustitia petebat vindictam pro adeò immani delicto, quo Dei filius interficiebatur, vnde illis poterat venia obueniri? Cur non magis iuxta diuinæ iustitiæ leges in illos

illos supplicium flagitat? Equidem ex parte ignorantiæ reorum erat circumstantia, non tam supplicium postulans, quàm remedium, cui præstando tunc magis Rex cœlestis instabat. Ait Arnold. Carnotensis tract. de septem verbis ad illud: Vt
Carn. quid dereliquisti me? *Cum enim ipse ad hoc nitatur, vt saluentur: Iudei ad hoc, vt damnentur; plus debet apud Deum posse filij charitas, quàm populi cæcitas: quia & hoc non minimum habet pondus, quòd causa huic non patrocinatur alienus, sed filius; neque Reipublicæ commodum ex hac indulgentia minuitur, sed augetur; ideoque nec legibus, nec iudici derogat, si temperatur sententia.* Vbi enim partium commodum augetur, & postulantis auctoritas accedit, non derogatur legibus, etiamsi sententia temperetur.

§. XI.

Optimo Principi, non mediocri dolori sint suorum peccata.

SApiens mulier, illud in Absalone eiecto proponit in primis, quòd magis sanctissimum Dauidem mordeat, nimirum peccandi occasiones in terra idololatrarum. Ait enim: *Quare cogitasti huiuscemodi rem contra populum Dei, & locutus est Rex verbum istud, vt peccet, &c.* Quibus eò tendere verbum Dauidis de exilio Absalonis ostendebat, vt illi occasionem peccandi daret moranti in terra alienigenarum. Et quid ad Dauidem, quòd Absalon peccaret? Planè optimo Principi, illud maximo debet esse dolori, quòd suos videat ire in peccata. Vbi cœlestis Rex Iesus in cruce apparuit, illa prima verba in-
Luc. 23. ter tot dolores emisit, nimirum: *Pater dimitte illis, quia nesciunt, quid faciunt*, Luc. 23. Quibus peccatis Iudæorum quærebat aliquod leuamen ex ignorantia. Sed erant tunc temporis Iesu acerbissimi omnium dolores ex cruce, & clauis, & spinis manantes, pro quibus leuandis nec verbulum facit, & solùm loquitur pro leuandis Iudæorum peccatis. Et cur, ò Princeps hominum, non priùs tractas de tuis doloribus leuandis? Acerbissimi erant illi dolores, sed multo acerbiora erant illi suorum peccata, quæ in primis tollere satagit. Vt meritò dicat Arnold. Car. tract.
Arnold. Car. de septem verbis in 1. fatus: *Parricidalium mentium intuens vota, non tam clauorum acumine, quam illorum crimine pungebatur.* Non sic optimum Principem claui, aut crux pungebant, vt suorum peccata eius animum fodicabant. Et in tantum dolebat de suorum peccatis, vt non solùm tunc non sentiret alios corporis dolores præ illis, sed & postea immersus æternæ fœlicitati, adhuc sese ostendat quali dolentem, dum sui in
Leu. 10. peccatis maneant. Cauebat Leuit. 10. *Dixit Dominus ad Aaron: Vinum, & omne quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui, quando intrabitis in tabernaculum testimonij.* Alij legunt, *Cùm intrabitis in tabernaculum testimonij, aut cùm accedetis ad altare.* Interdicitur Aaroni vinum eo tempore, quoad altare accedit. Et cur Sacerdoti magno accedenti ad altare vinum interdicitur? Ibi Iesum meum lex meditabatur, dum iam in æterno tabernaculo existens, adhuc peccantium hominum causas apud patrem agit. Cui vinum interdicitur; quia, vt in vino lætitia ostenditur, sic Iesus sine lætitia, & multo mœrore plenus repræsentatur, dum in suis spectat peccata. Ait D.
Cyril. Alex. lib. 7. in Leuit. *Nec putandum est, quòd Paulus lugeat pro peccatoribus, & fleat pro delinquentibus: Dominus autem meus Iesus abstineat à fletu, cùm accedit ad patrem, cùm assistit altari, & propitiationem pro nobis offert. Et hoc est accedentem ad altare non bibere vinum lætitiæ, quia adhuc peccatorum nostrorum amaritudines patitur.* Quippe inter beatitudinis infinitæ dulcedines si quæ amaritudo sentiri posset, illa sola à Iesu meo sentiretur, quæ sola à suorum peccatis venit. Sic potens est subditorum peccatum optimi Principis animum lancinare, & dolentem facere. Matth. 26. dicebat Dominus: *Amen dico vobis, quia non bibam de generatione vitis huius, vsquequò bibam illud nouum vobiscum in regno patris mei.* Et cùm vinum ponatur ad lætitiam significandam, mirabar, quòd Iesus dicat à se non esse lætitiam gustandam donec cum omnibus suis sit in regno patris. Et quandiu tui sunt adhuc in hoc mundo, cur tu in regno patris existens lætitiam non gustabis? Vt existentes in mundo non possunt esse sine peccatis, sic se ostendit Iesus, quasi non possit esse sine dolore, etiam in regno patris, dum suos videt peccare. Ait D. Cyrill. Alexand. suprà: *Videamus nunc, quomodo saluator noster non bibit vinum, vsquequo bibat illud nobiscum nouum in regno Dei. Saluator meus luget etiam nunc peccata mea, saluator meus lætari non potest, donec ego in peccatis permaneo, &c. Est ergo tandiu in mœrore, quandiu nos perstitimus in iniquitate.* Dum nos ad regnum non peruenimus, dum in terra aliena degimus, dum in peccandi occasionibus ambulamus, Princeps noster vel in suo regno adhuc lugens, & mœrens pro nobis vult intelligi. Vt hinc discamus, quàm debeant boni Principes in suis dolere peccata.

Cyril. Alex. (margin)
Matth. 26. (margin)
Cyril. Alex. (margin)

§. XII.

Quæ necessariò ventura sunt mala, parui pendendum est, quòd citiùs veniant.

OCcisi filij dolorem inde intendit leuare prudens fœmina, quòd occisus fuerit, qui tandem moriturus erat. Ait enim pro illo leuando: *Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur, &c.* Quasi dicat: Quid, quòd Amnon filius tuus interfectus est, nonne omnibus hominibus moriendum erat? Quæ ergo mors necessariò ventura erat, quis sapiens non parui pendat, quòd celeriùs venerit? Et quidem maximè inde leuandæ sunt malorum festinationes, nimirum si eiusmodi mala tandem necessariò ventura erant. Peccauit Dauid aliquando populum recensens, in cuius peccati vindictam immisit Deus pestilentiam in populum 2. Reg. 24. *Et mortui sunt ex populo à Dan, vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum.* Quis tan- 2. Reg. 24.
tam virorum stragem non horreat? Sic Domine propter vnius hominis peccatum, nec adeò magnum, tot hominum facis neces? Cur hæc pœna non videatur culpam excedens? Fortasse magna esset hæc pœna, si qui interfecti sunt, nunquam morituri essent; at quando omnes tandem necessariò erant morituri, participandum est, quòd

paulo antè fuerint interfecti. Qua ratione configens hæreticum blasphemum D. August. lib. 1. *August.* contra aduersarios leg. & Proph. finit. *Horum mortibus, non æternis, sed iam iam humana conditione venturis, & celeriter transituris fuit flagellatus, quorum fuerat multitudine elatus.* Expende, vnde Augustinus minuat acerbitatem *Idem.* flagelli, nimirum ait: *mortibus iam iam humana conditione venturis*; si enim mors nunquam illis aduentura esset, acerbissimum erat, quòd interficerentur, at quando illis mors datur, quæ necessariò ex se erat ventura paulo pòst, hoc parùi refert apud virum sapientem. Similiter Heli filij neglexerant Dei sacrificia, propter quod negle- *1. Reg. 5.* ctum occisi sunt, dicente textu 1. Reg. 5. *Duo quoque filij Heli mortui sunt.* Quorum occisionem nimiæ Dei seueritati tribuebat Hæreticus; verùm D. August. vbi suprà, inde illum mortis rigorem temperat, quòd mortui fuerint, qui pau- *August.* lo pòst morituri erant. Ait enim: *Quòd neglectum Deus non sibi consulens, sed populo, cui religio pietasque profuisset, bello etiam vindicauit, per eorum mortes, qui fuerant, & si senescerent, post non longa spatia temporum morituri.* Et quidem non magni momenti est vindicta per mortem, quæ, velis, nolis, tandem ipsa necessariò erat ventura. Imò multi pro solatio habent in primis pati, quod postea necessariò erant passuri. Lib. 2. Machab. cap. 7. septem fratres occisurus tyrannus *2. Mach. 7.* *iussit ei, qui prior fuerat locutus, amputari linguam*, &c. Maiorem natu vocauit ad pœnam primò; quod illi, non tam dolori fuit, quàm lætitiæ. Ait enim D. Ambros. lib. de Iacob, & vita *Ambros.* beata cap. 11. *Iussit maximum natu eligi. At ille ridens: Rectè, inquit, natura ordinem seruas. Et pro pietate, inquit, omnes maximi sumus, sed tamen à me inchoatum gaudeo.* Itaque gaudio tribuit, quòd in primis cogatur mori, qui postmodum necessariò erat moriturus. Scio tres pueros Hebræos missos in ardentem fornacem, inde im- *Dan. 3.* munes exisse. Ait enim Daniel cap. 3. *Contemplabantur viros illos, quoniam nihil potestatis habuisset ignis in corporibus eorum*, &c. Illæsi itaque, & viridiores exierunt ab igne; non sic Machabæi septem fratres, sed vnà cum matre fuerunt ab *2. Mach. 7.* igne consumpti, dicente textu 2. Machab. 7. *Post filios & mater consumpta est.* Et quando tres pueri ab igne liberati sunt, cur Machabæi non fuerunt liberati? Ait D. August. serm. 110. de diuer- *August.* sis cap. 3. *Fratres mei, sicut Christiani intelligite. Machabæi meliùs, & tutiùs liberati sunt.* Sapienter meliorem, & tutiorem putat Machabæorum liberationem, quàm liberationem trium puerorum. Machabæi enim in primis absoluerunt mortis mala, quæ postea absoluturi necessariò erant, & citò positi sunt in tuto. Tres pueri non euaserunt, sed distulerunt mortem, in quam tandem erant peruenturi, & interim sub eius metu vixerunt. Quod non adeò felix habebitur à prudenti viro.

§. XIII.

Corporis mortem parui pendet Deus, non sic animæ mortem.

TAndem Amnonis mortem mollit prudens mulier apud patrem eo, quòd mors corporis fuerit, quæ à Deo parui penditur. Dicit enim: *Omnes morimur, & sicut aqua dilabimur in terram, quæ non reuertuntur: nec vult Deus perire animam*, &c. Quasi dicat; Deus qui maximè abhorret à morte animæ, illamque multis amouere nititur; corporales mortes passim permittit, & nos omnes in mortem corporis facit ire. Et qui maximè cauet mortem animæ, nihili pendit mortem corporis, adeò vt vel immerenti non dubitet illam inferre. Cùm Dauid peccauit populum numerando, pestis immissa à Deo est, quæ paucis horis ingentem multitudinem vorauit. Ait enim 2. Reg. 24. *Et mortui sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabee septuaginta millia virorum.* *2. Reg. 24.* Rex peccat, & populus, qui non peccabat, interficitur, nec miror, nam temporalis mors corporis sæpissimè solet immitti à Deo iis, qui non peccarunt, pro illis, qui peccauerant. Vt sapienter dicat D. Augustinus lib. 1. contra aduersarios leg. & Prophet. *Mortibus quippe corporis legimus* *August.* *alios etiam mortuos propter non sua sed aliena peccata*, &c. *Animarum verò morte alius pro alio plectitur nemo.* Quod cauet Deus in mortibus animæ, ne qua anima pro alia moriatur, hoc non cauet in mortibus corporis, docens, quàm nihili faciat, quòd quis mortem corporis patiatur. De cultoribus Beel-Phegor, iussu Dei Numer. 25. *Occisi* *Num. 25.* *sunt viginti quatuor millia virorum.* Quam occisionem hæreticus homo maximè exaggerabat, vt indignam mitissimo Deo, & propriam Deo aliquo crudeli, & inexorabili. Heu nequam homo! sic obiicis Deo mortem viginti quatuor millibus illatam? Quantula hæc pœna est? Nonne & hanc sustinent passim plurimæ immerentium turbæ? Equidem nihili fit apud Deum mors temporaria, qua solum corpus cadit. Ait D. August. vbi suprà: *Viginti quatuor millia cadentium, tanto buccarum strepitu inflat insanus,* *August.* *quasi non innumerabilia millia quotidie moriantur in toto orbe terrarum. Sed transitoria ista corporum mors est.* Nō mirandum, quòd viginti quatuor millia occidantur, quando quotidie naturaliter multo plura millia moriantur, & denique vniuersi homines morituri sunt. Sed vt hæ corporum mortes transitoriæ sunt, sic Deus illas nihili facit. Imò iubemur non timere eos, qui corpus occidunt, non enim à sapientibus timenda est mors corporis, quæ transit, sed maximè timenda est mors animæ.

§. XIV.

Stabilitas, & firmitudo in virtute Dei amica, & socia.

ILLud stabilitatis, & firmitatis bonum proponit hæc mulier, nimirum quòd socium habeat Deum, & amicum. Sic enim, vt sententiæ stabilitatem persuadeat Dauidi, dicit: *Sicut enim Angelus Domini est Dominus meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur: vnde & Dominus Deus tuus est tecum.* Ex eo, inquit, quòd nullis aduersis, aut prosperis à sententia bona dimoueretur Dauid, sed in ea firmus staret, & hoc de illo dicitur, quòd Deum secum habeat. Est equidem stabilitas in bono socia, & amica inseparabilis Dei. Matth. 16. dicebat Iesus: *Matth. 16.* *Amen dico vobis, sunt quidam de hic stantibus,*

qui

qui non gustabunt mortem, &c. Expende illa, *de hic stantibus*; stantes enim cum sua præsentia coniungit, vt intelligãtur stabiles, & firmi semper Deo associari. Vt dicat Orig. hom. 3. in Matth. [Origen.] *Quæ autem videntur mihi in loco præsenti, sunt ista: Erant quidem stantes, vbi stabat Iesus, & fundatas habentes apud Christum animæ bases. Isti ergo stabant ibidem apud Iesum, id est, Verbum Dei.* Qui stabilitate animæ, & firmitudine effulgebant, ibi stabant, vbi Iesus, vbi Dei filius stabat. Nec poterat videri stabilitas in bono nisi Iesu adiuncta, & associata. Felix qui stabilis, & firmus est in virtute, qui Iesum filium Dei socium, & amicum habet. Cui maximè contrariatur, vbi ab stabilitate cadit. Notanter Matthæus 27. post Iesum crucifixum propositum ait: [Matth. 27.] *Prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua*, &c. Expende, qui sint, qui Iesu aduersantur, contrariantur, nimirum, *prætereuntes*, hoc est, qui multa stabilitate fundantur. Vnde Orig. homil. 35. in Matth. *Prætereuntium ergo, & declinantium opus est Iesum blasphemare.* Non equidem stabiles, & firmi, sed mobiles, & instabiles, blasphemant, & à se abiiciunt. Vt enim stabilitas signum est præsentis Dei; sic nullo clarius ostenditur Iesus absens, quàm vbi homines sese præcipitant in malum. Matth. 8. dum Iesus ambularet in terra Gerasenorum, permisit spiritibus immundis, vt ab homine exeuntes ingrederentur [Matth. 8.] in vicinum gregem porcorum. *At illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abijt totus grex per præceps in mare, & mortui sunt.* Et cur Dominus sic voluit gregem Gerasenorum præcipitari? Vt ostenderet, quales futuri erant Geraseni, & omnes homines, à quibus abest Iesus. Vbi enim Iesus ab homine discedit, sese homo præcipitem dabit in mala omnia. Ait Rupert. lib. 7. [Rupert.] de Glor. & hon. fil. hom. *Geraseni non solùm non crediderunt; cùm tantas virtutes vidissent, verùm etiam rogauerunt eum, vt discederet à finibus eorum. Discessit autem & contigit eis, sicut & cæteris regionibus, secundùm similitudinem porcorum ipsorum, qui à dæmonibus agitati per præceps in mare abierunt, & mortui sunt.* Itaque vt porci agitati à dæmonibus per præceps ruerunt, sic illi, à quibus Christus discedit, & qui non habent Christum, nullam stabilitatem habent, sed quouis vento agitati sese præcipitant.

§. XV.

Deum verum abnegabit, qui aura popularì mouetur.

SApienter dixit illa: *Sicut enim Angelus Domini est, sic Dominus meus Rex, vt nec benedictione, nec maledictione moueatur: vnde Dominus Deus tuus est tecum.* Sapienter, inquam, asserit Deum esse cum illo, qui populari aura non mouetur. Qui enim populi benedictionibus rapitur, aut maledictionibus, longissimè à se abiicit Deum, imò & negabit Deum esse. De quo non minus sapiens est illa disputatio posita à Hieronymo Osorio lib. 2. de Gloria: in qua dum numerantur monstra, quæ pariat homo ad populi auras aucupandas compositos, ait: Primum legum vtilitatem, quæ à diuina mente ad humanæ vitæ cultum defluxit, è medio tollere contendit. Deinde, quod est longè grauius, Christi religionem, & sanctitatem despicit; atque populi cæcam, & amentem opinionem splendori diuinæ lucis anteponit, &c. *Tandiu igitur Christiani nomen retinebit, quandiu id sibi per populum licuerit. Vbi verò casus aliquis inciderit, in quo populi leges iubeant à Christo deficere, repentè Christi leges infringet, & quantum in illo erit, omnia Christi sacra conturbabit.* Equidem non potest retinere in se Deum, qui rapitur popularibus fauoribus; sed pro vt aura popularis flauerit, ipse vel ad Deum, vel ad alia monstra Dei aduersaria ibit. Nota est Aaronis historia ex Exod. 32. quando coniecit aurum in fornacem, [Exod. 32.] & formauit vitulum, *Quòd cùm vidisset Aaron, ædificauit coram eo*, &c. Quis hoc crederet de Aaraone? Quis de homine veri Dei religione instructu speraret, quòd ad vitulum adorandum iret? Vnde tantus vir ad tam immane potuit venire præcipitium? Ait Lyppoman. ibi: [Lippom.] *Stupenda Aaron tentatio? quomodo potuerit sic decipi, & superari, vt neglecto Deo certo, & agnito, populo tam stultè acquiesceret in tam nefario facinore. Et vnde, obsecro, tam sancto viro tam grauis casus accidit? Certè non aliunde, quàm quòd oculos suos statuit declinare in terram, & à voluntate Dei deflexit eos ad fauorem vulgi.* Homo sanctus, & religiosus erat Aaron, & in veri Dei fide, & religione videbatur firmissimus, vbi autem oculos declinauit ad fauorem vulgi, relicto Deo ad vitulum cucurrit. Ex quo meritò dicebat Dominus Iudæorum principibus Ioan. 5. [Ioan. 5.] *Quomodo potestis vos credere, qui gloriam ab inuicem accipitis?* Circa quæ D. Cyril. Alexand. lib. 3. in Ioan. cap. 7. ait: [Ciril. Alex.] *Quasi enim natura necessarioque accidit omnibus, qui gloriam hominum venantur, vt gloriam Dei amittant, & à solo Deo decidant. Hoc Paulus apertissimè dicit. Si enim hominibus placerem*, inquit, *Christi seruus non essem.* Facilè contemnitur, imò & reiicitur Christus, vbi popularibus auris viuitur.

2. *Regum* 14. Vt verterem figuram sermonis huius seruus tuus Ioab præcepit istud: tu autem Domine mi Rex sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, vt intelligas omnia super terram. Et ait Rex ad Ioab: Ecce placatus feci verbum tuum: vade ergo, & reuoca puerum Absalon. Cadensque Iob super faciem suam in terram, adorauit, *&c.*

§. XVI.

Quam sententiam dederis in alienis, eamdem in tuis dabis.

QVod decreuerat facere Dauid filio viduæ fratris occisori, hoc idem in suo filio facit, dicens ad Ioab: *Ecce placatus feci verbum tuum; vade ergo, & reuoca puerum Absalon.* Non aliter

in

in alienis, & aliter in ſuis iudicat, ſed quã ſententiam viduæ dederat, de filio eius parricida liberando, eamdem ipſe in ſuis patitur, dum iubet ſuum parricidam in domum incolumem reuocari. De Ieſu meo mirabar, quòd non ſolùm voluerit crucifigi, & mori pro hominibus; ſed inſuper voluerit & pro illis terræ mandari. Matth. enim 27. Matth.27. *Accepto corpore Ioſeph inuoluit illud ſindone munda, & poſuit illud in monumento ſuo nouo, quod exciderat in petra.* Et cur Ieſus non magis horruit atrum ſepulchri carcerem? Cur viuificandum ſtatim diuiniſſimum cadauer terræ mandat? Rationem attigit D. Damaſc. homil. in Sab. ſanct. fatus: Damaſcen. *Qui hominem, vt in terram conuerteretur, damnauerat, in terra ſepultis, obliuionique traditis nunc annumeratur.* Sententiam dederat olim, quòd homines terræ mandarentur, quam ſententiam adeò in ſe obſeruauit, vt ipſe moriens in cruce ſuum corpus terræ mandaret. Eadem quippe menſura & alios, & ſe menſus eſt. Nec nouum aliquid ſuis reſeruauit, quod alienis in ſimili non dederit: ſed & ſua, & aliena eidem ſententiæ ſubiecit. In 1. Reg. 5. ait textus: *Pugnauerunt ergo Philiſthiim, & caſus eſt Iſrael, & fugit vnuſquiſque in tabernaculum ſuum, &* 1.Reg.5. *facta eſt plaga magna nimis; & ceciderunt de Iſrael triginta millia peditum. Et arca Dei capta eſt.* Non miror, quòd iuſtus Dominus Iudæos improbos tradat hoſtibus percutiendos; illud magis mirandum quo ſimiliter eiſdem hoſtibus tradat arcam ſuam. Et cur non ſolùm Iudæos, ſed & arcam ſuam eiſdem hoſtibus tradidit? In eo oſtendebat, quod & poſtea fecit, tradens populum Iudæorum Romanis, & armis, & ſimiliter Eccleſiam ſuam. Vt pateret omnibus, quàm in ſimili te & alienos, & ſuos eidem ſententiæ ſubiiciat. Ait Rupert. lib. 1. in lib. Reg. cap. 14. *Sed & arca Dei capta eſt. Vt iam euangelicam legis proſequamur intelligentiam,* Rupert. *eiſdem Romanorum armis, eiſdem Imperatorum gladijs, quibus ille populus obſeſſus, conciſus, & in omnes gentes captiuus ductus eſt, eiſdem, inquam, Eccleſia Dei, quæ eſt corpus Chriſti capta, & ab eiſdem perſecutionem paſſa eſt.* Tradidit Deus Iudæos Romanis, ſed & Eccleſiam ſuam, quæ eſt corpus Chriſti, eiſdem tradidit perſequendam, vt & in ſuo corpore faceret, quod fecit in alienis.



CAPVT V.

Abſalon reducitur.

TEXTVS HISTORIA.



HIEROSOLYMIS excedens Ioabus ad Geſſuris vrbem ſe contulit, & expectantem Abſalonem grato nuntio delinit, ſecumque iuuenem in propriam domum reuocat. Vbi etſi omnia experiebatur læta, illud acerbiſſimè ferebat, quòd non permittebatur venire in patris conſpectum. Nouerat enim Rex feruidum adoleſcentis animum, & cauerat, ne ad ſe veniret, vt illo ſtimulo & facinoris frequentiùs recordaretur, & ſub aliquo viueret diutiùs metu. Duobus annis egit in propria domo, & patria exul, tam longique exilij impatiens ſemel, & bis Ioabum vocabat, vt eius induſtria in integram lætitiam reſtitueretur. Surdeſcebat Ioab, ſed ſurdum fecit audire Abſalonis violentia, qui incendi iuſſit hordaceas eius meſſes. Ad hæc queribundus ille ad Abſalonem venit, & iuuenis impatientiam diſcit, qua oſtendebat ſe gratius in alienis animam egiſſe, quàm in propriis eſſe, & patrem non videre. Referuntur iſta per Ioabum parenti, qui lætus filium vocat, arctiſſimiſque excipit amplexibus.

MORALIA CIRCA textus literam.

NON patitur Dauid ad ſe ingredi Abſalonem occiſorem Amnonis, vt timeamus nos diuini patris conſpectu priuari, ſi duri ſumus in fratres.

2. *Regum* 14. Surrexit ergo Ioab, & abiit in Geſſur, & adduxit Abſalonem in Ieruſalem. Dixit autem Rex: Reuertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat. Reuerſus eſt itaque Abſalon in domum ſuam, & faciem Regis non vidit, &c. Nati ſunt autem Abſalon filij tres, & filia vna, nomine Thamar, elegantis formæ. Manſitque Abſalon in Ieruſalem duobus annis, &c.

§. I.

Reproborum eſt nimium admirari bona temporalia, ab illiſque ſolidum aliquid ſperare.

MVlta prætermiſit diuinus ſcriptor de pompa redeuntis Abſalonis ab auo ad patrem, ſolumque ait de Ioab, *& abijt in Geſſur, & adduxit Abſalonem in Ieruſalem.* Qua autem pompa auus eius reditum adornarit, qua lætitia ad generum ſcripſerit; quo cultu adoleſcens rediret, qua frequentia Principum exceptus fuerit. Hæc omnia quæ ad gloriam reditus pertinebant, conſultò prætermiſit diuinus ſcriptor, vt notat ibi noſter Salianus. Et cur diuinus ſcriptor illa prætermiſit? Quid enim magis proprium eſt hiſtoricorum omnium, quàm ſtuporem facere hominibus deſcriptione pomparum in aduentu Principum? Quando ergo hæc ad hiſtorias pertinent, cur diuinus ſcriptor illa præteriuit in Abſalonis reditu? Planè ſcriptor ſacer nil mirandum inuenit in pompis, & gloriis temporalibus; quas non boni viri, ſed reprobi homines mirabundi ſolent ſpectare. Mirabatur quondam Ioannes in repræſentatione ne ingentis gloriæ, qua fulgebat

bat Babylon sub nomine meretricis magnæ. Et dum miratur tantam gloriam, venit Angelus Domini ad eum Apocal. 17. qui ait: *Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem, & cornua decem. Bestia, quam vidisti, fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitum ibit: & mirabuntur inhabitantes terram, quorum nomina non scripta sunt in libro vitæ à constitutione mundi, videntes bestiam*, &c. Expende vt miratus Ioannes de gloria mulieris, & bestiæ reprehendatur ab Angelo, & dicatur illi: Quare miraris? Sed & omnes inhabitantes terram dicuntur miraturi videntes bestiam, & tamen non ideo reprehenduntur, nec est Angelus, qui dicat eis: Quare miramini? Cur ergo Ioanni interdicitur admiratio, quam omnes illi habent? Vt Ioannes bonus, & sanctus erat, sic non debebat mirari illam gloriam, & pompam sæcularem, quæ in momento disparet, sed magis debebat illam præterire, quasi non esset. Solùm enim mirantur, & auidè spectant illi, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ, sed reprobi sunt. Pulchrè ait Rupert. lib. 10. in Apocal. *Mirabuntur illi, quod ego te nolo mirari, arguens te, & dicens: Quare miraris. Mirentur illi, qui cælum non aspiciunt, sed terram sicut corpore, ita mente inhabitant, quorum nomina non sunt scripta in libro vitæ, id est, quos Deus ad vitam non prædestinauit. Illi mirabuntur, & semper mirati sunt magnitudinem bestiæ, siue pulchritudinem meretricis, purpuram eius, coccinum eius, aurum eius, pretiosos lapides eius, margaritas eius.* Non equidem iusti, sed reprobi stupent ad bona mundi, illaque suspiciunt, quasi inde tota sua fœlicitas pendeat. Quos non ineleganter repræsentat Hierem. Threnor. 2. inquiens: *Matribus suis dixerunt: Vbi est triticum, & vinum, cùm deficerent quasi vulnerati in plateis*, &c. Dixerunt equidem matribus suis, non patri suo; in patre enim intelliguntur bona cœlestia: in matribus autem sola intelliguntur bona carnalia, voluptuosa & delitiosa bona mundi; ij autem miseri deficientes, & egentes non patrem suspiciunt, sed matres suas, hoc est, non Deum, sed carnalia bona stupent, ab illisque petunt triticum, & vinum, sub qua petitione miserè pereunt. Et cur pereant sub petitione panis, & vini? Nonne panis confirmat, & vinum lætificat cor hominis? Vnde malum esse illis potest, quòd & confirmationem, & lætitiam cordis petant? Non has petunt à patre cœlesti, sed à voluptuosis, & carnalibus bonis mundi, qui mirantes stupent. Ait ibi Pascas. *Si cum patre essent, aut ad patris domum redirent, animas fame non exhalarent. Sed quia caro eos decipit, errant, etsi non in eo, quòd panem, vinumque requirunt, saltem quòd in carne torpentes ab ea ista petunt.* Miseri errones sola carnalia, & temporalia bona stupent, ab illisque sperant, quidquid confirmationis & lætitiæ cordis cupiunt.

Apocal. 7. — *Rupert.* — *Thren. 2.* — *Pascas.*

§. II.

In Dei, virtutisque obtinendæ causa, affectibus humanis non cedendum.

NOn oscitanter nomen patris in Dauide, & nomen filij in Absalone, in præsenti siletur. Ait enim text. *Dixit autem Rex: Reuertatur in domum suam, & faciem meam non videant.* Et quis reuertatur? Quando de filio Absalone reducendo in propria loquitur, cur filium non exprimit? Cur non dicit: Reuertatur filius, siue Absalon? Adhuc curabat Deo, & iustitiæ satisfactionem reddere in punitione parricidæ: vbi autem Dei, virtutisve causa spectatur, affectibus humanis non est cedendum. Ioan. 19. cùm Iesus esset in cruce satisfaciens patri pro mundi reatibus, vidit iuxta crucem matrem suam, & ait illi: *Mulier, ecce filius tuus.* Cur non magis matrem vocat, seu Mariam? Ait Ammonius Alex. in Harmonia Euang. *Commendabat Iesus Mariam genitricem cruci vicinam Ioanni discipulo, mulierem appellans, ne quid affectibus humanis tribuere videretur, qui patris cælestis iam ageret negotium.* Vbi Dei virtutisque causa agitur, nullus carnis affectus est attendendus, sed solus spectandus est Deus. De Leuitis dicitur Exod. 32. *Feceruntque filij Leui iuxta sermonem Moysi, cecideruntque in illa die quasi triginta millia hominum. Et ait Moyses: Consecrastis manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio, & in fratre suo.* Apud D. Hieron. legitur: *Implestis manus vestras*, &c. Et cur in adeò atroci interfectione dicuntur Leuitarum manus impletæ, aut consecratæ Domino? Ideo dicuntur manus illæ impletæ Domini, quamuis Deus fuit inibi spectatus, non filius, non frater, non alius humanus affectus. Ait D. Hieron. in epist. ad filios Geruntij: *Implentur manus Domino, cùm Domini occupantur imperiis: cum Domini traditæ voluntati, non hominis incipiunt esse, sed Dei: quando non effectui carnis obtemperant, sed diuinæ seruiunt iussioni.* Sic boni Leuitæ manus impleuerunt Domini, vbi enim Dei causa instabat, nihil aliud respexerunt, quàm Deùm, nec filium, nec fratrem. Vt meritò de illis dicat D. Ambr. *Nesciunt suis parcere, qui nihil suum nouerunt, quoniam Sanctis omnia Deus est.* Hinc dum Abrahamus stringit gladium, vt immolaret filium suum Isaac, dicitur ei è cœlo Genes. 22. *Ne extendas manum tuam super puerum.* Quid ais, super puerum? Cur non clariùs loqueris, & dicis, ne extendas manum super filium, vel super Isaac? Cùm illum petebas ad mortem, ais: *Tolle filium tuum, quem diligis, Isaac*; quando illum liberare satagis, cur etiam non vocas filium, aut Isaac? Sic Abrahamus erat intentus Deo, ab omni affectu humano discretus, vt pro tunc filium non agnosceret. Ait D. Hieron. suprà: *Sic Abraham Domino dexteram suam, dum parricidium facere non recusat, impleuit. Qui filij sui, dum illam Deo armat, oblitus est.* Prætereundi equidem sunt, & obliuiscendi omnes affectus humani; vbi Dei causa præ oculis habetur.

Ioan. 19. — *Ammon.* — *Exod. 32.* — *Hieron.* — *Idem.* — *Ambros.* — *Genes. 22.* — *Hieron.*

§. III.

Peccatoribus pœna non solet omnino tolli, sed in aliam mutari.

QVòd Absalon patiebatur exlium in Gessur, id nunc etiam patitur Hierosolymis, dicencente Dauide: *Reuertatur in domum suam, & faciem meam non videat*, &c. Qui exul fuerat à patria, modò fit exul à patre: sic pœna non solet auferri peccantibus, sed mutari. Zacharias pater

Ioannis ſterilitatis pœna laborabat; cùm autem non credit Angelo filium promittenti, dicit ei Luc. 1. Angelus Luc. 1. *Ecce eris tacens, & non poteris loqui vſque in diem, quo hæc fiant, pro eo, quòd non credidiſti*, &c. Non credenti aufertur ſterilitas corporis, ſed datur ſterilitas linguæ, ne peccator omnino careat pœna, ſed pro altera habeat alteram. Andreas Cretenſ. ſerm. in Annunt. fa- Cretenſ. tur: *Zacharias incredulus extitit, vnde à genitalibus ad formanda vocis organa pœna ei tranſlata, cum fandi impotentia ſterilitatem commutauit*. Itaque mutata eſt illi pœna, non ablata; quod frequentiſſimum eſt in peccatoribus; iis enim rarò aufertur omnis pœna, ſed mutari ſolet in aliam. Id quod factum inuenimus in ipſo Dauide, nam poſt pœnitentiam adulterij, & homici- 2. Reg. 12. dij dicitur illi 2. Reg. 12. *Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris. Veruntamen, quoniam blaſphemare feciſti inimicos Domini propter verbum hoc, filius, qui natus eſt tibi, morte morietur.* Expende illud: *Dominus tranſtulit peccatum tuum*, non equidem dicit, quòd Dominus abſtulerit peccatum eius, ſed quòd tranſtulerit, hoc eſt, quòd pœnam illi indictam pro peccato in aliam mutauerit, vt ſi ille moriturus erat, iam non moriatur ipſe, ſed filius eius moriatur. Ait Eucher. Eucher. in Gloſſa: *Dauid audire pòſt confeſſionem meruit: Dominus tranſtulit peccatum tuum, & tamen multis pòſt cruciatibus afflictus effugiens reatum culpæ, quam perpetrauerat, exoluit. Ab electis enim ſuis iniquitatum maculas ſtudet Deus temporali afflictione tergere, quas in eis perpetuò non vult videre.* A fœlicibus peccatoribus tollit Deus pœnam, & relinquit pœnam; pœnam enim æternam mutat in temporalem. Vt adhuc Saluian. dicat Saluian. lib. 2. de Prouid. *Et tamen Rex tanti nominis, ſanctitate maior, quàm poteſtate, prærogatiuis meritorum antecedentium ſupereminens, cùm tanto habitu ſupplicet, non euadit. Et hic tantus, tam grandis fructus pœnitentiæ eſt, quòd æternis quidem piaculis non addicitur, ſed in præſenti tamen veniam non meretur.* Tantus iuſtus non ab omni liberatur pœna, ſed eius pœna in aliam transfertur. Id quod in ſe factum exiſti- Iob 7. mans Iob cap. 7. dicebat: *Cur non tollis peccatum meum, & quare non aufers iniquitatem meam?* Quæ verba ſic expendit D. Chryſoſtom. in cat. Chryſoſt. Græca fatus: *Qua de cauſa, præterita pœna culpas, & errata, quæ tua eſt humanitas, aut non contempſiſti, aut penitus deleuiſti?* Expende illa, nimirum, *præterita pœna*, videbat enim Sanctus ſe à pœna in pœnas transferri, imò videbat pœnas alias per ſe prætèrire, alias manere, alias de nouo accedere. Et miratur culpas ſuas non abſtergi prætereuntibus pœnis, ſed reſeruari aliis de nouo aduenientibus. In quo maximè exprimitur, quid peccatoribus euenire ſoleat.

§. IV.

Præſtantiſſimum eſt homini, quod alieniſſimus fiat impijs.

IN manſuetiſſimo Dauide id nouum, & inſperatum apparuit, quòd adeò ſe ab Abſalone alienauerit, vt dicat: *Reuertatur in domum ſuam, & faciem meam non videat.* Et qui hoſtibus benignus erat, & infenſiſſimi ſibi Saulis nepotem menſa ſua excipiebat; ſic filium ſuum Abſalonem abiicit, vt nec ab illo videri patiatur. Cur bone in hoſtes adeò benignus, & in filium adeò auſterus es? Erat filius parricida, & ideo id faciebat Dauid præſtantiſſimum, vt parricidis, & ſceleſtibus faciem negaret, & ſe ab illis maximè alienaret. De ſponſa ſua dicebat Dominus Cantic. 7. *Naſus tuus ſicut turris Libani, quæ reſpicit contra Damaſcum.* Quæ ſeſe omnibus exhibebat amabilem, vni ſe Damaſco exhibet contrariam. Cur hoc? Ait ibi D. Gregor. *Contra Damaſcum reſpicit, quia peccatoribus ſemper quilibet prædicator contradicit. Damaſcus quippe ſanguinem interpretatur, & peccatrici genti dicitur: Manus tuæ plenæ ſunt ſanguine.* Hoc docet debere eſſe proprium, & prædicatoribus, & Præſulibus, vt peccatoribus ſint auſteri, & infrugiferi. Tertullianus autem vniuerſaliùs loquitur, & rem omnibus Chriſtianis putat eſſe communem. Querebantur enim Gentiles, quòd Chriſtiani, & ſteriles erant, & nullam placiditatem habebant cum illis; quibus reſpondet Tertul. in Apolog. cap. 23. *Nam ſi qui verè de ſterilitate Chriſtianorum conqueri poſſint, primi erunt lenones, perductores, aquarioli; tum ſicarij, venenarij, magi: item arioli, aruſpices, mathematici. His infructuoſos eſſe magnus fructus eſt.* Per omne genus ſceleratorum diſcurrit, & maximum Chriſtianorum fructum in eo ponit, quòd illis infrugiferi, & ſteriles ſint. Nec miror, quando & homo prudens inter gaudia habet, quòd vel mala ab impio, & ſcelerato illata patiatur. Sic Matthias ille apud Egeſipp. lib. 5. cap. 22. dicebat Simoni tyranno: *Habeo conſolationem tantæ calamitatis. Patior, quidquid miſerrimum eſt, dum tu iuſſeris. Quidquid eſt immaniſſimum ſubeo libenter, te arbitro.* Adeò prudentes viri ſe ab ſceleſtis arcent, vt vel iniurias ab illis pati pro delitiis habeant.

§. V.

Vt voluptas eſt, vbi fœmina, ſic & mors, & interitus adeſt.

FIliorum Abſalonis nomina præteriens textus multus eſt in filiæ eius & nomine, & pulchritudine euulganda, fatus: *Nati ſunt Abſalon filij tres, & filia vna, nomine Thamar, elegantis formæ.* Tres filios præterit, & vnam filiam nomine, & formæ commendatione proponit; nec miror, quòd in familia iam iam peritura excellere ſola fœmina proponatur; vt enim voluptas eſt, vbi fœmina, ſic & mors & interitus iam adeſſe notatur. Dum Caini generationes, quæ diluuio perituræ erant, narrantur, ad vltimas deueniens textus, & diluuio iam proximiores, ait: *Sella quoque genuit Tubalcain, qui fuit malleator, & faber in cuncta opera æris, & ferri. Soror verò Tubalcain Noëma.* Ecce tibi in vltima Caini generatione, & diluuio iam proxima ponitur Noëma, Sellæ filia, cuius nomen ſignificat voluptatem. Et quando in generationibus tunc à principio mundi narratis, nulla exprimitur filia; cur in hac vltima Caini generatione filia proponitur, & Noëma, id eſt, voluptas vocatur? Oſtendebatur generatio iam per diluuium peritura, & ideo in ea meritò fœmina proponitur, & ea fœmina, quæ voluptatem ſonat: vt enim in fœmina

mina voluptas, ſic & mors & interitus omnium noſtrùm monſtratur. Vt dicat D. Auguſt. lib. 15. de ciuit. cap. 20. *Progenies ergo ex Adam per Caim ſceleratum vndenario numero finitur, quo peccatum ſignificatur; & ipſe numerus à fœmina clauditur, à quo ſexu initium eſt peccati, per quod omnes morimur. Commiſſum eſt autem, vt & voluptas carnis ſequeretur. Nam & ipſa filia Lamech Noema, id eſt, voluptas interpretatur.* Quippe in fœmina, in qua audiatur voluptas, clauditur perdenda Caini progenies, de fœminis enim nihil citius, quàm mors, & interitus generabitur. Nunquam non ſanguinem, & mortes fœminei animi amant. Hieroſolymitani ciues, vbi de dimittendo Ieſu, aut Barabba agebatur, clamant Ioan. 18. *Non hunc, ſed Barabbam.* De quo Barabba ait Luc. 23. *Qui erat propter ſeditionem quandam, & homicidium miſſus in carcerem.* Et qui homines ſic & ſeditioſum, & homicidam præ Ieſu amarunt? Illi qui fœmineis erant magis immerſi voluptatibus, à quibus & neces, & exitia noſcuntur pullulare. Ait D. Athan. ſerm. de Paſſ. Chriſti: *Id rurſum quoque ſciendum, & obſeruandum eſt, quòd ſcortator & propriam animam perdit, & ipſe quoque vt Iudas, contumelia templum, & corpus Dei afficit: ne ignoret, qui detinetur à voluptatibus, maioremque in illis delectationem ſentit, quod & ipſe, ſicuti Iudæi, Barabbam depoſcit, & Dominum interficit. Ita etiam Iudæi reprobos mores Barabbæ diligentes, virtutem perſecuti ſunt.* Pulchrè ſanctus Doctor ſcortatores, & voluptuoſos homines componit cum Iudæis petentibus, & imitantibus Barabbam ſeditioſum & homicidam. Fœmineis enim voluptatibus & proxima, & amica ſunt homicidia, exitia, omnium mortes.

August.

Ioan 18.
Luc. 23.

Athanaſ.

§. VI.

Multò ſordet ad imperium familia, in quâ fœmina præcellit.

IN familia Abſalonis prætermiſſis filiis vna filia eius nominatur, & commendatur, dicente textu: *Nati ſunt autem Abſalon filij tres, & vna filia, nomine Thamar elegantis formæ.* Et cur vna Thamar filia nominatur in Abſalonis familia? Vna Thamar filia & nomen habet, & præcellit cæteris fratribus in familia Abſalonis, vt pateat, quàm longè abſit à regno familia iſta. Nemini enim obſcurum eſt multum ad Regnum ſordere familiam, in qua fœmina principatur. Nota eſt hiſtoria Achabi Regis Iſraël, vt duxerat vxorem Iezabel, cuius nutui miſer parebat in adorando Baal, & in perſequendis Prophetis veri Dei. Quem Achabum vt Dominus tolleret de regno, miſit Prophetam, qui vngeret Iehu in Regem. Abiit ergo Propheta, & dum vngit Iehu 4. Reg. 9. ait, *Vnxi te Regem ſuper populum domini Iſrael, & percuties domum Achab domini tui, & vlciſcar ſanguinem ſeruorum meorum Prophetarum, & ſanguinem omnium ſeruorum Domini de manu Iezabel.* Ecce tibi vt vngitur Ieſu à Deo ad perdendam omnem domum Achab. Et cur tanti Regis domus funditus pereat? Præcellebat in ea vna Iezabel, cuius nutu omnia gubernabantur, quo ſic Achab ſorduit apud Deum, vt meritò à regno eliminaretur. Ait Ruffinus lib. 1. in Oſeam: *Cùm Achab tam ſuis, quàm vxoris, cuius ſeruiebat, auſui, criminibus ſorduiſſet, Iehu filium Namſi Heliſæus Propheta ex præcepto Dei, in aſſumendum imperium ſuſcitauit.* Itaque ſeruiens Iezabelis auſibus Achab ſic ſorduit Deo, vt funditus perderetur. Nunquam enim non ſordet ad perditionem vir, cuius fœmina dominatur. Iam è viuis exceſſerat crucifixus Ieſus, cùm accedens miles Ioan. 19. *Lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis, & aqua.* Eſto, quòd ſanguis exiret, quia ſãguine Adamum redimebat, & à peccato liberabat, ad quid exiuit aqua? Quando in Adami peccato mulier princeps fuit, cui ſeruiuit Adamus, non ſolùm iſte culpam incurrit, de qua ſanguine Agni debebat mundari, ſed etiam ſic ſorduit Deo, vt nequiret in regnum reſtitui, niſi & illi pararetur nouum lauacrum, pro quo exiuit aqua. Vnde D. Athan. ſerm. de Paſſ. dicebat: *Mactatus enim Ieſus eſt, non alibi, quàm in latere, ad coſtas, ex quo effluxit ſanguis, & aqua; vt quoniam prius per mulierem è coſta formatam profluxerat deceptio, ita nunc per coſtam ſecundi Adæ, redemptio, & emundatio prioris Adæ dimanaret, & per ſanguinem redemptio, per aquam verò emundatio obtingeret.* In homine Adamo per mulierem decepto, non vnum, ſed duo remedia deſiderabantur; deſiderabatur & remedium redemptionis, quod fiebat per ſanguinem Ieſu; inſuper deſiderabatur remediũ lauacri, quod fiebat per aquam. Vt enim per ſanguinem culpa hominis redimebatur, ſic per aquam mundabantur ſordes, quas contrahit homo, cui fœmina dominatur.

2. Reg. 9.

Ruffin.

Ioan. 19.

Athanaſ.

2. *Regum* 14. Miſit itaque ad Ioab, vt mitteret eum ad Regem, qui noluit venire ad eum. Cumque ſecundò miſiſſet, & ille noluiſſet venire ad eum, dixit ſeruis ſuis: Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum, habentem meſſem hordei; ite igitur, & ſuccendite eum igne, *&c.* Et venientes ſerui Ioab ſciſſis veſtibus ſuis dixerunt: Succenderunt ſerui Abſalon, *&c.*

§. VII.

Impij nil citius peſſundant, & deſtruunt, quàm ſuarum cupiditatum fomenta.

TOtas oblatæ reductionis ſpes habebat Abſalon in Ioabo, per quem ſperabat exilium ſuum finiendum, & nilominus ait ſeruis ſuis: *Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem meſſem hordei, ite igitur, & ſuccendite illum igne,* &c. Quid ais Abſalon ſic vnicum amicum perdis? Sic comburis Ioabi amicitiam, per quem ſolum tua deſideria impleri ſperas? Amat miſer ſibi Ioabum aſſiſtere, vt à quo pendet, & ſimul Ioabi meſſem ſuccendit. Sic vniuerſi impij, & mundialia bona ardentiſſimè concupiſcunt, ſine

quibus esse nequeunt, & simul eorum fomenta, & fulcra conculcant, & funditus perdunt. Rem
Apoc. 17.
pulchrè figurat Apocal. 17. vbi sic: *Veni, ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, cum qua fornicati sunt Reges terræ.* Ostendebantur equidem sub nomine meretricis vniuersa temporalia bona, & gloria mundi, & carnis voluptates, ob quæ mundiales homines discedunt à Deo, & illis adhærescunt. Quid tunc? Ait amplius ipse Angelus: *Decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam, & nudam, & carnes eius manducabunt, & ipsam igne concremabunt.* Ecce tibi cornua illa, nimirum Principes, & potentes sæculi, qui dicebantur fornicari cum meretrice magna, hoc est, nimis adhærescere bonis temporalibus, gloriæ mundiali, & carnis voluptatibus; modò hi dicantur odisse illa omnia, & illa abiicere, & concremare. Quis credet, quòd qui miro afficitur desiderio gloriæ mundanæ, illam conculcet? Quòd ardentissimus amator bonorum temporalium, illa dilapidet? Quòd cupidissimus voluptatum, illas perdere amet? Incredibile hoc forsan videbitur, sed tamen verum est, à nullis enim citius, & certius pessundantur, & cremantur bona omnia temporalia, quàm ab amatoribus suis. Ait, & explicat
Rupert.
Rupert. lib. 10. in Apocal. *Mira assertio, mira & vehemens impiorum detestatio. Hi, qui cum illa fornicantur, illam odisse, & desolatam, nudamque facere, & carnes eius manducare, & ipsam igne concremare dicuntur. Mirum hoc, tamen verum est. Quis nesciat de Principibus mundi, quantis odijs fuerint inquieti? Et cui sua inquietudine fuerunt infesti, nisi ipsi cupiditati, vel gloriæ mundi, cum qua fornicati sunt præferendo illam suo creatori? Instrumenta fornicationum eorum, pulchritudines ciuitatum, & locupletum gentium multitudines, quibus imperabant, extiterunt. At illi nunquam hæc in pace sua florere permiserunt,* &c. Quid pulchrius? Amant impij regia gloria in mundo florere, & cùm gloria regia consistat in pulchritudine ciuitatum, in multitudine locupletum subditorum, hi à nullo prius, quàm à suo ambitore dilapidantur, cremantur. Amant ab omnibus laudari, & celebrari, pro quo adeò turpia exhibent opera, vt illis tota obruatur laus eorum. Amant perpetuò in voluptatibus esse, & sic viuunt, vt sint in perpetuis doloribus. Et denique nihil peragunt, quod non penitus absumat illa ipsa bona, quorum afficiuntur desiderio, vt credas nihil magis odisse, quàm illa ipsa bona, in quæ depereunt. Sapienter D. Prosper lib. 3. de vita contemplatiua cap. 10. de appetitu mundialis gloriæ dicebat, quod verum est de omnibus mundialium appetitibus. Ait enim:
Prosper.
Est vanitas inflata quædam circa delectationes varias animi languentis affectio; potiendi honoris auida, simul & nescia. In rabido honoris potiendi appetitu, quo exardescunt mundiales, simul affulget summa ignorantia, quando omnia honoris fomenta, & ipsas illius matrices non desinunt factis absumere, & conculcare. Adeò vt si quando de illorum gloriis, aut honoribus agendum est, prorsus sint dissimulanda, & occultanda ea, quæ illi propter gloriam obtinendam egerunt, vt quæ sint gloriæ, & honori contraria. Et sic de impiorum affectibus aliis.

§. VIII.

Etiam maximè amicos trahit Deus ad se flagellis.

Sibi maximè amicum Ioabum ad se vocat Absalon, & tantisper pigritantem stimulat messis incendio, dicebat enim: *Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum, habentem messem hordei, ite igitur, & succendite eum igne.* Vt ad se trahat amicum, eius messem incendit; nec miror, sic enim Deus solet ad se trahere vel amicissimos. Dan. 3. noti sunt tres pueri Hebræi inuenti Deo fideles, ob cuius nomen colendum in fornacem ardentem missi sunt, inter flammas autem securi viuebant, *& nihil corruptionis est in eis.* Non sic septem fratres Machabæi, quin potiùs in sartagines flammantes immissi, ibi cremati, & consumpti sunt, 2. Mach. 7. Et hos & illos Deus ad se trahebat, tres pueros liberationis munere traxit, septem fratres flagello incendit. Quid ni? Inferiores in amicitia Dei censebuntur hi, qui flagello incendij, quàm illi, qui immunitatis munere tracti sunt? Absit; sed & amicissimos, & charissimos ad se trahit Deus flagellis. Ait Diuus August. in epist. Ioan. tract. 8. *Serui Dei tres viri, & serui Dei Machabæi. Agnouit ignis seruos Dei tres viros, quos non vssit, quorum nec vestimenta corrupit, non agnouit Machabæos? Agnouit & Machabæos fratres, agnouit & istos, sed opus erat quodam flagello, permittente Deo, qui dixit in Scriptura: Flagellat omnem filium, quem recipit.* Etsi filij Dei, etsi charissimi, flagello tracti sunt ad Deum. Quod in Abele, in Abrahamo, & in Iobo, aliisque plurimis perspicuum est.
Dan. 3.
August.

§. IX.

Parui pendenda sunt mala, quæ maioribus sunt bonis resarcienda.

Adhuc expendendum est illud: *Scitis agrum Ioab iuxta agrum meum habentem messem hordei, ite igitur, & succendite illum igne.* Et mirabar, quòd sic percuteret Ioabum Absalon, quando magis eius intercessione egebat. O bone! quando amas Ioabum tibi affectum esse, cur eius perdis substantiã? Cur eius incendis hordeaceam messem? Ait Salianus noster: quòd incendit hordeaceam, oblaturus triticeã; vbi autem maiori bonorum cumulo resarciuntur mala, adeò paruipenduntur, vt minimè vera mala censeantur. Ex quo clamabat Psal. 93. ad Deum: *Qui fingis laborẽ in præcepto.* quasi omnes labores, qui pro adimplendis præceptis subeuntur, non veri labores sint, sed fictitij. Et vnde fictitij videbantur? Ait Hugo Victor. homil. 1. in Ecclesiastem: *Vanum etenim esse & ipsum iustorum laborem, quantum scilicet ad pœnam transitoriam, & hanc quasi imaginariam speciem miseriæ spectat, Psalmista innuere videtur, cùm dicit: Qui fingis laborem in præcepto. Quasi enim electis suis laborem fingit, cum eis exterius velut iratus per iudicium temporalem pœnam irrogat; quibus intus per prouidentiam misericordiæ suæ, æternæ beatitudinis præmia seruat.* Adeò suauiatur illatus labor
Psal. 93.
Hug. Vict.

bor amicis Dei per æternam recompenſatio-
nem, vt reſpectu illius aut fictitius videatur,
aut nullus. De multis tribulationibus iuſto-
Ioan.15. rum locutus Dominus Ioannes 15. tandem fi-
nit: *Hac omnia facient vobis propter nomen meum.*
quæ verba ſic in rem præſentem expenduntur
Rupert. à Rupert. lib.12. in Ioan. *Ecce quanta eſt con-*
ſolatio dicentis: Hac omnia facient vobis propter
nomen meum. Magna planè conſolatio, & dili-
gentibus ad formandam patientiam ſufficiens. Nam
dilectorem Chriſti angunt quidem hominum odia,
fatigant opprobria, moleſtant maledicta, affligunt
rerum damna, vel etiam corporis tormenta, ſed hac
omnia temperat, & leuia reddit feſtina pramio-
rum ſecuritas. Glorioſa namque nominis Chriſti
dignitas, propter quod hac patiuntur, opprobria
condecorat, maledicta ſanctificat, damna in lucra,
tormenta in magna ſpei vertit delitias. Equidem
vbi maioribus bonis, & diuturnioribus compen-
ſanda mala noſcimus; adeò paruipendimus illa,
vt vel leuiſſima videantur, vel nulla.

2. *Regum* 14. Et reſpondit Abſalon
ad Ioab, miſi ad te, obſecrans vt
venires ad me, & mitterem te ad
Regem, & diceres ei: Quare ve-
ni de Geſſur? Melius mihi erat,
ibi eſſe: obſecro ergo, vt videam
faciem Regis, quòd ſi memor eſt
iniquitatis meæ, interficiat me.
Ingreſſus itaque Ioab ad Regem
nuntians ei omnia, vocatuſque
eſt Abſalon, & intrauit ad Re-
gem, *&c.*

§. X.

Durius ipſa morte eſt, à Deo non admitti, ſed deſpici.

NEgatus Abſaloni ad patrem, ingreſſus du-
rior illi morte ipſa erat. Ait enim: *Obſecro*
ergo, vt videam faciem Regis, quòd ſi memor eſt
eſt iniquitatis mea, interficiat me. Sic potiorem
ſibi reputat mortem, quàm à patre non admitti,
ſed deſpici. Ne miremur, quòd qui ſub patre
Deo viuunt, morte durius credant, ſi ab illo de-
ſpiciantur, & alienentur. Clamabat Iob cap.7.
Iob 7. ad Dominum: *Quare poſuiſti me contrarium ti-*
bi, & factus ſum mihi metipſi grauis? Hoc vnum
ſibi inter tot ærumnas grauiſſimum reputabat,
quòd videbatur tractari non ſolùm vt alienus,
ſed vt contrarius, & è regione poſitus Deo. Quid
grauius? Quid intolerabilius? Aiebat Olympio-
Olymp. dor. in Protheoria cap.3. cat. Græcæ: *Perturba-*
tur nilominus Iob, & vacillat, ne fortè ſit à Deo
planè derelictus. Nec enim re vlla animus Dei
amans magis excruciatur, vt diuina opis amiſſa
ſuſpicione, mauultque emori millies, quàm cùm cru-
ciatibus, atque huiuſmodi ſuſpicione inter viuos
numerari. Hoc maximè excruciat Dei amantes;
hoc illis magis durum, & graue videtur, quàm
mille mortes temporales. Hoc in ſummo animi
dolore dicebat ipſe Iob cap.6. *Ecce non eſt auxi-* Iob 6.
lium mihi in me. In Græco legitur: *An non in ipſo*
confidam? adiutorium autem mihi abeſt, deſeruit
me miſericordia, &c. Circa quæ Nicetas in cat.
Græca fatur: *Quod ex his malis facere coniectu-* Nicetas.
ram licet, me à Deo, qui mihi pracipuè cordi erat,
in quo ſpes meas omnes collocatas habebam, pror-
ſus eſſe derelictum; eiuſdemque viſitatione, ac mi-
ſerationibus planè nudatum. Atque ea re iuſtius
angebantur vehementiſſimè. Et cur non vehe-
mentiſſimè angatur, qui à tanto parente Deo ſe
videt alienatum? Pergit Nicet. *Id enim ſecum* Idem.
ipſe expendat vnuſquiſque quantus eius hominis
ſit mœror, qui cum diuino amore ſit ſauciatus à
Deo, quem vnum optat, deſertum ſe eſſe ſuſpicetur.
Etenim ſi nec viuendum ſibi eſſe amplius putant,
ij, qui mulierum amoribus exulcerati, ab illis ipſis
contemni ſe animaduertunt: anima, qua erga Deum
charitate vulnerata eſt, quanta fuerit ægritudo, ſi
non amplius eum ſibi adeſſe arbitretur? Non mi-
rer, quòd, qui à Dei facie ſe excluſos ſuſpicantur,
in grauiorem morte ægritudinem veniant. Di-
cebat Pſalm.29. *Auertiſti faciem tuam à me, &* Pſalm.29.
factus ſum conturbatus. Ecce tibi ex ſola quaſi
diuinæ faciei abſconſione filius Dei in perturba-
tionem deuenit. Et in quam perturbationem? In
eam, quæ longè moleſtior morte erat illi. Vt di-
cat Ruffin. ibi: *Viſus eſt auertiſſe faciem ſuam* Ruffin.
pater à filio, quando eum in paſſione dereliquit.
Factus eſt autem conturbatus, cùm ait: Triſtis eſt
anima mea vſque ad mortem. Hic magnum meri-
tum Chriſti oſtenditur, qui nec ſic probatus ab
obedientia receſſit. Vt ea fuit maxima probatio,
ſic in ea magnum Chriſti obedientiæ meritum
expenditur.

§. XI.

Mariæ interceſſio non ceſſat, vſque dum nos in perfecto aſſerat.

MEritò Abſalon illud obiicit coram Ioab,
nimirum: *Quare veni de Geſſur? Melius*
mihi erat, ibi eſſe. Quòd enim ex Geſſur veniſſet
ad patriam negotiatio fuerat Ioabi, de quo dice-
batur ſuprà: *Surrexit ergo Ioab, & abijt in Geſ-*
ſur, & adduxit Abſalonem, &c. Sed vt in Geſ-
ſur Abſalonem adduxit Hieroſolymam, non am-
plius curauit de illo reducendo ad patrem, ſed
illum reliquit in exilio Hieroſolymitano. Sic om-
nia auxilia creata in inceptione ipſa laſſantur. Fe-
lices illi, qui non Ioabi, nec mundialis creaturæ
auxilio nititur, ſed Mariæ fauore gaudet; hæc
enim quem ſemel aſſumpſit, non dimittet, vſque
dum illum in perfecto aſſerat. Educto de Ægy-
pto Iſraële data eſt columna, quæ illum per de-
ſertum duceret; vt dicat textus Exod.13. *Nun-* Exod.13.
quam defuit columna nubis per diem, nec colum-
na ignis per noctem coram populo. Sed qui has co-
lumnas duces habuerunt, vt ex Ægypto egrede-
rentur, nunquam ad perfectum peruenerunt, ſed
in tenebris manſerunt excæcati. Et cur columnæ,
quæ illos de Ægypto adduxerunt, non illos vſ-
que ad perfectum fuerunt comitatæ? Erant illæ
mortuæ columnæ ignis, & nubis, mortalium au-
tem auxilia inceptione laſſantur, & deſerunt aſ-
ſumptum; vna eſt columna viuida Maria, quæ
ſuſceptum non deſerit, ſed in perfecto aſſerit.

Creten. Ait Andreas Cret. homil. 2. in Assumpt. Mariæ. *O columna mortua, & columna viuifica! Non carnalem per lucem deducens Israëlem, qui fugatur; sed spiritualem, qui deducitur ad inerrantem lucem cognitionis, diuinis illuminans facibus.* Est columna mortua, deducens Israëlem carnalem, & est columna viuifica, nempe Maria deducens Israëlem spiritualem. Sub illa Israël mansit in tenebris, non peruenit ad promissiones Dei, quin potiùs fuit fugatus ab illis. Sub hac Christiani peruenimus ad promissa, & deducimur vsque in perfectum diem, quo patrem Deum cognoscamus. Nescit enim Maria in fauoribus suis deficere, vt meritò etiam in hanc rem posset dicere

Cant. 3. illud Cant. 3. *Tenui eum, nec dimittam, donec introducam in domum matris meæ.* Quos semel tenuit Maria, non dimisit, sed illis astat, donec in domum paternam peruenirent. Quò spectans

Bern. D. Bernard. serm. 2. super Missus est, inquit: *Ipsa tenente non corruis, ipsa protegente non metuis, ipsa duce non fatigaris, ipsa propitia peruenis.* Ea est Maria, quæ si propitiari incipiat, desinat, & te in medio itinere relinquat; sed vbi sub illa incipis ad fœlicitatem ire, sic non relinqueris ab illa, donec peruenias.

§. XII.

Vna, quæ à Deo venit, sanitas totum implet hominem.

VIdeo tandem Absalonem reductum ad Dauidem patrem, quam pater osculo excipit; dicit enim: *Osculatusque est Rex Absalon.* Ingressus Absalon ad patrem, nullum prætermisit humilitatis, & subiectionis signum, quod non præstaret; pater autem vnum osculi signum filio exhibuit. Sed & alter prodigus filius reduceba-

Luc. 15. tur ad patrem Luc. 15. de quo ait: *Vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum,* &c. *Dixit autem pater: Citò proferte stolam primam, & induite illum, date annulum in manus eius, & calceamenta in pedibus eius, adducite vitulum saginatum,* &c. Compone modò patrem, & patrem: patrem Dauidem, & patrem Euangelicum; vterque filium excipit prodigum; ille parricidam, hic substantiæ dissipatorem. Ille reuertentis filij ori osculum præbet; hic & osculum ori, & stolam corpori, & annulum manibus, & calceamenta pedibus offert. Et quando hic tam largus in excipiendo filio, vt omnia eius membra adornet; cur ille solo excipit osculo? Planè iste homo erat, ille Deus à quo solo sanitas ve-

Matth. 26. niens implet totum hominem. Matth. 26. *Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite, Hoc est corpus meum. Et accipiens calicem gratias egit, & dedit illis, dicens: Bibite ex hoc omnes. Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* Solent panis, & calix porrigi hominibus, vt famem tollant corpoream; modò porriguntur panis, & calix non solùm vt famem à corpore, sed magis vt peccata ab anima tollant. Et vnde panis, & calix tantam virtutem continent, vt non solùm corpus impleant, sed & animam salute donent? Ex quo per consecrationis verba sese Deus illis speciebus ingessit, non in vna parte stetit eius sanitas, sed eò processit, vt sanaret totum hominem. Ait D. Cyprian. serm.

in cœna Domini: *Ante verba illa cibus ille communis, tantum nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporali subsidium ministrabat. Sed ex quo à Domino dictum est: Hæc est caro mea, & hic est sanguis meus: quotiescunque his verbis, & hac fide actum est, panis iste supersubstantialis, & calix benedictione solemni sacratus ad totius hominis vitam salutemque proficit.* Vt panis sine Deo erat, alteri hominis parti, nempe corpori proficiebat; vbi sub eius speciebus Deus cœpit esse, non alteri parti, sed toti homini attulit salutem, & commodum. Hinc dicebat Dominus Cyprian.

Ioan. 7. *Si circumcisionem homo accipit in Sabbato, vt non soluatur lex Moysi, mihi indignamini, quia totum hominem saluum feci in Sabbato?* Ioan. 7.

Suum opus componit cum opere circumcisionis à patribus institutæ, & inde Iesu opus excedere circumcisionem asserit, quia Iesus totum hominem saluum facit, non circumcisio, non quæuis alia creatura, quarum opus in parte sistit, solus Deus in totius hominis salutem proficit. Rupert.

ibi: *Totum*, inquam, *hominem saluum feci in Sabbatho, circumcisio verò, quamquam bonum opus est, non tamen totum hominem saluum facit. Nam etsi interiorem saluat hominem,* &c. *non tamen exteriorem sanat, sed potiùs lædit, & dolore afficit hominem. Ego autem dum dico huic: Tolle grabatum tuum, & ambula; alij verò, extende manum tuam,* &c. *totum hominem saluum facio, quia dum extrinsecus redintegro, intrinsecus ad fidem reformo.* Hæc est à Deo veniens sanitas, quæ non hæreat in parte, sed totum hominem impleat, & totum saluum faciat. Rupert.

§. XIII.

Per pudorem confitentis peccata sua, maximè peccata tolluntur, & eorum reiteratio cauetur.

HVmiliatur Absalon coram patre, & ad eius admittitur osculum, dicente textu: *Vocatusque est Absalon, & intrauit ad Regem, & adorauit coràm faciem terræ coram eo: osculatusque est Rex Absalon.* Multam humiliationem præ se fert Absalon in corporis deiectione coram Rege, qua meretur excipi Regis osculo; sed nec verbum confessionis loquitur. Aliter ille prodigus filius se gessit, de quo locutus Luc. 15. *Cum autem longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater peccaui in cœlum, & coram te,* &c. Ecce tibi filius, & filius; Absalon, & filius prodigus; vterque reus erat, vterque à patre exul, vterque ad patrem redit, vterque osculo, & gratia patris excipitur. Sed prodigus inter redeundum confessionem reatus sui præmittens, ait: *Pater, peccaui,* &c. Absalon nec verbum confessionis ostendit. Et cur in Absalone nullum confessionis apparet verbum, quod maximè in filio prodigo cernitur? Absalon statim erat rediturus ad vomitum, & contra patrem rebellaturus; in filio autem prodigo repræsentatur, qui cum patre permansurus Luc. 15.

est

est perpetuò, qui constantissimè peccatis valedicebat, ad quod maximè conducit pudor, qui suscipitur ab illo, qui peccata sua confitetur coram Dei vicario homine. Ad hæc dicebat D. Nissen. homil. 5. in Ecclesiasten: *Id maximè conuenire arbitror, vt discatur ab ijs, qui conueniunt in Ecclesia, dicentes confessionem de ijs, quæ non facta sunt conuenienter rationi, quæ ingenerat animæ affectionem pudoris, per enuntiationem eorum, quæ sunt absurda. Videntur enim esse arma valida, & potentia ad effugienda peccata pudor,* &c. Vis homo te in bonis confirmare, & te armare validissimis, & potentissimis armis aduersus peccata, vel aduersus peccatorum authores? Confuge ad confessionem peccati tui; pudor enim, quem in illa confessione sustinet, sic te armat, vt nec lapsum timeas, nec hostes. Ait etiam suprà D. Nissenus: *Honestum est existimare esse proprium Ecclesiæ documentum se per peccatorum confessionem, & enuntiationem rectè gerere. Per hoc enim licet suam animam armare armis pudoris.* Humilietis licèt propter peccata tua vsque ad terram, & lugeas illa, & maximè de illis doleas, dum non accedis ad illorum confessionem, quasi inermis es, vt facilè possis capi ab hostibus. Confessio cum orto ex illa pudore te maximè armat, & hostibus inaccessibilem ponit. Hinc monebat Psal. 6. *Erubescant, & conturbentur vehementer omnes inimici mei, conuertantur, & erubescant valde velociter.* Non contentus semel commendasse ruborem, & erubescentiam; iterum in fine clausulæ repetit: *Erubescant valde velociter.* Et cur non semel, sed iterum erubescentiam postulat? Ad firmam, & validam peccatorum expulsionem duæ erubescentiæ debent venire, altera, qua homo erubescit coram Deo, dum de peccatis dolet, altera, qua erubescit coram homine per peccati sui confessionem, in qua non parum est pro peccatis tollendis robur. Innocentius PP. ibi: *Et repetit iterum: Erubescant, quoniam & in recordatione facinorum debet intus erubescere Deum, & in confessione peccaminum debet foris erubescere hominem; quoniam erubescentia confitentis pœna est non modica pœnitentis, & pudor confessionis pars est non minima satisfactionis.* Sic ibi.

Nissen. — Idem. — Psal. 6. — Innoc.

CAPVT VI.

Absalonis coniuratio.

TEXTVS HISTORIA.

RECEPTVS Absalon in gratiam patris, maioris gloriæ cœpit in animo suo nutrire flammas. Ardebat regnandi cupiditate, & eò totus intendebat, vt regnum præriperet patri. Addebat currenti stimulos Achitophel consiliarius Dauidis, in quo vbi apparuit Dauidis perdendi aditus, neptis Bersabeth, & affinis Vriæ iniuria sic recruduit, vt nihil ardentius, quàm vindictam cogitaret. Ne vnquam Principes fidant illis, quos aliquando iniuriauerint. Primus tragœdiæ actus & gaudiorum materiem, & gloriarum ostentionem spirabat, cùm Absalon currus sibi faceret, & equos ornaret, & viros quinquaginta præmitteret, quibus regium suum decorem, & magnificentiam omnibus præsentaret. Interea matutinus Regiæ occupat limina, venientibusque ad negotia occurrens mira comitate, & tempestiuitate eorum rapit animos. Non detrectat Princeps amplexibus excipere rusticanos, negotiorum clausulas perquirere suffragari narrati, magistratuum parentis, duritiem, siue inscitiam damnare, vt de suo potius tempore fortunatiorem vitam vniuersi sperarent. Tandem soluendi Deo voti prætextu ad Hebron proficiscitur, annuente patre, eòque cœpit aduocare amicorum legiones; ignari aliqui veniebant, sed multi conscij, inter quos Achitophel; cuius astu post solemnes victimas, Absalonis acclamatur principatus. Et vix regnantis iuuenis egressa est fama, cùm videres vniuersos Israëlitas vndique ad recentem Regem aduolare.

Atrocitate rei commotus Dauid fugæ se contulit, eiusque repetiit vmbras, quarum beneficio toties apud Saulem liber euaserat. Quidquid roboris, & fortitudinis Hierosolymis erat, secum Rex tulit; decem concubinas reliquit pro domus custodia, ne coniuratorum fulmen sæuiret magis in fortia, sed inter infirma innoxius caderet. Nec passus est secum arcam Dei, aut Sacerdotes eius peregrinari, sed magis religiosis hominibus apud tyrannum manentibus confidit, cum quibus voluit etiam manere sibi fidissimum amicum Chusai, cuius ingenio suffoderet tyranni machinas.

MORALIA CIRCA textus literam.

ABSALONIS parricidium facilè condonatum iuuenem in maius traxit facinus, vt vellet etiam perdere patrem; sic impunitas solet homines in maiora crimina præcipitare.

2. *Regum* 15. Igitur posthæc fecit sibi Absalon currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum. Et manè consurgens Absalon stabat iuxta introitum portæ in via, & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium vocabat Absalon ad se, & dicebat: De qua ciuitate es tu? Qui respondens aiebat: De vna tribu Israël ego sum, seruus tuus. Respondebatque ei Absalon: Videntur mihi sermones tui boni, *&c.*

§. I.

Non perituri triumphi magis à contemptu temporalium bonorum affulgent.

NON possum non duorum iuuenum regni meditationes ponderare; alter est Absalon, de

de quo in præsenti dicitur: *Fecit sibi Absalon currus, & equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum.* Sic in Absalone regni meditatio præmisit & currus, & equos, & quinquaginta virorum comitatum. Non sic alter, nimirum Iesus meus regnum meditabatur, de quo ait Matthæi 21. *Adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus,* &c. Et Absalon & Iesus Dauidis erant filij, vterque regnum meditabatur; meditatio regni in Absalone, in curribus, in equis, in ornatu præcedentium ostendebatur; in Iesu autem meditatio regni in vili asino, in præcedentium paupertate, & nuditate conspicua erat. Et quando ô Iesu bone, regium decorem meditaris, cur non cum Absalone & currus, & equos adhibes? Cur magis contentus es vili asino, paupere comitatu? Absalonis pompa regnum periturum spectabat, Iesus autem & regnum, & triumphos nunquam desituros procurabat, qui magis affulgent à contemptu bonorum temporalium. Quò spectans Drepan. Florus in exhort. ad legenda sacra volumina fatus:

Matth. 21.

Præf. Flor.

Victrices Christi vigeant per sæcula palmæ,
Quas illi exultans turba canora dedit.
Paciferos scindens olea de vertice ramos,
Atque sacram sternens veste nitente viam.
Quo Dominum portans mansueta pullus asella,
Poneret innocuos molliter ille pedes.

Meritò bonus Pater vbi Iesum vidit, non curru, non pomposo equo vectum, sed humili asello, victrices eius palmas per sæcula auguratur, nunquam enim non duraturi triumphi de contemptu temporalis gloriæ veniunt, vt in pompis temporalibus mortalia visuntur regna. Ad hæc ait Sedul. lib. 4. Pascal. cap. 20. *Vtque Dominus Iesus secularis ambitus caduca contemnens Dominum sese celsissimum magis humilitate monstraret, non altis curribus, queis pompa mortalis amor ostenditur, quadriiuga celeritate subnectus iter explicuit pulvereum; nec ardua frementis equi terga compressit; sed vilissimi lento potius aselli gestamine Domino fuit honos ille sufficiens.* Expende illa de curribus, & equis, nimirum: *Queis pompa mortalis amor ostenditur*; per amplitudinem enim bonorum temporalium, & splendorem nihil attingitur ad ruinam, & exitium non pertinens. In illorum autem contemptu & triumphi, & victoriæ fundantur æternæ. Hinc Dominus promittebat Oseæ cap. 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos, ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero inferne.* Sic Dominus de morte, & inferno triumphat, vt nihil iam immortale non fit in manu eius, & in manu militum eius. Quos triumphos miratus D. Athanas. serm. de Passa. ait: *Ideo Dominus illusit serpenti, & infernus deuastatus est, profligatoque mortis imperio omnes resurgunt, neque iam deinde diabolus aduersus nos resurgit. Cecidit enim, & planè iam super pectore, & ventre prouoluitur: resurrexit enim Dominus, & homines didicerunt aspernari diuitias corporis.* Quid pulchrius? Ex quo homines didicerunt diuitias corporis aspernari, nil moriturum spectant, nihil potest mors, nec infernus aduersus eorum triumphos.

Sedul.

Oseæ 13.

Athanas.

§. II.

Quæ nos bona tempore fœlicitatis ornant, in aduersitate vertuntur in instrumenta exitij.

FOElicitate elatus Absalō, vt regium decorem prætenderet: *Fecit sibi currus, & equites,* &c. qui autem equi pompæ eius seruiebant, dum plausus humanæ gloriæ implebat iuuenem, vbi aduersitas cœpit, eundem rapuerunt ad exitium. Equus enim, aut mulus, quo equitabat, miserum arbori implicauit, ad ruinam, qui modò eum ad gloriam extollebat in curru. Sic bona, quæ nos in fœlicitate ornant, vbi aduersitas adest, solent mutari in instrumenta exitij. Dum Pharao miratur Iosephi sapientiam Genes. 41. illum Ægypti constituit Principem: *Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manum eius; vestiuitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.* Nec prætereundum est, quòd tempore fœlicitatis non solùm manus Iosephi annulis ornantur, & totum corpus byssina stola, sed insuper & collum ornatur aurea torque. Et cur præter corpus, & manus necessum adhuc fuit ornari torque aurea collum? Pulchrè in rem præsentem Philo lib. de Ioseph: *Cæterùm torques aurea non ad gloriam solam, sed ad pœnam pertinere videtur. Quandiu enim ei res ciuiles bene procedunt, placet sibi honoratus à ciuibus. Cum autem aduersitas accidit, iniecta manu in torquem trahitur, tantùm non increpante Domino: Hanc torquem donaui tibi ornamentum in prosperitate, vinculum in aduersitate.* Sunt equidem aurea dona in fœlicitate ornamenta, in aduersitate vincula; quando hæc omnia sæculi bona, quæ nos felices beant, deiectos corrodunt, & instrumenta sunt, quæ miseros citiùs ad interitum rapiunt. Quò spectans Iob cap. 20. ait de temporali homine: *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.* Circa quæ D. Thom. ibi: *Bona, quæ in hoc mundo habuit perseueranter vsque ad mortem conuertuntur in amaritudinem mortis.* Quibus in fœlicitate gaudebat, & splendebat bonis, vbi accesserit mortis tribulatio, conuertentur ea omnia in amarissimum poculum. De quo etiam ait D. Gregor. 15. Mor. 6. *Satietas transitoria delectationis, in retributionis fine ad amaritudinem vertetur.* Nullum est transitorium bonum, quod in fœlicitatis fine, non felleum fiat amatori.

§. III.

Non creaturarum multitudo, sed vnus Deus ante oculos positus nos firmat in bono.

ECce tota Absalonis gloria quibus nitebatur, nimirum ait: *Fecit sibi Absalon currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum.* Vtinam non quinquaginta viros, sed vnum Deum haberet præeuntem; fallar nisi eius constantior, & firmior gloria esset. Anna mater Samuelis dicebat 1. Regum 2. *Confirmatum est cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in*

Deo meo. Non equidem gloriam suam, neque exaltationem suam in curribus, aut in equis, aut in præeuntibus viris ponebat, sed in vno Deo. Et quid inde? *Confirmatum est cor meum*, magnam inde firmitudinem in bonis recipiebat. Vt dicat D. Chrysost. *Chrysost.* hom. de Anna & Precat. habita tom. 6. *Exaltata*, inquit, *est gloria mea. Quomodo exaltata? In Deo meo, inquit. Huic in tuto est hac celsitudo, vt qua firmam, atque immobilem radicem habet. Gloria enim, qua est ab hominibus, glorificantium vtilitatem imitatur, vnde fit, vt non magno negotio subuertatur. At non sic Dei gloria, sed immobilis manet in perpetuum.* Itaque quæ gloria in curribus, in equitibus, & in hominibus fundatur, non miror, quòd illis euanescentibus euaneat. Illa permanet, quæ Deum spectat, & quæ ex præeunte Deo ortum habet. Exod. 13. vbi Israëlitæ ab Ægypto egrediebantur, dicit *Exod. 32.* text. *Dominus pracedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Non homines, sed Deus præcedebat eos in specie duarum columnarum. Et cur præcedebat eos in columnarum specie? Memini Magos ad Iesum venientes, quo stella præcedebat vsque ad Bethleemi speluncam. Cur similiter Israëlitas non stellæ forma, aut auis præcedebat, sed forma columnarum? Vt Deus Israëlitas præcedebat, sic in columnarum formis monstrabat, quàm eos simul fulciret, confirmaret. Nunquam enim non valde confirmâtur in bono, qui Deum præeuntem præ oculis habent. Ait D. Ambros. *Ambros.* serm. 1. in Epiphan. *Sicut tunc mare filiis Israel in ignis columna pracessit, ita nunc per baptismum Christianos populos in corporis sui columna pracedit. Ipsa, inquam, est columna, qua tunc sequentium oculis prastitit: modò lucem credentium cordibus subministrat. Tunc in fluentis vndarum solidauit semitam: modò in lauacro fidei vestigia corroborat.* Ecce tibi à columna præcedentis Dei, siue Christianis, siue Israëlitis oritur & robur, & soliditas virtutum. Felix, qui non hominem, sed Deum præeuntem spectat; ab illo enim habebit eam firmitatem, à qua diuerti non poterit. Hinc *Cant. 1.* dicebat illa Cant. 1. *Trahe me: post te curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Quem cursum putat Cardin. Hailgrinus explicatum ab Apostolo *Hailgrin.* Paulo ad Hebræos 12. dicente: *Curremus ad propositum nobis certamen, respicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum.* Quem Paulus exprimit Iesum consummatorem, sponsa vocat vnguentum. Et cur vnguentum? Vt enim vnguenta sunt vulneratis quasi columnæ, & fulcra salutis, sic Iesus positus ante oculos, sic Iesu virtus, quæ præcedit, ad immobilem, & firmã sanitatem præstandam maximè conducit. Vt meritò clamet *Cant. 2.* sponsa Cant. 2. *Fulcite me floribus, stipate me malis.* Vbi Septuag. *Confirmate me in vnguentis.* Circa quæ verba sapientissimè ait D. Nissen. ho- *Nissen.* mil. 4. in Cant. *Fulcite me*, inquit, *vnguentis. O admirabiles columnas! O noua fulcra! Quemadmodum fiunt vnguenta columna domus: quemadmodum sanctissima tecti constructio nititur bene aspiranti odore, &c. Qui ergo vult fulciri vnguentis, quarit sibi adesse firmitatem in virtutibus.* Equidem vnguentum illud exinanitum, qui est Iesus, nos præcedens, & ante oculos positus, simulque virtutum illius vnguenta conspecta infirmitatem nostram maximè fulciunt, & nos confirmant in virtutibus.

§. IV.

Seruus fiat multorum, necessum est, qui tenetur ambitione culminum.

ECce tibi regni obtinendi cupidus Absalon, qui regiam sibi pompam adscripserat, quot, quantisque se tradat seruitutibus. Ait de illo textus: *Et manè consurgens Absalon stabat iuxta introitum porta in via, & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium, vocabat Absalon*, &c. Surgebat itaque manè, & stans ad portam ciuitatis, omnem virum, siue nobilem, siue plebeium, siue diuitem, siue pauperem, qui habebat negotium, ad se vocabat, comiter excipiebat, officiosissimè alloquebatur. Pulchrè de ambitioso homine dicebat D. Cyprian. epist. 2. ad Donat. *Quibus hoc sordibus emit, vt fulgeat? Cyprian. Quos arrogantium fastus prius pertulit? Quos superbas fores matutinus salutator obsedit?* Priuati potentis fores matutinus salutator obsidet ambitiosus homo; at Absalon vt omnium ambitiosissimus, non priuati alicuius potentis, sed totius ciuitatis regiæ fores obsidebat matutinus salutator, vt multitudine se seruiliter officiosum exhiberet. Sic dignitatum ambitores, vt principatum obtineant, multorum seruituti se deuouent. Ioseph Genes. 37. non obscurum accipit regni auspicium in somniis, dicit enim: *Vidi per Gen. 37. somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me.* Sic regnum sibi obuenturum prægustabat. Quid tunc? Ad fratres abiit in agrum, qui nudauerunt eum, & miserunt in cisternam veterem, & post modicum: *Extrahentes eum de cisterna, & vendiderunt eum Ismaëlitis*, &c. Qui regnum prægustauerat, factus est Ismaëlitarum, Ægyptiorumque seruus. Vbi est regnum illud in somniis visum? Qualis est illa Solis, & Lunæ adoratio? Nonne illa omnia credantur euanuisse, qua die Ioseph Ismaëlitis venditur, & fit tot populorum seruus? Immò tunc ostenditur somniorum veritas, splendor enim dignitatum temporalium seruitutem infert, qua seruus, & mancipium fias multorum. Ait ibi Philo: *Rectè autem dicitur, vendi hunc hominem. Philo. Nam qui auram populi captans concionaturus locum superiorem ascendit, sicut venalitii, seruus fit ex ingenuo, propter honores, quos videtur accipere, addicens se innumeris dominis. At emptores cum reuendunt, quoniam non vnus est dominus tractantium Rempublicam, sed vulgus, aliis post alios dominis succedentibus.* Nihil ex honorum ambitione citius percipis, quàm ingenuæ libertatis amissionem, quàm vilem, & miseram seruitutem, qua te seruum exhibes plurimis dominis. Satanas Luc. 4. ostensa gloria mundi dicebat: *Hac omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me. Luc 4.* Quod expendens D. Ambrosius lib. 4. sic de ambitioso loquitur: *Vt dominetur aliis, prius Ambros. seruit. Curuatur obsequio, vt honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior.* Hæc semper seruitus amplectenda illi est, qui humanos, & mundiales honores ambitiosè quærit.

§. V.

Ambitiosus homo æquè subscribit mendacio potentis, ac veritati.

ACcedentium negotiis auditis ab Absalone, statim singulis dicebat: *Videntur mihi boni sermones tui*; nullius sermones reprobabat, sed omnibus annuebat, subscribebat. At in tanta negotiatorum multitudine, nonne aliquorum sermones erant iniusti, & mali? Imò cùm causæ inter contrarios agitarentur, necessum erat, vt pars negotiatorum iustos sermones proferrent, & pars aut iniustos, aut obscuros sermones haberet. Absalon autem vt ambitiosus, omnibus annuebat, omnibus subscribebat, omnibus dicebat, *Videntur mihi boni sermones tui.* Circa quæ sa- Carthus. pienter ait Carthus. *Videntur mihi sermones tui boni, & iusti, id est, rationabiles, & iusti, cùm tamen multi haberent causas iniustas: sed ambitiosus adulator omnibus conabatur placere, non timens Deum offendere, ac mentiri.* Tantus est conatus placendi potentibus in ambitiosis hominibus, vt non vereantur subscribere eorum apertissimis mendaciis, & iniustitiæ. Qui sermo vnquam egressus à potentibus est siue in bonum, siue in malum, siue iustus, siue iniustus, siue verus, siue falsus, qui non inueniat ambientium patrocinium dicentium statim: Videntur mihi sermones tui boni, & iusti? Perambula mundi Regias, & nota sermones à Principibus egressos, qui difficillimè, & ægerrimè possunt conuenire aut æquæ, aut iustæ, aut vtili administrationi Reipublicæ, nihilominus videbis doctorum turbas, qui subscribant, & clament: *Videntur nobis sermones tui boni, & iusti*; quin vnquam difficultatem inuenerint in verbis illius. Iezabel Regina dedit literas Principibus, & optimatibus Iezraël, vt erant ieiunaturi, & damnaturi Naboth sanctissimum. Quid tunc? Ait 3. Reg. 21. textus 3. Reg. 21. *Fecerunt ergo ciues eius maiores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in vrbe, sicut præceperat eis Iezabel, & sicut scriptum erat in literis, quas miserat ad eos: prædicauerunt ieiunium, & sedere fecerunt Naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris filijs diaboli*, &c. Ecce tibi Reginæ literæ continebant in primis præceptum ieiunij, deinde mendacia confingenda petebant, tandem imperabant Nabothis innocentis homicidium. Et tamen nullus fuit in tota illa ciuitate, & toto illo magnorum virorum concilio, qui non subscriberet, & faceret, *sicut scriptum erat in literis.* Ieiunarunt optimi iuxta præscriptum Principis, quod religiosum erat; sed & mendacia lethalia confinxerunt, & perfecerunt homicidium. Sic ambitionis mancipia potentium voluntatibus subscribunt, siue religionem, siue sacrilegia præcipiant. Hinc de populo Israëlitico queribundus clamat Oseas c. 7. Osea 7. *In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendacijs suis, Principes.* Lætificabant equidem eos, eorum malitiæ, & mendaciis subscribentes vni- Ruffin. uersi. Vt dicat ibi Ruffinus: *Refert Regem Ieroboam sua tantum potentia consulentem, tot miraculis, totque sæculis commendatum Dei cultum, leui pepulisse commento, totamque gentem ita aulicis profanitatibus obsecutam, vt se nihil de obseruantia veritatis habuisse, contentius indicaret: certamen quoddam intus adulantium, & dominantium fuisse intus describit, quisque videlicet in criminibus præuenire.* Vbi adulantium ambitio vigebat, nihil tam immane; & sacrilegum à potentibus ducebatur, cui tota gens non subscriberet.

§. VI.

Vbi ambitio regnat, diuinæ non sustinentur dignitates.

QVàm ambitiosum est illud Absalonis suspirium, dicentis: *Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes, qui habent negotium, & iustè iudicem?* Quibus non obscurè indicabat, quàm vellet Dauidis regnum finiri, vt ad se perueniret. Nec miror, quia vt ambitiosus erat, sic non poterat tolerare, quòd vel in parente stagnaretur regnum. Sed ardentiùs cupiebat, vt ab illo in se descenderet. Nunquam enim ambitio tolerat, quòd dignitates aut perpetuæ, aut nimis diutinæ in aliis permaneant, Ioan. cap. 11. de concilio coacto aduersùs Iesum, locutus ait: *Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit ei*, &c. Iuxta legem Sacerdos summus perpetuus erat in munere suo, solaque morte à sacerdotali munere abstrahebatur. Quod euidentissimum est Scripturam sacram legenti; & illud supponunt Cyril. Alex. & Chrysostom. in præsenti. Quando ergo sacerdotium perpetuum erat iuxta Dei legem, quomodo Caiphæ sacerdotium non perpetuum, sed annuum erat? Equidem lex diuina sacerdotium perpetuum fecerat, sed ambitio Iudæorum illud ad solam vnius anni mensuram reduxerat, non ferens, quòd tanta dignitas in vno diutiùs stagnaretur, sed quòd ad singulos quàm citissimè accederet. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 8. in Ioan cap. 2. *Eo tempore lex illa Domini non obseruabatur apud Iudæos propter ambitionem Iudæorum*, &c. *Erat itaque ea tempestate pontificatus dumtaxat annuus, & transacto anni curriculo, vni succedebat alter*, &c. Ambitio Iudæorum pontificatus perpetuitatem non tulit, sed maluit esse annuos Sacerdotes, vt sic ad tantam dignitatem sperarent peruenturos omnes.

§. VII.

Mendacium adulatorium corda humana aufert ab obligationibus suis.

OFficiis his, & obsequiis mendacissimis Absalon remouebat subditos ab affectu sui Regis Dauid; dicit enim textus: *Solicitabat corda virorum Israël*; ex Hebræo autem legitur apud Caietanum: *Furatus est Absalon cor virorum Israël.* Sic furti accusatur Absalon, ex eo quòd Israëlitarum corda rapuerit assentationibus suis. Vt enim fur rem alienat à proprio domino, sibique illam clam præripit; sic Absalon Israëlitarum corda à Dauide alienabat, & sibi præripiebat, vt dicat Caietan. ibi: *Ad instar furti describitur acquisitio beneuoli animi virorum Israël erga ipsum Absalonem, quæ verè furti species fuit relatiuè ad Regem Dauidem. Clam enim abstulit*

stulit

stulit corda virorum Israel à patre, trahendo illa ad se; hoc est enim furtiuè surripere. Sic adulatoris mendacia solent ad se rapere homines, ne respondeant suis obligationibus. Quò spectans Oseas cap. 7. de Rege, & Principibus Israel seducentibus populum dicebat: *Operati sunt mendacium, & fur ingressus est spolians, & latrunculus foris.* Volebant Rex & Principes persuadere populo vitulorum adorationem, ob quod multa officiosa illis mendacia proponebant. Quid tunc? *Fur ingressus est, & latrunculus foris*, velut fur, & latro illorum furabantur corda, ne amplius afficerentur ad verum dominum. Ait ibi Rupert. *Mendacium quippe sunt operati, dicendo de vitulis, qui vtique non erant dij, Isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Pulchrè ergo dictum est, fur ingressus est spolians, scilicet diabolus animas furtim deuorans, & latrunculus foris, videlicet Hieroboan latro visibilis, qui foris, id-est, extra partem domini peccare faciens Israel, grande latrocinium fecit.* Vbi diabolus, & Hieroboam mendaciis aggressi sunt populum, sibi eorum corda furabantur, ne amplius seruirent vero suo domino, sed adhærerent idolis. Et quale latrocinium non peragerent in cordibus humanis mendacia adulatoria.

Osea 7.

Rupert.

2. *Regum* 15. Post quadraginta autem annos, dixit Absalon ad Regem Dauid: Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino in Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus, cùm essem in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei Rex Dauid: Vade in pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.

§. VII.

Ambientium affectibus non fidendum, vt qui facilè rapiantur in contraria.

VOta à se emissa confingit Absalon, vt à patre discedat, dicit namque textus: *Dixit Absalon ad Regem Dauid: Vadam, & reddam vota*, &c. Modò à Dauidis facie discedendi causas confingit, qui paulo antè morte durius sibi esse dicebat coram patre Dauide non esse. Sic enim ait 2. Reg. 14. *Obsecro, vt videam faciem Regis; quòd si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Malebat tunc mori antequam à Rege abesse; modò autem nihil magis cupit, quàm à Rege discedere. Nec miror, ambitiosorum enim erat in classe; quorum illud proprium est, quòd tot contrariis affectibus tam citò rapiantur, vt singulis casibus singula corda habere credantur. Illis apta verba illa Psalm. 11. *Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt.* Habent enim ambitiosi plura corda, in quibus capiant affectus contrarios, vt prout spes tulerit, siue oderint, siue ament; siue benedictionibus vtantur, siue maledicta in

2. Reg. 14.

Psalm. 11.

Bacza Tom. V.

eamdem iaciant. Exemplum est in Gerardo Episcopo Engolismensi, qui Legati munus ambiens, dum sperat illud ab Innocentio Pontif. Max. obtinere: Innocentium vocabat Papam, & verum pastorem Ecclesiæ; vbi autem de munere accipiendo desperat, iam illi Innocentius idem est Antipapa, & cauendus schismaticus. Et vnde in tam contraria rapitur? Ambitor erat, & pro diuersis euentibus diuersa corda monstrabat. Contra illum D. Bern. epist. 126. fatur: *Donec in obtinenda impudenti petitione spes tibi vlla promerendi Domini Innocentij gratiam esse potuit, sanctus ille, te scribente, & Papa fuit. Quomodo ergo nunc schismaticum criminaris? Numquid cum eadem vana spe tua illius simul & sanctitas euanuit, & papatus? Mirum quòd potuit ita in breui dulce, & amarum ex eodem fonte procedere. Heri catholicus, & sanctus, & summus Pontifex; hodie nequam, schismaticus, & turbator. Itaque vno quidem ex ore, sed corde duplici contraria processerunt. Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt.* Habent hoc vniuersi ambitores, quòd pro diuersitate expectationis, diuersa corda expromant; vbi spes obtinendi munus ab aliquo viget, illum magnis extollunt laudibus, diuinum prædicant; quòd si contrarium accidat, & ipsi rapiuntur in vota contraria. De Ioa Rege Iuda locutus textus 2. Paral. 24. ait: *Postquam autem obijt Ioiada, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem: qui delinitus obsequijs eorum, acquieuit eis.* Quippe Principes aulici, & potentes viri ingressi ad Regem, hominem diuinum prædicabant, supremisque illum extollebant laudibus. Et post infelicia eius bella narrata, & morbos descriptos addit textus: *Surrexerunt autem contra eum serui sui*, &c. *occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est.* Et isto à sententia Saliani putantis hos seruos Ioas, qui eum interfecerunt, fuisse Principes, & potentes viros illius aulæ. Sicque illi ipsi, qui antea adorauerant eum, qui diuinum prædicarant, modò eum interficiunt, vt enim ambitu correpti adorauerant, sic eodem interficiunt ambitu. Et nihil aliud ab ambitoribus sperandum, qui pro diuersitate spei, qua aluntur, aut te adorabunt, aut te morti tradent.

Bern.

2. Paral. 24.

§. VIII.

Ambitores nihil prius solent concutere, quàm suæ exaltationis principia.

HEbron elegit Absalon, vt ibi militares copias colligat aduersus patrem, ait enim: *Vadam, & reddam vota mea quæ voui Domino, in Hebron*, &c. *Et abijt in Hebron.* Et cur eligit Hebron, vt illam primis militarium copiarum congregatione, & rebellium adunatione opprimat, & concutiat? Erat Hebron ciuitas, in qua prima illius populi fundamenta iacebant, ibi enim erant sepulti Abraham, Isaac, & Iacob, in spelunca duplici; simul et ibi fuit principium regni Dauidici, & ibi natus fuerat Absalon. Ne miremur, quòd ambitiosissimus Absalon priùs amet concutere ciuitatem illam, in qua totius Israelis, & Dauidicæ domus gloriæ erant initia; semper enim ambitio suæ exaltationis concutit principia. Quid insanius? Pulchrè Seneca lib. 14. epist. 95. hanc ambitionis notam protulit in ambitiosissimo iu-

Senecà. uene Alexandro. Ait enim: *Multi inueniuntur, qui ignem inferant vrbibus,* &c. *Nemo illis venientibus restitit, sed neque ipsi ambitioni restiterant, Tunc cùm agere visi sunt alios, agebantur. Agebat infelicem Alexandrum furor aliena deuastandi, & ad ignota mittebat. An tu putas sanum, qui à Græcia primum cladibus, in qua eruditus est, incepit?* Equidem eò insaniæ coniecit ambitio Alexandrum, vt prima suæ gloriæ cunabula, nempe Græciam, ampliandi imperij cupiditate concuteret. Habent hanc insaniam specialiter ambitiosi, quòd primum suæ exaltationis principia periculis tradant. Matth. 20. (Matth. 20.) *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixi ei: Quid vis? Ait illi: Dic, vt sedeant duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram.* Certum est, quòd hi duo fratres sedium obtinendarum cupidi præmiserunt matrem, cuius patrocinio Iesum ad petitionem suam inclinarent. Et cur non potiùs fortiori patrocinio vtuntur apud Iesum? Cur non potius ad hoc munus venit illis in mentem Maria mater Iesu, quàm propria illorum mater? Res erat discriminis, & periculi, ne pro sedis beneficio, summi Principis iram reportarent. Et vbi metuitur discrimen, veri ambitores nullum prius cogitant obiicere discrimini, quàm matrem, à qua initium viuendi mutuauerant. Vt meritò dicat (Paschas.) Paschas. lib. 9. in Matth. *Valde permoti ad gloriam, satis acutè, atque ingeniosè submittunt matrem ad deprecandum pro se. Fortè, ne vlla suspicio, quòd ipsi hoc petierint, nasceretur; & si reprehensio esse posset, fœmineus error leuius ferretur.* Vbi permoti ad gloriam, reprehensionem & iram timent, præmittunt matrem, vt in ea vis iræ, & reprehensionis maximè frangatur. Nunquam enim ambitiosi non sciunt exponere primùm periculis principia suarum fœlicitatum. Vt meritò fastuosos, & ambitiosos pharisæos vocet (Matth. 3. Imperfect.) Ioannes Baptista Matth. 3. *Genimina viperarum.* circa quæ ait Imperfect. homil. 3. in Matth. *Viperarum natura est rumpere viscera matrum suarum, & sic nasci. Quoniam ergo Iudæi persequentes Prophetas, corruperunt matrem suam Synagogam, sicut ipsa lugens dicit in Cant. Filij mei dimicarunt in me; ideo viperarum genimina vocantur.* Habent equidem hoc ambitiosi omnes de viperarum natura, quòd in primis suæ fœlicitatis matricem inuadant. Quò spectans D. Bernard. epist. (Bern.) 126. de ambitioso Episcopo sic fatur: *Quænam ista praeceps est, & frontosa libido dominandi, vt pro obtentu vix annuæ legationis, primò quidem suo nec parcat senio, deinde nec lateri Saluatoris, quod in aqua, & sanguine colligendi in vnitate fidei, populi pretulit redemptionem. O ardor, & pudenda ambitio! Accepta de manu sacrilegi malè cupita potestate, latus denuo Domini gloriæ crudeliter confodere non veretur.* Quibus maximè illud expendendum venit, quòd dicatur notanter ab ambitioso homine latus Domini transuerberari, à quo in cruce fluxerat sanguis, & aqua. (Ioan. 19.) Ait Ioan. 19. *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.* Ecce tibi à Ioanne dicitur latus Christi apertum militis lancea; à Bernardo autem dicitur ab Episcopi ambitione idem latus fuisse transuerberatum. Et qua ratione creditur ambitio non cum clauis perfodisse pedes, aut manus Iesu, nec cum clauis eius vulnerasse manus, sed cum lancea eius aperuisse latus? Pulchrè indigitat rationem Diuus August. serm. 120. in Ioan. fatus de lateris Christi apertione: *Vigilanti verbo Euangelista vsus est, vt non diceret, latus eius percusserit, aut vulnerauit, sed aperuit: vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur, vnde sacramenta Ecclesiæ manauerunt, sine quibus ad vitam, quæ verè vita est, non intratur.* Apertum erat in Christi latere ostium vitæ, ibique & Ecclesiæ matris, & Sacramentorum ostendebantur prima cunabula: ne miremur, quòd hæc maximè ab ambitione impetantur, quæ nil prius destruit, quàm prima suæ exaltationis fundamina.

§. IX.

Non sic virtus, vt ambitio homines mundiales rapit ad labores.

QVatuor iam transegerat annos Absalon Hierosolymis post reditum suum de Gessur, nec in toto quadriennio meminerat voti soluendi. Nunc tandem dicit patri: *Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino in Hebron,* &c. Per integrum quadriennium non potuit religio votorum te ab Hierosolymis, ab aula, à patris, fratrumque conspectu, & conuersatione separare, & modò te ab his omnibus exulem, & peregrinum in Hebronem agit. Quis in te adeò amorem religionis excitauit, vt tot in aula, in curia commoda perdas voti soluendi causa? Non equidem votorum religio mundialem hominem à tantis commodis aulæ separaret, sed potentior in illo affectus, nimirum ambitio regnandi. Hæc sola, non votorum religio eum à delitiis aulæ, & curiæ separauit, & coniecit in rabidissimi belli pericula, & difficultates. Multus est Seneca lib. 14. epistol. 95. in sui temporis potentium ambitione à virtutibus separanda, fatus: *Nec Pompeio externa inire bella, aut domestica virtus, aut ratio suadebat; sed insanus amore magnitudinis falsæ, modò in Hispaniam, & Sertoriana arma, modò ad colligendos piratas, ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur causæ ad continuandam potentiam. Quid illum in Africam? Quid in Septentrionem? Quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asiæ angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescendi, cùm sibi vni parum magnus videretur.* Prætexebantur equidem virtuosæ causæ, sed non illæ potuissent hominem in tot exilia, & pericula trahere, nisi crescendi adesset infinita rabies. Pergit adhuc Seneca de alio ambitionis mancipio, nempe Mario: *Quid tu Marium, cùm Theutonicos, Cimbrosque concideret, cùm Iugurtham per Africæ deserta sequeretur, tot pericula putas appetiuisse, virtutis instinctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio.* Equidem mundiales homines ad labores, & pericula non sic virtus, vt ambitrio trahit. Matth. 2. Scribæ & Pharisæi interroganti Herodi locum dominicæ natiuitatis ex prophetia Michææ dixerunt, nimirum aientes: *Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es; ex te enim exiet dux,* &c. & cùm hæc dicerent, & viderent Magos ire Bethleem, vt recèns natum puerum adorarent, nullus eorum viam attripuit, vt similem adorationem exhiberent. Vt dicat Euthym: *Cùm Bethleem propè haberent, ita inuidi fuerunt, &*

pigri,

pigri, vt ad eam non accederent. Sed & de iis adeò pigris in Christi nati inquisitione locutus Dominus Matth. 23. aiebat: *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum*. Nullis viis, nullis peregrinationibus, nullis laboribus, & difficultatibus parcebant, vt vnũ proselytum facerent, hoc est, vt vnũ Gentilem ad Iudaismũ conuerterẽt. Et quando pro acquirẽdo Christo adeò expectato, sic pigri sunt, vt nec gradũ ab Hierosolymis faciãt, nec ad vicinum Bethleemi oppidũ eant; cur pro vno acquirendo proselyto tot maria, tot ignotas circumeunt terras, tot periculis, tot laboribus se deuouent? Ad quærendum Christum virtus moueret; ad faciendum proselytum non virtus, sed infinita laudis ambitio, eos trahebat. Dicit Imperfect. hom. 44. in Matth. *Non propter gloriam Dei, vt additis cultoribus honoretur Deus; neque propter misericordiam volentes eum saluare, sed propter auaritiam, aut propter vanam gloriam, propter hoc ipsum vt videantur Gentilem conuertisse*. Non equidem Deus, aut virtus, sed ambitio homines mundiales in labores trahit.

Matth. 23.

Imperfect.

§. X.

Nullus dolus potentior ad trahendos homines, quàm qui religionem prætendit.

VT Absalon circumueniat Dauidem, & omnes eius aulicos, & possit suum regnandi consilium fundare, ad illum dolum confugit, qui religionem præmonstraret. Ait enim: *Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino, in Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus*, &c. Callidus adolescens nouerat nullum esse potentiorem dolum ad homines trahendos, continendosve, quàm qui nitebatur religionis fallaciis. Mirabar ego sæpe, quòd principes illi primi Romani fundatores Imperij, tot falsa numina admisissent, & in tot Deorum fabulis religionem fundassent. An sapientes, & scioli viri non nouerant absurda & falsa esse, quæ vt de diis suis dicebantur? Cur ergo cultum illorum prædicabant? Quod mundiali eorum sapientiæ tribuit D. Augustinus, vt enim erant carnaliter sapientes, sic nullum dolum potentiorem ad tenendos populos inuenerũt, quàm si eos religionis deciperent fallaciis. Ait August. lib. 4. de ciuit. cap. 32. *Quod vtique non aliam ob causam factum videtur, nisi quia hominum velut prudentium, & sapientium negotium fuit populum in religionibus fallere*, &c. *Sicut enim dæmones, nisi eos, quos fallendo deceperint, possidere non possunt, sic & homines principes, non sanè iusti, sed dæmonum similes, ea quæ vana esse nouerant, religionis nomine populis tanquam vera suadebant, hoc modo eos ciuili societati velut arctiùs alligantes, quos similiter subditos possidebant*. Sic sapientia carnis ad fallacias religionis confugit, vt potentiores ad homines trãhendos, & in seruitute continendos. Non aliter piscabatur homines meretrix illa Prouerb. 7. de qua dicitur: *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga, quietis impatiens*, &c. *Apprehensumque deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea*, &c. Osculorum, & amplexuum factis verba iungit, quæ victimas Deo, & vota soluenda habent. Et cur ad tanta osculorum lenocinia additur sacrificiorum, victimarumque significatio? Nouerat astuta illa, quàm efficaciora erant, quæ religionem prætendebant, vt caperet, & tenerent humanos animos. Dicebat ibi Iansenius: *Factis efficacibus adduntur verba efficaciora, in quibus mira arte, & religionis studium, & summum amorem simulat*. Equidem illud efficacius ad capiendos animos, cùm studium religionis simulatur. Religionis enim fallaciis, quem non capies?

August.

Prouerb. 7.

Iansen.

2. *Reg.* 15. Misit autem Absalon exploratores in vniuersas tribus Israël, dicens: Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnauit Absalon in Hebron. Porrò cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes. Accersiuit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium Dauid de ciuitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populusque concurrens, *&c.*

§. XI.

Non locus extrinsecus, sed interna animi virtus facit hominem triumphare.

NOuerat Absalon patrem suum Dauidem ad regnum peruenisse in Hebron, indeque aduersùs domum Saulis soceri sui præualuisse; ideo cùm ad regnum festinat, Hebron elegit, vt regnaturis auspicatissimum. Dicit enim: *Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnabit Absalon in Hebron*. Sed non Absalon Hebron auspicata fuit, vt fuerat Dauidi; non enim locus est, sed animi virtus, quæ faciat fœlices. In qua re multus est D. Chrysost. hom. de cœco nato in tom. 6. inquiens: *Adamo propter transgressionem paradisus nihil profuit: Iob verò propter patientiam sterquilinium minimè nocuit. Adamus propter inobedientiam in paradiso ignominia afficitur: Iobus autem propter patientiam in sterquilinio coronatur. Nusquam enim locorum dignitas comparatur, nisi bona mens concurrat*. Cum loco debet concurrere interna animi virtus, vt inde sumatur fœlicitatis auspicium; locus enim bonus sine virtute interna nihil proficit, vt locus vilis non officit, vbi est animi virtus. Luc. 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem*. In cœlo equidem erat Satanas, & in cœlo inuenit præcipitium. Ex quo D. Chrysost. suprà: *Profunda est terra, & cœlum in sublime tollitur: at è cœlo cadit diabolus postquam transgressus est, iuxta illud: Videbam Satanam sicut fulgur, de cœlo cadentem. At exaltantur de terra inopes, & de stercore erigens pauperem. Vides non locorum discrimen efficere, vt superiores euadamus, sed*

Chrysost.

Luc. 10.

Chrysost.

vbique fidem, & patientiam, & spem promerentibus coronas acquirere? Semper, & vbique non à locis, sed ab animi virtutibus nascuntur coronæ, & triumphi. Domina illa Ægyptia inuenit tandem locum aptissimum, vt triumpharet de Iosephi pudicitia. Genes.39. Dixit enim textus Genes.39. *Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret, & illa apprehensa lacinia vestimenti eius*, &c. Habens vehementem insidiatricem ausus est Ioseph secretum cubile domus intrare; quod notans fœmina credidit iam sibi victoriam esse in manibus. Et quid de tam idoneo loco reportauit? Accipite Chrysost. D. Chrysostomum vbi suprà fantem: *Quid lasciua profuit Ægyptia adulterium in cubiculo? Quid nocuit martyri Teclæ nudam in theatro certare? Non peccauit denudata, non afficitur ignominia, sed coronatur sancta. Atque hæc quidem in theatro coronatur, illa verò in thalamo infamatur.* Idem. Et pergit adhuc Chrysost. fatus: *Quid profuit idolis, etiam eorum, qui non sunt, adoratiq; templorum, inquam, amplitudo? Quid verò Martyribus offuit vilitas sepulchrorum? Nonne dedecus inustum est errori in amplitudine, & res Martyrum in humilitate sunt exaltata?* Sic non locus, sed virtus animi triumphorum auspicium valet præstare.

§. XII.

Non parum leuantur iusti in calamitatibus, videntes suorum tyrannorum fines.

IN auspicium regni sui sumebatur Hebron ab Absalone, dum clangentibus buccinis clamabatur: *Regnabit Absalon in Hebron*, in sui, inquam, regni auspicium Absalon Hebronem occupabat, at Deus inde Dauidi non parum prætendebat leuaminis in ea calamitate. Dum enim audit aduersùs se coniurationem factam in Hebron, simul recolit, vt ipse perdito Saule æmulo, & hoste suo in Hebron cœperit regnare. Nec poterat Hebron illi non repræsentare hostium suorum tragœdias, & fines cruentos, qui vt illi tunc coronam dederunt, sic modò non parum tribuebant solatij. Solent enim iustorum tribulationes à Deo suauiari, per ostensum finem suorum tyrannorum. Apoc.17. Apocal. 17. dicit Ioannes: *Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis*, &c. *Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrum Iesu.* Qualis hæc visio discipulo Iesu? Quàm plena doloris, & afflictionis? Videre erat triumphantem fœminam in purpura, & auro, & margaritis, quæ stabat aduersùs Christi discipulos, eosque miris modis vexabat, mactabat. Quanta inde afflictio oriebatur discipulo Iesu? Sed interea ait illi Angelus: *Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam*, &c. *Bestia, quam vidisti, fuit, & non est.* Ecce tibi sacramentum omnium tyrannorum, quæ aduersùs Sanctos sæuiunt, nimirum: *Non erunt.* Licèt paulisper videantur triumphare, & in delitiis esse, tandem miserrimè finientur. Quorum finis meritò proponitur Sanctis Dei, vt illo considerat maximè in calamitatibus suis leuentur. Aieb: Rupert. lib. 10. in Apocal. *Sacramentum hoc malum illius est, quod nunc ab oculis eius absconditum est, dum in purpura nitet. Sacramentum ergo id est, secretum est, quod illi futurum est damnationis iudicium, & hoc idcirco Sanctis reuelatur, quorum nunc Ioannes typum gerit, vt consolentur in Deo, nec moueantur pedes eorum, pacem peccatorum videndo.* Inter tyrannorum triumphos, & Sanctorum afflictiones, solet Deus suis Sanctis ostendere tyrannorum suorum fines, & præproperos, & horrendos, quod non parum facit ad leuamen eorum, qui calamitatibus tenentur. Cùm Dei populus in captiuitate Babylonyca esset, & Babylonius Rex magis sæuiret in seruos Dei, eos bestialiter tractans. Tunc Daniel cap. 7 raptus in spiritu dicit: *Vidi, quoniam interfecta esset bestia, & perisset corpus eius.* Et quidem bestialis feritas Babyloniorum tunc in maxima erat fœlicitate, premens, & conculcans populum Dei, cur ait Daniel sibi interfectam videri? Hæc erat notissima prouidentia Dei, quæ ostendebat finem tyrannorum, vt inde in calamitate captiuitatis serui Dei leuamen haberent. Rupert. suprà: *Non prætereundum, quia tunc maximè cœpit eiusdem mulieris, siue bestiæ damnatio reuelari, quando in captiuitatem Babylonicam ductus est populus Dei, vt non mouerentur à spe sua ciues tardantis regni Dei, videntes properantem, & quasi matutinam gloriam huius mundi regni, sub quo tenebantur captiui. Tunc enim Daniel huiusmodi visiones vidit, quemadmodum dicit: Et vidi, quoniam interfecta esset bestia*, &c. Sic inter glorias tyrannorum, & pressuras Sanctorum, datur captiuo Danieli, quòd videat tyrannorum exitum. Nunquam enim inde leuamen non capiunt serui Dei. Fortissimus ille iuuenis Machabæus cùm se & fratres suos tormentis vexati videret, & interea tyrannum in fœlicitate esse, sic ait 2. Machab. 7. *Potestatem inter homines habens, cùm sis corruptibilis, facis, quod vis. Noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum: Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem illius, qualiter te, & semen tuum torquebit.* Ecce tibi vt martyr in suis tormentis ob oculos ponit tormenta tyranno suo manentia. De quo ait D. Cyprian. lib. de exhortat. ad Mart. cap. 11. *Quale illud leuamentum fuit Martyri, quàm grande solatium? In cruciatibus suis, non tam tormenenta propria cogitare, sed tortoris sui supplicia prædicare?* Inde maximè leuantur serui Dei in suis calamitatibus, quòd videant tandem hostes suos dare pœnas.

§. XIII.

A sacris nequiter peractis in horrenda crimina ruitur.

ILlud maximè notandum, quòd ait, nimirum: *Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida*, &c. A victimis immolatis ad validam coniurationem aduersùs patrem deuenit. Nec miror, sacrorum enim abusus nunquam non homines in execranda facinora impellit. Vnus pro mille testis Iudas adest, de quo ait D. Ioan. cap. 13. quòd

quòd paschali Iesu victimæ interesset, à quo &
Ioan.13. panem viuificum malè accepit, *& post buccellam,*
nunc introiuit in eum Satanas, &c. Ecce tibi vt Sa-
cris abusus est, in ea facinora peruenit, quibus
ostenderetur penitus à Satana possessus, vt grauiùs
in suum authorem rebellaret. Ait Sedul. lib. 5.
Sedul. Pascal. c. 2. & 3. *Postea quam corporis sui Dominus*
Iesus Christus, & sanguinis duo vitæ munera con-
secrauit, proprijsque discipulis spiritualem cibum,
potumque porrexit. Mox in Iudæ corda nequissi-
mam sedem vbi liuor inuenerat, tetri spiritus in-
troiuit immanitas, inque Dominum tela corripiens
execranda, seruilis belli concitauit insaniam, pa-
ctus scelus grande sub qualibet mercede. A domi-
nicæ mensæ abusu non in aliquod moderatum
facinus venit, sed se Satanæ immanitati prorsus
tradidit, & bellum seruile in proprium autho-
rem concitauit. Bellum seruile vocat, vt eius
immanitatem exaggeret, nullum enim bellum
sic graue fuit, ac crudele, vt quod in dominos
à seruis fuit excitatum. Sic nulla immanitas in
Deum atrocior, quàm illa, quæ excitari, &
admitti solet ab iis, qui abutuntur Sacris. Quò
Psal. 40. spectans Psalm. 40. ait: *Qui edebat panes meos,*
magnificauit super me supplantationem. Multi sunt
hostiliter persecuti Iesum, at qui cœlesti eius
mensa abutebatur, magnificauit supplantatio-
nem, ad maiora venit facinora in Deum voran-
Ruffin. da. Ibi Ruffin. *Non fuit mirum, si inimici mei co-*
gitabant aduersus me mala, quia homo pacis meæ,
qui edebat panes meos, id est, cui ego intinctum
panem porrexi. Maiorem supplantationem super
me magnificauit, quàm alij. Mihi credite, à nul-
lis timeri debent maiora facinora, quàm ab his,
qui sacra nequiter tractant, nec verentur diuinis
abuti Sacramentis in malum. Nequissima illa Ie-
zabel, vbi Iezraëlitas in immanissimum homi-
cidium trahere amat, sic scribit ad illos 3. Re-
3 Reg. 21. gum 21. *Prædicate ieiunium, & sedere facite*
Naboth inter primos populi, & summittite duos
filios Belial contra eum, & falsum testimonium
dicant: Benedixit Deum, & Regem; & educite
eum, & lapidate, sicque moriatur. Ecce quot
quantisque immanibus criminibus ieiunium
præcedere mandet. Et quid ieiunium cum periu-
riis, cum falsis testimoniis, cum innocentum ne-
cibus? Equidem ieiunium nequiter peractum
mirificè disponit homines ad immania quæque
crimina voranda; quando de virtutum, sacrorum-
que abusu nihil non immane nascitur.

§. XIV.

Vbi vitium, & malitia viget, ibi sequacium magna multitudo.

AD Absalonis vocem ingens currebat multi-
tudo, vt dicat text. *Populusque concurrens*
augebatur cum Absalon. De quo pulchrè ait Di-
Chrysost. uus Chrysostom. homil. de Absalone: *Vnius par-*
ricidæ furor tot millia insanire compellit, vnius
dementia dementes efficit multos. Nunquam enim
non magna multitudo hominum currit ad vitia.
Qui vitij author est, non immeritò præsumet sibi
aggregandum esse magnum sectatorum nume-
rum. De malitiæ parente locutus Iob cap. 40, ait:
Iob 40. *Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur; &*
habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os suum.
Nec insolita est metaphora absorbendorum flu-
minum, vt sequentium ostendatur infinitas, di-
cit enim Claudian. lib. 2. in Ruffinum de exercitu
comitante Xerxem.

Haud aliter Xerxem toto simul orbe secutus Claudian.
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes.

Et tot millibus comitatum se sperat pater mali-
tiæ, vt non miretur, si à comitibus suis absor-
beantur omnia flumina. Vt enim omnes homi-
nes instabiles sunt, & sicut aquæ dilabuntur, sic
nequam spiritus credit facile ad se vniuersos ven-
turos. Ait D. Thom. ibi: *Significatur diaboli præ-* D. Thom.
sumptio, qua se confidit de facili sibi incorporare
per consensum omnes homines instabiles, etiamsi
habeant aliquam Dei cognitionem, ad quod signi-
ficandum introducitur illud de Iordane. Expende
illud, *de facili*, non difficile enim, nec arduum
putat nequam spiritus ad se omnes homines tra-
here; sed tam facilè credit id sibi futurum, quàm
facile est, quòd omnia flumina in mare influxu-
ra redeant, à quo dicuntur primum exiuisse. Eze-
chiel cap. 29. *Ego ad te Pharao Rex Ægypti,* Ezech. 29.
draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum,
& dicis: Meus fluuius, &c. Sic draco iste ma-
gnus ad se aduocat fluuium, tanquam suum. Et
vnde draco tantam fiduciam habet, vt suum di-
cat fluuium, hoc est, sibi adiudicet totum homi-
num cursum? Vt à diabolo est totum hominum
initium, eius veneno infectum; sic superbus præ-
sumit ad se omnes homines venturos: vt flumi-
na veniunt ad mare, à quo incipiunt. Ait Ru-
pert. lib. 13. de glor. & hon. Fil. Hom. *Quid, rogo,* Rupert.
est dicere istum draconem magnum, Meus est flu-
uius, nisi dicere, meum est humanum genus? Et
vnde putas, est illi altitudini Satanæ, vt hoc au-
deat dicere? Puta, quòd perinde glorietur sic,
tantumque sibi arroget, quia nequissimus venator,
per os serpentis sibilans radicem nostri originis in
primis parentibus vitiauit, vt iam multiplex vltra
numerum succresceret propago, &c. Vt nouit dra-
co à veneni sui pleno origine homines omnes
scaturire, sic existimat, & præsumit ad se vni-
uersos esse confluxuros. Vt enim flumina re-
deunt ad mare, vnde nata sunt, sic cursus homi-
num pergit ad malitiam, in qua concepti sunt.

§. XV.

Nunquam virtus non malè olet apud scelestos.

QVàm breuiter omnis Israël Dauidis hosti ad-
iungitur, aduersúsque illum arma sumit,
dicente textu: *Venit igitur nuntius ad David, di-*
cens: Toto corde vniuersus Israël sequitur Absa-
lon. Et in quo Dauid sic offendit Israëlem, vt
totus in illum insurgeret? Iustus, & innocens
erat Dauid, ne mireris, quòd inde habeat aduer-
sarios scelestos cunctos. Ait ibi D. Chrysostom.
homil. de Absalone: *O innocentia, quantum apud* Chrysost.
reos periculi suscipis, quantum malitiæ per flagi-
tiosos incurris! Dauid sanctissimus tot dementes
exercitus, quia non deliquit, offendit; tot popule-
rum rabiem, quia non læsit, incurrit. Absalon
vnus reus est, & vniuersus contra patrem conspi-
rat exercitus? Quia innocens Dauid, quia iustus,
impij populi rabiem in se trahit. Vt te mali per-
sequantur, hoc sufficit, quòd bonus sis, nun-

quam

quam enim virtus non ſceleſtorum patet iris. *Geneſ.4.* Geneſ.4. *Conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel, & interfecit illum.* Frater erat Abel Caino, quem nunquam offenderat, & tamen Cain conſurrexit aduerſùs fratrem ſuum, & illum occidit. Et cur occidit? Bonus erat Abel, Cain iniquus. Pulchrè ait putatus Hieron. epiſt. ad Virg. in exilium miſſam: *Hieron.* *O Cain miſerande, quid agis? Quid tibi ſolitarius commeruit frater? Quam fecit iniuriam? Sed quæ maior iniuria iniuſto eſſe poteſt, quàm vita iuſtitia?* Vbi ſancta, & innocens vita inuenitur, ibi totum eſt, quod impugnent, & perdere ament iniqui. *Geneſ.46.* Dicebat Geneſ.46. *Deteſtantur Ægyptij omnes paſtores ouium.* Aliter alij legunt: *Abominatio eſt enim Ægyptijs omnis paſtor ouium.* *Auguſt.* Circa quæ D. Auguſt. quæſt. 154. *Meritò Ægyptijs, in quibus figura eſt præſentis ſæculi, in quo abundat iniquitas, abominatio eſt omnis paſtor pecorum. Abominatio enim eſt iniquo vir iuſtus.* Si iuſtus es, ne mireris, quòd te iniqui abominentur, deteſtentur, & perditioni dedant. Nequeunt enim iniqui non odiſſe eos, qui Deo & virtuti accedunt. Iacob dicebat vxoribus *Geneſ.31.* ſuis Geneſ. 31. *Video faciem patris veſtri, quòd non ſit erga me, ſicut heri & nudius tertius: Deus autem patris mei fuit mecum.* Circa quæ pulchrè Philo lib. Quòd deterius potiori inſidietur, ait: *Philo.* *Atqui ideo Laban erga te malè affectus eſt, quia Deus tibi fauet.* Tota cauſa odij, à peccatore viro in te venientis, eſt, quia tu das operam Deo ſeruiendo.

2. Reg.15. Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium à facie Abſalon: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impleat ſuper nos ruinam, &c.

§. XVI.

Sapientis eſt in externorum bonorum perditione agnoſcere diuinam manum, & ſibi cauere, antequam in ſe malum experiatur.

BEllicoſiſſimus Dauid audita rebellium fama non currit ad arma, non agit de munienda ciuitate, ſed magis ignominioſam fugam arripit. Sic text. *Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus,* &c. Cur tantorum præliorum victor non magis ad arma, quàm ad fugam vadis? Cur in ciuitate forti, & munita cinctus validiſſimis ſociis non magis niteris obſiſtere hoſtibus, qui toties in agro penè incomitatus de hoſtibus triumphos reportaueras? Non timet Dauid Abſalonem, ſed in eius auſis, in populi coniuratione agnoſcebat diuinam manum, cui non obſiſtere curat, ſed magis ſatagit Deo humiliari per ignobilem fugam, ne quod hodie in ſuis, cras in ſe malum experiatur. Dicebat Lyra ibi: *Lyra.* *Cùm Dauid eſſet in bellis expertus, & audaciſſimus, & eſſet in loco forti, & haberet ſecum plures, & fortiſſimos bellatores, non receſſit de ciuitate timore ipſius Abſalon principaliter, ſed timore Dei, quem ſciebat ſe prius offendiſſe. Et ideo ad placandum Deum voluit ſe coram Deo humiliare, & iſta humilitas apparuit in confuſibili egreſſu eius de ciuitate.* Sapiens homo, vbi vidit regnum Abſalonis incendio conflagrari, non manum Abſalonis, non externarum cauſarum attendit manus, ſed magis agnouit Dei manum, & quaſi oblitus animi militaris, confugit magis ad animum contritum & humiliatum, quem Deo in illa ignobili fuga exhibebat, vt à ſe auerteret malum. Felices illi, qui ſic in externis malis agnoſcunt Dei manum, & cauent, ne ab illa tangantur, licèt ignobiliter fugiendum ſit ab inceptis auſis. Inuenio 3. Reg. 13. item præſentem, lepidiſſimam hiſtoriam. Poſt vitulos exaltatos ſtabat Ieroboam Rex Iſraël coram illorum altare, illiſque adolebat incenſum. Tunc vir Dei introiuit, videnſque deteſtandam idololatriam, cum altari locutus, multa illi denuntiauit mala, vt nimirum ſcindendum erat. Quid tunc? Ait text. *Cumque audiſſet Rex ſermonem hominis Dei,* *2. Reg.13.* *quem inclamauerat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat,* &c. Auditis minis contra altare, & viſa ipſius altaris exciſione, ſi ſaperet Rex, deberet manũ ab incepto munere contrahere, & ſe coram Deo humiliare. At ille pertinaciter obſiſtens minis, extendit magis manum, vt virum Dei teneret, & opus inceptum conſummaret, & tunc tota illi manus exaruit. Et cur non antea exaruit manus, cùm vitulos conſecrauit, cùm incenſum adolere cœpit, ſed poſt altaris & minas, & ruinas tunc aruit? In ira altari denuntiata conſulebat Deus Regis incolumitati, vt agnoſcens ille manum Dei in ſciſo altari, ſibi caueret, & ab opere nequam deſiſteret, & ſic liber euaderet. Vbi autem à ſe erecti altaris damnum videns non ſibi cauit, tunc ad ſe pœnam attraxit, vt non in externis bonis, ſed in ſe ipſo experiretur malum. Ad hæc aiebat D. Chryſoſt. hom. in Pſalm. 141. habita tom.6. fatus: *Pſal.141.* *Quoniam altaris ſupplicio melior factus non eſt, propria pœna obedientiam Dei docetur. Nam ego quidem, ait Dominus, tibi parcens volui in lapidem iram effundere, quando autem lapidis magiſterio non es eruditus, tu ſupplicium excipe.* O quoties Deus volens homini parcere, eiuſque conſulens incolumitati iram ſuam effundit in eius bona externa, ſiue in opera eius, vt horum ruina edoctus ipſe ſapiat, & caueat, ne ad ſe perueniat malum. Quòd ſi externorum bonorum ruinis non docetur, neque magis ſapit, tunc ira in illum deſæuit, vt ſub propria gemat calamitate, qui per externam noluit ſapere. Ira Dei eſt, quæ deſæuit in bonis externis, ſed ira, quæ ſignum dat ſapientibus, vt fuga à malis ſalutis propriæ præſidium captent. Dicebat Pſalm. 59. *Pſal.59.* *Dediſti metuentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui.* Et quam ſignificationem dedit? Ait D. Auguſt. *Per tribulationes temporales ſignificaſti tuis fugere ab ira.* Quæ extrinſeca eſt calamitas, ſignum eſt venientis iræ diuinæ, vt fugiatur; nunc enim externa bona perduntur, niſi fugias, niſi caueas, vt modò ipſe perdendus es clamitant. Poſt Ieſu crucifixi facinus à Iudæis peractum, dicit Matth.27. *Matth.27.* *Ecce velum templi exciſſum eſt à ſummo vſque deorſum, & terra*

tota

mota est, & petræ scissæ sunt, &c. Cur Dominus iniuriam passus ab hominibus non statim in eos iram effundit, sed magis illam mittit in velum, in terram, in petras? Pulchrè Euthym. ibi: *Vniuersaliter autem quæ facta sunt, diuinæ iræ signa erant, Iudæorum insensibilitatem reprehendentia, horumque perditionem prædicantia.* Equidem calamitates illæ in velo, in terra, in petris signa erant venientis iræ Dei, quæ testabantur, vt erant Iudæi statim disperdendi, nisi fugerent à facie arcus.

Euthym.

§. XVII.

Ruinas internæ mentis & sequuntur, & comitantur ruinæ externæ in bonis temporalibus.

NVnquam satis ponderandum est, quòd adeò bellicosus dux Dauid modò correptus metu fugam capiet. Ait enim: *Fugiamus, neque erit nobis effugium à facie Absalonis.* Vnde tam vanus timor potuit tam exercitatum ducem occupare? Ne mireris, timor erat cadens in virum sapientem; vt enim Dauid animum suum videbat deuictum peccato adulterij, & homicidij, sic certò credebat regnum ab hostibus expugnandum. Sequuntur enim, & comitantur ruinas bonorum temporalium ruinas internas animi. Ait Carthus. *Dauid conscius sibi malorum, quæ fecerat, formidauit succumbere propter sua peccata.* Equidem vt moneat animum à peccatis expugnatum, sic sapienter timebat regnum expugnandum à contrariis. Dicebat Ecclesiasticus cap. 19. *Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes*, &c. ex quo autem sapiens homo animum habeat sic à vitiis expugnatum, credat sibi extrinsecùs obuenturas mille calamitates. Dicebat Saluian. lib. 5. de Gubernat. Dei: *Dum bibunt, ludunt, mœchantur, insaniunt, Christum negare cœperunt. Et miramur post omnia ista, si ruinam rerum suarum passi sunt, qui tanto antè mentibus corruerunt? Vbi talia acta sunt, prius perierant, quàm perirent.* Equidem vbi priùs in mente ceterum tanta perditio fuit, non mirandum quòd in externis bonis statim sequeretur immanis perditio. Sequuntur enim internas animi ruinas externæ bonorum ruinæ: & internam mentis perditionem ostendit certa bonorum externorum perditio. Crucifixo à Iudæis Domino Matth. 27. *Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram.* Ad quid tenebræ? Ait D. Leo serm. 10. de Passione: *Sol, syderaque indignos tot suo ministerio protestantes terribili motu, insolitoque defectu, tenebras mundo vestræ cæcitatis ostendunt.* Quas mentis Iudæi habebant tenebras, secutæ sunt illarum indices externæ illæ tenebræ, quibus diurno lumine priuati erant. Et pergit Matth. ibi: *Velum templi scissum est in duas partes.* De quo D. Chrysost. serm. 3. de Pass. *Illico rumpuntur sacrario dicata velamina, & in publicum templi secreta mittuntur, vt admissi sacrilegij claudestina machinatio panderetur.* Internum Iudæorum sacrilegium externa comitabatur, & ostendebat scissi veli calamitas. Heu quàm certò interna hominum peccata, externorum bonorum clades manifestat! Vt etiam mentis virtutes incrementis bonorum externorum manifestatur.

Carthus.

Eccli. 19.

Saluian.

Matth. 27.

Leo.

Chrysost.

§. XVIII.

Blanditiarum obsequia nunquam non exhibenda humanæ infirmitati.

FVgientem Dauid sequebatur Ethai Gethæus recèns ad Moysis religionem conuersus, cui ait Dauid: *Cur venis nobiscum? Reuertere, & habita cum Rege, quia peregrinus es, & egressus es de loco tuo. Heri venisti*, &c. Sic bonus quietem placidam procurabat recenti proselyto; semper enim in hominibus respicienda est humana infirmitas, cui præstentur obsequia blanditiarum. Sic enim Dauid videbat in Ethai infirmitatem, dum ait: *peregrinus es, & egressus es de loco tuo. Heri venisti.* Quibus notatis statim illa blandimenta addit, nimirum: *Reuertere, habita cum Rege.* Vt doceat quàm semper debeant respici in hominibus infirma, quibus blandissima obsequia debeant procurari. De Maria ait Lucas cap. 2. *Peperit filium suum primogenitum, & pannis eum inuoluit*, &c. Recèns ab vtero egressum filium Maria mater pannis fouit; at idem Lucas cap. 3. de Iesu egresso ab aquis ait: *Factum est autem, cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato, & orante, apertum est cœlum, & descendit Spiritus sanctus corporali specie, sicut columba in ipsum, & vox de cœlo facta est: Tu es filius meus dilectus*, &c. Egressum ab vtero mater suscipit, & linteis fouet; egressum autem ab aquis Pater confitetur, vocibusque illustrat, sed linteum minimè adhibet, vt aquis madidum exsiccet. Et cur pater nihil præter vocem præstat filio; cùm mater illi blandissima adhibuerit obsequia, linteis eum inuoluens, & quiescere in præsepio iubens? Mater ad infirmitatem recèns nati hominis adspiciens blanditiarum obsequiis exhibendis studet, à quibus pater abstinet, dum diuinitatis fortia ostendit in filio. Ait D. Ambros. in Epiphan. serm. 1. *Noui partus noua merentur obsequia. Ibi cùm secundum hominem nascitur, mater eum Maria sinu circumfouet. Hic cùm secundum mysterium gignitur, pater eum Deus voce complectitur. Ait enim: Hic est filius meus dilectus, ipsum audite. Mater ergo partui molli blanditur gremio, pater filio, pio testimonio famulatur.* Quid pulchrius? Vbi natus homo infirmus à matre aspicitur, illi parat obsequia mollissima, blandum exhibet sinum, vt ibi quiescat. Vbi autem Deus fortis exhibendus est, tunc pater solo illum testimonio vocis insinuat. Vt discas semper quàm debeas in hominibus infirmitati humanæ præstare obsequia blandissima.

Luc. 2.

Luc. 3.

Ambros.

§. XIX.

Durissimum, & luctuosissimum homini sub illo domino esse, qui in miseria sit.

IN hac Dauidis fuga illud maximè notandum, quod ait: *Transiuit Ethai Gethæus, & omnes viri, qui cum eo erant, & reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna, & vniuersus populus transibat; Rex quoque*, &c. Non nouum in mundo erat, quòd validissimi Reges cum ducibus

de quo in præsenti dicitur : *Fecit sibi Absalon currus, & equites, & quinquaginta viros qui præcederent eum.* Sic in Absalone regni meditatio præmisit & currus, & equos, & quinquaginta virorum comitatum. Non sic alter, nimirum Iesus meus regnum meditabatur, de quo ait Matthæi 21. *Adduxerunt asinam, & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus,* &c. Et Absalon & Iesus Dauidis erant filij, vterque regnum meditabatur; meditatio regni in Absalone, in curribus, in equis, in ornatu præcedentium ostendebatur; in Iesu autem meditatio regni in vili asino, in præcedentium paupertate, & nuditate conspicua erat. Et quando ô Iesu bone, regium decorem meditaris, cur non cum Absalone & currus, & equos adhibes? Cur magis contentus es vili asino, paupere comitatu? Absalonis pompa regnum periturum spectabat, Iesus autem & regnum, & triumphos nunquam desituros procurabat, qui magis affulgent à contemptu bonorum temporalium. Quò spectans Drepan. Florus in exhort. ad legenda sacra volumina fatur:

Matth. 21.

Victrices Christi vigeant per sæcula palmæ,
Quas illi exultans turba canora dedit.
Paciferos scindens oleæ de vertice ramos,
Atque sacram sternens veste nitente viam.
Quo Dominum portans mansueta pullus asellæ,
Poneret innocuos molliter ille pedes.

Drep. Flor.

Meritò bonus Pater vbi Iesum vidit, non curru, non pomposo equo vectum, sed humili asello, victrices eius palmas per sæcula auguratur, nunquam enim non duraturi triumphi de contemptu temporalis gloriæ veniunt, vt in pompis temporalibus mortalia visuntur regna. Ad hæc ait Sedul. lib. 4. Pascal. cap. 20. *Vtque Dominus Iesus sæcularis ambitus caduca contemnens Dominum sese celsissimum magis humilitate monstraret, non altis curribus, queis pompa mortalis amor ostenditur, quadriiuga celeritate subvectus iter explicuit pulverum; nec ardua frementis equi terga compressit; sed vilissimi lento potius aselli gestamine Domino fuit honos ille sufficiens.* Expende illa de curribus, & equis, nimirum: *Queis pompa mortalis amor ostenditur*; per amplitudinem enim bonorum temporalium, & splendorem nihil attingitur ad ruinam, & exitium non pertinens. In illorum autem contemptu & triumphi, & victoriæ fundantur æternæ. Hinc Dominus promittebat Oseæ cap. 13. *De manu mortis liberabo eos, de morte redimam eos, ero mors tua, ô mors, morsus tuus ero inferne.* Sic Dominus de morte, & inferno triumphat, vt nihil iam immortale non fit in manu eius, & in manu militum eius. Quos triumphos miratus D. Athanas. serm. de Pass. ait: *Ideo Dominus illusit serpenti, & infernus deuastatus est, profligatoque mortis imperio omnes resurgunt, neque iam deinde diabolus aduersus nos resurgit. Cecidit enim, & planè iam super pectore, & ventre prouoluitur: resurrexit enim Dominus, & homines didicerunt aspernari diuitias corporis.* Quid pulchrius? Ex quo homines didicerunt diuitias corporis aspernari, nil moriturum spectant, nihil potest mors, nec infernus aduersus eorum triumphos.

Sedul.

Osea 13.

Athanas.

§. II.

Quæ nos bona tempore fœlicitatis ornant, in aduersitate vertuntur in instrumenta exitij.

FOElicitate elatus Absalô, vt regium decorem prætenderet: *Fecit sibi currus, & equites,* &c. qui autem equi pompæ eius seruiebant, in plausus humanæ gloriæ implebat iuuenem, vbi aduersitas cœpit, eundem rapuerunt ad exitium. Equus enim, aut mulus, quo equitabat, miserum arbori implicauit, ad ruinam, qui modò eum ad gloriam extollebat in curru. Sic bona, quæ nos in fœlicitate ornant, vbi aduersitas adest, solent mutari in instrumenta exitij. Dum Pharao miratur Iosephi sapientiam Genes. 41. illum Ægypti constituit Principem: *Tulitque annulum de manu sua, & dedit eum in manum eius; vestiuitque eum stola byssina, & collo torquem auream circumposuit.* Nec prætereundum est, quòd tempore fœlicitatis non solùm manus Iosephi annulis ornantur, & totum corpus byssina stola, sed insuper & collum ornatur aurea torque. Et cur præter corpus, & manus necessum adhuc fuit ornari torque aurea collum? Pulchrè in rem præsentem Philo lib. de Ioseph: *Cæterum torques aurea non ad gloriam solam, sed ad pœnam pertinere videtur. Quandiu enim ei res ciuiles benè procedunt, placet sibi honoratus à ciuibus. Cum autem aduersitas accidit, iniecta manu in torquem trahitur, tantum non increpante Domino: Hanc torquem donaui tibi ornamentum in prosperitate, vinculum in aduersitate.* Sunt equidem aurea dona in fœlicitate ornamenta, in aduersitate vincula; quandò hæc omnia fæculi bona, quæ nos felices beant, deiectos corrodunt, & instrumenta sunt, quæ miseros citiùs ad interitum rapiunt. Quò spectans Iob cap. 20. ait de temporali homine: *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus.* Circa quæ D. Thom. ibi: *Bona, quæ in hoc mundo habuit perseueranter vsque ad mortem conuertuntur in amaritudinem mortis.* Quibus in fœlicitate gaudebat, & splendebat bonis, vbi accesserit mortis tribulatio, conuertentur ea omnia in amarissimum poculum. De quo etiam ait D. Gregor. 15. Mor. 6. *Satietas transitoria delectationis, in retributionis fine ad amaritudinem vertetur.* Nullum est transitorium bonum, quod in fœlicitatis fine, non felleum fiat amatori.

§. III.

Non creaturarum multitudo, sed vnus Deus ante oculos positus nos firmat in bono.

ECce tota Absalonis gloria quibus nitebatur, nimirum ait: *Fecit sibi Absalon currus, & equites, & quinquaginta viros, qui præcederent eum.* Vtinam non quinquaginta viros, sed vnum Deum haberet præeuntem; fallar nisi eius constantior, & firmior gloria esset. Anna mater Samuelis dicebat 1. Regum 2. *Confirmatum est cor meum in Domino, & exaltatum est cornu meum in Deo*

Deo meo. Non equidem gloriam suam, neque exaltationem suam in curribus, aut in equis, aut in præeuntibus viris ponebat, sed in vno Deo. Et quid inde? *Confirmatum est cor meum*, magnam inde firmitudinem in bonis recipiebat. Vt dicat D. Chrysost. hom. de Anna & Precat. habita tom. 6. *Exaltata, inquit, est gloria mea. Quomodo exaltata? In Deo meo, inquit. Huic in tuto est hæc celsitudo, vt quæ firmam, atque immobilem radicem habet. Gloria enim, quæ est ab hominibus, glorificantium vilitatem imitatur, vnde fit, vt non magno negotio subuertatur. At non sic Dei gloria, sed immobilis manet in perpetuum.* Itaque quæ gloria in curribus, in equitibus, & in hominibus fundatur, non miror, quòd illis euanescentibus euanescat. Illa permanet, quæ Deum spectat, & quæ ex præeunte Deo ortum habet. Exod. 13. vbi Israelitæ ab Ægypto egrediebantur, dicit text. *Dominus præcedebat eos ad ostendendam viam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis.* Non homines, sed Deus præcedebat eos in specie duarum columnarum. Et cur præcedebat eos in columnarum specie? Memini Magos ad Iesum venientes, quos stella præcedebat vsque ad Bethleemi speluncam. Cur similiter Israelitas non stellæ forma, aut auis præcedebat, sed forma columnarum? Vt Deus Israelitas præcedebat, sic in columnarum formis monstrabat, quàm eos simul fulciret, confirmaret. Nunquam enim non valde confirmatur in bono, qui Deum præeuntem præ oculis habent. Ait D. Ambros. serm. 1. in Epiphan. *Sicut tunc mare filiis Israel in ignis columna præcessit, ita nunc per baptismum Christianos populos in corporis sui columna præcedit. Ipsa, inquam, est columna, quæ tunc sequentium oculis præstitit: modò lucem credentium cordibus subministrat. Tunc in fluentis vndarum solidauit semitam: modò in lauacro fidei vestigia corroborat.* Ecce tibi à columna præcedentis Dei, siue Christianis, siue Israelitis oritur & robur, & soliditas virtutum. Felix, qui non hominem, sed Deum præeuntem spectat; ab illo enim habebit eam firmitatem, à qua diuerti non poterit. Hinc dicebat illa Cant. 1. *Trahe me: post te curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Quem cursum putat Cardin. Hailgrinus explicatum ab Apostolo Paulo ad Hebræos 12. dicente: *Curremus ad propositum nobis certamen, respicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum.* Quem Paulus exprimit Iesum consummatorem, sponsa vocat vnguentum. Et cur vnguentum? Vt enim vnguenta sunt vulneratis quasi columnæ, & fulcra salutis, sic Iesus positus ante oculos, sic Iesu virtus, quæ præcedit, ad immobilem, & firmã sanitatem præstandam maximè conducit. Vt meritò clamet sponsa Cant. 2. *Fulcite me floribus, stipate me malis.* Vbi Septuag. *Confirmate me in vnguentis.* Circa quæ verba sapientissimè ait D. Nissen. hom. 4. in Cant. *Fulcite me, inquit, vnguentis. O admirabiles columnas! O noua fulcra! Quemadmodum fiunt vnguenta columna domus: quemadmodum sanctissima tecti constructio nititur bene aspiranti odore, &c. Qui ergo vult fulciri vnguentis, quærit sibi adesse firmitatem in virtutibus.* Equidem vnguentum illud exinanitum, qui est Iesus, nos præcedens, & ante oculos positus, simulque virtutum illius vnguenta conspecta in firmitatem nostram maximè fulciunt, & nos confirmant in virtutibus.

Chrysost. | Exod. 13. | Ambros. | Cant. 1. | Hailgrin. | Cant. 2. | Nissen.

§. IV.

Seruus fiat multorum, necessum est, qui tenetur ambitione culminum.

Ecce tibi regni obtinendi cupidus Absalon, qui regiam sibi pompam adscripserat, quot, quantisque se tradat seruitutibus. Ait de illo textus: *Et manè consurgens Absalon stabat iuxta introitum portæ in via, & omnem virum, qui habebat negotium, vt veniret ad Regis iudicium, vocabat Absalon*, &c. Surgebat itaque manè, & stans ad portam ciuitatis, omnem virum, siue nobilem, siue plebeium, siue diuitem, siue pauperem, qui habebat negotium, ad se vocabat, comiter excipiebat, officiosissimè alloquebatur. Pulchrè de ambitioso homine dicebat D. Cyprian. epist. 2. ad Donat. *Quibus hoc sordibus emit, vt fulgeat? Quos arrogantium fastus prius pertulit? Quos superbas fores matutinus salutator obsedit?* Priuati potentis fores matutinus salutator obsidet ambitiosus homo; at Absalon vt omnium ambitiosissimus, non priuati alicuius potentis, sed totius ciuitatis regiæ fores obsidebat matutinus salutator, vt multitudine se seruiliter officiosum exhiberet. Sic dignitatum ambitores, vt principatum obtineant, multorum seruituti se deuouent. Ioseph Genes. 37. non obscurum accipit regni auspicium in somniis, dicit enim: *Vidi per somnium quasi Solem, & Lunam, & stellas vndecim adorare me.* Sic regnum sibi obuenturum prægustabat. Quid tunc? Ad fratres abiit in agrum, qui nudauerunt eum, & miserunt in cisternam veterem, & post modicum: *Extrahentes eum de cisterna, & vendiderunt eum Ismaelitis*, &c. Qui regnum prægustauerat, factus est Ismaelitarum, Ægyptiorumque seruus. Vbi est regnum illud in somniis visum? Qualis est illa Solis, & Lunæ adoratio? Nonne illa omnia credantur euanuisse, qua die Ioseph Ismaelitis venditur, & fit tot populorum seruus? Immò tunc ostenditur somniorum veritas, splendor enim dignitatum temporalium seruitutem infert, qua seruus, & mancipium fias multorum. Ait ibi Philo: *Rectè autem dicitur, vendi hunc hominem. Nam qui auram populi captans concionaturus locum superiorem ascendit, sicut venalitij, seruus fit ex ingenuo, propter honores, quos videtur accipere, addicens se innumeris dominis. At emptores eum reuendunt, quoniam non vnus est dominus tractantium Rempublicam, sed vulgus, alijs post alios dominis succedentibus.* Nihil ex honorum ambitione citius percipis, quàm ingenuæ libertatis amissionem, quàm vilem, & miseram seruitutem, qua te seruum exhibes plurimis dominis. Satanas Luc. 4. ostensa gloria mundi dicebat: *Hæc omnia tibi dabo, si procidens adoraueris me.* Quod expendens D. Ambrosius lib. 4. sic de ambitioso loquitur: *Vt dominetur alijs, prius seruit. Curuatur obsequio, vt honore donetur: & dum vult esse sublimior, fit remissior.* Hæc semper seruitus amplectenda illi est, qui humanos, & mundiales honores ambitiosè quærit.

Cyprian. | Gen. 37. | Philo. | Luc 4. | Ambros.

§. V.

Ambitiosus homo æquè subscribit mendacio potentis, ac veritati.

ACcedentium negotiis auditis ab Absalone, statim singulis dicebat: *Videntur mihi boni sermones tui*; nullius sermones reprobabat, sed omnibus annuebat, subscribebat. At in tanta negotiatorum multitudine, nonne aliquorum sermones erant iniusti, & mali? Imò cùm causæ inter contrarios agitarentur, necessum erat, vt pars negotiatorum iustos sermones proferrent, & pars aut iniustos, aut obscuros sermones haberet. Absalon autem vt ambitiosus, omnibus annuebat, omnibus subscribebat, omnibus dicebat, *Videntur mihi boni sermones tui.* Circa quæ sapienter ait Carthus. *Videntur mihi sermones tui boni, & iusti, id est, rationabiles, & iusti, cùm tamen multi haberent causas iniustas: sed ambitiosus adulator omnibus conabatur placere, non timens Deum offendere, ac mentiri.* Tantus est conatus placendi potentibus in ambitiosis hominibus, vt non vereantur subscribere eorum apertissimis mendaciis, & iniustitiæ. Qui sermo vnquam egressus à potentibus est siue in bonum, siue in malum, siue iustus, siue iniustus, siue verus, siue falsus, qui non inueniat ambientium patrocinium dicentium statim: Videntur mihi sermones tui boni, & iusti? Perambula mundi Regias, & nota sermones à Principibus egressos, qui difficillimè, & ægerrimè possunt conuenire aut æquæ, aut iustæ, aut vtili administrationi Reipublicæ, nihilominus videbis doctorum turbas, qui subscribant, & clament: *Videntur nobis sermones tui boni, & iusti*; quin vnquam difficultatem inuenerint in verbis illius. Iezabel Regina dedit literas Principibus, & optimatibus Iezraël, vt erant ieiunaturi, & damnaturi Nabothi sanctissimum. Quid tunc? Ait textus 3. Reg. 21. *Fecerunt ergo ciues eius maiores natu, & optimates, qui habitabant cum eo in vrbe, sicut præceperat eis Iezabel, & sicut scriptum erat in literis, quas miserat ad eos: prædicauerunt ieiunium, & sedere fecerunt Naboth inter primos populi. Et adductis duobus viris filiis diaboli, &c.* Ecce tibi Reginæ literæ continebant in primis præceptum ieiunij, deinde mendacia confingenda petebant, tandem imperabant Nabothis innocentis homicidium. Et tamen nullus fuit in tota illa ciuitate, & toto illo magnorum virorum concilio, qui non subscriberet, & faceret, *sicut scriptum erat in literis.* Ieiunarunt optimi iuxta præscriptum Principis, quod religiosum erat; sed & mendacia lethalia confinxerunt, & perfecerunt homicidium. Sic ambitionis mancipia potentium voluntatibus subscribunt, siue religionem, siue sacrilegia præcipiant. Hinc de populo Israëlitico queribundus clamat Oseas c. 7. *In malitia sua lætificauerunt Regem, & in mendaciis suis, Principes.* Lætificabant equidem eos, eorum malitiæ, & mendaciis subscribentes vniuersi. Vt dicat ibi Ruffinus: *Refert Regem Ieroboam sua tantum potentia consulentem, tot miraculis, totque sæculis commendatum Dei cultum, leui pepulisse commento, totamque gentem ita aulicis profanitatibus obsecutam, vt se nihil de obseruantia veritatis habuisse, contentius indicaret: certamen quoddam inter adulantium, & dominantium fuisse intus describit, quisque videlicet in criminibus præuenire.* Vbi adulantium ambitio vigebat, nihil tam immane, & sacrilegum à potentibus ducebatur, cui tota gens non subscriberet.

Carthus.

3. Reg. 21.

Osea 7.

Ruffin.

§. VI.

Vbi ambitio regnat, diuinæ non sustinentur dignitates.

QVàm ambitiosum est illud Absalonis suspirium, dicentis: *Quis me constituat iudicem super terram, vt ad me veniant omnes, qui habent negotium, & iustè iudicem?* Quibus non obscurè indicabat, quàm vellet Dauidis regnum finiri, vt ad se perueniret. Nec miror, quia vt ambitiosus erat, sic non poterat tolerare, quòd vel in parente stagnaretur regnum. Sed ardentiùs cupiebat, vt ab illo in se descenderet. Nunquam enim ambitio tolerat, quòd dignitates aut perpetuæ, aut nimis diutinæ in aliis permaneant. Ioan. cap. 11. de concilio coacto aduersùs Iesum, locutus ait: *Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cum esset Pontifex anni illius, dixit ei, &c.* Iuxta legem Sacerdos summus perpetuus erat in munere suo, solaque morte à sacerdotali munere abstrahebatur. Quod euidentissimum est Scripturam sacram legenti; & illud supponunt Cyril. Alex. & Chrysostom. in præsenti. Quando ergo sacerdotium perpetuum erat iuxta Dei legem, quomodo Caiphæ sacerdotium non perpetuum, sed annuum erat? Equidem lex diuina sacerdotium perpetuum fecerat, sed ambitio Iudæorum illud ad solam vnius anni mensuram reduxerat, non ferens, quòd tanta dignitas in vno diutiùs stagnaretur, sed quòd ad singulos quàm citissimè accederet. Ait D. Cyril. Alexand. lib. 8. in Ioan cap. 2. *Eo tempore lex illa Domini non obseruabatur apud Iudæos propter ambitionem Iudæorum, &c. Erat itaque ea tempestate pontificatus dumtaxat annuus, & transacto anni curriculo, vni succedebat alter, &c.* Ambitio Iudæorum pontificatus perpetuitatem non tulit, sed maluit esse annuos Sacerdotes, vt sic ad tantam dignitatem sperarent peruenturos omnes.

Ioan. 11.

Cyril. Alex.

§. VII.

Mendacium adulatorium corda humana aufert ab obligationibus suis.

OFficiis his, & obsequiis mendacissimis Absalon remouebat subditos ab affectu sui Regis Dauid; dicit enim textus: *Solicitabat corda virorum Israël*; ex Hebræo autem legitur apud Caietanum: *Furatus est Absalon cor virorum Israël.* Sic furti accusatur Absalon, ex eo quòd Israëlitarum corda rapuerit assentationibus suis. Vt enim fur rem alienat à proprio dominio, sibique illam clam præripit; sic Absalon Israëlitarum corda à Dauide alienabat, & sibi præripiebat, vt dicat Caietan. ibi: *Ad instar furti describitur acquisitio beneuoli animi virorum Israël erga ipsum Absalonem, quia verè furti species fuit relatiuè ad Regem Dauidem. Clam enim abstulit*

Caietan.

Idem.

filiis corda virorum Israel à patre, trahendo illa ad se; hoc est enim furtiue surripere. Sic adulatoris mendacia solent ad se rapere homines, ne respondeant suis obligationibus. Quò spectans Oseas cap. 7. de Rege, & Principibus Israel seducentibus populum dicebat: *Operati sunt mendacium, & fur ingressus est spolians, & latrunculus foris.* Volebant Rex & Principes persuadere populo vitulorum adorationem, ob quod multa officiosa illis mendacia proponebant. Quid tunc? *Fur ingressus est, & latrunculus foris*, velut fur, & latro illorum furabantur corda, ne amplius afficerentur ad verum dominum. Ait ibi Rupert. *Mendacium quippe sunt operati, dicendo de vitulis, qui vtique non erant dij, Isti sunt dij tui Israel, qui te eduxerunt de terra Ægypti. Pulchrè ergo dictum est, fur ingressus est spolians, scilicet diabolus animas furtim deuorans, & latrunculus foris, videlicet Hieroboam latro visibilis, qui foris, idest, extra partem domini peccare faciens Israel, grande latrocinium fecit.* Vbi diabolus, & Hieroboam mendaciis aggressi sunt populum, sibi eorum corda furabantur, ne amplius seruirent vero suo domino, sed adhærerent idolis. Et quale latrocinium non peragerent in cordibus humanis mendacia adulatoria.

Osea 7.

Rupert.

2. *Regum* 15. Post quadraginta autem annos, dixit Absalon ad Regem Dauid: Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino in Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus, cùm essem in Gessur Syriæ, dicens: Si reduxerit me Dominus in Ierusalem, sacrificabo Domino. Dixitque ei Rex Dauid: Vade in pace. Et surrexit, & abiit in Hebron.

§. VII.

Ambientium affectibus non fidendum, vt qui facilè rapiantur in contraria.

VOta à se emissa confingit Absalon, vt à patre discedat, dicit namque textus: *Dixit Absalon ad Regem Dauid: Vadam, & reddam vota*, &c. Modò à Dauidis facie discedendi causas confingit, qui paulo antè mortè durius sibi esse dicebat coram patre Dauide non esse. Sic enim ait 2. Reg. 14. *Obsecro, vt videam faciem Regis; quod si memor est iniquitatis meæ, interficiat me.* Malebat tunc mori antequam à Rege abesse; modò autem nihil magis cupit, quàm à Rege discedere. Nec miror, ambitorum enim erat in classe; quorum illud proprium est, quòd tot contrariis affectibus tam citò rapiantur, vt singulis casibus singula corda habere credantur. Illis apta verba illa Psalm. 11. *Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt.* Habent enim ambitores plura corda, in quibus capiant affectus contrarios, vt prout spes tulerit, siue oderint, siue ament; siue benedictionibus vtantur, siue maledicta in

2. Reg. 14.

Psalm. 11.

eamdem iaciant. Exemplum est in Gerardo Episcopo Engolismensi, qui Legati munus ambiens, dum sperat illud ab Innocentio Pontif. Max. obtinere: Innocentium vocabat Papam, & verum pastorem Ecclesiæ; vbi autem de munere accipiendo desperat, iam illi Innocentius idem est Antipapa, & cauendus schismaticus. Et vnde in tam contraria rapitur? Ambitor erat, & pro diuersis euentibus diuersa corda monstrabat. Contra illum D. Bern. epist. 126. fatur: *Donéc in obtinenda impudenti petitione spes tibi vlla promerendi Domini Innocentij gratiam esse potuit, sanctus ille, te scribente, & Papa fuit. Quomodo ergo nunc schismaticum criminaris? Numquid cum eadem vana spe tua illius simul & sanctitas euanuit, & papatus? Mirum quòd potuit ita in breui dulce, & amarum ex eodem fonte procedere. Heri catholicus, & sanctus, & summus Pontifex; hodie nequam, schismaticus, & turbator. Itaque vno quidem ex ore, sed corde duplici contraria processerunt. Labia dolosa in corde, & corde locuta sunt.* Habent hoc vniuersi ambitores, quòd pro diuersitate expectationis, diuersa corda exprommant; vbi spes obtinendi munus ab aliquo viget, illum magnis extollunt laudibus, diuinum prædicant; quòd si contrarium accidat, & ipsi rapiunt ut in vota contraria. De Ioa Rege Iuda locutus textus 2. Paral. 24. ait: *Postquam autem obijt Ioiada, ingressi sunt Principes Iuda, & adorauerunt Regem: qui delinitus obsequijs eorum, acquieuit eis.* Quippe Principes aulici, & potentes viri ingressi ad Regem, hominem diuinum prædicabant, supremisque illum extollebant laudibus. Et post infelicia eius bella narrata, & morbos descriptos addit textus: *Surrexerunt autem contra eum serui sui, &c. occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est.* Et sto à sententia Saliani putantis hos seruos Ioas, qui eum interfecerunt, fuisse Principes, & potentes viros illius aulæ. Sicque illi ipsi, qui antea adorauerant eum, qui diuinum prædicarant, modò eum interficiunt, vt enim ambitu correpti adorauerant, sic eodem interficiunt ambitu. Et nihil aliud ab ambitoribus sperandum, qui pro diuersitate spei, qua aluntur, aut te adorabunt, aut te morti tradent.

Bern.

2. Paral. 24.

§. VIII.

Ambitores nihil prius solent concutere, quàm suæ exaltationis principia.

HEbron elegit Absalon, vt ibi militares copias colligat aduersus patrem, ait enim: *Vadam, & reddam vota mea quæ voui Domino, in Hebron*, &c. *Et abijt in Hebron.* Et cur eligit Hebron, vt illam prius militarium copiarum congregatione, & rebellium adunatione opprimat, & concutiat? Erat Hebron ciuitas, in qua prima illius populi fundamenta iacebant, ibi enim erant sepulti Abraham, Isaac, & Iacob, in spelunca duplici; simul et ibi fuit principium regni Dauidici, & ibi natus fuerat Absalon. Ne miremur, quòd ambitiosissimus Absalon priùs amet concutere ciuitatem illam, in qua totius Israelis, & Dauidicæ domus gloriæ erant initia; semper enim ambitio suæ exaltationis concutit principia. Quid insanius? Pulchrè Seneca lib. 14. epist. 95. hanc ambitionis notam promit in ambitiosissimo iu-

Senec. uene Alexandro. Ait enim: *Multi inueniuntur, qui ignem inferant vrbibus, &c. Nemo illis venientibus restitit, sed neque ipsi ambitioni restiterant. Tunc cum agere visi sunt alios, agebantur. Agebat infelicem Alexandrum furor aliena deuastandi, & ad ignota mittebat. An tu putas sanum, qui à Græcia primum cladibus, in qua eruditus est, incepit?* Equidem eò insaniæ conjecit ambitio Alexandrum, vt prima suæ gloriæ cunabula, nempe Græciam, ampliandi imperij cupiditate concuteret. Habent hanc insaniam specialiter ambitiosi, quòd primum suæ exaltationis principia periculis tradant. Matth. 20. *Accessit ad Iesum mater filiorum Zebedæi adorans, & petens aliquid ab eo. Qui dixit ei: Quid vis? Ait illi: Dic, vt sedeant duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram.* Certum est, quòd hi duo fratres sedium obtinendarum cupidi præmiserunt matrem, cuius patrocinio Iesum ad petitionem suam inclinarent. Et cur non potiùs fortiori patrocinio vtuntur apud Iesum? Cur non potius ad hoc munus venit illis in mentem Maria mater Iesu, quàm propria illorum mater? Res erat discriminis, & periculi, ne pro sedis beneficio, summi Principis iram reportarent. Et vbi metuitur discrimen, veri ambitores nullum prius cogitant obiicere discrimini, quàm matrem, à qua initium viuendi mutuauerant. Vt meritò dicat Paschas. lib. 9. in Matth. *Valde permoti ad gloriam, satis acutè, atque ingeniosè submittunt matrem ad deprecandum pro se. Fortè, ne vlla suspicio, quòd ipsi hoc petierint, nasceretur; & si reprehensio esse posset, fœmineus error leuius ferretur.* Vbi permoti ad gloriam, reprehensionem & iram timent, præmittunt matrem, vt in ea vis iræ, & reprehensionis maximè frangatur. Nunquam enim ambitiosi non sciunt exponere primùm periculis principia suarum fœlicitatum. Vt meritò fastuosos, & ambitiosos pharisæos vocet Ioannes Baptista Matth. 3. *Genimina viperarum*, circa quæ ait Imperfect. homil. 3. in Matth. *Viperarum natura est rumpere viscera matrum suarum, & sic nasci. Quoniam ergo Iudæi perfecuentes Prophetas, corruperunt matrem suam Synagogam, sicut ipsa lugens dicit in Cant. Filij mei dimicaverunt in me; ideo viperarum genimina vocantur.* Habent equidem hoc ambitiosi omnes de viperarum natura, quòd in primis suæ fœlicitatis matricem inuadant. Quò spectans D. Bernard. epist. 126. de ambitioso Episcopo sic fatur: *Quænam ista præceps est, & frontosa libido dominandi, vt pro obtentu vix annuæ legationis, primò quidem suo nec parcas senio, deinde nec lateri Saluatoris, quod in aqua, & sanguine colligendi in vnitate fidei, populi pretulit redemptionem. O ardor, & pudenda ambitio! Accepta de manu sacrilegi malè cupita potestate latus denuo Domini gloria crudeliter confodere non veretur.* Quibus maximè illud expendendum venit, quòd dicatur notanter ab ambitioso homine latus Domini transuerberari, à quo in cruce fluxerat sanguis, & aqua. Ait Ioan. 19. *Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit sanguis, & aqua.* Ecce tibi à Ioanne dicitur latus Christi apertum militis lancea; à Bernardo autem dicitur ab Episcopi ambitione idem latus fuisse transuerberatum. Et qua ratione creditur ambitio non cum clauis perfodisse pedes, aut manus Iesu, nec cum clauis eius vulnerasse manus, sed cum lancea eius

Matth. 20.

Paschas.

Matth. 3. Imperfect.

Bern.

Ioan. 19.

aperuisse latus? Pulchrè indigitat rationem Diuus August. serm. 120. in Ioan. fatus de lateris Christi apertione: *Vigilanti verbo Euangelista vsus est, vt non diceret, latus eius percussit, aut vulnerauit, sed aperuit: vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur, vnde sacramenta Ecclesiæ manauerunt, sine quibus ad vitam, quæ verè vita est, non intratur.* Apertum erat in Christi latere ostium vitæ, ibique & Ecclesiæ matris, & Sacramentorum ostendebantur prima cunabula: ne miremur, quòd hæc maximè ab ambitione impetantur, quæ nil prius destruit, quàm prima suæ exaltationis fundamina.

§. IX.

Non sic virtus, vt ambitio homines mundiales rapit ad labores.

QVatuor iam transegerat annos Absalon Hierosolymis post reditum suum de Gessur, nec in toto quadriennio meminerat voti soluendi. Nunc tandem dicit patri: *Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino in Hebron, &c.* Per integrum quadriennium non potuit religio votorum te ab Hierosolymis, ab aula, à patris, fratrúmque conspectu, & conuersatione separare, & modò te ab his omnibus exulem, & peregrinum in Hebronem agit. Quis in te adeò amorem religionis exacuit, vt tot in aula, in curia commoda perdas voti soluendi causa? Non equidem votorum religio mundialem hominem à tantis commodis aulæ separaret, sed potentior in illo affectus, nimirum ambitio regnandi. Hæc sola, non votorum religio eum à delitiis aulæ, & curiæ separanit, & conjecit in rabidissimi belli pericula, & difficultates. Multus est Seneca lib. 14. epistol. 95. in sui temporis potentium ambitione à virtutibus separanda, fatus: *Nec Pompeio externa inire bella, aut domestica virtus, aut ratio suadebat; sed insanus amore magnitudinis falsæ, modò in Hispaniam, & Sertoriana arma, modò ad colligendos piratas, ac maria pacanda vadebat. Hæ prætexebantur causæ ad continuandam potentiam. Quid illum in Africam? Quid in Septentrionem? Quid in Mithridatem, & Armeniam, & omnes Asiæ angulos traxit? Infinita scilicet cupido crescendi, cum sibi vni parum magnus videretur.* Prætexebantur equidem virtuosæ causæ, sed non illæ potuissent hominem in tot exilia, & pericula trahere, nisi crescendi adesset infinita rabies. Pergit adhuc Seneca de alio ambitionis mancipio, nempe Mario: *Quid tu Marium, cum Theutonicos, Cimbrosque concideret, cum Iugurtham per Africæ deserta sequeretur, tot pericula putas appetiisse, virtutis instinctu? Marius exercitum, Marium ducebat ambitio.* Equidem mundiales homines ad labores, & pericula non sic virtus, vt ambitio trahit. Matth. 2. Scribæ & Pharisæi interroganti Herodi locum dominicæ natiuitatis ex prophetia Michææ dixerunt, nimirum aientes: *Et tu Bethleem terra Iuda nequaquam minima es; ex te enim exiet dux, &c.* & cùm hæc dicerent, & viderent Magos ire Bethleem, vt recens natum puerum adorarent; nullus eorum viam arripuit, vt similem adorationem exhiberent. Vt dicat Euthym: *Cum Bethleem propè haberent, ita inuidi fuerunt, & pigri,*

pigri, vt ad eam non accederent. Sed & de iis adeò pigris in Christi nati inquisitione locutus Dominus Matth. 23. aiebat: *Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, qui circuitis mare, & aridam, vt faciatis vnum proselytum.* Nullis viis, nullis peregrinationibus, nullis laboribus, & difficultatibus parcebant, vt vnū proselytum facerent, hoc est, vt vnū Gentilem ad Iudaismū conuerterēt. Et quando pro acquirēdo Christo adeò expectato, sic pigri sunt, vt nec gradū ab Hierosolymis faciāt, nec ad vicinum Bethleemi oppidū eant; cur pro vno acquirendo proselyto tot maria, tot ignotas circumeunt terras, tot periculis, tot laboribus se deuouent? Ad quærendum Christum virtus mouet; ad faciendum proselytum non virtus, sed infinita laudis ambitio, eos trahebat. Dicit Imperfect. hom. 44. in Matth. *Non propter gloriam Dei, vt additis cultoribus honoretur Deus; neque propter misericordiam volentes eum saluare, sed propter auaritiam, aut propter vanam gloriam, propter hoc ipsum vt videantur Gentilem conuertisse.* Non equidem Deus, aut virtus, sed ambitio homines mundiales in labores trahit.

Matth. 23.

Imperfect.

§. X.

Nullus dolus potentior ad trahendos homines, quàm qui religionem prætendit.

VT Absalon circumueniat Dauidem, & omnes eius aulicos, & possit suum regnandi consilium fundare, ad illum dolum confugit, qui religionem præmonstraret. Ait enim: *Vadam, & reddam vota mea, quæ voui Domino, in Hebron. Vouens enim vouit seruus tuus,* &c. Callidus adolescens nouerat nullum esse potentiorem dolum ad homines trahendos, continendósve, quàm qui nitebatur religionis fallaciis. Mirabar ego sæpe, quòd principes illi primi Romani fundatores Imperij, tot falsa numina admisissent, & in tot Deorum fabulis religionem fundassent. An sapientes, & scioli viri non nouerant absurda & falsa esse, quæ vt de diis suis dicebantur? Cur ergo cultum illorum prædicabant? Quod mundiali eorum sapientiæ tribuit D. Augustinus, vt enim erant carnaliter sapientes, sic nullum dolum potentiorem ad tenendos populos inuenerūt, quàm si eos religionis deciperent fallaciis. Ait August. lib. 4. de ciuit. cap. 32. *Quod vtique non aliam ob causam factum videtur, nisi quia hominum velut prudentium, & sapientium negotium fuit populum in religionibus fallere,* &c. *Sicut enim dæmones, nisi eos, quos fallendo deceperint, possidere non possunt, sic & homines principes, non sanè iusti, sed dæmonum similes, ea quæ vana esse nouerant, religionis nomine populis tanquam vera suadebant, hoc modo eos ciuili societati velut arctius alligantes, quos similiter subditos possidebant.* Sic sapientia carnis ad fallacias religionis confugit, vt potentiores ad homines trāhendos, & in seruitute continendos. Non aliter piscabatur homines meretrix illa Prouerb. 7. de qua dicitur: *Ecce occurrit illi mulier ornatu meretricio, præparata ad decipiendas animas, garrula, & vaga, quietis impatiens,* &c. *Apprehensumque deosculatur iuuenem, & procaci vultu blanditur, dicens: Victimas pro salute deuoui, hodie reddidi vota mea,* &c. Osculorum, & amplexuum factis verba iungit, quæ victimas Deo, & vota soluenda habent. Et cur ad tanta osculorum lenocinia additur sacrificiorum, victimarumque significatio? Nouerat astuta illa, quàm efficacia erant, quæ religionem prætendebant, vt caperet, & tenerent humanos animos. Dicebat ibi Iansenius: *Factis efficacibus adduntur verba efficaciora, in quibus mira arte, & religionis studium, & summum amorem simulat.* Equidem illud efficacius ad capiendos animos, cùm studium religionis simulatur. Religionis enim fallaciis, quem non capies?

August.

Prouerb. 7.

Iansen.

2. *Reg.* 15. Misit autem Absalon exploratores in vniuersas tribus Israël, dicens: Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnauit Absalon in Hebron. Porrò cum Absalon ierunt ducenti viri de Ierusalem vocati, euntes simplici corde, & causam penitus ignorantes. Accersiuit quoque Absalon Achitophel Gilonitem consiliarium Dauid de ciuitate sua Gilo. Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, populúsque concurrens, &c.

§. XI.

Non locus extrinsecus, sed interna animi virtus facit hominem triumphare.

NOuerat Absalon patrem suum Dauidem ad regnum peruenisse in Hebron, indeque aduersùs domum Saulis soceri sui præualuisse, ideo cùm ad regnum festinat, Hebron elegit, vt regnaturis auspicatissimum. Dicit enim: *Statim vt audieritis clangorem buccinæ, dicite: Regnabit Absalon in Hebron.* Sed non Absalon Hebron auspicata fuit, vt fuerat Dauidi; non enim locus est, sed animi virtus, quæ faciat fœlices. In qua re multus est D. Chrysost. hom. de cœco nato in tom. 6. inquiens: *Adamo propter transgressionem paradisus nihil profuit: Iob verò propter patientiam sterquilinium minimè nocuit. Adamus propter inobedientiam in paradiso ignominia afficitur: Iobus autem propter patientiam in sterquilinio coronatur. Nusquam enim locorum dignitas comparatur, nisi bona mens concurrat.* Cum loco debet concurrere interna animi virtus, vt inde sumatur fœlicitatis auspicium; locus enim bonus sine virtute interna nihil proficit, vt locus vilis non officit, vbi est animi virtus. Luc. 10. *Videbam Satanam sicut fulgur de cœlo cadentem.* In cœlo equidem erat Satanas, & in cœlo inuenit præcipitium. Ex quo D. Chrysost. suprà: *Profunda est terra, & cœlum in sublime tollitur: at è cœlo cadit diabolus postquam transgressus est, iuxta illud: Videbam Satanam sicut fulgur, de cœlo cadentem. At exaltantur de terra inopes, & de stercore erigens pauperem. Vides non locorum discrimen efficere, vt superiores euadamus, sed* ubique

Chrysost.

Luc. 10.

Chrysost.

vbique fidem, & patientiam, & spem promerentibus coronas acquirere? Semper, & vbique non à locis, sed ab animi virtutibus nascuntur coronæ, & triumphi. Domina illa Ægyptia inuenit tandem locum aptissimum, vt triumpharet de Iosephi pudicitia. Dixit enim textus Genes. 39. *Accidit autem quadam die, vt intraret Ioseph domum, & operis quippiam absque arbitris faceret, & illa apprehensa lacinia vestimenti eius, &c.* Habens vehementem insidiatricem ausus est Ioseph secretum cubile domus intrare; quod notans fœmina credidit iam sibi victoriam esse in manibus. Et quid de tam idoneo loco reportauit? Accipite D. Chrysostomum vbi suprà fantem: *Quid lasciuæ profuit Ægyptiæ adulterium in cubiculo? Quid nocuit martyri Teclæ nudam in theatro certare? Non peccauit denudata, non afficitur ignominia, sed coronatur sancta. Atque hæc quidem in theatro coronatur, illa verò in thalamo infamatur.* Et pergit adhuc Chrysost. fatus: *Quid profuit idolis, etiam eorum, qui non sunt, adoratiq; templorum, inquam, amplitudo? Quid verò Martyribus officit vilitas sepulchrorum? Nonne dedecus inustum est errori in amplitudine, & res Martyrum in humilitate sunt exaltata?* Sic non locus, sed virtus animi triumphorum auspicium valet præstare.

Genes. 39.

Chrysost.

Idem.

§. XII.

Non parum leuantur iusti in calamitatibus, videntes suorum tyrannorum fines.

IN auspicium regni sui sumebatur Hebron ab Absalone, dum clangentibus buccinis clamabatur: *Regnabit Absalon in Hebron*, in sui, inquam, regni auspicium Absalon Hebronem occupabat, at Deus inde Dauidi non parum prætendebat leuaminis in ea calamitate. Dum enim audit aduersùs se coniurationem factam in Hebron, fusiùs recolit, vt ipse perdito Saule æmulo, & hoste suo in Hebron cœperit regnare. Nec poterat Hebron illi non repræsentare hostium suorum tragœdias, & fines euentus, qui vt illi tunc coronam dederunt, sic modò non parum tribuebant solatij. Solent enim iustorum tribulationes à Deo suauiari, per ostensum finem suorum tyrannorum. Apocal. 17. dicit Ioannes: *Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, &c. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyrum Iesu.* Qualis hæc visio discipulo Iesu? Quàm plena doloris, & afflictionis? Videre erat triumphantem fœminam in purpura, & auro, & margaritis, quæ stabat aduersùs Christi discipulos, eosque miris modis vexabat, mactabat. Quanta inde afflictio oriebatur discipulo Iesu? Sed interea ait illi Angelus: *Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ, quæ portat eam, &c. Bestia, quam vidisti, fuit, & non est.* Ecce tibi sacramentum omnium tyrannorum, quæ aduersùs Sanctos sæuiunt, nimirum: *Non erunt.* Licet paulisper videantur triumphare, & in delitiis esse, tandem miserrimè finientur. Quorum finis merito proponitur Sanctis Dei, vt illo considerato maximè in calamitatibus suis leuentur. Aiebat Rupert. lib. 10. in Apocal. *Sacramentum hoc malum illius est, quod nunc ab oculis eius absconditum est, dum in purpura nitet. Sacramentum ergo, id est, secretum est, quod illi futurum est damnationis iudicium, & hoc idcirco Sanctis reuelatur, quorum nunc Ioannes typum gerit, vt consolentur in Deo, nec moueantur pedes eorum, pacem peccatorum videndo.* Inter tyrannorum triumphos, & Sanctorum afflictiones, solet Deus suis Sanctis ostendere tyrannorum suorum fines, & præproperos, & horrendos, quod non parum facit ad leuamen eorum, qui calamitatibus tenentur. Cùm Dei populus in captiuitate Babylonyca esset, & Babylonius Rex magis sæuiret in seruos Dei, eos bestialiter tractans. Tunc Daniel cap. 7. raptus in spiritu dicit: *Vidi, quoniam interfecta esset bestia, & perijsset corpus eius.* Et quidem bestialis feritas Babyloniorum tunc in maxima erat fœlicitate, premens, & conculcans populum Dei, cur ait Daniel sibi interfectam videri? Hæc erat notissima prouidentia Dei, quæ ostendebat finem tyrannorum, vt inde in calamitate captiuitatis serui Dei leuamen haberent. Rupert. supra: *Non prætereundum, quia tunc maximè cœpit eiusdem mulieris, siue bestiæ damnatio reuelari, quando in captiuitatem Babylonicam ductus est populus Dei, vt non mouerentur à spe sua ciues tardantis regni Dei, videntes properantem, & quasi matutinam gloriam huius mundi regni, sub quo tenebantur captiui. Tunc enim Daniel huiusmodi visiones vidit, quemadmodum dicit: Et vidi, quoniam interfecta esset bestia, &c.* Sic inter gloriás tyrannorum, & pressuras Sanctorum, datur captiuo Danieli, quòd videat tyrannorum exitum. Nunquam enim inde leuamen non capiunt serui Dei. Fortissimus ille iuuenis Machabæus cùm se & fratres suos tormentis vexati videret, & interea tyrannum in fœlicitate esse, sic ait 2. Machab. 7. *Potestatem inter homines habens, cùm sis corruptibilis, facis, quod vis. Noli autem putare genus nostrum à Deo esse derelictum. Tu autem patienter sustine, & videbis magnam potestatem illius, qualiter te, & semen tuum torquebit.* Ecce tibi vt martyr in suis tormentis ob oculos ponit tormenta tyranno suo mansuria. De quo ait D. Cyprian. lib. de exhortat. ad Mart. cap. 11. *Quale illud leuamentum fuit Martyri, quàm grande solatium? In cruciatibus suis, non tam tormenta propria cogitare, sed torterís sui supplicia prædicare?* Inde maximè leuantur serui Dei in suis calamitatibus, quòd videant tandem hostes suos dare pœnas.

Apoc. 17.

§. XIII.

A sacris nequiter peractis in horrenda crimina ruitur.

ILlud maximè notandum, quòd ait, nimirum: *Cumque immolaret victimas, facta est coniuratio valida, &c.* A victimis immolatis ad validam coniurationem aduersùs patrem deuenit. Nec mirum, sacrorum enim abusus nunquam non homines in execranda facinora impellit. Vnus pro mille testis Iudas adest, de quo ait D. Ioan. cap. 13. quod

quòd paschali Iesu victimæ interesset, à quo &
Ioan.13. panem viuificum malè accepit, *& post buccellam,*
nunc introiuit in eum Satanas, &c. Ecce tibi vt Sa-
cris abusus est, in ea facinora peruenit, quibus
ostenderetur penitus à Satana possessus, vt grauiùs
in suum authorem rebellaret. Ait Sedul. lib. 5.
Sedul. Pascal. c. 2. & 3. *Postea quàm corporis sui Dominus*
Iesus Christus, & sanguinis duo vitæ munera con-
secrauit, proprijsque discipulis spiritualem cibum,
potumque porrexit. Mox in Iudæ corda nequissi-
mam sedem vbi liuor inuenerat, tetri spiritus in-
troiuit immanitas, inque Dominum tela corripiens
execranda, seruilis belli concitauit insaniam, pa-
ctus scelus grande sub qualibet mercede. A domi-
nicæ mensæ abusu non in aliquod moderatum
facinus venit, sed se Satanæ immanitati prorsus
tradidit, & bellum seruile in proprium autho-
rem concitauit. Bellum seruile vocat, vt eius
immanitatem exaggeret, nullum enim bellum
sic graue fuit, ac crudele, vt quod in dominos
à seruis fuit excitatum. Sic nulla immanitas in
Deum atrocior, quàm illa, quæ excitari, &
admitti solet ab iis, qui abutuntur Sacris. Quò
Psal. 40. spectans Psalm. 40. ait: *Qui edebat panes meos,*
magnificauit super me supplantationem. Multi sunt
hostiliter persecuti Iesum, at qui cœlesti eius
mensa abutebatur, magnificauit supplantatio-
nem, ad maiora venit facinora in Deum voran-
Ruffin. da. Ibi Ruffin. *Non fuit mirum, si inimici mei co-*
gitabant aduersus me mala, quia homo pacis meæ,
qui edebat panes meos, id est, cui ego intinctum
panem porrexi. Maiorem supplantationem super
me magnificauit, quàm alij. Mihi credite, à nul-
lis timeri debent maiora facinora, quàm ab his,
qui sacra nequiter tractant, nec verentur diuinis
abuti Sacramentis in malum. Nequissima illa Ie-
zabel, vbi Iezraëlitas in immanissimum homi-
cidium trahere amat, sic scribit ad illos 3. Re-
3. Reg. 21. gum 21. *Prædicate ieiunium, & sedere facite*
Naboth inter primos populi, & summittite duos
filios Belial contra eum, & falsum testimonium
dicant: Benedixit Deum, & Regem; & educite
eum, & lapidate, sicque moriatur. Ecce quot
quantisque immanibus criminibus ieiunium
præcedere mandet. Et quid ieiunium cum periu-
riis, cum falsis testimoniis, cum innocentum ne-
cibus? Equidem ieiunium nequiter peractum
mirificè disponit homines ad immania quæque
crimina voranda; quando de virtutum, sacrorum-
que abusu nihil non immane nascitur.

§. XIV.

Vbi vitium, & malitia viget, ibi sequacium magna multitudo.

AD Absalonis vocem ingens currebat multi-
tudo, vt dicat text. *Populusque concurrens*
augebatur cum Absalon. De quo pulchrè ait Di-
Chrysost. uus Chrysostom. homil. de Absalone: *Vnius par-*
ricidæ furor tot millia insanire compellit, vnius
dementia dementes efficit multos. Nunquam enim
non magna multitudo hominum currit ad vitia.
Qui vitij author est, non immeritò præsumet sibi
aggregandum esse magnum sectatorum nume-
rum. De malitiæ parente locutus Iob cap. 40. ait:
Iob. 40. *Ecce absorbebit fluuium, & non mirabitur; &*
habet fiduciam, quòd influat Iordanis in os suum.

Nec insolita est metaphora absorbendorum flu-
minum, vt sequentium ostendatur infinitas, di-
cit enim Claudian. lib. 2. in Ruffinum de exercitu
comitante Xerxem.

Haud aliter Xerxem toto simul orbe secutus Claudian.
Narratur rapuisse vagos exercitus amnes.

Et tot millibus comitatum se sperat pater mali-
tiæ, vt non miretur, si à comitibus suis absor-
beantur omnia flumina. Vt enim omnes homi-
nes instabiles sunt, & sicut aquæ dilabuntur, sic
nequam spiritus credit facile ad se vniuersos ven-
turos. Ait D. Thom. ibi: *Significatur diaboli præ-* D.Thom.
sumptio, qua se confidit de facili sibi incorporare
per consensum omnes homines instabiles, etiamsi
habeant aliquam Dei cognitionem, ad quod signi-
ficandum introducitur illud de Iordane. Expende
illud, *de facili*, non difficile enim, nec arduum
putat nequam spiritus ad se omnes homines tra-
here; sed tam facilè credit id sibi futurum, quàm
facile est, quòd omnia flumina in mare influxu-
ra redeant, à quo dicuntur primum exiuisse. Eze-
chiel cap. 29. *Ego ad te Pharao Rex Ægypti,* Ezech. 29.
draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum,
& dicis: Meus fluuius, &c. Sic draco iste ma-
gnus ad se aduocat fluuium, tanquam suum. Et
vnde draco tantam fiduciam habet, vt suum di-
cat fluuium, hoc est, sibi adiudicet totum homi-
num cursum? Vt à diabolo est totum hominum
initium, eius veneno infectum; sic superbus præ-
sumit ad se omnes homines venturos: vt flumi-
na veniunt ad mare, à quo incipiunt. Ait Ru-
pert. lib. 13. de glor. & hon. Fil. Hom. *Quid, rogo,* Rupert.
est dicere istum draconem magnum, Meus est flu-
uius, nisi dicere, meum est humanum genus? Et
vnde putas, est illi altitudini Satanæ, vt hoc au-
deat dicere? Puta, quòd perinde glorietur sic,
tantumque sibi arroget, quia nequissimus venator,
per os serpentis sibilans radicem nostri originis in
primis parentibus vitiauit, vt tam multiplex vltra
numerum succresceret propago, &c. Vt nouit dra-
co à veneni sui pleno origine homines omnes
scaturire, sic existimat, & præsumit ad se vni-
uersos esse confluxuros. Vt enim flumina re-
deunt ad mare, vnde nata sunt, sic cursus homi-
num pergit ad malitiam, in qua concepti sunt.

§. XV.

Nunquam virtus non malè olet apud scelestos.

QVàm breuiter omnis Israël Dauidis hosti ad-
iungitur, aduersúsque illum arma sumit,
dicente textu: *Venit igitur nuntius ad Dauid, di-*
cens: Toto corde vniuersus Israël sequitur Absa-
lon. Et in quo Dauid sic offendit Israëlem, vt
totus in illum insurgeret? Iustus, & innocens
erat Dauid, ne mireris, quòd inde habeat aduer-
sarios scelestos cunctos. Ait ibi D. Chrysostom.
homil. de Absalone: *O innocentia, quantum apud* Chrysost.
reos periculi suscipis, quantum malitiæ per flagi-
tiosos incurris! Dauid sanctissimus tot dementes
exercitus, quia non deliquit, offendit; tot populo-
rum rabiem, quia non læsit, incurrit. Absalon
vnus reus est: & vniuersus contra patrem conspi-
rat exercitus? Quia innocens Dauid, quia iustus,
impij populi rabiem in se trahit. Vt te mali per-
sequantur, hoc sufficit, quòd bonus sis, nun-
quam

quam enim virtus non ſceleſtorum patet iris.
Geneſ. 4.
Geneſ. 4. *Conſurrexit Cain aduerſus fratrem ſuum Abel, & interfecit illum.* Frater erat Abel Caino, quem nunquam offenderat, & tamen Cain conſurrexit aduerſùs fratrem ſuum, & illum occidit. Et cur occidit? Bonus erat Abel, Cain iniquus. Pulchrè ait putatus Hieron. epiſt. ad Virg. in exilium miſſam:
Hieron.
O Cain miſerande, quid agis? Quid tibi ſolitarius commeruit frater? Quam fecit iniuriam? Sed quæ maior iniuria iniuſto eſſe poteſt, quàm vita iuſtitiæ? Vbi ſancta, & innocens vita inuenitur, ibi totum eſt, quod impugnent, & perdere ament iniqui.
Geneſ. 46.
Dicebat Geneſ. 46. *Deteſtantur Ægyptij omnes paſtores ouium.* Aliter alij legunt: *Abominatio eſt enim Ægyptijs omnis paſtor ouium.*
Auguſt.
Circa quæ D. Auguſt. quæſt. 154. *Meritò Ægyptijs, in quibus figura eſt præſentis ſæculi, in quo abundat iniquitas, abominatio eſt omnis paſtor pecorum. Abominatio enim eſt iniquo vir iuſtus.* Si iuſtus es, ne mireris, quòd te iniqui abominentur, deteſtentur, & perditioni dedant. Nequeunt enim iniqui non odiſſe eos, qui Deo & virtuti accedunt. Iacob dicebat vxoribus ſuis
Geneſ. 31.
Geneſ. 31. *Video faciem patris veſtri, quòd non ſit erga me, ſicut heri & nudius tertius: Deus autem patris mei fuit mecum.* Circa quæ pulchrè Philo lib. Quòd deterius potiori inſidietur, ait:
Philo.
Atqui ideo Laban erga te malè affectus eſt, quia Deus tibi fauet. Tota cauſa odij, à peccatore viro in te venientis, eſt, quia tu das operam Deo ſeruiendo.

2. Reg. 15. Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus, neque enim erit nobis effugium à facie Abſalon: feſtinate egredi, ne fortè veniens occupet nos, & impleat ſuper nos ruinam, &c.

§. XVI.

Sapientis eſt in externorum bonorum perditione agnoſcere diuinam manum, & ſibi cauere, antequam in ſe malum experiatur.

BEllicoſiſſimus Dauid audita rebellium fama non currit ad arma, non agit de munienda ciuitate, ſed magis ignominioſam fugam arripit. Sic text. *Et ait Dauid ſeruis ſuis, qui erant cum eo in Ieruſalem: Surgite, fugiamus*, &c. Cur tantorum præliorum victor non magis ad arma, quàm ad fugam vadis? Cur in ciuitate forti, & munita cinctus validiſſimis ſociis non magis niteris obſiſtere hoſtibus, qui toties in agro penè incomitatus de hoſtibus triumphos reportaueras? Non timet Dauid Abſalonem, ſed in eius auſis, in populi coniuratione agnoſcebat diuinam manum, cui non obſiſtere curat, ſed magis ſatagit Deo humiliari per ignobilem fugam, ne quod hodie in ſuis, cras in ſe malum experiatur. Dicebat Lyra ibi:
Lyra.
Cùm Dauid eſſet in bellis expertus, & audaciſſimus, & eſſet in loco forti, & haberet ſecum plures, & fortiſſimos bellatores, non receſſit de ciuitate timore ipſius Abſalon principaliter, ſed timore Dei, quem ſciebat ſe prius offendiſſe. Et ideo ad placandum Deum voluit ſe coram Deo humiliare, & iſta humilitas apparuit in confuſibili egreſſu eius de ciuitate. Sapiens homo, vbi vidit regnum Abſalonis incendio conflagrari, non manum Abſalonis, non externarum cauſarum attendit manus, ſed magis agnouit Dei manum, & quaſi oblitus animi militaris, confugit magis ad animum contritum & humiliatum, quem Deo in illa ignobili fuga exhibebat, vt à ſe auerteret malum. Felices illi, qui ſic in externis malis agnoſcunt Dei manum, & cauent, ne ab illa tangantur, licèt ignobiliter fugiendum ſit ab inceptis auſis. Inuenio 3. Reg. 13. in rem præſentem, lepidiſſimam hiſtoriam. Poſt vitulos exaltatos ſtabat Ieroboam Rex Iſraël coram illorum altare, illiſque adolebat incenſum. Tunc vir Dei introiuit, videnſque deteſtandam idololatriam, cum altari locutus, multa illi denuntiauit mala, vt nimirum ſcindendum erat. Quid tunc? Ait text. *Cumque audiſſet Rex ſermonem hominis Dei,* 3. Reg. 13.
quem inclamauerat contra altare in Bethel, extendit manum ſuam de altari, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius, quam extenderat, &c. Auditis minis contra altare, & viſa ipſius altaris exciſione, ſi ſaperet Rex, deberet manũ ab incepto munere contrahere, & ſe coram Deo humiliare. At ille pertinaciter obſiſtens minis, extendit magis manum, vt virum Dei teneret, & opus inceptum conſummaret, & tunc tota illi manus exaruit. Et cur non antea exaruit manus, cùm vitulos conſecrauit, cùm incenſum adolere cœpit, ſed poſt altaris & minas, & ruinas tunc aruit? In ira altari denuntiata conſulebat Deus Regis incolumitati, vt agnoſcens ille manum Dei in ſciſſo altari, ſibi caueret, & ab opere nequam deſiſteret, & ſic liber euaderet. Vbi autem à ſe erecti altaris damnum videns non ſibi cauit, tunc ad ſe pœnam attraxit, vt non in externis bonis, ſed in ſe ipſo experiretur malum. Ad hæc aiebat D. Chryſoſt. hom. in Pſalm. 141. habita tom. 6. fa- Pſal. 141.
tus: *Quoniam altaris ſupplicio melior factus non eſt, propria pœna obedientiam Dei docetur. Nam ego quidem, ait Dominus, tibi parcens volui in lapidem iram effundere, quando autem lapidis magiſterio non es eruditus, tu ſupplicium excipe.* O quoties Deus volens homini parcere, eiuſque conſulens incolumitati iram ſuam effundit in eius bona externa, ſiue in opera eius, vt horum ruina edoctus ipſe ſapiat, & caueat, ne ad ſe perueniat malum. Quòd ſi externorum bonorum ruinis non docetur, neque magis ſapit, tunc ira in illum deſæuit, vt ſub propria gemat calamitate, qui per externam noluit ſapere. Ira Dei eſt, quæ deſæuit in bonis externis, ſed ira, quæ ſignum dat ſapientibus, vt fuga à malis ſalutis propriæ præſidium captent. Dicebat Pſalm. 59. *Dediſti me-* Pſal. 59.
tuentibus te ſignificationem, vt fugiant à facie arcus, & liberentur dilecti tui. Et quam ſignificationem dedit? Ait D. Auguſt. *Per tribulationes temporales ſignificaſti tuis fugere ab ira.* Quæ extrinſeca eſt calamitas, ſignum eſt venientis iræ diuinæ, vt fugiatur; nunc enim externa bona perduntur, niſi fugias, niſi caueas, vt modò ipſe perdendus es clamitant. Poſt Ieſu crucifixi facinus à Iudæis peractum, dicit Matth. 27. *Ecce velum* Matth. 27.
templi exciſſum eſt à ſummo vſque deorſum, & terra

mota

mota est , & petræ scissæ sunt, &c. Cur Dominus iniuriam passus ab hominibus non statim in eos iram effundit , sed magis illam mittit in velum, in terram , in petras? Pulchrè Euthym ibi : *Vniuersaliter autem quæ facta sunt, diuinæ iræ signa erant , Iudæorum insensibilitatem reprehendentia, horumque perditionem prædicantia.* Equidem calamitates illæ in velo , in terra, in petris signa erant venientis iræ Dei , quæ testabantur , vt erant Iudæi statim disperdendi , nisi fugerent à facie arcus.

Euthym.

§. XVII.

Ruinas internæ mentis & sequuntur, & comitantur ruinæ externæ in bonis temporalibus.

NVnquam satis ponderandum est,quòd adeò bellicosus dux Dauid modò correptus metu fugam capiet. Ait enim : *Fugiamus,neque erit nobis effugium à facie Absalonis.* Vnde tam vanus timor potuit tam exercitatum ducem occupare ? Ne miteris, timor erat cadens in virum sapientem ; vt enim Dauid animum suum videbat deuictum peccato adulterij , & homicidij , sic certò credebat regnum ab hostibus expugnandum. Sequuntur enim , & comitantur ruinas bonorum temporalium ruinas internas animi. Ait Carthus. *Dauid conscius sibi malorum , quæ fecerat , formidauit succumbere propter sua peccata.* Equidem vt mouerat animum à peccatis expugnatum , sic sapienter timebat regnum expugnandum à contrariis. Dicebat Ecclesiasticus cap.19. *Vinum , & mulieres apostatare faciunt sapientes* , &c. ex quo autem sapiens homo animum habeat sic à vitiis expugnatum, credat sibi extrinsecus obuenturas mille calamitates. Dicebat Saluian.lib.5.de Gubernat.Dei: *Dum bibunt, ludunt, mœchantur, insaniunt , Christum negare cœperunt. Et miramur post omnia ista , si ruinam rerum suarum passi sunt , qui tanto antè mentibus corruerunt ? Vbi talia acta sunt , prius perierant, quàm perirent.* Equidem vbi priùs in mente eorum tanta perditio fuit, non mirandum quòd in externis bonis statim sequeretur immanis perditio. Sequuntur enim internas animi ruinas externæ bonorum ruinæ ; & internam mentis perditionem ostendit certa bonorum externorum perditio. Crucifixo à Iudæis Domino Matth.27. *Tenebræ factæ sunt super vniuersam terram.* Ad quid tenebræ ? Ait D. Leo serm.10. de Passione: *Sol , sydera que indignos vos suo ministerio protestantes terribili motu, insolitoque defectu,tenebras mundo vestræ cæcitatis ostendunt.* Quas mentis Iudæi habebant tenebras,secutæ sunt illarum indices externæ illæ tenebræ , quibus diurno lumine priuati erant.Et pergit Matth.ibi : *Velum templi scissum est,in duas partes.*De quo D.Chrysost. serm.3. de Pass. *Illico rumpuntur sacrario dicata velamina , & in publicum templi secreta mittuntur , vt admissi sacrilegij clandestina machinatio panderetur.* Internum Iudæorum sacrilegium externa comitabatur , & ostendebat scissi veli calamitas. Heu quàm certò interna hominum peccata, externorum bonorum clades manifestat ! Vt etiam mentis virtutes incrementis bonorum externorum manifestatur.

Carthus.

Eccli.19.

Saluian.

Matth.27.

Leo.

Chrysost.

§. XVIII.

Blanditiarum obsequia nunquam non exhibenda humanæ infirmitati.

FVgientem Dauid sequebatur Ethai Gethæus recèns ad Moysis religionem conuersus , cui ait Dauid : *Cur venis nobiscum ? Reuertere , & habita cum Rege , quia peregrinus es,& egressus es de loco tuo.Heri venisti*,&c. Sic bonus quietem placidam procurabat recenti proselyto ; semper enim in hominibus respicienda est humana infirmitas , cui præstentur obsequia blanditiarum.Sic enim Dauid videbat in Ethai infirmitatem , dum ait : *peregrinus es* , *& egressus es de loco tuo. Heri venisti.* Quibus notatis statim illa blandimenta addit , nimirum : *Reuertere* , *habita cum Rege.* Vt doceat quàm semper debeant respici in hominibus infirma , quibus blandissima obsequia debeant procurari. De Maria ait Lucas cap.2. *Peperit filium suum primogenitum , & pannis eum inuoluit* , &c. Recèns ab vtero egressum filium Maria mater pannis fouit ; et idem Lucas cap.3. de Iesu egresso ab aquis ait : *Factum est autem, cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato , & orante , apertum est cœlum , & descendit Spiritus sanctus corporali specie , sicut columba in ipsum, & vox de cœlo facta est : Tu es filius meus dilectus*, &c. Egressum ab vtero mater suscipit, & linteis fouet ; egressum autem ab aquis Pater confitetur , vocibusque illustrat,sed linteum minimè adhibet , vt aquis madidum exsiccet. Et cur pater nihil præter vocem præstat filio; cùm mater illi blandissima adhibuerit obsequia, linteis eum inuoluens , & quiescere in præsepio iubens ? Mater ad infirmitatem recèns nati hominis adspiciens blanditiarum obsequiis exhibendis studet , à quibus pater abstinet , dum diuinitatis fortia ostendit in filio. Ait D. Ambros. in Epiphan. serm. 1. *Noui partus noua merentur obsequia. Ibi cùm secundùm hominem nascitur, mater eum Maria sinu circumfouet. Hic eum secundùm mysterium gignitur , pater eum Deus voce complectitur. Ait enim : Hic est filius meus dilectus,ipsum audite. Mater ergo partui molli blanditur gremio , pater filio , pio testimonio famulatur.* Quid pulchrius ? Vbi natus homo infirmus à matre aspicitur , illi parat obsequia mollissima, blandum exhibet sinum, vt ibi quiescat. Vbi autem Deus fortis exhibendus est , tunc pater solo illum testimonio vocis insinuat.Vt discas semper quàm debeas in hominibus infirmitati humanæ præstare obsequia blandissima.

Luc.2.

Luc.3.

Ambros.

§. XIX.

Durissimum , & luctuosissimum hominis sub illo domino esse , qui in miseria sit.

IN hac Dauidis fuga illud maximè notandum, quod ait : *Transiuit Ethai Gethæus , & omnes viri,qui cum eo erant, & reliqua multitudo. Omnesque flebant voce magna ; & vniuersus populus transibat ; Rex quoque*,&c. Non nouum in mundo erat , quòd validissimi Reges cum ducibus suis

ſuis, & militibus cogerentur aliquando fugere ab hoſtibus ſuis. Illud nouum, & inuſitatum, quòd fugientes Reges validiſſimi, ſtrenuiſſimi duces, milites imperterriti fugam ſuam lachrymis; & eiulatibus adornarent. Sic enim ait de fugiente Dauidis exercitu: *Omneſque flebant voce magna.* Et qui erant hi omnes? Dixerat paulo antè: *Vniuerſi ſerui Dauid ambulant iuxta eum, & legiones Cerethi, & Pherethi & omnes Gethæi pugnatores validi*, &c. Cantatiſſimorum ducum legiones, & validiſſimi Gethæorum pugnatores Dauidem comitabantur in fuga, & flebant omnes voce magna. Quis hoc audiuit de talibus? Et qua clade tanti bellatores potuerunt perduci ad fletus, ad lachrymas? An quia fugabantur ab orbe, & cogebantur in montibus inuiis errare? Fallar, ſi ideo fleſſent, & lachrymarentur viri tanti. Id potiùs crediderim fuiſſe illis maximè luctuoſum, quòd Regem ſuum Dauidem viderent, in nullo differentem ab illorum calamitate. Si illi pedites fugiebant, & ille pedes; ſi illi in montibus, & ille in montibus, & cauernis errabat. Nihil autem adeò luctuoſum eſt homini, vt quòd ſeruiat Domino in calamitate verſanti. Adeſt apud Quintilianum filius, qui vt patrem redimeret, ſe deuouerat ſeruituti piratarum. Quam cladem

Quintil. vt oſtendat, ait Declamat. 6. *Habitamus in fluctibus, hyberni nos feriunt venti. Non ſtatio, non ſedes, non quies, ſed quod malorum meorum maxima portio eſt, tam miſeri ſunt etiam domini mei.* Ecce tibi ad maximum malorum additamentum reducit, quòd illis ſeruiat, qui in vltima ſunt conſtituti miſeria. Iſaias cap. 3. ait de maxima populi

Iſai. 3. Iudaici calamitate: *Apprehendet enim vir fratrem ſuum, domeſticum patris ſui. Veſtimentum tibi eſt, Princeps eſto noſter, ruina autem hæc ſit ſub manu tua. Reſpondebit in die illa, dicens: Non ſum medicus, & in domo mea non eſt panis, neque veſtimenta*, &c. Non miror, quòd homines heri diuites, & abundantes, hodie famelici, & nudi ſint, res eſt enim hæc in mundo frequentiſſima. Sed illud mirandum, quòd famelici, & nudi velint habere principem, qui in eadem calamitate ſit, vt cogatur dicere: *In domo mea non eſt panis, neque veſtimentum.* quod ad ſummam populi calamitatem conducit. Ait D. Cyrill. Alex. lib. 1.

Cyril. Alex. orat. 2. in Iſaiam: *Iudæorum miſeriæ, & ſummæ calamitatis magnitudinem prophetica nobis ſignificat oratio*, &c. *Quiſque*, inquit, *ſibi quæret ducem, eumque eliget, vix etiam propinquitate generis commouens, & trahens ad miſericordiam; &* eliget, inquit, *non veluti diuitijs florentem, ſed quodammodo nudum, amabitque ſub eo ali, & mendico ſeruire, & qui vix veſtem habeat.* Non eſt dubium, quin ſummæ calamitatis magnitudo in eo ſit, quòd cùm miſer ſis, tam miſeri ſint domini tui.

§. XX.

Vt iniqui timere ſibi debent à Sanctorum conſortio.

SIbi fugienti allatam Dei arcam à Sacerdotibus iubet Dauid ad ſua reduci, dicens: *Reporta arcam Domini in vrbem.* Et cur nō magis apud ſe amat manere arcæ refugium? Agnoſcebat bonus peccata ſua; & ſimul ſciebat præſentiam arcæ ſanctæ ominoſam fuiſſe iniquis, quando 1. Regum 4. Heli filij illam ſecum tulerunt in prælium, & ipſi occiſi ſunt, & exercitus fugatus, & arca capta ab inimicis. Quò ſpectans Theodoret.

Theodor. quæſt. 30. in rem præſentem ait: *Cùm eſſet & pius, & Propheta Dauid, ſciebat, quid accidiſſet arca accepta ad opem ferendam iniquis. Nam illi quidem fuerunt interfecti, ipſa autem bello capta data eſt alienigenis.* Ne mireris, quòd Dauid homo pius conſcius culpæ ſuæ, à ſe arcam ſeparari iubeat, & ad vrbem reduci, nouerat enim illius præſentiam lethalem fuiſſe iniquis. Horrendum enim eſt iuſtorum conſortium, & maximè pauendum ſceleratis animis, conſcientiis impiis.

Deut. 11. Deut. 11. dicebat Dominus iuſtis Iſraëlitis: *Terrorem veſtrum, & formidinem dabit Dominus veſter ſuper omnem terram, quam calcaturi eſtis, ſicut locutus eſt vobis.* Ecce tibi Iſraëlitæ dantur gentibus, terrori, circa quæ pulchrè ait Procop.

Procop. in Gloſſa: *Quid enim hominibus, & dæmonibus iuſto terribilius? Cùm quo feræ agreſtes quoque diuinæ imaginis notum agnoſcentes, paciſcuntur.* Horribilis eſt, & metuendus homo iuſtus, & dæmonibus, & iniquis hominibus, à iuſti enim conſortio iniquus grauiſſimum ſuum ſuſpicatur

Luc. 23. ſupplicium. Luc. 23. latro dicebat ad Ieſum: *Domine memento mei cùm veneris in regnum tuum.* Quod notans D. Athanaſ. orat. in Paraſceuem

Athanaſ. apud Gretſerum tom. 2. ait: *O latro vehemens Iudæ accuſator! O latro proditori, ſuo ipſius laqueo vinus grauior.* Nec dubium eſt, quin proditorem illum Ieſu, eiuſdem confeſſor latro maximè damnabat. Nec ſic miſero laqueus lethalis erat, vt latronus de vicino confeſſio illi erat grauis. Huc trahenda ſunt multa dicta tom. 2. in Euang. lib. 12. cap. 6. §. 27.



CAPVT VII.

Chuſai cum Abſalone.

TEXTVS HISTORIA.



ORANDI locum ſcandebat Dauid, cùm illi accurrit Chuſai Arachites, inter eius familiares non ſecundus, habitu, & vultu non mediocrem exhibens luctum. Huic Dauid mandat, vt in vrbem regrediatur, moremque tyranno gerat, & eius ſe inſinuet conſiliis, atque lethali Achitophelis ſe opponat malitiæ. Acquieuit homo fidiſſimus & pro Rege amico, & verè iuſto nō detrectat aulicorum laruam paulisper ſubire, dum potentiori adgaudere ſimulat. Hieroſolymam iam occupauerat Abſalon cum toto ſuo exercitu; & ecce tibi adeſt Chuſai, totus lætus, totus recenti principi arridens; à quo inſimulatus, quòd ab amico Dauide diuertiſſet, fatetur ſe non perſonas ſectari, ſed electiones diuinas: Vt autem Dauidem à Deo relictum vidi, ad te confugi, & filium Regis, & quem Deus in regnum manifeſtè ſuſtulit. His delinitus Abſalon Chuſai accipit inter familiariſſimos amicos.

MORALIA CIRCA textus literam.

A Filio petitus Dauid primum accipit salutis auspicium à Chusai amico. O quoties plus fœlicitatis ad nos venit per amicos, quàm per consanguineos.

2. *Regum* 15. Cùm ascenderet Dauid summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce accurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, & terra pleno capite. Et dixit ei Dauid: Si veneris mecum, eris mihi oneri, si autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Absalon: Seruus tuus sum Rex, patere me viuere, sicut fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus, dissipabis consilium Achitophel.

§. I.

Oratione mala consilia hostium dissipantur, bona consilia trahuntur.

NOn otiosè dicitur Chusai occurrisse Dauidi, ascendenti in montem, Dominum adoraturo. Dicit namque: *Cum ascenderet Dauid summitatem montis, in quo adoraturus erat Dominum, ecce accurrit ei Chusai*, &c. Et quid habet commune ascensus ad orationem cum Chusai occursu? In Chusai habebat Dauid, quo dissiparet Achitophelis consilia, iuxta illud, *& dissipabis consilium Achitophel*, & simul habebat, quo traheret sibi acceptissima consilia. Et ideo meritò Chusai occurrit Dauidi oraturo ad Dominum, de oratione enim accipiunt homines, quo mala dissipent consilia, & trahant vtilia. dicebat D. Nissen. orat. 1. de orat Dom. *Quòd si oratio negotium præcessit, peccatum aduersus animam aditum non inueniet. Dei enim memoria in corde fixa, atque fundata irrita consilia aduersarij manent.* Vbi per orationem Deum meminimus, eumque animo figimus, non habet hostis, vnde nos petat, eius nequissima consilia irrita manent, & euanida. Quidquid boni consilij optamus, id dicto citiùs trahitur. Memini, vt Iacob fugatus fuerat à paterna domo, per metum fratris? vt etiam veniens à soceri domo correctus fuerit eiusdem fratris timore, sub quo dum iter faceret, ait Genes. 32. *Iacob autem abiit itinere, quod cœperat, fueruntque ei obuiam Angeli Dei.* Et vnde Iacob venit in consortium Angelorum? Dicebat immediatè antè in fine c. 31. *Immolatisque victimis in monte vocauit fratres suos*, &c. Immolauerat equidem Iacob victimas in monte cum socero suo Labano, Deumque ibi inuocauerat, & inde digressus statim deuenit in Angelos, à quibus consilia salutis caperet. Sic salutaria consilia adsunt orantibus. Vt dicat Egesippus lib. 5. cap. 16. *Iacob sanctus, Esau fratre parricidium minitante patriam reliquit, parentes deseruit, solius secum orationis ferens viaticum, meritoque in peregrinis locis, cum fratris metueret insidias, & hominum comitatu, atque auxilio egeret, inuenit Angelorum consilium, perductus ad castra Dei.* Et si expulsus à patria, metu fratris, etsi à suis destitutus, tamen quia ferebat secum orationis viaticum, inuenit Angelorum consilium. Nunquam enim consilia salutaria destituunt orantem. Nota est historia Ezechiæ Regis Iuda, quando cinctus validissimo Assyriorum exercitu orauit ad Dominum 4. Regum 19. *Factum est igitur in nocte illa, venit Angelus Domini, & percussit in castris Assyriorum*, &c. Vbi orauit Ezechias, præstò fuit Angelus qui hostium consilia dissiparet, & salutem traheret. Ait Egesipp. lib. 5. cap. 16. Ezechias Rex infuso Assyriorum populo genti Iudææ, votis Rapsacis, imperio Sennacherib Regis, quæ in Deum iacerentur conuitia, quæ populo quàm suprema exitia denuntiarentur, satis comperisset insinuantibus; *non verba verbis, nec arma armis referenda credidit; sed exurgens cilicio se vt scuto induit: pro galea cinere caput texuit, pro iaculis orationem intorsit. Ascendit oratio, descendit Angelus, cæsa per noctem centum octuaginta quinque millia Assyriorum cadauera numerauimus.* Expende illa, *Ascendit oratio, descendit Angelus*; nunquam enim orantes non comitatur Angelus optimus consiliarius, qui aduersariorum consilia dissipare valeat.

Nissen. | Genes. 32. | Genes. 31. | Egesipp. | 4. Reg. 19. | Egesipp.

§. II.

Vanè de Iesu amicitia gloriatur, qui eum in passione videns, nil in se passionis assumit.

AD Dauidem ab aula eiectum, & peditem per montes errantem peruenit Chusai Arachites; sed quo peruenit habitu? Ait text. *Ecce occurrit ei Chusai Arachites, scissa veste, & terra pleno capite.* Et cur singulariter notatur de Chusai, quòd sic luctuosus ad Dauidem venerit? Erat Chusai notissimus Dauidis familiaris, adeò vt pleno ore dicatur ab Absalone infrà Dauidis amicus. Vanè ergo amici Dauidis nomine gloriaretur, si videns illum in clade tanta, non partem in se illius cladis repræsentaret. Vt videant Christiani, quàm vanè amicitiam Iesu affectent, si videntes illum in calamitate passionis, nullam in se velint accipere passionis partem. Ad Iob sedentem in sterquilinio, multisque affectum malis, venerunt tres amici eius, de quibus dicit text. cap. 2. *Scissis vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cælum. Et sederunt cum eo in terra*, &c. Quanta hi homines faciunt in se & tristia, & aspera, vbi viderunt Iobum tot affectum malis? Et cur hæc faciunt? Amici erant, & inde amicitiæ veritati satisfacere conantur, in se sumentes, quod & sciebant, & videbant in amico factum. Ait Origen. lib. 3. in Iob.: *Admirantes viri illi atque stupentes lamentabilem Iobi immutationem, vestimenta sua consciderunt, &*

Iob 2. | Origen.

terram super capita sua sparserunt. Quæ fecisti, inquiunt, facimus, vestimenta nostra scidimus, & terram super capita nostra spargimus, sic namque & tu fecisti ô Iob, & vtinam cæteros dolores tuos tecum diuidere possimus. O veræ amicitiæ demonstrationem claram! Meritò hi viri amici Iob à sacro textu vocantur, quando videntes eius calamitatem, nihil magis satagunt, quàm eamdem in se repræsentare, curantes sibi assumere vel totam, vel partem. Crede mihi, vanè amicitiam iactat, qui videns amicum in calamitate, non illam in se curat repræsentare. Vanè de Iesu amicitia gloriatur, qui eius passiones videns, in delitiis existēs nihil super eius contritiones patitur. Post crucifixum Domi-
Matth 27. num Matth. 27. dicit: *A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram vsque ad horam nonam.* Et cur mundus tenebris sese obuoluit tribus horis? Videbat mundum dilectissimum Dominum suum currere ad sepulchri tenebras, quibus per tres dies latuit; & ideo obtenebratus se ad eius formam composuit. Ait Sedul. lib. 5.
Sedul. Paschal. 16. *Talem siquidem vultum patris orbata solatijs meruerunt elementa sortiri, vt cuius in ortu lætata sunt, tristarentur in occasu,* &c. *Nam sicut tribus horis mundi facies tenebris oppressa subiacuit; ita Dominum tumuli clausum triduo sepultura contexit.* Sepulti Iesu tenebras præmonstrabat in se creatura vniuersa; ne quis glorietur se addictum esse Iesu, nisi eius in se dolores repræ-
Matth. 27. sentet. Similiter Matth. 27. *Iesus autem iterum clamans voce magna emisit spiritum, & ecce velum templi scissum est in duas partes.* Nec miror, vbi enim humanitas Iesu apparuit in duas partes scissa, templum illud magnificum, quod totum Iesu seruiebat, in duas partes etiam scidit velum suum: non habens quomodo tanto Domino par referat, nisi se ad formam passionis eius transfi-
Sedul. guret. Vt dicat Sedul. lib. 5. Pascal. 17. *Tunc illud quoque templum miserabile, plenum religionis antiquæ, maioris templi culmina* (nempe Iesu) *cecidisse conspiciens, velut alumnus tristis, & gemens proprium defleret authorem. Descisso protinus velo,* &c. Ne quis audeat manere in delitiis Iesu contritionem videns.

§. III.

Ju Iesu pœnis timeat homo suas, quas dabit Deo.

MIrabar in clade Dauidis sic affectum fuisse Chusai, vt dicat textus de illo: *Ecce occurrit ei Chusai Arachites, veste scissa, & terra pleno capite.* Non enim amici solent in amicorum cladibus se tam externis macerationibus conficere. Cur ergo Chusai in clade Dauidis, non solùm vestem scidit, sed insuper quasi sub terra sepeliuit? Crediderim Chusai intellexisse illius cladis mysterium, & in Dauidis pœnis cognouisse etiam quas sibi imminebant; & ideo non solùm pro Dauide, sed pro se etiam doluisse. Quam mentem vtinam ebiberent vniuersi, qui Iesu pœnas, & tormenta respiciunt, vt in illis meminerint etiam, quæ sibi imminent, & pro se etiam dolere incipiant. Percusso Iobo, venerunt amici, de
Iob 2. quibus ait cap. 2. *Exclamantes plorauerunt, scissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum. Et sederunt cum eo in terra,* &c. Et cur ex visa amici contritione tam insuetus dolor inuasit hos amicos? Non solùm videbant contritionem Iob, sed & in illa odorabentur & suam, inde tam insuetè conteruntur. Ait Orig. lib. 3. in Iob. *Certum est, quod non solum pro Iob, sed etiam* Orig. *pro se vnusquisque eorum solicitus erat, metuens quid etiam de se gereretur, vel quid expectaretur.* Prudentes viri in amici ruina cogitabant de suis, & inde maximè dolores suos acuebant. Quam prudentiam feliciùs haberent Christiani, si respicientes Iesum contritum in cruce, meminissent, vt debent, illas pœnas, & tormenta sibi maximè imminere. Cùm enim Christiane vides Regem illum cœlorum in tormenta, & mortem ire; si sapis, time tibi, cui vel similia, vel maiora tormenta debentur. Matth. 27. post Iesum spirantem ait: *Terra mota est, & petræ scissæ sunt.* Et cur terra Matth. 27.
tremiscit? Pulchrè ait in rem præsentem Sedul. lib. 5. Pascal. cap. 16. *Neque tellus sine clade tunc* Sedul.
astitit, omnibus contremens fundamentis, &c. *dubio pependit natura sub termino, ne summus scilicet apex ad inferna descendens, omnem protinus molem secum ingiter inclinaret.* Tremebat terra, & timebat sibi, vidēs Iesum in mortem ire, & in inferna descendere, ne simul necesse esset ire in similia. Quod sanè maiori fundamento debet homo timere; quando enim Iesus in tam atroces pœnas venit; quis homo non tremiscat sub dubio, an necessum sit, quòd ipse maioribus se submittat.

§. IV.

Dolor non minuitur, sed augetur amicorum, dilectorum've doloribus.

SApienter Dauid à se dimittit Chusai, dicens: *Si veneris mecum, eris mihi oneri.* Et cur Dauid à tanti amici assistentia timet maius sibi onus obuenturum? Quando Chusai dolens, & afflictus versaretur ob oculos Dauidis, non mirer, si illius dolorem augeret, & ferè faceret importabilem. Non enim minuitur, sed crescit doloris onus, de amicis, & dilectis dolentibus visis. Ioan. 19. *Stabant autem iuxta crucem Iesu mater* Ioan. 19.
eius, &c. Et mirum erat, quòd in tanta desolatione procurata, & admissa à Iesu prouideret sibi tunc matrem assistere. Cur hoc facis, ô bone Iesu? Cur prouides, vt in desolatione crucis tibi mater assistat? An vt inde aliquod leuamen habeas? Imò vt inde maius dolorum onus existat. Ait Arnol. Carnot. tract. de laud. Mar. *Christus* Arnold. Car.
quidem in eum expensis contumelijs, & tormentis, iam hora propinquante in matre amplius, quàm in se pati videbatur. Sic crescebat onus dolorum Iesu ex dilecta afflicta, & lugubri visa matre. Vnde qui sapiunt, in dilectorum suorum calamitatibus vel se abscondunt, vel alacrem, & magnanimum vultum præ se ferunt. Hinc de matre Iesu stante iuxta crucem, illud notandum, quòd non ibi deiecta dolorum onere esset, sed stās. Et quomodo poterat stare? Ait Arnold. Carn. tract. de septem verbis Iesu: *Clauso tanti doloris* Idem.
tormento intrinsecus alium vultum palàm exhibebat; nec poterat ex facie colligi crux illa animæ. Sic sapiētissima fœmina immensè intrinsecus patiēs aliū vultū extrinsecus exhibebat, ne amplius, quantum in se erat, oculos patientis filij cruciaret.

§. V.

§. V.

Vnum Deum spectanti onerosa sunt temporalia leuamina.

ADhuc notandum, quod ait Dauid Chusai, nimirum: *Si veneris mecum, eris mihi oneri.* Et vnde oneri esse poterat amicus amico, & non magis leuaminis. Vt enim Dauid totus erat in Deo positus, sic temporale amicorum leuamen à se abiicit. Vnum enim Deum spectanti, oneri sunt temporalia leuamina. De Magdalena *Ioan.20.* locutus Ioan.cap.20. ait: *Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum: & vidit duos Angelos in albis sedentes, vnum ad caput, vnum ad pedes, vbi positum fuerat corpus Iesu. Dicunt ei illi: Mulier, quid ploras? Dicit eis: Quia tulerunt Dominum meum, & nescio vbi posuerunt eum? Hæc cum dixisset, conuersa est retrorsum,* &c. Ecce tibi Magdalena Iesum dolens quærebat, & Angelos inuenit, & vbi Angelos adesse vidit, statim eis terga vertit. Cur non magis frueris Angelorum præsentia? Cur lachrymantes oculos non magis in Angelos figis, qui tuas possent lachrymas abstergere? Vt vnum suspirabat Iesum, in quo solo tota erat, vt valde onerosa cauet leuamina, quæ illi creaturæ possent afferre. Ait Origen. homil. vlt. in diuersos: *Origen* *Maria nimio dolore confecta tota in excessu mentis posita nullam recipit consolationem, & ad nullum tendit consolatorem; sed intra se cogitat, dicens: Proh dolor, qualis est ista consolatio? Qualis est ista Angelorum visitatio? Onerosi sunt mihi omnes consolatores, grauant me, & non consolantur. Ego autem quæro creatorem, & ideo grauis est mihi ad videndum omnis creatura.* Equidem vnum Deum quærenti, vnum Deum spectanti onerosa erant omnia temporalia leuamenta. Vnde dicebat Dominus discipulis suis quærentibus *Ioan.16.* regnum Dei Ioan.16. *Expedit vobis, vt ego vadam, nisi enim abiero, Paracletus non veniet ad vos.* Et esto, quòd paracletus non veniret, præsente Christo, quantum hoc inconueniens erat? Nonne & Christus Dei filius, & ipse Deus est? Nonne in Christo totum Deum habebamus? Ad quid ergo nobis conducebat eius absentia? Equidem forma illa mortalis, & temporalis Iesu, quæ ante Spiritus sancti aduentum, discipulorum oculos, & animum demulcebat, solas temporales consolationes illis propinabat, quæ si pensarentur, non parum detinebant, & impediebant tendentes ad Deum. Vt meritò dicat Diuus *Bern.* Bernardus serm.4. in vig. Nat. *Mundialem quidem consolationem vobis offerre nec libet, nec licet. Vilis enim est, & ad nihilum vtilis huiusmodi consolatio, & (quod magis est metuendum) etiam vera, ac salubris consolationis est impedimentum.* Planè in mundialibus, & temporalibus consolationibus grauissima patiuntur impedimenta, qui ad solidas, & veras Dei consolationes contendunt. Ne miremur, quòd illas sicut onera grauia à se excutiant illi, qui spectant Deum.

§. VI.

Blandimenta verborum validissima ad perdendos homines.

VIde quibus committat Dauid spem victoriæ de rebellibus suis, nimirum dixit Chusai: *Si autem in ciuitatem reuertaris, & dixeris Absalon: Seruus tuus sum Rex, patere me viuere, sicut fui seruus patris tui, sic ero seruus tuus, dissipabis consilium Achitophel.* Ecce tibi non dubitat Dauid Achitophelis, & omnium rebellium consilia dissipanda, vbi Chusai blandimenta verborum Absaloni præmittat. Et meritò, quia hæc validissima sunt ad perdendas mundiales altitudines. Aiebat Hierem. cap.11. *Ierem 11.* *Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocauit Dominus nomen tuum. Ad vocem loquelæ grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius.* Magnam, & speciosam oliuam & fructibus plenam vna vox grandis loquelę in cinerem conuertit. Et quę vox? Et quæ loquela adeò grandis, vt sic tantam arboris altitudinem, & pulchritudinem perdat? Ait D.Gregor.homil.21.in Ezech. *Gregor.* *Vox grandis loquelæ est fauor adulantis.* Equidem blandissima illa verba, quibus humani animi permulcentur, ea tantam excitant pyram in audientium cordibus, quanta possit humanas omnes altitudines in cineres redigere. Crede mihi non solùm quando adulantium vitio, sed quando sapientiæ consilio proferuntur blandimenta verborum, ad dissipandum, perdendumve sunt validissima. Matthæi 26. *Matth.26.* dicebat Iesus ipse proditori suo: *Amice ad quid venisti?* Circa quæ Theophylact. *Theophyl.* *Iudam amicum vocat, incessans eum, & blandiens,* Ecce blandimenta verborum in ore Iesu aduersùs proditorem proferuntur, nec miror, sępe enim sapientissimus Dominus ad has verborum blanditias confugit, tanquam ad spicula contra nequissimos homines. Ad hæc Origen. homil.34. in Matth. ait: *Origen.* *Omnes heretici quemadmodum Iudas, sic Iesu dicunt, Rabbi: qui & osculantur eum, sicut & Iudas. Ad quos omnes placabilia dicit Iesus, cùm sint omnes Iudas proditor. Dicit autem ei improperans amicitiæ simulationem: Amice ad quid venisti? Hoc enim nomine neminem bonorum in Scripturis cognoscimus appellatum. Ad malum enim & non indutum nuptialibus vestimentis dicit: Amice, quid huc venisti? Malus autem est, qui & in parabola denarij audit: Amice, non facio tibi iniuriam.* Sic vbi mali spiculis transuerberandi erant, confugiebat Dominus ad verborum blanditias, & lenocinia tanquam ad notissima spicula potentia perdere iniquos.

2.*Reg.*15. Habes autem tecum Sadoc, & Abiathar Sacerdotes; & omne verbum, quodcumque audieris de domo Regis, indicabis Sadoc, & Abiathar Sacerdotibus. Sunt enim cum eis duo filij eorum, Achimaas filius Sadoc, & Ionathan filius Abiathar; & mittetis per eos ad me, omne verbum,

quod audieritis. Veniente ergo Chusai amico Dauid in ciuitatem, Absalon quoque ingressus est Ierusalem.

§. VII.

Etiam hostes honorificis vocabulis tractandi.

SÆpe in Dauidis linguam Absalon rebellis nominādus deuenit, quem nunquam Dauid nominat sine vocabulo illustri, & regio. Sic modò ait: *Omne verbum, quodcumque audieris de domo Regis*, &c. Regem vocat eum, qui rebellis, & parricida, & tyrannus erat, nec tam immani hosti titulum honorificum, etiam indebitum negat. De quo ait Theodoret. quæst. 29. Theodor. *Iure est admiranda Dauidis lenitas, & mansuetudo. Quem cùm persequeretur, & bello inuaderet execrandus filius, non eum nominauit parricidam, nec fratricidam, sed Regem.* Conueniant huc, qui iniurias patiuntur, & discant, quam nobilibus vocabulis sint etiam hostes, etiam iniuriatores suos honoraturi. Tyrannum patiebatur Dauid, & Regem vocabat; vt tu qui pateris hostem, cum simili honore afficias. Stephanus dum inter infensissimos sibi hostes verba facit, sic inquit Actor. 7. Act. 7. *Viri fratres, & patres, audite: Deus gloriæ*, &c. Hostes erant cruentissimi, & notissimi, quos nilominus fratres, & patres vocat; vt plus fulgeant sub adeò honoratis titulis. De quo D. Nissen. hom. de Sancto Stephan. ait: Nissen. *Illi quidem ad eadem spectabant, & iam manus lapidibus armabant, obtutu, anhelatione, dentium collisione sæuitiam præseferentes, hic verò tanquam fratres aspiciebat, & tanquam patres salutabat. Viri enim fratres, inquit, & patres audite.* Proh ingenuitatem viri sancti! Hostes videbat, & fratres vocabat: furentes in se illorum rabies notabat, & illos nilominus parentum honorabat vocabulis. Quod maximè enituit in Iesu meo, vbi enim traditorem suum sibi præsentem vidit Matth. 26. Matth. 26. ait illi: *Amice, ad quid venisti.* Dixissem ego: O latro, ô nequam homo, ô scelestissime! Iesus autē dicit, *Amice*, vsque tunc proditoris sui consulens honori, eum amici vocabulo insigniens. Quocirca Euthym. ait: Euthym. *Vide misericordiam inenarrabilem. Siquidem donec traditus est, fuit illi cura de proditore. Ideo etiam nunc amicum nominauit eum.* Non denegat honoris titulum ei, qui sibi hostis, & proditor erat notissimus. Lot Sodomitis in domum eius irruentibus dicebat Genes. 19. Genes. 19. *Nolite, quæso, fratres mei, nolite malum hoc facere.* Circa quæ ait D. Chrysost. *Hæc vera virtus est, ita mansuetè alloqui illos. Et animaduerte, quòd eos, qui tam absurda parare volebant, fratres vocat, & eorum conscientias tangere, & à nefario flagitio volens abducere.* Sic ibi.

§. VIII.

Magnarum rerum certitudo tunc omnibus innotescit, quando transmititur per eos, qui Deo sunt adiuncti.

PLures erant Ierosolymis, quorum opera vti poterat Dauid, vt ad se referrentur tyranni sui consulta; Sacerdotes tamen elegit solos ad hoc munus. Ait enim: *Indicabis Sadoc, & Abiathar sacerdotibus. Sunt enim cum eis duo filij eorum.* Et cur Dauid ad nuntiorum munus vti magis voluit Sacerdotibus? Nonne & præstò essent alij, vel laici homines, aut Chusai famuli, & affines? Cur non per hos, sed per Sacerdotes voluit secreta tyranni renuntiari sibi? Vt ea magni momenti res erat, sic maluit sibi per Sacerdotes indicari in maiorum rei certitudinem. Certitudo namque magnarum rerum tunc clariùs innotescit, cùm per eos transmittitur, qui maximè Deo approximantur. Nouisti historiam trium puerorum, qui à Nabuchodonosore missi sunt in ardentem fornacem. Hos cùm minimè flammæ læderent, venit ad impium Regem fama, quæ miraculum renuntiaret. Vt flammæ stuperent puerorum sanctitatem: vt pueri illæsi, & hilares essent inter flammas. Currit impius Rex, vt rem videret, & accedens ad os fornacis ait Dan. 2. Dan. 2. *Ecce ego video quatuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est, & species quarti similis filio Dei.* Duo ibi acciderunt mirabilia, quæ puerorum virtutem demonstrarent. Alterum, quòd flammæ non vrerent pueros, alterum, quòd similis Dei filio eos comitaretur. Quòd flammæ non vrerent, omni populo patuit; quòd similis filio Dei cum eis esset, vni visum fuit Regi. Et cur præter flammarum inefficaciam omnibus conspicuam, impio, & sacrilego Regi similis filio Dei ostenditur? Ne impius Rex dubitaret de re, similis Dei filio ostenditur illi, nulli enim certitudinem non facit, quod per eum, qui Deo proximus est, prædicatur. Quò respiciens D. Chrysost. hom. de tribus pueris ait: Chrysost. *Patitur se Deus cum pueris in supplicio numerari, & potest Dominum videre sacrilegus, sed non permittitur nosse, vt crescat gloria puerorum: insana enim mens in suis flammis parum crederet fortasse, si talem non disceret defensorem.* Equidem inefficacia sua loquentibus flammis puerorum sanctitatem, & virtutem fortè non crederet Rex insanus; quid ergo? Necessium fuit ibi addi illum similem filio Dei, in eo enim, qui adeò proximus Deo est, tanta certitudo fundatur, quæ vel nequissimo Regi fidem faceret. Hinc dicebat Dominus discipulis suis Actor. 1. Act. 1. *Accipietis virtutem superuenientis Spiritus sancti, in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ.* OEconomiæ suæ testimonium committit Dominus discipulis suis, vt testentur populis diuina consilia in Christo. Sed non permittuntur talia præstare testimonia, nisi postquam in se receperint Spiritum sanctum, eiusque virtutibus fuerint inducti. Et cur priùs debeant Spiritu sancto indui, qui testaturi erant mundo diuina consilia? Vt in testimoniis illis tanta erat necessaria certitudo, quæ fidem faceret mundialibus Principibus, sic debebant

bebant proferri ab illis hominibus, qui essent Deo coniunctissimi.

§. VIII.

Vbi alicubi oritur virtus, ferè nunquam non oritur & vitium iuxtà.

SImul excipit Ierosolyma & fidelem Chusai, & perduellem Absalon, dicente textu: *Veniente ergo Chusai amico Dauid in ciuitatem, Absalon quoque ingressus est Ierusalem.* Rarò enim inuenitur vena virtutis, quin iuxtà inueniatur oriens vitium. Vbi Iesus erat in horto Gethsemani orans ad Patrem, simul illuc peruenit Iudas,
Matth. 26. de quo ait Matth. cap. 26. *Confestim accedens ad Iesum dixit: Aue Rabbi, & osculatus est eum. Dixitque illi Iesus: Amice*, &c. Quantum hoc, quòd idem hortus & Iesum exhibeat, & proditorem? In Iesu omnium virtutum vena ostendebatur, in Iuda origo omnium vitiorum, & tamen
Cass. simul inueniuntur in eodem loco. Vt dicat Simon de Cass. in Matth. cap. 47. *Nullus est scelestior, quàm qui sub velamine virtutis prodit. Iunguntur verò Iesus, & Iuda, origo bonorum, & sentina malorum.* Planè vbi bonorum origo est, & iuxtà ostenditur sentina malorum. Nequid enim in hac mundiali ciuitate inueniri vena virtutum, quin simul ostendatur iuxtà profluuium malorum. Quò respiciens Paul. ad Rom. 9. aiebat:
Rom. 9. *Non enim omnes, qui ex Israel, ij sunt Israelitæ: neque qui semen sunt Abrahæ, omnes filij; sed in Isaac vocabitur tibi semen*, &c. *Promissionis verbum hoc est; secundum hoc tempus veniam, & erit Saræ filius. Non solùm autem illa; sed & Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac patris nostri. Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Maior seruiet minori, sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.* Ecce tibi in Abrahami semine posita est vena omnium benedictionum, omnium promissionum diuinarum. Quid tunc? In illo ipso semine non inuenitur, nisi qui ad benedictiones, & promissiones diuinas? Vtinam sic accideret, sed non est huius temporis, quòd nascatur vena benedictionis, quin iuxtà vena maledictionis profiliat. Et sic vix cœpit illud benedictum semen profluere, & ecce tibi secundo gradu Iacob sanctus, & Esau profanus prosiliuit. Ille, qui benedictiones portet, hic qui seruiat maledictis. De quo locutus Rupert. lib. 1. de dono consilij c. 5. ait: Rebecca ex vno concubitu habens Isaac patris nostri, cùm nondum nati fuissent, non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior
Rupert. seruiet minori, sicut scriptum est: *Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Tam citò post Abrahamex vnico Abrahæ primogenito Sara, tam recenti, tamque nouitio semine eiusdem Abrahæ natus est is, qui non pertineret ad illam, quam præscisset Deus, plebem suam, & tùm non nisi duos generaret, tantus vir nequaquam ambos electos, aut dilectos generare potuit.* Equidem in semine benedictissimo, cùm adhuc recens esset, & nouitio splendore præfulgens, vbi vnus benedictus filius apparuit, statim iuxta illum & alius visus est, qui maledictionibus seruiret.

§. IX.

Parum, quòd ex Deo habeas, ad magnum peruenies.

DIcitur Absalon ingressus Ierusalem; & Chusai non dicitur in Ierusalem ingressus, sed in ciuitatem, dicente textu: *Veniente ergo Chusai amico Dauid in ciuitatem, Absalon quoque ingressus est in Ierusalem.* Absalon vt qui & Regiam occuparat tyrannicè, ingressus specialiter ostenditur Ierusalem; Chusai, qui vix vnus ciuis locum habebat, solùm meritò dicitur ciuitatem intrasse. Et quidem sufficiebat ad triumphi Dauidis per Chusai obtinendi auspicium quod vel in Regia ciuitate vnius parui ciuis locum teneret; quæ enim per Deum fiunt parua, magnorum etiam consecutionem futuram testantur. Oseas cap. 2. ait Dominus: *Ego dedi ei frumentum, & vinum*, &c. Quod notans D. Gaudent. Osea 2.
serm. 2. de Exodo asserit inde iam non posse dubitari, quòd & nobis dederit corpus suum, & sanguinem. Sed quid habet largitio panis, & vini cum largitione diuinissimi corporis, & sanguinis? In largitione panis, & vini parua est, & communis Dei operatio, quæ forsan posset & ab Angelo præstari. In largitione autem diuinissimi corporis, & sanguinis operatio est ineffabilis, & supernaturalis. Cur ergo ex tam parua largitione colligit D. Gaudentius futuram largitionem adeò magnam? Equidem in re Dei, & virtutis valet argumentum à minori ad maius, quando enim vel paruum ex Deo habes, habebis & magnum.
Ait ille ibi: *Ipse igitur naturarum Creator, & Dominus, qui producit de terra panem, & de pane rursus efficit proprium corpus. Et qui de aqua vinum fecit, & de vino sanguinem suum.* Sic bonus præmittit minus à Deo factum, vt adstruat maius. Qui enim à Deo vel parum habet, nisi per se obsit, & capiat magnum. Huc trahe dicta tom. 4. in Euangel. lib. 16. cap. 15. §. 23. & cap. 6. §. 13. & tom. 3. in Euang. lib. 14. cap. 10. §. 31. Gaudent.

§. X.

Ambitiosi nunquam non inueniunt sectatores.

NOn solus Absalon intrauit Ierosolymam, sed & Achitophel cum eo; sic enim plures textus referunt: *Absalon quoque ingressus est Ierusalem, & Achitophel cum eo.* Nec miror, semper enim ambitiosi habent sectatores. De primo illo ambitioso, qui ambiuit Dei sedem, locutus Isaias cap. 13. *Dicebas in corde tuo, in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in montem testamenti, in lateribus Aquilonis. Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo*, &c. *Qui te viderint, ad te inclinabuntur.* Simul cœpit ambitionis vento inflati, & ad se inclinatos sectatores trahere. Vt meritò de illo dicat D. Laurent. Iustinian. lib. de inst. Isai. 13.
& regim. Prælatorum c. 1. *Concepit iniquitatem, principatum ambiuit, cæterorumque requisiuit consortium.* Vbi ambire cœpit, & cœpit etiam consortes requirere; nunquam enim solus ambitiosus manet. Ambierunt quondam Core, Dathan, & Laur. Iustin.

& Abiron summum sacerdotium, non ferentes, quo illud haberent soli filij Aaron, de quorum ambitione locutus textus sacer ait Numer. 16.
Num. 16. *Ecce autem Core filius Isaar, filij Caath, filij Leui, & Dathan, atque Abiron filij Eliab, Hon quoque filius Pheleth de filijs Ruben surrexerunt contra Moysem, aliique filiorum Israël ducenti quinquaginta viri proceres*, &c. Ecce tibi pro summo sacerdotio occupando Core, Dathan, & Abiron rebellant in Moysem. An illi soli? Minimè, sed sibi rapiunt quinquaginta alios viros proceres. Nunquam enim ambitiosus non facit sibi sectatores. Quod notans Oleaster ibi dicebat: *Mirandum valde est, quam facilè isti ducentos quinquaginta viros inuenerint, qui tam facilè irent in illorum sententiam.* Hæc miracula faciunt maximè ambitiores, quòd nunquam sint soli, sed eodem veneno inficiant plures socios. Vnde non immeritò ambitio vocatur pestis, quæ non sistit in vno, sed latè ad plures se extendit. Dicebat Psalm. 1.
Psal. 1. *Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorum, & in via peccatorum non stetit, & in cathedra pestilentiæ non sedit.* Circa quæ ait D. August. In cathedra pestilentiæ non sedit. Noluit regnum terrenum cum superbia.
August. *Quæ ideo cathedra pestilentiæ rectè intelligitur, quia non ferè quisquam est, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. Pestilentia est enim morbus latè peruagatus, & omnes, aut penè omnes inuoluens.* Sic ibi.

2. *Regum* 16. Absalon autem, & omnis populus eius ingressi sunt Ierusalem, sed & Achitophel cum eo. Cùm autem venisset Chusai Arachites amicus Dauid ad Absalon, locutus est ad eum: Salue Rex, salue Rex. Ad quem Absalon: Hæc est, inquit, gratia tua ad amicum tuum? Quare non iuisti cum amico tuo? Respondit Chusai ad Absalon: Nequaquam, quia illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, *&c.*

§. XI.

Terrenis bonis minimè fidendum, vt quæ nesciant diu suos retinere.

NVllo obsistente, imò tota plaudente ciuitate Absalon Regiam occupat, dicit enim: *Absalon autem & omnis populus eius ingressus est Ierusalem.* Ingressus itaque est Ierusalem Absalon, ait Salianus, lætus, & ouans, lætissimis omnium acclamationibus exceptus. Sed quamdiu in istis durabit? Crede mihi, ne fidas terrenorum bonorum lenociniis, ne fidas terrenorum cordibus, hodie te excipiunt affectu summo, & cras eiicient calcibus. Dicebat Dominus Math. 12.
Matth. 12. *Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus, & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ*, &c. Expende illud, *in corde terræ*; Ionas dicitur fuisse in ventre ceti, Iesus autem dicebatur futurus non in ventre, sed in corde terræ. Et cur maluit dicere se futurum in corde terræ? Volebat Dominus explicare breuissimam, & penè momentaneam moram, qua futurus erat in sepulchro, & ideo dicit se in corde terræ extiturum; terrenum enim cor inconstantissimum est, nesciens aliquid in se diu retinere, sed quod modò auidè accipit, cùm primum à se abiicit. Vt dicat D. Chrysost. hom. 5. de Pass. *In corde dixit, non dixit in potestate, scilicet, terræ; vt terra suum sentiret, agnosceret, tremeret, sed non teneret authorem.* Heu terreni cordis inconstantiam! Quem excipit Dominum, quem enixè amat, ad cuius nutum tremit, non retinet, sed statim abiicit. Caue tibi homo à terrenorum cordibus, etsi plaudant, etsi arrideant, etsi te in intimis habeant, horæ momento vel calcibus te abire facient. Intrabat quondam Iesus meus Ierusalem inter clarissimas populi acclamationes, de quo ait Matth. 21. *Turbæ autem, quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid. Benedictus, qui venit in nomine Domini, hosanna in altissimis.* Fallar, si quis tanta populi acclamatione, & tanto affectu vrbem intrauit. Verùm vix tres prætererunt dies, & ille ipse populus Ioan. 19. aduersus Iesum clamat: *Tolle, tolle, crucifige eum*, &c. *Non habemus Regem nisi Cæsarem.* Quæ hæc mutatio? Heri clamantes benedicunt, hymnis celebrant, vestibus sternunt viam, qua venit in ciuitatem; hodie eum à se eiiciunt, & conspectum eius sustinere non valent. Vnde hoc? Hæc est terrenorum omnium inconstantia, calcibus eiiciunt hodie, quem heri intimis excipiebant animis. Ait D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. cap. 16. *Israel calce regnum Dei percussit, & ad principatum Cæsaris transfugit*, &c. *Ipsi autem, quamquam asinæ pullo insidentem Iesum publicè in Hierosolyma diuinis honorarunt laudibus; Benedictus, clamantes, qui venit in nomine Domini; resiliunt tamen nunc principatum Romanorum amplexi, & iugum regni Dei reijcientes.* Ecce, quàm facilè terrenorū acclamationes mutantur in opprobria; palmæ in flagella, plausus in contumelias. Rem adhuc pulchriùs expendit Guerric. serm. 3. in Ramis, inquiens: *Ibi clamatur ei Hosanna, filio Dauid, hic inclamatur ei reus mortis. Ibi cum ramis palmarum ei occurritur; hic alapis palmarum in faciem cæditur, & arundine percutitur caput. Ibi sublimatur præconijs, hic saturatur opprobrijs. Ibi tanquam Rex iustus suscipitur in Hierusalem, hic tanquam reus, & seductor damnatus eijcitur de Hierusalem*, &c. Et pergit vir Sanctus per alia, vt ostendat quàm varia sint terrenorum corda, etiam circa eos, quos videbantur complecti toto animo suo.

§. XII.

Placentia inconsultissimè creduntur ab hominibus.

NOuit Absalon Chusai amicum valde, & familiarem Dauidis, & nilominus non detrectat cum illo miscere sermones, imò illum inter suos recipit. Et vnde potuit Chusai sic à se omnem malam suspicionem depellere, & Absalonis familia

familiaritatem aucupari? Sola præmisit verba Absaloni placentia, nimirum: *Salue Rex, salue Rex*,&c. *Illius ero, quem elegit Dominus, & omnis hic populus, & vniuersus Israel, & cum eo manebo*, &c. Hæc à Chusai dicta, vt placentia erant Absaloni, sic ab illo inconsultissimè credita fuerunt. Aiebat ad hæc D. Chrysost. homil. de

Chrysost.

liberorum educat. habita tom. 6. *Chusi verò nihil turbatus, aut commotus, quid inquit? Quando Deus erat cum Dauide, ego quoque cum eo stabam; cùm verò iam tecum sit, consentaneum est, vt & ego iam tuas res curem. Extulit hæc res tyrannum, & inflauit, nec quicquam circumspectè scrutatus. Homo enim leuis credit omni verbo, & confestim illum in familiares suos adsciuit.* Vbi in ore Chusi adeò sibi placentia verba Absalon vidit, nihil circumspectè scrutatur, sed omnia credens illum inter suos numerauit familiares. Sic incircumspectè, & inconsultè credunt homines verbis, quæ sibi placent. Rex ille Achab 3. Regum 22. inter duos Prophetarum choros erat, suscitans ab eis futurum belli euentum contra Ramoth Galaad. Hinc Sedecias Baalis Propheta

3. Reg. 21.

dicebat Regi: *Ascende, & dabit eam Dominus in manu Regis*. illinc Michæas obsistebat mortem Achabo prænuntians, dicens: *Dominus locutus est contra te malum.* Rex autem noluit credere Michææ mortem prædicenti, & credens Sedeciæ abiit in bellum, quo periit. Et cur Rex in re adeò periculosa & ancipite, in qua de eius vita agebatur, maluit credere Sedeciæ, quàm Michææ?

Abulens.

Ait Abul. quæst. 18. inter alia: *Ista conditio est naturæ humanæ, scilicet, quòd homines faciliter inclinentur ad credendum vera esse illa, quæ pertinent ad eorum fauorem, quanquam rationabiliora sint ea, quæ contra ipsos sunt. Achab autem desiderabat ire in Ramoth Galaad, ideo faciliter crederet illis, qui dicerent prosperum esse iter.* Planè hoc maximè insitum est hominum naturæ, quod magis credant illis, quæ magis sibi placent.

§. XIII.

Nullo magis inflantur impij, quàm vbi se Deo propinquos audiunt.

ASTutus planè aulicus Chusai ea proponit Absoloni, quibus maximè impij capiuntur, nimirum ait: *Illius ero, quem elegit Dominus.* Dixisset alius, illius ero, cuius forma digna est imperio, cuius ætas florida, cuius clementia, & affabilitas nota, Sed Chusai hæc prætermittens, ad illam confugit partem, qua Absalon Deum fautorem, & electorem habere videatur. Nunquam enim impij magis extolluntur, nec capiuntur magis, quàm vbi se Deo audiunt appropinquare. Ad hæc dicebat D. Chrysostom. homil. de

Chrysost.

liberorum educat. habita tom. 6. *Chusi verò nihil conturbatus, quid inquit? Quando Deus erat cum Dauid, ego quoque ab ipso stabam; cùm verò iam tecum sit, consentaneum est, vt & ego res tuas curem. Extulit hæc res tyrannum, & inflauit*, &c. Equidem vbi secum Deum audit, maximè inde extollitur, & inflatur Absalon; nunquam enim impij non inde in magnam extollentiam, & inflationem abeunt. Actor. 12. de Hero-

Actor. 12.

de ait: *Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos. Populus autem acclamabat: Dei voces, non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus*, &c. Populus adulabatur Herodi, de assistentia Dei in eius lingua; Herodes autem ab Angelo castigatur. Et quando illa adulatio nequissima à populo veniebat, cur non magis populus, quàm Herodes castigatur? Equidem non ibi castigabatur adulatio, sed extollentia, sed inflatio, vbi enim Herodes se Deo plenum audiebat, vt impius erat, in eam extollentiam, & in eam inflationem abiit, quæ vermes faceret; ait enim textus: *Consumptus à vermibus expirauit*; sic solent in vermes desinere inflationes carnis: vt hi vermes testentur, quanta fuerit Herodis inflatio ab illa populi adulatione generata.

§. XIV.

Temporalia decora potius ad ludibrium hominum, quàm ad eorum gloriam faciunt.

CLamabat Chusai ad Absalonem: *Salue Rex, salue Rex*; non equidem verè, sed simulatoriè, & illusoriè illi regnum approprians. Et crede mihi, non solùm impius Absalon in regni acclamatione illuditur, sed vniuersi mortales Reges. Temporalia enim hæc decora, vt vanissima, sic attributa homini potius illi faciunt illusionem, quàm gloriam veram. De militibus Pilati Iesu meo illudentibus ait Matth. 27. *Chlamy-* Matth. 27.

dem coccineam circumdederunt ei. Et plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius. Et genu flexo ante eum illudebant ei, dicentes: Aue Rex,&c. Ecce tibi; & purpuram ei circumdant, & regnum attribuunt, vt illudant ei. Et cur Dominus per purpuræ indumentum, & regni acclamationem voluit illudi? Ostendebat in eo, ad quid aptiora sint temporalia omnia decora, nimirum ad hoc vt illudant homini, non vt veram illi gloriam præstent. Ait ad hæc Drogo Cardinalis lib. de Sacram. Pass. Christi: *Quid veste nitida gloria-* Drog. Car.

ris? Subter te sternetur tinea, & operimentum tuum vermis est. Hæc tua vestis est: illuserunt tibi, qui chlamyde coccinea circumdederunt. Sic Antiochus, & Herodes duo, alienis vestibus depositis, in suis vestibus expirarunt. Multa præclara in paucis his verbis continentur; cùm enim verum sit, quòd hominis operimentum vermis sit, qui homini purpuram, regiumque apponit ornamentum, non ornat hominem, nec gloriosum facit, sed magis illudit ei. Illudit equidem nobis, qui attribuit hæc externa, & temporalia ornamenta. Quamuis enim illa nobis adsint, tandem in propriis nostris moriemur. Antiochus, & Herodes post purpuram exutam, & vermibus consumpti expirarunt, vt in suis vestibus morerentur. Vt enim vermes sunt operimenta propria hominis, sic in vestibus propriis mortui sunt, vt vel tunc saltem agnoscerentur, post illusionem purpuræ reiectam. Quò referrent illud Abacuc cap. 1. vbi de illusore hominum diabolo locutus ait: *Ipse* Habacuc 1.

de Regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius. Quæ sic sonant apud D. Cyril. Alexand. ibi: *Et* Cyril. Alex.

ipse in Regibus delitiabitur, & tyranni ludibria

eius. Vt enim homines delectentur illudendo stultis, in ornatu illorum, vel aliis. Sic diabolus maximè delitiatur, & ridet, cùm regna, & temporalia decora venit obuenire homini. Nonne si iumento, aut aliæ vilissimæ belluæ apponeres regias vestes, id crederetis facere in belluæ illusionem? Sic homini, cuius vermes sunt vestes, adhibita temporalia decora tantam illusionem faciunt, vt vel à diabolo risum extorqueant.



CAPVT VIII.

Achitophelis consilia.

TEXTVS HISTORIA.

DVO consulit Achitophel Absalamo, æquè in Dauidem nefaria; vt videlicet, filius patris concubinas in Regia inuentas comprimeret, & permitteret sibi cum duodecim millibus selectis viris illa nocte Dauidem persequi, antequam possit firmiori aliquo loco confirmari. Primi executio, vt voluptuoso adolescenti grata, sic minimè fuit dilata; quin imò strato lecto in Regiæ solario, videntibus populis, patris sui decem vxores constuprauit, ne vllus reconciliationi pateret aditus. Vbi autem ad secundum ventum est, hæsit tantisper, dum Chusai vocatur, cui de persequendo Dauide, illa ipsa nocte, ostendit Achitophelis placitum. Multis autem Chusai hominem euehens laudibus, præsens tamen consilium plenum asserit periculis, plenum alea. Nunquam enim securum est pugnare cum Dauide exercitatissimo duce, quando desperate pugnans eam poterit inferre plagam, quæ turbet vsque tunc currentem prosperitatem. Satius futurum, si expectentur totius regni properantes copiæ; inter quas medius Absalon bellum aggrediatur, securissimè vel multitudine oppressurus patrem. Annuit iuuenis Chusai orationi, consilium Achitophelis reiiciens, qui odoratus finem certaminis, laqueo se suspendit præueniens pœnas Dauidi dandas. Interea Chusai Dauidem monet, vt sibi quantocius caueat.

MORALIA IN TEXT. literam.

POENAS Dauidi dedit Achitophel, sese suis interimens manibus; quod à Deo permissum est, ne quid liceret clementiæ Dauidis in tam nequam hoste liberando.

2. *Regum* 16. Dixit autem Absalon ad Achitophel: Inite consilium, quid agere debeamus. Et ait Achitophel ad Absalon: Ingredere ad cõcubinas patris tui, quas dimisit ad custodiẽdam domum; vt cùm audierit omnis Israël, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum. Tetenderunt ergo Absalon tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram vniuerso Israël. Consilium autem Achitophel, &c.

§. I.

Cauendum semper ab illo, cui aliquando fuisti iniurius.

CONsiliarius ille fidelissimus Dauidis Achitophel, hodie inuenitur primus in consiliis Absalonis aduersus patrem suum. Dicit enim text. *Dixit autem Absalon Achitophel: Inite consilium*, &c. Multi erant à parte Absalonis, sed ille vni Achitopheli mandat inire consilium contra Dauid; quia vnus, & primus erat Dauidis aduersarius in illa rebellione. Et vnde factum est, quòd tantus Dauidis consiliarius, sic primus Dauidis ruinam tractet, Absalone reuelante? Dicitur Bersabeth à Dauide stuprata fuisse neptis Achitophelis, cuius iniuriæ rabies sopita aliquando fauoribus Dauidis, tandem recruduit, & reuixit, cùm primùm in rebellione Absalonis locus vindictæ patuit. Vt discant homines nunquam non sibi cauere ab iis, quos aliquando iniuriarunt. Nam dolor iniuriæ licèt aliquando sopiatur, at maximè solet reuirescere, vbi fuerit vindictæ occasio. Rem sic narrat Abul. quæst. 18. in cap. 15. lib. 2. Reg. *Dicendum igitur, quòd Achitophel fuit Princeps istius totius coniurationis, & ipse dedit audaciam Absaloni aggrediendi ista magna, confisus de magnitudine consilij sui. Causa autem fuit, quia Dauid cognouit Bersabeth vxorem Vriæ, & fecit occidi Vriam. Erat autem Bersabeth filia Heliam, qui erat filius Achitophelo. Ergo ipsa erat neptis Achitophel: propterea ergo concepit Achitophel odium inexcrabile contra Dauid, nunc autem putauit se consecuturum vindictam.* Ecce tibi, qui iniuriam accepit à Dauide, in tantum tacuit delinitus Regis fauoribus, in quantum occasionem vindictæ non habuit. Vbi autem putauit se vindicare posse, statim aduersùs Dauidem armatur, eiusque exitium ardenter procurat. Quod metuere debes ab omnibus, quibus iniuriam irrogasti. Scimus ex 34. cap. Genes. vt Sichem rapuit Dinam filiam Iacob, quam & compressit; & nilominus post tantam iniuriam illatam auder imprudens princeps illam à patre eius, & fratribus postulare. Ingreditur Iacobi tentorium, & coram omnibus nihil non offert, vt sibi in sponsam detur Dina. Quid tunc? Ait text. *Responderunt filij Iacob Sichem, & patri eius in dolo sauientes ob stuprum sororis*, &c. Circa quæ prudenter monet Oleaster fatus: *Non fidere illi, cui fuisti iniurius, admonet locus iste, quoniam dolos vt plurimum meditabatur.* Et etiam multis sopita iniuria reuiuiscere solet, vbi occasionem vindictæ fuerit nacta.

§. II.

Vbi fœmina adest, facili negotio vniuersæ & naturæ, & religionis leges contemnuntur.

SVperfluus fuit sciolus iste, in proponenda ratione adolescenti principi, vt ingrederetur ad concubinas patris, fatus: *Ingredere ad concubinas patris tui, vt cum audierit omnis Israel, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum.* Quantulum hoc adolescenti, quòd roborentur manus Israel cum illo? Illud equidem efficacius, quòd puellas viderit, harum enim solo conspectu & naturam ipsam, & paternam reuerentiam, & religionem ipsam pessum dabit. Olim Iudith formosa alloquebatur Holoferni, promittebatque illi à Deo suo, sine sanguine ciuitatem Bethuliæ dandam. Cui Holofernes ait
Iudith 11. cap. 11. *Quoniam bona est promissio tua, si fecerit mihi hoc Deus tuus, erit & Deus meus.* Et quidem mandauerat Holoferni Nabuchodonosor, vt omnes Deos terræ destrueret, quod sapienter notat noster Sanctius in præsenti. Holophernes autem non solùm non vult destruere Deum Iudith, quin imò eius cultum, & adorationem pollicetur. An tanti erat Holoferni expugnare Bethuliam, vt pro eo & Nabuchodonosoris gloriam, & auitam religionem tam facilè contemneret? Absit, non hoc faciebat Bethuliæ expugnatio, quam nihili ille ducebat; sed pulchræ fœminæ præsentia, cuius conspectu sic afficiebatur dux tantus, vt pro nihilo duceret omnes obsequij debiti, & naturæ, & religionis leges contemnere. Ait ibi Carthus.
Carthus. cùm dicit: *Erit & Deus meus. Hoc videntur dixisse ex quadam emollitione circa mulierem, cuius amore exitio victus ad complacendum eidem. Alios magnum non reputabat filios Israel superare.* Non magni erat Holoferni Bethuliæ spoliatio, sed magni illi erat conspectus fœminæ, cuius solius gratia & Regem, & patriam, & Deos paternos abnueret. Non aliter Sichem ille Gen. 34. vbi audiuit non dandam sibi Dinam Iacobi filiam, nisi circumcisionem admitteret, & Deum Israelis coleret, statim omnia promisit, dicente
Genes. 34. textu: *Placuit oblatio eorum Hemor & Sichem filio eius. Nec distulit adolescens, quin statim quod petebatur, expleret.* Circa quæ Oleaster ait: *Non solum sua bona, sed & religionem facilè relinquit quis, vt quod auidè desiderat, habeat.* Caue, ne in te ad conspectum fœminæ, cupiditas cœperit excitari, pro nihilo habebis prodere & religionem, & patrem, & patriam.

§. III.

Peccatum aptius ad perdendum, quàm ad roborandum hominis statum.

QVàm stulta est ratio hominis temporalis, qui peccatum consulit, vt acquiratur firmitas in statu. Ait enim: *Ingredere ad concubinas patris tui, &c. vt cum audierit omnis Israel, quòd fœdaueris patrem tuum, roborentur tecum manus eorum,* Et quando peccatum roborauit, & non magis perdidit statum? Similem ausum video in Ruben primogenito Iacobi, qui quidem compressit concubinam patris sui Balam. Et quid inde? Ait Iacob Genes. 49. *Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio. Effusus est sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius.* Expende illud, *non crescas*; is est enim effectus peccati, quod diminutionem, non augmentum, perditionem, non confirmationem importat. Quò spectat D. Hieron. in quæstion. Hebraicis fatus: *Tu Ruben es primogenitus meus, maior in liberis, & sedebas iuxta ordinem natiuitatis tuæ, & dignitatem, quæ primogenitis debebatur, sacerdotium scilicet, & regnum accipere debebas: hoc quippe in portando onere, & prævalido robore demonstratur. Verùm quia peccasti, & quasi aqua, quæ vasculo non tenetur, voluptatis effusus es impetu: idcirco præcipio tibi, vt vltrà non pecces, sisque fratrum in numero pœnam ex peccato luens, quod primogeniti ordinem perdidisti.* Ecce tibi & regnum, & sacerdotium, & totum ius primogenituræ ereptum fuit Ruben ob incestum cum patris concubina commissum. Et roborabitur in regno, & statu Absalon per idem delictum? Insciția est, cœcitas est id sibi promittere. Peccatum enim nunquam non ruinam potiùs affert & Regibus, & Principibus. Post raptum Dinæ filiæ Iacob dicebat Rex Sichem popularibus suis de Iacob, & filij eius Genes. 34. *Et substantia eorum, & pecora, & cuncta, quæ possident, nostra erunt, tantum in hoc acquiescamus, & habitantes simul vnum efficiamus populum.* Sic Rex putabat ditandum suum regnum, maximéque dilatandum, & ampliandum nuptiis raptæ Dinæ. Et quis nesciat inde potiùs totum illud regnum periisse? Ait enim text. *Arreptis, duo filij Iacob, Simeon, & Leui fratres Dinæ, gladijs ingressi sunt vrbem confidenter; interfectisque omnibus masculis, Hemor, & Sichem pariter necauerunt.* Et fines acquirit status, qui in intemperantiæ fundatur malitia. Vt dicat D. Chrysostom. homil. 59. in Genes. *Considera hic, quomodo propter vnius intemperantiam, vnam ciuitatem habitantes pœnarum socij fiunt. Sicut enim accensa pyra, & qui propè habitant periculi sunt participes, igne omnia depascente, eodem modo & nunc adolescentis intemperantia, non solùm patrem, sed & omnes ciues simul perdidit.* Non roborantur, sed perduntur omnes cum scelesto coniuncti. Nunquam enim peccatum non perditionem gignit. Ezech. cap. 2. dicebat: *Et vidi, & ecce manus missa ad me, in qua erat inuolutus liber, & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris, & scripta erant in eo lamentationes, carmen & væ.* Carmen ad lætitiam, & prosperitatem pertinet, væ pertinet ad perditionem & excidium. Sed quos petit carmen, & quos væ illud impetit? Ait Rupert. lib. 10. in Apoc. circa caput 18. *Carmen quippe sempiternum sanctis, & electis in sæculo futura Scripturæ repromittunt. Væ autem omnibus impijs, quales denotantur Reges terræ qui cum meretrice fornicati sunt, & in delitijs vixerunt.* In vanum enim Principes, & vniuersi homines de sceleribus, & iniquitatibus suis aliud sperant, quàm extremum iudicium.

***

Genes. 49. · Hieron. · Genes. 34. · Chrysost. · Ezech. 2. · Rupert.

§. IV.

Post peccati pœnam in alijs visam, qui peccat, maiori, & certiori tenetur supplicio.

HOc fuit primum Achitophelis consilium datum Absaloni, nimirum: *Ingredere ad concubinas patris tui*, cuius consilij nequitia omnibus patet, vtilitas nulli; saltem textus sacer nihil de eius vtilitate dicit. Infrà c.17. de perdendo, & persequendo Dauide dederat consilium, de quo ait textus ibi: *Consilium Achitophel vtile.* Et quando de persequendo Dauide, & occidendo consilium asseritur vtile, cur similiter non dicitur vtile consilium de comprimendis patris concubinis? De filio patrem persequente, & occidente, nondum ostensum fuerat in Scripturis sacris discrimen. Et ideo non improbabiliter aliquam inde temporalem vtilitatem credebant obuenturam filio, qui hæreditatem ambiebat. At de filio fœdante cubile patris sui iam præcesserat exemplum, & supplicium in Rubeno primogenito Iacob, qui compresserat Balam patris concubinam Genes. 34. & ideo, & regnum, & sacerdotium, & augmentum omne primogenij perdiderat Genes. 49. Post tantam autem incestuosi filij pœnam visam in Rubeno, non poterat iam ex simili delicto aliqua præsumi vtilitas Absaloni obuentura; quin imò inde iam non vtilitas, sed extrema ei imminebat perditio. Qui enim post pœnam sceleris visam, adhuc ruit, maiori, &
1. Cor. 9. certiori tenetur iudicio. Paul. 1. ad Corinth. 9. *Neque murmurraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.* Non solùm murmurationem cauendam dicit, sed & simul proponit murmuratores, nimirum Core, & socios, qui Num. 19. murmurauerunt de Moyse, & absorpti sunt à terra. Et cur cum prohibitione murmurationis, necessum fuit recensere pœnam iam de facto illatam murmuratoribus? Vt reliqui, qui murmurauerint, non inde sperent vtilitatem, sed credant pœnam sibi obuenturam
Anselm. maiorem. Ex quo monet D. Anselm. ibi: *Videte ergo ne vos similiter contra me murmurantes, vel contra quoslibet vobis superiores, aut Prælatos, similiter, imò deteriùs pereatis. Non enim est ambiguum illos peccantes plus subijciendos tormentis, quibus peccantium pœna ad hoc relata sunt, ne peccent.* Equidem nunquam sine maiori discrimine ad ea scelera tendis, quæ in aliis iam vides dedisse Deo pœnas. Baltassari sacrilego dicitur Da-
Dan. 5. niel 5. *Diuisum est regnum tuum, & datum est Medis, & Persis.* Sed & Nabuchodonosor fuerat sacrilegus in Dei templum, illud spolians; non tamen amisit regnum, licèt enim ab illo ejectus est, tandem in illud redit. Quando ergo Nabuchodonosori sacrilego non eripitur regnum, cur Baltassari eripitur? Rem pulchrè de-
Theodor. finit Theodor. ibi fatus: *Quia Nabuchodonosor alterum impietatis pœnas luisse non conspexerat, idcirco dignum venia iusto Dei iudicio existimatur; sed iste Baltassar summum patris supplicium suspicatus nihil inde percepit vtilitatis; iure itaque illi iustus iudex supplicium præscripsit, nullaque venia dignum censuit.* Sic pereant, necessum est, qui in aliorum suppliciis visis, nesciunt sibi cauere. Oseas cap. 6. dicebat: *In domo Israël vidi horrendum; ibi fornicationes Ephraim: contaminatus est Israël. Sed & Iuda pone messem tibi.* Dixerat, vt falce supplicij demessæ fuerant decem tribus, quæ vocantur Israël. Et demessæ fuerant, quia in eis horrenda videbantur. Tunc Iudæ mandat, vt se simili se paret messi, aiens: *Sed & Iuda pone messem tibi.* Et cur Iuda etiam ad messem iræ Dei paratur? Quia Iudæ tribus vidit scelera Israëlis multo castigata supplicio, & tamen non discessit ab illis. Ruffinus ibi: *In Iuda, quem comitaris in flagitijs, etiam calamitatibus consequere; hoc tamen deterior æstimandus, quia nihil tibi profuit, quod prior est ille damnatus.* Sic ibi.

§. V.

Quod ab alio ebibisti malum, raró in te non augetur.

VIx Achitophel incestum consuluit Absaloni, & Absalô maiori impudentia illum peregit. Ait enim textus: *Tetenderunt ergo Absalon in solario tabernaculum, ingressusque est ad concubinas patris sui coram vniuerso Israël.* Quanta hæc iuuenis impudentia? Crediderim ab Achitophele non fuisse dictum, quòd coram populo ad concubinas ingrederetur; solum enim dicebat: *Ingredere ad concubinas patris tui, &c. vt cùm audierit omnis Israël.* Non ait, cùm viderit Israël, sed cùm audierit, nec voluit, vt tantum nefas populus oculis perciperet, sed relatione. Vnde ergo in tantam impudentiam venit Absalon, vt non contentus esset ingredi ad patris concubinas, iuxta consilium Achitophelis, sed vltrà addiderit, quòd ad eas vniuerso populo vidente ingrederetur? Equidem vt incesti illius nefarij voluntatem ex consilio Achitophelis acceperat, sic inde ad tantam impudentiam cucurrit: malum enim quod ab aliis accipitur, nunquam non in augmentum solet ire. De Ieroboam tribus Israëlis scindente, & à patria religione separante locutus textus sacer 3. Reg. 12. ait: *Fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite vltrà ascendere in Ierusalem: Ecce dij tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Non absimile quid inuenio in Exodo cap. 32. vbi Israëlitæ non sustinentes moram Moysi idola sibi fieri postularunt. Et ait text. *Feceruntque sibi vitulum conflatilem,* & adorauerunt, atque immolantes ei dixerunt: Isti sunt dij tui Israël, qui te eduxerunt de terra Ægypti.* Vtrobique Israëlitæ à religione patria desciscunt, sed illic aui, hic nepotes, illic vnum vitulum, hîc duos consecrant vitulos. Et quando pristini illi Israëlitæ vno vitulo adorando contenti sunt, cur neoterici isti, non vnum eleuant, sed duos? Non miror, quando enim vituli adoratio à maioribus accipiebatur, mirum esset, si in his non cresceret ad duplum. Vt dicat Rupert. lib. 5. in Oseæ cap. 7. *Duos enim vitulos fecerunt eadem, imò & maiori dementia, quàm olim in deserto fecerant, & adorauerant vnum.* Vnius vituli adoratio in deserto facta vbi addiscitur à posterioribus Israëlitis, iam non mansit in angustiis vnius; sed augens in populo dementiam, auxit & vitulus. Crescere semper solet malum, quod ab aliis bibitur. Pilatus quondam de suo consilio

consilio flagellauit Iesum, militibusque permisit illudendum Ioan. 19. quem sic ostendit principibus Sacerdotibus, qui clamabant: *Crucifige, crucifige eum*. Et quando crudelitas Pilati non morte, sed flagellis, & illusionibus illum afficiendum consulebat, cur Pharisæi inde magis accendebantur in mortem eius? Quod malum videbatur factum in Iesum à Pilato, sanè in Pharisæis crescebat, nesciit enim malitia ab aliis orta, in aliis non crescere. Aiebat aliò datus D. Leo serm. 10. de Pass. *Dominum Iesum diuersis contumeliis affici aut permisit Pilatus, aut iussit, vt satiata iniquitas de innocentis iniuriis, vlterius non saeuiret. Sed pertinax malitia propriis crescebat augmentis, & in quem obtinuerat ius illusionis, exigebat & mortis*. Nesciuit non crescere malitia à Pilato in Pharisæos deueniens, qui vt permissionem, aut iussionem habuere illudendi Iesum, eò se extenderunt, vt illum morti dederent.

Ioan. 19.

Leo.

§. VI.

Iniuria à filijs, seu fratribus illata non omnino intolerabilis est.

CONsilium acceptum de fœdando patris lecto statim perfecit Absalon nemine resistente. Ait enim: *Ingressusque est ad concubinas patris sui*, &c. Et cur non inuentus est, qui tam nefario consilio obsisteret? Cùm agitur de persequendo Dauide, ibi præsens Chusai multis obsistit sententiæ illi, clamans cap. 17. *Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice*. Cur similiter non dicit ad consilium de comprimendis concubinis Dauid à filio eius? Nonne hoc erat summum Dauidis dedecus? Nonne inde ingens dolor oritur, & intolerabilis iniuria, quæ nobilem animum perdat? Scio ex vxorum fœderatione maximum dolorem, & iniuriam oriri in maritos. Sed aliquando video huius doloris & iniuriæ aculeos maximè hebetari, cùm per filium tale facinus peractum est. Quod forsan notans Chusai, non obstitit incestori Absaloni, credens illam iniuriam non adeò intolerabilem fore parenti. Qui naturali filij amore illam superare posset. Genes. 35. dicit: *Abijt Ruben, & dormiuit cum Bala concubina patris sui, quod illum minimè latuit*. Ecce tibi nobilissimus Iacob sciuit concubinam suam compressam fuisse à filio Rubeno, & tacuit, nec verbum illi dixit amarum. Et vnde potuit in tanto dolore, & iniuria sic tacere? Vt à filio illata veniebat illa iniuria, sic non adeò intolerabilis erat, quæ naturali amore vinci non posset. Circa quæ ait D. Chrysostom. *Hoc autem sciuit Iacob, attamen etiam nunc mansuetus est iustus naturali amore victus*. Is est naturalis amor, qui debeat etiam vorare maximas iniurias illatas à filiis. Maximum hoc in Iacob, sed illud maius in eius filiis, qui noscentes etiam Rubeni facinus, vt lectum patris fœdauerat, nihil etiam mali fecerunt illi. Sed Genes. 34. vbi iidem filij Iacob audiunt Dinam sororem suam constupratam à Sichen, sic sæuiere in vindictam, vt totam Sichimorum vrbem gladio transfigerent. Ait ibi text. *Depopulati sunt orbem in vltionem stupri*. Tam seueri vindices in stupratorem Dinæ sororis suæ, protinus tacent, vbi non soror, sed mater Bala constupratur, & patris fœdatur thalamus.

2. Reg. 17.

Genes. 35.

Chrysost.

Genes. 34.

Vt meritò dicat Lyppoman. in cat. *Seueriores fuerunt in vindicando peccatum Dinæ fratres communi consensu*. Et cur qui in Dinæ vindictâ adeò seueri fuerunt, in patris, matrisve vindictâ nec mutiunt quidem? Illic iniuria illata fuerat ab extraneo, & ideo nullum inuenit apud illos patrocinium, hîc iniuria illata est à fratre omnium, & eorundem parentum filio, quæ potuit amore naturali retundi.

§. VII.

Adulter alienarum coniugum, propriæ coniugis adulteris publicis solet puniri.

IN solario Regis Dauidis, in omnium conspectu Absalon ingressus est ad patris sui concubinas, quippe ait: *Tetenderunt ergo Absalon tabernaculum in solario, ingressusque est ad concubinas patris sui coram vniuerso Israel*. Nec miror, in eodem enim solario conceperat animo suo Dauid adulterium cum Bersabeth vxore Vriæ, vt habes suprà cap. 11. Reg. 2. Qui autem adulter est alienarum coniugum, sic solet puniri, vt vxorem suam etiam habeat publicè adulteram. Dicebat Amos cap. 2. Amasiæ Pseudo Prophetæ c. 7. *Propter hæc dicit Dominus: Vxor tua in ciuitate fornicabitur*, &c. Et cur culpæ correspondet tam contumeliosa pœna in maritum? Ait Rupert. ibi: *Idcirco miranda retributio seueritatis, vel iustitia Dei, dum fornicario Sacerdoti cum vitulis aureis fornicanti, & in eadem fornicatione populum detinenti dicitur, vxor tua in ciuitate fornicabitur*. Hæc solet esse diuinæ seueritatis retributio, vt fornicariis maritis dentur coniuges, quarum adulteria publica fiant. Ex vxorum enim impudentia non immeritò colligitur meritum mariti. Quò adduco dicta tom. 1. de Christo figurat. lib. 5. cap. 31. §. 13.

Amos 7.

Rupert.

2. *Regum* 17. Dixit ergo Achitophel ad Absalon: Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar Dauid hac nocte. Et irruens super eum, (quippe qui lassus est, & solutis manibus) percutiam eum: cúmque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam Regem desolatum. Et reducam vniuersum populum, quo modo vnus homo reuerti solet; vnum enim virum tu quæris, & omnis populus erit in pace. Placuerunt, &c.

§. VIII.

Optimus consiliarius, qui difficilia dati consilij sibi exequenda assumit.

IN hoc Achitophel optimum consiliarium agebat, qui difficilia sui consilij sibi assumebat

exequenda. Dicit enim: *Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar Dauid, hac nocte.* Vt dabat vtile Absaloni consilium, sic non detrectat primus eius difficultates subire; etiam si non quiescendum sit; etiamsi vigilandum nocte; etiam si à latere Regis discedendum; quod est familiari Regis grauissimum. Nihil horum veretur optimus consiliarius, sed consilij dati difficilia omnia sibi exequenda assumit. De filio Dei dicebat Isaias cap. 9. *Vocabitur nomen eius, admirabilis, consiliarius.* Septuag. legunt: *Vocabitur nomen eius, magni consilij Angelus, admirabilis, consiliarius.* Et creditur totum hoc nomen magni consiliarij inde sibi assumpsisse, quòd consilium dedit de reparatione generis humani. Et cur de solo hoc consilio dato magni consiliarij nomen sibi comparauit.? Difficile erat, quòd genus humanum repararetur per opera iustitiæ, & per opera pœnalia. Dei autem filius vt consilium tale dabat, sic ipse primus in mundum disponebat venire, & per omnia illa euangelicæ historiæ opera, & documenta humanæ reparationi instare. Quo magni consiliarij nomen sibi acquisiuit. Ad hæc D. Gregor. Nissen. in fragmentis habitis tom. 3. Biblioth. Patrum ait: *Magni consilij Angelus vocatur ab Isaia; & Magnus Consiliarius, & Deus fortis, & potens. Quis porrò consiliarius Dei, nisi qui eiusdem est essentiæ, eiusdemque potestatis, & dignitatis æqualis, nempe filius? Consilium, voluntasque patris est hominum salus per euangelica mandata.* Ecce tibi quando consilium Dei erat salus hominum per euangelica mandata; meritò Dei filius habetur magnus consiliarius, vt qui omnia illius consilij difficilia per se executioni mandauit.

Isai. 9.

Greg. Niss.

§. IX.

Diligentia festinata in re virtutis etiam, nunquam cassa.

NOuerat Achitophel quantum momenti in diligenti festinatione consistit, & ideo ait: *Consurgens persequar Dauid in hac nocte. Et irruens super eum, percutiam eum.* Expende duo illa, primum & postremum, nimirum: *Consurgens persequar*, & statim addit: *percutiam eum.* Vnde scis ô bone, quòd percuties? Cur tam indubitanter asseris à te Dauidem percutiendum? In illis ostendit euentus certitudinem, nimirum: *Consurgens persequar Dauid hac nocte.* Si non dormiter, si non moretur, si omnes abrumpens moras festinet illum persequi. Quando enim diligentia festinata cassa inuenta est? Hoc tibi persuade etiam in re virtutis, quòd si diligentiam acceleres, non eris sine effectu. Dicebat Paul. ad Philipp. 3. *Sequor autem, si quo modo comprehendam, in quo & comprehensus sum.* Græcè autem dicit: *Sector, si etiam apprehendam, in quo apprehensus sum.* Et planè dum se noscit apprehensum, iam & ipse apprehendit. Et vnde tam citò ad id peruenit, quod optabat? Explicat illis verbis, nimirum sequor, aut sector, in quibus exprimebat vim quamdam, qua omni mora abrupta, & festinata, adhibita diligentia properabat ad destinatum finem. Vbi autem sic properatur, & sic vincitur. D. Hilar. in Psalm. 51. *Non lento gradu properat, nec otiose sequitur procursu. Apprehensurus enim sequitur, & satis quidem dixisse videretur, si consequuturus sequeretur. Sed vim ipse afferre optat, & apprehendere properat, & modo exempli corporalis inuadere. Scit autem se, eo ipso quòd apprehendere properat, apprehensum.* Non properat tanta, & tam diligens properatio esse sine effectu; & cùm primum properare incipit, iam non dubitat de apprehensione, quin imò & iam apprehendere intelligitur, & esse apprehensus. Ex quo addebat Hilar. ibi: *Nostrum est ad apprehendendum nunc id quod est Deus, contendere, vt in eam gloriam, inquam, naturam corporea huius corruptionis exemit, festinatio nostra se misceat.* Expende illud; *festinatio nostra se misceat.*, nihil enim est tam arduum, tam sublime, & diuinum, quod festinatio nostra diligens non pertingat.

Philip. 3.

Hilar.

§. X.

Ibi triumphus virtutis, vbi inuasio, vel violentia reperitur.

PVlchrè diligens dux ait: *irruens super eum, percutiam eum.* Dum ait *irruens*, & vim suam, & conatum, & inuasionem significat, qua adhibita sibi triumphum promittit. Quod certius dici poterat in duello virtutis; in quo certò triumphas, cùm in difficultates irruis, cùm inuadis, cùm vim infers. Psalm. 51. ait: *Apprehendite disciplinam.* Verbum autem *apprehendo* significat non quamcumque virtutis, disciplinæve tentionem, sed illam, quæ vi aliqua, & conatu, & inuasione fit. Vt ita manus tendamus ad virtutem, quasi qui inuadit, & vim infert, ne possit è manibus elabi. Quò aspiciens D. Hilar. ibi ait: *Apprehendenda itaque disciplina, & inuadenda est quodam amplexu, & vinculo corporali, ne elabatur, aut decidat.* Itaque qui vult triumphare in virtute, inuadat eam, vim inferat. Ille ille magis Deo placet in re virtutis, qui acriùs inuadit, qui alacriùs vim infert. Dicebat Dominus Matth. 11. *A diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* Et cur Domine in re virtutis, in negotio regni cælorum rapinas, & violentias meministi? Nonne hæc ad terrenum regnum spectant? Nonne de terrenis his principatibus dicitur, quòd ex rapto viuitur? Cur ergo quæ pugnæ, & rapinæ propriæ sunt terrenorum, tu eas meministi in regno tuo? Equidem vis illa, & conatus, & inuasiones, quæ pro caducis rebus inducuntur, si ad rem virtutis transferantur, maximè delectant Imperatorem diuinum. Vt dicat D. Hilar. in Psal. 51. *In rapiendo regno cælorum raptore Dominus delectatus ait: A diebus autem Ioannis regnum cælorum vim patitur, & vim facientes diripiunt illud.* Expende illud, *Raptore Dominus delectatus*; maximam namque delectationem Deo facis, cùm raptoris more rem virtutis inuadis, illique vim infers. Crede mihi non sine triumpho abibis. Matth. 25. dicit: *Simile est regnum cælorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas exierunt obuiam sponso.* Puellis virginibus comparat regnum cælorum, & non viris. Cur non magis viris.? Vt ibant illæ obuiam sponso cum lampadibus, quarum media pars extinguenda erat, sic animum ostendebant muliebrem. Qui enim ar-

dua

dua virtutum triumphaturi inuadunt viriliter, non lampadibus armantur,sed laternis. Sic Iudic. cap.7.Gedeon triumphaturus militibus suis dedit ferendas *lagenas vacuas, atque lampades in medio lagenarum*. Ecce tibi decem puellis dantur solæ lampades, trecentis viris dantur lampades non solæ, sed in medio lagenarum, tanquam in laternis. Cur illis lampades solæ, his autem lampades quasi in laternis? Illæ non ordinabantur ad rapinas, sed ad quietem, in qua media pars peritura erat; hi ordinabantur ad rapinas, ad inuasiones, ad vim inferendam, qua nullus ad triumphum, & coronam non accederet. Vt dicat de milite Christiano D. Ambros. lib. de Iacob 1.cap.8. *Qui cum grauissimo dolore luctetur, nec se miserabilem præbeat, sed ostendat tanquam in laterna lumen, etiam inter asperas procellas, & grauissimos flatus suam lucere, nec extingui posse virtutem*. Lux in lampade domi se continet, amat serenum, & ibi sæpe extinguitur. Lux in laterna & procellas, & ventorum rabies inuadit, & triumphat, & viuit inter ea. Proh virilem animum triumphantium militum Christi, qui vt lumen in laternis, sic difficilia inuadunt, & triumphos metunt.

Iudic 7.

Ambr.

§. XI.

Sub Christi vexillis non solùm in prosperis, sed & in difficillimis seruiendum.

ILlud strenui hominis ostendit Achitophel, quod ait: *Eligam mihi duodecim millia virorum, & consurgens persequar Dauid hac nocte*. Triumpharat cum Absalon Hierosolymis, vbi stans à latere Regis, eius quiete posset vti fauoribus, & delicijs Regiæ, si aliis mandasset pericula belli. At bonus, vt prosperis fruebatur, sic & sibi assumit belli pericula, postponens quietem palatij periculis arenæ, vt suo Principi seruiat. Et pro Regiæ præclaris diebus difficilem, & periculosam noctem sibi præripit. Tales amat famulos Iesus meus, maximus Imperator cœli, & terræ, qui non sola quieta, & prospera, & honorabilia sibi velint; sed vt illa tenent, etiam difficilia, & aspera, & dura amplexantur. Post eleuatum in cruce Iesum, ait Matth.27. *A sexta autem hora tenebræ factæ sunt super vniuersam terram*, &c. O bone Deus, quando latroni paradisum donas, & ipsis crucifixoribus postulas veniam, terram tenebris offundis? Et cur terra tunc debuit ire in tenebras? Cùm nasceretur diuinissimus Sol, tota terra gaudiis, & exultationibus repleta est, imò accedente Angelo ad pastores, Luc.2. *claritas Dei circumfulsit illos*, terra cœlesti lumine vestita resplenduit, vt quæ militare cœperat sub signis Iesu, Decuit ergo ne in solis gaudiis Iesu, & luminibus terra inueniretur, sed etiam vt cum occumbente eodem Sole, & ipsa tenebras sustineret. Ad hæc ait Sedulius lib.5.Paschal.cap.16. *Sol radijs remotis abscondi- tus, terra velatur palla delictis, orbemque luctibus aliena noctis infecit. Talem siquidem vultum patris orbata solatijs meruerunt elementa sortiri, vt cuius ortu læta sunt, tristarentur occasu*. Hoc in suis asseclis amat filius Dei, ne in solis honorabilibus, & quietis, & lætis esse velint, sed vt lætos honores habent, sic & tristia, & dura,

Matth.27.

Luc.2.

Sedul.

& difficilia assumant. Vt in luce sunt, pro domini obsequio non refugiant tenebras. Notum est certamen duarum meretricum pro filio 3.Reg.3. qui vt iussus fuit medius secari, vt duæ fœminæ singulas partes haberent. Quæ vera mater erat, cessit parti suæ, ne filius feriretur. Altera autem clamabat: *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur*. Quam contentionem in Christi asseclis multi Patres nouerunt; multi enim Christum quærunt habere. Et quomodo habere illum quærunt? An integrum? Absit, vt enim in Iesu est pars honoris, & pars laboris, qui verè ad Iesum pertinent integrum illum amant manere, vt qui honores, & labores ferant. E contrà alieni à Iesu clamant: *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur*. Diuidatur, clamant, Iesus, vt illis sola pars honoris detur, pars autem laboris cæteris. Guerricus sermon. 3. de Aduentu ait: *Illa, nec mihi, inquit, nec tibi, sed diuidatur, quia nimirum sanctitatis cupit sibi retinere honorem, & alijs relinquere laborem*. Hoc eligit meretrix vera, & falsa mater Iesu; hoc sibi cupiunt illi, qui fornicantur à Deo. 3.Reg.3.

Guerric.

§. XII.

Iustus in summa etiam desolatione regium seruat splendorem

PAulo antè dicebat Achitophel: *Persequar Dauid nocte hac*; Dauid vocat, non meminit Regem; vbi autem in hostili irruptione à suis desertum, & desolatum imaginatur, dicit: *Percutiam Regem desolatum*. Desolatum spectat, & Regem nominat. Cur non potiùs Dauid sicut antea? Cur in desolatione meminit Regem? Ponebat Deus verba, etiam in nequissimi ore, vt omnibus ostenderet virum iustum, qualis tunc erat Dauid, & in summa derelictione, & desolatione conseruare totum regium splendorem. Quò spectans Diuus Laurent. Iustinian. lib. de Triumph. Agone cap.12. ait: *Solus esse non valet, qui in virtutum magisterio animum collocauit. Principatum namque suum tenens coram Deo, regali dignitate præfulget*. Qui virtutibus pollet, nunquam numeretur inter deiectos à culmine, & desolatos, quantumcumque solus videatur manere, non solus est, sed secum habet totam clarissimi regni potestatem. Mirabar ego aliquando Danielem, vt erat captiuus Babylone, à patria, & à suis desolatus, vnus inter barbarissimos homines. Is tamen licèt solus, & captiuus audet latrocinantium Sacerdotum Belis vestigia quærere, & reuelare. Dicit enim cap.14. *Animaduerte, cuius vestigia sunt hæc*. Quid captiuo homini cum vestigiis latronum? Ad Principes, seu iudices spectat latrones inquirere castigare. Cur qui captiuus est, & à suis desolatus, & constitutus inter dominos barbaros sibi præripit, aut Principis, aut iudicis dignitatem? Erat iustus Daniel, multâque virtute pollebat, & vel in captiuitate non poterat non ostendere suum integrum principatum. D. Ambros. lib.1. de Iacob cap.8. ait de viro perfecto: *Non in captiuitate ciuicæ plebis abiectior est, sed sicut iudex scenerus infidelium perfidiam errorésque condemnans, vt Daniel, qui Sacerdotum furta prodebat, & superstitiones redarguebat*. Equidem sancti, & perfecti viri in quauis desolatione, & ipsis captiuitatis compedi

Laur. Iustin.

Dan.14.

Ambros.

compedibus principatum suum integrum ostendunt, & Principum personas agunt aduersus iniquitatem. Tres illi pueri Hebræi captiui Babylone, & adducti in conspectu Nabuchodonosor, ab illo cogebantur, vt adorarent imaginem suam. Cui illi Dan. 3. [Dan. 3.] *Non oportet nos de hac re respondere tibi.* Adeò se Regi superiores gerebant, vt nec illum putarent responsione dignum. [Theophil.] De quo ait Theoph. Alex. epist. 3. Pascal. *In terra captiuitatis seruant generis nobilitatem.* Sic iusti in quouis periculo suam ingenuitatem conseruant. Iesus meus crucifixus aiebat latroni Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Circa quæ ait Sedulius [Sedul.] lib. 3. Pasch. cap. 15. *In illo tamen Dominus patibulo constitutus potestatis suæ iura non perdidit, qui de sublimis crucis examine, velut de regali throno index æquus, vtrumque prospiciens & amborum merita diuini cordis lance perpendens, hunc elegit, illum reliquit.* Sic in summa illa clade regium seruat Dominus spiritum.

§. XIII.

Qui vulnere suo salutem inferat populis, non seruilis naturæ, sed regiæ est, nempe Iesus.

TOtum excogitatum ab Achitophele bellum aduersùs Dauidem, inuenio peractum in Dauidis filio Iesu meo. Dicebat enim ille: *Cumque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam Regem desolatum: Et reducā vniuersum populum,* &c. Vt vniuersus populus & saluaretur, & traheretur, tota hostilitas Achitophelis eò spectabat, vt nō alius quàm Rex percuteretur. Vnus solus Rex petebatur ad mortem, vt populus saluti esset. Quod verè factum est in filio Dauid, quando omnes discipuli relicto eo fugerunt, non enim ad salutem populi quærebantur serui; sed vnus Rex Regum desolatus, & ab omnibus derelictus percutiendus erat. Hinc Ioan. 18. cauebat ipse Dominus iam iam comprehendendus: [Ioan. 18.] *Dixi vobis, quia ego sum. Si ergo me quæritis, sinite hos abire.* Et cur non tecum & tui patiantur? Et cur satagis vt solum fugentur tui, & liberi euadant ab omni discrimine mortis? Equidem nullius serui vulnus, sed solius Regis desolati, ac derelicti plaga saluti dare populos valebat. Vt sapienter dicat D. Cyril. Alexand. lib. 11. in Ioan. cap. 34. *Semouit igitur à periculo illo discipulos, non ignorans ad se solum certamen illud & opus salutis* [Cyril. Alex.] *nostræ pertinere: regnantis enim, & non seruientis naturæ opus est.* Hostilia spicula diuinæ iustitiæ homines petentia; vt ab hominibus diuerterent, non seruum aliquem, sed vnum Regem sæculorum percutere debebant. Tantum enim bonum, quantum erat populorum libertas non à seruuli vulnere, sed oriturum erat à vulnere Regis. Quod odorati Magi clamabant Matth. 2. *Vbi est, qui natus est Rex Iudæorum.* Nisi enim [Matth. 2.] qui regiam natiuitatem haberet, non poterat esse saluti gentibus. Eò spectans D. Leo sermon. 5. de Pass. ait: *Vt ad auferendum peccatum mundi ille* [Leo.] *agnus se hostiam offerret, quem & omnibus corporalibus substantia iungeret, & ab omnibus spiritualibus origo discerneret.* Ab omnibus, qui Deo seruiunt, discreta debebat esse, vtpote non seruilis, sed regia natiuitas eius, qui vulnere suo vniuersis afferebat medelam.

§. XIV.

Qui Deum habet, etsi solus sit de mundo triumphat, & inferno.

VTrem facilè superandam dicebat Achitophel Absaloni: *Vnum enim virum tu quæris.* Quippe totus ille Absalonis exercitus, tot illæ machinæ militares eò spectabant, vt vnum Dauidem perderent. Sed vafer ille nesciebat, qualis erat ille vnus; quippe vnus erat Dauid, qui solus totas hostiles phalanges constringeret. Vt enim Deum secum habebat, sic non indigebat alio, vt triumpharet solus de cunctis. Filius Dauid erat ille, qui dicebat Isaiæ cap. 63. *Torcular calcaui solus; & de gentibus non est vir mecum,* [Isai. 63.] Planè solus fuit in arena hic filius Dauid, solus, & desolatus relictus est, discipulis suis fugientibus. Quid inde? An quia solus, ideo oppressus est? Imò solus sic omnes hostes suos calcat, vt calcari vuæ solent in torculari. At D. Chrysost. in Psalm. 44 *Dicit: Torcular calcaui solus, & ostendens victoriæ facilitatem, & quòd nullum* [Chrysost.] *habuerit, qui ei opem ferret, sed ipse sibi ipsi suffecerit.* Solus licèt, & sine auxiliatore creato filius Dauid mundiales potestates conculcat. Et tu huius filij Dauidis sanguine plenus, etsi solus, & desolatus sis, timebis hostes? Imò solus conculcabis mundum, & infernum. Dicebat quondam Dauid Sauli Regi, 1. Reg. 17. *Pascebat seruus tuus patris sui gregem, & veniebat Leo, vel vrsus,* [1. Reg. 17.] *& tollebat arietem de medio gregis, & persequebar eos, & percutiebam,* &c. Non dicitur vocasse in auxilium canes, quos feris illis immitteret, vt cæteri pastores solent facere; sed ipse solus currebat, & omni alio auxilio destitutus leonem, & vrsum percutiebat, & inter ipsa brachia suffocabat. Vnde tanta audacia Dauidi, quòd solus in deserto non fugeret feras, sed illas aggrederetur? Filium illum Iesum in se vt pater continebat, & inde non miror, quòd solus non faceret, quod postea Iesus facturus erat. Ait D. Prosper part. 2. de Promiss. cap. 25. *Leonem, ait Dauid, occidit seruus tuus. Ex semine suo, vt promissum* [Prosper.] *fuerat, signans venturum, qui conculcauit leonem & draconem.* Vt ex promissione habebat in se filium illum conculcatorem leonum, & draconum, iam ipse licèt solus & derelictus non timet ferarum incursus, sed in illas triumphaturus insiliit. Sic qui habet in se Iesum, potentiam omnem habet cum illo, Paul. 8. ad Roman. *Proprio filio* [Rom. 8.] *suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Quomodo non etiam, & cum illo omnia nobis donauit?* Circa quæ D. August. serm. de Natal. Martyr. ait: *Quando ipsum nobis donauit, cum* [August.] *illo nobis omnia donauit. Terret te fremitus mundi, cui donatus est artifex mundi?* Christum nobis donatum esse gaudeamus, & nullos in hoc sæculo inimicos timeamus.

***

§. XV.

§. XV.

Vbi Princeps populi à Deo tenetur, facili negotio vniuersos populares ad se trahit.

VIde prudentem persuasionem Achitophelis aientis: *Persequar Regem desolatum. Et reducam vniuersum populum, quomodo vnus homo reuerti solet; vnum enim virum tu quaris, & omnis populus erit in pace.* Sapienter equidem in vna Regis captione, totius populi facilem reductionem ponit. Comprehendatur Rex vnus, vinciatur, feriatur, de illo triumphemus, & cæteros omnes populares iam habes. Nouit hoc sapientia mundialis, sed & eòdem spectat sapientia Christiana. Vtinam Rex, aut Princeps populi adeò capiatur, teneatur, proculdubio & consequenter totum Reipublicæ corpus habet. Arca Dei ab Allophilis capta fuit, & posita iuxta Idolum Dagon. 1. Reg. 5. Quid tunc? *Manè die altera consurgentes inuenerunt Dagon iacentem super faciem suam in terra coram arca Domini: caput autem Dagon, & duæ palmæ manuum eius abscissæ erant super limen.* Mirabar totum corpus Dagoni prostratum coram arca Domini; & vnde sic potuit arca sibi prosternere corpus tantum idoli? Expende illud: *Caput autem Dagon, & duæ palmæ manuū eius abscissæ erant super limen.* Tota virtus arcæ cò tendit, vt caput Dagoni auferret, vt sibi caput Reipublicæ caperet, nempe Regem; hoc enim capto, facili negotio totum corpus trahitur. Ait Rupert. lib. 11. in lib. Reg. cap. 13. *Cecidit coram arca ista Dagon, cecidit, inquam, coram illa omnis massa Dæmonum, quæ intelligitur per illud idolum, &c. Cecidit hic talis Dagon coram arca Domini tandem truncatus capite, & abscissis manibus, id est, sublatis à cultu eius Regibus terræ, &c.* Vbi Rex terræ aufertur idololatriæ, aufertur nequitiæ, & Deo trahitur, ne dubites, quòd tota vi dæmonum cadente, totum terræ corpus Deo substernatur, & vniuersi subditi facilè trahantur. Quando enim à parte Dei Rex est, nullus popularis non trahitur ad Deum. Dicitur Dauid fuisse primus, qui apertissimè de regno Christi, de bonis æternis, de malis inferni dissereret. Et cur Dauidi datum est, quòd priùs ista populo cantaret? Rem tractat Rupert. in lib. Psalm. cap. 2. & tandem ait: *Non aliter attentos, aut beneuoles habiturum diuites sæculi nisi orationem suam inciperet per os Regis diuitis, magni Regis, manu fortis, & victoriosi, qualis erat iste Dauid.* Prouidit equidem Deus, vt cantatissimus Rex primus spiritualia omnia bona prædicaret, vt facilè ad illa vniuersi populares venirent.

1. Reg. 5.

Rupert.

Idem.

2. *Reg.* 17. Ait autem Absalon: Vocate Chusai Arachitem, audiamus, quid etiam ipse dicat. Cúmque venisset Chusai ad Absalonem, ait Absalon ad eum: Huiuscemodi sermonem locutus est Achitophel, facere debemus, an non? Quod das consilium? Et dixit Chusai ad Absalonem: Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice. Et rursus intulit Chusai: Tu nosti patrem tuum, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro animo, veluti si vrsa, &c.

§. XVI.

Nouitatis species maximè humana corda rapit.

AVdierat Achitophelis consilium Absalon, quod probatum viderat omnibus senioribus aulæ, & nilominus ait: *Vocate Chusai Arachitem, audiamus, quid etiam ipse dicat, &c.* Quod miratus D. Chrysostom. in Psalm. 7. ait: *Non erat humanæ rationi consentaneum, vt eum, qui recenter venerat, tanto honore afficeret, & fide dignum existimaret, vt etiam de rebus eiusmodi eum esse vellet consiliarium.* Paucis ab hinc horis venerat Chusai ad Absalonem, nouiter, recenterque aderat illi, & tamen vocatur ad secretissimum consilium, & post auditam sententiam prudentissimi, & antiqui amici Achitophelis, adhuc sententia nouitij, & recenter venientis speratur. Quid absurdius? Quid magis à ratione alienum? Sed quid rapuit Absalonem, vt noui, & recentis amici sententiam in re adeò arduam expectaret, & non magis crederet amico probato? Eo ipso, quòd Chusai recentior erat, & magis nouiter aderat, Absalonem abstulit. Habent hoc corda humana, vt maximè ad noua rapiantur. Ornata Iudith de ciuitate sua ad castra Assyriorum proficiscebatur, quam cùm vidissent barbari milites tenuerunt, sed nullam illi molestiam intulerunt. Imò ait cap. 10. *Considerabant faciem eius, & erat in oculis eorum stupor, quoniam pulchritudinem eius mirabantur nimis, &c. Duxeruntque illam ad tabernaculum Holofernis, &c.* Sic milites pulchram Iudith mirantes, non verentur eam, & si ab hostibus veniret, in sui Principis adducere penetralia, sed & illi credunt omnia militaria arcana. Et cur tantum valuit vnius fœminæ pulchritudo apud armatos milites? Non & illis erant puellæ etiam pulcherrimæ? Quis credat apud maximum Principem Holofernem, & præstantissimos duces Assyriorum non esse pulcherrimas fœminas? Cur ergo adeò stupuerunt omnes ad pulchritudinem Iudithæ? Nouitia illis hæc pulchritudo erat, & nouiter ad eorum oculos peruenerat, ne miremur, quòd sic rapiantur specie pulchritudinis eius. Rapiuntur enim vehementissimè humana corda nouitatis specie. Ad hæc ait D. Augustin. serm. 228. de temp. *Intra muros solicita fuit Iudith, secura fuit, dum ad timenda peruenit. In qua fœmina insidiosæ pulchritudinis nouitatem hostilis exercitus vehementer expauit, vt in eius obsequium vires amitterent, arma proycerent, colla curuarent. Ducitur ad prætorium subiectis ordinibus frans Holofernis, &c.* Expende illa: *Insidiosæ pulchritudinis nouitatem*

Chrysost.

August.

Rr hostilis

hostilis exercitus expauit, &c. quippe non tam pulchritudo, quàm nouitas tantum exercitum rapuit, & se eorum secreta insinuauit. Sic ad noua, recentiaque afficitur humanus animus. Nouerant id dæmones, qui Luc. 4. clamabant: *Quid nobis, & tibi Iesu Nazarene?* Tunc enim primum auditur Iesus Nazarenus; & cùm à nemine antea dictus Iesus est Nazarenus, cur in primis sic eum diabolus voluit nominare? Amabat diabolus sese humanis cordibus insinuare, & ideo nouum quid prætendere voluit in Iesu nominando, vt de nouitate commendabiliorem, & admirabiliorem faceret hominibus suam potestatem. Ait D. Ambros. lib. 4. in Lucam: *Nec quemquam mouere debet, quòd Iesu Nazareni nomen in hoc libro diabolus dixisse primus inducitur: Non enim ab eo Christus nomen accepit, quod de cælo Angelus ad Virginē detulit. Est enim huius impudentia, vt inter homines aliquid primus vsurpet, & ad homines quasi nouum deferat, quo terrorem sua potestatis incutiat.* Vt potestatis suæ miraculum hominibus persuadeat, illosque in sui contineat reuerentia, aliquid nouum profert, sciens quàm soleant affici homines ad nouitatis speciem.

Luc. 4.

Ambr.

§. XVII.

Vnus Deus nouit suis in opportunitatibus adesse.

POst consilium Achitophelis auditum, & probatum, meminit Absalon Chusai Arachitem, qui consilio illi non interfuerat, & iubet eum vocari. Ait enim: *Vocate Chusai Arachitem, andiamus quid etiam ipse dicat.* Non equidem aderat Chusai consilio illi, & ideo necessum fuit, vt requireretur, & vocaretur post consilium peractum. Et hoc est maximè ponderandum, quòd ille ipse maximus Dauidis amicus, & eo solum missus à Dauide, vt se Absaloni ingereret, & Achitophelis consilia rimaretur, & infatuaret. Ille ipse tandem abest, vbi Achitophel consilium de Dauide perdendo dat, & omnibus probatur. Planè non creatura aliqua, sed Deus vnus est, qui nouit non abesse, sed adesse suis in opportunitatibus. Nouerat id Dauid Psalm. 9. clamans: *Et factus est Dominus refugium pauperi, adiutor in opportunitatibus.* Et quando Dauid multorum auxiliis vsus sit, vt vsus fuit auxilio Chusai in explorandis consiliis Achitophel, cuius Chusai operæ euasit; cur eius non meminit, nec alterius, sed solius Dei adiutoris mentionem facit? Nouerat bonus quàm alia sint creaturarum auxilia, à Dei auxiliis. Illis proprium est in opportunitatibus abesse; vnus Deus est, qui non abest, sed cùm opportunum est, tunc maximè adest, ex quo tota pendet felicis euentus substantia. Ait D. Chrysost. ibi: *Considera mihi Dauidis gratum, & sapientiæ studiosum animum. Cùm enim haberet & equos, & castra, & alia innumerabilia, illis omnibus missis, supernum accessit auxilium, & suam ei salutem fert acceptam. Non enim dixit, fuerunt mihi castra refugium, nec pecunia, nec muri, sed fuit Dominus refugium pauperi. Ipse me,* inquit, *in tuto collocauit; nihil conferri potest cum hoc refugio. Aliæ enim refugiæ possunt afferri insidiæ; nec possunt in promptu inueniri. Sed & tempore, & loco innumerabilibus arcentur circumstantiis. Hoc autem, corpore, quod propè sit, inuenis: et enim adhuc loquente, dicet: Ecce adsum. Et Deus appropinquans ego sum, non Deus procul.* Quid pulchrius? Equidem in opportunitatibus nescit Deus procul esse, sed præsens; quod enim tunc absint, hoc proprium est creaturarum. Iosue cap. 10. debellaturus Amorrhæos, cùm iam iam penè in manibus habebat victoriam, dies illi deficiebat, fugiebat enim ocissimè Sol, cùm magis eius esset opportuna præsentia. Tunc ille clamans ait: *Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Absalon. Steteruntque Sol, & Luna, &c.* Hoc magnum, & inusitatum accidit, quòd creaturæ illæ Sol, & Luna non seruarent cursum suum, & relinquerent hominem in opportunitate illa victoriæ, & magis ab illo fugerent. Et cur non magis abisti tuum cursum Sol? Quis fecit, vt in opportunitate illa nolles abscedere, sed magis adesses, & præsens esses? Hoc non à se habuerunt creaturæ, sed coactæ ad id sunt, veri Iesu æmulatione, cuius vitus in nomine Iosue prælucebat. Pro quo ait Sedul. lib. 1. Pascal. cap. 12. *Cœlestis auxilij conuratione, virtuti famulantia videbant ipsa iam sydera, per similis vocabuli sacramentum, Iesum Dominum nomine præcedente venturum.* Vt creaturæ odorabantur Iesum tempore opportuno venturum, sic iam illæ cœlestis auxilij partes cogebantur tenere, vt in opportunitatibus non abessent, sed adessent. Sedul.

Psal. 9.

Chrysost.

§. XVIII.

Virtutis, Deive causa facit homines & fortes, & audentes ad magna.

VOcatus Chusai, statim ait: *Non est bonum consilium, quod dedit Achitophel hac vice.* Sic nouitius, & recens homo in aula Absalonis audet sese opponere Achitophelis consiliis, quæ ab omnibus habebantur, ac si à Deo proficiscerentur. Et vnde tanta animi fortitudo, & audacia in Chusai? Cur non magis in eo timuit suam reuelari simulationem, & proditionis dare pœnas? Sapienter Abulensis fortitudinem illam, & audaciam Chusai tribuit causæ Dei, quam propugnabat in Dauide defendendo. Vbi enim Deus, virtusve præ oculis est, homines fortes, & infractos facit, & ad magna, & difficilia audentes. Post Iesum crucifixum ait D. Marc. cap. 15. *Venit Ioseph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipse erat expectans regnum Dei, & audacter introiuit ad Pilatum, & petijt corpus Iesu.* Illo ipso tempore, quo vniuersi Hierosolymorum potentes armati erant in Iesu, imò quasi victores iam præda capta insultabant in eum; audet Ioseph sese à parte Iesu ostendere, eiusque procurare honorem postremum. Et vnde tanta audacia, & fortitudo homini? Indicant illa verba: *Qui & ipse erat expectans regnum Dei,* vbi præ oculis habebat Deum, eiusque & virtutis regnum, non mirer, quòd ad magna auderet. Ait ibi Theophylact. *Beatus Ioseph adhuc legi seruiens, Christum, & Deum agnouit, ideo & laudatum audet facinus. Neque cogitabat, diues sim, & diuitias amittere possum, &c.* Habebat Ioseph in conspectu suo Deum, sub eiusque gratia viuebat, vnde tantam fortitudinem, & confidentiam, & audaciam capiebat, Marc. 15. Theophyl.

capiebat, quæ nihil vereretur. Crede mihi, vel stilla Dei gratiæ facit homines validissimos, & ad maxima audentes. Ioan. cap. 17. clamabat Iesus: (Ioan. 17.) *Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi.* Ad sanctitatem patris confugit, vbi suos amat reddi nulli difficultati cedentes, sed per omnia difficilia & infractos, & victoriosos procedere. Cur ad hæc patrem sanctum vocat? Cur non magis recurrit ad patrem omnipotentem? Crede homo, quòd si vel sanctitatis gutta à patre in nos veniat, & fortissimi, & audacissimi ad omnia magna superanda reddimur. Ait D. Cyril. Alex. (Cyril. Alex.) lib. 11. in Ioan. cap. 29. *Per Spiritum sanctum nos inuicto robore Dominus firmans, ad cursum virtutis omni labore contempto, inuitat. Per quem diaboli artes, & voluptatem mundanam superare nos facit. Qui enim signati semel Spiritu sunt, qui arrhabonem gratiæ in animo acceperunt, virtutem ex alto induti fortissimi sunt. Vt igitur hæc bona acquirere, adipiscique possemus, sanctificationem à patre nobis petebat.* Vt ad omnia ardua & difficilia audeamus, vt nihil non superare speremus, vt fortissimi, & munitissimi reddamur, illud ex patre Dominus petit, non quòd suæ omnipotentiæ, sed quòd suæ sanctitatis aliqualem nobis communicet effectum. In virtutis enim, & sanctitatis causa connixi, nihil magnum superare non audebimus.

§. XIX.

Luctus pœnitentiæ præualet hostium incredibili multitudini.

QVàm non esset Dauid vincendus ab Achitophelis exercitu, illis verbis ostendit Chusai: *Tu nosti patrem tuum, & viros, qui cum eo sunt, esse fortissimos, & amaro animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu sæuiat.* Vt catulorum raptor vrsam in eum luctum, & amariorem conijcit, quibus horribilis, & metuenda fiat etiam multis venatoribus. Sic Dauid, & eius socij in eo luctu, & amarore animi sunt, quæ debeant meritò metuere Achitophelis copiæ. Et quando amarus animi luctus metuendus non fiat? Vtinam, peccata illa, quæ spoliauerunt animam meam, simul occasio fiant amaritudinis pœnitentiæ, fallar, nisi metuendus sim hostibus meis, & illis præualeam in hoc pœnitentiæ luctu. Minabatur Dominus aduentum Assyriorum contra Hierosolymam, quorum rabiem, vt effugiat, hunc illi proponit pœnitentiæ amarorem, in- (Ierem. 6.) quiens Hierem. cap. 6. *Luctum vnigeniti fac tibi, planctum amarum: quia repentè veniet vastator super vos.* Ecce tibi, hinc proponit aduenientem hostium exercitum, illinc petit à Hierosolymitanis, quòd assumant eam animi amaritudinem, quam solent assumere, quæ orbantur filiis. Et quid amaritudo luctus ad hostes? Cur non potiùs faciant sibi Hierosolymitani scuta, spicula, æneaque missilia? Nonne hæc aptiora sunt, vt hostes depellant, quàm planctus amarissimus? Absit; planctus enim amarus pœnitentiæ, eas vires dat vel effœminatis hominibus, quibus possint præualere copiosis hostium exercitibus. Noui Bethulienses ingentis Holophernis exercitu cinctos, qui inter arctissimæ obsidionis angustias, ad pœnitentiæ deueniunt amaritudinem. Ait enim Iudith cap. 7. *Factus est fletus, & vlulatus* (Iudith 7.) *magnus in Ecclesia omnibus, & per multas horas vna voce clamauerunt ad Deum, dicentes: Peccauimus cum patribus nostris, &c.* Quid tunc? Vna fœmina Iudith egreditur à ciuitate, intrat Holophernis castra vbi aliquot diebus manens, tandem Imperatorem percutit, exercitum fugat, & victoriam gloriosam suis infert. Nec miror, quòd tanto hostium exercitui præualeat mulier, quæ de luctu pœnitentiæ ciuitatis in stadium prosiliuit. Ait enim de illa D. August. serm. 228. de tempore: *Deducitur ad pretorium Iudith subiectis ordinibus, fraus Holophernis, & lugentis victoria ciuitatis, &c. Lugentem ciuitatem vna fœmina valuit vindicare, & tantus exercitus Regem non potuit custodire.* (August.) Quis iam non se credat pœnitentiæ amaro luctui? Ingens exercitus non potuit defendere Imperatorem suum, quin periret manu fœminæ egressæ ab vrbe, quæ erat in luctus amaritudine pro peccatis suis.

§. XX.

Vigilantis animus difficilia quæque superat.

INde etiam commendat Dauidis patrem Chusai, dicens: *Sed & pater tuus vir bellator est, nec morabitur cum populo.* Ex Hebræo legitur: *& non faciet dormire populum*; circa quæ Caiet. ait: *Sonant verba, quòd seruabit populum cum excubijs, quasi vigilem nocte, &c.* (Caiet.) Non adeò deses credendus erat Dauid, vt nocte se somno dederet, sed, quod exercitatissimi duces facere solent, excubias aget, vigilesque ponet, qui accedentium conatus præueniant. Et quid non superet homo, qui in excubiis est? Planè in virtutum duello, in excubiis, & vigiliis penè tota res est. Qui enim vigilat, & in excubiis est, penè insuperabilis redditur. Memini certamen septem fratrum Hebræorum, aduersùs quos Antiochus Rex desæuit 2. Machab. 7. Horum vnus dicebat Regi horrendas tormentorum machinas opponenti: *Quid quæris, & quid vis discere à nobis? Parati* (2. Mach. 7.) *sumus mori, magis, quàm patrias leges Dei præuaricari.* Et vnde tantus ardor in iuuenibus aduersùs mortem? Cur non magis pauent ad tormentorum instrumenta? Flammas vident, sartagines ardentes, & perstrepentes audiunt, spicula acutissima notant, & omnia hæc horrenda contemnunt. Quo poculo, quo medicamine præparantur, ne inter hæc excedant? Planè dum vigilant animis in hac mundiali nocte, nihil verentur, vt qui possent superare difficillima quæque. Ait D. Ambros. lib. 1. de Iacob cap. 11. pro vno illorum dicente: *Quid contemnis nos, vel circum-* (Ambr.) *scribis vt pueros? Experire certa, subijce, quibus placet, pœnis puerilia membra, non inuenies corda puerilia: nec potentiores erunt tormentorum machinæ, quàm legitimæ obseruationis excubiæ.* Erant equidem tormentorum machinæ ob oculos positæ potentissimæ ad infringendos animos videntium. Nilominus tota illa machinarum potentia euanuit apud pueros, qui in excubiis pro religione erant. Non ærea pectora, non adamantina corda opponũt tormentorũ machinis, ad solas excubias pro religione confugiunt, & excubantibus adolescentibus totæ illæ machinæ cedunt. Et quando vigiles nescierunt triumphare? Hinc

traducit Romanorum Deos D. Auguſt. quando inuadentes hoſtes ſenſit anſer, qui in Capitolio erat vigilans, & ſua vigilantia victoriam eripuit ab hoſtium manibus. Ait itaque Auguſt. lib. 2. de *August.* ciuit. cap. 22. *Sed tamen hæc numinum turba vbi erat, cum longè antequam mores corrumperentur antiqui, à Gallis Roma capta, & incenſa eſt? An præſentes fortè dormiebant? Tunc enim tota vrbe in hoſtium poteſtate redacta, ſolus collis Capitolinus remanſerat; qui etiam ipſe caperetur, niſi ſaltem anſeres, dijs dormientibus, vigilarent.* Etſi dij crederentur, quia dormiebant, ab hoſtibus conculcabantur, vbi autem vel anſer vigilauit, tota hoſtium poteſtas cedere fuit coacta.

§. XXI.

Oratio valentior armis.

ADdit aliud Chuſai pro parte Dauidis, aiens: *Forſitan nunc latitat in foueis, aut in vno, quo voluerit, loco*, &c. Et quid, quòd Dauid lateret illa nocte, ad hoc, quòd non debeat illum perſequi Achitophel? Hic ſolùm intendebat exercitum Dauidis fugare, & Dauidem relinquere ſolitarium, & deſolatum, vt facilè poſſet capi. Id quod etiam accideret, ſiue lateret in foueis, ſiue non lateret, fugato enim exercitu eius, etiam latens manet Dauid ſolitarius, & deſolatus, & perditioni proximus; quam vel in latibulis inueniret, vel prodiens à latibulis ſolitarius. Quid ergo voluit Chuſai explicare virtutis pro parte Dauidis, in eo quod in latibulis eſſet? Cùm latibula ſpectat Chuſai, latibula meminit, quæ notat nocturnis temporibus à Dauide quæſita orationis cauſa, quibus ille munitior erat quàm omnibus *Carthus.* aliis armis. Ait ibi Carthuſ. *Quod, vt creditur, ideo dixit Chuſai, quoniam Dauid, quando fuit cum alijs, temporibus nocturnis, in deſerto, aut rure conſueuit cauſa orationis, & compunctionis ſe abſentare ad tempus, atque in ſuis latibulis Deo vacare.* Conſueuerat Dauid nocturnis temporibus à ſociis abſcedere, vt orationi vacaret, quod tunc ab illo factum indubitatum erat. Et quis non magis caueat Dauidem orantem, quàm pugnan*Chrysost.* tem? De illo ſapienter dicebat D. Chryſoſt. orat. 1. de oratione habita tom. 6. *Admirabilis Dauid Goliadem illum, vt metuendum quemdam dæmonem irruentem, non armis, non gladijs, ſed precatione deiecit. Ita telum eſt acerrimum Regibus, in prælijs deprecatio, & nobis ad dæmonum impetum propulſandum.* Nota erat Dauidi oratio pro armis, pro gladiis, pro miſſilibus, ea deiecit gigantem, & de multis aliis triumphauit. Vtinam ad illam recurrerent Reges, nullum telum acrius inuenirent, ad hoſtes detriumphandos. De nobi*Iudith 10.* liſſima illa fœmina Iudith ait text. cap. 10. *Cùm ceſſaſſet clamare ad Dominum, ſurrexit de loco, in quo iacuerat proſtrata ad Dominum. Vocauit Abram*, &c. Primò orationi vacat, deinde famulam vocat, tunc ad Holophernis caſtra procedit, tandem ei caput aufert, & victrix remeat in propria. Vnde tanta vis in fœmina ad perdendos hoſtes? Ait text. *Iacuerat proſtrata ad Dominum*; ne miremur, quòd de oratione ad tantam exur*August.* gat victoriam. Ad hæc D. Auguſt. ſerm. 228. de tempore ait: *Cum palmifera caſtitate Iudith ad ciues felicitè feſtinat. Iam recipit attonita ciuitas tantæ victricis redditus triumphales, iam luctus conuertuntur in gaudium. Omnis erat in ciuitate victoria, in hoſtibus caſtris tremor erat, & fuga. Vbi enim aſſiduis pulſatur orationibus cœlum, potentia ſemper calcatur armorum. Ecce glorioſæ fœminæ caſtitatem ſeruauit oratio, & hoſtem ſeruare non potuit multitudo.* Sic oratio ſuperior armis, ſuperior exiſtit exercitibus.

§. XXII.

Siniſtrum initium vel fortiſſimorum corda infirmat.

TAndem illud metuendum proponitur à Chuſai Abſaloni, nimirum: *Cùm ceciderit vnus quilibet in principio, audiet, quicumque audierit, & dicet: Facta eſt plaga in populo, qui ſequebatur Abſalon. Et fortiſſimus quiſque, cuius cor eſt, quaſi leonis, pauore ſoluetur.* Prudenter aſſerit ſoluendos pauore fortiſſimos quoque, vbi audiant ruinam in principio factam. Siniſtrum enim initium nunquam non maximè afficit etiam validiſſimos. Cùm Iſraëlitæ aggreſſi eſſent expugnationem Hai, dicit textus Ioſue cap. 8. *Attenderunt ergo tria milla pugnatorum. Qui ſtatim terga vertentes percuſſi ſunt à viris vrbis Hai, & corruerunt ex eis triginta, & ſex homines*, &c. *Pertimuitque cor populi, & ad inſtar aquæ liquefactum eſt. Ioſue verò ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram*, &c. Ecce tibi, vbi in prima aggreſſione aduersùs Hai, triginta & ſex Iſraëlitæ ceciderunt, ſtatim omnium bellatorum cor elanguet, ipſe autem fortiſſimus Ioſue abiectis armis in lachrymas effunditur coram Deo. Vnde ex tam paucis perditis tantus languor venit in fortiſſimum Iſraëlitarum exercitum? Non equidem adeò parua ruina tantos viros premeret, niſi quia erat in primis illorum congreſſibus. Siniſtra enim initia nunquam non ominoſa ſunt, & potentia fortiſſimos quoſque premere. Iſraëlitarum glorias aduersùs gentes præſignans Balaam Numer. cap. 24. ait: *Orietur ſtella ex Iacob, & conſurget virga de Iſrael; & percutiet duces Moab, vaſtauitque omnes filios Seth. Et erit Idumæa poſſeſſio eius, hereditas Seir cedet inimicis ſuis; Iſrael verò fortiter aget. De Iacob erit, qui dominetur, & perdet reliquias ciuitatis. Cumque vidiſſet Amalech, aſſumens parabolam ait: Principium Gentium Amalech, cuius extrema perdentur.* Explicans, vt omnes Palæſtinorum gentes percutiendæ erant, & ſubiiciendæ Iſraëlitis, ſtatim oculos vertit ad Amalech, & ait: *Principium Gentium Amalech.* Et cur inter gentium ruinas meminit Amalech principium gentium? Quid, quòd Amalech ſit principium gentium, ad hoc quòd illæ gentium nationes debeant Iſraëlitis ſubiici? Rem inſinuat Chaldæus, legens ibi: *Principium bellorum gentium Iſraeli Amelech*, vt habes Exod. cap. 17. Amalech primus fuit, qui arma ſumpſit aduersùs Iſraël; in quo duello victus manſit ab Iſraëlitis. Nullo ergo meliùs confirmaret Balaam gentes aduerſo Marte pugnaturas contra Iſraëlem, quàm proponens bellum illud primum, quod inceperunt, & in quo periere Amalecitæ. De tam ſiniſtro enim principio, quàm non timeant gentes ruinam? Nunquam enim ſiniſtrum principium non ominoſum eſt. Quiſ-

quis

quis rem salutis aggreditur, caueat casum in principio, rarò enim vbi principium bonum non est, erit & bonus finis. Dicebat D. Leo epist. Decret. 87. cap. 1. *Principatus autem, quem aut seditio extorsit, aut ambitus occupauit, etiamsi moribus, atque actibus non offendit, ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo. Et difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio.* Pueris Hebræis in flammas fornacis proiectis pepercit ignis, dicente Daniele cap. 3. *Ambulabant in medio flammæ laudantes Deum.* Et cur cautum est, ne hi pueri in flammis perirent, in quas coniecti fuerant propter Deum, & virtutem? Malum erat vsque tunc pœnarum mortisve principium, nimirùm peccatum; nondum apparuerat bonus Iesus, qui initiaret fœlicem ad mortem viam. Et ideo cauit Deus in pueris suis, ne in mortem violentam irent, cuius nondum bonum erat principium. Id quod canebat olim Prudentius in Hymno S. Fructuosi, & sociorum Martyrum, dicens:

Leo. Dan. 3. Prudent.

Priscorum specimen trium putares,
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes stupuit tremens tyrannus.
Illis sed pia flamma tunc pepercit,
Nondum temporis passionis apto,
Nec mortis dedecus inchoante Christo.

Si passionum principium primum quæras, vnum inuenies peccatum Adami; ab illo enim & spinæ, & tribuli, & sudores, & labores, & morbi, & mortes profluxerunt. Ex tunc quidem ineptum, imò ominosum erat tempus patiendi, vtpote quod habebat tam nefarium principium. Pòst venit Christus, qui patiendi aliam viam ostendit, quam ipse inchoauit, vt de tanto principio vniuersi in passionibus haberent spem salutis.

2. *Regum* 17. Sed hoc mihi videtur rectum esse consilium. Congregetur ad te vniuersus Israël à Dan vsque Bersabeth, quasi arena maris innumerabilis, & tu eris in medio eorum. Et irruemus in eum in quocumque loco inuentus fuerit, & operiemus eum sicut cadere solet ros super terram: & non relinquemus de viris qui sunt cum illo, ne vnum quidem, *&c.*

§. XXIII.

Quo maior creaturarum multitudo te occupauerit, clarior apparebit perditio tua.

VT faceret Chusai Dauidis perditionem euidentiorem, petit in illum congregari multitudinem innumerabilem, ait enim: *Congregetur ad te vniuersus Israël, quasi arena maris innumerabilis.* Et quid tunc? *Operiemus eum, sicut cadere solet ros, &c. & non relinquemus, ne vnum quidem.* Et quis non opprimatur, & pereat sub tanta multitudine? Hoc tibi homo persuade, quòd multitudo creaturarum non congregatur in bonum, sed in malum tuum. Quo enim te maior creaturarum numerus occupat, eo clarior apparet perditio tua. Cùm Iesus transfiguratus esset coram tribus discipulis suis in summitate montis Thabor, & Petrus de ibi manendo tractaret, ait Matth. cap. 17. *Adhuc eo loquente ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de medio nubis, &c.* Vt inscienter loquentem Petrum corripiat Dominus, & suam ostendat gloriam, vnam opponit nubem lucidam, quæ discipulos obumbret. Verùm de vltimo Iesu aduentu in sæculi consummatione locutus ipse Matth. cap. 25. ait: *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa, & maiestate.* Ecce modò non vna nubes, sed multæ congregantur nubes, vt in illis se Dominus ostendat. Et quando in Thabor vna nubes suffecit lucida, quæ & Iesum ostenderet, & vocem patris in medio sui sustineret; cur in vltima Iesu ostensione non vna, sed plures congregantur nubes? In Thabor signa promebantur salutis; in illo vltimo aduentu, consummatio totius orbis, & huius temporis perditio ostenditur; & ideo plures congregantur nubes, quo enim maior creaturarum numerus nos inuadit, & mentem nostram occupat, certior perditio nostra ostenditur. Dicebat Origen. homil. 39. in Matth. *Et tunc quidem descendens lucida nubes adumbrauit eos, postea autem multa nubes portabant filium hominis venientem cum vehiculo digno gloria suæ. Et sicut in fictione hominis accepit Deus limum de terra, & finxit hominem; sic vt appareat gloria Christi, accepit Deus de cælo, & de cælesti corpore, & corporauit primum quidem in nubem lucidam, in consummatione autem in nubes lucidas.* Expende illud, *in consummatione autem in nubes lucidas.* Vbi enim consummatio, & perditio orbis ostendenda erat, multæ lucidæ nubes conglomerantur, de multitudine enim creaturarum humanos rapientium oculos, clarior humana perditio ostenditur.

Matth. 17. Matth. 25. Orig.

§. XXIV.

Tyrannos animos magis permulcet, quo maior fuerit profusio sanguinis.

AStutè illud proponebat Chusai, vt Absalonem traheret, nimirum: *Et non relinquemus de viris, qui cum eo sunt, ne vnum quidem.* Mitiùs in Dauidis socios locutus fuerat Achitophel suprà, aiens: *Cùmque fugerit omnis populus, qui cum eo est, percutiam Regem desolatum. Et reducam vniuersum populum, &c. vnum enim virum tu quæris, & omnis populus erit in pace.* Sic prudens homo consulebat, vt vnus Dauid quæreretur ad mortem, cæteri autem, qui cum eo erant, solùm ab eius latere fugarentur, vt post eius occisionem ad Absalonem possint reuocari. Verùm Chusai in specie videbatur consulere, vt non solus Dauid, sed & omnes, qui cum eo erant, percuterentur, vt nec vnus eorum euaderet. Et quando Achitophel adeò mitis, & humanus erat in Dauidis socios; cur Chusai sic in omnes descæuit, vt omnes perimen-

dos proponat? Aſtutus! Chuſai illud proponit, quo magis credebat alliciendum eſſe tyrannum. Cuius animus vt ignoſcendi neſcius, ſic maiori ſanguinis profuſione rapitur. Dicebat Egeſipp. lib. 1. cap. 23. de Philippionis affectu in Antigonum: *Vſu, & conſuetudine amoris igniculus obrepſit adoleſcenti ignoſcendo profectò, ſi ſcirent ignoſcere tyranni.* Cauit ergo Chuſai à verbis miſerendi, & ignoſcendi; & illa verba vſurpauit, quæ nullam miſerationem continerent, ſed ignem, mortemque in omnes ſpirarent. Quibus magis permulcebatur tyranni animus. Qui enim tyrannus in vnius nece conſtitit, & non magis omnium internecione delectatur? Vnus pro mille exemplum affert Aman ille, de quo irato in Mardochæum ait textus Eſther cap. 3. *Quod cùm audiſſet Aman, & experimento probaſſet, quòd Mardochæus non flecteret ſibi genu, nec ſe adoraret, iratus eſt valde, & pro nihilo duxit in vnum Mardochæum mittere manus ſuas. Audierat enim, quòd erat gentis Iudææ; magiſque voluit omnem Iudæorum, qui erant in regno Aſſueri, perdere nationem.* Sic tyranni pro nihilo ducunt vnum perdere, magis amant perdere vniuerſos, vt de omnium perditione ipſi ſoli regnent. Ioan. cap. 17. Apocal. aiebat: *Vidi mulierem ſedentem ſuper beſtiam coccineam, plenam nominibus blaſphemiæ, habentem capita ſeptem, & cornua decem. Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, & inaurata auro, &c.* Quid purpura, & coccum protendebant in hac muliere niſi ſanguinarios animos tyrannorum terræ? Ait ibi Rupert. lib. 10. in Apocal. *Purpura regius eſt amictus, cunctamque regnorum, ſiue Regum huius mundi aulicam poteſtatem, ſiue ſuperbiam deſignat. Quis porrò neſciat, quòd regiam poteſtatem penè ſemper comitata ſit homicidalis crudelitas? Pleni ſunt libri, imò ſatiata iam ſunt theatra orbis terrarum Regum tragœdijs, qui ob cupiditatem regnandi non ſolùm in exteros arma tulerunt, verùm etiam in cognatos, vel fratres, aut etiam parentes, ne participes, aut æmulos regni paterentur, ferrum crudele tranſegerunt. Rectè ergo cum purpura ſociatur coccinum, dicendo: Et mulier erat circumdata purpura, & coccino, quia profectò purpuram regnorum ſemper comitata eſt ignea crudelitas homicidiorum.* Sic ibi mundiales tyrannos deſcribit, vt ſitiant humanum cruorem, vt regnent ipſi de omnium perditione.

Egeſipp. | Eſther 3. | Apoc. 17. | Rupert.

§. XXIV.

Mundiali principi maximè cordi eſt, quòd ſolus in honoribus ſit.

ET illud propoſuit Chuſai, quòd eſſet Abſaloni gratiſſimum, nempe: *Congregetur ad te vniuerſus Iſrael à Dan vſque ad Berſabee, quaſi arena maris innumerabilis, & tu eris in medio eorum.* Non Achitophel, non alius quiſpiam, ſed tu ipſe eris in medio, quaſi vnicus, & ſingularis dux, qui nullius alterius ope indigeat. Ait Abul. ibi quæſt. 8. *Et tu eris in medio eorum, ſcilicet in medio exercitus, & illud erat contra Achitophel, qui dixerat: Eligam mihi duodecim millia virorum, & conſurgens perſequar Dauid. Chuſai autem dicebat, quòd eſſet dux belli Abſalon, & non Achitophel.* Itaque Chuſai hoc proponebat, vt vnus Abſalon ſibi & exercitus principatum præriperet, ſoluſque eſſet in honore illo; quod non poterat non eſſe Abſaloni gratiſſimum. Maximè enim cordi eſt mundiali principi, quòd ſolus in honoribus ſit. Nota eſt hiſtoria Ioiadæ vt occiſa Athalia puerulum Ioas in regno poſuerit, cuius nutu omnia regni gubernabantur. Quid tunc? Ait textus 2. Paral. 24. *Poſtquam autem obijt Ioiada, ingreſſi ſunt principes Iuda, & adorauerunt Regem, qui delinitus obſequijs eorum, acquieuit eis.* Et quæ hæc adoratio tam noua, & tam grata Regi, quæ illum ſic ad acquieſcendum ſuis traxit? Nonne & ante hoc principes Iuda Regem adorabant? Cur ergo Rex antea non deliniebatur adoratione obſequioſa, & nunc totus delinitur obſequiis? Equidem antea principes Iuda Regem adorabant, ſed non adorabant vt ſolum, vt qui haberet Ioiadam, cuius vtebatur opera in regno adminiſtrando. Nunc autem mortuo Ioiada ſic adorant Regem, quaſi ipſe ſit ſolus, & vnicus, nullius indigens ope in regni adminiſtratione. Hæc autem adoratio illi adeò fuit grata, vt propter illam nihil ſuis adoratoribus denegaret. Ait Caietan. ibi: *Adorauerunt Regem, non quòd prius non adoraſſent eum, ſed quia prius adorabant eum non ſolum, ſed cum Ioiada Pontifice tanquam patre Regis. Mortuo autem Ioiada adorauerant Regem ſolum, quod non audebant facere viuente Ioiada. Erat enim Rex viuente Ioiada, tanquam ſub tutore, & illo mortuo venerari cœperunt Regem tanquam liberum à tutore. Qui delinitus obſequijs eorum acquieuit eis: vt videlicet ſola Regis authoritas agnoſceretur.* Sic Rex deliniebatur obſequiis illis, quibus iam ſolus in honore, & regimine regni publicabatur. Hoc enim maximè cordi eſt mundialibus principibus. Hinc Iacob Geneſ. 49. regnum filij ſui Iudæ odoratus ait: *Catulus leonis Iuda: ad prædam fili mi aſcendiſti.* Cur leonem vocat Regem futurum? De leone ait D. Baſil. homil. 9. in Exaëmer. *Leo eſt expers ſocietatis. Nam velut tyrannus quidam beſtiarum, vitio ſuperbiæ naturalis elatus plurimorum pares honores, congreſſioneſque non admittit.* Non aliter principes mundiales fugiunt in honoribus ſocietates.

Abul. | 2. Paral. 24. | Caiet. | Geneſ. 49.

2. *Regum* 17. Dixit Abſalon, & omnes viri Iſraël: Melius eſt conſilium Chuſai Arachitæ conſilio Achitophel: Domini autem nutu diſſipatum eſt conſilium Achitophel vtile, vt induceret Dominus ſuper Abſalon malum. Et ait Chuſai Sadoch, & Abiathar Sacerdotibus: Hoc, & hoc modo conſilium dedit Achitophel Abſalon, & ſenioribus Iſraël, & ego tale dedi conſilium. Nunc ergo mittite citò, *&c.*

§. XXV.

Validissima quæque disparent ad Dei nutum.

ACHitophel ille cantatissimus in Israële consiliarius dederat vtile consilium Absaloni, sed & Chusai in Absalonis aula nouitius contrarium consilium dedit. Et hoc probatum omnibus est, illud ab omnibus reiectum. Et cur non magis præualuit Achitophel? Ait text. *Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel vtile*, &c. Nulli fide sapientiæ, nulli fide prudentiæ, nulli potentiæ, nulli virtuti, vbi enim Deus iusserit, validissima quæque disparent, & vertuntur in fumum. Dum Ioroboam Rex decem tribuum Israël sacrificaret idolis, reprehensus est à viro Dei, contra quem iratus Rex voluit illum
3.Reg.13. apprehendere. Ait enim 3.Reg.13. *Extendit manum suam de altari Rex, dicens: Apprehendite eum. Et exaruit manus eius*, &c. Ecce manus Regis extenditur contra virum Dei, & cum manu Regis tota regia potestas, vt autem Dei immunis manet, arescentibus, & euanescentibus illis. Vnde hoc? Deus iussit, vbi autem Dei iussio instat, sic disparent etiam validissima. Ait D.Chrysost. homil. in Psalm. 141. habita tom.6.
Chrysost. *Extendit manum suam, & è vestigio exaruit. Vbi diadema? Vbi vestes purpureæ? Vbi lorica? Vbi clypei? Vbi exercitus? Vbi lanceæ? Iussit Deus, & omnia illa perierunt.* Nihili æstimes validissima omnia, vbi Dei iussio contrariatur illis, funditus enim disperibunt. Mirabar totam illam radiorum aciem in Sole positam; quot ibi radij, tot spicula, tot tela ignea. Verùm de illis ait Ecclesiasti-
Eccli.17. cus cap.17. *Quid lucidius sole? Et hic deficiet.* Et quis potest facere, quòd tot radiorum spicula cassa sint? Quòd tot lumina euanescant? Quòd tot ignes vertantur in fumum? Vnus Dei nutus.
Chrysost. Ait D.Chrysost. homil.6. in Genes. *Ne te decipiat Solis spectaculum. Nam si voluerit conditor imperare, quasi nusquam fuerit, ita disparebit.* Vnus est Dei nutus, qui omnia in prosperum ducit; hic si obsistat, si renitantur, nihil est, quod præualere possit, sed omnia euanescunt, & abeunt in nihilum.

§. XXVI.

In dignitatibus, quæ à Deo non veniunt, nihil vtile præualet.

AVdio in aula Absalonis reiectum esse consilium Achitophel, dicente textu: *Dixit Absalon, & omnes viri Israël: Melius est consilium Chusai consilio Achitophel: Domini autem nutu dissipatum est consilium Achitophel vtile.* Quod vtile asseritur consilium, reiectum est, & dissipatum in aula Absalonis; nec miror, nunquam enim in dignitatibus, quæ à Deo non veniunt, præualent vtilia. Traducebat quondam mundialia regna Dominus in Christo suo, de
Matth.27. quo ait Matth.27. *Exuentes eum chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius.* Sic in spinis, & arundine traducebat Dominus & coronas, & sceptra mundi, quæ non dat Dominus, sed mereatur ambitio. Et quid in arundine? Rem explicat D.Laurent. Iustinian. de triumphali Christi agone cap.14. *Merito terrena dignitas arundini comparatur, quæ exterius viret, & tamen infructuosa, intusque inanis, & vacua. Quis in aspectu primo potentum sæculi non appeteret fastum? Quidquid in ipso est, arridere, atque virescere creditur. Accede autem propius, diligenter considera, quantis intus agitetur curis, quale etiam foris proferat germen, vtique inutile, & cito periturum.* Nihil vtile, nihil fructuosum in mundialibus potestatibus inuenies vnquam. Solum ibi præualent infructuosa, euanida, & inutilia. Psalm.36. dicebat: *Vidi impium superexaltatum, & eleuatum sicut cedros Libani.* Tota exaltatio impij cedrorum exaltationi comparatur. Et cur cedris comparatur exaltatio impij? Ait suprà D. Laurent. Iustinian. *Infœcundi prorsus sunt, qui dominantur, & vacui tanquam arundines, infœcundi alijs, sibi ipsis autem vacui.* Vt cedri infructuosæ sunt, vt vacua est arundo; sic qui ambitione ad potestates, & dignitates feruntur, nihil fructus, nihil vtilitatis habent, sed planè in se vacui, & euanidi sunt intrinsecus. Ideo dicebat Dominus ad Apostolos suos Ioan.15. *Ego elegi vos de mundo, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis.* Sapienter enim vt fructiferos ostenderet, præmisit illud: *Ego elegi vos, & posui vos*; non ambitio, non respectus temporalis, sed Deus in dignitate constituit illos, qui debent esse fructiferi. Ait Diuus Laurent. Iustinian. lib. de instit. Prælatorum cap.2. *Sic patres cæteri, qui Deo placuerunt, non ex ambitione, sed ex vocatione diuina ad ecclesiasticas dignitates, & ad animarum assumpti sunt regimen, prout Apostolis Dominus dicit: Ego elegi vos, & posui vos, vt eatis, & fructum afferatis. Hinc est, quòd tantam animarum messem ad aream congregauerunt Ecclesiæ, tantum populum adduxerunt ad fidem.* Vbi ambitio, aut respectus temporalis non interuenit in adipiscenda dignitate, ibi fructus est, & vtilitas plurima. Quæ prorsus absunt ab ambientium dignitatibus.

Laur.Iust.
Psal.36.
Laur.Iust.
Ioan.15.
Laur.Iust.

§. XXVII.

Religio bonum regni auspicium.

CVm Sacerdotibus loquitur Chusai de monendo Dauide, dicente textu: *Et ait Chusai Sadoc, & Abiathar Sacerdotibus*, &c. Sapienter non per alios, sed per Sacerdotes monet Dauidem, de consilio Achitophelis, vt sibi consulat. Nunquam enim religio non auspicata Regibus esse solet. Samuel vbi vnxit Saulem 1. Regum 10. illi dixit: *Hoc tibi signum, quia vnxit te* 1.Reg.10.
Deus in principem, &c. *Cùm abieris hodie à me, & vltra transieris, & veneris ad quercum Thabor, inuenient te ibi tres viri ascendentes ad Deum in Bethel*, &c. Quæ verba sic elucidat Iosephus lib.6. Ant. cap.5. *Hæc ita fore hoc argumento cognoscere poteris. In hoc itinere offendes tres homines religionis ergò tendentes ad Bethel.* In signum venientis regni à Deo tres offeruntur Sauli homines religionis ergò tendentes ad domum Domini; ex nullo enim melius regni auspicium sumi debebat, quàm ex conspectu hominum religiosorum. Vtinam hæc vniuersi principes

oculos

1. Reg. 17.

Chrysost.

oculos coniiciant, vt norint non aliunde, sed ex religione principatus sui sumendum auspicium. Dabantur quondam Dauidi arma Saülis, quibus aduersùs Philisthæum exiret; verùm David. 1. Regum cap. 17. ait: *Non possum sic incedere, quia non vsum habeo. Et deposuit ea.* Cur pugnaturus deponis arma? Cur non magis amas armis muniri, vt armatum interficias? Ait apud Diu. Chrysost. homil. de Imperio, & potestate habita tom. 6. *Dauid verò ait; non est ista superbia, sed fides. Non lorica, sed religione me armo.* Abiecit arma Dauid, & assumpsit religionem, quo regnum Israël eremit à periculis. Est enim religio auspicata Principibus. Huc trahenda sunt dicta tom. 3. de Christo figurat. lib. 6. cap. 10. §. 10. & lib. 7. cap. 2. §. 28. & cap. 5. §. 3. & cap. 8. §. 1. & sæpe aliàs in aliis tomis.

2. *Regum* 17. Ionatha autem, & Achimaas stabant iuxta fontem Rogel: abiit ancilla, & nuntiauit eis; & illi profecti sunt, vt referrent ad Regem Dauid nuntium, non enim poterant videri, aut introire ciuitatem. Vidit autem eos, quidam puer, & indicauit Absalon, illi verò concito gradu ingressi sunt domum cuiusdem viri in Bahurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum: tulit autem mulier, & expandit velamen, *&c.*

§. XXVIII.

Vnius diuinæ potentiæ est, maxima quæque per fœminam perficere.

Job 4.

Brun.

PErditionis Absalonis, & salutis Dauidis negotium totum ancillæ committitur, dicente textu: *Abiit ancilla, & nuntiauit eis*, &c. Et cur tantum negotium committitur ancillæ? Quando in fœmina secretum? Quando non in fœmina proditio? Et quidem ait textus: *Vidit eos quidam puer, & indicauit Absalon*, &c. Vir indicat rem Absaloni, & ancilla abscondet? Vnde hoc sapientes homines poterant præsumere? Planè in eo non hominum prudentia, sed Dei potestas innuitur, quæ sola per infirmam mulieris vasculum maxima quæque solet perficere. Post descriptam immanissimam Behemothi beluam Iobi cap. 4. dicit Dominus: *Nunquid illudes ei tanquam aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Crede mihi, nullus virorum potest facere, vt tantum monstrum in manibus ancillulæ appareat ligatum, id enim solius est diuinæ potestatis. Circa ea ait D. Bruno sermon. 1. in Natiu. Mariæ: *Nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis? Non tu, quasi dicat, ancillis tuis eum ligabis, quem nec ipsi viri fortes ligare potuerunt. Ego tamen per vnam ancillam meam eum ligabo, & fortitudine priuabo. Hæc est illa nobilis ancilla beatissima virgo Maria, quæ ait de se: Respexit humilitatem ancillæ suæ.* Vbi in fœminæ manibus, in Mariæ ancillæ Dei manibus apparuit tantum monstrum ligatum, non id opus creaturæ fuit, sed diuinum. Ipse potentissimus Deus tale potuit opus per mulierem perficere. Hinc Genes. 3. aiebat Dominus mulierem designans: *Ipsa conteret caput tuum*, apud D. Hieronym. legitur ex Hebræo: *Ipse conteret caput tuum.* apud D. Leonem autem: *Ipsum conteret caput tuum.* Et quando mulieri dicebatur, quòd ipsa serpentis caput erat confractura; quid sibi vult, quòd in eisdem verbis legatur, non *ipsa*, sed *ipse*? Vbi tantum opus à muliere cernitur perfici, apertè demonstratur, non eius opus esse, sed omnipotentis Dei operantis supra omnem naturam. Id quod fatetur Draco ipse contritus apud Chrysippum Hieros. homil. de Deipara, dicens: *Mulier mecum effecit, vt in genus humanum tyrannidem occuparem, & mulier me è tyrãnide deturbauit. Antiqua Eua me erexit in altum, & noua deiecit*, &c. *Quamobrem meritò immutata sunt res meæ ab eo, qui immutat naturam; & per quam captiuitati subiiciebam, in captiuitatem redactus sum: per quam vincebam, succubui.* Expende illa, *ab eo, qui immutat naturam*; non potuit non agnoscere manum Dei operantis supra naturam, eo ipso quòd ad tantum hominis bonum, & dæmonis perditionem vidit eligi fœminam.

Genes. 3.

Chrysip.

§. XXIX.

Ab vndis Baptismi fœlix auspicium humanæ vitæ.

Tertull.

Zeno.

AVspicatum locum quærentes Ionatha, & Achimaas, *stabant iuxta fontem Rogel*, nec mirum, in fonte enim Baptismi Christiani est totum humanæ vitæ auspicium. Quò spectans Tertullian. lib. de Baptism. sic incipit: *Fœlix sacramentum aquæ nostræ.* Quotquot enim fœlicitates nascentis hominis quæruntur ex cælestibus signis, sapientiùs quæres ex aquis sacri Baptismatis. Hunc attende fontem, & nihil non fœlix præsagies homini inde renaturo. Ibi tota fœlicis ortus genesis inuenitur. De quo non negabo pulchra à D. Zenone dicta lib. 3. serm. 32. ad Neophitos post susceptum Baptismum. Ait enim: *Fortassis requiratis à nobis, qua genitura, quove signo tam diuersos, tam plures, tam dispares vna vno partu vestra vos peperit mater fons Baptismi. Sicut paruulis mortem geram, sacraque horoscopi pandam tota breuitate secreta. Igitur fratres, Genesis talis est vestra. Primus, vos, qui in se credentem reprobat nullum, non Aries, sed Agnus excepit, qui vestram nuditatem velleris sui niueo candore vestiuit. Idem non tumidus ceruice, non minax cornu Taurus, sed optimus, dulcis, blandus vos admonet vitulus, vt nulla vlla in opere captantes auguria, eius sine malitia succedentes iugo, terramque vestræ carnis domando, lætam diuinorum seminum messem cælestibus horreis inferatis. Et admonet prosequentibus Geminis, id est, duobus testamentis, vt principaliter idololatriam, impudicitiam, auaritiamque fugiatis, quæ est incurabilis cancer. Leo autem noster, sicut Genesis protestatur, leonis est catulus, cuius ista pia sacramenta*

menta celebramus, qui ad hoc recubans obdormiuit, vt vinceret mortem; ad hoc euigilauit, vt beata resurrectionis sua in nos munus immortalitatis conferret. Quem sequitur Virgo prænuntians libram, vt nosceremus Dei per filium, qui processit ex virgine, æquitatem iustitiamque terris illatam, quam qui constanter tenuerit, non dicam Scorpionem, sed omnes omnino serpentes illæsa planta calcabit. Sed neque ipsum diabolum, qui verus est sagittarius, formidabit vnquam. Is enim infœlicibus nonnunquam immittit Capricornum vultu deformem, quo alios amentes, alios furiosos, alios homicidas, alios adulteros, alios auaritia efficit cæcos. Sed has omnes noxas salutari profluens amne noster Aquarius delere consueuit. Quem necessario, vna duo sequuntur pisces in signo, id est, duo ex Iudæis, & gentibus populi, baptismatis aqua viuentes, in vnum populum Christi vno signo signati. Sic ibi tota hominum Genesis, quæ de stellis, cœlestibusque signis quæritur ab hominibus, à Diuo Zenone ponitur in baptismi aquis.

§. XXX.

Quæ vni aliquando Deus dedit, eadem alijs similibus solet præstare.

PRofecti à fonte Rogel Dauidis nuncij vbi persecutores timuerunt, in puteo sese abdunt. Dicit enim: *Illi verò concito gradu ingressi sunt domum cuiusdam viri in Bathurim, qui habebat puteum in vestibulo suo, & descenderunt in eum.* A fonte profecti in puteum descendunt, vt ibi absconditi persecutores euadant. Et cur magis eligunt & fontes, & puteum, vt ibi absconditi à persecutoribus liberentur? Nouerant quondam Israëlitas à persequentibus Ægyptiis descendentes in mare liberatos. Et sic ipsi Israëlitæ veri ad aquas descendere amant, inibi à Deo eamdem liberationem spectantes, vt qui soleat, quæ alicui dedit, eadem similibus præstare. Quò spectans Abacuc cap. 3. dum liberationem per Iesum factam vltimis temporibus memorat, ait: *Viam fecisti in mari equis tuis.* quæ verba tam videntur notare liberationem in Moyse, & liberationem in Iesu factam, in vtroque enim facta est liberatio per aquam, illic per aquam maris, hic per Baptismi aquas. Et cur in liberatione per Iesum necessum fuit meminisse eam, quæ fuerat per Moysem facta? Ex quo Israëlitæ descendentes in mare à persequentibus Ægyptiis liberati sunt, iam Deus meditabatur, vt veri Israëlitæ, nimirum populi Christiani, similiter in aquas descendentes erant à suis persecutoribus liberandi. Quæ namque Deus vni dedit, nescit aliis similibus negare. Matthæi cap. 26. ait: *Cœnantibus autem eis accepit Iesus panem; & benedixit, ac fregit, deditque discipulis suis,* &c. Cœnauerunt discipuli, sed summus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech Iesus meus protulit panem, & vinum, & illis porrexit propriis suis manibus. Et cur viuificum panem, & vinum maluit illis porrigere? Vbi illos vidit in sacrificando agno simillimos Abrahæ, non distulit illis offerre, quòd olim in Melchisedecho, Abrahæ obtulerat. Ait D. Cyprian. orat. de cœna Dom. *Cœna itaque disposita inter sacramentales epulas obuiarunt sibi instituta antiqua, & noua, & consumpto agno, quem antiqua traditio proponebat, inconsumptibilem cibum magister apponit discipulis. Significata olim à tempore Melchisedech prodeunt sacramenta, & filijs Abrahæ facientibus opera eius summus Sacerdos panem profert, & vinum.* Vt illi Abrahæ opera faciebant, sic eis, quod factum cum Abrahamo fuerat, præstatur à Sacerdote summo Iesu: quasi nesciat Deus negare similibus, quod dedit alicui. Dicebat Iesus ad persecutores suos. Ioan. cap. 18. *Sinite hos abire, vt impleretur sermo, quem dixit: quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam.* Sicne iubebat persecutoribus, ne viam Apostolorum impedirent. Quæ cura solùm pro tunc data fuit Apostolis? Absit, imò & modò etiam datur similibus. Vt dicat D. Cyrill. Alex. lib. 11. in Ioan. c. 34. *Iussit autem discipulos abire, vt impleretur, inquit, sermo, quem dixit: quia quos dedisti mihi, non perdidi ex eis quemquam, quod etiam de posterioribus intelligitur. Nam quod in paucis factum est, quomodo in pluribus negligetur? Et qui tam paucorum in tali tempore curam habuit, quomodo innumerabiles fideles non proteget? Putandum igitur est imaginem omnium illos tenuisse.* Sic Deus solet præstare pluribus similibus, quod aliquando dedit vnius virtuti. Vt meritò in re simili ab eo spectare possis, quod noueris datum alicui.

§. XXXI.

Maria cibum protulit, quo nos à morte protegeret.

DEscenderunt illi in puteum, ibi absconDendi, & os putei opertum est; dicit enim: *Tulit autem mulier, & expandit velamen super os putei, quasi siccans ptisanas.* In Glossæ margine explicatiùs legitur, *expandit super illud frumenta contusa.* Vt absconditi viuerent, vt ab eis mortis arceret periculum mulier sapiens operuit latibulum velamine in quo erant frumenti grana contusa. Ne quis iam dubitet quantum debeat sapientissimæ illi mulieri Mariæ; hæc enim frumentum illud nobis protulit, sub cuius pastu sæpe ab insequente morte euadimus liberi. Vbi Paradisi frugiferas arbores commemorat textus Genes. 2. ait: *Lignum etiam vitæ in medio paradisi.* Multæ ibi arbores fructiferæ, sed inter omnes medium erat lignum, media arbor erat, cuius fructus mortem arcebat, ne humanum genus contingeret. Rem transfert D. Amedæus ad mysticum Ecclesiæ paradisum, in quo quot iusti, tot arbores & floribus decoræ, & fructibus diuites. Sed inter omnes Maria lignum vitæ, arbor adeò fœcunda, quæ sola proferat fructum illum, qui à nobis mortem arcet. Ait enim homil. 1. de fructibus, & floribus Mariæ. *Inter hos, & horum media consurgit arbor Maria, quam diximus salutifera generans cibum vitæ, & manna cæleste. Manna habens omne delectamentum, & omnem suauitatem, ad quod, si primus Adam attingeret, mortem non gustaret in æternum. Hunc panem se esse perhibet filius hominis in Euangelio, dicens: Ego sum panis viuus,* &c. Proh humani generis fœlicitatem! Habes homo arborem, habes mulierem, habes Mariam, quæ tibi generat, & apponit cibum vitæ, manna cœleste, panem illum

Habacuc 3.

Matth. 26.

Cyprian.

Ioan. 18.

Cyrill. Alex.

Gen. 2.

Amedæus.

illum ſuauiſſimum, qui inſequenti morti nos eripit. Quàm miſer eris, ſi ab hoc te alienas cibo. Iſai. 33. Iſaias cap. 33. *Angeli pacis amarè flebunt.* Flentes Angelos nobis proponit, quibus ſcio innatam eſſe lætitiam. Et quando gaudiorum, lætitiarumve cauſis Angeli immerſi ſunt, quis eos poteſt trahere in lachrymas, trahere in luctum? Homo ille, qui ſe à viuifico cibo alienat, quem dedit nobis Maria, adeò miſer eſt, vt vel Angelos ad fletum Machar. adducat. Ait D. Machar. homil. 2. *Quemadmodum in infirmis, ſi corpus vltra cibum ſumere nequeat, deſperant de ipſis, ac deflent omnes amici veri, cognati, atque dilecti: ita luget Deus, & Angeli ſancti animas illas, quæ non veſcuntur cœleſti, ſpiritualique cibo.* Magna miſeria eſt, & digna Angelorum lachrymis, quòd homo ſe arceat à pane illo, ſine quo deplorata eſt humana vita.

§. XXXII.

Virentia carnis in nobis deſiccanda ſunt priùs, vt inde pergamus in vitam.

ABſconditos in puteo mulier operit velamine, in quo erant ptiſanæ ſiccandæ, dicente textu: *Expandit velamen ſuper os putei, quaſi ſiccans ptiſanas.* Sunt ptiſanæ frumenti grana contuſa, quæ radiis Solis ſiccantur, vt ex illis cibi fiant. Itaque abſconditis illis apponitur velamen habens ptiſanas ſiccandas, vt noſcant, quàm debeant ipſi in primis in ſe deſiccare carnis virentia, ſi ament progredi in veram ſalutem. Luc. 24. apparens Ieſus diſcipulis ſuis poſt reſurrectionem Luc. 24. petit ab eis cibum: *At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis. Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.* Ecce tibi in dominica menſa poſt reſurrectionem apponitur aſſus piſcis, & fauum mellis. Sed in primis ponitur aſſus piſcis. Et cur in primis aſſus piſcis? Vt piſcis aſſus totus igne deſiccatus eſt, ſic monet comedentes, vt in ſe virentia quæque carnis deſiccent in primis, ſi amant in reſurrectionem vitæ Rupert. tranſire. Ait Rupert. lib. 4. in Cant. *Comedit coram eis non priùs fauum mellis, & deinde partem piſcis aſſi, ſed priùs partem piſcis aſſi, & deinde fauum mellis, & ſumens reliquias dedit eis. Hoc ſigno edocens, quòd & ipſe exemplo Ieſu priùs paſſionibus, atque preſſuris deſiccandi, ac deinde fauo conſurgendi cum Ieſu forent ſatiandi.* Priùs ſiccitas luxuriantium paſſionum introducenda eſt, vt poſtmodum ad vitam eatur. Huc ſpectabat Pſal. 44. illud Pſalm. 44. *Myrrha, & gutta, & caſſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis.* Myrrha in primis ponitur, vt quæ ad exſiccandas, & mortificandas carnis viriditates maximè conducat, ex quo procedet homo ad conſequendas cæteras virtutes, quæ illi afferant vitam. Ait Guerricus Guerric. ſerm. 1. in Annuntiatione Mar. *Myrrha,* inquit, *& gutta, & caſſia à veſtimentis tuis, à domibus eburneis. Inhabitemus quidem domos luteas, ſed quæ materiæ qualitate ſunt luteæ, continentiæ virtute fiunt eburneæ, ex quibus ſi myrrha prima ſpirare cœperit per mortificationem voluptatum, conſequenter & aliæ ſpecies aromaticæ, quæ multiformem virtutum gratiam ſpirabunt.* Huc attende homo, etſi amas in vitales virtutes proficere, age in primis, vt exſiccentur in te, & mortificentur carnales appetitus.

§. XXXIII.

Sub Maria fames nulla.

ABſconditi ergo à fœmina proteguntur velamine frumenti pleno, vt innuit illa litera, dicens: *Expandit ſuper illud frumenta contuſa.* Vt inde pateat, quàm nequeant fameſcere, qui ſub vmbris Mariæ proteguntur, apud quam nulla fames eſt, ſed maxima cœleſtium ciborum abundantia. Iſaiæ cap. 65. dicebat Dominus: *Ecce* Iſai. 65. *ſerui mei comedent, & vos eſurietis.* Sed Domine mi, vnde ſerui tui comedent? Vnde habebunt tot ſerui tui panes? Memini te ſolicitum de quærendis panibus pro tuorum ſacietate Ioan. 6. vbi dicebas: *Vnde emamus panes, vt manducent hi?* Vnde ergo habebunt tot ſerui tui panes? Abrahamus volens tres peregrinos cibare Geneſ. 18. dicebat Saræ ſponſæ ſuæ: *Commiſce tria ſata fari-* Geneſ. 18. *næ,* &c. An tu Domine habes ſponſam cui committas, vt paret panes ſeruis tuis? Equidem & Deus habet Mariam, cuius eſt fameſcentibus occurrere, eoſque cœleſtibus implere cibis. Vt de illa dicat Richard. à ſancto Laurentio lib. 2. particula 2. *Sicut arbor fœcunda neſciens ſterilis* Richard. *permanere, vniuerſis & ſingulis ramis ſuis, & frondibus, poſſidentibus ſe reddit fructum; ſic Maria toti mundo, & maximè ſeruis, & ſpecialibus ſuis, vniuerſis, & ſingulis membris ſuis tulit, & reddidit fructum vitæ. Et per gratiarum fluenta, quæ iugiter haurit de fontibus Saluatoris, & amicis ſuis refundere nunquam ceſſat; referunt & ipſi fructum, cuius fructu deſiderium ipſorum ſatiabitur in æternum. Et propter hoc videtur ipſa quaſi comminari cum filio Iſaiæ c. 65. his, qui ſibi ſeruire negligunt in præſenti: Ecce ſerui mei comedunt, & vos eſurietis,* &c. Habent hoc Mariæ ſerui, quòd abundent cibis vitæ, quòd famem neſciant, ſed ſemper cœleſtibus epulis aſſideant. Adeóque diligens eſt Maria in ſatiandis ſeruis ſuis, vt pro dando pane ſuperſubſtantiali, qui nos à fame æterna liberet, nec parcat proprio filio. Nota eſt contentio duarum fœminarum apud Regem Iſraël, de qua ait 4. Reg. 6. *Quæ reſpon-* 4. Reg. 6. *dit: Mulier iſta dixit mihi: Da filium tuum, vt comedamus eum hodie, & filium meum comedemus cras. Coximus ergo filium meum, & comedimus.* Conuenerat inter duas fœminas, quòd comederent filios, ne ipſæ fame perirent. Quarum altera diligentiſſimè ſtatim obtulit comedendum ſuum filium. Quis hoc de matre crederet? Id tamen factum ſanctiſſimè à Maria perfectum video, quæ vt ſuorum famem expelleret, comedendum obtulit proprium filium. De quo ait Richard. à ſancto Laurent. lib. 4. de laud. Mariæ: *Ipſum natum noluit ſibi quaſi proprium retinere,* Richard. *ſed quem ſciebat natum pro ſalute mundi communiter pannis inuolutum, velut panem in mappa, reclinauit in præſepio, quaſi diceret boui, & aſino: Ecce pabulum veſtrum, fœnum ſcilicet carnis filij mei. Vnde & deſignatur per illam mulierem, quæ dedit filium ad comedendum,* 4. Regum 6.

Ecce habemus in Maria matrem familias adeò piam in ſeruos, vt pro illis ſatiandis non parcat filio.

* + *

§. XXXIV.

Fœlix, qui extra Deum in nullo immoratur siue bono, siue malo.

NVllum verbum magis auspicatum hominibus inuenit fœmina pro liberandis absconditis viris, quàm illud quod dixit. Ait enim textus: *Cumque venissent serui Absalon in domum ad mulierem, dixerunt: Vbi est Achimaas, & Ionatha? Et respondit eis mulier: Transierunt festinanter, gustata paululum aquâ.* Non sedentes, aut decumbentes biberunt, sed festinanter, & transeunter dicuntur gustasse, seu prælibasse aquam. Et quid homini salutarius? Crede mihi homo, ille saluti est, ille illudit aduersarios, & in vitam abit, qui extra Deum nullibi scit immorari, sed in omnibus se transitoriè gerit. Fortunatissimas proponens naues
Psal. 102. Psal. 102. aiebat: *Illic naues pertransibunt.* Proh fælices naues, quæ dum huius mundi mare tranant, in nullo morantur, nihil non transeunter, festinanterque sumunt.
Basil. Vt dicat D. Basil. in cap. 2. Isaiæ: *Quæ mare permeant naues, non item moram trahunt in eo, neque immerguntur vndarum æstu, vtique commendabiles sunt; & qui in carne quidem degunt, non etiam militantes secundùm carnem, calcantes æstuosos huius vitæ fluctus, & vndis ipsis superiores effecti.* Naues sunt commendabiles, quæ non immerguntur vndis, nec moram in mari trahunt; & similiter commendabiles sunt homines, & ad fœlicitatem pertinent, qui non se immergunt mundialibus vndis, sed vix extremis digitis fluctus humanæ vitæ calcant, illis superiores effecti. In vno Deo felices norunt immorari; ad alia omnia transeunter, festinanterve accedunt; siue bona sint, siue mala.
Ioan. 13. Ioan. 13. *Sciens Iesus, quia venit hora eius, vt transeat ex hoc mundo ad patrem, &c. Surgit à cœna, ponit vestimenta sua, cœpit lauare pedes discipulorum suorum.* Expende illud, *vt transeat ex hoc mundo*; quippe de morte iam imminente loquens ad eam dicit Iesum accessurum, tanquam ad transitum; sumet igitur Iesus concupitum illum calicem passionis non decumbens, sed transitoriè. Infelices, & deplorati peccatores, nihil mundiale transitoriè sumunt, sed vel voluptuosis bonis se penitus immergunt, vt inde exire nollent; vel malis, & morti ita se totos per impatientiam, & sceleratam conscientiam tradunt, vt illa sibi æterna faciant. Iesus autem, eiusque æmuli siue mundi bona, siue mala transeunter suscipiunt, in bonis, dum illis non immorantur, in malis, dum illa pro Deo & virtute suscipiunt, transitoriè agunt. Vtinam hanc omnes doctrinam à Iesu acciperent, & virtutum operibus discerent mala transitoria facere.
Ioan. 19. Ioan. 19. *Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, &c.* Et cur mater magis non abfuit à tam funesto filij conspectu? Ait Richard. à sancto
Rich. Laur. Laurent. lib. 4. de laud. Mariæ: *Ad hoc fortè venit ad crucem, vt filium videret mortem transitoriè gustaturum, qui de torrente in via bibit, sed in æternum victurum.* Equidem bona Iesu discipula discere cupiebat videns Iesum morientem, vt mors transitoriè gustabatur, vt de torrente passionum nonnisi in via, & transeunter bibebatur. Iesus est, qui docuit, vt vel bona, vel mala huius mundi in solo transitu, & festinanter gustanda sicut ab iis, qui amant in vitam æternari.

§. XXXV.

Vel de abyssi profundo per Mariam exibimus.

NOtãda maximè sunt omnia verba illa, nimirum: *Cùm venissent serui Absalon in domum ad mulierem, dixerunt: Vbi est Achimaas, & Ionatha? Et respondit ei mulier: Transierunt festinanter gustata paululum aquâ. At hi, qui quærebant, cùm non reperissent, reuersi sunt in Hierusalem. Cumque abyssent, ascenderunt illi de puteo, & pergentes nuntiauerunt Regi Dauid, &c.* Itaque mulier abscondit viros, mulier delusit persecutores eorum, quibus per mulierem delusis, datur locus Dauidis nuntiis, vt exirent de puteo, & pergerent ad Dauidem. Et sic de mulieris beneficio à profundo putei illi securi egrediuntur; in quo nostram fœlicitatem admiror, qui habemus mulierem, nempe Mariam, per quam valemus vel à profundo abyssi exire. De hac forti muliere dicebatur Prouerbior. 31. *Confidit in ea cor viri sui, & spolijs non indigebit.* Prou. 31. Quasi per Mariam factum sit, quòd sponsus eius Iesus non indigeat spoliis, sed potiùs spoliis abundet. Nec miror, per Mariam enim spoliauit Iesus infimum lacum abyssi. Vt dicat Richard. à sanct. Laurentio lib. 4. de laud. Mariæ: *In Maria constantia confidentiam potuit habere Christus, qui tunc ad detentos in limbo descendens non sine spolijs redijt, eos educens de lacu.* Rich. Laur. Planè à Maria sibi adstante iuxta crucem descendit Iesus vsque ad inferni profunda, vbi ditatus est spoliis Sanctorum, quos eduxit è lacu. Et quis non educatur à profundissima abysso, vbi aspirauerit Mariæ fauor? Similiter dicebat ipse Cant. 5. *Veni in hortum meum, soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus.* Cant. 5. Eo quòd in hortum descenderit, habuit & hoc, quòd messuerit myrrham, hoc est, eo quòd ad Mariam venerit, habuit, quòd Sanctos in limbo longa expectatione maceratos eduxerit. Vt dicat Rupert. lib. 4. in Cant. *Descendendo quippe in vterum tuum, ò mater, & assumendo carnem, vt verus homo nascerer, qui eram verus Deus, veni in hortum meum: moriendo, atque in infernum descendendo reuersurus cum omnibus Sanctis, & electis meis, messui myrrham meam, &c.* Rupert. Itaque virgineus Mariæ hortus dedit Iesu, quo Sancti ab inferni profundo educerentur, & in vitam irent. De nullo enim profundo non eripitur homo, vbi pro eo apparent Mariæ manus. Dicit 3. Regum 10. *Fecit Rex Salomon thronum de ebore grandem, &c. Et duæ manus hinc, inde.* 3. Reg. 10. Quod miratus Richard. à sancto Laurent. lib. 10. de laud. Mar. ait: *In throno isto, id est, in Maria, sunt quasi duæ manus, vna quæ iustos continet, ne corruant in profundum, alia, quæ peccatores erigit ad gratiam.* Rich. Laur. Ne desperes peccator, in quolibet vitiorum profundo iaceas, ex quo enim manus apparuerunt Mariæ, iam peccatores habent, vnde in spem vitæ erigantur. Quondam dicitur de Deo Genes. 19. *Igitur Dominus pluit super Sodomam, & Gomorrham sulphur, & ignem à Domino de cælo.* Genes. 19. Erant Sodomitæ maximi peccatores, qui sceleribus suis tantum excidium sollicitarunt. Sed

& nunc longè maiores peccatores inueniuntur, & ciuitates, & prouinciæ, & regna hæreticis scatent, Sodomitis plena sunt, & Atheis. Cur similiter ignem è cœlo non trahunt, quo in cineres euaneant? Noto causam in verbis illis textus, nimirum: *Pluit Dominus à Domino*; audio Dominum & Dominum illi supplicio interfuisse, sed non audio tunc adfuisse dominam. Vbi autem non apparebat domina mea Maria, non mirer, quòd peccatores pereant sub Deo irato. Nunc autem, quia Maria adest, etsi sceleratiores sint homines, tamen per Mariam euadunt. Ait Richard. à S. Laur. lib. 6. de laud. Mar. *Maria in tantum emolliuit Dominũ, & adhuc emollit meritis, & precibus suis, vt nunc maiora peccata patienter toleret, qui quondam minora durissimè vindicauit. Constat enim, quod multo grauius peccant moderni Sodomitæ, vel luxuriosi, quam peccarunt antiqui, qui atrociter sunt puniti: necdum enim nata erat beata Virgo, necdum Verbum caro factum est.* Vbi Maria non aderat, etiam minora peccata atrociter castigabantur, vbi autem Mariæ fauor applaudit, etiam si in profundiores vitiorum foueas cadant homines, tamen per Mariam habent, qui temporaliter liberentur, & possint in æternum liberari.

Rich. Laur.

§. XXXVI.

Maria nobis liberum ad Deum facit accessum.

ADhuc ait textus de absconditis illis, qui mulieris beneficio protecti sunt, & à puteo eruti. *Et pergentes nuntiauerunt Regi Dauid*, &c. Eò vsque durauit mulieris beneficium, nimirum vt expedite, & securè possint ad Dauidem venire. In quo non possum non meminisse, quod nos habemus beneficium ex Maria, cuius fauoris est, quòd ad Deum habeamus accessum & liberum, & expeditum. Dicebat Ioan. 19. de Iesu: *Et baiulans sibi crucem exiuit in eum, qui dicitur Caluaria, locum Hebraicè Golgotha, vbi crucifixerunt eum.* Crucifixus est itaque Iesus in Caluariæ monte, & ea forma crucifixus, iuxta communem Patrum sententiam, nimirum, quòd facies Occidentem respiceret, à dextris autem Aquilonem haberet, à sinistris autem Meridiem. Inter Aquilonem ergo, & dexteram Iesu erat Maria, dicente textu Ioan. 19. *Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius*, &c. Et cur Maria inter Aquilonem, & Iesu dexteram media stabat? Vt enim ab Aquilone iuxta Prophetam omne malum panditur, sic Maria Aquiloni sese opposuit, vt per illam malis omnibus fugatis liber, & expeditus accessus ad Iesu dexteram permaneret. Pulchrè ait Richard. à sancto Laurent. lib. 4. de laud. Mar. *Ad hoc autem se interposuit cruci, & Aquiloni, ne diabolus signatus per Aquilonem posset eos impedire, qui venire vellent per fidem ad brachia Saluatoris extensa. Sicut fecit latro dexter, & sicut fecisse videtur Centurio ille, & qui cum eo erant, qui videntes ea, quæ fiebant, dixerunt: Verè filius Dei erat iste.* Matth. 27. Adest Maria à Iesu dextris, vt malos incursus abigat, securum ostendat accessum, quò peruenire ad Iesu brachia valemus: vt latro, & Centurio peruenerunt.

Ioan. 19.

Ibidem.

Rich. Laur.

2. Regum 17. Surrexit ergo Dauid, & omnis populus, qui cum eo erat, & transierunt Iordanem, donec dilucesceret, & ne vnus quidem residuus fuit, qui non transiret fluuium. Porrò Achitophel videns, quòd non fuerit factum consilium suum, strauit asinum suum, surrexitque, & abiit in domum suam, & in ciuitatem suam, & disposita domo sua, suspendio interiit, &c.

§. XXXVII.

Ab inimicis maximè protegimur per Baptismum.

AVdito Achitophelis consilio, de persequendo Dauide, nocte illa; hoc vnũ facit Dauid, in defensionem suam, nimirum transire Iordanem. *Surrexit*, inquit, *ergo Dauid, & omnis populus, qui cum eo erat, & transierunt Iordanem*, &c. Quantula hæc protectio, & munitio aduersùs insequentes validissimos hostes? Nonne & ipsi æquè facilè Iordanem transirent? Cur non munitiora alia mandat Dauid, vt nimirum excubiæ fierent, acies in ordine consisterent, vt ordo ipse militaris, & turmarum figura victoriam promitteret? Cur nihil de his militaribus munimentis curans totus in eo est, quòd omnes sui Iordanem traiiciant? Ibi iam spectabatur christianus Baptismus, cuius aquæ tantæ virtutis sunt, vt à nobis arceant insequentium hostium validissimas turbas. Scio Israëlitarum historiam, vt eos insequebatur exercitus Ægyptiorum, ipsi autem ingressi mare rubrum pergebant tutissimi. Ait Exod. 14. *Filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris, aqua eis erant quasi pro muro, à dextris, & à sinistris. Liberauitque Dominus in die illa Israel de manu Ægyptiorum; & viderunt Ægyptios mortuos super littus.* Itaque aquæ erant Israëli pro muro aduersùs hostes. Et cur in solis aquis voluit Deus murum ponere, qui protegeret suos, & hostes abigeret? Repræsentabatur ibi virtus christiani Baptismi, quo maximè protegimur aduersùs inimicorum insultus. Ait D. Cyril Alex. lib. 6. in Ioan. cap. 15. *Populus Israel duce Moyse mare rubrum sicco pede pertransijt, submersis ibidem Ægyptijs: quod per baptismi susceptionem, totam diabolicæ prauitatis cohortem à nobis dimoueri, & expelli insinuat.* Qui sacri fontis vndis abluuntur, eos sibi acquirunt muros, qui diabolicas cohortes repellant, & appropinquare sibi ferè non sinant. Nec miror, ex tunc enim validissimus noster dux Iesus suis adest vt amet semper esse cum illis. Cùm pergerent ad mare Israëlitæ, videbant post se exercitum Ægyptiorum. Quid tunc? Ait Exod. 14. *Tollensque se Angelus Domini, qui præcedebat castra Israel, abijt post eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens post tergum stetit.* Ecce tibi, vbi

vbi per mare procedebant Israëlitæ, & Angelus Domini, & columna nubis post tergum illorum ibat, protegens eos ab hostibus. Et qui Angelus, aut quæ columna, nisi Dominus Iesus, qui post baptismum pro columna est, & pro muro baptizatis, vt fortiter resistant inimicis? Ex quo ait
Rupert. Rupert. lib. 2. in Exod. cap. 35. *Vbi ad baptismum accessimus, ipse Iesus per passionis eiusdem sacramentum post nos stare cœpit, nosque intra gratiæ suæ muros includens, peccata nostra à nobis exclusit, vt tota nocte, id est, tota vita præsenti nos consequi, vel ad nos accedere non possint.* Sunt in aquis Baptismi muri prorsus inexpugnabiles hostibus, & inaccessibiles, nisi nos eos admittere velimus.

§. XXXVIII.

Exundantibus tristitiæ fluctibus maximus quisque potest penitus absorberi.

ILlud mirandum, quod ait: *Achitophel videns, quod non fuerit factum consilium suum, &c. suspendio interijt.* Et qui affectus hominem prudentissimum in tam immane facinus impulit, vt
Carthus. se suspenderet? Ait Carthus. ibi: *Ex tristitia, quia considerauit certissimè Regem Dauid esse superaturum, in tantum attædiatus est, quod accidit se ipsum.* Ex repulsa consilij sui, & præcognito Dauidis triumpho exundare cœperunt in eius corde fluctus tristitiæ, quibus deductus est ad extremam ruinam. Caue tibi homo, ne superabundet in te affectus tristitiæ, adeò enim vehemens est, vt vel maximum quemquam perdat funditus.
Ezech. 23. Ezech. cap. 23. dicebat populo suo: *Ebrietate, & dolore repleberis, calice mœroris, & tristitiæ.* Septuag. aiunt ibi: *Calice mœroris, & perditionis.* In Hebræo autem ponitur: *Calice solitudinis, & vastationis.* Nec miror, quòd eodem vocabulo intelligatur & tristitia, & vastatio, & perditio; vbi enim tristitiæ fluctus exundant, quasi allata est extrema, & vltima perditio. De sceleftissimo
1. Machab. 6. illo Antiocho locutus 1. Machab. 6. ait: *Vt audiuit Rex sermones istos, expauit, & commotus est valde, & incidit in languorem præ tristitia, quia non factum est ei, sicut cogitauit. Et erat illic per dies multos, quia renouata est in eo tristitia magna, &c. Et vocauit omnes amicos suos, & dixit illis, &c. Ecce pereo tristitia magna in terra aliena, &c. Et mortuus est.* Sic potentissimus tyrannus nulli alij hosti, aut carnifici traditus est, nisi vni tristitiæ, & ab hac in vltimum excidium redactus est. Quod prænoscens Paulus videns voluptuosum hominem de suis peccatis contristatum, me-
2. Corinth. 2. tuens illi à tristitia ait 2. ad Corinth. 2. *Sufficit illi qui eiusmodi est obiurgatio hæc, quæ fit à pluribus, ita vt è contrario magis donetis, & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est.* Non dubitabat Paulus possè hominem absorberi, & funditus perdi, si in eo tristitia cresceret, & superabundaret, quod videbat à diabolo procurari. Vt dicat Orig. hom. 35.
Origen. in Matth. *Postquam suscepit huiusmodi tristitiam, apposuit iterum se ei diabolus, volens ipsam tristitiam eius supra modum exaggerare, vt iam non esset secundum Deum, sed abundantior facta absorberet tristantem supra mensuram, & vltra quam tristari deberet, & sic eum absorberet Satanas in abundantiori tristitia. Quod præcognoscens Apostolus consilium Corinthijs dat, vt confirment charitatem in eum: Vt ne, inquit, abundantiori tristitia absorbeatur.* Sapienter cauit Paulus ne in contristato homine propter peccatum superabundaret tristitia; huius enim superabundantes fluctus maxima quæque vasa absorbere valent. Dicebat Matth. cap. 27. de proditore Iesu: *Videns* Matth. 27.
autem Iudas, qui tradidit eum, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus, & sacerdotibus, dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum, &c. Et abiens laqueo se suspendit. Dolu it miser de facinore suo, & tristatus est; & cur ab hac tristitia de peccatis non magis perductus fuit ad vitam, quàm ad laqueum?
Ait Orig. supra: *Neque sapienter tristatus est, sed* Origen.
suscepit abundantiorem tristitiam à diabolo sibi summissam, qui voluit eum absorbere in abundantiori tristitia, ideo abiens laqueo se suspendit. Sic tristitia superabundans homines in perditionem rapit.

§. XXXIX.

Mundialis sapientia honoris imminutionem credit esse inter intolerabiles calamitates; non sic cœlestis.

EXpende, à quo malo in extremum exitium coniectus est Achitophel, nimirum ait: *Videns, quod non fuerit factum consilium suum, &c. suspendio interijt.* Tolerabilius duxit suspendium, quàm consilium suum in vltimis videre. Sic sapientia mundialis intolerabilem rem putat, decidere à primis, in quibus ambulauerat. De Israëlitarum magistro Nicodemo dixit Ioan. cap. 3.
Hic venit nocte ad Iesum. Et cur nocte venit? In Ioan. 3.
Iesu sequendo putabat honoris, principatus sui non esse minimam minutionem, quam maximè refugiebat vt non paruam calamitatem. Vt meritò dicat D. Cyrill. Alexand. lib. 2. in Ioannem
cap. 38. *Propensus ad fidem Nicodemus fuisse videtur, sed pudore improbo victus, & gloria hominum superatus palam accedere non audet. Conscientia quidem stimulis suis miraculorum magnitudine ad fidem eum pellebat; principatus autem gentis suæ, (princeps enim Iudæorum erat) ne palam Christo adhæreret, facile illi persuadebat; qui principatus detrimentum, calamitatem non paruam existimabat.* Tota huius doctoris sapientia absorbebatur, superabatur à metu gloriæ, honorisve diminuendi, tanquam à non parua, sed maxima calamitate. Intolerabile enim putant sapientes mundiales principatus, seu honoris aliquod detrimentum pati. Non sic cœlestis sapientia, quæ siue abundantiam, siue penuriam pati nouit æquali animo. Aiebat Psalm. 18. *Dies diei* Psal. 18.
eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam. Ecce tibi & dies, & noctes dicuntur docere homines veram sapientiam, & cœlestem scientiam. Et in quo docent nos dies, ac noctes veram sapientiam? In eo, quòd vel accretionem honoris, aut dominij, vel diminutionem æquè ferant. Incipiunt enim dies crescere, & adeò dominij sui terminos dilatant, vt in maximas angustias coarctentur noctes. Et quando in tota plenitudine sua exultant dies; ecce tibi vt noctes illos mor-

 dete

dere incipiunt, donec reducant eos ad tantam diminutionem, vt penè totum tempus nox videatur. Interea tamen nec noctes, nec dies gemitum edunt, aut vices suas lamentantur. De quibus meritò ait Theodoret. ser. 1. de Prouid. *Et sanè diem, & noctem veluti sorores quasdam videre est, quæ temporis spatia ad hominum vsus inuicem mutuantur simul, & beneuolè reddunt.* Beneuolè ferunt dies à noctibus minui, & curtari; & etiam noctes similiter beneuolè patiuntur à diebus circinari, quod maximè ad sapientiam docendam facit. Quæ enim à Deo venit, & à cœlo est sapientia, vnum spectat, vt seruiant veritati, nec æstimat, quòd hoc fiat per penuriam, siue per abundantiam. Dixerat Iesus Naue cap. 10. *Sol ne mouearis contra Gabaon; & Luna contra vallem Aialon*, &c. *Stetit itaque Sol in medio cœli, & non festinans occumbere spatio vnius diei. Non fuit antea, & postea tam longa dies.* Sic Sol suæ lucis terminos tunc extendit. Quod miraculum notans Machar. Philadelphiensis orat. in Exaltat. Crucis habita apud Grethserum nostrum tom. 2. ait: *Iesue aduersus Gabaon, quando solem stare fecit, victoriam Saluatoris de morte reportatam prædelineauit: quo tempore Sol suos radios penitus cohibuit, & ipsi meridiei tenebras indixit.* Compone victoriam, & victoriam; victoriam Iesu Naue de Gabaonitis, & victoriam Iesu Nazareni de peccato; in illa Sol suos radios maximè dilatauit, in hac Sol maximè cohibuit suos radios. Et nihilominus Macharius asserit victoriam illam huius victoriæ fuisse imaginem. Et quomodo Sol augens suos radios non magis contrariatur Soli tenebris obnubilato? Vnum idemque fuit in vtraque Solis officium, nimirum Iesu obtemperare; quod autem istud fuerit aut aut per lucis augmentum, aut per eiusdem diminutionem, id minimè reputatur apud sapientes cælitus inspiratos. Quæ enim à cœlis venit sapientia nihili æstimat aut accretionem honoris, aut minutionem; vnum maximè nouit æstimare, quod seruiant veritati.

Theodor.

Iosu. 10.

Machar.

§. XL.

Mundialis sapientia nihil nouit æstimare præter hæc præsentia temporalia.

Ecce totum sapientissimi consiliarij negotium, nimirum: *Disposita domo sua suspendio interijt.* Currens ad laqueum maximè curauit de disponenda domo sua; de vltricibus flammis imminentibus, de animæ suæ carnificibus nec cogitauit, hoc vnum attendit, ne res domesticæ indispositæ manerent. Heu stultitiam sapientiæ mundialis, nihil æstimat nisi hæc præsentia, & temporalia! Non absimilis erat ille diues, cuius anima iam iam tradenda erat tortoribus, & inter ea dicebat ille Luc. 12. *Multa bona habes reposita in annos plurimos, requiesce, comede, epulare.* Cuius stultam sapientiam sic traducit D. Basil. orat. 14. *Circumsteterant iam eum illi, qui animam ab eo repetituri erant, ille tamen de edulijs cum anima disserebat.* Nec memoriam habebat de futuris animæ pœnis iam instantibus, sed totus occupabatur in dispositione substantiæ temporalis. Sic Pseudo ille Propheta 4. Reg. 13. audita morte hominis Dei, & credens venturum terræ excidium ab illo prophetatum, dicebat filiis suis: *Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulchro in quo vir Dei positus est.* Hoc disposuit circa corpus suum in morte; at circa animam? Nec verbum de illa fecit. Pulchrè in eum Eucher. lib. 4. in lib. Regum: *Prouidebat cadaueri suo, qui occiderat mendacio animam suam.* Mortuam habebat animam, & nihil de anima cogitabat, totus occupatus in dispositione sui cadaueris. Adeò enim affecta est præsentaneis ista sapientia mundialis, vt nihil cogitet de futura vita, imò stultos & insanos habeat eos, qui de illa nouerunt cogitare. Filius quidam Prophetarum 4. Reg. 9. vocauit Iehu in secretum cubiculi, ibique eum in Regem vnxit. Socij autem Iehu, qui viderant Prophetam accedentem, quærunt ex ipso Iesu: *Cur venit insanus iste ad te?* Et cur insanum vocant hominem, nihil in se insaniæ demonstrantem? Ait ibi Caietanus: *Verificatur scriptum in Sapientia: Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam. Nam insanum appellant discipulum Prophetarum, eo quod profiterentur Prophetarum filij futuræ vitæ studium vacando diuinis laudibus.* Sic à mundi sapientibus æstimantur insani, & stulti, qui futuræ vitæ studium profitentur.

Luc. 12.

Basil.

§. XLI.

Summum dedecus est, quod in proprijs accidit.

Vt se suspendio traderet Achitophel, ab vrbe Ierosolyma recessit, & in propriam abiit. Dicit enim text. *Surrexit, & abijt in domū suam, & in ciuitatē suam, & disposita domo suspendio interijt.* Cur id nō egit Ierosolymis? Cur maluit ire in ciuitatem suam, vt se suspenderet? Crediderim id dispositū fuisse à prouidētia Dei in maius supplicium, & dedecus hominis nefarij. Quando enim non crescit dedecus hominis, quod ei in propriis accidit? Gabaonitæ maximè irati in stirpem Saül adeunt Dauidem Regem, & aiunt 2. Regum 21. *Dentur nobis septem viri de filijs Saul, vt crucifigamus eos Domino in Gabaa Saul*, &c. Non solùm amabant crucifigere eos, sed id fieri cupiebant in Gabaa patria Saül, vt inde maius dedecus Saüli obueniret. Sic ibi Carthusian. *Dixerunt Gabaonitæ: Crucifigamus eos in Gabaa, quod fuit in maioris Saulis confusionem, quod in vrbe sua, seu prope eam in loco tam eminenti, posteri sui sunt lignis appensi.* Multum faciebat hoc ad Saülis dedecus, quod in vrbe sua filii eius perirent suspendio. Darius 1. Esdr. 6. sic augebat supplicij dedecus: *A me ergo positum est decretum, vt omnis homo, qui hanc mutauerit iussionem, tollatur lignum de domo eius, & erigatur, & configatur in eo.* Sic non nisi in domus propriæ ligno configi mandatur illius contractor legis, vt inde magis eius dedecus cresceret. Ex quo maximè dehonestat D. Cyprianus Nabuchodonosoris potestatem, quæ in proprio regno deuicta fuerit à tribus Hebræis pueris Dan. 3. Ait enim epist. 56. *Imitemur tres pueros Ananiam, Azariam, & Misaelem, qui nec ætate territi, nec captiuitate fracti, Iudæa deuicta, & Ierosolymis captis, in ipso regno suo Regem Nabuchodonosor fidei virtute vicerunt.* Quantum hæc gloria puerorum! Quantum dedecus Regis quod in regno suo victus appareat?

2. *Regum* 17. Dauid autem venit in castra: & Absalon transiuit Iordanem, ipse & omnes viri Israël, cum eo. Amasam quoque constituit Absalon pro Ioab super exercitum. Amasa autem erat filius viri, qui vocabatur Ietra de Israël, qui ingressus est ad Abigail filiam Naas, sororem Saruiæ, quæ fuit mater Ioab. Et castrametatus est Israël cum Absalon in terra Galaad, &c.

§. XLII.

Idem corpus, & sanguis fiunt cum Iesu, qui cum illo tribulationes patiuntur.

NOn possum non notare verba textus, quæ dicunt: *Dauid autem venit in castra, & Absalon transiuit Iordanem, ipse, & omnes viri Israël cum eo.* Absalon cum omnibus viris Israël dicitur transiisse Iordanem; Dauid autem non exprimitur cum aliis intrasse vrbem castrorum. Sed vt Absalon non solus, sed cum exercitu Israël transiuit Iordanem, sic & Dauid non solus, sed cum sociis suis, cum exercitu suo intrauit vrbem munitam. Cur ergo vt exprimuntur, qui cum Absalone transierunt, non exprimuntur, qui cum Dauide venerunt in castra, sed quasi solus venisset Dauid, sic dicitur: *Dauid autem venit in castra?* Vt socij Dauidis persecutionem & tribulationem cum illo patiebantur, sic illi concorporales, & propinqui videntur, quasi ab illo minimè distincti essent, sed ex omnibus vnus constaret Dauid, vt vnum eius corpus, & vnus sanguis. Nec miror quòd qui cum Dauide patiuntur, vnum corpus cum illo censeantur, sic enim qui cum Dauidis filio Iesu patiuntur, idem corpus fiunt cum illo, & idem sanguis. Ioan. 19. dum crucifixus Iesus videret matrem, ostendens illi Ioannem, qui simul iuxta crucem erat, ait
Ioan. 19. matri: *Mulier ecce filius tuus; deinde discipulo: Ecce mater tua.* Quibus Ioannes ostenditur filius Mariæ, quasi ipse Iesus esset, vel eius vterinus frater. Et vnde Ioannes sic pro Iesu datur, vel quasi frater eius, vel quasi Iesus ipse esset? Simul erat cum Iesu in passione. Aiebat Theophylactus
Theophyl. ibi: *Iam papè quomodo obseruant discipulum, fratrem suum illum faciens? Vsque adeò bonum est manere apud patientem Christum; nam in fraternitatem eius ducit.* Itaque vbi pateris cum Iesu, eiusque laboris sis particeps, etiam eius sis consanguineus, eiusdem generis, eiusdemque sanguinis cum illo. Quin & idem corpus efficeris cum Christo. Quò spectans Paul. ad Ephes. cap. 1.
Ephes. 1. ait: *Omnia subiecit sub pedibus eius, & ipsum dedit caput supra omnia Ecclesia, quæ est corpus ipsius.* Est, inquam, tota fidelium congregatio vnum corpus cum Iesu, cui quasi membra adhærent vnum integrum corpus eius constituentia. Et quomodo quis adhærere potest Iesu, quasi membrum corporis eius? Eo ipso, quòd Iesu doloribus, & pressuris assimiletur, minimè aliud esse intelligitur à Iesu, sed vnius corporis cum illo membrum esse. Ex quo monebat D. Chrys. homil. 3. ibi inquiens: *Reuereamur, obsecro, ger-* *Chrysost.*
manam hanc, atque cognatam affinitatem nostræ carnis cum Christo capite contractam, &c. *De illo etiam dignum meminisse est, quod crucifixum, quod confossum clauis, quod immolatum est patri. Si corpus Christi es, fer crucem, ille enim tulit, fer purulentas, ac saniosas execrationes, fer alapas, fer denique clauos. Tale erat ille Domini corpus.* Quando Iesus in pressuris, in laboribus totus fuit: patiatur, & laboret, necessum est, qui ad eius affinitatem transit, imò qui idem corpus fieri cum illo amat. Solet enim similitudo virtutis in sustinendis laboribus sic homines adunare, & identificare, vt multi vnum sint. Quis nesciat melotem Eliæ, voluntariæ paupertatis, asperæque vitæ symbolum? Cùm raptus esset Elias, melotem illum reliquit discipulo suo Elisæo, vt earumdem virtutum imitatori. Dicit enim 4. Re-
gum 2. de Elisæo. *Leuauit pallium Eliæ, quod ceciderat ei*; quo leuato, & eisdem virtutibus cul- *4. Reg.* 2.
tis sic transit Elisæus in Eliam, vt nullus inter eos distingueret: vt dicat D. Chrysostom. hom. 2.
ad Popul. *In cælum ascendens nihil aliud, quàm* *Chrysost.*
melotem discipulo reliquit. Cum hac, inquit, cum diabolo pugnaui, & tu contra illum armatus hanc capies. Validum enim telum inopia, & inexpugnabile habitaculum, & turris inconcussa. Tanquam maximam hæreditatem Elisæus melotē suscepit. Et erat duplex Elias ille, & erat sursum Elias, & deorsum Elias. Vbi cum melote totam vitæ asperitatem assumpsit Elisæus, sic transmutatus est in Eliam, vt nullus sursum, deorsumve appareret, nisi Elias. Ne mireris, quòd qui Chisti passiones sustinet, sic identificetur cum illo, vt vnus apparat Christus, idemque corpus illius.

§. XLIII.

Vnanimitas in virtute inuincibilis, triumphatrix est.

ADhuc pondero, quòd non dicatur Dauid venisse ad castra cum exercitu suo, quandoquidem textus ait; *Dauid autem venit in castra, & Absalon transiuit Iordanem, ipse, & omnis Israel cum eo.* Absalon cum exercitu suo transit Iordanem, & Dauid non dicitur venisse cum suis in castra. An quia sine exercitu, sine sociis venit. Absit; venit equidem Dauid etiam cum sociis, & exercitu, sed hi omnes adeò erant illi adiuncti, & adunati, vt quasi esset vnus solus Dauid videretur intrasse castra. Quod non paruum auspicium eius victoriæ dabat, vnanimitas enim in virtutibus inuincibiles vires ostendit, & victorias parit. Hinc D. Cyprian. epist. 57. sanctorum Christi Confessorum notans in sua confessione vnanimitatem, ait: *Virtus illic præcedentis* *Cyprian.*
Episcopi publicè comprobata est, adunatio sequentis fraternitatis ostensa est. Dum apud vos vnus animus, vna vox est, Ecclesia omnis Romana confessa est, &c. *Dum sic vnanimes, dum fortes estis, magna cæteris fratribus vnanimitatis, &*

fortitudi

fortitudinis exempla tribuiſtis. Docuiſtis granditer Deum timere, in perſecutione fratres à fratribus non ſeparari, concordiam ſimul iunctam vinci omnino non poſſe. Sic Cyprianus inuincibilem putat concordiam, & vnanimitatem. Nec miror, vbi enim vnanimitas eſt, ibi & victoria iam præintelligitur. *1.Corinth.9.* Dicebat Paul. 1. ad Corinth. 9. *Neſcitis, quòd hi, qui in ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium? Sic currite, vt comprehendatis.* Quomodo ſic currite? Nimirum vt vnus, quando enim vnus accipit brauium, quando vnus vincit, neceſſe eſt, vt multi ad triumphum obtinendum, ad victoriam reportandam vnus fiant. Dummodò enim vnanimitate gaudeas, ad victoriam feſtinabis. Ait D. Pau- *Paulin.* linus epiſt. 2. *Quod in agone terreno contra eſt; vbi non poteſt lucta niſi diſpari luctantium ſorte finiri; vt vnius gloria, alterius ignominia ſit: in Chriſto autem, quia multi vnum ſumus, omnes, vt vnus currimus, & omnium conſors ad vnum bonum curſus eſt, ideo dicitur nobis: Sic currite, vt apprehendatis omnes.* Ideo ad idem brauium obtinendum monemur omnes à Paulo, quia vt omnes in Chriſto poſſumus vnum fieri, ſic adunati, & vnanimes facti minimè à palma decidemus, ſed certiùs obtinebimus illam.

§. XLIV.

Peccantium multitudo magis ad ſupplicij accelerationem facit.

NOn ſolus Abſalon, ſed & penè totus Iſraël Dauidem perſequitur. Dicit namque: *Abſalon tranſiuit Iordanem ipſe, & omnes Iſraël cum eo.* Vt quando videas tantam rebellium multitudinem aduersùs innocentem Regem ſtare, non inde credas facinoris imminui turpitudinem, ſed magis accelerari debere ſupplicium. Vt meritò dicat D. Cyprian. epiſt. 25. de ſcele- *Cyprian.* ſtium hominum multitudine: *Nec hoc animentur, quia multi ſunt, ſed hoc ipſo magis reprimantur, quia non pauci ſunt. Nihil ad extenuationem delicti numerus impudens valere conſueuit.* Equidem peccantium ingens numerus non extenuat delictum, ſed magis vindictam accelerare debet. Sic *Geneſ.6.* Geneſ. 6. ait: *Cumque vidiſſet Deus terram eſſe corruptam, (omnis quippe caro corruperat viam tuam ſuper terram,) dixit ad Noë: Finis vniuerſæ carnis venit coram me, repleta eſt terra iniquitate, &c.* Non ſolùm Caini poſteri voluptatibus ſe dederant, ſed & qui filij Dei vocabantur, poſt carnales concupiſcentias abierant. Quippe vix inueniebatur, qui in delictis non eſſet, omnis enim caro, id eſt, omnis homo corruperat viam ſuam. Quid tunc? An multitudo peccantium, facinora extenuabat, ne iudex diuinus in tot ſæuiret? Abſit, imò vt peccatorum, ſceleſtiumque hominum vidit tantam multitudinem, magis accelerauit ſupplicium, dicens: *Finis vniuerſa carnis venit coram me;* vbi enim peccantium creſcit numerus, magis oportet adhibere ſupplicium, ne vlterius malum proſiliat. Adhæc D. Chryſoſt. ibi: *Chryſoſt.* *Magnam, inquit Deus, oſtendi longaminitatem, volens hanc inferre pœnam, quam illaturus ſum, ſed quia immodica peccatorum illorum multitudo in hoc tempus eos adduxit; & finem ijs imponere oportet, ſcindique illorum malitiam, ne vlterius progrediatur.* Cùm pauci erant, qui ſeruirent vitiis, oſtendebat Deus ſuam longanimitatem, & pœnas debitas differebat; vbi autem tanta creuit peccantium multitudo, ſtatim accurrit Deus imponere finem malitiæ, & ſcindere illam. Magis enim debet ſeruire multitudo peccantium, vt accelerentur ſupplicia, quàm vt culpam minuat. De Sodomitis illis, qui in domum Loth irruerunt, vt hoſpitibus eius vim inferrent, locutus textus Geneſ. 19. ait: *Viri ciuitatis vallauerunt domum illius, à puero vſque ad ſenem, omnis populus ſimul.* An quia omnis populus, & pueri, & ſenes id facinus aggrediuntur, ideo veniabilior apparuit eorum culpa? Abſit, imò inde oſtendebatur omni venia indigna. Ait ibi Chryſoſt. *Summa malitiæ conſpiratio, vehemens malè agendi ſtudium, conatus nulla venia dignus. A puero,* inquit, *vſque ad ſenem. Non ſolum iuuentus hæc mala inquirebat, ſed & pueri, & prouecta ætatis homines, & omnis populus ſimul.* Quo maior multitudo in ſcelus cucurrit, eo apparuit omni venia indignior.

§. XLV.

Amicitia temporalis raró non detrimentoſa homini.

CVm poſt Iordanem eſſet Abſalon, vt diſponeret exercitum ſuum: *Amaſam quoque conſtituit Abſalon pro Ioab ſuper exercitum.* Erat Amaſa frater Ioab conſobrinus Dauidis, & nilominus aduersùs Dauidem & patruelem, & Regem naturalem dux conſtituitur. Vnde tantus vir ad tantum facinus rapitur? An ex odio in Dauidem? Minimè, ſed amicitia, qua antiquitus erat Abſalon iunctus, ſic hominem raptauit, vt ne ab amico diſcederet, non detrectauit committere tale facinus. Ait Abul. in præſenti quæſt. 24. *Amaſa adhæſerat Abſaloni ante hoc, quia erat inter filios honorabilior, & poterat ei benefacere. Nunc autem in coniuratione contra Dauid, non auſus eſt tranſire ad Dauid, cùm ante hoc ſemper fuiſſet familiaris Abſaloni; & ſic non fuit rebellio ſua ex iniquitate, ita vt deſideraret malum Dauid, ſed ne deſereret Abſalonem.* Itaque cum Abſalone amicitia, & familiaritas hominem traxit in tantum facinus, vt arma ſumeret cõtra propinquum Regem, & naturalem. Vt iam ſuſpectas hos amicitias temporales habeamus, quæ homines nobiles & cordatos ad eas turpitudines adducunt, a[d] quas vel iniquitas ſumma latrones ipſos vix tra[hit]. Ioſaphath Rex Iuda amicitia iunctus era[t] Achabo, quem in bello auxiliatus eſt, & reue[r]tenti in propria dicit illi Propheta 2. Paral. 1[9]. *Impio præbes auxilium, & his, qui oderunt Dom[i]num, amicitia iungeris; & idcirco iram quide[m] Domini merebaris.* Nihil mali admiſſum fuera[t] Ioſaphat; hoc ſolum habebat, quòd amicitia e[r]at iunctus Achabo, eiuſque arma adiuuabat. propter ſolam hanc amicitiam illi Dominus i[ra]ſcitur. Sciebat enim Deus, quantam vim hab[et] temporalis hæc amicitia, vt vel bonos in mal[um] trahat. Ait D. Greg. 3. Paſt. c. 23. *Malorũ cũ erca amicitijs iungimur, culpis illigamur. Vnde Ioſaph[at] qui tot de anteacta vita præconijs attollitur Achab Regis amicitijs penè periturus increpa[tur] Ab eo enim quiſi ũnè rectus eſt, eo ipſo iã diſcre[pat] quo peruerſorum amicitijs vita noſtra concor[dat]*

Ad quamlibet rapitur impietatem, qui impio amicitia iungitur. Habet enim hoc amicitia, vt faciat à quolibet ebibi mores amici. De amicitiæ temporalis damnis habes plura tom.1.de Christo figur.lib.1.cap.2.par.2.§.8.

§. XLVI.

Inæqualitas fauorum erga subditos excusabilem facit eorum malitiam.

TRes, aut quatuor erant fratres Dauidis consobrini ex sororibus, nimirum Ioab, Abisai, Asaël, Amasa; tres primi à parte Dauidis stabant, vnus Amasa rebellium partes tuebatur, quorum & caput erat. Dicit enim textus: *Amasam quoque constituit Absalon pro Ioab super exercitum.* Et quis non miretur vnum Amasam fieri rebellium caput aduersùs Dauidem? Imò & illud magis mirandum, quòd credatur Amasa in tanto facinore, in seditione tanta, aliquo modo excusabilis. Vnde excusari poterit scelus tantum? Ait Abulens. ibi quæst. 24. (Abul.) *Erat tamen peccatum Amasæ aliqualiter excusabile, eo quòd Amasa erat cognatus Dauidis in eodem gradu, in quo Ioab, Abisai, & Asaël, & tamen Dauid honorabat nimis istos tres fratres, & non legitur, quòd aliquo modo honorasset Amasam ante hoc, licèt esset strenuus vir.* Magna erat Dauidis inæqualitas circa hos quatuor fratres, & consobrinos suos, Ioab, Abisai, Asaël multis sæpe honorabat, Amasæ penitus obliuiscebatur, quo eius malitiam, imò & proditionem fecit aliquo modo excusabilem. Inæqualitas fauorum erga subditos, sæpè excusabilem eorum malitiam facit. Hinc Iesus in cœna vltima non exclusit Iudam à mysteriis, non eum exclusit à fauoribus, imò, vt ait Ioan.13. (Ioan.13.) *Cum intinxisset panem, dedit Iudæ.* Cur Iudæ sic faues? Cur non magis illum à tua mensa absterres? ? Rex ille Matth.22. hominem veste nuptiali carentem à conuiuio arcet, & ligatum pedibus, ac manibus mittit in tenebrosum carcerem. Cur ô bone Iesu, tu non similiter facis arcens è mensa tua Iudam? Cur mauis illum peculiari buccellæ fauore cibare? Cauebat bonus Princeps ne denegatione fauoris Iudæ proditionem excusabilem faceret. Vt dicat D. Leo serm. 5. de Pass. (Leo.) *Huic ne criminis causam aliqua praberet offensio, nulla est negata dignatio.* Non alienabatur Iudas à fauoribus Christi, ne vlla illi offensionis causa esset, qua aliquo modo crimen eius excusaretur. Nunquam enim inæqualitas nimia in fauoribus principis, non creat in subditis eam offensionem, qua illorum malignitas excusetur.



CAPVT IX.

Exercitus aduersùs Absalonem.

TEXTVS HISTORIA.

DAVID autem in vrbe Manahim firmatus vt considerauit rerum suarum statum, & populum, qui secum erat, non duxit operæpretium muris se suosque continere, & obsidionem aduersariorum expectare. Fortè non suppetebant res, quæ ad tolerandam obsidionem necessariæ sunt; vel magnum erat ad victoriam momentum in illa animi præparatione, qua miles vltrò prouocat, & inuadit aduersarios suos; tueri enim se infirmioris est, inuadere fortioris. Diuisit itaque trifariam copias suas, & tertiam partem populi adscripsit Ioabo, tertiam Abisai, & tertiam aliam Ethai, qui erat è Geth, & Regem sibi amicum etiam in aduersis sequebatur. Propter hanc exercitus diuisionem, & partes singulis ducibus assignatas, non imminutus fuit Ioabi principatus, quem ipse iam dudum super omnem exercitum habebat. Imò præter partis tertiæ ducatum, omnibus aliis etiam erat præpositus, & omnia belli negotia eius nutu gerebantur. Voluit etiam Dauid grandæuæ suæ ætatis immemor, & pristinæ virtutis conscius descendere in certamen; obsistunt Regi duces, ne tota regni res in vnius pugnæ constitueretur alea. Superstite enim, & confirmato in vrbe Rege, etiam victi sui possent instaurari ad certamen, & in congressum redire maioribus viribus, maiori etiam animo. Quò persuasus Dauid destitit à conatu, vnumque maximè imperat procedentibus ducibus, coram omni exercitu, vt scilicet vel in ipso conflictu, vel in victoria, Absalonis saluti consulatur. Semper enim bonus se patrem memorat, etiam cùm filius proditorem agit.

MORALIA CIRCA textum.

VIx ad bellum proceditur, & Dauid cum suis agit de aduersarij salute seruanda; sic nesciunt sibi timere, qui tali in hostes affecti sunt animo.

2.*Regum* 18. Igitur considerato Dauid populo suo constituit super eos tribunos, & centuriones, & dedit populi tertiam partem sub manu Ioab, & tertiam partem sub manu Abisai filij Saruiæ fratris Ioab, & tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth, dixitque Rex ad populum: Egrediar & ego vobiscum.

§. I.

Multa vtendum est consideratione in spirituali militia suscipienda.

ETsi longa bellorum experientia erat Dauid, tamen vbi ad certamen inferendum accedit, nil in illo prius cernitur, quàm attenta consideratio omnium, quæ in exercitu erant necessaria, dicit enim text. *Igitur considerato Dauid populo suo, &c.* Vtinam hanc optimi ducis ebibant mentem, qui in militia spirituali ad bellum pro-

cedunt, nec gradum facere velint nisi præmissa multa consideratione, & præparatione nessariarum rerum. Nicolaus I. Pont. Max. in Respons. ad Consulta Bulgarorum cap. 40. sic ait: *Consuetudinem patriæ vestræ perhibetis inesse, vt priusquam ad pugnam progrediamini, mittatur à dominatione vestra fidelissimus, & prudentissimus vir, qui cuncta arma, & caballos, & quæ necessaria pugnæ existunt, consideret; & apud quem inutiliter præparata inuenta fuerint, capite punitur. Sed hæc nos cuncta vobis ad spiritualis apparatus armaturam conuertere suademus, & tantæ seueritatis rigorem ad pietatis exercitium inclinare monemus; ita vt sicut hactenus illa præparatio armorum, & equorum diligenter inquirebatur, vtrum bene apta esset contra visibiles hostes, ita nunc studiosè inuestigetur, vt arma spiritualia, id est, bona opera singuli præparata possideant aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi Rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ.* Ne inconsideratiores simus circa spiritualia, quàm sunt filij sæculi circa carnalia. Vt terrena regna acquirantur, nunquam non præcedit multa consideratio, multa examinatio armorum, equorum, & omnium necessariorum, & pro æternis, nihil considerabimus, nihil examinabimus? Monebat

Psalm. 45. Psalm. 45. *Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus.* Ecce tibi antequam ad congressum fidei, ad congressum virtutis veniatur, vt monemur vacare, & videre, nimirum considerare, præmeditari, & præordinare omnia, ne inconsideratè accedentes damnum incurramus. Adhæc ait Di-

Bern. uus Bern. lib. 1. de consider. *Quid tam pertinens ad cultum Dei, quàm quod ipse hortatur in Psalmo: Vacate, & videte, quoniam ego sum Deus? Quod sanè in partibus considerationis præcipuum est. Quid denique tam ad omnia valens, quàm quæ ipsius quoque actionis partes benigna quadam præsumptione suas facit, præagendo quodammodo, & præordinando quæ agenda sunt? Necessariò sanè, ne fortè, quæ præuisa, & præmeditata, poterant esse proficuo, præcipitata magis periculo fiant.* Expende illa, *necessariò sanè*; quippe necessaria est consideratio, & præmeditatio rerum conducentium ad finem, ne quæ præmeditata proficiunt, præcipitata noceant. Quando enim non nocent, quæ inconsideratè, & temerè agis? Aiebat D. Lu-

Luc. 14. cas cap. 14. *Quis Rex iturus committere bellum aduersus alium Regem, non sedens priùs cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?* Regium est, & maximè salutare, quòd conflictus omnes præcedat consideratio. Vt hinc dicat D. Laurent. Iustinian.

Iustinian. lib. de Discipl. & Perfect. cap. 3. *Sic nimirum, sic matura consideratione cuncta præsentia, & futura præuidere debent; quicumque renuntiare sæculo, & Deo militare desiderant. Studeant namque diligenti examinatione priusquam in spirituale intrent stadium; animi sui constantiam, spei fiduciam, corporis valitudinem, status congruentiam, internam vocationem, & operis discutere finem, ne si hæc considerare neglexerint, eos contingat cum rubore, ab incepto proposito resilire. Raro namque contingit quempiam esse victorem, qui sine armis congruentibus, & absque prudenti circumspectione, sed sola mentis temeritate decertare præsumit.* Expēde ab illis, *rarò namque contingit*; quippe rara, aut nulla contingit victoria illis, qui sine cōsideratione, temerè in certamina spiritualia ruunt.

§. II.

Non omnia prudenti consideranda, sed multa Deo permittenda.

BEllum illaturus Dauid aduersus multitudinem nimiam, considerauit in primis suorum virtutem. Et quid in suis considerauit? Ait textus: *Igitur considerato populo suo Dauid,* &c. Dicitur in communi populum suum considerasse, non singula singulorum, non omnia in particulari, & minutatim. Prudentis enim hominis est, non omnia minutatim considerare, sed multa Deo permittere. Apud Herodotum lib. 7. semel prudenter dixit Xerxes Rex duci suo: *Non omnia* Herod. *reformides, neque singula peræquè consideres. Nam si velis in rerum consultatione omnia perinde considerare, nunquam aliquid efficias.* Crede mihi, nimium considerantes, & ad singula metuentes nihil vnquam magnum peregerunt. Hos notabat Ecclesiast. c. 11. aiens: *Qui obseruat vētum, non se-* Eccl. 11. *minat: & qui considerat nubes, nūquam metet.* Hoc est, qui in singulorum consideratione immoratur, omniaque adamussim correspondere expectat, is & tempus, & operam perdit. Multa enim sunt à prudenti viro committenda Deo. Vt dicat ibi Olympiod. *Non oportet ergo ventos obseruare, sed* Olympiod. *spe bona sationem facere, Deo confidentes authori bonorum omnium. Nam si præ obseruatione nubium, ac ventorum differamus sationis tempus, irritam deinde messem experiemur.* Non sic consideranda sunt omnia, & singula ingruentia, vt omnium conducibilium concursum expectemus, sed Deo multa sunt committenda, de cuius auxilio boni sperandi sunt euentus. Luc. 14. *Quis* Luc. 14. *Rex iturus committere bellum aduersus alium Regem, non priùs sedens cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?* Et mirabar, quòd post notas duplo maiores vires in hoste, adhuc haberet Rex, quid de suo cogitaret, aut consideraret exercitu, vt occurreret ei. Quæ consideratio non hæreret in conscientia duplo minorum virium? Perspicuè notis adeò inferioribus viribus, quid cogitabat, quid considerabat Rex ille ad occurrendum sufficiens? Crediderim ab illo Rege solam cogitatam fuisse militum virtutem, & conuenientiam belli, in numero autem militum non multam considerationem fuisse, sed id Deo auxiliatori reseruatum. Ex quo meritò ait Euseb. Emissen. ibi: *Rex autem est vnusquisque fidelis, qui se ip-* Euseb. *sum & virtutum exercitum, qui in eo est, bene regere nouit. Hic autem aduersùs Regem alium bellum committit, per quem diabolum intelligimus: quem quidem, etsi maiorem exercitum habet, facilè tamen superamus, si non in nostra, sed in Dei virtute confidamus.* Equidem non consideratis viribus, & industriis victoriam tribuit, sed fiduciæ in Deum, vt sciamus in omni consideratione prudenti multa esse Deo committenda, in quo consistit victoriarum substantia.

***

§. III.

Ordinatæ, prudentisve potestatis non est, omnia à suo nutu velle immediatè pendere.

PRudentissimus Dauid in eo maximè, quòd in re tanti discriminis fecit & infimas, & mediocres, & maiores potestates, quibus singulis in ordine suo rem exercitus tradidit. Ait enim text. *Constituit super eos tribunos, centuriones, & dedit tertiam partem populi sub manu Ioab*, &c. Et tribuni creati sunt, qui immediati militibus essent, & super tribunos centuriones posuit, & super hos tres militiæ magistros, & tandem vnum Imperatorem maximum, quibus singulis permisit in ordine suo potestatem, non mutilam, sed plenam, vt moris erat. Faciunt id prudentissimi Gubernatores, quo enim prudentiores, eo magis alieni siue ab stultitia, siue à fastu eorum, qui cùm primùm thronum ascendent, nullam potestatem non adimunt inferioribus ministris, vt omnia etiam infima videantur eorum nutu immediatè gubernari. Fecerat aliquid huiusmodi Eugenius Pontif. Max. qui Abbates subtraxit Episcopis, & Episcopos Archiepiscopis, & omnes à se solo immediatè fecit dependere. Pro quo ait D. Bernard. lib. 3. de Considerat.

Bernard.

Subtrahuntur Abbates Episcopis: Episcopi Archiepiscopis: Archiepiscopi Patriarchis, siue Primatibus. Bona ne species hæc? Mirum si excusari queat vel opus. Sic factitando probatis vos habere plenitudinem potestatis; sed iustitiæ fortè non ita. Facitis hoc, quia potestis, sed vtrùm debeatis, quæstio est. Honorum, ac dignitatum gradus, & ordines quibusque suos seruare positi estis, non inuidere, vt quidam vestrorum ait: Cui honorem, honorem. Spiritualis homo ille, qui omnia iudicat, vt ipse à nemine iudicetur: omne opus suum trina quadam consideratione praeueniet. Primum quidem an liceat; deinde an deceat; postremò an expediat. Non enim continuò omne quod licet, decere, aut expedire consequens est Sic prudentissimus vir Pontificem maximum arguit, quòd inferiores potestates solito exercitio priuauerit, & à se vno omnia immediatè fecit dependere. Quod non abnuit licitum fuisse illi, vt qui suprema potestas erat, à qua omnes aliæ dimanabant. Quod etsi licitum, tamen & indecens, &

Idem.

minimè expediens sic probat: *Quid tam indignum tibi, quàm vt totum tenens non sis contentus toto, nisi minutias quasdã, atque exiguas portiones ipsius tibi creditæ vniuersitatis; tanquam non sint tuæ, satagas, nescio quomodo adhuc facere tuas? Vbi etiam meminisse te volo parabolæ Nathan.*

2. Reg. 12. 2. Reg. 12. *De homine, qui multas oues habens, vnam, quæ erat pauperis, concupiuit. Huc quoque*

3 Reg. 21. *veniat factum, imò facinus Achab, qui* 3. Reg. 21. *rerum summam tenebat, & vnam vineam affectauit.* Sunt sunt equidem, qui adeò ad suam dignitatem, & potestatem afficiuntur, vt nec minimum illius à se patiantur alienare. Et minutissimas quasque facultates, dispositiones à prudentibus aliis permissas inferioribus ministris, ne ipsi stulto labore consumerentur, & illi aliqualem honorem habeant, sibi subtrahunt, & arrogant, ne quid potestatis in aliis esse videatur, sed omnia à se pendere immediatè. Quod vt indignum est prudentum virorum, sic illos non absimiles facit Achabo, qui regni dominus, vnius vinulæ dominium Nabotho inuidebat. Et addit Bernard.

Bernard.

Monstrum facis, si manu submoueus digitum facis pendere de capite, superiorem manui, brachio collateralem. Quæ similitudo pulchrior in rem præsentem? Vt optima corporis est dispositio, quòd à capite pendeant brachia, à brachiis manus, à manibus digiti; sic mystici corporis ordo postulat, quòd sit in familia caput. Et post hoc alias inferiores potestates, quæ immediatè infimos tractent. Nonne monstrum est, quòd digiti immediatè pendeant à capite? Sic & monstrum fit, cùm infimi in omnibus immediatè pendeant à supremo capite, cuius est permittere honorem inferioribus potestatibus, vt infima tractent. Multa alia dicit ibi Bernard. de absurdis inde ortis, mihi sufficiat hæc pauca explicasse.

§. IV.

Vt Sacerdos sæcularis militiæ negotijs turpiter præficitur.

ERant cum Dauide Achimaas, & Ionatha filij Sacerdotum, & ipsi Sacerdotes, & de Dauide benemeriti, vt qui non paruo vitæ discrimine Chusai monita retulerant. Nihilominus vbi ad exercitus munera distribuenda ventum est: *Dedit populi tertiam partem sub manu Ioàb; & tertiam partem sub manu Abisai, &c. Et tertiam partem sub manu Ethai, qui erat de Geth.* Nulla exercitus pars data est Achimaa, nec Ionathæ, nec vlli è Sacerdotibus; imò maluit Dauid præficere exercitui Ethai alienigenam, quàm vllum sacerdotem è propriis. Curauit Dauid nec sacerdotio abuti in rem alienam, nec sæcularem maiestatem fuscare ministris imbellibus. Ait enim in hanc rem D. Bernard. epist. 78.

Idem.

Par satis vtrobique abusio, siue quòd diaconus mensæ regiæ deputetur ministerio, siue quòd Regis dapifer mysterijs altaris inseruiat. Quis sanè non miretur, imò & detestetur vnius esse personæ & armatum armatam ducere militiam, & alba, stoláque indutum in medio Ecclesiæ pronuntiare Euangelium; tuba indicere bellum militibus, & iussa Episcopi populis intimare? Planè non benè conueniunt hæc munera, sacerdotium, & militia: nec valent in vno coniungi, nisi fortè ob magnum aliquod Catholicæ fidei commodum. Quippe Regia maiestas, vel exercitus robur non petendum ab imbellibus hominibus, sed à fortissimis, & exercitatissimus ducibus. Cant. 3.

Cant. 3.

Heu lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël: omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi; vniuscuiusque ensis super femur suum. Nullus ibi stola indutus, nullus ephod vestitus, sed qui de medio gladiorum, & armorum, de multis bellorum periculis seligebantur, qui Salomoni quiescenti assisterent. Et cur tam pacificus Rex nullum inter illos Sacerdotem patitur esse? Ait Diuus Bernardus epistola 78.

Bernard.

Quis facilè non aduertat, quantum sit dedecoris non minus vtique regno, quàm sacerdotio? Vt enim clericalis constat non esse dignitatis, Regum sti-

pendijs militare: ſic nec regiæ maieſtatis rem fortium adminiſtrare per clericos. Denique quiſnam Regum ſuæ vnquam militiæ clericum præfecit imbellem, & non magis quempiam fortiſſimum ex militibus? Sic credidit D. Bernard. à nullo Regum tale monſtrum faciendum, quod non de ordine militari, ſed de choro canentium educat ſuæ militiæ præfectos.

§. V.

Peccatorum præteritorum occaſiones qui fugit, ſe à peccatis exiſſe oſtendit.

NOn ſuos in bellum mittit Dauid, & ipſe domi deſidioſus ſedet, ſed quantum ex ſe eſt, magis curat ire cum ſuis in bellum, dum ait illis: *Egrediar & ego vobiſcum.* Et cur ſic amat Dauid modò ire in bellũ? Planè tota occaſio peccati, cuius modò, hac filij rebellione, pœnas luebat, ea oſtenditur illis verbis 2. Reg. 11. nimirum: *Eo tempore, quo ſolent Reges ad bella procedere, miſit Dauid Ioab, & ſeruos ſuos cum eo, & vniuerſum Iſraël, & vaſtauerunt filios Ammon, & obſederunt Rabba: Dauid autem remanſit in Ieruſalem. Dum hæc agerentur, accidit, vt ſurgeret Dauid de ſtrato ſuo poſt meridiem, & deambularet in ſolario domus regiæ: viditque mulierem,* &c. Itaque eo tempore, exercitu ſuo miſſo in bellum, manſit Dauid domi deſidioſus, & vidit mulierem, & raptus eſt in adulterium, propter quod nunc affligebatur; ideo in præſenti prudens Rex cauebat domi ſedere, cùm exercitum in campum mitteret, ſic fugiens, & deſerens omnes notas occaſiones antiqui, & lethaliſſimi peccati. Quo maximè oſtendebat, quàm certius ab illo iam ſurrexerat in gratiam, & vitæ ſanctitatem. Nequit enim non videri ſurrexiſſe à malo, qui eius vel remotas occaſiones abiicit. Ioannes & Petrus docti à fœminis, quod diuiniſſimum Ieſu cadauer non erat in ſepulchro, abierunt, vt rē ipſi ſpectarēt. De quibus ait Ioan. cap. 20. *Ille alius diſcipulus præcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum, & cùm ſe inclinaret, vidit poſita linteamina: non tamen introiuit. Venit ergo Simon Petrus ſequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium, quod fuerat ſuper caput eius, non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim inuolutum in vnum locum. Tunc ergo introiuit ille alius diſcipulus, qui venerat primus ad monumentum, & vidit, & credidit, nondum enim ſciebant Scripturam, quia oportebat eum à mortuis reſurgere.* Ecce tibi vbi ſepulchrum vacuatum viderunt, funereaſque veſtes, & linteamina omnia ibi à Ieſu relicta, ſtatim crediderunt illum ſurrexiſſe à mortuis. Certiſſimè enim oſtendebatur ſurrexiſſe in vitam, qui nō ſolùm ſepulchrum, ſed & veſtes & linteamina ibi reliquerat. Vt dicat D. Iuſtinus quæſt. 117. *Quòd in monumento viſæ ſunt veſtes eius ſepulturæ, ipſe non item indicium fuit euidentiſſimum reſurrectionis.* Equidem euidentiſſimè oſtendebatur à morte ſurrexiſſe, qui vel veſtes reliquerat, quæ eum deduxerant in ſepulchrum. Vt videas, quàm euidens ſit, quòd quis à peccato ſurrexerit, cùm vel eius remotam occaſionem videatur relinquere, & fugere. Quàm ſint occaſiones peccati fugiendæ habes tom. 2. de Chriſto figurato lib. 5. cap. 11. §. 4. & tom. 4. in Euangel. lib. 16. cap. 1. §. 9. & tom. 1. in Euangel. lib. 2. cap. 19. §. 12. & lib. 4. cap. 2. §. 25. & alibi.

2. Reg. 11. | Ioan. 20. | Iuſtin.

2. *Regum* 18. Et reſpondit populus: Non exibis; ſiue enim fugerimus, non magnopere ad eos & de nobis pertinebit: ſiue media pars ceciderit è nobis, non ſatis curabunt; quia tú vnus pro decem milllibus computaris: melius eſt igitur, vt ſis nobis in vrbe præſidio. Ad quos Rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam.

§. VI.

Vna Maria ſufficit loco totius Sanctorum collectionis aduersùs diabolum.

VNus Dauid rogatur manere in vrbe ad ſuorum præſidium, eo quòd vnus ille pro decem millibus computetur. Sic enim ait: *Quia tu vnus pro decem millibus computaris; melius eſt igitur vt ſis nobis in vrbe præſidio.* Quod ſanè in Dauidis filia Maria certiùs poſſit ſignificari; vna enim illa eſt pro decem millibus, imò pro omni Sanctorum collectione, vt ſuos tuetur aduersùs diabolum. Illa eſt, quæ dicitur Cant. 6. *Terribilis vt caſtrorum acies ordinata.* Sunt in triumphanti Eccleſia Sanctorum caſtra; ſunt & iuſtorum caſtra in Eccleſia militanti, quibus par eſt, & maior vna Maria, vt patrocinium ſuis poſſit præſtare. Ait Richard. à ſancto Laurent. lib. 4. de Mariæ laudibus: *Ipſa dicitur terribilis vt caſtrorum acies ordinata. Ipſa enim tantum dæmonibus eſt terribilis, quantum Angelis, & Sanctis eſt venerabilis, id eſt, ſicut tota acies Apoſtolorum, Prophetarum, Martyrum, Angelorum, Confeſſorum, & Virginum, & omnium qui ordinatè contra diabolum pugnauerunt. Ita terribilis eſt dæmonibus ſicut vniuerſa collectio omnium Sanctorum aliorum.* Quidquid virium, quidquid præſidij inuenitur in omni Sanctorum collectione, in vna inuenitur Maria. Vna enim illa ſtat pro vniuerſitate omnium. Hinc 4. Eſdr. 8. dicitur: *Coram illo aſtat omnis Angelorum exercitus.* Quod cùm ita ſit, Pſal. 44. ſolùm dicit: *Aſtitit Regina à dextris tuis,* &c. Illic omnis Angelorum exercitus dicitur aſtare Deo pro hominum ſalute pugnaturus, hîc autem vna Regina, nimirum Maria aſtare dicitur. Si omnis Angelorũ exercitus aſtat, cur vna dicitur à Pſalmo aſtare Maria? Vna Maria ſtat pro omni Angelorum, Sanctorumque exercitu, in ipſa enim eſt omnium poteſtatum vniuerſitas, vt ſuos defendat. Ait Richard. à ſancto Laurent. lib. 6. de laud. Mariæ: *Impugnatis, & maximè ſeruis ſuis adſtat, & conſiſtit adiutrix fideliſſima Maria, quibus mundus, caro, dæmonia diuerſa mouent prælia. Ipſa enim amatoribus ſuis murus eſt inexpugnabilis, & turris fortitudinis. Terribilis malignis ſpiritibus, vt caſtrorum acies ordinata, id eſt, ſicut vniuerſitas Sanctorum.* Quod eſt omnis exercitus Angelorum,

Cant. 6. | Rich. Lau. | 4. Eſdr. 8. | Pſalm. 44. | Rich. Lau.

rum, Sanctorumve pro tuendis hominibus, totum id collectum inuenitur in vna Maria. De (Judith 14.) qua meritò dicatur illud Iudith 14. *Vna mulier Hebræa fecit confuſionem in domo Regis Nabuchodonoſor.* De qua aiebat D. Fulgent. epiſt. 2. cap. 14. (Fulgent.) *Igitur, quòd omnis Iſraëlitarum populus facere non potuit, vna vidua caſtitatis virtute perfecit. Obtruncauit vna mulier tanti agminis ducem, & inſperatam Dei pepulo reddit libertatem.* Planè, quòd totus exercitus Angelorum, & Sanctorum omnium facere non poteſt, in conſequenda hominum ſalute, id vna perficiet Maria, vt cuius valentia apud Deum maior illis omnibus ſit.

§. VII.

Non regium, ſed pecuinum eſt pro libito, & appetitu proprio omnia moderari.

SI quando Dauid meritò vocatur Rex, is maximè in præſenti vocatur, cùm dicat text. *Ad quos Rex ait: Quod vobis videtur rectum, hoc faciam.* Quid magis regium? Volebat Dauid ire in certamen, ſed audita ſuorum ratione, non ait, quod volo, quod cupio, faciam, ſed quod vobis rectum videtur, hoc faciam. Meritò Rex vocatur, qui hæc facit; pro libito enim, & appetitu proprio velle omnia gubernare, non Regum eſt, (Pſal 48.) ſed pecudum. Pſalm. 48. *Homo cùm in honore eſſet, non intellexit, comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Non de omni homine aſſerit, quòd iumentis aſſimilatus fuerit, ſed de homine, qui in honore, qui in ſede eſt maieſtatis. Et cur magis homo in ſede honoris, & dignitatis conſtitutus dicitur iumentis aſſimilari? Facit hoc ſedes honoris, & dignitatis, vt homo multa operetur pro ſolo libito, & appetitu voluntatis ſuæ, in quo maximè redditur ſimilis pecudibus. Quò ſpectans monebat Eugenium ſuum Pontif. Max. D. Bernard. lib. 3. de conſi- (Bern.) der. inquiens: *Quomodo non indecens tibi voluntate, pro lege vti; & quia non eſt, ad quem appelleris poteſtatem exercere, negligere rationem? Tu ne maior Domino tuo, qui ait* Ioan. 6. *Non veni facere voluntatem meam? Quanquam non minus deiecti, quàm elati animi eſt, veluti rationis expertem, non pro ratione, ſed pro libito agere; non indicio agi, ſed appetitu. Quid tam beſtiale? Etſi indignum cuique vtenti ratione viuere vt pecus; quis in te rectore omnium tantam contumeliam naturæ, honoris iniuriam ferat? Sic degenerando commune opprobrium feciſti proprium tibi: Homo cùm in honore eſſet, non intellexit; comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis.* Piaculum duxi aliquid decerpere à tanto Doctore, qui vt prudentiſſimus, & ſanctiſſimus in eo maximè credit principes, & præſules aſſimilari pecudibus, ſi pro ſolo libito, & voluntatis ſuæ appetitu ad opera ferantur, quæ non niſi de multa ratione, & conſilio debent in lucem prodire.

2. Reg. 18. Stetit ergo Rex iuxta portam, egrediebaturque populus per turmas ſuas: centeni, & milleni. Et præcepit Rex Ioab, & Abſiſai, & Ethai, dicens: Seruate mihi puerum Abſalon. Et omnis populus audiebat præcipientem Regem cunctis principibus pro Abſalon.

§. VIII.

Vbi iuſtitia, & virtus, mala non perſeuerant.

LOngè minorem numero exercitum aduersùs Abſalonem remittens Dauid, tamen quaſi certus de victoria præcipiebat ſuis ducibus: *Seruate mihi puerum Abſalonem.* Et vnde tam certus erat de victoria, vt ageret de aduerſarij ſeruanda ſalute? Ait Abul. quæſt. 7. *Dauid erat* (Abul.) *certus de victoria ſuorum, quia Deus promiſerat ei, quòd ſeruaret eum in omnibus; nunc autem intulerat ei mala ad tempus, quia peccauerat. Iam autem non eſſet eum afflicturus, cùm doluiſſet de peccato.* Vbi & lachrymæ, & pœnitentia, & dolor credebantur deleuiſſe Dauidis peccatum, meritò creduntur non perſeueratura iam mala, quæ in viris iuſtis neſciunt durare. Dan. 1. expugnata fuit Ieruſalem à Nabuchodonoſor, totuſque eius populus captiuus delatus eſt Babylonem. Dum autem captiui memorantur, ait ibi textus: *Fuerunt ergo inter eos de filijs Iuda, Daniel, Ananias, Miſaël, & Azarias.* Et ſanè hi ſanctiſſimi erant, omnique virtutum genere maximè ornati, & nilominus permittuntur à Deo in captiuitate, & Babylonica ſeruitute eſſe. Et cur, qui adeò iuſti & ſancti erant, eſſe permittuntur in captiuitate? Volebat Deus oſtendere illam captiuitatem eſſe temporalem, & breui abſoluendam, ideo in illa poſuit viros iuſtos, & ſanctos, qui teſtificarentur citam euaſionem, quia in Sanctis, & iuſtis nequeunt mala durare. Quò ſpectans D. Ambroſ. lib. 1. de Iacob cap. 8. ait de illis: *Ideo in captiui-* (Ambr.) *tatem ducti ſunt, vt populo & præſentia in captiuitate ſolatia, & ſpem euadendæ captiuitatis afferrent.* Quippe adeò Sancti captiui certam ſpem euadendæ captiuitatis prætendebant, quia mala neſciunt durare in Sanctis. Vbi enim iuſtitia eſt, & virtus clarere incipit, iam plaudit proſperitas, & fœlicitas. Numer. 31. ait Moyſes ad populum: *Armate ex vobis viros ad pugnam, qui poſſint vl-* (Num. 31.) *tionem Domini expetere de Madianitis. Mille viri de ſingulis tribubus eligantur,* &c. Mille de ſingulis tribubus numerum complent duodecim millium. Et quomodo audeant duodecim millia hominum pugnare aduersùs Madiam? Nonne antea ingens Iſraëlitarum exercitus victus, & fugatus fuit à Madianitis, quomodo nunc tam pauci aduersùs illos ſtabunt? Antea in peccato erant Iſraëlitæ, & ideo cadebant; nunc peccato expurgati, & iuſtitiam induti non timent caſum, ſed victoriam certò ſperant, quia neſcit caſus durare in eis, in quibus iuſtitia eſt, & virtus claret. Pro quo Orig. homil. 25. in Numer. ait: *Filij Iſ-* (Orig.) *raël dudum ſexcenta millia fuerant armatorum, qui proceſſerant aduersùs Madiam, & hi omnes victi ſunt, quoniam peccatum erat in ipſis. Nunc ergo victores Madianitæ, qui ſexcenta millia fugauerant, vincuntur à duodecim millibus, vt ſcias, quia non in multitudine, nec in numero militum vincit Iſraël, ſed iuſtitia, & pietas eſt in eis, quæ*

vincit. Non equidem, aut multitudo militum, aut eorum robur pellebat hostes ab Israelitis, sed iustitia, & pietas, quibus ornabantur. Dum peccatum in eis erat, eò confluebant mala omnia; vbi autem non iam peccatum, sed iustitia, sed pietas apparebat, nullum malum poterat ibi consistere, sed prosperitas, & fœlicitas. Huc adducenda dicta tomo 4. de Christo figurato lib. 8. cap. 9. §. 14.

§. IX.

Qui primi venenum peccati experti sunt, solent primi præsentire remedium.

CVm ait Dauid: *Seruate mihi puerum Absalon*; meritò creditur ab Abulensi iam præsensisse victoriam suam, & totius calamitatis remedium. Inter tot duces exercitus, primus, & solus Dauid præsentit victoriam, & de hostis sui salute seruanda agebat. Nec mirum, vt enim ipse gustauerat adulterij, homicidijve venenum, quod totam illam rebellionem adduxerat, sic ipse primus præsentit remedium. Matth. 28. mulieres sepulchrum Iesu vacuum viderunt, & primam resurrectionis vocem ab Angelo audierunt, imò dum pergunt hoc dicere discipulis, *Ecce Iesus accurrit illis, dicens: Auete.* Cur tantum resurrectionis gaudium primæ mulieres prægustant? Ait D. Nyssenus orat. 2. de Resur. *Etenim oportebat primum muliebrem sexum & ab Angelo bonum resurrectionis accipere nuntium, & Dominum videre, & primam ab eo vocem audire, Salute. Quoniam mulier quoque prima audierat fraudem serpentis, & contra præceptum viderat ligni interdicti fructum, & pœna tristitia, ac doloris condemnata fuerat. Quapropter etiam adorare seruator, & pedes apprehendere, & contrectare permittebat, vt ijs quæ primæ defecerant, & alienatæ erant ab eo.* Vt primæ peccati veneno fuerant mulieres infectæ, sic primæ permittuntur gustare remedium, quod per resurrectionem Iesu illi allatum erat. Luc. 21. locutus Dominus de extrema mundi consummatione, & vniuersali omnium resurrectione, ait: *His autem fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra.* hoc est, consummatio vtriusque libertatis, animæ, & corporis. Et quando certum est, quòd animæ cùm primum à corpore exuuntur, gustum percipiunt fœlicitatis æternæ: cur corpora priùs finuntur in terram ire, & post longissima tempora tandem ad eam fœlicitatem venire? Cur non simul cum anima percipiunt salutem? Ait Theophylact. ibi: *Sicut prior aduentus Domini in restaurationem & regenerationem animarum nostrarum fuit, ita & secundus erit in regenerationem corporum. Quoniam enim animæ prius mortuæ fuerant propter inobedientiam, corpora autem post nongentos annos inobedientia mortis vim experta sunt, ideo posterius regenerantur, & melius habent; idcirco & Dominus dicit: Quando hæc fiunt, suspicite, qui grauati estis corruptione, quasi libertate donandi. Nam redemptio vestra adest, hoc est, consummatio vtriusque libertatis, animæ, inquam, & corporis.* Quippe in primis hominibus animæ primæ exceperunt mortem peccati; corpora autem post multa sæcula experta fuerunt mortis sententiam à peccato ortam. Ideo etiam animæ prius abeunt in vitam æternam, quàm corpora, quorum est priùs multis sæculis in terra quiescere.

Matth. 28.

Nissen.

Luc. 21.

Theophyl.

§. X.

Adolescentum culpæ veniabiles.

IN rebelli filio id considerat Dauid, quod magis ad veniam facit, nimirum ætatis immaturitatem, dicens: *Seruate mihi puerum Absalon*, puerum nominat, vt vel inde ostendat veniâ dignum. Veniabiles enim sunt culpæ, quæ ab adolescentibus committuntur. De Ioseph in Ægypto regnante locutus textus Genes. 43. ait: *Attollens autem Ioseph oculos vidit Beniamin fratrem suum vterinum, & ait: Iste est frater vester paruulus, de quo dixeratis mihi?* Vt autem sacri Mystæ in Ioseph Christum, in Beniamin Paulum intelligunt; sic hæc verba meditantur à Christo prolata pro Paulo, quibus ait: *Iste est frater vester paruulus?* Siue, vt in Græco: *Iste est frater vester iunior?* Et quidem Pauli iuuenus, & adolescentia, non parum hostilis fuit aduersùs Christum. Cùm enim lapidaretur Stephanus Actor. 13. ait: *Et testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus*, &c. Paulus ergo adolescens seruabat vestimenta lapidantium, vt ipse omnium manibus christianum hominem lapidaret. Cur ergo Christus in Paulo adeò sibi hostilem adolescentiam meminit, fatus: *Iste est frater vester iunior?* In hoste suo meditabatur Iesus adolescentiam ætatis, ne tanti eius culpam æstimaret, sed magis inde illam ostenderet veniabilem. Ait D. Ambros. lib. de Ioseph c. 10. *Ideo adolescentior dicebatur à Christo, vt qui vocabatur ad gratiam, excusaretur à culpa, quod ea lubrica fuisset ætatê.* Adolescentem meminit, vt magis in eo culpam excusaret; quis enim non parcat lubricæ æstati? Vt nouum, & inusitatum obiiciebat Deo Iob c. 13. *Scribis contra me amaritudines, & consumere me vis peccatis adolescentiæ meæ.* Circa quæ ait Olympiod. in cat. Græca: *Vides quemadmodum culpa se affinem cognoscat, ætatique veniam cupiat impetrare; nec non ætatis culpa sese fontem ostendere.* Itaque vbi veniam exoptat, adolescentiæ prætendit ætatem, quæ non paruam peccatis excusationem affert. Quò respiciens etiam D. Ambros. lib. 1. de Interpel. c. 7. ait: *Pulchrè id ætatis arripuit ad querelam, quæ magis ad vitium lubrica esse consueuit. Adolescentia sola est inualida viribus, infirma consilijs, vitio calens, fastidiosa monitoribus, illecebrosa delitijs. In tanto igitur confragoso, & procelloso mundi huius turbine, cur tam crebra naufragia improuidæ adscribuntur ætati? Vnde præclare Dauid totius temporis eius veniam sibi à Domino postulauit, dicens: Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias ne memineris Domine.* Vt citiùs veniam suis acquirat delictis, ea ostendit peracta in adolescentiæ lubrico.

Gen. 43.

Actor. 13.

Ambr.

Iob 13.

Ambr.

§. XI.

Certum est excidium filijs, qui in parentes pessimi sunt.

ET minorem numero exercitum mittit Dauid, & quasi certus de hostis excidio agit de seruanda

bsalonis salute, dicens: *Seruate mihi puerum Absalon.* Et meritò potest agere de eo fer- qui certò periturus erat. Venit enim cet- m excidium eis, qui parentibus, & cogna- imi sunt. Sic monebat Caium Tiberius ator apud Iosephum lib. 18. Iudaicar. An- . cap. 18. *Qui in consanguinitatis iura pec- nunquam diuinam vltionem effugiunt.* Hoc um, & obseruatum erat ipsis Gentilibus, vt a vindicta, & ira proxima erat his, qui in ntes erant iniqui. Ille prodigus filius Luc. 15. tantiæ suæ partem à patre petiit, vt patri va- iceret. Quid tunc? *Congregatis omnibus ado- entior filius peregrè profectus est in regionem ginquam, & ibi dissipauit substantiam suam,* . Ecce tibi vt simul sunt discessus à patre, & sipatio substantiæ, & lethalis famis supplicium: unquam enim non venit supplicium in eos, qui : iniqui sunt in parentes suos. Vt dicat Chrysol. rm. 1. *Qui congregauit bona patris, & abijt lon- è plus mente, quam loco, vt dato, non accepto pre- io miserè se venderet seruituti. Sic mercator ad alem contractum peruenit, qui parentum debitum nescit soluere, qui vicem nescit redhibere generan-* i. Nunquam parentum osoribus alium expectes finem, quàm miseram seruitutem, quàm extre- mam ruinam. Aristobulus Iudæorum Rex post peractum parricidium in morbum incidit, quo expergefactus iam iam moriturus clamabat apud Egesipp. lib. 1. cap. 8. *Haud rependitur meritis meis congrua vicissitudo. Nec enim Dei oculum tam impij machinator sceleris præterire poteram. Matura flagitij vltio subest, & iam digno conue- nior parricidij mei pretio. Mactetur hostia parri- cidialis, atque immoletur violatæ necessitudini, to- tum simul caro noxia sanguinem euomat. Non vi- scerum meorum cruciatibus, & lenta tabe damo- nium exsaturetur, quod me in tam nefarios ausus sæui facinoris impegit. His dictis finem imperij, ac vita dedit.* Sic certum venit supplicium his, qui consanguinitatis ius violant, & in cognatos sunt iniqui.

§. XII.

Parenti optimo vna filij vita sufficit.

NOn ciuitatum restaurationem, non regni recuperationem, non rebellium spolia sibi petit Dauid à militibus, sed vnam filij petit sibi salutem. Ait enim: *Seruate mihi puerum Absalo- nem.* Expende illud, *seruate mihi*; aliis enim alia seruentur, Dauidi autem parenti optimo hoc suf- ficit, si ei seruetur filius. Et quando parenti op- timo non sufficit vna filij vita? Pater ille Euan- gelicus Luc. 15. prodigum filium, substantiæ dissipatorem, reuertentem nudum excipit & gau- dio, & conuiuio, dicens: *Epulari autem, & gau- dere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit.* Reuixit equidem filius, sed non reui- t substantia, non reuixerunt bona dilapidata; tantorum ergo bonorum perditione cur gau- at pater de vno solo filio, & nudo recuperato? uidem bono patri vna sufficiebat vita filij, in o solo omnia sibi putabat manere integra. Vt ritò dicat D. Chrysol. serm. 4. *In filio est sub- ntia patris tota: & ideo nil pater perdidit, fi- cum recepit.* Quidquid substantiæ, quidquid orum requiri solet ab hominibus, hoc totum bonus pater sibi habet in sola filij vita. Hæc si ad- sit, nihil sibi perdi, nihil sibi deficere putat, sed omnia esse sibi integra. Dicebat Iacob Genes. 45. post auditam Iosephi vitam: *Sufficit mihi, si ad- huc Ioseph filius meus viuit.* Genes. 45. Circa quæ Lyppom. in Cat. ait: *Dicat igitur senex Iacob: Abundè* Lyppom. *sufficit mihi pro longi mei mœroris consolatione, ex omnibus, quæ in hac vita deinceps desidero; gau- dium maius non cupio, quàm vt filius meus Ioseph adhuc viuat, etsi alia omnia desint, etsi in alijs om- nibus subesset fraus, & impostura.* Non regnum Iosephi narratum, non immensæ diuitiæ, non fœlicitates eius bonum patrem implebant, sed vna filij vita. Si nudus ille, & omnibus vacuatus inuentus esset, dum tamen viueret, parenti pro omnibus aliis sufficeret.

§. XIII.

In patris iudicio nihil est ad salutem non conducens.

VIde vocem patris erga rebellem filium: *Seruate mihi puerum Absalonem.* Nescit enim pater aliter pronuntiare, nescit pater dicere, nisi quæ filio sint ad salutem. Illi nequam, & lu- xurioso filio occurrit pater aliquando Luc. 15. Ait enim text. *Vidit illum pater ipsius, & miseri- cordia motus est, & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum,* &c. Luc. 15. *Dixit autem pater ad seruos suos: Citò proferte stolam primam, & induite,* &c. Non reiecit pater filium, sed admi- sit, non nudauit eius crimina coram aliis, sed operuit, non malum intulit, sed osculum dedit. Et cur pater non magis abiicit talem filium? Cur vel crimina confitentem illis verbis: *Peccaui in cœlum, & coram te,* non percutit aliquo verbere? Non iudicem, sed patrem agit, cuius est illa sola præstare, quæ ad salutem conducunt. Ait Diuus Chrysol. serm. 2. *Pater viso filio cooperit mox rea- tum, dissimulat iudicem, qui magis vult implere genitorem, & sententiam citò vertit in veniam, qui redire cupit filium, non perire.* Chrysol. Expende illa: *Dissimulat iudicem, qui magis vult implere geni- torem*; non dissimulat iudicem, vt impleat ty- rannum, non iudicis cognitionem excutit, vt inauditum, & sine legitimis testibus damnet, quod tyrannicum esset, sed vt patrem agat vel conuicto, & in excusabili parcens. A iudicis sen- tentia abstinet, vt veniam præstet velut pater, non vt damnum inferat, quod minimè iudex posset præstare. Tyrannissimus ille Herodes in reorum filiorum causis, se patrem protestabatur, non vt eis parcere, sed vt eos certiùs, & celeriùs inexpe- ctatis forensibus circumstantiis damnaret. De quo multa, & pulchra Egesippus lib. 1. cap. 41. & tandem ait: *Scenæ etenim species erat, non iu-* Egesip. *dicij disciplina condemnare absentes, condemnare sine teste, sine iudice, solo naturæ priuilegio, quod ad salutem magis, quàm ad periculum deriuari soleret.* Sic errarent, qui priuilegio paterni fori abutentes ea incommoda filio inferrent, quæ nullo modo etiam seuerissimus iudex inferre valeat.

* * *

CAPVT

Caput X. & vlt.

Absalonis ruina.

TEXTVS HISTORIA.



EGRESSVS itaque Dauidis exercitus in campum, ad locum peruenit Ephraimitarum antiquis gestis maximè nominatum, ibique dato signo, in hostem paratim ruit, omnem nocendi occasionem requirens. Erat Absalonis exercitus superior numero, sed causa infirmior, vnde congressione habita ceciderunt eorum viginti millia. Cùm enim Israëlitæ Dauidicorum impetum ferre non possent, in fugam auersi, quò quemque spes euadendi vocabat, eò temere ibat. Ergo & in saltum auium conciti ferebantur, & in terræ voragines abiiciebant se, ne persequentis hostis gladio ferirentur, & ex casu disrumpebantur, & alij ab aliis oppressi suffocabantur, sicque factum est, vt multo plures saltus consumpserit, quàm gladius curaret. Interea à plurimis vnus Absalon petebatur. Is veritus ne caperetur, conscensa mula regia, è fuso cursu fugiebat. Cumque per agitationem ventilaretur capillitium, asperæ arboris prominenti ramo inopinatè implicitum, iuuenem suspendit. Implicitum vidit & suspensum miles gregarius, nec ausus est filium Regis, hostilis exercitus principem ex arbore depositum comprehendere, veritus ne elaberetur, vel tantum spolium malens principi militiæ reseruare. Ergo aduolat ad Ioab, infelicis iuuenis suspendium narrat, accepturus ab illo maiorem mercedem, si à se interfectum narraret. Sed qua mercede rueret miles in interitum eius, cuius salutem sciebat tanto Regis pręcepto postulatam? Audacior Ioab acceptis tribus spiculis infelicis iuuenis pectora semel, & ter transfigit, accedentesque decem alij iuuenes corpus ab arbore in terram deiiciunt, multis factum ictibus cadauer. Tandem in profundam voraginem præcipitant, multoque opprimunt lapide, vt videatur patricidæ pœna à Dei lege dilapsa. Heu iuuenis miser, imperij solum fœlix breuitate!

PARS MORALIS circa textum.

MERITO, ait Theodoret. rebellis Absalon suspensus hæsit, iucundissimum viris piis spectaculum, & omnia administrantis prouidentiæ iustam ostendens sententiam.

2. *Regum* 18. Itaque egressus est populus in campum contra Israël, & factum est prælium in saltu Ephraim. Et cæsus est ibi populus Israël ab exercitu Dauid, factaque est plaga magna in die illa viginti millium. Fuit autem ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ, & multo plures erant, quos saltus consumpserat de populo, quàm hi, quos vorauerat gladius in die illa.

§. I.

Victoriæ non penes eum, qui valentiorem, & numerosiorem exercitum habet, sed penes eum, qui habet sibi Deum.

CONsertis manibus vincitur Absalonis exercitus numerosissimus, dicente textu: *Cæsus est ibi populus Israël, &c. ab exercitu Dauid, factaque est plaga magna in die illa viginti millium.* Longè minor numero exercitus & validiorem, & numerosiorem percussit, nec miror; licèt enim Dauid haberet pauciores milites, habebat secum Deum sibi propitium. Victoriæ autem non eis accidunt, qui validiores, numerosioresve exercitus habent, sed illis qui pro se habent Deum. Abia Salomonis nepos 2. Paralip. 13. ingenti Ieroboami exercitu vallatus vndique, vt facile possit discerpi, imò vorari ab illo; ausus est nihilominus cum tam superiore hoste confligere, sciens sibi quidquid Dei erat, adesse. Quid tunc? Ait text. *Percussit ergo eos Abias, & populus eius plaga magna,* 2. Paral. 13. *& corruerunt vulnerati ex Israël quinquaginta millia virorum fortium. Humiliatique sunt filij Israël tempore illo; & vehementissimè confortati filij Iuda, eo quòd sperassent in Domino.* Multi, & validi Israëlitę corruerunt, pauci autem de Iuda præualuerunt, & quinquaginta millia fortissimorum peremerunt. Et vnde peremerunt? Habebant pro se Deum, cuius nitebantur auxilio. Ait Theodoret. ibi: Theodor. *Iudam quidem circumdederunt decem tribus, ipsi verò iubilarunt, & diuinum auxilium implorarunt. Deus autem ad belli auxilium vocatus hostium audaciam conuertit in timorem, & conuersi aufugerunt omnes, & cæsa sunt quinquaginta millia ex fugiẽtibus. Dicit etiam fugæ causam. Et inualuerunt filij Iuda, quòd sperauerunt in Dominum, &c.* Non quòd plures, non quòd validiores essent, erant enim numero longè infirmiores, sed habebant pro se Deum, in quem sperabant, & hæc fuit tota causa victoriæ. Non aliter Asa 2. Paral. 14. trecenta millia militũ produxit in certamen aduersùs Arabes, qui cum decies centenis millibus veniebant. Quid tunc Asa? Decidit ne animo tantam videns multitudinem hostium? Imò ait textus: *Inuocauit Asa* 2. Paral. 14. *Dominum Deum, & ait: Domine non est apud te vlla distantia, vtrùm in paucis auxilieris, &c. Exterruit itaque Dominus Æthiopes corã Asa, &c.* Ecce tibi decies centena millia virorum fugientium, & trementium coram Asa, qui cum trecentis millibus persequebatur, & percutiebat eos. De quo pulchrè ait Egesippus lib. 5. cap. 16. Egesipp. *Vicit & Asa prælio: sed postea quàm desperantibus suis, quòd numero essent inferiores, dixit: Nihil interesse*

teresse, pauci, an plures sint, cùm Deus paucos timentes se, pluribus faciat validiores. Sic semper Deus, non numerus, nec valentia militum dat victorias. Quod vtinam aduerterent mundi principes, & vt curant habere militum copias, potentiam armorum, curarent pro se habere Dominum. Mentiar, nisi in hoc vno haberent plures victorias.

§. II.

Discordiam, diuisionemvè qui causant, diuisione, discordiavè peribunt.

NOtanter dictum est illud in Absalonis exercitus ruina, nimirum: *Fuit autem ibi prælium dispersum super faciem omnis terræ.* Quippe Dauidis exercitus adunatus, & bene ordinatus primo impetu diuisit, & dispersit Absalonis exercitum penè innumerabilem, quo miserè percussus est. Nec immeritò, qui enim diuisionem, & discordiam à Dauide faciebant, regnum in factiones diuidentes, sic debuerunt diuisione perimi. Nunquam enim diuisionum fautores diuisionibus etiam non pereunt. Fuit illa Iesu Domini sententia Matth. 26. *Omnes, qui acceperint gladium, gladio peribunt.* Quæ verba transfert Diuus August. ad gladium linguæ, quæ diuisiones, & discordias seminat, cuius est in diuisionibus, & dispersionibus extremam sui ruinam metere. Sic mordit Donatum disseminatorem diuisionem in Ecclesia lib. de Agone Christiano cap. 29. *Sicut enim Donatus Christum diuidere conatus est, sic ipse à suis quotidiana concisione diuiditur. Adhoc etiam pertinet illud, quod Dominus dicit: Qui gladio percusserit, gladio morietur. Gladius enim illo loco discordiosam linguam significat, qua tunc ille infelix Ecclesiam percussit, &c. Ergo ille percussit Ecclesiam lingua litigiosa, qua nunc ipse conceditur, vt omnino dispereat, atque moriatur.* Ecce qui discordias, & diuisiones in Ecclesiam immittit, diuisionibus, & discordiis periit. Semper enim discordiæ, & diuisiones sequuntur ad mortem vsque illum, qui se vel à capite, vel à membris Ecclesiæ diuidit. Vt meritò dicat Oseas cap. 10. *Diuisum est cor eorum, nunc interibunt.* Et quomodo interibunt? Interibunt equidem diuisionibus, & seditionibus. Postquam enim Ieroboam à domo Dauid fecit diuisionem, diuisionibus, & seditionibus totus Israël consumebatur. Vide lib. 3. Reg. à cap. 16. vt Zambri seditionem facit aduersùs Ela, ab eoque regnum capit. Aduersùs autem Zambri rebellat Ambri: post quem in filios Achab exurgit Iehu, vniuersosque perimit, nihilque in Israëlitico regno frequentius videtur, quàm rebelliones, seditiones, discordiæ. Sic discordiis periit, qui nititur discordias & diuisiones seminare. Adhæc Rupert. ibi ait: *Palàm ex historia Regum serie cognoscitur, quàm verè, quàm multipliciter cor eorum diuisum fuerit, ex quo diuiserunt se à domo Dauid. Quippe qui ferè decies contra semetipsos diuisi, Reges alios, percussis alys, sibi locauerunt, & tandem iuxta vocem hanc, nunc interibunt, in captiuitatem irreuocabilem ducti sunt.* Sic post diuisionem factam à domo Dauid diuisionibus, & dissensionibus Israëlitæ perierunt. Et quid Iudæi postquam se à vero Dauide Iesu diuiserunt? Pergit ibi Rupert. *Porrò tempore illo, quo semetipsos à vero Dauid, id est, à filio Dei diuiserunt, mirum dictu est, quàm crudeli discordia contra semetipsos diuisa fuerit multitudo Iudæorum. Multo quidem crudeliores sibimet per implacabiles seditiones intus extiterunt, quam esse potuerit foris obsidens exercitus Romanorum.* Nunquam non pereunt diuisionibus, & seditionibus, qui diuisiones faciunt in populo à vero domino.

Matth. 26.

August.

Osea 10.

Rupert.

Ibid.

§. III.

Terra maximè aduersatur factionarijs, & seditiosis.

ILlud etiam maximè ponderandum est, quod ait textus, nimirum: *Multo plures erant, quos saltus consumpserat, de populo, quam hi, quos vorauerat gladius.* Quippe erant in saltu illo frequentes terræ voragines, in quas fugientes Israëlitæ præcipites se dabant, & alij ab aliis oppressi suffocabantur. Adeò vt hæ terræ voragines pluribus lethum inferrent, quàm Dauidis exercitus gladius: ne viderentur seditiosi homines tam à gladio, quàm à terra vorari. Antiquum enim est, quod terra maximè videatur seditiosis aduersari. Nota est seditio Core contra Moysem excitata; de his autem seditiosis locutus Moyses Num. 16. ait: *Sin autem nouam rem fecerit Dominus, vt aperiens terra os suum deglutiat eos, & omnia, quæ ad illos pertinent, descenderintque viuentes in infernum, scietis, quòd blasphemauerint Dominum. Confestim igitur, vt cessauit loqui, disrupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos, &c.* Sic factionarios illos, & seditiosos terræ tradidit Moyses deuorandos. Aliter Exod. 32. vbi castigare voluit vituli adoratores, illos gladiis tradidit Leuitarum; dicit enim ad Leuitas: *Ponat vir gladium super femur suum: ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & proximum suum.* Ecce tibi idololatræ gladiis traduntur castigandi, factionarij autem & seditiosi non gladiis, sed terræ hiatibus sunt traditi. Et cur ij non gladiis, sed terræ traduntur? Fortè vir diuinus magis auersabatur factionarios, & seditiosos, quàm idololatras, & ideo illos terræ tradidit, quæ maximè illis erat aduersaria. Ait D. August. lib. 1. de Baptism. contra Donatistas cap. 8. *Itaque Donatistæ illos, quos baptizant, sanant vulnere idololatriæ, seu infidelitatis, sed grauius feriunt vulnere schismatis. Idololatras enim in populo Dei gladius interemit, schismaticos autem terra hiatus absorbuit.* Sic non dubitat Augustinus credere grauius infirmari homines vulnere schismatis, & seditionis, quàm vulnere infidelitatis, & ideo non leuiùs à gladio feriri, sed vehementiùs à terra vorari. Cuius est suas aperire fauces, vt glutiat seditiosos, & factionarios. Exod. 14. *Filij Israël perrexerunt per medium sicci maris.* Et mirabar, quòd Deus tanto in aquis maris miraculo facto deduceret ad portum populum illum, à quo nouerat tot seditiones in Moysem excitandas. Cur, quod postea facere voluit, in mari eos non percussit, manebat seditiosos pœna è terra exitura, quæ præcipuè aduersatur illis. Quò spectat D. Zeno ser. 2. de Exod. inquiens: *Per mare pedibus ambulasti, vt patereris in terra naufragium.* Seditiosos expectat à terra vindicta.

Num. 16.

Exod. 32.

August.

Exod. 14.

Zeno.

1. Reg. 18.

2.*Regum* 18. Accidit autem, vt occurreret Abfalon feruis Dauid, fedens mulo : cumque ingreffus fuiffet mulus fubter condenfam quercum, & magnam, adhæfit caput eius quercui; & illo fufpenfo inter cœlum, & terram, mulus, cui infederat, pertranfiuit. Vidit autem hoc quifpiam, & nunciauit Ioab, dicens : Vidi Abfalonem pendentem de quercu, &c.

§. IV.

Pulchritudo temporalis brutorum cibus.

TOta illa capillorum ambitio in Abfalone, & faciei decor quercui arbori adhæfit, dicente textu : *Adhæfit caput eius quercui.* Nec id cafu accidit, fed vt diuina prouidentia oftenderet, quàm parallela effent, & quercus, & corporalis pulchritudo, vtraque enim non aliis, quàm porcis cibos præbet. Adhæret equidem pulcherrima Abfalonis facies quercui; vt enim non adhærent arbores nifi fimilibus arboribus in fructu, fic pulcherrima illa facies non adhæfiffet quercui, nifi fimilis illi in fructu effet, parans folis animantibus immundis efcam. Vnde monebat D. Chryfoftomus homil. 1. in Pfalm. 50. *Si ergo videris virum aut mulierem fpeciofam, ne admireris; nam & roboris arbores, cùm denfæ fint folijs, & altitudine excelfæ, attamen non habent fructum hominibus aptum, fed porcis afferunt cibum.* Sic fanctus Pater monet, vt cùm viderimus virum, aut mulierem fpeciofam, fimul recordemur quercum virentibus foliis præcelfam, cuius tamen fructus folis porcis offertur : ne alius fructus à pulchritudine corporali fperetur. Sunt equidem pulchritudo corporalis, & quercus parallela in porcis pafcendis. Adolefcens ille Luc. 15. *Diffipauit fubftantiam fuam viuendo luxuriosè. Et poftquam omnia confummaffet, &c. adhæfit vni ciuium regionis illius, & mifit illum in villam fuam, vt pafceret porcos. Et cupiebat implere ventrem fuum de filiquis quas porci manducabant*, &c. Ecce tibi folos porcorum cibos videbat, folos porcorum cibos fibi adhiberi optabat. Et cur de folis porcorum cibis habendis follicitus erat? Caufam indicant illa verba : *Diffipauit fubftantiam fuam viuendo luxuriosè*, vt luxuriofam vitam habebat, fic totus erat in puellarum pulchritudine conquirenda, totus à pulchritudine oculorum, ab oris venuftate, à linguæ fermonifve dulcedine pendens, de quibus nil aliud hauriri poteft, nifi id ipfum quod porci manducant, & belluæ. Ait ad hæc Titus Baftrorum Epifcop. *Vt primum quis à Deo defciuerit, perque carnis illecebras, & voluptates dæmonibus adhærere cœperit, ftatim quafi in porci naturam verfus, terram tantùm fpectans. In turpitudinis porrò cœno, vltro, citroque, aliquantifper volutatus, meritò inter porcos cenfetur.* Nihil in fe

Chryfoft. *Luc.15.* *Titus.*

circa vitam, aut cibum à porcis oftendit diuerfum; vt enim porci circa quercetum verfantur, fic lafciui circa pulchritudinem corporalem funt, quæ in cibandis porcis, quercui eft parallelum.

§. V.

Ad maiorem patientis pœnam facit nouum, & inufitatum genus mortis.

CAdentibus fub ore gladij Ifraëlitis, eorum dux Abfalon à communi omnium excidio euadens nouum & inufitatum malum incurrit. Dicit enim : *Accidit autem vt occurreret Abfalon feruis Dauid fedens mulo : cùmque ingreffus fuiffet mulus fubter condenfam quercum, & magnam, adhæfit caput eius quercui*, &c. Cùm fui trucidabantur à feruis Dauid, venit Abfalon, & in eorum manus incurrit. Omnes tamen illi pepercerunt, nullus aufus eft ei malum incutere, fed abire in condenfam quercum permittunt. Et cur non magis eum perfequuntur? Cur non magis fugientem vel percutiunt, vel capiunt? Hæc effet illi pœna communis cum pluribus, cui ad maiorem dolorem referuatum erat nouum, & inufitatum exitiũ, vt ramis arborum irretitus periret. Ait D. Chryfoft. homil. de Abfalone : *Quamuis contra te dimicet cælum, moueatur terra, exercitus pugnet : tamen aliud te ignotum, & inopinatum fuftinet bellum, aliud tibi iam paratum prælium eft. Non enim ifti exercitus, quos cernis*, &c. *qui quamuis contra te exerant gladios, lanceas torqueant, tamen te fugientem arbor excipiet, rami interiment, ligna fufpendent.* Expende illa, *aliud te ignotum, & inopinatum fuftinet bellum*; quippe non communi, & nota clade peribat, quod ad aliquod eius leuamen pertineret, fed in ignotum, & fingulare deuenit excidium, vt magis inde doleret. Sic enim ad exacerbandam populi Iudaici cladem aiebat Pfal. 79. *Singularis ferus depaftus eft eam*; quo enim nobis fingularior accidit clades, eo vehementior eft; & quò magis communis, eo lenior. Ex quo dicebat Sedul. in falutatorio ad virum illuftrem, confolans eum de morte filiæ : *An certè conquereris quafi folus ifta perpeffus fis? Cùm cafus hic vincat & Reges. An fœlicior Augufto? An fortior Alexandro, fauorabilior Traiano, fanctior es Theodofio, cùm hoc habet obitu æquale tam miles, quàm princeps? Patienter dolendum eft, quod habes commune cum mundo.* Planè quæ communis eft clades, hebetiorem habet doloris aculeum; intolerabilior eft, quæ incognita, & fingularis venit. Quò etiam fpectans D. Ambrofius lib. 1. de Iacob cap. 6. inde leuabat hominis malum, aiens : *Quid illud quòd labor tibi communis eft cum omni creatura? Quia propter te mundus ipfe tolerat corruptionem? Quia cum Sanctis tibi laboris huius, & expectationis commune confortium eft? Sol occafum fuum recognofcit, Luna defectum, errorem ftellarum lumina, dum totius corporis noftri expectatur redemptio.* Leuiùs equidem, & patientiùs nobis dolendum eft in cafibus, qui toti funt mundo communes; quæ fingularia funt mala, maiorem morfum doloris infigunt.

Chryfoft. *Pfal.79.* *Sedul.* *Ambr.*

§. VI.

§. VI.

Vel insensibilia armantur in impios.

Militum manus euadens? Absalon arboris brachiis tenetur ad supplicium, quippe: *Cùm ingressus fuisset mulus subter condensam quercum, & magnam, adhæsit caput eius quercui*, &c. Contrahebant milites manus à filio Regis, sed arbor insensibilis non passa est euadere impium; imò brachiis suis irretitum tenuit, vt pœnas lueret. Ad hæc pulchrè D. Chrysostom. homil. de Absalone fatur: *Respice iam sceleratissime hostis, ac nefande, iam respice parricida: respice, inquam; vsquequaque in te cuncta conuerti: respice contra te ab ipsa natura pugnari*, &c. *O nefandum meritum parricidæ! Iniuriam patris non pugnantis gladius, non hostilis manus, non iaculantis ictus defendit; sed vindicant ligna, arbor vlciscitur, rami defendunt.* Sic dissimulantibus hominibus, armantur ligna, & ipsa elementa insensibilia, vt prendant, & perimant impios. Ionas à Deo fugiens cap. 1. ingressus est nauim, vt nauigaret in Tharsis: *Et facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri*, nec tempestas, nec ventus cessat, donec Ionas tradatur vndis. Cur hæc? Ait Claudian. Mamercus in carm. contra Poëtas vanos: Chrysost. Ion. 1. Claud.

Omnipotentis enim Domini natura rebellem
Cognoscens, timuit, per se quasi conscia, tutum
Ferre reum, & vetus fugitiuum vincit, & vndis.

Insensibilia quidem Deo senserunt iniurium, illumque vinciunt, & detinent traditura supplicio. Quando enim non armantur insensibilia in Deo iniurios? Vbi Iudæi crucifixerunt Iesum Matth. 27. *Ecce velum templi excissum est in duas partes à summo vsque ad deorsum, & terra mota est, & petræ scissæ sunt*, &c. Et quò spectabat ista insensibilium commotio. Ait D. Zeno serm. 1. de Abraham: *Ad cuius immanis ausi sæuitiam metuenda elementorum forma mutatur, & Dei iniuriam prius prodit natura, quàm intelligat populus Iudæorum.* Quippe promptissima sunt vel elementa insensibilia vt Deo sentiant illatas iniurias, quas vindicare festinant. Caue tibi homo impie, licèt enim tua crimina aut ignorent homines, aut dissimulent, natura insensibilis illa sentit, nec te patietur impunitum, quin vel ligna vel lapides in te exurgent. Ne tutum sit tibi per terram mareve transire. Matth. 27. Zeno.

§. VII.

Crimina in animo veterascentia hominem in pœnam præcipitant.

A Patris sui seruis fugiens Absalon quercui se tradidit; dicit enim: *Accidit, vt occurreret Absalon seruis David sedens mulo, cumque ingressus fuisset mulus subter condensam quercum*, &c. Absalon à suis destitutus, & iam perditionem præsentiens suam offendit hinc seruos David patris sui, illinc condensam quercum. Et vtram illarum partium eligeret? Nonne satius iret ad seruos patris sui, quàm ad quercetum? Ille alter prodigus filius Luc 15. iuxta quercus erat, cupiens saturari de filiquis; at in se reuersus dicebat: *Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego hic fame pereo. Surgam, & ibo*, &c. Quercus cum filiquis decreuit dimittere, & sortem seruorum patris sui ambire. Cur tu ô misere Absalon non magis à quercubus fugis, & te seruis patris tui committis? Cur miser fugis paternos seruos, & te quercui tradis? Inueterata in illo malitia miserum agebat, imò præcipitabat in supplicium. Pulchrè ait D. Chrysostomus homil. de Absalone: *Parricida nec ratione frangitur, nec imminenti interitu deterretur. Obduratur in pœnam, in supplicium cogitur.* Poterat vel pœnæ experientia patrem meminisse, & de eius seruis misericordiam expectare, sed obdurata tempore malitia vt illum in supplicium cogebat, & præcipitabat, sic fecit vt à paternis seruis declinaret, & ad quercum confugeret, cuius brachiis illigatus periret. Diuiso quondam in duas partes mari, iter datum est Israëlitis, vt ad terram promissionis transirent ab hostibus immunes. Ingrediuntur ergo illi sicci maris iter, &c, quod miretis magis, ait Exod. 14. *Persequentesque Ægyptij ingressi sunt post eos, & omnis equitatus Pharaonis, currus eius, & equites per medium maris.* Quid inconsideratius? Cur magis ô miseri Ægyptij ad tantum miraculum non expauescitis? Cur non fugitis magis à mari, quod adeò se ostendit fauorabile Israëlitis? Equidem antiqua illa peccata in infantes Hebræorum patrata, & inueterata in Ægyptiorum animis miseros agebant, vt inconsideratè currerent in ruinam suam. Ait Euseb. Emissen. in cat. Lyppom. *Virga eleuabatur, mare scindebatur. Stabat aqua, eleuata quidem, sed quasi fræno coërcita. Ac populus quidem ducem sequebatur, Pharao verò obdurescit, ac simul aduersus Deum, & terram pugnam gerit post decem plagas, post Israëlis emissionem. Nimirum sanguis, atque iniusta infantium cædes illum agitabat*, & vt Pharao mare ingrederetur, quo periret, calcar erat vetus illud eius infanticidium; quo in illo magis vetustum erat infanticidium, eo hominem magis agitabat, vt curreret ad extremam ruinam. Vt quisque caueat ab inueteratis peccatis suis, à quibus sanè præcipitabitur, ne pœnam effugiat. Luc. 15. Chrysost. Exod. 14. Eus. Emiss.

§. VIII.

Quæ iustis fauent creaturæ, exitiales sunt impiis.

IN arbore inuenit Absalon ruinam suam, ait enim: *Adhæsit caput eius quercui, & ille suspenso*, &c. Quam rem sic ponderat D. Chrysostom. homil. de Absalone: *Paratam properè festinas ad arborem, cui est traditus, inseritur ramis, obligatur lignis, transfixo gutture colligatus.* Equidem ab arbore capit Absalon excidium, quando totus mundus ab arbore hausit vitam. Arbor fuit morti Absaloni, & felicibus Christianis arbor est saluti. Sic creaturæ fauentes piis, exitiabiles sunt impiis. Et Ægyptij, & Israëlitæ ingressi fuerant mare Exod. 14. sed: *Reuersæ sunt aquæ, & operuerunt currus, & equites cunctis exercitus Pharaonis, qui sequentes ingressi fuerant mare, ne vnus quidem superfuit ex eis. Filij autem Israel perrexerunt per medium sicci maris*, &c. Ecce tibi aquæ maris vt fauent Israëlitis, sic perdunt Ægyptios. Chrysost. Exod. 14.

Hilar. Pulchrè ad hæc D. Hilar. in Psalm. 144. *Vbi fuerat salus Religiosorum, ibi pœna constitit impiorum. Circumstant alios firmitate muri solidata vnda, alios refusa ipsa illa, qua constiterant, absorbent. Ad istos pelagus naturam suam nescit, hos per naturam suam punit. Ad istos ex mari terra est, istis, quod erat, mare est. Horum salus sanctitas est, horum mors terror est.* Quid pulchrius? Sic sese sæpiùs efformant creaturæ erga iustos, & aduersùs iniustos. Babylonica fornax incensa à ministris Regis habebat intus tres cantatissimos pueros Hebræos. Tunc ait Dan. 3. (Dan. 3.) *Erupit, & incendit quos reperit iuxta fornacem de Chaldæis. Angelus autem Domini descendit cum Azaria, & socijs eius in fornacē, &c. & fecit medium fornacis, quasi ventum roris.* Ignis, qui amburebat circunstantes Chaldæos, ros erat pueris Hebræis. Vt dicat D. Hilar. suprà: (Hilar.) *Circunstantes flammis, quas pueri non sentiunt, aduruntur. Illis roris in modum ignis temperatur, hos exæstuans ignis amburit. Ipsa intus, extraque flammæ sunt, quarum pro diuersitate meritorum, & defecit à se natura, nec deficit. Nam quod est, manet erga eos, ignis esse, quod vrit, & quod necesse est in his esse, quibus ros est.* Credant hoc impij homines, quòd mortem metent ipsi ex eisdem creaturis, ex quibus iustis paritur salus.

§. IX.

Impij eò deuenire solent, vt vel facilè, & promptum remedium accipere nolint, sed attoniti hæreant.

EA calamitas tenuit Absalonem, à qua facilè se posset expedire, dicente text. *Adhæsit caput eius quercui, & illo suspenso inter cœlum, & terram, mulus, cui insederat, pertransiuit.* Mulus pertransiuit, & Absalon suspensus mansit; manus tamen liberas, & solutas habebat, quibus facilè posset liberari, nil tamen egisse dicitur pro salute obtinenda. Cur miser non magis clamas, vt inde tollaris, & feraris ad patrem? Cur saltem manibus tuis non te expedis, vel capillorum nodos exsoluens, vel capillos scindens, vel arborem frangens? Multa equidem erant misero in promptu effugia, sed sic Deus illum exosum habuit, vt nec de facili remedio sumendo in tantis angustiis constitutus cogitaret. Ait ibi Abul. quæst. 12. (Abul.) *Absaloni multa acciderunt, à quibus videbatur posse liberari, nisi Deus voluisset illū perdere. Nam potuisset tenere equum, ne introiisset subter quercum damnosam; & etiam postquam introiuit, & alligati sunt capilli eius, poterat ipse tenens mulum soluere illos, & fugere. Etiam dato, quòd mansisset pendens poterat capillos amputare, vel si non habebat gladium, poterat manibus tenens arborem illos soluere, vel rumpere: sed nihil horum fecit, eo quòd Deus habebat exosum Absalonem, & volebat eum tradere in manus hostium.* Ecce tibi quot effugia erant misero, & quàm facilia, & quàm prompta; at in eam Dei offensam incurrerat, vt habens tot prompta remedia, ad nullum manus adhibuit. Heu quàm crebrò hæc accidunt impiis, qui in vltimo constituti discrimine, habentes & tempus, & remedia multa salutis, nullo adhibito remedio ad perditionem currunt. Hos depingit Spiritus sanctus Prouerb. 19. inquiens: (Prou. 19.) *Piger abscondit manum suam sub ascella, neque ad os illam applicat.* Erat ascella, siue olla plena dapibus, & proxima adeò pigro homini, vt in illa haberet ipse manus; ille autem ne ad os quicquam applicet, perit fame. Vt dicat ibi Caietan. (Caietan.) *Posuerat intra ollam manum, vt escam inde acciperet, & tamen tadet eum inducere manum cum cibo ad os.* Quis hoc crederet? Et verissimum est, quòd peccata hanc desidiam soleant in anima causare; quia habens impius mille remedia in manu, & longum temporis spatium, tamen nullis sibi applicatis in perditionem abit. Sapienter de hoc etiam dixisset Ecclesiastes cap. 6. (Eccl. 6.) *Est & aliud malum, quod vidi sub sole, & quidem frequens inter homines. Vir cui dedit Deus diuitias, & substantiam, & honorem, & nihil deest animæ suæ ex omnibus, quæ desiderat; nec tribuit ei potestatem Deus, vt comedat ex eo.* Heu quoties impiis tempus abundat, & diuitiæ gratiarum diuinarum in promptu sunt, & salutaria remedia penè in manu; nec tamen facultatem accipiunt ex Deo efficaciter vtendi illis. Sed attoniti, & suspensi inter remedia mille pergunt ad supplicia. Quos etiam traducit Ecclesiasticus cap. 3. (Eccli. 3.) *Quasi appositiones epularum circumposita sepulchro? quid proderit libatio Idolo? Nec enim manducabit, neque odorabitur: sic qui effugatur à Domino.* Vt epulæ sepultis, & libationes apponebantur idolis, sine vlla vtilitate illorum; sic multa solent remedia salutis affluere impiis sine vtilitate vlla. Ne quis audeat sperare aliquid à diligentiis suis, nec minimam fortè faciet, etiamsi liceat, & facilè illi sit.

§. X.

Ea habetur reuerentia miseris Principibus, qua certiùs pereant.

IMplicatum arbori vidit Absalonem Dauidis seruus, nec tamen accurrit ipse, vt seruet. Dicit enim: *Vidit autem hoc quispiam, & nuntiauit Ioab, dicens: Vidi Absalonem pendentem de quercu, &c.* Vidit, inquam, miserum principem & implicatum, & pendentem de quercu, & illum sic pendentem dimisit, & abiit nuntiaturus Ioab. Cur non magis ipse liberare à tanta pœna iuuenem festinat? Nonne audierat illud ex Dauide: *Seruate mihi puerum Absalonem?* Cur ergo cùm facilè posset, non ipse accurrit pendenti, vt seruet illum? Abul. quæst. 13. ibi: (Abul.) *Quia Ioab poterat honorificentiùs comprehendere Absalonem, qui erat filius Regis, & non decebat, quòd caperetur ab alijs viris, minoris status, ne videretur esse vilipensus, vocauit Ioab.* Ecce tibi ob miseri principis reuerentiam, ne militi gregario deberet liberationem suam, non audet miles eum à tam lethali suspendio liberare, sed magis illum pendere relinquit, dum vocat Ioabum. Proh stultissimam hominis reuerentiam erga Absalonem! Sunt verè in hoc principes infelicissimi, quorum salus, & vita à nemine ob eorum reuerentiam procurantur. Videntur sæpissimè ire in ruinam, imò in extremam perditionem præcipitari, & sinuntur à suis perdi, ne credantur eorum reuerentiæ, & honori aliquid derogare. Huc spectans Spiritus diuinus Ecclesiastici 41. ait: (Eccli. 41.) *Non est bonum omnem reuerentiā obseruare.* Et quidem

iniquissi

iniquissimum est, quòd reuerentiæ obseruantia præualeat, vbi ea saluti est contraria. Et stultissimum principum mundialium vitium est, velle magis reuerentiam suam coli, quàm salutem, quàm vitam, imò æternam vitam. Ibi agitur sapienter, vbi non tam reuerentia, quàm salus attenditur. Princeps ille Naaman leprosus, vbi desiderauit in Propheta Elisæo suæ reuerentiæ cultum ibat iratus, & valedicens propriæ saluti. Quid
4.Reg.5. tunc? Ait 4.Reg.5. *Accesserunt ad eum serui sui, & locuti sunt ei: Pater, si rem grandem dixisset tibi Propheta, certè facere debueras, quanto magis, quia nunc dixit tibi, Lauare, & mundaberis? Descendit & lauit in Iordane septies iuxta sermonem viri Dei; & restituta est caro eius*, &c. Iratum Principem contra Prophetam, audent conuenire serui eius, & irrationali eius iræ se opponere, & illum cogere, vt sibi, & Prophetæ obtemperet. Et vnde hoc audent boni serui? Cur non magis reuerentiæ debitæ meminerunt? Res erat salutis, quæ magis attendenda erat à sapiente Principe, quàm euanidæ illæ mundialium reuerentiæ. Ait D. Cyril. Alex. lib. 16. in Ioan. cap. 5.
Cyril. Alex. *Abeuntem autem cum indignatione, serui admonuerunt, vt Prophetæ verbis obtemperaret, quorum dicta non aspernatus sospitati redditus est, & septies in Iordane locus iuxta Prophetæ verbum curatus est.* Etiam iratum, & indignantem, & disputantem de sibi negata reuerentia conueniunt serui, & faciunt, vt obtemperet Prophetæ, in quo stetit salus eius. Proh quoties salus Principis consistit in eo, quòd serui, & ministri eius non tam reuerentiam, quàm salutem attendant.

§. XI.

Vera hominis fortitudo in repellendis bonis temporalibus.

NOn gregarium militem, sed strenuum, & maximè fortem crediderim fuisse eum, qui nuntiabat Absalonem pendentem à quercu. Simul enim dicebat Ioabo: *Si appenderis manibus meis mille argenteos, nequaquam mitterem manum meam in filium Regis.* Fortis equidem miles erat, qui Principem aduersarij exercitus adeò insecutus est, vt eius ruinam, & cladem videret. Sed fortior, qui, ne illum offenderet, tam ingentem cumulum contemneret diuitiarum. Et crede mihi tunc fortem te ostendis, tunc maximè reputaris triumphalis, cùm scis contemnere bona hæc temporalia. Vt filiorum Dei fortitudinem, & valentiam ostentaret Dominus de serpente Leuia-
Iob 40. than locutus ait Iob cap. 40. *Nunquid illudes ei quasi aui, aut ligabis eum ancillis tuis?* Non quilibet eam fortitudinem habebit, qua illudat belluæ adeò immani, qua vel ancillulas ei superiores faciat. Et tamen sunt, qui hoc faciant, qui fortitudine sua vincant, & illudant Leuiatham. Sed quibus armis? Vno contemptu bonorum temporalium. Ait D. Athanasius serm. de Pass.
Athanas. & cruce, circa finem: *Dominus illusit serpenti, & infernus deuastatus est, prostigatoque mortis imperio omnes resurgunt, neque iam deinde diabolus aduersus nos insurgit. Cecidit enim & planè iam super pectore, & ventre prouoluitur: resurrexit enim Dominus, & homines didicerunt aspernari diuitias corporales.* Planè ex quo Dominus docuit homines, diuitias corporales aspernari, sic eos fortes effecit, vt coram illis antiquus ille serpens, & immanis hostis, & illusus appareat, & constrictus. Tanta equidem de bonorum temporalium contemptu accrescit homini fortitudo, vt infirmitas eo cernitur maior, quo quis his bonis temporalibus afficitur. Matth. 26. Dominus passionis suæ calicis translationem deprecans addidit illa verba: *Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma*; quibus aliqualem infirmitatem Matth. 26.
in carne sua præmonstrabat, & in quo poterat ostendi illa caro Christi infirma? Nonne in sustinendis tormentis ænea fuit? Erat equidem validissima ad tormenta sustinenda, nullisque oppressa fuisset, nisi voluisset ipse. In eo se ostendebat infirmam, quod aliquali etsi sanctissimo, & debitissimo amore tenebatur præsentis suæ vitæ. Ait D. Chrysost. apud Theodor. Dialog. 3. Impatibilis, versus finem: *Quomodo ergo dicit: Si* Chrysost.
possibile est, transeat à me calix iste? Ostendit humanæ naturæ imbecillitatem, quæ à præsenti vita abrumpi nolebat, sed recusabat, & tergiuersabatur propter præsentis vitæ amorem illi à Deo ab initio inditum. In eo carnis infirmitatem & imbecillitatem Dominus ostendebat, quòd hæc licèt sanctissimè, tamen circa hanc temporalem vitam affecta erat. Vt pateat, quàm veniat de humana infirmitate, quòd istis bonis infimis, & caducis hæreas.

2\. *Regum* 18. Ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon: cúmque adhuc palpitaret hærens in quercu: cucurrerunt decem iuuenes armigeri Ioab, & percutientes interfecerunt eum. Cecinit autem Ioab buccina, & retinuit populum, ne persequerentur fugientem Israël. Et tulerunt Absalon, & proiecerunt eum in saltu, *&c.*

§. XII.

Vnus Dei radius cordi affulgens hominis, eum excitat in salutem.

NOn paruo temporis spatio pendentem Absalonem transfixit Ioab tribus telis, ait text. *Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalonis.* Miser adolescens tamdiu quercui hærens nec verbum fecit salutis, siue patrem memorans, siue patris seruos miseratione flectens, siue Ioabo proponens amicitiam, siue Deum obtestans, sed mutus, & attonitus expectabat lanceis transfigi. Et cur miser sic te lanceis peti finis? Cur non magis obtestaris & Deum, & patrem? Cur non vociferaris pro venia apud seruos patris tui? Fuit etiam Luc. 15. filius perditissimus, qui & quercubus adhærebat, cupiens

 satu

saturari de illarum siliquis. Hic tamen in eo statu reuersus in se cœpit cogitare de patre suo, & orationes componere dicendas illi. Et cur prodigus iste à quercubus ad patrem aspirat, & tractat de salute acquirenda ex patre: Absalon autem à quercu pendet, nec de salute agit, sed expectat hostilibus transfigi lanceis? De Absalone dicebat textus supra: *Vidit autem hoc quispiam, & nuntiauit Ioab, dicens: Vidi Absalonem pendere de quercu*, &c. Non Deus, non pater dicitur vidisse miserum, sed quispiam alius: de prodigo autem ait Luc. 15. *Cum adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius*, &c. Vidit, inquam, illum pater cœlestis, cuius radius vbi cor eius affulsit, eum in spem salutis traxit. Non creatura aliqua, siue bona, siue mala, sed vnus est Deus, qui valet hominem in salutem excitare. Pulchrè ad hæc D. Chrysol. serm. 3. ait: *Vidit illum pater suus. Pater vidit illum, vt & ille patrem posset attendere: patris visus illustrauit filij venientis aspectum, vt tota fugaretur obscuritas, quæ circumfusa fuerat de reatu. Non sunt tales tenebræ noctis, quales illæ sunt, quæ de confusione veniunt peccatorum. Audi Prophetam, dicentem: Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui videre.* Psalm. 29. *Nox sepelit hesternum lumen, peccata sensum confundunt. Nisi ergo cœlestis Pater redeuntis filij radiasset in vultu, & totam confusionis caliginem respectus sui lumine sustulisset: nunquam diuini vultus vidisset iste filius claritatem.* Quid pulchrius? Piaculum duxi vel verbulum præterire. Est Absalon, & prodigus iste penè in eadem miseria erant constituti. Absalon quercui adhærescebat; prodigus iuxta quercum iacebat. Et quercus acerbitas, & asperitas Absalonem tenebat prorsus salutis immemorem, seruatum lancearum spiculis. Prodigum autem miseria quercus excitauit, vt ad salutem curreret. Sed hæc differentia non venit de quercus beneficio, sed de aspectu patris, qui non in Absalonis, sed prodigi filij radiauit in vultu. Semel & ter somno peccati Petrus se dederat Luc. 22. *Et continuò, adhuc eo loquente cantauit gallus. Et conuersus Dominus respexit Petrum. Et recordatus Petrus verbi*, &c. Non galli cantus, sed Domini aspectus Petrum excitauit. Vt dicat D. Chrysostom. ibi in cat. Græca: *Breui spatio Petrus ter Christum negat, neque illud in domo, sed foris in atrio, & quamuis gallus cantasset, casum suum à se ipso non sensit, sed magistri admonitione indiguit; cuius inspectio vox illi facta est.* Nec galli cantus, nec vinculorum fragor, nec omnia mundi discrimina peccatorem excitarent in vitam, nisi aspicientis Dei radius eius cordi affulgeret. Credite mihi de solo Dei aspicientis beneficio potest accidere, quòd mortis confractis vinculis respiremus in vitam. Vt meritò dicat Abacuc cap. 3. *Aspexit Deus, & dissoluit gentes.* Vbi D. August. lib. 18. de ciuit. cap. 32. *Misertus est Deus, & fecit populos pœnitentes.*

Luc. 15.

Chrysol.

Luc. 22.

Chrysost.

Habacuc 3. August.

§. XIII.

Viri misericordis est non omnibus parcere.

Itaque Ioab minimè acquiescens militi de salute Absalonis agente iuxta verbum Dauidis, tres assumpsit lanceas, quibus miserum iuuenem transfuerberauit. Dicit enim text. *Ait Ioab: Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te. Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon*, &c. Quò spectans Theodor. quæst. 24. ait: *Dux autem exercitus sinens patrem misereri, in cor execrandissimum tria confixit tela.* Expende illa, *sinens patrem misereri*; melius enim dixisset, non sinens patrem misereri, quando eius rebellem filium occidit. An sinit misereri patrem, qui non parcit parricidæ? An credidit dare misericordiæ locum, qui exactissimam sumit de iniuriatore vindictam? Quomodo ergo Ioab potuit dici siuisse patrem Dauidem misereri filij sui, quæ tam atrociter occidit? Equidem in vindicta sumpta de Absalone fuit Ioab patrem misereri, quando ad perfectam misericordiam spectat, non semper, & omnibus parcere, sed locum permittere iustitiæ. Ioan. 15. dicitur: *Nec enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio.* Cùm audis paterna viscera, totam audis misericordiæ latitudinem: & ideo non miraris, quòd pater alienum se ostendat à seueritate iudicij. Sed illud mirandum magis, quòd pater cùm sit, misericordiæ in se ostendens plenitudinem, à se remouens seueritatem iudicij: nilominus iudicem constituat filium, qui seuerè reos mulctet; ait enim: *Omne iudicium dedit filio.* Si pater, si summè & perfectè misericors es, cur filio iubes, vt iudicet? Cur permittis filio, vt seuerè puniat? Cur non magis satagis vt nullum iudicium fiat? Nonne hoc magis ad perfectam misericordiam spectaret? Absit; imò crediderim non eam esse misericordiam; bona enim & perfecta misericordia ea est, quæ nequit semper, & omnibus parcere, sed dat etiam locum seueritati iustitiæ. Cùm maximus tyrannus captus esset à militibus, & adductus ad Imperatorem Theodosium, ait Latinus Pacatus in Paneg. Theodosij: *Iam cœperas de eius morte dubitare, & deieceras oculos, & vultum rubore suffuderas, & cum misericordia loquebaris. Sed bene est, quòd non omnia potes. Tu te vindicant & inuitum. Rapitur ergo ex oculis tyrannus, & ne quid licere posset clementiæ, inter innumeras manus fertur ad mortem.* Expende illud potentissimo Imperatori dictum, nimirum: *Bene est, quòd non omnia potes.* quasi illud debeat Imperator æqui, bonique ducere, quòd non possit omnia. Et quomodo poterat esse illi bonum, quòd non omnia posset? Nonne Deo bonum est posse omnia? Nonne omnipotentia absolutè bona est? Omnipotentia bona est in rebus, quæ excessum aliquem non possunt inducere; in rebus autem, quæ excessum inferunt, non est bona omnipotentia, imò nec est potentia. Sic in re misericordiæ bonitas, & perfectio in eo est, quòd non possit semper, & omnibus parcere, debet enim eo medio procedere, vt relinquat locum iustitiæ. Vnde ad maximam miserentis perfectionem spectat, quòd non possit omnia sine punitione permittere. Oseas cap. 2. ait filiis Israël: *Iudicate matrem vestram, iudicate, quoniam ipsa non vxor mea.* Et mirabar, quòd filij constituerentur iudices aduersus matrem suam. Nonne filiorum perfectio est, quòd misericordiam summam erga parentes exerceant? Quando ergo à filiis exigit Deus perfectam in parentes misericordiam; cur & ab eis exigitur etiam in parentes iustitia? Equidem ad perfectam misericor-

Theodor.

Ioan. 15.

Lat. Pacat.

Osea 2.

misericordiam filiorum etiam in parentes, spectat, quòd non possint omnia dimittere. Iuxta quod ait ibi Ruffinus quasi Dei ore: *Ideo fœda parentis vestræ merita deteguntur, quibus à meo depulsa est consortio, sed adeò fœdè, vt nec vobis indicantibus possit absolui.* Danda quidem est tota misericordiæ perfectio, quin omnia condonare possit.

§. XIV.

Potentiæ virtus maximè ex longanimitate claret.

Dicit Iacob in textu nostro: *Non sicut tu vis, sed aggrediar eum coram te,* &c. In Hebræo autem leguntur hæc: *Non sic expectabo coram te*; quæ verba non sunt potentis virtutis, sed impotentis iræ & impatientiæ, quæ nec in momentum valet differre vindictam. Ne miremur, quòd vel inde Ioab non scribatur in numero fortium Dauid, fortitudinis enim potentiæve laudandæ virtus maximè à longanimitate in expectando sumitur. De quo agens D. Hilar. in Psal. 144. ait de Deo: *Qui contra morem humanæ impatientiæ non festinat punire,* &c. *Sed dissimulat, & differt, & patientiæ solatium dilatione vltionis expectat,* &c. *Hoc in Deo præcipuum, hoc in potente laudandum; non cœlum fecisse, quia potens est, non terram fundasse, quia virtus est, non annum astris temperasse, quia sapiens est, non hominem animasse, quia vita est, non mare in accessus, ac decessus mouisse, quia spiritus est, sed misericordem esse, qui iustus est, sed miserantem esse, qui Rex est, sed dissimulantem esse, qui Deus est.* Hæc Hilarius, quasi vellet sanctissimus vir non sic esse laudandum Deum ex creatione orbis, vt ex longanimitate, qua expectat puniendos, nec illis statim infert vltionem. Inde, inde potestatis diuinæ virtus maximè floret, quòd non festinat punire, sed dissimulat, sed expectat in tempora longa. Ait Paulus ad Roman. cap. 9. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam.* Et quomodo virtus Dei, & fortitudo, & potentia Dei ostenditur in Pharaone? Nonne clarè ostenditur in tot magnis operibus à Deo factis in illum? Nonne ostenditur in plagis illis Pharaoni illatis, quibus commouit Deus orbem? Crediderim patentiùs ostensam fuisse virtutem, & potentiam Dei in Pharaone, cùm Deus non festinauit illum opprimere, & funditus perdere, sed magis longanimiter expectauit, & in longa tempora distulit eius punitionem. Ait ibi OEcumen. *Dei virtus longanimitas est, & virtus maxima. Quis enim non obstupescebat, vbi adeò longanimem Deus sese præberet? Dicit enim, in hunc finem permisi te regnare, vt appareat longanimis.* Quippe scceleratum, & blasphemum Pharaonem permittebat Deus in regno, & delitiis permanere, vt sic virtus & potentia Dei maxima ostenderetur, nempe longanimitas eius. Inde enim sese Deus ostendit maximè potentem, quòd cohibeat iram inferendam, ne statim in effectum procedat.

Hilar.

Rom. 9.

OEcumen.

§. XV.

Impiorum perditio risum facit, & bonis, & dyscolis.

Ille regni ambitor Absalon ab arbore suspensus tenetur, & à Ioabo transuerberatur tribus lanceis. Dicit textus: *Tulit ergo tres lanceas in manu sua, & infixit eas in corde Absalon, cumque adhuc palpitaret hærens in quercu,* &c. Ecce tibi quò deueniat & parricida, & ambitiosus iuuenis, quercui hæret, à qua dependet, tribus lanceis transfixus. De quo meritò ait Theodor. quæst. 14. *Absalon autem mansit suspensus, iucundissimum spectaculum viris piis.* Tanta iuuenis perditio non dolorem, sed piis viris incutiebat lætitiam. Nec mirum, perditio enim impiorum risum facit Sanctis, & Deo, & diabolis ipsis. Deus ait Prou. 1. *Ego quoque in interitu vestro ridebo; & subsannabo, cùm vobis id, quod timebatis, aduenerit.* Non ea erit impiorum perditio, quæ tristitiam extorqueat, sed quæ risum faciat spectatori Deo. Similiter de diabolo dicebat Habacuc cap. 1. *De Regibus ipse triumphabit, & tyranni ridiculi eius. Ipse super omnem munitionem ridebit.* Quæ referri solent ad vltimam Iudæorum perditionem, qua funditus deleri à Romanis fuerunt. Qui enim tot impia egerunt, vt sibi æternarent regnum; tandem à Romanis obsessi, fame enecti, & miserè trucidati sunt. Quorum in interitu ambabus buccis ridebat Dæmon. Ait enim ibi Rupert. *Quanto putas risu diabolus risit in talibus? & si in cæteris quoque gentibus habuit vnde rideret, hoc vnicum fuit ludibrium nulli simile.* Multa sunt, quæ rideat diabolus in impiorum interitu; quando mundiales purpurati apparent induti putredine. Quando luxuriosus luctatur cum ardoribus sempiternis, quando auarus cogitur sua relinquere alienis. Quando ambitiosus exterioribus traditur tenebris, tunc & Deus, & iusti, & dæmones rident super eos.

Theodor.

Prou. 1.

Habacuc 1.

Rupert.

§. XVI.

Qui consanguinitatis iura confringit, nunquam non dat pœnas Deo.

Interfectum Absalonem coniiciunt in profundam saltus foueam, ibique lapidibus operiunt cadauer, dicente textu: *Et tulerunt Absalonem, & proiecerunt eum in saltu, in foueam grandem, & comportauerunt super eum aceruum lapidum magnum nimis.* Quod notans Lyra ait: *Hoc fecerunt secundum legem Deut. 21. vbi præcipitur filius contumax in parentes à populo lapidari.* Itaque iuxta Lyram in lapidibus mittendis supra Absalonis cadauer, ad legem Deuteronomij respiciebatur, quæ docebat filium nequam, & contumacem à populo lapidandum. Et cur necessum fuit ad prædictam legem recurrere, vt parricidam tanto operirent lapide? Prouisum est à Deo iuxta legem fieri lapidum aceruum supra parricidam, vt ostenderetur, nunquam non Deo pœnas dare, qui consanguinitatis iura frangunt. Aiebat enim Tiberius Imperator apud Iosephum lib. 18. cap. 8. *Qui in consanguinitatis iura peccant,*

Lyra.

cant, nunquam diuinam vltionem effugiunt. Adeſt Deus, qui minimè impunè abire patitur eos, qui iniqui ſunt in parentes, in fratres, & cognatos. Notiſſima fuit Abimelech ambitio, & crudelitas, qua ſeptuaginta occidit fratres, vt ipſe regnaret. Is tandem cum turri inſtaret cremandæ, qua plaga fuit raptus? Ait textus ſacer Iudicum cap. 9.

Iudic. 9.

Ecce vna mulier fragmen molæ deſuper iaciens illiſit capiti Abimelech, & confregit cerebrum eius, &c. Et reddidit Deus malum, quod fecerat Abimelech contra patrem ſuum, interfectis ſeptuaginta fratribus ſuis. Expēde illa, *& reddidit Deus*; quippe qui iniurius eſt conſanguineis, à Deo impunè minimè diſcedit. Dicebat Alexander Herodis filius, cum parricidij accuſaretur apud Egeſipp. lib. 1. cap. 44.

Egeſipp.

Quomodo circumſpectus, atque aſtutus eſſem, quem commentatorem arguis parricidij? Cum extremæ inſipientiæ ſit cogitaſſe, quòd & apud homines execrabile ſit, & apud Deum inultum eſſe non poſſit. Vel fratrum exemplo doceri potui, nullum tanti ſceleris effugium fore, quòd ſcelus iſtiuſmodi nec latebram inueniat, nec pœnam euadat. Expende illa, *& apud Deum inultum eſſe non poſſit.* nunquam Deus ſolet inultum relinquere eum, qui conſanguineis eſt lethaliter iniurioſus. Nec grauabor pulchram in rem præſentem, Ariſtobuli Regis Ieroſolymorum tragœdiam meminiſſe. Is inuidia motus fratrem Antigonum fecit occidi. Quid tunc? Ait Egeſipp. lib. 1. cap. 7. Quo facinore patraro Ariſtobulus ſecum ipſe reputans, quid ſceleris admiſerit, in morbum ipſe incidit. Erat in oculis parricidium, perturbatio in animo, nec alibi vllum interuallum diſſimulationi dabat. Defigebatur in imis viſceribus dolor, inuidia in miſerationem verſa eſt, quòd innocentem peremiſſet contra ius germanitatis, tanti ſceleris immanitas mentem exulcerabat, non ſomnus oculis, non quies animo dabatur. Serpebat cæco vulnus dolore, coquebantur ægra præcordia, ac duræ ſolicitudines ſauciabant inualidos artus, & gemitu crebro pulſabant alba nimis ſuſpiria.

Itaque immoderata mœſtitudine eò prorupit morbi vis, vt euulſis viſceribus ſanguinem vomitu oris reiiceret. Quem puer aulicus regiis vſibus præbens miniſterium, foras extulit, atque imprudens facti, quod caſu potius, quàm induſtria gerebatur, ad eum locum peruenit, in quo Antigonus fuerat extinctus, illic ſupra rorantes adhuc fraterni ſanguinis maculas, percuſſoris ſanguinem effudit. Clamor ſubitò factus, & gemitus intuentium, eo quòd profunda quadam diſpoſitione Domini, libatus perempto ſceleſtiſſimæ parricidæ ſanguinis videretur. Sono excitus Ariſtobulus cauſam quæſiuit, cùm ſileretur, elicuit ſtudio quærendi, & metu indignationis. Cuius accepto indicio, ſuffuſos oculos lachrymis & quantum in eo erat virtutis ingemiſcens: Haud, inquit, rependitur meritis meis digna viciſſitudo. Nec enim Dei oculum tam impij machinator ſceleris præterire poteram. Matura flagitij vltio ſubeſt, & iam digno conuenior parricidij mei pretio. Quid per partes libo meum ſanguinem? In me omnis contorqueat manus ſpiculum, ac me omnes filij germanique vltores pietatis gladio transfigant. Mactetur hoſtia parricidialis, atque immoletur violatæ neceſſitudini, totum ſimul caro noxia ſanguinem euomat. Non viſcerum meorum cruciatibus, & lenta tabe dæmonium exſaturetur, quod me in tam nefarios auſus ſæui facinoris impegit. His dictis finem imperij ac vitæ edidit. Hæc ibi, vt videas quàm à Deo veniat vindicta in parricidas.

§. XVII.

Mundiales plauſus auidè ſibi venantes, nunquam non in ruinis confunduntur.

DIxerat vltimam Abſalonis cladem his verbis: *Comportauerunt ſuper eum aceruum lapidum magnum nimis.* Et ſtatim ſubdit textus ſacer: *Porrò Abſalon erexerat ſibi, cum adhuc viueret, titulum, qui eſt in Valle Regis; dixerat enim: Non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitque titulum nomine ſuo, & appellatur, Manus Abſalon.* Ad cladem miſeri adoleſcentis adiuncta eſt mentio ſiue columnæ, ſiue ſtatuæ ab illo erectæ in monimentum nominis ſui. Nec immeritò, qui enim titulis, & ſtatuis erectis vnam quærunt nominis ſui gloriolam, qua in veneratione, & laude ſint apud homines, rarò non addicuntur plenis confuſione ruinis. Dicit Pſalm. 73. Pſal. 73.

Leua manus tuas in ſuperbias eorum in finem, quoniam malignatus eſt inimicus in ſancto. Et gloriati ſunt, qui oderunt te, in medio ſolemnitatis tuæ. Poſuerunt ſigna ſua, ſigna. Captantes gloriolam humanam poſuerunt ſigna ſua, hoc eſt, erexerunt ſtatuas ſuas in titulos, ita ibi Auguſt. nihil aliud inde volentes venari niſi laudes humanas; quapropter meritò petitur ex Deo, vt conterantur. Adiungitur enim his laudum venatoribus confuſionis plena clades. Vt dicat D. Laurent. Iuſtinian. lib. de regimine Prælat. in Prooemio: Laur. Iuſt.

Erubeſcat ergo humana ſuperbia, quæ in hoc ſæculo famam concupiſcit, & gloriam, nec non de collatis ſibi beneficiis humanos captat fauores. Confundantur, inquam, vniuerſi, qui animi leuitate commoti, ſeu tranſitoriæ laudis delectatione cæcati ponunt ſigna ſua, nomenque ſuum vndique diſſeminare peroptant. Manet equidem confuſio, & rubor eos, qui erectis ſibi titulis, & ſtatuis, de muneribus ſuis hoc maximè auent, quòd venentur humanos plauſus. Quò etiam ſpectās Pſal. 52. ait: Pſal. 52.

Dominus diſſipauit oſſa eorum, qui hominibus placent, confuſi ſunt, quoniam Dominus ſpreuit eos. Confuſi & diſſipati, & ſpreti à Deo dicuntur, qui hominibus placent, hoc eſt, qui hominibus cupiunt placere, vt eorum expiſcentur laudes, & plauſus. De quibus ait D. Laurent. Iuſtinian. vbi ſuprà: Laur. Iuſt.

Meritò confuſi ſunt, & Deus ſpreuit eos, qui gloriam, quæ ſoli Deo debetur, ſibi arrogantes, de ſe mundo idola fabricare conantur. Equidem ſeſe idolum mundo proponit, qui eò ſtudet, vt laudes ſibi, & glorias venetur humanas, ne miremur, quòd inde in ſe turpes trahat calamitates. Qua etiam labe inficiuntur multi, qui poſiti in dignitatibus, nihil magis curant, quàm ſibi venerationem conciliare. De quibus ait D. Laurent. Iuſtinian. lib. de triumphali Chriſti agone cap. 15. Idem.

Nonnulli verò ſunt, qui cum ſui diſpendio, alios ad regendum deputati ſunt, dominari huiuſmodi appetunt, præeſſe delectantur, nihilque de regimine ſuo, niſi vt reuereantur, eliciunt, ſine timore Dei ſunt hi, &c. Expende illa, *nihilque de regimine ſuo, niſi vt reuereantur, eliciunt.* ad ſolam ſui venerationem, & adoratio-

nem

nem eliciendam attendunt, facientes de se idola, & simulacra mundo. Hos spectabat Zachar.c.11. dicens: *O pastor, & idolum!* Se enim pastor idolum facit, quando in primis muneris sui ponit ab omnibus adorari.

Zach.11.

§. XVIII.

Prosperitas de cognatorum malis orta nunquam non vertitur in confusionem.

CVm de immani Absalonis clade, eiusque infami sepulchro ex coaceruatis lapidibus super eum agitur, non immeritò adiungitur mentio tituli, aut fornicis ab illo erectæ, dicente textu: *Porrò Absalon erexerat sibi, cum adhuc viueret, titulum*, &c. Siue enim post occisum fratrem Amnonem, vt mauult Abul. siue post eiectum patrem ab vrbe, vt forsan verius est, agens Absalon Hierosolymis in magna prosperitate, & gloria, sibi titulum, & columnam erexerat, in qua suam æternaret commendationem. Verùm quæ gloria æterna in parricida? Quæ prosperitas manet in eo, qui suis cognatis infensus est? Ille ille Absalon, qui fœlicitati suæ columnas erexerat, ecce atrocissimè interfectus iacet in fouea congestis lapidibus desuper opertus. Quanta hæc ignominia? Quanta hæc confusio? Equidem fœlicitas de cognatorum malis orta sic solet in confuonem desinere. De Iasone ambitiosissimo locutus 2. Machab.5. ait: *Iason verò non parcebat in cæde ciuibus suis, nec cogitabat prosperitatem aduersus cognatos malum esse maximum, arbitrans hostium, & non ciuium se trophæa capturum. Et principatum quidem non obtinuit, finem verò insidiarum suarum confusionem accepit.* Expende illa: *Prosperitatem aduersus cognatos malum esse maximum*, &c. Quippe nunquam firma est prosperitas, quæ in cognatorum malis fundatur, sed maximorum malorum conciliatrix est, & in infamiam, & notissimam confusionem vertitur. Pugnarunt viri Israelitæ aduersus viros Iuda fratres suos, multosque illorum occiderunt, cæteros autem ducebant in Samariam captiuos. Quid tunc? Ait 2. Paral.28. *Erat Propheta Domini nomine Obed, qui egressus obuiam exercitui venienti in Samariam, dixit eis: Ecce iratus Deus patrum vestrorum contra Iudam, tradidit eos in manibus vestris; & occidistis eos atrociter, itavt ad cœlum pertingeret vestra crudelitas. Insuper filios Iuda, & Ierusalem vultis vobis subjicere in seruos, & ancillas, quod nequaquam facto opus est.* Pro vltimis iis verbis legitur ex Græco: *Ecce non sum vobiscum*; quo imminens aliquod malum iam ostenditur, cum quo enim Deus non est, necessum est, vt fint mala ingentia. Nec aliud expectare possunt, qui in fratres, & cognatos adeò iniqui fuere. Vt dicat ibi Theodoret. *Vos autem parta victoria obliti estis nobilitatis: neque natura vobis venit in mentem; sed vsi estis tanquam barbaris, & alienigenis. Neque vobis suffecerunt cædes innumerabiles, sed & seruire cogitis eos, qui sunt eiusdem generis. Testificor ergo, quòd grauiora patiemini.* Non impunè abiit, qui in cognatos iniquus est, sed grauissimas dabit pœnas.

2. Mach.5.

2. Paral.28.

Theodor.

§. XIX.

Non qui se ostentat, sed qui se abscondit, cœlestis patris bonis gaudet.

INterficitur Absalon, & in foueam conijcitur, & lapidibus obruitur. Interficitur, inquam, à suis, vt ait D. Chrysost. hom. in Psalm.7. quia sic prouidit Deus, *ne vinctus ad patrem afferretur.* Lapidibus obruitur in saltu, ne amplius videretur à patre, vt ait Abul. quæst.15. Cuius cladis mentioni simul illud adiungit textus sacer, nimirum: *Porrò Absalon erexerat sibi, cum adhuc viueret, titulum, qui est in Valle Regis; dixerat enim, non habeo filium, & hoc erit monimentum nominis mei. Vocauitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalon.* Et cur tanti huius tituli erecti ab Absalone mentio non fit, nisi vbi clades eius & ruina extrema narratur? Habuit hoc malum singulare Absalonis clades, quod & à Deo iuxta Chrysostomum, & à Ioab iuxta Abulensem prouisum est, ne vllo modo Absalon ferretur ad patrem. Quod malum vt in Absalone singulare inuenitur, sic eius etiam singularis ostenditur causa, nimirum tituli illius erectio, in quo sese miser voluit ostentare. Non enim qui se ostentant, sed qui se maximè abscondunt, permittuntur frui bonis cœlestis patris. Prodigus olim filius currebat ad patrem, quem pater à longè videns occurrit ei; & conuersus ad seruos suos ait illis Luc.15. *Date annulum in manu eius, & calceamenta in pedibus eius.* Quòd dentur illi calceamenta, non miror; restabat enim adhuc via terenda, anteaquam ad paterna limina perueniret. At valde mirandum est, quòd sic festinetur dari illi annulum, dum adhuc est in via. Vnde hæc dandi annuli festinatio? Cur non magis expectatur, vt domum perueniat, & ibi annulum accipiat? Cur antequam patris terat limina, illi datur annulus in manu? Cùm huc accedo, meditor in annulo illo aliquam virtutem, sine qua non posset ad paternam domum peruenire. Cantatissimus est apud prophanos annulus ille inuentus à Gyge pastore, quem cùm haberet in digito, & lapidem eius verteret ad extra, omnibus erat vt antea conspicuus; verùm si ad intra conuerteretur annuli signum, totus homo fiebat inuisibilis. Ex quo pulchrè monebat festinantes ad Deum D. Ambros. lib.3. officior. cap.5. *Nec personam suam induatur annulum, sed vitam suam Christum indutus abscondat; sicut Apostolus ait: Quia vita nostra abscondita est cum Christo in Deo. Nemo ergo hic fulgere quærat, nemo sibi arroget, nemo se iactet. Nolebat se Christus hic cognosci, venit vt lateret hoc sæculum. Ergo & nos*, &c. Quid pulchrius? Amas homo prædicari, amas in operibus tuis conspici ab omnibus, amas splendescere in dignitate, & fieri conspicuus, Christum habes ad extra, non poteris ad paternam domum peruenire, sed foris remanebis cum fatuis virginibus. At cum Christo absconderis, te negas mundi luminibus, amans nesciri, & pro nihilo reputari, ô quàm fœlix ad patrem ibis. Dicebat Baptista de Iesu Ioan.3. *Illum oportet crescere, me autem minui.* Circa quæ verba, ait Guerricus Abbas serm.3. de Ioanne Baptista: *Se minui, vt ille cresceret, optabat: & de minoratione sui gloriam illius augere satagebat, ante Apostolum,*

Chrysost.

Abul.

Luc.15.

Ambr.

Ioan.3.

Guerric.

stolum, opere, & veritate, dicens: Non nos metipsos prædicamus, sed Dominum Iesum Christum. Ideo nimirum magna est gloria eius in salutari tuo, in Iesu tuo Domine, cuius institiæ, & bonitatis est diligentes se diligere, & glorificantes se glorificare. Magna prorsus gloria eius in Iesu, qui apud se glorificauit eum consortio gloriæ suæ. Vt Iesus in gloria sedet ad dexteram patris, sic eius dexteræ consortio donauit Ioannem, qui nil magis curauit in mundo, quàm se abscondere, vt luceret Christus. O quàm ad intra habebat ipse Christum! Dæmon experiri volebat, an Iesus filius Dei esset, tantique patris gauderet consortio. Pro quo ait Matth. cap. 4. *Tunc assumpsit eum diabolus in sanctam ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum templi, & dixit ei: Si filius Dei est,* &c. Diabolus in ciuitatem ducebat Dominum omnibus videndum, vt tentaret, an ad patrem Deum pertineret. Dominus autem sese occultabat, vt à nemine videretur, in quo sese tanti filium ostendebat patris. Ait Imperfect. homil. 5. in Matth. *Diabolus quantum ad se, sic eum assumebat, vt ab omnibus videretur, ipse autem nesciente diabolo sic agebat, vt à nemine videretur.* Hoc erat proprium eius, qui ad Deum patrem pertinet, vt curet se in operibus splendidis, occultari, & à nemine videri.

Matth. 4.

Imperfect.

§. XX.

Non ab homine, sed à Deo veniunt & gloriæ, & triumphi.

Absaloni deiecto adiungitur memoria tituli ab eo erecti, dicente textu: *Porro Absalon erexerat sibi, cum adhuc viueret, titulum,* &c. *Vocauitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalon.* Quàm alius erat titulus erectus à populis pro Ioanne Baptista: aiunt enim Luc 1. *Quis putas puer iste erit? Etenim manus Domini erat cum illo.* Pro illo dicebatur titulus Manus Absalon pro hoc dicitur titulus Manus Domini. Et vbi manus iactatur hominis, ibi ruina, & extrema perditio adiuncta est; vbi autem non hominis manus ostenditur, sed vna prædicatur manus diuina, nihil non gloriosum, & triumphale ostenditur. Vt meritò dicat Guerricus Abbas serm. 3. de Ioanne: *Persuasum sibi habebat Ioannes illud fidele sapientis consilium: Qui gloriatur, in Domino glorietur. Maluit itaque in Domino sanè, quàm in se ipso vanè gloriari: quia & maluit veraciter à Domino, quàm fallaciter à se ipso commendari. Ideò probatus est Deo, & hominibus, & gloria eius veritas apud homines, felicitas apud Deum est: qui si se ipsum glorificasset, gloria sua nihil esset.* Non equidem ab homine gloriante se, sed à Deo glorificato, & laudato veniunt triumphi, & gloriæ. Hinc Dauid aggrediens Philisthæum aiebat 1. Reg. 17. *Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum Israel,* &c. *& dabit te Dominus in manu mea, & percutiam te, & auferam caput tuum à te,* &c. *Vt sciat omnis terra, quia est Deus in Israel.* Hæc dicens iacto lapide hostem prostrauit, & triumphum reportauit. Et vnde vnus lapidis iactus tantam reportauit victoriam. Non proficiscebatur lapis ab homine se gloriante, sed ab eo qui vnius Dei respiciebat laudes, eiusque in se agnoscebat, & prædicabat manus, dicens: *Dabit te Dominus in manu mea.* Quò respiciens Theodoret. ibi quæstion. 40. ait: *Lapide peremit alienigenam, quandoquidem hymnis, & laudibus celebrat illum lapidem, qui ex ipso fuit excisus secundum carnem. Lapidem enim, inquit, quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Dum nil propriæ attribuit manui, sed eò tendit, vt in se diuina manus, Dei brachium, Christus Iesus, agnosceretur, qui lapis dictus est angularis, inde tantam sibi gloriam, tam illustrem victoriam reportauit. Et quam gloriam non præstet suis Dei manus? Ezechia orante occisa sunt vna nocte centum & octoginta millia hostium; & post hæc Sol retrorsus est retrorsum decem lineis; interea 4. Regum 20. *In tempore illo misit Berodach Baladam filius Baladam Rex Babyloniorum literas, & munera ad Ezechiam; audierat enim, quòd ægrotasset Ezechias.* Ecce tibi in eodem tempore se vidit Ezechias ab ingenti exercitu hostium liberum, ab ægritudine lethali leuatum, à Rege potentissimo Babyloniæ salutatum & muneratum. Vnde hoc? Ex vna munificentissima Dei manu assistente illi. Ait Theodor. ibi quæst. 20. *Quam ob rem Rex Babyloniorum, cùm & Senacherib interitum rescinisset, & quæ de sole admirabiliter facta erant didicisset, misit & Legatos, & dona ad Regem Iudæorum, & quos solebant abducere in captiuitatem, eos honorarunt tanquam præstantiores. Ita eos reddidit insignes Deus, quem coluerunt.* Vnus equidem Deus tantum potuit suis acquirere honorem, & gloriam. Et quid non præbeat Deus iis, quibus adest? Aggæus cap. 1. *Et dixit Aggæus nuntius Domini de nuntijs Domini, dicens: Ego vobiscum sum, dicit Dominus.* Circa quæ ait D. Cyril. Alex. ibi: *Cum illis sese futurum pollicetur Dominus, cui quidnam comparari potest? Nam si Deus sit nobiscum, procul à nobis omne incommodum recedet, & commoda aduenient planè, & mox stabilia prosperitatem generatum apparebunt, omnisque nos iucunditas complectetur.* Sic ibi.

Luc 1.

Guerric.

1. Reg. 17.

Theodor.

4. Reg. 20.

Theodor.

Aggæi 1.

Cyril. Alex.

§. XXI.

Præstantis viri est, ea perficere, quæ non ab homine, sed à Deo videantur fuisse.

In imagine, siue columna à se erecta in sui nominis commendationem hunc præfixit Absalon titulum, nimirum: *Manus Absalon*; quo multo gloriosiorem posuerunt Ioanni eius vicini Lucæ 1. vbi dicunt: *Manus Domini erat cum illo.* Et cur similiter Absalon non se commendabat magis ex manu Domini, quàm ex manu sua? Cur pro se extollendo confugit potius ad manum suam, quàm ad manum Domini? quando vicini Ioannis, pro eo extollendo, ad manum Domini illi assistentem confugiunt? Vt Absalon nullius erat homo præstantiæ, nihilque aut in pace, aut in bello perfecerat insigne, sed solam fratris mortem perfecerat, sic nec potuit cogitare gestorum suorum titulum, quæ manus hominis excederent. Non sic in Ioanne, cuius vel adhuc pueri ea erant opera, & gesta, quæ prorsus olerent manus diuinas, nec nisi manum Domini ibi

Luc. 1.

ibi assistentem cogitari permitterent. Venit enim hoc de præstantia viri, quòd ea opera faciat, quæ diuinam manum, & causam in se indigitent. De filiis Seth locutus textus cap. 6. Genes. inquit: *Videntes filij Dei filias hominum*, &c. & qui à textu dicuntur filij Dei, noti erant fuisse hominis Sethi filij. Quando ergo eorum pater homo noscebatur, cur filij Dei dicuntur? Ostendebatur ibi præstantia Sethi maxima, qui multis efformatus virtutibus, sic eas ad suos deriuauit filios, vt non tam ipsi à patre homine, quàm à patre Deo crederentur exisse. Non sic in Caini filiis, qui semper ostendebantur filij esse hominis infirmi. Ait D. Basil. Sel. orat. 6. *Duo ex Adamo suscepti liberi Cainus, & Sethus originem ex se singuli naturæ dederunt. Cainus quidem fraternam dextram fraterno sanguine cum purpurasset, lento tormento adiudicatur, post cædem ipse spectatoribus de cæde lex extitit. Nactus etiam progeniem in mores nefarios succedentes. Sethus verò cùm Deum laudatorem suæ virtutis inuenisset, & ad Abelum moribus accederet, hoc virtutis præmium tulit, vt sui filij, Dei filij vocarentur, & quæ naturā superabat appellatio, dignitatem prædicaret.* Patricidæ Caino nulli accesserunt filij, qui parentis infirmitatem, & mortalitatem non prædicarent, nec vlla ab illo opera manarunt, qui non olerent manus eius luteas, & sanguineas. Sethi autem virtutibus hoc datum est, quòd eius filij non tam hominis, quàm Dei crederentur filij, quòd eius opera manum ostentarent diuinam, quo maximè eius clarescebat præstantia, & dignitas.

Genes. 6.

Basil.

§. XXII.

In operibus maximè solet repræsentari operantis virtus.

MAnus suæ vocabulo inscripsit Absalon à se erectum titulum; ait enim textus: *Vocauitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalon.* Et quidem à manu Absalon, quid poterat repræsentari nisi titulus sine re? Solent tituli in hominum laudem erecti repræsentare eorum rectè gesta, victorias, triumphos. Si Absalonis vitam examines, nullum eius gestum inuenies insigne, totus erat occupatus in capillorum cultu, in formosuli oris ostentatione, in curandis manibus. In huius ergo manu prouidè factum est, vt solus sine re appareat titulus. Habens solam pulchri aspectus imaginem, vt mauult Abulens. Lyra, Hugo Carthus. Et cur sola ibi imago? A manu formosuli nil aliud esset, quàm pictura, & imago. In operibus enim maximè elucet operantis virtus. Conueniant huc, qui operam nauant Principibus extollendis, eorumque magnalibus titulos erigere. Heu quantorum aulicorum Principum in titulos nil vocare possent præter bene curatas manus, comarum culturam! Planè vt horum manus pictæ sunt, sic ab eis soli tituli sine re proficiscuntur. De Iesu meo ingens Eucharistiæ opus facturo locutus Matth. cap. 26. inquit: *Accepit Iesus panem, & benedixit, & fregit, deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: Hoc est corpus meum.* Non iussit, vt illi panem de mensa acciperent, sed magis ipse accepit manibus suis panem, quod, vt maximè necessarium, sic expressum est in Canone Missæ, vbi ait: *Qui pridie quàm pateretur, accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas*, &c. Et cur necessum fuit, vt sanctis ipse manibus suis panem porrigendum acciperet? Vt crederetur opus illud Eucharisticum non in specie, & figura peragi, vt quod procedebat à manibus Iesu, quibus in veritate, & substantia debebat respondere opus ipsum. Vt meritò dicat D. Cyprian. ser. de cœna Domini. *Panis iste, quem Dominus porrigebat, non effigie, sed natura mutatus omnipotentia Verbi factus est caro: & sicut in persona Christi humanitas videbatur, & latebat diuinitas, ita sacramento visibili ineffabiliter diuina se effundit essentia*, &c. Equidem in tanto opere non sola effigies, aut figura inuenienda, sed vera corporis Christi substantia, in quam transformauerat manus diuina naturam panis. Sicut enim in Iesu id operante erat diuinitas latens, & humanitas patens, sic in opere Eucharistico erat Deus homo Christus latens sub visibilibus speciebus sacramentalibus. Sic enim in opere repræsentabatur virtus operantis. De duobus primis fratribus loquutus Genes. 4. ait: *Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel autem de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum, & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem & ad munera illius non respexit.* Itaque Deus elegit Abelum, & reprobauit Cainum; illum inter agnos constituit hæredes regni, hunc abiecit inter hædos igni deputandos æterno. Et cur ille agnus eligitur, hic cremandus eiicitur? Quis erat vterque repræsentabatur in eorum operibus; Abelis opus oblatum agnus erat, qui ostendebat oblatorem suum inter agnos recenseri. Cainus segetis culmum offerens, iam in eo monstrabat, quàm pabulum ignis esset. Pro quo ait Chrysol. serm. 109. *Abel agnum portans ad Dei sacrificium, sicut Agnus assumitur: Cain gestans sibi stipulam, fomentum sibi, per quod exureretur, inuenit.* Ecce tibi Abel, & Cain ex operibus reputantur, Abel ex oblatione agni agnus ipse censetur, & assumitur inter agnos; Cain ex oblatione stipularum, quasi stipula creditur flammis æternis reseruatus.

Math. 26.

Cyprian.

Genes. 4.

Chrysol.

§. XXIII.

Vel inter mortis fauces salus solet esse peccatoribus præ manibus.

DIcebatur trophæus, & titulus ab Absalone erectus, *Manus Absalonis*, quasi iam inde præsagirentur, illi nunquam defecturæ manus, quæ possint salutem negotiari. Adhæsit caput eius quercui, crines eius arboris implicatæ fuerunt ramis, manus autem etiam in arcto illo discriminis expeditæ manserant, vt vel effugium pararent, vel salutem ex Deo negotiarentur. Sic cauet Deus in pluribus, vt vel inter mortis fauces, expeditas habeant manus vt salutem capiant. Beatissimus Fructuosus Martyr Christi, ligatis pedibus, manibusque immissus fuit in ardentes flammas, quæ Martyri parcentes, ligamina soluerunt pedum, & manuum. Non aliter tres pueri Hebræi in flammas ligati coniecti fuerunt, sed flammæ ligaturas soluerunt, vt dicat Nabuchodonosor Dan. 3. *Ecce ego video quatuor viros solutos,*

Dan. 3.

tos, &c. Cauit enim Deus. vt manus expeditæ essent, quæ in illo discrimine salutem negotiarentur ex Deo. De quo ait Prudent. in Hymn.

Prudent.

Nexus denique qui manus retrorsum
In tergum reuocauerat reuinctas
Intacta cute decidunt adusti.
Non ausa est cohibere pœna palmas,
In morem crucis ad patrem leuandas
Soluit brachia, quæ Deum precentur.
Priscorum specimen trium putares,
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes stupuit tremens tyrannus.

Expende illa: *Non ausa est cohibere pœna palmas, In morem crucis ad patrem leuandas Soluit brachia, quæ Deum precentur.* Equidem inter ipsas flammas non permittit Deus manus esse ligatas, sed magis prouidit, vt soluerentur, & expeditæ essent ad salutem ex Deo negotiandam. Quod vt factum est in viris illis sanctis, similiter fieri solet in peccatoribus, quibus inter ipsa discrimina salus est ad manus. O quoties correpti iam peccatores supplicij pœna, loquela destituti, & penè omnibus sensibus externis spoliati, solas manus expeditas habent, quibus peccatorum absolutionem à Sacerdote expiscantur. Nonne multi censibus penè destituti compressione manuum obtinuerunt gratiam, & in gloriam euolarunt? Hos spectabat D. Cyprian. epist. 76. fatus: *In sacramentis salutaribus, necessitate cogente, & Deo indulgentiam suam largiente, totum credentibus conferunt diuina compendia.* Qui tenebantur omnia peccata expressè confiteri, pœnis debitis in hac vita præoccupatus, nec verbum potest facere, sed sæpe extensa manu manum confessoris tangit in signum pœnitentiæ. Quid tunc? An tantùm sacramenti compendium illi proderit? Ait ibi Cyprian. *Totum credentibus conferunt diuina compendia.* Sic equidem vel sceleftissimi peccatores inter ipsas pœnas solent salutem habere præ manibus, vt si velint, eam capiant.

Cyprian.

Ibidem.

§. XXIV.

Non hominis, sed Dei manus intersit, vt exitialia mala propulsentur.

MEritò scriptor sacer deploratæ ruinæ Absalonis adiungit mentionem tituli ab eo viuente erecti, & addit: *Vocauitque titulum nomine suo, & appellatur Manus Absalon.* Dixerat Absalonem suspensum, & occisum, & in foueam eiectum, lapidibusque opertum; qui Absalon titulum gloriæ suæ vocauerat Manum Absalonis. Et cur hunc titulum, hanc manum meminit in Absalonis excidio, nisi vt ostenderet, quàm inualida, & ridicula est manus etiam hominis potentis, nisi Dei manus accedat, vt mala exitialia propellat. Exod. cap. 8. *Extendit Aaron manum super aquam Ægypti, & ascenderunt ranæ, operueruntque terram Ægypti. Fecerunt autem, & malefici per incantationes suas similiter, eduxeruntque ranas super terram Ægypti. Vocauit autem Pharao Moysem, & Aaron, & dixit eis: Orate Dominum, vt auferat ranas, &c.* Quando & malefici similiter, vt Aaron extendentes manum ranas fecerant, siue adduxerant, cur non illos etiam vocat Pharao, vt extendant similiter manus, & ranas abigant? Experientia dedicerat malorum ablationem non fieri ab hominis Deo vacui manu, sed à Dei manibus debere venire. Vt dicat Theophanes Cerameus orat. de Exalt. crucis apud Gretfserum nostrum tom. 2. de cruce: *Non enim aliter poterat graue olens ranarum corruptio dissipari, aut tenebræ illæ palpabiles deijci, nisi Moyse manus expandente: sicut nimirum neque grauis peccati fœtor extinctus fuisset, aut impietatis tenebræ fugata, nisi Christus legislator manus in cruce expandisset.* Vbi Dei manus non adest, & extenditur pro nobis liberandis, etsi vniuersæ hominum Dei expertium manus adsint, non auferent à nobis mala exitialia. Vnde monebat Paul. 1. ad Cor. 3. *Dominus nouit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt. Nemo glorietur in hominibus.* Circa quæ D. Anselm. ait: *Quando quidem cogitationes humanæ sunt vanæ, & consilia sapientum improuida, & infirma, qui sibi, vel alijs prodesse sine Deo putant, itaque nemo glorietur in hominibus. Nihil enim possunt homines per se ipsos.* Nulla manus creata potens est à nobis mala repellere, nisi ei fuerit manus adiuncta diuina. Iob cap. 2. dicebat Dominus diabolo: *Ecce in manu tua est.* Ex Græco legitur: *Ecce omnia, quæcumque sunt ei, do in manu tua.* Chrysost. in cat. Græca explicat: *In manu, inquit, tua pusilla.* Et cur in re malorum inferendorum manus diaboli habeatur pusilla? Pusilla equidem est non ad mala inferenda, sed ad mala tollenda. Potest namque creata manus malum inferre ingens, sed non potest tollere illud.

Exod. 8.

Theoph.

1. Cor. 3.

Anselm.

Iob 2.

Chrysost.

§. XXV.

In nullo gloriatur vanè homo, quod ei non deficiat tempore periculi.

SVspensus ab arbore, & transfossus tribus lanceis, & sepultus, & lapidibus opertus est Absalon; Absalon, inquam, ille, qui sibi erexerat titulum, quem vocauit nomine suo, *& appellatur Manus Absalon.* Et cur huius tituli mentio in re tantæ ruinæ, tam miseri exitij? Equidem appellauerat titulum gloriæ suæ, *Manus Absalon*, quasi de validis suis manibus glorians, de illis maximè præsumens. Quæ quidem illi maximè defecerunt tempore periculi; cùm enim caput eius adhæsisset quercui, & suspensus maneret inter cœlum & terram, manibus existentibus liberis, & expeditis, vt eum liberare possent, nihil dictum est factum à manibus, sed quòd deiectæ illum reliquerunt in periculo. Sic sic ipsæ tibi manus tuæ deficient tempore periculi, si de illis aliquando præsumpseris. Præsumptor ille dicebat Isaias cap. 10. *Dixit enim, in fortitudine manus meæ feci, & in sapientia mea intellexi, & abstuli terminos populorum, &c. Et inuenit quasi nidum manus mea fortitudinem populorum; & sicut colliguntur oua, quæ relicta sunt, sic vniuersam terram ego congregaui, &c. Propter hoc mittet dominator Dominus exercituum in pinguibus eius tenuitatem.* Ea erat gloriatio diaboli de suæ manus potestate, quæ si solùm extenderetur, totum orbem, vt paruum nidum, caperet. Quid tunc? An illa manus præualuit? Absit, imò ait Propheta, quòd misit Dominus, *in pinguibus eius tenuitatem*; sic tenuis & inualida inuenta est tempore necessitatis, vt nihil iuuaret. Ait Leo Imperator

Isai. 10.

in orat. de Exaltat. Crucis apud Gretherum nostrum tom.2. *Quid ergo? An à omnis improbitatis repertor, & artifex, adhuc in altum loqueris sublimia, & magnificè gloriaris, quasi manus tuas sis extensurus, totumque terrarum orbem velut oua detractis putaminibus in altum rapturus? Nequaquam. Quin magnas, ob magniloquentiam istam, pœnas pendis. Igitur non solum tibi non licet manus extendere, sed neque mouere. Dissolutæ enim iam sunt, & inefficaces redditæ.* Hæc est pœna, quæ eos plectit, qui vanè in aliquo præsumebant, vt ab eo in primis destituantur, necessitatis tempore. Ne miremur, quòd deficiant manus propriæ illi, qui in earum potestate præsumebat. Quò spectabant etiam illa Domini verba ad idololatricem Synagogam, Oseæ cap.2. nimirum: *Sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & vias suas non inueniet; & sequetur amatores suos, & non apprehendet eos, & quæret eos, & non inueniet.* Sic inter spinas tribulationum ab omnibus amatoribus suis destituetur, vt nullus adsit, qui opem ferat. Ait ibi Ruffinus: *Cum ergo cœperit vlciscens seueritas ei obuiare, nullamque opem angoribus eius, poterunt cuncti, quos diligebat, afferre.* Tempore necessitatis deficient illi cuncti auxiliatores, cuncti amatores, de quorum antea præsumpserat dilectione.

Imp.

Ose.2.

Ruffin.

§. XXVI.

Vna Dei manus regnum parat homini.

ET si ambitiosissimus hominum Absalon regnum maximè ambiret, & eò perueneritt, vt titulum sibi erigeret, nullo illum regali nomine adornat, sed tantùm dicitur vocasse eum *Manus Absalonis*. Quàm aliter factum est in titulo, quem Pilatus affixit in cruce, Christo Domino. De hoc ait Ioan. cap.19. *Scripsit autem & titulum Pilatus, & posuit super crucem. Erat autem scriptum: Iesus Nazarenus Rex Iudæorum.* Ecce tibi in summa deiectione Iesu ponitur ei titulus, qui regiam eius virtutem insinuet omnibus. In summa autem exaltatione Absalonis, non valet titulum sibi affingere, qui regnum sonet. Nec miror, titulus enim Absalonis inscriptus erat, *Manus Absalon*, nec regium decus potest venire, etiam à validissima manu hominis. Titulus autem Iesu eius diuinissimas manus habebat proximas, ligno præfixas eodem, & vnà Dei manus adiunctis sibi regium instillat decorem. Aiebat Dominus Genes.1. *Faciamus hominem, ad imaginem, & similitudinem nostram, & præsit piscibus maris*, &c. Ad alias creaturas formandas solo verbo vsus est Dominus, modò vt formet hominem, manus vult adhibere operi. Et cur manus adhibeat efformando homini? Causam illa insinuant verba, nimirum: *Vt præsit*; efformabatur ad præsidendum, ad regnandum, ideò ei manus Dei adhibetur, quæ sola regnum potest dare homini. Ait Germanus Constantinop. orat. in adorat. Crucis, apud Gretherum nostrum tom.2. *Bonitas Dei diffusa fuerat in nobis. Nam cùm nihil prius in medium contulisset, nec quidquam homo promeruisset, Rex terrestrium constitutus est diuina manus impositione. Tu enim, inquit* Psal.138. *formasti me, & posuisti super me manum tuam.* Ab vna prorsus Dei manu venit, quòd homo regnet in mundo. Quò adducenda sunt dicta tom.2. in Euang. lib.9. cap.3. & 6. & tom.2. de Christo figur. lib.5. cap.18. §.12.

Ioan.19.

Genes.1.

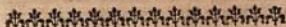
Germ. Const.



LIBER VNDECIMVS.

Caini, siue IESV persequutor.

PRoditori Iesu assutus venit populus eiusdem persecutor, quem non minus exprimit Cainus, quàm Absalon exprimebat Iudam. Meritò enim dicit D. Ambrosius lib. 1. de Abel, & Cain, cap. 2. *Per Cain parricidialis populus intelligitur Iudæorum, qui Domini, & auctoris sui, & secundum Mariæ Virginis partum, fratris, vt ita dicam, sanguinis persecutor est.* Nullo magis exprimitur rabies Iudæorum in Iesum, quàm rabie Caini in Abelum fratrem suum innocentissimum.



CAPVT I.

Caini & Iudæorum symbola.



Parricida Absalon non potuit separare parricidam Cainum; nunquam enim Christi infensissimi hostes non sunt parricidæ. Vt meritò dicat D. Athanas. epist. ad solitar. de Constantio Imperatore Arianismi propugnatore: *Quid ergo mirum, si hæresi deuius, ac errabundus ita crudeliter in Episcopos sæuit, cùm nec cognatis quidem suis, vt homo pepercerit? Quippe qui patruos in carcere concluserit, patrueles sustulerit, & soceri sui filiam, cognatosque vltima patiente nulla misericordia prosecutus sit.* Sic ibi, non miratur, quòd animus parricida propter Arianismum sæuiat in eos, qui diuinitatem tribuunt Christo. Athanas.

§. I.

Defectus subditorum in Prælatis puniuntur.

DE Caini munere locutus textus ait: *Et Cain agricola*; quod munus in Principibus Iudæorum notabat Dominus Matth. 21. cùm memorans vineam à Deo plantatam, ait: *Locauit eam agricolis.* Agricola Cain, & agricolæ Iudæorum Principes; & tam hi, quàm illæ damnabiles Deo ex malitia fructuum natorum in hæreditate illis commissa. Quippe Prælati damnabiles Deo sunt ex malignitate subditorum, à se malè excultorum. Sapienter enim cauebat ille Præpositus Eunuchorum Dan. 1. *Si viderit vultus vestros macilentiores præ ceteris adolescentibus coæuis vestris, condemnabitis caput meum Regi.* Sic in se irreconciliabilem Regis iram verebatur propter maciem puerorum sibi commissorum. Vt meritò dicat Imperfect. homil. 40. in Matth. *Sicut colonus, quamuis de suo munera obtulerit Domino, non sic eum placat, quomodo si de vinea eius reditus ei obtulerit: sic Sacerdos non tantùm propter suam iustitiam placet Domino, quomodo si populum Dei in sanctitate docuerit.* In Præpositis, & Prælatis non solùm attendit Deus ad eorum proprias vitas, & perfectos mores, sed maximè attendit ad mores subditorum; quorum malignitate implacabilis redditur aduersùs Præpositos Numer. 20. *Dixitque Dominus ad Moysem, & Aaron: Quia non credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis.* Et mirabar in Moyse, & Aarone eam esse culpam, aduersùs quam adeò implacabilem se Dominus ostenderet. Et quæ hæc culpa Moysi fuit, ob quam Deus illi non placatur, sed illum punit interitu, ante promissionis terræ ingressum? Hauriturus Moyses aquam de petra, vt satiaret populum, sic populum obiurgauit, dicens: *Audite rebelles*, &c. vt populus obiurgatione occupatus aquas acciperet, nullas tamen gratias redderet Deo. Vbi autem è populo fructus gratiarum actiones non extitit, meritò Deus se implacabilem ostendit aduersùs Præpositos, quorum iniuria ortus fuit ille

Dan. 1. Imperfect. Numer. 20.

Abul. ille defectus. Aiebat Abul. ibi quæst.23. *Quia Moyses, & Aaron increpuerunt valde populum, vocantes eos incredulos, & rebelles, ideo populus non potuit esse attentus, vt laudaret Dominum pro suscepto beneficio,& quia hoc aliqualiter proueniit ex actu Moysi, & Aaron, fuit eis datum in pœnam, quòd non introirent in terram Chanaam.* Non ob id, quòd Moyses in se deliquisset, sed quòd deliquit in cultura populi sibi commissi, cum sic duriter tractans, & præpositi duritie occupans non redderet Deo fructus actionis gratiarum, ideò Deum sibi inuenit implacabilem. Mitaris? Accipe ergo maius aliud: locutus enim Dominus de Principibus populi Iudæorum, quorum incuria non percipiebat Deus fructum ex

Matth.21. populo illo, ait Matth.21. *Cum ergo venerit Dominus vineæ, quid faciet agricolis illis? Aiunt illi: Malos malè perdet,* &c. Circa quæ ait Christia-

Druthmar. nus Druthmarus: *Perdidit illos malè, quia fame, qua nihil durius, qua etiam obsessos compulit humanis carnibus vesci, illos perdidit,& commendauit Christianis Doctoribus Ecclesiam suam. Caueant ergo Reges,& Episcopi istam damnationem agricolarum, ne forte & ipsi similia patiantur, si bene non excoluerunt vineam Domini, omnem turbam Christianorum.* Equidem implacabiliter perdentur, qui constituti in munere colendi dominicam vineam, vel eam duritie, & rusticitate grandinant, vel nimia suauitate adurunt, vel incuria perdunt, vel malo exemplo corrumpunt. Dum enim de vinea sua ait Dominus Matth.21.

Matth 21. Imperfect. *Locauit eam agricolis*; explicat Imperfect. homil.40. *Locatus est colonis tempore Moysis, quando per legem constituti sunt Sacerdotes,& Leuitæ, & procurationem regendi populum susceperunt ad magnam suam gloriam, & ad magnum periculum.* Sic ibi,vt videas, quàm ægri sunt illi,qui magnitudinis gloriam videntes, in dignitate, nihili æstimant periculum.

tium inde sibi comparandum fatuè conuertunt. Quid stultius? Et quid miserius? Illis eisdem mediis, quibus æternam acquirere posses salutem; eisdem illis sumptibus, quibus posses in æternum regnum venire, præcipitaris in irreparabile exitium. Leuitici cap.10. *Arreptisque Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis, posuerunt ignem, & incensum desuper,offerentes coram Domino ignem alienum, quod eis præceptum non erat. Egressusque ignis à Domino deuorauit eos, & mortui sunt.* De ipsis oblationibus, & sacrificiis, quibus possent salutem negotiari à Domino, interitum mercantur, & mortem. Quod meditatus Leu.10.

Chrysol. serm.109. ait: *Filij Aaron dum præsumunt terrenos ignes diuinis ignibus admouere, flammam sacrificij salutaris in pœnale sibi incendium commutarunt.* Hoc maximè luctuosum in his quòd de salutari sacrificio, non salutem, sed mortem hausissent. Quod de illis eisdem sacris; quæ sanctè peracta ingentes afferunt humanis cordibus diuitias; illi non nisi extremam perditionem sibi acquirerent. His non absimilis Iudas, de quo ait Matth.26. *Et osculatus est Iesum.* Et quid per illud osculum acquisiuit? De illo canit Sedulius lib.5. Paschali. Chrysol.

——Ore ora premis, melleque venenum Sedul.
Inferis,& blāda Dominum sub imagine prodis.

Expende illud, *melleque venenum inferis*; quippe melleæ illi petræ, quam lambens posset gloriæ suauitates percipere, venenum ipse adiunxit, quo citiùs periret. Quid miserius? Accessit Magdalena, osculabatur pedes Iesu, lambebat notissimam illam petram, & de petræ melle saturabatur, dum recipit peccatorum remissionis dulcedinem. Accessit Iudas, & osculatus est Iesum, & addens melli venenum, cucurrit in interitum. Eodemque sumptu comparauit mortis amaritudinem, quo posset cælestes suauitates obtinere.

§. II.

Miserum est per ea perdere rem, per quæ posses magnum lucrum acquirere.

OFfendit Cain Deum per oblata munera, & sacrificia, vt dicat textus: *Ad Cain autem, & ad munera eius non respexit.* Quod similiter dictum est Iudæorum populo multis Scripturæ locis, quæ colligens Rupert. lib.4. in Genes.

Rupert. cap.5. ait designans Iudæum: *Nec respicit Dominus ad istum Cain, & ad munera eius. Dicit enim illi per Psalmistā: Non accipiam de domo tua vitulos, neque de gregibus tuis hircos. Et in Isaia: Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum,* &c. Sic & Cainus, & Iudæi offendunt Deum sacrificiis ipsis suis, vt pateat omnibus, quàm sint miseri. Ad magnam enim miseriam hominis pertinet, quòd per ea offendat, per quæ posset ingentia bona sibi acquirere. Oseas cap.8. aiebat.

Os.8. *Argentum suum, & aurum suum fecerunt sibi idola, vt interirent.* Illud ipsum aurum, quo possent Deum sibi acquirere, quo Magi cœlestia compararunt, miseri illi extremum sibi compararunt excidium. Quod pulchrè expendens D. Cyril.

Cyril. Alex. Alex. ibi ait: *Vnde enim laudari poterant ab omnibus, ex misericordia in fratres erogantes, inde Deum offendunt, & instrumentum salutis ad exi-*

§. III.

Ibi solùm vita est, & mors abest, vbi Christus est.

NOn otiosè dicuntur Caini munera fuisse *de fructibus terræ.* Nihil enim viuidum, nihil non mortuum in eius oblationibus apparuit, vt qui non agnum offerebat, sed paleas. In quo Iudaici populi munera adumbrabantur; ex quo enim viuificum agnum Iesu à se excluserunt, nihil habent vitale. Vt meritò dicat Rupert. lib.4. Rupert.

in Genes. cap.4. *Tunc obtulit Cain munera Domino de fructibus terræ, videlicet inanimatum, & sine fide sacrificium. Mortuum quippe erat sacrificium crudelium. Et si antè quandam habebat vitam, vel sensum, illud sacrificium Iudaicum, scilicet in eo, quod verum Christi præsignabat sacrificium: attamen ex tunc & vsque in perpetuum mortuum est; quia cum magno odio filij Dei oblatum est,& tempus figurarum præteriit.* Inanime Caini sacrificium, inanimes, & mortuas Iudæorum oblationes præsignabat. Fuerant equidem viuidæ aliquando Iudæorum oblationes, quando in se agnum immaculatum Iesum habebant saltem sub vmbris præsignatum. Ex quo autem reiecto, & occiso diuinissimo agno, figuræ eius euanuerunt, nihil iam ibi vitale, nihil non mortuum apparet,

paret, nihil ad vitam conducens. Ibi solùm vita est, vbi est Christus, sine quo omnia in mortem currunt. Isaias c. 1. (*Isai. 1.*) *Quò mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus? Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum nolui.* Ecce tibi vt Deus abiicit paschalis agni sacrificium, nec illud coràm admittit. Sed Exod. 12. maximè illud agni exquirebat munus, dicens: (*Exod. 12.*) *Tollat vnusquisque agnum per familias, & domus suas*, &c. Qui adeò paschalem agnum ab Israëlitis exquirit, modò illum abiicit. Et cur Domine paschalis agnus tibi quondam gratus, hominibus Iudæis vtilis, modò reprobatur, & eiicitur? Tunc in illo agno paschali agnus viuificus Iesus exprimebatur, ex quo tota oriebatur suauitas, & vita; modò vt agni illi paschales Iesum non referunt, sic nihil in eis vitale aspicitur, nihil, quod mortem non oleat, & carnificinam. Vt dicat D. Zeno (*Zeno.*) lib. 3. serm. 36. *Sanè ouium greges infinitos interficit Iudæus, quos in amaritudine assumit. Quis non intelligat fratres illud pascha non esse, sed bramosum latronis cruenti conuiuium.* Et serm. 44. expressissimè ait: *Nihil, vt arbitror, restitit illis proprium, nisi quòd agno salutari neglecto, ingrati viles agnos cum amaritudine manducant.* Et vbi abest agnus diuinissimus Iesus, quid aliud potest esse, quàm crudelis carnificina, accedentis mortis, tanquam latronis, & furis, qui homines impleant lethali amaritudine. Vnus enim Iesus & vitam præstat, & mortis suauiat angustias. Aiebat Dominus Luc. cap. 9. (*Luc 9.*) *Dico autem vobis verè, sunt aliqui hic stantes qui non gustabunt mortem, donec videant regnum Dei.* Et quomodo non gustabunt mortem? Accipientes illum viuificum panem, sub cuius speciebus est agnus diuinissimus, sic se component ad mortem, quasi eam vix extremis labris gustaturi. Ait Ioannes Xiphilinus Patriarcha Constantinop. orat. in crucis adorat. apud Grethser. tom. 2. de cruce: (*Xiphil.*) *Quoniam inter stantes est discrimen, qui melius stant, diuinam Verbi inter homines peregrinati gloriam, & dignitatem eius videbant: qui non modò non replebuntur morte, sed ne primoribus quidem labris gustabunt, panem vitæ comedentes, carnem Domini, inquam, & sanguinem eius bibentes.* Itaque comedentes carnem Domini sic afficimur, vt vix mortis amaritudinem, nec extremis labris gustare possimus.

§. IV.

Potentiores exitiales sunt Sanctis.

De Cain dicit text. Genes. 4. *Consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* In quo maximè delineabatur Iudæorum facinus, quo Iesum meum fratrem suum interfecerunt. Vt dicat D. August. lib. 12. contra Faustum cap. 9. (*August.*) *Itaque occiditur Abel minor natu à fratre maiore natu. Occiditur Christus caput populi minoris natu à populo Iudæorum maiore natu. Ille in campo, iste in Caluariæ loco.* Sic maiores, & potentiores homines in sanctos & pios homines insurgunt. Est enim, nescio, quæ antipathi potentioribus, & ditioribus cum iustis, atque humilibus. De potentibus mundialibus locutus Iob cap. 24. (*Iob 24.*) ait: *Subuerterunt pauperum viam, & oppresserunt pariter mansuetos terræ.* Symmachus legit: *Inuisibiles fecerunt mansuetos terræ.* quasi hoc sit maximè cordi, potentioribus, vt pios, & iustos homines ab oculis abiiciant mortalibus. Vt dicat ibi Nicetas in cat. Græca: (*Nicetas.*) *Simul, inquit, inuisibiles fecerunt mansuetos terræ, tum eos, qui in rebus gerendis, tum qui in perferendis exercebantur. Idipsum apud Salomonem conscelerarum illud concilium loquitur: Abscondamus, inquit, in terra hominem iustum iniustè.* Huc spectant potentes mundi, vt iustos persequantur, nec illos in vita esse patiantur. Iacob post multa seruitia exhibita potentissimo socero suo Labano Genes. 31. (*Genes. 31.*) *Misit, & vocauit Rachel, & Liam in agrum, vbi pascebat greges, dixitque eis: Video faciem patris vestri, quòd non sit erga me, sicut heri, & nudiustertius: Deus autem patris mei fuit mecum.* Experiebatur Iacob sibi aduersarium Labanum, de quo cum eius filiabus, vxoribus suis loquitur quasi tanti fastigij in socero quærens causas, quas ipse ignorabat. Cùm Iacob tam vtilis Labano esset; vnde eius odium incurrit? Cur auersam eius faciem sentiebat? Credo causam illis verbis indigitari, nimirum: *Deus autem patris mei fuit mecum.* Vbi enim Iacob Deo amicus erat, & gratus, non potuit non sentire sibi potentem hominem aduersarium. Vt dicat Philo lib. Quòd deterior insidietur potiori, in principio: (*Philo.*) *Ideo Laban erga te malè affectus est, quia Deus tibi fauet.* Habent equidem potentes sæculi antipathiam cum Sanctis.

§. V.

Non paruum scelus est, quòd Deum ignorare velis.

Interrogatus Cain de fratre suo, sic respondit Deo, quasi fratrem ignoraret, dicens: *Nescio, nunquid ego custos sum fratris mei?* In quo maximè assimilantur Iudæi, qui & noluerunt, & nolunt agnoscere Iesum. Ait August. lib. 12. contra Faustum cap. 10. (*August.*) *Respondit Cain se nescire, neque esse fratris custodem. Vsque adhuc quid nobis respondent Iudæi, cùm eos Dei voce, hoc est, sanctarum Scripturarum voce interrogamus de Christo, nisi nescire se Christum, quem diximus? Fallax enim Cain ignoratio, Iudæorum est falsa negatio.* Planè nunquam sine grandi scelere non vis noscere Dominum Deum tuum. Quò spectans Oseas cap. 4. dicebat Iudæo: (*Os. 4.*) *Quia tu scientiam repulisti, repellam te.* Et mirabar, quòd cùm Iudæus tot iniurias Deo intulerit, tot tormentis eius filium vexauerit, non de illatis malis, sed de negata cognitione in præsenti damnetur. Et cur non magis ait, quia occidisti filium meum, repellam te? Quæstioni videtur respondisse Minutius Felix in Octauio fatus: (*Min. Felix.*) *Parentem omnium, & omnium Dominum non minoris sceleris est ignorare, quàm lædere.* Ad eiusdem sceleris magnitudinem refert sapiens homo, quòd voluissent Iudæi Christum ignorare, & quòd voluissent eum lædere. Hinc Isaias cap. 1. (*Isai. 1.*) *Israël autem me non cognouit, & populus meus non intellexit. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis*, &c. Nil de cruce loquitur, nil de clauis, nil de sputis, & verberibus, & illud in medium producit, nimirum: *Israël autem me non cognouit*; quasi hoc solum sit, quod maximè

in Iudæis castigatur. Rupert. lib. 1. in Isaiam c. 3. ait: *Igitur Israel me non cognouit; populus meus non intellexit, id est, cognoscere, & intelligere noluit. Respondete igitur cœli, loquere terra, & dic: Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Væ, inquam, id est, iudicium æternum, supplicium sempiternum.* Sic eo solo, quòd voluerint Deum ignorare, eis omnem iniquitatem accumulat, qua ferantur in æternum supplicium. Nec non & D. Zeno ser. 1. de Abrahamo ait: *In progenitum certissimum Dominum impia Iudæorum exarserunt consilia: quem tacentem, vt Isaac non periturum ad aram, ita ad crucem Christum sublimandum nefarij perduxerunt. Sed quia nescit æternitas mori, aut Dominus post sepulchrum; & ad Iudæos remansit sola damnatæ voluntatis inuidia, quia Dominum nec agnoscere voluerunt.* Sic vix aliud castigatum in Iudæis agnoscit delictum, nisi quòd noluerunt cognoscere Deum. Vt metuant sibi similia Christiani, qui paruam, aut nullam operam dant diuinis redemptoris, & creatoris sui mysteriis agnoscendis.

§. VI.

Incolumitas impiorum à Deo prouidetur, vt proficiat iustorum saluti.

CAinus morte dignus reseruatur à Deo in vitam, dicente textu Genes. 4. *Posuitque Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum omnis, qui inuenisset eum.* Voluit itaque Deus, ne Cain interficeretur, sed magis voluit, vt viueret. Et cur à Deo seruatur vita Caini? Ait D. Basil. Seleuciæ orat. 4. quasi rationem Deus indigitaret, dicens Caino: *Tremens obambula, animata lex videntibus occurrens.* Voluit itaque Deus, vt à superstite, Caino lex notaretur contra parricidas, vt iusti, & innocentes securi viuerent. Sic Iudæi seruantur à Deo in vitam, in quibus lex, & Prophetæ videantur circa occisionem, & mortem Christi, & inde floreat christiana Religio. Ait Psalm. 58. *Ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei.* Augustin epist. 59. ponit: *Ne quando obliuiscantur legis tuæ.* Nec adducar, vt credam Iudæos in medio barbarissimarum nationum, in quibus inuenti sunt dispersi, & in medio Hæreticorum, & Catholicorum posse conseruari incolumes absque particularissima prouidentia Dei. Deus est, qui peculiari prouidentia cauet, ne occidantur, & funditus Iudæi pereant. Et cur Iudæorum vita seruatur à Deo? Ait D. Augustinus epist. 59. *Ne occideris eos, ne quando obliuiscantur legis tuæ: conuenienter mihi videtur intelligi, ita esse prænuntiatum, eamdem gentem etiam debellatam, atque subuersam in populi victoris superstitiones non fuisse cessuram, sed in veteri lege mansuram, vt apud eam esset testimonium Scripturarum toto orbe terrarum, vnde Ecclesia fuerat euacuanda, &c. Quod in eorum figura etiam de Cain scriptum est, quod constituit in eo Dominus signum, ne quis occideret eum.* Et Cain, & Iudæi prohibentur occidi, & ad vitam hanc temporalem reseruantur, vt iustorum saluti proficiant. Iudæi enim custodientes, & obseruantes legem, & Propheras, faciunt, vt omnia Christi mysteria magis inde effulgeant.



CAPVT II.

Caini sacrificium.

TEXTVS HISTORIA.

PRIMVM humani generis augmentum Cainus fecit, qui primo Adami exilij natus anno, peccatricis naturæ totum in se virus, & specimen traxit. Nec solus diu extitit, sed paulo pòst oritur Abel frater, duobusque pignoribus possent parentes lætari, nisi Caini indoles, vel à primis vnguiculis aliquam illis molestiam generasset. In eo pater dolebat reproborum signa lethalia; nec tamen destitit iuuenem cum fratre informare, vt Deus colendus erat, vt erat animæ salus procuranda. Interea nubiles annos pertingunt, & vterque sororem in vxorem capit, nulla enim erat alia fœmina, de qua genus humanum deberet propagari. Creuerunt cum vxore curæ domesticæ, quæ in diuersa officia diuidunt fratres; Cain agriculturæ se dedit. Abel ouibus pascendis operam nauat. De patris disciplina, fructuum primitias singulis annis offert vterque, sed vt dispar erat deuotio offerentium, sic dispar illis respondebat Dei gratia. Ægrè ferebat Cainus fratris munera Deo esse acceptiora, inuidiamque inde conceptam interno fouebat animo, donec diu fotus igniculus in pyram exarsit. Occasionem præbuit centesimus mundi annus, qui vt primi sæculi clausula debuit ab hominibus celebrari. Propterea in solemnia sacrificia se duo accinxere fratres; Abel optimum gregis sui agnum segregat Deo, Cainus quas fortè messes inuenit, Deo affert: Nec potuit non videre incuriæ suæ pœnam, cùm vidit cœlestia omnia fratris agniculo se ostendisse grata. Hinc rabidissimi inuidiæ morsus cœperunt eius animum lacerare; hìc iræ, hìc mœror miserum in extremam ducebant cladem.

MORALIA CIRCA textum.

MERITO ait Sapiens, quòd inuidiâ diaboli introducta est mors in orbem terrarum; ne miremur, quòd de inuidia in mundo etiam patricidia nascantur.

Genes. 4. Adam verò cognouit vxorem suam Euam, quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum. Rursusque peperit fratrem eius Abel. Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain agricola.

§. I.

Illa præstantior virtus, quæ communi seruit saluti.

QVi in paradiso virginitatem coluere, à paradiso eiecti liberis operam dant; dicit enim text. *Adam verò cognouit vxorem suam*, &c. Et quidem post paradisum perditum, nasci turi erant filij ærumnosissimi, innumeris malis obnoxij, mortales, Dei inimici. Cur ergo cùm tales nouerit Adamus orituros filios, non magis abstinet à coniugali amplexu? Cur non magis eligit in virginitate manere, quam coluerat in paradiso? In paradiso audierat illud Genes. 1. *Crescite & multiplicamini*, quando posset filios habere fœlices, & nihilominus ibi elegit statum virgineum. Cur post paradisum geniturus filios calamitosos, Dei inimicos, virginitati valere dicit, & amplexibus coniugalibus magis vtitur? Per amplexus coniugales propagato genere humano, ortura erat aliquando Maria, quæ daret Iesum totius mundi redemptorem, cœlestiumque agminum reparatorem. Ideo tunc non tanti erat ducenda virginitas, quanti matrimonij vsus, per quem sic consulebatur communi hominum saluti. De communi enim vtilitate pensari solet præstantia moralis virtutis. Esther cap. 2. *Ducta est igitur ad cubiculum Regis Assueri*, & Regi copulata est in coniugium, de quo ipsa cap. 14. dicit ad Dominum: *Nosti, quia oderim gloriam iniquorum, & detester cubile incircumcisorum, & omnis alienigenæ.* Quando ergo illi adeò odiosum erat cubile incircumcisorum, cur non magis placuit in virginitate manere? Nonne sanctiùs ageret, si virgo caueret thalamum alienigenæ? Vt coniugium illud ordinabatur ad salutem seruandam populi, ex quo orturus erat Iesus, vera salus mundi, sic debebat eligi vt sanctius quauis puritate virginea. Ait Rupertus, lib. 8. de vict. Ver. cap. 17. *Putas ne minus iustitia nunc obtinet Esther tolerando id, quod oderat, cubile incircumcisi, quam si refugisset, nec vllo modo coniungeretur illi*, &c. *Nequaquam tanti debuit illi esse custodia corporis sui, vt præponeret eam communi saluti suæ gentis, imò saluti totius mundi, cui videlicet saluti omnium mirabiliter cooperata est illa coniunctio captiua Esther, & Regis Assueri. Nam per illam occasionem liberati sunt Iudæi, qui fieri debebant patres carnis Christi.* Vbi tam communi omnium saluti consulebatur, sanctiùs ostendebatur coniugium, quod parabat illam, quam custodia virgineæ integritatis corporis, quæ illam impediret. Esthere animosior adest Iudith, quæ vidualem continentiam custodiens domi clausa, vbi nouit & populum, & religionem patriam in periculo esse, totam corporis sui custodiam abiicit, nec dubitat sola, & pulchra fœmina se barbarorum ducum, militumve conspectui tradere, nihili æstimans periculum, vel quòd iungeretur alienigenæ in coniugium, vel quòd per vim pudicitia eius corporalis posset iniuriam pati. An non sanctiùs, & tutiùs fœmina ab his periculis se custodiret? Nequaquam, vbi per illa magis communi saluti, & religioni consulebatur. Vt meritò dicat D. Ambros. lib. 2. de Virginibus: *Quod si Iudith pudicitiam religioni præferre voluisset, perdita patria, etiam pudicitiam perdidisset.* Quibus ostendit pater, quàm sanctiùs, & prudentiùs agitur, vbi & communi saluti, & religioni postponitur custodia hæc corporalis integritatis.

Genes. 1.

Esther 2.

Esther 14.

Rupert.

Ambr.

§. II.

Cum virgineo pudore nullum verbum compatitur, quod Venerem oleat.

ET simul nuptiales ostenduntur amplexus, & verba audiuntur de filiis habendis, vel habitis. Dicit enim: *Adam verò cognouit vxorem suam, quæ concepit, & peperit Cain, dicens: Possedi hominem*, &c. Non solùm concipit, & parit, sed & loquitur de filio habito. Antea verò dum in paradiso essent vir, & fœmina, & iam coniugij nodo illigati, non solùm non dant operam liberis, sed nec verbum de illis habendis faciunt. Et cur sic tacuerant de filiis, qui ad illos gignendos erant procreati? Vt in paradiso angelicam puritatem seruabant, sic nec erat illis verbum, quod negotium generationis notaret. De quo pulchrè ait D. Chrysost. ibi: *Post inobedientiam, post paradisi amissionem, tunc primum vsus rei venereæ cœpit. Ante inobedientiam enim angelicam vitam imitabantur, & nullus de re venerea sermo erat.* Venerunt verba iuncta operibus voluptatum, vbi autem virginitatis colebatur, vbi Angelica vita in pretio erat, nullus ibi sermo, nullum verbum, quod Venerem oleret, audiebatur. Cùm Angelum ad se accedentem audisset Maria Luc 1. dicit text. *Quæ cùm audisset, turbata est in sermone eius, & cogitabat qualis esset ista salutatio.* Sto à sententia Cardinalis Toleti, qui putat turbatam Mariam in sermone. Angeli, quia sermo illius conceptionem, & parturitionem prolis loquebatur. Et quid inde, quòd Angeli sermo de conceptu, & parturitione esset, vt Maria turbaretur? Audito sermone partum sonante, turbabatur Maria in præsentia Angeli, quem forsan dubitabat Angelum esse, quando sermo talis non credebatur conuenire angelicæ puritati. Ad hæc Andreas Cretens. orat. in Annunt. ait: *Turbata est in sermone eius, & cogitabat, qualis esset ista salutatio; quasi diceret: Num sola ego inter mulieres nouum naturæ modum indacam? Quis nuntium hoc mihi apportauit? Angelum ergo eum censebo? Verùm hominis instar loquitur.* Adeò alienus est sermo de parturitionibus, & conceptionibus ab Angelica puritate, vt inde Gabriel, quia Deo iubente de talibus loquebatur, dubitaretur esse Angelus. Tunc enim securissimè asseritur Angelica puritas, quando nec verbum auditur, quod negotium generationis sapiat. Miratus sum sæpissimè fœminam pulcherrimam Iudith quatriduo apud Holophernem vixisse, multaque cum illo fuisse sermocinatam, nec in tam frequenti confabulatione cum regio homine illius pulchritudine captiuo vllum verbum auditum est, quod thalamum oleret, quod ad voluptuosas posset pertinere delitias. Cur hoc ò bona! si pulchritudine tua obcæcare amas impium, si illum capere verbis charitatis tuæ, cur vel verbulum amatorium non præmittis? Pulchrè pro Iudith stat D. Ambros. lib. 2. de Virginibus, dicens: *Tacuit, ne eam vel loquentem audiret adulter. Existimate, verum adulterare potuerit corpus, quæ non vocem adulterauit?* Equidem quasi

Chrysost.

Andr. Cret.

Ambr.

quasi Angelicam impotentiam ad corporeas delitias æmulatur, quæ nec verbulum prodit, quod eas pertingat.

§. III.

Virginitas vix seruari potest cum alijs peccatis.

POst peccatum admissum, & post pœnam expertam in exilio, & ærumnis, statim Adam ruit in amplexus maritales, dicente textu: *Adam verò cognouit vxorem suam*, vt enim admisit peccatum, sic non curauit virginitatem seruare. Nec miror, vix enim manet virginitas, in quo sunt alia (Chrysost.) peccata. Ait D. Chrysost. ibi: *Itaque ab initio virginitas palmam principatus accepit, sed postquam per desidiam peccatum intrauit, & aditus patefactus est his, quæ peccati sunt, & illa quidem auolauit, vtpote ab his, qui indigni quidem tantæ virtutis magnitudine facti sunt.* Expende illa: *Postquam peccatum intrauit, illa quidem auolauit*; quippe candidissima virginitatis columba in anima peccatis fœtida non inuenit, vbi requiescat pes eius, & mirum erit, si quamprimum inde non (Ierem. 1.) auolet. Ideo Ierem. 1. dictum est: *Priusquam te formarem in vtero, noui te, & antequam exires de vulua, sanctificaui te.* Existentem adhuc in vtero puerulum Ieremiam properauit Dominus sanctificare, originalisque maculam peccati abradere. Et cur tanta fuit Dei properatio in sanctificando Ieremia, vt non expectaret eius natiuitatem? Nasciturus erat ad virginitatem conseruandam; ideo Dominus maximè cauit, ne in eo macula peccati inueterasceret, sed quamprimum tolleretur ab eo, vt sic in eo virginitas posset durare. Quò spectans D. Aldhelmus lib. de Virg. cap. 10. ait: (Aldhelm.) *En sanctus Ieremias ad exemplum virginalis materiæ in propatulo nobis occurrit, qui antequam maternis ederetur partubus, beata prædestinatione Domino dicatus, & ab ipsa rudi cunabulorum teneritudine, virginitati consecratus, de quo diuina promulgat sententia: Antequam procederes de vulua, sanctificaui te, pulchro videlicet virginitatis præsagio.* Ecce tibi, vt præpropera in puero à peccatis purgatio, & sanctificatio pro pulchro sumitur præsagio virginitatis conseruandæ. Quasi tota illa mundatio, & sanctificatio necessariò esset præmittenda, vt inde præsagire possemus futuram virginitatem, quæ minimè duraret inter peccatorum maculas.

§. IV.

Id maximæ æstimationis, & fœlicitatis est bonum, quod non ab alio habetur, quàm à Deo.

SApiens Eua in filio habito non aliam tanti doni causam meminit, nisi Deum. Ait enim: (Chrysost.) *Possedi hominem per Deum.* Circa quæ D. Chrysost. *Possedi hominem per Deum. Non natura*, inquit, *puerum mihi dedit, sed diuina gratia.* Hinc & doni æstimationem, & suam fœlicitatem adauget, quòd vni Deo donum debeat, non alij. Luc. (Luc. 7.) cap. 7. *Cum autem Iesus appropinquasset portæ ciuitatis, ecce defunctus efferebatur filius vnicus matris suæ. Et hæc vidua erat.* Quis non doleat huius viduæ vicem in filio amisso? Cur Domine viduam mulierem tam duriter afflixisti, vt ei filium vnicum eriperes? Cur non magis eius desolationi, & viduitati consuluisti? Consuluit equidem Dominus fœminæ fœlicitati, auferens illi filium, quem statim illi redditurus erat, vt quæ antea filium à natura habebat, iam non haberet illum nisi à Deo, in quo & doni præstantia extollebatur, & mulieris fœlicitas. Ait ibi Ericus: *Filij solatio destituta erat. Verum hinc iam* (Ericus.) *beata erat, quòd Christi pietate mox eum receptura erat, quem sortis humanæ inclementia amiserat.* Hinc planè fœlix, & beata erat mulier, quòd in tanto dono filij nihil debebat naturæ, sed Deo vni. Et quando non crescit humana fœlicitas ex eo, quòd te debitorem agnoscas Dei solius? Omnia humana defecerant Saræ, & nihil iam poterat sperare à natura, vt filium conciperet. Tunc ait text. Genes. 21. *Visitauit Dominus Saram, sicut* (Genes. 21.) *promiserat, & impleuit, quæ locutus est, concepit, & peperit filium in senectute sua.* Et quando Saræ filius dandus erat, cur expectatur, vt in ea nihil possit natura? Prouidebatur, vt inde magis Sara extolleretur, quæ à nullo alio, quàm à Deo acciperet donum tantum. Vt dicat D. Augustin. serm. 68. de Temp. *Deficiente sanguine in venis* (August.) *Saræ tristis senectus dilassatur, sed diuino iudicio ætatis feruor accenditur. Meliorem facit diuina promissio matrem, quàm ætas non fecerat generare.* Equidem inde melior, inde fœlicior, inde præstantior ostenditur mater, quòd non ætati, non naturæ, sed Deo vni debet potuisse generare. Quando enim non maximè prodest homini, quo vni Deo se debitorem asserat? De Isaac Saræ filio sapienter dicebat Chrysol. serm. 90. *Isaac* (Chrysol.) *ad totam fœcunditatem Israelitici generis erupit; qui non obfuit tantum defecisse naturam, quantum nasci profuit authoris beneficio, non naturæ.* Hoc maximè extollebat Isaacum, eique in augmentum cesserat fœlicitatis, quòd eius natiuitas nulli, præterquam Deo debebatur.

§. V.

Dei dona stabilia, & firma.

NOtanter Eua non dixit: Accepi hominem per Deum, sed expresè ait: *Possedi hominem per Deum.* Possessio enim rei stabilitatem, & firmitatem in habendo prætendit. Quippe Sapientia dicebat Prouerb. 8. *Dominus possedit me.* (Prouerb. 8.) Circa quæ D. Hieron. in epist. ad Cyprian. ait: *Possessio significat, quòd semper in Patre filius, &* (Hieron.) *Pater in filio fuerit.* Vt autem Eua agnouit filium sibi à Deo datum, simul agnouit eum sibi datum in possessionem per longam eius vitam, & posteritatem. Ea enim sunt Dei dona, vt stabilitatem, & firmitatem habeant. Ait Dominus 3. Reg. 8. *Non elegi ciuitatem de vniuersis tribubus* (3. Reg. 8.) *Israel, vt ædificaretur domus, & esset nomen meum ibi: sed elegi Dauid, vt esset super populum*, &c. Solius Dauidis dicitur Deus elector fuisse, vt ei daret regnũ. Sed prius quàm Dauid, factus fuerat Saul Rex Israël à Deo. Cur ergo non meminit Deus se in Regem elegisse Saulem, sed vnum Dauidem dicit à se electum? Non mansit in Saule regnum,

sed mansit in Dauide; regni autem donum, quod permanet, vt proprium suum agnoscitur à Deo, cuius dona hoc habent maximè, quòd stabilia sunt, & permanentia. Ad hæc ait Abul. quæst. 9. circa finem: *Licet fuerit Saul Rex, tamen Deus non elegit eum, vt esset Rex, quia non elegit, vt maneret posteritas eius: Dauid autem elegit, vt maneret posteritas eius semper in regno.* Illud regnum censetur à Deo datum, quod per longam posteritatem permanet, quasi nesciat Deus dare nisi id, quod stabilitatem, & firmitatem tenet. Matth. 12. Erat homo habens manum aridam, qui victum emendicabat. Hinc dicit Iesus: *Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitas sicut altera.* Non petebat ille manus sanitatem, sed nummulos emendicabat, quibus victum compararet. Cur Iesus non nummum, sed salutem maluit illi dare? Ait D. Athanasius homil. de semente: *Quod iuxta Marcum insserit illum surgere, indicium est, eum prius sedisse: qui enim aridam manum habebat, quorsum sedebat, nisi vt planè mendicaret? Non dat tibi nummos, ne absumas, sed sanitatem tibi donat nunquam absumendam.* Quia nummi facilè è manibus dilabuntur, & absumuntur, ideò non dantur à Deo mendico, sed magis datur diuturna sanitas, quæ longo tempore possit permanere. Sunt enim dona Dei permanentia. Hinc Elias dicebat ad viduam mulierem 3. Regum 17. *Hec dicit Dominus Deus Israël: Hydria farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque in diem,* &c. Non enim ex se ipso promittit farinæ permanentiam, sed ex ore Dei, cuius est dona conseruare in perpetuum. Vt dicat D. Ambrosius lib. de viduis: *Nec enim humanæ facultatis est dicere: Hydria, farina non deficiet, &c. Nam licèt mos sit ita profari Prophetis, tamen hic vera Dei vox est. Ideo præmissum est: Quia hæc dicit Dominus. Domini enim est perpetuitatem sacramentorum spondere cœlestium, & non defuturam spiritualis exultationis gratiam polliceri.* Longam sanè permanentiam habent dona, quæ à Deo veniunt.

Abul.

Athanas.

3. Reg. 17.

Ambr.

§. VI.

Qui ad salutem pertinet, vehementissimè cruciatur in venturi Dei expectatione.

PRimus, qui ex fœmina ad salutem nascitur, Abel dicitur; quippe ait textus: *Rursusque peperit fratrem eius Abel;* Abel autem iuxta communem interpretationem intelligitur luctus. Et mirabar in Caini natiuitate nihil luctus, nihil doloris ostendi, sed omnia læta ibi; vbi autem nascitur Abel, qui primus ex natis ad salutem pertinebat æternam, ibi statim nomen luctus apparet, nomen lachrymarum & gemituum. Et ex qua vena tã modò fontes lachrymarum prosiliunt? An ex natura peccatrice? Sed hæc lamentabilior præcesserat in Caino, nec tamen ibi ostendit nullum suspirium? An ex morte imminenti? Sed duriora imminebant Caino. Vnde ergo in Abele tanti mœstes apparuit luctus? Crediderim, quòd in illo natura electorum dilationem sentiebat aduentus diuini, in cuiusque expectatione posita, vt vehementer inde cruciabatur, sic omnia implebat suspiriis. Me in hanc coniiciunt excogitationem verba D. Chrysol. serm. 87. dicentis: *Pascebatur ergo sterilitate magis natura, ne ipsa fœcunditate grauius deseuiret, fletus potius editura, quàm pignora: qua vtique lachrymis, mœrore, gemitu, tanto tempore suum querebat & interpellebat authorem.* Ecce tibi nascentium lamenta, parturientium cruciatus, & suspiria, eò refert Chrysologus, vt natura suum interpellet, & quærat authorem, & pro parte electorum eius expectatione se cruciet. Nec mirot, tanti enim boni expectatio tot gemitus, tot dolores, in his, qui ad salutem pertinent, gignet. Apocal. 12. *Signum magnum apparuit in cœlo. Mulier amicta sole, &c. & in vtero habens, & clamabat parturiens, & cruciabatur, vt pariretur.* Et quæ erat hæc mulier tot doloribus, tot luctibus, tot plena suspiriis? Erat pars electorum antiqua, quæ pro venturi Christi expectatione sic afficiebatur, & de vena desiderij eius tot gemitus, tot cruciatus prodibant. Ait Victorinus ibi: *Mulier autem amicta Sole, & Luna sub pedibus suis, habens coronam duodecim stellarum, parturiens in doloribus suis, antiqua Ecclesia est Patrum, quæ gemitus, & tormenta habuit desiderij sui, vsque quò fructum ex plebe sua videret Christum.* Quid pulchrius? Vt totam suam salutem in Christi aduentu repositam sciebant, sic in tanti boni expectatione ingentes cruciatus sustinebant, & omnia implebant gemitibus. Crede mihi, acutissima sunt vehementis desiderij spicula. Fugitiuus Dauid à Saule latebat in remotioribus agris, in terræ speluncis, quò properauit Ionathas, vt alloqueretur amicum. Dicit enim 1. Regum 23. *Surrexit Ionathas filius Saul, & abijt ad Dauid in syluis.* Circa quæ ait Theodor quæst. 54. *Cum pater eius spiraret cædem, & eum venari cuperet, non tulit stimulum desiderij, sed venit vbi Dauid degebat,* &c. Expende illud: *Stimulum desiderij,* quippe Ionathas pro absente Dauid, eo stimulo desiderij agebatur, quem ferre non posset, sed cogebatur ire ad videndum amicum. Habet enim desiderium ea spicula, quibus animum cruciat.

Chrysol.

Apoc. 12.

Victor.

1. Reg. 23.

§. VII.

Id verius tuum putas, in quo obsequium Deo præstas.

VTrumque filium pepererat Eua, nimirum Abelem, & Cainum; de Abele autem solùm dicitur, *Rursus peperit Abel;* verùm de Caino dicitur, quòd natus fuerit aliquo elogio acquisiti boni parentibus. Dicebat enim mater in eius ortu: *Possedi hominem per Deum.* Nulla in Abele possessio parentum exprimitur, quæ exprimitur in Caino. Et cur in Caino magis, quàm in Abele dicitur Euæ possessionem peculiarem habere? In Caino simul ostenditur Eua & grata, & deuota Deo, dum illi acceptum filium refert, dicens: *Possedi hominem per Deum;* quod in Abele fecisse non ostenditur. Ne miremur, quòd inde magis sibi appropriet Cainum, ad suamque possessionem præcipuè æstimet pertinere. Illud enim magis tuum est, in quo obsequium aliquod præstas Deo. Ioan. 10. dicitur: *Ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.* Sic ibi

Ioan. 10.

vna

vna templi porticus applicatur præcipuè Salomoni, quasi ad possessionem illius peculiari iure pertineret. Et cur dicitur illa porticus particulariter Salomonis esse? Ait Ericus ibi *Porticum Salomonis dicit, in qua Rex ille quondam potentissimus ad adorandum stare solitus erat: atque ideo ex eius nomine cognominari cœperat.* In illa porticu Salomon orabat ad Deum, & inde illi magis porticus appropriabatur, de eiusque nomine dicebatur, quasi eius esset proprior possessio. Tunc enim certiùs te possessorem rei asseris, in qua Deo aliquod exhibes officium. Peregrinanti Abrahamo apud Cananæos apparuit Dominus, & ait illi Genes. 12. *Semini tuo dabo terram hanc. Qui ædificauit ibi altare Domino, qui apparuerat ei.* Promissionem terræ accipit, & statim altari ibi ædificat Deo. Nec immeritò, vt enim altare ibi Deo ædificabat, & gratum se Deo ostendebat, quasi certiorem se possessorem asserebat terræ illius. Ait Rupert. lib. 5. in Genes. cap. 6. *Iuris sui possessionem futuram, iam sacris Dei sui præoccupat, atque dedicat titulis.* Expende illud, *præoccupat*; quippe in qua terra altare Deo erigit, facraque ei facit, iam intelligitur præoccupare in eo possessionem illius. Quæ terra fuit tàdiu possessa ab Abrahami filiis, quandiu illi in ea colebant venturum Dei filium. Vbi ab huius cultu desierunt, simul & terræ illius possessionem amisertunt. Dicebat Isaias cap. 27. *Germinabit, & florebit Israel, & implebitur orbis terrarum fructu eius.* Sic apud Septuag. Circa quæ verba ait D. Irinæus lib. 4. apud Theodoretum dial. 1. *Quemadmodum dicit Esaias: Filij Iacob germinabunt, & efflorescet Israel, & implebitur orbis fructu eius. In vniuerso ergo terrarum orbe, fructu eius disseminato, meritò relicta & de medio sublata sunt, quæ aliquando quidem pulchrè fructum tulerunt, ex eis enim quoad carnem attinet, Christus fructus productus est, & Apostoli, nunc autem non sunt ampliùs apta ad fructum ferendum.* Dum fructum religionis, & pietatis ferebant Israelitæ, simul & florescebant in terra illa promissa sibi, & data; vbi autem prolato iam fructu Iesu sese steriles reddiderunt, nec ad fructum religionis ferendum visi sunt apti, sublata illis sunt omnia terræ illius bona, quorum possessione modò carent.

Ericus.

Gen. 12.

Rupert.

Isai. 27.

Irinæus.

§. VIII.

Illa securior, & laudabilior virtus, quæ nullo fauore nititur humano.

QVàm ieiuna omnibus paternis fauoribus proponitur Abelis natiuitas. Dicit enim: *Rursumque peperit fratrem eius Abel.* Qui in natiuitate Cain, multis celebrarunt filij donum, nomen ei indentes iuxta bonorum incrementum à Deo acceptum, dicente textu: *Peperit Cain, dicens: Possedi hominem per Deum.* In natiuitate autem Abel, penitus parentes tacent, nullisque lætitiæ verbis prosequuntur tanti pueri partum. Et cur adeò ieiuna paternis fauoribus ostenditur Abelis natiuitas? In eo consulebat Deus virtutis Abelis præstantiæ, quam ille ex consilio suo, non ex parentum fauoribus arripiebat. Nouit ego virtuosos viros, qui multa de virtutibus philosophabantur, in nonnulla etiam virtutis opera exercebant, sed dum fauoribus maiorum ducebantur. Dum auræ Prælatorum secundæ afflabant, ij lætissimi tranabant virtutum maria, quorum cursus non tam eorum consilio, quàm secundis auris debebat applicari. Ille in virtute præstantior, & securior est, qui non ex afflantibus fauorum auris, sed ex proprio consilio, Dei gratia illuminato in virtutem abiit. Duo filij nati fuerunt Isaac Genes. 25. alter odiosus Deo, alter Deo gratus, ille Esaü, hic Iacob dicebatur. De his ait text. *Isaac amabat Esau, eo quòd de venatione eius vesceretur, & Rebecca diligebat Iacob.* Et mirabar, quòd sanctissimus Isaac, qui tantus erat in diligendo Esaü, nullus inueniretur in diligendo Iacob. Erat Isaac virtutis studiosus, & Iacob studiosissimus erat virtutis, ob quod maximè erat Deo gratus. Cur ergo hic tam similis patri in virtutis studio, non dicitur dilectus fuisse à patre? Prouidebat Deus iam tunc, ne videretur Iacob, alio temporali impulsu, quàm proprio consilio ad virtutem esse conatus. Ait D. Cyril. Alex. apud Lyppoman. in cat. *Isaac verò Esau præcipuè diligebat, vt hinc discamus, viros illos quamuis pios, homines tamen fuisse, & Iacob non ex parentum charitate, sed proposito fuo bonum fuisse.* Sic cauebat Deus, in suis præcipuè electis, ne eorum virtutum opera attribui possent respectui temporali, sed magis viderentur profecta ex proprio consilio, & affectu in Deum. Calumniabatur quondam Sathan Iobi virtutem inde, quòd niteretur prosperitate temporali, non Dei affectu; cui Dominus ait cap. 1. *Ecce vniuersa, quæ habet, in manu tua sunt,* &c. Sic omnia Iobi bona destruenda diabolo tradit. Et cur non magis finit Iobum esse in prosperitate? Ait Diuus Thom. ibi lectione 2. *Ideò voluit Deus Iobum prosperitate terrena priuare, vt eo in Dei timore perseuerante, manifestum fieret, quòd ex recta intentione, non propter temporalia Dominum timeret.* Faciebat ad virtutis Iobi præstantiam, & firmitatem demonstrandam, quod minimè credi posset niti respectu aliquo temporali; sed magis ex proprio consilio, & affectu in Deum nasci.

Genes. 25.

Cyril. Alex.

Iob 1.

D. Thom.

§. IX.

Studium laboriosæ industriæ & fundamentum, & stabilimentum Republicæ est.

QVi primi nati sunt, vt mundum fundarent, primi etiam inueniuntur pro victu acquirendo laborasse. Sic enim ait text. *Fuit autem Abel pastor ouium, & Cain agricola.* Non equidem de sponte venientibus frugibus voluerunt victitare, sed magis laborare voluerunt vel in pascendis ouibus, vel in colendis agris, vt discerent homines in laboriosa industria consistere & fundamentum, & augmentum Reipublicæ humanæ. Vt meritò dicat Philo lib. de sacrif. Abel. *Cæterùm labor inter præcipua bona numerandus, bellum cum voluptate gerit perpetuum. Hunc enim, si verum dicendum est, omni fœlicitatis, omnisque virtutis principium hominibus Deus declarauit, sine quo nihil honestum apud mortales esse inuenies. Nam sicut sine luce videre non possumus, eodem modo anima oculis, nullam virtutis actionem potest attrectare, nisi à labore, ceu luce adiutus. Opta*

Philo.

tibi bonum quodlibet, inuenies eius possessionem labori parari, confirmarique. Sint, licèt, colores præsentes, & oculus defœcatus; nihil tamen videbis, nisi lux adsit. Eodem modo suppetant, licèt, vniuersa bona, nisi laborem addas, & industriam, qua lucra captes, nihil capies, sed citissimè inuenieris omnibus vacuus. Ait Ecclesiastes c. 4.
Eccl. 4. *Stultus complicat manus suas, & comedit carnes suas.* Ex quibus acutè, & eleganter Hugo Victorinus ibi homil. 19. otiosorum hominum depingit damna, fatus: *Stultus est, qui putat manus otio complicatas impleri diuitijs. Complicat manus suas; alteram ad alteram plicans, ne extendatur ad operationem. Complicat manus suas, quasi pactum faciens cum otiositate. Et comedit carnes suas. Putat se corpori suo parcere, quia illud laboribus non affligit, sed inde caro eius egestate consumitur, vnde otio nutritur. Pascitur eum stultitia sua, & otiositas sua impinguat eum. Sed tamen caro eius, quantum inutili vacatione pascitur, tantum subsequenti inedia maceratur.* De magna stultitia venit, quòd à vita otiosa expectetur aliud, quàm egestas ingloria, & inedia lethalis. Affluant licèt, tibi bona annuis redditibus, si manus complices, ne ad laborem extendantur, quàm rapidè in extremam penuriam præcipitaris. Caue facultates, quæ otium pariunt, simul enim & inopiam, & domorum exitium pariunt. Noui sudantes homines pro filiis ditandis, quibus pararunt diuitiarum ingentes thesauros, annuos census, qui quasi perennes fontes, sponte sua, sine vllo labore, fructuum redditus afferrent. His filij ditari complicuerunt manus suas, ne laborarent, sed tota die starent in foro otiosi; quid inde? Illi, illi ipsissimi fontes diuitiarum, qui indefectibiles credebantur, iam penè sicci cernuntur, & domini eorum ad paupertatem redacti. Quòd si experientiæ credendum est, nihil sic depauperat regna, & ad nihilum deducit, quàm illa diuitiarum species, quæ otium parit. Labor enim industriosus est, qui auget homines, & illos ab infimis ad sublime transfert. Ex quo monet Philo lib. de sacrif. Abel.
Philo. *Quotquot, quæ bona sunt, concupiscunt, laborem magnifaciant. Sicut enim cibus se habet ad vitam, sic labor ad honestatem, qui cùm sit vnicus, caue illum posthabeas, vt per eum potiaris bonis simul omnibus. Atque ita quamuis ætate iunior, habeberis grandior, & iure primogenitorum dignior.* Et planè quotidie videmus primogenitos otiosos de magnis redditibus ad penuriam venire; & posterius natos laborantes ad summas ascendere diuitias, & dignitates.

Genes. 4. Factum est autem post multos dies vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum: & respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius Ad Cain autem, & ad munera illius non respexit.

§. X.

Vt vnicus peccati actus potest hominem perdere, sic vnicus virtutis actus valet hominem saluare.

VNum malè oblatum à Caino sacrificium hominem in perditionem præcipitat, & alterum rectè dispositum Abelem deducit in salutem. Vt dicat textus: *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius: ad Cain autem & ad munera eius non respexit.* Sic reprobus fit Cain ex vno malè oblato sacrificio, & probatur Abel ex vno altero, quod rectè obtulit. Vt enim vnus actus peccati hominem in perditionem præcipitat, sic vnus virtutis actus potest hominem asserere in salutem. Latro ille cantatissimus, qui Iesu fuit comes in supplicio, vnum hoc dixit Luc. 23. *Domine memento mei, dum veneris in regnum tuum;* Luc. 23. & statim audit à Deo: *Hodie mecum eris in paradiso.* Deus bone totam ille vitam consumpsit in latrociniis, semel tantùm locutus est de salute obtinenda; cur ob id, quod semel tantùm locutus est, statim ad paradisum ducitur? Fuit, qui tantùm semel peccauit, & propter vnum peccatum, ingentia tulit supplicia; ideo ne videatur Deus in misericordia minor, quàm in iustitia, & propter vnum actum virtutis hominem in salutem deducit. Rem pulchrè tractat D. Chrysost. orat. de cæco nato, habita tom. 6. *Cur igitur pri-* Chrysost. *mus latro in paradisum ingressus est, qui vnam propè vocem protulit? Quid enim? An sæpe psalmos cantauit? Sæpe decertauit? Sæpe de diuinitate verba fecit? Semel,* inquit, *iustus nimirum est Deus meus salutis arbiter: quandoquidem primum hominem Adamum non ob multa peccata, sed ob vnam inobedientiam è paradiso eiecit: ita iustitiæ statera Latroni primum in paradisum ingressurum eum promisit, non cùm multa quadam confessus esset, verùm cùm vnam fidei confessionem obtulisset.* Sic vt vnus peccati actus hominem perdit, & vnus virtutis actus homini præstat salutem. Non enim plura, aut maiora exspectat Deus, vt conferat salutem, quàm expectauit, vt pœnas inferat, & supplicia.

§. XI.

Quæ Dei sunt in primis habita, salutaria, & auspicata sunt.

OBtulit Abel sacrificium, & obtulit Cain, dicente textu: *Factum est post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui,* &c. Et quando vterque obtulit, cur Cain ruinam traxit ex sacrificio, Abel salutem? Causam indicat textus, dum de Abele dicit, quòd obtulerit *de primogenitis gregis sui;* de Cain autem dicit, quòd obtulerit *de fructibus terræ,* non addidit de primis, & melioribus. Quo ostendebat sibi Deum non esse in primis, ne miremur quòd inde illi sint omnia infelicia. Quò spectans Philo lib. de Abel ait: *Cur de fructibus, & non de* Philo. *primis fructibus offert primitias? Fortasse hanc ob causam, vt primatum creaturæ det, secundarium honorem*

honorem reddat numini. Sicut enim sunt quidam, qui anima præferunt corpus, seruum domina: eodem modo sunt, qui creaturam magis honorant, quàm creatorem, contra mandatum legislatoris iubentis primitias de primis fructibus terra inferri in domum Dei. Is erat Caín, qui Deum in secundis, & postremis habebat, vnde nihil sibi non infaustum, & lethale habebat: vt habent omnes illi, quibus & bona temporalia, & honor, & imperium terrenum est in primis. Abél autem vt solum Deum in primis habebat, sic ex Deo nihil non sperabat fœlicissimum. Crede mihi homo, ex tunc tibi omnia prospera venient, ex quo diuina præferas temporalibus. Elias famelicus accessit ad domum viduæ 3.Reg.17.& postquam sciuit parum farinæ ab illa haberi, quæ vix vnico prandio sufficeret, ait: *Verùm tamen mihi primum fac de ipsa farinula subcinericium panem paruulum, & affer ad me: tibi autem & filio tuo facies postea. Hac autem dicit Dominus Deus Israël: Hydria farina non deficiet, nec lecythus olei minuetur vsque ad diem, in qua Dominus daturus est pluuiam super faciem terra. Qua abiyt, & fecit,* &c. Non contentus est Propheta sibi dati farinæ cibum, sed hoc contendit, vt sibi primum detur, quàm proprio viduæ filio; nec inde exasperatur vidua, sed suam, filiique sui vitæ cibum Prophetæ præfert, quo famis, & sterilitatis damna non sentit. De illa enim D. Ambros. lib. de Elia cap.2. ait: *Quoniam deuotionem cibo pratulit, meruit, vt ariditatis publica sola non sentiret ærumnam.* In summo famis, sterilitatisque discrimine non posuit vitam, neque victum in primis; sed deuotionem, sed virtutem, sed Deum in primis posuit, quò omnia superauit discrimina, & potuit abundare in summa omnium penuria. Sic fausta sunt diuina, quæ in primis ponuntur.

3.Reg.17.

Ambr.

§. XII.

Obsequia Deo commendabilia sunt, non ex alio, quàm ex affectu præstantis.

ILlud commendabile in Abele fuit, quòd obtulit Deo munera *de primogenitis gregis sui, & de adipibus eorum.* Non equidem solùm de primogenitis, quos ætas faciebat, sed quos faciebat offerentis deuotus animus. Non enim tempus, nec pretium, sed offerentis affectus primitias facit Deo commendabiles. Ait Dominus Exod.25. *Loquere filys Israël, vt tollant mihi primitias. Ab omni homine, qui offert vltroneus, accipietis eas. Hac sunt autem, qua accipere debetis. Aurum, & argentum, & as, hyacinthum & purpuram, coccumque bis tinctum, & byssum, pilos caprarum, pellesque Ianthinas, & ligna Sethim,* &c. Cùm multus sit Deus in petendis primitiis à populo suo, inter petita, illud ponit, nimirum *pilos caprarum, & ligna Sethim.* Et quid vilissimi caprarum pili ad primitias? Pilos caprarum ponit inter primitias, vt constet Deo non esse commendabiles primitias, quas facit ætas, aut pretium, sed quas facit offerentis affectus. Ait Rupert. lib.4. in Exod. cap.4. *Ergo vt primitia sint, qua offeruntur, non oblationum quantitas, sed offerentium bona efficit voluntas. Multum enim ab auro, & argento pili caprarum in pretio differunt, & tamen sub eodem vocabulo primitiarum positi sunt.* Etsi vilissimos offeras caprarum pilos, deuotio tua, & affectus tuus potest facere, vt pili illi sint Deo inter munera prima. Non enim ætas, nec tempus, sed deuotio, & affectus facit commendabiles Deo primitias. Ioan.1. de duobus discipulis Ioannis, qui primò adhæserunt Iesu, locutus dicit: *Venerunt, & viderunt, vbi maneret, & apud eum manserunt die illo: hora autem erat quasi decima.* Ecce tibi Iesus primos discipulorum suorum colligit hora decima. Pater autem familias ille Matth.20. *Exiyt primo manè conducere operarios in vineam suam,* &c. *Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes,* &c. *Iterum exiyt circa sextam, & horam nonam,* &c. Et quando cœlestis hic Pater adeò matutinus exiit quærere operarios, cur Iesus meus non nisi hora decima vocat primos suos? Sciebat equidem quòd primi non ab hora, non ab ætate commendandi erant, sed à deuotione, sed à fide? Ait Rupert. lib.2. in Ioan. *Cur interpositum est, hora quasi decima, vbi Iesus nostra vocationis carpebat primitias? Videlicet, quia vocatorum salutem non aliquod pracedens eius meritum, sed sola vocantis operatur gratia, & in omnibus omnino atas non discernit, nec praiudicat, congrua significatione dictum est, hora decima. Ipse enim ille paterfamilias, qui exiyt primo manè conducere operarios, & circa tertiam, & sextam, & nonam, & decimam horam exiyt, & fecit similiter, tandem dixit: Erunt primi nouissimi, & nouissimi primi.* Itaque & Iesus vocans primos discipulos hora decima, & Paterfamilias conducens operarios multò manè, & tertia, & sexta, & nona, & decima hora, ostendunt non ex tempore, sed ex deuotione, & affectu primos æstimandos, adeò vt vel vltimi per deuotionem possint apud Deum primi reputari.

Exod.25.

Rupert.

Ioan.1.

Math 20.

Rupert.

§. XIII.

Morositas affectata maximè deprimit opus virtutis.

ILlud etiam ponderandum quod ait: *Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain,* &c. Circa quæ notissima est sententia D. Ambrosij accusantis, & condemnantis Cainum; eo quòd serò, & non nisi post multos dies accederet ad sacrificandum. Quæ morositas non potuit non maximè deprimere eius sacrificium, valde enim infirmantur quæ ægrè, & serò Deo dantur. De discipulorum Ioannis aduentu ad Iesum dicebat Ioan.1. *Venerunt, & viderunt, vbi maneret, & apud eum manserunt die illo, hora erat quasi decima.* Et cur necessum fuit notare horam decimam in horum aduentu? Crediderim ex adeò sera hora ab Euangelista notari, quàm nihil illi ex se haberent, vt Iesu placerent, vt qui adeò seri operabantur. Huc spectans Rupert. lib.2. in Ioan. ait: *Cur interpositum est, hora quasi decima vbi Iesus nostra vocationis carpebat primitias? Videlicet, quia vocatorum salutem non aliquod pracedens eorum meritum, sed sola vocantis operatur gratia.* Ideo dicuntur hora decima venisse, vt nullum in illis meritum præcessisse ostendatur. Vt videas, quàm deprimatur meritum, & pretium operis ex eo, quod ægrè, & nimis serò extorqueatur. De fatuis virginibus ait Matth. 25. *Dum autem irent emere, venit sponsus: & qua*

Ioan.1.

Rupert.

Matth.25.

parata

parata erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Ecce tibi & illæ virgines ibant oleum emere, vt sponsum lucidæ exciperent, & interea illis cœlestis ianua occluditur. Et cur tunc cùm oleum quærunt, à cœli ingressu excluduntur? Nonne illa olei quæsitio virtutis res erat? Equidem erat virtus, sed serò nimis extorta, & ideo non præualuit in salutem. Ait Origen. hom. 32. in Matth. *Quando debuerunt discere, neglexerunt discere, quod debuerunt: In ipso autem exitu vitæ suæ, dum disponunt discere, comprehenduntur à morte, & propterea non ingrediuntur cum verbo*, &c. Non antea agunt de negotio salutis, nisi cùm iam in exitu sunt, tunc disponunt se ad salutem negotiandam, & quia serò nimis tractant de illa, præoccupati à morte abeunt in supplicium. Væ nimis seris dispositionibus ad salutem!

Origen.

§. XIV.

Maior conatus adhibendus est, vbi serius ad Deum accedimus.

Adhuc insto illis verbis: *Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ.* Cùm serò satis obtulisset, non compensauit moram maiori virtutis studio, nec maiorem diligentiam adhibuit pro sacrificio seligendo, & disponendo, sed de quibuslibet fructibus indiscretè obtulit. Ait Chrysostomus ibi: *Quid obtulit Cain? De fructibus terræ sacrificium, quasi diceret, qualiacumque obueniebant, nulla ad delectum adhibita opera, aut diligentia.* Ne miremur inde in perditione iuisse. Qui enim serò accedit, & non vult perire, maiorem conatum adhibeat pro obtinenda salute. Luc. 23. duo illi discipuli, qui in via Emaus ibant cum Iesu sibi ignoto, vbi ad castellum in vesperi peruenerunt, non simplicibus tantùm verbis, sed & quasi vi adhibita illum secum manere cogebant. Ait enim text. *Et coegerunt illum, dicentes: Mane nobiscum, quoniam aduesperascit, & inclinata est iam dies.* Non supplicant, sed & cogunt, in quo maior conatus, & vis pro illo detinendo exprimitur. Et cur tantam vim adhibent, vt detineant Iesum? Aiunt illi: *Quoniam aduesperascit*; vbi enim serò accedimus ad Iesum, maiorem vim, & conatum pro illo habendo adhibere debemus, nisi velimus perire. Ait D. Bernard. sermon. 2. in Assumpt. Mariæ: *Væ ei, si Iesum excipere renuit, si non detinet, si non cogit manere secum, quoniam aduesperascit.* Quippe qui serò accedit, qui nonnisi in fine vitæ tractat habere secum Iesum; si tunc id non agit magna vi, conatu multo, suspectus est de salute. Petenti panes media nocte ait Dominus Luc. cap. 11 *Noli mihi molestus esse, iam ostium clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere, & dare tibi.* Quid tunc? Abibit ne vacuus, eo quòd post clausum ostium venerit? Imò ait text. *Et si ille perseuerauerit pulsans, dico vobis, & si non dabit illi surgens, eo quòd amicus eius sit, propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.* Ecce tibi qui media nocte, & post ostium clausum accedit, & pulsat, extorquet tandem salutem. Non sic virgines illæ fatuæ, quæ media nocte oleum requirebant, de quibus ait

Chrysost.

Bernard.

Luc. 11.

Matth. 25. *Dum autem irent emere, venit sponsus: & quæ parata erant, intrauerunt cum eo ad nuptias, & clausa est ianua. Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes: Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait: Amen dico vobis: Nescio vos.* Et hæ, & ille media nocte veniunt ad Deum, & vtrique ostenditur iam ostium clausum, & nihilominus ille obtinet salutem, & hæ perduntur. Et quando ille etiam serò accedens, etiam post clausum ostium pulsans salutem obtinet, cur hæ in perditionem ibunt? Nonne & hæ ad ostium clausum stant, & clamant sibi aperiri? Equidem vtrisque clausum erat ostium, eo quòd serò venissent; sed ille vt clausum vidit ostium, maiorem conatum adhibuit, & multum perseuerabat clamans, & pulsans, quo tandem salutem extorsit. Virgines autem illæ, vt viderunt clausam iam portam, nec clamarunt, nec pulsarunt, contentæ semel, & bis tantùm dixisse, Domine, Domine, aperi nobis. Circa quæ ait Hugo Cardinal. *Dicunt, Domine, Domine, aperi nobis. Tertium Domine deest.* Bis vocant Dominum, non tertiò; hoc est, adeò exiliter, & diminutè Dominum inuocant, vt vna, aut altera inuocatione sint contentæ, & grauentur perseuerare vsque ad tertiam. Quid mirum si sub tam perfunctoria inuocatione pereant? Crede mihi, cùm serò venis, auge conatum, vim infer, clama, pulsa, ne cesses, & semel & millies inuoca Deum, & tibi ostium clausum non erit. Vnde Seuerus in cat. Græca D. Luc ait: *Qui fide neglecta totum vitæ tempus inutiliter triuerint, modo tamen sub extremum vitæ, peccatorum contritione elicita, ad fidem fuerint conuersi, & quasi nocte intempestiua ostium pulsauerint, exaudituros esse Deus eos, non propter iustitiam, sed propter illorum improbitatem, atque imprudentiam. Improbitatem verò hic nominat perseuerantiam, & constantiam in orando.* Incessanter debet clamare ad Deum, qui serò veniens exaudiri vellet. Heu quàm suspecta tunc est oratio frigida, aut tepida!

Matth. 25.

Hugo Card.

Seuer.

§. XV.

Quæ per vim illatam, & coactionem acquiruntur lucra, aliena sunt à Deo.

Respiciuntur à Deo munera Abel, & non respiciuntur munera Cain, dicente textu: *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem, & ad munera illius non respexit.* Et cur Abelis munera gratiora Deo extiterunt, quàm Caini munera? Vt Abel pastor erat ouium, sic lucra inde nata pendebant ex pastorali cura, & solicitudine circa ouium pastus quærendos. Dum enim pastor oues ad lætissima pascua deducit, fœcundantur ipsæ, & agnos pariunt, qui pastorem ditent. Cain autem vt agricola, nonnisi per terræ vexationem lucra acquirebat, ferreo aratro glebas proscindens, arbores secans, vt de vulnere accepto promant fructus. Hinc Deus eius reprobans munera ostendit, quàm aliena sint à diuina bonitate lucra, quæ per vim, & vexationem illatam acquiruntur. Ad hæc ait Ioseph. lib. 1. cap. 2. *Cain agri, & arborum fructus obtulit, Abel lac, & primogenita pecorum. Hæc sacri*

Ioseph.

sacrificium Deo fuit acceptius, quod sponte naturæ genitis constaret, quam ea, quæ homo auarus, & industrius per vim quamdam à natura extorserat. A Deo prorsus alienũ est, quòd per vexationem, & damnum alterius quæras tua lucra. Libertatem Israëlitarũ acquisiturus mittitur Moyses in Ægyptum; cui etiam dicit Dominus Exod. 7. *(Exod. 7.)* *Ecce constitui te Deum Pharaonis.* quæ verba notans Philothæus in Paneg. Chryſ. quod habetur in tom. 6. *(Philotheus.)* D. Chryſ. ait: *Ecce, inquit, constitui te Deum Pharaonis. quibus verbis Ægypti clades, & plagas, atque in profundo mari extremã Ægyptiorũ perniciẽ obscurius significauit.* Vbi Deus Pharaonis dicebatur Moyses, vniuersæ illæ plagæ Ægyptiorum dicuntur obscuriùs significari. Adeò enim alienum est à Deo, quòd lucra per aliorum damna, & vexationem quærantur, vt obscurissimum sit audienti Moysem Deum factum, quòd per plagas, & Ægyptiorum cladem quæsiturus esset Israëlis libertatem. Contra Christi persecutores sæuienti Petro dixit Iesus Matth. 26. *(Matth. 26.)* *Conuerte gladium tuum in locum suum.* Sic pro se liberando vetat percuti quemquam: vt ostendat, quàm alienum sit Deo bonum quærere de malo alterius. Ait D. Ambros. lib. 3. officior. cap. 4. *(Ambr.)* *Noluit se Christus persecutorum defendere vulnere, qui voluit suo vulnere omnes sanare.* Hoc est propriissimum Dei, quòd minimè sua quærat, de vulnere alterius. Huc trahenda dicta tom. 4. de Christo figur. lib. 8. cap. 6. §. 16.

§. XVI.

Nullum opus Deo commendabile, in quo non affulget Agni immaculati Christi sanguis.

ITaque ait text. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius. Ad Cain autem, & ad munera eius non respexit.* Et cur Abelis munera gratiora fuerunt Deo? Vt Abel gregis sui agnum offerebat, sic in agno à se oblato diuinissimi agni Christi oblationem prænotabat; quod non fecit Cain; ne miremur ea munera placuisse magis, quæ immaculati agni Christi fide apparebant rubricata. Quò aspiciens Paul. ad Hebræos cap. 11. *Fide, plurimam hostiam Abel, quàm Cain obtulit Deo.* Et quæ fides sic ditauit Abelis munera, vt Dei oculos raperent, nisi fides venturi agni immaculati? Ait Rupert. lib. 4. Genes. cap. 2. *(Rupert.)* *Hac fide emeritum non dubitandum est illum prophetiæ quoque percepisse spiritum, vt illud semen, de quo dictum fuerat serpenti, inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, sciret non tantùm fore semen mulieris, sed & filium Dei, qui verus agnus Dei per suam innocentiam, malitiam serpentis conculcaret, & per suum sanguinem flammeum gladium restingueret.* Indiderat Abel agno suo fidem venturi agni Christi, cuius gratia oculos rapiebat Patris. In Caino autem, quia nulla erat fides venturi Saluatoris, nullum vestigium agni mactandi pro hominibus liberandis, non placuerunt eius munera, sed maximè exosa fuerunt diuinitati. Et quando non exosa sunt Deo munera, in quibus non apparet diuinissimus agnus? Aiebat Dominus Isaiæ c. 66. *(Isai. 66.)* *Qui immolat bouem quasi qui interficiat virum. Qui mactat pecus, quasi qui excerebret carnem. Qui offert oblationem, quasi qui sanguinem suillum offerat. Qui recordatur thuris, quasi qui benedicat idolo.* Ecce tibi quàm exectabilia dicantur esse sacrificia Israëlitarum Deo. Et quando Deus per seruum suum Moysem illa sacrificia constituit; vnde illa adeò abominabilia sunt facta Deo? Ait Glossa ibi: *Elegerunt ea in vijs suis, non Dei voluntate, ex quo verus agnus immolatus est. Vnde: Pascha nostrum immolatus est Christus.* Quandiu in illis sacrificiis agnus immaculatus Christus adumbratur, placebant illa Deo: ex quo autem immolatus verus agnus fuit, & ab illis sacrificiis abfuit, cœpit Deus illa abominari. In vno enim agno Christo adeò Deus sibi complacet, vt cætera, quæ sine Christo sunt, in perditionem ire patiatur. Aiebat enim Isaiæ cap. 1. *(Isai. 1.)* *Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum? Dicit Dominus. Plenus sum. Holocausta arietum, & adipem pinguium, & sanguinem vitulorum, & agnorum, & hircorum volui.* Omnes legis victimas abominatur, & tantæ abominationis causam indigitans ait: *Plenus sum.* Et qui potuit sic Deum implere, vt dimittat cætera, nisi sanguis immaculati agni Christi sui? Ait Rupert. lib. 1. in Isaiam cap. 6. *(Rupert.)* *Plenus*, inquit, *sum. Magnum, & verum sacrificium suscepi, & in illo impletus sum, id est, obedientiam sancti Israël, quem blasphemastis, quem occidistis, cuius sanguine manus vestræ plenæ sunt. Ille me impleuit Plenus igitur, quo admittam multitudinem victimarum vestrarum!* Vnus ille verissimus agnus sic Deum impleuit, vt quæ ab agno illo aliena sunt, abominabilia maneant Deo.

§. XVII.

Auaritia nullum non parit malum.

LIbet & adhuc illud expendere, nimirum: *Ad Cain autem, & ad munera eius non respexit.* Obtulit Cain munera Deo exosa, & inde in inuidiam venit, & in parricidium, & in blasphemiam, & in innumera alia mala. Et quod fuit in reprobajo munere malum, ex quo tanta mala pullularunt? Auaritia fuit, quæ tenuit impium, vt meliora bona sibi seruaret. Ait Claudius Victorinus lib. 2. in Genes. duorum fratrum sacrificia tractans. *(Cl. Victorin.)*

——Nam cùm de fruge litasset
Iste sua, niueo ille agno, mox protinus altum
In cœlum ascendit combusto fumus ab agno,
At contra per inane volans de frugibus illis
In terram redijt fugienti fumus Olympo.
Aut quòd peiores Domino sacrauerat, aut quòd
Illi non gratum est, animo quod prodit auaro.

Equidem vt auarus Cain animus ingratum sacrificium obtulit Deo, non miror, quod inde veniret in vniuersas vitiorum maculas. Dicebat Dominus Episcopo Pergami Apocal. 2. *(Apocal. 2.)* *Habeo aduersus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filijs Israel, edere, & fornicari: ita habes & tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.* Et cur in Nicolaitarum spurcitiis, potiùs meminit Balaam diuinum? Vt Balaam auaritia ductus in illa omnia nefaria deuenit, sic voluit ostendere radicem, de qua vniuersa oriuntur mala, quæ auaritia est. Vt dicat Rupert. lib. 2. in Apocal. *(Rupert.)* *Ergo fornica-*

tiones, quas Nicolaus induxisse fertur, vt ita dictum est, contra puritatem Ecclesiasticam, appellat doctrinam Balaam, & hoc esse confirmat scandalum Ecclesiæ Dei, edere, & fornicari. Et rectè. Nam vbicumque Sacerdos, siue Pontifex conductitius exemplo Balaam mercedes amat iniquitatis, continuò tanquam de mala radice vitiorum omnium, pullulant fructus mali, primumque Ecclesiæ castitas, & omne decus religionis perit, scientia nulla cura, nullus honor, nullus ferè sacri feruor studij, sed auaritia, quæ idolorum seruitus, vorago bona cuncta submergit. Sic de malo auaritiæ vniuersa vitiorum mala prosiliunt.



CAPVT III.

Caini parricidium.

TEXTVS HISTORIA.

CÆLESTIS fauor à Deo in Abelem profectus non paruam iræ pyram in Caino accendit. Iratusque est Cain vehementer, ingentique tristitiæ mole depressos oculos ad terram deflectit. Mitigat igitur per se ipsum tristitiæ vim Deus de more humanorum Medicorum, qui etsi malum desperent, spem tamen habent repositam in medicamine, & voce communicat, & ratione quadam, consilioque ab eo gratiam init. *Quare*, inquit, *iratus es? Et cur concidit facies tua?* Non sum vltus abs te illata decora, neque flamma initium absumpsi. Ad te reuertitur hostia, tibi dedi muneribus tuis frui. Tibi satis est ad animi conuersionem hostiæ reuersio: delitiare cum donis tuis. Desine damna tua lugere, peccasti, conquiesce. Statue delictis prioribus modum. Ne inuidentiam occisione cumules, ne facinus meditatus obarmes manum, affectam cædem, & cogitatione susceptam depone. Verùm erat, vt apparet, Cainus immansueta bellua, labitur ipse, & glisciṫ ira; neque mora perturbationem mollicbat: sed perdurat cædem parturiens voluntas, dum animi flamma inuidentia accensa cædem pariat. Fratrem in campum dolosè vocat, quem securum aut lapide, aut ligno aggreditur, & crudeliter mactat.

MORALIA IN TEXTVS literam.

QVIS neget à Caine cœpisse in mundo ferream ætatem? Sub tanto enim nequam, non hospes, sed nec frater tutus à fratre.

Genes. 4. Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius. Dixitque Dominus ad eum: Quare iratus es? Et cur concidit facies tua? Nonne si benè egeris, recipies, si autem malè, statim in foribus peccatum tuum aderit? Sed & sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.

Septuag. Quare concidit vultus tuus? Nonne si rectè offeras, non rectè diuidas, peccasti? Quiesce, ad te conuersio eius, & tu dominaberis eius.

§. I.

Sub vmbra crucis Christi prosperitas plaudit, & fœlicitas.

ET mœrebat, & irascebatur Cain visis Abelis muneribus Deo maximè gratis. Ait enim text. *Iratusque est Cain vehementer, & cecidit vultus eius in terram.* Sed illud in præsenti non facilè explicatur, nimirum vnde noscebat Cain Abelis sacrificia magis Deo placere, vt inde tanta raperetur ira, & inuidia. Cur enim irasceretur impius & atheus homo, quòd Abel Deo esset acceptabilior? Quotidie impij homines vident iustos Deo placere, nec inde irascuntur, imò saltem practicè despiciunt, & rident illorum cum Deo amicitiam. Cur ergo pessimus impiorum Cain, & maximus Dei contemptor adeò intolerabiliter ferebat signum amicitiæ Abelis cum Deo? Aut quale erat illud signum, quòd sic stimulabat impium? Sto à sententia Lyppomani asserentis signum fauoris diuini erga Abelem sacrificantem apparuisse in fœcunditate gregum suorum, quibus ille prosperabatur, & ditabatur in dies. Quod terreno Caini animo non poterat non rabidissimam inferre inuidiam. Et cur non prosperarentur greges Abelis vsque ad inuidiam Caini; quando illi sub vmbra Christi passi regebantur à pastore suo. Vt enim de sacrificio Abelis locutus D. Gregor. lib. 29. Moral. cap. 28. *Abel redemptoris nostri passionem significans agnum in sacrificio obtulit*; sic crediderim sub huius diuinissimi agni signo quotidie agnos suos ad pascua duxisse. Ne miremur, quòd greges ei inde augerentur, & crescerent cum fratris etiam inuidia. Sic auctos cuiusdam pastoris greges canit Seuerus Rhetor in carm. bucol. inquiens, Gregor.

——Dic age Tityre,
Quis te subripuit cladibus his Deus,
Vt pestis pecudum, quæ populata sit
Vicinos, tibi nulla sit?
Signum, quod perhibent esse crucis Dei
Magnis, qui colitur solus in vrbibus
Christus perpetui gloria numinis
Cuius filius vnicus
Hoc signum medijs frontibus additum
Cunctarum pecudum certa salus fuit,
Sic verò Deus hoc nomine præpotens
Saluator vocitatus est.
Fugit continuò sæua lues greges
Morbis nihil licuit. Sic tamen hunc Deum
Exorare velis: credere sufficit,
Votum sola fides iuuat.
Hæc si certa probas, Tityre, nihil moror

Quin

Quin veris famulor religionibus.
Errorem veterem diffugiam libens.
Nam fallax, & inanis est.
Et me consilijs iungite prosperis,
Nam cur addubitem, quin homini quoque
Signum prosit idem perpete sæculo,
Quo vis morbida vincitur.

Sic ab omni malo immunitas, & omnimoda in omnibus prosperitas, & æternitati proxima vita venit illis, qui sub signo crucis Christi placidè degunt. Quò spectans Isaias cap.65. ait: *Secundum dies ligni erunt dies populi mei.* Circa quæ ait Theodoret. in glossa: *Fuit nobis lignum vitæ crux Domini; recepit enim veluti quendam fructum admirabilem corpus Domini viuificum, in quem fructum, qui manus extenderimus, & fructum ederimus, vita sempiterna viuemus.* Sed illud magis expendendum, quod de hoc ligno ait Isaias, nimirum: *secundum dies ligni erunt dies populi mei.* Quasi velit, vt hominum dies inde in bonum numerari debeant. Vt enim per Solis vmbras dies materiales numerantur, sic per ligni crucis vmbras numerantur in nobis dies fœlicitatis æternæ. Expendens illud Psalmi primi: *Erit sicut lignum*, dicebat Didymus in cat. Lyppoman. *Iuxta dies ligni erunt dies populi mei verè, ac perpetuò duraturi. Siquidem vir iustus in æternum viuit cum ligno vitæ, simulque illum similitudo ipsa omnibus animi perturbationibus exuit.* Proh salutiferi ligni efficaciam! Huius equidem, vel vmbra, vel similitudo nos omnibus liberat perturbationibus,& fælices iubet esse.

§. II.

Diabolicum est dolere, & irasci in bonis alterius hominis.

VNum fecerat Abel, quòd placida Deo sacrificia obtulisset,& inde acceptior Deo visus esset; quòd adeò stimulauit Cainum,vt dicat textus de eo: *Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius.* Et qui fieri potuit,vt de sola fratris fœlicitate adeò Cainus irasceretur,& adeò doleret? Id habuit Cainus ex antiquo illo serpente, cuius primus bibit in inuidia venenum. Ait Claudius Marius Victor. lib.2. in Genes.

Inde Cain tamen insanas flammatur in iras,
Inuidiæ ducens illo de fonte venenum,
Vnde propinarat serpens.

Quod infuderat venenum serpens antiquus inuidens primis hominum parentibus, idem hausit Cain;non equidem de alio bibit fonte, quàm de eo, de quo biberat serpens; quippe solius dæmoniacæ virulentiæ est, quòd irascaris,& doleas in bonis alterius. Hinc de his, qui per pœnitentiæ lachrymas ad salutem contendunt, locutus Cellensis Abbas lib. de Panib. cap.12. ait: *Dum fundit peccator lachrymas, recludit aduersarium in flammam. Vrit certè aduersarium refrigerium nostrum. Sathan enim tolerabilius sustinet flammam suam, quàm lachrymam nostram; acriusque contriti cordis lachryma, quàm flamma infernalis incendij torquetur.* Hoc est propriissimum diabolici cordis, quòd maximè torqueatur in bonis illorum, qui ad salutem pergunt. Exod.13. *Nuntiatum est Regi Ægyptiorum, quod fugisset populus, immutatumque est cor Pharaonis*, &c. Vbi profectò Israëlitarum audita est, ecce tibi in Pharaonis corde anxietas, ira, & tormentum. Et quid inde? Pulchrè D. Gaudentius in eo exprimit dæmonum ingenium in humanis profectibus. Ait enim tract. 1. de manducat. Agni Paschalis: *Vbi conuersi ad Deum sumus reclamantes ab operibus duris: verberati sunt Ægyptij multiplicibus plagis, & primitiua eorum percussa sunt. Salus enim nostra dæmonum pœna est.* Semper humanum bonum dæmones in pœnas agit, & eos, qui diabolico furore insaniunt. Gaudent.

§. III.

Peccatori quanto citiùs adhibenda correctio salutaris.

VIx inuidiæ rabiem promit Cain,& ecce tibi Deus ad illum fatur: *Quare iratus es? & cur concidit facies tua?* Circa quæ sapienter notat Chrysost. *Postquam vidit illum ab inuidentiæ affectione oppugnari, vide quomodo pro sua benignitate congrua ipsi remedia ponit, vt statim educatur,& aquis non obtegatur. Quare tristis factus es?* Non differt, sed statim vt peccantem agnouit, hominem adit, cum illo disputat de peccato, correctionem proponit, antequam penitus absorbeatur. Sic quæ salutaris sit correctio,quanto citiùs adhibēda est peccanti. Dicebat Hierem. cap.1. *Virgam vigilantem ego video.* Sæpiùs audiui nominari virgam in Scripturis, vt seuera ostendatur Dei animaduersio in peccatores. Virgam autem vigilantem à nullo,nisi ab Hieremia & visam, & nominatam audio. Cur ergo virgam vigilantem Hieremias nominet? Rem ostendit Rupert. lib.1. in Hierem. cap.5. *Illud sciendum, quia sic veniet Iesus, vt primus aduentus eius cunctis eum recipientibus paterna sit virga correctionis,&c. Dicit ergo: Quid tu vides Hieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video.* Vbi paterna correctio ostendenda erat, virga proponitur vigilans, vigilare enim debet, & manicare, qui salubriter vellet corripere peccatorem. De Petro negante Iesum ait Matth.26. *Tunc cœpit detestari, & iurare, quia non nouisset hominem. Et continuò gallus cantauit. Et recordatus est Petrus*,&c. Vix negationem complet, & ecce galli cantus implet peccatorem; tanto enim discipulo omnium vigilantissima admonitio, & correctio decreta fuit à Deo, vt illi saluti esset. Sapienter ait D. Chrysostom. homil. de negat. Petri,habita in 6. tom. *Non noui hominem istum, ait Petrus,& continuò gallus cantauit,ille inuictus Petri accusator,prauius sententiæ dominicæ præco,ac patronus, negationis proclamator, prænotionis index, ac pœnitentia, lachrymarumque admonitor.* Meritò, quæ efficax erat ad salutem admonitio, & correctio,in galli cantu ponitur; nunquam enim nisi à malo venit, quòd peccator sinatur in scelere durare,sine correctore. Quippe Prouerb.13. ait: *Verbum mendax iustus detestabitur; impius autem confundit*,&c. quę sic leguntur apud Caietanum: *Verbum falsitatis odio habebit iustus; & impius faciet putrescere.* Et sanctitas, & pietas est, quodcumque opus sceleratum odio prosequi,& in illum inuehere,eiusque malitiam damnare. Impietas autem est, quæ videris mala dissimulare, & relinquere illa in corde peccatoris

Chrysost. Ierem.1. Rupert. Matth.26. Chrysost. Prou.13.

[*Caiet.*] putrescere, vt sic pereat. Ait ibi Caietan. *Iustus odio prosequitur iniquitatem occultam, arguendo occultantem eam falsa demonstratione, vt corrigat se huiusmodi simulator. Quo contrà impius tacebit, & faciet putrescere iniquitatem alterius non corripiam.* Non equidem nisi à malo venit, quod peccata dissimulentur, & permittantur in corde hominis inueterascere, & putrescere, quo necessum erit, vt miser pereat.

§. IV.

Ea blanditie corripiendus, & monendus est peccator, quâ illi nec vulnus suum, nec discrimen abscondatur.

BEnignissimè, & blandissimè ad Cainum accedit Deus, sed ita blandus accedit, vt simul illi & vulnus, & discrimen aperiat, fatus: *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies, si autem malè, statim in foribus peccatum tuum aderit?* Blandè conuenit hominem, sed non vt palpet, quin imò & radicem tristitiæ peccatum, & pœnam eius instantem illi ob oculos ponit. In quo magis circa eum suam ostendit benignitatem, vt dicat Chrysost. hom. 18. in Genes. [*Chrysost.*] *Benignitatem erga ingratum illum declarat Deus, manum illi quasi in praeceps eunti porrigens, & occasionem præbere volens, vt delictum corrigat, ait illi: Quare iratus es? Et cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies, si autem malè, statim in foribus peccatum aderit?* Benignissimam admonitionem peccatori adhibet, sed quæ illi obiiciat peccatum, & proponat pœnam instantem, cùm ait: *Peccatum tuum in foribus aderit*, vel, vt Chaldæi legunt: *In diem iudicij peccatum tuum seruatum est.* Sic nouit Deus blandissimè monere, & correctionem adhibere peccanti, vt totum simul eius discrimen in lucem pandat. [*Prou. 1.*] Prouerb. 1. *Conuertimini ad correctionem meam; en proferam vobis spiritum meum.* Legit Carthusianus: *En proferam vobis vindictam meam*; quantumuis blandum, & benignum in corripiendo me exhibeam, tamen totam iram meam imminentem monstrabo. [*Carthus.*] Carthus. ibi: *Proferam vobis vindictam meam, id est, æternam damnationem prænuntiabo, vt vel ex timore cessetis peccare.* Id est diuinissimi spiritus proprium, quòd vel cum blandissima admonitione adhibeat cognitionem discriminis nascentis ex peccato. [*Ierem. 1.*] Hierem. 1. *Quid tu vides Hieremia? Et dixi: Virgam vigilantem ego video*, &c. *Quid tu vides? Et dixi: Ecce ollam succensam ego video.* Et virga vigilans ostenditur vati, & olla succensa simul; vt enim in virga paterna correctio peccatori ostendebatur, sic in olla succensa totum discrimen ignis æterni simul debuit monstrari. [*Orig.*] Ait Orig. homil. 2. in Psalm. 38. *Propterea simul virgam ostendit, & cacabum igne succensum, vt siquidem disciplinas accipias per virgam, & emenderis, cacabo non indigeas succenso.* Sic in virga præmittebat paternam admonitionem, & correctionem, cui simul addiderat succensum cacabum; vt videret peccator, nisi resipisceret, ad quantum ignem properaret. Quem admonendi modum pulchrè extollit D. Prosper. in epigrammate aiens: [*Prosper.*]

Lingua assentatrix vitium peccantis acerbat,
Et delectatum crimine, laude ligat.
Nulla sit vt lapso reparanda cura salutis
Blanditur sonti dum malesuadus honor.
Libera sit potius vox, correctoris amici
Serpere, ne febris cæca venena sinat.
Nec credens medici verbis fallacibus æger,
Noxia laudata vulnera pestis amet.

Quantumuis blandè, quantumuis benignè accedas ad correctionem, tamen eò semper spectare debes, vt liberè proponas erranti & erroris maculam, & pœnam pro illa imminentem, alioquin peccatorem funditus perdes.

§. V.

Conscientiæ morsus intolerabilis.

PRæsentissimam, & durissimam peccatoris pœnam ostendit Dominus illis verbis: *Statim in foribus peccatum tuum.* hoc est, iuxta Delrij nostri explicationem in adagiis; More canis molossi, qui nec egredi, nec ingredi hominem tranquillè sinit, sed importuno latratu semper inquietat. Sic perpetuò tibi tuum peccatum ante pedes, ante oculos obuersabitur, & aduersabitur. Vt te Deus ad tempus sinat impunitum: ipse peccati morsus, angues, furiæ acriter vrgebunt, agitabunt, persequentur: quocumque perges, peccatum te comitabitur, conscientiæ tuæ se oggeret, & ingeret, irrequietum malum te conquiescere animo non permittet. Hanc internam crucem, vt ostenderet Dominus, ait Ioan. cap. 8. *Omnis, qui facit peccatum, seruus est peccati.* [*Ioan. 8.*] Et quantum hoc, quòd peccator seruus fiat peccati? Quis est hominum, qui non seruiat alicui, nec ideo se miserum putat. Magna hominum pars in seruitute est, & agrestissimos dominos sustinet; vnde ergo magis horreat peccato seruire? Ait D. Cyril. Alex. lib. 6. in Ioan. cap. 2. [*Cyril. Alex.*] *Propterea serui hominum inhumanos, & immites plerumque fugiunt dominos, & corripiendo fugam, à dura liberantur seruitute. Seruus verò peccati, quo fugiat, non habet. Sequitur enim illum semper vindex conscientia, & grauissimis stimulis, qui ex peccati recordatione surgunt, torquere non cessat; nec placidam ei quietem concedit.* Præterquam quòd peccatum crudelissimus Dominus est, hoc etiam habet præcipuum, quod seruus eius non habeat, quò fugiat, sed quocumque pergat, rabidum eius latratum sustinet, durissimisque agitatur stimulis, quibus nonnunquam præfert extremum præcipitium. De Iuda locutus Matth. 27. *Pœnitentia ductus retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum, & senioribus, dicens: Peccaui tradens sanguinem iustum*, &c. *Et proiectis argenteis in templo recessit; & abiens laqueo se suspendit.* Cur miser à tanta tui sceleris agnitione ad tam crudele festinas exitium? Ait D. Chrysost. hom. 86. in Matth. [*Chrysost.*] *Nec enim potuit acerbos conscientiæ stimulos, & flagella perferre.* Adeò sceleris commissi stimulus fodicabat miserum, rabidissimisque conscientiæ morsibus lacerabatur, vt tolerabiliorem duceret extremam ruinam.

§. VI.

Peccatum nequit esse solum, sed multa alia & maiora parturit.

NOn negabo aliquid piperis esse in lectione Hebræa, quæ vbi noster dicit: *Peccatum in foribus aderit*, legit ipsa: *Ad ostium peccatum accubat.* Cùm autem peccatum audio accubare, suspicor prolem inde prodituram non paucam. Vbi noster legit 1. Genes. *Spiritus Domini ferebatur super aquas*; similiter ex Hebræo legunt multi: *Spiritus Domini incubabat super aquas*, ex quo D. Hieronym. ait: *Incubabat, siue confouebat in similitudinem volucris oua calore animantis.* Et addit D. Ambros. *Per ipsum habebant nouorum partuum semina germinare.* Non aliter cùm primum admittitur peccatum, dicitur cubare, siue incubare, quasi nesciat solum manere, sed confoueat oua, ex quibus maiora alia pariantur. Huc forsan in sensu mystico respexit Ezechiel. cap. 29. fatus: *Pharao Rex Ægypti, draco magne, qui cubas in medio fluminum*, &c. Nunquam enim malitia non simia est sanctitatis; illic diuinus Spiritus dicebatur cubare super aquas partubus nouis ornans orbem terrarum; hic dicitur peccatum in Rege Ægypti, & dracone intellectum etiam cubare super aquas, vt nequiore sobole hominem inficiat. Quod explicatius posuit textus Arabicus, legens. *Qui cubas in ventre fluminum*; vt sic in peccati cubatione in anima iam appareat generandæ nequioris sobolis studium. Ad hæc dicebat Isaias cap. 14. *De radice colubri egredietur regulus, & semen eius absorbens volucrem.* Septuaginta legunt: *Ex semine serpentum egredientur genimina aspidum*, &c. nunquam enim in serpentino peccati accubitu non dantur genimina nocentiora. Circa quæ eleganter ait D. Hieronym. lib. 6. in cap. Isaiæ 21. *De semine pessimo nascitur regulus, qui rex serpentium est, & afflatu suo, atque conspectu homines occidere dicitur, siue genimina aspidum, quæ peccata sunt varia, & de cogitatione in mala opera prorumpunt. Cumque regnauerint in hominibus, statim egrediuntur serpentes pennati, vt non sufficiat eis cogitasse, & fecisse mala, sed patrocinium quoque malorum operum quæsierint, & diuersas finxerint hæreses.* Meritò equidem monemur à peccato fugere, sicut à *facie colubri*, vt quod nesciat esse solum, sed vel statim pariat grauiora; vel quasi Rex adhibeat sibi famulos nocentiores. Et libet adhuc in verbis Isaiæ expendere Hebraicam lectionem, quæ sic habet: *De radice serpentis egredietur regulus, & fructus eius serpens igniius volans.* Expende illud, *serpens ignitus*; non solùm enim in peccato inuenitur serpentum ingenium, quod producat nocentiora, sed & ignis natura inuenitur, quæ sese auget ex vicinorum combustione. Quod notans D. Chrysost. in similitudinibus ex lib. aduersùs Gentiles ait: *Quemadmodum in materiam recentem cadens scintilla statim tallam accendit, neque subsistit, donec quod reliquum est, pascatur, & quanto plura comprehendit flamma, tantum maiores vires ad consumenda alia concipit. Sic & natura peccati, vbi cogitationes animi inuaserit, & nemo est, qui malum extinguat, procedens vlteriùs, peior semper fit, magisque ac magis indomita*, &c. Vt ignis scintilla non subsistit, sed sui augmentum quærit de vicini pabuli combustione; sic peccatum non quiescit, sed ad augmentum malitiæ properat per adiectionem maiorum.

Genes. 1.

Ezech. 29.

Isai. 14.

Hieron.

Chrysost.

§. VII.

Perditio est, vbi prima postponuntur secundis.

TOta Caini perditio inde incepit, quòd non rectum diuisionis ordinem seruarit. Dicit enim textus iuxta Septuag. *Si rectè offeras, & non rectè diuidas, peccasti.* In quo non rectè diuisit? In omni obsequio præstando duo ordinanda maximè sunt, & internus animus offerentis, & externum opus oblatum. Ille in primis ornandus est, hoc in secundis. Cain autem dum hæc duo ornanda assumit, de primo non curat, sed totus ad externa, & secunda transiens, dum à primis secunda separat, vt secundis intenderet magis, pessimam diuisionem facit, qua in perditionem abit. Ait D. Ambros. lib. 2. de Abel cap. 6. *Diuisionis hic ordo est, vt prima secundis, non primus secunda præcurrant, & cœlestia terrenis, non terrena cœlestibus præferantur. Sed quia Cain confudit hunc ordinem, dicitur ei: Peccasti.* Confudit equidem Cain præclarum diuisionis ordinem, multus enim erat in secundis ornandis, nullus in primis. Multus fuit in externis parandis, nullus in internis; multus pro temporalibus, nullus pro æternis, inde nihil cœpit veræ vtilitatis. De se dicebat Ecclesiastes cap. 2. *Magnificaui opera mea, ædificaui mihi domos*, &c. *Cumque me conuertissem in vniuersa opera, quæ fecerant manus meæ, & ad labores in quibus frustrà sudauerant, vidi in omnibus vanitatem.* In tam magnificis palatiis à se constructis, nihil aliud plorat inuenisse, quàm vanitatem. Et cur de tantis operibus nulla vtilitas oritur, sed vanitas, sed dolor, sed peccatum? In tanto studio de domibus ornandis, nullum studium ostenditur fuisse de anima ornanda, vt Deum caperet. Vbi autem quæ prima debebat esse cura circa ornandam animam, ostenditur neglecta, & secunda solùm procurata, non mirer, quòd inde & vanitas, & perditio nascatur. Ait ibi D. Nissen. homil. 3. *Quomodo possem sigillatim verbis persequi ea, in qua studium, quod confertur, est reprehensio, & insimulatio negligentiæ in iis, quæ sunt priora? Quo enim maior fuerit & multitudo, & materiæ sumptus magnificentia in adium structuris, eo magis arguitur inornatam esse animam. Qui enim ad se ipsum aspicit, & suam ornat habitationem, excipiet Deum.* Vt studium externorum reprehensio est, & insimulatio negligentiæ in iis, quæ sunt priora, non mirer, quòd tale studium vanitatem & perditionem afferat. Qui multus est in ornatibus corporis inueniendis, nullus est in anima ornanda; & totus secundis intentus, prima nihili facit. Vtinam quod secundis præbes, primis præberes; quod insumis in parietibus ornandis, insumeres in ornanda anima, fallar nisi Deum in te habuisses habitantem.

Ambr.

Eccl. 2.

Nissen.

§. VIII.

Fraterna vnio, & charitas maximè ad salutem conducit.

ILlud perdendæ saluti omninosum in hoc reproborum principe notabatur, nimirum quod ait: *Si rectè offeras, non rectè diuidas, peccasti.* Non equidem rectè diuisit, qui se diuidebat à fratre; cui dum se offert aduersarium, maximè suæ saluti contrariatur. Non enim de diuisione, sed de vnione cum fratribus nobis salus, & regnum Apoc.12. æternum paratur. Apocal.12. ait: *Audiui vocem magnam in cœlo, dicentium: Nunc facta est salus, & virtus, & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: quia proiectus est accusator fratrum nostrorum.* Tunc cùm draco ille, qui fratres accusat, & calumniatur, & inter illos seminat scandala, proiectus est in gehennam, tunc, inquam, salus hominis fit, & regnum illi appropiatur. Sed quomodo quis proiiciet à se draconem illum, ab eiusque accusatione se tutabitur? Hoc habeat homo, ne se à fratribus diuidat, sed sibi affectos & vnitos eos habeat, & fallar, nisi multus sit in diaboli accusationibus refutandis. Pulchrè Diuus Bernard. Bernard. in ser.1. de circumcis. ait: *Cuius enim omnibus grata, nemini onerosa est conuersatio, huic sine dubio propria de salute vniuersa fratrum congregatio attestatur. Frustrà planè super his dumtaxat, quæ sunt in manifesto, nequissimus ille fratrum accusator trahit in causam, quem excusat vniuersitas fratrum.* Cui vniuersitas fratrum suffragatur, vt qui cum omnibus vnionem seruauerit, nulli molestiam intulerit, à nullo se diuiserit; huic equidem parum, aut nihil nocebit dæmonis accusatio. Ad hæc adiunge dicta 1.tom. in Euangel. lib.4. cap.4. §.23. & tom. 2. lib.6. cap. 3. §.15. & tom.3. lib. 14. cap.5. §.6. & tom.4. lib.16. cap.15. §.2. & tom.1. de Christo figur. lib.2. cap.5. §.59. & tom.3. lib.7. cap.14. §.11. & cap.18. §.5. & alibi.

§. IX.

Mundialia bona, & gloria mundialis, feris, & irrationabilibus absumenda dantur.

NOn cœlesti igne absumuntur Caini munera, sed sub eius relinquuntur dominio, dicente textu: *Ad te conuersio eius*, nempe muneris oblati, *& tu dominaberis illius.* Circa quæ Gennadius. Gennadius in cat. Lippom. *Rursus quæ tua sunt, habebis.* Basil. Et D. Basil. Seleu. orat.4. *Tibi satis est hostia reuersio. Ad te reuertitur hostia, tibi dedi muneribus tuis frui.* Imò addit Chrysostomus ibi: *Permitto, vt primogenituræ priuilegijs gaudeas.* Sic nihil de bonis mundialibus abstulit Deus Caino, quin imò omnia illi integra reliquit. Et cur sic omnia decora, & gloriosa mundi integra Caino reliquit, quando Abelis selectissima, & pinguissima dona absumpsit cœlesti igne? Causam forsan indigitat D. Basil. Sel. suprà, dicens: Idem. *Verùm erat Cain, vt apparet immansueta bellua.* Vt erat Cain bellua immansueta, sic ei integra relinquuntur absumenda omnia gloriosa, & speciosa mundi. Raró enim mundi gloriæ, & præstantissima bona non relinquuntur à Deo, vt à feris, & belluis possint absumi. Isaias cap.40. *Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius flos agri.* Isai.40. Labilem mundi gloriam & fœno, & herbarum flori comparat; sed & aliæ res sunt longè euanidiores, quibus possit comparari. Multis aliis vtitur Sap. cap.5. dum ait: *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur; & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis vnius diei prætereuntis.* Sap.5. Ecce tibi Sapiens vt rideat mundiales glorias, illas comparat lanugini, spumæ, fumo; Isaias autem non iis, sed fœno, & herbis comparat illas. Cur ergo Isaias relicto fumo, & spuma, & languine, maluit mundiales glorias fœno, & herbis comparare? An quia fœnum, & herbæ nonnisi à belluis absumuntur? Equidem eò spectabat Propheta, vt mundiales glorias non solùm rideret ob vanitatem, sed ob illarum consumptores. Non solùm enim labiles, & caducæ sunt gloriæ mundi, sed vtplurimum nonnisi à belluis absumuntur. Ait Orig. homil.1. in Psal.36. *Non arbitror otiosum cur fœno eos comparauerit, cùm vtique & alia posset esse materia, cui comparentur hi, qui malitiosè egerunt. Fœnum mutorum, & irrationabilium animalium cibus est. Fortassis ergo, quòd omnes stulti, & imperiti, & qui contra rationem, & sententiam Dei viuunt, sequuntur eos, qui in malitia principes sunt, & ex eorum vita vesci dicuntur, idcirco eos fœno comparauit.* Orig. Vide inter quos mundialium Principum splendidissima bona absumuntur, & fallar, nisi à belluis, & irrationabilibus, & magis brutescentibus, quàm brutis ipsis, ea vorari videas.

Genes.4. Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem suum, & interfecit eum. Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.

§. X.

Humana rabies dæmonibus effrænatior.

HOrrendum Caini facinus sic describit textus: *Dixitque Cain ad Abel fratrem suum: Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit Cain aduersùs fratrem*, &c. Multi sunt sancti Patres in ponderanda Caini malitia, quæ prima ausa est lædere fratrem. Mihi illud magis horrendum videtur, quòd non solùm audeat in fratrem, sed in illum fratrem, qui agni pinguissimi sacrificio erat armatus. Quippe ait Rupertus lib.4. in Genes. cap.4. *Abel obtulit de primitijs gregis sui, quia verè sacrificium,* Rupert.

crificium, *quod Iesus Christus instituit, quamuis exteriori specie panis, & vinum sit, in veritate agnus est Dei.* Et cur in hominem tanti agni sacrificio armatum audet Cain? Exod. cap. 12. sacrificium agni mandabatur Israëlitis, vt ab Angelo vastatore protegerentur, qui inter ipsas Ægyptiorum strages animaduertens Israëlitarum familias agni sacrificio munitas, non audebat vel illas tangere. Et quando ad agni vmbram non audet diabolus; cur Cain audes in Abelem, quem Deo placens agnus defensabat? An est tabies tua rabie dæmonis effrænatior? Crede mihi, non sic furit diabolus, vt solet furere cor humanum. Communis est Patrum sententia Iudam interfuisse sacrificio agni immaculati, post cuius

Ioan. 13. esum, ait Ioan. cap. 13. *Introiuit in eum Sathanas.* Abiit deinde ad principes populi, & cum illis conuenit de traditione Iesu, quem vt traderet,

Matth. 26. teste Matthæo cap. 26. *Osculatus est eum.* Quid tunc? Videns Iesum damnatum, *abiens laqueo se suspendit.* Quid crudelius? Aduersus se ipsum audet, & illud ipsum guttur strangulat, per quod paulo antè immiserat diuinissimum agnum. Vnde tanta homini audacia, & rabies? Crediderim eam non tam à dæmone, quàm à suo proprio corde furiosissimo mutuatam. Pulchrè ad hæc D.

Leo. Leo serm. de Pass. *Cur de eius bonitate diffidis, qui te à corporis, & sanguinis sui communione non repulit? Qui tibi pacis osculum non negauit? Sed homo inconuertibilis cordis sui secutus est rabiem, & stante diabolo à dextris tuis iniquitatem, quam in Sanctorum omnium armaueras caput, in tuum verticem retorsisti; vt te pateretur tua pœna carnificem.* Planè & in osculo, & in esu caro diuinissimi agni Iesu sic hominem sigillarat, vt posset inde defendi à morte temporali. Scit enim Deus etiam à nefariis hominibus arcere mala. Vnde ergo in se tam crudelem sumpsit auda-

Idem. ciam? Ait ibi D. Leo. *Cordis sui secutus est rabiem, & stante diabolo à dextris tuis iniquitatem in tuum verticem retorsisti,* &c. Dixerat Ioannes diabolum in Iudam intrasse, Leo autem illum, non intrinsecus, sed extrinsecus stetisse asserit, dum ait: *Stante diabolo à dextris.* Et quando in cœna in Iudam diabolus intrauerat, cur in suspendio eius foris dicitur esse à dextris eius? Quòd Iudas traderet Iesum, inuentio fuit diaboli intrinsecus hominem spirantis, & ducentis hominem in tantum facinus. Vt autem sæuiret in semetipsum, id iam quasi à longè stans curabat diabolus, habens efficacius fomentum in rabie ipsius cordis humani. Forsan enim verebatur dæmon hominem lædere, in cuius visceribus, & ore inouerat fuisse Dei agnum, ideoque solo præsente à dextris diabolo, *Iudas cordis sui secutus est rabiem,* vt quæ erat dæmone ipso effrænatior. Solet equidem humana rabies dæmoniacos etiam furores superare. Solebat Saul dæmonum furiis agitari vehementissimè, quas Dauid citharæ sonitu & molliebat, & dæmonem abigebat. Cùm autem quadam die in hoc officio perseuerasset, & dæmonem abegisset, Saul iam recreatus aperit oculos, & videns Dauidem psallentem, in eum contorsit lanceam, dicente textu 1. Re-

1. Reg. 18. gum 18. *Misit lanceam, putans, quod configeret Dauid.* Ecce tibi diabolus præsens in Saule Dauidem verebatur, nec in eum audebat, de cuius sanguine ortus erat cœlestis agnus: quin imò inde abscedebat. Saul autem liber à diabolo in Dauidem nihil veritus sæuire audet. Vt dicat

D. Basil. Sel. orat. 15. *Paullulum à dæmonis exitu leuatus Saul, & aduersorum detersa caligine, in Dauidem, quem præsentem nouerat, hastam eiaculatur, quasi ad mentem sobriam iterum se recepisset, vt iterum seruiret inuidiæ.* Expende illa, *paululum à dæmonis exitu leuatus,* &c. quippe cùm intrinsecus dæmone agitabatur, Dauidem verebatur, nec in illum audebat, quem timebat diabolus. Vbi enim diabolus abscesserat, & solus Saul manebat, tunc sic inuidia recruduit, sic rabies excanduit, vt vellet Dauidem morti dare. O rabiem cordis humani truculentiorem diabolica rabie. Meritò dicebat Dauid Psalm. 139. *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Non à feris sanguinolentis, (vt notat Chrysost. sed neque à dæmone petit liberari, id solum orat, vt liberetur ab homine malo, cuius rabiem expertus erat truculentiorem diabolica rabie. Basil. Psal. 139.

§. XI.

Mariæ patrocinium erga suos nullibi deest.

QVærens facinori meditato opportunitatem dicit Cain fratri suo: *Egrediamur foras. Cumque essent in agro, consurrexit,* &c. Et cur agri solitudinem quærit Cain, nisi vt fratrem remoueat à parentum auxilio, & patrocinio? Ait ibi D. Chrysost. *Quamobrem in campum prouocas fratrem, & foris à paternis vlnis abducis? Quare ipsum paterno auxilio destituis?* Hoc in primis procuratum est à parricida, ne parentibus suboleret facinus. Duos enim fratres pessimos inuenio Cain, & Esau; vterque oderat, & neci destinabat minorem fratrem; Cain Abelem, Esau Iacobum. Et Abele interfecto Iacob liber euasit. Et cur Abel percutitur, & Iacob euadit? An quia Iacob fortior? Minimè; sed aliam causam proponit textus sacer Genes. 27. fatus: *Oderat ergo semper Esau Iacob,* &c. *dixitque in corde suo: Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Nuntiata sunt hæc Rebeccæ. Quæ timens, & vocans Iacob,* &c. Quæ mala cogitabat Esau in Iacob, percalluit Rebecca mater, vt enim erat solicita pro filio, quasi præsens erat, vbique de illo agebatur, & eius industria Iacob liber euasit. Potuit matris patrocinium defendere Iacob ab ira fratris; nec Esau valuit illud matris patrocinium à Iacob tollere. Ne miremur, quòd Cain præualuerit in fratrem, quem adducens in campum auxilio matris priuauit. Feliciores nos Christiani, quibus à Deo in Maria illud patrocinium prouisum est, quod nullo in recessu, nullo in agro, possit nobis eripi. Dicebat Matth. 13. *Simile est regnum cœlorum thesauro, in agro, abscondito.* In quouis enim recessu, & remotissimo agro securum & promptum habent Christiani hunc thesaurum, nimirum, patrocinium Marianum. Quò alludens D. Damascen. orat. 1. de Nat. Mar. ait: *Omnis creatura epuletur, ac sacra Annæ sacerrimum rationale laudibus prosequatur. Bonum enim thesaurum, quique nulla vi eripi possit, mundo peperit.* Non est, Christiane, vlla vis, aut potestas, quæ tibi eripere possit hunc thesaurum, nempe Ma- Chrysost. Genes. 27. Matth. 13.

riam

siæ patrocinium, siue enim in vastissimam solitudinem compellaris, ibi te expectat absconditus hic thesaurus, ibi adest auxilium tantæ matris. Eius erat vox illa Cant. 7. ad filium suum: *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, commoremur in villis.* Cur bona mater agros amas peragrare? Ait Richard. à sancto Laurent. lib. 5. de laud. Mariæ: *In hac auctoritate ostenditur sollicitudo quam gloriosa Virgo gerit pro Ecclesia Dei. Vnde dicit: Veni dilecte mi, egrediamur in agrum.* Quippe sollicita hæc mater pro suis nullum non peragrat agrum, necubi filius eius auxilio, & patrocinio destitutus appareat. Sed in omnibus pro illis amat belligerare, eorumque hostes perterrefacere. Quò spectant illa Cant. 4. *Pulchra vt Luna, electa vt Sol, terribilis vt castrorum acies ordinata.* Luna & Sol dicitur, vt ostendatur, quàm semper sit promptus eius fauor; siue in die versemur, Sol est, siue in nocte simul, siue in syluis, siue in agris, Luna adest. Insuper & acies est ordinata, quam hostes expaueant. De quo eleganter Alcuinus homil. de Natiuit. Virgin. *Tu pulchra es vt Luna: tu electa vt Sol: tu terribilis vt castrorum acies ordinata. Quid enim? An non horruerunt principes tenebrarum, quando viderunt præter morem instructam omni armatura fortium contra se procedere fœminam, &c. Nimirum tremor, & timor vexerunt super eos. ita vt dicerent: Ecce plus quàm Eua hic. Castra Dei sunt hec. Fugiamus Israel.* Equidem plus quàm Eua est Maria, quando Eua non potuit defendere Abelem suum in agro à fratre percussum, Mariam ab omni loco suorum hostes arcet. Patrocinio Euæ potuit priuari Abel in agro occisus; Mariæ patrocinio non priuabimur, sed vbique Dei castra opponit nostris inimicis, quæ fugiant.

Cant. 7. — Rich. Laur. — Cant. 4. — Alcuin.

§. XII.

Meliùs, & tutiùs agitur cum iusto, qui è vita eripitur.

CVm sanctissimus, & innocentissimus esset Abel, tamen dicitur in textu: *Consurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, & interfecit eum.* Non inauditum est, quòd frater pessimus insurgat in fratrem iustum; sic enim armabatur Esau in fratrem Genes. 27. dicens: *Occidam Iacob fratrem meum.* Sic fratres Ioseph dicebant Genes. 37. *Venite, occidamus eum.* Illud magis nouum in Abele accidit, quòd de facto interfectus est, non solùm enim Cain insurrexit in Abelem, sed & interfecit eum. Insurrexit Esau in Iacob, & fratres insurrexerant in Ioseph; an interfectus est Iacob, aut Ioseph à fratribus? Absit, custodiuit enim Deus peculiari prouidentia Iacob, & Ioseph, ne à fratribus interficerentur, sed de illorum odiis liberarentur. Et qui sic custodiuit Iacob, & Ioseph ab odio fratrum, cur non custodiuit Abelem? An minor fuit Deus in Abelem, permittens illum occidi, quàm in Iacob, aut Ioseph, liberans illos à morte? Imò crediderim melius quid actum fuisse à Deo cum Abeli, illum morti permittens, quàm cum Iacobo, & Ioseph, dum illos incolumes in vita seruat. Danielis cap. 3. audio tres pueros Hebræos missos esse à Rege Babylonio in fornacem ardentem, sed inter flammas conseruatos à Deo, vt inde incolumes egrederentur. Ait enim textus: *Statimque egressi sunt de medio ignis,* &c. Non sic cum aliis septem iuuenibus Machabæis factum est 2. Machab. 7. sed, vt à tyranno in ignem coniiciebantur, sic consumebantur, vt de eorum matre locutus dicat textus: *Nouissimè autem post filios & mater consumpta est.* Compone hos septem cum illis tribus; omnes sancti & iusti; omnes in odium tyrannorum inciderunt, sed Machabæi cremantur, occiduntur; tres autem illi pueri à flammis egrediuntur illæsi. An Deus durior in Machabæos, qui illos permisit interfici, quàm in tres pueros Babylonios, quos incolumes seruat? Rem pulchrè tractat, & definit D. August. serm. 110. de diuersis cap. 3. in hæc verba: *Quare illi ab igne liberantur, isti ab ignibus consumuntur? Ergo illis Deus aderat, hos deseruerat? Absit. Imò vtrisque adfuit, illis in aperto, istis in occulto: illos visibiliter liberabat, istos inuisibiliter coronabat. Illi quidem de morte liberati sunt, sed in huius vitæ tentatione manserunt. Ab igne liberati, ad pericula reseruati. Vno tyranno victo, adhuc certaturo cum diabolo. Machabæi meliùs, & tutiùs liberantur. Ab illis tribus viris, cæteris remanentibus, vna illa tentatio superata est: ab istis ista vita finita, quæ tota tentatio est.* Quid pulchrius? Certum equidem est, quòd meliùs, & tutius liberantur iusti; qui à vita abripiuntur, quàm qui in vita manent luctaturi cum mundo, & diabolo, & carne.

Genes. 27. — Genes. 37.

§. XIII.

Nec se iniquis Deus, aliquando indicare detrectat.

VIx parricidium compleuerat Cain, & ecce tibi Deus illi adest, quippe dicit text: *Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus?* Non semel Deus nefarissimum Cainum conuenit, illique suam manifestat præsentiam; etsi enim cum simplicibus sermocinatio Dei est, tamen aliquando sese ostendere pessimis non detrectat. Luc. 22. vt vidit Iesus seruum Pontificis percussum in auricula à Petro, non dubitat illi familiariter adesse, vulnus tangere, exsertáque diuinitatis suæ virtute, illi sanitatem præstare. *Et cum tetigisset auriculam eius, sanauit eum.* Sic Domine nequissimo seruo, & nequissimorum latronum socio tuam diuinitatem manifestas? Ea est Dei nostri benignitas, vt nec cum talibus detrectet venire ad consortium familiare. Ait Diuus Leo serm. 1. de Pass. *Dat ergo in se furentibus licentiam etiam sæuiendi, nec tamen etiam talibus dedignatur se indicare diuinitas. Aurem serui iam ipsa sectione demortuam in sedem dehonestati capitis reuocat.* Expende illa: *Nec tamen etiam talibus dedignatur se indicare diuinitas.* Is est Deus, qui minimè detrectet aliquando impiissimis etiã se familiariter ostendere. Nequissimus erat ille Balaam veneficus, & tamen, vt ait text. Numer. 22. *Venit Deus, & ait ad eum.* Circa quæ sapientissimè monet Glossa: *Nemo glorietur, si sibi Deus loquitur. Nescit enim quomodo loquendum sit cum talibus, cùm loquatur etiam cum reprobis.* Sic ibi.

L[uc.] — L[eo.] — N[umer.]

§. XIV.

§. XIV.

A Maria venit, quo velare, & operire peccata possimus.

INterrogat Dominus Cainum de Abele, non vt ignorantiam prætendat, sed vt ostendat, quàm patens sit malitia percussoris. Quippe ait: *Vbi est Abel frater tuus? Qui respondit: Nescio. Nunquid custos fratris mei sum ego? Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Absconderat Cain Abelis cadauer, & terra operuerat, vt ait Iosephus & Procopius, & modò etiam mendacio apposito volebat magis celare facinus. Sed quo ille celabat, eò magis peccatum manifestabatur clamore sanguinis. Non enim à mendacio, nec à terra operiuntur hominum peccata, sed vna Maria texuit pallium, quo penitus possint peccata operiri, & obumbrari. Psal. 80. *Benedixisti Domine terram tuam, auertisti captiuitatem Iacob, operuisti omnia peccata eorum.* Et quando Cain nec mendacio, nec terra potuit facinus suum operire; quomodo tot tantaque hominum peccata operta sunt? Non quælibet terra, sed terra benedicta & virginea, nempe Maria germinat nobis operculum peccatorum. Rem pulchrè elucidat Richard. à sancto Laurent. lib. 8. de laudib. Mariæ, inquiens: *Operuisti omnia peccata eorum, ne videret ea homo ad imitandum, vel ne videret ea ipse peccator in indicio ad erubescendum, diabolus ad deridendum, & accusandum, ipse Deus ad puniendum. Operuisti, inquam, pallio carnis, qua Maria te vestiuit, extenso in cruce, de quo prædixeras animæ peccatricis, Ezech. 16. Expandi amictum meum super te.* Ecce tibi, vt de sola Maria accepit Dominus pallium, quod in cruce extenderet, vt sub illo peccata hominum operirentur, absconderentur. Isaias c. 6. post ostensum thronum, in quo Deus sedebat, ait: *Seraphin stabant super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius*, &c. Si requiras cuius faciem velabant? Chaldæus, Chrysostomus, Forerius, Vatablus putant, quòd velabant facies suas, sic enim ex Hebræo legunt. Verùm D. Cyril. Hugo, Hier. & Petrus Damian. putant, quòd velabant faciem Dei. Et quidem, vt notat noster Cornelius à Lapide, vtrumque verum erat, nam interposito alarum velamento inter Deum, & Seraphin, tam manebat Seraphin obuelata ne viderentur, vt manebat obuelatus Deus, sed illud verbum nobis expendendum est, quod ait, *velabant*; si enim Grammaticis consulamus, per verbum illud explicatur res nondum perfecta; vnde artifices in operibus suis adhibent, illud *faciebat*, vel *excudebat*, vt exprimant needum opus à se esse perfectum. Seraphin ergo velabant facies suas, & faciem Dei, hoc est, non à Deo perfectè velabant. Et cur non perfectè velabant? Quia non ab Angelis, nec ab alia creatura, sed ab vna Maria venit velamen illud, quo & humanæ culpæ operirentur, & absconderentur prorsus Deo, ne illas videret ad pœnam. Quò spectans D. Epiphan. orat. in Assumption. Mariæ ait: *Aue gratia plena, quæ habes radium de cælo lucidis facibus coruscantem, vtpote solem Christum. Virgo plurium nominum, & multocula effecta es. Seraphin incomprehensa visionis, quæ inuenta es velamentum quoddam intellectuale corporis vniuersalis.* Expende illud, *inuenta es velamentum quoddam corporis vniuersalis*; quippe totum Christianum corpus per Mariam velamentum habuit, quo perfectissimè operiri, & velari posset, ne eius maculæ in pœnam videantur.

Psalm. 80.

Rich. Laur.

Isai. 6.

Epiphan.

§. XV.

Summa in Deum reuerentia habenda.

HOc mihi in Caino reproborum principe execrandum videtur, quòd impudentissimè, & irreuerendissimè agat cum Deo. De illo ait text. *Qui respondit: Nescio. Nunquid custos fratris mei sum ego?* Quid impudentius? Cui homuncioni tam irreuerenter posset respondere? Meritò de illo ait D. Irinæus lib. 3. cap. 36. *Interrogatus Cain, vbi esset Abel frater eius, nescio, ait; Nunquid custos fratris mei sum ego? Extendens, & multiplicans malum per responsionem. Etenim malum est occidere fratrem, multò peius sic audacter, & irreuerenter respondere omnia scienti.* Hoc pessimum in homine est, quòd Deo non summam habeat reuerentiam. Ex qua non immeritò virtus animi, & affectus in Deum censetur. Ioan. 20. *Vna autem Sabbathi Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebræ essent, ad monumentum, & vidit lapidem sublatum à monumento. Cucurrit ergo, & venit ad Simonem Petrum, & ad alium discipulum, quem amabat Iesus, & dicit illis: Tulerunt Dominum de monumento.* Expende illa: *Tulerunt Dominum*; quem à principibus damnatum viderat, à turbis irrisum, & contemptum, inter latrones positum, nihilominus sine reuerenti, & honorabili Domini vocabulo eius non meminit. Quantum hoc Magdalenæ meritum? Ait D. Cyril. Alex. lib. 12. in Ioan. c. 44. *Nec propter crucem, & passionem Domini fidem amiserat, sed etiam mortuum Dominum appellat. Tales in ea pietas egit radices.* Vt crucifixi mors non eripuerat Magdalenæ fidem, quam de eius diuinitate habebat, sic nec eripuit ei reuerentiam, qua tractaret mortuum: vt de eo non agat sine vocabulo digno tantæ excellentiæ. Quo ostensum est, quàm altas radices eius virtus, & pietas egerat. Fallar, si tantæ reuerentiæ non debeatur iam præsentia Christi. Nota est historia paralytici, qui apud piscinam Bethsaidæ recepit à Christo Domino salutem. Is lecto onustus ambulabat die Sabbathi, ob quod acriter reprehensus fuit à Principibus populi, quorum ille reprehensionem pro nihilo duxit. Quid tunc? Ait Ioan. c. 5. *Postea inuenit eum Iesus in templo.* Vt foris ambulabat onustus lecto inuentus est non à Iesu, sed à Pharisæis calumniatoribus. Vbi autem fuit in templo, ibi statim cum illo Iesus. Sed quando calumnias propter obedientiam præstitam Iesu in portando lecto patiens non inuentus fuit, imò nec requisitus à Iesu; cur cùm solus in templo agit, ibi illum Iesus requirit, & inuenit? An reuerentia in templo exhibita magis traxit Iesum? Ait D. Chrysostomus homil. 37. in Ioan. *Cum inuenit eum Iesus in templo, magna profectò reuerentiæ, & pietatis signum.* Heu quot in templo sunt, quos Iesus non inuenit, & forsan nunquam est inuenturus! Quòd ad te Iesus veniat, quòd te perditam ouem inueniat, signum sæpe est reueren-

Irinæus.

Ioan. 20.

Cyril. Alex.

Ioan. 5.

Chrysost.

tiæ à te exhibitæ diuinis. Meretrix fuit notissima Salmanticæ, quæ vt domi procacissima erat; sic cùm in templis aderat, reuerentiæ erga sacra erat insignis; à qua nunquam desciuit in contrarium prouocata à iuuenibus. Hæc tandem in templo inuenta est à Iesu, & eius halitu ducta, voluptatibus renuntians religiosâ professa est vitam.

§. XVI.

Qui in Deum iniquus est, & in fratres erit iniquus.

QVàm procaciter refugit Cainus vt à se alienam, curam fratris! Ait enim: *Nunquid custos fratris mei sum ego?* Quasi à se omnino curam fratris reiiciat. Adhæc pulchrè D. Ambros.
Ambr. lib. 2. de Abel cap. 9. *Quomodo fieri posset, vt naturæ obedientiam deferret, qui Deo reuerentiam non exhiberet? Recusat fraternæ munus custodia, quasi exsors naturæ. Quid miraris, si pietatem non agnouit, qui non agnouit auctorem?* Equidem verissimè expectas pietatem in fratres ab eo, qui impius in Deum est. Qui Deum impugnat, quomodo fratribus pacificus esse poterit? Monebat
Luc. 21. suos meus Iesus Luc. 21. *Trademini autem à parentibus, & à fratribus, & cognatis, & amicis, & morte afficient ex vobis.* Non enim aliud expectandum est à persecutoribus diuini nominis, nisi vt vel fratres, & cognatos suos etiam persequantur & perimant. Quò spectans D. Athanas. in epist. ad solitarios ait de Constantio Impera-
Athanas. tore: *Constantius ob sceleratam, & Christo odiosam hæresim, nec quid iuris sit, nouit, & erga fratres se in officiosum præbet. Atqui Britannionem cùm ius suum prosequeretur, de medio sustulit.* Hoc habent fratres ab eo, qui se à Deo alienat, simul vt à Deo abest, in fratres crudelis est. Ille seruus qui apud Regem cœlorum rationem reddebat, & misericordiam multam deprecatus obtinuit, vbi à Deo abscessit, vix credi potest, quàm fuerit in fratres, & conseruos crudelis. De
Matth. 18. illo ait Matth. cap. 18. *Egressus autem seruus ille, inuenit vnum de conseruis suis, qui debebat ei centum denarios, & tenens suffocabat eum.* Deus bone, vnde tanta crudelitas in homine hoc aduersùs suos conseruos, & amicos, qui paulò antè coram Rege adeò ostendebatur humilis? Rationem tantæ crudelitatis indigitant verba illa, nimirum: *Egressus autem*; vbi enim à Deo abscessit, vbi Deum à tergo reliquit, totam illam in suos cru-
Theophil. delitatem bibit. Ait Theophylact. *Egressus ille strangulat, ac premit conseruum. Nullus enim, qui in Deo manet, compassionis expers est, sed ille egressus erat, & à Deo nunc alienus erat. Magna autem erat crudelitatis.* Nec mirer, quòd is, qui à tergo reliquerat Deum, in tantam crudelitatem deueniat erga fratres, & conseruos.

§. XVII.

Inuidiæ morbus ægrè, & difficulter tollitur.

AIt ergo Cain requisitus à Domino: *Nunquid custos fratris mei sum ego?* Circa quæ
Basil. verba ait D. Basil. Sel. orat. 4. *O vocem ipsa cæde magis execrabilem! Nec verò cæde ipsa consopiuit inuidentiam, odia etiam nunc renouat*, &c. Et meritò nullis dicitur sopita Caini in Abelem inuidentia. Etiam pòst occisum Abelem ad Dei interrogationem de illo, in animo Caini recrudescit. Nec miror, vix enim nouit hic affectus à visceribus humanis exui. Noui cantatissimam in ciuitate meretricem voluptatibus renuntiasse, & ad Iesum venisse Lucæ cap. 7. *& lacrymis rigabat pedes eius.* Imò & noui auarissimum hominem catenis lucrorum pressum, tandem renuntiasse telonio Luc. 5. *Qui relictis omnibus surgens secutus est Iesum.* At de illis, qui per inuidiam tradidissent Iesum Matth. 27. nullus nominatur in Euangelio, qui vel visis Iesu miraculis, vel eius sermonibus auditis morbum reliquerit. Adeò pertinax est in corde humano inuidiæ affectus. Quò spectans D. Chrysost. homil. 36. in Ioannem ait: *Scortatus quidam apud Corinthios, breui vitam emendauit. Cain fratri inuidendo nunquam odium posuit; sed quanto frequentius à Deo admonitus est, tanto magis dolebat, magis cruciabatur, & properabat ad cædem. Hic ergo, quàm ille grauior morbus, qui non facilè remedia admittit.* A luxuria, ab auaritia mille vides emendatos, ab inuidia autem vix vnus de mille emendari consueuit. Quis nesciat miracula facta à Iesu in cruce? Vt velum scinditur, vt terra quatitur, vt petræ colliduntur, vt Sol obscuratur, vt sepulcra aperiuntur, & mortui resurgunt? Quid tunc? Ait Matth. cap. 2. *Centurio autem, & qui cum eo erant custodientes Iesum, viso terræ motu, & his, quæ fiebant, timuerunt valde, dicentes: Verè filius Dei erat iste.* Sed & de Principibus populi illud addit: *Conuenerunt principes Sacerdotum, & Pharisæi ad Pilatum, dicentes, Domine, recordati sumus, quia seductor ille dixit*, &c. Compone modò Centurionis cohortem, & Sacerdotum, Pharisæorumve conuentum; omnes viderant miracula à Iesu in cruce facta; Centurio autem cum suis post miracula visa clamant Iesum filium Dei; Sacerdotes autem & Pharisæi etiam post illa visa Iesum seductorem clamant. Et quando cæci idololatræ, nimirum Centurio, & eius milites non possunt non fateri Iesu diuinitatem tot miraculis monstratam; cur Sacerdotes, & Pharisæi in lege Dei nutriti adhuc Iesum aspernantur, illumque vt seductorem infamant? Erat Centurio idololatra, vt Romanus, fateor; sed Sacerdotes, & Pharisæi erant inuidi, quo morbo difficillimè poterant curari. Adhæc dicebat D. Chrysost. homil. 89. in Matth. *Iesus vires suas in elementis ostendens, Iudæos ex clementia saluare volebat; sed non fuerunt illis remissiores. Talis quippe propter vitas inuidiæ est, vt non facilè terminetur.* Non terminatur facilè inuidiæ morbus, imò, vt ait D. Basil. Sel. orat. 15. *Redintegratur inuidia, & in ægritudinem transit ægritudo.* Cùm creditur extincta inuidia nouas vires accipit, quibus redintegratur.

§. XVIII.

Inuidi nolunt agnoscere, & scire, ea ipsa, quæ agnoscunt, & sciunt.

REquisitus Cain de Abele, sed eum nescire fatetur, ait enim: *Nescio. Nunquid fratris mei*

mei custos ego sum? Et in hac negatione inuidus ostendebatur, qui nescire volebat, quod sibi erat notissimum. Habent enim hanc proprietatem inuidi, quòd ipsa nescire velint, & nescire profiteantur, quæ ipsis cernunt oculis, & sibi sunt notissima. De Iudæis dicebat Paul. 1. ad Corinth. 2. *Nam si cognouissent, non vtique Dominum gloriæ crucifixissent.* Sed & de ipsis affirmat Dominus Matth. 21. quòd videntes Dei filium in terris dixerunt: *Hic est hæres, venite, occidamus eum.* Cognouerunt ergo hæredem, & cognitum voluerunt occidere. Quomodo ergo à Paulo dicuntur, quòd non cognouerunt eum? Loquitur Paulus ad inuidorum inscitiam, cuius est nolle cognoscere ea ipsa, quæ præ oculis habet potentissima. De quo ait Leo Imperator in orat. de Cruce habita tom. 2. Grethseri. *Heredem esse fassi, inuidia, & furore ebrij gloriam eius non intellexerunt. Non cognouerunt, quia cognoscere noluerunt, tota cogitatione ad inuidiam conuersa. Cognouerunt certè, non vt tanquam Dominum gloriæ honorarent, sed vt ignominiosa morte perimerent. Ea enim inuidiæ natura est. Non recipit, quæ confitetur: neque id quod videtur, videre vult, neque assentiri ijs, quæ negari nequeunt. Hac occupati, populus ingratus, hæredem gloriæ Dominum, quem nouerant, quasi non cognitum in ligno extendunt.* Expende illa, quæ naturam exprimunt inuidiæ, nimirum: *Non recipit, quæ confitetur, nec videre vult, nec assentiri ijs, quæ negari nequeunt*; sic rapitur veneno suo, vt ea ipsa, quæ apertissimè videt, videre nequeat. Dicebant illi Ioan. 11. *Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem.* Sic asserunt Romanos à Iesu irritandos esse; quando multis viderant Iesum non esse Romanorum aduersarium, vt qui consulerat danda tributa Cæsari, vt qui regnum oblatum fugerat, vt qui paci studebat. Hæc notissima erant omnibus, hæc ipsissimi videbant, qui modò illum infamant, quòd Romanis aduersaretur. Et quando ipsis oculis vident Iesum non aduersari Romanis, cur non dubitant asserere, quòd Romanis aduersarius esset? Ea est inuidiæ natura, ne assentiri velit iis, quæ videt, & negare nequit. Ait D. Chrysostom. homil. 64. in Ioan. *Nunquid seditionem docebat Christus? Nunquid dissuadebat tributum dari Cæsari? Nonne facere eum Regem voluistis, & renuit? Quanam ergo gratia, venient Romani? Hæc ergo sine ratione vlla dicebant, sed inuidia tantum.* Hæc est natura inuidiæ, quòd ea, quæ videt, neget.

1. Cor. 2.

Matth. 21.

Leo Imper.

Ioan. 11.

Chrysost.

§. XIX.

Dominatus, & gubernatio Dei in aperto, & manifesto modo procedendi cum subdito, siue ad damnationem, siue absolutionem.

Ecce tibi quàm clarè, quàm manifestè conuenit Deus Cainum, antequam eum damnet, & de notissimo sibi crimine adhuc interroget eum. Ait text. *Dixitque ad eum: Quid fecisti? Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Effusi sanguinis vox clamabat, & facinus erat Deo notissimum, & adhuc moratur Deus, & conuenit Cainum, & sciscitatur eum de facinore. Cur hoc? Ait Caietanus: *Inquirit etiam ad docendum iudices hominum, vt citent reum quantumcumque certum, antequam iudicent.* Et Diuus Chrysostomus homil. 19. ibi: *Debebat Cain cogitare, quod Deus non ignarus rei rogaret, sed ab ipso confessionem criminis exigeret; & nos doceret, nunquam causa non examinata sententiam contra fratres debere ferri.* Quasi bonus pater non agnosceret causæ examinationem debitam esse, vsque dum reus apertè conuenitur, & ei in manifesto proponitur facinus, vt confessionem faciat. Hic enim est diuinissimus modus gubernandi, & procedendi circa subditos moderandos. Dicebat Deus Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram; & præsit piscibus maris, & volucribus cœli, & bestijs,* &c. Ex quibus credibile fiebat, quòd similis Deo homo diceretur in dominatu, & imperio circa pisces, & volucres, & terræ animantia. Quod non pauci, nec ignobiles Doctores asseruerunt: sed è contra D. Anastas. Sinaita dicit similitudinem, & imaginem Dei in homine non posse consistere in dominatu piscium, & volucrum. Et cur in hoc dominatu non consistat? Quia homo multis artibus vtitur, multis dolis, multa tendit retia, eaque subtilissima, & occultissima vt capiat volucres, & pisces, vt percutiat feras in abscondito, itavt prius mortem incurrant, quàm sentiant manum hominis: quæ omnia longè distant à Dei gubernatione. Ait Anastas. Sinaita lib. 7. in Exaem. *Miror eos, qui dixerunt corporalem piscium, & volucrum, & bestiarum omnium authoritatem, & dominatum, esse illud ad imaginem, & similitudinem Dei in homine. Neque enim inuenimus, quod ipse Adam dominatus fit piscibus, sed neque vllus alius iustus, qui fuerit à sæculo. Dominatum dico, non eum, qui consistit per artificiosam aliquam excogitationem, instrumentaque & studia venatoria. Illa enim est non dominatus, sed calliditas, & dolus. Non enim qui dominatur alicui, (& maximè iussu Dei) dominatur cum subtili mentis excogitatione, sed apertè dominatur, cum potestate, & authoritate.* Expende illa: *Non enim qui dominatur alicui (& maximè iussu Dei) dominatur cum subtili mentis excogitatione, sed apertè.* Quippe tota illa subtilitas venatorum, & piscatorum in retibus parandis, abscondendis, in secretis obseruandis ne audiantur, ne noscantur, ne sciantur, maximè distat ab iis, qui dominatum exercent iussu Dei. Hi enim omnia debent facere apertè cum potestate, & authoritate, vt manifestè conueniat reum, crimen abiiciat, confessionem audiat, & discussione facta siue absoluat, siue plectat.

Caiet.

Chrysost.

Genes. 1.

Anast. Sin.

§. XX.

Christus Dominus in suis patitur.

Dicit noster: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra,* ex Hebræo autem legit Lyra: *Vox sanguinum fratris tui.* Et cur non vox sanguinis in singulari, sed vox *sanguinum* in plurali? Rabbinis dicitur vox sanguinum, teste Lyra; quia in percussione illa, non solus Abel, sed tota eius posteritas credebatur occi-

buisse. Sed meliùs dixerit, qui ideo vocem sanguinum dictam putet, quòd ibi non solus Abel, sed simul cum illo Christus Dominus videretur occisus. Quando enim Christus meus non patitur in suis? De reprobis locurus Apocal. 13. ait:
Apocal. 13. *Quorum nomina scripta non sunt in libro vitæ agni, qui occisus est ab origine mūdi.* Ecce tibi agnus diuinissimus Christus Dominus occisus est ab origine mundi; sed quādo agnus non nisi in nouissima ætate in mundum venit, quomodo potuit occidi in mundi origine? Ait Aymo lib. 4. in Apocal.
Aymo. *Occisus est autem iste agnus ab origine mundi, non in se, sed in suis membris, sicut in Abel, & multis alijs, quia sicuti in suis patitur, ita in suis occiditur.* Sic in prima illa occisione non solus Abel, sed & cum illo simul occidebatur agnus diuinissimus Christus Dominus, qui, vt in suis patitur, sic etiam patitur in suis. Audiens Herodes Christi Domini miracula, dicebat de illo cap. 6.
Marc. 6. *Quem ego decollaui Ioannem, hic à mortuis surrexit.*
Chrysol. Circa quæ verba ait D. Chrysol. serm. 163. *Verum dicit: nam sicut in Christo sui resurgunt, ita in suis ipse patitur Christus.* Quid plura in re adeò cantatissima.

§. XXI.

Saniora, & magis conformia diuinis solent esse plebeiorum iudicia, quàm iudicia potentium.

NOn despicit Deus clamorem, qui à terra venit in Cainum, quin ait: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Sufficisset dicere, quòd vox sanguinis clamaret aduersùs eum, cur necessum fuit addere, quòd clamaret de terra? De terra dixit venire clamorem, vt ostenderet, quàm defœcatior, & cœlestibus conformior veniret, vt qui non à potenti aliquo, sed ab infimis exiret. Quò respiciens D. Ambros. lib. 2. de Abel
Ambr. cap. 9. ait: *Huiusmodi peccator à terra maledictus est, quæ est infima, & postrema pars mundi. Non est ergo dubium, quod eum & superiora damnauerint, quem inferiora damnauerunt.* Inde damnatio Caini omni suspicione caruit, & indubitanter ostendebatur sancta, & conformis placitis diuinis, quòd illa non à potenti aliquo principe, sed ab infimis, & humi serpentibus procedebat. Sincerior enim & sanior solet esse sententia plebeiorum, quàm potentium principum. In re Iesu sanctissimi, & innocetissimi dicebant illi Ioan-
Ioan. 7. nis 7. *Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis: sed turba hæc, quæ non nouit legem?* Equidem magis periclitata sunt iudicia principum, & potentium, quàm iudicia plebeiorum. Hæc enim ex se clamabant, & dicebant: *Nunquam sic locutus est homo,* & sequebantur Iesum. Pars autem principum, & potentium, nunquam non sinistrè cogitauit de Iesu, vsque dum illum cruci affigeret. Ex quo adeò mansit repositum in mente sapientum, quàm sint suspecta potentium iudicia, vt inde traducat iudicium Ioannis Hierosolymitani Paulus Orosius in Apo-
Orosius. logia dicens: *Post plurimum magni temporis obliuionem, ipse Ioannes per se accusationem intulit, ipse testimonium perhibuit, ipse iudicium promulgauit, omnium scelerum officia in sua persona auctoritate suscipiens; præsertim euangelica lectione instructus Dominum nostrum Iesum nisi testimonio principis non fuisse damnatum.* Equidem principum testimonia vt magis exposita ambitioni, superbiæ, inuidiæ, sic viciniora erroribus solent inueniri.

§. XXII.

Vnus sanguis Christi Domini nusquam non veniam, & misericordiam clamat.

EFfusus sanguis Abel vindictam clamat, dicente textu: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra.* Nec aliud scit clamare hominum effusus sanguis, quàm vindictam, siue in terra sit, siue in ipso cœlesti sacrario. Apocal. 6. *Vidi* Apoc. 6.
subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, &c. & clamabant voce magna, dicentes: Vsquequo Domine, non iudicas, non vindicas sanguinem nostrum. Ecce tibi vel de terra, vel de altari effusus Sanctorum sanguis vindictam postulat, & extorquet à Deo. Vnus Christi sanguis est, qui quocumque effusus appareat, veniam & misericordiam clamat. Matth. 21. pessimi illi agricolæ videntes filium domini sui, bonorum omnium hæredem, *eiecerunt eum extra vineam, & occiderunt*; non intra ipsam vineam, hoc est, non intra ipsam ciuitatem, sed extra illam occiderunt Iesum. Et cur non intra ipsam ciuitatem Iesum occidunt? Crediderim ideo prouisum fuisse à Deo, ne Iesus meus intra illam tunc nequissimam ciuitatem occideretur, ne si sanguis eius eò deflueret, veniam clamaret, & obtineret. Ait Imperfect. homil. 40. in Matth. *Eiecerunt eum* Imperfect.
extra vineam, id est, extra ciuitatem Hierusalem. Et Iudæi suo consilio eiecerunt eum, & Deus suo consilio eijci eum ordinauit. Illi cogitabant, vt crimen mortis eius extra ciuitatem expellerent; Deus cogitabat, ne virtus resurrectionis eius ciuitatem scelerum saluaret. Equidem cùm prouidit Deus, ne Iesus interficeretur in ciuitate, eò spectauit, ne eius sanguis ibi effunderetur, & eius virtus saluaret tam nequam ciuitatem. Vbicumque enim sanguis ille diuinissimus appareret, simul & appareret resurrectionis virtus, & scelerum abolitio. Nescit enim tantus sanguis non omnia abluere, & dirigere in salutem. In arietum immolatione cauet lex Exod. 29. *Fundesque sanguinē super altare per* Exod. 29.
circuitum. Et quis non paueat, cùm audit victimæ sanguinem fundi super altare? Nonne interfectorum propter Verbum Dei sanguis de altari vindictam clamat? Hic est sanguis interfectorum hominum, qui vel de altario postulat vindictam, sanguis autem Christi, qui in illius victimæ sanguine adumbratur, nusquam nescit non veniam clamare. Vt dicat D. Ambros. epist. ad Simplician. *Quod verò ad altare effundit sanguinem, intelligere licet ablutionem mundi, remissionem omnium peccatorum. Etenim sanguinem illum ad altare quasi hostiam effundit ad multorum exhaurienda peccata.* In Christi sanguinis effusione, & venia, & remissio intelligitur omnium peccatorum. Nescit enim diuinissimus sanguis, quacumque effundatur, non abluere omnia, & ad salutem præparare. Ambr.

CAPVT

CAPVT IV. & vlt.

Caini supplicium, & mors.

TEXTVS HISTORIA.

NON distulit Dominus pœnam parricidæ, cuius animum vt terrenis aditum vidit, sic illum terræ sterilitate mulctauit. Ne labori eius improbo prouentus responderet, quo de loco ad locum migrare cogeretur, nec vspiam valeret esse quietus. Insuper additus est impio quidam membrorum omnium tremor, vt ipse sub hac pœna continuò gemeret, & inde notus esset, ne sine ingenti maioris damni periculo ab aliis occideretur. Itaque Cainus indito tremore pauidus sedem locat versùs Orientem è regione Paradisi; nec multum pòst ciuitatem format, qua magis contra imminentia mala munitetur, eamque nomine filij sui Enoch appellat. Sed vanè munitionem præsumit, qui sibi infensum habet Deum: cùm enim Cainus valde senex ab vrbe Enochia egressus syluis se dederet, frigoris captandis causa, dicitur ibi à venatoris iaculo inuentus,& interfectus. Venator erat Lamech, qui videns arborum ramos moueri, suspicatus motum illum causari ab aliqua latente fera, iaculum temerè contorsit, & miserum Cainum interfecit.

MORALIA IN TEXTVS literam.

NON semper Deus distulit peccatorum pœnam in futurum sæculum; sed & in præsenti mulctat impios,vt terrenorum animi habeant, quid timeant, qui de æternis nullum habent sensum.

*Genes.*4. Nunc igitur maledictus eris super terram: quæ aperuit os suum, & suscepit sanguinem fratris tui de manu tua. Cùm operatus fueris eam,non dabit tibi fructus suos: vagus, & profugus eris super terram.

§. I.

Inuidus indignior venia.

NVllum expectatur à Caino verbum siue excusationis, siue confessionis facinoris, sed statim vt illi obiicitur clamor effusi sanguinis, & simul illi pœna decernitur. Ait enim text. *Nunc igitur maledictus eris*, &c. In castigando Adamo, priùs audiuntur excusationes eius, vt se à fœmina, & fœmina à serpente persuasam prædicat. In puniendo autem Caino, cur non expectatur aliquis excusationis prætextus; sed statim homo impius plectitur? Peccauerat Cain inuidia, quæ prorsus inexcusabilis est, & ideo indignior venia. Dicebat D.Chrysostomus hom.36. in Ioan. *Idcirco omnis venia inuido desperanda est. Nam scortator voluptatis stimulos in excusationem affert, fur paupertatem, homicida furorem, friuolas quidem, neque admittendas, qualescumque tamen, excusationes: tu verò inuide, quàm affers, quæso? Nullam profectò, nisi animi prauitatem, atque malitiam.* Sic sanctissimus pater putat inuidiam inexcusabilem, & ab omni venia longissimè distantem. Nullus enim affectus sic hominem in malum firmat, vt inuidia. Dicebat Dominus Exod.10. *Ego induraui cor Pharaonis,& seruorum illius, vt faciam signa mea hæc in eo*, &c. Vt Pharao irremediabiliter, & inexcusabiliter post peccatum periret, cum ingenti exercitu suo, permissa est à Deo illa durities, quæ confirmabat perditionem illam. Et per quid tanta illa durities conflari potuit? Per affectum inuidiæ; vt enim vidit Pharao Israëlitas crescere, cœpit eorum augmentis inuidere,quo affectu sic obduruit, vt in malis confirmaretur. Ait Rupert. lib.1. in Exod. cap.21. *Pharao oderat filios Israël, & ipsum odium surrexerat ex inuidia dicentium: Ecce populus Israël multus & fortior nobis est. Est autem inuidiæ proprium, vt quanto eis, quibus inuidetur, maiora conferuntur beneficia, tanto magis ipsa inuidia confirmetur. Igitur dum dicit Deus: Ego indurabo cor Pharaonis, subaudiendum est, non ipsum corrumpendo, sed filios Israël visitando. Hoc enim ego facio intentione charitatis, sed illi inuidenti proficiet in duritiem cordis.* Equidem ille maximè obduratur, & confirmatur homo in perditionem,quo ad inuidiam irritatur. Vbi enim hic affectus foueri cœperit,sic rigescit animus,& obfirmatur in malum, vt penè sit immedicabilis.

Chrysost.

Exod.10.

Rupert.

§. II.

A sanguine Christi accepto benedictionibus implemur.

IVstus, & sanctus erat Abel, sed eius sanguine terra imbuta, quid nisi maledictiones pariat? Dicit enim text. *Nunc igitur maledictus eris super terram, quæ aperuit os suum,& suscepit sanguinem fratris tui.* Quæ terra aperuit os, & suscepit sanguinem Abelis, ipsa maledictiones ostendit in Cainum sterilitate sua. O quàm longè fœlicior est humana terra, quæ de sanguine fratris nostri Iesu accepto benedictiones in nobis facit scaturire. Quippe ait Pascas. lib. de corpor. & sang. Domini cap.21. *Magnum igitur bonum, & summæ benedictionis arcanum in hoc mysticè Christi Ecclesiæ præparatur, vbi & Christus est conuiua delitiarum, & conuiuium.* Ecce tibi in hoc diuinissimi conuiuij sacramento, in hoc dominici cruoris poculo summæ benedictionis arcanum præparatur animabus. Quisquis aperiens os suum, dignè Iesu suscipit sanguinem, summæ benedictionis arcanum potest sperare. Postquam de hostibus triumphauit Abraham

Pascas.

Genes. 14. Genes. 14. dicit text. *At verò Melchisedech Rex Salem, proferens panem, & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait: Benedictus Abraham Deo excelso*, &c. Cum pane, & vino oblato simul & benedictiones Abrahamo propinantur. Et cur simul cum hoc pane, & vino benedictiones veniunt? Vt ibi Eucharisticum poculum sanguinis Iesu prægustabatur, sic necessum fuit, vt inde benedictiones cœperint deriuari, adeò vt Abrahami filij, & nepotes in benedictionibus nascantur, alantur. Ait Paschas. suprà:

Paschas. *Hoc conuiuio licèt in spe refectus Abraham fuerat, ideo benedictus Deo excelso dictus est: qua denique benedictione, post eum Deus Isaacum perfuderat. Propterea & ipse filium suum Iacob eisdem ditabat donis, & prophetali eloquio implorabat, quod omnibus erat repromissum.* Expende ab illis: *Ideo benedictus*, &c. nimirum ex eo, quòd saltim in spe, hoc pane, & vino, hoc est, corporis, & sanguinis Christi epulo reficiebatur, & sibi, & filiis, & nepotibus ingentes benedictiones parabat.

§. III.

Duriùs castigantur, qui post nota aliorum supplicia adhuc peccant.

Maledictio à Deo in ipsum Cain iaculatur, dum ait: *Maledictus eris super terram*; non sic in Adamum; sed ibi dicitur Genes. 3. Gen. 3. *Maledicta terra in opere tuo.* Non Adamus, sed terra maledicitur. Et quando non Adamus, sed terra maledicitur, cur Cainus in se ipso maledictionem capit? An peccato Adami Caini parricidium fuit grauius? Esto, quòd Caini parricidium grauius non fuerit; at in eo debebat puniri grauiùs, vt qui viderat iam pœnam Adamo propter peccatum illatam. Adamus in nullo hominum viderat pœnam peccati; Cainus in ipsis suis parentibus nouerat exercitum peccati supplicium, & nilominus non abstinuit à peccato, ideo meruit puniri grauiùs. Ait Rabanus in Glossa:

Raban. *Notandum, quòd in peccato Adæ terra maledicitur, Cain verò maledicitur, quia sciens maledictionem primæ præuaricationis fratricidium addidit.* Meritò aggrauatur pœna in eum, qui post visam in aliis peccati mulctam, adhuc peccauit. Hæc tamen supplicia illata Adamo, & Caino etsi magna, non tamen summa fuere; illud summum & magnum, quod Deus intulit toti generi hu-

Genes. 7. mano per diluuium. De quo ait Genes. 7. *Vniuersi homines, & cuncta in quibus spiraculum vitæ est in terra, mortua sunt.* Quid grauius, quàm vniuersos homines morte mulctari? Et quando nec in vita Adami, nec in vita Caini animaduersum est, cur modò sic perduntur omnes vitæ mortalium? Vt omnes hi viderant Cainum trementem propter peccatum, nec tamen inde cauerant peccare, meritò atrociùs fuerunt castigati. Ait D. Ba-

Basil. sil. Sel. orat. 5. *Tunc erat terra corruptela, viuaxque pestis: vnum ad expiationem diluuium deerat. Omnes profectò imitatores, & impietatis hæredes habebat Cainus, neque tremor illius corpori circumpositus videntes reprimebat.* Quando tantum supplicium scelerum in Caini tremore videbant, nec inde reprimebantur, sed ad flagitia ruebant, meritò ad extremam ruinam peruenerunt. Genes. 4.

ait: *Septuplum vltio dabitur de Cain, de Lamech verò septuagies septies.* Et cur de Lamech maius Gen. 4.
supplicium sumitur? D. Ambros. lib. 2. de Abel Ambr.
cap. 10. *Quia homicidio noluit Deus homicidam vindicari, qui mauult in peccatore correctionem, quàm mortem in Lamech, septuagies septies vindicatur, quia grauior eius pœna est, qui nec post damnationem se correxit. Cain impetu quodam improuido antè peccauerat, Lamech vtique quod in altero reprehensum aduerterat, cauere debuerat.* Sic ibi.

§. IV.

Supplicium, quod in tremore, & metu consistit, non tam damnationem, quàm medelam solet parere.

Expende genus supplicij Caino illati; nimirum ait: *Vagus, & profugus eris super terram.* Septuag. legunt, *Gemens, & tremens eris super terram*; vt ostendatur illa pœna data misero, qua in timore, & tremore esset. Proh Dei castigatoris etiam clementiam! Metum, & tremorem infert peccanti, quod supplicium metus, & tremoris, non rarò solet conducere ad medelam. Psal. 75.
Psalm. 75. *De cœlo auditum fecisti iudicium, terra tremuit, & quieuit.* Ecce tibi factum à Deo est, quòd terra tremeret, quòd in metu, & tremore esset, & statim ipsa sic sanata est, vt ab omni flagitio quiesceret. Habet hoc tremoris pœna, quòd peccatores ad salutem redigat. Rem pulchrè tractat Guerricus Abb. serm. 3. de Aduent. Guerric.
Cùm enim auditum fecit de cœlo iudicium, auditu solo terra tremuit, & terrore purgata quieuit. Beati, qui nunc eatenus excoquunt in se omnem scoriam peccati, vt tunc solo sufficiat timore purgari. Et equidem comparatione mali, bonum vel per ignem saluari: sed indubitanter longè melius, sola purgatione metus consummari. Sic metus, & tremor à Deo peccatori illatus, solet hominem in medelam adducere, adeò vt hæc tremoris pœna etiam in electis inueniatur. De Leuiathan locutus Iob Iob 41.
cap. 41. dicit: *Cùm sublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur.* Angelos vocat eos, qui à Deo electi sunt sancti prædicatores, qui in fine mundi constituti, vbi viderint dæmonis, & peccati regnum conteri, & exterminari, & ipsi non paruo metu, & tremore quatientur. Sed quò eos ducet ille tremor? Ait: *Et territi purgabuntur*; terroris illa pœna electis illata illos purificabit, & puros ad salutem trahet. Vt dicat D. Gre- Greg.
gor. 34. Moral. 7. *Cùm Leuiathan iste rapitur, prædicatores sanctos, quos, adhuc in suis corporibus illud tempus iudicij inuenerit, spes de regni propinquitate lætificat, & carnis infirmitas de iræ ostensione perturbat. Erit ergo in eis, aliquo modo tremor lætus, & timor securus; qui & cælesti regno se remunerari certi sunt, & per tanti turbinis metum, pro carnis infirmitate contremiscunt. Et quia in sanctis prædicatoribus, hoc pauore excoquitur si qua eis inesse potuit vitiorum rubigo; postquam dixit: Cùm sublatus fuerit, timebunt Angeli; meritò addidit: Et territi purgabuntur.* Tremor equidem, & metus in iis, qui sapiunt, maximè ad medelam conducit, & salutem.

Genes. 4. Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear. Ecce eiicis me à facie terræ, & à facie tua abscondar; & ero vagus, & profugus in terra: omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.

§. V.

Peccati defensio lethalis.

SVnt ex Rabinis, qui Caini hæc verba exprimant cum particula interrogatiua, vt dicat: *Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear?* Quasi impius illud Deo obiiciat, quòd tanti faciat parricidium ad pœnam, quod ipse putabat rem fuisse & veniabilem, & parui nulliusve momenti. Sic miser peccatum suum minorans defendebat, quod illi erat lethalissimum. Dicebat Dominus popularibus suis Isaiæ cap. 1. *Super quo percutiam vos vltrà, addentes præuaricationem?* Cupiebat cœlestis Medicus medicam aliquam, & salubrem venarum scissionem facere in populo suo, qua ipsi respirarent ad salutem. Sed illi præuaricationem addentes nullum locum relinquebant scissioni salubri. Et quæ erat hæc addita præuaricatio, quæ sic obstruebat aditum salubri percussioni? Et erat peccati defensio; vbi enim non solùm peccabant, sed & peccatum defendebant, quasi res nihil esset, meritò salubri pharmaco aditum abstrahebant. Vt dicat Rupert. lib. 1.
Rupert. in Isaiam cap 4. *Non peccastis per infirmitatem, nec errastis per ignorantiam. Si ita esset, scirem, vnde vos percutere deberem; inuenirem, qua plaga vos castigare* (nimirum in salutem) *possem. Nunc autem in quo percutiam vos vltra, addentes præuaricationem? Addentes, inquam, peccato defensionem peccati.* Sic peccati defensio adeò lethalis est peccatori, vt totum locum adimat percussioni salubri. Quasi nescit cœlestis Medicus medelam offerre ei, qui sui peccati defensione tumet. Vnde Esaias cap. 1. designans etiam mor-
Isai. 1. bos populi penè incurabiles, aiebat: *Vulnus, & liuor, & plaga tumens. Non est circumligata, neque curata medicamine, neque fota oleo.* Et quæ est tumens plaga adeò lethalis, quæ nullum ex
Rupert. se medicamen admittat? Ait Rupert. suprà: *Malum est vulnus, peius liuor, pessimum plaga tumens. Malum est, inquam, peccato saltem ad horam vulnerari, peius malo vsu liuescere, pessimum cum tumore superbiæ culpam defendere. Talis vestra insania est. Non est circumligata, nec curata medicamine.* Qui hunc habet tumorem, vt peccata defendat, lethalissimo, & penè incurabili morbo laborat.

§. VI.

Solus Iesus facit, ne importabilia sint peccata.

DIcebat Cainus: *Maior est iniquitas mea, quam vt veniam merear.* Ex Hebræo legitur, *Maior est iniquitas mea, quàm leuari, & preportari.* Et quidem vt impius homo totus terrenis immersus à se Iesum venturum alienabat, sic sua peccata importabilia sentiebat; vnus enim Iesus facit, ne vnquam peccata importabilia essent. Aiebat Isaias cap. 53. *In scientia sua iusti-* Isai. 53.
ficabit ipse iustus, seruus meus, multos, & iniquitates eorum ipse portabit. Non peccatores, sed iustus Iesus faciet, ne sint importabilia peccata. Vt meritò dicat Origen. ad cap. 11. Ioan. *Quod* Origen.
quidam se pro Republica det, multa & Græcorum & barbarorum historiæ feruntur, quæ huiusmodi rei intelligentiam nec explicant, nec improbant. Verumtamen qui possit pro vniuersa hominum genere, vt vniuersus orbis expietur, mortem præferre ob piaculum eius, qui pereat, nisi eius causa mortem suscipiat, nec literarum monimentis proditus est vnquam, nec prodi potest, cùm solus Iesus peccati omnium onus; in cruce pro omnibus recipere in se, & portare magna vi sua potuerit. Etenim hic vnus sciebat ferre infirmitatem, &c. Equidem inter mundiales aliqui inuenti sunt, qui Reipublicæ temporalia incommoda portarint, & pro illis tollendis mortem oppetierint. At qui peccata hominum portet, illaque tollat, vnus inuentus est Iesus, cuius validissima virtus sola potuit facere, vt peccatorum onera possint leuari, imò & penitus euanescere. Quò spectans dicebat Dominus Isaiæ cap. 50. *Eleuare, eleuare: consurge Ierusa-* Isai. 50.
lem, quæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius: vsque ad fundum calicem soporis bibisti, & potasti vsque ad feces. Non est, qui sustentet eam ex omnibus filijs, quos genuit: non est, qui apprehendat manus eius ex omnibus filijs, quos enutriuit. Et quando nullus inuentus est, qui eam sustentet, qui ei manum porrigat, vt possit eleuari, & consurgere: cur tam anxiè iubet, vt consurgat, & leuetur? An ipsa ex se poterit peccati onus tollere, sub quo iacet infirma? Minimè, sed licèt ipsa iacens sub peccati onere non possit illud per se solam tollere; nec vllus inueniatur ex filiis eius, ex puris hominibus, qui ad hoc valeat, vt peccatum leuet, & sustollat, inde colligitur aduenturus Iesus, qui solus tollit peccata mundi, & facit peccatores resurgere in vitam. Ait Rupert. lib. 2. in Isaiam cap. 15. *O Hierusalem, cuius con-* Rupert.
solationem ego audiui, eleuare, eleuare, consurge, subauditur de casu, quo in Adam corruisti, quæ in transgressione Euæ bibisti de manu Domini calicem iræ eius. Vsque ad fundum calicem soporis bibisti, & potasti vsque ad feces. Nihil reliquum fuit amarissimæ potionis. Intus mors animæ, quæ à Deo te separauit, foris mors carnis, quæ animam à corpore diuidit. Non est, qui suscitet eam ex omnibus filijs, quos genuit, & non est, qui apprehendat manum eius, ex omnibus filijs, quos enutriuit. Vt sciamus, quàm necessarius fuerit Christi filij Dei aduentus. Nullus equidem inueniri potuit inter puros homines, imò nec inter Angelos, tantæ virtutis, qui sustinere posset animam peccatis deiectam, & infirmam, nec illi manum posset porrigere, vt faceret illam resurgere. Solius Iesu filij Dei infinita virtus id præstitit, vt peccata tollerentur, & peccatores in vitam resurgerent.

***

§. VII.

§. VII.

Vbi confessio deest, peccata sunt irremediabilia.

VErum dicit Cain, dum ait: *Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear*; non quòd sit aliqua peccatorum immanitas tanta, quæ non possit à Deo misericorde remitti, sed quòd Cain, quæ fecit peccata, etiam requisitus negauit, & noluit confiteri illa. Vbi autem deest confessio peccati, non potest esse illorum remissio. Cauebat lex Leuit. 6. *Anima, quæ peccauerit*, &c. *& quodlibet aliud ex pluribus fecerit, in quibus solent peccare homines*, &c. *Pro peccato autem suo offeret arietem immaculatum de grege, & dabit eum Sacerdoti*, &c. Nullum peccatum excipit hæc lex, sed quodcumque illud commissum fuerit per arietem datum Sacerdoti asserit expiandum. Sed multæ aliæ leges inueniuntur in eodem Leuitico, quæ multa peccata sine vlla expiatione fore proponunt, quæ morte, ferro & igne castiganda asserunt. Ergo lex hæc, quæ iubet quodlibet peccatum expiari per arietem exhibitum Sacerdoti, contraria est legibus decernentibus peccatum aliquod sine remissione plectendum capite? Negat Rupert. & vt has leges componat, dicit leges, quæ iubent peccata sine remissione, puniri, agere de peccatis, quæ nulla sunt reuelata peccatoris confessione; hæc enim peccata remitti non possunt, sed currunt ad mortem. Peccata autem, quæ peccator agnouit, & confessus est, & se primus de illis accusabit, hæc expiabilia sunt per Sacerdotem. Rem exprimit exemplo Rupert. lib. 1. in Leuit. cap. 25. inquiens: *Pone aliquem admisisse adulterium à nullo deprehensum, nullis testibus coarguendum, ipsum sui fieri accusatorem, hic ex lege præsenti, quam misericordia condidit, admittitur, & per sacrificium mediante Sacerdote remissionem lucratur. Cæterùm, si patrato scelere deprehenditur, per alium fuerit cognitus, occiditur, lapidatur.* Quippe qui peccatum admissum celet, nec ipse confitetur illud, nec primus se accusat coram Sacerdote, is ab alio cognitus, sine vlla venia percutitur. Vbi autem ipse primus ad accusationem, & confessionem sui peccati accurrit, Sacerdote mediante veniam lucratur.

Leuit. 6.

Rupert.

§. VIII.

In Christi vulneribus peccatoribus contritis, & pœnitentibus securitas.

HOc erat dolori Caino, quod ait: *Ecce eiicis me à facie terræ.* Verum est enim, quòd coruus, quòd peccator impœnitens eiicitur à præsidio terræ illius diuinissimæ, nempe humanitatis Christi. Ad huius enim asylum, non coruus impœnitens, sed gemens, & pœnitens columba admittitur. Ait Cant. 2. *Surge amica mea, speciosa mea, & veni, columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ.* Ille à facie terræ excluditur, hæc vocatur in viscera terræ viuificæ, in qua illi mille parantur refugia. Vt meritò ad hæc dicat Guerricus Abbas serm. 4. in Ramis palmar. *Ecce hodie in foraminibus petræ, in cauernis maceriæ vox columbæ resonat. Benedictus, qui vt nidificare possem in foraminibus petræ, manus, pedes, & latus perforari sibi tulit, & se mihi totum aperuit, vt ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, & protegar in abscõdito tabernaculi sui. Oppertunum quidem petra refugium erinaceis, sed habitatio grata columbis: cuius foramina tot vulneribus toto ferè corpore patentia, & veniam offerunt reis, & gratiam conferunt iustis. Imò verò tuta habitatio, turrisque fortitudinis, Christi Domini vulneribus immorari.* O peccator, ne coruus sis procrastinans pœnitentiam, sed gemens columba, gemens, inquam, pro peccatis tuis, & minimè eiicieris à terra, quin in illa terra virginea humanitatis Christi habes foramina, quibus securissimè nidifices. Quot vulnera in Iesu, tot tibi sunt præsidia, tot fortalitia, quæ te protegant, & securum teneant à iaculis inimici, ab ipsa Dei ira. Huc vocabat Isaias cap. 2. *Ingredere in petram, abscondere in fossa humo à facie timoris Domini.* Circa quæ ait Guerricus vbi suprà: *Ingredere igitur in petra, ô homo, abscondere in fossa humo, pone tibi latibulum in crucifixo. Ipse petra, ipse humus, quia Deus, & homo: ipse petra forata, humus fossa, quia foderunt manus meas, inquit, & pedes meos. Abscondere, inquit, in fossa humo à facie timoris Domini; hoc est ab ipso fuge ad ipsum, à iudice ad Redemptorem, à tribunali ad crucem. Quin imò non ad ipsum tantùm, sed in ipsum fuge, in foramina petræ ingredere, in fossa humo abscondere, in ipsis manibus foratis, in fossa latere te ipsum reconde.* Quid pulchrius? Proculdubio ab hac diuinissima terra eiiciuntur impij impœnitentes, sed in illa admittuntur gementes columbæ, quæ sua peccata lugent.

Cant. 2.

Guerric.

Isai. 2.

Guerric.

§. IX.

Qui Iesu firmiter adhæret, iacula immicorum non timeat.

EX quo à Deo exulare se nouit Cainus, non insipienter timet vitæ suæ, ait enim: *Ero vagus, & profugus in terra, omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.* Expende illud: *Ero vagus, & profugus*; qui vagus est, & profugus à Deo, in quo nullam habet firmitudinem, meritò timet sibi ab hostibus; quorum iacula ille solus ridet, qui Deo firmiter adhæret. Quò spectans Dauid Psalm. 10. aiebat: *In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, Transmigra in montem sicut passer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde.* Erant Dauidi hostes plurimi, & sagittas habebant paratas contra illum; ille autem in Domino confidebat, Deo firmiter hærebat, omnem transmigrationem à Deo, & vagationem cauens. Quid tunc? Dum non transmigrat, dum non vagat, nec à Deo profugit, sed Deo firmiter hæret, securus est ab hostibus sagittantibus. Adhæc D. Hieron. lib. 3. in epist. ad Ephes. cap. 6. dicebat: *Cùm ergo*, inquit, *confidam in Domino, qua mihi datis ratione consilium, vt non stem aduersus inimicorum impetum, & iacula, quæ contra me in pharetris præpararunt, volentes non solùm me, sed etiam omnes rectos corde percutere? Ecce enim sto super petram, & non transmigro in montes tenebricosos, & omnia tela*

Psalm. 10.

Hieron.

tela hostium repulsa, in ipsos, qui dirigunt, conuertuntur. Expende illa verba, *sto super petram, & non transmigro*; hæc enim est tota ratio securitatis, & immunitatis ab hostibus sagittantibus, nimirum, quia non transmigrabat, nec vagabat, nec profugiebat à Deo, sed in Deo, quasi in petra firmissimè stabat. Profecturi ad desertum Israëlitæ iubentur calceatos habere pedes, ait enim [*Exod.12.*] Exod. 12. *Calceamenta habebitis in pedibus vestris.* Verum vbi Iesus Naue terram promissionis intrauit, statim iubetur pedes habere nudos; ait [*Iosue 5.*] enim Iosue cap.5. *Solue calceamentum de pedibus tuis.* Et cur illi cum calceis, iste autem iubetur esse sine calceis? In illis ostendebantur, qui in deserto huius mundi errant, à Deo peregrinantes, hi autem pedes calceis operiant, vt qui serpentum morsus possint timere. In hoc præmonstrabantur, qui diuinissimæ terræ, nimirum Christi humanitati firmiter adhærent, qui nudos possunt habere pedes, vt qui, nil quod timeant, habent. [*Hieron.*] Circa quæ ait D. Hieron. vbi suprà: *Qui ergo adhuc ambulat, calcietur. Qui verò iam Iordane transmisso terram repromissionis intrauit, nudet pedem. Si quis non est Iesus Naue, nec Apostolus, calciet pedes suos. Si quis autem Apostolus est, &c. nequaquam tollat in via calciamentum suum; nec ad scorpiones, & colubros declinandos, calcaneum tegat, sed iam consummatus, atque perfectus stet in terra sancta, & viuat in Christo, & sequatur agnum quocumque vadit.* Ille timeat morsus serpentum, qui adhuc errat in deserto, qui est sine Christo, & quærat vnde possit liberari à morsibus illis. Verùm qui vt Apostolus, & Christi discipulus est, hoc habeat, vt adhæreat Christo, in ciusque via firmiter stet, & nullos serpentum morsus timeat, etiamsi nudis pedibus ambulet inter illos.

§. X.

Gemitus contriti cordis saluti, & vitæ est.

VBi noster ponit: *Ego vagus, & profugus in terra: Omnis igitur, qui inuenerit me, occidet me.* Sepuag. posuere: *Ero gemens, & tremens,* &c. & vtinam gemitus illi non ab impœnitenti corde, sed ab animo contrito prodirent. Qui enim gemitus exeunt ab animo contrito, non morti sunt, sed saluti, sed vitæ. [*Psalm.6.*] Dauid Psalm.6. *Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum; Lachrymis meis stratum meum rigabo.* Quod in malum fuit datum Caino, nimirum: *Ero gemens;* id in bonum suum assumpsit Dauid, aiens: *Laboraui in gemitu.* Et quando gemitus pro morte Caino dantur, cur Dauid pro vita gemitus capit? Sunt gemitus inenarrabiles, quibus diuinus Spiritus pro nobis agit, qui gemitus vt ab animo contrito proficiscuntur, sic non à malo, sed à bono spiritu commendationem habent. De iis ait Guerric. Abbas serm. 2. in Pentecost. [*Guerric.*] *Et vos ipsi, fratres, si æmulari charismata meliora didicistis, optate gemitus huiusmodi à Spiritu vobis infundi. Nescio, si sit in donis spiritus aliud conuenientius, aut commodius his, qui sunt infirmitate, & miseria circumdati: nescio, si Spiritui sancto, qui in columba apparuit, alia vox familiarior gemitu, aut gratior sit.* Cantatrices auiculæ ad sui cantus imaginem euolant, similique modulamine capiuntur. Columba ad gemitus euolauit, vt discas, quo debeas tibi Spiritum diuinum acquirere, qui apparuit in specie columbæ. Vnde meritò dicebat Ecclesiastes cap.7. *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij.* [*Eccl.7.*] Cur ad domum luctus? Ait Guerric. suprà: *Luctus siquidem pius, atque religiosus in doctrina Spiritus, & ordine primus, & vtilitate inuenitur præcipuus: quippe cùm sit summa sapientia Sanctorum, custodia iustorum, sobrietas modestorum: prima incipientium virtus, percipientium stimulus, perfectorum cumulus, pereuntium salus, periclitantium portus.* Ecce tibi quot bona in eo luctu sunt, qui procedit de animo contrito. Qui, vt à diuino Spiritu primò infunditur, sic nos deducit ad eumdem, in quo habeamus vitam.

§. XI.

Summa malitia nec apud mundiales secura.

ILlud Cainus vel in re sua didicerat, nempe in mundo non malos, sed bonos, & iustos affligi, percuti, & occidi; cur ergo sibi timet ab hominibus mundi, dicens: *Qui inuenerit me, occidet me?* Quis malus occisus tibi apparuit? Nonne mali potiùs in mundo triumphant? Nonne malitia apud mundiales thronum habet? Cur ergo malus Cain timet sibi ab hominibus mundi? Ea erat malitia blasphemi, & parricidæ Caini, vt neque inter mundiales posset esse secura. In mundo enim quæ mediocria sunt siue in bono, siue in malo, securitatem habent; quæ autem sunt summa, ea vsque ad mortem persequitur mundus. Matth.cap.27. post enarratam Iesu crucifixionem ait: *Tunc crucifici sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris, & vnus à sinistris.* [*Matth.27.*] Et Iesus innocentissimus crucifigitur, & latrones duo cum illo. Quòd Iesus crucifigatur in mundo, non miror, nunquam enim mundus non est sanctitati, & iustitiæ aduersarius. At illud mirandum, quòd mundus latrones crucifigat, & cur magis latrones non triumphent in mundo? Erant illi in summa fœditate latrocinij, ideo occiduntur in mundo, qui vt summam sanctitatem persequitur, sic & summam malitiam. Ait Orig. homil. 35. in Matth. *Mundus, & spiritus, qui in eo est, summos semper persequitur viros, & punit; malitia quidem summos propter vtilitatem multorum: summos autem virtutis, quoniam non est dignus mundus eis, qui non considerant, quæ videntur, & contemnunt eum, sicut olim Sancti, qui ambulant in melotis,* &c. [*Origen.*] Expende illa: *Malitia quidem summos,* &c. quippe sunt, qui malitiam aliqua specie honesti, aut prætextu honoris, dignitatisve temperant; & sunt, qui illam in summa turpitudinis fœditate exercent, ij vel à mundo puniuntur, crucifiguntur: illi in mundo prosperantur, & regnant.

Gen.4. Dixitque Dominus: Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur. Posuitque Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum

omnis, qui inuenisset eum. Egressusque Cain à facie Domini habitauit profugus in terra ad orientalem plagam in Edem.

§. XII.

Peccator non breue spatium pœnitentiæ sibi præscribat.

Metuebat Cain statim interfici, sed illi hunc metū eripit Dominus, dicens: *Nequaquam ita fiet, sed omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur.* Hoc in Caino curauit misericordia diuina, vt non impediretur temporis angustiis ad pœnitentiam agendam; sed longissimam haberet vitam, quam vsque ad septimam ætatem produceret, vt longum temporis spatium longæ pœnitentiæ daret occasionem. Ait D. Hieronym. ad Damasc. quæst. 1. *Tradunt Cainum à clementissimo Deo, ideo vsque ad septem generationes fuisse dilatum, vt saltem malis ipsis, & longanimitate mœroris compulsus pœnitentiam ageret, vt mereretur absolui.* Equidem misericors Dominus longissimam fecit vitam Caino, vt ad pœnitentiam compulsus, non impediretur temporis angustiis, quo minus eam pœnitentiam ageret, quæ impetraret salutem. Nunquam enim non suspectum debet esse peccatori, quod in temporis angustias differat pœnitentiæ studium. Huc potius spectare debet, quisquis non amat periclitari in salute, vt non breue, sed longum tempus pœnitentiæ designet. Post hominum luxuriam explicatam Genes. 6. ait Dominus: *Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est. Eruntque dies illius centum viginti annorum.* Videt Deus homines carnalibus voluptatibus deditos, & eorum perditionem videns centum & viginti annos vitæ eis designat. Et cur Domine peccatoribus hominibus tam longum vitæ spatium præscribis? Cur malè viuentibus non potius curtas vitam? Eò spectauit misericordia diuina, vt peccatoribus hominibus non breue, sed longum pœnitentiæ spatium relinqueret. Ait D. Basil. Sel. orat. 5. *Erunt dies illius centum viginti annorum. Do, inquit, pœnitudinis tempus, vt videam morum conuersionem, vndique cum antegressa vitiositate humanitatis mea spatia produco. Quandiu malum obdurnit, tamdiu pœnitudinis medicamen profero. Longa fuit ægrotatio, longa obeatur pœnitentia.* Hæc Deus saluti hominum studens. Longum peccantibus, longum pœnitentiæ spatium proponit, vt videat peccator, quàm temerè peccatis longam tribuat vitam, & pœnitentiam dilatet in vltimas temporis angustias. Poterunt vel in momento sufficientissimè pœnitere, non dubito, sed metuo, ne angustiæ temporis omnia momenta absumant, pœnitentiæque locum relinquant nullum.

Hieron.

Genes. 6.

Basil. Sel.

§. XIII.

Signum crucis ad vitam & salutem.

Vt securum à morte redderet Cainum Dominus, posuit in eo signum, dicente textu: *Posuitque Dominus in Cain signum, vt non interficeret eum omnis, &c.* Nouit semper Dominus signa dare, sub quibus inimicæ potestates fugentur, & infirmi securitatem inueniamus. Nonne & tale signum habemus Christiani in signo crucis? Matth. 27. post narratam Iesu crucifixionem ait: *Erant autem mulieres ibi multæ à longe, quæ secutæ erant Iesum à Galilæa, ministrantes ei: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Ioseph mater, & mater filiorum Zebedei.* Sic Matthæus ostendit sanctas mulieres à longè esse in Caluariæ monte, ferociam carnificum, & militum, qui in Iesu nece occupabantur, metuentes. At Ioan. cap. 19. de eisdem mulieribus locutus ait: *Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius Maria Cleophæ, & Maria Magdalene, &c.* Ecce tibi à Matthæo dicuntur sanctæ illæ fœminæ à longè stetisse; à Ioanne autem dicuntur iuxta crucem esse. Quid ergo contrarius Matthæo Ioannes? Absit, imò verum dicit vterque, si distinguas tempora. Dum opus crucifixionis feruebat, & crux adhuc iacebat, solique carnifices, & milites videbantur, plenæ timoris fœminæ à longè erant, nec audebant ad tam nefarios hostes accedere. Vbi autem crux exaltata fuit, & signum illud eleuatum in medio terræ, sub illo positæ fœminæ, securitatem nactæ nullum hostem, nullum malum timebant. Ait Euthymius in Ioan. *Stabant verò iuxta crucem, tunc nactæ securitatem, primum enim omnes discipulæ eminus conspiciebant, veluti cæteri docuerunt Euangelistæ.* Quæ antea militum audaciam timebant, & ideo à longè stabant, vbi signum crucis viderunt erectum, eò confugerunt, tunc nactæ securitatem. Nihil enim sub illo signo ab inimicis timebant. Fœlices, qui toto cordis affectu hoc signum crucis arripiunt, vix credi potest, quòd sub illo vniuersos hostes suos non perdant. Aiebat Psalm. 5. *Domine, vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos.* Scutum bonæ voluntatis tuæ vocat, quod nobis simul sit corona. Et quod est scutum bonæ voluntatis? Audio scuta conflari ex ære, aut ferro: ex bona voluntate quale scutum confletur? Crux Christi ex toto animo, & ex tota voluntate culta, & amata creditur scutum fieri, quòd sic nos defendat ab hostibus, vt simul sit corona, qua de illis deuictis triumphemus. Ait Theophylactus orat. in adorationem crucis apud Gretherum tom. 1. vbi sic: *Vocatur eadem crux ab his, qui nomen suum in Christi militiam dederunt, armatura bona voluntatis, qua Deus illis benignè facere statuit, data, & corona loco aduersus hostes, simul enim armat, & coronat.* Quod militibus Christi datur signum crucis, scutum est, quod protegat, & defendat, simul & corona est, quæ iam hostes deuictos, & prostratos ostendat.

Matth. 27.

Ioan. 19.

Euthym.

Psal. 5.

Theophyl.

§. XIV.

Peccatori vnicum signum vitæ est pœnitentia.

Dicitur signum positum in Caino à Deo, ne interficeretur; quippe ait: *Posuitque Dominus signum in Cain, vt non interficeret eum omnis, &c.* Et quale erat hoc signum, quod Cainum à morte defenderet? Planè peccatoribus hoc signum

gnum salutare inuenio, nimirum, si agant pœnitentiam. Procopius in Glossa: *Signum, quo signauit Cainum, est pœnitentia, quam si peccator apprehenderit, non facilè perimetur.* Proh pœnitentiæ viuificum signum! Fallar si peccatori pro morte vitanda, pro vita obtinenda aliud signum sit post baptismum certius! Matth. 26. dicebat Dominus: *Quam dabit homo commutationem pro anima sua?* Dum dicit, *dabit*, ad futurum iudicium spectat, quo tempore nullam asserit commutationem pro animæ vita æternanda inueniendam. Et cur iudicij tempore non inuenietur commutatio, qua animæ æternam vitam emercemur? Quia tunc non erit tempus pœnitentiæ, quæ nisi anteacta fuerit, peccatori nullum salutis signum erit. Ait Xiphilinus Patriar. Constantinop. in orat. de adorat. crucis apud Grethser. tom. 2. *Aduerte, quemadmodum non dixit: Quam dat homo commutationem pro anima sua, sed, quam dabit. Tunc enim non habebit, quod det; nunc verò dat pœnitentiam, confessionem, gemitus, lachrymas, macerationem corporis, seueriorem viuendi rationem.* Dum id non habet, quod det, nimirum pœnitentiam, gemitus, lachrymas, non habet peccator, quo salutem, & vitam animæ possit emercari. Quando autem in præsenti pœnitentiam agit, dolet, gemit, lachrymatur, præclarum vitæ æternæ signum statuit. Quò spectans Paul. ad Galat. cap. 5. ait: *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs, & concupiscentijs.* Hoc est signum vitæ christianæ, pœnitentia, gemitus, maceratio carnis, qua vita animalis crucifigitur, mactatur. Vt meritò dicat Theophylact. orat. de cruce apud Grethser. tom. 2. *Non enim aliam notam habent, ex qua ad Christum pertinere dignosci queant, quam si carnem cum vitiis, & concupiscentiis crucifigant: cuius rei testis Paulus, qui cruce tanquam regio quodam insigne gloriatur, & propter eamdem iam non Paulus, sed quodammodo Christus ipse est. Viuo*, inquit, *iam non ego, viuit verò in me Christus.* Itaque ait Theophylactus nullum signum, nullam aliam notam haberi à peccatoribus, qua clarius ostendantur pertinere ad vitam Christi, quàm carnis macerationem, & omnium concupiscentiarum crucifixionem. Hanc qui habet, sic transit in vitam Christi, quòd non tam videatur ipse viuere, quàm Christus viuere in illo.

Procop.

Matth. 26.

Xiphil.

Theophyl.

§. XV.

Nullum est malum, de quo bonum haurire non possimus.

POsuit itaque Deus signum in Cain, dicente textu: *Posuitque Dominus signum in Cain, vt non interficeret eum omnis*, &c. Et quale signum in Cain positum est ad eius vitam protegendam? Sto à sententia Saliani, qui cum Hieron. Theodoret. Eucher. Rupert. & aliis signum hoc extitisse in illo ipso tremore corporis, & gemituum anxietate, quæ in peccati pœnam acceperat. Vbi enim noster dicebat: *Eris vagus, & profugus*, dicunt Septuag. *Eris gemens, & tremens.* Tremor ergo & gemitus ille parricidæ perpetuus factus est à Deo in signum, quo eius vita seruaretur. Vt hinc discamus homines, quàm facilè possimus,

auxiliante Deo, mala etiam nostra in vitæ, salutisque remedia conuertere. Post Goliath à Dauide prostratum dicit textus 1. Regum 17. *Cùm gladium non haberet in manu Dauid, cucurrit, & stetit super Philisthæum, & tulit gladium eius, eduxit eum de vagina sua, & interfecit eum, præciditque caput eius.* Prouidit Deus, non solùm quòd Dauid interficeret Philisthæum, sed quòd cogeretur vti gladio illius ad eum interficiendum. Et cur necessum fuit, quòd Dauid ad Philisthæum interficiendum vteretur gladio eius? Vt ab illo gladio mortem sibi timuerant Israelitæ, sic prouisum est à Deo, vt idem gladius esset securitatis, & salutis remedium. Vt hinc disceremus omnes, quàm facile possumus, auxiliante Deo, mala omnia, in salutis occasiones, & caussas conuertere. Ait Macharius Philadelph. orat. in Exalt. crucis apud Grethser. tom. 2. *Lapidis ictu talem ac tantum Dauid prosternit: deinde micantem gladium eius vibrauit, eoque blasphemum trucidauit, & abstulit opprobrium ex Israel. Hunc in modum Dauid Propheta simul, & Rex instrumentum, quod mortis alioquin caussa erat, in præsidium salutis verti posse docuit.* Docuit equidem sapientissimus Dauid, vt mortis instrumenta in præsidium salutis possimus vertere. Gemitus, dolores, & pœnas in nos vel à natura, vel à culpa dilapsas possumus conuertere in vitam, & salutem; & de amaris aquis calamitatum temporalium educere diuinæ gratiæ latices suauissimos. Et nullum est adeò magnum malum siue pœnæ, siue culpæ, quod non possimus facere, vt seruiat in occasionem salutis. Latro ille crucifixus erat ob latrocinia sua, & dicebat socio Luc. 23. *Neque tu times Deum qui in eadem damnatione es? Et nos quidem iustè, nam digna factis recipimus: hic verò nil mali gessit. & dicebat ad Iesum: Domine memento mei.* Sic latro. De quo agens D. Chrysost. orat. 3. in Parasceu. apud Grethserum tom. 2. de cruce ait, *Video latronem, qui me assiduè per vim ad se rapit. Neque mirum, etenim paradisi portas per vim rapit, arte ad salutem versa.* Quid pulchrius? Nouit fœlix hic latro totam malitiæ artem vertere ad consecutionẽ salutis. Vt sciamus & nos, de malis etiam lethalibus educere pharmacum vitæ.

1. Reg. 17.

Machar.

Luc. 23.

Chrysost.

§. XVI.

Nulla est vera quies nisi in bonis spiritualibus.

POst signum vitæ positum in Cain ait textus: *Egressusque Cain à facie Domini habitauit profugus in terra ad orientalem plagam.* Chrysost. & Hieron. leguntꝫ *habitauit in terra Naim*; Naim autem idem est, ac commotio. Et mirabar, quòd egressus, & abiens Cain signo vitæ munitus, ne interficeretur, adhuc in commotione, & in quietudine versatur. De Iacob dicitur Genes. 28. *Igitur egressus Iacob de Bersabee pergebat Haram. Cumque venisset ad quemdam locum, & vellet in eo requiescere post Solis occubitum, tulit de lapidibus, qui iacebant, & supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco. Viditque in somnis scalam*, &c. Et Cain, & Iacob egrediuntur à paternis liminibus; sed Cain habitat in terra Naim, hoc est, in commotione, nullam quietem inue-

Genes. 28.

niens, etiam habens in sui defensionem signum vitæ, Iacob autem statim locum quietis inuenit, in quo quiescit, & dormit securus. Et quando totum illud vitæ signum non importabat quietem Caino, in quo signo potuit Iacob tantam sibi quietem inuenire? Aiebat ille Genes. 32. locutus

Genes. 32.

de hoc egressu: *In baculo meo transiui Iordanem*, &c. ibat equidem Iacob cum baculo, hoc est, cum signo crucis, quo Christiani populi diuitiæ repræsentabantur. Vt autem Caini signum ad vitam hanc temporalem tutandam pertinebat, non miror, quòd in eo requies non applauderet: quàm facilè inueniebat Iacob, vt qui ligno, & signo crucis ad bona spiritualia tendente nitebatur. Ait Machar. Philadelphien. orat. de exalt.

Machar.

crucis apud Grethserum tom. 2. *In baculo suo transiuit Iacob Iordanem: quæ res verè noui populi fortunas prænotabat, crucem, inquam, & baptismum. Hoc enim modo effugimus exitium, quod nobis imminebat ab eo, qui ab initio homicida fuit. Et in Charan translati sumus: non quæ locum requiei significet; sed quæ nullo fine terminandam iocunditatem contineat: quam & Iacob præfigurans in Charan venit, ibique fessa membra somno refecit, scalamque vidit*, &c. Non signum temporalis vitæ, non temporalium bonorum cumulus requiem nobis infert, sed commotionem, sed inquietudinem. Illud autem viuificæ crucis signum, in quo fortunæ spirituales populi Christiani exprimuntur, illud, inquam, & nobis quietem, somnumque dulcem, & æternam iucunditatem adducit. Hinc Matth. 11. clamabat Iesus:

Matth. 11.

Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris. Expende illa, *inuenietis requiem animabus vestris*; non absolutè promittit inueniendam quietem, sed quietem dicit inueniendam, quæ animabus prosit, earumque propria sit. Et cur de sola animarum quiete loquitur? Quietem animarum meminit, ne quid temporale intelligeretur, quod enim temporale est, non potest sine motu intelligi. Ait

Druthmar.

ibi Christianus Druthmar. *Non promittit temporalia, sed spiritualia, quia quæ videntur, corruptibilia sunt, & citò transeunt.* Vbi à commotionis, & perturbationis suspicione nos abducere voluit Dominus, nil temporale meminit, sed quod spirituale est, proposuit, sola enim bona spiritualia imperturbabilia sunt, & quieta, & quæ nos æternum comitari possunt. Crede mihi, non per temporale, sed per spirituale ad requiem, & plenam quietem peruenire poteris. De Issachar

Genes. 49.

dicebat Iacob Genes. 49. *Vidit requiem, quòd esset bona, & terram, quòd optima; & supposuit humerum suum ad portandum.* Vbi requiem vidit, illam elegit, & supposuit humerum suum ad portandum. Et quid portaret humerus pro requie habenda? Ait D. Ambros. lib. de Bened. Patriar.

Ambros.

cap. 6. pro Issachar intelligens Christum: *Subiecit humerum suum ad laborandum, subyciens se cruci.* Nobilis Imperator pro requie vera obtinenda non alia signa explicuit, sed signum crucis sustulit, non enim per temporalia, sed per spiritualia ad quietem perfectam venitur.

Genes. 4. Cognouit autem Cain vxorem suam, quæ concepit, & peperit Enoch: & ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius ex nomine filij sui, Henoch. Porrò Henoch genuit Irad, Irad genuit Maniael, Maniael genuit Mathusael, Mathusael genuit Lamech. Qui accepit duas vxores, nomen vni Ada, & nomen alteri Sella.

Dixit autem Lamech vxoribus suis, *&c.* Quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum, *&c.*

§. XVII.

Peccatum facit hominem in terrenis, & caducis radicare.

TOt scelerum reus Cainus eò primus applicuit animum vt in terra ciuitatem ædificaret. Sic enim ait text. *Cognouit autem Cain vxorem suam, quæ concepit, & peperit Henoch: & ædificauit ciuitatem*, &c. Nec miror, sic enim deprimunt peccata hominem ad hæc terrena, & caduca, vt nihil magis ament, quàm in his radices agere. Exod. 1. *Oderant Ægyptij filios Israël:* Exod. 1. *atque ad amaritudinem perducebant vitam eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terra operibus premebantur*, &c. *Ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithon, & Ramasses.* Ecce tibi Pharaonis tyrannidem in filios Israël; eos maximè vexabat, in terræ operibus, in faciendis lateribus, in construendis vrbibus. Quid hæc? Planè ibi durities exprimebatur peccati, dum cordi humano insidet, hominem premit, vt solis terrenis operibus insudet, vt ædificet ciuitates, & non nisi in iis caducis velit mittere radices. Rem pulchrè tractans Machar. Philadelphien. orat. de cruce apud Grethser. tom. 2. ait: *Sub duro, & sæuo Principe huius* Machar. *mundi, vitam agitabamus: humanum namque genus miserandum in modum circumuenerat; & indesinente illa rerum terrestrium occupatione atterebamur, in quam nos impulerant perditionis Magistri. Metuentes enim, ne ad meliorem frugem reuerteremur, & ne mentis oculus alys negotys solutus, ad conditorem suum respiceret; lateres facere absque intermissione, & ciuitates condere, nobis vt alienigenis imperarunt; quibus aliud non intelligitur, quàm grauia illa incommoda, nempe infinita illa prauarum appetitionum series, & connexio; operaque & industria in rebus vanis, & infructuosa consumpta.* Expende illa, nimirum: *Ne mentis oculus alys negotys solutus ad conditorem suum respiceret, lateres facere, & ciuitates condere nobis imperarunt.* Hæc est tota astutia Principum tenebrarum, vbi in homine regnant per peccatum, vt illum terrestrium rerum occupatione atterant, ad solaque terrena respicere faciant, & sic caducis iis hæreant, quasi ciuitatem in cœlis permanentem non habeant, sed magis gaudeant mundiales sedes sibi ædificare. Numer. cap. 13. dum de exploratoribus terræ promissionis agitur, dicit

Num.13. dicit : *Abſciderunt palmitem cum vua ſua , quem portauerunt in vecte duo viri.* Duo itaque Iſraëlitæ abſciderunt palmitem cum vua ſua,& retulerunt ad ſuos in vecte. Zachar. autem cap.5. locutus de amphora impietatis ait : Zach.5. *Ecce duæ mulieres egredientes,& ſpiritus in alis earum, & habebant alas , quaſi alas milui , & leuauerunt amphoram inter cœlum & terram. Et dixi ad Angelum,qui loquebatur in me : Quo iſtæ deferunt amphoram ? Et dixit ad me : Vt ædificetur ei domus in terra Senaar,& ſtabiliatur,& ponatur ibi ſuper baſem ſuam.* Duo viri portant botrum de terra promiſſionis, de quibus minimè dicitur , quòd portent illum palmitem , aut botrum,vt ædificetur illi domus , aut ſedes in aliqua terra. Duæ mulieres portant amphoram , de quibus ſtatim dicitur , quòd portent eam , vt ædificetur ei domus in terra Senaar, & ſtabiliatur, & ponatur ibi ſuper baſem ſuam. Et cur viri portantes botrum, non agunt de parando ei loco in terra;& mulieres portantes amphoram, ad hoc eam portare dicuntur , vt ædificetur ei domus , & ſedes ſtabilis paretur in terra Senaar ? Cauſam indigitat Rupert. Rupert. lib.2. in Zach. *Confert duos illos viros duabus mulieribus iſtis , & vectationem illorum , iſtarum oneri. Sicut enim iſtæ mulieres duæ malos patres,& malos malorum patrum filios, qui impleuerunt menſuram eorum,ſignificauerunt : ſic è contra illi duo viri bonos patres , quorum optimi Patriarchæ , & Prophetæ fuerunt , & bonos bonorum patrum filios,quorum Apoſtoli optimi ſunt , myſticè deſignauerunt. Et ſicut amphora , quam mulieres leuauerunt , plena menſura ſcelerum portentum fuit , ſic è contra botrus , quem in vecte viri portauerunt , pietatis , & iuſtitiæ , quæ in cruce pependit, ſignum extitit.* Amphora impietatem Iudæorum,botrus Chriſtum figurabat ; in duobus viris portantibus botrum , ſancti Patriarchæ exprimebantur,qui nec ſedem, nec ciuitatem, nec locum in terra ſpectabant,ſed cæleſtem inquirebant. Hi ſic in Chriſtum intendebant , vt de terrena ſubſtantia nec cogitarent. In mulieribus autem pars malorum Iſraëlitarum intelligebatur,quæ vt peccatis preſſa , eò ſolum ſpectabat vt ciuitatem , & domum,& ſedem in terra haberet, in quibus altas radices ageret. Habent ſemper hoc peccatores, vt ad terram deprimantur.

§. XVIII.

Impij vbique circumdantur hoſtibus.

POſt ſcelus perpetratum , nuſquam ſecurus Cain *ædificauit ciuitatem.* Et cur primus meminit ciuitatem ædificare , niſi vt qui præſidium requirebat,qui ſe vndique hoſtibus credebat circumdatum ? Ait Rupert. lib.4. in Geneſ. cap.10. Idem. *Notandum tandem, quòd prima terrenarum ciuitatum cauſa homicidium ſit. Nam quia Cain fratrem ſuum occiderat,& ob hoc omnibus odioſus,vaguſque & profugus ſuper terrã erat, idcirco ciuitatem, qua tutaretur,ædificauit.* Ecce tibi cur ædificauit primus Cain ciuitatem, nimirum,quia præſidium , & tutamen aduersùs hoſtes quærebat , vt qui ſe vndique cinctum hoſtibus putaret. Et quando non impius non inter hoſtes verſatur ? Zachar.cap.5.agens de impietatis amphora dicit: Zach. 5. *Ecce duæ mulieres egredientes , & ſpiritus in alis earum , & habebant alas , quaſi alas milui : & leuauerunt amphoram inter terram , & cœlum. Et dixi ad Angelum , qui loquebatur in me : Quò iſtæ deferunt amphoram ? Et dixit ad me : Vt ædificetur ei domus in terra Senaar,& ſtabiliatur, & ponatur ſuper baſem ſuam.* Amphora illa creditur eſſe populus Iſraëliticus , qui de Hieroſolymis tollitur , vt in terra Senaar , quæ eſt Babylon, ponatur ſuper baſem ſuam. Sed Babylon Iſraëlitis non baſis , ſed neruus , ſed crux extitit; cur ergo in tam hoſtili terra dicitur Iſraël eſſe tanquam in domo, & ſede , & baſi ſua ? Ex quo Iſraël impius erat , & omnium ſcelerum receptaculum , non poterat aliam ſedem habere , niſi in qua vndique inueniretur hoſtibus cinctus. Ait D.Cyrill.Alex.ibi : *Immundo enim ſpiritu ad peccandum Iſraëlis tribus impellente , & iniquitate prægrauante,in captiuitatem abſtracta , & ſub pedes inimicorum redacta ſunt. Poſtquam autem dixit beatus Angelus eos deferre menſuram ad ædificandum ipſi domum in terra Babylonis, accipiamus hoc licèt pro ſigno , filios Iſraël diu apud hoſtes victuros , quod & domus iniquitati ædificatur , & velutì ſedes , ac ſtatio ipſi apud hoſtes paratur.* Cyrill.Alex. Expende illa : *Domus iniquitati ædificatur, & veluti ſedes , ac ſtatio apud hoſtes paratur.* Nunquam enim ſedes iniquorum non eſt vndique hoſtibus cincta.

§. XIX.

Peccatum homines ad leuiſſima inaniſſimaque captanda impellit.

NOn ſolùm pro tutamine ædificat Cain ciuitatem , ſed & pro fama ſuæ familiæ æternanda. Dicit namqme textus: *Ædificauit ciuitatem , vocauitque nomen eius ex nomine filij ſui, Henoch.* Eò vaniſſimus homo intendit in ciuitate ædificanda , vt familiæ ſuæ nomen æternaret; nulla de æternitate animæ cura fuit illi , nec de vita in futuro æuo æternanda;vna famæ æternitas illi placuit in filiis ſuis. Quid vanius ? Planè ex quo peccatum ad hominem venit , homo impellitur ad vana , & inania ſectanda. Ait in præſenti D. Chryſoſt. Chryſoſt. *Vide , quomodo res noſtræ paulatim deteriores , fucacioreſque fiunt. Quippe hominibus factis mortalibus ſtudium fuit, vt immortalem ſuam memoriam facerent , partim ex filijs, quos generabant, partim ex locis , quibus filiorum nomina imponebant.* Expende illa, nimirum,*fucacioreſque fiunt*;poſt mortalitatem enim ebibitam per peccatum vix placent hominibus vera , ſed fucata, & inania. Nullam de vita , de anima æternanda curam habent , & toti ſunt in memoria æternanda. Cùm huc peruenio,non poſſum non meminiſſe Pharaonis tyrannidem in populum Iſraël , quem non ſolùm apprimebat operibus luti , ſed& iubebat Exod.5. Exod.5. *Ipſi vadant, & colligant ſtipulas.* Quid miſerius ? Cogebantur miſeri paleis, & ſtipulis colligendis inſudare. Hoc ipſum peccati princeps imperat ſuis aſſeclis , nimirum, ex quo peccatum in nos intrauit , non ceſſat dicere : *Vadant , & colligant ſtipulas,* vt totus hominum ſudor , non ſit pro veris, ſed pro fucatis, non pro ſolidis , ſed pro vanis. Ait Germanus Conſtantinop.orat. in adorat.crucis apud Grethſer.tom.2. Germ. Conſt. *Eſt nobis grauis exactor,& inexorabi-*

lis impulsor, vrgens ad irrequieta tenebrarum opera, apparensque vt prodigiosus quispiam Myrmico Leo, partim quidem rapit, & vlulat, & quærit, quem deuoret, partim virtutum commeatum absumens, ad solam palearum collectionem nos impellit. Expende hæc vltima: *Ad solam palearum collectionem nos impellit*; venit enim hoc de ingenti Mali tyrannide, quòd cogamur pro solis paleis colligendis insudare, & laborare, nullumque de sudoribus nostris solidum fructum quæramus.

§. XX.

Desperati hominis est, terrenis his & caducis bonis immergi.

ADhuc noto quod de Caino dicitur, nimirum: *Ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius ex nomine filij sui*, &c. Vt enim de salute æterna obtinenda desperauerat Cain, & se prorsus alienum à cœlestibus boni reputauerat, sic totum addixit animum temporalibus, & caducis bonis obtinendis insudare. Quò respiciens Greg. D. Greg. 16. Moral. 5. ait de illo: *Cain in terra fundamentum posuit, qui à soliditate æternæ patriæ alienus fuit.* A solidis bonis alienus, & de illis consequendis desperatus, sese caducis immersit. Desperati enim hominis signum est, quòd sese his vanis, & terrenis, & caducis bonis tradat. Psalm. 4. Clamabat Psalm. 4. *Filij hominum vsquequò graui corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Quas voces Prophetæ notans D. Damas. putat illas ad deploratos homines esse factas. Damas. Dicit enim lib. de Barlam, & Iosaphath. *Anima enim, quæ semel de sua salute desperat, habenasque suas irrationabilibus laxat cupiditatibus, vbique fertur. Propterea deflens Propheta circumfusam stultitiam huiusmodi animabus, & adiacentis caliginis eius crassitudinem deflens, dicebat: Filij hominum vsquequò graui corde? Vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* His equidem animabus, quæ de salute desperant, clamat Propheta, ne se caducis immergant. Illarum enim animarum est se totas immergere temporalibus, quæ de æternis desperant. Vt dicat de Ephes. 4. illis Paul. ad Ephes. 4. *Desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam.* Sic ibi.

§. XXI.

A lasciuia homicidia, & cædes.

IN prosapia Caini inuenitur Lamech, qui priùs polygamiam inuenit. De quo dicit: *Lamech accepit duas vxores*, &c. *Dixit autem Lamech vxoribus suis*, &c. *Quoniam occidi virum in vulnus meum, & adolescentulum*, &c. Ecce tibi Lamech apud vxores suas confitetur duo à se perpetrata homicidia. Et cur ea magis apud vxores confitetur? An quia ipsæ occasiones fuerunt? Equidem vt cœpit Lamech libidinosè ferri in illas fœminas, statim maritos earum interfecit, vt illas sibi adiungeret; quippe vt tunc temporis natura erat, singulæ fœminæ singulis viris coniugatæ nascebantur, vt non posset vnus duas habere, nisi illi adnato coniuge perempto. Lamech autem qui duas turpiter amauit, vt libidine ardebat, sic in homicidium exarsit, raro enim lasciuia non cædes, & homicidia parit. Quò spectans D. Ephræm apud Lyppom. ait: *Duas cædes perpetrauit Lamech. Aliud enim vir, aliud est adolescens, & interfectorum à se sibi vxores copulauit, apud quas crimen suum fassus est, non apud viros. Multum verò per id tempus lasciuia vigegat, ob quam multæ cædes committebantur.* Ephræm. Simul & lasciuia apparebat, & cædes, & homicidia; per hæc enim lasciuus animus rapitur ad consequenda optata. De meretrice magna locutus Apocal. 17. ait: *Et mulier erat circumdata purpura*, &c. *Et in fronte eius nomen scriptum, Mysterium. Babylon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ. Et vidi mulierem ebriam de sanguine Sanctorum*, &c. Apocal. 17. Ecce tibi, & simul meretrix hæc dicitur mater fornicationum, & ebria de sanguine Sanctorum; quasi sine cædibus non posset lasciuia conseruari. Vt dicat ibi Rupert. *Illa non contenta talem se esse, qualem præmissa descriptio denotat, adiecit hoc aliud malum, vt sanguinem funderet Sanctorum, eo quòd videret illos non esse consentientes immunditijs fornicationum suarum.* Rupert. Sæuit semper lasciuia, imò & furit aduersùs eos, qui non consentiunt, sed possunt impedire eius voluptates. Crede mihi, lasciuus animus, vt optatos amplexus potiatur, nulli homicidio, aut patricidio parcit. De parentum etiam sanctissimorum sanguine voluptates suas nutriet, qui lasciuia rapitur; & raro videbis ardere lasciuiæ fornacem, quin simul videas & cædes, & homicidia frequentari.

§. XXII.

Signum salutis ex Deo maximè debet cordi esse.

CReditur Cainus occisus à Lamech, cùm ipse Lamech fateatur: *Occidi virum in vulnus meum*, &c. Dum enim Lamech feras insequitur, putans ad vnam illarum iaculum dirigere, Cainum transuerberauit. Quis hanc mortem Caino metueret? Nonne signum ex Deo habebat, ne ab aliquo occidi posset? Quomodo ergo potuit occidi tantum signum habens? Erat signum pro salute Caini datum, sed nefario homini minimè illud signum cordi erat, & ideò meritò interfectus est. Signum enim salutis ex Deo datum, tunc proficit, cùm illud habenti cordi est. Exodi 12. immolatur agnus, cuius sanguis esset in signum salutis Israëlitis, pro quo ait textus: *Sument de sanguine eius, ac ponent super vtrumque postem.* Non in vno poste reponendum erat signum sanguinis, qui ferientem arceret Angelum, sed in duobus. Ne putaremus signum salutis ex Deo hominibus profecturum, nisi intrinsecus in corde, & extrinsecus in operibus affulgeat. Ex quo monebat Petrus Damian. ser. de inuent. crucis: *Præferimus igitur crucem in fronte, sed eamdem crucem multo salubrius recondamus in corde. In vtroque poste sanguinem percussor Angelus videat, vt exclusus euadat, non perempturus irrumpat. Nec sibi quispiam de solo signo crucis applaudat, si veritatem crucis in operibus non exhibeat. Crucem nempe ille in suis moribus signanter expresserat, qui dicebat: Ego enim stigmata Iesu* Damian.

Iesu in corpore meo porto. In vtroque poste, hoc est, in corde & in opere sit salutare signum, quod percussor videat, & fugiat. Nisi enim tibi cordi sit salutis signum, vix per illud ad salutem peruenies. Cant.6. aiebat Iesus sponsæ suæ: *Pone me, vt signaculum supra cor tuum, vt signaculum super brachium tuum.* Non in brachio tantùm, sed in corde priùs amat imprimi Iesus velut signum vitæ, vt proficiat. Ait Guerricus serm.2. de Annunt. Mariæ: *Iesus quippe impressus in corde, expressus in opere, sigillum planè, & munimentum est inuiolabile.* Non si tantùm sit in externis hoc diuinissimum signum, sed si priùs in corde affectuosè habeatur, munimen inuiolabile affert. Corde priùs excipiendum est salutis signum, quod venit à Iesu, qui nisi cordi sit, non detinetur, quin fugiat. Vt meritò de illo dicat D. Bernard. serm. 2. in Assumpt. Mariæ: *Neque verò ingressum Iesu exterioris potest conuersationis tenuis superficies sustinere: quoniam omnia penetrat, & in intimis cordibus eius habitatio est. Esto siquidem vt aliquando tanquam ipsa superficie delectatus incipiat primum apponere pedem, ei qui huiusmodi est, primam aliquam visitationis suæ gratiam indulgendo; nunquid non resiliet illico cum indignatione? Nunquid non effugiet clamitans: Infixus sum in limo profundi, & non est substantia? Virtutis enim species, & non veritas, quasi qualitas est, non substantia.* Sic quando non corde, sed externis operibus locus paratur Iesu, illico refugit, non habens, vbi requiescat, vt qui in cordibus morari velit, & inde prodire ad externa, & sic reddere hominem hostibus inaccessum.

Cant.6. Guerric. Bernard.

FINIS.





INDEX



INDEX LOCORVM S. SCRIPTVRÆ,

In quo magna pars illorum locorum apprimè enucleata.

EX VETERI TESTAMENTO.

Ex Genesi.

Ex Exodo.

Sol

Ex Prouerbijs.

Ex Ecclesiaste.

Ex Canticis Canticorum.

Surgam,

Ex Sapientia.

Ex Eccleſiaſtico.

Ex Iſaia.

Ex Ieremia.

Tu

Ex Threnis.

Ex Baruch.

Ex Ezechiele.

Ex Daniele.

Ex Osea.

12 Ephraim

Ex Ioële.

Ex Amos.

Ex Iona.

Ex Nahum.

Ex Habacuc.

Ex Sophonia.

Ex Aggæo.

Ex Zacharia.

Ex Malachia.

Ex I. Machabæorum.

Ex II. Machabæorum.



EX NOVO Teſtamento.

Ex Matthæo.

Non

Ex Marco.

Ex Luca.

Ex Ioanne.

Ego



INDEX



INDEX

Rerum, & Verborum, quæ hoc quinto Tomo continentur.

Prior numerus paginam, posterior columnam notat.

Bona

C A

C E

C H

D A

domina

Mundialis.

Salomonis

S C

S E

S L

S O

S P

Qui

Index Rerum, & Verborum.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

1-6-2.

Digitized by Google



Digitized by Google